RZ
1931

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

368.40905
RA
v.13

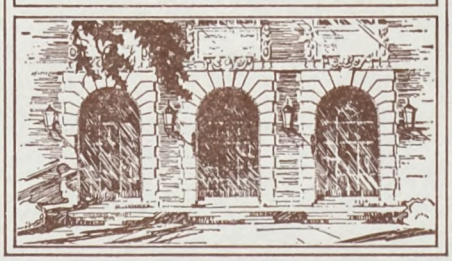

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

POŠTARINA U GOTOVOM PLAĆENA

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO POLITIČKA REVIJA

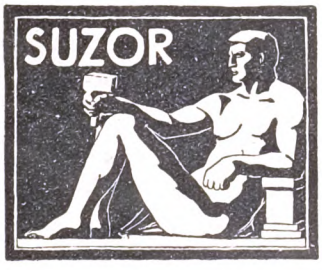

GOD. XIII GOD. 1931

SLUŽBENI GLASNIK
SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

M C M X X X I

Digitized by Google

Uredio

BRANIMIR HABERLE

odgovorni urednik

Digitized by Google

SADRŽAJ XIII. GODIŠTA

368.40905
RA
v.13

NESLUŽBENI (REVIJALNI) DIO

ČLANCI.

Strana

Andrassy Dr. Juraj:
Odnošaj medjunarodne organizacije rada prema Ligi naroda . . 385

Azucki Branislav:
Osvećenje nove zgrade ekspoziture beogradskog Okružnog Ureda za osiguranje radnika u Kragujevcu 535
Svečano polaganje kamena temeljca nove zgrade Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beograd 482

Boravak gosp. Alberta Thomasa u Kraljevini Jugoslaviji 354

Desetgodišnjica vladanja Njegovog Veličanstva Kralja Aleksandra I. 531

Deutsch Dr. Edo:
Plosnata noga u socijalnom osiguranju 227

Esih Dr. Ivan:
Projekat reorganizacije socijalnog osiguranja u Poljskoj na principu prisilne štednje 232

Esih dr. Slavko:
Suština i svrha psihologije rada . 657

Glaser Milan:
Socijalno osiguranje i revizija Zakona o osiguranju radnika: Uvod 6
Naše osiguranje radnika . . . 9
Revizija zakona o osiguranju radnika 13

Glumac Dušan:
Arondacija Okružnih ureda . . . 409

Gosp. Albert Thomas, direktor Medjunarodnog ureda rada . . . 350

Grčević Gjuro:
Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt po projektu novog Zakona i potrebe za njim 599
Racionalna kartoteka domaćinstva 223
Reorganizacija poljskih bolesničkih blagajna i projekt trgovačko-industrijske komore u Sosnovcu 388
Solidarnost plaćanja po §-u 40. ZOR 420

Haberle Branimir:
Značaj i važnost udruženja »Conférence internationale des unions nationales de sociétés mutuelles et de caisses d'asurance maladie« 533

Hahn Dr. Željko:
Oporavilište »Zagreb« na Krku . 289
Peta glavna skupština Medjunarodne središnjice nosilaca osiguranja za slučaj bolesti . . . 647
»Radnički sanatorij Kralja Aleksandra« u Vrnjačkoj Banji . . 1
Socijalno osiguranje i revizija zakona o osiguranju radnika: Zdravstvena i privredna korist od radničkog osiguranja . . . 69
Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda za osiguranje radnika . 72
Stanice Središnjeg ureda za socijalno osiguranje u Čehoslovačkoj za izbor tuberkuloznih za lječilišta. Sanatorij Prosečnice 689

Ivančević Dr. Ivo:
Socijalno osiguranje i revizija zakona o osiguranju radnika: Što Zagreb nezna o radu svoga Okružnog ureda 172

Klein Aleksandar:
Dom radničke komore u Novom Sadu 488

Lah Ivo:
Matematična obdelava statističnih podatkov Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani 216
Moderne statistične metode 415, 695

Mandić Dr. Dušan:
Kila kao poslovna nezgoda . . . 412

Digitized by Google

Strana

Mudrinić Dr. Ante:
Zašto plaćamo okružnu blagajnu? 169
Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. u Središnjem i Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu 61
Njihova Veličanstva Kralj Aleksandar I. i Kraljica Marija u lječilištu Središnjeg ureda »Klenovnik« kod Ivanca 405
Novi Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika 469
Novi ministar socijalne politike i narodnog zdravlja o socijalnom osiguranju 468
Ostojić Despot:
IV. Medjunarodna konferencija statističara rada 655
Paleček Dr. Josip:
Ocjena radne sposobnosti u hirurgiji 16
Palmović Dr. Ferdo:
Ekonomsko propisivanje lijekova 75
Socijalna skrb o rekonvalescentnim radnicima u našem radničkom osiguranju 306
Perić P. Ilija:
Jedan osvrt na stanje poljoprivrednih radnika u Jugoslaviji . 176
Vaspitni karakter rada osudjenika i njihovo osiguranje za slučaj nesreće pri radu 607
Petrović Veljko:
Jubilej oporavilišta Kasindo . . 702
Sladović Dr. Eugen:
Radno pravo i kolektivni ugovor kao njegovo vrelo . 295, 470, 537
Štajduhar Dr. Josip:
Zaštita očiju od nezgoda kod rada 213
Švarić Dr. Milan:
Saodgovornost glavnog liječnika . 595
Topalović Dr. Živko:
Značaj posete direktora medjunarodnog biroa rada po radničko osiguranje 352
Žokalj Dr. Ivan:
O radu liječnika kod ocjenjivanja poslovnih nesrećnih slučajeva . 178

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA.

a) Kod primene Zakona o osiguranju radnika.

A. H.:
Isterjevanje neupravičeno dvignjene hranarine 21
Cindrić Aleksandar:
Plaćanje opštinskih dažbina po mesnim organima Središnjeg ureda za osiguranje radnika . . 493
Grčević Gjuro:
Državne bolnice naplaćuju za bolesne članove samo osnovnu taksu 558
Čuvanje tajne bolesnika 558
Kod pokušaja samoubistva ne može se članu uskratiti hranarina . 612
Konstitutivan je akt za prelaz članova iz jedne privatno-društvene blagajne u drugu prijavnica i odjavnica poslodavca . . 663
Pri porodjaju mrtvog djeteta pripada babici ista nagrada . . . 612
Rok zastarelosti u slučaju bolničkog lečenja kod izdavanja platežnih naloga po §-u. 11. ZOR. teče tek od dana, kad je ured bio u položaju, da sazna veličinu troškova bolničkog lečenja 662
Uredski liječnik nema prava na nagradu za hitnu noćnu posjetu 558
Uredski liječnici nisu dužni izdavati članovima uverenja za njihove privatne svrhe 558
J.:
Prevara s potrdilom delodajalca — neupravičeno prejeta hranarina 425
Vizjak Albert:
Nadležnost Središnjeg ureda po §-u 14. Zakona o osiguranju radnika u pogledu odluka rentnih odbora po potporama za slučaj bolesti 492

b) Kod primene Službenog pravilnika službenika i Pravilnika o službenom odnosu dnevničara.

Grčević Gjuro:
Aktivni službenik ili penzioner može lečiti na račun ureda samo one porodične članove, za koje dobija porodični dodatak . 663
Kod izvršnih disciplinskih presuda ne razmatra se po zahtevu žalioca za ponavljanje disciplinskog postupka pitanje nadležnosti suda 661

c) Kod primene Službenog pravilnika lekara-činovnika i propisa o ugovornim lekarima

Grčević Gjuro:
I lekaru-činovniku pripada dodatak za pastorče 662

Digitized by Google

Strana

Pravo delegata lekarske komore u lekarskim većima pri okružnim uredima za osiguranje radnika 662

SOCIJALNO-TEHNIČKA ZAŠTITA RADNIKA.

Ljubin Dr. Josip:
Sječa, obrada i tovarenje balvana s obzirom na nesretne slučajeve 88
Urbani M. prof.:
Pogibelj od ugljenih plinova . . 183
Opasnost od ugljenih plinova . . 555

SUDSKA PRAKSA.

a) Iz grane osiguranja za slučaj bolesti.

Skovronsky Stevan:
Bezuspešnost lečenja kod uredskih lekara ne pruža pravo naknade troškova privatnog lečenja 238
Članovi porodice uživaoca 100%-ne rente nemaju pravo na potpore po §-u 45. točka 5. ZOR . 615
Gubitak prava na naknadu troškova banjskog lečenja 616
Hotimično pogoršavanje bolesti prouzrokuje uskratu hranarine . 617
Lica, nesposobna za privredu na dan prijave stupanja u posao, ne potpadaju pod obavezu osiguranja po ZOR-u 667
Plaćanje takse za ceplenje lica ujedenih od životinja 667
Tumačenje §-a. 54. ZOR. . . . 668
Tumačenje §-a 59 ZOR 498
Uskrata banjskog lečenja nije protuzakonita 435
Vreme trajanja prolaznog prekida ima se smatrati kao neprekidno zaposlenje i članstvo 615

b) Iz grane osiguranja za slučaj nesreće

Uzorinac Radovan:
Dosudjivanje doživotne rente . . 259
Nezgoda na putu k liječniku . . 619
Ocjena dokaza kao niština po §-u 170. ZOR 28
O prekidu puta u smislu al. 2. §-a 84. ZOR 84, 618

Strana

O pojmu zastare u smislu §-a 103. toč. 3. ZOR 432, 559
Presude suda u opreci sa ustanovama §-a 104. i 105. ZOR . . . 497
Utjecaj zanimanja povredjenog kod procjene njegove radne sposobnosti 190
Troškovi stranaka (§ 168. ZOR) — petit žalbe 238
Za unučad, braću i sestre ne zahtjeva se upućenost na potporu §-u 90. al. 2. ZOR 192
Žalbe prema propisniku §-a 11. Pravilnika o sudskom postupku 86

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA.

Bibica Dr. Marko:
Hronična trovanja ugljenim kisikom 235
Petna mamuza (Calcaneus-Sporn) 235
Dishidrotični ekcemi na rukama i nogama 237
Posljedica za tržnom ranom . . 235
Raniava crijevna upala 236
Umbilikalna hernia 236
Referati 80, 81, 236, 237

D.:
Referati: 23, 24, 25, 26, 312, 313, 314, 427, 428, 429, 495, 496, 613, 614, 664, 665, 666

H. B.:
Zdravstvo u Rumunjskoj . . . 430

H. Dr.:
Svečano otvorenje banjskog liječilišta »Radnički sanatorijum Kralja Aleksandra I.« 22

Macinić Vujo:
Novo uredjenje vršenja pripravničke lekarske službe (staža) . . 186

R. L.:
Gripa na području Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku 613

Suzanić Mr.:
Nova uredba o apotekarskoj komori 187

V. M.:
Ispiti zubnih tehničara za sticanje prava dentističke prakse . . . 316
Priručne apoteke lekara i veterinara 315

Zajec Dr. Ivan:
Topliško zdravljenje v Radio Thermi Laško. — Indikcije za sprejem bolnikov 311

Digitized by Google

Strana

BILJEŠKE.

Austrija:
O dajatvah in postopanju v zavarovanju poljedelskih delavcev v socijalnem zavarovanju . . . 38

Belgija:
Novo uredjenje osiguranja za slučaj starosti i smrti 31
Osiguranje za slučaj starosti i sirotinjstva rudara 325

Britska Kolumbija:
Osiguranje za slučaj bolesti . . 96

Čehoslovačka:
Opšte korisno akcionarsko društvo za izgradnju kuća sa malim stanovima 568

Engleska:
Državne mjere za izobrazbu i kolonizaciju neuposlenih 240
Mišljenje komisije o osiguranju za slučaj neuposlenosti 670
Osiguranje protivu neuposlenosti 91
Socijalni izdaci 501

Francuska:
Provedba socijalnog osiguranja 196, 561

Italija:
Finansijski razvitak osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti . 505
Spajanje nosioca osiguranja za slučaj nezgode 97

Japan:
Zakon o naknadi štete usljied poslovne nezgode 563

Jugoslavija:
Četvrti jugoslavenski kongres trezvenosti u Beogradu 446
Gospodarska kriza v posameznih industrijah 329
Koliko časa bo trajala sedanja gospodarska kriza? 329
Kretanje nominalnih i realnih nadnica. — Iz statističke revije »Indeks« radničke komore zagrebačke 98
Nastup novog generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika 437
Novi zakon o radnjama 706
Pedesetgodišnjica beogradske trgovačke omladine 500
Penzionisanje načelnika Dra Oskara Weissa 500
Poseta g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja ekspozituri beogradskog ureda za osiguranje radnika u Kragujevcu 706
Posjeti članova Kraljevske Vlade zdravstvenim ustanovama radničkog osiguranja 561
Pretstavnici internacionalnih saveza radničkih organizacija u poseti kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i lečilišta »Brestovac« 670
Reaktivacija g. Milana Glasera, generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika 500
Svečano otvorenje oporavilišta »Zagreb« u Krku 318
Zbrinjavanje rudara u besposlici. Informativna konferencija zainteresovanih strana održana dne 6. februara t. g. u Centralnom odboru za posredovanje rada u Beogradu 243
Žena kot zavarovani riziko OUZD-a v Ljubljani 678
Ženske vedno bolj poplavljajo delovni trg 438

Južnoafrička Unija:
Neuposlenost i njeno suzbijanje . 503
Zakon o naknadi štete u slučaju nezgode 563

Kanada:
Uvadjanje osiguranja za slučaj bolesti 323

Letonska:
Organizacija liječničke službe kod bolesničkih blagajna 324

Litavska:
Izmjena zakona o osiguranju za slučaj bolesti 562

Luksenburg:
Socijalno osiguranje 672

Medjunarodni biro rada:
51. i 52. zasjedanje upravnog vijeća Medjunarodne organizacije rada 565
Posljednje vijesti iz tog ureda . . 90

Njemačka:
Deset zapovjedi socijalnog osiguranja 328
Izdaci osiguranja za slučaj iznemoglosti u 1928 god. za tuberkulozu, spolne bolesti, rak i reumatizam 439
Lekarska saradnja u javnom zdravstvu 37
Reforma osiguranja za slučaj nezgode 569
Postavljanje komisije stručnjaka za ispitivanje problema neuposlenosti 199

Digitized by Google

Strana

Norveška:
Izmjena zakona o osiguranju za slučaj bolesti 97
Palestina:
Osiguranje za slučaj bolesti . . 446
Poljska:
Pregled radnog zakonodavstva . 622
Razno:
† Ing. Petar Momirović 194
Druga medjunarodna konferencija za socijalni rad 245
O mednarodnih problemih glede varstva izseljencev 197
Osiguranje za slučaj neuposlenosti u nekim državama 196
Peta godišnja glavna skupština medjunarodne središnjice nosioca osiguranja za slučaj bolesti . 561
Rumunjska:
Socijalna politika 35

Strana

Ruslja:
Socijalno osiguranje u petgodišnjem planu 33
Sjedinjene Države Amerike:
Novo zakonodavstvo o osiguranju za slučaj starosti u državi New-York 194
Osiguranje za slučaj neuposlenosti 629
Položaj liječnika 446
Španjolska:
Socijalno osiguranje 322
Švedska:
Aktuelni problemi socijalnog osiguranja 441
Turska:
Socijalna politika. Uvadjanje obveznog osiguranja za slučaj bolesti 621
Norveška:
Izmjena zakona o osiguranju za slučaj bolesti 97

PREGLED KNJIGA.

Stranice: 42, 99, 331—332, 511—512

PREGLED ČASOPISA.

Stranice: 43—46, 100—103, 200—203, 333—337, 448—452, 513—517, 570—574, 631—635, 680—683 711—712.

Opaska: Sadržaj službenog dijela god. 1931 nalazi se označen u stvarnom kazalu službenog dijela.

Digitized by Google

S T V A R N O K A Z A L O

SLUŽBENOG DELA „RADNIČKE ZAŠTITE“ ZA G. 1922 — 1931

K R A T I C E:

Rimski brojevi označuju godišta i to:

IV. godište 1922	IX. godište 1927
V. godište 1923	X. godište 1928
VI. godište 1924	XI. godište 1929
VII. godište 1925	XII. godište 1930
VIII. godište 1926	XIII. godište 1931

Arapski brojevi označuju stranice u odnosnom godištu.

Sl. P. — Službeni pravilnik službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Sl. P. 1. — Službeni pravilnik lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

St. — Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

ZOR — Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922.

T U M A Č:

Stvarno kazalo razdeleno je na sledeće delove:

	Strana
1. Obaveza osiguranja i potpore članova. (Obaveza osiguranja, oslobodjenje od obaveze osiguranja, postupak oko upućivanja članova u bolnice, lečilišta i oporavilišta) .	9—23
2. Prinosi i dužnosti poslodavaca (osnovi za odmerivanje prinosa, nadnični razredi, kategorizacija osiguranika, žalbeni postupak, regresni postupak)	24—32
3. Ustrojstvo osiguranja. (Samouprava, teritorijalna razdioba okružnih ureda, unutarnje administrativno, računsko i knjigovodstveno poslovanje, kongresi radničkog osiguranja . . .	33 51
4. Rešavanje sporova (postupak kod sudova radničkog osiguranja)	52
5. Službovni odnošaji službenika i dnevničara. Propisi u vezi sa Zakonom o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Suzora, sa Službenim pravilnikom službenika i Pravilnikom o službenom odnosu dnevničara, odredbe o ugovornim namještenicima, disciplinski propisi)	53—58
6. Službovni odnošaji lekara. (Propisi u vezi sa Službenim pravilnikom lekara-činovnika i službovni odnošaji ugovornih lekara)	59—61

Opaska: Svi propisi, koji se odnose na računsko ili knjigovodstveno poslovanje nalaze se na strani 43—46

Digitized by Google

I. OBAVEZA OSIGURANJA I POTPORE ČLANOVA

A

Akordanti — obaveza osiguranja onih kod gradjevinskih preduzeća. IV. 361.
Antituberkulozni dispanzeri — pravilnik o njihovom radu. V. 37.
Apoteka ručna — vidi »ručna apoteka«.
Automatsko produženje — vidi »produženje .

B

Babice — odredjivanje njihovih taksa (za porodjaje od 150 do 375 Din, za ostale radove 7.50 do 20 Din). VI. 193, kasnije uredjenje (za porodjaje 225 do 375 Din, a za ostale radove 15—30 Din) VIII. 193.
Banje lekovite — vidi »lekovite banje .
Banjsko lečenje — oprost članova od plaćanja banjske takse i takse za kupanje u državnim banjama. IV. 277.
— podnašanje iskaza i izveštaja o pružanju tog lečenja u prošloj godini. VI. 37.
— podnašanje zaključaka o tome nije potrebno (od 7. I. 1931.). XIII. 57.
– pružanje članovima u sezoni 1923. god. V. 87. u sezoni 1924. VI. 116, u sezoni 1926. VIII. 302, u sezoni 1927. IX. 339, u sezoni 1928. X. 435. u sezoni 1929. god. XI. 503, u sezoni 1930. god. XII. 283, u sezoni 1931. god. XIII. 207.
Banovinski dnevničari — obaveza osiguranja (za slučaj bolesti i nesreće po ZOR-u, a po Pravilniku o osiguranju državnih dnevničara i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti samo ako to izrikom propisuje njihova pragmatika). XII. 473.
Bludnice — kasernirane, obaveza osiguranja. VI. 65.
— kasernirane, oslobodjene od obaveze osiguranja počam od 1. januara 1927. IX. 42.
Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine — prelaz iz članstva te blagajne u članstvo okružnog ureda odnosno u članstvo bolesničke blagajne »Merkur« i obratno. X. 193.
Bolesnička blagajna trgovačkog družtva »Merkur« — prelaz iz članstva te blagajne u članstvo Okružnog ureda odnosno u članstvo bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine i obratno. X. 193., XII. 435.
— pružanje lečenja njenim članovima po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.
Bolesnički fond za državno saobraćajno osoblje — nepriznavanje članstva sprovedenog kod niega. VIII. 296.
Bolnica ortopedska vidi »ortopedska bolnica .
Bolnice — način isplate njihovih računa. VIII. 609.
-- primanje rodilja u iste (imaju se primati). VI. 293.
-- upućivanje članova (samo onih, koji se ne mogu lečiti kod kuće ili ambulantno). VIII. 484. (označenje roka trajania lečenja; provedba pravilnika o kontroli rada u bolnicama). IX, 402.
upućivanje članova u državne i javne bolnice (samo ako se ne mogu ambulantno izlečiti). VI. 12.
upućivanje članova u one na području drugog mesnog organa (samo ako postoji hitna nužda). VIII. 623. (potreba obaveštenia dotičnog okružnog ureda, ekspozitura mora istodobno obavestiti svoj ured). VIII. 201.
upućivanie bolesnih članova u one izvan područja nadležnog okružnog ureda. X. 695., XI. 152., način knjiženja i obračunavania naknada troškova skopčanih s tim upućivanjem. XIII. 205.
upućivanje venerično bolesnih članova na lečenje (samo u slučaju neophodne nužde i izolacije). IV. 409.
Bolnice inozemne - vidi inozemne bolnice .
Bolnice kliničke vidi »kliničke bolnice«.
Bolnički troškovi način naplate. VI. 92., VIII. 304.
Bolno-opskrbna pristojba naknada za lečenje zaraznih bolesti (moraju se plaćati troškovi za sve bolesti izuzev epidemije od 1. aprila 1924.; uredjenje za vreme prije 1. aprila 1924.). VI. 111.
- naplata za lečenje u lecilištu Brestovac. IX. 672.
naplata za članove inozemce u bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Medjimurja (isto kao za tuzemce) počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.
plaćanie u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo na teret državnog budžeta (Din 0.) počam od 1. aprila 1924. VI. 189.
plaćanie u javnim bolnicama na području Srbije i Crne Gore (Din 3.) V. 25.
plaćanje za lečenje porodičnih članova u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristoiba kroz 4 nedelje). IX. 514.
plaćanie za lečenje zaraznih bolesti (§54. st. IV. ZOR.) IV. 356.
plaćanie za inostrane državljane u dvostrukom iznosu. V. 46., u istom iznosu kao i za domaće. V. 58.
plaćanie za rodilje u Bačkoi, Baranji i Banatu iz državnih sredstava. V. 41.
povišenje u državnom lecilištu Kraljevica (na Din. 35 45) počam od 1. iula 1927. IX. 481., (na 40 odnosno 50 Din dnevno) X. 433., (na Din 40 odnosno Din 50 počevši od 1. aprila 1931.) XIII. 280.
povišenje u kliničkoi bolnici u Zagrebu (na 29,50 Din) i u Zakladnoi bolnici u Zagrebu (na 28 Din) za III. razred počevši od 18. iula 1930. XII. 475.
povišenje u ortopedskoj bolnici u Zagrebu (na Din 21 do 40.) počam od 1. decembra 1922. IV. 410., (na Din 30.- do 70.) počam od 1. aprila 1924. VII. 123.
povišenje za III. razred u javnim bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Medjimurja (na 17 21 Din) počam od 1. oktobra 1922. IV. 256, (na 23 do 30 Din) po-

Digitized by Google

čam od 1. maja 1924. VI. 90. (na 19 do 23 Din) počam od 1. februara 1923. V. 27. (na 20 do 30 Din) počam od 15. oktobra 1923. V. 183.
— povišenje u oporavilištu Kasindol (na Din 50.—) od 1. aprila 1924. VI. 42.
— povišenje za III. razred u bolnicama u Zagrebu i Zemunu (na Din 30.—) počam od 1. januara 1924. VI. 7.
— povišenje za III. razred u bolnicama u Zagrebu (na Din 25.—) počam od 1. maja 1923. V. 89.
— povišenje za III. razred u bolnicama na području zdravstvenog inspektorata u Novom Sadu (na Din 28.— do 30.—) VIII. 363.
— povišenje za III. razred u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu (od Din 28.50 na Din 30.— počam od 31. januara 1931.) XIII. 281., (ispravak: počam od 1. januara 1931.) XIII. 396.
— povišenje za III. razred u Koprivnici, Karlovcu i Varaždinu (na Din 30.—) u Brodu na Savi (na Din 29.—) i u Požegi (na Din 22.—) počam od 1. oktobra 1926. VIII. 618.
— povišenje u rodilištu u Zagrebu (na Din 21.—) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
— povišenje u lečilištu Brestovac (na Din 75.—) počam od 1. februara 1924. VI. 69.
— povišenje za III. razred u bolnicama (Din 30.—) u Subotici, Pančevu, Sremskoj Mitrovici i Vinkovcima, a Din 24.— u Somboru, Senti, Vršcu i Beloj Crkvi). VII. 358.
— povišenje za III. razred u bolnicama (na Din 26.—) u Glini, Din 28.— u Pakracu i Petrinji, Din 30.— u Ogulinu, Varaždinu i Koprivnici), počam od 1. aprila 1925. VII. 541.
— redovito podmirivanje. IX. 365.
— sniženje za III. razred na području Hrvatske, Slavonije i Međimurja i naplata bolničkih troškova. VIII. 304.
— za lečenje zaraznih bolesti u bolnicama, koje se izdržavaju na teret državnog budžeta (snaša država lečenje počam od 31. jula 1922.). V. 47.
— za lečenje članova u bolnicama, koje se izdržavaju na teret državnog budžeta (povišena na Din 22.—) počam od 1. aprila 1926. VIII. 305.
— za III. razred u bolnici Ruskog crvenog krsta u Pančevu (Din 30.—) i u bolnici u Dugoj Resi (Din 27.—) IX. 677.
— za III. razred u bolnici u Požegi iznaša Din 22.50, a ne Din 22.— IX. 36.

Bolno-opskrbna taksa — vidi »bolnoopskrbna pristojba«.

Bratinske blagajne — članstvo provedeno kod njih uračunava se u članstvo Središnjeg ureda i obratno. XII. 279.

Brestovac — naknada troškova prepraćenja članova u lečilište ili obratno (Din 80.—) VI. 194. (Din. 35.—) VII. 462.
— naplaćivanje opskrbne pristojbe za lečenje članova u lečilištu (putem Poštanske štedionice). IX. 672.
— opskrbnina pacijenata na dan odlaska i dolaska u sanatorij. X. 275.
— otpremanje bolesnika na lečilište (ponedeljkom, sredom i petkom). VIII. 471.
— podelivanje otsustva pacijentima (samo u slučaju neodložive potrebe). VII. 543.
— povišenje opskrbne pristojbe u lečilištu (na Din 75.—) počam od 1. februara 1924. VI. 69.
— povišenje opskrbne pristojbe za privatne pacijente na lečilištu (na Din 135.—). VIII. 202.
— produženje lečenja u lečilištu za članove, koji su iscrpili pravo na potpore (mogu ostati na vlastiti trošak uz cijenu od Din 120.—). VI. 110.
— trajanje lečenja članova (tri, a najmanje dva meseca) i produženje toga (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
— upućivanje članova na lečenje u lečilište (način). VI. 73.

Bugarska — reciprocitet, u doznačivanju renta iza nesrećnih slučajeva između Jugoslavije i Bugarske. XI. 750.

C

Chinin — njegovo propisivanje za malariju po uredskim lekarima. IX. 34.

Č

Članovi — honorar lekaru za specijalni pregled i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.
— snašanje ¼ troškova za plombiranje zubi ili umetnih zubala. IX. 673.

Članovi porodice — vidi »porodični članovi«.

Članstvo — dobrovoljno produženje po §-u 55. ZOR. (samo za članove koji istupe iz posla). VII. 118.
— postupak kod njegovog prosuđivanja za pružanje potpora u slučaju bolesti. V. 59.
— prestanak u bolesti unesrećenih, kad im bude stavljena u tečaj renta. IX. 513.
— produženje po §-u 65. ZOR. (obolenje nesme trajati duže od tri dana). XI. 747.
— provedeno kod bolesničkog fonda za državno saobraćajno osoblje ne priznaje se. VIII. 296.
— provedeno kod bratinskih blagajna računa se u članstvo Središnjeg ureda i obratno. XII. 279.
— računanje za pravo na potpore u slučaju porođaja te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porođaja. IV. 292.

D

Davanje — vidi »pružanje«.

Diplomatska predstavništva — osiguranje osoba kod njih zaposlenih (samo uz njihov pristanak). VI. 190.

Dispanzer antituberkulozni — vidi »antituberkulozni dispanzer«.

Dnevničari figuranti — oslobođenje od obaveze osiguranja onih kod katastarskih radova. VII. 209.

Dobrovoljno članstvo — provedba odredaba ZOR-a o tome. IV. 147.

Dobrovoljno osiguranje — nosača prtljaga na železničkim stanicama. XI. 150.
— sezonskih radnika za slučaj bolesti u mrtvoj sezoni prema naredbi Ministra. V. 137.

Dobrovoljno produženje — članstva po §-u 55. ZOR. (samo za članove, koji istupe iz posla). VII. 118.

Digitized by Google

Dodaci na skupoću — podelivanje uživaocima privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— pravilnik o njihovom izdavanju rentnicima. XI. 1010.
Dostavljanje — vidi »podnašanje«.
Drogerije — zabrana podizanja lekova u njima po receptu na račun ureda. VI. 4.
Društvo Crveni Krst — oslobodjenje njegovih nameštenika ispod obaveze osiguraja za slučaj bolesti (tekst Ministrove naredbe). XIII. 522.
Državna nadleštva — naknada troškova za pruženu pomoć po privatnim lekarima radnicima tih nadleštava za vreme od 1. aprila 1926. do 30. juna 1926. VIII. 466.
— oslobodjenje od obaveze osiguranja lica, u njima zaposlenih, tekst odredbe Financijskog Zakona. VIII. 306.
— osiguranje lica u njima zaposlenih (tumačenje odredaba čl. 290. Financijskog Zakona za 1926.-1927.). VIII. 380.
Državne banje — oprost članova od plaćanja banjske takse i takse za kupanje. IV. 277.
Državni dnevničari — osiguranje onih u državnim industrijskim preduzećima po pravilniku Ministarstva Financija (u koliko su postavljeni po čl. 130. zakona o činovnicima gradjanskog reda). XI. 459.
— provedba njihovog osiguranja za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti. X. 269.
— tekst pravilnika o izvršenju njihovog osiguranja. X. 272.
Državni nameštenici — obaveza osiguranja (oslobodjeni oni, koji primaju prinadležnosti po Zakonu o dodacima na skupoću). IV. 287.
— oslobodjenje od obaveze osiguranja onih, kod vojske, pošte i telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po Zakonu i neukazna kvalificirana vojna lica). IV. 362.
— osiguranje onih financijalne struke (dnevničara). V. 181.
Državni penzioneri — obaveza osiguranja onih, koji su namešteni u privatnoj službi. IV. 289.
Državni službenici — oslobodjeni od obaveze osiguranja svi, koji su prevedeni po Zakonu o činovnicima i službenicima gradjanskog reda. VII. 110.
— tekst naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o oslobodjenju od obaveze osiguranja onih gradjanskog reda. VII. 354.
Državno lečilište Kraljevica — vidi »Kraljevica«.
Državno kontraktualno osoblje — obaveza osiguranja. XI. 283.
Državno saobraćajno osoblje — izdvajanje iz općeg osiguranja. IV. 348.
Državno zdravilište Topolšica — vidi »Topolšica«.

E

Evidencija — nesrećnih slučajeva radnika uposlenih u javnim radovima, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653., 830.

G

Glavni lekar — potreba davanja mišlenja u pitanjima zdravstvene službe. X. 800.
— reorganizacija službe. XI. 503.
— vršenje kontrole recepture. XIII. 396.
— vršenje pojačanog nadzora nad izdavanjem potpora grane osiguranja za slučaj bolesti. XIII. 588.
Godišnja obezbedjena zarada — vidi »obezbedjena zarada«.
Gradjevinska preduzeća — obaveza osiguranja njihovih akordanata. IV. 361.

H

Honorar — za specijalni pregled i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.
Hranarina — isplata članovima pri odlasku iz lečilišta ili oporavilišta. VII. 203.
— isplata članovima prigodom upućivanja u bolnicu. IX. 34.
— isplata članovima, koji su oboleli pre 1. iula 1922. (po starim propisima). IV. 276.
— označivanje rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan), kod njene isplate. IV. 275.
— postupak oko njenog pružanja (strogo obdržavanje propisa i vršenje nadpregledbe hranbinaša). VI. 250.
— uskrata članovima, koji hotimice učestvuju u tučnjavi. X. 803.

I

Ilidža — kraj Sarajeva, pružanje opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu. XI. 629.
Inostrani državljani — naplata bolno-opskrbne pristojbe za članove inostrane državljane u bolnicama na područja Hrvatske, Slavonije i Medjimurja (isto kao za domaće) počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.
— plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njih u javnim bolnicama i zavodima za umobolne u dvostrukom iznosu. V. 46.
— plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njih u istom iznosu kao za domaće. V. 58.
Inozemci — vidi »inostrani državljani«.
Inozemne bolnice — plaćanje bolno-opskrbnih pristojba za lečenje porodičnih članova u tim bolnicama (u visini tuzemnih kroz četiri nedelje). IX. 514.
Inspekcija rada — dostavljanje prijava o nesrećnim slučajevima onoj, koja je nadležna. VI. 88.
— obaveštavanje o komisijskom ustanovljivanju nesrećnog slučaja (§. 100. ZOR). VI. 185.
Inspektori rada — naknada putnog troška kod istrage o nesrećnim slučajevima. IV. 405.
Iskaz — obustava daljnjeg podnašanja za članove, koji su potpuno iscrpili potporu. V. 83.
Isplata — bolničkih računa javnim bolnicama. VIII. 609.
— dospelih rentovnih obroka dozvoljena samo jedan mesec unapred. V. 29.
— hranarine članovima, koji su oboleli pre 1. iula 1922 (po starim propisima). IV. 276.
— hranarine, označivanje rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan). IV. 275.
— potpora u slučaju bolesti, koja je posledica nesrećnog slučaja, po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— putnog troška članovima na povratku iz bolnice po okružnom uredu, u čijem se sedištu bolnica nalazi. VIII. 191.

Digitized by Google

— putnih troškova članovima, koji su upućeni na lečenje u bolnicu u sedištu drugog mesnog organa. VI. 185.
— renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra o postupku oko toga. IV. 380.

Ispravak — tablice potpora za slučaj bolesti. VIII. 113.

Istraga — njeno sprovodjenje u nesrećnim slučajevima u smislu §-a. 100. ZOR. IV. 349.
- u nesrećnim slučajevima, naknada putnog troška inspektorima rada u tom slučaju. IV. 405.

Izdavanje — lekova vidi »propisivanje lekova«.
— lekarskih uverenja o stanju nesrećnim slučajem povredjenih članova. V. 23.
— potpora grane osigurania za slučaj bolesti, postupak i nadzor nad time. VII. 448., pojačani nadzor nad time (dužnosti glavnih lekara). XIII. 588.

Izdvajanje — državnog saobraćajnog osoblja iz općeg osiguranja. IV. 348.

Izmena — postupka oko pružanja besplatne zubne nege. VI. 32.

Izračunavanje — godišnje obezbedjene zarade rentnika u smislu §-a. 93. ZOR., glavna uputstva o tome. V. 101.
- godišnje obezbedjene zarade (formulari za račun temelja otštete). VIII. 194.
- godišnje obezbedjene zarade u prelazno vreme (tumačenje I. stava §-a. 93. ZOR.) IV. 407.
- otpravnine po novom ključu prema §-u. 112. ZOR. (sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928). X. 280.
temelja otštete za lica ozledjena počam od 1. jula 1926 a osigurana po XVIII. nadničnom razredu (za vreme pre 1. jula 1926 uzima se ondašnji nadnični razred). VIII. 610.

Izuzeci — od obaveze osiguranja vidi »oslobodjenje«.

Izuzimanje — od obaveze osiguranja vidi »oslobodjenje od obaveze osiguranja«.

Izveščivanje — lečilišta Klenovnik o trajanju prava lečenja članova. IX. 675.

Izveštaji — mesnih organa o merama za predupredjenje bolesti i nesrećnih slučajeva. VIII. 486.
obustava njihovog podnašanja o naknadi troška pratiocu bolesnika. XI. 154.

Izvršivanje — grane osiguranja u nesrećnim slučajevima (povodom deficita te grane). IX. 176.
- osiguranja vidi »provedba osiguranja«.

J

Jadran - način upućivanja bolesnih članova u oporavilište (indikacije bolesti) VI. 248, VII. 355., IX. 342.
- otvorenje i uslovi primanja. VI. 245.
- upućivanje članova u oporavilište (uslovi). XI. 460.
— upućivanje članova u oporavilište (zimi). IX. 127., XI. 829.

Javni radovi — oslobodjenje od obaveze osiguranja lica uposlenih kod tih radova, koje obuhvaća zakon o javnim radovima. XI, 452.
— osiguranje lica uposlenih kod tih radova, koje obuhvaća zakon o javnim radovima (potpadaju pod obavezu osiguranja u slučaju, kada je izvršenje tih radova povereno preduzimačima). XI. 500.
- vodjenje evidencije o nesrećnim slučajevima radnika uposlenih kod tih radova, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653., 830.

K

Kasindol — povišenje opskrbne pristojbe (na Din 50.—) počam od 1. aprila 1924. VI. 43., povišenje opskrbne pristojbe (od 50 na 60 Din) i podvozne pristojbe (od 40 na 60 Din) od 1. marta 1925. VII. 118.
- upućivanje članova na lečenje u oporavilište (uslovi i indikacije bolesti) V. 133.
upućivanje porodičnih članova u oporavilište (uslovi). IX., 35, (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362.
- upućivanje članova u oporavilište (zimi). IX. 127.
zabrana posećivanja oporavilišta po izaslanicima mesnih organa. VI. 93.

Katastarski radovi — oslobodjenje dnevničara figuranata kod tih radova od obaveze osiguranja. VII. 209.

Kila - neubrajanje u telesne mane(smatra se bolešću). V. 115.

Kirijaši — obaveza osiguranja (izuzeti samo oni, koji vrše rad neovisno od raspoložbe vlasnika posla ili njegovog poslovodje). XII. 477.

Klenovnik — davanje papuča pacijentima osiguranicima na račun ureda. X. 344.
naplata pristojbe za prevoz bolesnih članova od železničke stanice do lečilišta i obratno (75 Din od 1. januara 1931). XIII. 396.
- primanje članova u lečilište onih nosioca osiguranja, koji nisu u sklopu Središnjeg ureda (uz cenu od 90 Din dnevno). X. 65.
obaveščivanje mesnih organa o trajanju prava lečenja članova. IX. 675.
opskrbnina pacijenata na dan odlaska i dolaska u sanatorij. X. 275.
upućivanje članova u lečilište (raspored vožnje ponedelikom, sredom i petkom). IX. 516., (na železničku stanicu Zabok, a ne Zlatar—Bistricu). XII. 228.

Kliničke bolnice u Zagrebu, lečenje članova radijem (Din 200. taksa za ambulatnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
zabrana posebne naplate troška za pretragu Rentgenom ili pretragu krvi po Wassermannu za članove u tim bolnicama. X. 804.

Ključ - novi za izračunavanje otpravnina po §-u. 112. ZOR. (sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928). X. 280.

Kolektivno osiguranje prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera, za slučaj nesreće. VII. 540.

Kolporteri novina, obaveza osiguranja. VI. 330.

Kontraktualni državni činovnici - obaveza osiguranja. XI. 283.

Kontrola — kod pružanja potpora za slučaj porodjaja. IX. 42.
kod pružanja zubne nege (ne može se pružiti bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.
recepture po glavnim lekarima. XIII. 396.

Digitized by Google

Kožni metilj — uvrštenje obolenja od njega medju nesrećne slučajeve po §-u. 84. ZOR. XI. 645.
Kraljevica — posebno plaćanje lekova i ovojnog materijala u državnom lečilištu. IX. 179.
— posebno plaćanje Rentgen-snimke nakon svaka tri meseca. XIII. 280.
— povišenje bolno-opskrbne pristojbe u državnom lečilištu (od 35 na 45 Din) počam od 1. jula 1927. IX. 481, (na 40 odnosno 50 Din dnevno). X. 433., (na 50 Din odnosno 40 Din počam od 1. aprila 1931). XIII. 280.
— primanje članova u državno lečilište (uslovi za prijem i kućni red). VIII. 487.
Krapinske toplice — automatsko produženje ugovora s njima za lečenje i opskrbu članova Središnjeg ureda u godini 1927. IX. 184. u god. 1928. X. 193, u god. 1929. XI. 160.
Krk — upućivanje članova u oporavilište »Zagreb« (indikacije bolesti, taksa Din 60.- u letnoj sezoni, a Din 55. u zimskoj). XIII. 518.
Kućna služinčad — na selima, obaveza osiguranja (poljsko gospodarska služinčad oslobodjena). IV. 287.
Kupališta morska — vidi »morska kupališta«.
Kupalište Lipik — vidi »Lipik«.
Kupanje — članova u kadama i tuševima u mesnim kupalištima (uz doznaku sa naznakom diagnoze). XI. 891.
Kužna bolnica — promena naslova u »bolnica za zarazne bolesti«. IX. 33.

L

Laško — upućivanje članova u banjsko lečilište »Radio-Therma« Laško (indikacije bolesti, opskrbna cena Din 65.—) XIII. 282.
Lečenje — članova bolesničke blagajne trgovačkog društva »Merkur« po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.
— članova od zaraznih bolesti snaša osiguranje počam od 1. aprila 1924. VIII. 305.
— članova po drugom mesnom organu (razlozi terminiranja lečenja i isplata potpora) po alineji 2. §-a. 212. St. VII. 465.
— članova radijem u kliničkoj bolnici u Zagrebu (Din 200 taksa za ambulantnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
— pružanje nameštenicima preduzeća Cie. int. des Wagons Lits. VII. 357.
— venerično bolesnih članova, upućivanje u bolnicu (samo u slučaju neophodne nužde i izolacije). IV. 409.
— zaraznih bolesti u državnim bolnicama na račun države počam od 31. jula 1922. V. 47.
Lečilišta — isplata putnog troška i hranarine članu pri njegovom odlasku. VII. 203.
— upućivanje članova u ista (prema indikacijama bolesti, snižavanje promene boravka). VII. 200.
Lečilišta Središnjeg ureda — upućivanje članova u ta lečilišta (zimi i u rano proleće). X. 195, (raspodela kreveta po okružnim uredima sa upozorenjem za članove). X. 798, (nova raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima, počam od 1. januara 1930). XII. 41, 229. XIII. 154. (radi reumatičnih obolenja u Laško ili Stražilovo) XIII. 761.
Lečilište Brestovac — vidi »Brestovac«.
Lečilište Klenovnik vidi Klenovnik.
Lekari — honorar za specijalni pregled članova stranih okružnih ureda. X. 530.
— minimalne takse za njihove nagrade. VIII. 394.
označivanje »vitrum adlatum« na uredskim receptnim blanketama brisano, a ima se staviti oznaka »Posuda — donešena« (nije donešena). XI. 284.
pružanje zubne nege članovima i porodičnim članovima, koji nemaju pravo na umetnuto zubalo u njihovim privatnim ordinacijama. VI. 65.
strogo provadjanje zakona o suzbijanju zaraznih bolesti. VI. 13.
— upotreba receptne blankete. XI. 598.
Lekarska pomoć pružanje po lekaru drugog mesnog organa (izbegavanje privatnih lekara). IV. 408.
Lekarska služba propisi o njenom uredjenju i upotpunjenju. XIII. 55.
Lekarska uverenja — način izdavanja o stanju nesrećnim slučajem povredjenih članova. V. 23.
Lekarski dnevnik — uvadjanje novog formulara (sa obrascem). XI. 455.
Lekarski pregled — postupak kod ponovnog pregleda ozledjenika drugih mesnih organa (davanje podataka). V. 166.
Lekovi — način propisivanja. X. 131.
plaćanje u državnom lečilištu Kraljevica. X. 179.
postupak oko njihovog propisivanja i izdavanja iz ručnih apoteka. VIII. 491.
propisivanje patentovanih preparata i specijaliteta. X. 142.
tekst norma radničkog osiguranja glede njihovog propisivanja. X. 137.
tekst pravila za njihovo propisivanje u radničkom osiguranju. X. 131.
zabrana njihovog izdavanja iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima. VI. 252.
zabrana podizanja u drogerijama po receptu na račun ureda. VI. 4.
Lekovite banje — povlastica (50% kod železničke vožnje njihovih posetioca članova Središnjeg ureda). IX. 363, X. 498.
Lekoviti specijaliteti vidi »specijaliteti«.
Lipik automatsko produženje ugovora za lečenje i opskrbu članova u kupalištu za 1929 godinu. XI. 160.
tekst ugovora s kupalištem o penzionatnoj opskrbi i kupališnom lečenju članova. X. 494.

M

Malarija propisivanje chinina za nju po uredskim lekarima. IX. 34.
Merkur — vidi »bolesnička blagajna trgovačkog društva Merkur«.
Mesna kupališta — kupanje članova u kadama i tuševima (uz doznaku sa naznakom diagnoze). XI. 891.
Mišljenje potreba davanja po glavnom lekaru u pitanjima zdravstvene službe. X. 800.
Morska kupališta — povlastica (50%) kod železničke vožnje njihovim posetiocima članovima Središnjeg ureda. X. 498., IX. 363.

Digitized by Google

N

Nabavka — i plaćanje ovojnog materijala i zdravstvenih potrepština. VI. 298.
— neosalvarsana centralizirana za sve mesne organe. VI. 342.
— redestilirane vode. IX. 173.
Nadzor — pojačani nad izdavanjem potpora (dužnosti glavnih lekara). XIII. 588.
Najamni rad — obaveza osiguranja lica, koja vrše taj rad u sporednom zanimanju (samo onda ako su obvezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.
Naknada — novčanih izdataka i izgubljene zarade rentnicima, kad se pozivaju na lekarski pregled van mesta stanovanja (od 10 Din do 30). V. 114.
— putnih troškova članovima, koji traže zubnu negu, a stanuju izvan sedišta zubnog lekara. XI. 751.
— putnih troškova i za izgubljeno vreme pratiocu u slučaju pratnje bolesnika u bolnicu i obratno. V. 24.
— putnog troška inspektorima rada kod istraga u tim slučajevima. IV. 405.
— troškova prepraćenja članova u lečilište Brestovac i obratno (Din 80.—) VI. 194. (Din 35.—) VII. 462.
— troškova za pruženu pomoć po privatnim lekarima radnicima državnih nadleštava i ustanova za vreme od 1. aprila do 30. juna 1926. VIII. 466.
Nameštenici — način pružanja potpora i lečenja onih uposlenih kod preduzeća Cie. int. des Wagons Lits. VII. 357.
Naočare — pružanje članovima (popravak pokvarenih najviše jedamputa u šest meseci). V. 21.
Naplata — bolno-opskrbne pristojbe za članove inozemce u bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Medjimurja (ista kao za tuzemce) počam od 1. oktobra 1922. IV. 409.
— bolničkih troškova. VI. 92.
— troškova za izradu ortopedskih modela za članove lečene u ortopedskoj bolnici počam od 1. decembra 1927 povrh bolno-opskrbne takse. X. 801.
Naputak — za ocenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva sa obrascima, tekst. VII. 524., provedba VIII. 84. (strogo obdržavanje po lekarima). IX. 179., novi naputak sa formularima. XIII. 248.
— za propisivanje patentovanih preparata, lekovitih specijaliteta i željezovitih vina, tekst. VI. 105., ispravak VI. 187.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. juna 1922 o sprovodjenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika od 14. maja 1922 god. IV. 133.
— od 13. juna 1923 o nadopuni §-a. 13. Naredbe od 3. juna 1922 god. broj 1.077 o sprovodjenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika (dobrovoljno osiguranje sezonskih radnika za slučaj bolesti u mrtvoj sezoni). V. 137.
— od 8. decembra 1922 god. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst. IV. 380.
— od 18. februara 1925 o oslobodjenju od obaveze osiguranja državnih službenika gradjanskog reda, tekst. VII. 354.
— od 21. augusta 1925. god. o oslobodjenju od obaveze osiguranja službenika Narodne banke Kraljevine Jugoslavije, tekst. VII. 466.
— od 16. augusta 1927 god. o izmeni tablica za izračunavanje glavičnog pokrića potpora i renta Središnjeg ureda iz osiguranja u nesrećnim slučajevima sa tablicama. X. 47.
— od 31. decembra 1927 o uvetnom izuzimanju od obaveze osiguranja nameštenika i radnika zaposlenih kod Vodnih zadruga za slučaj bolesti i nesreće (tekst). XIII. 375.
— od 3. jula 1931. o oslobodjenju od obaveze osiguranja za slučaj bolesti nameštenika Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije. (tekst). XIII. 522.
Narodna banka — oslobodjenje njenog stalnog osoblja od obaveze osiguranja, tekst naredbe Ministra. VIII. 466.
Neerarne pošte — obaveza osiguranja njihovog osoblja (oslobodjeni kontraktualni poštari i pomoćni poštari, ostali ne). VI. 120.
Neosalvarsan — centralizacija njegove nabavke za sve mesne organe. VI. 342.
Nepriznavanje — članstva provedenog kod bolesničkog fonda za državno saobraćajno osoblje. VIII. 296.
Nesrećni slučajevi — dostavljanje prijava o njima nadležnoj inspekciji rada. VI. 88.
— isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledica nesrećnog slučaja po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— naknada putnog troška inspektorima rada kod istrage u tim slučajevima. IV. 405.
— sprovadjanje istrage o njima u smislu §-a 100. ZOR. IV. 349.
— tekst pravilnika o otštetnom postupku u tim slučajevima sa obrascima. VII. 409.
— uvrštenje obolenja od kožnog metilja medju te slučajeve (po §-u. 84. ZOR.) XI. 645.
— vodjenje evidencije o njima kod radnika uposlenih kod javnih radova, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 653, 830.
Neubrajanje — kile u telesne mane (smatra se bolešću). V. 115.
Norme radničkog osiguranja — glede propisivanja lekova. IX. 678., X. 137.
Nosači prtljage — dobrovoljno osiguranje onih na železničkim stanicama. XI. 150.
Novinari — obaveza osiguranja onih, kojima je novinarstvo glavno zanimanje. VII. 193.
Novine — obaveza osiguranja njihovih kolportera. VI. 293.
Nega zubi — vidi »zubna nega«.

O

Obaveza osiguranja — akordanata gradjevinskih preduzeća. IV. 361.
— članova pozorišta (oslobodjena su samo lica od Centralnih državnih pozorišta, dok kod ostalih ne). VIII. 398.
— dece i žene poslodavca (ocenjivanje). XII. 552.
— državnog kontraktualnog osoblja. XI. 283.

Digitized by Google

— državnih nameštenika (oslobodjeni su oni, koji primaju prinadležnosti po Zakonu o dodacima na skupoću). IV. 287.
— državnih penzionera, koji su nameštеni u privatnoj službi, IV. 289.
— kaserniranih javnih bludnica. VI. 65.
— kirijaša (rabadžija, izuzeti oni, koji vrše rad neovisno od raspoložbe vlasnika posla ili njegovog poslovodje). XII. 477.
— kolportera novina (samo onih, koji imaju stanovitu platu). VI. 330.
— kućne služinčadi na selima (poljsko-gospodarska služinčad oslobodjena). IV. 287.
— lica koja vrše najamni rad u sporednom zanimanju (samo onda, ako su obvezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.
— nameštenika u odvetničkim pisarnama (advokatskim kancelarijama). VI. 112.
— novinara (kojima je novinarstvo glavno zanimanje). VII. 193.
— opštinskih nameštenika i radnika. V. 82.
— osoblja nameštenih kod ugovornih poštara (samo ti poštari smatraju se kao samostalni preduzimači). X. 343.
— osoblja neerarnih pošta (oslobodjeni kontraktualni poštari i prevedeni poštari). VI. 120.
— radnika uposlenih kod vršalica (dodatak »ne više od 24 poljoprivredna radnika«) V. 134. (rešenje Ministarstva o obavezi za slučaj bolesti i nesreće samo za mašiniste, ložače i hranare). V. 136. (za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117., VII. 359.
— radnika uposlenih oko uzgoja šume (samo oni oko radova stalnog karaktera obavezni). XIII. 456.
— radnika uposlenih u sušionama kudelje. X. 276.
— tekst Zakona o osiguranju radnika o tome (§§-i 3. do 8. glava II.). IV. 58.
— učenika ili učenica zanatskih škola (samo oni, koji su zaposleni). VII. 363.
— vojnika stranih državljana zaposlenih kod javnih radnja. V. 182.

Obaveštavanja — pravovremeno Inspekcije rada o komisijskom ustanovljivanju nesrećnog slučaja. (§. 100. ZOR.) VI. 185.
— sanatorija o putnom trošku bolesnicima na povratku iz lečilišta i o davanju općih podataka o bolesnim članovima. XI. 494.

Obezbedjena zarada — godišnja, njeno izračunavanje (formulari za račun temelja otštete). VIII. 194.
— godišnja, njeno izračunavanje za lica ozledjena počam od 1. jula 1926, a osigurana po XVIII. nadničnom razredu (za vreme pre 1. jula 1926 uzima se ondašnji nadnični razred). VIII. 610.
— godišnja, njeno izračunavanje u prelazno vreme (tumačenje 1. stava §-a. 93. ZOR.) IV. 407.
— godišnja, upute za njeno izračunavanje kod rentnika u smislu §-a. 93. ZOR. V. 101.

Obiteljski pripadnici — vidi »porodični članovi«.

Obrtna obolenja — podnašanje prijava. XI. 65.

Obustava — dalnjeg podnašanja iskaza članova, koji su potpuno iscrpili potporu. V. 83.
— podnašanja izveštaja o naknadi troška pratiocu bolesnika. XI. 154.
— predlaganja iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje zaraznih bolesti. XI. 501.

Ocenjivanje — obaveze osiguranja dece i žene poslodavca. XII. 552.
— umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva, naputak o tome. VII. 524., novi naputak sa formularima. XIII. 248.

Odlaganje — izvršenja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti(odredbe Zakona o budžetskim dvanaestinama). VII. 462, rešenje Ministra. VII. 468.
— izvršenja osiguranja rudara u sklopu Središnjeg ureda. V. 165.

Odvetničke pisarne — obaveza osiguranja njihovih nameštenika. VI. 112.

Okružni ured za osiguranje radnika — prelaz iz njegovog članstva u članstvo bolesničke blagajne Merkur odnosno bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine i obratno. X. 193, XII. 435.

Oporavilišta — isplata putnog troška i hranarine članu pri njegovom odlasku. VII. 203.
— upućivanje članova u ista (prema indikacijama bolesti, snizivanje promene boravka). VII. 200. radi reumatičnih obolenja u Laško ili Stražilovo. XIII. 761.

Oporavilište Jadran na Rabu — vidi »Jadran«.

Oporavilište Kasindol — vidi »Kasindol«.

Oporavilište Palić — vidi »Palić«.

Oporavilište Zagreb na Krku — vidi »Krk«.

Oprost — članova od banjske takse i takse za kupanje u državnim banjama. IV. 277.

Opskrbnina — pacijenata sanatorija Brestovac i Klenovnik na dan odlaska i dolaska u te sanatorije. X. 275.

Opštinski nameštenici — i radnici, obvezni na osiguranje. V. 82.

Ormarić — za prvu pomoć, propisivanje njegovih tipova u preduzećima. XII. 172.

Ortopedska bolnica — naplata troškova za izradbu ortopedskih modela za članove lečene u toj bolnici počam od 1. decembra 1927, pored bolno-opskrbne takse. X. 801.
— povišenje bolno-opskrbne pristojbe počam od 1. decembra 1922 (na 21 do 40 Din) IV. 410, počam od 1. aprila 1924 (na 30 do 70 Din) VII. 123.
— upućivanje članova u tu bolnicu (samo sa definitivnom doznakom) X. 154, sa doznakom za eventualno potrebnu protezu (prethodno osiguranje mesta). VII. 465., omogućeno ponovno upućivanje članova (uz predbilježbu). XII. 93.

Ortopedski modeli — naplaćivanje troškova za njihovu izradu za članove lečene u ortopedskoj bolnici. X. 801.

Osiguranje — banovinskih dnevničara (za bolest i nesreću po ZOR-u, a po Pravilniku o osiguranju državnih dnevničara i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti samo, ako to izrikom propisuje njihova pragmatika). XII. 473.
— državnih dnevničara u državnim industrijskim preduzećima po Pravilniku ministarstva finansija (u koliko su postavljeni po čl. 130. Zakona o činovnicima gradjanskog reda). XI. 459.

Digitized by Google

— državnih dnevničara za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti, provedba. X. 269, tekst pravilnika o tome. X. 272.
— državnih nameštenika financijalne struke (dnevničara). V. 181.
— državnih službenika (oslobodjeni su od obaveze osiguranja svi državni nameštenici i radnici prevedeni po Zakonu o činovnicima i službenicima gradjanskog reda). VII. 110.
- državnog saobraćajnog osoblja, izdvajanje iz općeg osiguranja. IV. 348.
— dnevničara figuranata kod katastarskih radova (oslobodjeni od obaveze). VII. 209.
— lica uposlenih u državnim nadleštvima i ustanovama (tumačenje odredaba čl. 290. Finansijskog zakona za 1926.-1927 godine). VIII. 380.
— lica uposlenih pri radovima, koje obuhvaća zakon o javnim radovima (potpadaju pod obavezu samo u slučaju, kad je izvršenje tih radova povereno preduzimačima). XI. 500.
— nameštenika preduzeća Cie. int. des Wagons Lits (pružanje lečenja i potpora). VII. 357.
— osoba uposlenih kod diplomatskih pretstavništava stranih država (uz pristanak tog nadleštva). VI. 190.
— prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera (oslobodjeni od obaveze osiguranja za slučaj bolesti; za slučaj nesreće imadu se kolektivno osigurati). VII. 540. (rešenje Ministra). VIII. 86.
— provadjanje za rudare po zakonu o osiguranju radnika. V. 21.
— radnika i osoblja u rudarskim preduzećima (zakonske odredbe o izuzeću toga od općeg osiguranja). VII. 462.
— radnika uposlenih u sušionama kudelje. X. 276.
- rudara, potreba traženja izjave rudarske vlasti ili Inspekcije rada, dali pojedini posao rudarskog preduzeća spada pod nadzor obrtne vlasti. VII. 49.
— stalnog osoblja Narodne banke Kraljevine Jugoslavije (oslobodjeno od obaveze osiguranja, tekst naredbe Ministra). VII. 466.
- za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, zakonske odredbe o odlaganju njegovog izvršenja. VII. 462. (rešenje Ministra o odlaganju njegovog izvršenja). VII. 468.

Osiguranje za slučaj nesreće izvršenje te grane osiguranja (povodom deficita). IX. 176.
— izvršenje ugovora o socijalnom osiguranju izmedju naše države i Nemačke u pogledu te grane osiguranja. XI. 886.

Oslobodjenje od obaveze osiguranja - dnevničara figuranata kod katastarskih radova. VII. 209.
državnih nameštenika kod vojske, pošte i telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.
- državnih nameštenika i radnika, koji su prevedeni po zakonu o činovnicima i službenicima gradjanskog reda. VII. 100.
- državnih službenika gradjanskog reda (tekst naredbe Ministra o tome). VII. 354.
- kaserniranih bludnica počam od 1. januara 1927. IX. 42.
- lica koja obavljaju intelektualni rad u poljoprivrednim poduzećima počam od 1. januara 1927. VIII. 624.
— lica uposlenih u državnim nadleštvima i ustanovama (tekst člana 290 Finansijskog zakona). VIII. 306.
— lica uposlenih pri radovima koje obuhvaća zakon o javnim radovima. XI. 452.
— nameštenika Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije (za slučaj bolesti, tekst Ministrove naredbe). XIII. 522.
— radnika uposlenih oko uzgoja šećerne repe. XI. 149.
— stalnog osoblja Narodne banke Kraljevine Jugoslavije (tekst naredbe Ministra). VII. 466.
- uvetno nameštenika i radnika zaposlenih kod Vodnih zadruga za slučaj bolesti i nesreće (tekst Ministrove naredbe). XIII. 575.
- za slučaj bolesti lugarskog (šumarskog) osoblja zemljišnih zajednica. V. 136.
— za slučaj bolesti prigodnih radnika uposlenih pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera. VII. 540. (rešenje Ministra). VIII. 86.

Otpravnina - novi ključ za njeno izračunavanje prema §-u. 112. ZOR. (sa 6%-tnom diskontacijom počam od 15. marta 1928). X. 280.

Otprema — bolesnika na lečilište Brestovac (ponedeljkom, sredom i petkom). VIII. 471.
– bolesnika unesrećenih (§§-i 53 i 55 ZOR) vrši se besplatno. XI. 829.

Otštetni postupak — dokidanje traženja podataka o zaradi od poslodavaca (formulari D i E). XIII. 458.
- rešavanje zamolnica drugih mesnih organa kod provadjanja tog postupka (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
— u nesrećnim slučajevima, tekst pravilnika o njemu sa obrascima. VII. 409.

Otvorenje — oporavilišta Jadran i uslovi primanja. VI. 245.
- oporavilišta Palić VIII. 296., u sezoni 1930 (od 1. maja). XII. 276.

Ovojni materijal — nabavka i plaćanje. VI. 289.
plaćanje u državnom lečilištu Kraljevica. IX. 179.

Ozledjenici - vidi »povredjeni radnici«.

Označivanje — reumatičnih obolenja. XIII. 155.
rokova (vremenskog razdoblja, uključivo početni i zaključni dan) kod isplate hranarine. IV. 275.

P

Pacijenti - davanje papuča onima, koji su osiguranici na račun mesnog organa u lečilištu Klenovnik. X. 344.
njihova opskrbnina na dan odlaska i dolaska u sanatorije Brestovac i Klenovnik. X. 275.
- podelivanje otsustva onima na lečilištu Brestovac (samo u slučaju neodložive potrebe). VII. 543.
- privatni, povišenje pristojbe za njih na lečilištu Brestovac (na 135 Din). VIII. 202.

Palić — otvorenje oporavilišta. VIII. 296, u sezoni u 1930. g. (od 1. maja). XII. 276.

Patentovani preparati — naputak o njihovom propisivanju. VI. 105, provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.

Digitized by Google

Plaćanje — bolno-opskrbne pristojbe za inostrane državljane u javnim bolnicama i zavodima za umobolne u dvostrukom iznosu. V. 46, u istom iznosu kao za domaće. V. 58.
-- bolno-opskrbne pristojbe za rodilje u Bačkoj, Baranji i Banatu iz državnih srestava. V. 41.
— bolno-opskrbne pristojbe u javnim bolnicama na području Srbije i Crne Gore. (Din 3.—). V. 25.
— bolno-opskrbne pristojbe za lečenje porodičnih članova u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristojba kroz četiri nedelje). IX. 514.
— bolno-opskrbne pristojbe u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo na teret državnog budžeta (Din 6.—) počam od 1. aprila 1924. VI. 189.
— bolničkih troškova za lečenje zaraznih bolesti (§ 54. stavka IV. ZOR.) IV. 356.
— lekova i ovojnog materijala u državnom lečilištu Kraljevica. IX. 179.
— troškova lečenja za zarazne bolesti i umobol u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu plućiju, trahom, veneriju i umobol). VI. 42.
— 14-dnevno unapred opskrbnih troškova za članove na lečenju u državnom lečilištu u Topolšici. VI. 194.
Plombiranje zubi — vidi »zubna nega«.
Podelivanje — vidi »pružanje«.
Podnašanje — iskaza članova, koji su potpuno iscrpili potpore, obustavljeno. V. 83.
— iskaza i izvještaja o pružanju banjskog lečenja u prošloj godini. VI. 37.
— iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje zaraznih bolesti, obustava. XI. 501.
— iskaza o stanju privremenih rentnika i ozledjenika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 160.
— prijava o nesrećnim slučajevima nadležnoj Inspekciji rada. VI. 88.
— prijava o obrtnim obolenjima. XI. 65.
Podmirivanje — redovito bolno-opskrbnih pristojba. IX. 365.
Poduzetničke blagajne — isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledicom nesrećnog slučaja, po tim blagajnama. IV. 35.
Poljoprivredna poduzeća — oslobodjenje od obaveze osiguranja lica, koja vrše intelektualni rad u tim poduzećima (počam od 1. januara 1927). VIII. 624.
Porodični članovi — plaćanje bolno-opskrbne pristojbe za njihovo lečenje u inozemnim bolnicama (u visini tuzemnih pristojba kroz 4 nedelje). IX. 514.
— postupak oko davanja potpora za one, koji su pre bili sami osigurani članovi. V. 113.
— postupak oko podelivanja potpora njima. V. 29
— sticanje prava na potpore za one koji su te potpore već iscrpili. V. 41.
— upućivanje u oporavilište Kasindol (uslovi). IX. 34. (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362.
Porodjaj — pružanje lekarske pomoći u bolnici ili rodilištu u tom slučaju. XI. 599.
— pružanje potpora po §-u. 45. ZOR. točka 4. i 5. b) tumačenje zakonskih odredaba. IV. 289.
— računanje članstva za pravo na potpore te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porodjaja. IV. 292.
Posećivanje — izaslanika mesnih organa u oporavilište Kasindol zabranjeno. VI. 93.
Poslodavci — ocenjivanje obaveze osiguranja njihove dece i žene. XII. 552.
Poslovanje — stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima. XI. 1008.
Postupak — glede članstva i prava na potpore za slučaj bolesti. V. 59.
— kod davanja potpora za porodične članove, koji su bili sami pre osigurani članovi. V. 113.
- kod odredjivanja pomoći u nesrećnim slučajevima (pravilnik sa obrascima). VII. 409, upozorenje na tačno i hitno provodjenje. XII. 33, promena zadnjeg stava toč. V. Pravilnika u slučaju stalnog umanjenja radne nesposobnosti. XII. 181.
- kod podelivanja potpora porodičnim članovima. V. 29.
— oko pružanja hranarine (strogo obdržavanje propisa i vršenje natpregledbe hrambinaša). VI. 250.
— pri izdavanju potpora grane osiguranja za slučaj bolesti i nadzor nad time. VII. 448.
— za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra. IV. 380.
Posuda — donašanje po članovima u apoteku radi podizanja lekova (oznaka o tome na receptnim blanketama). XI. 284.
Pošta — oslobodjenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod pošte i telegrafa, (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.
Poštari ugovorni — vidi »ugovorni poštari«.
Potpore — isplata u slučaju bolesti, koja je posledicom nesretnog slučaja, po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— postupak za isplatu renta i novčanih potpora preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda), tekst naredbe Ministra. IV. 380.
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti — isplata hranarine članovima, koji su oboleli pre 1. jula 1922 (po starim propisima) IV. 276.
- označivanje rokova (vremenskog razdoblja uključivo početni i zaključni dan kod isplate hranarine). IV. 275.
- pojačani nadzor nad izdavanjem tih potpora (dužnost glavnog lekara). XIII. 588.
— postupak kod njihovog davanja. V. 59.
- postupak kod njihovog podelivanja porodičnim članovima. V. 29.
- postupak oko njihova davanja za članove porodice, koji su pre bili sami osigurani članovi. V. 113.
— postupak oko njihova izdavanja i nadzor nad time. VII. 448.
- produženje davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. V. 157.
- pružanje one za opremu deteta (t. 4. b. §. 45. ZOR. u svakom slučaju, kad je rodjeno živo dete). XII. 379.
- pružanje onih u slučaju porodjaja (po §-u 45. ZOR. točka 4. i 5b, tumačenje zakonskih odredaba). IV. 289.

Digitized by Google

— računanje članstva za pravo na potpore u slučaju porodjaja te ustanovljenje visine novčanih potpora kod porodjaja. IV. 292.
— sticanje prava na te potpore za članove porodice, koji su te potpore već iscrpili. V. 41.
— tekst Zakona o osiguranju radnika g'ede toga (§§. 45. do 63. Glava IX.) IV. 72.
— vršenje stroge kontrole kod pružanja tih potpora za slučaj porodjaja. IX. 42.
— zabrana stavljanja u tečaj većih potpora iz ⅓ čistog viška po §. 118. Zakonskog članka XIX. 1907. posle 1. jula 1922. IV. 286.

Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće — isplata potpora u slučaju bolesti, koja je posledicom nesrećnog slučaja po poduzetničkim blagajnama. IV. 351.
— pružanje istih u slučaju bolničkog lečenja članova povredjenih usled nesrećnog slučaja. V. 24.
— tekst Zakona o osiguranju radnika glede toga (§§. 84 do 98. Glava XI.) IV. 85.

Povest bolesti — vodjenje u bolnicama. VIII. 468.

Povišenje — bolno-opskrbne pristojbe u državnom lečilištu Kraljevica (na Din 35.— do 45.—) počam od 1. jula 1927. IX. 481, (na 40.— odnosno 50.— Din dnevno) IX. 433, (na Din 40.— odnosno 50.— počevši od 1. aprila 1931.). XIII. 280.
— bolno-opskrbne pristojbe u kliničkoj bolnici u Zagrebu (na 29.50 Din) i u Zakladnoj bolnici u Zagrebu (na 28.— Din) za III. razred počevši od 18. jula 1930. XII. 475.
— bolno-opskrbne pristojbe u ortopedskoj bolnici u Zagrebu (na Din 21.— do 40.—) počam od 1. decembra 1922. IV. 410, počam od 1. aprila 1924. VII. 123.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u javnim bolnicama na području Hrvatske, Slavonije i Medjimurja (na 17.— do 21.— Din) počam od 1. oktobra 1922. IV. 356 (na 19.— do 23.— Din) počam od 1. februara 1923. V. 27, (na 20.— do 30.— Din) počam od 15. oktobra 1923. V. 183, (na Din 23.— do 30.—) počam od 1. maja 1924. VI. 90.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama u Zagrebu i Zemunu (na Din 30.—) počam od 1. januara 1924. VI. 7.
— bolno-opskbrne pristojbe za III. razred u bolnicama u Zagrebu (na Din 25.—) počam od 1. maja 1923. V. 89.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama na području zdravstvenog inspektorata u Novom Sadu (na Din 28.— do 30.—). VIII. 363.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama u Koprivnici, Karlovcu i Varaždinu (na Din 30.—) Brodu n/S (na Din 29.—) i u Požegi (na Din 22.—) počam od 1. oktobra 1926. VIII. 618.
— bolno-opskrbne pristojbe u rodilištu u Zagrebu (na Din 21.—) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama (na Din 30.— u Subotici, Pančevu, Srem. Mitrovici i Vinkovcima, a Din 24.— u Somboru, Senti, Vršcu i Beloj Crkvi). VII. 358.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnicama (na Din 26.— u Glini, Din 28.—, u Pakracu i Petrinji, Din 30.— u Ogulinu, Varaždinu i Koprivnici), počam od 1. aprila 1925. VII. 541.
— bolno-opskrbne pristojbe za III. razred u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu (od Din 28.50 na Din 30.— počevši od 31. januara 1931.). XIII. 281 (ispravak počevši od 1. januara 1931.). XIII. 396.
— bolno-opskrbne pristojbe u bolnicama, koje se izdržavaju isključivo iz državnog budžeta (na Din 22.—) počam od 1. aprila 1926. VIII. 305.
— opskrbne pristojbe u lečilištu Brestovac (na Din 75.— (počam od 1. februara 1924.) VI. 69., (za privatne pacijente na Din 135.—). VIII. 202.
— opskrbne pristojbe u oporavilištu Kasindol (na Din 50.— od 1. aprila 1924.) VI. 43., opskrbne pristojbe (od 50.— na 60.— Din) i podvozne pristojbe (od 40.— na 60.— Din) u oporavilištu Kasindol. VII. 118.

Povlastica — na železničkoj vožnji (50%) posetiocima morskih kupališta i lekovitih banja. IX. 363, X. 498.

Povredjeni radnici — izdavanje lekarskih uverenja o njihovom stanju. V. 23.
— otvaranje stanice za njihovo naknadno lečenje i uslovi primanja u tu stanicu. X. 534.
— postupak kod ponovnog lekarskog pregleda onih od drugih mesnih organa. V. 166.
— predlaganje iskaza o njihovom stanju na dan 31. decembra svake godine. XIII. 160.
— pružanje potpora u slučaju njihovog bolničkog lečenja. V. 24.

Pozorišta — obaveza osiguranja njihovih članova (oslobodjena samo lica kod centralnih državnih pozorišta, dok kod ostalih ne). VIII. 398.

Pratioc — naknada njegovih putnih troškova i za izgubljeno vreme u slučaju pratnje bolesnika u bolnicu i obratno. V. 24.

Pravila — za propisivanje lekova u radničkom osiguranju, tekst. X. 131.

Pravilnik — o izvršenju osiguranja dnevničara zaposlenih u državnoj službi na osnovu člana 130. zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima gradjanskog reda, tekst. X. 272.
— o poslovanju stanice za socijalnu skrb oko rekonvalescentnih radnika. XI. 1008.
— o postupku za odredjivanje pomoći u slučaju nesreće sa obrascima. VII. 409. hitno i tačno sprovodjenje istog. XII. 33., dokidanje traženja podataka o zaradi od poslodavca (formular D i E). XIII. 458.
— o radu antituberkuloznih dispanzera. V. 37.
— za izdavanje dodataka na skupoću rentnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika. XI. 1010.

Predavanja — njihovo priredjivanje o pružanju prve pomoći. VIII. 204. (kao i o profilaksi pučkih i obrtnih bolesti, o tuberkulozi, o spolnim bolestima, o alkoholizmu i o pomoru dojenčadi). XII. 230.

Predlaganje — vidi »podnašanje«.

Predupredjenje — bolesti i nesrećnih slučajeva, izveštaj mesnih organa o merama u tom pravcu. VIII. 486.

Digitized by Google

Prelaz — iz članstva bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine odnosno bolesničke blagajne »Merkur« u članstvo Okružnog ureda i obratno. X. 193.
Prepraćenje — bolesnih članova u lečilište Brestovac ili obratno, naknada troškova oko toga (Din 80.) VI. 194 (Din 35.—). VII. 462.
Prestanak — članstva u bolesti unesrećenih, kad im bude stavljena u tečaj renta. IX. 513.
Prijava — o obrtnim obolenjima. XI. 65.
Primanje — članova onih nosioca osiguranja, koji nisu u sklopu Središnjeg ureda u lečilište Klenovnik (uz cenu od 90 Din dnevno). X. 65.
— članova u ortopedsku bolnicu (samo na osnovu definitivne doznake). X. 154.
Priredjivanje — predavanja o pružanju prve pomoći. VIII. 204.
Privatna služba — obaveza osiguranja državnih penzionera nameštenih u toj službi. IV. 289.
Privatni pacijenti — vidi »pacijenti«.
Privremene rente — trajanje onih, ustanovljenih po zakonskom članku XIX. 1907. (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.
Privremeni rentnici — predlaganje iskaza o njihovom stanju koncem 31. decembra svake godine. XIII. 160.
Produženje — automatsko produženje ugovora za lečenje i opskrbu članova sa upravama kupališta Krapinske Toplice za 1927. god. IX. 184, sa upravama kupališta Krapinske, Varaždinske i Rimske Toplice za 1928. g. X. 193, sa upravama kupališta Krapinskih, Varaždinskih i Rimskih Toplica, te kupališta Lipik za god. 1929. XI. 160.
— članstva prema §-u 65. ZOR. (obolenje ne sme trajati duže od 3 dana). XI. 747.
— davanja bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. V. 157.
— dobrovoljnog članstva po §. 55. ZOR. (samo za članove, koji istupe iz posla). VII. 118.
— lečenja na lečilištu Brestovac (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
— lečenja u lečilištu Brestovac članova, koji su iscrpili pravo na potpore (mogu ostati na vlastiti trošak uz cenu od Din 120.—) VI. 110.
Promena — naslova kužna bolnica u »bolnica za zarazne bolesti u Zagrebu«. IX. 33.
— boravka, pružanje članovima u sezoni 1923. god. V. 87., u sezoni 1924. VI. 116., u sezoni 1926. god. VIII. 302. u sezoni 1927. god. IX. 339, u sezoni 1928. god. X. 435, u sezoni 1929. god. XI. 503, u sezoni 1930. god. (izuzeci iz kvote, po kojoj se određuje broj potpornih dana). XII. 283, u sezoni 1931. god. XIII. 207.
— boravka, postupak kod podelivanja u smislu §-a 212. St. V. 135.
Propisivanje — chinina za malariju po uredskim lekarima. IX. 34.
— i izdavanje lekova iz ručnih apoteka. VIII. 491.
— lekova (norme radničkog osiguranja). IX. 678.
— lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima zabranjeno. VI. 252.
— patentovanih preparata, lekovitih specijaliteta i železovitih vina, tekst naputka. VI. 105, provedba VI. 104, ispravak naputka. VI. 187.
— patentovanih lekova i specijaliteta. X. 142.
— tekst norma radničkog osiguranja. X 137.
— tekst pravila o tome. X. 131.
Prostitutke — vidi »bludnice«.
Provedba — odredaba Zakona o osiguranju radnika o obavezi osiguranja. IV. 146.
odredaba Zakona o osiguranju radnika o potporama za slučaj bolesti. IV. 161.
odredaba Zakona o osiguranju radnika u nesrećnim slučajevima. IV. 155.
odredbaba Zakona o osiguranju radnika o dobrovoljnom članstvu. IV. 147.
osiguranja državnih dnevničara za slučaj bolesti, nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti. X. 269.
Provodjenje — vidi »izvršivanje«.
Prva pomoć — njeno pružanje u slučaju nesreće pada na teret poslodavca. IX. 182., ispravak okružnice, IX. 288, priredjivanje predavanja o njenom pružanju. VIII. 204, XII. 230.
— propisivanje tipova ormarića za nju u preduzećima i postupak s ozledjenim. XII. 172.
Pružanje — banjskog lečenja i promene boravka članovima u sezoni 1923. god. V. 87, u sezoni 1924. VI. 116, u sezoni 1926. VIII. 202, u sezoni 1927. god. IX. 339, u sezoni 1928. god. X. 435, u sezoni 1929. god. XI. 503, u sezoni 1930. god. XII. 283, u sezoni 1931. god. XIII. 207.
dodataka na skupoću uživaocima privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— hranarine (strogo obdržavanje propisa i vršenje natpregledbe hrambinaša). VI. 250.
— lečenja članovima bolesničke blagajne »Merkur« po lekarima okružnih ureda. VIII. 292.
— lekarske pomoći u bolnici ili u rodilištu u slučaju porodjaja. XI. 599.
— lekarske pomoći po lekaru drugog mesnog organa (izbegavanje privatnih lekara). IV. 408.
— naočara članovima (popravak pokvarenih najviše jedanput u 6 meseci). V. 21.
— opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu Sutinske Toplice. XI. 495.
— opskrbe i kupališnog lečenja članovima u lekovitom kupalištu Ilidže kraj Sarajeva. XI. 629.
— potpora u slučaju bolničkog lečenja članova povredjenih usred nesrećnog slučaja. V. 24.
— potpora u slučaju porodjaja (po §-u 45. ZOR. točka 4. i 5b, tumačenje zakonskih odredaba). IV. 289.
— potpora za članove porodice, koji su bili pre sami osigurani članovi. V. 113.
— potpore za opremu deteta (t. 4b § 45. ZOR. u svakom slučaju kad je rodjeno živo dete). XII. 379.
— promene boravka članovima u smislu §-a 212. St. V. 135.

Digitized by Google

— prve pomoći u slučaju nesreće pada na teret poslodavca. IX. 182, ispravak okružnice. IX. 288.
— većih potpora iz ⅓ čistog viška po §-u 118. Zakonskog članka XIX. 1907. posle 1. jula 1922. zabranjeno. IV. 286.
— zubne nege članovima i porodičnim članovima, koji nemaju pravo na umetno zubalo, po uredskim lekarima u privatnim ordinacijama. VI. 65.
— zubne nege (kontrola, ne može se pružati bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.
— zubne nege, modifikacija postupka oko toga. VI. 32.
— zubne nege, restringirano. IV. 403.
Putni trošak — isplata članovima na povratku iz bolnice po okružnom uredu, u čijem se sedištu nalazi bolnica. VIII. 191.
— isplata članu pri odlasku iz lečilišta ili oporavilišta. VII. 203.
— naknada članovima, koji su upućeni u bolničko lečenje izvan sedišta ureda (u bolnicu u sedištu drugog okružnog ureda). VI. 185.
— naknada članovima, koji traže zubnu negu, a stanuju izvan sedišta zubnog lekara. XI. 751.
— naknada inspektorima rada kod istrage u nesrećnim slučajevima. IV. 405.

R

Rabadžije — vidi »kirijaši«.
Računanje — renta prema propisima §-a 85. alineja 2. ZOR. V. 85.
Radij — lečenje članova njime u kliničkoj bolnici u Zagrebu (Din 200 — taksa za ambulatnog bolesnika sa aplikacijom radija). XIII. 340.
Radio-Therma Laško — vidi »Laško«.
Radna sposobnost — tekst naputka za ocenjivanje njenog umanjenja iza nesrećnih slučajeva sa obrascima. VII. 524., provedba naputka. VIII. 84., tekst novog naputka sa formularima. XIII. 248.
Radnici — obaveza osiguranja onih u sušionama kudelje. X. 276.
— obaveza osiguranja onih uposlenih kod vršalica (za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117, VII. 359 (dodatak ne više od 24 poljoprivredna radnika«) V. 134. rešenje Ministra (za slučaj bolesti i nesreće, samo mašinisti, ložači i hranari). V. 136.
»Radnički sanatorijum Kralja Aleksandra I.« — Vidi »Vrnjačka banja».
Recepti — način taksiranja onih izdanih iz ručnih apoteka lekara na račun radničkog osiguranja i obračunavanje 20%-tnog dobitka i 20%-tnog odbitka sumarno na koncu računa. VII. 50.
Receptna blanketa — mesto oznake »vitrum adlatum« ima se staviti oznaka »Posuda donešena (nije donešena). XI. 284.
Receptura — njena kontrola po glavnim lekarima. XIII. 396.
Redestilirana voda — njena nabavka. IX. 173.
Rentaši — naknadjivanje novčanih izdataka i za izgubljeno vreme, kad se pozivaju na lekarski pregled van mesta stanovanja (od 10 do 30 Din). V. 114.
— podelivanje dodataka na skupoću onima koji uživaju privremene rente na području Hrvatske i Slavonije. V. 86.
— pravilnik za izdavanje dodataka na skupoću. XI. 1010.
— upute za izračunavanje njihove godišnje obezbedjene zarade u smislu §-a. 93. ZOR. V. 101.
Rente — isplata njihovih dospelih obroka dozvoljena samo 1 mesec unapred. V. 29.
— postupak oko njihove isplate preko Poštanske štedionice (čekovnih zavoda). Tekst naredbe Ministra. IV. 380.
— privremeno trajanje, onih ustanovljenih po zakonskom članku XIX:1907 (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.
— računanje prema propisima §-a. 85. al. 2. ZOR. V. 85.
— reciprocitet u njihovom doznačivanju iza nesrećnih slučajeva izmedju Jugoslavije i Bugarske. XI. 750.
Reorganizacija — službe glavnog lekara. XI. 503.
Reumatična obolenja — označivanje (izmena »Skrižaljke bolesti«). XIII. 155.
Rimske Toplice — automatsko produženje ugovora s upravom kupališta za lečenje i opskrbu članova u god. 1927. IX. 184, za god. 1928. X. 193, za god. 1929. XI. 160.
Rodilište — povišenje bolno-opskrbne pristojbe kod onog u Zagrebu (na Din 21.—) počam od 16. novembra 1922. IV. 410.
Rodilje — njihovo primanje u javne bolnice (imaju se primati). VI. 293.
— plaćanje bolno-opskrbnih pristojba za njih u Bačkoj, Baranji i Banatu iz državnih sretstava. V. 41.
Rokovi — označivanje (vremenskog razdoblja uključivo početni i zaključni dan) kod isplate hranarine. IV. 275.
— za zastaru prava na naknadu usled nesrećnog slučaja radi zadocnele prijave (vrede oni po ZOR-u). V. 56.
Ručna apoteka — način propisivanja i izdavanja lekova iz njih. VIII. 491.
— taksiranje recepata izdanih iz tih apoteka lekara na račun radničkog osiguranja i obračunavanje 20% dobitka i 20% odbitka sumarno na koncu računa. VII. 50.
Rudari — odlaganje izvršivanja osiguranja u sklopu Središnjeg ureda. V. 165.
— potreba traženja izjave nadležne rudarske vlasti ili inspekcije rada, dali potpada pojedini posao rudarskog preduzeća pod nadzor obrtne vlasti radi osiguranja rudara kod tih poslova kod mesnih organa. VII. 49.
— sprovadjanje njihovog osiguranja po ZOR. V. 21.
— zakonske odredbe o izuzeću njihovog osiguranja iz općeg osiguranja. VII. 462.

S

Sanatorij — obaveštavanje o putnom trošku bolesnicima na povratku iz lečilišta i o davanju općih podataka o bolesnicima. XI. 494.

Digitized by Google

Selo — obaveza osiguranja kućne služinčadi na selu (poljsko-gospodarska služinčad oslobodjena). IV. 287.
Sezonski radnici — dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti u mrtvoj sezoni prema naredbi Ministra. V. 137.
Skrižaljka bolesti — izmena glede označivanja reumatičnih obolenja. XIII. 155.
Smeštanje — privremeno bolesnih članova upućenih u zagrebačke bolnice u Stanicu za naknadno lečenje ozleđjenih Središnjeg ureda. XI. 502.
Sniženje — bolno-opskrbne pristojbe za III. razred (za 5 do 10%) na području Hrvatske, Slavonije i Medjimurja i naplata bolničkih troškova. VIII. 304.
Specijalističko lečenje — upućivanje bolesnih članova na to izvan područja ureda. X. 695., način knjiženja i obračunavanja naknada troškova skopčanih s tim lečenjem. XIII. 205.
— upućivanje članova na to lečenje dozvoljeno samo na pismenu uputu lekara ureda. VIII. 203.
Specijaliteti — lekoviti, tekst naputka o njihovom propisivanju. VI. 105., provedba. VI. 104., ispravak naputka. VI. 187.
— njihovo propisivanje. X. 142.
Specijalno lečenje — honorar lekara za takovo lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.
Sporedno zanimanje — obaveza osiguranja lica, koja vrše najamni rad u tom zanimanju (samo onda, ako su obvezana i prema svom glavnom zanimanju). VI. 36.
Sprovadjanje — istrage u nesrećnim slučajevima u smislu §-a. 100. ZOR. IV. 349.
Stanica za naknadno lečenje ozleđjenih Središnjeg ureda u Zagrebu — otvaranje i primanje pacijenata. X. 534.
— privremeno smeštanje u nju bolesnih članova upućenih u zagrebačke bolnice. XI. 502.
Stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima — poslovanje. XI. 1008., pravilnik o poslovanju. XI. 1008.
Sušiona kudelje — obaveza osiguranja njihovih radnika. X. 276.
Sutinske toplice — pružanje opskrbe i lečenja članova u lekovitom kupalištu. XI. 495.

Š

Šećerna repa — oslobodjenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko njenog uzgoja. XI. 149.

T

Tablica — potpora za slučaj bolesti. IV. 171., ispravak. VIII. 113.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra o njenoj izmeni sa odnosnim tablicama. X. 47.
Takse — minimalne za nagradu lekara, koji vrše opću lekarsku službu. VIII. 394.
— odredjivanje za babice (7.50 do 20 Din za babičke radove, a 150 do 375 Din za porodjaje). VI. 193. (za babičke radove 15 do 30 Din, a za porodjaje 225 do 375 dinara) VIII. 193.
— oprost članova od plaćanja taksa banjskih i za kupanje u državnim banjama. IV. 277.
Telegraf — oslobodjenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod telegrafa (koji uživaju dodatak na skupoću po odnosnom zakonu). IV. 362.
Terapija — otkaz ugovora za lečenje u tom oporavilištu sa 30. novembra 1925. VII. 541.
upućivanje članova na lečenje u morsko oporavilište (uslovi i indikacije bolesti). VI. 332., (sa propisno ispunjenim lekarskim nalazom i propisno izdanom naputnicom). VII. 47.
Toplice Krapinske — vidi »Krapinske Toplice«.
Toplice Rimske — vidi »Rimske toplice«.
Toplice Sutinske — vidi »Sutinske toplice«.
Toplice Varaždinske — vidi »Varaždinske toplice«.
Topolšica — upućivanje članova na lečenje u državno lečilište (uslovi). V. 156.
— 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove na lečenju u državnom lečilištu. VI. 194.
Trajanje — lečenja članova (tri, a najmanje 2 meseca) na lečilištu Brestovac i njegovo produženje (može tražiti samo lečilište). VIII. 203.
privremenih renta ustanovljenih po zakonskom članku XIX:1907 (posle 2 godine postaju stalne). IV. 406.

U

Učenici — obaveza osiguranja onih zaposlenih u zanatskim školama (samo oni, koji su zaposleni). VII. 363.
Ugovor — automatsko produženje za lečenje i opskrbu članova sa upravom kupališta Krapinske i Rimske toplice za 1927 god. IX. 184 za god. 1928. X. 193.
— o socijalnom osiguranju izmedju naše države i Nemačke, izvršenje u pogledu grane osiguranja za slučaj nesreće. XI. 886.
sklapanje sa Varaždinskim toplicama za lečenje članova. IX. 403.
s kupalištem Lipik o penzionatskoj opskrbi i kupališnom lečenju članova. X. 494.
sa morskim oporavilištem Terapija za lečenje članova, njegov otkaz sa 30. novembra 1925. VII. 541.
Ugovorni poštari — njihovo osiguranje (oni ne potpadaju pod obavezu osiguranja, jer su samostalni preduzimači, dočim njihovo osoblje potpada). X. 343.
Umanjenje — radne nesposobnosti (promena zadnjeg stava toč. V. Pravilnika o postupku za odredjivanje pomoći u nesrećnim slučajevima). XII. 181.
— radne sposobnosti u nesrećnim slučajevima, tekst naputka za njegovo ocenjivanje. VII. 524., provedba naputka. VIII. 84., strogo obdržavanje naputka po lekarima IX. 179., tekst novog naputka sa formularima. XIII. 248.
Umetno zubalo — vidi zubna nega.
Umobol — plaćanje troškova za njegovo lečenje u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu plućiju, trahoma, veneriju i umobol). VI. 42.
Upotpunjenje i uredjenje lekarske službe, XIII. 55.

Digitized by Google

Upućivanje članova — na specijalističko lečenje dozvoljeno samo na pismenu uputu lekara ureda. VIII. 203.
— na lečenje u državno lečilište Topolšica (uslovi za prijem). V. 156.
— na lečenje i isplatu potpora drugom mesnom organu po al. 2. §-a. 212. St. (razlozi terminiranja lečenja i isplate potpora). VII. 465.
— na lečenje u lečilište Brestovac (način). VI. 73.
— na lečenje u morsko oporavilište Terapija (propisno ispunjavanje lekarskog nalaza i izdavanje propisne naputnice). VII. 47. (uslovi za prijem i indikacije bolesti). VI. 332.
— u banjsko lečilište »Radio-Therma Laško« (indikacije bolesti, opskrbna taksa Din 65). XIII. 282.
— u bolnice na području drugog mesnog organa (potrebna obaveštenja dotičnog okružnog ureda, ekspozitura mora istodobno obavestiti svoj ured). VIII. 201. (samo ako postoji hitna nužda). VIII. 623.
— u bolnice izvan teritorija nadležnog ureda. XI. 152.
— venerično bolesnih članova na bolničko lečenje. IV. 409.
— u bolnice i na specijalističke preglede (lečenja) izvan područja nadležnog ureda. X. 695., način knjiženja i obračunavanja naknada troškova skopčanih s tim upućivanjem. XIII. 205.
— u bolnice, isplata hranarine tom prigodom. IX. 34., (samo onih, koji se ne mogu lečiti kod kuće ni ambulatorno). VIII. 484., (označenje roka trajanja lečenja). IX. 402.
— u državne i javne bolnice (samo ako se ne mogu ambulantorno izlečiti). VI. 12.
— u državno lečilište Kraljevica (uslovi za prijem i kućni red). VIII. 487.
— u lečilišta i oporavilišta Središnjeg ureda (u zimi i u rano proleće). X. 195., (raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima). X. 798., (nova raspodela kreveta po mesnim organima sa upozorenjem članovima, počam od 1. januara 1930). XII. 41, 229., XIII. 154. (radi reumatičnih obolenja u Laško ili Stražilovo). XIII. 761.
— u lečilišta i oporavilišta (prema indikacijama bolesti, snizivanje davanja promene boravka). VII. 200.
— u lečilište Klenovnik (raspored vožnje ponedeljkom, sredom i petkom). IX. 516., na železničku stanicu Zabok a ne Zlatar. Bistricu. XII. 228.
— u oporavilišta Kasindol i Jadran (zimi). IX. 127.
— u oporavilište Kasindol (uslovi za prijem i indikacije bolesti). V. 133.
— u oporavilište Jadran (indikacije bolesti). VII. 355, (zimi) XI. 829 (uslovi za prijem). XI. 460 (indikacije bolesti). VI. 248., IX. 342.
— u oporavilište »Zagreb« u Krku (indikacije bolesti; taksa 60 Din u letnoj sezoni, a 55 Din u zimskoj). XIII. 518.
— u ortopedsku bolnicu (samo sa definitivnom doznakom), X 154, sa doznakom za eventualno potrebnu protezu (prethodno osiguranje mesta). VII 465, omogućeno ponovno (uz pretbilježbu). XII. 93.
— u radnički sanatorijum Kralja Aleksandra I. u Vrnjačkoj banji (indikacije bolesti). XIII. 54.
— u zavod za umobolne u Stenjevcu (uz lekarsku svedodžbu). XI. 894.

Upućivanje porodičnih članova — u oporavilište Kasindol (okružni uredi plaćaju troškove za 28 dana). IX. 362., (uslovi za prijem). IX. 35.

Upute — za izračunavanje godišnje obezbedjene zarade rentnika u smislu §-a. 93. ZOR. V. 101.

Uračunavanje — recipročno članstva provedenog kod Bratinskih blagajna i Središnjeg ureda. XII. 279.

Uredjenje — i upotpunjenje lekarske službe. XIII. 55.

Uskrata — hranarine članovima, koji hotimice učestvuju u tučnjavi. X. 803.

Uvadjanje — novog formulara lekarskog dnevnika (sa obrascem). XI. 455.

Uvrštenje — obolenja od kožnog metilja medju nesrećne slučajeve po §-u 84. ZOR. XI. 645.

Uzgoj šećerne repe — oslobodjenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko toga. XI. 149.

Uzgoj šume — oslobodjenje od obaveze osiguranja radnika uposlenih oko toga (samo oni oko radova privremenog karaktera). XIII. 456.

Uživaoci renta — vidi »rentaši«.

V

Varaždinske toplice — automatsko produženje ugovora s upravom kupališta za opskrbu i lečenje članova u god. 1928. X. 193, u god. 1929., XI. 160.
— sklapanje ugovora za lečenje članova u kupalištu. IX. 403.

Venerično bolesni članovi — upućivanje na bolničko lečenje. IV. 409.

Vina železovita — vidi »železovita vina«.

Vitrum adlatum — mesto te oznake ima se staviti na uredskim receptnim blanketama oznaka »Posuda - - donešena« (nije donešena). XI. 284.

Vodjenje — posebne evidencije o nesrećnim slučajevima radnika uposlenih u javnim radovima, koji ne potpadaju pod obavezu osiguranja. XI. 830.
— povesti bolesti u bolnicama. VIII. 468.

Vodne zadruge — uvetno izuzimanje od obaveze osiguranja za slučaj bolesti i nesreće nameštenika i radnika zaposlenih kod tih zadruga (tekst Ministrove naredbe). XIII. 576.

Vojnici — strani državljani obaveza osiguranja onih, koji su zaposleni kod javnih radnja. V. 182.

Vojska — oslobodjenje od obaveze osiguranja državnih nameštenika kod vojske (koji uživaju dodatak na skupoću po zakonu). IV. 362.

Digitized by Google

Vrnjačka banja — otvorenje »Radničkog sanatorijuma Kralja Aleksandra I.« (način upućivanja članova i indikacije bolesti). XIII. 54.

Vršalice — obaveza osiguranja radnika uposlenih oko njih (za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari, a ostali samo za slučaj nesreće). V. 117. VII. 359. (dodatak ne više od 24 poljoprivredna radnika). V. 134. (rešenje Ministarstva za slučaj bolesti i nesreće mašiniste, ložači i hranari). V. 136.

Vršenje — besplatno otpreme bolesnika i unesrećenih (§§. 53 i 55. ZOR.). XI. 829.

— stroge kontrole prilikom pružanja potpora za slučaj porodjaja. IX. 42.

Z

Zabrana — izdavanja lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima i njihovim porodičnim članovima. VI. 252.

— podizanja lekova u drogerijama po receptu na račun ureda. VI. 4.

— posebne naplate troška za pretragu rentgenom ili pretragu krvi po Wassermannu za članove u kliničkim bolnicama. X. 804.

— stavljanja u tečaj većih potpora iz jedne trećine čistog viška po §-u. 118. Zakonskog članka XIX:1907 posle 1. jula 1922. IV. 286.

Zakon o budžetskim dvanaestinama — VIII/XI. godine 1925., odredbe o izuzeću osiguranja rudara od općeg osiguranja i o odloženju izvršivanja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. VII. 462.

Zakon o osiguranju radnika — tekst odredaba o obavezi osiguranja §§-i 3 — 8 Glava II.). IV. 58.

— tekst odredaba o potporama za slučaj bolesti (§§-i 45 — 63. Glava IX.). IV. 72.

— tekst odredaba o potporama za slučaj nesreće (§§-i 84 — 89. Glava XI.) IV. 85.

Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo provadjanje sa strane lekara ureda. VI. 13.

Zanatske škole — obaveza osiguranja samo onih učenika ili učenica tih škola, koji su zaposleni. VII. 363.

Zarazne bolesti — naknada bolničkih troškova za lečenje tih bolesti (§. 54. stav. IV. ZOR.) IV. 356., (u državnim bolnicama na račun države počam od 31. jula 1922) V. 47., (moraju se plaćati troškovi za sve te bolesti izuzev epidemije od 1. aprila 1924; uredjenje za vreme pre 1. aprila 1924). VI. 111., (snaša osiguranje troškove počam od 1. aprila 1924). VIII. 305.

- obustava predlaganja iskaza i podataka o izdatim potporama za lečenje tih bolesti. XI. 501.

- plaćanje troškova za njihovo lečenje u bolnicama na području Hrvatske i Slavonije (ne plaća se za otvorenu tuberkulozu pluća, trahom, veneriju i umobol). VI. 42.

- strogo provadjanje zakona o njihovom suzbijanju sa strane uredskih lekara. VI. 13.

Zastara — prava na naknadu usled nesrećnog slučaju radi zadocnelog potraživanja (vrede rokovi po ZOR-u). V. 56.

Zavod za umobolne — upućivanje članova u onaj u Stenjevcu (uz lekarsku svedodžbu). XI. 894.

Zemljišne zajednice — oslobodjenje njihovog lugarskog (šumarskog) osoblja od obaveze osiguranja za slučaj bolesti. V. 136.

Zdravstvena služba — potreba davanja mišlenja glavnog lekara u njenim pitanjima. X. 800.

Zdravstvene potrepštine — nabavka i plaćanje. VI. 289.

Zubna nega — kontrola pružanja (ne može se pružati bez uredske potvrde o naplati ¼ troškova po članu). XII. 43.

modifikacija postupka oko pružanja te nege. VI. 32.

predlaganje zaključaka o tome nije potrebno (od 7. januara 1931). XIII. 57.

- pružanje članovima i porodičnim članovima koji nemaju pravo na umetno zubalo po uredskim lekarima u privatnim ordinacijama. VI. 65.

- restringirano pružanje. IV. 403.

- snašanje ¼ troškova po članovima za plombiranje zubi ili umetna zubala. IX. 673.

Ž

Železničke stanice — dobrovoljno osiguranje nosača prtljaga na tim stanicama. XI. 150.

Železovita vina — tekst naputka o njihovom propisivanju. VI. 105. provedba. VI. 104, ispravak naputka. VI. 187.

Digitized by Google

II. PRINOSI I DUŽNOSTI POSLODAVACA

A

Akordni radnici — kategorizacija. X. 276.
— revizija odluka o njihovoj kategorizaciji (svake godine jedanput). XII. 380.

B

Blagovremenost — njeno dokazivanje kod podnašanja žalba (poštanskom povratnicom). VIII. 392. (potrebno je i mišljenje ureda o blagovremenosti). VIII. 619.
Bludilišta — propisivanje naročitog prinosa za slučaj bolesti u iznosu od 36% obezbedjene zarade za ista na račun poslodavca. VIII. 297.
Bolnice — kategorizacija njihovog stručnog osoblja. XII. 227.

C

Centralni odbor za posredovanje rada — obaveštavanje istog o ubranom i doznačenom prirezu za Berzu rada (do 20. svakog meseca). XII. 476.

Č

Čekovi — ubiranje prinosa putem čekova poštansko-čekovnih zavoda i novčanih zavoda. VII. 52.
Čuvari — kaznenih zavoda, utvrdjivanje njihove zarade (smeštenje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.

D

Dobrovoljno osiguranje — izmena visine prinosa za to osiguranje (izmena §-a. 197. St.). IX. 234.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti za to osiguranje. X. 534.
Dodaci na skupoću — uračunavanje kao i ostalih prihoda u prinadležnosti kod utvrdjivanja veličine zarade. V. 155.
Dokazivanje — blagovremenosti podnašanja žalba (poštanskom povratnicom). VIII. 392.
Dokazna moć — naknadne prijave i policijske presude u regresnom postupku (mogu se upotrebiti samo ako su bez prigovora sa formalnog i materijalnog gledišta). X. 802.
Dospelost — prinosa njeni rokovi. VI. 290.
Dostava — platežnih naloga preporučeno (samo u slučaju gde postoji bojazan da će doći do spora). VIII. 624.
Dostavljanje žalba — vidi »podnašanje žalba«.
Doznačivanje — brže ubratih prireza za Berzu rada. IX. 231.
— ubranog prireza za Berzu rada u korist »fonda za posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih radnika« obrazovanog pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu. X. 154.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće počam od meseca marta do konca godine 1925. VII. 121.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada, Radničke komore, i Penzioni fond Središnjem uredu. VI. 114. 294. VII. 538.
— ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada i Radničke komore Središnjem uredu do svakog 10. u mesecu. IX. 285. do 25. svakog meseca za pretprošli mesec. XIII. 587.
Dozvola — obročne otplate zaostalih prinosa (uslovi). VI. 110.
Državna nadleštva — naplaćivanje njihovih dugovanja počam od 1. aprila 1928. X. 436.
Državne radnje — isplata prinosa sa strane njihovih preduzimača (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
Državni dnevničari — povišenje prinosa za slučaj bolesti za njih počam od 1. jula 1928 od 36 na 39% odnosno od 36 na 42% od obezbedjene nadnice kao nedelini prinos. X. 532.
— uvrštenje u prosečne postotke opasnosti. XII. 547.
Državni monopol — providjenje platežnih naloga za njegove ustanove originalnim potpisom, a ne faksimilom. VIII. 623.
Državni savet — podnašanje žalba na taj Savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje tužba protiv Ministarskih rešenja na taj savet (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398.
Dugovanja — naplaćivanje onih od državnih nadleštava počam od 1. aprila 1928. X. 436.
Dužnost — plaćanja prinosa, tekst zakonskih odredaba (§§-i 35 do 44. Glava VIII.). IV. 69.
Dvorkinje — kategorizacija. XII. 227.

E

Eksekutivna naplata — obustava za prinos, koji duguje Direkcija pošta i telegrafa. IX. 674.
Eksekutivni troškovi — vidi »ovršni troškovi«.
Ekvivalenat prinadležnosti u naravi — tablica. V. 32, provedba tablice. V. 31, ispravak tablice točke 4. poglavlja IX. V. 58, za njegovu izmenu potrebno odobrenje Središnjeg ureda. V. 153, pod naslovom »potpuna opskrba« ima se razumevati samo prehrana bez stana, odeće i obuće. VI. 7.
— tablica nova (važi od 1. augusta 1931.) XIII. 584.
Evidencija — o stanju regresnih tražbina i podnašanje iskaza o njima svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
— otpisanih prinosa (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućtvenih prilika poslodavca). VII. 213.
— propisivanja i ubiranja prinosa u bolesti i u nesrećnim slučajevima (postupak oko toga). IV. 252.

Digitized by Google

F

Formular — vidi »obrazac«.

G

Glavničnо pokriće — izračunavanje onog za potpore i rente iz osiguranja u nesrećnim slučajevima. IV. 382.

I

Iskaz — o regresnim tražbinama, podnašanje svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
— podnašanje onog o dugovanju prinosa za osiguranje iz ranijih godina za državna nadleštva i ustanove. IX. 289 (sastav o dugovanjima do 31. decembra 1929). XII. 91.

Isplata — prinosa sa strane preduzimača državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.

Isplatne liste — način sastava, tumačenje radnog vremena radi utvrdjivanja zarade i kategorizacije akordnih radnika. X. 276.
— odjava članova se može vršiti putem tih lista. VI. 291.
— upustva za ispunjavanje liste i vršenje prijave: prijava se ima vršiti najkasnije treći dan iza isplate sa obrascem listine. VI. 98.
— ustanovljivanje roka za njihovo predlaganje (najkasnije 6 dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— za prijavu nameštenika (popis rubrika listine i način vršenja prijave pomoću tih listina). V. 121.

Ispravak — pojedinih stavova tablice opasnosti. IV. 282.
— tablice prinosa za slučaj bolesti. IV. 275
— teksta »uputstva« na platežnim nalozima (ispravak glasi: i od prinosa za Berzu rada može poslodavac odbiti polovinu od zarade nameštenika). IV. 356.

Ispravna prijava — radnika na osiguranje (organizovanje službe za kontrolu poslodavaca). IX. 237.

Ispravno iskazivanje — nadnice kod prijave članova. VI. 44, VIII. 618, XIII. 458.

Izdavanje — platežnih naloga poslodavcima i solidarnim jamcima (§. 40. ZOR.). XII. 38.

Izmena — ekvivalenta prinadležnosti u naravi (za to je potrebno odobrenje Središnjeg ureda). V. 153.
— nadničnih razreda te propisivanje prireza za Radničke komore počam od 1. januara 1928 (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda, visine potpora i prinosa za I. nadnični razred). X. 74.
— nadničnih razreda (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928, tekst Naredbe Ministra. X. 76.
— tablice koeficijenata za izračunavanje pojedine vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate prinosa. VIII. 612., IX. 339.
— tablice opasnosti za šumske, pilanske i stolarske industrije (stavova 550 b, 550 v, 555, 601—604, 42, 47, 48, 49, 95, 96, 555a) 552, 595) počam od 1. januara 1927. VIII. 615.
— visine prinosa dobrovoljnog osiguranja (izmena §-a. 197. St.) IX. 234.

Izračunavanje — glavničnog pokriča potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra. IV. 382.
— prinosa i Zakonom dozvoljenih odbitaka za državne dnevničare i dnevničare penzionere, koji spadaju u I. do V. nadnični razred. XII. 547.

Izricanje — kazna po upravnim vlastima i ulaganje žalba. IX. 361.

Izvidjaji — provadjanje glede članova neprijavljenih po poslodavcu, dok su u bolničkom lečenju. X. 537.

Izvršivanje osiguranja — tekst naredbe Ministra o tome (§§-i 2 do 12 o odjavi i prijavi, o uvrštenju poslova i o prinosima). IV. 133.

J

Jamci — izdavanje platežnih naloga solidarnim jamcima. XII. 38.
— u smislu §-a. 40. ZOR. obrazac platežnog naloga za njih. VIII. 392.

Jamstvo — solidarno kod slučajeva prelaza posla javnom dražbom (nema primene al. 3. §. 40. ZOR., presuda Državnog saveta). XIII. 684.

Javni lokali — kategorizacija posluge u tim lokalima. XII. 227.

K

Kategorizacija — akordnih radnika. X. 276, revizija odluka o tome, svake godine jedanputa. XII. 380.
— naučnika (šegrta) u jedan jedinstveni nadnični razred (I. nadnični razred), počam od 1. juna 1928. X. 438.
— služavki, dvorkinja i kućepaziteljica, stručnog pomoćnog osoblja po bolnicama i zdravstvenim ustanovama, kao i posluge u javnim lokalima. XII. 227.

Kazna — izricanje i ulaganje žalba protiv istih. IX. 361.

Kazneni zavodi — utvrdjivanje zarade njihovih čuvara (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.

Kontovnik — vidi »očevidnik poslodavčevih nameštenika«.

Kontrola — postupka oko otpisa prinosa, propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj, čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
— prijavljenih nadnica (potrebna najveća pažnja kod toga). XII. 458.

Kućepaziteljica — kategorizacija. XII. 228.

M

Merkur — vidi »bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur«.

Molbe — žalioca za obnovu postupka, treba popratiti s iscrpljivim izveštajem. XIII. 520.

N

Nadnica — ispravno iskazivanje kod prijave članove VI. 44, VIII., 618., XIII. 458.

Nadnični razredi — izmena XVII nadničnog razreda (preko 40 do 48 Din) i uvadjanje XVIII. razreda (preko 48 Din sa obezbedjenom nadnicom 48 Din). VIII. 299.
— izmena (visine prinosa i potpora za I. nadnični razred). X. 74.

Digitized by Google

— izmena (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928., tekst naredbe Ministra. X. 76.
— tekst zakonskih odredaba o njima (osnov za odmerivanje prinosa i potpora §§ 21. i 22. Glava IV.) IV. 64.
- uvrštenje naučnika u I. nadnični razred do 18 godine, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.
- uvrštenje prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera u XIII. razred (kolektivno osiguranje). VIII. 86.

Nadopuna — tablice opasnosti (sa novim stavom 550a. »paljenje drvenog ugljena zajedno sa sečenjem bez rušenja stabala«) V. 85. (stavovi 231, 99a, 305, 306, 305a, 218, 752, 752a, 747a), VI. 40. (sa novim stavom 426a). XII. 378.

Naplaćivanje — vidi »ubiranje«.

Naplata — dugovanja državnih nadleštava počam od 1. aprila 1928. X. 436.
- dužnih prinosa i prireza od preduzimača ili dobavljača pri isplati njihove zarade ili računa (može se izvršiti uz njihov pristanak). XI. 504.

Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. juna 1922. o provodjenju osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika (§§ 2. do 12. o odjavi i prijavi, o uvrštenju poslova i o prinosima). IV. 133.
od 21. juna 1922. o ustanovljenju tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvrštenja poslova u razrede i postotke opasnosti. IV. 189.
- od 31. jula 1922. o ubiranju i upotrebi prireza za Berzu rada (1.8% od obezbedjene nadnice). IV. 379.
od 27. septembra 1922. o izračunavanju glavničnog pokrića potpora i renta iz osiguranja u nesrećnim slučajevima. IV. 382.
od 20. novembra 1922. o prinosnoj tarifi za osiguranje u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1923. (6 Din za svakih 100 Din obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100). IV. 378.
od 18. februara 1925. o sniženju prinosne tarife za osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima od 6 na 5% počam od 1. januara 1925.). tekst VII. 114, provedba naredbe VII. 114.
od 9. aprila 1926. o povećanju najveće obezbedjene nadnice od 40.— na 48. Din počam od 1. jula 1926. VIII. 299.
od 4. maja 1927. o povišenju prinosne tarife za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din za svakih 100 Din obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti. 100. IX. 280.
- od 6. decembra 1927. o promeni nadničnih razreda (I. do XII. nadnični razred) počam od 1. januara 1928. X. 76.
od 11. juna 1930. o dopuni II. dela Tablice opasnosti (novi stav 426a). XII. 378.
od 15. oktobra 1930. o ustanovljenju Tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima i o postupku kod uvrštavanja poslova u razrede i postotke opasnosti. XII. 517.

Naročiti prinos za slučaj bolesti — u iznosu od 36% obezbedjene nadnice na račun poslodavca za bludilišta. VIII. 297.

Naslednici — u poslu u smislu §-a 40. ZOR. obrazac platežnog naloga za njih. VIII. 392.

Naučnici — (šegrti) kategorizacija u jedan jedinstveni nadnični razred (I. nadnični razred) počam od 1. juna 1928. X. 438.
uvrštavanje u I. nadnični razred do 18. godine, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.

Novčani ekvivalenat — vidi »ekvivalenat prinadležnosti u naravi.«

Novčani zavodi - ubiranje prinosa njihovim čekovima. VII. 52.

O

Obaveštavanje - Centralnog odbora za posredovanje rada u Beogradu o ubranom i doznačenom prirezu za Berze rada (do 20. svakog meseca). XII. 476.

Obrazac - platežnog naloga za jamce ili naslednika u poslu u smislu §-a 40. ZOR. VIII. 392.

Obročna otplata zaostalih prinosa (uslovi). VI. 110.

Obustava - eksekutivne naplate prinosa, koje duguju direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
podnašanja kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. XI. 748.

Očevidnik poslodavčevih nameštenika (kontovnik), vodjenje IV. 283.

Odgovornost poslodavca radi nepravovremene prijave neobavezanih lica za osiguranje (prosudjuje se po §-u 24. ZOR.) XI. 282.

Odjava članova putem isplatnih listina. VI. 291.
provedba Zakona o osiguranju radnika u tom pogledu. IV. 148.
računanje rokova kod njenog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana, kao zadnji dan). VI. 2.
tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 9. do 20. Glava III.) IV. 61.

Oglas troškovi oglašivanja poslodavcima o izmeni stope prireza za Radničke komore padaju na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.

Oprost - od plaćanja prireza za Radničke komore onih članova, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.

Osnov za odmerivanje prinosa i potpora, tekst zakonskih odredaba o tome (nadnični razredi, §§-i 21. i 22. Glava IV.). IV. 64.

Otpis dubioznih i neuterivih prinosa i prireza u god. 1930. (propisanih od 1. jula 1922. do konca 1928.). XII. 41., u godini 1931. (propisanih od 1. jula 1922. do konca godine 1930.). XIII. 156.
neuterivih prinosa. XI. 154., (potrebno tačno obrazloženje). XIII. 456.
prinosa propisanog usled greške ureda, kontrola postupka oko toga (treba podnesti izveštaj čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
prinosa, vodjenje evidencije o tome (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućtvenih prilika poslodavca). VII. 213.
propisanih prinosa za osiguranje radnika kod vršalica za godine 1922., 1923. i 1924.). VIII. 608.

Digitized by Google

Ovršna naplata — obustava za prinos, koji duguju direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
Ovršni troškovi — zaračunavanje (6% troškova ovrhe i 4% troška dražbe). VII. 116.
— zaračunavanje po §-u 41. ZOR. (Din 25.). IX. 127, 230.
— zaračunavanje za naplatu prinosa (u smislu propisa čl. 151. Zakona o neposrednim porezima). XI. 651.
— zaračunavanje troškova kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do 100 Din — Din 10, a preko 100 Din — Din 25.—). XIII. 761.
Označivanje — blagovremenosti vidi »dokazivanje«.

P

Penzioneri Središnjeg ureda — prinos za slučaj bolesti za njih propisuje se na račun Središnjeg ureda. VIII. 473.
Pilanski posao — uvrštenje slagališta gotove robe kod takovih poslova (pod stav 595. Tablice opasnosti). VII. 49.
Plaćanje — prinosa po državi iz njenih sredstava do 31. marta 1927. (prestanak važenja člana 290. Finansijskog zakona 1926.-1927.). IX. 287.
— prireza za Radničke komore, oprošteni su od toga članovi, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.
Platežni nalog — dostava preporučeno (samo u slučaju, gde postoji bojazan, da će doći do spora). VIII. 624.
— ispravak teksta »uputstava« na njima (ispravak glasi: »i od prinosa za Berzu rada može poslodavac odbiti polovinu od zarade nameštenika«). IV. 356.
— izdavanje poslodavcima i solidarnim jamcima. (§ 40. ZOR.). XII. 38.
— njegov sastav kao i ostalih odluka izdanih u smislu Zakona o osiguranju radnika (tačno sastavljanje, da se uzmogne konstatovati celo stanje stvari). X. 539.
— obrazac za jamce ili naslednike posla u smislu §-a. 40. ZOR. VIII. 392.
— redovno izdavanje (naredjenje Ministra). XI. 155.
— sastav onog, izdatog na osnovu §-a. 11. ZOR. (podaci). XI. 283.
— smatra se javnom izvršnom ispravom, te se ima naplaćivati administrativnim putem, kao i državni porez. V. 20.
— za ustanove državnog monopola, mora biti providjen sa originalnim potpisom, a ne sa faksimilom. VIII. 623.
Plativost — prinosa, njeni rokovi. VI. 290.
Podaci — o zaposlenju članova, njihovo podnašanje (mora se dostaviti prepis osobnog lista). XI. 67.
— pribiranje na trošak poslodavca u smislu §-a 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.
Poduzetničke bolesničke blagajne — propisivanje i ubiranje prinosa u nesrećnim slučajevima kod njih. IV. 352.
Podmirivanje — prinosa za osiguranje općinskih nameštenika (odredbe pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju, mora se redovito plaćati). V. 155.
— već ubranog a nedoznačenog prireza za Berzu rada (do 20. svakog meseca). XII. 229.
Podnašanje — iscrpivog izveštaja uz molbe žalioca za obnovu postupka. XIII. 520.
— iskaza o dugovanju prinosa za osiguranje iz ranijih godina za državna nadleštva i ustanove. IX. 289, (sastav spiskova o dugovanjima do 31. decembra 1929.) XII. 91.
— iskaza poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4-mesečnog propisa (rubrike iskaza). IX. 29.
— isplatnih lista, ustanovljivanje roka za to (najkasnije 6. dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama obustavljeno. XI. 748.
— prijava, odjava, žalba i t. d. računanje rokova kod toga (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— prijava policijskim vlastima protiv poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.
— tužba protiv Ministarskih rešenja Državnom savetu (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398.
— zatraženih podataka o zaposlenju članova (mora se dostaviti prepis osobnog lista). XI. 67.
Podnašanje žalba — dokazivanje blagovremenosti (poštanskom povratnicom). VIII. 392.
— Ministarstvu (treba priložiti koverat, ako je žalba stigla kao preporučeno pismo ili ako nema koverta onda uverenje pošte o danu prijema preporuke). VIII. 293, (prilozi se moraju kronološki srediti i posebno ušiti, žalba separatno priložiti, kao i sprovodni akt). XI. 160. X. 435.
— na upravni sud odnosno Državni savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
— neblagovremenih ali opravdanih (treba navesti, da je opravdana, kao i datum, kada je akt zaprimljen po mesnom organu). XI. 284.
— prilaganje odluka (u prepisu) o žalbenim aktima. XII. 37.
— računanje rokova kod toga (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
Policijske vlasti podnašanje prijava njima protiv poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.
Poseban prinos — vidi »naročiti prinos«.
Poslodavci — izdavanje platežnih naloga njima. XII. 38.
— njihova odgovornost radi nepravovremene prijave neobaveznih lica na osiguranje (prosudjuje se po §-u 24. ZOR.) XI. 282.
— podnašanje iskaza onih, koji duguju prinose za više od 4-mesečnog propisa (rubrike iskaza). IX. 29.
— podnašanje prijave policijskim vlastima protiv njih zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.

Digitized by Google

— pribiranje podataka na njihov trošak u smislu §-a. 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.
— troškovi oglašivanja njima o izmeni stope prireza za Radničke komore pada na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.
— upućivanje u vršenju njihove dužnosti po §-u 10. ZOR. (redovita prijava i odjava radnika). VIII. 391.
— zabrana njihovog nagovaranja na naknadnu prijavu (ta ih prijava ne rešava regresne odgovornosti). X. 802.

Posluga — u javnim lokalima, kategorizacija. XII. 227.

Postupak — kod regresa po točki 2. §-a. 11. ZOR. zbog kasno ili lažno prijavljenog članstva, te naknadno prijavljenog ili neprijavljenog članstva iz §-a. 49. i 56. ZOR. XI. 159.
— oko otpisa prinosa propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj, čijom je krivnjom učinjen pogrešni propis). X. 153.
— oko žalba (sa obrascima). VII. 456.
— zaračunavanje njegovih troškova u regresnim slučajevima po §-u 11. ZOR. točka 2. i 4. VI. 37.

Poštanski čekovni zavod — vidi »poštanska štedionica«.

Poštanska štedionica — ubiranje prinosa njenim čekovima. VII. 52.

Potvrda poslodavca — o uposlenju vredi 2 dana iza izdanja. VI. 291.

Povišenje — prinosa za slučaj bolesti za državne dnevničare počam od 1. jula 1928. od 36% na 39% odnosno na 42% od obezbedjene nadnice kao nedelini prinos. X. 532.
— prinosa za slučaj bolesti za dobrovolino osiguranje. X. 534.
prinosa za slučaj bolesti na području pasivnih mesnih organa počam od 1. jula 1928. (na 39 i 42%). X. 439, ispravak (glede odbitaka za Berzu rada i Radničke komore). X. 536.
— prinosne tarife za odmerivanje prinosa osiguranja u nesrećnim slučajevima počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100. IX. 280., to povišenje počinje tek 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva). IX. 290. (rešenje Ministra). IX. 483.

Predlaganje — vidi »podnašanje«.

Preduzimači — isplata prinosa sa strane onih državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.

Pribiranje — podataka na trošak poslodavca u smislu §-a 16. al. 3. i 4. ZOR. X. 437.

Prijava — policijskim vlastima protiv poslodavaca zbog propusta prijave nameštenika (treba označiti tačno vreme uposlenja i njegovo trajanje). X. 802.

Prijava članova — ima se vršiti ispravno (organizovanje službe za kontrolu poslodavaca). IX. 237.
ispravno iskazivanje nadnica kod toga. VI. 44, VIII. 618, XIII. 458.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.
računanje rokova kod njenog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 9. do 20. Glava III.). IV. 61.

Prijava nameštenika isplatnim listama — način. X. 276.
— popis rubrika liste i način vršenja prijave pomoću tih lista. V. 121.
uputstva za ispunjavanje lista i vršenje prijave: prijava se ima vršiti najkasnije 3. dan iza isplate, obrazac liste. VI. 98.

Prijava poslova — provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.

Prinos — dozvola obročnog otplaćivanja zaostalih (uslovi). VI. 110.
ima plaćati država iz svojih sretstava do 31. marta 1927. (prestanak važenja čl. 290. Finansijskog zakona 1926-1927). IX. 287.
— intenzivno njegovo ubiranje, da se snizi zaostatak na normalni procenat. XIII. 156.
— isplata sa strane preduzimača državnih radnja (naplata se ima vršiti u roku od 8 dana). X. 499.
— izmena tablice koeficijenata za izračunavanje prijave pojedine vrsti u slučajevima njegove obročne otplate. VIII. 612. IX. 339.
— iznosi za I. nadnični razred. X. 74.
izračunavanje za državne dnevničare i dnevničare penzionere, koji spadaju u I. do V. nadnični razred. XII. 547.
— izravno ubiranje po Središnjem uredu od poslodavaca na teritoriju onih mesnih organa, koji ne udovoljavaju svojim platežnim obavezama po §-u 140. ZOR. (počam od 1. aprila 1927.). IX. 31.
— kontrola postupka oko otpisa onog propisanog usled greške ureda (treba podnesti izveštaj, čijom je krivnjom počinjen pogrešni propis). X. 153.
— naplata dužnog od preduzimača ili dobavljača pre isplate njihove zarade ili računa (može se izvršiti uz njihov pristanak). XI. 504.
naplaćivanje se ima vršiti administrativnim putem kao i državni porez. V. 20.
njegovo podmirivanje za osiguranje općinskih nameštenika (odredbe pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju; mora se redovito plaćati). V. 155.
njegovo propisivanje za mesec juli 1929. odeljeno od onog za mesec august (radi Radničkih komora). XI. 153.
obustava eksekutivne naplate za onaj, koji duguju direkcije pošta i telegrafa. IX. 674.
otpis dubioznih i neuterivih prinosa u 1930. godini (propisanih od 1. jula 1922. do konca 1928.) XII. 41., u god. 1931. (propisanih od 1. jula 1922. do konca godine 1930.) XIII. 156.
otpis neuterivog. XI. 154., (potrebno tačno obrazloženje). XIII. 456.
otpis onog propisanog za osiguranje radnika kod vršalica za god. 1922., 1923. i 1924. VIII. 608.
podnašanje iskaza poslodavaca, koji duguju prinos za više od 4 meseca propisa prinosa (rubrike iskaza). IX. 29.
raspolaganje mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (isključivo u svrhe zakonom određene). X. 493.
redovno mesečno doznačivanje ubranog prinosa za slučaj nesreće, starosti, iznemo-

Digitized by Google

glosti i smrti, te prinosa za Berzu rada i Radničku komoru, Središnjem uredu do 25. svakog meseca za pretprošli mesec. XIII. 587.
— redovito propisivanje i naplata (radi finansijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja). XIII. 582.
— rokovi njegove dospelosti i plativosti. VI. 290.
— tekst zakonskih odredaba o dužnosti njegovog plaćanja (§§-i 35. do 44. Glava VIII.) IV. 69.
— tekst zakonskih odredaba o osnovi za njegovo odmerivanje (nadnični razredi §§-i 21. 22. Glava IV.) IV. 64.
— ubiranje čekovima poštanskog čekovnog zavoda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.
— vodjenje evidencije otpisanog (u slučaju nepoznata boravišta ili loših imućtvenih prilika poslodavaca). VII. 213.

Prinosi dobrovoljnog osiguranja — izmena iznosa (izmena §-a. 197. St.). IX. 234.

Prinos osiguranja za slučaj bolesti — ispravak njegove tablice. IV. 275.
— ispravak glede odbitaka za Berzu rada i Radničke komore. X. 536.
— naročiti u iznosu od 36% obezbedjene zarade na račun poslodavca za bludilišta. VIII. 297.
— povišenje na području pasivnih mesnih organa počam od 1. jula 1928. (na 39% i 42%). X. 439.
— povišenje za državne dnevničare počam od 1. jula 1928. od 36 na 39% odnosno na 42% od obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos. X. 532.
— povišenje za dobrovoljno osiguranje. X. 534.
— propisivanje počam od 1. januara 1924. IV. 401.
— propisivanje onog 24%,tnog za ukrcane mornare počevši od 1. jula 1926. (za XVIII. nadnični razred) .VIII. 379.
— propisivanje, ubiranje i evidentiranje (postupak oko toga). IV. 252.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede njegovog propisivanja i ubiranja. IV. 160.
— tablica o njegovom propisivanju u visini od 36% obezbedjene nadnice počam od 1. januara 1923. V. 26.
— tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 23. do 26. Glava V.). IV. 65.
— ustanovljenje za slučaj bolesti za god. 1929. počam od 1. februara 1929. (36%, 39% i 42%). XI. 156., za god. 1930. u istoj visini kao za god. 1929. XII. 232.
— za penzionere (propisuje se na račun Središnjeg ureda). VIII. 473.

Prinos osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti — tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 27. do 28. Glava VI.). IV. 67.

Prinos osiguranja za slučaj nesreće — povišenje njegove tarife od 5 na 6 Din počam od 1. januara 1923. za svakih 100 dinara obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100. IV. 278. počam od 1. januara 1927. od 5 na 6 Din za svakih 100 Dinara obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100. IX. 280, počinje tek od 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda). IX. 290. (rešenje Ministarstva). IX. 483.
propisivanje, ubiranje i evidentiranje (postupak oko toga). IV. 252.
propisivanje i ubiranje kod poduzetničkih bolesničkih blagajna. IV. 352.
propisivanje nedeljno 30% obezbedjene nadnice za svaki postotak opasnosti. IX. 234.
propisivanje počam od 1. januara 1923. IV. 401.
propisivanje u slučaju privremenog uvrštavanja poslova. XII. 336.
provedba Zakona o osiguranju radnika glede njegovog propisivanja i ubiranja. IV. 160.
redovno mesečno doznačivanje ubranog, Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587.
tekst zakonskih odredaba o tome (§§-i 29. do 34. Glava VII.). IV. 68.
za poljoprivredno radništvo kod vršalica se propisuje po radnim, a ne po kalendarskim danima. VIII. 84.

Prinosna tarifa — povišenje od 5 na 6 Din počam od 1. januara 1923. za svakih 100 Din obezbedjene nadnice te za postotak opasnosti 100 (naredba Ministra). IV. 378.
povišenje od 5 na 6 Din (počam od 1. januara 1927. za svakih 100 Din obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100, tekst naredbe Ministra). IX. 280., počinje tek od 1. aprila 1927. (zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda). IX. 290, (rešenje Ministarstva). IX. 483.
sniženje od 6% na 5% počam od 1. januara 1925.), tekst naredbe Ministra. VII. 114, provedba naredbe. VII. 114.

Prirez — u visini od 5% na prinose za slučaj nesreće imaju plaćati poslodavci za kolektivno osiguranje prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera. VII. 540, VIII. 86.

Prirez za Berzu rada — obaveštavanje Centralnog odbora za posredovanje rada o ubranom i doznačenom prirezu (do 20. svakog meseca). XII. 476.
podmirenje ubranog a nedoznačenog prireza (do 20. svakog meseca). XII. 229.
propisivanje počam od 1. januara 1923. IV. 401.
propisuje se samo za dnevničare Središnjeg ureda (polovinu plaća Središnji ured odnosno mesni organ). VI. 292.
redovno mesečno doznačivanje ubranog Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587.
tablica o njegovom propisivanju u visini od 1.8% obezbedjene zarade počam od 1. januara 1923. V. 26.
ubiranje i upotreba (1.8% od obezbedjene nadnice). IV. 379.

Prirez za Radničke komore — ne propisuje se za službenike Središnjeg ureda (za dnevničare obratno). VI. 292.
oprost od plaćanja za one članove, koji su uvršteni u I. nadnični razred. X. 441.
— propisivanje počam od 1. septembra 1924. za ukrcane mornare. VI. 330.

Digitized by Google

— propisivanje počam od 1. januara 1928. (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda). X. 74.
- propisivanje za ukrcane mornare (jedna osmina ili 12.5 posto od prinosa za slučaj bolesti). VII. 120.
-- redovno mesečno doznačivanje ubranog Središnjem uredu (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587.
— sniženje počam od 1.januara 1926. od 0.5% na 0.3% od obezbedjene nadnice. VIII. 461.
— troškovi oglašivanja poslodavcima o izmeni stope tog prireza pada na teret upravnih troškova mesnih organa. IX. 33.

Promena u poslu — provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.

Propisivanje — i ubiranje prinosa u nesrećnim slučajevima kod poduzetničkih bolesničkih blagajna. IV. 352.
— prinosa za mesec juli 1929. odeleno od onog za mesec august (radi Radničkih komora). XI. 153.
-- prinosa za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i Berzu rada počam od 1. januara 1923., IV. 401, počam od 1. januara 1923. za ukrcane mornare za vreme ukrcavanja. V. 112.
-- prinosa za osiguranje za slučaj nesreće nedeljno 30% obezbedjene nadnice za svaki postotak opasnosti. IX. 234.
— prinosa za osiguranje za slučaj nesreće za poljoprivredno radništvo kod vršalica vrši se po radnim danima a ne po kalendarskim. VIII. 84.
--- prinosa za osiguranje za slučaj nesreće u slučaju privremenog uvrštavanja poslova. XII. 336.
--- prireza za Radničke komore (počam od 1. jula 1924.) u visini od 0.5% obezbedjene nadnice. VI. 253.
-- prirceza za Radničke komore za ukrcane mornare počam od 1. septembra 1924. VI. 330. (jedna osmina ili 12.5% od prinosa za slučaj bolesti). VII. 120.
— prireza za Radničke komore počam od 1. januara 1928. (samo za lica od II. do XII. nadničnog razreda). X. 74.
— redovno prinosa i izdavanje platežnih naloga kao i blagovremeno naplaćivanje već propisanih prinosa (naredjenje Ministra). XI. 155.
— i ubiranje prinosa, redovno (radi financijskog ravnovesja bolno-potporne grane osiguranja). XIII. 582.
— ubiranje i evidentiranje prinosa u bolesti i nesrećnim slučajevima (postupak oko toga.). IV. 252.
- - 24%-tnog prinosa za slučaj bolesti za ukrcane mornare počam od 1. jula 1926. (za XVIII. nadnični razred). VIII. 379.

Provadjanje — izvidjaja glede članova neprijavljenih po poslodavcu dok su na bolničkom lečenju. X. 537.

Provedba — Zakona o osiguranju radnika (prijava i odjava članova, prijava poslova, uvrštenje poslova, promene u poslu). IV. 148.
-- Zakona o osiguranju radnika (propisivanje i ubiranje prinosa za osiguranje u bolesti i nesrećnim slučajevima). IV. 160.

Provodjenje — vidi »izvršivanje«.

R

Radno vreme — tumačenje kod utvrdjivanja veličine zarade (uzima se redovno radno vreme t. j. u poslu uobičajeno). X 276.

Raspolaganje — mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (isključivo u svrhu zakonom odredjenu). X. 493.

Regresne tražbine — evidencije o njihovom pitanju i podnašanju iskaza o njima svake četvrt godine počam od 1. jula 1926. VIII. 394.
- obustava podnašanja kvartalnih iskaza. XI. 748.
- postupak kod regresa po točki 2. §-a. 11. ZOR. zbog kasno ili lažno prijavljenog članstva, te naknadno prijavljenog ili neprijavljenog članstva iz §-a 49. i 56. ZOR. XI. 159.
- - tumačenje ustanova §-a. 10. i 11. ZOR. (slučaj kada se radnik prijavi uredu istoga dana, kada je obolio). IV. 285.

Regresni postupak — dokazna moć naknadne prijave i policijske presude u postupku (mogu se upotrebiti samo, ako su bez prigovora sa formalnog i materijalnog gledišta). X. 802.

Regresni slučaj — zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka u takovom slučaju po §-u. 11. točka 2. i 4. ZOR. VI. 37, X. 433.

Revizija — odluka o kategorizaciji akordnih radnika (svake godine jedanput). XII. 380.

Rokovi — njihovo računanje kod podnašanja prijava, odjava, žalba i t. d. (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana, kao posledni dan). VI. 2.
- - ustanovljenje njihovo za podnašanje isplatnih lista (najkasnije 6. dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
dospelosti i plativosti prinosa. VI. 290.

S

Sastav — platežnih naloga, izdanih na osnovu §-a 11. ZOR. (podaci). XI. 283.
- platežnih naloga kao i ostalih odluka izdanih u smislu ZOR (tačno sastavljanje da se uzmogne konstatovati celo stanje stvari). X. 539.

Slagališta --- gotove robe kod pilanskih poslova, uvrštenje (pod stav 555. Tablice opasnosti). VII. 49.

Službavke - kategorizacija. XII. 227.

Sniženje - - prinosne tarife za osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima od 6 na 5% počam od 1. januara 1925.), tekst naredbe Ministra, VII. 114., provedba naredbe. VII. 114.
prireza za Radničke komore od 0.5% na 0.3% od obezbedjene nadnice počam od 1. augusta 1926. VIII. 461.

Solidarno jamstvo — kod slučajeva prelaza posla javnom dražbom (nema mesta primeni al. 3. §. 40. ZOR.; presuda Državnog saveta). XIII. 684.

Spisak — vidi »iskaz«.

Stručno osoblje — kategorizacija onog u javnim bolnicama i zdravstvenim ustanovama. XII. 227.

Digitized by Google

Š

Šegrti — vidi »naučnici«.

T

Tablica — prinosa za slučaj bolesti, ispravak. IV. 275.
— za propisivanje 36%-nog prinosa za slučaj bolesti i 1.8% prireza za Berzu rada počam od 1. januara 1923, provedba. V. 26.
Tablica koeficijenata — za izračunavanje pojedine vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate prinosa, izmena. VIII. 612, IX. 339.
Tablica novčanog ekvivalenta — prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu Š-a. 22. ZOR., tekst tablice. V. 32, provedba. V. 31, ispravak točke 4. poglavlja IX. V. 58.
— prinadležnosti u naravi, nova (važi od 1. augusta 1931). XIII. 584.
Tablica opasnosti — ispravak pojedinih stavova. IV. 292. izmena i nadopuna za šumske, pilanske i stolarske industrije (stavovi 550 b, 550 v, 555, 601-604, 42, 47, 48, 49, 95, 96, 550 a, 552, 595) počam od 1. januara 1927. VIII. 615.
— nadopuna sa novim stavom 555 a. (»palenje drvenog uglena zajedno sa sečenjem bez rušenja stabla«). V. 85.
— nadopuna II. dela sa novim stavom 426 a. (»radio-emisione stanice«). XII. 378.
— nadopuna (stavova 231, 99 a, 305, 306, 305 a, 218, 752, 752 a, 757 a). VI. 40.
— okružnica o uvodjenju nove Tablice opasnosti od 15. oktobra 1930. (postupak oko toga). XIII. 50.
— tekst naredbe Ministra o njenom ustanovljenju i postupku kod uvrštenja poslova u razrede i postotke opasnosti (dokinuto). IV. 189, tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930 god. XII. 517. (ispravak). XII. 614.
— tekst pojedinih stavova prema naredbi Ministra. IV. 192.
Tražbine regresne — vidi »regresne tražbine«.
Troškovi ovrhe — vidi »ovršni troškovi«.
Tumačenje — radnog vremena radi utvrdjivanja veličine zarade (uzima se redovno radno vreme t. j. u poslu uobičajeno). X. 276.
Tužba — podnašanje protiv Ministarskih rešenja Državnom savetu (vrši se neposredno ili preko pošte na recepis). XI. 398.

U

Ubiranje — blagovremeno već propisanih prinosa (naredjenje Ministra). XI. 155, (naredjenje Ministarstva). XII. 93.
— intenzivno prinosa i prireza, da se snizi postotak zaostatka na normalni procenat. XIII. 156.
— izravno prinosa i prireza po Središniem uredu od poslodavaca na teritoriju onih mesnih organa, koji ne udovoljavaju svojim platežnim obavezama po Š-u. 140. ZOR. (počam od 1. aprila 1927). IX. 31.
— i propisivanje prinosa u nesrećnim slučajevima kod poduzetničkih blagajna. IV. 352.
— i upotreba prireza za Berzu rada (1.8% od obezbedjene nadnice) tekst naredbe Ministra. IV. 379.
— prinosa čekovima Poštansko čekovnih zavoda i čekovnih novčanih zavoda. VII. 52.
— propisivanje i evidentiranje prinosa u bolesti i u nesrećnim slučajevima (postupak oko toga). IV. 252.
— redovno prinosa (finansijsko ravnovesje bolnopotporne grane osiguranja). XIII. 582.
Ukrcani mornari — propisivanje prireza za Radničke komore za te mornare za vreme ukrcavanja, počam od 1. septembra 1924. VI. 330.
— propisivanje prinosa za njih za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i za Berzu rada počam od 1. januara 1923. V. 112.
propisivanje 24%-nog prinosa za slučaj bolesti za njih počam od 1. jula 1926. (za XVIII. razred). VIII. 379.
Upravni sud — podnašanje žalba na taj sud odnosno Državni savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana a žalba protivu presuda upravnog suda u roku od 15 dana). IX. 183.
Upućivanje — poslodavaca u vršenje dužnosti po Š-u. 10. ZOR. (redovita prijava i odjava radnika). VIII. 391.
Upućivanje žalba — vidi »podnašanje žalba«.
Uračunavanje — pogodnosti u naravi koje poslodavac pruža radnicima uz snižene cene u zaradu (računa se razlika od te cene i novčanog ekvivalenta). IV. 293.
Ustanovljenje — prinosa za slučaj bolesti za god. 1929 počam od 1. februara 1929 (36%, 39% i 42%). XI. 156, za god. 1930 u istom iznosu kao u 1929 god. XII. 232.
— roka za podnašanje isplatnih lista (najkasnije 6 dan iza dana, kojim je zaključen isplatni period). VIII. 462.
— tablice opasnosti za osiguranje u nesrećnim slučajevima, tekst naredbe Ministra (dokinuto). IV. 189, tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930. god. XII. 517.
Utovarivanje šećerne repe — propisivanje 5%-tnog prireza na prinose za slučaj nesreće za osiguranje prigodnih radnika zaposlenih kod tog posla. VII. 540.
Utvrdjivanje — veličine zarada kod čuvara kaznenih zavoda (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.
veličine zarade po Š-u. 22. ZOR. (uzimaju se u račun samo prinadležnosti za redovno radno vreme). VIII. 469, zaračunavanje svih dodataka na skupoću i ostalih prihoda u prinadležnosti. V. 155.
Uvodjenje — nove Tablice opasnosti od 15. oktobra 1930. (postupak kod toga). XIII. 50.
Uvrštenje državnih dnevničara u prosečne postotke opasnosti. XII. 547.
prigodnih radnika na radu pri utovarivanju šećerne repe za tvornice šećera u XIII. nadnični razred (kolektivno osiguranje). VIII. 86.
naučnika u I. nadnični razred do 18. godina, a preko 18 godina u nadnične razrede prema visini zarade. XII. 231.
Uvrštenje poslova ne može vršiti bolesnička blagajna trgovačkog društva »Merkur« nego Središnji ured. VI. 8.
privremeno, postupak u tom slučaju oko propisivanja prinosa za osiguranje za slučaj nesreće. XII. 330.
— provedba Zakona o osiguranju radnika glede toga. IV. 148.

Digitized by Google

— u razrede i postotke opasnosti, tekst naredbe Ministra o postupku oko toga (dokinuto). IV. 189. tekst nove naredbe od 15. oktobra 1930. god. XII. 517.
— slagališta gotove robe kod pilanskih poslova (pod stav 555 Tablice opasnosti). VII. 49.

V

Vodjenje — evidencije otpisanih prinosa (u slučaju nepoznatog boravišta poslodavca ili loših imućstvenih prilika). VII. 213.
— očevidnika poslodavčevih nameštenika (kontovnika). IV. 283.
Vršalice — otpis prinosa za osiguranje njihovih radnika za godinu 1922, 1923 i 1924. VIII. 608.

Z

Zabrana — nagovaranja poslodavaca na naknadnu prijavu (ta ih prijava ne rešava regresne odgovornosti). X. 802.
Zakon o osiguranju radnika — tekst odredaba o prinosu osiguranja za slučaj bolesti (§§-i. 23—26. Glava V.) IV. 65.
— tekst odredaba o prinosu osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti (§§-i 27. do 28. Glava VI.) IV. 67.
— tekst odredaba o prinosu za osiguranje u nesrećnim slučajevima (§§-i. 29 — 34. Glava VII.) IV. 68.
— tekst odredaba o dužnosti plaćanja prinosa (§§-i. 35. — 44. Glava VIII.). IV. 69.
— tekst odredaba o osnovi za odmerivanje prinosa i potpora (nadnični razredi §§-i 21. i 22. Glava IV.) IV. 64.
— tekst odredaba o prijavi i odjavi osiguranika (§§-i. 9 — 20. Glava III.) IV. 61.
Zaračunavanje — naknade troškova lečenja i troškova postupka po §-u. 11. ZOR. X. 433, VI. 37.
— ovršnih troškova za naplatu prinosa (6% troškova ovrhe i 4% troška dražbe). VII. 116. (u smislu propisa čl. 151. Zakona o neposrednim porezima). XI. 651.
— ovršnih troškova po §-u. 41. ZOR. (Din 25). IX. 127, 230.
— ovršnih troškova kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do 100 Din— Din 10, a preko 100 Din — Din 25). XIII. 761.
Zarada — utvrdjivanje njene veličine po §-u. 22. ZOR. (uzimaju se u račun samo prinadležnosti za redovno radno vreme). VIII. 469.
— tumačenje radnog vremena radi utvrdjivanja njene veličine (uzima se redovno radno vreme t. j. u poslu uobičajeno). X. 276.
— uračunavanje pogodnosti u naravi, koje poslodavac pruža radnicima uz snižene cene (razlika od te cene i novčanog ekvivalenta ima se uzeti u račun). IV. 293.
— utvrdjivanje kod čuvara kaznenih zavoda (smeštanje u kasarnama nije stan u naravi). XII. 129.
— utvrdjivanje njene veličine (uračunavanje sviju dodataka na skupoću i ostalih prihoda u prinadležnosti). V. 155.

Ž

Žalbe — dokazivanje blagovremenosti njihovog podnašanja (poštanskom povratnicom) VIII. 392. (potrebno i mišljenje ureda o blagovremenosti). VIII. 619.
— podnašanje iscrpivog izveštaja uz molbe žalioca za obnovu postupka. XIII. 520.
— podnašanje na Ministarstvo (priložiti koverat ako je žalba dostavljena preporučeno ili uverenje pošte o danu prijema preporuke). VIII. 293., (prilozi se moraju kronološki srediti i posebno ušiti, žalbu treba separatno priložiti kao i sprovodni akt). XI. 160, (svi prilozi imaju se složiti i poredati kronološkim redom i ušiti). X. 435.
— podnašanje na upravni sud odnosno Državni savet protivu nezakonitih odredaba upravnih vlasti (u roku od 30 dana, žalbe protivu presuda upravnih sudova u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje neblagovremenih ali opravdanih (treba navesti da je opravdana kao i datum, kada je akt primljen po mesnim organima). XI. 284.
— postupak oko poslovanja o njima (sa obrascima). VII. 456.
— prilaganje odluka (u prepisu) ožalbenim aktima. XII. 37.
— računanje rokova kod njihovog podnašanja (ako je poslednji dan roka nedelja ili blagdan, važi ponedeljak odnosno dan iza blagdana kao poslednji dan). VI. 2.
— ulaganje protiv izreke o kazni. IX. 361.

Digitized by Google

III. USTROJSTVO OSIGURANJA

A

Adaptacija — podnašanje zaključaka o njoj Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uvidjaj. XI. 395., samo onih, koji prelaze 100.000 dinara opterećenja. XII. 474.

Administracija — zabrana bilo kakove ingerencipretsednika u njene poslove. IX. 228.

Adresiranje — tačno poštanskih pošiljaka za lečilište »Brestovac«. IX. 124.

Akti — potpisivanje čitljivo i mastilom. XI. 886.

Ambulante — knjiženje troškova za njihovo uzdržavanje. VIII. 472.
— sastav očevidnika o njima. VII. 361.

Amortizacija — razdioba njenih troškova za uredski inventar, te nameštaj i lekarski instrumentarij u ambulantama okružnih ureda. VIII. 202.

Anketa — zabrana saziva po okružnim uredima. VI. 121.

Apotekari — izmena §-a. 11. Kolektivnog ugovora o dobavi lekova. XI. 646. 754.
— obrazac ugovora o dobavi lekova. V. 43.
— produženje kolektivnog ugovora do 31. maja 1931. XIII. 49.
— sklapanje kolektivnog ugovora o dobavi lekova. IX. 677.
— sklapanje ugovora s njima. V. 42.
— sklapanje ugovora s njima uz popust veći od 20%. V. 197.
— sklapanje ugovora po novom obrascu. VIII. 197.
— sklapanje ugovora počam od 1. oktobra 1926. (30% popusta). VIII. 611.
— tekst kolektivnog ugovora o načinu dobave lekova. IX. 684.

Apotekarska taksa — stupanje na snagu nove takse sa 1. januara 1929. XI. 149.

Apotekarski računi — matematička kontrola pre predlaganja na retaksaciju. VII. 363.
— obustava sastava posebnih računa za regresne recepte. X. 805.
— organizacija preispitivanja. IV. 294.
— podnašanje i zaračunavanje lekova izdanih na račun mesnih organa. XI. 654.
— pravilnik o predlaganju tih računa i zaračunavanje lekova na račun mesnih organa. V. 184.
— predlaganje. V. 183, VI. 13, VIII. 358.
— sastavljanje i propisno biljegovanje. VII. 211.
— zabrana izručivanja već retaksiranih recepata i apotekarskih računa. VII. 209.

Apoteke ureda za osiguranje radnika — tekst pravilnika o njima. XII. 332.
— uredjaj i lekovi u tim apotekama. XIII. 453.

Arondacija — teritorija okružnih ureda u Ljubljani, Karlovcu, Zagrebu, Banjaluci, Splitu i Travniku (od 30. juna 1931). XIII. 519.
— teritorija okružnog ureda u Banjaluci. XIII. 581.

Automobili — pravilnik o njihovoj upotrebi kod ureda. IX. 37.

Avala — objavljivanje službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno samo preko te agencije i Presbiroa. XII. 36, 475, besplatne objave i notice ne treba slati preko te agencije. XIII. 48.

B

Banjaluka — arondacija okružnog ureda (od 30. juna 1931). XIII. 519., 581.

Belovar — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.

Beograd — održavanje sednica samoupravnih organa tamošnjeg okružnog ureda. X. 64.

Beogradska trgovačka omladina — vidi »Bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine«.

Besposlenost — prikupljanje statističkih podataka o njoj za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.

Bilanca — i realni budžeti zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda. XIII. 157.
— pokusna, sastav i podnašanje mesečno i ispravno. X. 195.

Blagajna — prigodom isplata nesme se odbiti od liferanata i preduzimača dužan porez i prirez. XI. 452.

Blagajna za osiguranje radnika južne železnice — prestanak funkcionisanja. VI. 8.

Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine — izmena §§-a. 2, 5 i 8 Pravilnika. XI. 151.
— osnutak. IX. 394.
— tekst Pravilnika te blagajne. IX. 395.

Bolesnička blagajna hrvatskog trgovačkog društva »Merkur« — proširenje delovanja na područje cele Kraljevine. VI. 183.
— tekst pravilnika te blagajne. IX. 334.
— uzajamni rad s okružnim uredima glede lečenja njenih članova. VIII. 292.

Bolnički računi — način naplate. VI. 92.
— pravovremeno podmirivanje. IX. 365.
— redovito podmirivanje za lečenje umobola. X. 531.

Bolniška blagajna Trgovskega bolniškega in potpornega društva v Ljubljani — tekst pravilnika te blagajne. XI. 823.

Bonifikacija — lekarskih troškova, postupak. VI. 184.
— 6¾% upravnim troškovima za doznačene ubrane prireze za Berzu rada. VII. 463.

Bosna i Hercegovina — teritorijalna razdioba okružnih ureda. IX. 670.

Brestovac — plaćanje opskrbnih troškova lečilištu na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
dozvola vršenja staža po lekarima u tom lečilištu. XII. 180, 378.
— tačno adresiranje poštanskih pošiljaka za lečilište. IX. 124.

Brod na Savi — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.

Brošure — zabrana štampanja na trošak ureda bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.

Budžeti — i bilance zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda (realni sastav). XIII. 157.

Digitized by Google

— način predlaganja za 1925 godinu. VI. 249.
— način sastavljanja i predlaganja. VI. 69.
— odobravanje naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174., XIII. 269.
— predvidjanje pozicija za poreze i pristojbe. VI. 113.
— sastav onih upravnih (ambulatorijskih) troškova i sistemizacije službeničkih mesta za god. 1931. XII. 606.
— sastav za god. 1932. XIII. 686.
— sistemizacija mesta kod ekspozitura sa preko 10.000 članova. VII. 540.
— upravnih troškova, odobrenje za 1930 god. XII. 90.

C

Carina — postupak za oslobodjenje od plaćanja carine. VI. 108.

Centralni presbiro — objavljivanje službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno samo preko njega i agencije »Avala«. XII. 36.

Centralno apotekarsko i sanitetsko slagalište Središnjeg ureda — tekst pravilnika o njegovom osnivanju i uredjenju. XII. 333.

Cepivo — nabavka kod higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175., prema najnovijem cenovniku. XI. 453.
— protiv besnila, nabavlja se samo kod Higijenskog zavoda u Novom Sadu. XIII. 206.

Č

Članovi — hitno rešavanje njihovih upita i pritužaba. XII. 37.
— provedba inventure dvaput godišnje. V. 201.

Članovi nadzornog odbora — vidi »nadzorni odbor«.

Članovi ravnateljstva — vidi »ravnateljstvo«.

D

Danguba — vidi »naknada za izgubljeno vreme«.

Davanje — zvaničnih statističkih i poslovnih podataka privatnim ustanovama (samo uz odobrenje Središnjeg ureda). XII. 436., XIII. 340.

Delegati — izbor za glavne skupštine. VII. 24.

Dinarska vrednost — računsko poslovanje u toj vrednosti. IV. 355.

Dnevnica — članovima samoupravnih organa, vidi »naknada za izgubljeno vreme«.

Dnevnik — knjigovodstveni, vidi »računsko poslovanje«.

Dobava — vidi »nabavka«.

Dobavljač — vidi »preduzimač«.

Donja Stubica — pripojenje sreza okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.

Dopisnice — povlašćene po §-u. 191. ZOR. oprema. VII. 119.

Dostavljanje — vidi »podnašanje«.

Dostavnica — ispravno stavljanje datuma i brojeva rešenja. XI. 500, 885.

Doznačivanje — bolno-opskrbnih pristojba bolnicama (označivanje datuma). IX. 390.
— uredskog novca putem poštanske štedionice i poštanskih čekovnih zavoda. VI. 258.

Državljanstvo — načelno uputstvo o primeni §-a. 53. Zakona o državljanstvu. XI. 286.

Državna nadleštva — postupak oko naplaćivanja njihovih dugovanja. X. 436.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja onih, koja potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.

Državni savet — podnašanje tužba protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti njemu (u roku od 30 dana), a protiv presuda upravnih sudova (u roku od 15 dana). IX. 183.
— podnašanje tužba po mesnim organima (ima se priložiti tužbi samo prepis osporenog rešenja Ministarstva, a ne sva predakta). XIII. 686.

Državno saobraćajno osoblje — provedba osiguranja. IV. 348.
— tekst naredbe Ministra saobraćaja o reorganizovanju osiguranja tog osoblja za slučaj bolesti i nesreće. IV. 313.

Dubrovnik — zapisnik drugog kongresa radničkog osiguranja (glavnih lekara). VIII. 36.

Dugovanja — državnih nadleštava i ustanova, koja potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— postupak oko njihovog naplaćivanja od državnih nadleštava. X. 436.

E

Ekspozitura — iznimni pregled njenog poslovanja po nadzornom odboru. VI. 44.
— pravilnik o njihovom ustrojstvu i delokrugu, provedba. XI. 634, tekst pravilnika. XI. 636.
— pregled poslovanja po pretsedniku ureda. VI. 66.
— sistemizacija mesta u budžetu za ekspozituru sa preko 10.000 članova. VII. 540.

Elema — d. d. ugovor o dobavi ovojnog materijala. VIII. 476.

F

Financijsko ravnovesje — održanje istog kod bolno-potporne grane osiguranja (brzi propis i naplata prinosa, kontrola nad izdavanjem potpora). XIII. 582.

Formular — vidi »obrazac«.

G

Glavna skupština — izbor delegata (postupak sa obrascima). VII. 24.
— obustava izbora delegata. VII. 203.

Globe — naredba Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju o rukovanju sa globama u korist Središnjeg ureda. VI. 6.
— zaračunavanje u korist Središnjeg ureda. V. 201.

Godišnji zaključni računi — vidi »zaključni računi«.

Gotovina — sastav mesečnih iskaza o njenom stanju po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.

Gradjevni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tog odbora. V. 83.

Granica opterećenja — odredjivanje u smislu §§-a. 50 i 238 St. za 1925 godinu. VII. 211, za 1926 god. VIII. 295, za 1927 god. IX. 230, za 1928 god. X. 344, za 1929 god. XI. 493, za 1930. god. XII. 182.

H

Higijenski zavod — nabavka cepiva protiv besnila samo kod takovog zavoda u Novom Sadu. XIII. 206.

Digitized by Google

— **nabavka sera** i cepiva kod onog u Zagrebu. IX. 175, prema najnovijem cenovniku. XI. 453.
— naplata taksa za njegove radove i produkte. X. 275, 441.

Honorar — komesara vidi »naknada za izgubljeno vreme«.

Honorarni poverenici — zabrana kvartalne pregledbe njihova rada na licu mesta. VII. 112.

I

Imenovanje — komesara kod Središnjeg ureda. XI. 629.
Instrumentarij — lekarski, razdioba troškova njegove amortizacije. VIII. 202.
Interurbanski telefonski razgovori — vidi »telefonski interurbanski razgovori«.
Inventar — godišnje otpisivanje od njegove vrednosti usled istrošenja. VII. 357.
— jednolično vodjenje. IX. 281, 391.
— razdioba troškova njegove amortizacije. VIII. 202.
Inventura — provedba za članove dvaput godišnje. V. 201.
Investicije — podnašanje zaključaka o njima Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uvidjaj. XI. 395.
Inspekcija rada — saradnja sa Središnjim uredom i okružnim uredima za osiguranje radnika. IX. 125.
Inspektori rada — uputstvo za likvidaciju putnih troškova. XI. 158, (za likvidaciju njihovih putnih računa važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova državnih službenika izuzevši slučaj, kada putuju zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uredjaja). XIII. 338, (ispravak okružnice). XIII. 638.
Inženjeri — poveravanje tehničkih radova onima civilno ovlaštenima. XI. 58.
Iskaz — podnašanje za one poslodavce koji duguju prinose za više od četiri mesečnog prinosa. IX. 29.
— sastav o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od 1. u mesecu. IX. 183.
Isplata — honorara komesarima Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (u mesečnim unaprednim obrocima). XII. 381.
— naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa, koji se privremeno nalaze izvan sedišta mesnog organa vrši se od redovnog boravišta. X. 698.
— naknade za izgubljeno vreme pretsedniku u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516, XII. 277.
— renta i novčanih potpora od strane Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa preko Poštanske štedionice, tekst naredbe Ministra. IV. 380.
Ispostava — prestanak I. i II. ispostave Središnjeg ureda u Ljubljani. V. 57.
— raspust one u Somboru. V. 90.
Ispravak — izveštaja o zaključnim računima Središnjeg ureda za 1924 godinu. VIII. 382.
— računa Gubitka i Dobitka odnosno Rashoda i Prihoda svih mesnih organa za 1924 godinu. VIII. 190.
— teksta stava 1. §-a. 22. Zakona o zaštiti radnika. XI. 750.
Italija — provedba Neptunskih konvencija obzirom na osiguranje za slučaj bolesti i nesreće. XI. 646.
— tekst konvencija i sporazuma o reciprocitetu po pitanjima socijalnog osiguranja. XI. 167, 293.
Izaslanici — Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja njihovi podvozni troškovi, kada putuju na teret Središnjeg ureda ili njegovih organa (isti kao kod pretsednika ili komesara samo do VI. grupe I. kategorije). XII. 381.
Izbor — glavno-skupštinskih delegata, postupak sa obrascima. VII. 24.
— glavno-skupštinskih delegata, obustava. VII. 203.
— pretsednika i dvojice potpretsednika (izmena §-a. 63. i 64. St.) IX. 670.
— samoupravnih organa, pristupanje k izvršenju. VI. 252.
— zamenika članova rentnog odbora (izmena §-a. 52. i 179. St.) VII. 210.
Izdatak — za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova, podmirenje okružnim uredima sa strane Radničkih komora. X. 498.
Izdavanje — lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima zabranjeno. VI. 252.
Izmena — §§-a. 2., 5. i 8. Pravilnika bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine. XI. 151.
— §§-a. 85 t. 6., 106, 107, 107a, 109, 110 Statuta Središnjeg ureda. XIII. 270, dokinuće te izmene. XIII. 578.
— §-a. 11. Kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova. XI. 646., 754.
Iznašanje — predmeta već jednom po Središnjem uredu poništenih ili neodobrenih, pred samoupravne organe zabranjeno. VIII. 465.
Izračunavanje — pojedine vrsti propisanih prinosa i prireza za slučaj, ako se ne vodi individualno iskaz formular II/a, već se vode knjige tekućih računa poslodavaca formular II. grupisane po postotku opasnosti uvrštenih poslova. XI. 59.
— prinosa, što ih plaćaju državna nadleštva za svoje dnevničare i dnevničare penzionere, koji se imaju odvojeno iskazivati u iskazima formular II/a. XI. 62.
— 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora. X. 194.
— tumačenje za ono 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničke komore, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
Izveštaj — o poslovanju okružnog ureda u Ljubljani za 1927. god. IX. 396.
— o poslovanju Središnjeg ureda vidi »izveštaj o zaključnim računima«.
— o zaključnim računima Središnjeg ureda za poslovnu godinu 1922 — 1923. VI. 225, za godinu 1924. VIII. 268, ispravci VIII. 382, za god. 1925. IX. 47, za god. 1926. IX. 637, za god. 1927. XI. 179, za god. 1928. XI. 973, za god. 1929. XIII. 104. za god. 1930. XIII. 713.

Digitized by Google

Izvodi — iz protokola venčanih, rodjenih i umrlih po §-u. 189 ZOR., oslobodjeni su od plaćanja taksa. VIII. 204.
Izvršenje — ugovora o socijalnom osiguranju izmedju Jugoslavije i Nemačke. XI. 886.
— zaključaka samoupravnih organa. VI. 3.

J

Jadran — otvorenje oporavilišta i uslovi za primanje članova na lečenje. VI. 245.

K

Karlovac — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. VI. 1931.). XIII. 519.
Kasindo — dozvola davanja predujmova Okružnom uredu u Sarajevu na račun opskrbnine za lečenje članova u oporavilištu. VI. 186.
— zabrana posećivanja oporavilišta po izaslanicima mesnih organa i davanja predujmova na račun opskrbnine. VI. 93.
— zapisnik I. kongresa (upravnika) radničkog osiguranja od 22. do 25. juna 1925. VII. 261.
Kirija — povišenje (od 6½% na 7%) za zgrade koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— plaćanje po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj kiriji za stanbene zgrade Središnjeg ureda. VIII. 466.
Klenovnik — dozvola vršenja staža po lekarima u tom lečilištu. XII. 378.
— otvorenje ček računa broj 32.065 kod poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 671.
— kućni red lečilišta. IX. 444.
— statut lečilišta. IX. 439.
— zapisnik III. kongresa radničkog osiguranja (upravnika i glavnih lekara) od 30. septembra do 1. oktobra 1929. IX. 559.
Knjigovodstvo — Središnjeg ureda i okružnih ureda, naputak sa formularima. V. 1.
Knjiženje — doknadnog prinosa ili iznosa ustegnutih od potpora člana. V. 154.
— lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih u ambulantama na teret grane osiguranja za slučaj bolesti. VII. 358.
— naknada troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama ili sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje). XIII. 205.
— opskrbnih računa o lečenim članovima u lečilištu Brestovac. V. 182.
— otpisanog prinosa za slučaj bolesti na teret računa zaklada ¾ poslovnog viška mesnih organa. IX. 126.
— ovojne robe potrošene u ambulatorijima. V. 153.
— potroška ovojne robe. V. 115.
— prema novom Dnevniku formular III i Sabirnom dnevniku za porodične potpore. VI. 5.
— prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu još neprevedenih službenika. VI. 4.
— prinosa za dobrovoljne članove i službenike Središnjeg ureda. VII. 117.
— prinosa za slučaj bolesti izravno u tekući račun poslodavaca. IX. 671.
— propisanog i ubranog prinosa za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti (državne dnevničare). XI. 61.
— tiskanica, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.
— troškova za uzdržavanje ambulanata. VIII. 472.
— ubranih prinosa i prireza (izmena formulara I/a). VII. 193.
Komesar — imenovanje kod Središnjeg ureda. XI. 629.
— isplata honorara (u mesečnim unaprednim obrocima). XII. 381.
— nije ovlašten uzimati stručnjake van ureda za pregled poslovanja. XIII. 281.
— prijavka kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— pravo na putne prinadležnosti (iste kao pretsednik ravnateljstva). XII. 279., pripadaju svi putni i podvozni troškovi kao generalnom direktoru Središnjeg ureda (dakle i fijakerovina i pristojba za prenos prtljage). XIII. 339.
— naplaćivanje službeničkog poreza iza njegovog honorara odnosno mesečne paušalne nagrade. XII. 278.
— promena §. 248. St. (komesarima Središnjeg ureda i okružnih ureda pripadaju iste dnevnice i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru Središnjeg ureda). XII. 283.
— službena putovanja (dozvoljena izuzetno i u veoma važnim slučajevima). XII. 432.
Konferencija — upravnika i glavnih lekara vidi »kongresi radničkog osiguranja u Jugoslaviji«.
Kongresi radničkog osiguranja Jugoslavije — odgoda kongresa u Beogradu. VIII. 485.
— odredjenje datuma sa 22. juna 1925. I. kongresa u Kasindolu. VII. 200.
— poziv i dnevni red za I. kongres u Kasindolu. VII. 111.
— poziv na III. kongres u Beogradu. VIII. 303.
— zapisnik I. kongresa (upravnika) od 22. do 25. juna 1925. u Kasindolu. VII. 261.
— zapisnik II. kongresa (glavnih lekara) od 7. do 9. septembra 1925 u Dubrovniku. VIII. 36.
— zapisnik III. kongresa (upravnika i glavnih lekara) od 30. septembra do 1. oktobra 1927. u Klenovniku. IX. 559.
— zapisnik IV. kongresa (glavnih lekara) od 8. do 11. septembra 1928 god. u Skoplju. XI. 378, 438, 580, 736, 807, 964.
Kontrola — matematička apotekarskih računa pre predlaganja na retaksaciju. VII. 363.
— nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— poslodavaca i poslova po članovima ravnateljstva Okružnih ureda dozvoljena samo uz odobrenje Središnjeg ureda. VII. 116.
— postupka oko otpisa prinosa propisanog usled greške ureda. X. 153.
Konvencije — i sporazum o reciprocitetu po pitanjima socijalnog osiguranja s Kraljevinom Italijom, tekst. XI. 167, 293.
— provedba Neptunskih konvencija po mesnim organima s obzirom na osiguranje za slučaj bolesti i nesreće. XI. 646.

Digitized by Google

Kretanje — članova, tačno vodjenje statistike o tome obzirom na iskaz o rekapitulaciji propisanih prinosa. VII. 51.
Krunska vrednost — preračunavanje u dinarsku. IV. 276.
Kupovina — nekretnina, provedba zaključaka mesnih organa o tome (§§. 50 i 238. St.) VI. 118.
— nekretnina, zaključci o tome, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000 dinara potpadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.
Kupovina zgrada — podnašanje zaključaka o tome Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uvidjaj. XI. 395.
Kvartalno dostavljanje — sviju dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.

L

Lekari — oporezovanje onih, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
— providjenje recepata štampiljom. VIII. 294.
— vršenje staža u sanatorijima »Brestovac« kraj Zagreba i »Klenovnik« kraj Ivanca. XII. 180. 378.
Lekarska služba — uredjenje i upotpunjenje. XIII. 55.
Lekarske komore — tekst uredbe. V. 69.
Lekarski instrumentarij — vidi »instrumentarij lekarski«.
Lekarski troškovi — postupak oko njihove bonifikacije. VI. 184.
Lekovi — nabavka onih, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538 (kod tt. S. Varda u Sinju). XII. 35.
— produženje kolektivnog ugovora s apotekarima do 31. maja 1931. XIII. 49.
— sklapanje kolektivnih ugovora s apotekarima o njihovoj dobavi. IX. 677.
— tekst kolektivnog ugovora sa apotekarima o načinu dobavljanja lekova. IX. 684.
— u apotekama priručnim ureda za osiguranje radnika. XIII. 453.
— zabrana izdavanja iz uredskih ambulanata neosiguranim licima. VI. 252.
Liferanti — neodbijanje dužnog poreza i prireza od njih prigodom isplata na blagajnama. XI. 452.
Likvidacija — tekst pravilnika o likvidaciji mesnih organa. IV. 339.

LJ

Ljubljana — arondacija teritorija okružnog ureda (sa 30. juna 1931). XIII. 519.
— letno poročilo o poslovanju okrožnega urada za zavarovanje delavcev za leto 1927. X. 396.

M

Manipulacija — sa tiskanicama, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.
Manipulativni troškovi — način izračunavanja 8%-tne bonifikacije za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora. X. 194.
— sniženje za propis i ubiranje prireza Radničkih komora počam od 1. maja 1927 (8%). IX. 390.
— tumačenje izračunavanja 8%-tne bonifikacije za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničke komore, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
— zaračunavanje istih za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore. VIII. 114.
— zaračunavanje istih za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore usled sniženja stope tog prireza na 0.3%. VIII. 474.
Matematička kontrola — vidi »kontrola«.
Medikamenti — vidi »lekovi«.
Medjunarodni biro rada — podnašanje podataka za radničku statistiku. XII. 175.
Medjunarodne konvencije rada — ratifikacija po našoj državi. XII. 182.
Merkur — vidi »bolesnička blagajna hrvatskog trgovačkog društva »Merkur«.
Mesni organi — jednolično vodjenje inventara. IX. 281. 391.
— kontrola nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— način sastavljanja i predlaganja budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— medjusobni uzajamni rad. IV. 408.
— odobrenje njihovih budžeta za 1930 god. (poželjno na 500 članova 1 nameštenik). XII. 90.
— odredjivanje granice opterećenja u smislu §-a. 50 i 238 St. za god. 1925. VII. 211. za 1926 godinu VIII. 295 za 1927 god. IX. 230., za 1928 god. X. 344., za 1929 god. XI. 493, za 1930 god. XII. 182.
— organizacija profilaktičkog i propagandističkog rada. X. 493.
— osnutak okružnog ureda u Nišu. VIII. 475.
— osnutak okružnog ureda u Skoplju. VI. 347.
— podnašanje kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. VIII. 394.
— podnašanje mišljenja o reviziji Sl. P. IX. 31.
— podnašanje mišljenja o reviziji St. IX. 30.
— podmirenje njihovih izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova sa strane Radničkih komora. X. 498.
— popis. V. 138. VIII. 364.
— poziv na njihove sednice članovima ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. V. 91.
— plaćanje kirije za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— predlaganje iznosa godišnje obezbedjene zarade ozledjenika kod posredovanja oko ponovne lekarske pregledbe ozledjenika drugih mesnih organa. V. 166.
— predlaganje zaključaka njihovih samoupravnih organa Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
— prelaz nadzorne vlasti nad njima sa policijskih vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.
— priredjivanje predavanja o prvoj pomoći. VIII. 204.
— provedba zaključaka o kupovini ili o otudjivanju nepokretnina i o preuzimanju obaveza skopčanih s većim opterećenjem (§§. 50. i 238. St.). VI. 118.
— raspolaganje sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.

Digitized by Google

— rešavanje zamolnica drugih mesnih organa kod provadjanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
— saradnja s inspekcijama rada. IX. 125.
— sastav, način delovanja i stvaranje zaključaka pretsedništva. V. 59.
— štednja na upravnim troškovima i uredjenje radnog vremena (dokinuće jednokratnog radnog vremena u letu). XI. 281.
— tekst pravilnika o njihovoj likvidaciji. IV. 339.
— teritorijalna razdeoba izmedju Okružnih ureda Dubrovnik—Split, Zemun-Novi Sad Sombor—Osek. IX. 174.
— teritorijalna razdeoba okružnih ureda u Bosni i Hercegovini. IX. 670.
— uredjenje radnog vremena. VIII. 190.
— uskladjenje tekućih računa. X. 535.
— uzajamni rad s bolesničkom blagajnom »Merkur« u pogledu lečenja članova te blagajne. VIII. 292.
— vreme obdržavanja sednica samoupravnih organa. V. 113.
— zabrana kvartalne pregledbe rada honorarnih poverenika. VII. 112.
— zabrana posećivanja oporavilišta Kasindol po njihovim izaslanicima. VI. 93.
— zabrana pristupa u odbor za uredjenje groba pok. Vilima Bukšega. XI. 750.
— zabrana saziva anketa po njima. VI. 121.
— zabrana štampanja publikacija, koje nisu zvanični izveštaj na trošak ureda. IX. 364.
— zapredenje proneverenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja — dnevnice i putni troškovi njegovim izaslanicima. XII. 283.
— podvozni troškovi njegovih izaslanika, kada putuju na trošak Središnjeg ureda, ili njegovih mesnih organa (kao pretsednici ili komesari samo do VI. grupe I. kategorije). XII. 381.
— prikupljanje statističkih podataka o bespolici. VI. 91.
— uredba o njegovom ustrojstvu. XI. 647.
— zabrana direktnog upućivanja pretstavaka njemu ili g. Ministru. XII. 380.

Mostar — ukidanje okružnog ureda. XIII. 581.

N

Nabavka — cepiva protiv besnila moguća samo kod Higijenskog zavoda u Novom Sadu. XIII. 206.
— i način plaćanja ovojne robe i zdravstvenih potrepština. VI. 289.
— lekova, sklapanje kolektivnog ugovora s apotekarima. IX. 677.
— medikamenata, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538 (kod tt. S. Varda u Sinju). XII. 35.
— ovojnog materijala prema ugovoru sa trgovačkom tvrtkom Elema d. d. VIII. 476.
— pisaćeg materijala po samom uredu. VI. 38.
— pogrebnih venaca, osmrtnica i t. d. za umrle nameštenike i članove samoupravnih organa na uredski trošak zabranjena. VII. 219.
— pravilnik o njenom izvršenju na osnovu odredaba §-a. 239. St. VII. 204.
— sera i cepiva kod higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175.
— sera i cepiva prema najnovijem cenovniku, kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. XI. 453.
— tekst kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova. IX. 684.
— vršenje putem kupovine po pogodbi do iznosa od Din 100.000.— VIII. 205.
— zaključci o važnijoj nabavci, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000 dinara, spadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.
— zdravstvenih potrepština prema ugovoru s tt. Rave d. d. VIII. 481.

Načelno uputstvo — u pogledu primene §-a. 53. Zakona o državljanstvu. XI. 286.

Nadopuna — §. 110. Statuta. XIII. 578.

Nadzorna vlast — njen prelaz nad okružnim uredima sa policijskih vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.

Nadzorni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tog odbora. IV. 364. V. 83.
— iznimni pregled poslovanja ekspozitura po njemu. VI. 44.
— naknada za izgubljeno vreme članovima tog odbora pripada za iznenadne pregledbe uredskih blagajna, odredjene po pretsedniku tog odbora. X. 531.
— nedolazak članova bez opravdana razloga na sednicu. V. 166.
— pregled poslovanja ureda po tom odboru. IX. 400.
— pretplata članova na »Radničku Zaštitu« na račun upravnih troškova. VI. 1.

Nadzorni odbor Središnjeg ureda — poziv njegovih članova na sednice mesnih organa. V. 91.

Naiamnina — vidi »kirija«.

Naknada za izgubljeno vreme — članovima samoupravnih organa. IV. 364. V. 83.
— članovima samoupravnih organa, koji se privremeno nalaze izvan sedišta mesnog organa isplaćuje se samo od redovnog boravišta. X. 698.
— davanje za svaki započeti kalendarski dan. V. 113.
— isplata komesarima Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa (u mesečnim unapřednim obrocima). XII. 381.
— isplata pretsedniku u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516.
— povećanje te naknade članovima samoupravnih organa počam od 1. jula 1926. god. VIII. 362.
— pretsednicima ravnateljstva Središnjeg i okružnih ureda za osiguranje radnika za vreme zvaničnog izaslanja. XII. 277.
— pripada članovima nadzornog odbora za iznenadne pregledbe uredskih blagajna, odredjene po pretsedniku toga odbora. X. 531.
— uskrata članovima samoupravnih organa u slučaju izvršivanja zaključaka tih organa. VI. 257.

Nameštaj — razdeoba troškova amortizacije onog u ambulantama. VIII. 202.

Naplata — bolničkih računa. VI. 92.
— dugovanja državnih nadleštava. X. 436.

Digitized by Google

— dugovanja državnih nadleštava i ustanova koje potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
— prinosa čekovima poštanskog čekovnog ureda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.
— prinosa od preduzimača državnih radnja. X. 499.
— taksa prilikom isplate nabavka takovih artikala i robe, koje podleži plaćanju državne trošarine. VIII. 383.
— taksa za radove i produkte higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.
— taksa za radove i produkte centralnog higijenskog zavoda u Beogradu, higijenskih zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svim higijenskim ustanovama (sa cenovnikom). X. 441.
— troškova za izradu ortopedijskih modela za članove lečene u ortopedskoi bolnici u Zagrebu. X. 801.

Naputak — za knjigovodstvo Središnjeg ureda te okružnih ureda, sa formularima. V. 1.

Naredba Ministra saobraćaja — od 1. jula 1922. o reorganizovanju osiguranja državnog saobraćajnog osoblja za slučaj bolesti i nesreće, tekst. IV. 313.

Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 3. iuna 1922. o provodienju osiguranja po ZOR-u, tekst o ustrojstvu osiguranja. (§§. 15—26). IV. 139.
— od 8. decembra 1922. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora od strane Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa preko poštanske štedionice. IV. 380.
— od 24. januara 1923. o naputku za knjigovodstvo Središnjeg ureda i okružnih ureda sa formularima. V. 1.

Naredba pokrajinske uprave — za Hrvatsku i Slavoniju o rukovaniu sa globama dosudjenima na temelju Glave 22. ZOR. u korist Središnjeg ureda. VI. 6.

Nedolazak — članova ravnateljstva i nadzornog odbora na sednice bez opravdanog razloga. V. 166.

Nemačka — izvršenje ugovora o socijalnom osiguraniu izmedju Nemačke i Jugoslaviie. XI. 886, tekst zakona o tom ugovoru. XII. 82.

Niš — osnutak okružnog ureda. VIII. 475.

Nosioci osiguranja — utrnuće propisa raniiih nosioca i njihovih nadzornih vlasti. VII. 364.

Novčane pošilike — zaprimanje (potreban hitan unit pošiljača o svrsi doznake novca). XII. 37.

Novčani zavodi — oslobodienie od plaćanja poreza na prinos od kapitala, datog njima na priplod. XI. 600.
— naplata prinosa njihovim čekovima. VII. 52.
— sastav mesečnog iskaza o stanju gotovine i uložaka u njima po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.

Novine — pretplata. V. 56.

O

Obaveza — preuzimanje onih s većim opterećeniem no mesnim organima (§§ 50. i 238. St.). VI. 118.

Obična pisma — povlašćena po §-u. 191. ZOR. oprema. VII. 119.

Objavljivanje — vidi »oglašivanje«.

Oblasne samouprave — prestanak njihovog poslovanja i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.

Obligacija — vidi »Obveznica«.

Obloženje — i predloženje godišnjih zaključnih računa. V. 198.

Obračunavanje — naknade troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za preknjiženje). XIII. 205.
— provizije za propisivanie i ubiranje prireza za Berzu rada (6.¾%) i Radničke komore (8%) koncem svakog meseca. XI. 64, 499.

Obrazac — jedinstveni za receptne blankete. XI. 598.
— novi za knjige tekućih računa poslodavaca. VIII. 188.
— novi za ugovore sa apotekarima. VIII. 198.
— promena vodjenja onog broj IIa. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vodienja onih broj X. odnosno VII. XII. 338.

Obredjenje — i isplata putnih računa članovima samoupravnih organa. VIII. 384.

Obustava — isplate pisarničkog paušala. VI. 38.
— izbora glavno-skupštinskih delegata. VII. 203.
— podnašanja kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. XI. 748.
— predbežna, popunjavania upražnjenih sistemizovanih službeničkih mesta u god. 1931. XIII. 641.
— rada preko uredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
— sastava posebnih apotekarskih računa za regresne recepte. X. 805.

Obveznica — računanje vrednosti obligacija položenih kao jamčevina. VIII. 485.

Očevidnik — o ambulantama i o uredjenju specijalističkog lečenja. VII. 361.

Odbor za uredienie groba pok. Vilima Bukšega — zabrana pristupa mesnih organa u taj odbor. XI. 750.

Odgovornost — ravnateljstva za pravilno vršenje uredskog poslovanja (pravovremeno podnašanje sedničkih zapisnika). VI. 193.

Odobravanje — manjih izdataka od 5.000 dinara za uzdržavanje uredskih nekretnina. VIII. 382.
— naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174., XIII. 269.

Odredjivanje — 4% kamatne stope na štedne uloške u poštanskoj štedionici. VIII. 383.

Održanje — finansiiskog ravnovesia bolnopotporne grane osiguranja. XIII. 582.

Održavanje — sednica samoupravnih organa, kad se nakupi dovoljan broj predmeta. VIII. 464, IX. 675.
— sednica samoupravnih organa dozvoljeno samo u sedištu ureda (izuzeci za nadzorni, lečilišni i gradjevni odbor, te za pretsednike). XI. 599.

Oglašivanje — službenih objava i oglasa ureda dozvoljeno jedino preko Presbiroa i agencije »Avale«. XII. 35, 475, besplatne objave i notice ne treba slati preko agencije »Avala«. XIII. 48.

Ograničenje — oprosta od poštarine. V. 59.

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika — nova podela teritorije ukinutog ureda u Zemunu. XIII. 519.
— osnutak u Nišu. VIII. 475.
— osnutak u Skoplju. VI. 347.
— pregled njegovog poslovanja po pretsedniku ureda. VI. 66.
— prijavka komesara i ravnatelja ureda kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— razgraničenje izmedju pojedinih ureda (nadopuna §-a. 112. St.). VI. 191.
— ukidanje onih u Belovaru, Varaždinu i Zemunu sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
— ukidanje onih u Travniku i Mostaru. XIII. 581.
— ukidanje onih u Somboru, Velikom Bečkereku i Vršcu (sa danom 31. maja 1931.), XIII. 394.
— uspostava onih u Vel. Bečkereku (sa danom 31. maja 1931.), Sušaku (sa danom 30. juna 1931.) i Somboru (sa danom 31. maja 1931.). XIII. 577.
— uspostava okružnog ureda u Tuzli. XIII. 581.
— zabrana saziva anketa po njima. VI. 121.
Okružnica — štampanje u »Radničkoj Zaštiti«. V. 132.
Oporavilište »Jadran« — vidi »Jadran«.
Oporavilište »Kasindol« — vidi »Kasindol«.
Oporavilište »Palić« — vidi »Palić«.
Oporezovanje — lekara, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
— oslobodjenje od njega za kamate od uloga na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.
— prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118, X. 428, XI. 458.
Oprema — običnih pisama i dopisnica, povlaštenih po §-u. 191. ZOR. VII. 119.
— službenih prostorija slikama i kipovima. XI. 748.
Oprost — od poštarine ne vredi za preporučena pisma. X. 343.
— od poštarine u saobraćaju sa uredskim lekarima (stavljanje oznake »oslobodjeni kao organi«). XI 828.
Opskrbni računi — o lečenju članova u lečilištu Brestovac, knjiženje. V. 182.
Opterećenje — vidi »granica opterećenja«.
Organizacija — preispitanja lekarničkih (apotekarskih) računa i recepata. IV. 294.
— profilaktičnog i propagandističkog rada. X. 493.
Ormarići — propisivanje tipova onih za prvu pomoć u preduzećima. XII. 172.
Ortopedski modeli — naplata troškova za njihovu izradu za članove lečene u ortopedskoj bolnici u Zagrebu. X. 801.
Osiguranje — odlaganje spajanja osiguranja rudara sa općim radničkim osiguranjem. V. 165.
— provedba za rudarske nameštenike. IV. 21.
— provedba za državno saobraćajno osoblje. IV. 348.
— radnika Južne železnice, prestanak funkcionisanja njihove blagajne u Ljubljani. VI. 8.
Oslobodjenje — novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.
— od oporezovanja kamata od uloga na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.
— od plaćanja carine. VI. 108.
— od plaćanja poreza na prinos od kapitala, datog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.
— od plaćanja taksa. IV. 354.
— od taksa za izvode iz matica (protokola) rodjenih, umrlih i venčanih. X. 61, VIII. 206.
Osnutak — Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu. VIII. 475.
— Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju. VI. 347.
— posebnih odbora, dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnost zaključaka tih odbora. IX. 236.
Otudjivanje nekretnina — provedba zaključaka mesnih organa o tome (§§. 50. i 238. St.). VI. 118.
— zaključci o tome kao i njihovoj kupovini, važnijim nabavkama, adaptacijama i ostalim potrebama ureda, koji su skopčani s opterećenjem većim od 100.000 Din, potpadaju pod odobrenje Ministra. XII. 474.
Otvorenje — ček računa broj 15.020 »Središnji ured za osiguranje radnika — penzije službenika« kod Poštanske štedionice u Ljubljani. XIII. 587.
— ček računa broj 32.065 za lečilište Klenovnik kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 671.
— ček računa broj 39.904 za Radničku Zaštitu kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 515.
— oporavilišta »Jadran«. VI. 245.
— oporavilišta »Palić« kraj Subotice. VIII. 296.
— stanice za naknadno lečenje ozledjenih u Zagrebu. X. 534.
Ovojna roba — knjiženje one potrošene u ambulatorijima. V. 153.
— knjiženje potroška. V. 115.
— nabavka i način plaćanja. VI. 289.
— sklapanje ugovora s t. t. Rauscher d. d. o dobavi te robe. X. 145.
— tekst ugovora s t. t. Rauscher d. d. o dobavi te robe. X. 146.
— ugovor o dobavi te robe kod t. t. Elema d. d. VIII. 476.
Ovršni troškovi — način zaračunavanja. VII. 116.
— tumačenje postupka oko njihovog zaračunavanja po §-u. 41. ZOR. IX. 230.
— zaračunanje 4% od dužne svote. VII. 364.
— zaračunavanje kod naplate prinosa putem vlastitih ovrhovoditelja (za ovršni nalog do Din 100 — 10 Din a preko 100 Din — 25 Din). XIII. 761.
— zaračunavanje na teret poslodavaca (25 Din) po §-u. 41. ZOR. IX. 127.
— zaračunavanje za naplatu prinosa osiguranja po Zakonu o neposrednom porezu. XI. 651.
Označivanje — podataka prigodom doznake bolno-opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.

P

Palić — otvorenje oporavilišta. VIII. 296.
Pisaći materijal — nabavka po samom uredu. VI. 38.
Pisarnički paušal — obustava isplate. VI. 38.
Pisma obična — vidi »obična pisma«.

Digitized by Google

Plaćanje — kirije po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— opskrbnih troškova lečilišta Brestovac na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
— poreza priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237, 674, XII. 91.
— prinosa za penzionere Središnjeg ureda. VIII. 473.
— 6% zateznih kamata na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta i sanatorija. IX. 236.

Počasna nagrada — članovima samoupravnih organa, vidi »naknada za izgubljeno vreme.«

Podaci — označivanje prigodom doznake bolno-
— opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.

Podmirenje — izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova okružnim uredima sa strane Radničkih komora. X. 498.
— pravovremeno bolničkih troškova (računa). IX. 365.
— redovito bolno-opskrbnih računa za lečenje umobola. X. 531.

Podnašanje — apotekarskih računa. V. 183, VI. 13, VIII. 358.
— blagovremeno godišnjih zaključnih računa (do konca marta svake godine) i mesečnih knjigovodstvenih podataka. XI. 58.
— budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— budžeta upravnih troškova za godinu 1925. VI. 249.
— i obloženje godišnjih zaključnih računa. V. 198.
— i sastav ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195.
— iskaza onih poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4 mesečnog propisa. IX. 29.
— izravno izvatka iz tekućeg računa (formular X.) o propisanom i otpisanom prirezu, te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama. IX. 182.
— kvartalnih iskaza o regresnim tražbinama. VIII. 394.
— kvartalno sviju dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.
— mišlenja mesnih organa o reviziji Sl. P. IX. 31.
— mišlenja mesnih organa o reviziji St. IX. 30.
— mesečno izvadaka iz tek. računa (formular X., iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.
— mesečnog obračuna isplaćenih potpora i troškova oko nesreća (formular VI. počevši od 1. januara 1930. ne treba predlagati blagajničke priloge). XII. 36.
— podataka za radničku statistiku Medjunarodnog biroa rada u Ženevi. XII. 175.
— pravilnik o predlaganju apotekarskih računa i zaračunavanju lekova izdanih na račun mesnih organa. V. 184.
— pravovremeno poziva na sednice i sedničkih zapisnika Središnjem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40, 116, VI. 92.
— računskih podataka i obračunavanje ubranih prinosa za slučaj nesreće. V. 118.
— sedničkih zapisnika neposredno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 123.
— tužba Državnom savetu po mesnim organima (tužbi treba priložiti samo prepis osporenog rešenja Ministarstva, a ne sva predakta). XIII. 686.
— tužba protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti na upravni sud (u roku od 30 dana), a protiv presuda upravnog suda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.
— zaključaka o investicijama kupovinama zgrade i važnijim adaptacijama Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na uvidjaj. XI. 395.
— zaključaka samoupravnih organa protivnih predlogu uprave na preispitanje Središnjem uredu prije izvršenja. VIII. 192.
— zaključaka samoupravnih organa Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.

Pokusna bilanca — vidi »bilanca«.

Popis — mesnih organa. V. 138, VIII. 364.
— srezova Kraljevine Jugoslavije sa naznakom nadležnih okružnih ureda. VIII. 366.

Popunjavanje — predbežna obustava popunjavanja upražnjenih sistemizovanih službeničkih mesta za god. 1931. XIII. 641.
— upražnjenih članskih mesta ravnateljstva zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.

Porez — neposredni, oslobodjenje novih zgrada i dogradnja od njega. IX. 226.
— oslobodjenje od plaćanja onog na prinos od kapitala datog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.
— plaćanje priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237, 674., XII. 91.

Poročilo — letno o poslovanju okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani za 1927. leto. X. 396.

Posebni odbori — osnutak dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnost zaključaka tih odbora. IX. 236.

Poslodavci — hitno rešavanje upita i pritužaba po njima podnešenih. XII. 37.
— podnašanje iskaza onih, koji dugaju prinose za više od 4-mesečnog propisa. IX. 29.
— zaračunavanje ovršnih troškova na njihov teret (25 Din) po §-u. 41. ZOR. IX. 127.

Poslovne knjige — prošivanje i pečaćenje. VIII. 293.

Poslovni podaci — podavanje tih podataka privatnim ustanovama (dozvoljeno samo uz odobrenje Središnjeg ureda). XII. 436.

Poslovni red — stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda. X. 263.

Posredovanje — mesnih organa — vidi »uzajamni rad«.

Posredovanje rada — pravilnik (uredba) o njegovoj organizaciji, o davanju neposredne pomoći besposlenim radnicima, kao i davanju jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova, a na teret sretstava prikupljenih na osnovu ovlašćenja člana 110. Finansijskog zakona za god. 1922.-1923. X. 66.

Digitized by Google

Postupak — kod oporezovanja prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118.
— oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava. X. 436.
— skraćenje kod odobravanja manjih izdataka do 5.000 Din za uzdržavanje uredskih nekretnina. VIII. 382.
— za oslobodjenje od plaćanja carine. VI. 108.
Poštanska štedionica — doznačivanje novaca putem iste. VI. 258.
—naplata prinosa njenim čekovima. VII. 52.
— odredjivanje 4%-tne kamatne stope na štedne uloške. VIII. 383.
— otvorenje ček računa broj 15.020 »Središnji ured za osiguranje radnika — penzije službenika«. XIII. 587.
— otvorenje ček. računa broj 39.904 za Radničku Zaštitu. IX. 515.
— otvorenje ček. računa broj 32.065 za lečilište Klenovnik. IX. 671.
— povišenje tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— računanje 2% kamata na uloge po čekovnim računima do maksimalnog iznosa uloga od Din 1,000.000.—. IX. 185.
— tekst Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 8. decembra 1922. o postupku za isplatu renta i novčanih potpora od strane Središnjeg ureda i mesnih organa preko Poštanske štedionice. IV. 380.
— zaključak novčanog prometa s njome na dan 30. juna 1922. IV. 279.
Poštanske pošilike — tačno adresiranje onih za lečilište Brestovac. IX. 124.
Poštanski čekovni zavod — vidi »poštanska štedionica«.
Poštarina — ograničenje oprosta. V. 59.
— oprost ne vredi za preporučena pisma. X. 344.
— oprost u saobraćaju sa uredskim lekarima (stavljanje oznake »oslobodjeni kao organi«). XI. 828.
Potpisivanje — službenih akata čitljivo i mastilom. XI. 886.
Potpretsednici — izbor (izmena §-a. 63. i 64. St.) IX. 670.
Potvrda poslodavca — tiskanica, uvrštenje medju besplatne tiskanice. XII. 335.
Poveravanje — tehničkih radova civilno-ovlaštenim inžinirima. XI. 58.
Poverenici — pravilnik o njihovom postavljanju i delokrugu kod okružnih ureda, provedba. XI. 634, tekst pravilnika. XI. 643, tumačenje propisa pravilnika (ima se ustanoviti stalan procenat za procentualni honorar, stanarina se ima plaćati naimodavcu). XII. 40, 549.
Povišenje — najamnine (kirije) od 6½% na 7% za zgrade, koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa počam od 1. jula 1926. VIII. 362.
— prinosa za slučaj bolesti za službenike ureda od 10 na Din 13.50 počam od 1. aprila g. 1927. IX. 231.
— tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— zateznih kamata (od 5 na 6%) na ubrane, a ne doznačene prinose za nesrećni slučaj i penzioni fond. X. 63.
Povratak — taksenih maraka (samo one, koje nisu lepljene). XII. 174.
Poziv — na sednice mesnih organa članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. V. 91.
— na sednice, pravovremeno podnašanje Središnjem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40.
Pravilnik — bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine, tekst IX. 395. (izmena §§a. 2., 5. i 8.). XI. 151.
— bolniške blagajne »Trgovskega bolniškega in potpornega društva v Ljubljani«, tekst. XI. 823.
— o apotekama ureda za osiguranje radnika, tekst. XII. 332.
— o izvršenju nabavaka na osnovu naredaba §-a. 239. St. VII. 204.
— o likvidaciji mesnih organa, tekst. IV. 339.
— (uredba) o organizaciji posredovanja rada, davanja neposredne pomoći besposlenim radnicima, kao i davanja jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova, a na teret sretstava prikupljenih na osnovu ovlaštenja po čl. 110. Finansijskog zakona za 1922.-23. god. X. 66.
— o osnivanju i uredjenju Centralnog apotekarskog i sanitetskog slagališta Središnjega ureda, tekst. XII. 333.
— o postavljanju poverenika okružnih ureda i njihovom delokrugu, provedba. XI. 634., tekst. XI. 643, tumačenje propisa (ima se odrediti stalan procenat za procentualni honorar, stanarina se ima plaćati najmodavcu). XII. 40. 549.
— o upotrebi uredskih automobila. IX. 37.
— o ustrojstvu ekspozitura okružnih ureda i njihovom delokrugu, provedba. XI. 634., tekst. XI. 636.
— privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu, tekst. IX. 334.
— takseni i pristojbinski, provedba. VI. 93.
Predavanja — priredjivanje onih o prvoj pomoći. VIII. 204, XII. 230.
Predlaganje — vidi »podnašanje«.
Predlozi za sednicu — vidi »sednički predlozi«.
Predupredjenje — nesrećnih slučajeva, propaganda u tu svrhu putem slika. XII. 276.
Preduzimači — državnih radnja, naplata prinosa od njih. X. 499.
— naplata dužnih prinosa i prireza od njih prigodom isplate njihove zarade ili računa. XI. 504.
— neodbijanje dužnog poreza i prireza od njih prigodom isplate na blagajnama. XI. 452.
Pregled — izuzimanje poslovanja ekspoziture po nadzornom odboru. VI. 44.
— poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po pretsedniku ureda. VI. 66.
— poslovanja ureda po nadzornim odborima. IX. 400.
poslovanja ureda po stručnjacima van ureda na zahtev samoupravnih organa ili komesara nije dozvoljen. XIII. 281.
— rada honorarnih poverenika kvartalno na licu mesta zabranjen. VII. 112.

Digitized by Google

Preispitanja — zaključaka samoupravnih organa, protivnih predlogu uprave po Središnjem uredu pre izvršenja. VIII. 192.
Prelaz — nadzorne vlasti nad okružnim uredima sa policijske vlasti na Središnji ured i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. IV. 348.
Preračunavanje — krunske vrednosti u dinarsku. IV. 276.
Presbiro — vidi »Centralni presbiro«.
Prestanak — delovanja ispostave I. i II. Središnjeg ureda u Ljubljani. V. 57.
— delovanja ispostave Središnjeg ureda u Somboru. V. 90.
— funkcionisanja blagajne za osiguranje radnika Južne železnice. VI. 8.
— poslovanja velikih županija i oblasnih samouprava i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.
Pretplata — lekara na Radničku zaštitu. VIII. 80.
— na knjigu »Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922.« s objašnjenjem Dra. Vilima Helebranta. VII. 360.
— na novine (listove). V. 56.
— na »Radničku Zaštitu«. IV. 294.
— na »Radničku Zaštitu« članova ravnateljstva i nadzornog odbora na račun upravnih troškova. VI. 1.
Pretsednik — davanje naknade za izgubljeno vreme. IV. 364. V. 83.
— isplata naknade za izgubljeno vreme u slučaju zvaničnog izaslanja izvan njegovog sedišta. IX. 516, XII. 277.
— izbor (izmena §-a. 63. i 64. St.). IX. 670.
— naplaćivanje službeničkog poreza iza njegovog honorara odnosno mesečne paušalne nagrade. XII. 278.
— pregled poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po pretsedniku ureda i naknada time nastalih putnih troškova. VI. 66.
— promena §-a. 248. St. (pretsednicima pripadaju iste dnevnice i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru). XII. 283., (pripadaju svi putni i podvozni troškovi kao i generalnom direktoru Središnjeg ureda, dakle fijakerovina i pristojba za prenos prtljage). XIII. 339.
— zabrana bilo kakove ingerencije u poslove administracije. IX. 228.
Pretsedništvo — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364, V. 83.
— sastav, način, delovanje i stvaranje zaključaka. V. 59.
Pretstavke — zabrana njihovog direktnog upućivanja g. Ministru ili Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. XII. 380.
Prigovor — protiv naplate gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
Prikupljanje — statističkih podataka o besposlenosti za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.
Pripojenje — sreza Donja Stubica okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Pritužbe — osiguranika, poslodavaca i drugih stranaka, hitno rešavanje. XII. 37.
Prodaja — plativih uredskih tiskanica trafikama. VIII. 460.
Profilaktični rad — organizacija toga rada. X. 493.
Proknjiženje — vidi »knjiženje«.
Proneverenje — sprečavanje proneverenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.
Propaganda — predupredjenja nesrećnih slučajeva putem slika. XII. 276.
Propagandistički rad — organizacija tog rada. X. 493.
Propisivanje — tipova ormarića za prvu pomoć u preduzećima. XII. 172.
Prostorije ureda — vidi »službene prostorije«.
Proširenje — delovanja bolesničke blagajne trgovačkog društva »Merkur« na području cele Kraljevine. VI. 183.
Provadjanje — vidi »provedba«.
Provedba — inventure članova dva puta godišnje. V. 201.
— osiguranja državnog saobraćajnog osoblja. IV. 348.
— osiguranja rudarskih nameštenika. V. 21.
— Zakona o taksama, Taksenog i pristojbinskog pravilnika. VI. 93.
Prva pomoć — priredjivanje predavanja o njenom pružanju. VIII. 204, XII. 230.
— propisivanje tipova ormarića za tu pomoć u preduzećima. XII. 172.
Publikacije — zabrana štampanja onih, koje nisu zvaničan izveštaj na trošak ureda. IX. 364.
— zabrana štampanja na trošak ureda bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.
Putne dnevnice — uredskim šoferima pripadaju kao službenicima D. XI. XIII. 520.
Putni računi — obredjenje i isplata onih članovima samoupravnih organa. VIII. 384.

R

Računanje — vrednosti obveznica (obligacija) položenih kao jamčevina. VIII. 485.
— 2% kamata na uloge po čekovnim računima kod Poštanske štedionice do maksimalnog iznosa uloga od Din 1,000.000.—. IX. 185.
Računsko poslovanje — blagovremeno podnašanje godišnjih računa i mesečnih knjigovodstvenih podataka. XI. 58.
— brže doznačivanje ubratih prireza za Berzu rada. IX. 231.
— doznačivanje novca putem poštanske štedionice i poštanskog čekovnog ureda. VI. 258.
— doznačivanje ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu rada, Radničke komore i Penzioni fond Središnjeg ureda. VI. 294, VII. 538.
— doznačivanje ubranih prinosa za slučaj nesreće počam od meseca marta do konca 1925 god. VII. 121.
— doznačivanje ubranih prinosa za nesrećni slučaj, Berze rada i Radničke komore Središnjem uredu do svakog desetog u mesecu. IX. 285., (do 25. svakog meseca za pretprošli mesec). XIII. 587.
— doznačivanje ubranog prireza za Berzu rada za korist »Fonda za posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih« obrazovanog pri Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu. X 154.
— dozvola davanja predujmova okružnom uredu u Sarajevu na račun opskrbnine za le-

Digitized by Google

čenje članova u oporavilištu Kasindol. VI. 186.

Računsko poslovanje — godišnje otpisivanje od vrednosti inventara usled istrošenja. VII. 357.

— izračunavanje pojedine vrste propisanih prinosa i prireza za slučaj, ako se ne vodi individualno iskaz (formular II/a), već se vodi knjige tekućih računa poslodavaca (formular II/a) grupisane po postotku opasnosti uvrštenih poslova. XI. 59.

— izračunavanje prinosa, što ih plaćaju državna nadleštva za svoje dnevničare i dnevničare penzionere ,koji se imaju odvojeno iskazivati u iskazima (formular II/a). XI. 62.

— izračunavanje 6¾% bonifikacije upravnih troškova za doznačene ubrane prireze za Berze rada. VII. 463.

— izravno dostavljanje izvatka iz tekućih računa (formular X.) o propisanom i otpisanom prirezu te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama. IX. 182.

— izvršivanje nabavaka prema odredbi §-a. 239. St. VII. 204.

— kontrola nad uredskim organima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.

— knjiženje doknadnog prinosa po §-u. 24. ZOR. propisanog, iznosa ustegnutih od potpore člana. V. 154.

— knjiženje i manipulacija sa tiskanicama, koje se strankama izručuju samo uz naplatu. V. 46.

— knjiženje i obračunavanje naknade troškova, skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za prekniženje pruženih potpora članovima stranih ureda). XIII. 205.

— knjiženje opskrbnih računa o lečenju članova u lečilištu Brestovac. V. 182.

— knjiženje otpisanog prinosa za slučaj bolesti na teret računa zaklada ¾ poslovnog viška mesnih organa. IX. 126.

— knjiženje potroška ovojne robe. V. 115.

— knjiženje prinosa za dobrovoljne članove i službenike okružnih ureda. VII. 117.

— knjiženje prinosa za slučaj bolesti izravno na tekući račun poslodavaca. IX. 671.

— knjiženje propisanog i ubranog prinosa za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti (državne dnevničare). XI. 61.

— knjiženje troškova za uzdržavanje ambulanata. VIII. 472.

— knjiženje u ambulatorijima potrošene ovojne robe. V. 153.

— knjiženje ubranih prinosa i prireza (izmena formulara I.a) VII. 193.

— kvartalno dostavljanje svih dokumenata za učinjene izdatke oko uzdržavanja uredskih nekretnina. X. 196.

— mesečno predlaganje izvatka iz tekućih računa (formular X. iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.

— nabavka i način plaćanja ovojne robe i zdravstvenih potrepština. VI. 289.

— nabavka medikamenata, koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. X. 538.

Računsko poslovanje — način izračunavanja 8%-tne bonifikacije manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza Radničke Komore. X. 194.

— način knjiženja lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih u ambulantama na teret grane osiguranja za slučaj bolesti. VII. 358.

— način naplaćivanja prinosa čekovima poštanskog čekovnog ureda i čekovima novčanih zavoda. VII. 52.

— način naplate bolničkih računa. VI. 92.

— način naplate prinosa od preduzimaća državnih radnja. X. 499.

— način zaračunavanja ovršnih (eksekutivnih) troškova i zateznih kamata. VII. 116.

— naplata dužnih prinosa i prireza od preduzimača i dobavljača pre isplate njihove zarade ili računa. XI. 504.

— naplata takse prilikom isplate nabavke takvih artikala i robe koje podleže plaćanju državne trošarine. VIII. 383.

— naplata taksa za radove i produkte higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.

— naplata taksa za radove i produkte Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu, higijenskog zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svih higijenskih ustanova sa cenovnikom. X. 441.

— naputak za knjigovodstvo Središnjeg ureda te okružnih ureda sa formularima. V. 1.

— neodbijanje dužnog poreza i prireza od liferanata i preduzimača prigodom isplate na blagajnama. XI. 452.

— (novi cenovnik) naplaćivanje troškova za izradu ortopedskih modela za članove lečene u ortopedskoj bolnici u Zagrebu. X. 801.

— novi propis o sastavu i obloženju godišnjih zaključnih računa. VIII. 81.

— obračunavanje i knjiženje naknade troškova skopčanih sa lečenjem članova u bolnicama i sa specijalističkim lečenjem (pregledima) članova van područja nadležnog mesnog organa (poseban knjižni nalog za prekniženje pruženih potpora članovima stranih ureda). XIII. 205.

— obračunavanje provizije za propisivanje i ubiranje prireza za Berzu rada (6¾%) i Radničke komore (8%) koncem svakog meseca. XI. 64. 499.

— obredjenje i isplata putnih računa članovima samoupravnih organa. VIII. 384.

— odobravanje naknadnih kredita na upravnim i ambulatorijskim troškovima. XII. 174.

— odredjivanje 4% kamatne stope na štedne uloške kod Poštanske štedionice. VIII. 383.

— održanje finansijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja. XIII. 582.

— oporezovanje prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. X. 428.

— oslobodjenje novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.

— oslobodjenje od plaćanja prireza na prinos od kapitala, dalog na priplod novčanim zavodima. XI. 600.

— oslobodjenje od oporezovanja kamata od uložaka na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima. IX. 287.

Digitized by Google

Računsko poslovanje — oslobodjenje od takse na izvode iz matice (protokola) rodjenih, venčanih i umrlih. X. 61.
— označivanje podataka prigodom doznačivanja bolno-opskrbnih pristojba bolnicama. IX. 390.
— plaćanje (najamnine) kirije po mesnim organima za zgrade Središnjeg ureda. VIII. 398.
— plaćanje opskrbnih troškova lečilištu Brestovac na ček konto broj 45.009. VIII. 292.
— plaćanje prinosa za penzionere Središnjeg ureda. VIII. 473.
— plaćanje redovnog i invalidskog prireza iza prinadležnosti službenika. VI. 113.
— plaćanje poreza priznanicama, koje su izdane na zadržanih 20% krunskih novčanica prilikom njihovog žigosanja. IX. 237, 674.
— plaćanje 6% zateznih kamata na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta ili sanatorija. IX. 236.
— podmirenje izdataka za kancelarijski materijal pri izradbi biračkih spiskova okružnim uredima sa strane Radničkih komora. X. 498.
— podnašanje iskaza onih poslodavaca, koji duguju prinose za više od 4 mesečnog propisa. IX. 29.
— podnašanje računskih podataka i obračunavanje ubranih prinosa za slučaj nesreće. V. 118.
— postupak kod likvidacije računa za telefonske interurbane razgovore. VII. 54.
— postupak kod oporezovanja prinadležnosti nameštenika Središnjeg ureda i mesnih organa. IX. 118, X. 428, XI. 458.
— postupak oko bonifikacije lekarskih troškova. VI. 184.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava. X. 436.
— postupak oko naplaćivanja dugovanja državnih nadleštava i ustanova, koje potpadaju pod Ministarstvo pravde. XI. 885.
— postupak za oslobodjenje od plaćanja carine. VI. 108.
— poštanska štedionica, plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada za činovnike i dnevničare ureda. VI. 292.
— povišenje najamnine (kirije) od 6½% na 7% za zgrade, koje su vlasništvo Središnjeg ureda. X. 63.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti za službenike ureda od 10 na 13.50 Din. IX. 231.
— povišenje tarifa za poštanski čekovni promet. VIII. 486.
— povišenje zateznih kamata (od 5 na 6%) na ubrane a ne doznačene prinose za nesrećni slučaj i penzioni fond. X. 63.
— pravovremeno podmirivanje bolničkih troškova (računa). IX. 365.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj najamnini (kiriji) za stanbene zgrade Središnjeg ureda. VIII. 466.
— predlaganje mesečnog obračuna potpora i troškova oko nesreće (formular VI. počevši od 1. januara 1930 ne treba predlagati blagajničke priloge). XII. 36.
— predlaganje zaključnih računa za god. 1923. doznaka ubranih prinosa za slučaj nesreće. Berze rada i Penzioni fond. VI. 114.
Računsko poslovanje — prigovori protiv naplate gradske pristojbe t. zv. taracovine na poštanske pošiljke. VIII. 391.
— prodaja plativih uredskih tiskanica trafikama. VIII. 460.
— proknjiženje prinadležnosti i doprinosa Penzionom fondu još neprevedenih službenika. VI. 4.
— promena dnevnika (formular III.) te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore. VI. 5.
— prošivanje i pečaćenje poslovnih (novčanih knjiga). VIII. 293.
— provedba zakona o taksama, taksenog ili pristojbinskog pravilnika. VI. 93.
— računanje vrednosti obveznica (obligacija) položenih kao jamčevina. VIII. 485.
— računanje 2% kamata na uloge po čekovnim računima kod poštanske štedionice do maksimalnog iznosa uloga od 1,000.000 Din. IX. 185.
— raspolaganje mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.
— razdeoba troškova amortizacije uredskog inventara te nameštaja i lekarskog instrumentarija u ambulantama. VIII. 202.
— razdeoba troškova tiskanica (na koncu svake godine srazmerno na račun upravnih i na račun ambulatorijskih troškova). XII. 232.
— realno budžetiranje i bilansiranje zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda. XIII. 157.
— redovito podmirivanje bolno-opskrbnih troškova za lečenje umobola. X. 531.
— refundacija troškova nastalih kod uzajamnog rada mesnih organa. V. 84.
— rukovanje sa globama u korist Središnjeg ureda prema naredbi pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju. VI. 6.
— sastav i podnašanje ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195.
— sastav i predlaganje zaključnih računa za 1926 godinu. IX. 41.
— sastav godišnjih zaključnih računa mesnih organa i Središnjeg ureda (izmena §§-a. 234, 235 i 236. St.) VIII. 462.
— sastav mesečnih iskaza o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od prvog u mesecu. IX. 183.
— sniženje manipulativnih troškova za propis i ubiranje prireza za Radničku komoru počam od 1. maja 1927 (8%). IX. 390
— sniženje postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
— sniženje zaračunavanja ovršnih troškova na 4% od dužne svote. VII. 364.
— tumačenje izračunavanja 8% bonifikacije (manipulativnih troškova) za propisivanje i ubiranje prireza Radničkih komora (pojam svote prireza za Radničku komoru, vraćene poslodavcima u gotovom). X. 268.
— tumačenje postupka kod zaračunavanja ovršnih troškova po §-u. 41. ZOR. IX. 230.
— u dinarskoj vrednosti. IV. 355.

Digitized by Google

Računsko poslovanje — uputstvo za likvidaciju putnih troškova Inspektorima rada. XI. 158. (za likvidaciju putnih računa inspektora rada važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova državnih službenika izuzevši slučaj kada putuju zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uredjaja). XIII. 338, (ispravak okružnice). XIII. 638.
— uskladjenje tekućih računa kod mesnih organa. X. 535.
— ustanovljivanje granice opterećenja u smislu §§-a 50. i 238. St. za 1925 god. VII. 211. za 1926 god. VII. 295, za 1927 god. IX. 230, za 1928 god. X. 344, za 1929 god. XI. 493, za 1930 god. XII. 182.
— uvadjanje novog obrasca za knjige tekućih računa poslodavaca (formular II.) VIII. 188.
— uvrštenje tiskanica »potvrda poslodavca« medju besplatne tiskanice. XII. 335.
— vodjenje knjiga tekućih računa poslodavaca (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vodjenja individualnog iskaza (formular IIa.) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.
— vodjenje promenjenog formulara IIa. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vodjenja formulara X. odnosno VII. XII. 337.
— vršenje nabavki putem kupovine po pogodbi do iznosa od Din 100.000.—. VIII. 205.
— zaključak na dan 30. juna 1922. IV. 161.
— zaključak novčanog prometa sa poštanskim čekovnim zavodima na dan 30. juna 1922. IV. 279.
— zaprimanje novčanih pošiljaka (potreban hitan upit na pošiljača o svrsi doznake novca). XII. 37.
— zaračunavanje globa u korist Središnjeg ureda. V. 201.
— zaračunavanje manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore. VIII. 114.
— zaračunavanje manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Radničke komore usled sniženja stope tog prireza na 0.3%. VIII. 474.
— zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka u regresnim slučajevima po §-u. 11. ZOR. VIII. 475, X. 433.
— zaračunavanje ovršnih troškova na teret poslodavca (25 Din) po §-u. 41. ZOR. IX. 127.
— zaračunavanje ovršnih troškova za naplatu prinosa osiguranja. XI. 651.
— zaračunavanje troškova po mesnim organima (1.50% gradjevne, kupovne ili procenbene vrednosti zgrada ili jednu četrnaestinu odmerene kirije) za uzdržavanje zgrade Središnjeg ureda. XI. 153.
— zaračunavanje troškova za dostavu platežnih naloga u smislu §-a. 200. St. (samo troškova poštarine za preporučene listove na teret poslodavca). VI. 298.

Rad — obustava prekouredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.

Radnička Zaštita — honorar suradnika oprošten od službeničkog poreza. XII. 278.
— otvorenje čekovnog računa broj 39.904 kod Poštanske štedionice u Zagrebu. IX. 515.
— pretplata. IV. 294.
— pretplata članova ravnateljstva i nadzornog odbora na račun upravnih troškova. VI. 1.
— pretplata lekara. VIII. 80.
— štampanje okružnica. V. 132.

Radno vreme — svakodnevno dvokratno izuzevši mesece juni, juli i august (od 8 h. — 13 h. i od 16 h. — 18 h.) XIII. 639.
— uredjenje kod mesnih organa. VIII. 190.
— za vreme letnih meseci (juni, juli i august od ½8—14 sati. XII. 338. XIII. 457.

Ratifikacija — medjunarodnih konvencija rada po našoj državi. XII. 182.

Rave d. d. — sklapanje ugovora za dobavu sanitarnih potrepština. X. 145.
— tekst ugovora o dobavi sanitarnih potrepština. VIII. 481, X. 149.

Ravnatelj — prijavka kod zvaničnog dolaska pretstavnika vrhovne državne uprave u sedište ureda. XII. 476.
— službena putovanja (uz dozvolu komesara na području svog ureda, a van njega uz odobrenje komesara Središnjeg ureda). XII. 432.

Ravnateljstvo — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364., V. 83.
— kontrola poslodavaca i poslova po njegovim članovima samo uz dozvolu Središnjeg ureda. VII. 116.
— naplaćivanje službeničkog poreza iza honorara odnosno mesečne paušalne nagrade komesara, pretsednika i članova samoupravnih organa Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XII. 278.
— nedolazak članova bez opravdana razloga na sednice. V. 166.
— odgovornost članova za pravilno vršenje uredskog poslovanja (podnašanje sedničkih zapisnika). VI. 193.
— popunjavanje upražnjenih članskih mesta zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.
— pretplata članova na Radničku zaštitu na račun upravnih troškova. VI. 1.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda — poziv njegovim članovima na sednice mesnih organa. V. 91.

Raspolaganje — mesnih organa sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima (štednja). X. 493.

Rauscher d. d. — sklapanje ugovora za dobavu ovojne robe. X. 145.
— tekst ugovora o dobavi ovojnog materijala. X. 146.

Razgraničenje — izmedju pojedinih okružnih ureda (nadopuna §-a. 112. St.) VI. 191.

Razrešenje — od dužnosti svih dosadanjih članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda i imenovanje komesara. XI. 629.

Receptna blanketa — uvadjanje jedinstvenog formulara. XI. 598.

Redukcija — službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.

Refundacija — troškova nastalih uzajamnim radom mesnih organa. V. 84.

Digitized by Google

Regresna tražbina — obustava podnašanja kvartalnih iskaza o njima. XI. 748.
— podnašanje kvartalnih iskaza o njima. VIII. 394.
Regresni recepti — obustava, sastava posebnih apotekarskih računa za te recepte. X. 805.
Regresni slučaj — zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka po §-u. 11. ZOR. VIII. 475, X. 433.
Rentni odbor — davanje naknade za izgubljeno vreme njegovim članovima. IV. 364. V. 83.
— ispravno unašanje rentnih podataka u sednički zapisnik. VII. 50.
— izbor članova zamenika tog odbora (izmena §§-a. 92 i 179. St.) VII. 210.
— sastav zapisnika. V. 123.
Reorganizacija — osiguranja državnog saobraćajnog osoblja za slučaj bolesti i nesreće, tekst naredbe. IV. 313.
Rešavanje — zamolnica drugih mesnih organa kod provadjanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
Revizija — brojčanog stanja sistemizovanih službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.
Rudari — odlaganje izvršenja njihovog osiguranja sa općim osiguranjem. V. 165.
— provedba osiguranja. V. 21.

S

Sabirni dnevnik — uvadjanje za porodične potpore. VI. 5.
Samoupravni organi — davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa. IV. 364.
— davanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa za svaki započeti kalendarski dan. V. 113.
— donašanje predloga pred njih u skladu sa postojećim propisima i izvršivanje njihovih zaključaka. VI. 3.
— isplata naknade za izgubljeno vreme članovima, koji se privremeno nalaze izvan sedišta mesnog organa daje se samo od redovnog boravišta. X. 698.
— izbor glavno-skupštinskih delegata. VII. 24.
— izvršivanje zaključaka po članovima tih odbora, bez prava zaračunavanja dangube. VI. 257.
— nisu ovlašteni uzimati stručnjake van ureda za pregled poslovanja. XIII. 281.
— obredjenje i isplata putnih računa njihovim članovima. VIII. 384.
— održavanje njihovih sednica kod okružnog ureda u Beogradu. X. 64.
— održavanje sednica dozvoljeno samo u sedištu ureda (izuzeci za nadzorni, lečilišni i gradjevni odbor i za pretsednika). XI. 599.
— održavanje sednica kad se nakupi dovoljan broj predmeta. VIII. 464, IX. 675.
— održavanje sednica unutar uredovnog vremena. X. 695.
— osnutak posebnih odbora dozvoljen samo u slučaju stvarne potrebe i punovažnosti zaključaka tih odbora. IX. 236.
— popunjavanje upražnjenih mesta članova i njihovih zamenika. VIII. 465.
— povećanje naknade za izgubljeno vreme članovima tih organa počam od 1. jula 1926 god. VIII. 362.
— predlaganje njihovih zaključaka Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
— predlaganje njihovih zaključaka protivnih predlogu uprave na preispitanje Središnjem uredu prije izvršenja. VIII. 192.
— pregled poslovanja ureda po nadzornim odborima. IX. 400.
— pristupanje k izvršenju njihovog izbora. VI. 252.
— razrešenje od dužnosti članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda. XI. 629.
— sastav zapisnika (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.
— vreme obdržavanja sednica. V. 113.
— zabrana davanja stručnih mišljenja po članovima tih organa za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova, odnosno dozvole davanja tih mišlenja samo po zakletim stručnim licima. IX. 234.
— zabrana iznašanja predmeta pred te organe, koji su već jednom po Središnjem uredu poništeni ili neodobreni. VIII. 465.
— zabrana nabavljanja pogrebnih venaca, osmrtnica i t. d. za umrle članove tih organa na uredski trošak. VII. 219.
Sanitarna pomagala — vidi »zdravstvene potrepštine«.
Saradnja — izmedju Inspekcije rada i Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. IX. 125.
Sastanak upravnika — vidi »kongres radničkog osiguranja«.
Sastav — budžeta upravnih (ambulatorijskih) troškova i sistemizacija službeničkih mesta za god. 1931. XII. 606.
— budžeta upravnih troškova. VI. 69.
— budžeta za god. 1932. XIII. 686.
— godišnjih zaključnih računa mesnih organa i Središnjeg ureda (izmena §§-a. 234, 235 i 236 St.) VIII. 462.
— i podnašanje ispravnih mesečnih pokusnih bilanca. X. 195.
— mesečnih iskaza o stanju gotovine i uložaka u novčanim zavodima po stanju od prvoga u mesecu. IX. 183.
— zaključnih računa za 1926 god. IX. 41.
— zapisnika samoupravnih organa (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.
Sednički predlozi — donašanje na sednicu u skladu sa odredbama postojećih propisa. VI. 3.
Sednički zapisnici — neposredno podnašanje Ministarstvu. V. 123.
— odgovornost ravnateljstva za pravodobno podnašanje. VI. 193.
— pravovremeno podnašanje Središniem uredu i Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. V. 40, 116. VI. 92.
— rentnih odbora, ispravno izračunavanje renta i unašanje rentnih podataka. VII. 50.
— sastav onih rentnih odbora. V. 123.
— sastav (zabrana unašanja izlišnih i nepotrebnih stvari i suviše opširne debate). IX. 30.

Digitized by Google

— uredjenje njihovog vodjenja sa potrebnim formularima. IV. 365.
Sera — nabavka kod Higijenskog zavoda u Zagrebu. IX. 175., prema najnovijem cenovniku. XI. 453.
Sistemizacija — revizija brojčanog stanja sistemizovanih službeničkih mesta obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.
— službeničkih mesta za godinu 1931 i sastav budžeta upravnih (ambulatorijskih) troškova. XII. 606., predbežna obustava popunjavanja sistemizovanih i nepopunjenih mesta u godini 1931. XIII. 641.
Skoplje — osnutak okružnog ureda. VI. 347.
— zapisnik IV. kongresa radničkog osiguranja (glavnih lekara)XI. 378, 438, 580, 736, 807, 964.
Slike — u svrhu propagande predupredjenja nesrećnih slučajeva. XII. 276.
Službena putovanja — ravnatelja i komesara mesnih organa. XII. 432.
Službene prostorije — oprema slikama i kipovima. XI. 748.
Službeni akti — potpisivanje čitljivo i mastilom. XI. 886.
Službeni pravilnik službenika — podnašanje mišlenja o njegovoj reviziji sa strane mesnih organa. IX. 31.
Službenički porez — naplaćivanje iza honorara odnosno mesečne paušalne nagrade komesara, pretsednika i članova samoupravnih organa Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XII. 278.
Sniženje — manipulativnih troškova za propis i ubiranje prireza Radničkih komora počam od 1. maja 1927 (8%). IX. 390.
— postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
Sombor — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— uspostava okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 577.
Specijalističko lečenje — sastav očevidnika o njegovom uredjenju. VII. 361.
Split — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931). XIII. 519.
Sprečavanje — pronevjerenja uredskog novca sa strane nameštenika. VI. 192.
Središnji ured — izveštaj o zaključnim računima za 1922-1923 god. VI. 225, za 1924 god. VIII. 268, ispravci. VIII. 382, za 1925 god. IX. 47, za 1926 god. IX. 637., za 1927 god. XI. 179, za 1928 god. XI. 973, za 1929 godinu XIII. 104. Za 1930. godinu XIII. 713.
— saradnja sa Inspekcijama rada. IX. 125.
— tekst poslovnog reda stalnog lekarskog veća. X. 263.
— razrešenje od dužnosti svih članova ravnateljstva i nadzornog odbora i imenovanje komesara. XI. 629.
Srez — Donja Stubica, pripojenje okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Srezovi — popis s naznakom nadležnih okružnih ureda. VIII. 366.
Stanica — za naknadno lečenje ozledjenih u Zagrebu, otvorenje. X. 534.
Stanje članova — vidi »kretanje članova«.
Statistika — davanje podataka privatnim ustanovama (samo uz odobrenje Središnjeg ureda) XII. 436. XIII. 340.
— podnašanje podataka za radničku statistiku Medjunarodnog biroa rada u Ženevi. XII. 175.
— prikupljanje statističkih podataka o bespolici za Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja. VI. 91.
— privremeno uredjenje vodjenja statističkih podataka. IV. 363.
— tačno vodjenje statistike o stanju i kretanju članova prema iskazu o rekapitulaciji propisanih prinosa. VII. 51.
Statistički podaci — vidi »statistika«.
Statut — izmena §§. 85. t. 6., 86, 106, 107, 107a, 109, 110. XIII. 270, dokinuta ta izmena. XIII. 578.
— nadopune §. 110. XIII. 578.
— podnašanje mišlenja o njegovoj reviziji sa strane mesnih organa. IX. 30.
Stavljanje — datuma i brojeva rešenja u dostavnicama (ispravno). XI. 500, 885.
Staž — vršenje po lekarima u sanatorijima Središnjeg ureda Brestovac i Klenovnik. XII. 180, 378.
Stručna mišlenja — dozvola davanja samo po zakletim stručnim licima, a zabranjena davanja tih mišlenja po članovima samoupravnih organa, za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova. IX. 234.
Stručnjaci — van ureda, uzimanje za pregled poslovanja mesnog organa po nalogu samouprave nije dozvoljeno. XIII. 281.
Sušak — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
— uspostava okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 577.

Š

Šoferi — uredski, pravo na putne dnevnice (kao službenici D. XI.) XIII. 520.
Štampanje — okružnica u Radničkoi zaštiti. V. 134.
Štampilje — lekara, stavljanje na recepte. VIII. 294.
Štednja — na upravnim troškovima i uredjenje radnog vremena. XI. 150, 281, na upravnim troškovima u god. 1931 do skrajnih granica mogućnosti. XIII. 156.

T

Takse — naplata prigodom isplate nabavka takovih artikala i robe, koje podleži plaćanju državne trošarine. VIII. 383.
— naplata za radove i produkte Higijenskog zavoda u Zagrebu. X. 275.
— naplata za radove i produkte Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu i higijenskih zavoda u Nišu, Skoplju, Novom Sadu, Sarajevu, Cetinju i svih higijenskih ustanova sa cenovnikom. X. 441.
— oslobodjenje od plaćanja za izvode iz matica (protokola) rodjenih, venčanih i umrlih po §-u. 189. ZOR. VIII. 204, X. 61.
— oslobodjenje od plaćanja. IV. 354.
— provedba zakona o taksama, taksenog i pristojbinskog pravilnika. VI. 93.

Digitized by Google

— sniženje njihovog postotka za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
Taksene marke — povraćaj istih strankama (samo one, koje nisu leplene). XII. 174.
Taracovina — prigovor protiv njene naplate na poštanske pošiljke. VIII. 391.
Tarifa — povišenje u poštanskom čekovnom prometu. VIII. 486.
Tehnički radovi — poveravanje samo civilnoovlaštenim inžinjerima. XI. 58.
Tekući računi — izravno dostavljanje njihovog izvatka o propisanom i otpisanom prirezu, te ubranom i doznačenom prirezu nadležnim Radničkim komorama. IX. 182.
— mesečno predlaganje njihovih izvadaka (formular X., iskazivanje salda prošlog meseca). VIII. 200.
— uskladjenje kod mesnih organa. X. 535.
Tekući računi poslodavaca — knjiženje, prinosa za slučaj bolesti izravno u taj račun. IX. 671.
— uvadjanje novog obrasca za knjige tih računa (formular II.) VIII. 188.
— vodjenje njihovih knjiga (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vodjenja individualnog iskaza (formular II/a) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.
Telefonski i interurbani razgovori — evidencija i postupak kod likvidacije računa o njima. VII. 54.
Teritorijalna razdeoba — izmedju okružnih ureda Dubrovnik — Split, Zemun — Novi Sad i Sombor — Osijek. IX. 174.
— okružnih ureda u Bosni i Hercegovini. IX. 670.
— pripojenje sreza Donja Stubica okružnom uredu u Zagrebu. X. 433.
Tiskanice — razdeoba njihovih troškova (na koncu svake godine srazmerno na račun upravnih i na račun ambulatorijskih troškova). XII. 232.
— uvrštenje tiskanice »potvrda poslodavca« medju besplatne tiskanice. XII. 335.
Trafike — prodaja plativih uredskih tiskanica. VIII. 460.
Travnik — arondacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931). XIII. 519.
— ukidanje okružnog ureda. XIII. 581.
Tražbina regresna — vidi »regresna tražbina«.
Tumačenje — postupka oko zaračunavanja ovršnih troškova po §-u. 41. ZOR. IX. 230.
Tuzla — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
— uspostava okružnog ureda sa danom 30. juna 1931. XIII. 581.
Tužba — podnašanje protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti na upravni sud (u roku od 30 dana), a protiv presuda upravnog suda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.

U

Ugovor — izmena §-a. 11. Kolektivnog ugovora o dobavi lekova. XI. 646, 754.
— novi obrazac za sklapanje s apotekarima. VIII. 198.
— o dobavi lekova, obrazac. V. 43.
— o socijalnom osiguranju izmedju Jugoslavije i Nemačke. XI. 886, tekst zakona o tom ugovoru. XII. 82.
— sklapanje s apotekarima. V. 42.
— sklapanje s apotekarima počam od 1. oktobra 1926 (uz 30% popusta). VIII. 611.
— sklapanje s apotekarima po novom obrascu. VIII. 197.
— sklapanje s apotekarima uz popust veći od 25%. V. 197.
— sklapanje kolektivnog ugovora s apotekarima o dobavi lekova, IX. 677.
— sklapanje sa t. t. Rave d. d. za dobavu sanitarnih potrepština. VIII. 481, X. 145.
— sklapanje s tt. Rauscher d. d. za dobavu ovojne robe. X. 145.
— sniženje postotka takse za ugovore o kupovini i prodaji pokretnina (od 2 na 1%) i nepokretnina (od 6 na 4%). IX. 225.
— s tt. Elemom dd. o dobavi ovojnog materijala. VIII. 476.
— tekst kolektivnog o načinu dobavljanja lekova po apotekarima. IX. 684.
— tekst onog s tt. Rave d. d. o dobavi sanitarnih potrepština. X. 149.
— tekst onog s tt. Rauscher d. d. za dobavu ovojne robe. X. 146.
Ukidanje — okružnih ureda u Somboru, Velikom Bečkereku i Vršcu sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— okružnih ureda u Belovaru, Varaždinu i Zemunu sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
— okružnih ureda na Sušaku, Brodu na Savi i Tuzli sa danom 30. juna 1931. XIII. 519.
Ulošci — na štednju po uložnim knjižicama i tekućim računima, oslobodjenje od oporezovanja njihovih kamata, IX. 287.
— sastav mesečnog iskaza o njihovom stanju u novčanim zavodima po stanju prvoga u mesecu. IX. 183.
Upiti — hitno rešavanje onih podnešenih po osiguranicima, poslodavcima ili drugim strankama. XII. 37.
Upotpunjenje — i uredjenje lekarske službe. XIII. 55.
Upravne vlasti — podnašanje tužba protiv njihovih nezakonitih odluka na upravni sud odnosno Državni savet (u roku od 30 dana). IX. 183.
Upravni troškovi — štednja na njima. XI. 150, 285., (u godini 1931 štednja do skrajnih granica mogućnosti). XIII. 156.
Upravni sud — podnašanje tužba njemu protiv nezakonitih odluka upravnih vlasti (u roku od 30 dana), a protiv njegovih presuda na Državni savet (u roku od 15 dana). IX. 183.
Upražnjena mesta — članova ravnateljstva, popunjavanje sa zamenicima u slučaju trajne nemogućnosti vršenja funkcije člana. VI. 43.
— članova samoupravnih organa i njihovih zamenika, popunjavanje. VIII. 465.
— službenika, predbežna obustava njihova popunjavanja u god. 1931. XIII. 641.
Uputstvo — za likvidaciju putnih troškova inspektorima rada. XI. 158 (za likvidaciju putnih računa inspektora rada važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobenih troškova državnih službenika izuzevši slučaj, kada

Digitized by Google

putuju zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda tehničkog i higijenskog uredjaja). XIII. 338. (ispravak okružnice). XIII. 638.
Uredba — od 27. marta 1923. o lekarskim komorama, tekst. V. 69.
— o uredjenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja. XI. 647.
Uredjen,e — i upotpunjenje lekarske službe. XIII. 55.
— apoteka priručnih ureda za osiguranje radnika. XIII. 453.
Uredski novac — doznačivanje putem poštanske štedionice i poštanskog čekovnog zavoda. VI. 258.
— kontrola nad uredskim organima, koji s njime rukuju. IX. 401.
— sprečavanje proneverenja tog sa strane namještenika. VI. 192.
Uredski šoferi — pravo na putne dnevnice (kao službenici D. XI.). XIII. 520.
Uskladjenje — tekućih računa kod mesnih organa. X. 535.
Uskrata — naknade za izgubljeno vreme članovima samoupravnih organa u slučaju izvršivanja zaključaka tih organa. VI. 257.
Uspostava — okružnih ureda u Vel. Bečkereku (sa danom 31. maja 1931.), Sušaku (sa 30. juna 1931.) i Somboru (sa 31. maja 1931.). XIII. 577.
— okružnog ureda u Tuzli (sa danom 30. juna 1931.) XIII. 581.
Ustrojstvo osiguranja — provedba zakona o tom predmetu (IX.) IV. 163.
— tekst naredbe Ministra o provodjenju osiguranja (§§. 15. do 26.). IV. 139.
— zakonski tekst. IV. 98.
Utrnuće — propisa ranijih nosilaca osiguranja i njihovih nadzornih vlasti. VII. 364.
Uvadjanje — novog obrasca za knjige tekućih računa poslodavaca (formular II.) VIII. 188.
— sabirnog dnevnika za porodične potpore. VI. 5.
Uzajamni rad — izmedju okružnih ureda i bolesničke blagajne »Merkur« glede lečenja članova te blagajne. VIII. 292.
— mesnih organa. IV. 408.
— predlaganje iznosa godišnje obezbedjene zarade ozledjenika kod posredovanja oko ponovne lekarske pregledbe ozledjenika drugih mesnih organa. V. 166.
— refundacija troškova nastalih time kod mesnih organa. V. 84.
Uzdržavanje — uredskih nekretnina, skraćeni postupak za odobravanje manjih izdataka do Din 5.000.—. VIII. 382.

V

Varaždin — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284.
Varda — veledrogerija, nabavka medikamenata kod nje, a koji se troše u uredskim ambulantama, bolnicama i lečilištima. XII. 35.
Velike županije — prestanak poslovanja i prenos njihove nadležnosti na banske uprave. XI. 893.
Veliki Bečkerek — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.
— uspostava okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 577.
Vodjenje — jednolično inventura. IX. 281, 391.
knjiga tekućih računa poslodavaca (formular II.) grupisano po postotku opasnosti uvrštenih poslova bez istodobnog vodjenja individualnog iskaza (formular IIa) o propisanim prinosima i prirezima. IX. 481.
knjigovodstva Središnjeg ureda te okružnih ureda naputak o tome s formularima. VI. 1.
— privremeno statističkih podataka. IV. 363.
— promenjenog formulara IIa. (stavka posla i broj prinosnih dana) te dokinuće vodjenja formulara X. odnosno VII. XII. 337.
— sedničkih zapisnika sa potrebitim formularima. IV. 365.
Vrednost — računanje iste kod obveznica položenih kao jamčevina. VIII. 485.
Vršac — ukidanje okružnog ureda sa danom 31. maja 1931. XIII. 394.

Z

Zabrana — bilo kakove ingerencije pretsednika u poslove administracije. IX. 228.
— davanja stručnih mišlenja po članovima samoupravnih organa za izvršenje izvesnih nabavaka ili za ugovaranje odnosno obavljanje izvesnih poslova, odnosno dozvola davanja tih mišlenja samo po zakletim stručnim licima. IX. 234.
— direktnog upućivanja pretstavaka g. Ministru ili Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. XII. 380.
— izdavanja lekova iz uredskih ambulanata neosiguranim licima. VI. 252.
pristupa mesnih organa u odbor za uredjenje groba pok. Vilima Bukšega. XI. 750.
—saziva anketa po okružnom uredu. VI. 121.
— štampanja publikacija, koje nisu zvanični izveštaj na trošak ureda. IX. 364.
— štampanja publikacija ili brošura na trošak ureda, bez dozvole Središnjeg ureda. XI. 499.
Zagreb — aroudacija teritorija okružnog ureda (od 30. juna 1931.). XIII. 519.
Zaključci — samoupravnih organa izvršivanje. VI. 3.
samoupravnih organa, predlaganje Središnjem uredu (što se ne treba predlagati). XIII. 636.
Zaključni računi — blagovremeno podnašanje (do konca marta svake godine). XI. 58.
način predlaganja i obloženja. V. 198.
novi propis o njihovom sastavu i obloženju. VIII. 81.
postupak oko bonifikacije lekarskih troškova. VI. 184.
predlaganje za 1923. god. VI. 114.
sastav (izmena §§-a. 234., 235. i 236. St.). VIII. 462.
— sastav za 1926. god. IX. 41.
Zakon o inspekciji rada — tekst. IV. 246.
Zakon o osiguranju radnika — provedba u pogledu ustrojstva osiguranja. (IX.) IV. 163.
tekst o ustrojstvu osiguranja (§§-i 119. do 158.). IV. 98.
s objašnjenjem Dra. Vilima Helebranta, pretplata na tu knjigu. VII. 360.
Zakon o taksama — provedba. VI. 93.
Zakon o ugovoru o socijalnom osiguranju — izmedju Kraljevine Jugoslavije i Nemačke države od 5. augusta 1929. god. (tekst). XII. 82.

Digitized by Google

Zakon o zaštiti radnika — tekst. IV. 221.
— ispravak teksta stavke 1. §-a. 22. tog zakona. XI. 750.
Zamolnica — rešavanje onih drugih mesnih organa kod provadjanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima (hitno, smesta, potpuno i tačno). XIII. 643.
Zaprečenje — proneverenja vidi »sprečavanje«.
Zaračunavanje — lekova izdanih na račun mesnih organa. XI. 654.
— naknade troškova lečenja i troškova postupka u regresnim slučajevima po §-u. 11. ZOR. VIII. 475, X. 433.
— ovršnih troškova kod naplate prinosa putem vlastitih eksekutivnih organa (za ovršni nalog do 100 Din — Din 10, a za preko 100 Din — Din 25). XIII. 761.
— ovršnih troškova po §-u. 41. ZOR. tumačenje postupka oko toga. IX. 230.
— ovršnih troškova na teret poslodavca (25 D.) po §. 41. ZOR. IX. 127.
— ovršnih troškova za naplatu prinosa osiguranja prema zakonu o neposrednim porezima. XI. 651.
— troškova po mesnim organima (1½% gradjevne, kupovne ili procenbene vrednosti zgrade ili 1/14 odmerene kirije), za uzdržavanje zgrada Središnjeg ureda. XI. 153.
— troškova za dostavu platežnih naloga u smislu §-a. 200. St. (samo troškova poštarine za preporučene listove na teret poslodavca). VI. 298.
Zatezni kamati — plaćanje 6% na neisplaćene opskrbne račune svih vlastitih lečilišta, oporavilišta ili sanatorija. IX. 236.
povišenje (od 5 na 6%) na ubrane, a ne doznačene prinose za nesrećni slučaj i penzioni fond). X. 63.
način zaračunavanja. VII. 116.
Zdravstvene potrepštine — nabavka i način plaćanja. VI. 289.
sklapanje ugovora s. t. t. Rave d. d. o dobavi istih. VIII. 481, X. 145.
tekst ugovora s t. t. Rave d. d. o dobavi istih. X. 145.
Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda — realno budžetiranje i bilansiranje. XIII. 157.
Zemun — ukidanje okružnog ureda sa danom 30. aprila 1931. XIII. 284, nova podela teritorija. XIII. 519.
Zgrade — oslobodjenje novih zgrada i dogradnja od neposrednog poreza na zgrade. IX. 226.
Zgrade Središnjeg ureda — plaćanje kirije po mesnim organima. VIII. 398.
— predlaganje iskaza o dužnoj isplaćenoj kiriji za te zgrade. VIII. 466.
— zaračunavanje troškova po mesnim organima (1½% gradjevne kupovne ili procenbene vrednosti zgrade ili 1/14 odmerene kirije) za uzdržavanje tih zgrada. XI. 153.

Digitized by Google

IV. REŠAVANJE SPOROVA

D.

Delovanje sudova radničkog osiguranja -- početak. X. 59.

G.

Gradjanski sud — nije nadležan za rešavanje sporova za koje su nadležni po ZOR-u sudovi radničkog osiguranja. X. 77.

I

Imenovanje — kandidata za porotnike sudova radničkog osiguranja. VII. 544.

Izbor — kandidata na upražnjena mesta porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 536.

Izvršivanje — presuda sudova radničkog osiguranja. XI. 398.

N

Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. marta 1927. o utvrdjivanju svote paušala i o izračunavanju putnih troškova porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Nenadležnost — redovitih (gradjanskih) sudova za sporove za koje su po ZOR-u nadležni sudovi radničkog osiguranja. X. 77.

Novčana kazna — izrečena po policijskim vlastima po propisima XIII. Glave ZOR-a ne može se zameniti s kaznom zatvora. X. 154.

P

Početak — delovanja sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Policijske vlasti — novčana kazna izrečena po njima po propisima XIII. Glave ZOR-a ne može se zameniti s kaznom zatvora. X. 154.

Porotnici sudova radničkog osiguranja — imenovanja kandidata za njihova mesta. VII. 544, izbor kandidata na upražnjena njihova mesta. X. 536.

— tekst Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. marta 1927. o utvrdjivanju svote paušala i izračunavanju putnih troškova porotnika sudova radničkog osiguranja. X. 59.

Postupak — pred I. stepenim sudovima radničkog osiguranja i podnašanje žalba na vrhovne sudove radničkog osiguranja. X. 267.

- pri rešavanju spornih pitanja (zakonski tekst Deo III. Glava XIX. (§§. 159—177.) IV. 112.

— kod sudova radničkog osiguranja, tekst pravilnika. VIII. 182.

Pravilnik — o uredjenju sudova radničkog osiguranja i o sudskom postupku kod tih sudova. VIII. 182.

Presude — sudova radničkog osiguranja, izvršivanje. XI. 398.

R

Redoviti sudovi — su nenadležni za rešavanje sporova, koji spadaju po ZOR-u pod nadležnost sudova radničkog osiguranja. X. 77.

S

Sud gradjanski — vidi »gradjanski sud«.

Sud redoviti — vidi »redoviti sud«.

U

Uredjenje — sudova radničkog osiguranja, tekst pravilnika. VIII. 182.

Z.

Zakonski tekst — odredaba o postupku pri rešavanju spornih pitanja (Deo III. Glava XIX. §§. 159.—177.). IV. 112.

Ž

Žalbe — postupak oko njihova podnašanja sa strane ureda protiv presuda prvostepenog suda radničkog osiguranja na vrhovne sudove radničkog osiguranja. X. 267.

Digitized by Google

V. SLUŽBOVNI ODNOŠAJI SLUŽBENIKA I DNEVNIČARA

B

Banjsko lečenje — nepriznavanje prava na to i na promenu boravka. VI. 190.
Biranje — vidi »izbor«.
Blagajnici — naknada u ime zabrojavanja. V. 154.
Bogoštovni prinos — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Bolnica — naknada vozne karte (samo pola cene III. klase) službenicima upućenim u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda van sedišta ureda. XIII. 580.
Bolovanje — nepriznavanje prava na banjsko lečenje i promenu boravka. VI. 190.
— potpore po §-u. 100. Sl. P. VI. 35.
Branioc — uzimanje u disciplinskom postupku. XI. 654.

Č

Čuvanje — službene tajne. IX. 123.
— ugleda u službi i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.

D.

Davanje — pozajmica. X. 438, 799, XI. 68.
Disciplinski postupak — vidi »disciplinski sudovi«.
Disciplinski sudovi — dostava disciplinskih akata državnim vlastima po njihovom traženju (ima izvršiti uprava ureda, a ne disciplinski sud). XIII. 640.
— izmena odnosno nadopuna disciplinskog postupka (izmena sastava sudova). XI. 889, nadopuna te izmene (dodatak k 1. st. §-a. 149. Sl. p.) XII. 181.
— izmena stava 3. §-a. 149. Sl. p. (sastav centralnog disciplinskog suda). XIII. 459.
— izmena §-a. 12. točke 3. i §-a. 1. točke 1. Poslovnog reda. X. 434.
— obrazovanje za godinu 1925. VII. 53.
— obredjivanje troškovnika branioca službenika u disciplinskom postupku. XII. 473.
— postavljanje disciplinskog tužioca (u slučaju sprečenja redovitog disciplin. tužioca, tumačenje k §-u 154. Sl. p.) XII. 335.
— postavljanje i biranje službenika temeljem §-a. 149. Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.
— tekst poslovnog reda. VI. 29.
— uzimanje branioca u disciplinskom postupku. XI. 654.
Dnevnica — povišenje kod dnevničara (promena §§-a 4. i 5. Pravilnika). VI. 186.
Dnevnica putna — vidi »putna dnevnica«.
Dnevničari — nameštanje. V. 215.
— oporezivanje prinadležnosti. IX. 229.
— osobni list o njima (ne treba slati Središnjem uredu). XIII. 459.
— plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada. VI. 292.
— pojam pokušajnog (probnog) vremena službovanja. VI. 89.
— postavljanje (dozvoljeno samo po propisima važećeg Pravilnika napose obzirom na otkaz). XII. 282.
— postavljanje privremenih na račun uštede u budžetu. VII. 217.
— povišenje dnevnice i mesnog dodatka (promena §§-a. 4. i 5. Pravilnika). VI. 186.
— prestanak službe. VI. 329.
— tekst Pravilnika o službenom odnosu. V. 53.
Dodatak — poseban za odvojeno življenje. VI. 11, VIII. 491.
Dodatak funkcionalni — vidi »funkcionalni dodatak«.
Dodatak mesni — vidi »mesni dodatak«.
Dodatak specijalni mesečni — vidi »specijalni mesečni dodatak«.
Dodatak za porodicu — isplata za decu službenika, koja su navršila punoljetnost, a nalaze se na redovnom školovanju na univerzitetu. IX. 364.
— za pastorče (izmena al. 2. §-a. 26. Službenog pravilnika). XII. 230.
— za službenikovo dete obzirom na njegovo zanimanje ili dohodak. VI. 298.
— za ženu u javnoj, državnoj ili inoj službi. VI. 34.
— za ženu u službi Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (ne pripada u nijednom slučaju). XII. 334.
Dopust — vidi »otsustvo«.
Dostava — vidi »podnašanje«.
Dotacija — od 20% penzionom fondu službenika od povišenog mesnog dodatka i funkcionalnog dodatka. IX. 126.
Doznaka — novčane pripomoći službenicima kategorije D. prema odredbi §-a. 197. Sl. p. V. 203.
Dozvola — podelivanja sa strane pretsedništva na podizanje tužbe protiv trećeg lica (uz dozvolu pretsedništva ureda može se dozvoliti upotreba prituzbe člana za podnašanje sudske tužbe protiv dotičnog člana). IX. 123.
Državljanstvo — službenika. XI. 286.
Državne vlasti — dostava disciplinskih akata njima po njihovom traženju (ima izvršiti uprava ureda, a ne disciplinski sud). XIII. 640.
Dužnost — čuvanje službene tajne (izuzetak). IX. 123.

F

Fijakerina — za službena putovanja službenika. VII. 361.
Funkcionalni dodatak — uvadjanje. VIII. 619.
— uvadjanje za činovnike IV. položaja kod okružnih ureda za osiguranje radnika. IX. 483.

G

Gubitak — prava na hranarinu službenika za vreme bolovanja. V. 157.

I

Inkasanti — putne prinadležnosti. X. 699, XI. 747.
Interurbani telefonski razgovori — službenika. VII. 54.

Digitized by Google

Invalidski porez — plaćanje iza prinadležnosti službenika. V. 216, VI. 113.
Iskaz — o stanju članova penzionog fonda službenika, predlaganje na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
— sastavljanje o stiglim molbama na raspisana mesta. VIII. 115.
Ispit — vidi »ispitna komisija«.
Ispitna komisija — polaganje ispita predvidjenih odredbama §-a 7, 55. i 196. Sl. p. VIII. 358, 470.
— polaganje stručnog ispita predvidjenog odredbom §-a. 46. Sl. p. IX. 117.
— provedba njenog Pravilnika za polaganje ispita predvidjenih odredbama §-a. 7., 55. i 196. Sl. p. VII. 212.
— tekst Pravilnika za polaganje ispita predvidjenih odredbama §-a. 7., 55. i 196. Sl. p. VIII. 77.
— tekst Pravilnika za polaganje stručnog ispita predvidjenog odredbom §-a. 46. Sl. p. VIII. 457.
Isplata — putnih računa i putnih predujmova. VIII. 384, XI. 498.
Ispravno prijavljivanje — osobnih podataka službenika-članova Penzionog fonda. XI. 493.
Izbor — podnašanje izveštaja o ispunjenju svih uslova natecatelja. IX. 672.
— poništenje za one službenike, koji su birani u viši položaj pre nego što su položili ispit predvidjen u §-u 7. odnosno §-u. 196. Sl. p. na čije polaganje su bili od pre obvezani bilo prigodom prevodjenja bilo prigodom ranijeg izbora. IX. 483.
— predlaganje spisa u tom predmetu. V. 215, VII. 545.
— službenika iz drugih okružnih ureda. VII. 218.
— službenika, koji su ispunili uslove §-a. 45. do 49. Sl. p. IX. 393.
— službenika temeljem §-a. 149. Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.

K

Kazna za neurednost — nova razdioba nadležnosti za izricanje tih kazna. XI. 889.
Komisija za ocenu — nadležnost, sastav i rad. VI. 66.
— novi sastav obzirom na razrešenje samouprave kod Središnjeg ureda. XI. 891.
Konkurs — vidi »natečaj«.
Kontrola — nad službenicima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
Kontrolori bolesnika — putne prinadležnosti. X. 699, XI. 747.
Kontrolori poslova — putne prinadležnosti. X. 699, XI. 747.
Krsna slava — svetkovanje dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grko-katoličke veroispovesti. XII. 177.
Kuluk — vidi »otkup ličnog rada«.

M

Mesni dodatak — povišenje kod dnevničara (promena §-a. 4 i 5 Pravilnika). VI. 186, VIII. 519.
— povišenje kod službenika i dnevničara. VIII. 619.
uredjenje prema odredbi §-a. 28. Sl. p. V. 202.

N

Nabava — pisaćeg materijala. VI. 38.
— pogrebnih venaca, osmrtnica i t. d. za umrle uredske nameštenike zabranjena na račun uredskog troška. VII. 219.
Naknada — blagajnicima na ime zabrojavanja. V. 154.
— opskrbnih troškova u vlastitim lečilištima i oporavilištima sa strane uredskih nameštenika, koji vrše kontrolu dotičnih zavoda. VII. 542.
— vozne karte službenicima upućenim u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda van sedišta ureda (samo pola vozne cene III klase). XIII. 580.
Nameštanje — dnevničara. V. 215.
— dnevničara (dozvoljeno samo po propisima važećeg Pravilnika napose obzirom na otkaz). XII. 282.
— lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.
— privremenih dnevničara na račun uštede u budžetu. VII. 217.
službenika, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— stranih državljana u službu okružnih ureda. V. 134.
ugovornih nameštenika. VI. 107.
— u službu lica, kojima bi se imalo za penziju uračunati više godina drugdje provedene službe. VI. 248.
Nameštenici — vidi »službenici«.
Naplata — poreza na neženjena lica od nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931). XIII. 152.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 21. februara 1931 o sprovodjenju Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i t. d. (tekst). XIII. 265.
Natečaj — odredjivanje roka za primanje molba natecatelja. XII. 437.
Neprevedeni službenici — proknjiženje njihovih prinadležnosti i doprinosa penzionom fondu. VI. 4.
Neženje — naplata poreza za takve nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931). XIII. 152.
Novčana pripomoć — doznaka službenicima kategorije D. prema odredbi §-a. 197. Sl. p. V. 203.

O

Obrazovanje — disciplinskih sudova za 1925 god. VII. 53.
Obredjenje — putnih računa. VIII. 384.
Obustava — isplate pisarničkog paušala. VI. 38.
podelivanja pozajmica na privremene priznanice i bonove. VII. 54.
— rada preko uredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
Ocenjivanje — izmene propisa (novi sastav komisije za ocenu) s obzirom na razrešenje samouprave kod Središnjeg ureda. XI. 891.
— nadležnost, sastav i rad komisije za ocenu. VI. 67.
— sastav starešinskih izveštaja. VI. 66.
Očevidnik — sanitetskog personala i uredskih lekara. VII. 214.

Digitized by Google

Odevanje — ženskih nameštenika za vreme uredovnih sati. VII. 219.
Odmor — vidi »otsustvo«.
Odvojeno življenje — poseban dodatak za to. VII. 11, VIII. 491.
Oporezovanje — prinadležnosti dnevničara. IX. 229.
— prinadležnosti nameštenika. IX. 118, 676, X. 428, XI. 458.
Opskrbni troškovi — naknada u vlastitim lečilištima i oporavilištima sa strane uredskih nameštenika, koji vrše kontrolu dotičnih zavoda. VII. 542.
Oslobodjenje — nameštenika od poziva na vojnu službu u ratu i miru (podnašanje molba za to sa strane mesnih organa i Središnjeg ureda). VIII. 85.
Osnov — za računanje penzije službenika (izmena stava 1. §. 118. Sl. p.) XII. 379.
Osobni list — za dnevničara (vodi se samo u 1 primerku. Središnjem uredu ne treba ga slati). XIII. 459.
Otkaz — službe privremenim službenicima. VI. 248, 329.
Otkup ličnog rada — u novcu za službenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (način naplate, plaća Središnji ured iz svojih sretstava). XII. 280.
Otsustvo — podelivanje po §-u. 98. Sl. p. VI. 188.
— postupak sa službenicima, koji prekorače dozvoljeno otsustvo. VIII. 467.

P

Parohijal — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.
Penzija — novi osnov za njeno računanje kod službenika (izmena st. 1. §. 118. Sl. p.). XII. 379.
— uračunavanje godina službe u penziju provedenih u državnoj ili javnoj samoupravnoj službi službenicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.
Penzioneri — plaćanje prinosa za slučaj bolesti. VIII. 473.
— povećanje penzijskih prinadležnosti za one, koji su penzionisani, a nisu prevedeni po Službenom pravilniku. VII. 47.
Penzioni fond — ispravno prijavljivanje osobnih podataka službenika. XI. 493.
— predlaganje iskaza o stanju njegovih članova na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
— proknjiženje doprinosa još neprevedenih službenika. VI. 4.
— 20% dotacija fondu od povišenog mesnog dodatka i funkcionalnog dodatka. IX. 126.
Pisaći materijal — nabava. VI. 38.
Pisarnički paušal — obustava. VI. 38.
Podelivanje — dozvole službenicima sa strane pretsedništva za podizanje tužbe protiv trećih lica (izuzetak od čuvanja službene tajne). IX. 123.
Podnašanje — iskaza o stanju članova penzionog fonda službenika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Podvozni troškovi — zaračunavanje prigodom službenih putovanja. XII. 34.
Pogodovna vožnja — vidi »povlašćena vožnja«.
Pokušajno (probno) vreme — kod službovanja dnevničara. VI. 89.
Popis — uredskih nameštenika, predlaganje koncem svakog kvartalnog meseca. VII. 123, dokinuće tog predlaganja. XIII. 340.
Porez — plaćanje redovnog i invalidskog iza prinadležnosti službenika. V. 216, VI. 113.
za neženjena lica, naplaćivanje od samih nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (od 1. januara 1931). XIII. 152.
Porodični dodatak vidi »dodatak za porodicu«.
Popunjavanje — praznih službeničkih mesta kod Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. XI. 399, dozvoljeno bez prethodnog odobrenja g. Ministra. XII. 474.
Poslovni red disciplinskih sudova — izmena §-a. 12. točke 3. i §-a. 1. točke 1. X. 434, tekst. VI. 29.
Postavljanje — vidi »nameštanje«.
Postupak — sa službenicima, koji prekorače dozvoljeno otsustvo. VIII. 467.
— u pogledu službenog odnošaja službenika, koji ne budu položili ili se ne budu pozivu javili, da polažu ispit po §-u. 7. i 196. Sl. p. IX. 285, X. 65.
Potpore u slučaju bolovanja po §-u. 100. Sl. p. VI. 35.
Povišenje — dnevnica i mesnog dodatka dnevničara (izmena §§-a. 4. i 5. Pravilnika). VI. 186, VIII. 619.
prinosa za slučaj bolesti za službenike od 10 na 13,50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
mesnog dodatka službenicima i dnevničarima. VIII. 619.
putnih dnevnica (izmena §-a. 29. Sl. p.). IX. 515.
Povlašćena vožnja — nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa na državnim železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji (odobrena počam od 1. marta 1930 samo za aktivne službenike i lekare-činovnike, te za njihove porodične članove). XII. 129.
nadležna za izdavanje železničkih legitimacija jedino Direkcija državnih železnica u Zagrebu. XII. 228.
postupak kod produženja železničkih legitimacija za narednu kalendarsku godinu. XIII. 49.
uskrata na državnim železnicama i brodovima. VI. 2, 343.
Pozajmica davanje. X. 438., 799. XI. 68, VI. 34.
obustava podelivanja na privremene priznanice i bonove. VII. 54.
podelivanje. VI. 34.
Pravilnik ispitne komisije — provedba onog za polaganje ispita predvidjenih odredbama §-a. 7., 55 i 196 Sl. p. VII. 212, VIII. 86.
za polaganje ispita predvidjenih odredbama §-a. 7., 55 i 196. Sl. p., tekst. VIII. 77.
za polaganje stručnog ispita predvidjenog odredbom §-a. 46. Sl. p., tekst VIII. 457.
Pravilnik o službenom odnosu dnevničara Središnog ureda i okružnih ureda za osiguranje radnika, tekst. V. 53.
Pravo na hranarinu — gubitak za vreme bolovanja službenika. V. 157.
Praznici vidi »prazničnl dani«.
Prazničnl dani — rad u te dane. VI. 39, XI. 895.

Digitized by Google

— rad u te dane za muslimane i jevreje. VI. 189.
— svetkovanje. XI. 895.
— svetkovanje krsne slave (dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grko-katoličke veroispovesti). XII. 177.
— svetkovanje za pripadnike Evangeličke crkve. XIII. 395.
Predlaganje — vidi »podnašanje«.
Predujam — vidi »pozajmica«.
Premeštaj — službenika po Zakonu, način isplate selitbenih troškova kod takovog premeštaja (terete upravne troškove Središnjeg ureda). XIII. 283., za porodične članove može se računati kod toga normalna vozna cena na železnicama. XIII. 523.
Prestanak — službe dnevničara. VI. 329.
Prethodno suspendovanje — službenika. X. 800.
Prevozni troškovi — računanje kod službenih putovanja, koja se ne mogu učiniti ni železnicama ni ladjom (stvarno plaćena vozarina). XIII. 455, pripada pravo na unos i iznos prtljage i paušal za kola kod takvih putovanja. XIII. 685.
Primanje u službu — lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.
— lica kojima bi se imalo za penziju uračunati više godina drugdje provedene službe. VI. 248.
— odredjivanje roka konkursa (natečaja). XII. 437.
— uračunavanje godina službe službenicima tom zgodom u penziju provedenih u državnoj ili javnoj, samoupravnoj službi. XIII. 159.
Prinadležnosti — oporezovanje kod dnevničara. IX. 229.
— oporezovanje kod nameštenika. IX. 118, 676, X. 428, XI. 458.
— povišenje mesnog dodatka službenicima i dnevničarima. VIII. 619.
— privremenih službenika za vreme otsluženja roka u vojsci. VII. 539.
— proknjiženje onih još neprevedenih službenika. VI. 4.
— stavljanje u tečaj novih u slučaju promene službenog odnošaja. VI. 331.
— uvadjanje funkcionalnog dodatka. VIII. 619.
— uvadjanje funkcionalnog dodatka za činovnike IV. položaja kod okružnih ureda za osiguranje radnika. IX. 483.
— uvadjanje specijalnog mesečnog dodatka (od 1. aprila 1930) XII. 433, priznanje tog dodatka svim službenicima i dnevničarima bez obzira na školsku spremu. XII. 550, priznanje tog dodatka svim ugovornim službenicima, nameštenim na osnovu posebnih ugovora. XIII. 204, sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931). XIII. 641.
Prinos za slučaj bolesti — plaćanje za penzionere. VIII. 473.
— povišenje za službenike od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
Prirez za Berzu rada — plaćanje za službenike i dnevničare. VI. 292.
Prirez za Radničku komoru — plaćanje za službenike i dnevničare. VI. 292.
Privremeni službenici — otkaz službe. VI. 248, 329,
— polaganje ispita po §-u. 7. Sl. p., uslov za sticanje stalnosti. VIII. 471.
— prinadležnosti za vreme otsluženja roka u vojsci. VII. 539.
— regulisanje vojne obaveze. VII. 217, X. 47.
Proknjiženje — prinadležnosti i doprinosa penzionom fondu neprevedenih službenika. VI. 4.
Promena boravka — nepriznavanje prava na to i na banjsko lečenje VI. 190.
Putna dnevnica — povišenje (izmena §-a. 29. Sl. p.) IX. 515, novo povišenje počam od 1. maja 1930 (puna i smanjena dnevnica, izmena §§. 20 i 29 Sl. p.). XII. 283.
Putni predujam — podizanje za vreme putovanja. VIII. 117, 384.
Putovanja — fijakerina za službenike. VII. 361.
— obredjenje i isplata putnih računa i isplata putnih predujmova. VIII. 384.
— podizanje putnih predujmova. VIII. 117, XI. 498.
— povišenje putnih dnevnica (izmena §-a. 29. Sl. p.) IX. 515, novo povišenje putnih dnevnica (počam od 1. maja 1930.) puna i smanjena dnevnica, izmena §§. 20 i 29 Sl. p. XII. 283.
— putne prinadležnosti kontrolora bolesnika i poslova, te inkasanta. X. 699, XI. 747.
— računanje prevoznih troškova kod putovanja, koja se ne mogu učiniti ni železnicom ni ladjom (stvarno plaćena vozarina). XIII. 455, pripada pravo na unos i iznos prtljage i paušal za kola kod takvih putovanja. XIII. 685.
— ravnatelja ureda. VI. 38.
— službenika. V. 214.
— upotreba spavaćeg vagona (nadopuna §. 20. Sl. p.) XII. 283.
— zabrana čestog putovanja službenika bez potrebe. XI. 498.
— zaračunavanje podvoznih troškova. XII. 34.

R

Rad — obustava prekoredovnog vremena uz posebnu naplatu. V. 57.
— svih nameštenika Središnjeg ureda. XI. 161.
— u prazničnе dane. VI. 39, XI. 895.
— u prazničnе dane za muslimane i jevreje. VI. 189.
Radno vreme — nameštenika Središnjeg ureda. XI. 161.
— raspored radnih časova od 1. septembra 1930. XII. 432.
— svakodnevno dvokratno izuzevši mesece juni, juli i august (od 8 h. do 13 h. i od 16 h. do 18 h.) XIII. 639.
— uredjenje kod Okružnih ureda za osiguranje radnika. VIII. 190.
— uredjenje kod Središnjeg ureda i Okružnih ureda za osiguranje radnika. V. 203, XI. 150.
— za vreme letnih meseci (u junu, julu i augustu od ½8 do 14 sati). XII. 338., XIII. 457.
Ravnatelj ureda — službeno putovanje. VI. 38.
Reaktivacija — po Zakonu penzionisanih službenika (dopuna §. 122. Sl. p.). XIII. 521.
Redukcija — službenika obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.

Digitized by Google

S

Sanitetski personal — očevidnost. VII. 214.
Saobraćaj — učtivi i predusretljivi sa strankama i čuvanje ugleda po službenicima u službi. X. 78, 698.
Selitbeni troškovi — službenika prigodom premeštaja po Zakonu (terete upravne troškove Središnjeg ureda, način isplate). XIII. 283, za porodične članove može se računati kod toga normalna vozna cena na železnicama. XIII. 523.
Služba — prestanak kod dnevničara. VI. 329.
Službena tajna — dužnost čuvanja (izuzetak od čuvanja prigodom pritužbe trećih lica). IX. 123.
Službeni pravilnik — službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, provedba. V. 149.
— izmena §§. 8, 10. al. 1, 19, 23, 24, 28a, 50, 51 al. 1, 65. al. 4, 66, posl. al., 68. al. 2, 69 al. 2., 90. al. 1., 95, al. 2, 96 posl. al., 98 al. 2., 99 al. 1., 103. al. 3, 107. al. 2, 113, pretposl. al., 142 al. 1, 143. 146. al. 4., 149, 151, al. 1., 154. al. 1., 174, 183. XIII. 270.
— nadopuna provedbe. V. 214.
— revizija. IX. 31.
Službenici — čuvanje ugleda u službi i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.
— državljanstvo. XI. 286.
— fijakerina za službena putovanja. VII. 361.
— gubitak prava na hranarinu za vreme bolovanja. V. 157.
— izbor onih, koji su ispunili uslove §-a. 45. do 49. Sl. p. IX. 393.
— kategorije D. doznaka novčane pripomoći prema odredbi §-a. 197. Sl. p. V. 203.
— kontrola nad onima, koji rukuju uredskim novcem. IX. 401.
— nošenje znakova političkog značaja u službi. VI. 191.
— plaćanje poreza na neženjena lica (plaćaju sami nameštenici od 1. januara 1931). XIII. 152.
— plaćanje prireza za Radničku komoru i za Berzu rada. VI. 292.
— plaćanje redovnog poreza i invalidskog poreza iza njihovih prinadležnosti. V. 216, VI. 113.
— plaćanje vojnice i parohijala (bogoštovnog prinosa, versko-prosvetnog prinosa). IX. 122.
— postavljanje i biranje temeljem §-a. 149 Sl. p. za članove mesnog odnosno centralnog disciplinskog suda. XI. 285.
— postupak u pogledu službenog odnošaja onih, koji ne budu položili ili se ne budu javili da polažu ispit po §§-ima 7. i 196. Sl. p. IX. 285, X. 65.
— povišenje prinosa za slučaj bolesti i za njih od 10 na 13.50 Din počam od 1. aprila 1927. IX. 231.
— površno i nesavesno vršenje službe kod primanja prijava i odjava. X. 153.
— predlaganje njihovog popisa koncem svakog kvartalnog meseca. VII. 123., dokinuće tog predlaganja. XIII. 340.
— predlaganje spisa u predmetu izbora. V. 215.
— prethodno suspendovanje. X. 800.
— pružanje zubne nege i umetnih zubi (zubala). VIII. 380.
— redukcija obzirom na opadanje članstva. XIII. 638.
— službena putovanja. V. 214.
— stavljanje u tečaj novih prinadležnosti u slučaju promene službenog odnošaja. VI. 331.
— učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama (§. 82. Sl. p.) X. 698.
— utvrdjivanje zdravstvenog stanja. VII. 218, XI. 286.
Službenici ugovorni — vidi »ugovorni nameštenici«.
Spavaći vagon — dozvoljena upotreba (general. direktoru i direktorima Središnjeg ureda). XII. 283.
Specijalni mesečni dodatak — na prinadležnosti službenika i dnevničara (od 1. aprila 1930). XII. 433, priznanje tog dodatka svim službenicima i dnevničarima bez obzira na školsku spremu. XII. 550. sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.) XIII. 641.
— na prinadležnosti ugovornih službenika (nameštenih na temelju posebnih ugovora, teče od 1. aprila 1930.) XIII. 204. sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.) XIII. 641.
Stalnost — uslov za njeno sticanje, polaganje ispita po §-u 7. Sl. p. VIII. 471.
Starešinski izveštaji — sastav radi ocenjivanja službenika. VI. 66.
Strani državljani — nameštanje u službu okružnih ureda. V. 134.
Stručni ispit — vidi »ispitna komisija«.
Suspendovanje — vidi »prethodno suspendovanje«.
Svetkovanje — praznika. XI. 895.
— praznika za pripadnike Evangeličke crkve. XIII. 395.
— krsne slave (dozvoljeno samo službenicima pravoslavne i grko-katoličke veroispovesti). XII. 177.

T

Tajna službena — vidi »službena tajna«.
Takse — neplaćanje na priznanice ugovornih nameštenika o primanju novčanih potraživanja iz odnosa službe. VII. 464.
Telefonski razgovori — službenika (interurbanski). VII. 54.
Tužba — **podnošanje** protiv trećih lica uz upotrebu pritužbe trećeg lica dozvolom pretsedništva ureda (izuzetak od službene tajne). IX. 123.

U

Ugled — službenika, čuvanje kao i učtivi i predusretljivi saobraćaj sa strankama. X. 78.
Ugovorni nameštenici — nameštenje. VI. 107.
— neplaćanje takse na priznanice o primanju novčanih potraživanja iz odnosa službe. VII. 464.
— priznanje specijalnog mesečnog dodatka onima, koji su nameštenи na temelju posebnih ugovora (od 1. aprila 1930). XIII. 204, sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931). XIII. 641.
Upražnjena mesta — popunjavanje. XI. 399.
— popunjavanje dozvoljeno bez prethodnog odobrenja g. Ministra. XII. 474.

Digitized by Google

Uračunavanje — godina službe u penziju provedenih u državnoj ili javnoj-samoupravnoj službi službenicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.

V

Versko-prosvetni prinos — plaćanje sa strane službenika. IX. 122.

Vojna obveza - regulisanje kod privremenih službenika. VII. 217, X. 47.

- zabrana primanja u službu lica, koja nisu regulisala tu obavezu. IX. 233.

Vojna služba - oslobodjenje nameštenika od iste u ratu i miru (podnašanje molba za oslobadjanje sa strane mesnih organa i Središnjeg ureda). VIII. 85.

Vojnica - plaćanje sa strane službenika. IX. 122.

Vojni rok — prinadležnosti privremenih službenika za vreme otsluženja tog roka. VII. 539.

Vožnja — povlašćena na državnim železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji odobrena za nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (počam od 1. marta 1930 samo za aktivne službenike i lekare-činovnike te za njihove porodične članove). XII. 129.

- povlašćena na državnim železnicama (nadležna za izdavanje železničkih legitimacija jedino Direkcija državnih železnica u Zagrebu). XII. 228.

povlašćena na državnim železnicama (postupak kod podnašanja legitimacija za narednu kalendarsku godinu). XIII. 47.

— na državnim železnicama i brodovima, uskrata povlastica. VI. 2.

Z

Zabrana - čestog putovanja službenika bez potrebe. XI. 498.

- nabavljanje pogrebnih venaca, osmrtnica i t. d. za umrle uredske nameštenike na uredski trošak. VII. 219.

primanje u službu lica, koja nisu regulisala vojnu obavezu. IX. 233.

Zakon o primanju u službu lekara - kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa od 20. januara 1931 - tekst. XIII. 149.

Zdravstveno stanje - utvrdjivanje kod službenika. VII. 218, XI. 286.

Znakovi - nošenje onih političkog značaja po uredskim službenicima u službi. VI. 191.

Zubna nega - pružanje iste i umetnih zubi (zubala) nameštenicima. VIII. 386.

Ž

Ženski nameštenici — odevanje za vreme uredovnih sati. VII. 219.

Digitized by Google

VI. SLUŽBOVNI ODNOŠAJI LEKARA

B

Bliže odredbe — o specijalizaciji iz socijalne medicine. XIII. 268.

D

Davanje — beskamatnih pozajmica. XI. 68.
Disciplinski postupak — vidi »disciplinski sudovi«.
Disciplinski sudovi — izmena odnosno nadopuna disciplinskog postupka (izmena §§ 96, 97, 100 — 104, 114, 116 i 188 Sl. p., izmena sastava sudova). XII. 178.
Dodatak za porodicu — uskrata u slučaju zamene drugog lekara. XI. 152.
Dopust — vidi »otsustvo«.

G

Glavni lekar — davanje mišlenja u pitanju zdravstvene službe. X. 800.
— reorganizacija njegove službe. XI. 396, 503.
— ugovorni lekari ne mogu vršiti njegovu službu. XI. 1009.

H

Honorar — povišenje kod ugovornih lekara. IX. 339.
— za specijalnu pregledbu i lečenje članova stranih okružnih ureda. X. 530.

I

Iskaz — o personalijama ugovornih lekara, predlaganje. VIII. 189.
— o stanju članova penzionog fonda lekara-činovnika, predlaganje na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Izbor — mladjih lekara. VII. 540
— stalnog lekarskog veća. V. 202

K

Konkurs — vidi »natečaj«.
Kurs — iz socijalne medicine, predmeti i njegovo održavanje, tekst pravilnika. XIII. 266, odlaganje održavanja u 1931 god. radi štednje. XIII. 684.

L

Lekari — nameštenje. V. 197.
— očevidnost. VII. 214.
— podnašanje prijava o njihovom nameštanju i napuštanju službe sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
— zabrana plaćanja zamenika otsutnima lekarima po privatnom poslu na račun ureda. IX. 173.
Lekari-činovnici — ispravak teksta §-a. 36. Sl. p. 1. VI. 247.
— obredjivanje putnih računa. XI. 503.
— otsustvo u svrhu studija. VI. 329.
— plaćanje prinosa za Penzioni fond. VII. 113.
— povišenje prinadležnosti. IX. 180, 233.
— provedba Službenog pravilnika. VI. 177.
— tekst Službenog pravilnika. VI. 145.
— utvrdjivanje zdravstvenog stanja. VII. 117.
— uvadjanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti (počam od 1. aprila 1930). XII. 550.
— vršenje sporedne službe. XI. 892.
Lekari-specijaliste — iz drugih grana medicine moraju imati i specijalizaciju iz socijalne medicine. XIII. 522.
Lekarske komore — podnašanje lekarskih ugovora istima znanja i ravnanja radi. VII. 544.
— sporazum s istima pri nameštanju lekara. IX. 37.
Lekarsko stalno veće — izbor. V. 202.
— tekst poslovnog ureda. X. 263.

M

Minimalne takse — za nagrade lekara, koji vrše opštu lekarsku praksu. VIII. 394.
Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja — podnašanje prijava o nameštenju i napuštaniu službe uredskih lekara. V. 90.

N

Nameštanje — odredjivanje roka konkursa (natečaja). XII. 437.
— sporazum oko toga sa lekarskim komorama. IX. 37.
— uredskih lekara. V. 197.
— uredskih lekara, koji su u državnoj ili u drugoj javnoj službi. XI. 831.
— uredskih lekara, podnašanje prijave o tome sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
— uz dokaz prava na vršenje privatne lekarske prakse. VI. 35.
Naplata — lekarskih usluga po minimalnom cenovniku. VIII. 394.
Napuštanje službe — uredskih lekara, podnašanje prijave o tome sa strane mesnih organa Ministarstvu. V. 90.
Naredba Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — od 21. februara 1931 o sprovodjeniu Zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštaniu i t. d. (tekst). XIII. 265.
— od 31. marta 1931 o dopuni naredbe Ministra od 21. februara 1931 o sprovodjenju Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premetanju i t. d. (tekst §. 4. a.). XIII. 266, ispravak stava 6. ove naredbe. XIII. 394.
Natečaj — odredjivanje roka za primanje molba natecatelja. XII. 437.
— označivanje upozorenja na propis alineje 2 §-a. 72. Sl. p. 1. XII. 606.
— potrebno raspisivanje kod popunjavanja svih lekarskih mesta (činovnika, specijalista i ugovornih). XIII. 283.

O

Obrazac ugovora — za nameštanje ugovornih lekara. VI. 172.
Obredjivanje — putnih računa lekara-činovnika. XI. 503.

Digitized by Google

Očevidnik — uredskih lekara i saninetskog personala. VII. 214.
Ograničenje — primanja lekara bez doktorata u službu radničkog osiguranja. VIII. 460.
Oporezovanje — lekara, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama. XIII. 579.
Otsustvo — u svrhu studija lekara-činovnika. VI. 329.
Označivanje — upozorenja na propis al. 2. §-a. 72. Sl. p. 1. kod raspisivanja konkursa. XII. 606.

P

Penzioni fond — plaćanje prinosa za taj fond za lekare-činovnike. VII. 113.
- - predlaganje iskaza o stanju njegovih članova na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
Podnašanje — iskaza o stanju članova penzionog fonda lekara-činovnika na dan 31. decembra svake godine. XIII. 157.
- - prijava sa strane mesnih organa Ministarstvu o nameštanju i napuštanju službe uredskih lekara. V. 90.
Popunjavanje — upražnjenih mesta. IX. 514.
Porodični dodatak — vidi »dodatak za porodicu«.
Poslovni red — stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda za osiguranje radnika (tekst). X. 263.
Povišenje — godišnjih honorara i posebnih otšteta ugovornih lekara. IX. 339.
- - prinadležnosti lekara-činovnika. IX. 180, 233.
Pozajmica — davanje. XI. 68.
Pravilnik — o predmetima i održavanju kursa iz socijalne medicine. XIII. 266.
Pretplata — lekara na »Radničku Zaštitu«. VIII. 80.
Prinadležnosti — povišenje kod lekara-činovnika. IX. 180, 233.
-- uskrata porodičnog dodatka u slučaju zamene drugog lekara. XI. 162.
- - uvadjanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti lekara-činovnika i ugovornih lekara (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550.
Privatna lekarska praksa - pružanje dokaza prava na vršenje iste kod nameštanja uredskih lekara. VI. 35.
Putni računi — obredjivanje za lekare-činovnike. XI. 503.
Putovanja — izmena prava na vozne klase na železnicama (izmena §§. 21. i 24. stav. 4. Sl. p. 1. vredi od 5. decembra 1930.). XIII. 56.

R

Radnička Zaštita — pretplata lekara. VIII. 80.
Raspis — konkursa potreban kod popunjavanja sviju lekarskih mesta (činovnika specijalista i ugovornih). XIII. 283.
Reaktivacija — po Zakonu penzionisanih lekara-činovnika (dopuna §. 77. Sl. p. 1.). XIII. 521.
Reorganizacija službe glavnog lekara. XI. 396, 503.

S

Službeni pravilnik lekara-činovnika — ispravak teksta §-a. 36. VI. 247.
— izmena §§. 55. al. 1, 68.pretposl. al., 103, 105, al. 1, 108. al. 1., 128, 137, al. 3. XIII. 270.
- - izmena teksta §. 21. i stav. 4. §. 24. (vredi od 5. decembra 1930.). XIII. 56.
— nadopuna §. 77. Sl. p. 1. XIII. 521.
— provedba. VI. 177.
— tekst. VI. 145.
Socijalna medicina — pravilnik o predmetima i održavanju kursa iz nje. XIII. 266.
— bliže odredbe specijalizacije iz nje. XIII. 268.
Specijalizacija — iz socijalne medicine, bliže odredbe o tome XIII. 268., moraju je imati lekari-specijaliste iz drugih grana medicine. XIII. 522.
-- odlaganje kursa iz nje za lekare radničkog osiguranja u god. 1931. XIII. 684.
Specijalni mesečni dodatak — na prinadležnosti lekara-činovnika i ugovornih lekara (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550., sniženje tog dodatka (od 1. oktobra 1931.). XIII. 641.
Sporazum — sa lekarskim komorama pri nameštanju lekara. IX. 37.
Sporedna služba — vršenje po uredskim lekarima-činovnicima. XI. 892.
Stalno lekarsko veće — izbor. V. 202.
— tekst poslovnog reda. X. 263.
Staž — vršenje istog po lekarima dozvoljeno u sanatorijima Središnjeg ureda »Brestovac« kraj Zagreba i »Klenovnik« kraj Ivanca. XII. 180, 378.

Š

Štampilje — uredskih lekara. VIII. 294.

T

Takse - minimalne za nagradu lekara. VIII. 394.

U

Ugovori - - podnašanje lekarskim komorama znanja i ravnanja radi. VII. 544.
- - - predlaganje Središnjem uredu. VIII. 189 (sa naznakom razloga za sklapanje ugovora s novim lekarom). XII. 437.
Ugovorni lekari — ne mogu postati glavnim lekarima. XI. 1009.
-- obrazac ugovora. VI. 172.
-- povišenje godišnjih honorara i posebnih otšteta. IX. 339
- predlaganje ugovora i iskaza o personalijama. VIII. 189.
- - uredjenje službenih odnosa. VI. 177.
- - uvadjanje specijalnog mesečnog dodatka na prinadležnosti (počam od 1. aprila 1930.). XII. 550. sniženje tog dodatka (počam od 1. oktobra 1931.). XIII. 641.
Upražnjena mesta — popunjavanje. IX. 514.
Uračunavanje — godina službe u penziju provedenih u državnoj ili javnoj samoupravnoj službi lekarima-činovnicima prigodom primanja u službu. XIII. 159.

V

Vožnja — povlašćena na državnim železnicama i brodovima u držav. eksploataciji odobrena za aktivne lekare-činovnike i za njihove porodične članove (od 1. marta 1930.). XII. 129.

Digitized by Google

— **povlašćena** na državnim železnicama (pripada od 5. decembra 1930. prema izmeni propisa §. 21. stav. 4. §. 24. Sl. p. 1). XIII. 56.
— povlašćena na državnim železnicama (postupak kod produživanja legitimacija za narednu kalendarsku godinu). XIII. 47.
Vršenje — sporedne službe po uredskim lekarima-činovnicima. XI. 892.

Z

Zabrana — da ugovorni lekari budu glavni lekari. XI. 1009.
— plaćanja zamenika po privatnom poslu otsutnom uredskom lekaru na račun ureda. IX. 173.
Zakon o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa od 20. januara 1931. — tekst. XIII. 149.
Zdravstveno stanje — utvrdjivanje kod lekara-činovnika. VIII. 117.

Digitized by Google

Brojevni registar okružnica

Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
	God. 1922.	
19	IV	146
176	„	275
303	„	275
421	„	276
563	„	276
566	„	277
617	„	279
681	„	282
769	„	283
792	„	283
792	„	285
843	„	286
927	„	289
939	„	287
1.008	„	287
1.156	„	289
1.407	„	252
1.518	„	356
1.529	„	293
1.566	„	294
1.701	„	292
1.824	„	294
2.217	„	339
2.704	„	348
2.750	„	352
2.901	„	355
3.173	„	365
3.210	„	351
3.506	„	349
3.527	„	348
3.883	„	356
4.207	V	29
4.247	IV	406
4.489	„	363
4.494	„	355
4.675	„	354
4.844	„	364
5.239	„	362
5.744	„	407
5.972	„	408
5.976	„	361
6.345	„	409
7.333	„	409
7.497	„	405
7.579	„	410
7.875	V	83
7.908	„	24
8.095	„	21
8.324	„	21
8.347	IV	401
8.469	V	24
8.737	IV	403
	Godina 1923.	
367	V	25
557	„	23
1.277	„	41
1.293	„	29
1.389	„	26
1.525	„	27
2.062	„	112

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
	Godina 1923.	
3.120	V	31
3.177	„	40
3.264	„	41
3.571	„	46
3.667	„	87
3.708	„	42
3.924	„	46
4.036	„	90
4.141	„	47
4.184	„	56
4.320	„	86
4.422	„	121
4.504	„	56
4.719	„	57
4.896	„	58
4.911	„	57
5.172	„	59
5.352	„	114
5.425	„	59
5.644	„	58
5.710	„	113
6.076	„	84
6.419	„	59
6.520	„	85
6.729	„	83
7.264	„	85
8.339	„	89
8.460	„	90
8.553	„	113
8.557	„	91
8.560	„	115
9.135	„	135
9.163	„	91
9.936	„	115
10.479	„	123
10.657	„	117
10.658	„	123
10.967	„	116
11.226	„	118
11.538	„	133
11.646	„	134
11.655	VI	1
11.673	V	101
11.769	„	132
11.971	„	166
12.020	„	154
12.237	„	134
12.271	„	136
12.573	„	137
12.818	„	157
13.042	„	153
13.301	„	154
13.385	„	153
13.615	„	136
13.794	„	165
14.529	„	155
14.760	„	156
15.500	„	149
15.847	„	181
16.002	„	197
16.124	„	155

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
	Godina 1923.	
16.336	V	157
16.410	„	182
16.922	„	166
19.207	VI	36
19.333	V	216
20.135	„	182
20.227	VI	34
20.813	V	183
21.043	„	183
21.371	„	201
21.474	„	197
21.526	„	2
21.581	„	198
21.971	„	201
22.030	„	202
22.321	„	202
22.322	„	203
22.324	„	203
22.852	„	214
24.200	„	4
24.304	VI	92
24.527	„	3
24.571	V	214
24.659	VI	44
24.687	„	8
24.755	„	5
25.154	V	215
25.186	„	215
25.283	VI	4
25.506	„	38
25.518	„	7
25.593	„	11
25.594	„	69
	Godina 1924.	
338	VI	6
512	„	7
836	„	8
1.386	„	40
1.724	„	12
2.000	„	12
2.508	„	34
2.516	„	13
3.100	„	13
3.508	„	38
3.843	„	35
4.289	„	43
4.305	„	37
4.379	„	66
4.433	„	44
4.517	„	41
4.639	„	35
5.141	„	110
5.218	„	32
5.262	„	42
5.283	„	37, 116
5.466	„	43
5.500	„	39
5.626	„	65
6.623	„	66

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
Godina 1924.		
6.894	VI	65
7.523	„	45
7.668	„	69
9.913	„	111
9.926	„	93
10.073	„	73
10.151	„	89
10.220	„	98
10.264	„	93
10.381	„	89
10.980	„	108
11.171	„	90
11.269	„	112
11.309	„	92
11.431	„	91
11.435	„	189
12.148	„	120
12.321	„	113
12.673	„	330
12.906	„	104
13.305	„	118
13.345	„	121
13.439	„	110
13.550	„	107
13.721	„	183
14.252	„	186
14.308	„	114
14.332	„	193
14.582	„	184
14.745	„	189
14.921	„	185
15.261	„	185
15.358	„	190
15.521	„	191
15.539	„	188
15.681	„	186
15.687	„	187
15.944	„	257
16.645	„	100
17.099	„	191
17.785	„	193
18.010	„	191
18.065	„	252
18.406	„	293
18.820	„	194
19.269	„	245
19.313	„	381
19.568	„	177
19.589	„	252
19.799	„	194
21.253	„	290
21.801	„	247
21.833	„	47
22.036	„	247
22.354	„	298
22.560	„	248
23.021	VII	50
23.293	VI	291
23.440	„	294
23.552	„	248
23.693	„	253, 330
24.023	„	249
24.023	VII	123
24.058	VI	250
25.020	„	258
25.524	„	292
Godina 1924.		
25.781	VI	289
26.327	„	329
26.816	„	110
29.961	„	329
30.332	„	343
30.581	„	51
30.749	„	112
30.823	„	54
31.070	„	54
31.471	„	332
31.900	„	342
32.020	VII	116
32.212	„	52
Godina 1925.		
1.143	VII	209
1.657	„	123
2.049	„	456
2.280	Brest. VIII	203
2.282	VII	47
2.627	„	49
2.629	„	48
2.720	„	53
2.787	„	24
3.207	„	192
3.239	„	50
3.420	„	118
4.893	„	117
5.057	„	113
5.108	„	116, 364
5.980	„	114
6.189	„	209
6.236	„	118
6.641	„	111
7.388	„	119
7.931	„	354
8.238	„	217
8.846	„	355
8.941	„	120
8.942	„	121
9.061	„	211
9.411	„	203
9.590	„	357
9.627	„	212
9.627	VIII	77
9.876	VII	210
10.410	„	104
10.466	„	214
10.644	„	200
10.980	„	203
11.066	„	217
11.684	„	361
11.698	„	219
12.052	„	218
12.097	„	200
12.432	„	211
12.450	„	220
13.169	„	465
13.708	„	218
13.971	„	409
14.057	„	219
14.379	„	193
14.393	„	357
14.614	„	358
14.633	„	213
Godina 1925.		
15.591	VII	363
16.293	„	358
17.107	„	359
17.901	„	465
18.170	„	360
18.753	„	361
20.549	„	363
20.626	„	364
20.718	„	464
21.525	„	463
21.926	„	541
22.232	„	462
22.412	„	540
23.157	„	543
24.513	„	466
24.690	„	544
25.585	„	541
25.588	„	462
25.798	„	542
26.940	„	448
27.152	„	539
27.818	„	545
27.953	„	540
28.011	„	544
28.169	VIII	206
30.688	VII	538
30.765	„	540
31.838	VIII	85
32.142	„	292
32.330	VII	524
33.240	VIII	85
33.343	„	81
33.798	„	86
33.811	„	84
34.464	„	295
34.540	„	84
34.568	„	86
34.727	„	202
Godina 1926.		
65	VIII	115
102	„	80
1.405	„	117
1.674	„	192
2.112	„	203
2.474	„	188
2.561	„	197
3.000	„	193
3.341	„	117
4.221	„	113
4.301	„	113
4.435	„	491
4.543	„	114
6.364	„	202
6.452	„	201
6.467	„	304
7.007	„	200
7.081	„	194
7.157	„	192
7.282	„	189
7.723	„	194
7.824	„	294
7.845	„	296
8.332	„	190
8.556	„	624
8.630	„	608

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
	Godina 1926.	
8.701	VIII	190
8.944	„	292
9.033	„	191
9.440	„	205
9.913	„	382
9.929	„	398
10.589	„	204
11.146	„	305
11.149	„	306
11.466	„	384
12.869	„	293
13.022	„	303
13.164	„	491
13.350	„	383
13.360	„	297
14.655	„	392
14.097	„	293
14.403	„	364
14.670	„	302
14.804	„	299
16.510	„	268
16.906	„	476
16.927	„	296
17.866	„	475
18.111	„	380
18.193	„	380
18.792	„	358
19.200	„	363
19.321	„	358
19.482	„	362
19.585	„	457
20.045	„	379
20.101	„	382
20.667	„	391
20.995	„	383
21.588	„	391
21.589	„	394
21.944	„	392
22.374	„	460
22.545	„	460
22.575	„	398
23.671	„	394
23.907	„	461
24.464	„	462
24.505	„	487
25.361	„	462
25.365	„	624
25.610	IX	123
25.811	VIII	465
27.075	„	484
27.390	„	475
27.723	„	465
28.006	„	481
28.745	„	465
28.761	„	466
28.851	„	466
28.895	„	468
29.044	„	467
30.209	„	485
30.386	„	486
30.752	„	469
30.856	„	474
30.946	„	471
31.068	„	472
31.090	„	470
31.337	„	470
	Godina 1926.	
31.468	VIII	471
31.753	„	473
32.213	IX	173
32.294	VIII	486
32.357	„	609
32.437	„	485
33.397	„	623
33.630	„	610
33.734	„	611
33.862	„	612
34.718	„	615
34.465	IX	173
35.476	VIII	618
35.707	„	619
35.896	„	619
36.733	„	618
36.739	IX	36
37.049	VIII	623
37.079	IX	175
37.250	„	47
37.714	„	37
38.154	„	36
38.968	„	127
39.050	„	35
39.238	„	117
40.475	„	34
40.666	„	34
40.703	„	33
41.174	„	118
41.249	„	33
41.256	„	31
41.330	„	31
41.331	„	30
41.359	„	30
41.460	„	29
41.467	„	122
	Godina 1927.	
107	IX	42
196	„	42
1.170	„	41
1.394	„	233
2.870	„	182
2.945	„	126
3.359	„	174
3.606	„	176
3.606	X	804
3.610	IX	126
3.627	„	179
3.900	„	124
4.008	„	287
4.021	„	234
4.022	„	236
4.354	„	125
4.442	„	127
4.906	„	237
5.908	„	184
6.247	„	179
6.823	„	236
6.995	„	180
8.994	„	228
9.122	„	182
9.123	„	183
9.186	„	234
9.569	„	183
9.841	„	185
	Godina 1927.	
10.017	IX	230
10.630	„	231
10.664	„	233
11.197	„	232
11.280	„	364
11.303	„	230
12.566	„	231
13.805	„	273
13.881	„	225
13.882	„	237
14.344	„	285
14.354	„	229
14.662	„	364
14.685	„	226
15.430	„	285
15.461	„	289
16.059	„	288
16.174	„	288
16.694	„	281
16.853	„	390
16.868	„	334
16.993	„	280
16.993	„	339
17.269	„	287
18.213	„	342
18.658	„	339
18.720	„	290
18.802	„	514
19.392	„	339
20.126	„	365
20.258	„	390
22.609	„	391
24.365	„	400, 401
24.916	„	361
25.172	„	402
25.643	„	362
25.644	„	363
25.736	„	394. 395
25.799	„	403
25.809	„	481
26.302	„	393
26.306	„	514
27.435	„	392
29.621	X	154
29.983	IX	513
30.052	„	481
30.607	„	483
30.855	„	483
31.185	X	193
31.196	IX	670
31.453	„	484
33.425	„	671
33.969	„	672
34.372	„	515
34.376	„	516
35.084	„	670
35.354	„	515
36.015	„	671
37.089	„	516
38.033	„	637
38.033	X	63
38.224	IX	673
39.440	„	672
39.673	„	674
39.864	„	675

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
Godina 1927.		
40.301	IX	674
40.373	„	678
40.472	„	675
41.223	„	676
45.288	X	276
45.492	„	65
45.774	„	47
45.966	IX	677
46.315	„	677
47.000	X	59
47.364	„	76
47.595	„	64
47.682	„	61
48.465	„	66
49.101	„	65
49.194	„	74
Godina 1928.		
1.421	X	78
1.871	„	77
1.913	XII	277
2.281	X	153
2.894	„	530
3.005	„	193
3.367	„	145
3.554	„	154
5.191	„	154
5.686	„	194
6.748	„	131
8.051	„	433
8.901	„	195
8.914	„	275
9.173	„	268
9.769	„	195
9.916	„	196
9.959	„	280
9.962	„	276
10.251	„	344
10.852	„	267
11.023	„	695
11.281	„	269
11.680	„	531
11.773	„	498
11.827	„	275
13.289	„	343
13.774	„	441
15.501	„	343
15.800	„	433
15.883	„	436
16.765	„	344
17.077	„	531
17.857	„	435
17.934	„	437
17.935	„	433
18.417	„	493
18.600	„	434
19.192	„	441
19.830	„	428
20.184	„	435
20.456	XI	151
20.486	X	438
21.349	„	439
21.352	„	438
21.619	„	537
21.686	„	493
22.225	„	494
Godina 1928.		
23.953	X	499
24.324	„	498
25.648	„	698
26.158	„	532
27.423	XII	40
27.541	X	535
27.830	„	804
27.974	„	536
28.433	„	534
28.720	„	534
28.977	„	538
29.203	„	539
30.041	„	536
31.551	„	698
32.281	„	695
32.380	XI	284
34.228	X	803
35.359	„	699
35.425	„	802
39.274	„	801
39.996	„	800
42.120	XI	286
43.057	„	62
43.490	X	800
44.600	„	798
44.819	XI	59
44.990	„	58
45.581	„	179
45.885	„	150
45.934	„	149
45.139	„	58
46.515	X	805
46.790	„	799
47.468	XI	283
48.237	„	66
48.333	„	154
48.646	„	61
48.652	„	65
48.800	„	64
49.887	„	68
49.991	„	67
50.808	„	598
Godina 1929.		
85/Prs	XI	629
141	„	66
1.603	„	149
2.533	„	159
2.702	„	152
3.134	„	153
3.232	„	154
3.468	„	646
4.040	„	160
4.302	„	150
4.307	„	152
4.587	„	155
4.742	„	160
4.801	„	153
4.807	„	158
4.905	„	156
5.454	„	283
5.459	„	284
5.513	„	161
5.593	„	282
6.550	„	286
7.081	„	281
Godina 1929.		
7.424	XI	281
8.836	„	455
9.050	„	396
11.620	„	459
11.757	„	396
11.758	„	398
11.961	„	398
12.378	„	503
13.005	„	458
13.808	„	493
14.078	„	452
14.342	„	452
14.734	„	399
15.936	„	494
16.055	„	504
16.190	„	493
16.483	„	453
16.736	„	502
17.210	„	495
17.646	„	747
17.663/R	XII	33
17.945	XI	502
18.622	„	498
18.704	„	645
18.861	„	499
19.197	„	501
20.016	„	503
20.132	„	499
20.956	„	599
21.266	„	500
21.284	„	503
21.301	„	500
21.563	„	747
21.646/R	„	750
24.284	„	646
25.596	„	600
26.216	„	751
26.255	„	653
26.908	„	629
27.423	„	634
27.910	„	599
30.039	„	651
31.056	„	647
31.785	„	748
35.231	„	654
36.993	XII	36
37.243	XI	750
38.507	„	748
38.963	„	750
40.671	„	828
41.218	„	830
41.421	„	754
41.665	„	894
41.734	„	829
43.003	„	823
44.405	„	831
45.075	„	895
45.218	„	891
45.962	„	885
46.979	„	891
47.110	„	886
47.369	„	889
48.509	XII	38
48.581	XI	885
48.613	„	886
50.290	„	892

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
Godina 1929.		
50.442	XI	893
51.022	„	1009
53.803	XII	91
54.760	XI	1008
55.260	XII	41
55.502	„	35
55.540	„	34
55.899	„	174
56.543	„	41
57.004	„	35
58.078	„	37
58.770	„	43
Godina 1930.		
49.Prs.	XII	381
1.797	„	93
3.353	„	37
3.651	„	93
4.050	„	91
4.356	„	90
6.147	„	180
6.502	„	129
7.121	„	175
7.335	„	129
8.158	„	280
9.393	„	181
9.819	„	172
10.275	„	182
10.964	„	181
11.053	„	174
11.293	„	182
11.651	„	178
12.004	„	232
13.100	„	177
13.492	„	231
13.604	„	229
13.616	„	278
14.045	„	230
14.118	„	232
14.681	„	228
15.004	„	230
16.012	„	227
16.980	„	229
17.164	„	228
18.083	„	279
18.322	„	547
19.158	„	276
19.195	„	237
19.240	„	276
19.608	„	279
20.687	„	334
20.765	„	335
21.086	„	282
22.768	„	283
23.163	„	378
23.234	„	380
23.731	„	283
24.754	„	379

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
Godina 1930.		
26.440	XII	335
26.645	„	336
27.731	„	437
27.775	„	378
28.921	„	338
31.720	„	477
32.070	„	379
32.323	„	381
32.325	„	380
32.686	„	476
34.362	„	435
36.209	XII	436
36.361	„	437
37.831	„	432
39.884	„	475
40.001	„	433
40.002	„	474
40.044	„	475
40.080	„	432
40.122	„	476
40.463	„	475
41.700	„	549
42.953	XIII	205
43.115	XII	473
43.280	„	473
46.212	„	606
46.924	„	547
48.149	„	550
48.150	„	550
49.152	„	552
50.764	XIII	204
51.003	XII	606
55.031	XIII	50
57.225	„	49
57.301	„	56
57.495	„	54
58.300	„	205
58.480	„	47
58.493	„	48
58.870	„	157
59.574	„	55
59.575	„	57
60.570	„	152
Godina 1931.		
88 Prs.	XIII	270
116 Prs.	„	284
160 Prs.	„	394
168 Prs.	„	394
234 Prs.	„	521
294 Prs.	„	578
465	„	684
1.410	„	154
1.842	„	155
5.211	„	156
5.212	„	157

Broj okružnice	Štampano u „Radničkoj Zaštiti“ Godište	Strana
Godina 1931.		
5.213	XIII	159
5.780	„	160
6.177	„	282
7.392	„	283
7.667	„	207
8.032	„	281
8.960	„	281
9.700	„	269
10.267	„	281
11.878	„	338
13.941	„	283
14.957	„	339
15.587	„	396
15.882	„	340
18.070	„	340
18.571	„	340
20.090	„	395
20.537	„	396
21.853	„	456
22.110	„	396
22.612	„	523
23.840	„	641
26.211	„	455
27.221	„	458
27.228	„	453
28.190	„	455
28.418	„	457
29.0 0	„	459
30.083	„	520
31.081	„	459
31.203	„	519
31.643	„	584
31.690	„	518
32.860	„	519
33.381	„	520
34.727	„	522
35.288	„	522
36.246	„	580
37.276	„	582
38.239	„	579
38.844	„	577
39.201	„	587
41.075	„	588
41.092	„	587
41.599	„	636
42.201	„	581
42.601	„	639
43.161	„	638
43.948	„	640
44.248	„	638
45.285	„	643
46.840	„	641
46.909	„	685
47.041	„	684
48.501	„	761
49.330	„	686
50.098	„	761
50.933	„	686

Digitized by Google

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

GODINA 1931

Digitized by Google

Izlazi mesečno kao prilog „Radničke Zaštite“.

Uredjuje:
BRANIMIR HABERLE
odgovorni urednik.

Digitized by Google

K A Z A L O

Arapski brojevi označuju stranice.

A

Angažovanje — stranih umetnika (rešenje Ministra Prosvete) 62

B

Budžetske odredbe — o sprovodjenju budžeta ustanova posredovanja rada za 1931. g. 1

D

Dopuna — pragmatike službenika posredovanja rada (§. 22) 52

I

Izmene i dopune »Pragmatike službenika posredovanja rada« (§. 8, 75, 76, 77 i 78) 42

K

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u god. 1931 u januaru 33, u februaru 34, u martu 35, u aprilu 36, u maju 45, u junu 49, u julu 53, u augustu 57, u septembru 64.

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1929 god. . . . 31

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1930 god. . . . 32

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u god. 1931 do aprila 37, do maja 46, do juna 50, do jula 54, do augusta 58, do septembra 63.

P

Podela ubranih prinosa na osnovu čl. 110. Finansiskog zakona za 1922-1923 god. i Naredbe Ministra socijalne politike od 7. decembra 1922. god. zajedno sa priteklim kamatima prema §§-ima. 37—39. Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. novembra 1927 god. i §§-ima. 143—146. Naredbe o sprovodjenju iste Uredbe za god. 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 i 1928 (sa pregledima I.—VII.) . 17

Posredovanje kabaretskih artista (rešenje Ministra prosvete) 62

Pravilnik povlašćene jugoslovenske umetničke agencije Udruženja glumaca . . . 60

Preintabulacija imanja mariborske općine sa države u korist Javne berze rada u Ljubljani 48

Pretvaranje ekspozitura Javnih berzi rada u Skoplju, Nišu, Banja Luci i na Sušaku u podružnice i obrazovanje nadzornih odbora kod podružnica 41

Pretvaranje ekspoziture Javne berze rada u Subotici u podružnicu 62

Sastav upravnih odbora Javnih berza rada (rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja) 41

Opaska: Ovom godištu prileže kao prilozi:

a) mesečni statistički izveštaji Javnih berza rada i Centralnog odbora za posredovanje rada za mesece oktobar do decembra god. 1930. i od januara do septembra god. 1931.

b) tromesečni statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za četvrto tromesečje god. 1930., prvo i drugo tromesečje god. 1931.

c) polugodišnji statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za drugo polgodje 1930. god. i prvo polgodje god. 1931.

d) godišnji statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za god. 1930.

e) mesečni statistički izveštaji neobrtnih (humanitarnih) berza rada za mesece maj do septembra 1931. god.

Godištu izveštaja službe posredovanja rada za 1930. god. prileže su kao prilozi:

a) Završni račun ustanova posredovanja rada za god. 1929.

b) Mesečni statistički izveštaji Javnih berza rada i Centralnog odbora za posredovanje rada za mesece septembar do decembra 1929. god. i januar do septembra 1930. god.

c) Tromesečni statistički izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za treće i četvrto tromesečje 1929. god., te za prvo, drugo i treće tromesečje 1930. god.

d) Godišnji izveštaj Centralnog odbora za posredovanje rada za god. 1929.

U ranijim godištima uvezana je »Služba posredovanja rada« zajedno sa ostalim dijelovima »Radničke Zaštite«.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 15 JANUARA 1931 | BROJ 1

DR. ŽELJKO HAHN:

„RADNIČKI SANATORIJ KRALJA ALEKSANDRA“ U VRNJAČKOJ BANJI

Dne 27. novembra ove godine otvoreno je na svečani način u prisustvu pretstavnika Njegova Veličanstva Kralja, pretstavnika vlasti i radničkog osiguranja novo banjsko lječilište našeg radničkog osiguranja u Vrnjačkoj Banji. Lječilište je vlasništvo Središnjeg ureda, koji ga je predao okružnom uredu u Beogradu da ga uredi i da njime upravlja.

Ova najnovija zdravstvena ustanova radničkog osiguranja nosi po dozvoli Njegovog Veličanstva Kralja naziv: »Radnički sanatorijum Kralja Aleksandra«.

Lječilište leži na jednom od najljepših i najboljih mjesta glasovite Vrnjačke banje sasvim u centru, dva tri minuta hoda od novosagradjenog monumentalnog kupališta i izvora tople mineralne vode.

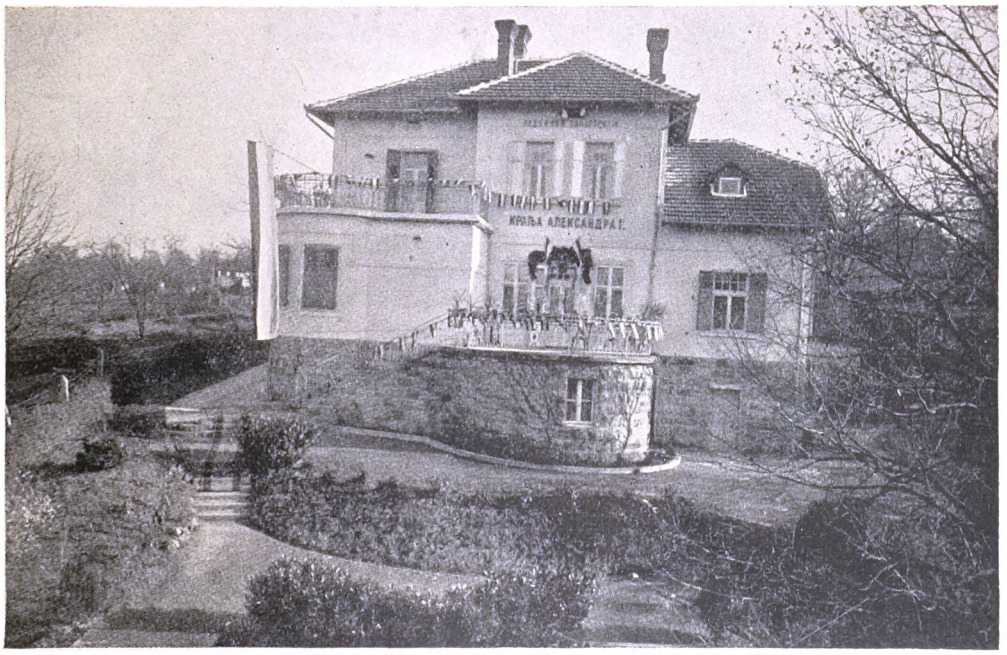

Pogled na zgradu sanatorija

Radničko osiguranje može da šalje u banje samo za rad nesposobne dakle ozbiljno bolesne članove. Za ovakove teže bolesnike velika je olakšica da ne treba da idu daleko do banje i do izvora.

Digitized by Google

Lječilište leži na brežuljku u lijepoj bašti. Vidik iz prozora bolesničkih soba na bijele kuće, na zelene bašte i parkove banje, na šumom obrasle brežuljke i bregove u divnoj okolici banje vrlo je lijep. Ovakva ljepota prirode i potpuni mir djeluju povoljno na dušu svakog bolesnika.

Cijelo imanje ima oko 3.000 m² površine, dakle dosta mjesta, da se lječilište proširi ako će se pokazati potreba. S jedne i s druge strane lječilišta su prazne parcele, vlasništvo države. Lječilište ima dvije lijepe zgrade. Manja zgrada kraj ulaza treba da služi liječenju bolesnika. Ima jednu malu verandu-čekaonicu i jednu sobicu za ordinaciju. U jednoj većoj sobi i u nuzprostorijama stanuje sada upravnik lječilišta g. Dr. Lj. Davidović. Bolesnici se liječe u banji u glavnome tako da piju mineralnu toplu i hladnu vodu, da se kupaju i da se liječe dijetetskom hranom. Ali pošto banjsko lječilište radničkog osiguranja koje radi i zimi, u kojem ima stalno oko 20 bolesnika, teško može da bude bez dobrog uredjaja za opću medicinu i bez svakog uredjaja za fizikalnu terapiju urediće se ordinacija sa najnužnijim priborom za medicinsku dijagnostiku i za fizikalnu terapiju.

Druga glavna i ljepša zgrada lječilišta je jednokatnica ima devet soba sa 22 kreveta za bolesnike, jednu blagovaonu,

Svečano otvorenje sanatorija

kadnu kupaonu, lijepu terasu, kuhinju i nuzprostorije.

Kuća ima vodovod. U sobama bolesnika ima naprava za umivanje sa tekućom toplom i hladnom vodom. Kuća ima kanalizaciju, kloseti se ispiraju s vodom. Izmeti se sakupljaju u jamama. Rasvjeta je električna. Sobe su svjetle, zračne, besprikorno čiste, podovi pokriveni linoleumom. Bolesnici imaće dakle ugodan stan, biće liječeni od liječnika lječilišta,

Digitized by Google

upotrebljavaće toplu mineralnu vodu banje za kupanje, toplu i hladnu mineralnu vodu za piće i za ispiranje. Živiće u banji po uputstvu i pod nadzorom liječnika. Imaće dijetetsku hranu, a dijetetska je kuhinja, ako se vodi ozbiljno, po zahtjevima savremene nauke i pod nadzorom savjesnoga liječnika jedan od najvažnijih činilaca liječenja onih bolesti od kojih se u glavnom liječe bolesnici ove banje.

Vrnjačka je banja najposjećenija i najglasovitija naša banja. Imala je posljednjih godina od 25.000 do 28.000 posjetilaca. Banja je vlasništvo države, nalazi se u Vrnjcima na željezničkoj pruzi Stalać-Sarajevo. Banja je udaljena od željezničke stanice oko 4 kilometra.

Klimatske su prilike vrlo dobre. Banja se nalazi u lijepoj dolini vrnjačke rijeke na brežuljcima koji pripadaju Goč planini. Goč planina je ogranak Kopaonika. Banja leži na sjevernoj strani Goča u nadmorskoj visini od 275 m. Lijepim šumama obrasli brežuljci i bregovi okolice štite banju od jakih vjetrova i blagi povjetarac koji naročito u veče dolazi od Goča ublažuje vrućinu najtoplijih dana. Banja ima dosta sunca, vrlo rijetko magle. Barometrijski je srednji tlak 742 mm. Relativna je vlaga u aprilu 60 u julu 74 u septembru 80. Kišnih dana ima prosječno u aprilu 3 u julu 7 a u septembru 6. Prosječna je temperatura u aprilu 12.2°, u julu 19.6° a u septembru 16.6° C.

Banja ima izvore tople, mlake i hladne mineralne vode. Topla i mlaka voda upotrebljavaju se za kupanje, sve vrsti mineralne vode piju se i služe za ispiranje grla, usta i t. d. i za inhalaciju. Topla mineralna voda ima temperatura od 36.5° C, mlaka 28° C, a hladna 17, do 19° C.

Po analizi Dr. Nikolića i Dr. Zegi ima u jednoj litri tople mineralne vode:

Suvoga ostatka	2.0976	gr.
Gubitka pri žarenju	0.1789	„
Oksida natriuma	0.8268	„

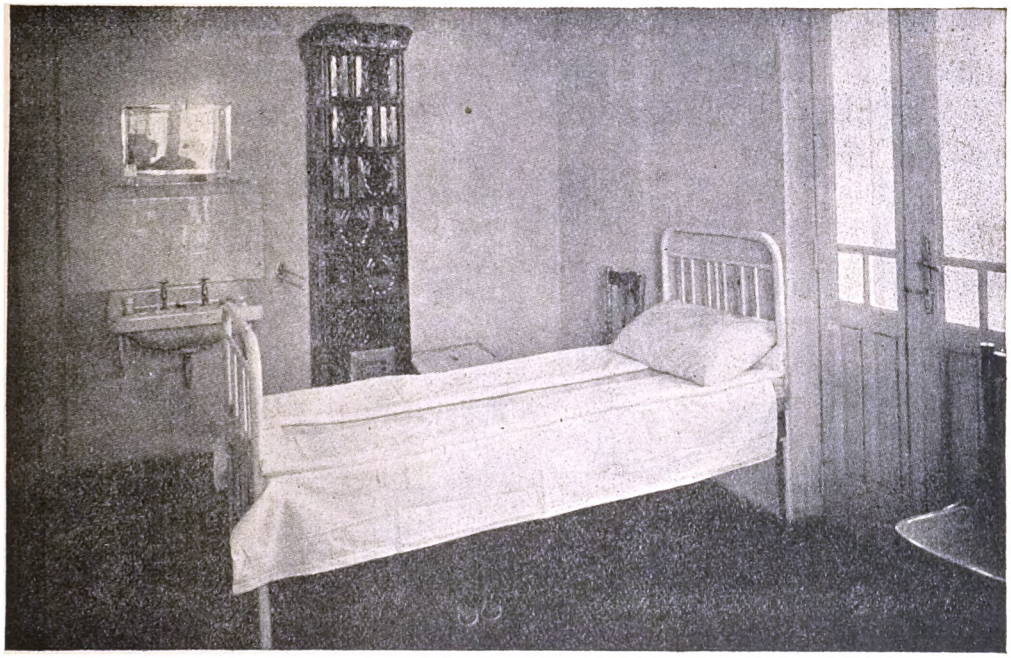

Soba u radničkom sanatorija

Oksida kalijuma	0.0825	„
Oksida litijuma	0.00004	„
Oksida kalcijuma	0.1128	„
Oksida magnezijuma	0.1174	„
Oksida gvožđja	0.0028	„
Oksida aluminijuma	0.0024	„
Amonijaka	0.00035	„
Hlora	0.0410	„
Silicijum dioksida	0.0588	„
Ugljene kiseline ukupno	3.0959	„
Slobodne ugljene kiseline	1.3817	„

Izračunato u solima ima u jednoj litri tople mineralne vode natrijum-bikarbonata 2.0617, kalcijum-bikarbonata 0.3262 gm. magnezijum-bikarbonata 0.4274 gm. Topli izvori vrnjačke banje idu u red alkalno-kiselih homeoterma. Alkalična

Digitized by Google

je voda po svome kemijskom sastavu, a zove se »kisela« voda, jer ima slobodne ugljične kiseline, terma je, jer je od prirode topla. Temperatura vode odgovara od prilike temperaturi zdravog ljudskog tijela.

Hladna mineralna voda ima slični sastav kao i topla samo ima više magnezijum-bikarbonata, 1.1497 gma u jednoj litri. Ona ide u red alkalnih-zemno alkalnih kiselih voda. Hladna se mineralna voda pije. Novosagradjeno glavno kupalište ima dva velika basena i 80 kabina. Vestibil, koji je ukrašen vrlo lijepim plemenitim mramorom u raznim bojama vrlo je ukusan i djeluje uslijed lijepih svojih proporcija monumentalno.

Predvidjene su prostorije za bakteriološku stanicu, za elektroterapiju, za tuševe i t. d. Na krovu zgrade nalaze se prostrane sunčane terase.

Liječenje u našem lječilištu u Vrnjačkoj banji indicirano je za bolesne osiguranike ureda, koji su nesposobni za rad, kojima treba banjsko i dijetetsko liječenje, koji se kod kuće ili u bolnici ne daju uspješno liječiti i koji boluju:

1. od bolesti pribora za varenje, (dispepsija i katari želuca i crijeva i t. d.),
2. od bolesti jetra i žućnog mjehura,
3. od bolesti poremećenja izmjene materije u tijelu i poremećene ishrane: šećerna bolest i ulozi gihti (urična diateza),
4. od kroničnih bolesti organa za disanje, naročito kroničnih katara dušnika i bronhija, sipnja, kod posljedica zapaljenja plućne maramice,
5. od stanovitih bolesti bubrega i bubrežne kesice (pijelitis, kamenčići) i kod katara bešike,
6. od kroničnih eksudata u vezi s oboljenjima ženskih polnih organa,
7. od teške bljedoće, naročito u slučajevima u kojima je ona u vezi sa gore spomenutim oboljenjima. U vodi ima malih količina gvoždja, ali djeluje i blaga klima i kupanje na opću ishranu tijela.

Kontraindicirana je Vrnjačka banja za tuberkulozne osiguranike i za bolesnike, koji su lako naklonjeni kojoj vrsti krvarenja.*

* Podaci o klimatskim prilikama banje, o kemijskom sastavu vode, o indikacijama i neki drugi podaci nalaze se u knjizi »Ljekovite vode i klimatska mjesta u Kraljevini S. H. S.« od prof. Dr. Šćerbakova, prof. Dra. Leke i Dr. Joksimovića, Beograd 1922, i »Lečenje u Vrnjačkoj Banji« od Dr. Tome O. Milića, banjskog lekara, Beograd, 1928.

Indikacije za osigurane radnike su iste kao za svakoga drugog bolesnika. Nužna ograničenja u indikaciji posljedica su toga, što radničko osiguranje mora da ostane zbog skučenosti materijalnih sretstava osiguranja za slučaj bolesti u onim granicama, koje je postavio zakon. Banjsko liječenje u radničkom osiguranju ne može da bude formula s kojom se pojedini izabrani osigurani članovi šalju na ljetni odmor, na ljetovanje u banju. Nijedno radničko osiguranje zato nema sretstava a najmanje naše, koje mora da nosi teret izdržavanja starih i iznemoglih radnika pošto kod nas još nije stupilo na snagu osiguranje za slučaj iznemoglosti.

Ali to nije ni zadaća radničkog osiguranja u današnjoj njegovoj formi. Na teret radničkog osiguranja možemo poslati u banje samo bolesne, za rad nesposobne radnike, kod kojih je liječenje u banji i dijetetsko liječenje najbrži i najbolji, dakle i najjeftiniji način liječenja. Slučajevi koji se daju i kod kuće uspješno liječiti ne spadaju dakle u banje. Bolesti želuca i disala, bubrega i crijeva, nijesu ljetne »sezonske« bolesti. Ima ih zimi isto toliko kao i ljeti. Zato će naše lječilište u Vrnjačkoj banji raditi kroz cijelu godinu, i liječiće na taj način mnogo više radnika nego li koje mnogo veće lječilište, koje radi samo 2—3 ljetna mjeseca kako je to do sada bio slučaj.

Ljetna navala na lječilišta radničkog osiguranja i praksa da naši uredi u glavnome samo ljeti napunjavaju naša lječilišta i ostavljaju pojedina lječilišta u zimi na pola prazna, znak je toga da ni bolesnici ni svi liječnici a ni svi upravnici nijesu još sasvim shvatili zašto treba da služe naša lječilišta i koje su materijalne i zakonske granice radničkog osiguranja.

Ustrajnim i mirnim radom ukloniće se i ovi nedostaci. Naša banjska lječilišta izvršiće bez svakih smetnja svoju veliku misiju.

Medju osiguranim radnicima ima vrlo mnogo teških oboljenja probavnog sistema, želuca i crijeva, jetara i žućnog mjehura.

Po statistici Središnjeg ureda otpada na 100 članova prosječno oko 750 dana bolovanja na godinu. Od toga otpada najviše na tuberkulozu 128 dana, na ozljede 109 dana, na zarazne bolesti 77 dana, a na bolesti probavnih organa 65 dana bolovnja u godini dana.

Na ova četiri oboljenja otpada dakle više od polovice svih dana bolovanja, a

Digitized by Google

samo manje od polovice ostaje za sve druge bolesti i za porodjaje.

Bolesti probavnih organa su kod naših radnika dakle zaista vrlo česte; one stoje po svojoj važnosti u našem radničkom osiguranju na 4. mjestu. To je napadna činjenica, jer se mislilo da su bolesti želuca i crijeva obično bolesti imućnih slojeva, gdje se premnogo jede. Dokazano je, da to nije tačno. Teška i česta oboljenja želuca i crijeva radnika posljedica su slabe i neracijonalne hrane. Veliki broj radnika radi daleko od svoga doma. Jede na mjestu rada hladnu, često kvalitativno lošu, slabo priredjenu hranu, koju je u jutro donio sa sobom ili koju mu iz daleka donašaju. Stanovitu ulogu ima u etiologiji čestih oboljenja želuca i crijeva kod radnika i alkoholizam i loše navike, preslana, prepaprena, preljuta i premasna hrana našega naroda. Ali je nedovoljna, preslaba, loše priredjena hrana ipak najvažniji uzrok teških oboljenja želuca i crijeva kod našeg radništva.

Uredjenje našeg skromnog ali dobrog banjskog lječilišta u Vrnjačkoj Banji nije dakle nikakav luksus. Ono odgovara stvarnoj potrebi osiguranog radništva.

Njegov rad služiće na čast cijelom osiguranju i u korist bolesnim radnicima.

Digitized by Google

Socijalno osiguranje i revizija zakona o osiguranju radnika

Zagrebačka Radio stanica priredila je tečajem mjeseca decembra 1930. godine ciklus predavanja o osiguranju radnika pod ovim naslovom. Predavali su:

Milan Glaser, generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika

I.) Socijalno osiguranje (uvod)*
II. Naše osiguranje radnika
VII. Revizifa zakona o osiguranju radnika.

Dr. Željko Hahn, direktor zdravstvenog odjelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika

III. Zdravstvena i privredna korist radničkog osiguranja.
VI. O zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Dr. Ante Mudrinić, direktor okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu

IV. Zašto plaćamo okružnu blagajnu?

Dr. Ivo Ivančević, glavni liječnik okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu

V. Što Zagreb ne zna o radu svog okružnog ureda.

Donosimo ova popularna predavanja u cilju, da svima, koji žele predavati o našem osiguranju radnika dademo najkraći prikaz, po kojemu se mogu lako sastaviti potrebna predavanja. Za svako od ovih predavanja bilo je određeno samo 15 minuta vremena, pa je stoga u njima sadržano u najkraćem obliku samo najnužnije što treba reći prigodom jednog javnog predavanja o socijalnom osiguranju uopće i našem osiguranju radnika napose.

Molimo sve prijatelje socijalnog osiguranja, a napose namještenike osiguranja radnika, da u svrhu propagande i popularizacije socijalnog osiguranja drže što češće predavanja o našem osiguranju radnika.

Uredništvo.

MILAN GLASER:

SOCIJALNO OSIGURANJE (UVOD)

(PRVO PREDAVANJE.)

I.

Socijalno osiguranje važan je dio socijalne politike i nema danas napredne države bez tog osiguranja. Ono je stvoreno kao socijalno-politička mjera za opće poboljšanje ekonomskog položaja radnika, intelektualnih i manuelnih, i zakoni o socijalnom osiguranju zapravo su početak modernog radničkog zakonodavstva.

To osiguranje nazivalo se u početku radničkim, jer je osiguravalo samo radnike u užem smislu riječi, ali pošto je danas redovno već obuhvatilo sve slabije slojeve društva, poznato je općenito pod imenom socijalno osiguranje.

Historijat osiguranja radnika, kao i radničkog zakonodavstva uopće, od velikog je značenja po samu stvar. U kratko prikazan ovo je razvitak stvari:

Nakon pronalaska i uporabe strojeva u produkciji dobara zajedno sa razvitkom zanata, trgovine i industrije, pojavio se u ljudskome društvu nov čovjek, najamni radnik.

U početku teško je stanje toga radnika. Težina njegova položaja sastoji se u glavnom u nesređenosti radnih odnosa, koja je uzrokom potpune nestalnosti njegove egzistencije. Radna snaga jedini mu je izvor prihoda, a zdravlje jedino bogat-

* Rimski brojevi označuju redosljed predavanja.

Digitized by Google

stvo. Naplata rada minimalna je i jedva mu dostaje, da pokrije najpreče potrebe života. Za dane bolesti, starosti ili neuposlenosti ostaje mu malo ili ništa, a prestankom rada prestaju i najpotrebnija sredstva za održanje života.

Ogromni porast i neslućeni gospodarski razvoj, koji je nastupio posljednjih decenija prošloga stoljeća, tražio je i ogroman broj novih radnih sila. Od tog vremena radnici i njihove obitelji sačinjavaju veliki procenat, gdjegdje i više od polovine stanovništva industrijskih gradova, krajeva i država. I zato se nije moglo održati stanje, da čovjek, koji je radio kroz cijeli život, bez svoje krivice postane prosjak u času bolesti, nesreće, starosti ili besposlice. Nije se moglo održati ovo stanje, jer je protivno pojmu socijalne pravde i jer je ozbiljno ugrožavalo postojeći društveni poredak. I počelo se tražiti rješenje ovoga problema, koji je poznat pod imenom: radničko pitanje.

Pomoć pojedinaca, društva, pa i države same na osnovu zastarjelog sistema javne pomoći nije bila dostatna. Dobrovoljno udruživanje radnika u pripomoćne i sindikalne organizacije također nije pomoglo, jer su te organizacije bile preslabe, da riješe ovo krupno pitanje, koje je iz dana u dan zauzimalo sve veće dimenzije.

Trebalo je riješiti cijeli niz odnosa, koje sobom donosi moderan način gospodarstva i potpuno iskorišćivanje radne snage u današnjoj produkciji dobara.

Rješavanje tih pitanja bila je glavna sadržina socijalne politike kulturnih naroda prije svjetskog rata. Iz toga se postepeno razvilo i prvo socijalno zakonodavstvo i to ponajprije radničke zaštite, a zatim i radničkog osiguranja. Odredbe zakona o zaštiti radnika štite radnika od opasnosti i štete, koje ga mogu zadesiti u poslu; odredbe zakona o osiguranju radnika po mogućnosti naknadjuju mu nastalu štetu, kada uslijed bolesti, nesreće, iznemoglosti ili starosti izgubi svoju radnu ili privrednu sposobnost.

Radničko zakonodavstvo razvijalo se u pojedinim državama različno prema političkim i gospodarskim prilikama tih država. Poglavito je jakost radničkih organizacija odlučivala o uspjehu. U daljnjem razvitku postala je radnička zaštita nastojanjem medjunarodnih organizacija radnika predmetom rasprava posebnih Medjunarodnih konferencija.

Svjetski rat prekida ovaj napredak u rješavanju radničkog pitanja. Ali po svršetku rata ozbiljno se njime bavi Konferencija mira od 1919. godine. Nakon rata iskrena je i najveća želja cijelokupnog čovječanstva bila, da se osigura mir i sigurnost, da se nikada više ne će ponoviti strahote prošloga rata. U tom cilju zaključen je i potpisan Pakt Društva naroda i oživotvorena je Liga naroda, kao najveća tekovina svjetskoga rata.

U tom Paktu Društva naroda Konferencija mira u cilju osiguranja općega mira, obavezuje sve države, koje su članice Društva naroda, da obezbijede i održe pravične i čovječne uslove rada za čovjeka, ženu i dijete, na svojim vlastitim teritorijama, kao i u svim zemljama, na koje se prostiru njihove trgovačke i industrijske veze.

Konferencija mira tom prigodom ustanovila je da postoje i takovi uvjeti rada, koji za veliki broj ljudi znače nepravdu, bijedu i oskudicu, što sve zajedno stvara nezadovoljstvo, koje opći mir i harmoniju života dovode u opasnost, pa da stoga postoji i hitna potreba, da se ti uvjeti rada poprave. Naročito da se uredi radno vrijeme i nedeljni odmor, plaćanje nadnica, koje će radnicima osigurati pristojan život, osiguranje protiv bolesti i nesretnih slučajeva, penzije starcima i invalidima, borba protiv nestašice rada, zaštita djece i žena, načelo sindikalne slobode, organizacija profesionalne i tehničke nastave, kao i sve drugo, što je potrebno za uspješnu radničku zaštitu i dobro osiguranje radnika. Pobijedila je dakle misao socijalne pravde i steklo se opće uvjerenje, da je za opći mir potreban i zadovoljan radni narod cijeloga svijeta.

Za izvršenje toga programa stvorena je Medjunarodna organizacija rada sa sjedištem u Ženevi, kao sastavni dio Društva naroda.

Od godine 1919. do danas održala je Medjunarodna organizacija rada XIV. općih Konferencija, svojih glavnih skupština, u kojima redovno sudjeluje 56 država, medju njima i Kraljevina Jugoslavija. Odluke ovih Konferencija jesu Medjunarodne konvencije, kojima se uredjuju najvažniji odnosi na području zaštite i osiguranja radnika. Države, koje ratifikuju ove konvencije, dužne su da svoje socijalno zakonodavstvo reformišu u smislu ratifikovanih konvencija. I tako pomalo sve te konvencije zajedno čine

Digitized by Google

zapravo Medjunarodno radničko zakonodavstvo.

I tako napreduje, a pomalo i osvaja sve narode, ozbiljna težnja, da se pravedno urede socijalni položaj, uvjeti rada i život radnika na čitavom svijetu.

II.

Radničko osiguranje stvoreno je, da pomogne radnika, kada ga ostavi njegova radna sposobnost.

Cilj je osiguranju radnika, da na osnovu načela udruživanja i uzajamnosti obezbijedi osiguranim licima mogućnost egzistencije u vrijeme, kad im se umanji, ili kad izgube privremeno ili stalno svoju radnu sposobnost.

Ako je ovo udruživanje obavezno, tada je to obvezatno ili obligatorno osiguranje, ako je pak ostavljeno na volju pojedinca, tada je to dobrovoljno osiguranje radnika.

Prema vrsti radnika za koje je osiguranje uredjeno, dijelimo ga na opšte osiguranje radnika, osiguranje željezničara, rudara, pomoraca, poljoprivrednih radnika, privatnih namještenika i slično. Novije zakonodavstvo nastoji, da sve vrste radnika osigura u jedinstvenim, opštim zavodima za osiguranje.

Slučajevi umanjenja ili gubitka radne sposobnosti mogu u glavnom nastati zbog bolesti, porodjaja, nesreće, iznemoglosti (invaliditeta), starosti, smrti ili neuposlenosti. Prema tome za koji je od tih slučajeva odredjeno, dijelimo socijalno osiguranje na:

osiguranje za slučaj bolesti:

osiguranje za slučaj nesreće:

osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti; i

osiguranje za slučaj neuposlenosti.

Za svaku pojedinu vrst osiguranja odredjena su davanja i potpore već prema zadaći, koju ima da izvrši odnosno osiguranje.

Osiguranje za slučaj bolesti daje bolesnom radniku sve, što mu je potrebno, da mu se što prije povrati narušeno zdravlje i uspostavi potpuna radna i privredna sposobnost. Naročito besplatna liječnička njega, lijekovi, za slučaj potrebe bolnica, liječilište ili oporavilište, osim toga novčana potpora za uzdržavanje. U slučaju porodjaja odredjene potpore za majku i novorodjenče, a u slučaju smrti potpora za pogreb. U slučaju bolesti članova obitelji jednako liječenje i lijekovi.

Osiguranje za slučaj nesreće daje radniku u slučaju nesreće, koja ga je zadesila u poslu, liječenje do ozdravljenja, povrh toga doživotnu rentu, ako je uslijed nesreće nastupilo umanjenje radne sposobnosti. U slučaju smrti potporu za pogreb i rentu preostalim članovima porodice.

Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti daje radniku, koji je uslijed iznemoglosti ili starosti izgubio svoju radnu sposobnost, invalidsku ili starosnu rentu, u slučaju smrti potpore i rente porodici.

Osiguranje za slučaj neuposlenosti daje osiguranim radnicima novčane potpore za prvo vrijeme neuposlenosti i nastoji, da im pribavi odgovarajući posao.

Sredstva, koja su potrebna za vršenje osiguranja, ubiru se u obliku prinosa za osiguranje od osiguranih namještenika i njihovih poslodavaca.

Za sprovodjenje osiguranja organizovani su zavodi, redovno na sistemu samoupravnom tako, da osiguranjem upravljaju sami osigurani radnici i njihovi poslodavci. Nadzor nad osiguranjem vrši državna vlast, redovno preko organa, koji su naročito postavljeni u tu svrhu.

Za rješavanje sporova, koji nastanu izmedju osiguranih lica i zavoda, koji vrše osiguranje, organizovani su posebni obranički sudovi, ili naročiti sudovi radničkog osiguranja.

III.

Rezultati sprovodjenja socijalnog osiguranja pokazuju od kolike je vrijednosti to osiguranje po razvitak javnoga zdravstva, po narodno gospodarstvo i socijalnu politiku pojedinih naroda i država. Opću vrijednost socijalnog osiguranja najbolje možemo ocijeniti kada prikažemo, makar i u najgrubljim crtama, važnost tog osiguranja u Njemačkoj, toj klasičnoj zemlji socijalnog osiguranja.

Njemačko osiguranje radnika počelo se razvijati početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća, u vrijeme, kada se iz agrarne Njemačke počela stvarati moderna industrijska država.

Feudalna i konzervativna Njemačka, na čelu sa kancelarom Bismarkom, već je tada uvidjela, da je jedna od prvih obaveza države, da se pobrine za gradjane, kojima treba te pomoći. Priznaje se već tada, da to nije samo dužnost humanosti i kršćanske ljubavi, već da je to osnovna zadaća državotvorne politike, koja treba da radnom narodu dokaže, ka-

Digitized by Google

ko država ne postoji samo za zaštitu imućnih klasa, nego da je to ustanova, koja isto tako služi interesima i potrebama najsiromašnijih i najpotrebnijih.

Ova politika donijela je njemačkom narodu i državi neizmjerne koristi, jer je svojim socijalnim zakonodavstvom stvorila zadovoljnu i obezbijedjenu radničku klasu, koja je danas jedan od najjačih stupova države.

U Njemačkoj osigurano je oko 25 milijuna radnika i privatnih namještenika. Sa članovima obitelji to je oko 40 milijuna duša ili dvije trećine stanovništva cijele države. Statistika tog socijalnog osiguranja pokazuje nam, da je u razdoblju od god. 1885. do 1920., dakle u prvih 35 godina njegova opstanka, više od 125 milijuna ljudi primilo preko 20 milijardi njemačkih maraka potpore, što znači okruglo 275 milijardi naših dinara.

U prosjeku skoro je svaki treći čovjek godišnje jedamput bolestan. Godine 1929. prijavljeno je preko 12 milijuna oboljenja sa oko 290 milijuna dana bolesti i 120.000 smrtnih slučajeva. Jedno oboljenje traje u prosjeku 25 dana. Redovito 4% osiguranih lica dobiva novčane potpore. Iste je godine samo rashod grane osiguranja za slučaj bolesti iznosio dvije milijarde 230 milijuna njemačkih maraka ili okruglo 30 milijardi dinara.

U jednoj godini pretrpi poslovnu nesreću prosječno svaki 10. rudar, 25. radnik u zanatu i industriji, 100. radnik u poljoprivredi.

Na početku godine 1926. bilo je u Njemačkoj svega 720.000 lica, koja su uživala rente iz osiguranja za slučaj nesreće i preko 3 milijuna lica, koja su uživala rente iz osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Od toga 1,700.000 invalida i 1,300.000 udovica.

Pored toga njemačko socijalno osiguranje izgradilo je iz svojih rezerva i fondova sve potrebne poslovne i zdravstvene uredjaje za dobro sprovodjenje osiguranja. Držeći se načela, da je bolje predusretati oboljenja i nesreće, nego liječiti i plaćati otštete za izgubljenu radnu sposobnost, to je osiguranje učinilo sve, što je bilo moguće, da se očuva zdravlje i predusretnu poslovne nesreće osiguranih radnika. Sagradjene su potrebne bolnice, sanatorija, oporavilišta, obdaništa i druge zdravstvene ustanove.

Sa stajališta javnoga zdravstva i socijalne higijene ta djela imaju neprolaznu vrijednost. Suzbijanje pučkih bolesti, naročito tuberkuloze, te strašne radničke bolesti, dobilo je u Njemačkoj golemo značenje, pa su za kratko vrijeme postignuti i veliki uspjesi na tom polju rada.

Sa stajališta narodnog gospodarstva izneseni podaci pokazuju, koja su financijska sredstva potrebna, da se parališu ogromne štete, što ih bolest, poslovne nesreće, invalidnost i besposlenost nanašaju radniku i državi. Ovi podaci ujedno bjelodano dokazuju, kako se prinosi socijalnog osiguranja dobro ukamaćeni vraćaju narodu i privredi.

Uspjesi njemačkog socijalnog osiguranja na ekonomskom, zdravstvenom i socijalnom polju osigurali su toj grani socijalne politike pobjedu na čitavom svijetu. Danas, pedeset godina poslije osnutka tog osiguranja, nema više na svijetu uredjene države, u kojoj ne bi opstojalo osiguranje radnika.

NAŠE OSIGURANJE RADNIKA

(DRUGO PREDAVANJE.)

I.

Po svršetku svjetskoga rata stotinu je problema socijalne politike tražilo brzo rješenje. Nakon napora i teških patnja, ljudi su opravdano tražili zaštitu svojih prava i interesa. Kako drugdje, tako i u nas pitanje ratnih invalida, zaposljenja demobilisanih vojnika, naročito dobrovoljaca, opskrba bjegunaca iz okupiranih krajeva, zaštita djece i ratne siročadi, problem stanova, liječenje i spriječavanje zaraznih bolesti, uopće zaštita narodnog zdravlja, zatim agrarna reforma, kao i cijeli kompleks pitanja radničke zaštite i socijalnog osiguranja, trebalo je riješiti što bolje i što prije, jer je dobro i ispravno rješenje tih zadaća značilo ujedno: čuvanje narodnog zdravlja i u to vrijeme preko svega potrebne radne snage naroda.

Ogromni taj posao razdijeljen je u tri novo organizovana Ministarstva: Socijalne politike, Narodnog zdravlja i Agrarne reforme. Ministarstvo socijalne politike ozbiljno nastoji, da što prije stvori socijalno zakonodavstvo, koje će odgovarati našim prilikama. Jedan od prvih počeo se izradjivati nacrt Zakona o osiguranju radnika.

Digitized by Google

Osiguranje radnika nije nova stvar u Kraljevini Jugoslaviji, ono se u našim krajevima počelo vršiti već pred više od četrdeset godina. Još godine 1887. započelo je osiguranje radnika u Sloveniji i Dalmaciji, godine 1891. u Hrvatskoj i Slavoniji, te Vojvodini, a godine 1910. u Bosni i Hercegovini. Iste te godine stvoren je u Srbiji Zakon o radnjama, koji je sadržavao sve odredbe potrebne za sprovodjenje modernog socijalnog osiguranja.

Ovim starim zakonodavstvom pojedinih pokrajina bila je ujedno odredjena zadaća, kao i opseg novog zakona o socijalnom osiguranju Kraljevine Jugoslavije. Radnicima trebalo je sačuvati prava, koja su stekli po odredbama zakona, koji su tada važili u pojedinim pokrajinama države. Povrh toga trebalo je voditi računa o novim privrednim prilikama, koje su garantovale brzi razvitak naše privrede.

Prva osnova novog zakona izradjena je i otštampana već mjeseca aprila godine1919., druga 1920. godine. Novi zakon o osiguranju radnika sankcionisan je 14. maja 1922., te je stao na snagu 1. jula iste godine.

Ovaj je zakon uredio osiguranje radnika za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti. Za osiguranje u slučaju neuposlenosti predvidio je, da će se urediti kasnije jednim posebnim zakonom.

Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine izjednačio je cijelokupno staro zakonodavstvo radničkog osiguranja na čitavom području države. Tim zakonom usvojena su ujedno sva glavna načela, za kojima teži moderno socijalno zakonodavstvo. Naročito se pri tome imalo u vidu, da sve vrsti radničkog osiguranja čine samo jedan sistem, pa da stoga sve te vrsti mogu biti ponajbolje ostvarene u jednoj organizaciji. Jer zaista kod svih vrsta socijalnog osiguranja može se govoriti samo o jednom interesu i jednom cilju: da se na osnovu načela uzajamnosti obezbijedi osiguranim licima i njihovoj porodici mogućnost egzistencije u slučaju njihove radne ili privredne nesposobnosti bez obzira na to, da li je ta nesposobnost nastala zbog bolesti, invalidnosti, starosti, smrti, nesreće ili neuposlenosti.

Osnovna su načela toga zakona ova:

Osiguranje je obligatorno i uvedena je najširа obaveza osiguranja. Svako lice, koje radi za platu, obvezano je na osiguranje, i to na sve vrsti osiguranja. Pripadnici porodice svakoga osiguranog radnika osigurani su u slučaju bolesti bez plaćanja posebnog prinosa.

Centralizacija sviju vrsta osiguranja izvršena je u jednom Središnjem uredu za osiguranje radnika, a neposredno izvršivanje osiguranja dano je njegovim lokalnim organima, okružnim uredima i privatno-društvenim blagajnama, koji se prema potrebi organizuju na području cijele države.

U tim zavodima ostvarena je samouprava interesenata na osnovu paritetnog zastupanja osiguranih radnika i namještenika, te njihovih poslodavaca u svim upravnim organima zavoda.

Rješavanje sporova izmedju osiguranih lica i ureda za osiguranje predano je naročitim sudovima radničkog osiguranja.

Državni nadzor nad osiguranjem povjeren je Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja.

Pored toga je zakon dao mogućnosti da se usavrši zdravstvena služba osiguranja podizanjem vlastitih ambulatorija, apoteka, bolnica, oporavilišta i sanatorija. Dalje je omogućio ostvarenje svih potrebnih higijenskih i tehničkih mjera za zaštitu života i zdravlja radnikova i predupredjenje nesrećnih slučajeva u radionicama i fabrikama. Odredio je dovoljne potpore u naravi i novcu za sve vrste osiguranja, te se pobrinuo da se tereti osiguranja pravedno podijele na radnike i njihove poslodavce.

II.

Sprovodjenje socijalnog osiguranja po novom Zakonu o osiguranju radnika započelo je 1. jula 1922. godine. Organizovan je Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu, kao nosilac i centrala našeg socijalnog osiguranja, koji preko svojih organa, i to: 24 okružna ureda za osiguranje radnika i 3 privatno-društvene blagajne, vrši osiguranje radnika na području cijele države.

Za sada vrši se samo osiguranje za slučaj bolesti i nesreće. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ne vrši se, jer je jednom odredbom Finansijskog zakona od godine 1925. sprovodjenje tog osiguranja odloženo za kasnije vrijeme.

Svi pokušaji, da se izvrši i ta vrsta osiguranja ostali su svojevremeno bez

Digitized by Google

uspjeha. Tako se danas ne izvršuje cijeli sistem našeg socijalnog osiguranja. To djeluje vrlo štetno na samu ustanovu osiguranja, a naročito na finansije osiguranja za slučaj bolesti. Jer iznemogli i ostarjeli radnici liječe se godinama na račun osiguranja za slučaj bolesti (umjesto na račun invaliditeta) i ono jedva snosi teret toga stanja.

Neizvršivanje osiguranja za slučaj invaliditeta i smrti pored toga donosi sobom veliku moralnu i materijalnu štetu. Bez tog osiguranja ostarjeli i iznemogli radnik, kao i njegova porodica, padaju na teret javne dobrotvornosti, općine ili države, dok bi, da je to osiguranje sprovedeno, radnici već u mladim danima bili prisiljeni, da štede za slučaj svoje iznemoglosti i starosti. Prema tome životni interesi radnika, velika korist općina, gradova i države, pa i osjećaj socijalne pravde traže, da se izvrši u cijelosti naš zakon o osiguranju radnika. Kako radni program Kraljevske vlade u pitanjima socijalne politike medju ostalim predvidja i sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti, sigurno je da će se i ta vrsta osiguranja sprovesti u najskorije vrijeme.

Kada je 1. jula 1922. godine započelo osiguranje po novom zakonu bio je broj osiguranih lica svega 400 hiljada. Taj broj polagano raste, mjeseca septembra 1930. dosegao je 654.966, do sada najveći broj osiguranih radnika. Prosječni broj osiguranih bio je 1929. godine 605 hiljada od toga muških 467 hiljada (77%) i ženskih 138 hiljada (23%). Godine 1928. iznosio je prosječni broj osiguranih radnika 565 hiljada. U godinu dana porasao je dakle broj osiguranih za 40.000, a od godine 1922. za preko 200.000 radnika. Sa članovima porodica osiguranih lica osigurano je danas u Središnjem uredu preko 1,300.000 duša, što čini od prilike 10 posto pučanstva Kraljevine Jugoslavije.

Okružni uredi sa najvećim brojem osiguranih radnika jesu: Ljubljana sa 95.000, Beograd 68.000, Zagreb 58.000, a najmanji Tuzla sa 8.000 i Mostar 6.500 osiguranih radnika. Zagrebu treba da pribrojimo u Merkuru preko 10.000 osiguranih privatnih namještenika.

Novčane potpore, kao i prinosi svih vrsta osiguranja radnika odmjeruju se prema veličini osigurane nadnice ili zarade. Ima dvanaest nadničnih razreda, u najnižem osigurana je nadnica 6 dinara, u najvišem 48 dinara. U ovaj XII. razred spadaju svi radnici i namještenici sa preko 48 dinara dnevne zarade.

Statistika je preko svega vrijedna pomoćnica socijalne politike, naročito, kada se valjano primjeni. Ona će nam odmah sada dokazati apsolutnu potrebu našeg socijalnog osiguranja i pokazati kolika je zarada našega radnika.

Prosječna osigurana nadnica bila je 1924. godine 22 dinara, ona raste od godine do godine za nešto manje od jednog dinara i dosiže godine 1929. iznos od 26 dinara i 32 pare.

Te iste godine bilo je u Središnjem uredu za osiguranje radnika sa dnevnom zaradom do 11 dinara 97.000 osiguranih radnika, ovdje su ubrojeni svi šegrti, djeca i nešto žena; sa zaradom od preko 11 dinara do 20 dinara dnevno, ili 70 do 120 dinara tjedno 108.000 radnika; sa zaradom od preko 20 do 34 dinara dnevno ili 126 do 204 dinara tjedno 181.000 radnika; sa zaradom od preko 34 do 48 dinara dnevno ili 210 do 288 dinara tjedno 111 hiljada radnika; i sa zaradom od preko 48 dinara dnevno svega samo 108.000 radnika i namještenika.

Od ove zarade mora radnik da živi, da uzdržaje sebe i porodicu. Teško je i zamisliti, a kamo li izvršiti, da je kod te nadnice moguća još i štednja za crne dane bolesti i nesreće, iznemoglosti i starosti. Za te slučajeve treba da se pobrine naše socijalno osiguranje, jer radniku to doista nije moguće.

Ovdje se jasno razabire, kako je štednja radnika moguća jedino u obvezatnom osiguranju. Ovdje se vidi, kako prinos radnika za osiguranje u vrijeme mladosti i radne sposobnosti ima značaj štednje, a prinos poslodavca doprinos kapitala za uzdržavanje radnika u vrijeme, kada postane nesposoban za rad i privredu.

Naše socijalno osiguranje u grani osiguranja za slučaj bolesti skoro sve svoje prihode troši na potpore osiguranim radnicima u naravi i gotovu novcu. Uz dobru lekarsku njegu, opću i specijalističku, daju se svi potrebni lijekovi, kupanja, sanitarne sprave, kao i sve ostalo, što je nužno za liječenje. Pored toga zubna njega, bolničko liječenje, a u slučaju potrebe liječenje u vlastitim liječilištima i oporavilištima. Zatim potpore u gotovu novcu za uzdržavanje, potpore u slučaju porodjaja za majku i dijete, te napokon u slučaju smrti pogrebni troškovi.

Digitized by Google

Jedno od najvažnijih stvari u osiguranju radnika je pitanje dobrog uredjenja liječničke službe. U našem osiguranju vrši se liječenje bolesnih radnika preko namještenih i odredjenih liječnika. Liječnici radničkog osiguranja vrše svoju tešku službu zdušno, savjesno i požrtvovno sa mnogo osjećanja i ljubavi spram bolesnih radnika, kao i same institucije osiguranja.

U radničkom osiguranju namješteno je sada oko 1200 liječnika, od toga 950 za opću praksu i 250 liječnika specijalista u raznim granama medicine. U cilju što boljeg liječenja uredjeno je na području cijele države oko 140 ambulatorija sa preko 200 izvježbanih ambulatorijskih pomoćnih sila.

Pored tih uredjaja Središnji ured nastoji da podigne prijeko nužna sanatorija za tuberkulozu, oporavilišta, bolnice, obdaništa, kao i razne druge ustanove za liječenje radnika. Radničko osiguranje ima jedno oporavilište na otoku Rabu sa 35 kreveta, jedno na Krku sa 50 kreveta, jedno u Paliću kraj Subotice sa 50 kreveta, jedno liječilište u Banji Koviljači sa 50 kreveta, jedno u Vrnjačkoj banji sa 25 kreveta, jedno u Laškom sa 200 kreveta i jedno u Kasindolu, kraj Sarajeva sa 200 kreveta. Za liječenje tuberkuloze postoje sanatoriji na Klenovniku sa 200 kreveta i Brestovcu na Sljemenu sa 150 kreveta. Osim toga Središnji ured, gdjegod može liječi svoje članove u državnim i ostalim javnim kupalištima i zdravstvenim zavodima.

U službi radničkog osiguranja uposleno je oko 1500 namještenika, od toga u Središnjem uredu 150, a kod njegovih mjesnih organa 1350 namještenika.

Od jula 1922. do konca 1929. godine prihod osiguranja za slučaj bolesti iznosio je preko 1 milijardu 670 milijuna dinara. Od toga potrošeno je u prosjeku 76%, dakle više od jedne i četvrt milijarde dinara na potpore u naravi i novcu, 16% na upravne troškove, 1% na razne otpise, a 7% iznosio je višak, koji je većinom upotrebljen na otpise dubioznih i neutjerivih prinosa osiguranja.

Za isto razdoblje iznosio je prihod osiguranja za slučaj nesreće oko 480 milijuna dinara. Na teret tog osiguranja plaćaju se doživotne rente radnicima, koji su uslijed pretrpljene nesreće u poslu izgubili djelomice ili posve svoju radnu sposobnost, kao i doživotne rente članovima porodice radnika, koji su izgubili život na radu. Takovih renta bilo je koncem godine 1929. u tečaju po novom zakonu 9.546, po starim zakonima 3.614 ili ukupno preko 13.000 renta. Godišnji iznos ovih renta iznosi više od 29 milijuna dinara, sa dodacima na skupoću više od 32 milijuna dinara.

Račun kapitalnog pokrića svih tih renta iznosio je krajem godine 1929. nešto preko 245 milijuna dinara, i bio je pasivan sa oko 20 milijuna dinara, jer je premija, koja se plaća za to osiguranje prenisko odmjerena.

Iz ovih kapitala, koje valja koristonosno plasirati, ali ne i potrošiti, pozajmljene su gradjevne glavnice potrebne za izgradnju poslovnih zgrada, ambulatorija, sanatorija, oporavilišta i ostalih zdravstvenih ustanova radničkog osiguranja. Pojedine grane osiguranja rabe ove objekte i plaćaju najamninu, koja služi za ukamaćenje i amortizaciju utrošenih gradjevnih glavnica. Sistem centralizacije socijalnog osiguranja pomogao je ovdje, da se izgrade sve te ustanove, koje su radničkom osiguranju potrebne kao korica kruha. Za uporabu plaća se 7% od gradjevne glavnice, u čemu su sadržani kamati (6%), amortizacija i uzdržavanje zgrada. Privatnicima plaćala bi se skoro dvostruka najamnina, zgrade ne bi odgovarale zadaćama i potrebama osiguranja, i konačno umjesto vlastitog amortizirao bi se tudji kapital. Pored ogromne dobiti, koju ove ustanove znače u sprovodjenju osiguranja i liječenju članova, one će vremenom predstavljati čistu dobit i znatnu imovinu osiguranja radnika.

Vršenjem osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika socijalno osiguranje steklo je pravo gradjanstva u našoj državi. Mnogo je još rada potrebno, da naše osiguranje radnika bude potpuno. Ali već danas, unatoč toga, što nije sprovedeno u cijelosti, njegovo djelovanje povoljno utiče na ekonomsko stanje, zdravlje i život radnika. Osjeća se, da je ono jedan od najznačajnijih socijalno-političkih faktora u državi.

Radnici su naučili od kolike je vrijednosti socijalno osiguranje za njih i njihove porodice. I poslodavci danas priznaju vrijednost socijalnog osiguranja po zdravi razvitak narodne privrede. Čini se, da je došlo vrijeme, u kojemu mogu da se objektivno pretresu sve potrebe našeg osiguranja radnika, kao i koristi, koje isto daje privredi i državi.

Digitized by Google

REVIZIJA ZAKONA O OSIGURANJU RADNIKA

(SEDMO PREDAVANJE.)

I.

Ovim predavanjem završava se ciklus predavanja naše Radio stanice o socijalnom osiguranju i reviziji Zakona o osiguranju radnika.

Predavači su u svojim predavanjima dali opći pregled socijalnog osiguranja, kao najvažnijeg dijela savremene socijalne politike svih naprednih država i njegovo značenje u medjunarodnom pogledu, prikazali su naše osiguranje radnika, njegov zdravstveni i privredni efekat, opisali rad ureda i zdravstvenih ustanova osiguranja, te zorno iznijeli zašto se plaćaju prinosi osiguranja radnika, kao i koristi, koje privreda, društvo i država imaju od tog osiguranja.

Iz tih predavanja i iznesenih podataka svaki je slušač mogao stvoriti jasnu sliku o našem osiguranju radnika. Kod toga morao je postaviti i pitanje: kada je to osiguranje dobro, zašto se traži i vrši njegova revizija?

Naš sadašnji Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine za cijelo je dobar zakon. To su pokazali rezultati njegova sprovodjenja, a to je priznao i čitav stručni svijet. To nam priznaje Medjunarodni biro rada u Ženevi, najkompetentniji faktor po tim pitanjima, koji ga u svojim publikacijama svrstava medju najznamenitije zakone o socijalnom osiguranju, kao i inostrana stručna kritika, koja za taj zakon kaže, da je to sigurno jedan od najpotpunijih i najbolje smišljenih zakona o socijalnom osiguranju.

Medjutim naš Zakon o osiguranju radnika nije sproveden u cijelosti. Ne vrše se njegove odredbe o osiguranju radnika za slučajeve iznemoglosti, starosti i smrti. To su žalibože odredbe zakona, kojima su društvo i država izvršili jedan akt socijalne pravde i osigurali najsiromašnijem dijelu naroda minimum egzistencije u času invaliditeta ili starosti. I to ne kao potporu ili milostinju, nego kao pravo stečeno po odredbama zakona na osnovu sistema vlastite štednje i uzajamne pomoći.

Obustava sprovodjenja ove grane socijalnog osiguranja uslijedila je još godine 1925. u glavnom s razloga, što su se već tada počeli dizati glasovi protiv povećanja socijalnih tereta, koje privreda ne može da snosi.

Mora se priznati da je danas ekonomska kriza zahvatila čitav svijet, pa da se i kod nas osjeća neka vrsta ekonomske depresije. Osjeća se, da je na svim područjima života, privatnog i javnog, kako u kućanstvu svakog čovjeka, tako i u gazdinstvu same države potreban oprez i najveća štednja.

Prema tome s jedne strane zahtjevi privrede, da se smanje socijalni tereti, koliko je to više moguće; s druge pak strane potreba, da se radnicima pruži potpuno uživanje socijalnog osiguranja — glavni su uzroci pretstojeće revizije Zakona o osiguranju radnika.

Na poziv Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja sve su poslodavačke i radničke komore dale svoja mišljenja, primetbe i predloge o reviziji našeg socijalnog osiguranja.

Ta su mišljenja publicirana u dnevnoj štampi. Iz njih se vidi, da je naša cijelokupna privreda, kako radnici, tako i poslodavci, za dobro socijalno osiguranje. Poslodavačke organizacije samo traže, da se na bilo koji način snize tereti, kojima osiguranje tereti privredu; radničke pak organizacije i komore traže da se postojeće socijalno zakonodavstvo primjeni u cijelosti.

Naročito traže radnici, koji su uostalom, uz državu, glavni interesenti po tom pitanju, da se uvedu u život sve vrste osiguranja, napose pak osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Kod toga istovremeno izjavljuju, da su spremni snositi i odgovarajući dio finansijskih tereta tog osiguranja.

U pogledu organizacije osiguranja, poslodavci i radnici traže jednako, da socijalno osiguranje ostane centralizovano za područje cijele države, i to na osnovu samoupravnog ustrojstva ureda, koji vrše to osiguranje.

Saslušavši jednu i drugu stranu interesenata, Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja izradilo je nacrt Zakona o socijalnom osiguranju, kojim treba da se novelira postojeći Zakon o osiguranju radnika. Ovaj nacrt nije izradjen u obliku novele, kojom se mijenjaju pojedine odredbe važećeg zakona, već taj nacrt pretstavlja novi zakon, koji je izgradjen na osnovu dosadašnjeg zakona o osiguranju radnika.

Digitized by Google

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja štampalo je taj nacrt, te ga početkom ovog mjeseca razaslalo svim zainteresovanim korporacijama, naročito poslodavačkim i radničkim komorama na mišljenje, koje se ima Ministarstvu dostaviti do 10. februara slijedeće godine.

Prema tome ubrzan je rad na donošenju novog zakona o socijalnom osiguranju i po svoj prilici u skoro će vrijeme započeti novo razdoblje u razvitku našeg osiguranja radnika.

II.

Osnovna načela, na kojima je izgradjen nacrt novog zakona o socijalnom osiguranju, jesu ova:

Osiguranje je obligatorno i obaveza osiguranja ostala je jednako za sva lica, koja na osnovu ma kakvog radnog odnosa daju svoju tjelesnu ili umnu snagu pod najam, i to bez obzira na spol, doba života i državljanstvo. Jedino su od obaveze osiguranja izuzeta lica, čiji godišnji prihod iznosi više od 72.000, ili mjesečni prihod više od 6.000 dinara. Tako su ovim nacrtom novog zakona iz osiguranja izuzeta lica, koja ne trebaju ove socijalne zaštite.

Pridržano je i načelo unifikacije, po kojem je svako lice, obavezno na osiguranje, istovremeno osigurano za slučaj bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti.

Pored načela obligatornosti i unifikacije ostalo je netaknuto i načelo centralizacije osiguranja t. j. cijelokupno socijalno osiguranje na području Kraljevine Jugoslavije ostaje organizovano u jednom zavodu: Središnjem uredu za socijalno osiguranje. Ta središnjica ostaje kao do sada jedini nosilac osiguranja radnika, a vrši se po njegovim mjesnim organima, koji se prema potrebi organizuju na području cijele države. Novelom je samo proširen djelokrug ovih mjesnih organa prema stečenom iskustvu i stvarnim potrebama osiguranja.

Ovaj princip pridržan je naročito s razloga, što je dosadašnjim sprovodjenjem osiguranja utvrdjeno, da je sistem centralizacije najbolji i najjeftiniji način organizacije socijalnog osiguranja.

Uprava ureda za socijalno osiguranje vršit će se i po ovom nacrtu zakona po načelu samouprave interesenata na osnovu paritetnog zastupanja osiguranih radnika i njihovih poslodavaca u svim upravnim organima zavoda.

Promijenjen je samo način izbora tih samoupravnih organa. Umjesto dosadašnjeg neposrednog izbora po osiguranim radnicima i poslodavcima delegirat će u buduće u te samoupravne organe, dakle u ravnateljstva i nadzorne odbore ureda, nadležne zanatske, trgovačke i industrijske komore odredjen broj poslodavaca: nadležne radničke komore odredjen broj radnika, i Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odredjen broj poslodavaca i radnika. Na taj način otpast će veliki troškovi izbornog postupka, a pojačat će se i nadzor države nad sprovodjenjem osiguranja, koji je nadzor i nadalje pridržan Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja.

Reorganizovani su dosadašnji sudovi radničkog osiguranja tako, da je rješavanje sporova izmedju osiguranih lica i ureda za socijalno osiguranje predano u ruke kvalifikovanih sudaca po zvanju.

U osiguranju za slučaj bolesti i nesreće učinjene izmjene omogućuju, da će se prinos za ove vrste osiguranja moći sniziti. Time je udovoljeno postavljenom zahtjevu štednje i omogućeno, da se uz prosječni prinos od devet i pol do 10% osigurane nadnice može sprovesti i toliko potrebno i korisno osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Potpore i pomoći u svim vrstama osiguranja prilagodjene su faktičnim potrebama osiguranja i osiguranih radnika. Uvedeni su karenčni rokovi (rokovi čekanja) za sticanje prava na pojedine vrste potpora, te je tako postignuto, da su stalno zaposleni radnici došli do svojih potpunih prava za sebe i članove svoje obitelji za razliku od sezonskih i samo privremeno zaposlenih radnika.

Zdravstvena služba u našem osiguranju vršit će se, kao i dosada, po odredjenim i namještenim liječnicima. Omogućeno je daljnje podizanje i usavršavanje zdravstvenih ustanova osiguranja.

Predvidjena je novčana pomoć osiguranju sa strane države, i to prvo: u obliku subvencije za lakše snašanje upravnih troškova, te drugo: u davanju dodataka na minimalne invalidske rente u osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti.

Konačno je novelisanim odredbama zakona dana puna mogućnost reorganizacije administracije osiguranja u cilju pojednostavljenja i pospješenja cijeloga

Digitized by Google

[illegible] a naročito u pogledu prijava i [illegible] osiguranih lica, izdavanja računa, [illegible] pružanja potpora i ren[illegible] rješavanja sporova.

[illegible] će biti olakšani poslovi poslodavaca i osiguranih radnika u poslovima osiguranja, ubrzat će se postupak i sniziti upravni troškovi, sve zajedno na veliku korist našeg osiguranja radnika.

III.

Prošle godine borba poslodavačkih i radničkih organizacija i komora oko revizije našeg socijalnog zakonodavstva uopće, a osiguranja radnika napose, vodila se vrlo žestoko, te je u proljeću ove godine dosegla vrhunac. U to vrijeme posjetio je Jugoslaviju direktor Medjunarodnog biroa rada gospodin Albert Thomas, da se informiše o stvari. Albert Thomas, najupućenija ličnost u pitanjima svjetske socijalne politike, nakon trodnevnih razgovora i konferencija sa pretstavnicima radnika, poslodavaca i članova Kr. vlade, izjavio je, da je ispitujući sam problem došao do uvjerenja, da postoje izvjesne mjere pomoću kojih se može postići primjena radničkog zakonodavstva u našoj zemlji. Vjeruje, da je moguća revizija tog zakonodavstva, kojom prilikom ne treba, da se radnom staležu oduzima nešto, što su mu već postojeći zakoni dali i zajamčili. I poslodavcima i radnicima iskreno je savjetovao da pribjegnu ženevskim metodama: da što prije stupe u kontakt, da se razgovaraju i da uz pomoć Ministra socijalne politike dodju do rezultata, koji bi odgovarali i zahtjevima jednih i mogućnostima drugih.

Čini se, da je sada došlo vrijeme, da se izvrši ovaj izvrsni i korisni savjet.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja izradilo je nacrt novoga zakona o socijalnom osiguranju na osnovu mišljenja i primjedaba poslodavaca o reviziji sadašnjeg zakona, kao i zahtjeva radnika, da se postojeći zakon o osiguranju radnika primjeni u cijelosti. Izradjena osnova dokazuje, da je Ministarstvo ozbiljno nastojalo, da udovolji stavljenim zahtjevima svih interesenata imajući kod toga u vidu naše socijalne i privredne prilike, mogućnost snašanja tereta, kao i stečena prava osiguranih radnika.

I kada se tačno i objektivno razmotri i prouči u toj osnovi iznesena revizija našeg socijalnog osiguranja, onda se vidi, da je to jedno rješenje koje zaista može pretstavljati sporazum radnika i njihovih poslodavaca po tom predmetu.

Kod prosudjivanja tog problema ne smije se dakako zaboraviti, da je tačno odredjena granica do koje se mogu penjati socijalni tereti naše privrede, jednako, kao što su tačno odredjene i granice ispod kojih se ne mogu snizivati pomoći i potpore osiguranih radnika.

Prvu granicu označuje finansijska snaga naše privrede, drugu sam cilj osiguranja: potpore ne mogu biti manje od najskromnijih potreba radnika u bolesti, nesreći, iznemoglosti i starosti. Ići preko snage naše privrede značilo bi sjeći granu na kojoj počiva i samo osiguranje, preći pak granicu i najskromnijih potreba radnika značilo bi upropastiti osiguranje i ostaviti samo sjajnu firmu bez ikakve socijalne i ekonomske vrijednosti.

Uvjereni smo, da će ovu istinu uvidjeti svi interesovani krugovi, pa kako je dobar zakon o osiguranju radnika jedna od stvarnih potreba ne samo našeg radnog naroda već i same države, može se sa pouzdanjem očekivati, da će izradjeni projekt novog zakona značiti sporazum poslodavaca i radnika u pitanju vršenja socijalnog osiguranja u Kraljevini Jugoslaviji.*

---

* U narednim brojevima donašamo ostala predavanja zagrebačke Radio stanice. Uredništvo.

Digitized by Google

PALEČEK DR. JOSIP:

OCJENA RADNE SPOSOBNOSTI U HIRURGIJI*

Broj hirurških oboljenja u radničkom osiguranju je ogroman, u samom zagrebačkom okružnom uredu imamo u godini dana u obje hirurške ambulante preko 9.000 novih bolesnika, te oko 35.000.— ukupnih pregleda. Najveći dio sačinjavaju razne rane, od kojih su najbrojnije poslovne nezgode, zatim razni panariciji, furunkuli, flegmone, kostolomi, te bolesnici, koji se nakon izvršenih operacija vraćaju uredu u naknadno liječenje.

Za procjenjivanje radne sposobnosti potrebno je točno poznavanje simptomatologije, patologije te prognoze u hirurgiji. U našim specijalnim slučajevima, naročito kod ocjenjivanja umanjene radne sposobnosti privremenih i stalnih renta, nameću nam se nova pitanja, koja osim poznavanja hirurgije iziskuju velikog iskustva, na osnovu kojega smo u stanju ocijeniti radnu sposobnost najobjektivnije, imajući pred očima interes pojedinoga člana a također i institucije, koja se ne smije teretiti nepotrebnim i nekritičnim podjeljivanjem ocjene radne nesposobnosti.

Praksa radničkog osiguranja pokazuje, da je ocjenjivanje radne sposobnosti posebna iskustvom stečena vještina, u koliko se ne kreće u točno određenim i propisanim granicama.

Poznato je, koliko treba individualizirati ocjenjujući radnu sposobnost kod svakodnevnih rana, a kolika su tek razmimoilaženja kod ocjenjivanja umanjene radne sposobnosti, kod poslovnih nezgoda, u slučajevima privremene i stalne rente.

U našoj dnevnoj praksi veliku pažnju moramo posvetiti čestim ozljedama, koje su u najviše slučajeva posljedice poslovnih nezgoda. Pri ocjenjivanju radne sposobnosti moramo individualizirati, uzevši u obzir narav, lokalizaciju ozljede, te zanimanje pojedinaca. Malene neinficirane ozljede ne uvjetuju uvijek radnu nesposobnost, u roku od 8—10 dana redovito zacijele. Mnogo je sporiji tok zacijeljivanja inficiranih rana, koje su često spojene s komplikacijama, kao što su limfangoitide, flegmone, erizipel te sepsa. Najmanja inficirana rana uvjetuje redovito radnu nesposobnost dok nalazimo znakove akutne upale.

Više puta treba prosuditi, da li je jedan panaricij ili flegmona posljedica poslovne nezgode. Pri tome valja da uočimo slijedeće:

Svaka i najmanja rana zadobivena u poslu može se inficirati i time komplicirati tok zacijeljivanja. Vrijeme infekcije teško je odrediti, a isto tako je i trajanje inkubacije različito. Na osnovu svog velikog iskustva uzima Thiem, da je sumnjiva uzročna veza jedne infekcije rane, ako se ona dovadja u savez s jednom ozljedom, gdje vremenski razmak premašuje tri tjedna.

Razne rane, panariciji, flegmone nakon zacijeljenja ostavljaju kroz neko vrijeme još stanovite funkcijonalne smetnje, kao djelomičnu ukočenost prstiju, djelomično ograničene kretnje u zglobovima, atrofiju muskulature, a pored toga i svježe bolne ožiljke. S navedenih razloga potrebno je člana još kroz neko vrijeme pridržati na hranarini, a spomenute funkcijonalne smetnje treba osobito uočiti kod odmjerivanja privremene rente u slučajevima poslovne nezgode.

U ovakovim slučajevima sa 20—30% privremenom rentom kroz par mjeseci udovoljili smo pravdi. Ako u slučaju poslovne nezgode dodje do gubitaka pojedinih prstiju, onda pripada stalna renta, i to za gubitak palca u iznosu 20—30%, kažiprsta 15—20%, a pojedinih prstiju 10—15%. Gubitak pojedinih članaka prstiju osim na palcu i eventualno kažiprstu ne uvjetuje stalnu rentu. U takovim slučajevima podijeljujemo odgovarajuću privremenu rentu kroz dvije godine, u to vrijeme nastupa navika na defekt, čime je stalna radna sposobnost umanjena ispod 10%.

Naročitu pažnju posvećujemo kostolomima, koje često nalazimo u praksi radničkog osiguranja, kao posljedice nezgoda u poslu i izvan njega. Kod ocjenjivanja radne sposobnosti kostoloma, potrebno je točno poznavanje vremena, za koje jedan kostolom konsolidira, te po-

* Referat držan u ciklusu predavanja o praksi medicine radničkog osiguranja u Zagrebu 1930. godine.

Digitized by Google

znavati rokove, kada nakon konsolidacije nastupa radna sposobnost. Pri tome treba imati u vidu eventualne funkcijonalne smetnje, kao što su post-traumatske artritične promjene te djelomična ograničenost kretnja u pojedinim zglobovima, zatim atrofiju muskulature, skraćenja, te deformacije ekstremiteta. Nakon završenog liječenja kostoloma ostaje redovito radna sposobnost kroz neko vrijeme djelomično umanjena, tako da u slučajevima poslovnih nezgoda treba kroz neko vrijeme davati privremene rente.

Ako iza pojedinog kostoloma preostanu trajne funkcijonalne smetnje, tako da u obzir dolazi i stalna renta, onda treba privremenu rentu kroz dvije godine srazmjerno smanjivati svaka tri mjeseca, vodeći računa o tome, koliko se stanje bitno mijenja kod pojedine pregledbe. Ne preporuča se pri tome smanjivati privremenu rentu za procente ispod 10%. Visoke privremene rente treba davati tako dugo, dok postoji stvarna potreba, inače se znatno otežčava rentni postupak, a članu sugeriraju veće tegobe nego što stvarno postoje. Nije nikako na mjestu, da se nakon dobro konsolidiranog kostoloma podkoljenice daje kroz šest mjeseci 100% privremenu rentu.

Sjećam se jednog drugog slučaja, gdje je član nakon izlaska iz bolnice radi šavi patele dobivao kroz 6 mj 100% rentu, budući da se stalno tužio na boli u koljenu, nesposobnost hodanja, a na pregled dolazio s dvije štake. Ja sam člana prije izminuća privremene rente uputio na stanicu za naknadno liječenje, gdje je proveo 2 i pol mjeseca i bio pod stalnom kontrolom. Kod slijedeće pregledbe priznao je, da može u koljenu dobro gibati, samo da osjeća boli — hodao je s običnim štapom. Radi artritičnih promjena bila je predložena 40% stalna renta s obzirom na dugotrajnu visoku privremenu rentu.

Od kostoloma, koji češće dolaze u našoj praksi, su kostolomi ključne kosti. Poznata je stvar, da oni u većini slučajeva uz ispravnu terapiju zarastu bez većih funkcijonalnih smetnja. Rijetko kada nailazimo na pritisak živčanog pleksusa te veću dislokaciju fragmenata. U takovim slučajevima potrebna je krvna repozicija fragmenta i šav kosti. Konsolidacija kostoloma ključne kosti traje 6 tjedana, a nakon 8 tjedana nastupa opet radna sposobnost. Radi prolaznih funkcijonalnih smetnja, kao što je atrofija ramene muskulature (deltoideus) u slučajevima poslovne nezgode dat ćemo privremenu rentu od 30—40% kroz par mjeseci.

Na gornjim ekstremitetima razlikujemo, na humerusu kostolom glave bilo u anatomskom ili hirurškom vratu, dijafize, zatim suprakondilerne, te kostolome epikondila. Normalna konsolidacija kostoloma nadlaktice uslijedi redovito nakon 40—50 dana, a u roku od 8—10 tjedana nastupa radna sposobnost. Od funkcijonalnih smetnja, preostaju iza kostoloma glave humerusa često teže artritične promjene uz znatno ograničenje kretnja u ramenom zglobu. Kod kostoloma dijafize na granici srednje i donje trećine dolazi do povreda n. radialisa ili pritiska na njega uslijed razvijenoga kalusa. Kod supra i epikondilernih kostoloma preostaju smetnje u ekskurzijama laktenog zgloba. Sve navedene funkcijonalne smetnje treba uočiti kod odmjerivanja privremene i stalne rente.

U slučajevima potpune ukočenosti ramenog zgloba, procijenit ćemo umanjenje radne sposobnosti trajno s 40—50%, već prema tome, da li se radi o lijevom ili desnom ramenu, a 20—30% u koliko postoji mogućnost gibanja do horizontale. Posljednjim procentima ocijenit ćemo i umanjenje radne sposobnosti kod ukočenosti laktenog zgloba u pravom ili tupom kutu.

Na podlaktici nalazimo kostolome obih podlaktičnih kosti, te zasebno ulne i radiusa, od kojih je najčešća t. zv. fractura radii loco typico. Poprečno traje konsolidacija nadlaktičnih kosti 40 dana, a u roku od 8—10 tjedana nastupa radna sposobnost. Konsolidacija ulne i radiusa traje 6 tjedana, a radna sposobnost nastupa nakon 40 dana. Kod kostoloma distalnih partija radiusa i ulne naročitu pažnju moramo posvetiti kod procjenjivanja radne sposobnosti na funkcijonalne smetnje u ručnom zglobu. To su deformacije s djelomičnim ograničenjem kretnja u njemu. Intraartikularni kostolomi proksimalnih dijelova ulne i radiusa zarašćuju često ostavljajući veću ili manju ograničenost kretnja u laktenom zglobu. Kod potpune ukočenosti ručnoga zgloba, već prema položaju pripada desno 25—40%, a lijevo 15—30% stalna renta.

Radna sposobnost iza kostoloma nadkoljenice nastupa tek nakon 3—4 mjeseca, a za konsolidaciju treba do 60 dana.

Digitized by Google

Iza kostoloma femura preostaju često funkcijonalne smetnje, tako nalazimo ograničene ekskurzije i artritične promjene u zglobu kuka iza kostoloma glave i vrata femura, znatna skraćenja ekstremiteta nakon kostoloma dijafize, k tome pridolazi još jaka atrofija muskulature.

Genu varum et valgum sa ograničenim ekskurzijama koljenog zgloba nalazimo iza kostoloma kondila femura.

Radi navedenih funkcijonalnih smetnja iza konsolidacije pojedinih kostoloma nadkoljenice preostaje kroz dugo vremena umanjena radna sposobnost, zato dajemo u slučajevima poslovne nezgode redovito kroz cijelo vrijeme od 2 godine odgovarajuću privremenu rentu. Stalne rente su česte.

Kod ukočenosti zgloba kuka u povoljnom položaju dovoljna je stalna renta od 30%, u nepovoljnim slučajevima od 40 do 50%.

Kostolomi podkoljenice konsolidiraju za 6—8 tjedana, a radna sposobnost nastupa nakon 10 tjedana. Kod ocjenjivanja radne sposobnosti treba uzeti u obzir kasnije eventualne smetnje, tako nalazimo često iza maleolarnih fraktura ograničene kretnje u skočnom zglobu, post-traumatske artritične promjene te pes planus traumaticus.

Fisure pojedinih maleola te jednostavni kostolomi konsolidiraju redovito bez komplikacija u navedeno vrijeme od 6 tjedana. Iza kostoloma kondila tibije nailazimo na genu varum et valgum uz ograničene ekskurzije u koljenom zglobu.

Kod kostoloma obih podkoljeničnih kosti dolazi više puta do hipertrofije kalusa, te skraćenja ekstremiteta, tako da kroz duže vrijeme preostane znatno umanjena radna sposobnost.

Kod trajne ukočenosti koljenog zgloba u ispruženom položaju dolazi u obzir 25—40% stalna renta a u flektiranom 50 do 70%. U slučajevima, gdje preostaje ukočenost skočnog zgloba pod pravim kutom, odmjerit ćemo trajnu rentu sa 20 do 25%.

Kod direktnih trauma koljena nalazimo zvjezdolike kostolome patele, indirektne traume prouzrokuju poprečni kostolom s manjom ili većom distrakcijom fragmenata te otrgnuće tuberositas tibiae uz česta krvarenja u zglobu. Iza konsolidacije preostaju artritične promjene uz znatno odebljanje zgloba, koje u pojedinim slučajevima i periodički dolazi. S navedenih razloga nalazimo ograničene ekskurzije u koljenu te nesiguran hod. Konsolidacija kostoloma traje 40 dana, a radna sposobnost nastupa nakon 2 mjeseca. Prema funkcijonalnim smetnjama odmjerujemo 30—50% rentu, a u pojedinom slučaju dolazi u obzir i stalna renta od 20—30%.

U našoj praksi česti su kostolomi rebara, u najviše slučajeva radi se o infrakcijama, koje obično zacijele bez komplikacija. Jaču dislokaciju fragmenata, te kostolome nekoliko rebara, nalazimo kod velikih trauma, koji su redovito kompliciran sa pneumo-hematotoraksom, gdje u slučajevima infekcije dolazi i do empyema. Kostolomima rebara predisponiraju stariji ljudi, najčešći su kostolomi 6.—8. rebra. Kod nekompliciranih kostoloma nastupa radna sposobnost nakon 6 tjedana, komplikacije naravno prolongiraju liječenje i time trajanje radne nesposobnosti. Radi eventualnih boli na mjestu kostoloma te interkostalnih neuralgija dolazi više puta u obzir privremena renta od 20 do 40%.

Mnogo pažnje moramo posvetiti kostolomima kralježnice, koji su obično posljedice većih trauma, te često kompliciran s povredama hrptene moždine sa poznatim ispadima funkcija. Najviše posla imademo s kostolomima lumbalnih kralježaka.

Vrijeme dok kostolom kralježnice konsolidira iznaša 60—90 dana, a radna sposobnost nastupa nakon 3—4 mjeseca.

Iza konsolidacije prestaju trajne posljedice kao ankiloza i kifoza odredjenog kralješka, koji prouzrokuju veću ili manju ograničenost kretnja te ukočenost kralježnice. Pored toga postoje teške povrede statičkih odnosa kralježnice, bolesnici imaju nesiguran hod, te hodaju napred nagnuti.

U pojedinim slučajevima često i nakon manjih povreda, kao fisura kralježaka, ne primjećujemo odmah vidljivih anatomskih promjena kralježnice — bolesnici se samo tuže na nesiguran hod, te boli uslijed eventualnih neuralgija. Kasnije dolazi do razvitka t. zv. Kümmelovog sekundarnog gibusa, za kojega se točno ne zna, da li nastaje uslijed postepenog razorenja kosti ili ostitičnog procesa. Primarni gibus pokazuje se odmah iza traume, kao posljedica destrukcje kralježaka.

U svim slučajevima, koji su sumnjivi za povredu kralježnice potrebna je rentgenološka snimka. Više puta se dogodilo,

Digitized by Google

da se tegobama bolesnika nije obraćala dostatna pažnja, nego su se one svadjale na dijagnozu kontusio ili lumbago traumatica. Kasnija rentgenološka snimka pokazala je, da se u mnogim takovim slučajevima radilo o kostolomima kralježaka.

Kod t. zv. predignuća nalazimo koji puta povrede veznog i muskularnog aparata kralježnice, dapače i kompresione frakture kralježaka, od kojih peti lumbalni naročito predisponira.

U dvojbenim slučajevima više puta na osnovu rentgenološke snimke otkrivamo deformitete kralježaka te stare hronične procese, koji sa nezgodom ne stoje u nikakovoj vezi.

Za primjer navadjam slučaj iz moje prakse: Stariji radnik opisuje jaču traumu kralježnice. Jedan kolega držao je člana 14 dana na hranarini pod dijagnozom kontuzije kralježnice, a zatim ga odjavio kao za rad potpuno sposobnog. Član nije bio zadovoljan s odlukom kolege, kao slučaj poslovne nezgode bio je poslan k meni na ponovni pregled.

Kod pregledbe tužio se na boli u cervikalnom i lumbalnom predjelu, radi kojih da je za rad potpuno nesposoban. Nakon objektivne pretrage u savezu s anamnestičkim podacima isključio sam mogućnost kostoloma kralježnice. Radi opisanih boli u cervikalnom i lumbalnom predjelu uputio sam člana neurologu za specijalističko mišljenje. Kolega neurolog sumnjajući, da se radi o starom spondilartritičnom procesu, dao je učiniti rentgenološku snimku, koja je potpuno potvrdila mišljenje kolege, da se radi o starom kroničnom procesu spondyl-arthritis deformans.

Kod ocjenjivanja radne sposobnosti u slučajevima povreda kralježnice moramo mnogo pažnje posvetiti subjektivnim tegobama bolesnika, naročito ako imamo i najmanjih znakova za kostolom kralježaka, vodeći pri tome računa o postojećim funkcijonalnim smetnjama. U slučajevima poslovnih nezgoda dolaze u obzir redovito visoke privremene rente. Ako iza konsolidacije postoje ograničene kretnje, bolna osjetljivost te ukočenost pojedinih dijelova kralježnice — dajemo 40—60% privremenu rentu, kod većih komplikacija, naročito uslijed povrede hrptene moždine i znatno veću u najtežim slučajevima rentu za nemoćne (100% plus 33⅓%).

Kod ocjenjivanja radne sposobnosti povreda, naročito kostoloma na glavi, moramo imati pred očima, da su oni veoma često komplicirani sa povredama centralnog živčanog sistema.

Od važnih komplikacija, koje rijetko manjkaju najčešće su: commotio cerebri sa cerebralnom komocijonom neurozom, postraumatska epilepsija, zatim compressio cerebri sa simptomima povećanog intrakranijalnog tlaka, contusio cerebri s lokalnim povredama mozga te odgovarajućim funkcijonalnim ispadima. Lošu prognozu imaju slučajevi kompliciranih kostoloma, gdje dodje do infekcije, radi meningitisa, cerebralnih apscesa i t. d.

Navedene komplikacije su od velike važnosti kod izgleda za ozdravljenje, te mogućnosti zadobivanja radne sposobnosti. Potpunu radnu sposobnost nalazimo tek u jednom malom broju slučajeva.

Ovdje navadjam, jednu malu statistiku P. Horna, koja nam zorno prikazuje, kako stoji s radnom sposobnošću u slučajevima, gdje je postojao kostolom glave.

Od 60 slučajeva kod odredjivanja prve rente imali su:

100%	rentu	20
50 — 90%	»	16
10 — 45%	»	24
0%	»	0

Nakon tri godine našlo se je kod 57 ponovno pregledanih slijedeće:

100%	rentu	6
50 — 90%	»	14
10 — 45%	»	35
0%	»	2

Iz gornje statistike vidimo, da je nakon tri godine još 35% slučajeva bilo s 50—100% rentom, 61.5% su imali 10 do 45%, a samo dvojica (3.5%) bili su potpuno za rad sposobni.

Svi slučajevi kostoloma glave uživaju privremenu rentnu već prema komplikacijama, kasnije snizujemo rentu u koliko se popravljaju funkcijonalne smetnje te opći živčani status.

Kod kostoloma bazeos cranii, koji obično nastaju uslijed indirektnih trauma, treba osim komocije s njenim posljedicama uočiti i povrede živaca na bazi, od kojih su najčešće pogodjeni acusticus, facialis i olfactorius. Od navedenih naročito su važne kod ocjenjivanja radne sposobnosti, povrede unutarnjega uha.

Za utvrdjenje ispravne dijagnoze u pojedinim slučajevima povreda glave potrebna je saradnja neurologa te rentgenološka snimka, koja više puta pokazuje razne fisure kostiju, gdje ne nalazimo nikakovih osobitih kliničkih simptoma.

Digitized by Google

Osvrnuo sam se s par riječi na važne kostolome, koje češće susrećemo u našoj praksi, naveo sam trajanje konsolidacije te rokove, kada nastupa radna sposobnost u pojedinim slučajevima. Navedene brojke odnose se na one kostolome, koji su jednostavni, bez većih komplikacija, te konsolidiraju normalno.

Na velikom materijalu Okružnog ureda, gdje vršim službu hirurga i liječnika za nezgode, usporedjivao sam trajanje radne nesposobnosti iza konsolidacije kostoloma kod članova, kojima se nezgoda dogodila izvan posla, s onima, gdje se radilo o renti. Uvjerio sam se, da kod nezgoda, koje se dogode izvan posla redovito nastupa radna sposobnost u napred navedenim rokovima. Kod onih, koji pretrpe nezgodu u poslu traje radna nesposobnost i dulje, jer osiguranici često nastoje postići što višu rentu.

Na koncu držim, da je potrebno osvrnuti se s par riječi na ocjene radne sposobnost kod post-operativnih stanja iza nekih većih operacija. Član otpušten iz bolnice nakon izvedene operacije s oznakom zdrav, nije uvijek odmah i za rad sposoban. Pojedini slojevi tkiva, koji se kod operacije prerežu, trebaju neko vrijeme, dok zadobe ponovno dovoljnu čvrstoću i elastičnost. Post-operativni ožiljak prouzrokuje kroz stanovito vrijeme boli, više puta nalazimo supuraciju šavova, koji prolongiraju radnu nesposobnost.

Iza većih operativnih zahvata — bolesnici fizički oslabe, operativnim zahvatom nije odmah i eliminirano bolesno stanje u pojedinim slučajevima.

Kod bolesnika iza operacije ingvinalne, cruralne hernije — potreban je duljí odmor, te uzdržavanje od svakog napornijeg rada. Znamo, da osim predispozicije dolaze još pojačanja intraabdominalnoga tlaka u obzir, kao etiološki momenat kod nastupanja hernija. Radi toga moramo stanovito vrijeme preporučiti članovima, da se iza operacije kile čuvaju svakog težeg posla, dizanja tereta i naporno pregibanja. Prerani naporni posao može biti uzrok recidivu hernije. Obično držim članove, koji vrše težak, grubi posao 4 do 6 tjedana na hranarini nakon otpusta iz bolnice, pogotovo ako se radi o operaciji obostrane kile. Kod članova, koji rade lakši posao, kao nadgled, manualni posao u pojedinom obrtu, dosta je i tri tjedna oporavka. Iza plastičkih operacija, post operativnih, te većih umbilikalnih hernija treba odrediti nošenje trbušnog pojasa, nakon što smo člana osposobili za posao.

Kod ocjenjivanja radne sposobnosti iza operacija upale slijepoga crijeva ravnamo se prema tome, da li je član bio operiran od kronične ili akutne upale, te kakav je rez bio upotrebljen kod operacije. Kod t. zv. izmjeničnog reza trbušnih stijenki, gdje se slojevi režu u smjeru vlakanaca tkiva, možemo člana osposobiti za posao 3—4 tjedna nakon izvedene operacije.

Nakon laparatomija izvedenih kod operacija želuca, žučnog mjehura, akutne apendicide, ileusa, potreban je često odmor od 6—8 tjedana nakon izlaska iz bolnice, već prema općem statusu pojedinca. Naročito ne smijemo škrtariti kod laparatomija, gdje je bila učinjena drenaža te tamponada trbušne šupljine, budući da takovi slučajevi predisponiraju za postoperativne kile.

U ovom kratkom izlaganju nije mi bilo moguće osvijetliti svaki hirurški slučaj. Dotaknuo sam se samo kurzorno glavnih kriterija kod procjenjivanja radne sposobnosti u hirurgiji radničkog osiguranja na osnovu slučajeva, koje sam demonstrirao u dva predavanja, održanih u sklopu predavanja za usavršavanje liječnika u oči jugoslavenskog liječničkog kongresa.

Literatura:

Paul Horn: Praktische Unfall, und Invaliden Begutachtung.

Dr. C. Kaufmann: Handbuch der Unfallmedizin.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

IZTERJEVANJE NEUPRAVIČENO DVIGNJENE HRANARINE.

Glasom razsodbe Ministrstva socijalne politike in narodnega zdravja broj 20882 z dne 7. VI. 1930, ki je bila objavljena v »Radnički zaštiti« broj 10 ex 1930, stran 450, se hranarina, katero dvigne bolni član v času, ko opravlja pridobitna dela, ne sme izterjati od člana v zmislu § 24. ZZD.

V razlogih razsodbe je navedeno, da se član ni delal bolnega, ker je bil po uradnih zdravniških ugotovitvah spoznan radi bolezni delanezmožnim. Po mojem mnenju tega stališča ne bi bilo generalizirati, ker je jasno, da je slučaj § 24. ZZD podan pri vsakem članu, ki redno opravlja svojo službo, a kljub temu pri zdravniku trdi, da je za delo nesposoben. Ravno dejstvo, da je član opravljal svojo službo, dokazuje, da se je delal bolnega in delanezmožnega in je s pretiravanjem zavedel zdravnika v zmoto.

§ 24. ZZD pa govori, da je član, ki oškoduje urad s tem, da se dela bolnega ali da uporabi podporo na protipraven način, dolžan povrniti neupravičeno prejete podpore na ta način, da se ga zaveže plačevati naknadni prispevek v višini dvakratnega zneska njegovih rednih prejemkov. Kdor prejema podpore na gori opisani način, si te podpore pridobi na goljufiv način, zato bi se morali taki slučaji obravnavati tudi po kazenskem zakonu.

Član, ki si v času, ko prejema hranarino, s pridobitnim delom kaj prisluži, se brezdvomno pregreši v zmislu § 334. kaz. zak. Uredu je torej dana možnost, da napravi ovadbo na sodišče in stavi predlog za uvedbo kazenskega postopanja radi onakih prestopkov in predlaga, da se člana kaznuje po predpisih kazenskega zakona, kakor tudi na povračilo prejetega zneska. Če bi se uvedla taka praksa, bi imela brezdvomno dober uspeh, ker bi se člani zavedali kazenskih posledic, ki bi jih zadele za te vrste prestopke.

Ako bi član po krivdi delodajalca prišel do neupravičenih podpor, tedaj bi bilo kazensko postopanje raztegniti tudi nanj. To bi veljalo tedaj, če gre za fingirano članstvo, t. j. če delodajalec prijavi koga v zavarovanje le z namenom, da mu pripomore do podpor na škodo urada, ne da bi obstojalo delovno razmerje v zmislu § 3. ZZD.

Uvedba te vrste postopanja bi bila mnogo bolj uspešna v preprečevanju zlorab, kakor samo izterjavanje neupravičeno prejetih zneskov po § 24. ZZD.

Ako se nekdo zaveda, da ga ne zadene druga kazen, kakor da bo moral neupravičeno prejete zneske vrniti, bo večkrat poskušal priti na protipraven način do podpor, ker se bo zavedal, da ne more ničesar izgubiti, marveč samo pridobi lahko, ako se prevara ne bo izsledila.

Ako pa je članom znano, da bo za vsak slučaj neupravičeno dvignjene podpore uvedeno sodno-kazensko postopanje, in da zamore člana poleg povračila neupravičeno prejetih zneskov, zadeti tudi zaporna kazen, tedaj si bo vsakdo premislil podvzemati podobne manipulacije, s čemur se bodo zlorabe znižale na minimum. Opisani način izterjavanja je torej iz pedagoško-moralnega vidika mnogo efekt nejši, kakor izterjavanje po § 24. ZZD. a temelji na zakonitih predpisih kazenskega zakona.

A. H.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

SVEČANO OTVORENJE BANJSKOG LJEČILIŠTA »RADNIČKI SANATORIJUM KRALJA ALEKSANDRA I.« U VRNJAČKOJ BANJI

Po inicijativi Okružnog ureda u Beogradu tražio je Središnji ured već dugo podesni objekt, da u Vrnjačkoj Banji uredi stalno lječilište za svoje članove. Sada je konačno kupljen lijep objekt u centru banje i Središnji ga je ured predao Okružnom uredu u Beogradu, da ga uredi i s njim upravlja. Okružni ured uredio je lječilište u najkraćem vremenu. Sobe su ugodne i čiste, uredjaj nov i vrlo lijep; namješten je liječnik, upravnik lječilišta, g. dr. Davidović, i lječilište je počelo s radom. Dne 27. novembra otvoreno je ovo novo lječilište našega radničkog osiguranja na svečani način.

Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. dozvolio je da ovo lječilište radničkog osiguranja nosi njegovo ime, i poslao je na svečano otvorenje »Radničkog Sanatorijuma Kralja Aleksandra I.« svoga izaslanika, g. pukovnika Dragišu Pandurovića, komandanta 47. pešadijskog puka. Ministra Socijalne Politike i Narodnog Zdravlja, g. Nikolu Preku zastupao je načelnik g. Dušan Jeremić i šef otsjeka g. dr. Marko Tujković. Središnji su Ured zastupali komesar g. profesor Ante Odić i direktor dr. Željko Hahn. Okružni ured beogradski zastupali su komesar g. Dragoljub Milošević, upravnik g. Ljubiša Petrović, glavni liječnik g. dr. Milan Milovanović i g. dr. Dragoljub Sretenović. Okrunži ured u Nišu zastupali su komesar g. Pižurica i upravnik g. Tomašević, Okružni ured u Skoplju komesar g. Tasić i upravnik g. Glumac. Okružni ured u Sarajevu upravnik g. Jakšić, a Bolesničku blagajnu »Merkur« komesar g. Štitić. Svečanom otvorenju prisustvovali su pretstavnici mjesnih vlasti, općine, uprave banje, pretstavnici gradjanstva i radnika i svi bolesnici lječilišta. Vrijeme je bilo divno, blagi sunčani dan pokazao je blagodati blage klime Vrnjačke Banje.

Mjesni paroh g. Milan Ržaničanin, koji je izvršio obred osvećenja doma održao je lijep govor, i pozdravio je na kraju svoga govora Njegovo Veličanstvo Kralja, zaštitnika ovoga radničkoga doma. Po prijedlogu komesara g. Dragoljuba Miloševića upućen je Nj. Veličanstvu Kralju ovaj brzojav:

»Sa današnjeg svečanog osvećenja prvog radničkog sanatorijuma koji Vašom Visokom dozvolom nosi za naše srce vezano milo ime zahvaljujući na osobitoj počasti koju ste mu ukazali odredjujući Svoga izaslanika, u ime prisutnih i u ime radničkog osiguranja podnosim Vašem Veličanstvu izraze velike ljubavi i podaničke odanosti kličući: Živeo naš ljubljeni narodni Kralj! Živeo naš mili Kraljevski Dom!«

Isto tako su upućeni brzojavi i pretsedniku vlade g. Petru Živkoviću i ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, g. Nikoli Preki.

Poslije toga održao je g. komesar Milošević govor u kome je u glavnome rekao ovo:

»Pala mi je u deo osobita čast da vas na današnjem veličanstvenom skupu kao domaćin pozdravim i iskreno zahvalim na toj počasti. Danas nije samo otvaranje ovog lječilišta, ovo je dan opće svečanosti i praznovanja, jer je ovaj sanatorijum prvi u našoj lijepoj otadžbini koji nasi ime našeg uzvišenog i ljubljenog Vladara. Koliko Nj. V. Kralj voli naše radnike vidi se po tome što je blagoizvoleo odrediti i Svoga izaslanika, da Ga na današnjoj svečanosti lično zastupa. Radničko osiguranje duguje veliku blagodarnost Nj. V. Kralju zatim pretsedniku Kraljevske vlade, kao prvom saradniku Nj. V. Kralja i g. Ministru socijalne politike na iskrenom staranju i nastojanju da radničko osiguranje dobije ovo tako željeno očekivano lječilište. Sem toga nastojanjem g. ministra Preke u izgledu je skoro podizanje još jednog velikog lječilišta na Avali za tuberkulozne. U Beogradu će se podići takodjer jedna uzorna kuća na najljepšem mjestu, čije će higijensko uredjenje omogućiti najefikasnije liječenje našega radništva.

Moja se malenkost nalazi u ovoj ustanovi od njenog osnivanja, ali ja Vam izjavljujem da ono što za 8 godina nije moglo biti uradjeno da je učinjeno za ciglu jednu godinu dana. Kralj. vlada i ministar socijalne politike iskreno se zalažu za napredak radničkog osiguranja i mi im ovdje od srca blagodarimo i molilo zastupnika g. Ministra da bude tumač naše zahvalnosti«.

Na govor g. komesara odgovorio je zastupnik g. Ministra socijalne politike, g.

Digitized by Google

načelnik Dušan Jeremić, koji je rekao, da g. Ministar nije mogao da prisustvuje svečanom otvorenju ovog novog lječilišta našega radničkog osiguranja, jer je službeno spriječen. S toplim riječima pozdravio je novi radnički sanatorijum u Vrnjačkoj Banji i istakao je veliku važnost ove ustanove za bolesne radnike i za cijelo radničko osiguranje.

Tim je svečani akt otvorenja bio svršen, pozvanici pregledali su svijetle novo uredjene prostorije lječilišta i izrazili su svoje zadovoljstvo o tome što su vidili.

U hotelu je gostima priredjen svečani banket na kojem je sudjelovao i zastupnik Nj. V. Kralja. Na banketu je zastupnik Središnjeg ureda, komesar g. prof. Odić održao govor, u kojemu je u glavnome rekao ovo:

»Kao što pojedinac bilježi u svoj dnevnik sve važnije događaje svoga života, tako i pojedina institucija bilježi u svojim analima važnije momente svojega rada i postojanja. Ti su momenti često puta pisani krupnijim pismenima, a često puta i zlatnim slovima. To su redovno oni momenti kad institucija daje vidljiva dokaza o uspjehu svoga rada i napredovanja, a i momenti kad institucija stiče priznanje Onoga, čije je priznanje najmjerodavnije, najveće a prema tom i najdraže.

I institucija radničkog osiguranja imala je do sada prilike da krupnijim slovima u analima svoga postojanja ubilježi važnije momente osnivanja velikih radničkih sanatorija u Klenovniku i Brestovcu, osnivanja velikih radničkih oporavilišta u Laškom i u Kasindolu, kao i podizanja mnogih velebnih uredskih zgrada i ostalih institucija. Danas pak pružila se prilika da institucija radničkog osiguranja u svojim analima zlatnim slovima upiše jedan najvažniji momenat, momenat otvorenja najnovijeg i ako skromnog sanatorija u Vrnjačkoj Banji, kome je Njegovo Veličanstvo dalo svoje pokroviteljstvo i dozvolilo da nosi Njegovo visoko ime.

Kao pretstavnik cjelokupne institucije radničkog osiguranja, imam osobitu čast da se ovom prilikom na ovom visokom odlikovanju Njegovom Veličanstvu Kralju zahvalim. Ovaj akt Njegova Veličanstva znak je osobite pažnje i očinske brige za radničko osiguranje. Zahvaljujući na ovoj očinskoj brizi dižem ovu čašu u zdravlje Njegova Veličanstva našega ljubljenoga Kralja i Njegovog kraljevskog doma i molim izaslanika Njegovog Veličanstva Kralja da izvoli biti tumač naših iskrenih osjećaja. Središnji ured kao nosilac cjelokupnog radničkog osiguranja po svojoj prvotnoj zadaći odgajaće zdravu radnu snagu, koja će sa zdravim idejama poduprijeti i raditi u smislu intencija manifesta Njegova Veličanstva od 6. januara prošle godine.

Živilo Njegovo Veličanstvo naš Kralj i Njegov kraljevski dom.

Istodobno imam čast, da ovom prilikom pozdravim i našega Ministra Pretsjednika, generala g. Peru Živkovića, koji svojim pronicavim i prokušanim ispravnim metodama briše stare razrožnosti u izgradnji jedinstvene jugoslavenske misli. Da živi naš Ministar Pretsjednik, gospodin Pera Živković! Isto tako nazdravljam i našem resornom Ministru g. Nikoli Preki, koji je za ovo kratko vrijeme dao sve, što se u ovim prilikama dati može. Da živi naš resorni Ministar g. Nikola Preka!

Konačno nazdravljam svoj prisutnoj gospodi, koji su svojim prisustvovanjem uveličali ovu današnju slavu uvjeravajući ih, da će Središnji ured i nadalje voditi instituciju radničkog osiguranja uopće na dobro ne samo radnika nego i cijele nacije a medju svima vama osobito nazdravljam pretstavnicima Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu, kome je Središnji ured predao ovu najmladju našu instituciju u upravu s uvjerenjem, da će je Okružni ured voditi na korist našega radnika i našega naroda. Živili!«

Bilo je još nekoliko govornika.

Rad radničkog sanatorijuma u Vrnjačkoj Banji je započeo. Ime, koje nosi ovo najnovije lječilište radničkog osiguranja ne može da bude samo častan ukras i naslov ove kuće. Ovo ime obavezuje sve one, koji rade u ovoj kući da rade u duhu ljubavi i razumijevanje prema bolesnom radniku, da se brinu za napredak ove kuće! *Dr. H.*

KLINIKA I TERAPIJA KRONIČNOG OTROVANJA BENZOLOM

(Schneider, Med. Kl. 1930. br. 30.). Simptomi akutnog otrovanja benzolom dosta su poznati: omamljenost, nesvjestica, grčevi. Teže je prepoznati kronična otrovanja, koja se opažaju najčešće kod radnika u gumenoj industriji. Ova otrovanja imaju karakter smetnja u koštanoj srši: anemija sa laganim hiperkromim karakterom, leukopenija sa limfo-

Digitized by Google

citozom, hemorargična diateza sa umanjenjem broja trombocida, groznica. Za razliku od pernicijozne anemije manjkaju megaloblasti, a solna kiselina u želucu je normalna. Pacijenti, pregledani od autora, bili su dobro ugojeni. Kod žena je broj otrovanja manji. Autor preporuča, da radnici, koji rade sa benzolom ne jedu masti, ali kod oboljenja od benzola treba davati masna jela i lecitinovo ulje. *D.*

TUBERKULOZA POTRBUŠNICE I TRAUMA

(Kissinger, Aerztl. Sachverstztng, 1930. br. 15.). Prema iskustvu autora i prostudiranoj literaturi se veoma rijetko dešava, da bi trauma prouzročila ili pogoršala tuberkulozu potrbušnice. Da bi se takova veza mogla ustanoviti, treba uvažiti slijedeće norme: manjak tegoba u trbuhu do nezgode, dokaz teške nezgode, uska vremenska veza. Pogoršanje se može samo u onom slučaju uzeti kao fakat, ako se stanje bolesnika neposredno nakon nezgode pogorša. Autor prikazuje slučaj radnika, koji je umro sa 36 godina na tuberkulozi potrbušnice i žlijezda. Nakon smrti tražila je udovica otštetu, jer je tvrdila, da joj je muž pretrpio četiri nezgode. O nezgodama se nisu mogli pronaći sigurni dokazi. Čak se nije moglo ni dokazati, da bi radnik nakon navodnih nezgoda bio prekinuo rad. Udova je odbijena sa zahtjevom nakon autorovog stručnog mišljenja. *D.*

TRAUMATSKI EDEM NA RUCI

(Simon, Aerztl. Sachverstztng. 1930. br. 15.). Prikaz jednog slučaja traumatskog edema na ruci, koji je inače veoma rijedak. 47 godišnji radnik pretrpio je iščašenje glavice desnog radiusa, te mu je ovo stanje ostalo hafitbalno, čak i nakon operacije. Dobivao je rentu od 40%, koja mu je kasnije povišena na 70%. Nakon 12 godina pregledan je, te je ustanovljena jaka edematozna oteklina podlaktice i ruke sa smetnjama senzibiliteta. Rentgenska snimka nije pokazivala promjena. Edem je ostao i kasnije. Autor drži, da je nervozna komponenta kod ovog rijetkog oboljenja igrala važnu ulogu, jer je pacijent pravio utisak nervoznog čovjeka, te je kod pregledbe drhtao i pretjerivao. Čini se da kirurški zahvati u ovim slučajevima nisu od koristi. Nekoji autori predlažu rentgensku terapiju. *D.*

NARODNO-GOSPODARSTVENO ZNAČENJE KIRURGIJE OZLEDA

(Böhler, M. m. W. 1930. br. 31.). Prije uvedenja asepse i antisepse, zauzela je kirurgija ozleda značajno mjesto, koje je kasnije, kada se rasprostranila kirurgija trbuha, velikim dijelom izgubila. Već je god. 1887. Hochnegg izrazio mišljenje, da poduka u kirurgiji ozleda nije dovoljna zbog pomanjkanja materijala. Medjutim je u Austriji uvedeno osiguranje protiv nezgoda, pa su tada izdane statistike pokazivale vrlo loše rezultate liječenja. Tako iznaša statistika iz god. 1907.—11., da je od preloma natkoljenica 89.2% pacijenata ostalo na renti sa prosječnom umanjenom radnom sposobnosti od 42%; od preloma potkoljenica 81% sa 27%-tnom rentom; nadlaktice 78 pacijenata sa 22.5%-tnom rentom; podlaktice 62% sa 13%-tnom rentom; ozlede skočnog zgloba 67% pacijenata sa 14%-tnom rentom.

Pošto se manjak na materijalu na klinikama odražavao u nedovoljnom radu u praksi, uredile su bečke klinike stanice za nezgode, na kojima su studenti imali prilike na velikom materijalu motriti metode liječenja, a to poboljšanje u poduci odražavalo se opet na boljim rezultatima i na klinici i u praksi.

Prema navedenim statistikama je broj nezgoda u stalnom rastu, te im i narodnogospodarstveni značaj biva stalno veći. Bečki zavod za osiguranje radnika isplatio je god. 1928. oko 48 milijuna dinara, a švicarski preko 115 milijuna.

Za gore navedene nezgode iz god. 1911. isplaćeno je (proračunano u današnju vrijednost) preko 628 hiljada šilinga, dok je za isti broj nezgoda isplaćeno god. 1929., jer su rezultati liječenja bili bolji, samo oko 257 hiljada. God. 1929. liječene su ove nezgode već u bolnici za nezgode, koja se uzdržava sa godišnje 396 hiljada šilinga, dakle za onu svotu, koja je prištedjena na rentama, tako da se ostali ozledjeni, koji ne dobivaju stalnu rentu, liječe zapravo bez troškova za osiguranje. Tamo, gdje organizacija liječenja ozleda nije na visini, nisu ni uspjesi liječenja dobri, a prema tome su i izdaci za liječenje i rente mnogo veći. Zato je potrebno, da se organizacija za liječenje nezgoda svagdje usavršuje, te da se pruža ozledjenicima stručno, brzo i po mogućnosti potpuno liječenje. *D.*

Digitized by Google

SMRT USLIJED KRVARENJA U MOZGU NAKON PRETRPLJENOGA STRAHA

(Monschr. f. Unfallheilk. 1930. br. 8. cit. iz Berufsgenossenschaft 1929). 40-godišnji radnik vidio je, kada se vozio kući na dvokolici, kako je automobil pogazio čovjeka. Tako se je preplašio, da je nastala kljenut srca, koja je svršila drugog jutra smrću uslijed krvarenja u mozgu. Dok je prva instanca ovo stanovište prihvatila, druga instanca je odbila sa slijedećom motivacijom: Prema rezultatu izvida može se sa vjerojatnošću zaključiti, da je suprug tužiteljice umro dne 25. VIII. 1926. uslijed udarca od kapi. Dva stručnjaka zastupaju u svojem izvješću mišljenje, da je izvanredna događovština, ako 40-godišnjeg čovjeka udari kap uslijed straha, jer automobilska nesreća trećeg lica ne može kod zdravoga čovjeka u tim godinama izazvati takovo psihičko uzbudjenje i uslijed toga tako nagli porast tlaka krvi, da bi od toga mogla puknuti žila u mozgu. Obojica drže dakle vjerojatnim, da je suprug tužiteljice bolovao na jednoj bolesti krvnih sudova. Sud je prema ovom mišljenju bio toga nazora, da smrt nije uslijedila uslijed straha, već bi za kratko vrijeme nastupila i onako. Stoga se ne može priznati veza izmedju pretrpljenoga straha i smrti navedenoga. *D.*

LIJEČNIČKO MNIJENJE O TUBERKULOZI KOSTIJU I ZGLOBOVA U VEZI SA PRAVIM I NAVODNIM NEZGODAMA

(Kissinger, Monschr. f. Unfallheillk. 1930. br. 8.). U počecima osiguranja proti nezgoda bilo je izdavanje stručnih mišljenja u rukama praktičara, koji su danomice bili stavljeni pred probleme, na koje nije bilo odgovora u učbenicima i priručnicima. Naravno je, da su se pravile i pogrješke u prosudjivanju veze izmedju pojedinih bolesti i nezgoda. Bez kritike se smatralo posljedicom nezgoda bezbroj bolesti, koje sa nezgodama nisu imale posla. Tokom godina se to stanje promjenilo, pa sada često idemo u drugi ekstrem. Eklatantno je u tom pogledu pitanje traumatskih neuroza, kod kojih se prije pretjeravalo u pozitivnom smislu, a danas često u negativnom. Na polju tuberkuloze vidimo, da su podaci, koji nam stoje na raspolaganje, često veoma manjkavi, da se istina miješa sa fantazijom. Često se zašućuje ono, što je već prije postojalo, a ne rijetko pokazuju liječnici, juristi i sudišta nepovjerenja prema istinitim iskazma. Autor prikazuje tri slučaja, koji su prilikom izdavanja stručnog mišlenja prouzročili poteškoće.

1. 28. god. staroj radnici ugane noga 7. aprila, ali se tek 17. javi liječniku. Na dan nezgode bila je doduše kod liječnika zbog glavobolje i kašljanja, ali ovoj nezgodi nije podavala nikakvu važnost, pa ju nije niti spomenula. 10. aprila ju je već jako bolio skočni zglob. Kod pretrage ustanovljeno je, da boluje na bronhitidi, koja već prelazi, a na nozi da se radi o tuberkulozi talusa. Na plućima nema aktivne tuberkuloze. Nakon 3 mjeseca bude pacijentica otpuštena iz bolnice. U oktobru iste godine traži jedna oblast stručno mišljenje o slučaju, te se iz akata vidi, da pacijentica svadja svoju bolest na nezgodu od 16. marta, a kasnije od konca februara. Vidi se nadalje iz akata, da je pacijentica nakon otpusta iz ove bolnice ležala i u drugoj bolnici. Autor daje svoje mišljenje, po kojem bolest nije u vezi sa nijednom od navedenih i navodnih nezgoda. Klinički i rentgenološki nalaz pokazao je, da bolest postoji već dulje vremena. Znakovi svježeg uganuća nisu postojali. Da pacijentica navadja razne nezgode (7. april, onda 16. mart, konačno konac februara), dokazuje samo, da su se tegobe pojačale, kada je pacijentica nespretno stupila na nogu. Konačno nije vjerojatno ni pogoršanje bolesti uslijed nezgode. Liječnik druge bolnice potvrdio je vezu izmedju nezgode i tuberkuloze, ali je liječnik osiguranja, a i viša instanca prihvatila autorovo mišljenje. Eklatantan dokaz, da liječnik ne smije zamjeniti svoju ulogu liječnika sa ulogom stručnjaka u pravnim pitanjima.

2. 39 godišnji radnik dizao je 8. juna sa ledjima veliki teret, pa se 24. juna javio bolestan. 3. augusta otpušten je zdrav iz bolnice. Radio je do 2. januara, kada je opet primljen u bolnicu, u kojoj je ostao do konca mjeseca . U martu je primljen u drugu bolnicu, gdje je ustanovljena tuberkuloza srednjih prsnih kralježaka. Koncem aprila otpušten je iz bolnice, pa je izmjenično vršio laki posao i bolovao. U martu je započeo otštetni postupak. Pacijent tvrdi, da je prilikom dizanja teškog tereta osjetio pucanje u kralježnici i probadanje u re-

Digitized by Google

brima, ali je unatoč boli još i dalje radio. To potvrdiuju i nekoji svjedoci. Liječnik bolnice iskazuje, da je pacijent od 25. juna do 3. augusta liječen zbog nategnuća muskulature ledja i trbuha, ali da na kralježnici nije bilo naročito osietljivog mjesta. Postojala je i tuberkuloza pluća, koja je naginjala na pogoršanje. Ne potvrdjuje vezu izmedju nezgode i tuberkuloze, jer da bi bila potrebna ozleda kosti, koja bi i prilikom primitka u bolnicu trebala biti vidljiva. Ne dolazi u obzir direktan postanak tuberkuloze uslijed ozlede, jedino možda pogoršanje, ali manjkaju dokazi, da je takova već i prije postojala. Nato bude pacijent sa otštetnim zahtjevom odbijen. Za vrijeme apelacijonog procesa umre pacijent, a kod obdukcije ustanovljena je tuberkuloza kralježnice. Autor dobio je akte na reviziju, pa je ustanovio, da su u povjestima bolesti zabilježene tegobe, koje se odnose na tuberkulozu kralježnice, te koje je trebalo kod ustanovljenja veze izmedju nezgode i tuberkuloze uzeti u obzir. Prema svemu je vjerojatno, da se u ovom slučaju radi o pogoršanju već postojeće, ali latentne tuberkuloze kralježnice.

3. 42 godišnji rudarski radnik javi se bolesnim 4. februara, te je pronadjeno, da boluje na tuberkulozi obih skočnih zglobova. Odmah kod pregledbe izjavljuje radnik, da je u oktobru pretrpio dvije nezgode na nogama. Stanje pacijenta pogoršava se u bolnici, te 17 mjeseci nakon navodnih nezgoda, a 12 mjeseci nakon primitka u bolnicu umre. Svjedoci iskazuju istinitost druge nezgode, prilikom koje je ozledjenik u donjem dijelu tijela zatrpan od ugljena. Liječnici izjavljuju, da bolest nije bila posljedica nezgoda s motivacijom, da je ozledjeni još 4 mjeseci radio, da je dapače obavljao i prekovremeni rad. Autor dobivši slučaj na natpregledbu, mišljenja je, da se otštetni zahtjev ne može tako jednostavno odbiti. Imade ljudi, koji rade i bolesni, pa se tek u krajnom slučaju javljaju liječniku. Vjerojatno je, da su latentna ognjišta postojala već i prije nezgode, ali se ne može dokazati, da nezgoda, nije djelovala na ova ognjišta. I ako Thiem drži, da je tuberkuloza samo onda u vezi sa nezgodom, ako nastaje 10 tjedana poslije ove, ne možemo se strogo držati fiksiranih termina. Zato misli autor, da postoji neka vjerojatnost u vezi izmedju nezgode i tuberkuloze u ovom slučaju. Sud nije prihvatio njegovo mišljenje.

Iza toga kaže autor, »promislio sam pitanje još jednoč. Nezgoda treba da bude tako teške naravi - kažu liječnici i sud - da je ozledjeni morao odmah obustaviti rad. Šta znači ovaj izraz, koji se vraća stalno u mnijenjima i u literaturi? Ponavljam, da jedan čovjek obustavlja rad kod najmanje malenkosti, a drugi stisne zube i radi dalje, dok ne padne; najbolji rade to najčešće i onda stradaju pod strogim stručnim mnijenjem. Šta slijedi iz ovoga? Da se pacijenti javljaju liječniku kod najmanjeg uboda buhe. Slično je sa odviše strogo zahtjevanim vremenskim podacima; jedan se javlja odmah bolesnim, drugi pretrpi bol, vuče bolest i desavuira najljepše tabele o medjuvremenu. A ne smijemo tako zlo misliti, da podaci o nezgodi, ako ova i nije odmah javljena, nisu istiniti«. Obzirom na to, da nam nauka ne pruža bolje podatke, ne smijemo odbiti otštetni zahtjev tamo, gdje nam je moguće, da potvrdimo vezu izmedju nezgode i postojeće bolesti. Nadajmo se, da će nam nauka tokom vremena i kada budu bolesnički listovi točnije ispunjeni, dati veću mogućnost diferenciranja. A dotle je i najbolji stručnjak stavljen često pred probleme, koje ne može da riješi.

D.

KRONIČNO OTROVANJE NIKOTINOM, NAPOSE SAMOOZLEDE DUHANOM

(Lickint, Monschr. f. Unfallheilk. 1930. br. 8.). Čudno je, da se pitanje duhana veoma slabo tretira u javnosti sa socijalno-higijenskog i narodno-gospodarskog gledišta. Ima doduše nekoliko statistika, naročito iz područja životnog osiguranja, koje su sastavljene obzirom na ova pitanja, ali su ove po mišljenju autora većinom premalo znanstvene i neiscrpive. Nema sumnje, da se i iz ovih statistika vidi, da uživanje duhana ima donekle upliva na duljinu života. Nekoja osiguravajuća društva ne primaju ekcesivne pušače, druga opet davaju svojim osiguranicima, koji ne puše, dalekosežne popuste. Kod socijalnog osiguranja uživanje duhana do sada nije igralo gotovo nikakvu ulogu. A ipak imade tipičnih oboljenja od duhana, koja se naravno liječe pod sasvim drugom diagnozom. Tako na pr.. smetnje želuca i crijeva liječila su se kao posljedice tifusa ili disenterije, oboljenja srca kao kasne

Digitized by Google

smetnje od malarije, iritacije živaca kao traumautska oboljenja ili otrovanja olovom, jer liječnici ili nisu pitali za duhan ili nisu njegovom užitku pripisivali važnosti. Sada se ipak već opaža, da nekoji autori podavaju u svojim knjigama neku važnost i ovom pitanju. Tako je objelodanio Knepper jednu radnju o vezi izmedju kroničnog otrovanja nikotinom i osiguranja proti invaliditetu, u kojoj kaže da znatan broj onih, koji su proglašeni invalidima, izgube svoju radnu sposobnost uslijed prekomjernog uživanja duhana, te upozoruje, da se sa proglašenjem invaliditeta sačeka, jer se sa energičnom kurom može takova bolest i ako ne izliječiti, ali barem toliko poboljšati, da se radna sposobnost opet vraća. Isto stoji i za one bolesnike, koji često dolaze k liječniku sa pojavama hiperaciditeta, neuroze srca i drugim oboljenjima, a zapravo boluju na posljedicama uživanja nikotina. Zato bi trebale bolesničke blagajne uzeti u ovom pitanju veću inicijativu, te dijelom putem letaka prosvjećivati pacijente i liječnike, a dijelom uvadjanjem strogih kura umanjiti broj ovih bolesnika.

Što se tiče industrije preradjivanja duhana, ovdje su prilike u smislu osiguranja za slučaj nezgode u Njemačkoj veoma povoljne. Broj nezgoda je vrlo malen, mjestimice od svih industrija najmanji. Drugačije stoji stvar sa morbiditetom duhanskih radnika. Autor traži, da se smetnje od duhanskog praha priznaju kao obrtne bolesti, jer je napadno velik broj duhanskih radnika, koji boluju na specifičnim i nespecifičnim oboljenjima pluća. T. zv. pneumokonioza vidi se često i kod duhanskih radnika. Broj tuberkuloznih radnika u ovoj industriji je velik. Sam autor je sastavio malu statistiku, prema kojoj je od 37 smrtnih slučajeva kod duhanskih radnika 20 otpalo na tuberkulozu. U koliko prouzrokuje duhan dispoziciju za druge obrtne bolesti, nije jošte dovoljno istraženo. Ali će ova veza biti dosta jasna, ako si predočimo, da radnici, koji rade s olovom (tipografi, ličilci), kod rada puše, pa sa prljavim rukama stave cigaretu u usta. O samoozledama duhanom imadu iskustva vojnički liječnici. Često se opaža, da vojnici progutaju duhan, a iza toga piju vodu ili crnu kavu, pa time prouzrokuju ne samo ubrzanje bila, već i teško stanje, karakterizirano blijedoćom lica, teturajućim hodom, jakim znojenjem, dapače i kolapkom. Imade opažanja i o otrovanju pojedinih organa. Tako je na pr. poznato, da se nikotin resorbira kroz kožu, pa se i ovaj fakat izrabljuje u svrhu samoozlede. Konjunktivitide kod vojnika od duhanskog soka isto su česte. *D.*

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

OCJENA DOKAZA KAO NIŠTINA PO § 170 ZOR.

I.

Na žalbu montera R. K. donio je sud radn. osig. u Sarajevu presudu br. 7/VII. —1930. od 27. V. 1930., kojom mu dopituje mjesečnu rentu od Din 480.— za 40%-no umanjenje radne sposobnosti.

Razlozi: K. R., monter — mašinista — pregledavao je stroj i u tom momentu, dok je i bravar izbijao jedan klin — odskočio je jedan komad čelika i K. udario u oko.

Središnji ured za osiguranje radnika proglasio je, da je žaliteljeva radna sposobnost umanjena za 25% stalno, radi gubitka desnog oka, pa mu je na bazi obezbedjene godišnje zarade od 14.400.— dinara odredio stalnu rentu u mesečnim obrocima od 300.— dinara.

K. je s tim nezadovoljan, jer da je stepen umanjenja radne sposobnosti prenisko ocenjen i traži pregledbu po vještacima te povišenje rente.

Sud je zaključio, da se dozvoli dokaz sudsko-lekarskom pregledbom ozledjenog žalitelja.

Sudski vještaci Dr. B. M. i Dr. R. A. dali su nakon pregledbe žalitelja i stanja stvari po spisima, nalaz i mnijenje, iz kojih proizlazi, da je žalitelju, s obzirom na gubitak oka, a time na gubitak stereoskopičnoga vida kao mašinskom monteru — radna sposobnost umanjena za 40% stalno.

Usled ovog nalaza i mnijenja sud je žalbi udovoljio i žalitelju prema ustanovljenoj nesposobnosti dosudio srazmjernu rentu — stalno.

Vrhovni sud radn. osig. u Sarajevu svojim rješenjem Ros. 80/30—i od 31. oktobra 1930. odbija uredsku žalbu protiv te presude sa ovim obrazloženjem:

Žalioc pobija prvostepenu presudu, jer je sud na temelju nalaza i mnijenja liječnika vještaka sudio, da predleži 40% umanjenja radne sposobnosti, premda je uzuelno, da se gubitak oka smatra kao 25 postotno umanjenje radne sposobnosti i premda je sam ozledjeni donio potvrdu poslodavca, da i on danas vrši prijašnju službu, pa bi prema tomu ozledjeni primao rentu kao višak preko svoje prijašnje zarade, što da je u opreci sa intencijama zakona o osiguranju radnika.

Po §-u 170 z. o. r. mogu se osude pobijati samo iz tamo navedenih razloga i to pod tač. 1—7 navedenih formalnih ništetnosti, te po tač. 8, ako je presuda nepotpuna, nerazumljiva ili je krivo primjenjen zakon.

Presuda nije nerazumljiva.

Nadalje nije ni nepotpuna kako žalioc tvrdi. Enuncijatom osude riješeni su predlozi tužbe u cijelosti, te enuncijat sadrži sve elemente, koje zakon traži. Ako obrazloženje osude nije dovoljno iscrpivo, nije zato presuda nepotpuna.

Preostaje još kriva primjena zakona. Zakonom nije odredjeno, koliki procenat radne nesposobnosti vuče za sobom gubitak oka. Stoga ustanovljenje postotka nesposobnosti nikada ne može sadržavati povredu zakona. Argumentacija žalioca, da će ozledjeni, koji i poslije ozlede vrši istu službu kao i prije i prima eventualno istu platu, koju je primao i prije, uslijed prvostepene osude na čisto zaraditi 40% svoje zarade, nije nipošto osnovana. Ta i Središnji ured za osiguranje radnika doznačio je ozledjenom 25%, pa bi ozledjeni u smislu argumentacije žalioca na osnovi riješenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika na čisto zaradio 25%, kao što zaradjuje 40% na osnovi prvostepene presude. Dakle ni žalilac, kada izvršuje zadatke naložene mu zakonom o osiguranju radnika, ne tumači intencije zakona onako, kako to u žalbi traži od prvostepenog suda.

Postupak — kako Središnjeg ureda za osiguranje radnika tako i suda Radničkog osiguranja — je zakonit i nije u opreci sa intencijama Zakona o osiguranju radnika. Prema propisima zakona ima se u nesrećnim slučajevima na osnovi liječničkih ustanovljenja utvrditi, za koliko je radna sposobnost unesrećenog dotičnom nezgodom objektivno umanjena. Kakovu će zaradu ozledjeni poslije postići, da li će zaradjivati kao i prije nesreće, da li će možda promjenivši vrst rada polučiti i veću zaradu, da li će priznata renta u istinu naknaditi stvarni gubitak na zaradi, — ništa od toga zakon ne ima u vidu, niti može imati u vidu, jer on donosi opću normu, a sve istaknute okolnosti zavise od spretnosti, žilavosti i duševne snage pojedinog individua i od sretnih i nesretnih sticaja okolnosti, koje će jednoć

Digitized by Google

biti ozledjenom u korist, a jednoć na njegovu štetu.

Ako se primjerice ustanovi 30-postotno umanjenje radne sposobnosti i ozledjenom prizna 30% rente, a on iza ozlede mogne zaradjivati samo 50% svoje prijašnje zarade, neće on moći na temelju intencija Zakona o osiguranju radnika tražiti naknadu za izgubljenih 20%.

Ne predleži stoga ni utvrdjena kriva primjena zakona.

Pošto dakle nema ni jednog od razloga iz §. 170 z. o. r., radi koiih se može pobijati presuda suda radničkog osiguranja, valjalo je žalbu kao na zakonu neosnovanu odbiti.

Iz gore istaknutog, a naročito iz propisa §. 170 z. o. r. slijedi, da se prvostepene presude ne mogu napadati iz meritornih razloga. To je i prirodno, ako se uvaži, da je prvostepeni sud porotni sud. Ako prvostepeni sud donese stvarno pogrešnu presudu, bilo da krivo shvati činjeničko stanje, bilo da povlači krivo konkluzije iz uglavljenog činjeničkog stanja, presuda je neoboriva. Viši sud može je ukinuti samo, ako predleže zakonski razlozi iz §. 170 z. o. r., a ne može se upustiti u pitanje meritorne opravdanosti pravorijeka prvostepenog suda.

Ovo je valjalo jednoć istaknuti obzirom na praksu, koja se je uvriježila kod stranaka kao i kod organa ureda za osiguranje radnika, da kod višeg suda traže sanaciju eventualnih meritornih grešaka prvostepenog suda za osiguranje radnika, a koju sanaciju viši sud obzirom na propise zakona nije ovlašten da izvrši.

II.

Središnji ured za osig. radnika odbio je Milutina i Smiljanu G. sa podignutim otštetnim zahtjevom uslijed smrti sina Svetomira, jer manjkaju pretpostavke § 90 ZOR.

Sud radn. osig. u Beogradu presudjuje 17. III. 1930 pod br. 475/M-17, da tužioci M. i S. G. imaju pravo na roditeljsku rentu mjes. Din 204.33, što čini ⅓ od utvrdjene god. obezbedjene zarade umrlog im sina S. od 7356 Din, koja će im renta teći od 12. VIII. 1925 kao dana smrti sina pa dotle, dokle budu na potporu upućeni.

Razlog suda: Sud Radničkog osiguranja u B. po oceni svih dokaza i navoda obe parnične strane nalazi: da tužilac M. i S. G. imaju prava na roditeljsku rentu za umrloga im sina S. i da stoje zakonski uslovi za to njihovo pravo predvidjeno u §. 90. Zakona o osiguranju radnika, a ovo po tome: što se iz procene imanja tužioca i ostalih dokumenata ovoga spora vidi: da tužioci poseduju imovinu, koja ukupno vredi 20.000 dinara i da na to imanje plaćaju svega 1.90 dinara poreza, što znači, da je to imanje malo i bez plodonosnosti i prinosa, a pri tome su tužioci i u godinama, te se sa razlogom mora uzeti, da ih je za života svoga umrloga sina, umrli sin S. pretežno izdržavao i brinuo se o njima. Pošto se iz akta vidi: da tužilac M. i S. imaju sa sobom i punoletnog sina Dragomira, sud nalazi: da je to bez uticaja na pravo tužilaca po tome: što se iz akta vidi: da je Dragomir oženien i da ima svoju porodicu, koje takodje mora sam da izdržava i da nije isključeno, da taj sin napusti tužioce kao svoje roditelje, jer je ovaj to u pravu da učini, a po zakonu o osiguranju radnika na ovome sinu ne leži dužnost, da izdržava svoje roditelje.

Sa svega ovoga ožalbena odluka Središnjeg ureda ima se preinačiti i tužiocu renta dosuditi i prema navedenom.

Povodom uredske žalbe protiv te presude Kasacioni sud u Beogradu svojim riješenjem od 20. V. 1930 br. 6256 našao je, da ista presuda ne odgovara zakonu:

Pogrešio je sud što u svojoj ožalbenoj presudi nije naveo zakonski propis, po kome onaj drugi sin tužioca M. nije dužan da izdržava svoje roditelje po zakonu o osiguranju radnika, kad je dužan da izdržava po Gradj. zakonu.

Pored toga potrebno je da sud u smislu §§. 305. i 306. gradj. sud. post. oceni sve dokaze, podnete u ovom sporu, pa na osnovu njih donese svoju odluku, a ne da svoje uverenje zasniva na osnovu pretstavaka, kao što je to učinio u svojoj ožalbenoj presudi.

Prema izloženom, a na osnovu §. 325. Gradj. Sud. Post. Kasacioni sud NIŠTI pomenutu presudu toga suda i preporučuje mu, da po ovim primedbama i zakonu dalje postupi.

Sud. radn. osig. u B. nato presudom od 24. 10. 30. br. 1911/M—17 ožalbenu odluku Središnjeg ureda odobrava, a žalbu žalioca odbacuje kao neumesnu.

Digitized by Google

III.

U otštetnom predmetu A. F. donio je Stol Sedmorice Odel. B. u Zagrebu kao Vrhovni Sud radn. osig. pod Žor 142/1-29 od 27. III. 1930. slijedeće rješenje:

Pritožbi se ugodi, pobijana sodba razveljavi in stvar vrača sodišču delavskega zavarovanja v Ljubljani, da o njoj vnovič raspravlja in sodi.

Utemeljitev:

Prvo sodišče je ugotovilo zmanjšanje tožiteljeve delovne sposobnosti s 15%, čeprav po mnenju sodnega izvedenca isto ne presega 10%. Pobijana sodba topogledno izvaja, da je tožitelj mizar in pri vršenju svojega rokodelstva obe roki enako nujno rabi, vsled česar da je glede na posledice poškodbe na prstih leve roke opravičena ocenitev zmanjšanja delovne sposobnosti s 15%.

Razlogi prvega sodišča pa ne drže.

Je vendar že sodni izvedenec o b oddaji svojega mnenja upošteval tožiteljevo rokodelstvo. A tudi v ostalih podatkih provedenega postopanja ni opore za stališče prve stopnje, ko tožitelj vrši i dalje pri istem podjetju mizarska dela — sicer lažje vrste — in je ostal hkrati njegov zaslužek neizpremenjen. Čim bi šlo za pomembno zmanjšanje delovne sposobnosti, bi prišlo gotovo to do izraza v znižanju zaslužka.

Ker je torej prvo sodišče določbe §§ 84, 85 Zor nepravilno vporabilo, se je sklenilo, kakor razvidno v izreku (§ 170 t. 8. 175 ZOR.).

IV.

Stol Sedmorice u Zagrebu kao Vrhovni Sud radn. osig. riješio je u žalbenom predmetu N. I. pod br. OB 26 od 2. V. 1930:

Žalba okružnog ureda za osiguranje radnika u Bjelovaru uvažuje se, te se osuda prvostepenog suda poništava i odredjuje ponovna rasprava.

Razlozi su ovi:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po §. 170. t. 8. z. o. o. r. Ova ništavost postoji. Odlukom Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 19. februara 1929 br. 19.632 obustavljena je bila isplata dalje rente, jer da je nastupilo umanjenje radne sposobnosti ispod 10% uslijed navike.

Sudbeno-liječnički vještaci na raspravi od 5. oktobra 1929 uzeli su da postoji privremena 15% nesposobnost, jer da se ruka uslijed boli i ozlede same još nije privikla na defekt. Vještaci pak na raspravi od 9. novembra 1929 uzeli su, da postoji trajna 15% nesposobnost obzirom na zvanje ozledjenog.

Nu uvaživ, da se ti liječnički vještaci nisu naročito obazreli na utjecaj navika defekta kod obavljanja posla te eventualno s tim skopčanu manju nesposobnost za rad nego li što ju ozleda sama po sebi prouzrokuje, to se presuda ukazuje nepotpunom, te ju je valjalo povodom žalbe Okružnog ureda po §. 170. t. 8. z. o. r. poništiti i po §. 175. z. o. r. novu raspravu narediti.

(Vidi i riješenja Vrhovnih Sudova u broju 12. god. XII.) U.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

NOVO UREDJENJE BELGIJSKOG OSIGURANJA ZA SLUČAJ STAROSTI I SMRTI

Zakonom od 14. jula 1930 god. sasvim je iznova uredjeno osiguranje za slučaj starosti i smrti u Belgiji, koje je do sada postojalo na osnovu odredaba Zakona od 10. decembra 1924. god. Novi zakon stupa na snagu 1. jula 1931. god. Dosadanji zakon nije ni mogao imati neku stalnu vrijednost obzirom na to, što je vrijednost novca neprestano padala i što je tekar sada došlo do stabilizacije belgijskog franka. Da se dovedu nekako u sklad sa dnevnim životom pojedini iznosi renta i da se time ujedno izjednače prinosi i državne subvencije, izdan je novi Zakon. Zakon od god. 1924. već je do sada u nekoliko mahova noveliziran, baš obzirom na to, što se neprestano mijenjala situacija novčane vrijednosti. Iz tih razloga izdane su novele k zakonu 20. jula 1927, 26. decembra 1928, 2. aprila 1929 i 22. aprila 1930. Ovim dvim posljednjim novelama priznati su rentašima posebni dodaci. Prema zakonu od 10. decembra 1924 god. bili su izuzeti od obaveze osiguranja ne samo namještenici i radnici u rudarskim poduzećima, za koje postoje zasebni zakoni, nego i samostalni radnici t. j. oni, koji plaćaju poseban porez, i koji nemaju nikakav ugovor sklopljen sa poslodavcem. Izuzeti su bili krojači, pekari, postolari, zakupnici, vlasnici poljoprivrednog poduzeća, gostioničari, trgovci životnih namirnica i ostali mali trgovci. Tim osobama omogućeno je bilo dobrovoljnim osiguranjem uživanje istih renta, koje su uživali i obavezni osiguranici. Nadalje je dozvoljavao zakon od god. 1924. da se može odbiti poslodavački dio prinosa od radnika, koji imadu nadnicu veću od 12.000 franaka u posljednjih 12 mjeseci. Osim toga mora se priznati da je dosadanji zakon, kojim je uveden u Belgiji princip subvencionirane slobode osiguranja, u mnogome škodio uvedenju principa obaveze osiguranja. Iz tih razloga došli su odlučujući faktori do spoznaje, da treba postojeći zakon mijenjati.

Prema dosadanjem zakonu iznašao je prinos za sve radnike jednog te istog spola jednaku svotu. Kao početna godina za sticanje prava na starosnu rentu bila je ustanovljena 65. godina jedinstveno i za muške i za ženske članove. Novim zakonom htjelo se je i u tom pogledu provesti neke izmjene.

I Zakon od 14. jula 1930 god. predvidja prelazno vrijeme, kroz koje ima država pružati k starosnim rentama izvjesne dodatke, kojima će se povisivati prinosima radnika i poslodavaca ustanovljene rente. Taj dodatak iznaša 2.100 franaka za svako neoženjeno, rastavljeno ili obudovljelo osigurano lice, koje će navršiti 65. godinu tek u god. 1932. Taj dodatak iznaša 2.000 franaka za osobe rodjene 1870, a 1.900 franaka za osobe rodjene god. 1872. Pravo na taj dodatak utrnjuje posvema za osobe rodjene godine 1908. Ovaj dodatak iznaša kod suprugâ, koji zajedno žive početno 3.200 franaka.

Ona renta, koja se pruža iz sretstava prinosa, koji se uplaćuju kod »Penzione i štedovne blagajne sa državnom garancijom« (Caisse Generale d' Epargne et de Retraite sous le garantie de l' Etat), bit će izdana tek za one osiguranike, koji će navršiti 65. godinu u god. 1973. To će dakle biti lica, rodjena god. 1908, sa kojima će započeti normalna perioda. Polovicu prinosa plaćaju od svojih nadnica osiguranici (t. zv. lični prinos), a polovicu plaća poslodavac (t. zv. poslodavčev prinos). Prinosi se ustanovljuju prema visini nadnice osiguranika, koji su u tu svrhu podijeljeni u 8 nadničnih razreda. Lični prinosi osiguranika iznašaju oko 1.33% srednje nadnice svakog pojedinog nadničnog razreda. Ako li se računa, da svake godine traje neuposlenost poprečno oko 40 dana, onda stvarni prinos iznaša 260/30 puta 1.33 = 1.15% prosječne nadnice.

U zakonu od god. 1924 bili su odredjeni obavezni prinosi osiguranika na slijedeći način: muška lica ispod 18 god. plaćala su 1 franak mjesečno odnosno 12 franaka godišnje, muška lica preko 18 i više godina 3 franka mjesečno odnosno 36 godišnje. Ženska lica 1 franak mjesečno, odnosno 12 franaka godišnje.

Ti prinosi muških osiguranika starijih od 18 godina iznašali su 0.15% srednje godišnje zarade od 7.200 franaka u god. 1924 i 1925 (300 dana prema 24 franka). Danas ne iznašaju više nego 0.3% srednje godišnje zarade od 12.000 franaka (300 dana prema 40 franaka).

Digitized by Google

Prema novom zakonu razdijeljeni su osiguranici u slijedeće nadnične razrede:

1			do 100	2.50	2.50	5
2	preko	100	„ 150	3.50	3.50	7
3	„	150	„ 200	5	5	10
4	„	200	„ 250	6.50	6.50	13
5	„	250	„ 300	8	8	16
6	„	300	„ 350	9.50	9.50	19
7	„	350	„ 400	11	11	22
8	„	400		12.5	12.5	25

Iz predložene tabele vidi se, da po novom zakonu prinosi muških osiguranika starijih od 18 godina iznašaju četverostruko veći iznos, dok kod ženskih osiguranika 8 puta više Kr. naredbom na predlog Ministra industrije, rada i socijalnog staranja ustanovljena je tarifa, po kojoj mora »Caisse Generale« propisivati prinose. Ta naredba sadržaje ne samo stopu prinosa, nego i tabelu upravnih troškova i tabelu smrtnosti, prema kojima se moraju određivati prinosi. U slučaju da postoji suvišak u prihodima, to zakon određuje način razdiobe tog suviška među članove. U vrijeme stupanja novog zakona na snagu povisuju se postojeće rente državnim dodatkom, koji će iznašati za prelazno vrijeme 100, 75 odnosno 60%, a kasnije normalno 50% rente. Ipak je predviđeno, da iznos tog dodatka ne smije prekoračiti 1.200 franaka godišnje. Zakon od god. 1924 predviđao je kao maksimalni iznos dodatka 240 franaka godišnje. Starosna renta, koja se plaća iz prinosa i izvanredni dodaci (za prelazno vrijeme) iz državnih subvencija, daju se muškim osiguranicima nakon navršene 60. god., a ženskim nakon navršene 55. god. Zakon predviđa skraćenje rente prije navršenja 65. godine prema posebnoj tarifi, propisanoj kr. naredbom.

Prema zakonu od 10. decembra 1930 imadu se uplaćivati za račun osiguranika slijedeće uplate: a) za ženske osiguranike prinosi za isplatu starosne rente. b) za muške osiguranike: aa) za neoženjene, obudovjele ili rastavljene 50% za osnutak starosne rente, a 50% za osnutak kapitala, koji je određen zato, da se u slučaju udaje ili ponovne udaje pretvori u rentu za preživjelog bračnog druga. Kada taj kapital dosegne iznos od 1.800 franaka, uključivši državne doprinose, onda se sav preostali dio uplata od prinosa dopituje k kapitalu za osnutak starosne rente. bb) za oženjene 50% za osnutak starosne rente i 50% za osnutak rente za preživjelog bračnog druga. Zakonom od 10. marta 1925. o penzijama namještenika propisuje se drugi način osnivanja starosnih renta i udovičkih renta. Taj zakon sadržaje u tehničkom i u praktičnom pogledu mnogo bolje odredbe od ovog novog zakona o osiguranju za slučaj starosti. Prema sistemu zakona od 10. marta 1925 osiguranje je određeno za svaku osobu t. j. za osiguranika, dok je po zakonu od 10. decembra 1924 osiguranje počivalo na principu za dvije osobe t. j. za osiguranika obzirom na starosnu rentu i za supruga obzirom na udovičku rentu. Prema posljednjem sistemu nakon smrti supruga prestaje udovička renta, dok osiguranik u slučaju da se ponovno oženi, mora osnivati novu udovičku rentu u korist nove supruge. Po sistemu novog zakona od 14. jula 1930 ostaje u slučaju, da prije umre supruga, udovička renta i ako se osiguranik ponovno oženi, prenaša se ona na drugu suprugu. Iz tih osnova i radi višeg iznosa prinosa primenjeni su propisi zakona o penzionom osiguranju namještenika na novi zakon od 14. jula 1930 god.

Prema tom novom zakonu ima se osnivati: 1. kapital kod muških osiguranika za starosnu rentu, ako su mlađi od 18 godina.

2. kod muških osiguranika starijih od 18 godina: a) kod oženjenih kapital za starosnu rentu, koji se može kasnije pretvoriti, ako osiguranik umre u kapital za udovičku rentu. b) kod neoženjenih, obudovjelih ili rastavljenih kapital za osnutak starosne rente. Ako osiguranik umre prije, nego mu počne teći njegova renta, to se polovica kapitala sakupljenog za udovičku rentu isplaćuje njegovim descedentima ispod 16 godine ili u pomanjkanju ovih njegovim ascendentima. Ostatak se doznačuje t. zv. fondu za udovice i siročad, o kojemu ćemo kasnije govoriti. Dok osiguranik ne počinje uživati svoju starosnu rentu, doznačuje se kapital sakupljen za udovičku rentu također spomenutom fondu. Ako se kasnije osiguranik oženi, ili ponovno oženi, mora spomenuti fond, u koliko osiguranik prije umre, isplatiti udovici rentu, koja iznosi 50% starosne rente, koju bi uživao osiguranik, da su oba supruga bila jednakih godina. Ako su supruzi bili u različitim godinama, onda se stopa rente mijenja prema posebnoj tarifi. Ako se osiguranik ne oženi, mora fond u slučaju njegove smrti doznačiti 50% kapitala njegovim descedentima.

Digitized by Google

3. kod ženskih osiguranika kapital za osnutak starosne rente. Ako je osiguranica neudata, obudovljela, ili rastavljena i ako je navršila 18 god. života, može zahtjevati da se u slučaju njene smrti, a prije nastupa starosne rente, isplaćuje odnosno osigura lična renta u visini od 30% starosne rente njenom suprugu.

Već je dosadanji zakon pružao udovicama, koje nisu uživale udovičku rentu od 360 franaka, povišenje od maksimalno 180 franaka. Nadalje je taj zakon pružao dodatak od 180 franaka za svako dijete ispod 16 godina, za koje se udovica morala starati. U slučaju smrti udovice pružao se dodatak od 40 franaka za svako dijete onoj osobi, odnosno onoj ustanovi, koja je uzdržavala to dijete. Te povišice i ti dodaci plaćali su se iz sretstava posebnog fonda, iz prinosa poslodavaca za inozemne radnike i iz posebnih državnih subvencija. Nove zakonske odredbe povisuju to na 540 franaka za udovice rentaša rodjenih god. 1867. To povišenje pada sve više i više i dokida se kod udovica rentaša rodjenih 1908 god. Dodatak za siročad ustanovljen je sa 240 franaka za svako dijete, koje se nalazi u skrbi udovice, a nije navršilo 16 godinu. U slučaju smrti udovice isplaćuje se dodatak od 420 franaka za svako dijete ispod 16 godina osobi ili onoj ustanovi, koja se skrbi za dijete. Specijalni fond iz kojega se isplaćuju ti dodaci zove se »fond za udovice i sirote«. On se sastoji iz državnih subvencija, iz prihoda od prinosa (ličnih prinosa) i iz poslodavačkih prinosa za svakog radnika, starijeg od 65 godina. Osim tih sretstava pritiču u korist toga fonda posebni prinosi, koji su dužni plaćati muški osiguranici u iznosu od 10 franaka godišnje, ako su rodjeni prije 1. januara 1888 odnosno u visini od 5 franaka ako su rodjeni za vrijeme od 1. januara 1888 do 31. decembra 1907. Konačno spadaju medju sretstva ovog fonda i kamati uložene imovine kao i prihodi od prodaje maraka za osiguranje.

Naročite pogodnosti predvidja ovaj zakon za radnike, koji su zaposleni u poslovima opasnima po zdravlje. Kod njih je u prvo redu snižena granica dobe, kojom stiču pravo na starosnu rentu i to kod muškaraca od 60 na 55 godina, a kod ženskih 55 na 50 godina. Nadalje omogućuje se takvim radnicima prema zakonu povišenje njihovih renta uz plaćanje nešto većeg prinosa.

Nadnični razredi za tu vrstu osiguranika su slijedeći:

1		do 100		4	4	8
2	preko 100	„	150	6	6	12
3	„ 150	„	200	8	8	16
4	„ 200	„	250	10	10	20
5	„ 250	„	300	12	12	24
6	„ 300	„	350	14	14	28
7	„ 350	„	400	16	16	32
8	„ 400			18	18	36

Za prelazno vrijeme daje se tim radnicima povišica starosne rente bez ikakve redukcije i bez obzira na spol, u koliko pridonesu dokaz, da su zaposleni u poduzeću opasnom po zdravlje. Po novom zakonu nastat će mnogo veći izdaci za ovu granu osiguranja, pa je stoga razloga država osnovala poseban fond za pokriće svih većih izdataka te grane osiguranja t. zv. »Fonds de dotations« iz kojega će se isplaćivati svi dodaci starosnim rentama. Državni doprinos za taj fond iznašat će godišnje 5.25 milijuna franaka. B. H.

СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ У РУСКОМ ПЕТГОДИШЊЕМ ПЛАНУ

Тако звана планска комисија у Москви израдила је смернице о целокупном развитку привреде у Советској Русији за време од 1928 до 1933. Тај план садржаје и смернице за развитак социјалног осигурања. Петгодишњи план састоји се уистину из два плана, минималног и максималног. Први предвиђа могућности лоше жетве, недовољних дугорочних иностраних кредита и друге неприлике, које би могле лоше да утичу на привреду, а други искључује те могућности, па је према томе оптимистичан,

Трошкови социјалног осигурања падају сасвим на терет предузетника. Потпоре осигурања предвиђају се као непосредна накнада наднице. Трошкови социјалног осигурања морају за време петгодишњег економског плана порасти, будући да се рачуна да ће се повећати број осигураника као и саме наднице. У истој мери, у којој ће се услед петгодишњег плана побољшати економски положај и повисити животни ниво, има да се побољша и старање које пружа социјално осигурање. Број осигураника повисиће се од 9,658.000 у год 1927/1928 на 12,491.000 (према минималном плану) односно на 13,145.000 (према максималном плану) у год. 1932/1933. Укупни издаци осигурања повисиће се од 969.2 милијуна рубаља у год. 1928/1929 на 1,806 односно 1.950 милијуна рубаља у год. 1932/1933.

Digitized by Google

Социјално осигурање пружа следеће потпоре: хранарину код привремене радне неспособности, накнадне потпоре (дојиљске потпоре, опреме детета, погребнине), ренте за случај изнемоглости, старости и сиротињства, потпоре за случај неупослености, и лекарску помоћ. Ова последња пружа се са стране установа народног здравља а не са стране носиоца осигурања, који обасижу све осигуранике на подручју једног округа. Болесничке благајне пружаће установама народног здравља у име отштете за лекарску његу осигураника извесне субвенције. Кретање појединих врста потпора предвиђа се у плану према следећим смерницама:

а) Год. 1927/1928. било је исплаћено 239.7 милијуна рубаља т. ј. 1/4 свију издатака у име хранарине 412.5 односно 452.1 милијун рубаља, што значи повишење за 72 односно 88.6%. Унаточ тога издатак за хранарину пао би у год. 1932/1933 на 23.2% свију издатака.

Прорачуни стручњака рачунају с тиме, да ће се снизити број болесничких дана услед већих радних надница (план рачуна са повишењем надница за више од 50%, услед побољшања становања, услед оснивања нових, боље уређених предузећа, ради побољшања услова рада и напретка борбе против алкохолизма. С друге стране рачуна се и с тиме, да ће повишење културног нивоа пучанства довести осигуранике до тога, да ће све чешће употребљавати прву лекарску помоћ. Рачуна се у год. 1932/1933 са 960 болесничких дана на 100 осигураника према 987.6 у год. 1927/1928.

б) Накнадне потпоре износиле су год. 1927/1928 69.8 милијуна рубаља и биће у год. 1932/1933 према плану повећане на 87,6 односно 92.2 милијуна рубаља. То значи повишење за 25.5 односно 32.1%. Год. 1927/1928 отпадало је на те издатке 7.2% свију издатака. У год. 1932/1933 изнашаће тај проценат 4.9 односно 4.7%. То снижење произлази одатле, што се настоји побољшати осигурање за случај изнемоглости.

ц) Осигурање за случај изнемоглости проузрочило је год. 1927/1928 издатак у износу од 203.8 милијуна рубаља, који би се повисио у год. 1932/1933 на 475.3 односно 527.4 милијуна рубаља, што значи повишење за 132.2 односно 158.8%. У односају према укупним издацима стајало је покриће ризика изнемоглости год. 1927/1928 око 21%, а год. 1932/1933 изнашало би 26.8 односно 27.1%. Може се узети да ће се укупан број ренташа за случај изнемоглости, који је износио год. 1928/1929 1.505% осигураника, снизити на 1.422% у год. 1932/1933. или без обзира на старосне ренте на 1.297%. У месецу октобру 1925 год. признате инвалидске ренте тражиће повишење, будући да се прорачунавају од просечне наднице на становитом подручју, док су се дотада прорачунавале према индивидуалној надници осигураника. Исто тако повисиће се ренте у год. 1932/1933. на 50% наднице што изнаша око 4/9 досадањих износа рента.

д) Старосне ренте уважају се постепено и то према појединим групама индустрије. То рентно уважање следило би по следећем реду: 1927/1928 год. за текстилну индустрију; 1928/1929 год. за рудокопе, металну индустрију, копнени и водени транспорт; 1929/1930 год. за индустрију боја, стакла, порцелана, дувана, хемије, одела, коже, дрва и графике; за год. 1930/1931. за прерађивање минералија, жнвежних намирница и за намештенике који су досада били поразделени по појединим индустријским групама у погледу осигурања за случај старости; 1931/1932. год. за индустрију папира, добивање енергије, остале индустријске гране, локални транспорт и за раднике у школским заводима; 1932/1933. год. за раднике и намештенике грађевинарства, јавне хигијене, трговине и државне службе. План узима у обзир старосне ренте и износу од 50% наднице са минималним износима и цени да ће изнашати број ренташа који ће уживати те ренте год. 1932 и 1933. око 80.000.

е) Потпоре за случај неупослености износиле су 1927/1928 год. 112.7 милијуна рубаља и постићиће 1932/1933 год. 200.6 односно 217 милијуна рубаља што значи повишење за 78 односно 92.5%. Проценат према укупним издацима неће се готово ни променити. Он је износио 1927/1928 год. 11.6%, а год. 1932/1933. изнашаће 11.3 односно 11.1%. Узима се да се број уживаоца потпора неће повећати течајем петгодишње периоде, али ће се повећати износ потпора од 21% просечне наднице у год. 1928/1929 на 30% у год. 1932/1933. Обзиром на очекивани пораст надница износиће месечна потпора за случај неупослености просечно 1932/1933 год. 26 односно 30.3 рубаља напрама 14.1 рубаљ 1927/1928 год. Потпора за случај неупослености биће нижа за неквалификоване раднике, да се на тај начин спречи прилив радних снага са села у градове. Концем петгодишње периоде примаће квалификовани радници потпоре за случај неупослености у износу од 50% своје наднице.

Digitized by Google

ф) Суме које ће плаћати носиоци осигурања установама јавнога здравства за пружање лекарске помоћи осигураницима, повисиће се знатно у наредним годинама. Разлог томе је пораст плата лекарског персонала и жеља, да се побољша лекарско старање. Од 240.6 милијуна рубаља у год. 1927/1928 порастиће трошкови на 382.7 односно 419.7 милијуна рубаља у 1932/1933. год. т. j. настаће повишење за 59 1 односно и 44%. У одношају према свим издацима снизиће се ти трошкови у год. 1932/1933 на 21.6 односно 21.5% од досадањих 24.8% у год. 1927/1928.

г. Трошкови здравствених завода и опоравилишта повисиће се од 35.8 милијуна рубаља у 1927 1928 год. на 55.4 односно 60.6 милијуна рубаља у 1932/1933. год. Према мишљењу састављача петгодишњег економског плана неће нимало утицати повишење издатака социјалног осигурања на продукционе трошкове индустрије.

Б. Х.

SOCIJALNA POLITIKA U RUMUNJSKOJ

Razmatrajući socijalno političko zakonodavstvo Rumunjske moramo opaziti, da se u njegovom razvitku razlikuju dva sasvim različita vremenska razdoblja. Jedno je vrijeme do god. 1918, a drugo je po svršetku svjetskoga rata. Karakteristika prvog razdoblja nalazi se u istaknutom poljoprivrednom karakteru države, povezanom sa nastojanjem industrijalizacije i to u glavnom podizanjem male industrije. Neki zakoni iz tog razdoblja bave se isključivo socijalnim pitanjima, a drugi samo nuzgredice. Od zakona, koji se bave socijalno-političkim pitanjima moramo spomenuti zakon od 1887. za unapredjenje narodne industrije izmjenjen zakonom od god. 1912, koji sadržaje nekoliko propisa za zaštitu domaćih radnika. Nadalje dolazi u ovu grupu zakona rudarski zakon od god. 1895 izmjenjen zakonima od god. 1900 i 1906, na osnovu kojega je osnovana potporna blagajna za bolesne i unesrećene rudare. Nadalje dolazi ovamo zakon od god. 1910 o narodnom zdravlju, u kojem se u glavi XXII. govori o staranju zdravlja industrijskih namještenika i o potrebnim higijenskim mjerama, kao i o mjerama za zaštitu od nezgoda i poslovnih bolesti. Drugi zakoni, koji se isključivo bave sa zaštitom radnika, su mnogobrojniji. U prvom redu dolazi ovamo zakon od god. 1906 za zaštitu rada žena i djece, koji odgovara Medjunarodnoj bernskoj konvenciji od 1906. Taj zakon odredjuje kao minimalno doba za zaposljenje u industriji 12 godinu. Zabranjuje svaki noćni rad u opasnim i nezdravim poslovima dječacima ispod 15 god. i djevojkama ispod 17 god., odredjuje stanovite granice za trajanje rada prema dobi namještenika, uredjuje zakonsko oslobodjenje od rada za vrijeme od 1 mjeseca prije i poslije poroda.

Drugi zakon o zaštiti radnika iz god. 1897. izmjenjen god. 1910 uredjuje pitanje nedjeljnog počinka. Zakon od god. 1910 uredjuje zaštitne mjere u poduzećima, u kojima se upotrebljuju strojevi, kod mehaničkih odnosno električnih uredjaja, kod parnih kotlova, i odredjuje čitav niz odredaba o kontroli tih uredjaja. God. 1912 stupio je na snagu zakon o strukovnim organizacijama, radničkom kreditu i socijalnom osiguranju. U svom prvom djelu označuje taj zakon ona zvanja, koja spadaju pod odredbe toga zakona i odredjuje da nitko ne može vršiti neko zvanje, u koliko ne posjeduje radnu knjižicu izdanu po poslodavcu, a potvrdjenu po stanovitom sindikatu. Zaposljenje počinje naučničkim ugovorom, a nastavlja se sa redovitim radnim ugovorom. Radno vrijeme iznaša za žene i za djecu 8—10 sati dnevno, već prema tome da li su stariji ili mladji od 15 godina. Naučničko doba može se započeti sa 11 godinom i traje 3—5 godina. Noćni rad prema tome zakonu zabranjen je za djecu ispod 15 godina i za djevojke ispod 17 godina. Osim toga predvidja zakon za žene dopust od 6 nedelja prije i 6 nedelja poslije poroda, kroz koje vrijeme primaju one potporu iz osiguranja za slučaj bolesti. Rok za prijavu radnog ugovora odredjen je sa 8 dana. Iz ovih iznešenih činjenica vidi se, da su već prije svjetskog rata pojedine vlade u Rumunjskoj ozbiljno tretirale radnička pitanja i ako u ono vrijeme još nije postojala u zemlji velika industrija.

Po svršetku svjetskoga rata i nakon narodnog ujedinjenja sasvim se izmjenio ekonomski i socijalni položaj države prisajedinjenjem provincija Transilvanije, Banata, Besarabije i Bukovine. Tim momentom dobiva velika industrija u državi vodeći položaj, ali uporedo s time počeo se povećavati i broj namještenika tako, da se moralo pristupiti novom uredjenju odnošaja izmedju rada i kapitala. S druge je strane postojalo već otprije u novim provincijama zakonski uredjeno radno pravo tako, da se ukazala potreba što

Digitized by Google

bržeg jedinstvenog uredjenja raznih ustanova i propisa na području radničke zaštite i osiguranja. Osim toga nadošle su u to vrijeme mnoge medjunarodne konvencije donešene na Medjunarodnim konferencijama rada, koje je morala Rumunjska kao član Medjunarodne organizacije rada prihvatiti. Ti momenti služili su kao ishodna tačka za novo socijalno zakonodavstvo.

Od zakona, koji su nastali u ovo vrijeme, moramo u prvom redu spomenuti zakon od god. 1920, kojim se osniva Ministarstvo rada, koje se i danas bavi sa radničkim pitanjem i sa socijalnim zakonodavstvom. Novi ustav, donešen god. 1923 u čl. 21 predvidja slijedeće socijalne funkcije vrhovne državne vlasti: svi faktori produkcije imaju jednako pravo na zaštitu. Država mora zakonskim putem ući u odnošaje izmedju tih faktora, da sprječi sva ekonomska i socijalna trvenja. Rad potpada pod zakon. Država ima zakonskim putem urediti osiguranje radnika za slučaj bolesti, nezgode i slično.

Prvi zakon, donešen nakon uredjenja Ministarstva rada, bavi se općim sporovima rada u industriji i trgovini. Zakon se odnosi na sva poduzeća, koja zaposluju više od 10 radnika. Tim zakonom predvidjeno je obavezno posredovanje rada pod pretsjedanjem inspektora rada, koji organ imade i pravo zaštite interesenata u slučaju štrajka odnosno isključenja sa posla. Za poduzeća države, pokrajina ili općina odnosno za poduzeća, koja služe javnom interesu, nadležan je za rješavanje sporova poseban obranički sud. Taj zakon iz g. 1920 pokazao je do sada dobre rezultate. Tako se smanjio broj raznih sporova, a radnici i namještenici upoznali su time njegove dobre strane. Osim toga sklopljen je veći broj kolektivnih ugovora, prema kojima se predvidja podvrgavanje obraničkim sudovima u slučaju nastalog spora.

Zakonom od god. 1921 uredjeno je pitanje stručnih sindikata. Na osnovu ovoga zakona imaju pravo sva lica, koja rade u istom poslu ili vrše slične ili srodne poslove, da se udruže bez prethodnog odobrenja vlasti. Postupak oko priznanja jurističkih osoba prema zakonu od god. 1921. promjenjen je zakonom od 1924 g. o jurističkim osobama. Prema tom novom zakonu stalno se povećaje broj sindikata. God. 1921 izdan je i zakon o javnim berzama rada, koji u suglasnosti sa konvencijom, donešenom u Washingtonu god. 1919, uredjuje pitanje neuposlenosti. Javne berze rada postoje u gradovima i u sjedištima provincija, osim toga postoji jedan centralni odbor za posredovanje rada u Bukareštu. Na čelu tih javnih berza rada nalaze se odbori sastavljeni od pretstavnika radnika i poslodavaca, koji rade pod nadzorom inspektora rada. Prema posljednjim podacima postoji sada 39 javnih berza rada. God. 1925 stupili su na snagu zakoni o iseljivanju kao i zakon o nedjeljnom i blagdanskom počinku.

Iseljivanje i useljivanje je u principu slobodno, ali ipak potpada pod neka ograničenja, koja su donesena u interesu države i pučanstva. Prema tom zakonu osnovana je kod Ministarstva rada savjetodavna komisija, koja imade ispitivati molbe za iseljavanje i useljavanje. Zakon propisuje obavezu da moraju poduzeća, koja se bave iseljavanjem, imati svoje sjedište u Rumunjskoj. Nedjeljni počinak, kao i onaj na blagdane uredjen je za namještenike industrije i trgovine u smislu odredaba medjunarodne konvencije, donešene god. 1921. u Ženevi.

Zakonom od god. 1927 uredjeno je pitanje inspekcije rada prema odredbama konvencije, donešene u Ženevi god. 1923. Za sada postoji u Rumunjskoj 18 okružnih inspekcija rada.

God. 1928 stupio je na snagu zakon za zaštitu rada žena i djece i za uredjenje radnog vremena. Minimalno vrijeme za industrijski rad ustanovljeno je sa 14 godina. Zabranjen je svaki noćni rad djeci ispod 18 godina i ženama. Dozvoljene su samo iznimke, predvidjene u konvencijama donešenim u Washingtonu god. 1919. Prema tom novom zakonu dozvoljava se ženama, zaposlenima u industriji i trgovini, dopust od 6 tjedana prije i 6 tjedana poslije poroda. Konačno uredjuje zakon 8-satno radno vrijeme u suglasju sa Washingtonskom konvencijom.

Nedavno je prihvatio parlamenat zakon o radnim ugovorima. Prema tom zakonu donešeni su jedinstveni propisi o naučničkom vremenu po pojedinim vrstama radnog ugovora, a što je najvažnije stupile su time po prvi puta na snagu odredbe o kolektivnim, radnim ugovorima (kod nas na žalost još ni do danas nema u tom pogledu zakonskog uredjenja). Odredbe donešene ovim zakonom znače veliki napredak na polju socijalnog zakonodavstva. Važno pitanje u Rumunjskoj zauzimaju kreditne zadruge. Njihov je broj vrlo velik i u posljednje vrijeme tako se

Digitized by Google

proširio, da je nedavno iznešen pred parlamenat nacrt zakona o organizaciji kooperativa. Prema tom zakonu dana je kooperativnim zadrugama (kreditnim zadrugama velika samostalnost. Kao vrhovni organ za nadzor i glavno vodstvo tih zadruga predvidjen je državni ured za kooperative, koji je juristička osoba i u svom radu posvema neovisan. Kooperativni pokret sa financijske strane podupire naročita Centralna kooperativna banka t. j. kreditni zavod, u kome država imade najvećeg udjela. Kapital tog zavoda iznaša oko jedne milijarde leja. Polovicu tog kapitala imade država, a polovicu kooperativna društva. U posljednje vrijeme rade u Ministarstvu rada nove komisije na izradbi daljnjih zakona sa područja socijalne zaštite radnika, te će u skoro vrijeme završiti sa radom ona komisija, koja izradjuje novi zakon o socijalnom osiguranju. B. H.

ЛЕКАРСКА САРАДЊА У ЈАВНОМ ЗДРАВСТВУ У НЕМАЧКОЈ.

На 49. немачком лекарском конгресу у Колбергу, одржаном од 24—27. јуна о. г. након великих и дугих расправа донешен је закључак о лекарској сарадњи на подручју здравственог старања. То се старање у Немачкој врши у главноме по градским и сеоским окрузима. Немачка самоуправа стекла је без сумње велике заслуге на подручју одржања здравља пучанства, али ипак тај рад није дошао до правог изражаја, јер није постојала свестрано израђена сарадња између разних фактора на подручју здравственог старања. Постојале су додуше само радне заједнице носиоца социјалног осигурања и неких здравствених установа на подручју сузбијања туберкулозе и сполних болести. Да се постигне јединство у том раду, било је потребно, да се склопи уговор између савеза лекарских удружења и радне заједнице савеза социјалних лекара, који је дошао до изражаја у т. зв. салфедским смерницама. Лекарски конгрес у Колбергу прихватио је те смернице тиме, да се оне увађају у праксу покуса ради кроз 1 и $^1/_2$ године. Закључак лекарског конгреса у Колбергу о томе каже следеће:

Као што је досада лекарски сталеж у знаности и у пракси испуњавао у сваком погледу задатке лекарске неге, то је он приправан, да се посвети исто тако и превентивној медецини у знаности и у пракси. Код тога неће се он дати са никоје стране наговорити да неби вршио здравствено старање пучанства, верно својим задацима. Потребно је стога одржање индивидуалне неге и ојачање личног контакта између лекара и болесника.

Конгрес лекара слаже се са смерницама о лекарској сарадњи код здравственог старања, које је прихватио конгрес немачких градова, државни савез градова, конгрес сеоских округа, савез пруских провинција, унаточ тога, што смернице садржају још неке мањкавости и унаточ тога, што те смернице довољно не потцртавају важност лекара. Осим тога прихваћа конгрес лекара по конгресу немачких градова израђене мустре статута за локалну и интерлокалну сарадњу. Даљње преузимање јавних дужности омогућиће се лекарима, ако се они изузму испод прописа обртног права и ако се за њих створи засебан лекарски ред, који ће одговарати карактеру лекарског звања. С истих разлога тражи се законско докинуће слободе лечења.

Смернице за лекарску сарадњу у јавном здравству уговорене између радне заједнице комуналних главних савеза за здравство, у којој су зачлањени конгрес немачких градова, конгрес сеоских округа, савез градова, савез пруских провинција и конгрес сеоских општина, и између савеза лекарских друштава и савеза лекара (тако зв. Хартмановог савеза), у јуну 1930 год. са важношћу до 31. децембра 1931. гласе:

I. Задатак јавно-здравственог старања је биолошко сачување група важних за нормалну изградњу пучанства, у колико су оне у опасности од истоврсних биолошких штетности или у колико су изврженe нарочитим социјалним и индустријским опасностима, а у сврху заштите и ојачања народног здравља. Проведба овог задатка извршиваће се по лекарима, који су уговором обавезани да ту службу врше за носиоце јавно-здравственог старања.

II. У протимби са поделеним радом по групама код јавно-здравственог старања ограничује се лекарска нега према својој нарави на болесни индивидуум, концентрише цело старање на њега и његову околину, необазирући се код тога на то, којој политичкој групи или којој економској класи он припада. Тај рад је задатак слободног лекарског сталежа.

III. Ствар је јавно-здравственог старања да предузимље за очуваље особа потребних здравственог старања, за просуђивање потребних помоћних мера и за утврђивање легла заразе, властите претраге као и школске и обртно-хигијенске редовите прегледе те да се стара за сузбијање познатих опасности. Станице као и лекари и служби

Digitized by Google

старања морају да се старају, да се пучанство не отуђује од лекара, који слободно врше своју праксу, као ни од њиховог поделивања савета у здравственим питањима. С друге стране дужни су главни савези лекара да се старају око тога да лекарска удружења, зачлањена у тим главним савезима подупиру у сваком погледу јавно-здравствено старање.

IV. У свим случајевима, у којима је потребно лечење у смислу другог дела ових смерница, упућују станице болесника ординирајућем лекару. Ако такав није на расположењу, то може станица порадити око тога, да се узме други који лекар. Код тога дакле не сме се препоручити само становити лекар. Избор је препуштен појединцима. Нужне директне упуте специјалистима, болницама и лечилиштима (не узевши у обзир хитне случајеве) може се извршити у споразуму са ординирајућим лекаром, у колико такав постоји. Привремене мере лекарске неге према појединим групама спадају у делокруг здравственог старања. Међу те мере убраја се засада лечилишно старање, опоравилишта, старање за исхрану и ојачање. Није задатак појединих станица, да раде на начин као амбуланте или поликлинике. Нарочито није допуштено у станицама издавати рецептуру и лекове.

V. Код интеркомуналних одбора за здравство мора се основати заједнички одбор радне заједнице комуналних главних савеза и савеза удружења лекара као и Хартмановог савеза, који ће се састојати од половице делегата појединих интересената и чији ће бити задатак да проучава прилике и да даде мишљења, која ће бити од користи за опште здравство, као и за лекаре, који врше слободну праксу. Свака од странака имаде право призива на овај заједнички одбор.

У образложењу ових смерница каже се, да је задатак лекара служити јавном здрављу т. ј. успостави, одржању и појачању народне снаге. Лекарски сталеж је дакле носиоц јавног задатка, који се указује као битни саставни део опште популационе политике. Док успоставља способности за привреду код људи, који су у опасности услед болести тражи индивидуалан лекарски рад, то су задатком јавно-здравственог старања они лекарски радови, који су потребни за одржање и ојачање народног здравља као и за отстрањење таквих опасности, које угрожавају читаве групе пучанства. Међу потребне здравствене прегледе у првом реду долази у обзир правовремено установљење узрока болести н. пр. конституционалних опасности, инфекцијозних болести, претећих осакаћења и болесних појава душевног стања. Код тога морају лекари здравственог старања радити заједно са ординирајућим лекарима. На тај начин остраниће се непотребни двоструки рад и доћиће до измене обостраних искустава, и лакше и јасније уклониће се све потешкоће. Указује се врло пробитачним да се уреди заједнички рад лекара по местима нарочито код давања инјекција, код мера за превентивно сузбијање рахитиса, за одржање течајева за гимнастику, за профилаксу против гуше, за пружање пнеумоторакса итд. Код пружања старања дојенчади и мале деце може се у станицама давати само савете око отстрањивања лаких узрока оболења. Иначе треба свакако послати односно упутити дотично лице на ординирајућег лекара. Лебертран, Вигантол и слични препарати не сматрају се лековима. Б. Х.

O DAJATVAH IN POSTOPANJU V ZAVAROVANJU POLJEDELSKIH DELAVCEV V AVSTRIJSKEM SOCIJALNEM ZAVAROVANJU.

Avstrijska republika se je lotila s času primernim reformiranjem svojega socijalnega zavarovanja dokaj težke naloge. Merodajni činitelji so že zdavnaj uvideli, da so zakoni o socijalnem zavarovanju vkljub raznim novelizacijam vendarle zastareli in sedanjim prilikam neprimerni. Zato naj bi na mesto starih zakonov o bolniškem in nezgodnem zavarovanju stopil v veljavo nov kompleks zakonov, ki bi obsegal vse panoge socijalnega zavarovanja.

Razvrstitev delavcev in nastavljencev v zavarovane člane naj bi se izvršila po glavnih skupinah, obsegajočih poedine vrste delavcev, n. pr. obrtniške delavce, poljedelske delavce, nameščence, železničarje, zvezne uslužbence itd.

Izvršitev te naloge gotovo ni lahka in se ne da doseči z brzino, ki jo zahtevajo gospodarske in socijalne razmere v Avstriji. Važna pridobitev na tem polju je zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev, sprejet leta 1928. šele po dolgotrajnih in težkih borbah.

Poglejmo, v kakem razmerju se nahajajo predpisi novega zakona o zavarovanju poljedelskih delavcev z določbami zakona o zavarovanju delavcev (industrijskih).

Ločitev poljedelskih delavcev od industrijskih delavcev je utemeljena v tem,

Digitized by Google

ker se službeno razmerje industrijskih delavcev napram delodajalcem razlikuje v toliki meri od službenega razmerja poljedelskih delavcev, da bi bila ureditev njihovega zavarovanja z istim zakonom skoraj nemogoča. Vsekakor je to stališče radi velikega števila poljedelskih delavcev utemeljeno in bi torej rešitev tega perečega vprašanja s posebnim zakonom bila v principu dokaj srečna. Kot prva posledica sprejetja novega zakona se je seveda pojavilo vprašanje, ali nudi novi zakon poljedelskim delavcem vse tiste dajatve in ugodnosti, ki jih dovoljuje zakon o zavarovanju delavcev (industrijskih). Na to vprašanje bi težko bilo dati pritrdilen odgovor, ker izhaja iz novega zakona, da se zakonodajalec pri kodificiranju ni oziral z zadostni meri na poseben, poljedelstvu svojstven način službenega razmerja, nego bolj na želje poljedelskih delodajalcev. Zato dajatve in ugodnosti zavarovanja poljedelskih delavcev skoro v vseh važnejših določilih znatno zaostajajo za dajatvami in ugodnostmi zavarovanja industrijskih delavcev.

Zakon o zavarovanju delavcev (industrijskih) določa, da so iz njegovega delokroga izvzete vse osebe »zaposlene izključno ali vsaj pretežno v poljedelstvu in gozdarstvu«. Definicija zakona o zavarovanju poljedelskih delavcev pa je že izčrpnejša in vključuje v svoj delokrog tudi pridobitne in gospodarske zadruge ter druge kmečke zveze. To znači korekcijo zakona o zavarovanju delavcev (industrijskih) in je v škodo prizadetih zavarovancev, ki so prej bili zavarovani pri obrtnih bolniških blagajnah. Po striktnem tolmačenju besedila obeh zakonov bi te osebe bile pravzaprav dvakrat zavarovane, ker jih zakon o zavarovanju delavcev ne izključuje, kot ne spadajoče v krog »izključno ali vsaj pretežno pri poljedelstvu in v gozdarstvu zaposlenih«, dočim odreja zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev izrecno, da spadajo v njegov delokrog.

Po obeh zakonih so obvezane v zavarovanje vse nesamostojno poklicno zaposlene osebe, služeče na podlagi delovnega ali službenega razmerja in v svojstvu učencev. Za bolniško in nezgodno zavarovanje ni določena najnižja starostna doba zavarovanca, dočim je za pridobitev pravic po invaliditetnem zavarovanju z zakonom o zavarovanju poljedelskih delavcev določena starost najmanj 18 let. Zakon o zavarovanju delavcev (industrijskih) pa sploh ne pozna starostnih omejitev za pridobitev pravic.

Izjeme od zavarovalne obveznosti poznata pa oba zakona. Zakon o zavarovanju delavcev (industrijskih) vsebuje o tem točna določila, in se mu v tem zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev večinoma priključuje. Za poljedelske delavce pa se uvaja še fakultativna osvoboditev od obveznosti zavarovanja za one družinske člane delodajalcev, ki jim ti za slučaj bolezni, nesreče in invalidnosti pismeno zajamčujejo preskrbo in zdravniško pomoč iz svojih sredstev.

Določbe o izvzemanju od obveznega zavarovanja značijo precejšnjo administrativno obremenitev zavarovanja poljedelskih delavcev, ogrožajo pa tudi sam princip in svrho zavarovanja, ker delodajalec s pismenim jamstvom še ne daje materijalne sigurnosti, da bo vedno tudi res v položaju izpolnjevati svoje obveznosti.

V zakonu tudi ni predvidena obveza, da dajatve delodajavcev od zavarovanja izvzetim osebam ne smejo zaostajati za zakonskimi dajatvami.

Zelo važna je razlika v določbah obeh zakonov glede razdelitve po mezdnih razredih. Zakon o zavarovanju delavcev določa kot najvišjo zavarovano mezdo 8.40 šilingov na dan, kar bi znašalo 2.620.80 šilingov na leto, dočim predvideva zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev razdelitev v tri skupine z ozirom na najvišjo zavarovano mezdo in sicer:

1. najvišja zavarovana mezda pri poljedelskih delavcih, živečih z delodajalcem v skupnem gospodinjstvu z vso oskrbo, znaša 3.60 šil. na dan ali 1.123.20 šil. na leto;

2. pri ostalih poljedelskih delavcih znaša ista 4.80 šil. na dan, oziroma 1.497.60 šil. na leto; končno

3. pri poklicnih gozdnih in pri delavcih zaposlenih na žagah, dosega najvišja zavarovana mezda 6 šil. na dan ali 1.872 šil. na leto.

Tudi določila o najnižji zavarovani mezdi so v zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev dokaj nepovoljnejša nego v zakonu o zavarovanju delavcev (industrijskih).

Ista znaša namreč za vse tri skupine poljedelskih delavcev samo 0.80 šilinga na dan, a pri industrijskih delavcih 1.20 šilinga. Hranarina poljedelskih delavcev znaša v slučaju bolezni po najnižjem

Digitized by Google

mezdnem razredu v vseh treh skupinah le 0.60 šilinga, dočim prejemajo industrijski delavci 0.80 šilinga. Po najvišjem mezdnem razredu prejema prva skupina poljedelskih delavcev 3 šilinge, druga skupina 3.60 in tretja skupina 4.20 šilinge na dan, a hranarina industrijskih delavcev doseže v najvišjem mezdnem razredu 5.40 šilinga.

V približno enakem razmerju so tudi ostale dajatve, kot n. pr. podpore za porodnice in dojilje, pogrebnine, rente v slučaju nezgode in invaliditeta, vdovske in dečje rente itd.

Iz navedenega jasno odseva razlika med obema zakonoma v škodo poljedelskih delavcev. Ako se vpošteva še dejstvo, da življenske razmere na deželi v splošnem niso znatno ugodnejše od onih v industrijskih središčih, moramo zaključiti, da so dajatve po zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev z ozirom na dejanske potrebe v resnici dokaj nizke.

Omeniti je potrebno i to, da so po zakonu v zavarovanju delavcev družinski člani zavarovani obvezno, dočim so po zakonu o poljedelskih delavcih za člane z družino dovoljene v slučaju bolezni le neke višje dajatve. Razlika je tudi v tem, da poljedelskemu in gozdnemu delavcu v slučaju bolezni ne pripada hranarina, ako ima pri svojem delodajalcu stanovanje in vso oskrbo ali ako prejema v času bolezni od delodajalca na stvarnih dajatvah in plači vsaj 80% vseh prejemkov. V tem slučaju pripada odškodnina delodajalcu v višini hranarine, do katere bi sicer imel pravico oboleli član. Takega ali sličnega določila ni v zakonu o zavarovanju delavcev (industrijskih).

Glede nezgodnega zavarovanja bi bilo omeniti, da imata oba zakona analogna določila z ozirom na principe in način priznavanja odgovarjajočih dajatev. Vendar so določila zakona o zavarovanju poljedelskih delavcev tudi v tej panogi zavarovanja znatno nepovoljnejša za zavarovance. § 1. zakona določa n. pr., da so zavarovanci brez omejitve, t. j. brez ozira na odstotek nezmožnosti za delo zavarovani za posledice nezgodnega slučaja. § 33. zakona pa krši ta princip, priznavajoč odškodnino za slučaj nezgode le, kadar je odstotek nesposobnosti za delo večji od 15%. A tudi v tem slučaju član še nima pravice do rente, temveč samo do odpravnine. Renta pripada članu le tedaj, ako je odstotek njegove nesposobnosti za delo, kot posledice poslovne nezgode, večji od ene tretjine. Izjemo od tega principa uživajo gozdni delavci in žagarji. Njim pripada renta že pri 20% presegajoči nesposobnosti za delo. Tozadevna določila zakona v zavarovanju delavcev (industrijskih) so v toliko ugodnejša, ker ima poškodovani član pravico do odškodnine pri vsakem zmanjšanju sposobnosti za delo, na rento pa vselej, kadar je odstotek nesposobnosti za delo večji od 20%. Po tem zakonu se daje poškodovancu razen rente tudi še dodatek za otroke do izpolnjenega 16. leta starosti, a poljedelski delavci prejemajo dodatke samo do dovršenega 14. leta otroka.

Tudi renta za preostale sirote se po zakonu o zavarovanju delavcev izplačuje do 18. leta, a po zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev le do 16. leta.

Določila o invaliditetnem zavarovanju so v obeh zakonih enaka, izvzemši trajanje rente sirot, ki je po zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev za dve leti krajše ter se daje samo do dopolnitve 16. leta.

Pomembna razlika med obema zakonoma je zlasti pri starostnih rentah. Po zakonu o zavarovanju delavcev imajo pravico do starostne rente oni avstrijski državljani, ki so ob izpolnitvi ostalih pogojev dne 1. julija 1927. dopolnili 60. let, v bodoče pa sploh od dopolnitve 60. leta dalje. Po zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev se delijo rentniki v dve skupini. V prvo skupino spadajo osebe zavezane zavarovanju za slučaj brezposelnosti, v drugo pa one, ki ne spadajo v to panogo zavarovanja. Prvi pridobijo pravico do starostne rente že s 60., drugi pa šele s 65. leti starosti.

Splošni principi glede organizacije zavarovanja so pri obeh zakonih v glavnem isti. Temelj tvorijo bolniške blagajne kot nosilci bolniškega zavarovanja. Ker so z zakonom o zavarovanju delavcev (industrijskih) oživotvorjeni raznovrstni tipi bolniških blagajn, delujejo na enem in istem področju tudi različne blagajne.

Zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev pa pozna samo en tip bolniške blagajne, ki se naziva »Poljedelska bolniška blagajna«. Nosilec nezgodnega in invaliditetnega zavarovanja je po zakonu o zavarovanju delavcev zavod za zavarovanje delavcev na Dunaju. Po zakonu o zavarovanju poljedelskih delavcev sta mogoči dve rešitvi. Mogoča bi bila usta-

Digitized by Google

novitev le enega osrednjega zavoda za vse zvezne države, ali pa največ pet zavodov, ki bi se mogli pozneje združiti.

Vpliv poljedelskih zavarovancev v zavodih za zavarovanje je po zakonu manjši od vpliva, ki ga imajo po svojem zakonu industrijski zavarovanci, ker so na občnem zboru in v načelstvu bolniške blagajne delodajalci in delojemalci v razmerju 2 : 3, po zakonu o zavarovanju industrijskih delavcev pa v razmerju 1 : 4 v korist delojemalcev.

Akoravno so določila obeh zakonov z ozirom na denarna vprašanja v principu ista, so vendar v posameznostih tudi v tej smeri znatne razlike. Zakon o zavarovanju poljedelskih delavcev prepušča namreč določitev višine prispevkov za bolniško zavarovanje v celoti štatutom poljedelske bolniške blagajne. Prispevki za ostale vrste zavarovanja pa so odmerjeni z enakim odstotkom prispevkov za bolezen, kot pa zakonu o zavarovanju delavcev. Ker je temeljna vrsta prispevkov (za bolezen) za poljedelske delavce znatno nižja nego za ostale vrste delavcev, so dohodki zavoda v enakem razmerju za vse vrste zavarovanja isto tako nižji kot pri zavodih za zavarovanje industrijskih delavcev.

Končno naj bodo omenjena še določila §§ 5. in 6. zakona o zavarovanju poljedelskih delavcev, ki omogočajo zavarovanje v poljedelstvu čisto samostojno udejstvujočih se oseb; n. pr. posestnikov in najemnikov poljedelskih in gozdnih obratov. Zavarovanje takih oseb sicer nima obveznega značaja in ga je zato smatrati samo za poskus. V slučaju ugodnega razvoja bi se moglo pozneje na podlagi pridobljenih izkušenj razteguiti obvezno zavarovanje tudi na te vrste udejstvovanja, ki sicer ne vsebujejo svojstva najemnega delovnega razmerja. Dr. E. G.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

ING. MIODRAG NOVAKOVIĆ: RACIONALIZACIJA.

(Naučna organizacija rada.)

Ovih dana izašlo je iz štampe delo o jednom od najaktuelnijih i najinteresantnijih pitanja za naše privredne prilike t. j. o racionalizaciji. Pitanje naučne organizacije rada, čijom primenom se dolazi do racionalizacije, tretira se u svim naprednijim državama u posljednjih dvadeset godina veoma intenzivno. Naročiti komiteti, instituti i akademije rada propagirali su i propagiraju ideju racionalizacije i izučavaju primenu naučne organizacije rada u život na svim područjima ljudske delatnosti. Rezultati, koji su postignuti na ekonomskom i socijalnom polju u pojedinim državama ispravnom primenom naučne organizacije rada upravo su kolosalni.

I u našoj državi učinjeno je bezbroj pokušaja, da se osnuje posebna organizacija ili telo, koje će isto pitanje i kod nas potaknuti.

Svojim člancima i broširama nastoje Ing. P. Jušić, Milan Marjanović, Dr. Bogumil Vošnjak, Đoka Ćurčin, Dr. Milan Ivšić, Dr. Ing. F. Podbrežnik i drugi, da zainteresuju naročito privredne krugove za pokretanje i stvaranje mentaliteta primene naučne organizacije rada. I najzad uspelo je ove godine, da se inicijativom Udruženja jugoslav. inženjera i arhitekta, a naročito njegove sekcije u Zagrebu, osnuje Jugoslavenski nacionalni komitet za naučnu organizaciju rada (Ju. Na. Ko.), koji je okupio oko sebe pretstavnike naše privrede, radništva i znanstvenih institucija.*

Time je pokazala naša privreda želju, da se pokrene sa mrtve tačke i da paralelno sa inostranom privredom pođe također putem naučne organizacije rada. U dvanajsti čas!

* O tome izašla je ove jeseni brošira »Osnutak Jugoslavenskog nacionalnog komiteta za naučnu organizaciju rada«, koju se može dobiti kod »Ju. Na. Ko.«, Zagreb, Trg Burze 3./III.

I zato je delo Ing. M. Novakovića upravo sada od naročitog interesa.

Autor je u svom delu na pregledan i jasan način (u 16 poglavja i 217 strana) sakupio sve što je potrebno znati onome, koji se interesira naučnom organizacijom rada. Ne upuštajući se više nego je nužno u teoretska razglabanja i istorijska opisivanja, ulazi autor neposredno u tumačenje pojma racionalizacije i primjene naučne organizacije rada u praksi. Dobro smišljenim sistemom prelazi autor od racionaliziranja čovjeka na racionalizaciju domaćeg gazdinstva, podizanja grada i doma, polioprivrede, industrije i zanata, trgovine, upravljanja preduzećima, saobraćaja i škola. Citatima iz literature svjetskih kapaciteta, naročito praktičara i iznašanjem markantnih cifri i primjera iz prakse prikazuje uspjehe racionalizacije u raznim granama privrede i administracije. Osobito ističe ulogu statistike i udruživanja u racionalizaciji, a svakom prilikom i u posebnom poglavju govori o socijalnoj racionalizaciji, o kojoj treba naročito voditi računa, da bi se postigli pozitivni rezultati. Objektivno prikazuje i prigovore racionalizovanju u današnjem smislu i svodi ih na pravu mjeru, ukazuje na griješke pri primjeni naučne organizacije rada i obrazlaže, kako ih se treba kloniti.

Stil kojim je knjiga pisana je lahak u koliko je to moguće kod raspravljanja ovakovog pitanja, jezik je čist.

Djelo ima praktični karakter i dobro će poslužiti i inženjeru i inteligentnijem privredniku, nacionalnom i socijalnom ekonomu, kao i svakom intelektualcu, kojega pitanje racionalizacije interesuje.

Knjiga se može dobiti kod autora Beograd, Klemansoova ul. 20 ili kod Jugoslav. narodnog komiteta za naučnu organizaciju rada, Zagreb, Trg Burze 3/III, uz cijenu od 30 Din. Novac se šalje ako se knjiga naručuje kod autora na Poštansku štedionicu u Zagrebu čekovni račun broj 54.398. Ing. D. Domainko.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 5. Str. 321—333. Dr. Metod Dolenc: Osvrt na X. medjunarodni kongres za krivično pravo i izvršivanje kazne u Pragu 1930 god. Str. 333—351. Božidar Protić: Obnova administrativnog spora. Str. 351—365. Dr. Bertold Ajsner: Ženevska konferencija za izjednačenje meničnog prava. Str. 365—373. Vladislav Brajković: O sukobu na moru. Str. 373—378. Dr. Milan F. Bartoš: Pravo stranaca na otvaranje radnja. Str. 378—382. Dr. Aleksandar Jovanović: Deset godina rada društva naroda na saniranju svetske privrede. Str. 382—385. Borivoje Petrović: Jedno pogrešno gledište kasacionog suda s obzirom na § 386. gradjanskog zakona. Str. 385—397. Dr. Dragoljub Jovanović: Rezultati agrarne reforme u Rumuniji.

FARMACEUTSKI VJESTNIK. Br. 20. Str. 876—884. Mr. Ph. J. Ječmen: O pripremi i upotrebi volumetrijskih otopina i o ispitivanju specifične težne. Str. 884—888. Mr. M. K.: Socijalno osiguranje apotekara.

Br. 22. Str. 947—953. Mr. Ph. J. Ječmen: O pripremi i upotrebi volumetrijskih otopina i o ispitivanju specifične težine. Str. 953—956. D.: Koristi organizovanja. Str. 956—958. Mr. M. B.: Veterinari i apotekari. Str. 958—960. Zakon o vještačkim sladilima.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 11. Str. 209 215. I. Kaiser: Naša lesna trgovina. Str. 215—219. Ivan Mohorič: Stanje in potrebe poštnega, telegrafskega in telefonskega prometa. Str. 219—224. D. P.: Svetovna agrarna kriza in naše kmetijstvo. Str. 224—228. Naše gospodarstvo v novembru 1930.

ZDRAVLJE. Br. 10 i 11. Str. 145—147. P. M. Ilić: Zdrav način života. Str. 147—150. Dr. Č. Djurdjević: O značaju mlečne proizvodnje za ishranu i blagostanje. Str. 150—152. Dr. St. Stajić: Pelcujte decu protiv difterije. Str. 153—155. Svetislav Božinović: Zdravstvena prosvećenost kao uslov narodnog napretka. Str. 155—157. Dr. Ćirić: Crevni paraziti kod dece na selu.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT F. BETRIEBSWIRTSCHAFT U. ARBEITSGESTALTUNG. Br. 21. Str. 257—261. V. Hahn: Socijalna sudbina starih ljudi. Str. 261—273. Dr. Otto Siegel: Strukovna izobrazba u Švicarskoj.

Br. 22. Str. 289—301. Dr. E. Kleiner: Zadruga bernskog obrta. Str. 301—306. V. Hahn: Namještenici.

ARHIV ZA HEMIJU I FARMACIJU. Br. 4. Str. 169—176. Mohorovičić S.: Promjenljiva masa i lex secunda. Str. 176—194. S. Jenčić: Drevesni karbolinej kot insekticid s fiziko-kemijskega vidika. Str. 194—212. B. Božić: Upotreba rentgenskih zraka u praksi. Str. 212—222. M. Rebek: Novi putevi organske termokemije.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 10. Str. 425—434. Dr. Milobar Fran: Samo dva originarna tipa demokracije. Str. 434—441. Dr. Vragović Aleksa: Još o kradjama i utajama stvari male vrijednosti. Str. 441—443. Dr. Oto Moskovicz: Naknada troškova postupka o neuspješnom prigovoru protiv dozvole osigurnoga sretstva. Str. 443—452. Dr. Politeo Ivo: Sa III. kongresa čehoslovačkih pravnika u Bratislavi. Str. 466—470. Pavičević M. Mićun: Crnogorsko pravosudje i pravno shvaćanje u anekdotama.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 5. Str. 607—625. E. B. Ditrich: Aktuelni problem tekstilne industrije. Str. 625—651. Rajani Kanta Das: Radno zakonodavstvo u Indiji. Str. 651—675. G. A. Johnston: Tehnika rasprave o industrijskim prilikama u Sjedinjenim državama Amerike.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 19. Str. 361—365. Z. R.: Njemačko osiguranje za slučaj bolesti i nova pretsjednikova naredba. Str. 365—367. E. Görd: Statistika i zaštita od nezgoda.

Br. 20. Str. 381—382. I. R.: Racionalizacija i zakon o osiguranju radnika. Str. 383—387. Dr. Rudolf Merta: Osiguranje poljoprivrednih i šumskih radnika za slučaj bolesti u Austriji. Str. 387—390. Dr. Ascher: Razvitak socijalne higijene koncem stoljeća. Str. 390. Prof. Grothjan: Alkohol i bolest.

Br. 21. Str. 401—404. Stefan Puppert: Upravni troškovi u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 404—408. Georges Petit: Medjunarodni razvitak osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 22. Str. 421—425. Novo osiguranje i promena blagajne. Str. 425—431. Georges Petit: Medjunarodni razvitak osiguranja za slučaj bolesti.

Digitized by Google

Br. 23. Str. 441—446. Dr. Fritz Rager: Financijski položaj staranja neuposlenih. Str. 446—449. Medjunarodni problemi osiguranja za slučaj bolesti. Str. 449—450 Dr. Hans Stain: Upravni troškovi u osiguranju za slučaj nesreće Str. 450—453. Leopold Mühlberger: Privatno i socijalno osiguranje.

WIADOMOSĆI KAS CHORYCH. Br. 14. Str. 6—9. Jerzy Pieczynis: Statistički rezultati bolesničke blagajne.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 9. Str. 267—272. A. Košir: Retikuloendotelijalni sistem (RES). Str. 272—276. Dr. Leo Šavnik: Odlomki iz zapiskov študijskega potovanja. Str. 276—283. Dr. Božo Škerl: K prašanju regulacije rojstev pri nas. Str. 284—286. Dr. R. Bassin: O operaciji starostne sive mrene. Str. 286—290. Dr. France Debevec: O nizkem krvnem tlaku.

REVUE DU TRAVAIL. Br. 10. Str. 1815—1816. Tržište rada u septembru 1930 u Vel. Britaniji. Str. 1816—1817. Neuposlenost u Madžarskoj. Str. 1817—1819. Provedba petgodišnjeg plana u Rusiji. Str. 1861—1867. Uredjenje radnog vremena u Švedskoj.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 4. Str. 1—18. Luigi Begnotti: Blagajna iznemoglih pomoraca trgovačke mornarice. Str. 18—28. Roberto Roberti: Socijalno osiguranje i poljoprivredni radnici. Str. 28—68. Dr. V. Dobernak: Aktuelni problemi financijskog stanja socijalnog osiguranja u Njemačkoj. Str. 68—74. Abraham Epstein: Socijalno osiguranje u Sjedinjenim Državama. Str. 74—85. Prof. Luigi Ferrarnini: Granica dobe kod osiguranja za slučaj starosti. Str. 85—94. Cyril Elithorn: Osiguranje za slučaj neuposlenosti u Vel. Britaniji.

Br. 5. Str. 13—21. Dr. E. Schäffer: Rešenja i presude ureda za osiguranje u Berlinu. Str. 21—36. Prof. Fritz Stier-Somlo: Sadanja reforma osiguranja za slučaj bolesti u Njemačkoj. Str. 36—52. Dr. Francisko Grillo: Socijalno zakonodavstvo u Portugalu.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 11. 1009—1027. E. B. Ditrich: Sadanje tekstilne industrije. Str. 1027—1045. Dr. Olindo Gorni: Agrarna reforma u Rumunjskoj. Str. 1045—1062. Seischi Ideii: Neuposlenost u Japanu.

SVEPOMOC. Br. 22. Str. 345—347. František Hauf: K krizi u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 347—348. Oto Bruckner: K interpelaciji senatora Johanisa. Str. 348—352. IV. kongres medjunarodne središnjice u Dresdenu (II.).

Br. 23. Str. 361—363. Josef Bubnik: Rad zavoda za osiguranje radnika u slučaju nesreće za Česku u god. 1928. Str. 363—365. Dr. Jaroslav Pechar: Racionalizacija u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 365. IV. kongres medjunarodne središnjice u Dresdenu (III.). Str. 366—367. Program medjunarodne socijalne politike. Str. 367—369. Dr. O. Lukas: Pregled lekarskog rada sanatorija u Prosešnici za god. 1929.

SOCIJALNA MISAO. Br. 12. Str. 165—166. K. Mesarić: Enfant terrible Amerike. Str. 167—168. Petar Valić: Agrarna politika francuskih socijalista. Str. 168—169. Franz Senghofer: Značenje austrijskih izbora. Str. 170. Herman Wendel: Sedamdesetgodišnjica Janka Sakazova. Str. 170—171. Milivoj Magdić: Od Proudhona do Forda. (Ideološki profil Dra. Dragoljuba Jovanovića). Str. 172—173. Mirko Kus Nikolajev: Gorki i London. Str. 174—175. Boško Vračarević: Jevgenij Ivanović Zamjatin. Str. 175—176. Dr. Ivo Kun: Ljudi. Str. 176. Artur Seehof: Sport i radnici.

BANKARSTVO. Br. 12. Str. 529—530. Lj. St. Kosier: Medjunarodna agrarna kriza. Str. 530—533. Dr. Mirko Kus Nikolajev: O ekonomskim osnovima Jugoslavije. Str. 533—534. Prof. Francis Delaisi: Svetski žitni kartel ili zaštitne carine. Str. 534—537. Dr. Lazar Marković: Načelne napomene o stabilizaciji dinara. Str. 537—538. Prof. J. Molov: Poljoprivredna produkcija Bugarske. Str. 538—540. Dr. Josip Voršić: Privilegovani novčani zavodi. Str. 540—545. Dr. Vladimir D. Gjorgjević: Zakonska stabilizacija dinara. Str. 545—547. Ing. Aleksa Borić: Bolje raspoloženje za nove zajmove u Americi. Str. 547—548. Prof. Dr. Iv. Stranski: Produkcija bugarskog duvana. Str. 548—550. Ing. Konstantin Čutuković: Valutne relacije. Str. 550—553. Dr. M. M.: Zakupci našeg žižičnog monopola Kreuger & Toll. Str. 553—555. Dr. Josip Vojnić-Hajduk: Vrednost dinara, njegova stabilizacija i narodna banka. Str. 555—556. Dr. Stjepan Buć: Ekonomska komercijalna visoka škola u Zagrebu. Str. 556—557. Kosta Milosavljević: Narodna privreda i stabilizacija monete. Str. 557—560. Dr. Milan Popović: Rešenje našeg valutnog pitanja. Str. 561—562. Ademaga Mešić: Pred riješenjem valutnog pitanja u Jugoslaviji.

Digitized by Google

Str. 562. Emil I. Gallian: Razvoj i značenje radia.

NOVA EVROPA. Br. 6. Str. 329—333. B. Radica: Ideja Balkanske unije. Str. 333—336. A. Papanastasiu: Prva balkanska konferencija. Str. 336—339. B. B. Pella: Balkanska konferencija. Str. 339—341 P. Papadopulos: Apres la 1-ere Conference Balkanique. Str. 341—345. Dj. Kantakuzen: Intelektualno zbližavanje balkanskih naroda. Str. 345—348. C. Evelpidi: Ekonomska saradnja balkanskih država. Str. 348—351. M. Vrbanić: Medjubalkanska trgovačka komora. Str. 351—360. A. Grombah: O borbi za slobodu duha.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 12. Str. 291—294. Patrycy Dziurzynski: Aktuelna pitanja osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 294—298. Z. Wyżnikiewicz: Doticajne točke izmedju osiguranja duševnih radnika i osiguranja radnika za slučaj iznemoglosti u Gornjoj Šleskoj. Str. 298—302. Stanislaw Brzozowski: Prava neuposlenih u zakonu od 19. maja 1920. Str. 305—310. Dr. H. Kluszynski: O sistemu osiguranja za slučaj bolesti u Engleskoj.

PRIVREDA. Br. 12. Str. 357—359. Dr. A. Cuvaj: Pitanje ruskog dumpinga. Str. 360—364. Dr. L. Karmanski: Statistike našeg robnog saobraćaja. Str. 364—370. Dr. T. Šoljan: Biološko okeanografski institut u Splitu i njegovo značenje za naše pomorsko ribarstvo. Str. 371—373. Dva memoranduma.

MONATSCHRIFT FÜR ARBEITER- UND ANGESTELLTEN - VERSICHERUNG. Br. 11. Sp. 561—571. Dr. Lutz Richter: Novosti u pravu blagajničkih liječnika na osnovu diktatorske naredbe od 26. jula 1930. Sp. 572—583. Dr. Zschucke: Osiguranje za slučaj neuposlenosti u novoj naredbi pretsjednika republike od 26. jula 1930. Sp. 583—589. Dr. Schulte-Holthausen: Državno staranje po novoj naredbi od 26. jula 1930.

DIE ARBEITER VERSORGUNG. Br. 33. Str. 513—516. Dr. Sonderhoff: Da li se imade priznati članstvo prema §-u 315. RVO. ako dobrovoljni osiguranik bude kasnije obavezno osiguran kod druge blagajne. Str. 516—518. Dr. Kreil: Izmjene propisa RVO. imovinsko pravne naravi prema naredbi pretsjednika republike od 26. jula 1930.

Br. 34. Str. 529—533. Dr. H. Jaeger: Naredba od 4. oktobra 1930 o naknadnom plaćanju prinosa za lica oslobodena od osiguranja.

SOZIALE PRAXIS. Br. 47. Str. 1089—1097. Kuno: Pedeset godina javnog staranja. Str. 1097—1101. Dr. Erfurth: Dobrovoljna socijalna skrb u svom odnošaju prema udruženju za javno i privatno staranje. Str. 1109—1110. Sprovodjenje državnog programa za gradnju stanova.

Br. 48. Str. 1113—1117. Dr. Ernest Bernhard: Skraćenje radnog vremena kao sredstvo za suzbijanje neuposlenosti. Str. 1117—1123. Dr. Frida Wunderlich: K sniženju cijena. Str. 1123—1128. F. Behringer: Predlog k reformi osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 1128—1132. Dr. Ewa Wunderlich: Socijalna pitanja u psihologiji.

Br. 49. Str. 1137—1141. Dr. Robert Plank: K pitanju radnih zajednica u zdravstvenom staranju. Str. 1141—1148. Dr. Seraphin: Ekonomski i socijalni problemi njemačke poljoprivrede. Str. 1150—1152. Dr. Rudolf Knabe: K naredbi o osiguranju za slučaj bolesti. Str. 1153—1155. Dr. Antonie Morgenstern: Slabe strane osiguranja za slučaj bolesti obzirom na teške bolesnike.

DEUTSCHE ZEITSCHR. F. ÖFFENTL. VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFAHRT. Br. 11. Str. 281—282. J. Mayer: Samouprava nosioca osiguranja u raspravi medjunarodne središnjice. Str. 282—284. Dr. J. Rosenbaum: Stepenovana hranarina. Str. 285—286. Dr. Wilhelm Butschek: Neprijavljivanje na osiguranje za slučaj starosti. Str. 286—288. Dr. Hans Klatz: Disciplinarsko pravo namještenika bolesničkih blagajna. Str. 288—291. Slučaj osiguranja u osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti prema zakonu od god. 1924. Str. 291—294. Karl Unger: Izmjene u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti. Str. 294—295. Njemačke bolesničke blagajne u god. 1928 i 1929. Str. 298—301. Dr. Oto Sulik: Razdioba imetka nosioca socijalnog osiguranja prema članu 275. mirovnog ugovora u Sant Germainu. Str. 301—303. IV. glavna skupština medjunarodne središnjice saveza bolesničkih blagajna i pripomoćnih društava u Dresdenu.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 10. Str. 153—156. Dr. Sicard de Plausoles: Seksualna izobrazba mladeži. Str. 161—163. Nekoliko riječi o osiguranju za slučaj bolesti u stranim zemljama.

Digitized by Google

Br. 11. Str. 171—173. Dr. Huber: Nekoliko riječi o osiguranju za slučaj bolesti u stranim državama.

SOCIALNI REFORMA. Br. 21. Str. 282—283. J. Stulik: Rešenje krize bolesničkih blagajna. Str. 283—284. Josef Klečak: Zdravstvena skrb i lečilišta. Str. 284. Ministarstvo socijalne skrbi u budžetu za god. 1931. Str. 285. František Potužil: Socijalno osiguranje na dresdenskoj izložbi. Str. 286—287. Jan Moulik: Vodeći činovnik. Str. 287—288. K. Cibulka: IV. medjunarodni kongres centrale saveza bolesničkih blagajna.

Br. 22. Str. 298—299. Novi brojčani sistem za bolesničku blagajnu. Str. 301—302. F. R. Tyl: Regresne žalbe. Str. 304—305. K. C.: VI. medjunarodni kongres središnjice nosioca osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 23. Str. 313—314. K. C.: Čehoslovačka središnjica bolesničkih blagajna u god. 1927 do 1929. Str. 316—319. Alois Hatina: Socijalno-političke aktuelnosti. Str. 291—323. Dr. Alois Jindrich: Gradnja nove zgrade sveopćeg penzijskog zavoda.

GRADSKI VJESNIK. Br. 7. Str. 1—4. Dr. Gjuro Szabo: Muzej grada Zagreba. Str. 4—6. R. M.: Organizacija osobnog prometa na području grada (povodom prelaza autobusnog prometa u ruke gradske općine). Str. 6—9. Civis: Problem opskrbe grada pitkom vodom. Str. 9—10. F. H.: Rad njemačkih gradova na popravljanju stambenih prilika.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 11. Str. 425—427. Dr. Drago Čop: Reumatizam. Str. 428—437. Dr. Oton Müller: Osvrt na novi francuski zakon o osiguranju radnika.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 47. Sp. 1377—1379. Helmuth Lehmann: K osiguranju pograničnih radnika za slučaj bolesti. Sp. 1383—1389. Kristian Riedel: Misli k novom lekarskom pravu. Sp. 1391—1395. Gustaw Wasewitz: Oslobodjenje osoba koje tjeraju kućni obrt od obaveze osiguranja za slučaj neuposlenosti.

SOCIALNI SNAHY. Br. 11. Str. 141. Kongres medjunarodne konfederacije duševnih radnika u Londonu. Str. 151—153. O. Kovarik: Zdravstvena skrb bolesničke blagajne privatnih činovnika i namještenika u god. 1929.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 23. Str. 481—484. Dr. Fritz Stier Somlo: Pitanje blagajničkih liječnika prema naredbi pretsjednika od 26. jula 1930. Str. 484—487. Dr. Werner Pohr: Održavanje reda u sednicama sudova osiguranja.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 10. Str. 276—279. Heinze: Uticaj sniženja nadnica na novčani položaj socijalnog osiguranja. Str. 279—288. Nova naredba o osiguranju za slučaj bolesti (kritike i mišljenja). Str. 288—293. Dr. Wankelmuth: K naredbi o naknadnom plaćanju prinosa za lica oslobodjena od osiguranja.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 10. Sp. 602—606. Dr. Rudolf Degkwitz: Profilaksa rahitisa. Sp. 631—641. Dr. A. Lantos: Novi putevi zdravstva u Sovjetskoj Uniji. Sp. 641—648. Dr. Heinrich Rosenhaupt: Utisci sa lekarskog puta po Rusiji. Sp. 647—652. Dr. Jacques Kroner: Socijalni značaj kroničkog reumatizma zglobova. Sp. 654—656. Dr. H. Gebhart: Organski razvitak stanica za zubnu njegu školske djece prema primjeru školske zubne klinike u Halberstadtu. Sp. 657—664. Dr. F. Kraus: Personalizam u medicini. Sp. 663—666. Dr. Griesser: Moral osiguranja. Sp. 665—670. Dr. Henry Sigerist: Promene lekarskog ideala. Sp. 671—692. Dr. G. Ritter: K pitanju ugovornog lekara i organizacija službe ugovornih lekara. Sp. 691—698. B. Smulewitsch: K pitanju, zadacima i metodama statistike socijalnog zdravstva.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 10. Str. 364—365. Stanje neuposlenosti u pojedinim pokrajinama.

Br. 11. Str. 464. Medjunarodna organizacija rada. Str. 405. Osiguranje za slučaj neuposlenosti u Njemačkoj. Str. 405. Štrajk u metalnoj industriji u Berlinu.

SOCIJALNO-MEDICINSKI PREGLED. Br. 5. Str. 113—118. Izveštaj o radu socijalno-medicinskog odelenja centralnog higijenskog zavoda za god. 1929. Str. 118—126. Izveštaj o radu doma narodnog zdravlja u Travniku za god. 1929.

MEDICINSKI PREGLED. Br. 11. Str. 305—308. Dr. Juraj Körbler: Priprema radium emanacije u medicinske svrhe. Str. 308—311. Dr. Stanojević L.: Kakovih formalnih načela treba da se drži sudski lekar pri psihijatrijskoj ekspertizi kod redovnih i vojnih sudova. Str. 311—316. S. Milošević: Novi pogledi na grupu dermatofita. Str. 316—322. Dr. J. Furlan: Tonzilektomia ali tonzolotomia. Str. 322—327. Dr. Borivoje Gradojević: Stvaranje koštanog kalusa pod uticajem injekcija staphylococcus vakcine.

Digitized by Google

SLUŽBENI DIO

Broj: 58.480/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu produženja **željezničkih legitimacija za** povlaštenu vožnju nameštenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa na državnim železnicama i brodovima za narednu kalendarsku godinu.

Svim mesnim organima.

Kako se približava početak nove kalendarske godine, to se u smislu propisa §-a 8. »Pravilnika o besplatnoj i povlašćenoj vožnji na železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji« od 18. januara 1930. M. S. broj 1.340/1930. izdaju **sledeće odredbe** glede produženja legitimacija za narednu godinu:

1. službenicima i lekarima-činovnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa imaju ravnatelji ureda potvrditi svojim potpisom i žigom ureda da sopstvenik legitimacije na dan 1. januara naredne godine ispunjava sve uslove §-a 3. pomenutog Pravilnika. Potvrda se ima staviti na prvoj beloj stranici legitimacije u levom gornjem kvadratnom prostoru. Primera radi donašamo sledeće:

Потписани старешина тврди печатом надлештва и својим потписом, да је ималац ове легитимације Петровић Иван и да има права на легитимацију у год. 1931. (Печат) Потпис: OUZOR Maider v. r. Karlovac
Potpisani starešina tvrdi pečatom nadleštva i svojim potpisom, da je imalac ove legitimacije i da ima prava na legitimaciju u g. 193. Potpis: (Pečat)

2. Isto tako imaju upravnici ureda potvrditi svojim potpisom i žigom ureda i na legitimacijama za porodične članove službenika i lekara-činovnika, da isti imaju pravo na legitimaciju u narednoj godini. Potvrda se ima staviti na petoj beloj stranici legitimacije u gornjem i donjem kvadratnom prostoru. Primera radi donašamo sledeće:

Digitized by Google

Потписани старешина тврди печатом надлештва и својим потписом, да је ималац ове легитимације Петровић Невенка и да има права на легитимацију у год. 1931. (Печат) Потпис: OUZOR Maider v. r. Karlovac
Potpisani starešina tvrdi pečatom nadleštva i svojim potpisom, da je imalac ove legitimacije Petrović Nevenka i da ima prava na legitimaciju u god. 1931. (Pečat) Potpis: OUZOR Maider v. r. Karlovac

3. svi mesni organi dužni su, da najkasnije do 15. januara 1931. predlože Središnjem uredu u dva primerka spisak overenih i produženih legitimacija sa naznakom prezimena i imena sopstvenika legitimacije, kao i rednog broja legitimacije.

Glede izdavanja novih legitimacija ostaju u celosti na snazi odredbe ovdašnje okružnice broj 7.335/1930. od 14. februara 1930. (Radnička zaštita, god. 1930. str. 129—133.).

Upozoruju se upravnici mesnih organa, koji vrše overavanje i produživanje legitimacija, da su disciplinski odgovorni za svako neverno i netačno overavanje i bespravno produživanje, kao i za sve netačne podatke, koje bi dostavljali nadležnoj Direkciji državnih železnica Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu radi izdavanja legitimacija.

U Zagrebu, dne 10. decembra 1930.

Generalni Direktor:
Milan Glaser v. r.

— — —

Broj: 58.493/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu objavljivanja oglasa i objava preko agencije »Avala«.

Svim mesnim organima.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja odelenje za socijalno staranje svojim aktom od 11. decembra 1930. broj 46.302 St. saopćilo je sledeći izveštaj agencije »Avala« d. d.:

»1. Sve objave i notice, koje su listovi štampali besplatno Uredima za osiguranje radnika, mogu se i u buduće slati neposredno tim listovima.

Digitized by Google

2. Ali svi oglasi, koji bi se odnosili na nabavku kancelarijskog materijala, ili kancelarijskog inventara, ili na konkurs činovnika, ili na kupovinu kuća, domova, i t. d., dalje oglasi koje i inače listovi ne štampaju besplatno, moraju se bezuslovno slati preko ove Agencije.

3. Ma kako da su takvi oglasi hitne prirode, ne može se tražiti od ove Agencije dopuštenje da se šalju neposredno listovima, jer raspis gospodina Pretsednika Ministarskog Saveta ne predvidja ništa o takvim oglasima«.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja i obdržavanja radi.

U Zagrebu, dne 16. decembra 1930.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 57.225/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu produženja kolektivnog ugovora zaključenog izmedju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu i Apotekarske Komore Kralievine Jugoslavije u Beogradu.

Svim mesnim organima.

Okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. decembra 1927. broj: 46.315/27. objavljen je kolektivni ugovor utanačen sa Apotekarskom Komorom i Središnjim uredom za osiguranje radnika, a okružnicom od 25. septembra 1929. broj: 41421/29. objavljena je promjena prve alineje §-a 11. tog ugovora. Taj ugovor produžen je bez ikakvih promena na šest meseci sledećim dodatkom:

»Broj: 55.995/1930.

Dodatak.

Kolektivnom ugovoru zaključenom u Beogradu dne 24. novembra 1927. god. sa dodatkom od 14. septembra 1929. god. izmedju Središnjeg ureda za osiguranje radnika sa jedne strane i Apotekarske komore kraljevine Jugoslavije kao pretstavnika apotekarskog staleža sa druge strane, u pogledu načina dobavljanja lekova za članove mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Zaključkom gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 7. novembra 1930. god. članak 76. sedničkog zapisnika i pristankom Apotekarske komore kraljevine Jugoslavije od 1. novembra 1930. god. broj: 7228/30. produžuje se sporazumno taj kolektivni ugovor na vreme od šest meseci t. j. od 1. decembra 1930. god. do uključivo 31. maja 1931. god. Nakon toga roka prestaje taj ugovor da važi i bez otkaza.

Za vreme trajanja ugovora neće Središnji ured za osiguranje radnika otvarati nikakvih apoteka osim priručnih u smislu §-a 11. tog ugovora, gde se ukaže zato potreba.

U Zagrebu, dne 29. novembra 1930. U Beogradu, dne 3. decembra 1930.

za	za
Središnji ured za osiguranje radnika	Apotekarsku komoru kralj. Jugoslavije
Generalni direktor:	Komesar:	Glavni sekretar:	Pretsednik:
Milan Glaser v. r.	Odić v. r.	Dr. Vladimir Šiffer v. r.	D. Janković v. r.

Gornje se dostavlja svim mesnim organima znanja radi pozivom, da se u svemu najtačnije drže svih odredaba produženog ugovora.

U Zagrebu, dne 10. decembra 1930.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 55.031/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu uvodjenja Tablice opasnosti odobrene rešenjem g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. X. 1930. St. br. 28.174.

Svim mesnim organima.

I.

Obzirom na uvodjenje nove Tablice opasnosti i naredbe o uvrštavanju g. Komesar u zastupstvu Ravnateljstva Središnjeg ureda na sednici od 5. decembra 1930. zaključio je sledeće:

»Na temelju al. 5. §-a 14. naredbe o uvrštavanju g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 15. oktobra 1930. St. br. 28.174 ovlašćujem mesne organe Središnjeg ureda da mogu od 1. januara 1931. dalje odredjivati postotke opasnosti ne samo za poslove neobavezne na prijavu posla onih poslodavaca, koji imaju svega manje od šest uposlenih lica, neračunajući službvke kućanstva, već i za sledeće vrste poslova, koji su obavezni na prijavu posla po §-u 9. ZORa:

1. Poljoprivredne strojeve prema stavovima Tablice opasnosti 6 do 18 i § 8. naredbe o uvrštavanju, u koliko poslodavac odnosnog stroja uposluje svega manje od šest industrijskih radnika;

2. poslove prema stavovima Tablice opasnosti 48, 49, 232, 233, 234, 235, 239, 240, 266, 267 i 268, u koliko poslodavac odnosnog posla uposluje svega manje od šest lica, u koji se broj ne ubrajaju službvke kućanstva.

Za sve poslove, za koje ustanovljuju mesni organi postotke opasnosti bilo na temelju al. 1. §-a 14. naredbe o uvrštavanju, bilo na temelju ovog ovlaštenja prema al. 5. §-a 14. naredbe o uvrštavanju, mogu mesni organi u odgovarajućem razredu opasnosti odrediti samo srednji postotak.

Jedino kod sledećih vrsti poslova odredjuju mesni organi sledeće niže odnosno više postotke opasnosti:

A) Kod poslova obaveznih na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a:

1. Za privatne automobile prema stavu 49 Tablice opasnosti

do efektivnih 8 H. P. . . . . % opasnosti 35
preko 8 do 40 H. P. . . . . % „ 39
preko 40 H. P. . . . . % „ 43.

2. Za poslove »obične pilane sa kružnim pilama zajedno sa šumskim poslom« prema stavu 232 odredjuju mesni organi spomenuti pod stavom

230 A. . . . . % opasnosti 86
230 B. . . . . % „ 83
230 C. . . . . % „ 80

3. Za poslove »obične pilane bez kružnih pila zajedno sa šumskim poslom« prema stavu 233 odredjuju mesni organi spomenuti pod stavom:

230 A. . . . . % opasnosti 55
230 B. . . . . % „ 51
230 C. . . . . % „ 48

4. Za vršalice prema stavu 9 odredjuju mesni organi za industrijsko radništvo

kod vršalica sa stolom za ulaganje % opasnosti 85
kod vršalica sa prešom za slamu % „ 95
kod vršalica sa stolom za ulaganje i prešom za slamu % op. 90.

B) Kod poslova neobaveznih na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a:

1. Za poslove prema stavu 21 »sa dresiranjem i treniranjem konja« . . % opasnosti 35.

2. za poslove prema stavu 26 »sa sopstvenim podvozom« . . . % op. 35.

3. za »nosioce i pratioce u planinama« prema stavu 57 . . . % op. 14.

Digitized by Google

4. za posao »kopanje i p r a n j e kaolina, ilovače i zemlje za boje i pravljenje smese« stava 68 . . . % opas. 43.
5. za poslove prema stavu 72 »sa brušenjem dragog kamena« . % op. 8.
6. za poslove prema stavu 73 % op. 14.
7. za poslove prema stavu 77 % op. 18.
8. za poslove »sečenje turpija« prema stavu 96% op. 14.
9. za poslove »proizvodnja robe od olova« prema stavu 114. . . % op. 14.
10. za poslove »zlatari bez motora« prema stavu 116% op. 8.
11. za poslove prema stavu 123 % op. 11.
12 „ „ „ „ 127 % op. 18.
13. „ „ „ „ 148 % op. 11.
14. „ „ „ „ 152 % »sa proizvodnjom kutija« . . % op. 14.
15. „ „ „ „ 154 % op. 23.
16. „ „ „ „ 164 % op. 18.
17. „ „ „ „ 165 % op. 11.
18. „ „ „ „ 278 % op. 14.
19. „ „ „ „ 284 »bez sopstvenog podvoza« . . % op. 18.
20. „ „ „ „ 291 »bez sopstvenog podvoza« . . % op. 14.
21. za poslove »dobivanje prirodnog leda« prema stavu 294 . . % op. 53.
22. za poslove prema stavu 301 »sa sopstvenim podvozom« . . % op. 14.
23. „ „ „ „ 311 % opasnosti 5.
24. „ „ „ „ 314 % op. 18.
25. za poslove »grobari« prema stavu 362 . . % opasnosti 18.
26. za poslove prema stavu 371 »bez sopstvenog podvoza« . . % opas. 28.
27. „ „ „ „ 389 »bez sopstvenog podvoza« . . % op. 28.
28. „ „ „ „ 390 »sa razvažanjem leda i sodne vode« . . % opas. 5.

Gornji zaključak saopštava se svim mesnim organima radi znanja i tačnog obdržavanja.

II.

Mesni organi odredjuju za poslove, koje ne uvrštava Središnji ured, postotak opasnosti na prvom platežnom nalogu, kako je to odredjeno u samoj Naredbi o uvrštavanju, te će prema tome otpasti izrada i dostava posebnih »odluka o uvrštenju« za sve te poslove. Za poslove, koje uvrštava sam Središnji ured, mesni organi će na prvom platežnom nalogu zabeležiti privremeni postotak opasnosti, po kojem se ubire predujam na prinose za slučaj nesreće do dostave odluke Središnjeg ureda.

Prema tome mesni će organi načiniti posebne formulare za prve platežne naloge, a dok tih formulara neće imati odn. u koliko se neće ukazati potreba za štampanim formularima, unašat će na postojeće formulare platežnih naloga potrebni tekst štampiljom.

Tekst, kojim treba dopuniti ove formulare platežnih naloga odn. tekst za štampilje ima da glasi:

1. Na platežnom nalogu za posao koji uvrštava Središnji ured:

»O b a v e š t e n j e.

Vaš posao obavezan je na prijavu posla po §-u 9. Zakona o osiguranju radnika te će uvrštenje Vašeg posla u postotak opasnosti uslediti odlukom Središnjeg ureda; dotle će ovaj ured u smislu § 13. Naredbe o uvrštavanju od 15. oktobra 1930. St. br. 28.174 ubirati predujam na prinose za slučaj nesreće prema postotku opasnosti . . . .«

2. Na platežnom nalogu za posao, kojemu odredjuje postotak opasnosti mesni organ,

»O d l u k a.

Na osnovu § 14. Naredbe o uvrštavanju od 15. oktobra 1930. St. br. 28.174 odredjuje se za Vaš u naslovu označeni posao radi odmerivanja prinosa za slučaj nesreće postotak opasnosti . . . . prema stavu . . . Tablice opasnosti.

Digitized by Google

Ova odluka važi u koliko ju Središnji ured na osnovu alin. 3. § 14 spomenute Naredbe ne promeni. Protiv ove odluke ima mesta žalbi Središnjem uredu za osiguranje radnika u roku od 15 dana po primitku«.

3. Na platežnom nalogu za poslove kućanstva.

»Napomena: U smislu al. 4 § 14 Naredbe o uvrštavanju od 15. oktobra 1930. St. br. 28174 važi za kućnu poslugu (služavke) postotak opasnosti 9.«

4. Na platežnom nalogu za poljoprivredne strojeve.

»Odluka.

U smislu § 14. Naredbe o uvrštavanju od 15. oktobra 1930. St. br. 28174 određuje se za industrijsko radništvo (mašiniste, ložače, hranare i sl.) Vašeg u naslovu označenog posla radi odmerivanja prinosa za slučaj nesreće postotak opasnosti . . . prema stavu . . . Tablice opasnosti.

Za poljoprivredno radništvo, koje je osigurano samo za slučaj nesreće, ubirat će se u smislu § 8 spomenute Naredbe u ime prinosa za slučaj nesreće Din. . . . po radnom danu, no najmanje Din. 10.— na godinu.

Protiv ove odluke ima mesta žalbi Središnjem uredu za osiguranje radnika u roku od 15 dana po primitku«.

U cilju preuvrštenja već uvrštenih poslova naznačit će Središnji ured na Iskazima, koje su mesni organi predložili prema okružnici broj 43.200/30, za sve postojeće poslove, osim kućtnstva i vršalica, stav i postotak opasnosti. Za poslove, koje Središnji ured sam uvrštava, priložit će Središnji ured odluke o preuvrštenju u cilju dostave, dok će za poslove, za koje će u buduće mesni organi određivati postotke opasnosti u smislu al. 1 i 5 § 14 Naredbe o uvrštavanju, mesni organi odrediti odlukom spomenutom pod t. 2. na prvom platežnom nalogu iza dostave iskaza stavku i postotak opasnosti koji su označeni u Iskazu.

Za poslove kućanstva neće se izvesti posebno preuvrštenje već će mesni organi od 1931. god. dalje upotrebljavati za kućanstva platežne naloge sa klauzulom pod t. 3.

Isto tako neće se sada obaviti preuvrštenje vršalica, već će se za nje izdavati odluke o visini prinosa za slučaj nesreće prema t. 4. tek kad se dostave platežni nalozi u 1931. godini.

Za poslove, koji nisu sadržani u predloženim iskazima, a za koje su ili budu do 31. decembra 1930 predložene Središnjem uredu prijavnice ili iskazi po § 10 uvrštenih poslova, treba radi preuvrštenja za 31. decembar 1930 izraditi i ovamo predložiti naknadni Iskaz poslova prema okružnici broj 43.200/30.

Tako će već od početka uvođenja nove Tablice biti izvršena podela poslova, koje je uvrstio Središnji ured (veliki poslovi) i poslova kojima je mesni organ odredio postotak opasnosti (mali poslovi), a kućanstva izdvojena.

Od 1. januara 1931 dalje mesni organi za nove poslove, koji su obavezni na prijavu, a za koje će u smislu današnjeg ovlaštenja u buduće određivati postotak opasnosti, neće više predlagati ovamo prijavnice posla, već će iste pohranjivati u očevidniku poslodavčevih nameštenika radi omogućenja kontrole ispravnosti uvrštenja. Isto tako će od 1. januara 1931 prestati sa unašanjem kućanstava i vršalica u iskaze uvrštenih poslova.

U koliko će posle 1. januara 1931 biti potrebno da se uvrste poslovi još i po staroj tablici opasnosti, jer su započeli pre 1. januara 1931, mesni će organi prijavnice za poslove, koji su obavezni na prijavu, pošiljati Središnjem uredu i onda, ako po novoj tablici sami određuju postotak.

Ove poslove kao i poslove koji nisu obavezni na prijavu, a koji su započeli pre 1. januara 1931 unašati će, osim kućanstava, u iskaze poslova propisane okružnicom broj 43.200/30. Poslove koji će započeti posle 1. januara 1931, a za koje oni određuju postotak opasnosti, unašat će odvojeno u »iskaze uvrštenih poslova po § 14 Naredbe o uvrštavanju«, koji su iskazi istovetni sa dosadanjim »iskazima uvrštenih poslova po § 10 ZOR.«

Digitized by Google

III.

Sa uvodjenjem nove Tablice opasnosti imadu svi mesni organi svoju sadašnju očevidnost poslodavaca preurediti — kako je to već bilo saopšteno okružnicom od 17. septembra 1930 broj 43.200/30. — na taj način, da će iz općenite očevidnosti izlučiti poslove: »kućanstvo«, »vršalice« i »državne dnevničare«. Za ove grupe poslova ima se voditi odvojena očevidnost.

U općenitoj očevidnosti imaju se brojevi očevidnika odredjivati za svaki posao posebno te se prema tome različiti poslovi jednog poslodavca neće više označivati sa alfabetskim slovima, već posebnim brojevima. Time u vezi se moraju na očevidniku jednog poslodavca bezuslovno označiti i brojevi očevidnika za ostale poslove istog poslodavca (osim za kućanstva) kao »savezni brojevi«.

Ovom prilikom odredjuje se ujedno s obzirom na solidarno jamstvo naručitelja gradnje po §-u 40 ZOR, da se kod gradjevnih preduzeća vodi posebna očevidnost za gradnje raznih naručitelja gradnje radi izdavanja odvojenih platežnih naloga i odvojenih knjiženja propisa i uplata prinosa.

Pošto se pojedine gradnje ne uvrštavaju u poseban postotak opasnosti već se uvrštavaju cela gradjevna preduzeća, to će mesni organi odredjivati za isto gradjevno poduzeće stalno jedan te isti broj očevidnika, a razne gradnje razlikovati dodavanjem jednog slova iz alfabeta ovom broju. U dopisivanju sa Središnjim uredom ova slova nije potrebno javljati, ako se radi samo o uvrštavanju ili formularu II A.

Odredjeni brojevi očevidnika stalni su za sve vreme dok važi nova tablica opasnosti te se u tom vremenu brojevi očevidnika ne mogu menjati niti se mogu brojevi pasivnih očevidnika popunjavati sa novim poslovima.

Brojevi očevidnika odredjuju se tekuće. U koliko imadu pojedini mesni organi svoje područje podeljeno na više administrativnih jedinica to će oni za te svoje jedinice rezervirati broječane razmake i u njima tekuće odredjivati brojeve ili pak u svakoj jedinici početi odredjivati brojeve sa brojem 1 ali će u tom slučaju tom broju dodati još oznaku jedinice, koja oznaka sačinjava sastavni deo broja očevidnika i koja se ima stalno upotrebljavati u svim slučajevima, kad se označuje broj očevidnika (na stat. listovima prijavljenih nesreća, na formularu II A., na bolesničkim listovima i t. d.).

Svi mesni organi javit će Središnjem uredu kako će od januara 1931 dalje urediti odredjivanje i vodjenje brojeva očevidnika.

Za evidenciju poslodavaca odnosno poslova imaju mesni organi voditi:

1. očevidnik poslodavčevih nameštenika,
2. albfabetski uredjeni popis poslodavaca u vidu »katastra« (kartoteke) ili »knjige« (indeksa).

Umesto »registra« poslodavaca mogu mesni organi voditi tačnu evidenciju o odredjenim brojevima očevidnika i na koji drugi način.

IV.

U pogledu predlaganja prijavnica za poslove po § 9 ZOR-a, koje uvrštava Središnji ured, upozoravaju se mesni organi, da imaju primljene prijavnice prvo pregledati i preispitati, da li je poslodavac u prijavnici naveo sve za uvrštenje potrebne podatke i na njima zabeležiti još broj očevidnika, savezne brojeve očevidnika dotičnog poslodavca i datum primitka.

Istodobno zabeležit će mesni organi na očevidniku i na prijavnici privremeni postotak opasnosti, po kojem se ubire predujam u smislu §-a 13 naredbe o uvrštavanju. Iza toga treba prijavnice bezodvlačno predložiti Središnjem uredu u svrhu uvrštenja.

Kao poslovi obavezni na prijavu posla po §-u 9 ZOR-a smatraju se svi poslovi, u kojima je kroz mesec ili više dana uposleno više od 5 lica ili u kojima se upotrebljavaju strojevi sa motornom snagom. Strojevi na električni pogon kao ventilatori, ekshaustori, šivaće mašine i sl. kojih efekt ne prelazi $^1/_4$ K W ($^1/_3$ K S), neće se smatrati kao strojevi terani motornom snagom. Poslovi koji imaju samo takve strojeve sa ukupnim efektom ne više od $^1/_4$ K W neće se sma-

Digitized by Google

trati kao poslovi sa motornom snagom, te za ove poslove ne treba tražiti prijavnicu za posao.

Za poslove, kojima odredjuju mesni organi postotke opasnosti prema §-u 14 Naredbe o uvrštavanju t. j. za poslove neobavezne na prijavu posla (izuzev kućanstva) i poslove, za koje mesni organi odredjuju % opasnosti prema ovom ovlaštenju, predlažu mesni organi Središnjem uredu »iskaze uvrštenih poslova« kao do sada koncem svakog meseca u dva primerka.

Žalbe protiv odredjenja postotka opasnosti prema §-u 14 naredbe o uvrštavanju, koje će mesni organi primiti, imaju se bezodvlačno predložiti Središnjem uredu te se ima uz žalbu priložiti prepis platežnog naloga, na kojem je postotak opasnosti odredjen, dostavnica o uručenju tog platežnog naloga, prijava nameštenika ili prijava posla na temelju kojih je usledilo određenje postotka opasnosti, kratki izveštaj u kojem mora da je naznačeno kako i kada je žalba primljena (običnom, preporučenom poštom, dostavom); ako je žalba došla poštom, treba priložiti kuvertu.

U Zagrebu, dne 5. decembra 1930.

Generalni direktor u z.:
Matjašić v. r.

Broj: 57.495/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu otvorenja banjskog lečilišta radničkog osiguranja u Vrnjačkoj Banji.

Svim mesnim organima.

Dne 27. novembra 1930. otvoreno je novo banjsko lečilište Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Vrnjačkoj banji »Radnički sanatorij Kralja Aleksandra I.«. Lečilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu ima 22 kreveta i radi preko cele godine. Opskrbnu cenu ustanoviće i saopćiće svima mesnim organima Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu.

U to banjsko lečilište mogu se upućivati samo oni osigurani članovi, koji su nesposobni za rad i koji boluju od niže spomenutih bolesti, a kojima je potrebno banjsko i dietetsko lečenje, jer se kod kuće ili u bolnici ne mogu uspešno lečiti, gde je dakle lečenje u banji i dietesko lečenje najbrži, najbolji, dakle i najjeftiniji način lečenja.

Upućivanje u Vrnjačku banju indicirano je kod:

1) bolesti organa za probavu (varenje) kao što su dispepsija i katari želuca (stomaka), creva itd.

2) bolesti jetre i žučnog mehura (bešike) kao što su zapaljenja i kamen u žućnom mehuru i jetri — žutica.

3) bolesti izmene materije u telu i poremećene ishrane kao što su šećerna bolest, ulozi (giht), urička dijateza.

4) kroničnih bolesti organa za disanje, naročito kroničnih katara dušnika bronhija, sipnja, kod posledica zapaljenja plućne maramice.

5) stanovitih bolesti bubrega i bubrežne kesice kao što su pijelitida, kamenčići, te kod katara mokraćnog mehura.

6) kroničnih eksudata u vezi sa bolestima ženskih polnih organa.

7) teške bljedoće, naročito u slučajevima, u kojima je ona u vezi sa spomenutim bolestima.

U Vrnjačku banju mogu se upućivati članovi radi lečenja samo spomenutih od 1—7 bolesti, a ne smeju se upućivati tuberkulozni osiguranici (bilo koje forme tuberkuloze), bolesnici sa visokom temperaturom, bolesnici bolujući od zaraznih bolesti, zatim oni bolesnici, koji su skloni raznim krvarenjima.

Digitized by Google

U sanatorij će se primati članovi svih mesnih organa, koji lečenje svojih članova zatraže pismeno izravno od Uprave sanatorija uz potreban predlog. Pozive će za nastup lečenja u banju činiti Uprava sanatorija po redu prijave, a putem samog mesnog organa, koji je lečenje svoga člana tražio. Član mora na označeni dan nastupiti lečenje, u protivnom se ne će moći primiti i njegovo će se mesto popuniti drugim licem.

Svi mesni organi, koji upućuju svoje članove u Vrnjačku banju treba da ih upućuju samo u »Radnički sanatorij Kralja Aleksandra I.«. Kako lečilište radi preko cele godine i kako bolesti, koje se leče u Vrnjačkoj banji, nisu sezonske bolesti, to mesni organi treba da tamo upućuju članove preko cele godine, a ne samo za vreme letne sezone, pošto na taj način ne bi lečilište zbog ograničenog broja kreveta eventualno moglo da u letu primi sve bolesnike.

Što se svim mesnim organima stavlja znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, dne 31. decembra 1930.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 59.574/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu upotpunjenja lekarske službe.

Svim mesnim organima.

U cilju, da se lekarska služba kod pojedinih ureda i u nekim uredskim ambulantama upotpuni, te da se u pojedinim ambulantama uklone oni nedostaci, koji smetaju pravilnom funkcionisanju lekarske službe, to se skreće svim mesnim organima pažnja na to, da u tom pitanju postupaju po ovim načelima:

1. Kod obavljanja kućnih poseta treba skrenuti pažnju svim lekarima, da iste treba obavljati u najbržem mogućem roku, u hitnim slučajevima dakako odmah. Poziv za kućnu posetu ne može lekar da odbije ni u kom slučaju, već u koliko je poziv učinjen lakomisleno, bez prave potrebe, samo zato jer je besplatan, to treba lekar nakon učinjenog kućnog poseta da odmah prijavi uredu, koji će onda dalje po propisu postupati.

Po preporuci Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja pozivaju se uredi da skrenu naročitu pažnju uredskim lekarima, da su uredski lekari dužni da primaju ili posećuju bolesne članove u hitnim slučajevima i izvan odredjenog vremena, kako bi se na taj način izbegle žalbe i pretstavke protiv rada lekara okružnih ureda.

2. Dužnost je ureda da vodi ozbiljnu brigu o tome da osigurani bez stvarne potrebe ne čekaju predugo u ambulantama.

Treba u prvom redu primiti na lečenje nakon slučajeva, koji su iz medicinskih razloga hitni, ona osigurana lica koja su došla s rada i vraćaju se na rad. Treba po mogućstvu imati obzira i na majke, koje vrše poslove kućanstva.

Dužnost je ureda da vodi brigu o tome, da svi bolesnici koji su se unutar odredjenog roka javili na ordinaciju budu još istoga dana pregledani, a hitni slučajevi bez obzira na to kada su se javili. Kod rada u uredskim ambulantama treba se dakle držati principa, da svaki lekar mora u potrebnom slučaju da svrši sav posao, sve pregledbe onih, koji su se za vremena prijavili bez obzira na običajno odredjeno vreme rada. Preopterećene ambulante treba oteretiti.

3. Kod lekarske službe u uredskim ambulantama treba paziti na to, da lekari u odredjeno vreme rada mogu savesno obaviti sve poslove oko pregledbe i lečenja bolesnika. Lekarske ambulante ne smeju da budu stalno pretrpane prevelikim brojem bolesnika i preopterećene poslom, već treba u koliko ima ta-

Digitized by Google

kvih, stalno i stvarno pretrpanih i preopterećenih ambulanta u istima lekarsku službu tako urediti, da bude dovoljno radnih sati za savesno obavljanje lekarske službe.

Da li je vreme rada za savesno obavljanje lekarske službe u pojedinim ambulantama dostatno, treba prosudjivati po poprečnom broju n o v i h bolesnika ili po obektivnoj oceni svih drugih okolnosti dotične ambulante a po istim principima i praksi kako se radi i u bolničkim, kliničkim i državnim ambulantama uzimajući u obzir k tomu još i odredjivanje radne sposobnosti u uredskim ambulantama. Da se olakša odvijanje celog ambulantskog rada, treba u potrebnim i opravdanim slučajevima produžiti rad u ambulanti ili namestiti i pomoćno osoblje, koje će pomagati lekaru u administrativnom i stručnom pogledu. To pomoćno osoblje treba namestiti tako, da po mogućnosti obavlja posao i u više ambulanata ili pako i druge poslove, koji imaju vezu sa zdravstvenom službom.

4. Što se tiče lekarske specijalističke službe, to treba istu tako urediti, da lekar specijalista bude zapravo k o n s i l i j a r n i lekar lekaru za opću praksu u svim slučajevima u kojima je to potrebno. Lekari opće prakse treba da u potrebnim slučajevima upućuju k njemu bolesnike na pregled, zato, da on dade svoj nalaz, mišlenje te predlog za terapiju. Daljnje lečenje takvih bolesnika za koje ne treba naročita specijalistička sprema treba da vode po predlogu specijalista lekari opće prakse, a specijalista će zadržati na lečenju kod sebe samo one bolesnike, kojima bezuvetno treba specijalističkog lečenja ili koje je lakše i bolje lečiti baš u toj specijalističkoj ordinaciji radi posebnog uredjaja te ordinacije ili pak osobite spreme lekara za pojedine zahvate (ordinacije za tuberhulozu, kirurgiju i slično).

Lekaru specijalisti može se u opravdanom slučaju, gde je broj poseta stalno velik i gde se lekarski posao ne može uspešno svršavati ni onda ako se stalno radi preko odredjenog vremena, dati mladjeg lekara pomoćnika, koji će pod nadzorom i po uputstvu specijaliste pomagati ga u njegovom radu.

Paralelne specijalističke ordinacije mogu se stvarati samo tamo, gde postoji za to stvarna potreba i gde se rad u jednoj specijalističkoj ordinaciji ne može svladati uspešno u odredjeno vreme ni uz pomoćne sile.

5. Odnos izmedju bolesnika i lekara treba da se temelji na punom poverenju bolesnika u lekara i za to postupak sa bolesnicima treba da je uvek obazriv i human, u skladu sa visokim pozivom lekarskog staleža. Ali je svaki uredski lekar dužan da u svom radu brani i njemu poverene interese ureda, to jest svih osiguranih protiv neopravdanih i nezakonitih zahteva pojedinaca. Uredi vodiće brigu o tomu da lekari budu u ovom svom teškom i odgovornom radu u punoj meri zaštićeni.

U Z a g r e b u, dne 31. decembra 1930.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj: 57.301/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene §. 21. i stava četvrtog §. 24. Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Povodom odluke Gospodina Komesara Središnjeg ureda od 13. augusta 1930 pod čl. 2. sedničkog zapisnika izvoleo je Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja doneti dne 5. decembra 1930 pod St. brojem 39.647 rešenje sledeće sadržine:

»Na osnovu §. 150 zakona o osiguranju radnika i § 3. Službenog pravilnika lekara činovnika Središnog ureda za osiguranje radnika

Digitized by Google

Rešavam:

I. Da se izmeni §. 21. Službenog pravilnika lekara činovnika Središnog ureda za osiguranje radnika i da glasi:

»Za putovanja, koja se mogu činiti železnicom ili ladjom, plaća se podvoznina na ovaj način:

1. za putovanja železnicom lekarima činovnicima 5—7 stepena, bez obzira na plaćevni razred, vrednost vozne karte I. klase, a svim ostalim lekarima činovnicima vrednost vozne karte II. klase:

2. za putovanja ladjom svima lekarima činovnicima vrednost vozne karte I. klase«.

II. Da se izmeni stav četvrti §. 24. Službenog pravilnika lekara činovnika Središnog ureda za osiguranje radnika i da glasi:

»Kod uporabe železnice zaračunava se cena za kartu onog kolskog razreda, koji je upotrebljen u smislu odredbe §. 21. ovog Pravilnika, a kod uporabe ladje za kartu I. razreda«.

III. Ove izmene stupaju na snagu dana 5. petog decembra 1930 god.«.

Dostavlja se prednje svim mesnim organima znanja i provedbe radi.

Upravnici ureda dužni su prema tome na četvrtoj strani ličnih legitimacija za povlašćenu vožnju na železnicama za lekare činovnike I. plaćevnog razreda 5—7 stepena te za one II. plaćevnog razreda 5—7 stepena u rubrici za upisivanje promena, unesti sledeće:

Imalac ove legitimacije ima pravo od 5. decembra 1930 na I. kolski razred.

U . . . . . dne . . . . . 193 . .

(Pečat) ureda

Potpis:

Ovo isto važi i za lične legitimacije porodičnih članova tih lekara-činovnika.

Lekari činovnici I. plaćevnog razreda 1—4 stepena i oni II. plaćevnog razreda 1—4 stepena i njihovi porodični članovi imaju i nadalje pravo na povlašćenu vožnju u II. kolskom razredu na železnicama u državnoj eksploataciji.

U Zagrebu, dne 30. decembra 1930.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 59575/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u pogledu pružanja banjskog lečenja i umetnih zubala.

Svim mesnim organima.

U interesu bržeg i pravilnog pružanja banjskog lečenja i umetnih zubala članovima odredjuje se svim mesnim organima, da od sada zaključke svojih samoupravnih organa o pružanju ovih vrsta lečenja članovima ne šalju više na odobrenje Središnjem uredu.

Mesni će organi slati na početku svake godine iskaz svih članova, kojima je pruženo banjsko lečenje u prošloj godini i o tome zbog čega su bili upućeni. Uredi će paziti, da se to lečenje pruža članovima samo u bezuvetno potrebnim slučajevima, kao i na to da se odredjena kvota za to lečenje ne prekoračuje.

Digitized by Google

Isto tako će mesni organi paziti, da se zubna njega, specijalno umetnia zubala, pružaju članovima samo u opravdanim slučajevima iz zdravstvenih razloga po dosadašnjim uslovima i propisima, te da troškovi za pružanje zubne njege članovima ne budu prekomerno visoki.

Što se svim mesnim organima saopćuje znanja i ravnanja radi.

Zagreb, dana 7. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 30.806/30.

NATJEČAJ

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Osijeku raspisuje ovime natječaj za popunjenje jednoga mjesta činovnika kategorije C položaja IX sa sjedištem u Gjugjenovcu.

Opći i posebni uvjeti namještenja mogu se vidjeti za vrijeme uredovnih sati u poslovnici Okružnog Ureda ZOR u Osijeku, a dostavljaju se i na zahtjev pismeno.

Molitelji, koji nebi imali u cijelosti sve propisane uvjete ne dolaze u obzir.

Molbe imaju biti pisane vlastoručno i obložene sa svim potrebnim dokumentima, te pravovremeno predložene, jer se na kasnije stigle i manjkavo obložene molbe, neće uzeti obzir.

Rok natječaja jeste 31. januara 1931.

Okružni ured za osiguranje radnika
Osijek

Broj 27.640/30.

NATJEČAJ

Na osnovu zaključka komesara ove blagajne od 27. X. 1930. pod toč. 347. sjedn. zap. potvrdjenog odlukom komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 3. XII. 1930. čl. 13. sjedn. zapisnika raspisuje se natječaj za popunjenje mjesta ugovornog liječnika specijaliste za urologiju kod Privatnodruštvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu.

Sva prava i dužnosti ustanovljuje posebni ugovor, koji će biti sklopljen izmedju blagajne i liječnika.

Uvjeti namještenja jesu:

1. da liječnik imade svoju vlastitu ordinaciju;
2. da je specijalista za urologiju i da posjeduje odgovarajuće odobrenje.

Vlastoručno pisane ponude sa svim potrebnim dokazalima imaju se podnesti najkasnije do 15. januara 1931. u 12 sati o podne u uredu blagajne.

Nastup službe odmah nakon potpisa ugovora.

Sve informacije, kao i ugovor, koji vrijedi za sve liječnike blagajne, mogu se dobiti za vrijeme uredovnih sati kod ove blagajne, Perkovčeva ulica 1/I.

Zagreb, 15. decembra 1930.

Bolesnička blagajna „Merkur"

Digitized by Google

Broj 16.010/30.

NATJEČAJ

Okružni ured za osiguranje radnika u Travniku raspisuje ovime natječaj za jedno mjesto ekonoma u svojoj bolnici u Zavidovićima, kategorije C položaja IX. sa godišnjom sistematskom platom od Dinara 9.600.— i godišnjom položajnom platom od Din. 7.200.— te mjesnim i porodičnim dodatkom.

Uslovi namještenja kao i sva prava i dužnosti vidljivi su iz Služb. pravilnika službenika Središnjeg ureda Z. O. R., a nastup službe nakon izbora po Komesaru ovoga ureda i odobrenju po Središnjem uredu.

Vlastoručno pisane i propisno obložene, te valjano biljegovane molbe, imaju se podnijeti ovome uredu do incluzive 20. januara 1931. god.

Na nedostatne i kasnije stigle molbe neće se obazirati.

U Travniku, 12. decembra 1930.

Okružni ured za osiguranje radnika u Travniku.

Број: 14.562/1930.

КОНКУРС

Окружни Уред за Осигурање Радника у Суботици овим расписује конкурс на једно службеничко место положаја VIII. Кат. Ц.

Поближи услови намештења видљиви су из Службеног Правилника службеника С. У. З. О. Р-а.

Својеручно писане и потребним документима обложене молбе имају се предати код овог уреда најкасније до укључиво 20. јануара 1931. године.

Касније приспеле и потребним документима необложене молбе неће се узимати у обзир.

СУБОТИЦА, дне 12. XII. 1930.

Ђорђе Бркић с. р., Управник. Тољ Иван с. р. Комесар.

Broj: 51.658/1930.

NATJEČAJ

Na osnovu odluke Gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16. decembra 1930. pod člankom 3. sjedničkog zapisnika raspisuje se se ovime natječaj za popunjenje jednog mjesta referenta inženjerske struke kategorije A. položaja IV. sa godišnjom sistematskom platom od 12.000 Dinara, godišnjom položajnom platom od 24.000.— Dinara, godišnjim mesnim dodatkom od 5.490.— Dinara, specijalnim mesečnim dodatkom od 600.— Dinara, te funkcionalnim dodatkom godišnje 4.800.— Dinara.

Uvjeti namještenja su slijedeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-krvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

Digitized by Google

3. da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40. godina života izuzevši slučaj, da su prije toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi:

4. da ne stoje pod starateljstvom ili stečajem, da nisu pod istrajenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vrijeme utvrdjeno presudom:

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tačci 5. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

6. da imadu potpunu fakultetsku spremu tehničkog fakulteta kojeg univerziteta ili koje Visoke tehničke škole sa diplomom inženjera arhitektonske struke.

Uz molbu ima svaki natjecatelj priložiti: svjedočanstvo o danu rodjenja, uvjerenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama djece, školske svjedodžbe, uvjerenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svjedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mjesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svjedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natjecatelji podnijeti propisanom uredu do uključivo 17. januara 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice ne će se uzeti u obzir.

U Zagrebu, dne 30. decembra 1930.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U ZAGREBU.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 15 FEBRUARA 1931 | BROJ 2

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ ALEKSANDAR I.

U SREDIŠNJEM I OKRUŽNOM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU

Dan 3. februara o. g. ostaće neizbrisiv dan u historiji našeg radničkog osiguranja. Toga dana u 11 sati i 35 minuta posjetilo je Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. u pratnji maršala dvora Gjenerala Dimitrijevića, svog prvog adjutanta Gjenerala Stojanovića i Bana Savske banovine Dr. Ive Perovića centralni zavod našeg socijalnog osiguranja Središnji ured za osiguranje radnika. Pred mnogim hiljadama radnog naroda sakupljenog pred zgradom Središnjeg ureda pozdravio je na ulazu u zgradu Njegovo Veličanstvo generalni direktor Milan Glaser uz izražaj odanosti i radosti u ime radničkog osiguranja Kraljevine Jugoslavije i pretstavio Njegovom Veličanstvu komesara Središnjeg ureda Prof. Antu Odića, koji je oslovio Njegovo Veličanstvo sledećim govorom:

Vaše Veličanstvo!

Danas mi je pala u dio osobita čast, da pozdravim Vaše Veličanstvo ispred cjelokupne institucije radničkog osiguranja, ispred Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu i svih njegovih mjesnih organa.

Posjet Vašeg Veličanstva Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu ponovni je dokaz očinske skrbi, koju Vaše Veličanstvo ukazuje ovoj socijalnoj radničkoj instituciji kao što je i dokaz posjet Vašeg Veličanstva našem oporavilištu Kasindo kraj Sarajeva.

Ugodna mi dužnost i osjećaj nalaže, da se na tim posjetima i očinskoj skrbi Vašemu Veličanstvu najiskrenije zahvalim s molbom, da bi se Vaše Veličanstvo udostojilo posjetiti i ostale naše zdravstvene institucije, a napose sanatorije Klenovnik i Brestovac, koji su vidljiv dokaz trajnog i ozbiljnog rada i nastojanja u posljednjih osam godina, a koje institucije po svojem značaju mogu uporedo stati sa sličnim institucijama u drugim državama.

Istodobno mogu da uvjerim Vaše Veličanstvo, da će Središnji ured za osiguranje radnika, kako uprava tako i samouprava znati i htjeti voditi ovu instituciju na način kako bi poduprla i osnažila radnu snagu našega naroda, a koja će radna snaga okupljena oko Prijestolja Vašega Veličanstva raditi prema intencijama manifesta Vašega Veličanstva od 6. januara pretprošle godine u jačanju naše drage Kraljevine Jugoslavije.

Da živi Vaše Veličanstvo!

Nakon što su Njegovom Veličanstvu pretstavljeni komesar Ivica Meštrović i direktor Dr. Ante Mudrinić sa strane Okružnog ureda za osiguranje radnika, uputilo se je Njegovo Veličanstvo u knjižnicu Središnjeg ureda, gdje su Mu pretstavljeni direktori Središnjeg ureda Dr. Vilim Helebrant, Dr. Željko Hahn, Albin Bauer, Radovan Matjašić i Dr. Augustin Arselin.

Digitized by Google

Iza toga održao je generalni direktor kratak ekspoze o stanju našeg osiguranja radnika i prikazao važnost njegovu za našu privredu, narod i državu. Njegovo Veličanstvo saslušalo je sa osobitim interesom prilike našeg socijalnog osiguranja.

U velikoj sjedničkoj dvorani Središnjeg ureda bila je priredjena izložba slika, fotografija, diagrama, računskih i statističkih podataka, raznih publikacija o sprovodjenju našeg osiguranja radnika u cijeloj državi za vrijeme od 1922. do 1929. godine.

Bile su izložene i razne slike, koje Središnji ured izdaje u cilju predupredjenja nesretnih slučajeva, borbe protiv alkoholizma, tuberkuloze i t. d.

Njegovo Veličanstvo zadržalo se je u toj izložbi oko pola sata, interesovalo se je za sve detalje, a naročito za osiguranje u nesretnim slučajevima. Nadalje se je Njegovo Veličanstvo zanimalo za statistiku pomora članova Središnjeg ureda i naročiti je interes pokazalo za profesijonalne bolesti radnika. Sva potrebna obavještenja o tome dao je Njegovom Veličanstvu direktor zdravstvenog odjeljenja Dr. Željko Hahn.

Iza toga uputilo se je Njegovo Veličanstvo stepenicama u telefonsku centralu, gdje je pregledalo njezin tehnički uredjaj, a nakon toga u malu radničku bolnicu, stanicu za naknadno liječenje unesrećenih. U toj stanici pretstavljeni su Njegovom Veličanstvu načelnik Dr. Oskar Weiss, i upravljajući liječnik stanice Dr. Ivan Žokalj. Njegovo Veličanstvo zadržalo se je duže vremena razgovarajući se sa svakim od prisutnih bolesnika, ispitujući ih, kako su nastradali, gdje i kakvo im je danas stanje. Dr. Žokalj tumačio je svaki pojedini slučaj nesreće, način liječenja i uspostave radne sposobnosti.

U stanici bio je prvi pri ulazu šumski radnik Radovan Bjelanović, koji si je povredio desno rame. Nj. Vel. Kralj upitao ga je:

— A što je s vama?

— Ja sam si, Vaše Veličanstvo, ozledio rame.

— Je li opasna stvar? Pitao ga je nadalje Nj. Vel. Kralj.

— Nadam se, da neće biti, Vaše Veličanstvo.

— Možeš li podići ruku?

— Hvala Bogu sada već mogu, odgovorio je radnik, koji je bio vidljivo obradovan ovom pažnjom Njegovog Veličanstva Kralja.

— Odakle si rodom?

— Iz Vlasenice kraj Han Pijeska — odgovorio je radnik.

— Pa to smo susjedi, primjetilo je Njegovo Veličanstvo smješeći se.

Prilazeći radniku Krstanu Nikiću, koji je povredjen na lijevu nogu, upitao ga je:

— Što je Tebi?

— Noga mi je slomljena, Vaše Veličanstvo.

— A boli li te jako?

— Sada manje, Vaše Veličanstvo.

Na to se obratio Nj. Vel. Kralj liječniku Dru. Žokalju i pitao, da li je stanje Nikićevo izlječivo i da li će steći prvotnu radnu sposobnost. Ujedno se je interesirao za način liječenja. Dr. Žokalj je Njegovom Veličanstvu razložio da se dobar dio prvotne radne sposobnosti postizava u većini slučajeva nakon liječenja od pola do jedne godine i da se kao terapeutska sretstva upotrebljavaju električne masaže, kupke, što se sve obavlja u samoj stanici odnosno u fizikalnom zavodu »Terapiji«. Kraće vrijeme zadržao se je Nj. Vel. Kralj u razgovoru sa ozledjenim šumskim radnicima Nikolom Gjukićem iz Teslića, koji si je prelomio lijevu podlakticu, Antunom Kukom iz Srnetice, kojemu je povredjeno lijevo rame, Perom Krčarevićem iz Visokog, komu je prebita lijeva podkoljenica, Petrom Olišovom iz Prnjavora, koji imade prebito lijevo bedro, Stajem Ivićem iz Bijeline, koji imade prebito lijevo bedro, Ivanom Širićem iz Žepča, Ilićem Lazarom iz Ključa, Milom Počučem iz Daruvara i Savom Banom iz Banja Luke, koji je imao povredjeno desno bedro. Prilazeći radniku Tonku Kućaru iz Dubrovnika, brijačkom pomoćniku, koji pati od reume, upitao ga je Nj. Vel. Kralj:

— Što si ti?

— Brijački pomoćnik, Vaše Veličanstvo.

— A kako se liječiš?

— Kupkama, odgovorio je Kućar.

Na to je Dr. Žokalj prikazao Njegovom Veličanstvu, da se i takva vrsta bolesti liječi kupkama u uredskom fizikalnom zavodu i kupalištu »Terapiji«.

Duže vremena zadržalo se Njegovo Veličanstvo u razgovoru sa Ferdom Lotričem stolarskim radnikom iz Ljubljane, kojega je upitalo ponajprije, kako se je unesrećio:

— Kako ti se to dogodilo?

Digitized by Google

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ IZRAZUJE SVOJE PRIZNANJE NAD RADOM NAŠEG OSIGURANJA RADNIKA I TRAŽI DA BUDE STALNO IZVEŠTAVANO O STANJU OSIGURANJA RADNIKA

Digitized by Google

— Pao sam sa ljestava, Vaše Veličanstvo.

— Zar sa velike visine?

— Sa visine od 14 metara

— Pa što si radio?

— Ličio sam prozore, odgovori Lotrič.

— Kako se osećaš sada?

— Prilično bolje, Vaše Veličanstvo.

Zatim je Njegovo Veličanstvo nagovorilo Većeslava Fischera iz Banja Luke, koji si je prelomio desno bedro.

— A gdje si se ti povredio? Upitalo ga je Veličanstvo.

— Prigodom betoniranja higijenskog bunara, Vaše Veličanstvo.

— Da li ima izgleda za uspešno lečenje? Pitalo je na to Veličanstvo liječnika Dra. Žokalja.

— Ima nade za poboljšanje stanja, odgovorio je Dr. Žokalj.

Prilazeći šoferu Borisu Ižickom iz Dubrovnika interesiralo se Njegovo Veličanstvo za njegov slučaj.

Posljednjem je pristupilo starom radniku iz Bugojna Petru Jurišiću s upitom:

— A što je s tobom starče?

— Slomljena mi je lijeva noga, Vaše Veličanstvo, odgovorio je sijedi starac.

— Od čega? Pitalo je nadalje Njegovo Veličanstvo.

— Palo mi je na nogu drvo.

— A gdje?

— U Crnoj Gori u Kolašinu.

— Koliko ti je sada godina?

— Šesdeset, Vaše Veličanstvo.

— Možeš li da hodaš?

— Pa tako s jednim štapom, odgovorio je Jurišić, ushićen nad ovom očinskom brigom Njegovog Veličanstva za njegovu nevolju.

Kada je Nj. Vel. Kralj izlazio iz stanice srdačno se je oprostio sa načelnikom Dr. Weissom i upravljajućim liječnikom Dr. Žokaljem i domahujući bolesnicima u znak pozdrava rukom kazao je:

— Zbogom, želim vam da čim prije ozdravite.

Njegovo Veličanstvo uputilo se zatim u sobu br. 520, iz koje je promatralo panoramu grada Zagreba i zagrebačku goru. Generalni direktor tumačio je Njegovom Veličanstvu pojedine dijelove grada, tako Šalatu sa medicinskim fakultetom, Kaptol sa katedralom, crkvu sv. Marije sa Dolcom i tržnicom, gornji grad. Na to je Nj. Vel. Kralj primjetio, pokazujući na bivši Pongračev dvorac.

— A ono je moja kuća.

Gledajući u pravcu Sljemena, upitao je Nj. Vel. Kralj:

— A da li se odavle vidi Brestovac?

Komesar prof. Ante Odić pokazao je na to Njegovom Veličanstvu pravac, gdje se nalazi to lječilište i Veličanstvo ostalo je duže vremena na prozoru, promatrajući divnu sliku koja se odavle pruža.

Nakon toga prešlo je Njegovo Veličanstvo u Okružni ured, gdje Mu je bio tumačem direktor Dr. Mudrinić.

Njegovo je Veličanstvo sa velikom pažnjom razgledalo ponajprije veliku dvoranu za saobraćaj sa osiguranim članovima. U toj dvorani nalazilo se je u to vrijeme brojno članstvo čekajući na svoje potpore. Njegovo Veličanstvo nagovorilo je nekoliko bolesnika interesirajući se o stanju njihove bolesti, kao i za njihove prilike. Prvog je nagovorilo Njegovo Veličanstvo starog radnika rodjenog 1878. Gjuru Frljaka, koji je čekao da bude upućen u bolnicu. Radnik je bio osobito ushićen ovim interesovanjem Njegovog Veličanstva za njegove prilike. Došavši do zidarskog naučnika Mirka Korena, upitao ga je Nj. Vel. Kralj:

— A što je tebi?

— Prebolio sam upalu pluća, Vaše Veličanstvo.

— Jesu li te već pregledati?

— Jesu — odgovorio je Koren.

— Samo da nisi možda došao dockan? Upitao ga je Nj. Vel. Kralj, videći, da je mladićevo stanje doista teško.

— Nadam se, da neće biti, Vaše Veličanstvo, odgovorio je naučnik.

Do Korena stajao je tesarski radnik Josip Lončarić, na koga se je obratio Nj. Vel. Kralj pitanjem. Što mu je?

— Vaše Veličanstvo, nije sammom dobro— odgovorio je čovjek — bolujem od reumatizma, pa ne mogu da ispružim ruku.

— A kada ti se to dogodilo?

— Bit će skoro godinu dana.

— Gdje radiš sada?

— Sada ne mogu da radim nigdje, nego živim od potpore, koju ovdje dobivam, a inače sam, dok sam mogao, radio na Šalati.

Kod devetog šaltera nagovorilo je Njegovo Veličanstvo radnika tvornice metala i kefa Miju Kostenjaka i upitalo ga:

— A pošto si ti ovamo došao?

— Da dignem potporu, Vaše Veličanstvo.

Digitized by Google

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ NAPUŠTA ZGRADU SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Digitized by Google

— A u ime čega? Upitao ga je nadalje Nj. Vel. Kralj.

— Porodila mi je žena, Vaše Veličanstvo.

— Da li zakonita žena?

— Da, Vaše Veličanstvo.

— Da li Ti se rodio sin ili kćer?

— Rodila mi se kćer, Vaše Veličanstvo.

Na to je direktor Dr. Mudrinić izvadio i pokazao Njegovom Veličanstvu osobni list broj 120.542 radnika Ivana Dujmovića i protumačio Mu način poslovanja u toj dvorani. Ujedno je pretstavio Njegovom Veličanstvu šefove odjeljenja Milu Turkalja i Stjepana Lončara. Iz ove dvorane, koja je namjenjena samo bolesnim članovima, zaputilo se je Njegovo Veličanstvo u susjednu malu dvoranu, koja se nalazi nasuprot velike dvorane, a koja služi za saobraćaj sa poslodavcima.

Razgledavši tako prostorije za saobraćaj sa strankama uputilo se Njegovo Veličanstvo, da razgleda ambulante Okružnog ureda.

Ponajprije je Njegovo Veličanstvo ušlo u ambulatorij za plućne bolesti i tuberkulozu, gdje su Mu pretstavljeni uredski šef-liječnik Dr. Ivo Ivančević i ordinirajući liječnik Dr. Oto Belošević. U toj ambulanti nagovorilo je također Njegovo Veličanstvo bolesnike, koji su se tamo nalazili interesirajući se za stanje njihove bolesti i ispitujući ih o njima i njihovim prilikama.

Tako je Njegovo Veličanstvo nagovorilo mehaničkog naučnika Ivana Puškara, i izjavilo, da sudeći po njegovom vanjskom izgledu, nebi čovjek mislio, da boluje na plućima. Nadalje je Njegovo Veličanstvo zapitalo postolarskog pomoćnika Slavka Tureka:

— Kako se ti osjećaš?

— Dosta slabo, Vaše Veličanstvo.

— Zasigurno će lečenjem krenuti bolest na bolje, tješilo je Njegovo Veličanstvo Tureka. Konačno je zapitao Nj. Vel. Kralj trećeg pacijenta:

— Što si ti?

— Rus, Vaše Veličanstvo, zovem se Gleb Greje.

— To sam odmah primjetio, kazalo je Njegovo Veličanstvo ljubazno se nasmješivši.

Njegovo Veličanstvo interesiralo se još za broj bolesnika u toj ambulanti i za napredak njihovog liječenja.

Njegovo Veličanstvo razgledalo je zatim u prizemlju veliku čekaonicu za bolesnike i ambulante za rad praktičnih liječnika. Upravo onaj čas ordinirao je u jednoj od njih Dr. Jacques Fischer. Odatle se Njegovo Veličanstvo zaputilo u uredsko röntgen-odjeljenje, u kojemu je dao Njeg. Veličanstvu na Njegova pitanja potrebna objašnjenja liječnik Dr. Vito Ivanović. U ambulanti za očne bolesti objasnio je rad u njoj Dr. Josip Štajduhar. Iz očne ambulante pošlo je Njegovo Veličanstvo u internističku ambulantu Dra. Ivana Černeta, uz koju se nalazi priručni internistički laboratorij, gdje je Njegovo Veličanstvo sa velikom pažnjom saslušalo svrhe ove ambulante i laboratorija. U ortopedskoj ambulanti kamo je Njegovo Veličanstvo nakon toga ušlo, bio je tumačem Njegovom Veličanstvu ortoped Dr. Edo Deutsch, a u neurološkoj ambulanti neurolog Dr. Rudolf Rosner. Njegovo je Veličanstvo sa vrlo mnogo interesa razmotrilo uredsku fizikalnu terapiju, koja se nalazi u sklopu potonjih dviju ambulanata, a u kojoj se pomoću medicinskih aparata primjenom električne struje i topline liječe bolesnici.

Iz fizikalne terapije, zaputilo se je Njegovo Veličanstvo pored ambulanata za ušne bolesti, za dječje bolesti i pored zubarskog ambulatorija, zadržavši se tako gotovo punih pola sata u uredskim ambulantama, da razgleda kupalište »Terapiju«.

Njegovo Veličanstvo interesovalo se je za sve pacijente i goste kupališta, ljubazno se razgovaralo sa pojedinim pacijentima i dalo si tumačiti razne uredjaje kupališta po kupališnom liječniku Dru. Dragi Čopu. Kod bazena kupališta interesiralo se Njegovo Veličanstvo za temperaturu vode. Njegovo Veličanstvo razgledalo si je uredjaj ostalih odjeljenja kupališta, za topli i suhi zrak, odmaralište i tušne kupelji. Osobiti je interes pokazao Nj. Vel. Kralj za odio fizikalne terapije. Ovdje je Njegovom Veličanstvu prikazana važnost ovog kupališta za profilaksu i liječenje, te vaspitanje radnika u čistoći i higijenskom načinu života. Time je bilo završeno razgledavanje Središnjeg i Okružnog ureda. Njegovo Veličanstvo zadržavši se tako u zgradi Središnjeg ureda sve do 1 sat poslije podne, t. j. preko jedan i pol sata, uputilo se prema izlazu kroz vestibul, gdje je bilo pozdravljeno oduševljenim poklicima

Digitized by Google

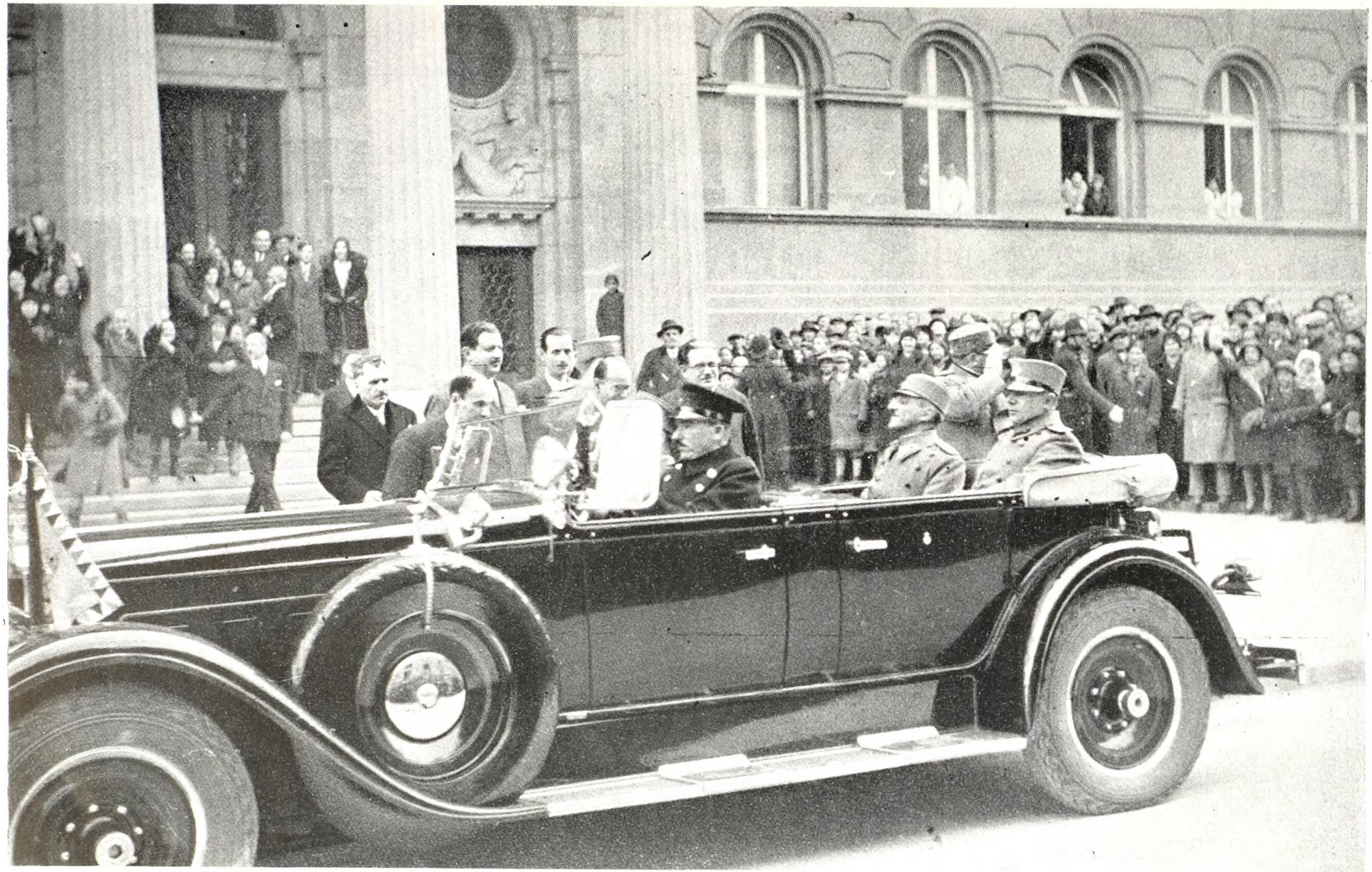

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ BURNO POZDRAVLJAN NA ODLASKU

Digitized by Google

i pljeskom sakupljenih osiguranih članova i uredskih namještenika. Za cijelo vrijeme Svog boravka bilo je Njegovo Veličanstvo oduševljeno pozdravljano u svim dijelovima zgrade od prisutnih radnika, bolesnika i uredskih namještenika.

Na izlasku iz zgrade izrazilo je Njegovo Veličanstvo generalnom direktoru Milanu Glaseru Svoje priznanje nad radom našeg osiguranja radnika, izrazilo želju, da se taj rad produži, da što bolje napreduje i zatražilo, da bude stalno izvještavano o stanju osiguranja radnika.

Njegovo Veličanstvo uputilo se je zatim, dočekano pred zgradom oduševljenim i gromkim poklicima velikog mnoštva naroda do Svog automobila ispraćeno po komesaru Središnjeg ureda prof. Anti Odiću, generalnom direktoru Milanu Glaseru i ostalim pretstavnicima ureda i javnih vlasti. Ljubazno se smješkajući oprostilo se je Njegovo Veličanstvo od prisutnih i sakupljenog radništva, koji su neprestano klicali:

Živilo Njegovo Veličanstvo Kralj!

Živio Uzvišeni Dom Karagjorgjevića!

Digitized by Google

Socijalno osiguranje i revizija zakona o osiguranju radnika

U nastavku predavanja zagrebačke Radio stanice donosimo u ovom broju drugu grupu* predavanja o osiguranju radnika, što ih je održao direktor zdravstvenog odjelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika g. Dr. Željko Hahn.

Uredništvo.

DR. ŽELJKO HAHN:

ZDRAVSTVENA I PRIVREDNA KORIST OD RADNIČKOGA OSIGURANJA

(Treće predavanje)

Radničko osiguranje postoji u većem dijelu naše države već preko 40 godina. Napadno je dakle kako malo znade naša javnost o radničkom osiguranju, i kako se malo zanima za ovu najveću i najvažniju ustanovu naše socijalne politike.

Tek u najnovije vrijeme raspravlja se u našoj javnosti malo više o radničkom osiguranju, jer je kraljevska vlada u svom radnom programu najavila, da će se izvršiti osiguranje za slučaj iznemoglosti starosti i smrti.

Postavljeno je pitanje, da li će naša privreda podnositi opterećenje sa troškovima osiguranja za slučaj iznemoglosti? Pita se, koliko vrijedi i što stoji naše radničko osiguranje, i da li ne stoji više, nego što vrijedi?

Biće dakle zanimivo, ako u kratko razmotrimo, kakvu zdravstvenu i privrednu vrijednost ima naše radničko osiguranje i da li nijesu njegovi troškovi nerazmjerno veliki?

Troškovi radničkog osiguranja nijesu maleni. Godine 1929. iznosili su prinosi osiguranja za slučaj bolesti 296 milijuna dinara a prinosi osiguranja za slučaj nesreće oko 70 milijuna dinara, dakle sveukupno 366 milijuna dinara. Nema sumnje da ova velika svota ima upliva na finansije naše privrede i da svako ozbiljno preduzeće treba da u svojim kalkilima računa s ovim socijalnim opterećenjem. Ovakvo opterećenje ne može da bude popularno; nijesu popularni nikakvi porezi. Ali treba odmah da kažemo, da prinosi za radničko osiguranje nijesu nikakav porez. Zakonom o socijalnom osiguranju prisilila je država radnika da štedi dok je zdrav i sposoban za rad, i da se spasi plodovima ove štednje sam od bijede i propasti kad dodju crni dani. Vidićemo da se prinosi za osiguranje radnika skoro u cjelosti v r a ć a j u osiguranim radnicima i privredi. Ako to znademo ne će nam se više činiti, da je spomenuta svota prevelika. Nećemo precjeniti veličinu prinosa od 366 milijuna dinara godišnje, ako ustanovimo da se u našoj državi troši po podacima prof. Dra. Thallera i dra. Mikića za alkoholska pića godišnje 6½ milijarda dinara, dakle skoro 18 puta toliko, koliko iznašaju prinosi za

* Prvu grupu predavanja o osiguranju radnika zagrebačke Radio stanice vidi u broju 1. »Radn. Zaštite« iz ove godine str. 6.

Digitized by Google

osiguranje bolesnih i unesrećenih radnika. Polovicu prinosa osiguranja za slučaj bolesti plaća sam radnik, drugu polovicu i cijeli prinos osiguranja za slučaj nesreće plaća poslodavac od svojega. Prinosi radničkog osiguranja iznašaju kod nas oko osam posto (7.9%) osigurane nadnice, od toga otpada na radnika preko 3 posto (3.2%) a na poslodavca skoro 5 posto (4.7%).

U Njemačkoj plaća se u ime prinosa za socijalno osiguranje 16% osigurane nadnice od toga otpada na poslodavca 7½%, dakle skoro cijeli postotak sveukupnog našeg prinosa. U Madjarskoj plaća se u ime prinosa za radničko osiguranje 11%, u Francuskoj i u Čehoslovačkoj oko 12% osigurane nadnice, svagdje dakle mnogo više nego kod nas. Ali nećemo dobiti jasnu sliku o tome u kakvom su razmjeru prinosi našega radničkog osiguranja prema prinosu u drugim zemljama, ako usporedimo samo postotke. Zarada velike većine našega radništva vrlo je skromna. Prosječna osigurana nadnica bila je kod nas godine 1929. samo 26 dinara i 32 pare. Naravna je stvar, da je prinos za radničko osiguranje koji je odmjeren u postocima nadnice kod nas toliko manji, koliko su naše nadnice manje od onih u drugim zemljama.

Zbog toga je bio prinos za slučaj bolesti kod nas godine 1929. po članu 489 dinara godišnje, u Njemačkoj 1309 dinara. U Pragu bio je godine 1928. prinos po članu 702, u Beču 967, u Berlinu 1755 dinara, a u Zagrebu 560 dinara.

O nerazmjernom opterećenju naše privrede ne može dakle biti ni govora. Pitanje prinosa za osiguranje u slučaju iznemoglosti treba posmatrati i riješiti pravedno, sa mnogo razumijevanja za posebne prilike i poteškoće naše privrede. Ali se pri tome ne smije prešutjeti činjenica, da je socijalno opterećenje naše privrede apsolutno i relativno znatno manje nego u spomenutim zemljama.

Ide u čast našem radničkom osiguranju, da svoju tešku zadaću ipak pošteno vrši. Zdravstvena i privredna korist osiguranja za slučaj bolesti i nesreće nije kod nas razmjerno nimalo manja, nego u drugim zemljama. Razlika je samo ta, da kod nas još nije izvršeno osiguranje za slučaj iznemoglosti i da naša javnost nije još dosta objektivno obaviještena o važnosti radničkog osiguranja i o njegovom radu za obranu zdravstvenih i privrednih interesa naroda.

Privredna je korist od našega radničkog osiguranja vrlo velika. Najveći se dio svih uplaćenih prinosa vraća osiguranom radniku u gotovom novcu i u formi drugih potpora. Osiguranje za slučaj nesreće isplatilo je godine 1929. unesrećenim radnicima i udovicama i siročadi nesrećom poginulih radnika 32 milijuna dinara.

U ime potpora potrošilo je osiguranje za slučaj bolesti u godini 1929. 239 milijuna dinara to jest oko 78% cijelog prinosa. Skupa je dakle u ovoj godini naše radničko osiguranje potrošilo 271 milijun dinara u ime potpora. Isplatilo je svaki dan ove godine bolesnim i unesrećenim radnicima 395.000, dakle skoro 400 000 dinara u gotovom novcu. U ime sveukupnih potpora, skupa sa troškovima liječenja, lijekova, bolnica i sanatorija potrošilo je ono svaki dan 737.000 dinara.

Ove potpore omogućuju, da se bolesni i unesrećeni radnik koji je nesposoban za rad i svi članovi njegove obitelji koji žive od njegovoga rada spase od bolesti i smrti, od gladi i propasti. Radnik plaća 40% prinosa, a na bolesne i unesrećene radnike troši se oko 78% prinosa, privredna korist za osiguranoga radnika dakle nije u pitanju. Njemu se uvijek vraća u gotovom novcu isto toliko i skupa sa drugim potporama još jedanput toliko koliko je uplatio.

Ali će se možda pitati, koju privrednu korist imaju poslodavci od radničkog osiguranja? Oni ne primaju nikakvih potpora. Poslodavci i cijela privreda imaju od radničkog osiguranja ipak posredno i neposredno vrlo velike koristi valjda nimalo manje nego osigurano radništvo.

Prije ostvarenja radničkog osiguranja sililo je zakonodavstvo skoro svih kulturnih evropskih država poslodavca da u slučaju bolesti ili nesreće svoga radnika bar kroz stanovito vrijeme vodi brigu o njemu, da ga ne baci bolesnoga i za rad nesposobnoga na ulicu. Kod nas je morao gazda da za rad nesposobnoj oboljeloj služavki kroz 4 nedjelje plaća beriva. U slučaju poslovne nesreće prihvatilo je moderno pravosudje stanovište, da je radnik za svoju nadnicu prodao poslodavcu samo svoju radnu snagu, ali da poslodavac mora da nosi svoj dio rizika za posljedice poslovnih nesreća. Uslijed toga bilo je sve više i više slučaja, da su poslodavci bili osudjeni, da plaćaju ot-

Digitized by Google

štetu ili doživotnu rentu osakaćenom radniku ili udovici i siročadi nesrećom usmrćenoga radnika. Ovakve su presude mogle u slučaju veće nesreće da upropaste poslodavca i cijela preduzeća koja nijesu mogla da podnose teret tih renta.

Socijalno je osiguranje oslobodilo poslodavca i privredu od ovoga teškog rizika.

Mnogo je veća od ove neposredne koristi posredna korist, koju privreda ima od radničkog osiguranja. Mase bolesnih i unesrećenih radnika i članovi njihove obitelji padaju tamo, gdje nema radničkog osiguranja na teret općina ili države, koja treba da ih hrani i liječi, da ne prose ili da ih glad ne natjera, da krše pozitivne zakone. Troškove izdržavanja ovih masa bolesnih i osakaćenih radnika nosila bi u formi poreza i daća opet privreda. Osiguranje je radnika dakle ujedno i osiguranje poslodavca i cijele privrede.

Bismarck nije stvorio radničko osiguranje iz sentimentalnosti. On je znao, da je zdravo radništvo temelj narodne privrede i vrlo važan faktor u životu cijeloga naroda. Znao je, da je pauperizirano, bolesno i zdvojno radništvo opasnost za privredu i za državu. Zato je zakonom prisilio radnika na štednju, da si sam pomogne kad mu treba pomoći i prisilio je poslodavca da tome pridonese svoj dio. Radničko je osiguranje svagdje preuzelo na sebe od države i od društva velike materijalne i moralne obaveze, i postalo je time svagdje pa i kod nas važan činilac privrede i narodnog života.

Zdravstvena je korist radničkog osiguranja mnogo veća, nego što su to njegovi stvaraoci ikada mislili. Naše radničko osiguranje nije jako. Kod nas je jedva osigurano 5% a skupa sa članovima obitelji 10% pučanstva. U Austriji, u Njemačkoj i u Čehoslovačkoj osigurano je preko šest puta toliko, dakle više od polovice cijeloga naroda. Ipak ima i ovo naše skromno radničko osiguranje vrlo velike uspjehe u radu oko očuvanja i podizanja narodnog zdravlja.

Godine 1929. bio je broj osiguranih lica prosječno dnevno 605.000. Zajedno sa obiteljskim članovima ima naše osiguranje da se brine za zdravlje od 1,300.000 ljudi. Bilo je u toj godini 780.000 oboljenja od toga 260.000 oboljenja, kod kojih se za rad nesposobnom radniku plaćala hranarina. Bilo je svaki dan na hranarini preko 13.500 bolesnika dakle preko 2% cijeloga članstva. Pošto i članovi obitelji ovih bolesnika žive od hranarine, izdržava radničko osiguranje svaki dan oko 27.000 ljudi, cijelu armiju.

Hranarina isplaćena je godine 1929. u svoti od 83 milijuna dinara. Ova potpora spašava bolesnoga, za rad nesposobnoga radnika od gladi.

Ništa ne vrijedi liječenje, ništa ni najbolja profilaksa ako bolesnik umre od gladi. Pošto nema druge organizacije, koja bi mogla da osigura bolesnom radniku ovolike novčane potpore neoboriva je istina, da je radničko osiguranje kamen temeljac svakog socijalnog staranja o zdravlju i jedan od najozbiljnijih faktora javnoga zdravstva kulturnih naroda.

Za liječenje bolesnih osiguranika ima naše radničko osiguranje 1200 liječnika medju ovima 137 specijalista i 100 zubara. Oni rade u ambulantama koje su obično mnogo bolje uredjene, nego privatne ordinacije liječnika. Veći dio ambulanata ima najmoderniji medicinski uredjaj, u mnogim imamo Röntgenuredjaj, uredjaj za fizikalno liječenje, a imamo i kupališta, koja služe ne samo osiguranom radništvu, nego i cijelom gradjanstvu.

Naše osiguranje ima oko 156 ambulanata. Ima 10 bolnica, 4 stanice za naknadno liječenje ozljedjenih, dva oporavilišta na kopnu i dva na moru, dva sanatorija za liječenje tuberkuloznih, tri banjska lječilišta i jedno veliko obdanište. Imamo u ovim vlastitim zdravstvenim zavodima preko 1300 kreveta za liječenje bolesnih radnika. Naša su lječilišta uredjena isto tako dobro kao slavni sanatoriji inozemstva, tako da naše gradjanstvo traži sve češće i češće liječenje u našim sanatorijima. Pare koje su prije potrošene u inožemstvu ostaju tako u državi i služe našoj privredi.

Savjesno, zdušno liječenje bolesnika spasilo je generacije radnika od bolesti i od smrti, spasilo je nejakoj djeci oca hranitelja, privredi zdravog radnika.

Vrlo je važan profilaktički zdravstveni rad osiguranja. Besplatno liječenje radnika i njihove djece samo je po sebi najvažniji faktor profilakse. Stalan dodir 1200 liječnika sa onim radnicima, koji su prije jedva mogli ili htjeli da zovu liječnika, ima mnogu veću profilaktičnu vrijednost nego svaki drugi profilaktički rad. Radničko osiguranje širi zdravstvenu kulturu, njegov sada energično pojačan rad na sprječavanju po-

Digitized by Google

slovnih nesreća ima vrlo veliku zdravstvenu i privrednu vrijednost. Specijalna je osebina našega radničkog osiguranja da vodi brigu u većoj mjeri nego što to radi osiguranje u inozemstvu o zaštiti majke i dojenčadi. Po odredbama zakona o osiguranju radnika potrošilo je naše radničko osiguranje godine 1929. oko 30 milijuna dinara na novčane potpore porodiljama, na opremu djeteta, na babičku njegu i na novčane potpore majkama, koje doje svoje dijete.

Zdravstveni efekt liječenja i profilaktičkog rada pokazao se u znatnom poboljšanju zdravstva osiguranog radništva. Prosječno živi sada radnik dulje, pomor dojenčadi je manji, a epidemije se lakše zaustavljaju. Istina je, da su zdravstvene prilike našega radništva još vrlo loše. Ali tome su krive socijalne i kulturne prilike radništva i trajaće još dugo, dok će se poboljšanjem tih prilika temeljito poboljšati i zdravstvene prilike radnoga naroda. Tim veći i važniji je uspjeh radničkog osiguranja, jer je učinilo sve ono za obranu zdravlja radništva što se pod tim teškim prilikama dalo učiniti.

Čuje se ipak dosta pritužaba protiv radničkog osiguranja i protiv njegovih liječnika. Tužbe su rijetko opravdane. Dolaze obično od onih radnika, koji su u bijedi, u besposlici ili iz nerazumijevanja tražili od osiguranja one i takve potpore, koje im ne pripadaju i koje osiguranje po zakonu i po svojim materijalnim mogućnostima ne smije da daje, jer bi se time neopravdano i znatno povećalo opterećenje privrede i radništva.

Ipak nailazi rad osiguranja na sve veće i veće priznanje. Naša se javnost uvjerila, da je radničko osiguranje poboljšalo zdravstvene prilike radništva i na taj način poboljšalo i zdravstvene prilike cijeloga naroda.

Teško je na dinar tačno izračunati privrednu vrijednost zdravstvenih i socijalnih ustanova. Ipak mislim da sam dokazao, i da ne treba ni slabim račundžijama više dokazivati, da naša privreda, da naš narod ima velike koristi od radničkog osiguranja, da je ova korist za privredu mnogo veća nego što je opterećenje privrede. Privreda nikada nije uložila svoj novac bolje nego kada je plaćala svoj prinos za radničko osiguranje.

Bez zdravog i jakog radničkog osiguranja nema zdravog i jakog radništva a bez zdravog i jakog radništva nema zdrave privrede i nema jake države!

ZDRAVSTVENE USTANOVE SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

(Šesto predavanje.)

Središnji ured za osiguranje radnika ima sada prosječno oko 650.000 osiguranih članova. Zakonom je osigurano besplatno liječenje ne samo osiguranim radnicima, nego i članovima njihove obitelji. Središnji ured ima za liječenje svojih članova oko 1200 liječnika, od ovih je 137 specijalista i 100 zubara. Središnji se ured nije zadovoljio time, da je za liječenje svojih članova namjestio liječnike. Stvorio je u razmjerno kratkom roku poslije ujedinjenja cijeli niz zdravstvenih ustanova. Naša javnost malo znade o ovim zdravstvenim zavodima. Biće korisno ako o njima bar toliko kažemo koliko svaki naš radnik, a i svaki naš intelektualac treba da znade.

Središnji ured imao je koncem godine 1930. u svim krajevima naše države 156 ambulanata, jedno obdanište, 10 vlastitih malih bolnica, 4 stanice za naknadno liječenje ozlijeđenih, 3 banjska lječilišta, 4 oporavilišta i 2 sanatorija za tuberkulozne. Ima dakle 24 vlastite zdravstvene ustanove i u svim tim zavodima ima 1302 kreveta. Otpada dakle na oko 500 osiguranika jedan krevet u našim vlastitim zdravstvenim ustanovama. U našoj državi ima svega 22.000 bolničkih kreveta za 13 milijuna ljudi; otpada dakle na 590 ljudi jedan krevet. To je razmjer, koji ide u čast našem radničkom osiguranju.

Najvažnije naše zdravstvene ustanove su ambulante Okružnih ureda. Imali smo godine 1927. svega 106 ambulanata, danas ih imamo 156, dakle za 50 više; od novih je trećina na teritoriju okružnih ureda u Nišu i u Skoplju. U krajevima u kojima ima malo zdravstvenih ustanova, radničko je osiguranje stvorilo najviše svojih novih ambulanata. Izvršilo je time ne samo zdravstvenu, nego i kulturnu i narodnu misiju.

Digitized by Google

U malim su gradovima naše ambulante jednostavno uredjene, ali imaju ipak sve, što liječnik treba za ustanovljenje i liječenje bolesti.

Ali imamo već mnogo velikih, dobro uredjenih ambulanata.

Imamo 26 ambulanata, u kojima ordiniraju specijalisti. Današnje stanje naše privrede sili nas, da budemo skromni pri uredjivanju naših ambulanata. Izbjegavamo svakom pretjerivanju, ali ne možemo da budemo bez dobro uredjenih ambulanata. Radnik plaća svoj prinos za radničko osiguranje iz svoje skromne zarade. Kad je bolestan ima pravo da se liječi tako kako treba. U dobro uredjenoj ambulanti nije liječenje samo zbog toga savršenije što je tehnički uredjaj savršeniji, što ima više često vrlo skupih strojeva i laboratorija, nego u najvećem dijelu privatnih ordinacija. U ambulanti rade liječnici raznih struka u istoj zgradi. U kompliciranim slučajima lako je konsultirati specijalista. Ustanovljenje radne sposobnosti je u sumnjivim slučajevima jedna od najtežih zadaća, pravi kamen kušnje za savjesnoga liječnika. Samo dobro uredjena ambulanta omogućuje dijagnostiku kompliciranih slučaja, savjesno i pravedno ustanovljenje radne sposobnosti. Ove ambulante olakšavaju liječniku radničkog osiguranja njegov teški i odgovorni rad. Velike naše ambulante su zapravo zdravstveni zavodi, poliklinike prvoga reda. Imaju Röntgen uredjaj i specijaliste skoro svih grana medicine, a imaju sve više i više i zavode za fizikalnu terapiju i kupališta.

Kupalište Terapija u Zagrebu ima 18 tuševa, 60 kabina u parnom kupalištu i 27 kabina u hidroterapiji. Na 22. novembra ov. god. kupalo se u tušnom kupalištu »Terapije«, gdje se plaća 2 dinara, 420 radnika, a u cijelom kupalištu 570 ljudi. Samo tko zna kako se malo kupalo naše radništvo pa i jedan dio našega gradjanstva, naročito zimi, znaće da cijeni ovaj veliki uspjeh naših kupališta i našega radničkog osiguranja.

Postigli smo s našim zavodima za fizikalno liječenje i našim kupalištima dvostruki uspjeh. Liječimo one bolesti radnika, koje se ne daju liječiti pilulama i lijekovima, na najmoderniji način, uporabom takozvanih prirodnih faktora liječenja, s vodom, sunčanjem, električnom i drugom energijom, raznim zrakama i toplotom. A s druge strane propagiramo kupanje, čistoću tijela, što je najbolja profilaksa protiv vrlo mnogo bolesti, naročito protiv svih zaraznih bolesti i najbolja obrana protiv profesionalnih oboljenja našega radništva. Radnik radi vrlo često u prostorijama u kojima je izložen uplivu škodljivih i otrovnih prašina i plinova, kao što je na primjer izložen slagar trovanju olovom. Znoj i prašina zaprljaju cijelo tijelo radnika, naša je propaganda čistoće najvažnija propaganda profilakse tipičnih oboljenja našega radništva.

Zato smatramo da je izgradnja naših dobro uredjenih ambulanata n a j v e ć i uspjeh i n a j v e ć a zasluga našega radničkog osiguranja.

U vezi sa našim najvećim ambulantama imamo četiri takozvane stanice za naknadno liječenje ozlijedjenih. To su mali zavodi, koji imaju skupa 65 kreveta. Ona u Zagrebu ima 15, beogradska 14, ljubljanska 20, a sarajevska 16 kreveta. Ove stanice služe liječenju unesrećenih radnika i imaju posebnu zadaću da brižljivim liječenjem vraćaju ozlijedjenom radniku gibivost njegovih zglobova i snagu njegovih mišića. Stanice služe i tome da se najsavjesnijim kliničkim posmatranjem i pregledbom osakaćenom radniku odmjeri ona renta, koja mu zaista pripada. Tihi rad ovih stanica, mnogo je koristio ozlijedjenim radnicima, a i našoj privredi.

Osim ovih stanica ima naše radničke osiguranje 10 malih bolnica u Bosni. Uredska bolnica u Drvaru ima 32 kreveta, u Srnetici 30, u Dobrljinu 16, u Gornjim Podgradcima 10, u Tesliću 24, u Jajcu 7, u Olovu 15, u Sjetlini 15, u Zavidoviću 60 i u Zenici 15 kreveta. Skupa imaju ove bolnice, koje su sve u vezi sa ambulantama 224 kreveta. Ove se male bolnice nalaze sve na teritoriju bosanske industrije drva. Prilikom eksploatacije šuma rade na hiljade naših radnika u šumi u krajevima u kojima inače nema preduvjeta za podizanje općih bolnica. Pošto se u drvarskoj industriji dosta često dogadjaju teške nesreće, primorano je osiguranje da podiže bolnice za svoje članove. Bolnice imaju skroman ali dobar uredjaj, obično i dobrog, po cijelom kraju poznatog liječnika-kirurga.

Naše osiguranje ima dakle razmjerno mnogo bolničkih kreveta, ali nema velikih općih bolnica. Podizanje velikih bolnica dužnost je države; osiguranje ima svagdje na svijetu samo specijalne zdravstvene zavode za naročite potrebe

Digitized by Google

radništva. To su osim bolnica za unesrećene u glavnome oporavilišta i sanatoriji.

Naše radničko osiguranje ima 4 oporavilišta, 3 banjska lječilišta i 2 sanatorija za tuberkulozne. Banjsko lječilište u Koviljači »Stražilovo« kojim upravlja beogradski Okružni ured ima 49 kreveta, lječilište u Laškome, kojim upravlja ljubljanski Okružni ured, ima 140 kreveta, »Radnički sanatorijum Kralja Aleksandra I.« u Vrnjačkoj Banji kojim upravlja beogradski Okružni ured, ima 22 kreveta. Ukupno imamo dakle u našim banjskim lječilištima 211 kreveta. Pored drugih bolesti koje se liječe u banjama potrebno je liječenje u Koviljači i u Laškome uglavnome kod teških oboljenja zglobova, kosti i mišića, kod reumatizma. A reumatizam je tipična radnička bolest. U Vrnjačkoj Banji liječe se uglavnome bolesti probave želuca i crijeva, jetara i žućnog mjehura. Ne bih se čudio, ako bi netko mislio, da je luksus za radnike kupiti u Vrnjačkoj Banji lječilište, jer su bolesti probavnih organa obično bolesti imućnih ljudi, koji premnogo jedu. Po statistici Središnjeg ureda otpada na 100 članova u jednoj godini 750 dana sa hranarinom. Od toga otpada najviše dana. 128, na tuberkulozu, 109 na ozljede, 77 na zarazne bolesti i 65 na bolesti probavnih organa. Na ove četiri grupe otpada dakle više od polovice svih dana oboljenja, a tek manja polovica ostaje za svih 20 drugih grupa bolesti. Za tuberkulozu je općenito poznato, koliko hara u radničkom svijetu. Ali ogroman broj oboljenja želuca pravo je iznenadjenje. Teška i česta oboljenja želuca i crijeva kod osiguranog radnika posljedice su slabe i neracijonalne hrane. Veliki broj radnika radi i jede daleko od svoga doma. Jede obično hladnu, loše priredjenu, nedostatnu hranu i zbog toga nastupaju razna teška oboljenja isto tako često kao zbog preobilne hrane.

Od 4 naša oporavilišta 2 su na kopnu, 2 na moru. Najveće je naše oporavilište u Kasindolu, u divnom subalpinskom kraju, 575 m. nad morem. Ima 200 kreveta, banje, basen za plivanje, lijepe ležaone. Upravu vrši Okružni ured u Sarajevu. Oporavilište Palić kraj Subotice na paličkom jezeru ima 50 kreveta. Ovo naše oporavilište radi sada samo zimi, dok sve naše druge zdravstvene ustanove rade zimi i ljeti. Upravu vrši Okružni ured u Subotici. Naše morsko oporavilište »Jadran« leži na jednom od najljepših mjesta romantičnog otoka Raba, ima 36 kreveta, lijepo vlastito morsko kupalište i stoji pod upravom ljubljanskog Okružnog ureda. Najnovije naše morsko oporavilište »Zagreb« uredjuje se sada na otoku Krku, kraj lijepe šumice na prekrasnom mjestu obale plavoga Jadrana. Imaće oko 50 kreveta, a stoji pod upravom Okružnog ureda u Zagrebu. U oporavilištima liječimo one naše za rad nesposobne bolesnike i rekonvalescente, kojima treba sunca, zraka, kupanja i dijetetskog liječenja da ozdrave. Radniku, koji je poslije teške bolesti oronuo prijeti kraj lošeg stana i slabe hrane u velikoj mjeri opasnost da oboli od tuberkuloze. Naša oporavilišta imaju tu najvažniju zadaću da služe profilaksi, obrani od tuberkuloze.

Borbi protiv tuberkuloze služi i obdanište Okružnog ureda u Zagrebu, u kojemu se liječe lakši bolesnici, koji nemaju otvorenu tuberkulozu. Ima radnika u našim većim gradovima, koji nema ni svoga vlastitoga kreveta. Dijeli svoj krevet u mračnom podrumu, u kojem stanuje sa drugima. Pošto okružni ured ne može da smesti sve svoje tuberkulozne članove u sanatorijima, liječi ih ovdje na zračnim lijepim ležaonama gdje leže na čistim krevetima na čistom zraku. Obdanište ima 120 kreveta.

Liječenju tuberkuloznih radnika služe naši sanatoriji u Klenovniku i na Brestovcu. Sanatorij u Klenovniku leži na jednom od najljepših mjesta hrvatskog Zagorja, 15 kilometara udaljeno od Ivančice planine, 248 m. nad morem u stoljetnom krasnom parku. Ima 200 kreveta. Brestovac je prvi sanatorij za tuberkulozne u jugoslavenskim zemljama, leži usred divnih šuma zagrebačke gore, oko 20 kilometara udaljen od Zagreba u visini od 846 m. nad morem, ima 156 kreveta. Brestovac se razvio iz skromnih početaka; u posljednjim je godinama povećan i potpuno obnovljen. Naši sanatoriji imaju izvrstan uredjaj za moderno liječenje tuberkuloze. Specijalisti za tuberkulozu liječe bolesnike i vrše već i operativno liječenje plućne tuberkuloze. Naši sanatoriji imaju prostrane lijepe ležaone, imaju hidroterapiju i kupke, sunčališta, uredjaj za medicinsko i fizikalno liječenje tuberkuloze, vlastiti vodovod, kanalizaciju i električnu rasvjetu. Kuhinja je obilna, jede se pet puta na dan, osim toga daje se toliko mlijeka, koliko liječnik odredjuje. Razonodi služe lijepe dvorane

Digitized by Google

za razne igre, kino pretstave, radio. Rezultati su u našim zdravstvenim ustanovama vrlo dobri. Naši bolesnici dobivaju na težini, ima ih koji dobiju do 10 i više kilograma. Cijele legije radnika koji kraj mizerne hrane i lošeg stana kod kuće nikada ne bi ozdravili, ozdrave u našim oporavilištima i sanatorijima. Liječimo i opskrbljujemo sada već godišnje preko 1400 tuberkuloznih radnika u našim sanatorijima svakoga kroz 3 mjeseca odnosno 10.500 radnika godišnje u svima našim zdravstvenim ustanovama. Vraćamo na taj način svake godine cijele armije vrijednih radnika narodnoj privredi i narodu. Ima dosta slavnih sanatorija u inozemstvu koji su mnogo skupliji od naših i ne mogu da se mjere sa našima. Kod nas ima mnogo tuberkuloze, ne samo kod radnika, nego i kod svih drugih slojeva pučanstva. Naši bolesnici, koji su dosada išli u sanatorije inozemstva, idu i treba da idu sada sve više i više u naše sanatorije, koji na ovaj način vrše ne samo zdravstvenu nego i veliku privrednu misiju.

Naše skromno radničko osiguranje, koje je zbog slabog materijalnog stanja radništva zbog siromaštva naše privrede dosta siromašno, ostvarilo je nakon teških borba prvi sanatorij za tuberkulozne kod nas, prvo obdanište u zemlji, prvu stanicu za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima, uredilo je prve velike zavode za fizikalnu- i hidroterapiju kod nas, i vršilo je tako kraj toga što je stvorilo zdravstvene ustanove za liječenje svojih bolesnika, važan pionirski rad u službi našega javnoga zdravstva, u službi našega naroda.

Trebalo je to jedanput reći i našoj javnosti.

DR. PALMOVIĆ FERDO:

EKONOMSKO PROPISIVANJE LIJEKOVA*

Propisivanje lijekova je svakidašnji posao svakog liječnika radničkog osiguranja. Važnost pitanja ekonomskog propisivanja lijekova nije nužno naročito isticati. Dosta je, ako se spomene, da trošimo za lijekove preko jedne desetine (cca 11%) propisanog prinosa ili godišnje preko 32 milijuna dinara, pak da odmah uvidimo važnost toga pitanja kao i racionalne štednje kod tako velike sume novaca, koje izdajemo za lijekove.

Mi se možemo odmah upitati, da li naš potrošak za lijekove odgovara običajnom potrošku za lijekove u drugim zemljama odnosno u koliko je prevelik, da li ga se može bez štete za zdravlje članova sniziti i na koji način.

Računa se, da potrošak za lijekove iznosi normalno 6—6.5% prinosa. Iza rata je potrošak za lijekove nešto porasao. Ako dakle uzmemo, da je sada običajni normalni postotak potroška za lijekove 7% prinosa u zemljama, u kojima je osiguranje i njegova zdravstvena služba uredjena kao kod nas, onda vidimo, da mi trošimo cca 4% prinosa više nego bi odgovaralo normalnoj potrošnji. Pa kad bi uzeli i 8%-tni potrošak, još bi uvijek trošili 3% prinosa više, nego bi odgovaralo normalnoj potrošnji. Ako to izrazimo u sumi, iznosilo bi to u prvom slučaju (7%) 12 milijuna dinara, a u drugom slučaju (8%) 9 milijuna dinara, koju sumu mi trošimo više nego je to običajno. To su vrlo velike sume novaca, koje bi se sigurno mogle mnogo korisnije upotrebljavati na dobrobit članova i institucije. Od nepotrebno propisanog lijeka ili od lijeka propisanog bez potrebe u skupljoj formi nismo za zdravlje članova učinili ništa više, nego je sva korist od toga došla u ruke poglavito strane farmaceutske industrije. I sa narodno-ekonomskog stanovišta nije racionalno, da bez potrebe dajemo naš novac u inozemstvo. Potrošak je dakle za lijekove kod nas, kako vidimo, prevelik. Kako se taj preveliki potrošak za lijekove može bez ikakve štete za zdravlje članova sniziti, to je svakako potrebno da se on dovede na normalnu visinu. Mi tražimo, da član dobiva kao lijek s a m o o n o, što mu je za njegovo liječenje i ozdravljenje b e z u v j e t n o p o t r e b n o, ali ništa drugo.

Nikako se ne mogu opravdati troškovi, ako mi plaćamo dvostruku ili trostruku cijenu jednog lijeka samo zato, jer se

* Predavanje održano u ciklusu predavanja o praksi medicine radničkog osiguranja koncem septembra 1930.

Digitized by Google

taj lijek nalazi u luksusnom omotu ili ima neki mirisavi korigens. Ne može se isto tako opravdati, ako plaćamo dvostruku ili trostruku cijenu jednog lijeka samo zato, jer ga liječnik iz apoteke propisuje, a ne propisuje ga po propisu od ureda (kao razne injekcije u ampulama za kure ambulatornog liječenja, koje nije hitno, te razni ovojni materijal i sanitarne potrepštine i t. d.). Zato se taj preveliki potrošak za lijekove, koji dolazi najvećim dijelom uslijed neracionalnog, neekonomskog načina propisivanja lijekova može i mora sniziti.

Na koji način da se snizi taj potrošak?

Da se naša receptura ekonomizira, da se troškovi za lijekove snize na normalu, izdao je Sred. ured »Pravila za propisivanje lijekova u radničkom osiguranju«. U tim »Pravilima« su izneseni principi ekonomskog propisivanja lijekova. Nakon izdanja »Norma« te ovih »Pravila« vidimo, da je procenat potroška za lijekove spao od 12.09% u god. 1927. na 10.12% u god. 1928., no da se je u god. 1929. opet podigao na skoro 11%.

Mi znademo, da je potrošak za lijekove porasao djelomice i radi toga, jer su porasle cijene lijekova, no to je samo djelomični uzrok toga povišenja. Da se svede potrošak lijekova na normalu, potrebno je prvo da svi naši liječnici receptiraju u duhu naših »Pravila« i drugo, da se nad propisivanjem lijekova vodi redovita kontrola.

Sred. ured izdao je u više mahova glavnim liječnicima svojih mjesnih organa upute, kako će sprovoditi kontrolu nad ekonomskim propisivanjem lijekova, koja kontrola spada u njihovu redovitu službenu dužnost i djelokrug. I jedan dio glavnih liječnika sprovodi tu kontrolu recepture onako, kako je bilo zamišljeno, dok drugi dio glavnih liječnika nije sprovodio uvijek tu kontrolu onako, kako je ista bila zamišljena. Pošto su među učesnicima našega ciklusa predavanja gotovo svi glavni liječnici, potrebno je, da se kaže nekoliko riječi o načinu, kako da se sprovodi kontrola recepture naših liječnika. Prvi je važan moment kod toga taj, da kontrola recepture mora biti izvršena odmah po primitku apotekarskog računa kod okr. ureda. Kontrola, koja je izvršena mnogo vremena poslije propisanog recepta, nema više prave vrijednosti, jer se pogriješke liječnika u ekonomskom receptiranju vuku kroz dugo vremena bez kontrole i bez ispravljanja i time se izdaje bez potrebe više novaca nego bi trebalo. Mi vidimo, da ima mjesnih organa, gdje se dogadjalo da je proteklo godinu dana i više od propisanog recepta, dok je došlo do pregledbe recepture. To nema nikakve prave vrijednosti, jer kontrola, kako je spomenuto, mora biti brza da postigne željeni efekt. Drugi važni moment kod kontrole recepture je taj, da glavni liječnik treba da za svaki liječnički rajon na teritoriju svog mjesnog organa znade, kakav imade postotak potrošnje za lijekove od propisanog prinosa za taj rajon. To je vrlo važno, da glavni liječnik vidi, kako receptira pojedini liječnik, koliki se procenat prinosa u njegovom rajonu troši na lijekove. Tu evidenciju on mora vidjeti i znati, jer je to temelj njegovog daljnjeg postupanja. Ako naime glavni liječnik vidi, da jedan liječnik ne prekoračuje običajni postotak potrošnje na lijekove u pojedinim mjesecima odnosno kroz godinu dana znači, da sigurno njegova receptura odgovara principima racionalnog receptiranja. Zato on ne će trebati takvog liječnika opominjati ili tražiti da naknadi štetu, ako on u pojedinom slučaju i propiše nešto, što bi se dalo uspješno nadoknaditi i zamijeniti jeftinijim lijekom, dakle ako koji puta i propiše kakav patentirani lijek. Ali će morati onog liječnika, koji obično prekoračuje normalni postotak potrošnje na lijekove upozoriti na tu činjenicu, da on redovito prekoračuje taj postotak. Morat će ga savjetovati, opominjati i upozoravati na pogriješke, a u koliko to sve ne bi koristilo konačno će ured biti prisiljen, da traži od njega i naknadu štete prouzrokovane tim neekonomskim propisivanjem lijekova. U velikim mjestima sa većim brojem liječnika trebat će provoditi kontrolu recepture po istim principima, dakle za svakog pojedinog liječnika individualno. Tu se ne može znati dakako postotak potrošnje, koji otpada na pojedinog liječnika, ali će valjanom kontrolom recepture glavni liječnik brzo vidjeti, kako koji liječnik receptira. I ako i tu pojedini liječnik, za kojega je glavni liječnik utvrdio, da redovito receptira u duhu naših »Pravila«, propiše koji puta i koji nadoknadivi ili skuplji lijek ne će trebati zato odmah tražiti od njega naknadu štete ili opominjati ga. No onog liječnika, koji takve pogriješke

Digitized by Google

češće čini, trebat će savjetovati, opominjati, upozoravati, te u koliko ne bi sve te opomene i savjetovanja koristile, bit će konačno ured prisiljen da traži od njega naknadu štete.

Treći važni momenat kod pregledbe recepture je taj, da glavni liječnici trebaju posvećivati pažnju i tomu, da li pojedini liječnici uopće propisuju lijekove »norma«. To su, kako je poznato, oni lijekovi, koji se propisuju sa oznakom dosim. Ove je lijekove odredilo i prihvatilo Ministarstvo i kod tih nam je lijekova odobren izvjestan popust, no samo onda, kad se propisuju pod oznakom dosim. Ako dakle glavni liječnik vidi, da pojedini liječnik uopće ne propisuje lijekove »norma« ili vrlo rijetko, on će mu u svojem upozorenju izričito naglasiti, da u njegovoj recepturi nema uopće ili vrlo rijetko lijekova »norma«, premda bi to vrlo često mogao propisati, jer su ti isti lijekovi, koje obično taj liječnik propisuje, sadržani u njegovoj recepturi u magistralnoj formi, dakle za nas u ovom slučaju u skupljoj formi. Mi smo vidjeli, da mnogi mjesni organi imadu recepturu, u kojoj se lijekovi »norma« propisuju u znatnoj mjeri, ali ima i takovih mjesnih organa, gdje se lijekovi »norma« vrlo rijetko propisuju. Odsada treba da na to skrenu svoju pažnju svi naši glavni liječnici, da se lijekovi »norma, gdjegod je to moguće, propisuju i to pod oznakom dosim. Lijekovi »norma« znače popis onih lijekova i jednostavnih i kombinovanih, koji se u praksi najčešće i najviše propisuju od naših liječnika po uredskim ambulantama. Dakako da se mogu propisivati na teret ureda i drugi lijekovi, koji nisu u »normama« sadržani, ako je to potrebno za liječenje članova. Ali ako se želi propisati jedan lijek, koji se nalazi medju lijekovima »norma« i to otprilike u onoj tamo označenoj količini i koncentraciji, onda se taj lijek mora propisati samo pod oznakom dosim, jer samo uz propis pod tom oznakom dosim imamo onaj popust, koji je Ministarstvo odredilo i dalo. Inače ima apotekar pravo da recept magistralno taksira i popusta onda nema. Na taj se način bez potrebe izdaje više novaca nego što bi trebalo. To su pojedinačno male sume, koje se ali gomilaju kod tisuće recepata svaki dan u velike svote. Mi imamo dnevno u cijelom osiguranju oko 6000 recepata. Ako je razlika izmedju lijekova »norma« i magistralno propisanih lijekova 3 D. po receptu, to bi samo kod 2000 recepata dnevno iznosilo god. sumu od skoro 2,000.000 Din., za koju svotu stoje više magistralno propisani recepti od istih lijekova »norma«. Tako se male svote gomilaju u velike. Ako ima više lijekova istog ili sličnog djelovanja, treba propisati uvijek jeftiniji. Osobito se to primjećuje kod lijekova, koji služe za vanjsko trljanje. Ima skupih takvih lijekova, (spirituoznih kombinovanih mazila), koji se daju uspješno zamijeniti u pogledu svoga efekta lijekovima naših »norma« ili drugim jeftinijim jednostavnim lijekovima. Dakle, gdjegod je to moguće, treba da se liječnici upozoruju na propisivanje lijekova »norma«.

Sprovodeći na označeni način kontrolu recepture smatramo, da će se troškovi za lijekove sniziti na običajnu normalnu visinu, a bez ikakve štete za zdravlje članova. Još treba da se osvrnemo na neke momente kod naše recepture, koje smo primjetili prigodom kontrole recepture. Još se uvijek vrlo često propisuje na recept iz javne apoteke ovojni materijal i sanitarne potrepštine i to ovojni materijal svake vrsti te sanitarne potrepštine kao irigatore, toplomjere, pojase za kilu, suspenzorija i slično. Kad se propiše na recept iz javne apoteke ovojni materijal i sanitarne potrepštine onda je to za ured znatno skuplje, nego ako to liječnik propiše iz zalihe ureda. Ovojni materijal nabavljen u apoteci je za ured 3—4 puta skuplji, nego ako je nabavljen po propisu preko Sred. ureda. Samo u hitnim slučajevima može se nabaviti iz javne apoteke ovojni materijal. Uredi zato treba da ovojnim materijalom snabdiju prema potrebi svoje vanjske liječnike, a za sanitarne potrepštine treba tražiti da ih liječnici propisuju samo iz zaliha ureda, jer to obično nisu potrebe hitne naravi. I sanitarne potrepštine nabavljene iz apoteke su za ured 2—3 puta skuplje, nego ako ih ured nabavlja preko Sred. ureda.

Lijekovi, koji služe za potrošnju u ambulantama kao tinktura jodi, spirit. vin. concentr., aether, benzin, i t. d. još se nabavljaju kod nekih mjesnih organa na recept iz javne apoteke umjesto da se nabavljaju u smislu okružnice Suzora broj 28.977/28. t. j. da ih uredi nabavljaju preko Sred. ureda, jer su na taj način nabavljeni znatno jeftiniji, često puta za polovinu jeftiniji nego na recept iz javne apoteke. Naravski da je potrebno da

Digitized by Google

glavni liječnici vode kontrolu nad utroškom tih lijekova u većim ambulantama te da se štedi, gdje se to može. Nadalje vidimo, da liječnici propisuju iz javne apoteke na recept i takove injekcije, koje služe za ambulantno liječenje u jednoj kuri, gdje ne postoji hitni slučaj kao na pr. injekcije natrijevog kakodilata, kalcijeve injekcije i slično. Ako su takve injekcije neophodno potrebne za liječenje bolesnika, treba da ih liječnik traži i dobije od ureda, a ne na recept iz apoteke. Ured ima ove običajne injekcije na zalihi te će moći dati liječniku takve injekcije. Sve takve injekcije ured nabavlja preko Sred. ureda skoro za polovicu jeftinije nego one stoje u apoteci. Zato nije nikako ekonomski, da se u tim slučajevima novac izdaje u većem iznosu tamo, gdje se to isto može dobiti znatno jeftinije. Isto to vrijedi za neosalvarsan i slične preparate, koji su nabavljeni preko Sred. ureda za polovicu jeftiniji, nego propisani na recept iz apoteke. Ostale pojedine odredbe poznate su iz naših »Pravila«, pa nije potrebno na njih posebno upozoravati. Glavni liječnik može u opravdanim slučajevima da dozvoli pojedinačno propisivanje i takovih preparata, koji se mogu i naknaditi, ali je ta dozvola uvijek pojedinačna i vrijedi za taj slučaj. Ne može se dozvoljavati nikada generalno — propisivanje stanovitog preparata. Sprovodeći kontrolu recepture u duhu naših »Pravila« moći ćemo postići povoljne rezultate. Ako pogledamo našu recepturu vidimo da ona nije tako jeftina, kako neupućeni misle. Nas stoji poprečno jedan recept oko 20 Din., a trošimo poprečno po svakom članu (uračunajući zajedno osigurane članove i porodične članove) cca 30 Din. godišnje. Iz priložene tabele (vidi str. 79.), koju smo sastavili, može se vidjeti, koliko je od godine 1927. do 1929. trošio procentualno od svog propisanog prinosa svaki pojedini mjesni organ. Vidimo, da ima mjesnih organa, koji na lijekove troše običajni normalni postotak prinosa. Drugi mjesni organi troše više od toga, ali se ipak kod nekih opaža brže opadanje, a kod drugih vrlo polagano opadanje toga postotka potrošnje na lijekove. Kod nekoliko pak mjesnih organa je dapače postotak potrošnje na lijekove porasao u 1929. prema 1928., kod nekih pače i znatnije.

Iz tabele se nadalje vidi, da su troškovi pojedinih mjesnih organa na lijekove vrlo različiti u odnosu prema broju članova kod tih mjesnih organa. Tako vidimo na pr. da je bolesnička blagajna »Merkur« u 1929. godini sa otprilike 15.000 članova trošila na lijekove oko 2,000.000 Din. (oko 18% propisanog prinosa), a okružni ured u Ljubljani sa oko 100.000 članova trošio oko 3,700.000 Din. (oko 8% propisanog prinosa). Kad bi Okružni ured u Ljubljani trošio prema broju svojih članova analogno istu sumu novca na lijekove, koju troši bolesnička blagajna »Merkur«, onda bi on mogao potrošiti u 1929. g. 7 puta toliko koliko dotična blagajna t. j. 14.000.000 D., a potrošio je 3,700.000 Din, odnosno bolesnička blagajna »Merkur« smjela bi potrošiti prema broju svojih članova u razmjeru prema okružnom uredu u Ljubljani nešto preko 500.000 D., a ne 2.000.000 D. Dalje vidimo, da je na pr. okružni ured u Beogradu sa 67.000 članova potrošio 1929. 4,700.000 Din. za lijekove (preko 12.5% propisanog prinosa), a zagrebački okružni ured sa 57.000 članova 3,200.000 Din (nešto manje od 10% propisanog prinosa). Razlika od 10.000 članova došla bi do izražaja u tom slučaju pod jednakim okolnostima sa 700.000 Din godišnje, a u istinu je razlika stajala 1,500.000 Din. Ovakve se velike razlike u svotama za potrošnju lijekova niti s obzirom na broj članova kod pojedinih mjesnih organa niti s obzirom na tako različit postotak ne mogu opravdati.

Potrebno je stoga, da se posveti ekonomiji liječničkog rada u pogledu propisivanja lijekova puna pažnja. Biti će zato potrebna zajednička saradnja svih liječnika radničkog osiguranja, a poglavito glavnih liječnika mjesnih organa, da se uzmognu troškovi za lijekove kod svih mjesnih organa dovesti na običajnu normalnu visinu. Na taj način moći ćemo bez ikakve štete za zdravlje članova da učinimo mnogo na dobrobit i procvat institucije našeg radničkog osiguranja.

Za lijekove je utrošeno od propisanog prinosa:

1927. god. cca 28,000.000 Din. nešto preko 12%,

1928. god. cca 28,000.000 Din. nešto preko 10%,

1929. god. cca 32,700.000 Din. skoro 11%.

Digitized by Google

Procenat propisanog prinosa, koji su trošili pojedini mjesni organi za lijekove u g. 1927, g. 1928, g. 1929.

Mjesni organ	1927 god.	1928 god.	1929 god.
Banja Luka	7·26%	6·21%	6·63%
Beograd	12·91%	9·81%	12·62%
Bjelovar	17·07%	9·07%	9·19%
Brod n/S.	12·49%	8·28%	9·67%
Dubrovnik	14·46%	9·72%	10·37%
Karlovac	13·24%	10·90%	12·59%
Ljubljana	9·83%	8·25%	8 05%
Mostar	18·77%	7·96%	8·02%
Niš	10·26%	9·44%	11·32%
Novi Sad	13·26%	11·21%	13·32%
Osijek	12·36%	11·99%	11·28%
Sarajevo	7·01%	7·34%	7·39%
Skoplje	16·92%	14·83%	14·18%
Sombor	9·39%	11·59%	10·67%
Split	10·38%	12·92%	12·79%
Subotica	13·23%	13·10%	12·39%
Sušak	12·32%	12·27%	10·86%
Travnik	8·70%	6·33%	7·66%
Tuzla	14·42%	9·91%	9·39%
Varaždin	18·90%	13·17%	13 08%
Veliki Bečkerek	16·02%	14·56%	11·97%
Vršac	13·30%	11·50%	12·34%
Zagreb	11·43%	7·85%	9·89%
Zemun	17·39%	10·22%	12·14%
„Merkur“ Zagreb	16·76%	17·95%	18·53%
Ljubljana Trg. bln. pod. dr.“	10·36%	10·29%	13·25%
Beograd „Trg. Omladina“	5·90%	13·82%	18·39%

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

TROVANJE ANILINOM.

Journ. d. pract., br. 21./30. navodi više slučajeva trovanja anilinom, koji su po mnijenju prof. Costedoata iz Pariza potjecali od obojenih cipela. Dvoje je djece dobilo asfiksiju uslijed takvih cipela. Slične slučajeve opisuju Brouardel, Riche i Thoinot. Zadnje vrijeme izvješćuje Lop iz Pariza o dragunskim oficirima. Dobili su iz istog razloga nenadano visoku temperaturu, profuzni znoj, bol od glave, šuštenje u ušima, vrtoglavicu. Nesvijesti nije bilo, u licu cijanoza, a noge tamne i nacrne od boje na cipelama. Mokraća tamna, sa nešto bjelančevine, bez krvi. Cijanoza prelazi i na ruke malo po malo, ali bez dalnjih komplikacija. Kemičkom pretragom boje na cipelama ispostavilo se 0.6% anilina. Autori upozoruju na dijagnostične poteškoće u sličnim slučajevima. Kad vidimo cijanozu u licu, mislimo obično na srčanu insuficijenciju. Nenadani pak početak i svršetak svih pojava, kao i anamneza potvrdjuju gornje trovanje. Zdrava koža rezorbuje anilin pri ishlapljivanju. Iz toga nastaje methaemoglobin u malim količinama. U našoj krvi se stvara tamna modra substancija, koju nalazimo kao malena netopiva zrnca. Dr. Marko Bibica.

ŽELUDČANI ĆIROVI I KEMIČKE OLOVKE.

Za današnje vrijeme kada imamo dnevno u uredskoj praksi svaki dan sve to više želudčanih ćirova, vrijedno je spomenuti sve, što s njima stoji u ma kakvoj vezi. Sveopće je poznato, da ozlede kemičkom olovkom prouzrokuju maligne nekroze u tkivu sa dugotrajnim gnojenjem. Ako se radi o oku, vidjeli smo upalu i perforaciju rožnice. Kako D. m. W. br. 27 i A. M. br. 9. o. god. donosi, Ilkoff iz Sofije izvješćuje, kako je u jednome veselom društvu medju prijateljima jednome od njih umješan u njegov beefsteak komadić takve olovke od 3 cm. duljine. Kad je progutao, nastadoše bolovi u želudcu. Nakon pet mjeseci pojaviše se simptomi želudčanog ćira. Gastroenterostomija pokazala je friški ćir u veličini graška kod pilorusa. Stvar je došla i do suda. Učinjeni su i pokusi na životinjama u sveuč. sudsko-medic. zavodu u Sofiji. Potvrdjeno je, da su se razvili ćirovi u želudcu i dvanaestnjaku kod četiri psa, kojima su dani komadići olovke u hrani. Pokusi su postali dokazima, jer je takav ćir kod psa po mnijenju marvenih ljekara prava rijetkost.

Dr. Marko Bibica.

SPECIFIČNA SERUMOVA TERAPIJA TETANUSA.

Pod istim naslovom objelodanjuju članak E. Leenhardt i J. Chaptal u »La Presse Médicale« br. 89 god. 1930. Oni iznose za 5 slučajeva tetanusa kod djece, da su ih mogli ozdraviti pomoću serumove specifične terapije. Dalje razlažu nekoliko misli o načinu apliciranja serumove terapije. Njoj dugujemo stalno poboljšanje u rezultatima, koji su uneseni u registar terapeutike tetanusa pred 15 godina. Ostali lijekovi kao hloral, uspavljujuća sredstva, atropin sulfurički, chloroform, itd., nijesu nego pomoćna sredstva, koja sprječavaju paroksizme kod ukočenosti mišića, ali koji nemaju vrijednosti kao lijekovi.

Leenhardt i Chaptal iznašaju redom u svojoj raspravi:

1. Pitanje doza, koje treba uštrcavati.
2. Vrst seruma, koju treba upotrebljavati (običnu ili purificiranu).
3. Mjesta, gdje treba uštrcati serum.

1. P i t a n j e d o z a. Aktuelna je težnja, da se upotrebljavaju masivne doze seruma — više stotinka do nekoliko tisućinka kubičnih centimetara. Ali ove doze, koje treba upotrebljavati, nemogu se odrediti nikakvim apsolutnim pravilom. Značajan je klinički utisak i po njemu se odredjuje intenzivnost serumsko-terapijskog postupka.

Na ovome se osniva sve: množina paroksizama kod ukočenosti mišića, jakost stalnih kontraktura, stupanj vrućine, brzina pulsa, trajanje razvitka bolesti i vrijeme, koje je prošlo prije nego se počelo sa liječenjem.

Kao početna doza utvrdjeno je približno od 60, 80 pa čak 100 cmc purificiranog seruma na dan. Ovaj se danas sve to više upotrebljava. Sliedeće doze više ili manje odredjuju se prema pogoršanju ili poboljšanju kliničkih znakova. S takvim postupkom prestaće se tek onda, kada izčezne stalna ukočenost mišića.

2. O b i č n i i p u r i f i c i r a n i s e r u m. Obični serum se vrlo rijetko upotrebljava, dok je purificirani danas pre-

Digitized by Google

vagnuo i to s dva razloga: a) prije svega zbog svoje visoke koncentracije i b) uz isti objam ima mnogo veću antitoksičnu vrijednost nego obični serum. On ne sadrži bjelančevina, pa tako zapriječuje serumovu bolest.

3. Mjesta, gdje treba uštrcavati serum. Serum protiv tetanusa može se uštrcavati intravenozno, podkožno, intrarahidiano i muskularno. Teško je odrediti, koji je medju ovim načinima najbolji. Podkožna ili intramuskularna injekcija izgleda, da je uvijek morala biti spojena sa intra-rahidianom ili intra-venoznom. Sada nastaje pitanje, kojoj da se od ove dvije posljednje dade prednost? Njihovi terapeutski učinci izgledaju vrlo slični. Samo što intra-rahidiana injekcija, zbog manipulacija, koje traži mnogo lakše, izazivlje paroksizme kontraktura; a s druge strane njoj smeta stalna ukočenost toliko, da nas može prisiliti, da se utečemo općoj anesteziji. Napokon šokovi se ne opažaju poslije injekcije purificiranog ili čak nerazrijedjenog seruma. Ovi načini injekcija ipak se formalno ne protive intra-rahidianom, koji se upotrebljava kod male djece zbog toga, što njihove vene nijesu zgodne za injekcije. Dr. Marko Bibica.

KAKO TREBA DA SHVAĆAMO DANAS POSTUPAK, LIJEČENJE I PROFILAKSU KOD TETANUSA?

»La Presse Médicale« objelodanjuje u svom br. 95 od 26. novembra 1930. slijedeći zanimljivi članak.

Prije rata 1914. god. pretpostavljalo se uopće, da serum protiv tetanusa, koji se je vrlo uspješno upotrebljavao, da se isti zapriječi, nema nikakvog djelovanja na već razvijeni i potvrdjeni tetanus. To se dogadjalo zbog toga, što su se kod injekcija upotrebljavale nedovoljne doze. Za vrijeme rata u svim slučajevima naprotiv, gdje su se upotrebljavale obilate doze, po nekoliko litara seruma, dokazalo se je sigurno u mnogobrojnim opažanjima, da se teški slučajevi mogu izliječiti rečenom terapijom. Po svršenom ratu su se slučajevi ozdravljenja sve to više množili. Seroterapeutska tehnika se od onog vremena modificirala i veći dio hirurga je pridodavao i drugih hipnotičkih i kemičkih lijekova.

M. C. L. Pinoche (Thèse de Paris 1929) proučio je mnoge slučajeve objelodanjene u literaturi i stanoviti broj ličnih opažanja, pa ističe slijedeće zaključke, kako treba danas gledati na tetanusovo liječenje i profilaksu.

1. Liječenje potvrdjenog tetanusa. — Možemo ga takodjer šematizirati ovako:

a) Laki ili lokalizovani tetanus sa teškim razvijanjem. — Potkožna seroterapija, 50 do 100 cmc. na dan. Ukloniti, ako je moguće, ognjište, gdje leži uzrok bolesti; u svakom slučaju ograničiti i dezinficirati. Chlorala 3 do 6 gr. na dan per os ili klistirom.

b) Jako teški tetanus, gdje smo mogli potpuno suzbiti ognjište. — Liječenje pogodjenog mjesta ekscizijom, čišćenjem i antiseptikom. Potkožna i intralumbalna seroterapija, 100—150 cmc. na dan. Uspavljujuća sredstva (intravenozno) ili pak sveopća anestezija (chloroform) istodobno sa intralumbalnom injekcijom. Chloral 9—10 gr. na dan. Tonična i kardialna sredstva. Kod intenzivnih kontraktura magnezijevog sulfata potkožno u velikim dozama: 4 puta dnevno 90 cmc rastopine po 25 na stotinu ili 90 gr. magnezijevog sulfata na 24 sata ili jednom dnevno 10 cmc intralumbalno rastopine 10 na 100.

c) Teški tetanus, kod kojega nemožemo naći ognjište ni ukloniti ga (visceralni tetanus). — Potkožna ili intramuskularna seroterapija u velikim dozama, (200 cmc na dan), kojoj ćemo pridružiti intralumbalnu (30 do 50 cmc) radje nego intravenoznu. Lumbalnu punkciju volimo naime radi sveopće anestezije. Chloral u velikim dozama. Magnezijevog sulfata kod intenzivnih kontraktura. Tonica. Cardiaca. Kakav bio serum, stari ili novi i mjesto gdje se dala injekcija, to je glavna indikacija: upotrebljavanje jakih doza što prije i produljiti ih dugo vremena. Pretežno ćemo upotrebiti očišćeni serum (bez bjelančevine), iako ćemo, u slučaju, kad imamo pred sobom jasni slučaj tetanusa, zanemariti sve smetnje, koje pruža stari serum.

2. Preventivno tetanusovo liječenje. — Najprije valja provesti minuciozno lokalnu dezinfekciju, tek onda možemo misliti na preventivnu seroterapiju. U svakom slučaju valja dezinficirati: rane sa prelomom kosti, kontuzijama, gdje ulaze odijela, komadići kosti, mišična rastrgnuća, rane isprljane zemljom ili dimom, te ubode sa zardjalim alatima. Osim toga imamo i drugih uputa: pitajmo ranjenika, a naročito u nesretnim slučajevima, jer liječnik ne može preuzimati nikakve

Digitized by Google

odgovornosti, ako ne učini injekciju. Dalnje indikacije nalazimo kod ponovne intervencije u staroj rani, gdje konstatiramo potrebu preventivne injekcije, jer taj zahvat je mogao osloboditi klice rdjavo neutralizovane putem nedostatne doze. Još je indicirano učiniti injekciju i kod aseptičkih intervencija n. pr. na nozi, jer klice mogu prodrijeti i kroz gusto tkivo kože uslijed stupanja po zemlji tetanom zaraženom. Kako dakle treba provesti tetanusovu profilaksu? Dva sredstva stoje nama na raspolaganje: seroterapija i vakcinacija.

Prva djeluje brzo i neposredno ali prolazno. Odmah valja u početku učiniti prvu injekciju od 10 cmc, a drugu 8 dana za tim.

S time postizavamo prolaznu imunizaciju, te imamo mogućnost, da dobijemo zakašnjeli tetanus usprkos injekcije, koga zovemo postserumovim tetanusom.

Vakcinacija (Ramon-Zoeller) naprotiv daje solidnu i trajnu imunizaciju, ali roka neznamo. Ako dajemo takve injekcije prečesto prikazuje nam se imunizacija djelomičnom. Valja dakle kombinovati ove dvije metode, da dobijemo imunizaciju neposredno brzu i trajnu.

Zaključak je slijedeći:

a) Imamo na raspoloženju samo serum antitetanički. — Daje se injekcija pod trbušnom kožom što prije poslije nesrećnog slučaja 10—20 cmc seruma bez bjelančevine. Ista se injekcija ponavlja poslije 8 dana najkasnije.

b) Imamo na raspoloženju serum i anatoksin. — Prvi dan 10 cmc. seruma potkožno, na drugo mjesto 1 cmc anatoksina potkožno. Deseti dan 10 cmc seruma potkožno. Trideseti dan 2 cmc anatoksina. Na koncu 2 mjeseca poslije prve injekcije 2 cmc anatoksina potkožno.

Treba primjetiti, da istodobna injekcija seruma i anatoksina nije nelogična. Pasivna imunizacija, koju donosi seroterapija, ne zapriječuje nego u maloj mjeri aktivnu imunizaciju, koju razvija vakcinacija.

Što se tiče pak vakcinacije zdravog čovjeka, za koju ne postoji nikakva hitna indikacija, može da se ne pridruži serumu.

Rečena vakcinacija nije privukla još pažnju ni liječnika ni javnosti. U najnovije doba objelodanjuje o tome članak M. C. Zoeller (du Val — de Grâce). (Revue médicale française tome XI, br. 4, april 1930.)

Seroterapija se danas uopće upotrebljava u praksi. Ali nije bez smetnja.

Imunizacija, koju daje serumova injekcija, je pasivna, dakle ograničena u svom trajanju. Medju 10 i 20 dana. Poslije 3 sedmice ona izčezava. Ranjenik je opet pristupačan infekciji. Ako je on još inficiran ostao, tetanusove klice su ostale na površini ozlede i nijesu zapriječene u razvijanju. Dogodi se, da se klice razvijaju i imamo pred sobom postserumovi tetanus.

Infekcija se može razviti usprkos injekcije, ako se ne ponovi. Možemo zapriječiti u stanovitoj mjeri postserumovi tetanus. Zbog toga se ponavljaju injekcije 10 dana poslije prve pa činimo i treću i četvrtu. Na žalost trajanje pasivne imunizacije umanjuje se prema tome kako obnavljamo injekcije. Vidjeli smo, da se razvio tetanus kod ljudi, koji su primili 3 pa i 4 injekcije redom. Infekcija može postojati sakrivena kod starog ranjenika, koji je prividno ozdravio: brazgotini je već više sedmica i mjeseca. Tetanusov bakcil živi još na komadiću kosti ili na ankiloziranom zglobu. Pokušamo li, da mičemo, da intervenišemo na starom ognjištu, bakcil dobija svoju staru virulentnost, a tetanus se pojavi.

Preventivna seroterapija je dakle ograničena. Dalnja smetnja u seroterapiji stoji u tome, da je injicirani čovjek izložen serumovoj bolesti. Tok je istina obično blag i bez poteškoća, ali katkada ipak smeta. Uporaba antitetaničkog pročišćenog seruma ograničuje smetnje na minimum, što se tiče broja slučajeva i njihove jakosti. Time nije rečeno, da je to sasvim isključeno. Na koncu čovjek, koji je primio preventivnu injekciju, ostaje senzibilizovan duže vrijeme za konjski serum. Takva se osjetljivost ispoljava naročito, ako istomu budemo jednog dana primorani injicirati drugi terapeutički serum n. pr. antidifterički, antidisenterički i sl. Pojaviće nam se onda anafilaksija sa svim svojim poteškoćama. Sve ove neprilike nas gone da upotrebljujemo i tetanički anatoksin. Isti izazivlje u čovjeku aktivnu i trajnu imunizaciju protiv tetanusa.

Vakcinacija anatoksinom se može pridružiti antityfoznoj. Ovakav slučaj nosi duplu korist: Prva se sastoji u tome, da ostvaruje u isto doba imunizaciju protiv tetanusa i protiv tyfoznih infekcija; dru-

Digitized by Google

ga je pak, da nam stvara antitoksičku veću imunizaciju, nego što je ona izvedena po tetaničkom anatoksinu. Dalnja korist se sastoji u tome, što mjesto pet dajemo tri injekcije, a k tome još boljitak u postignutoj imunizaciji. Tehnika je vakcinacije anatoksinom slijedeća: tri su jednake za odrasle i za djecu. Prva je injekcija 1 cmc, a druge su dvije po 1½ cmc.

Razmak medju injekcijama ima znatnu važnost; barem mjesec dana medju prvim injekcijama, 10—15 dana medju dvjema zadnjim. Ograničiti taj razmak znači isto što i izložiti se, da dobijemo manju vrijednost antitoksina. Injekcije se čine u trbušnom potkožnom predijelu. Vaksinovani nije potrebno da se čuva u hrani i sposoban je potpuno za svaki rad.

Vakcinacija se može upotrebiti kod svih onih, kod kojih je način života, profesija, te zanimanje sportom izloženo infekcioznim traumima: vrtlari, konjušari, konjanici, automobiliste (šoferi), cikliste, a naročito djeca, koja su uviiek u svojim igrama izložena tetanusovoj infekciji. Preventivna vakcinacija štiti ih od tetanusa, ne izlaže ih smetnjama seroterapije. To se odnosi obično na djecu. Njihov organizam se oslobadja svake anafilaktičke senzibilizacije za konjski serum.

Dr. Marko Bibica.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

O PREKIDU PUTA U SMISLU AL. 2. § 84. ZOR.

Tvornički radnik P. Gl. prekinuo je u nedelju 21. III. 1926. rad u tvornici »Sufid« u Dugomratu i pošao svojoj kući u Tugare. Imao je da opet nastupi posao u ponedeljak 22. III. u 6 sati jutrom, ali se nije vratio u tvornicu ni toga ni slijedećeg jutra.

U utorak (23. III.) u 6 sati u jutro našao ga je radnik P. B. povrh sela Duća, gdje leži na putu. Na poziv, da ide na rad, odgovorio je, da će već doći, te je ostao dalje ležati. Iza 9 sati istoga dana nadjen je mrtav na putu iz sela Duće u Tugare u udaljenosti od 4 km. od same tvornice.

Uzrok te nesreće sasvim je nepoznat.

Kako u ovom slučaju nastaje pitanje, da li je uopće kanio nastupiti posao, a i nezgoda se nije desila na putu od r e d o v i t o g n a s t a n a, u kojem svi radnici tvornice imadu svoje stanove, d o m j e s t a r a d a, to je Središnji ured odlukom otputio otštetni zahtjev Marije udove Gl.

Povodom njezine žalbe sud radn. osig. u Splitu dosudjuje joj svojom presudom br. OB. 123/19-28 od 27. VI. 1930. udovičku rentu po XVI. nadn. razredu, što obrazlaže slijedećim razlozima:

Dne 23. 3. 1926. u 9 sati pokojni Gl. je pao sa visine od 10 metara i na mjestu ostao mrtav. Išao je na rad u tvornicu »Dugirat«. Putem je sjeo, da se odmori na vrhu visine, te se je kod pridizanja slučajno omaknuo.

Dne 21. 3. 1926. imao je dopust od tvornice, da podje svojoj kući.

Radi se dakle o primjeni ustanove §. 84. tačka 2 Zor. po kojoj »ima se dati naknada i za nesretni slučaj, koji zadesi osigurano lice na putu od stana do mjesta rada i natrag, u koliko nije put prekinut u sopstvenom interesu ili uslijed razloga, koji nemaju veze sa radnim odnošajem«.

Poslodavac je dopisom 18./7. 1929. br. 130. posvjedočio, da radnici mogu, a ne moraju da prenoće u radničkim nastanbama tvornice.

Iza dokončanja osam-satnog vremena rada, radnicima je dakle bilo »fakultativno« na raspolaganje stanovanje u tvornici.

Da li je pokojni stanovao u tvornici u doba počinka, poslodavac dopisom 20. XII. 1929. br. 1481 svjedoči, da ne može izjaviti, jer nema evidencije.

Naprotiv svjedoci Marin Sarić, Stipe Glavinović, Ante Stipica, Franc Markovina i Petar Radilović znadu, da radnici iz Tugara (kao što je bio pokojni) većinom, redovito idu iza rada svojim kućama.

To je i naravno, jer seljak ide stranputicom i prikrati put za polovicu, a udaljenost od tvornice do Tugara cestom iznosi svega 4 km.

Spomenuti svjedoci pod zakletvom su iskazali, da je pokojni, dok je radio kod Sufida, redovito išao kući iza rada, osim ružnih vremena sa kišom, te nosio potrebite stvari za prehranu obitelji.

Tih kišovitih dana u godini ima razmjerno dosta manje kod nas, nego li lijepih.

Svjedoci ispitani kažu, da su skoro svi radnici iz Tugara napuštali tvornicu nakon rada. Iz svega toga je utvrdjeno, da je »stan« pokojnika bio kući u Tugarima, a ne u tvornici.

Po obavjesti žandarmerije očito je, da je pokojni polazio nigdje drugdje nego li na rad (izvješće 12./8. 1929. broj 139 stanice Srinjina) i to konjskim putem (naprečac).

U izvješću žandarmerije 24./3. 1926. br. 771 Na 84/26 sudu u Omišu opisano je, kako se odmarao pokojni, podigao i kad se omaknuo stao zazivati »ajme meni majko moja«.

Zato je vjerovati navodima.

Žalba navadja, da je 22./3. bio bolestan kod kuće i zato se uputio dan »kasnije« na posao, čim mu je bilo lakše, nego snaga ga je na putu izdala i on je zaglavio.

Da se nesreća dogodila od stana do tvornice proizlazi dokazanim iz gornje navedenog i da put nije prekinut u interesu Gl. slijedi iz toga, što je on, odmarajući se, prikupljao snagu u interesu službe, da uzmogne što više čil i svjež u posao.

O tome, da bi bio put prekinut usled razloga, koji nemaju veze sa radnim odnošajem, ne može se ustvrditi, jer se radi o namještenika zaposlenom u tvornici od 1./1. 1925., ocu obitelji, koji je uzeo potrebno za put iz sela do tvornice

Digitized by Google

(poputlinu) i ako bi se htjelo tražiti kakvo prekinuće puta, našlo bi ga se »samo« u vezi sa radnim odnošajem.

Vrhovni sud svojim riješenjem Žor 126/1-30 od 13. XI. 1930. zabacuje žalbu Sred. ureda protiv te presude:

Razlozi:

Žalba bi htjela, da je pokojni P. Gl. prekinuo put od stana do mjesta rada u sopstvenom interesu s toga, što nije došao na rad u ponedeljak na 22. 3. 1926., kao što je morao, već se je navodno uputio na rad tek u utorak na 23. 3. 1926., kada mu se je dogodio smrtni nesrećni slučaj. Ali je očito takvo razlaganje neosnovano. Po smislu zakonske odredbe §. 84., stavka 2. Zor. treba da put bude prekinut, a nije dovoljno da osiguranik odgodi svoj put iz stana do mjesta posla. Zašto je baš pok. P. izostao u ponedeljak od posla, to nije ustanovljeno, ali to je moglo da ima važnosti za njegovu odgovornost prema poslodavcu, je li izostao opravdano ili neopravdano. Važno je naprotiv, da se nesreća njemu nije dogodila kod kuće nego na putu do mjesta rada, dok je još trajao radni odnos. Iz izjava naime uprave tvornice društva »Sufid« u Dugomratu, što su u spisima, ne proizlazi, da je pokojnik istupio s danom 21. 3. 1926., već ga je ono smatralo zaposlenim sve do 23. 3. 1926., kada je zaglavio.

Žalba navodi dalje, da nije dokazana nakana pok. Gl., da na 23. III. 1926. podje na rad. Ali ništa nije proizašlo protivno utvrdjenju prvoga suda, da se je on toga dana uputio baš na rad. To se utvrdjenje ceniva na izvidjajima samoga ureda. Tako je uprava tvornice odma na 23. III. 1926. brzojavila okružnom uredu u Splitu, da je P. Gl. idući na radnju pao i ostao mrtav. Žandarmerijska je stanica u O. na 24. III. prijavila sudu u O. ovaj slučaj, izvješćujući, da je pokojnik na 23. III. 1926. pošao u tvornicu na Dugomratu na radnju. To je ponovila žandarmerijska stanica u Sr. u svojem izvještaju od 12. VIII. 1929., upravljenom Srcskom Načelstvu u Spl. za sud radničkog osiguranja.

Žalba se bavi napokon pitanjem, je li stan u smislu zakonskom bila za pok. Gl. njegova kuća u Tugarima, kao što je prvi sud utvrdio, ili pak tvornički nastan u Dugomratu. Ali se u tom pogledu prvi sud naslanja na zakleto svjedočanstvo petorice suseljana i susjeda pokojnikovih, proti kojima ni žalba nema što stvarno navesti, što se tiče vjerodostojnosti. I kad bi bilo utvrdjeno, da je pokojnik za dan 22. III. 1926. imao dopust od inženjera tvornice, ne bi to samo za se značilo, kako bi žalba htjela, da je njegovo redovito stanovanje bilo u Dugomratu, nego da mu je za otsustvo u radni dan i u radno vrijeme trebalo naravski dozvole poslodavčeve, a nije važno, je li to otsustvo služilo pokojniku za njegove privatne svrhe, kad ni žalba ne tvrdi, da je uslijed toga otsustva pokojnik istupio iz posla. S ovih razloga i pošto se s drugih razloga ne pobija prvomolbena presuda, zabačena je žalba.

*

Mašinista A. L., u poslu kod Državne štamparije u Beogradu otpućen je sa otštetnim zahtjevom za nesrećni slučaj od 1. II. 1929.

Nesrećni slučaj dogodio se na putu sa posla kući. L. je taj put dvaput prekinuo u sopstvenom interesu. Otišavši sa posla u 18 sati skrenuo je najprije u berbernicu N. L., da plati mjesečnu kartu za brijanje i ujedno se tu zadržao do 19 sati u prijateljskom razgovoru sa sopstvenikom berbernice. U 19 sati je otišao do časovničara u Sarajevskoj ulici, dignuo sat koji je bio na opravci i tek tada krenuo je kući. Na putu je pao u jednu rupu, onesvestio se i tu mu se smrzli prsti (kasnije su mu u bolnici amputirani prsti obiju ruku osim palaca).

Pošto je imenovani prekinuo put idući s posla kući u vlastitom interesu, treba otštetni zahtjev u smislu §. 84. al. 2. Zor. odbiti.

Sud radn. osiguranja u Beogradu svojom presudom od 15. 9. 930. br. 1581 dosudjuje žaliocu rentu za 80%-nu radnu nesposobnost.

Razlog suda:

Iz akta ovoga spora vidi se: da je tužilac A. bio kvalifikovani radnik-mašinist u Državnoj štampariji i da je kao takav bio osigurani član tuženog Središnjeg ureda. To nije sporno.

Iz ožalbene odluke tuženog Središnjeg ureda vidi se: da tuženi Središnji ured nije tužiocu priznao pravo na traženu rentu samo sa toga razloga: što je uzeo: da prijavljeni nesrećni slučaj ne pruža pravo na rentu, sa razloga: što se je nesrećni slučaj dogodio na putu tužiočevom od mesta rada do njegovog stana,

Digitized by Google

a koji je put tužilac dva puta prekidao u sopstvenom interesu.

Ove sve navode, kao što se iz akta vidi, Središnji ured je zasnovao isključivo na kazivanju tužiočevom učinjenom kod Okružnog ureda. Uzimajući u ocenu tužiočevo traženje i postojeće dokaze i činjenice u aktima spora, Sud nalazi: da stoji, da je tužilac A. polazeći sa mjesta rada svojoj kući usput svratio kod svoga berberina, da mu plati kartu za brijanje i kod sajdije, da uzme svoj sat i da je poslije toga pošao svojoj kući i na putu se unesrećio, kako je to sam tužilac naveo u protokolu svoga saslušanja kod Okružnog ureda. I ako to stoji, sud nalazi: da tužilac u osnovu ima prava na rentu i da mu se to pravo ne uskraćuje ni propisom §. 84. Zakona o osiguranju radnika drugi stav, a ovo po tome: što stoji kao nesumnjivo: da se je tužiocu nesrećni slučaj dogodio na putu idući od mjesta rada, kući a ničim nije utvrdjeno: da je on taj put prekinuo radi nekog svog posla radi zarade, i koristi od te zarade ili u cilju kakvog uživanja i provodjenja, jer samo tako prekidanje puta i u tome cilju povlači gubitak prava na rentu, a to što je tužilac idući putem kući uzgred svratio kod berberina radi plaćanja karte i kod sajdije radi uzimanja svoga sopstvenoga sata, nema značaj prekidanja puta radi sopstvenoga interesa u gore navedenom cilju. Ovako se ima razumjeti njegovo zadržavanje na putu i po tome: što se iz akta vidi: da se nesrećni slučaj dogodio 1. februara, dakle dana kada se primala zarada, te je došao u mogućnost, da svoja domaća plaćanja izvrši, a to ne može značiti: prekidanje puta radi neke zarade u sopstvenom interesu. Kad sve ovo stoji i kad je današnjim pregledom vanuredskog lekara utvrdjeno: da je tužiočeva nesposobnost zbog nesrećnog slučaja umanjena stalno za 80%, to sud nalazi: da tužilac A. prema ovome i §. 85. Zakona o osiguranju radnika ima prava na stalnu rentu s obzirom na gornji stepen umanjene radne sposobnosti i godišnje obezbedjene zarade od 14.400 dinara, te se ožalbena odluka Središnjeg ureda ima preinačiti i gornja renta tužiocu dosuditi .

Protiv ove presude uložio je ured žalbu, koju Kasacioni sud u Beogradu rješenjem br. 13.480 od 30. X. 1930. odbacuje, jer je presuda suda na zakona osnovana. U.

ŽALBE PREMA PROPISIMA § 11. PRAVILNIKA O SUD. POSTUPKU.

Članu T. J. obustavljena je odlukom Sred. ureda renta, jer je nastupilo umanjenje njegove radne sposobnosti ispod 10%.

Svojim podneskom od 26. X. 1929. moli on Središnji ured za ponovni liječnički pregled, kojoj molbi je ured i udovoljio.

Dne 8. III. 1930. ulaže žalbu protiv spomenute odluke, koju ured predlaže sudu kao neblagovremeno podnesenu.

Sud radn. osiguranja u Beogradu svojom presudom br. 2118 od 22. XI. 1930. dosudjuje žaliocu 20%-nu rentu, što obrazlaže:

Prethodno je sud našao: da je žalba žalioca T. od 26. oktobra 1929. god. br. 53.579. blagovremena po tome: što je žalilac T. u aktu svome od 26. septembra ove godine br. 1660. objasnio: da je njegov akt od 26. oktobra 1929. g. upućen Okruž. uredu za osiguranje radnika njegova žalba sudu radn. osiguranja protiv odluke Sred. ureda Br. R. 19.127-11.355, kojom je njemu renta obustavljena. Prema tome ta njegova pretstavka od 26. oktobra 1929. g. br. 53.579 ima se smatrati za njegovu žalbu protiv gornje odluke Središnjeg ureda, a ovo u toliko prije, što on u toj pretstavci spominje ožalbenu odluku Središnjeg ureda pod brojem R. 19.127/11.355/929 kao i stepen trajno utvrdjene umanjene sposobnosti za rad.

Pa kako je gornju odluku Središnjeg ureda po glasu dostavnice žalilac primio 4. oktobra 1929. god., a njegova žalba od 26. oktobra 1929. god. primljena 28. oktobra 1929. god., dakle prije isteka roka od 3 mjeseca, to je ista žalba blagovremena prema §. 107. zakona o osiguranju radnika. Upuštajući se u raspravu traženja tužiočevog sud je dalje našao, da je izvršenim pregledom od strane vanuredskog lekara na beleški od 17. novembra 1930. god. br. 2060. utvrdjeno, da je radna sposobnost tužioca T. zbog povrede umanjena trajno za 20%, to tužilac prema §. 85. Zakona o osiguranju radnika ima prava na stalnu rentu s obzirom na ovaj stepen umanjene radne sposobnosti i njegove utvrdjene godišnje obezbedjene zarade od 12.000.— din. godišnje, te se ožalbena odluka Središnjeg ureda ima preinačiti i tužiocu T. dosuditi stalna renta prema navedenom. Ovako sud uzi-

Digitized by Google

ma i po tome, što je i pregledom i mišljenjem komisije uredskih lekara od 15. jula 1929. g. s obzirom i na nadjeno zdravstveno stanje, takodjer utvrdjeno: da je tužiocu T. radna sposobnost umanjena za 20% trajno, što je tako isto utvrdjeno i naknadnim mišljenjem lekarske komisije od 20. januara ove god., kojim se mišljenjima potpuno odostoverava i nalaz vanuredskog lekara.

Uredska žalba protiv te presude izvadja:

Sud u spomenutoj presudi smatra podnesak J. T. od 26. 10. 1929. žalbom na Sud, naprotiv česa valja uvažiti:

Ovaj je podnesak naslovljen na Sred. ured, od kojega J. traži ponovni liječ. pregled. On je nezadovoljan sa odlukom Sred. ureda i sa odredjenim stepenom umanjenja radne sposobnosti i upravo time obrazlaže svoju molbu za liječ. pregled.

Radi se dakle o molbi na Sred. ured, a ne o žalbi na sud radn. osiguranja.

Ovo potonje izričito propisuje §. 11. Pravilnika o sudskom postupku, a pretstavka, koja nema potrebite rekvizite, ne može postati žalbom naknadnom izjavom žalioca. To tim manje, što je molioc podnio formalnu žalbu dne 8. III. 1930. na sud radn. osiguranja. To je bez sumnje učinio iz razloga, jer je na njegovu molbu obavljeni liječ. pregled ostao bez željenog uspjeha, čime je ujedno dokazao, da sam dobro razlikuje obje forme (molbu i žalbu) odnosno, da je već u oktobru 1929. mogao uložiti žalbu na sud, što ali nije učinio.

Kako je već u Prigovorima obrazloženo, žalba od 8. III. 1930. je neblagovremena.

Iz razloženog slijedi, da se ožalbena presuda suda osniva na krivom tumačenju zakona (toč. 8. §. 170. Zor.).

Kasacioni sud u Beogradu riješenjem br. 16.009 od 18. XII. 1930. nalazi, da je presuda suda na zakonu osnovana, zato je za snažnu proglašava, a žalbu odbacuje. U.

Digitized by Google

ŠOCIJALNO-TEHNIČKA ZAŠTITA RADNIKA

SJEČA, OBRADA I TOVARENJE BALVANA S OBZIROM NA NESRETNE SLUČAJEVE.

Drvena industrija, počam od sječe stabala u šumi, kroz čitav daljnji rad do utovara balvana na glavnoj pruzi za strugaru, dotično do vezanja balvana u splavi na vodi, pretstavlja ne samo jedan jako teški i zanimivi, već i za živote radnika veoma pogibeljan posao.

Mislim ovime da samo kratko opišem, kako se pojedini od tih poslova obavljaju, te da isto tako u kratko prikažem nekoliko načina, kako dolazi do čestih teških i smrtnih slučajeva, e da stvorim mogućnost predodžbe o tome, koje su mjere važne i potrebne za sprječavanje tih nesreća.

Sječa t. zv. preliminiranih stabala za sječu u šumi, obavlja se kod nas sjekirom i pilom od dva držka za dvojicu radnika. Pila ima jake zube, a iznosi u svojoj duljini od 1.50 m do 2.20 m, dok u promjeru ima oko 15 cm.

Radnici zasjeku najprije stablo u obliku klina (visina od zemlje ½ promjera debla) sa one strane, kamo ima da padne prepiljeno stablo, a to je obično — u brdskom terenu velikih šumskih kompleksa, specijalno u Bosni — na stranu uspona. Zatim stanu piliti sa protivne strane, dakle sa strane padine prema strani uspona t. j. prema zasječenom klinu.

Ovaj način omogućava, da stabla sa poprečnom visinom 30—40 m, (pisac je sam u svojoj neposrednoj okolici mjerio jedno stablo sa 51 m duljine, a stručni ljudi tvrde, da su mjerili stablo do 60 m duljine), te težine oko 6 tona, padnu t. j. zapravo se polegnu sa najkraćom ekskusijom na kosinu, da tako prouzroče čim manju štetu, a i radnicima je lakše sklanjanje niz padinu.

Nesreće, koje se dešavaju pri ovome poslu, teške su i ponajviše svršavaju smrću na licu mjesta, što je uostalom lako shvatljivo, kad se pretstavi sila i teret, koji k zemlji pada. Prema tome uzrok nesreće leži dobrim dijelom u naravi samog elementa prirode, ali i u pomanjkanju mjera opreznosti.

Tako n. pr. radnici, kad vide, da se stablo počinje rušiti, odmaknu se niz kosinu. Povaljeno stablo u svom padu udari o drugo stablo, koje pak na sebi t. j. na svojim granama drži uklještenu vršiku jednog — već za prvašnje sječe pred godinu dana ili više — oborenog stabla. Ovo pak potonje stablo ostavilo je pri svom negdašnjem padu svoju vršiku u veličini od desetak metara polomljenu na tom stablu. Udarac ovog najnovijeg oborenog stabla mobilizira sad tu vršiku i odbaci ju u protivnom smjeru na glavu ili leđa radniku, te ga teško ili smrtno ozlijedi.

Može se dogoditi da i samo porušeno stablo u svom padu prelomi svoj vrh o drugo stablo, te odbaci u protivnom smjeru svoju vršiku, te ozlijedi radnika, koji se je nesretno uklonio i možda nije dovoljno o svemu računa poveo. Moguće su tu i druge kombinacije i dešava se n. pr. da porušeno stablo udarivši o drugo odnese potonjem vršiku, koja u padu sa svoje strane mobilizira staru vršiku, koja je na trećem stablu ostala uklještena od negdašnje sječe.

Ovo se i ovome slično događa u slučajevima, gdje stablo, koje se ruši, slijedi približno propisani i očekivani smjer. U slučaju, gdje se pak tako ne događa, već porušeno stablo bilo iz kojih razloga mijenja određeni smjer padanja, štete kao i teže ljudske žrtve su izbježive.

Povaljeno stablo čeka na terenu, dok mu se otešu grane, skine vrh, i oguli kora i tim dobije zapravo svoj pravi oblik »balvana«.

Dok su, pri tesanju grana i skidanju vrha, teške ozlede obično rijetke, znadu se teške nesreće događati pri guljenju kore sa balvana, osobito u prorijedjenoj šumi za vlažnog i kišnog vremena. Naime balvan, uslijed svoje glatke površine pod oguljenom korom s jedne strane, a uslijed klizavog terena s druge strane, lako se skotrlja niz kosinu i to tolikom snagom, da se često zaustavi tek u dolini ili velikoj jami. Putem može ovakav jedan balvan da povuče u gibanje i druge balvane, bilo izradjene, bilo one, koji se baš izradjuju.

Pretstavivši si svatko jedan oveći kompleks takvog radnog teritorija, na kome se radi oko mnoštva balvana sa

Digitized by Google

mnogim partijama radnika, lako će pojmiti, kako može doći do nesreće, a te su i u ovom slučaju teške. (Pisac je godinama iskusio rečenicu: Balvan, koji čovjeka očeše, prelomio je, gdje nije zdrobio.)

Ovako preparirane balvane izvlači se zatim, većinom putem konjske snage (»t. zv. štrapanje«) do u blizinu šumskog kolosjeka, te ih se slaže u hrpe, iz kojih se tovare na vagončiće i odvlače do parnih dizalica za utovar na glavnu prugu. Ovaj posao veoma je jednostavan, i u prvom svom dijelu vučenja i slaganja čovjeku nije toliko opasan za život kao konju, koji je upregnut pod balvan.

Drugi naprotiv dio tog posla slaganja u hrpu t. zv. pravljenje »kanta«, te otvaranje »kanta«, veoma je opasno. Balvani naslagani u hrpe moraju biti na zemlji sprijeda dobro poduprti, a te potpornje treba ukloniti, kad se hoće utovariti ili u slučaju, kad se mora t. zv. kante premještati sa višeg slagališta na niže i pruzi bliže.

Dovoljno je kod tog posla, da se ukloni potporanj prvog donjeg balvana, pak da se sve stavi u gibanje (»da kanta pojuri«) i počme se klizati niz brdo s bukom i trešnjom nalik na grmljavinu.

Razumije se, da svaki neoprez može stajati života i rizika, da ne samo jedan, već i više balvana prejure čovjeka ili ga sobom povuku.

Balvan, već natovaren na male šumske vagone (t. zv. »fure«), vozi se bilo lokomotivom ili tankom ili čekokom (Bremsbahn) do glavne pruge, na kojoj se putem parnih dizala vrši pretovar na velike vagone, koji odvoze tovar do strugara. Gdje je pri ruci riječna veza, to se naravno iskorišćuje, da se balvani vežu u splavi i splavare niz rijeku. Nesreće, koje se dešavaju pri manipulaciji sa balvanima kod pretovara i parnih dizalica, rijedje su, ali se ipak zna desiti, da jedan balvan, nalazeći se u željeznim klještima i dignut u zrak, omakne i pade bilo uslijed nepažnje, kako se ima klještima uhvatiti, bilo uslijed nepažnje, da li su zubci na klještima uredni.

Na koncu želim iz ovog kratkog prikaza podvući glavne osnove, za koje držim, da bi trebale služiti svim faktorima, koji su pozvani, da paze na sprječavanje nesreća u ovom poslu.

I. Sječa: Propisno sječenje stabla. Prije sječe pretražiti, da li su okolišnja stabla čitava i slobodna od bilo kakvih privjesaka. Pri rušenju radje dalje izmaknuti na vrijeme.

II. Tesanje granja i guljenje kore: Uz obične propise kako se drži sjekira, pa ziti, da je stablo, kojemu se guli kora, dobro poduprto, da ne skliže. Tesanje počinje od stabala, koji leže niže prema onima, koji leže više, a nikad tako, da se teše u dva reda i to jedan iznad drugoga.

III. Slaganje t. zv. kantiranje i otvaranje kanta: Ne ići u sredinu balvana. Ako se mora i u sredini skinuti potporanj, krajeve dobro učvrstiti. Kad se krajevi otvaraju pred balvanom, a ni na balvanima ne smije nitko da bude.

IV. Pretovar: Paziti, da li klješta dobro hvataju i da uhvate veći promjer balvana.

Dr. Josip Ljubin.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

POSLJEDNJE VIJESTI IZ MEDJUNARODNOG UREDA RADA.

Na poziv belgijske vlade održalo je upravno vijeće Medjunarodnog ureda rada početkom oktobra pr. g. u Bruxellesu svoje 50. zasjedanje. Nakon dužeg vremena opet je bio prisutan vijećanju i pretstavnik Argentine. Na tom zasjedanju zaključeno je, da se obnovi pitanje uredjenja radnog vremena u rudarstvu, koje nije dovelo do riješenja na XIV. Medjunarodnoj konferenciji rada, budući da nije dobilo kod glasanja potrebnu većinu. Raspravljajući o tom pitanju iskrsao je problem, dali da se rasprava u pogledu uredjenja radnog vremena u rudarstvu stavi na dnevni red naredne konferencije rada u prvom ili u drugom čitanju. Upravno vijeće stalo je na stanovište, da o tome ima donijeti konačnu odluku sama konferencija rada. U tom pogledu ima Medjunarodni ured rada razaslati svim vladama upit i na osnovu dobivenih odgovora izraditi t. zv. plavi izvještaj sa jednom ili više osnova o konvenciji o uredjenju radnog vremena u rudokopima. Na 17. i 18. novembra pr. god. održana je glede rudarskog pitanja jedna važna konferencija izmedju Njemačke i Engleske u Londonu, a rezultati te konferencije doći će do izražaja na narednoj Medjunarodnoj konferenciji rada.

Upravno vijeće raspravljalo je i o dnevnom redu Medjunarodne konferencije rada, koja se ima održati god. 1932. i zaključilo je već sada, da se stavi na dnevni red te konferencije pitanje dokinuća posredovanja rada obrtimice. Kako je poznato, to pitanje je potaknula njemačka vlada. Osim toga upravno je vijeće zaključilo, da izmedju problema, koji bi se imali staviti god. 1932. na dnevni red Medjunarodne konferencije rada dolaze u uži izbor i pitanje osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti, problem plaćenog dopusta i pitanje osiguranja za slučaj neuposlenosti. To je dakako samo privremeni zaključak. Koji će se od tih problema staviti definitivno na dnevni red Medjunarodne konferencije rada god. 1932., odlučiti će se na narednoj sjednici upravnog vijeća. Jedno je već danas jasno, da u prvom redu dolazi u obzir od tih problema onaj o osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti.

Na pomorskoj konferenciji održanoj mjeseca oktobra 1929. god. raspravljalo se je u prvom čitanju o radnom vremenu u pomorstvu, kao o najvažnijem problemu. Upravno vijeće zaključilo je da se u oktobru 1931. održi tehnička pretkonferencija, na kojoj će se raspravljati detaljno to pitanje. Na toj pretkonferenciji učestvovale bi sve države čija ukupna tonaža na brodovima iznosi preko 250.000 tona ne uzevši u obzir brodove ispod 100 tona. Prema tomu došle bi u obzir prema redosljedu tonaže slijedeće države: Velika Britanija, Japan, Njemačka, Norveška, Francuska, Italija, Nizozemska, Švedska, Grčka, Španija, Danska, Kanada, Brazilija, Belgija, Australija, Argentina, Kina, Finska, Jugoslavija, Portugal i Indija.

Upravno vijeće bavilo se nadalje raznim zaključcima posljednje konferencije rada. Tako je raspravljalo o izvještajima inspektora rada i došlo do zaključka, da treba iskoristiti izvještaje inspektora rada naročito onih važnijih industrijskih država. To iskorišćivanje bilo bi na taj način, što bi Medjunarodni ured rada svake godine dostavio pojedinim vladama nekoliko pitanja sa područja zaštite radnika s naročitim obzirom na izvještaje inspektora rada i što bi na osnovu stiglih odgovora prikupljeni materijal izradio u obliku studije. Upravno vijeće dostavilo bi zatim pojedinim vladama takve studije preporučivši ih kod provedbe zaštite rada. Upravno vijeće raspravljalo je nadalje pitanje tretiranja prava sindikalnog udruživanja. Kako je poznato na X. Medjunarodnoj konferenciji rada god. 1927. odbit je prihvat konvencije o uredjenju tog prava. Unatoč toga javljaju se neprestano zahtjevi, da se to pitanje ponovno iznese na pretres pred plenum Medjunarodne konferencije rada. Upravno vijeće je mišljenja, da bi to pitanje trebalo raspravljati u više etapa i da bi Medjunarodni ured rada imao istražiti na koji bi se način raspravila i sva ostala pitanja, koja su u vezi sa pravom sindikalnog udruživanja. Kad dobije te podatke, upravno će vijeće donijeti daljnje odluke glede tog vrlo važnog problema medjunarodnog tretiranja radnog prava.

Na poziv južno-afričke vlade održana je u augustu 1930. u Johannisburgu konferencija za suzbijanje silikoze, na kojoj

Digitized by Google

su donešene vrlo važne rezolucije o zaštitnim mjerama protiv te bolesti, o njenoj medicinskoj njezi i o otstranjenju njenih opasnosti. Upravno vijeće je zaključilo, da se rezolucije te konferencije dostave pojedinim vladama i da im se preporuči da stručnjaci stave svoje predloge za daljnje znanstveno obradjivanje tog pitanja.

Na predlog švicarskog pretstavnika, radnika Schürcha zaključilo je upravno vijeće da provede naročito ispitivanje problema suzbijanja neuposlenosti. U tu svrhu izabran je poseban odbor za pitanje neuposlenosti, koji se može proširiti od 3 na 12 članova (četiri od svake grupe). Na upit engleskog pretstavnika, radnika Poultona izjavio je pretstavnik engleske vlade, da je njegova vlada unatoč svih poteškoća zaključila, da će zasigurno provesti ratifikaciju Washingtonske konvencije o osamsatnom radnom vremenu. Upravno vijeće uzelo je na znanje riešenje Medjunarodnog sudišta od augusta pr. god. u pogledu primitka slobodne države, grada Gdansko za člana Medjunarodne organizacije rada.

Kako je već poznato, upravno se vijeće obratilo preko Saveza naroda na Medjunarodno sudište u pitanju pristupa grada Gdansko kao člana Medjunarodnoj organizaciji rada. U svom riešenju stalo je Medjunarodno sudište na stanovište, da može slobodni grad Gdansko pristupiti Medjunarodnoj organizaciji rada tek, ako to bude naročitim ugovorom izmedju Poliske i grada Gdansko ugovoreno. Naime prema statutu slobodne države, grada Gdansko sve vanjske poslove vrši za tu državu Poljska. Sud je stao na to stanovište s toga razloga, da se na taj način onemogući kasnije bilo kakva žalba Poliske protiv rada pretstavnika države Gdansko kao člana Medjunarodne organizacije rada. Od 11 sudaca bilo je 4 protiv toga stanovišta, a 2 su dala zasebno mišljenje. To su bili suci Anzilotti (Italija) i Max Huber (Švicarska).

Pretstavnik Poliske vlade izjavio je u upravnom vijeću obzirom na to pitanje, da će Poljska ispitati sa najvećom širokogrudnošću sve mogućnosti, kako bi se omogućilo pučanstvu slobodnog grada Gdansko, da sudjeluje kod uspješnog rada Medjunarodne organizacije rada i da će ona učiniti sve, što god joj bude moguće, da u zajednici sa gradom Gdansko praktično riješi to pitanje. Slijedeće zasjedanje upravnog vijeća održalo se je 21. januara ove godine u Ženevi. Odbor stručnjaka za ispitivanje uslova rada na Medjunarodnim rječnim plovitbama u Evropi, sastao se po prvi puta izmedju 29. septembra i 1. oktobra pr. god. Taj odbor osnovan je zaključkom upravnog vijeća na zahtjev mješovitog odbora rječne plovitbe, a sastoji se iz pretstavnika upravnog vijeća Medjunarodne organizacije rada i pretstavnika saobraćajne i tranzitne organizacije Saveza naroda. Njegov je zadatak, da pronadje izmedju socijalnih pitanja u rječnoj plovitbi ona, koja su najvažnija za evropski sistem rječne plovitbe i koja će biti prikladna za njihovo medjunarodno uredjenje, a koja ne bi izazivala koliziju statuta, čije se rješenje sa tolikih strana očekuje. Ovaj odbor stručnjaka zaključio je, da u prvom redu ispita problem radnog vremena osoblja rječne plovitbe, ustanovivši minimalno vrijeme mirovanja i uslove rada u noći. Osim toga treba ispitati problem socijalnog osiguranja osoblja zaposlenog na rječnim brodovima. Zaključci tog odbora biti će iznešeni na jednoj od narednih sjednica upravnog vijeća. B. H.

БРИТАНСКО ОСИГУРАЊЕ ПРОТИВУ НЕУПОСЛЕНОСТИ.

Енглеска са својим осигурањем за случај неупослености предњачи свим осталим државама. Енглеска прва извела је покушај да то питање уреди. Иако данас постоји тешка криза у том погледу у Енглеској, не може се ипак казати, да је покушај неуспео. За боље разумевање садашњег положаја и будућих изгледа осигурања противу неупослености у Енглеској, изнећемо кратак приказ историјског развитка тог осигурања. Први почеци тог осигурања сижу у год. 1906, када је Вајстен Черил, тадашњи министар привреде (President of the Board of Trade) у либералном кабинету донео закон о осигурању за случај неупослености. На основу тог закона (Unemployment Exchanges Act) основане су по целој држави државне берзе рада. На тај начин настала је велика измена у постојећој пракси у Вел. Британији, где су већ раније радиле различите берзе рада основане од појединих комуна, које су по свом уређају одговарале старим уобичајеним принципима Британске самоуправе. Берзе рада бавиле су се понајпре само са посредовањем рада. Оне дакле нису вршиле никакав обавезан посао, али су својом организацијом утрле пут народ-

Digitized by Google

ном осигурању за случај неупослености. Оне су твориле једну државну централизовану установу, којој ће бити лако преузети осигурање за случај неупослености.

Године 1909. издала је комисија, која је радила на реформи социјалног старања велики извештај у четири свеска (Cd. 4499, 4922, 4630) Реформа, коју је предлагала та комисија, чекала је још много времена до свог спроведења у живот, То је текар учињено законом год. 1929. (Local Government Act). Непосредна последица извештаја комисије била је та, да је Черчил тада већ најавио осигурање за случај неупослености и израдбу тог питања преузео у своје руке. Год. 1911. издао је његов наследник у Министарству рада Сиднеј Бекстен велико законодавно дело, закон о осигурању за случај болести (National Insurance Act). Тај закон састојао се из два дела, од којих је први опсежно обрађивао осигурање за случај болести, док се је други мањи бавио са осигурањем за случај неупослености, које је значило тек први почетак те гране у Енглеској. Осигурање за случај болести имало је према томе закону обасизати целокупно радништво око 15,000.000 особа, напротив осигурање за случај неупослености било је прописано само за известан мањи део звања и то за онај део, где се је појављивао велик број неупослених. То су били радови путева, градње кућа, бродова и стројева, варење жељеза, фабрике оруђа и пилане. Та последња грана осигурања имала је обасизати око 2 и 1/4 милијуна радника.

То ново осигурање добро је функционисало испочетка, јер је према тадашњим приликама врло мало дошло у обзир у практичном животу. Мало година иза његовог уведења наступио је светски рат, који је упослио све радне снаге, тако да се је о беспослици једва могло и говорити. Законом од год. 1916. проширен је круг осигураника за случај неупослености те је у тој грани осигурања било обавезно око 4 милијуна особа.

Послератно време и демобилизација пренапуниле су радно тржиште са отпуштеним војницима са ратишта, које се није могло све одмах запослити. Та лица примала су из државне благајне додатак (Out of Work Donation) у износу од 29 ш. седмично. Те потпоре трајале су око годину дана, од новембра 1918. до новембра 1919. и стајале су државу око 62 милијуна ливри штерлинга.

Међутим појачао се је покрет око уведења осигурања свију радника за случај неупослености. У том правцу изјавио се је и т. зв. извештај Беверидге из год. 1918. (Report of the Unemployment Insurance Sub Committee of the Civil Workers Committee). У истом смислу изјаснила се и државна индустријска конференција год 1919. (National Industrial Conference). Тадашња влада коалиције израдила је предлог о осигурању радника за случај неупослености, који је доцније прихваћен као закон год. 1920. (Unemployment Insurance Act). Унаточ многобројних измена тај закон служи још и данас као основ осигурања. Према том закону обавезно су осигурани сви радници изузевши пољопривредне раднике и служинчад, у колико потпадају под осигурање за случај болести. Приноси и потпоре плаћале су се свакоме једнако. Нису постојале никакве разлике према месним класама, надничним класама или класама опасности, а нити су постојале разлике обзиром на жене и младеж. Приходи састојали су се исто као и код осигурања за случај болести из приноса послодаваца и радника и из додатака нз државне касе. Потпоре су биле ограничене у двоструком смеру. У првом се реду то ограничење састојало у томе, да су се оне могле уживати највише кроз 26 седмица у години дана. Друго је ограничење било у томе, да се за сваких шест седмица приноса пружала потпора за случај неупослености кроз једну седмицу (one in six rule). Ако је осигураник навршио 60. годину живота то је могао примити натраг све своје приносе одбивши износе потпора.

Од тих одредаба и ограиичења остао је велик број на папиру. Та једва што је ступио закон у живот настала је велика послератна криза, која још и данас траје и која се од времена до времена погоршава. Та криза проузрочила је велик број новела закона, од којих ћемо овде да споменемо само најважније. Прва новела од год. 1921 установила је поред законске потпоре (standard benefit) исплату ванредне припомоћи везано уз извесне увете. Изпрва звала се та припомоћ uncovenantet benefit а доцније extended benefit, а звала се је обично „dole". Тада се је држало, да ће неупосленост у скоро време знатно спасти и да ће из тог разлога та ванредна припомоћ трајати само кратко време (special periods), али ускоро се показало, да је та криза постала кронична и да је та припомоћ постала сталном установом.

Другом новелом од год. 1921. уведени су додаци за породицу (dependants benefit) за супруге и недораслу децу. Дотични оси-

Digitized by Google

гураник није зато требао да плаћа веће прнносе. Те породичне додатке познавао је и закон о накнади штете по послодавцу у случају незгоде (Workmens Compensation Act). Осигурање за случај болести није познавало ту врсту потпора, а најмање не као обавезну. Обе врсти потпора extended benefit као и dependants benefit нису се признавале као сталне потпоре (standard benefit) и нису пружале никакво право, које би се могло судским путем исходити. Те потпоре давале су се посебним одлукама т. зв. лаичких одбора (rota committees). Путем тих одбора уведена је дакле у осигурање за случај неупослености нека врста самоуправе.

Наредне године 1922. именован је посебан одбор штедње (Gedes Committee). Тај одбор бавио се је између осталога и са питањем осигурања за случај неупослености. Докинуо је ограничења потпора нарочито ону врсту да се исплаћује за шест седмица приноса потпора кроз једну седмицу, јер је то отежавало администрацију. До истог резултата дошло је и мншљење посебне комисије год. 1923. Након парламентарних избора год 1924. дошла је по први пута на власт радничка странка. И та је употребила своје тада кратко време владања, да новелом испореди односно доведе до исте важности изванредну припомоћ са законским потпорама. Либерали и конзервативци, који су били у опозицији, тражили су да се то побољшање осигурања за случај неупослености ограничи на три године. Кратко време након тога изабран је одбор (т. зв. Blanesburgh Committee) коме је стављено у дужност да изради предлог за ново уређење осигурања противу неупослености, које је постало све комплицираиијим и необичнијим проблемом. Одбор је објавио свој извештај почетком 1927. год. (Report of the Unemployment Insurance Committee), у коме је препоручио да се докине ограничење пружања потпоре кроз једну седмицу, ако су плаћени само приноси кроз 6 седмица као и да се докине враћање приноса лицима, која су навршила 60. годину живота. Напред поменуте две врсти ванредних помоћи спојене су на тај начин са редовитим законским потпорама, које су се могле пружати кроз неограничено време. Услов је био само тај, да је осигураник озбиљно тражио нови посао, и да је у последње две године пре тражења потпора плаћао принос кроз најмање 30 седмица. Год. 1927. кад је опет имала власт у својим рукама конзервативна странка, донешена је новела на основу предлога посебне комисије (Blanesburgh Committee), Према тој новели једва да се може говоритн о осигурању за случај неупослености у смислу правог осигурања. Према тој новели имао је право на потпору кроз неограничено време сваки онај осигураник, који је најмање радио кроз 30 седмица од сто, али ни таково ограничење није допринело до тога да би се неупосленост смањила.

Год. 1929. преузела је радничка странка по други пута кормило државе у своје руке и први њен рад састојао се у поновној успостави одбора, који је имао дати мишлење о уређењу осигурања за случај неупослености (Morris Committee). Тај одбор имао је нарочиту дужност да испита иа који ће начин неупослени радник доказати да је уистину озбиљно тражио друго запослење. Несме се заборавити, да су радници сматрали тај услов као вексацију и да су тражили да се он докине. Ова комисија прихватила је тај захтев радника и у свом мишлењу препоруча, да се тај услов пребаци на јавну берзу рада. Тај предлог усвојен је и законом (Unemployment Insurance Act 1930.), који је сем тога предвидео и велике додатке и субвенције са стране државе за ову грану осигурања· То би били најважнији од многобројних закона, који су мењали основни закон о осигурању за случај неупослености. Сада се настоји кодификацијом свих тих различитих новела у једном новом закону извести то цело питање на чистац и донети неке сталне прописе, који би вредили све дотле док би постојала радничка неупосленост у данашњој величини. Министарство рада издало је недавно преглед законодавства о осигурању за случај неупослености (Summary of Unemployment Insurance Acts 1920-1930.) из којег доносимо неколико података:

На челу организације осигурања за случај неупослености стоји Министарство рада у Лондону, које је год. 1916. основано и које је преузело од Министарства привреде (Board of Trade) осигурање за случај неупослености. Министарство је надлежно за целу Вел. Британију. Посебне власти за Шкотску и Јужни Уелс не постоје. Британско министарство дуго времена није имало онај делокруг, којега имаду министарства рада односно социјалне политике у осталим државама. Тако између осталога није спадало у његову надлежност социјално осигурање. Исто тако нису спадала под његову надлежност питања заштите радника, закон о обавезном јамству послодавца за накнаду штете у случају незгоде, као и решавање питања градње радничких станова. Сем осигурања за случај

Digitized by Google

неупослености под то министарство потпадали су и уреди рада (Trade Boards), који су се бавили прописивањем минималних надница за таква предузећа у којима су запослене већином женске радне снаге. Под то министарство потпадало је у средишње мировно судиште (Industrial Court).

Данас се налази под Министарством рада око 400 јавних берза рада (employment exchange) са око 12.760 чиновника и централна картотека у Кјуу крај Лондона са 2.650 чиновника. Трошкови за тај чиновнички апарат изнашају око 5.4 милијуна ливри штерлинга односно око 10% прихода.

Обавезни су на осигурање у случају неупослености радници између 16. и 65. године. Како је школска обавеза продужена од 14. на 15. годину, почиње сада обавеза осигурања са 15. годином. Међу обавезне осигуранике убрајају се и чланови посада британских бродова као и шегрти, који примају плату. Број осигураника изнаша око 12,000.000 лица, док је за осигурање у случају болести осигурано око 15,000.000. Главни део осигураника сачињавају индустријски радници око 8,000.000, затим следе рудари са 900,000 и поморци са 200.000. Нису обавезни на осигурање они, који не врше мануелни рад и који заслужују више од 250 ливри штерлинга годишње, надаље изузети су пољопиивредни радници, шумски радници, вртљари и служинчад, и ако су та лица осигурана за случај болести. Из тога разлога броји осигурање за случај болести око 3,000.009 осигураника више. Надаље су изузети из обавезе осигурања државни чиновници као и намештеници комуна, железница, плинара, водовода и војна лица. Намештенике железница, плинара и водовода мора ослободити од обавезе осигурања Министар нарочитом уредбом. Изузети су испод осигурања учитељи на општинским и приватним признатим школама (државне школе уопште не постоје), градски редари (изузевши оне у Лондону, који су државни), сестре помоћнице, самостални агенти у колико раде за више послодаваца или који имаду једно главно запослење. Надаље су нарочито изузети рибари, који искључиво примају надницу у облику дела лова, пригодни радници, који раде за приватнике, лица која су запослена код супруга, лица која раде код родитеља, лица која уздржавају послодавци и која не примају никакву новчану награду, лица која су запослена у убоштким домовима, а сами су убогари.

О свим споровима у питању обавезе осигурања доноси одлуку Министар рада против чије одлуке има места жалби на суд. Од обавезе осигурања могу се ослободити и лица, која уживају камате или ренте од најмање 25 ливри штерлинга годишње, лица која уздржавају друге особе и сезонски радници, У свим тим случајевима дужан је ипак послодавац да плаћа свој део приноса а државна каса да дозначује свој део доприноса.

Приноси за ову грану осигурања су виши неголи они у другим гранама. Укупно пружају послодавци и радници за све гране социјалног осигурања за мушког радника два ш, 9 пенца седмично, т. ј. 5½% просечне наднице. Од тога отпада на осигурање за случај неупослености 15 пенца или 2½% наднице. Приноси се непрестано мењају. Моментано износе седмично за одраслог радника 15 д. (послодавац плаћа 8, а радник 7) а за одраслу радницу 13 д. (7 плаћа послодавац, а 6 радница), за млађе раднике прописани су нижи приноси, али зато они примају и ниже потпоре. Намештеници банака и осигуравајућих друштава изузети су од општег осигурања за случај неупослености на основу §. 18 Закона од 1920. год. За њих постоје нарочити фондови. Год. 1921. докинути су ти изузеци с разлога. што је потребно да боља ризика буду укључена у једној заједници са осталима. Приноси послодаваца и радника надопуњују се са државном субвенцијом. Та државна субвенција несме прекорачити код оснгурања за случај болести 20% укупних прихода. Код осигурања за случај неупослености изнаша она већ 45%. Год. 1930-1931. износили су доприноси послодаваца и радника 32 милијуна ливри штерлинга, а државне субвенције 26 милијуна. Од те своте само је 16 милијуна ливри штерлинга нормални удео државе, док осталих 10 милијуна служи за покриће већих издатака насталих тиме, што се неупосленост појављивала кроз дуже времена у високој мери. Следећи приказ показује нам колико је држава допринела за поједине врсте осигурања:

	1911 12	1929/30	1931/31
	у милијунима ливри штерлинга		
За старосне ренте	7.3	35.5	36.5
За осигурање удовица	–	4	9
За осигурање у случају болести	–	6.2	6.7
За осигурање у случају неупослености	–	12	26.5
Укупно	7.3	57.7	78.7

Digitized by Google

Принос се убире на тај начин да послодавац седмично налепи посебну маркицу у износу од укупног приноса послодавца и радника у радну књижицу осигураника Послодавац има право да одбије радников део приноса од његове плате. За раднике, који су навршили 65. годину живота налепљује се само маркица за принос послодавца, без обзира на то, дали споменути примају старосну ренту или не. Радничке књижице издају се сваке године почетком месеца јула, а након годину дана сакупљају се у велику картотеку у Кјуу крај Лондона, где се води књиговодство за свих 12 милијуна осигураника. Исто тако као што су приноси независни од висине наднице, тако су и потпоре независне од тога. Износи потпора непрестано се мењају. Моментано изнашају за одрасле раднике 17 с., за одрасле раднице 15 с., за брачног друга осигураника 9 с., а за свако недорасло дете 2 с. Додатак за децу пружа се и недораслој браћи и сестрама, као и за ванбрачну децу. Потпору у износу од 9 с. може да ужива сем брачног друга и свака друга одрасла особа, али увек само једна, која живи у заједничком кућанству са осигураником и која је од њега зависна у погледу уздржавања. Међу та лица убрајају се отац, мајка, за рад неспособни супруг, кућаница. Отац породице који имаде троје деце прима 32 с. потпоре т. ј. око 60% просечне наднице. Код неожењених износи потпора само $^1/_3$ наднице.

Неупосленост јесте засада врло висока. (Обасиже око 2 милијуна радника.) Приноси и државна субвенција нису достатни за покриће свију исплата. Рачуна се, да је од почетка 1920. год. па до свршетка 1930. год. исплаћено у име потпора и управних трошкова око 500 милијуна ливри штерлинга односно 135 милијарда Динара. Од тога покрито је 22 милијуна ливри штерлинга са причувом из ранијих резерви и осигурање остало је задужено са 70 милијуна ливри штерлинга. Неупослени који тражи право на потпору дужан је да се уз предочење своје радничке књижице пријави код надлежне берзе рада. Време чекања је врло различито. Каткада износи три дана, каткада шест, али обично изнаша ово последње. Предуслов за пружање потпоре према закону од 1927. год. јесте тај, да је радник, који тражи потпору, платио најмање 30 седмица приноса у последње две године. Како је међутим наступила велика неупосленост не спроводи се у живот нити овај услов, него је стављен ван снаге све до год. 1932. Засада се обично тражи само испуњење следећих услова: 1. да је правоужитник платио било када 30 седмица приноса или у последње две године 8 седмица приноса; 2. да је био у нормално време запослен у којем занату обавезном на осигурање; 3. да је он потпуно неупослен; 4. да је он за рад способан и да је вољан радити и 5. да је он свршио течај за усавршавање односно изобразбу у колико се то од њега тражило.

Потпора се уопште не пружа ако претстојник берзе рада (insurance officer) докаже, да се је молитељ потпоре без оправдана разлога устручавао да прими прикладан посао што му га је понудила берза рада, односно да исти није испунио писмени доказ, који му је берза рада доставила у сврху тражења новог намештења. Ово пренашање доказа на јавну берзу рада јесте најважнија новотарија закона од год. 1930. Потпора се пружа најдуље кроз 6 седмица. Намештење које се нуди не сматра се прикладним, ако је оно настало упражњено штрајком, ако је надница нижа или услови рада лошији него ли што су уобичајени у досадашњем звању неупосленог у његовом срезу, и ако су ови последњи лошији у другом срезу камо је неупослени упућен на посао од тамо уобичајених услова рада. Након извесног рока не сматра се више извесно намештење неприкладним у колико се оно разликује од досадашњег звања неупослеиог. Те одредбе имаду да отерете она звања и послове, која су препуна неупослених радника.

Не постоји право на потпору, ако је молитељ потпоре изгубио рад односно намештење услед штрајка изузевши, ако докаже, да он није припадао оној класи радника, која је ступила у штрајк као н. пр. радник у ваљаоници, ако штрајкају радници к томе надлежног челичног предузећа. Потпора се не пружа ономе раднику, који је сам скривио свој отпуст односно, који је своје намештење напустио без оправдана разлога. Таква лица могу тек након шест седмица тражити потпору. Од уживања потпора искључени су кажњеници и стражари казнених завода. Врло се често догађа да неупослени сем потпоре за случај неупослености ужива и додатке из фонда социјалног старања, које пружају поједине општине. У том случају врло је тешко делити државно осигурање за случај неупослености од комуналног социјалног старања. Ово последње указује се већином као надопуна осигурања у појединим случајевима (око 10%). Једно је сигурно да између осигурања за случај неупослености и социјалног старања општина не постоји

Digitized by Google

потребна сарадња. Догађа се да општинске управе затраже од јавних берза рада обавештења о лицима, која траже од општине потпору и ако су способна за рад, али то није нигде обавезно прописано тако, да једна фактична сарадња у том погледу не постоји. С тога разлога основани су недавно регистри потпора у које се уважају све врсти припомоћи, потпора што их уживају извесне породице као н. пр. разне пензије, ренте из осигурања зе случај несреће, хранарине, потпоре из осигурања за случај неупослености тако, да општинске социјалне власти могу лако установити, дали су молитељи, који се на њих обрате потребни какве потпоре. Од уживања потпора из осигурања за случај неупослености искључени су уживаоци инвалидских рента, хранарине и слепи. Младеж испод 18 год. губи право на потпору ако не полази течај за изобразбу на писмени захтев берзе рада. О свакој молби за потпору одлучује чиновник осигурања, односно јавне берзе рада (**insurance officer**). Ако он сматра да не може поделити потпору, онда се овакав случај предлаже у року од 14 дана обраничком суду (**court of referees**) који се састоји из претставника радника и послодаваца и из претседника постављеног по Министру из ванпартијских редова. Молитељ, који је одбијен са својим захтевои има право жалбе на обрански суд у року од 21 дан. Трећа и последња инстанција јесте виши обрански судац (**Umpire**) у Лондону намештен по држави и потпуно независан од Министра рада. Жалбу на тог судију могу у року од 6 месеци поднети: 1. чиновници јавних берза рада, 2. синдикати односно раднички савези, којима припадају молитељи потпора и 3. сами осигураници, али само у изузетним случајевима т. ј. у колико је обрански суд одбио њихову жалбу односно у колико обрански суд није донео своју одлуку једногласно.

Сада се у Енглеској воде велике расправе око тога, како ће се за скору будућност решити питање осигурања неупослених. Са свих страна стављају се захтеви да се доведу у равнотежу приходи и издаци. То се може постићи на двоструки начин: или повишењем приноса или снижењем потпора. Ово прво једва је могуће, јер осигурање сада већ значи тешко оптерећење индустрије и рударства. Са свих страна тражи се, да се приноси не установе једнако за све групе послова, него да се степенују према разредима опасности и да се већи приноси пропишу рударским предузећима, тешкој индустрији и текстилној индустрији, где је број неупослених напосе велик. Али баш те гране индустрије налазе се у тешком положају тако, да су им већ и саме општине изашле у сусрет снижењем комуналних прireза. С друге стране тражи се снижење издатака, које би се имало провести општим снижењем стопа потпора односно на тај начин, да би се исплате потпора ограничиле не према износу него према времену т. ј. да би се увело максимално време уживања потпора. У оба случаја морало би се приступити појачању социјалног старања, дакле би неупослени пали на терет општинске касе, уместо на терет државне касе. И тај покрет немогућ је обзиром на нови закон о општинама, према којему се имаду снизити издаци општина у јавне сврхе и пребацити на шира и јача леђа државне касе. У скоро време надамо се решиће радничка влада то врло важно питање. Б. Х.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ BOLESTI U BRITSKOJ KOLUMBIJI.

Već dvije godine traje pokret radnika i namještenika u Britskoj Kolumbiji oko uvedenja obaveznog osiguranja za slučaj bolesti. Pod pritiskom tih zahtjeva iz redova interesenata postavila je zakonodavna skupština god. 1929. posebnu komisiju, koja je imala sakupiti sve zahtjeve oko uvedenja osiguranja za slučaj bolesti i materinstva i izraditi potrebne predloge, na koji bi se način moglo tu vrstu osiguranja uvesti u život. God. 1930. u mjesecu februaru izradila je ta komisija svoj privremeni izvještaj, u kojemu se bavi sa pitanjem, da li bi se osiguranje za slučaj bolesti stavilo pod jurisdikciju provincijskih vlasti ili pod jurisdikciju samog dominiona, da li bi se provedba osiguranja povjerila zakonom priznatim udruženjima i kako bi se provela zaštita od bolesti.

Komisija je zastupala stanovište, da u prvom redu socijalno zakonodavstvo u Britskoj Kolumbiji mora odgovarati karakteru same države, njenom sastavu. Ono ne smije u pogledu pružanja potpora suviše opterećivati privrednu snagu te države. Komisija naglašuje, da je u mnogim evropskim državama uvedeno dobrovoljno osiguranje i da se je to pokazalo nedovoljnim. Naprotiv obavezno osiguranje više postizava postavljeni cilj i komisija tu vrstu osiguranja preporučuje kao prihvatljivu. Kod dobrovoljnog osiguranja osiguran je samo mali dio radnika i namještenika kod privatnih društava i udruženja za slučaj bolesti. To

Digitized by Google

osiguranje sprovadjano po tim društvima vrši doduše neki koristan rad, kaže se u izvještaju komisije, ali do te koristi dolazi samo malen dio pučanstva. Osim toga financijska snaga tih društava ne pruža uvijek dovoljno jamstvo, da će ona u istinu i izvršiti u svako vrijeme svoj zadatak. Naročito dolazi njihov rad u pitanje kad se pojave kakve epidemije ili drugi nepredvidjeni slučajevi. U Britskoj Kolumbiji postoje također ovakve vrsti udruženja, koja vrše dobrovoljno osiguranje. Mora se kazati, da su se takva udruženja začudo sama izjavila za to, da se uvede obavezno osiguranje. Oko 280 velikih industrijskih poduzeća ima već sada vlastite poduzetničke bolesn. blagajne, od kojih oko 28 pruža liječničku njegu porodici osiguranika. Članovi komisije preporučili su jednoglasno u svome izvještaju, da se te blagajne uzmu kao nosioci osiguranja, koje bi se uvelo novim zakonom.

Izvještaj na koncu spominje, da je u interesu većine radnika, kao i same industrije i države, da se uvede ekonomski zdravo i primjereno osiguranje za slučaj bolesti u Britskoj Kolumbiji. B. H.

IZMJENA ZAKONA O OSIGURANJU ZA SLUČAJ BOLESTI U NORVEŠKOJ

Dne 2. juna 1930. god. prihvatio je norveški parlamenat zakonsku osnovu o izmjeni postojećeg zakona o osiguranju za slučaj bolesti od 1915. god. Izmjene na osnovu tog novog zakona stupile su na snagu dne 5. januara o. g. Ovaj zakon donešen je na osnovu predloga posebne komisije stručnjaka, koji su već od god. 1928. proučavali pitanje, kako bi se snizili troškovi osiguranja za slučaj bolesti.

Prema prijašnjem zakonu potpadali su pod osiguranje svi manuelni radnici bez obzira na njihov prihod i namještenici, koji su uživali plaću do 5400 norveških Kruna godišnje. Prema novom zakonu isključeni su iz obaveze osiguranja svi, čiji dohodak prekoračuje 5.400 Kruna. U pogledu pružanja liječničke njege uveo je novi zakon također znatne izmjene. Norveške bolesničke blagajne dosada nisu pružale nikakve stvarne potpore osim što su nadoknadjivale izvjestan dio troškova, izdanih sa strane osiguranika za samu liječničku njegu. Novi zakon predvidja stvarne potpore. Izmedju bolesničkih blagajna i stručnih liječničkih udruženja imadu se u smislu zakona sklopiti potrebni ugovori u pogledu pružanja liječničke njege. U koliko do ovakvog ugovora ne bi došlo, to predvidja zakon da se imadu nadoknadjivati troškovi prema uobičajenim tarifama. Zakon predvidja središnji odbor, koji je nadležan za rješavanje sporova izmedju bolesničkih blagajna i liječnika. Taj se odbor sastoji iz trojice članova imenovanih sa strane blagajne, jednog praktičnog liječnika i jednog pretstavnika nosioca osiguranja.

Novi zakon predvidja izvjesna ograničenja u pogledu pružanja zubne njege, koja su postojala već ranije prije 1928. god.

Na čelu bolesničkih blagajna nalaze se upravni odbori. Ti su upravni odbori obzirom na broj članova novim zakonom smanjeni. Osim toga novi zakon daje više miesta pretstavnicima poslodavaca. Prema dosadašnjim propisima sastojali su se ti upravni odbori iz devet članova, koja su birala gradska zastupstva, i to od 5 pretstavnika osiguranika, 2 pretstavnika poslodavaca i dvije nezavisne osobe. Taj broj mogao se je sniziti na pet osoba i to na 3 osiguranika, jednog poslodavca i jednu nezavisnu osobu. Prema novom zakonu sastojat će se ti upravni odbori od 5 članova, od kojih će biti 2 pretstavnika osiguranika, 2 pretstavnika poslodavaca i 1 nezavisno lice, izabrano sa strane gradskog zastupstva. Dokinuta je novim zakonom ustanova glavne skupštine. Proširene su ovlasti državnih vlasti u pogledu nadzora nad sprovodjenjem zaključaka upravnih odbora bolesničke blagajne.

Da se olakša provedba osiguranja po novom zakonu, sklopio je glavni savez norveških bolesničkih blagajna sa glavnim udruženjem norveških liječnika ugovor za obavljanje liječničke njege, koji ima da služi kao uzor pojedinačnim ugovorima, sklopljenima izmedju pojedinih nosioca osiguranja i liječnika. B. H.

SPAJANJE NOSIOCA OSIGURANJA ZA SLUČAJ NEZGODE U ITALIJI.

Prema postojećim propisima sprovode u Italiji osiguranje protiv poslovnih nezgoda narodna blagajna za osiguranje protiv poslovnih nezgoda i osiguravajuća udruženja poslodavaca. U posljednje vrijeme nastojali su poslodavci da izgrade ta svoja udruženja i došli su do zaključka, da je u tu svrhu potrebno sniženje njihovog broja. To je i učinjeno, i od postojećih 46 osiguravajućih društava

Digitized by Google

ostalo je 19. Ta udruženja sačinjavaju savez t. zv. »Consorcio dei Sindicati di Assicurazione Infortuni«. Ministar korporacija svojom naredbom od 9. novembra 1929. god. priznao je javnopravni karakter toga saveza i prema toj naredbi uživa taj savez dalekosežnu samostalnost.

Njegova svrha sastoji se u slijedećem: a) da potpomaže društva za osiguranje u slučaju nezgode kod izvršivanja njihovih zadataka, koja su na njih prenešena zakonskim putem, a naročito naredbama državnih vlasti ili odredbama drugih javnih ustanova; b) da obuhvati djelovanje svih društava za osiguranje za slučaj nezgode i da preuzimlje vodstvo lokalnih administrativnih jedinica, kojima se mogu služiti sva društva.

Na čelu organizacije toga saveza postoji glavna skupština, upravno vijeće, direktorij, direktor, računoispitač i okružni uredi. Glavna skupština sastoji se iz pretstavnika priključenih udruženja za osiguranje u slučaju nezgode ili njihovih zamjenika.

Upravno vijeće sastoji se od 13—15 članova. Pretsjednika upravnog vijeća postavlja Ministar korporacija. To lice mora biti izvan kruga članova upravnog vijeća. Potpretsjednika postavlja upravno vijeće, 5—7 članova bira glavna skupština, 1 člana imenuje Ministarstvo Korporacija, dvojica su pretstavnici općeg fašističkog saveza industrije (poslodavaca), a dvojica su pretstavnici državnog saveza fašističkih sindikata (radnika) i jedan član iz one industrijske grane, koja potpada pod osiguranje, ali koji nije član fašističkog industrijskog saveza. Mandat članova upravnog vijeća traje četiri godine izuzevši članove, koje bira glavna skupština, a čiji se mandat ima obnavljati svake druge godine.

Pretsjednik upravnog vijeća zastupa savez prema trećim osobama i pred sudom. Upravno vijeće može izabrati odbor stručnjaka, koji mu ima podnašati potrebne predloge i vršiti potrebna istraživanja na njegov zahtjev. B. H.

KRETANJE NOMINALNIH I REALNIH NADNICA. — IZ STATISTIČKE REVIJE »INDEKS« RADNIČKE KOMORE ZAGREBAČKE.

Iz revije »Indeks« prenosimo slijedeće podatke o nadnicama u industriji:

Nominalna nadnica je — kao što je poznato — svota, koju radnik prima, dok je realna nadnica kupovna snaga nominalne nadnice, ustanovljena prema troškovima života. Troškovi života obračunavaju se na temelju teoretskog minimalnog budžeta jednog odraslog radnika i radničke obitelji od 4 člana (muž, žena i dvoje djece). Indeks nominalne nadnice pokazuje za koliko je ta nadnica porasla odnosno pala prema bazi = 100. Kao baza uzeta je nadnica u julu 1914., dakle prije rata. Indeks realne nadnice pokazuje za koliko je prema istoj bazi poskočila, odnosno pala kupovna snaga nominalne nadnice.

Nominalna prosječna mjesečna nadnica jednog muškog odraslog radnika iznosila je u julu 1914. odnosno u trećem četvrtgodištu 1930. u dinarima:

I. Drvna industrija 60.00, odnosno 840.00. II. Prehrambena 55·16, odn. 951.20, III. Gradjevinarska 103.38, odn. 1280.00, IV. Rudarstvo 65.18, odn. 842.00. V. Tekstilna 72.00, odn. 907.20, VI. Grafička 140.00, odn. 2556.00, Prosjek svih industrija 77·28, odn. 1132.56. Gornjih 6 industrija uzeto je kao reprezentativne za cijelu industriju.

Realna nadnica iznosila je (navodeći tu nadnicu pogledom na obitelj od 4 člana u zaporci):

Drvna industrija 110.94 (42.41), odn. 92.94 (36.82); prehrambena ind. 101.99 (38.71), odn. 105.31 (41.63); gradjevna ind. 190.73 (72.53), odn. 141.74 (56.04); rudarska ind. 120.37 (45.77), odn. 93·24 (36.86); tekstilna ind. 133.33 (50.70), odn. 100.44 (39.71); grafička industr. 258.87 (98.27), odn. 282.81 (111.88); sve industrije 142.59 (54.42), odn. 125·33 (49.60). iznosi za treće četvrtgodište 1930.: drvna industrija 1400, prehrambena industrija 1724, gradjevna industrija 1238, rudarska industrija 1295, tekstilna industrija 1260, grafička industrija 1826, sve industrije 1471. Indeks troškova života za isto razdoblje 1670 (1603).

Indeks realne nadnice za isto razdoblje: drvna industrija 83.77 (8620), prehrambena ind. 102.94 (107.69), gradjevna ind. 74.34 (76.71), rudarska ind. 77.50 (80.43), tekstilna ind. 75.19 (78.43), grafička ind· 109.24 (113.84), sve industrije 88.02 (92.59). Prema julu 1914. (više odn. manje): drvna ind. —16.23 (—13.80), prehrambena ind. +2.94 (+7.69), gradjevna ind. —25.66 (—23.29), rudarska ind. —22.50 (—19.57), tekstilna industr. —24.81 (—21·57), grafička ind. +9.24 (+12.84), sve industrije —11.98 (—7.41).

B. H.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

D. F. ANDRIČEVIĆ: PROPISI I UPUTE ZA ISELJENIKE. Zagreb. Izdanje iseljeničke biblioteke broj 8. 1931. Cijena Din. 50. Do nedavna uopće nije postojala u našoj državi kakva literatura o iseljeničkom pitanju. Ne samo, da nisu postojala nikakva djela o problemu iseljavanja, nego nisu postojale niti potrebne upute za toliku masu našeg naroda, koja se svake godine seli u strane države nadajući se, da će tamo steći bogatstvo na brz i lagan način. Dosada bio je naš svijet izvržen raznim stranim agentima, među kojima je bio velik broj onih, koji su naš neuki svijet dobro izrabili. Mnogo je naših ljudi stradalo u to vrijeme.

Unatrag par godina osnovana je organizacija iseljenika u našoj državi, čiji su si vodeći faktori stavili u dužnost, da onemoguće ubuduće izrabljivanje naših iseljenika sa strane raznih agenata. Organizacija iseljenika vrši taj svoj uzvišeni rad putem usmenih upućivanja svojih brojnih članova, a i putem pismenih obavještenja i priručnika. Jedno od takovih djela jeste nedavno izašla knjiga tajnika organizacije iseljenika u Zagrebu g. D. F. Andričevića pod gornjim naslovom. Osnovna misao, koja se provejava kroz sve stranice ove omašne knjige jeste upućivanje naših ljudi u postojeće propise o iseljavanju u našoj državi, kao i u propise o useljavanju u države u koje se većinom seli naš narod. Gosp. Andričević je proveo među našom emigracijom u Americi preko 20 godina. Proputovao je mnoge naše tamošnje naseobine, bio u stalnom dodiru sa našim iseljenicima, pa su mu dobro poznate prilike, o kojima piše. U knjizi su obuhvaćene sve stvari čije je saznanje od koristi za onog, koji se odluči da podje u svijet. Gosp. Andričević sasvim otvoreno iznaša razne teškoće, koje čekaju iseljenika u tudjini i savjetuje ga da ostane kod kuće. Od osobitog je interesa u toj knjizi članak gosp. Ive Biloševića: »Nekoliko prijateljskih savjeta«, u kojemu se upozoruje naš svijet, da ostane kod svoje kuće u svojoj domovini ako ima bilo kakve mogućnosti, da prehranjuje ovdje sebe i svoje.

U ovoj opširnoj knjizi u detalje su iznešene sve upute našim iseljenicima, gdje će naći pomoći prigodom useljavanja u američke države. Vrlo je lijepo iznešen rad velike socijalne ustanove »Social Workers«, koja se stara za zaštitu iseljenika, koja je dobro organizirana i rasprostranjena po svim Sjedinjenim državama i koja stoji u vezi sa sličnim društvima po cijelom svijetu. Pisac naročito iznaša propise i upute za useljivanje u Sjedinjene države Amerike, Afriku, Australiju, Novu Zelandiju, Kanadu, Argentinu, Brazil i druge južnoameričke države, navodeći istovremeno i dužnosti, koje ima iseljenik prema zemlji u koju se seli.

Ova knjiga biti će od naročite praktične vrijednosti za naše iseljenike, jer se u njoj osim detaljnih uputa i propisa o iseljavanju nalaze i vrlo poučne i kratke upute o učenju engleskog i španjolskog jezika.

Preporučamo nabavku te knjige svim iselienicima i osobama, koje se bave sa iseljeničkim pitanjem. Haberle.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 12. Str. 233—236. Dr. Fran Windischer: Ob otvoritvi trgovskega doma v Ljubljani. Str. 236—241. I. Kaiser: Naša lesna trgovina. Str. 241—245. Regulativne hranilnice v letih 1929/1930. Str. 245—251. Ivan Mohorič: Stanje in potrebe poštnega, telegrafskega in telefonskega prometa. Str. 251—254. Ob dvajsetpetletnici društvenega delovanja g. Konrada Elsbacherja. Str. 255—263. Naše gospodarstvo v decembru 1930. Str. 263—268. Kratek pregled zgodovine reklame.

ZDRAVLJE. Br. 12. Str. 177—181. Ilija J. Marinković: Preobražaj iz osnova. Str. 181—184. Dr. Jovan Kujačić: Samotrovanje. Str. 184—187. Borivoje Joksimović: Rdjave navike.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 1. Str. 1—4. »Zdrava« konkurencija u pitanju bolesničke blagajne. Str. 4—10. Ing. Fritz Jordan: K pitanju racionalizacije osiguranja. Str. 10—15. Helmuth Lehman: Kontrola službe blagajničkih liječnika.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK. Br. 10. Str. 299. Organizacija krvne transfuzije. Str. 300—302. Dr. France Debevec: O niskem krvnem tlaku. Str. 303—309. Dr. Petrič: Sedanje stanje vprašanja aktivne imunizacije proti difteriji s posebnim ozirom na perkutano imunizacijo po Löwensteinu. Str. 310—324. Dr. Božo Škerlj: Uspeh počitniških kolonij državne šolske poliklinike na Rakitni.

BANKARSTVO. Br. 1. Str. 1—2. Lj. St. Kosier: Finansijsko stanje samouprava. Str. 2—7. Dr. Siegfried Strakoš: Medjunarodna agrarna kriza i njeno suzbijanje. Str. 7—10. Dr. Josip Šilović: Prva godina privrednog rada savske banovine. Str. 10—13. Dr. Slavko Stanić: Položaj privrede u Vojvodini od god. 1930. Str. 13—15. S. D. Alexander: Naša industrija u 1930. god. Str. 15—16. Živojin Lazić: Prva godišnjica vardarske banovine. Str. 16—19. Dr. K. Engliš: Ekonomski položaj Čehoslovačke. Str. 19—24. Dr. Dragoslav O. Blagojević: Stabilizacija vrednosti novca. Str. 24—25. Dr. Ivo Tartaglia: Prva godišnjica primorske banovine. Str. 35—26. Aleksandar Stanojlović: Stanje privrede u jugoslavenskom Banatu. 26—29. Josip Selak: Svjetska gospodarska kriza i jugoslavenska privreda. Str. 29—31. Dragutin Hribar: Stanje industrije v Sloveniji. Str. 31—33. Norman Lombard: Pitanje stabilnih moneta u svetu. Str. 33—34. Dr. Josip Vorišić: Angleško »Free-Trade«-Erstvo. Str. 34. Juraj Demetrović: Posle druge medjunarodne ekonomske konferencije. Str. 34—35. J. B.: Procena izvoza Jugoslavije za 1931. Str. 35—36. Mih. A. Jovanović: Karteli i zadrugarstvo. Str. 35—36. Dr. P. P.: Privrednici i politika. Str. 36—37. Dr. M.: Privredni rad dunavske banovine. Str. 37—38. A. Nenadović: Pitanje osiguranja radničkih zarada.

PRIVREDA. Br. 1. Str. 3—13. Dr. Milan Vrbanić: Govor prigodom plenarne sednice komore na dan 12. decembra 1930. Str. 13—14. Vladimir Olivieri: Za uredjenje Plitvičkih jezera.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER U. ANGESTELLTENVERSICHERUNG. Br. 12. Str. 617—623. Dr. Kunzel: Nekoliko pravnih pitanja na području osiguranja poslovnih bolesti. Str. 624—636. Dr. Lutz Richter: Novosti u pravu blagajničkih liječnika. Str. 636—641. Gustav Wagner: Lečilišna nega i pravo na hranarinu.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 36. Str. 361—362. K zaključku god. 1930.

SOZIALE PRAXIS. Br. 52. Sp. 1215—1217. Ludwig Seyler: Mladež i tržište rada. Sp. 1217—1221. Dr. Schickel: Potpora za slučaj neuposlenosti i plaćanje stanarine. Sp. 1222—1223. Suzbijanje tuberkuloze u god. 1929.

Br. 1. Sp. 12—15. Dr. Kobrak: K reformi pripomoći za slučaj neuposlenosti izvan osiguranja. Sp. 17—22. Dr. Pagel: Nastojanja poljoprivrednih radnika oko njihovog posredovanja rada. Sp. 28—31. Dr. Käthe Mende: Štednja u staranju oko mladeži.

Br. 2. Sp. 33—40. Dr. Goetz Brifs: K sociologiji poduzeća. Sp. 46—51. Dr. L H.: Državna socijalna politika — društvena politika — poduzetnička socijalna politika. Sp. 51—57. Dr. Otto Mischalke: Industrijski radnik u poljoprivredi. Sp. 57—60. Käthe Haintze: Vrtovi za djecu na selu.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 13. Str. 203—204. A. Th.: K obaveznom socijalnom osiguranju. Str. 205—207. Josef Milfort Dr.: Administrativni poslovi na području socijalnog osiguranja. Str. 208—210. Socijalni rad grada Strassbourga. Str. 212—214. Gaston Doumer-

Digitized by Google

gue: Izvod zakona od 30. decembra 1930. o osiguranju radnika za slučaj iznemoglosti i osiguranja namještenika.

SOCIALNI REFORMA. Br. 1. Str. 1—2. Jan Moulik: Osiguranje za slučaj bolesti. Str. 5—6. K. Cibulka: Dvostruka administracija u bolesničkim blagajnama. Str. 6—7. Zaštita matera i dece.

GRADSKI VJESNIK. Br. 8. Str. 1—4. Gjuro Szabo: Muzej grada Zagreba. Str. 5—6. Dr. Robert Siebenschein: Gradski proračun i finansijsko teoretske zablude. Str. 6—9. Dr. Emil Bogdanović: Komunalno činovništvo. Str. 9—13. Otmar Lazarin: Rad gradskog zastupstva u odborima. Str. 13—18. Edo Schreiber: Administrativna organizacija grada Stockholma.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 1. Str. 1—12. F. Okras: Izbor i službovni odnošaj ugovornih lečnika. Str. 12—15. W. Knoblauch: Pretsednikova naredba i njeno djelovanje. Str. 16—17. Dr. Mosbacher: Izobrazba budućih ugovornih lečnika. Str. 20—21. Dr. M. Frommhold: Suradnja osiguranja za slučaj bolesti i onog za slučaj iznemoglosti oko liječničkog staranja.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 1. Str. 2—4. Dr. Hense: K pitanju obaveze osiguranja rudara. Str. 4—7. K. Reckling: Procjenjivanje nekretnina; otpisi. K pitanju poslovnih i računskih rezultata blagajna.

MERKUROV VJESNIK. Br. 11. i 12. Str. 368. Yotes: Radno vrijeme. Str. 369—271. Prilike medju grupama članstva »Merkura«. Str. 371—372. Socijalna snaga intelektualnih radnika. Str. 373. O penzijonom osiguranju privatnih namještenika Jugoslavije. Str. 374—375. Dr. Rafael Papo: O proširenim žilama na nogama. Str. 376—380. Računske metode za proučavanje konjunkture.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 12. Str. 569—572. Dr. Z. K.: K pravilniku o lekovima i lekovitim specijalitetima. Str. 573—575. Zakon o kontroli i prometu veštačkih sladila. Str. 576—583. Dr. Fran Kušan: Lichen i Islandicus u Jugoslaviji. Str. 601—603. Zakon o zdravstvenim zadrugama.

SAVREMENA OPĆINA. Br. 11. i 12. Str. 841—855. Dr. Miloslav Stojadinović: Pred novim zakonom o opštinama. Str. 870Str. 855—870. Ing. Daka Popović: Rezultat gradova i gradskog gradjevinskog prava. Str. 870—888. Arh. rubanista Dragutin Popović: Savremeni urbanizam u Sjedinjenim američkim državama. Str. 888—891. Dr. Miloslav Stojadinović: Uredjenje gradova. Str. 891—905. Ing. Kosta D. Vasiljević: Ekonomičnost sterilizacije pijače vode »Katadin-srebrom«. Str. 905—913. Arh. Branko Maksimović: Rezultat konkursa za urbanističko riješenje trga Oslobodjenja u Skoplju. Str. 913—921. Vlada Milenković: Obaranje cena u trgovini na malo i pojeftinjavanje života.

NOVI ŽIVOT. Br. 1. Str. 1—3. Potpuna apstinencija — osnovno načelo trezvenjačkog pokreta. Str. 4—8. Dr. Hans Müller: Poljoprivreda i borba protiv alkohola. Str. 8—12. Angelo Cerkvenik: Povratek.

EL PORVENIR DE LA MUTUALIDAD. Br. 202. Str. 2—10. Memorandum udruženja za uzajamnu pomoć. Str. 11. Joan Roe: Drugi kongres društva za uzajamnu pomoć.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 1. Str. 2—5. Dr. E. Sladović: Statistika i mali obrti. Str. 12—13. Josipa Radošević: Mlade djevojke i socijalna zvanja (prilog pitanju uzgoja ženske mladeži).

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 12. Str. 581—591. Dr. Julije Budisavljević: Echinococcus. Str. 591—609. Prof. Dr. Ivan H. Boteri: Serologija echinococcove bolesti. Str. 610—614. Dr. Božo Peričić: O toku bolesti i postupku kod perforacije ehinokokove kiste. Str. 614—627. Prof. F. Deve: Tritement des kystes hydatiques multiples de l' abdomen. Str. 627—633. Dr. Robert Pejčić: Raširenje echinokoka u Jugoslaviji. Str. 633—643. Dr. Feodor Lukač: Prilog poznavanju echinokoka u Hercegovini i susednoj Dalmaciji. Str. 643—647. Dr. Jakša Račić: Dalnji prilog upoznavanju bubrežnog echinokoka u Dalmaciji. Str. 647—650. Dr. Robert Pejčić: K terapiji echinokoka formalinom. Str. 651—657. Dr. Miroslav Delić: Liječenje paraplegije uzrokovane tuberkuloznom spondilitidom. Str. 657—659. Dr. Svetozar Poštić: Slučaj moćne perzistirajuće pupilarne membrane. Str. 660—664. Dr. Viktor Bojić: Važnost i način hematološke pretrage za praktičnog liječnika. Str. 65—667. Dr. Beata Brausil: Terapija bacilima mliječne kiseline.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 2. Sp. 41. Dr. H. Jäger: Potpora porodiljama. Sp. 44—47. Dr. K. Post — Dr. Finster Walder — E. Kilian: Ugovorni zub-

Digitized by Google

ni liječnik. Sp. 48—52. Dr. Andree: Privremeno i prigodno zaposlenje u osiguranju za slučaj neuposlenosti i bolesti.

Br. 3. Sp. 65—70. Izborni postupak kod osnivanja bolesničkih blagajna prema naredbama pojedinih pokrajina. Sp. 71—72. W. Boll: Vredi li za pružanje pogrebnine za porodične članove prema §-u 205. b. BVO. potrebno karenčno vreme. Sp. 72—76. F. Kleeis: Odmjerivanje prinosa prema propisu §-a 189. RVO. Sp. 76—79. H. Steinborn: Posjet u oporavilište Deisterhort.

Br. 4. Sp. 93—103. Paul Uffermann: Neprestana ekonomska kriza. Sp. 104—108. Erich Göpfert: Oslobodjenje od plaćanja troškova lekova i pristojbe za bolesničku iskaznicu.

TEHNIČKI LIST. Br. 23 i 24. Str. 329—331. Ing. B. M. Anžlovar: Visoko vrijedni cement. Str. 331—333. Ing. Gjorgje Lazarević: Prilozi praktičnoj statici. Str. 333—340. Prof. Ing. V. Setinski: Neue Grundlagen der Lehre über Dränungen.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 2. Str. 21—23. Neuposlenost, socijalno osiguranje i narodno zdravlje. Str. 23—24. Ernest Lakenbacher: Razvitak penzijskog osiguranja namještenika u prvoj polovici god. 1930. Str. 24—28. Ing. K. Hautz: Socijalna higijena i racionalizacija iskorišćivanja slobodnog vremena. Str. 28—30. Dr. Maks Grünenwald: Zdravstveno značenje zimskog liječenja.

SOZIALE PRAXIS. Br. 4. Sp. 97—103. Lujo Brentano: Liberalizam i sindikati. Sp. 109—114. Dr. Robert Wilbrant: Sniženie nadnica? Sp. 114—118. K pitanju obaveze rada.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT U. ARBEITSGESTALTUNG. Br. 1. Str. 1—15. K. Wolfart: Pojmovi »preduzeće i posao«, »oblik preduzeća i oblik posla«. Str. 15—20. Dr. Kleiner: Zanat i obrt u modernoj privredi.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER U. ANGESTELLTEN VERSICHERUNG. Br. 1. Sp. 1—9. Von Geldern: O pravnim i opštim službovnim odnošajima namještenika bolesničkih blagajna. Sp. 19—27. Rudolf Pfaff: Nadzor nad nosiocima osiguranja.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 1. Sp. 1—8. Dr. Rikard Treitl: Pravni položaj ugovornog liječnika. Sp. 8—16. Propisi o ugovornim liječnicima bolesničkih blagajna. Sp. 25—36. Dr. Birkholz: O postavljanju indikacije k nekim standard operacijama rhinolaringologije sa stanovišta socijalne medicine. Sp. 35—42. Dr. Hans Bahrent: Uloga dječjeg liječnika u socijalnom osiguranju. Sp. 51—53. Dr. Danckwerth: Skupoća anestetike u praksi zubarskog lekarstva.

LES ASSURANCES SOCIALES. Br. 1. Str. 1—3. P. D.: Specijalno osiguranje žena osiguranika.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS F. SOZIALE VERWALTUNG. Br. 10. Str. 308. Pregled rada obraničkih sudova penzijonog odnosno namještenićkog osiguranja u g. 1929. Str. 309—316. Iz rešidaba upravnog sudišta na području osiguranja namještenika. Str. 316—317. Iz rešidaba upravnog sudišta na području osiguranja radnika za slučaj bolesti.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 1. Str. 1—6. B. Küne: Mirovanje hranarine prema §-u 189. stav. 1. RVO. sa naročitim obzirom na kućne pomoćnike.

Br. 2. Str. 17—22. Dr. Horst Schikel: Obaveza poslodavca prema radniku, prema odredbama socijalnog osiguranja.

Br. 3. Str. 33—40. Dr. E. Bothe: K pitanju primjene propisa gradjanskog zakonika o obavezi na javnopravnom području socijalnog osiguranja.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 1. Sp. 1—7. Schräder: O pravu regresa nosioca osiguranja za slučaj nezgode u pogledu otpravnine udovici. (§. 588. stav. 2. RVO.). Sp. 21—22. Ispitni red tehničkih nadzornih činovnika nosioca osiguranja za slučaj nezgode.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE U. UNFALLVERHÜTUNG. Br. 1. Str. 1—9. Dr. Banik: Suho hladjenje koksa od kamenog uglja sa naročitim obzirom na zaštitu preduzeća za zaštitu suseda i ekonomičnost. Str. 9—12. Ing. Stefan Volkhart: Školovanje osoblja za nadzor oko zaštite od nezgoda.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 2. Str. 1—3. Dr. E. Rost: Eksperimentalni doprinos k prosudjivanju postupka za ponovno oživljavanje. Str. 3—7. O. Giesenhaus: Zaštitne mjere protiv otrovanja od ugljenog oksida. Str. 7—10. E. Haide: Predlog za poboljšanje poslovanja u smislu zaštite od nezgode. Str. 10—11. Inspekcija rada u Nizozemskoj u god. 1929. Str. 11—12. Ing. E. Tanenberger: Nezgoda kod čišćenja motornih ispušivača.

Digitized by Google

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 2. Str. 25—27. Dr. Müler Hanswerner: Sport i osiguranje za slučaj nezgode. Str. 27—29. Dr. Armin Rhede: Glavna knjiga socijalnog osiguranja. Str. 29—30. Osiguranje za slučaj iznemoglosti u prvoj polovici godine 1930. Str. 30—31. Državni ured za osiguranje i njemačko socijalno osiguranje.

SOCIJALNO - MEDICINSKI PREGLED. Br. 6. Str. 133—139. Godišnji izvještaj o radu bakteriološko-epidemiološkog odelenja Centralnog higijenskog zavoda u god. 1929. Str. 139—149. Izveštaj o radu doma narodnog zdravlja u Bitolju za godinu 1929. Str. 149—154. Izveštaj stanice za suzbijanje trahoma u Prelogu.

MERKUROV VJESNIK. Br. 1. Str. 1—2. Nova godina — nova pregnuća. Str. 3—8. Problem revizije Zakona o osiguranju radnika. Projekt novog zakona. Str. 9—11. Osvrt na svjetsku ekonomsku krizu. Str. 11—12. Eugen Reisner - Većeslav Zrnc: Pred glavnu skupštinu. Nekoliko misli pred skupštinu. Str. 12—13. Pitanje izmjene društvenih pravila. Str. 13—15. Aleksander Gumhalter: Prilike medju grupama članstva. Str. 15—16. Zaključci odbora centralnog sekretarijata radničkih komora.

SVEPOMOC. Br. 1. Str. 1. Dr. Lev Winter: Nezaposlenost. Str. 1—5. Dr. Ladislav Prohaska: Osiguranje za slučaj bolesti u borbi protiv socijalnih bolesti. Str. 4—5. František Hauf: Novom godinom daljnjim ciljevima. Str. 5—7. Nova uprava osiguranja za god. 1931. Str. 7—8. Neispravno ekspedovani lijekovi.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 1. Str. 1—24. Roger Picard: Uredjenje nadnica u francuskom zakonodavstvu. Str. 24—49. Industrija lignita u Evropi.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 28. Str. 208—213. Smjernice za organizaciju osiguranja za slučaj neuposlenosti u uredima rada. Str. 435—436. Dr. Paul Trüb: Služba ugovornih liječnika kod ureda rada u Duisburgu.

Br. 29. Str. 193—198. Emele: Slike o zaštiti radnika kod inspekcije rada u Badenu. Str. 200—235. Ing. Lintz: Unapredjivanje zaštite od nezgoda.

Br. 30. Str. 463—467. Dr. Imhoff: Iskustva kod provedbe programa o gradnji stanova u god. 1930.

Br. 31. Str. 486—490. Dr. Georg Schneider: K strukturi neuposlenosti. Str. 61. Državna pomoć osobama u javnoj službi.

Br. 32. Str. 222—227. Ing. Feier: Uticaj druge naredbe o proširenju osiguranja za slučaj nezgode na poslovne bolesti (rasprava povodom godišnjeg izvještaja nosioca osiguranja za slučaj nezgode u god. 1929). Str. 227—228. Jacobi: Teška otrovanja od ugljenog oksida u vapnenim pećima šećerane.

Br. 33. Str. 501—511. Uticaj racionalizacije na kućni rad. Str. 522—523. Prihodi i izdaci osiguranja za slučaj neuposlenosti za septembar 1930 god. Str. 471—474. Druga naredba o uredjenju socijalnog osiguranja radnika zaposlenih kod reparacionih radova u inozemstvu od 4. novembra 1930. Str. 474. Druga naredba o nosiocima osiguranja za slučaj nezgode od 19. novembra 1930 god. Str. 494—502. Najnoviji brojčani rezultati osiguranja za slučaj iznenoglosti.

LIJEČNIČKI VJESNIK br. 1. Str. 1—5. Dr. Stanislav Kostlivy: Pokušaji s operativnom terapijom anginae pectoris. Str. 5—10 Antoni Wieczorek i Wiktor Kalicinsky: O wplywie irydektomii na cialko rzwskowe. Str. 11—16. Dr. Josip Pasini: Operativne metode chinokokove bolesti. Str. 17—21. Dr. Konstantin Čarsky: Liječenje osteomielitide i inficiranih otvorenih preloma kostiju. Str. 21—24. Dr. Stjepan Vdaković: Apoplexia utero-placentaris. Str. 24—37. Dr. Vladimir Bazala: Neoplastika vagine s osobitim obzirom na t. zv. fleksurnu metodu. Str. 38—42. Dr. Srećko Zanela: Nekroza mioma u graviditetu. Str. 42—47. Dr. Josef Jeir: Intraligamentosni nadory vaječniku. Str. 48—53. Dr. Alajz Zalokar: Porodniška patologija Dravske banovine. Str. 54—59. Dr. Josef Cisler: K lečbe karcinomu cest dychacich radiovou emanaci. Str. 59—65. Dr. Jakša Račić: Treši doprinos k upoznavanju bolesti kanenaca mokračnog mjehura u bubregu u Dalmaciji. Str. 65—73. Dr. Vatroslav Florschütz: Liječenje preloma stegna u bolnici i u praksi. Str. 73—76. Dr. Ivan Koprivnik: Značenje i mogućnosti odredjivanja krvnih grupa u vojsci za transfuzije krvi ranjenika. Str. 77—80. Dr. Mile Budak: Važnost pretrage krvnog šećera. Str. 80—82. Dr. Bela Hochstädter: Gynergen u porodništvu i ginekologiji. Str. 83—84. Dr. Miroslav Kretić: Postmalarična anemija.

Digitized by Google

Broj: 1.200/1931.

IZVEŠTAJ

O ZAKLJUČNIM RAČUNIMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA ZA GODINU 1929.

I. Osiguranje za slučaj bolesti.

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u god. 1929. sa brutto suficitom od . . . . . Din. 5,008.013.51

U smislu §-a 235. Statuta bonificirani su ovoj grani osiguranja na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj i grane osiguranja za starost, iznemoglost i smrt:

upravni troškovi . . . . . Din. 4,285.003.77

zatim alikvotni deo troškova za uzdržavanje ambulatorija na temelju zaključka upravnog odbora Središnjeg ureda od 17. septembra 1926. čl. 1286. sed. zapisnika (okružnica Središnjeg ureda od 11. oktobra 1926. broj 31.068/26. Radnička Zaštita od godine 1926. strana 472) sa . . . . . Din. 2,055.592.78

nadalje alikvotni deo troškova za otpis od uredskog inventara i lekarskog instrumentarija u smislu zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 19. februara 1926. tačka 316. sed. zapis. (okružnica Središnjeg ureda od 26. februara 1926. broj 34.727/25. Radnička Zaštita od god. 1926. strana 202) sa . . . . . Din. 496.721.03

te konačno još 6% kamatni dohodak od fonda za pokriće izdataka prouzrokovanih vanrednim okolnostima (§-a. 26. Z. O. R.) u iznosu od . . . . . Din. 890.968.47

Navedene bonifikacije iznose svega . . . . . Din. 7,728.286.05
pribrojivši k tome brutto suficit od . . . . . „ 5,008.013.51
ukazuje se čisti višak ove grane osiguranja od . . . . . Din. 12,736.299.56

Od navedenog poslovnog viška ima se u prvom redu privesti »Pričuvi po §. 26. Z. O. R.« Din. 890.968.47 kao kamatni dohodak te pričuve, a od ostatka od Din. 11,845.331.09 ima se prema §. 26. ZOR. privesti istoj pričuvi 25% t. j. Din. 2,961.332.77.

Ostatak od Din. 8,883.998.32 ima se prema §-u. 234. Statuta razdeliti na četiri dela, od kojih $^3/_4$ u iznosu od Din. 6,662.998.74 pripadaju mesnim organima, a ¼ u iznosu od Din. 2.220.999.58 Središnjem uredu za osiguranje radnika, za svrhe navedene u §-u. 236. Statuta.

Koliko otpada na pojedini mesni organ od bonifikacije upravnih troškova po §-u. 235. Statuta, bonifikacije troškova za uzdržavanje lekarskih ambulatorija, te bonifikacije troškova za otpise od inventara i $^3/_4$ poslovnog viška, vidljivo je u odnosnoj tabeli otštampanoj u ovom broju Radničke Zaštite.

U bilanci te grane osiguranja iskazane nekretnine sa Din. 1,961.220.01 tiču se Obdaništa u Zagrebu, uredske zgrade u Šibeniku, te zemljišta na otoku Rabu, a sačinjavaju vlasništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, Splitu i Ljubljani.

Dne 31. decembra 1929. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

1. Gotovina kod mesnih organa	Din.	3,341.522.63
2. Ulošci mesnih organa u novč. zavodima	„	12,566.843.27
3. Vrednosni papiri kod mesnih organa	„	504.123.08
Ukupno . . .	Din.	16,412.488.98

Digitized by Google

dok je pokretna i nepokretna imovina ove grane osiguranja dne 31. decembra 1929. iznosila:

a) uredski nameštaj i nameštaj lekarskih ambulatorija . .	Din.	15,585.829.25
b) nekretnine	„	1,961.220.01
c) neutrošeni materijal (ovoji, tiskanice, Neosalvarsan itd.)	„	754.335.33
Ukupno . . .	Din.	18.301.384.59

Prema računu Gubitka i Dobitka iznosili su sveukupni prihodi u toj grani osiguranja

Din. 299,654.154.74

Potpore u novcu i naravi iznosile su

Din. 237,457.567.45

ili 79.24% od sveukupnog prihoda prema 72.83% u godini 1928.

Za svaku pojedinu vrstu potpora u novcu i naravi naveden je u računu Gubitka i Dobitka kraj novčanog iznosa u pomoćnoj koloni i procenat odnosne vrste potpore od ukupnog prihoda te grane osiguranja.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je procenata iznosila svaka pojedina vrsta potpore u novcu ili naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja, ne samo u godini 1929. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u procentima godine 1922., 23., 1924., 1925., 1926., 1927., 1928. i 1929. kako sledi:

	Godina						
	1922 23.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.
Hranarine	23.66	32.24	26.76	25.78	29.17	23.90	27.72
Potpore za porodilje osiguranih članova . .	1.52	2.20	2.33	2.56	2.43	2.37	2.68
Potpore za porodilje obiteljskih članova . .	0.44	0.49	0.55	0.60	0.56	0.53	0.58
Potpore za opremu deteta osiguranih članova	0.48	0.63	0.74	0.64	0.58	0.56	0.62
Potpore za opremu deteta obiteljskih članova	3.15	4.04	4.09	4.57	4.57	4.27	4.50
Potpore za dojilje	0.21	0.22	0.22	0.23	0.22	0.15	0.15
Primaljske pristojbe za osigurane članove .	0.10	0.19	0.21	0.23	0.26	0.28	0.29
Primaljske pristojbe za obiteljske članove .	0.48	0.75	0.87	0.97	1.17	1.11	1.16
Troškovi bolničkog lečenja za osigurane članove	5.52	7.35	8.45	8.55	8.74	8.22	8.26
Troškovi bolničkog lečenja za obiteljske članove	0.81	1.06	1.37	1.48	1.63	1.75	1.86
Lekovi i zdravstvene potrepštine za osigurane članove	9.10	12.21	10.93	9.30	8.82	7.22	7.90
Lekovi i zdravstvene potrepštine za obiteljske članove	2.10	3.26	3.35	3.34	3.27	2.92	3.01
Kupališta i sanatoriji	1.98	3.47	4.28	3.69	3.61	4.92	5.23
Pogrebnine	1.00	1.23	1.13	1.20	1.18	1.13	1.15
Lekarski troškovi	7.04	10.24	10.78	9.92	10.64	9.72	9.97
Zubna njega	0.52	1.07	2.21	2.11	1.78	1.35	1.30
Upravni troškovi	15.10	16.47	16.29	16.66	17.78	15.97	15.38
Otpis od inventara	0.16	0.16	0.22	0.28	0.38	0.37	0.55
Troškovi vlastitih bolnica	-		0.48	0.46	0.53	0.48	0.58
Troškovi uzdržavanja ambulatorija			1.08	1.52	1.62	1.95	2.29
Otpis od vrednosnih papira	—		0.01			—	
Razni rashodi	0.53	0.25	0.11	0.05		1.04	-
Kamate				0.58	0.83	0.96	0.57
Poslovni višak	21.10	2.47	3.54	5.28	0.23	8.83	4.25
Ukupno . . .	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Digitized by Google

Medju rashodima te grane osiguranja iskazani kamati u iznosu od Din. 1,718.382.63 nastali su zato, što su mesni organi u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. II. 1926. za ubrane, a ne doznačene prireze Berze rada i Radničkih komora dužni plaćati 5% zateznih kamata, a za dužne ubrane prinose za slučaj nesreće 6%, koje iz svojih kamatnih prihoda nisu mogli pokriti, niti se je manjak mogao pokriti iz kamatnog dohotka fondova centrale, pa je stoga u god. 1929. došlo umesto do kamatnog prihoda, do kamatnog rashoda.

Upravni troškovi, koje su isplatili mesni organi, iznosili su	Din.	50,372.797.44
odbivši od toga bonifikaciju po §-u 235. Statuta sa	„	4,285.003.77
Ostaje:	Din.	46,087.793.67

ili 15.38% od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja prema 15.97% u g. 1928.

Po mesnim organima isplaćeni upravni troškovi iznosili su za pojedine pozicije budžeta:

1. Prinadležnosti službenika i službitelja	Din.	32,809.175.98
2. Prinosi za osiguranje potpora po § 100. Službenog Pravilnika, te pristojbe za osiguranje dnevničara za slučaj bolesti i nesreće	„	514.286.54
3. Porezi i pristojbe po §-u 110. Službenog Pravilnika .	„	1,012.982.64
4. Putni troškovi i dnevnice službenika	„	1,656.240.98
5. Putni trošak i dnevnice članova samoupravnih organa.	„	887.234.25
6. Odorni paušal za službitelje	„	258.479.43
7. Postupni i ovršni troškovi	„	391.639.99
8. Najamnine za uredske prostorije i ambulatorije . . .	„	3,616.676.98
9. Troškovi ogreva i osvetlenja	„	1,043.368.69
10. Uredski i pisarnički troškovi	„	1,276.064.66
11. Tiskanice	„	1,786.430.88
12. Knjižnica	„	135.494.36
13. Troškovi poštanske štedionice i poštarine	„	1,033.321.31
14. Provizija za ubiranje prinosa	„	2,250.104.38
15. Troškovi za dostavu platežnih naloga	„	48.858.40
16. Doprinosi za penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika	„	4,437.538.40
17. Razni izdaci	„	1,555.846.68
Ukupno . . .	Din.	54,713.744.55
odbivši od toga povrate, storna i bonifikaciju manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Berzu rada i Radničkih komora	„	4,340.947.11
Ostaje . . .	Din.	50,372.797.44
odbivši od toga iznosa bonifikaciju upravnih troškova po §-u 235. Statuta, koji terete granu osiguranja za nesrećni slučaj	„	4,285.003.77
Ostaje . . .	Din.	46,087.793.67

kao što je napred navedeno.

Godišnje zaključne bilance kao i računi gubitka i dobitka svih mesnih organa Središnjeg ureda za god. 1929., iz kojih se mogu u detalje razabrati svi podaci o novčanom poslovanju mesnih organa u god. 1929. otštampani su u br. 11. Radničke Zaštite godine 1930.

Ovde ćemo navesti samo polučeni najmanji i najveći procenat za svaku pojedinu vrstu potpora i izdataka uz naznaku mesnog organa, kod kojega je odnosni rezultat poslovanja postignut.

Digitized by Google

Račun	Mesto	Najveći %	Mesto	Najmanji %
Hranarine	Sušak	48·32	Bjelovar	16·39
Račun potpora za porodilje:				
a) osiguranih članova	Zagreb	5·36	Tuzla	0·15
b) obiteljskih „	Banja Luka	1·76	Privr. dr. bl. „Merkur", Zagreb	0·12
Potpore za opremu deteta:				
a) osiguranih članova	Zagreb	1·38	Tuzla	0·05
b) obiteljskih „	Banja Luka	9·61	Trg. bol. Ljubljana	2·01
Potpore za dojilje:	Zagreb	0·45	Dubrovnik	0·01
			Skoplje	0·01
			Split	0·01
Primaljske pristojbe:				
a) osiguranih članova	Vel. Bečkerek	0·63	Trg. omlad. Bgd.	0·04
b) obiteljskih „	Novi Sad	1·74	Trg. bol. Ljubljana	0·44
Troškovi bolničkog lečenja:				
a) osiguranih članova	Bjelovar	13·54	Travnik	3·69
b) obiteljskih „	Ljubljana	2·92	Sombor	0·22
Lekovi i zdravstvene potrepštine:				
a) osiguranih članova	Trg. omlad. Bgd.	15·29	Travnik	4·07
b) obiteljskih „	Priv. bl. „Merkur" Zagreb	5·27	Bjelovar	2·31
Kupališta i sanatoriji	Trg. omlad. Bgd.	16·90	Mostar	2·70
Pogrebnine	Vršac	1·48	Split	0·78
Lekarski troškovi	Trg. bol. Ljubljana	27·36	Beograd	6·72
Zubna njega	„Merkur" Zagreb	5·36	Beograd	0·54
Upravni troškovi	Vršac	24·68	„Merkur" Zagreb	6·74
Uzdržavanje vlast. bolnica	Travnik	8·37	Beograd	0·42
Otpis inventara	Ljubljana	1·71	„Merkur" Zagreb	0·04
Razni izdaci	Banja Luka	0·16	Brod	0·01
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	Beograd	5·29	Bjelovar	0·93
Kamatni trošak	Split	3·53	Sarajevo	0·40
Poslovni višak	Bjelovar	13.39	Zagreb	0·03
Poslovni manjak	Sušak	17·27	Sarajevo	0·19

U godini 1929. bilo je osam pasivnih mesnih organa i to: Okružni uredi za osiguranje radnika u Karlovcu, Mostaru, Novom Sadu, Sarajevu, Splitu i Sušaku, te privatno društvene blagajne Trgovsko-bolničkog društva u Ljubljani i Trgovačke omladine u Beogradu.

Po izvršenim bonifikacijama po §-u 236. Statuta prešao je Okružni ured u Sarajevu medju aktivne urede.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 17. januara 1929. povišen je nedeljni prinos za slučaj bolesti od 36% na 39% odnosno na 42% od jednodnevne obezbedjene nadnice za godinu 1929., koje je povišenje u smislu rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 2. februara 1929. broj 753/IV stupilo na snagu 1. februara 1929. i to 39% za teritorije mesnih organa u Dubrovniku, Osijeku, Velikom Bečkereku i Varaždinu, a 42% za teritorij okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu.

Usled ovog povišenja prinosne tarife povisio se je prinos za slučaj bolesti u god. 1929. za Din. 4,363.951.78.

Prihodi i rashodi te grane osiguranja iznosili su od 1. jula 1922. do 31. decembra 1929. po pojedinim naslovima:

Digitized by Google

P r i h o d i:

Prinosi za slučaj bolesti	Din.	1.654,882.449.11
Naknade (regresi)	„	12,975.467.67
Razni prihodi	„	1,392.922.83
Ukupno Din. . . .		1,669.250.839.61

R a s h o d i:

Hranarine	27.67%			Din.	461.917.089.12
Potpore za porodilje osig. član.	2.33%	Din.	38,836.384.76		
Potpore za porodilje obit. čl.	0.54%	„	8,994.249.73		
Potpore za opr. djeteta os. čl.	0.60%	„	10,081.950.97		
Potpore za opr. djeteta ob. čl.	4.20%	„	70,167.353.55		
Potpore za dojilje	0.20%	„	3,283.761.40		
Primaljske prist. osigur. član.	0.23%	„	3,859.601.49		
Primaljske prist. obit. članova	0.95%	„	15,879.255.03	„	151,102.556.93
Troškovi bol. lečenja osig. čl.	7.93%	Din.	132,412.640.24		
Troškovi bol. lečenja obit. čl.	1.47%	„	24,441.845.67		
Troškovi uzdrž. vlast. bolnica	0.38%	„	6.398.962.62	„	163,253.448.53
Troškovi uzdržavanja ambulat.	1.31%			„	21,825.793.66
Lekovi i zdravstvene potrepštine osiguranih članova	9.18%	Din.	153,281.153.50		
Lekovi i zdrav. potrep. obit. čl.	3.04%	„	50,651.187.03	„	203,932.340.53
Troškovi kupališta i sanatorija	3.99%			„	66,607.382.32
Zubna njega	1.47%			„	24,533.290.12
Pogrebnine	1.15%			„	19,179.681.42
Lekarski troškovi	9.79%			„	163,380.523.75
Upravni troškovi	16.25%			„	271,327.545.95
Otpis od inventara	0.32%			„	5,372.768.71
Kamati	0.21%			„	3,456.649.94
Pokriće deficita bol. blagajne Južne želj. Ljubljana . .	0.17%			„	2,916.359.61
Poslovni višak	6.62%			„	110,445.409.02
	100.—%		Ukupno	Din.	1.669.250.839.61

Od iskazanog poslovnog viška sa Din. 110.445.409.02
preostalo je koncem god. 1929. još samo Din. 73,852.683.03
koji se ostatak sastoji od sledećih stavaka:

Zaklada ³/₄ viška mesnih organa	Din.	24,427.277.98
Rezerva po §-u 26. ZOR	„	28,247.765.91
Zaklada ¼ viška centrale	„	8,391.339.58
Fond za antituberkuloznu propagandu	„	50.000.—
Nerazdeleni višak iz god. 1929.	„	12,736.299.56
	Ukupno Din.	73,852.683.03

Razlika od Din. 36,592.725.99 upotrebljena je i to: Din. 27,830.006.75 za otpis dubioznih i neuterivih prinosa i Din. 8,762.719.24 za dotaciju zdravstvenim ustanovama za podmirenje njihovog poslovnog deficita.

Za otpise dubioznih i neuterivih prinosa imati će se upotrebiti još oko 20,000.000.— dinara, čime će se spomenuti ostatak viška sniziti na oko Din. 50—55 milijuna.

Zaostatak na prinosima za bolest iznosio je 31. XII. 1929. Din. 124,200.870.56, koji se mora po naravi posla smatrati glavnim delom obrtnog kapitala te grane osiguranja.

Za pokriće tog dela obrtnog kapitala služi u prvom redu poslovni višak, a ostatak morala si je ta grana osiguranja namaknuti zajmom od grane osiguranja za nesrećni slučaj.

Iz toga sledi, da poslovni višak grane osiguranja za slučaj bolesti nije raspoloživ, pa se stoga s njime i ne može disponirati.

Digitized by Google

II. Osiguranje za nesrećni slučaj:

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u godini 1929. sa poslovnim brutto deficitom od			Din.	8,799.473.72
koji se povisio za:				
bonifikaciju upravnih troškova po §-u 235. Statuta sa	Din.	3,509.241.15		
bonifikaciju troškova uzdržavanja ambulatorija sa	„	1,940.371.63		
troškove otpisa od uredskog nameštaja lekarskog instrumentarija mesnih organa sa	„	468.878.57	„	5,918.491.35
			Ukupno Din.	14,717.965.07

kao netto poslovni deficit ove grane osiguranja u god. 1929.

Sa 31. decembrom 1928. ostao je na računu gubitka i dobitka nepokriveni poslovni deficit iz prijašnjih godina u iznosu od Din. 5.438.022.50. Pribrojivši ovom deficitu navedeni deficit iz god. 1929. ukazuje se sa 31. decembrom 1929. godine nepokriveni poslovni deficit u iznosu od Din. 20,155.987.57.

U bilanci navedene nekretnine iskazane su sa 31. decembrom 1929. sa netto iznosima po odbitku amortizacije, a sastoje se iz sledećih nekretnina:

I. Uredske, stanbene i gospodarske zgrade:

Stanbena zgrada, Zagreb, Voćarska c.	Din.	497.898.72	
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42, dvor.	„	3,319.702.11	
Gospodar. zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42, dvor.	„	605.657.83	
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42	„	3,107.603.73	
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 44	„	2,025.092.84	
Uredska zgrada, Zagreb, Mihanovićeva 3	„	32,324.364.39	
„ „ Zemun	„	283.376.78	
„ „ Tuzla	„	484.723.78	
„ „ Vršac	„	511.008.22	
„ „ Osijek I.	„	2,920.531.27	
„ „ Sombor, Ul. Ilije Birčanina 47	„	12.164.73	
„ „ Vel. Bečkerek	„	1,327.925.70	
„ „ Beograd, Ul. Kralja Milutina 79	„	3,186.147.44	
„ „ Varaždin	„	526.791.24	
„ „ Brod n/S.	„	2,235.954.46	
„ „ Sjetlina	„	386.074.92	
„ „ Osijek III., Donjogradska c. 26	„	1,206.598.71	
„ „ Sarajevo, Miss Irbina 17	„	3,096.256.43	
„ „ Split	„	2,341.097.33	
„ „ Dubrovnik	„	620.482.75	
„ „ Banjaluka	„	1,883.321.67	
„ „ Ljubljana, nova ured. zgrada	„	15,202.145.16	
„ „ Celje	„	312.741.76	
„ „ Vinkovci	„	155.489.77	
„ „ Subotica	„	851.258.32	
„ „ Ljubljana, stara zgrada	„	1,106.508.03	
„ „ Novi Sad	„	2,204.635.01	
„ „ Sušak	„	909.341.08	
„ „ Sombor, Venac Vojvode Stepanovića	„	436.750.52	
„ „ Karlovac	„	1,287.456.22	
	Ukupno Din.		85,369.100.92

II. Lečilišta i oporavilišta:

Sanatorij Klenovnik	Din.	20,987.397.—		
Lečilište Brestovac	„	9,731.576.52		
Oporavilište »Kasindo«	„	7,299.758.05		
Oporavilište »Palić« kraj Subotice	„	538.072.27		
Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu	„	342.736.21		
Banja Koviljača Stražilovo	„	1,204.487.77	„	40,104.027.82
			Ukupno Din.	125,473.128.74

Digitized by Google

Nadalje su medju aktivama iskazani i početni troškovi novogradnje uredske zgrade u Beogradu sa Din. 4,911.761.55, te početni troškovi gradnje uredske zgrade u Kragujevcu sa iznosom od D. 82.339.— i troškovi gradnje uredske zgrade u Mariboru sa Din. 574.732.50, koji su radovi nastavljeni u god. 1930. Svi navedeni iznosi uloženi u nekretnine dosegli su do konca godine 1929. iznos od Din. 131,041.961.79.

Dne 31. decembra 1929. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

1. gotovina	Din.	319.151.41
2. ulošci u novčanim zavodima	„	65,604.167.48
3. vrednosni papiri	„	3,503.961.25
	Ukupno Din.	69,427.280.14

dok je pokretna i nepokretna imovina iznosila:

a) nekretnine	Din.	131,041.961.79	
b) uredski nameštaj (inventar)	„	2,161.549.31	„ „ 133,203.511.10
			Sveukupno Din. 202,630.791.24

Ukupni prihod u toj grani osiguranja iznosio je u godini 1929. Din. 82,839.760.29 dok su potpore u novcu i naravi iznosile Din. 38,808.079.57 ili 46.85% od napred navedenog prihoda prema 40.93% u god. 1928. Povišenje glavničnog pokrića renta iznosilo je u godini 1929. D. 42,344.313.— ili 51.12% od napred navedenog prihoda, prema 39.59% u godini 1928.

Koncem meseca novembra 1928. ustrojena je kod Središnjeg ureda »Stanica za naknadno lečenje ozledjenih«. Troškovi te stanice za godinu 1929. iskazani su u računu Gubitka i Dobitka pod posebnom stavkom sa iznosom od Din. 263.397.92.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je postotaka iznosila pojedina vrsta potpora u novcu ili naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja ne samo u godini 1929. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u postocima godine 1922/23., 1924., 1925., 1926., 1927., 1928. i 1929. kako sledi:

	Godina						
	1922/23.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.
	%	%	%	%	%	%	%
Rente	7.31	13.53	23.64	29.10	28.33	27.96	32.13
Dodatak na skupoću starim rentnicima	1.01	2.45	6.54	6.04	4.50	3.13	3.08
Otpravnine	—	—	—	—	—	—	0.36
Hranarina	1.65	2.04	2.33	2.43	1.94	1.99	2.25
Bolnički troškovi	0.56	0.83	1.03	1.44	1.19	1.18	1.30
Lekarski troškovi	1.05	2.19	3.75	3.31	2.97	2.83	2.86
Lekovi i zdrav. potrepštine	1.06	1.72	2.09	1.64	1.28	1.54	1184
Uzdržavanje ambulanta po §. 235. Statuta	—	—	—	1.74	1.58	1.87	2.34
Kupališta i sanatoriji	0.03	0.05	0.07	0.09	0.05	0.15	0.08
Otpis od nekretnina	—	—	—	0.81	0.16	0.41	0.60
Pogrebnine	0.11	0.18	0.27	0.35	0.25	0.26	0.27
Uzdržavanje nekretnina	—	—	—	0.59	0.66	0.76	0.83
Izvanredni manipulativni troškovi	0.05	0.28	0.60	0.68	0.92	0.84	1.11
Osiguravajuće premije po §. 207. ZOR	—	—	—	0.03	—	—	—
Upravni troškovi	8.07	8.45	9-81	11.27	11.54	11.42	11.53
Otpis od inventara	—	—	—	0.15	0.12	0.14	0.16
Upravni troškovi po §. 235. Statuta	7.61	8.16	8.42	7.76	5.71	3.89	4.24
Otpis od inventara po §. 235. Statuta	—	—	—	0.32	0.37	0.35	0.57
Razni rashodi	0.27	1.49	4.83	—	0.10	0.61	0.78
Glavnično pokriće renta	55.28	54.30	67.09	69.50	46·64	39.59	51.12
Troškovi stanice za naknad. leč. ozledjenih	—	—	—	—	—	—	0.32
Poslovni višak	15.94	4.33	—	—	—	1.08	—
Ukupno	100.—	100.—	130.47	137.25	108.31	100.—	117.77

Digitized by Google

Po Središnjem uredu nesporedno isplaćeni upravni troškovi iznosili su u god. 1929. Din. 9,554.921.22 ili 11.53% od sveukupnog prihoda te grane osiguranja, naprama 11.42% u godini 1928.

Za pojedinu partiju i poziciju budžeta iznosili su ti upravni troškovi kako sledi:

Partija I. Lični rashodi:

Pozicija:	Odobreno	Utrošeno
1. Prinadležnosti službenika i služitelja .	Din 5,275.943.—	Din. 5,014.984.93
2. Prinosi za osiguranje potpora po §-u 100. Službenog pravilnika, te prinosi za osiguranje dnevničara u bolesti i nesreći	„ 61.000.—	„ 48.218.59
3. Porezi i pristojbe po §-u 110. Služb. pravilnika	„ 250.000.—	„ 245.476.50
4. Doplaci na selitbene troškove službenika i porod. dodatke	„ 20.000.—	„ —
5. Dotacija penz. fondu	„ 951.830.—	„ 802.769.13
6. Putni troškovi i dnevnice članova samouprave	„ 400.000.—	„ 160.704.40
7. Odorni paušal služitelja	„ 28.800.—	„ 16.800.—
8. Troškovi glavne skupštine	„ 400.000.—	„ —
	Din. 7,387.573.—	Din. 6,288.953.55

Partija II. Materijalni rashodi:

Pozicija:		
1. Uredski i pisar. troškovi, troškovi poštarina i telefona, troškovi tiskanica i predoznake novca, te troškovi ogreva i osvetlenja	Din. 610.000.—	Din. 603.439.33
2. Stanarina za ured. prostorije . . .	„ 720.000.—	„ 720.000.—
3. Putni troškovi i dnevnice službenika	„ 500.000.—	„ 452.384.37
4. Knjižnica i »Radnička Zaštita« . . .	„ 100,000.—	„ 100.000.—
	Din. 1,930.000.—	Din. 1,875.823.70

Partija III. Vanredni rashodi:

1. Troškovi oko izmene tablice opasnosti	Din. 50.000.—	Din. 47.720.—
2. Razni ini nepredvidivi troškovi . .	„ 100.000.—	„ 67.420.30
	Din. 150.000.—	Din. 115.140.30

Partija IV.

Troškovi sudova radničkog osiguranja po §-u 136. ZOR.	Din. 750.000.—	Din. 645.761.09

Partija V.

Troškovi izvida nesretnih slučajeva . .	Din. 250.000.—	Din. 218.713.40

Partija VI.

Troškovi za javne publikacije i propag.	Din. 370.000.—	Din. 368.684.55

Partija VII.:

Troškovi kontrole Ministarstva socijalne Politike	Din. 50.000.—	Din. 91.844.63
Ukupno	Din. 10,887.573.—	Din. 9,604.921.22
odbiv primitke:		
Državna subvencija u god. 1929.	„	50.000.—
	Ostaje	Din. 9,554.921.22

Digitized by Google

Upravni troškovi bonificirani na teret ove grane osiguranja, grani osiguranja za slučaj bolesti u smislu Š-a 235. Statuta iznosili su Din. 3,509.241.15 ili 4.24% od sveukupnog prihoda, prama 3.89% u god. 1928. Prema tome iznosili su sveukupni upravni troškovi, koji terete ovu granu osiguranja D. 13,064.162.37 ili 15.77% od sveukupnog prihoda prema 15.31% u godini 1928.

Izdaci za Partiju VI. »Troškovi za javne publikacije i propagandu« odobreni su naknadnim kreditima po ravnateljstvu Središnjeg ureda zaključcima od 18. maja 1927. čl. 13. sed. zap. Din. 200.000.— od 28. augusta 1928. čl. 1026 sed. zapis. dalnjih Din. 120.000.—, te od 13. oktobra 1928. čl. 1266 sed. zap. konačno još Din. 50.000.— ili ukupno Din. 370.000.— za štampanje petgodišnjeg izveštaja Središnjeg ureda za god. 1922—1926. i to posebno u našem jeziku, a posebno u inostranim jezicima.

Prekoračena je samo VII. Partija budžeta »Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja za Din. 41.844.63 pošto je država u tu svrhu votirala samo Din. 50.000.—. Ravnateljstvo Središnjeg ureda je medjutim odobrilo da se troškovi sa toga naslova mogu podmiriti i preko iznosa od Din. 50.000.— kojega je država votirala. Prema tome, nema ni na toj partiji faktičnog prekoračenja.

Uštednja na svim partijama budžeta iznosila je u godini 1929. neuračunavši državnu subvenciju od Din. 50.000— iznos Din. 1,282.651.78.

U računu gubitka i dobitka medju prihodima iskazana dotacija Pokrajinskog pokojninskog sklada u Ljubljani od Din. 1,559.770.34 upotrebljava se za isplatu dodataka na skupoću starim rentnicima iz bivših pokrajina Slovenije i Dalmacije.

Dodaci na skupoću isplaćeni starim rentnicima bivših pokrajina Slovenije i Dalmacije iznosili su u god. 1929. . . . . Din. 1,308.422.05
ostaje prema tome višak od . . . . . „ 251.348.29

Za bivšu pokrajinu Hrvatsku i Slavoniju iznosio je dodatak na skupoću isplaćen starim rentnicima Din. 612.758.51, starim rentnicima bivše pokrajine Vojvodine Din. 586.003.02, starim rentnicima Srbije i Crne Gore Din. 16.690.80, a starim rentnicima Bosne i Hercegovine Din. 31.045.83 ili ukupno Din. 1,246.498.16.

Pokrića za dodatke na skupoću bivših pokrajina Hrvatske i Slavonije, Srbije i Crne Gore, Bosne i Hercegovine, najzad bivše pokrajine Vojvodine nema, pak je stoga dodatak na skupoću za ove pokrajine ostao u celosti bez pokrića. Prema napred navedenom iznosi nepokriveni dodatak na skupoću za sve stare rentnike Din. 995.149.87. U smislu Š-a 206. ZOR. imao bi se nepokriveni dodatak na skupoću pokriti posebnim prirezom, koji bi se imao propisati i ubirati zajedno s redovnim prinosima grane osiguranja za nesrećni slučaj.

Kamatni dohodak, te kamatni dohodak od vrednosnih papira su u smislu na snazi postojećeg zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. razdeleni na granu osiguranja za slučaj nesreće i na penzioni fond službenika Središnjeg ureda u omeru njihovog glavničnog pokrića

Na isti način razdeljen je i dohodak od nekretnina i troškovi uzdržavanja kao i troškovi amortizacije nekretnina u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. čl. 5. sedničkog zapisnika na granu osiguranja za nesrećni slučaj i na penzioni fond službenika Središnjeg ureda.

Koliko je u godini 1929. iznosila najamnina (kirija) za pojedinu zgradu, a koliko su iznosili troškovi amortizacije nekretnina i koliko su iznosili troškovi uzdržavanja nekretnina, vidljivo je iz sledećeg detaljnog iskaza:

Digitized by Google

Naziv i mesto u kojem se zgrada nalazi	Najamnina ili kirija	Troškovi amortizacije nekretnina	Troškovi uzdržavanja nekretnina
Stanbena zgrada Zagreb. Preradovićeva 44	192.780.—	16.641.71	40.731.47
„ „ „ „ 42	121.200.	10.844.69	25.983.22
Uredska zgrada Zagreb, Mihanovićeva 3	2,078.653.98	162.433.99	81.326.91
Uredska zgrada Zemun	20.573.50	1.517.53	10.802.-
„ „ Tuzla	36.719.—	2.595.77	8.157.60
„ „ Karlovac	59.342.50	—	1.611.—
„ „ Sombor, Ilije Birčanina ul.	11.200.—	65.14	1.666.—
Uredska zgrada, Beograd	230.154.50	17.062.31	20.672.6[illegible]
„ „ Varaždin	39.375.—	2.821.05	6.739.—
„ „ Sušak	63.107.—	4.869.67	3.758.12
„ „ Brod n/S novogradnja	163.641.50	11.973.88	20.793.58
„ „ Sjetlina (Bosna)	27.290.—	2.067.49	1.617.-
„ „ Osijek I.	218.597.—	15.639.91	22.813.85
„ „ Osijek III. Donjogradska c. 26	88.200.—	6.461.53	1.123.—
„ „ Dubrovnik	45-693.—	3.322.79	—
„ „ Banja Luka	138.912.25	10.085.48	9.922.50
„ „ Celje	23.780.50	1.674.78	4.668.41
„ „ Maribor	63.963.29	—	1.951.90
„ „ Ljubljana	50.251.60	5.925.53	31.096.40
„ „ Subotica	60.628.—	4.558.62	—
„ „ Split	168.461.	12.536.94	3.272.—
„ „ Novi Sad	155.888.—	11.806.17	13.336.29
„ „ Vinkovci	11.025.—	832.67	5.768.—
„ „ Vršac, Wilembergova ul.	22.410.—	2.736.53	6.934.70
„ „ Ljubljana, Miklošićeva ul.	1,053.934.—	81.409.89	35.901.82
„ „ Sombor, Venac Voj. Stepanovića	31.880.—	2.338.87	680.—
„ „ Sarajevo, Miss Irbina ul.	235.044.50	16.580.94	8.778.25
„ „ Vel. Bečkerek	45.441.50	—	9.375.10
Stanb. zgrada, Zagreb, Voćarska c.	17.313.—	2.666.33	9.363.05
Stanb. zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42 dvor.	101.585.—	17.777.53	14.256.48
Gospodar. zgrada Zagreb, Preradovićeva 42 II. dvor.	45.573.50	3.243.39	3.757.40
Lečilišta i oporavilišta:			
Zgrada lečilišta Brestovac	516.638.—	52.114.13	289.955.80
„ „ Klenovnik	1,464.610.—	112.390.83	97.085.—
Oporavilište „Jadran“ na otoku Rabu	25.830.—	1.835.41	63.929.51
„ „Kasindo“	508.128.	39.091.36	36.413.—
„ Palić kraj Subotice	25.816.—	2.881.46	3.504.40
Kupalište Stražilovo, Banja Koviljača	85.511.50	6.450.22	908.10
Ukupno	8,249.151.62	647.254.54	898.653.48

Ukupna najamnina (kirija) iznosila je u god. 1929. Din. 8,249.151.62 od koje su svote na osnovu zaključka ravnateljstva od 22. II. 1928. čl. 17. sedničkog zapisnika odbijeni naknadni troškovi adaptacije uličnih zgrada u Preradovićevoj ulici broj 42 i 44, te dvorišnih zgrada u istoj ulici broj 42 u iznosu od Din. 45.000.—, a ostatak od Din. 8,204.151.62 sačinjava brutto prihod nekretnina u god. 1929., koji je kako je napred navedeno razdelen u omeru glavničnog pokrića na granu osiguranja za nesrećni slučaj i penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U istom omeru razdeleni su i troškovi uzdržavanja i troškovi amortizacije nekretnina.

Sveukupni prihodi i rashodi te grane osiguranja iznosili su u razdoblju od 1. jula 1922. do 31. decembra 1929. kako sledi:

Digitized by Google

PRIHODI:

Prinos za slučaj nesreće	Din.		418.973.786.64
Dotacija Pokrajinskog pok. sklada u Ljubljani	„		10.535.573.13
Kamati	„		22.037.117.41
Kamati od vrednosnih papira	„		301.582.68
Dobitak na tečaju vrednosnih papira	„		123.434.72
Pad glavničnog pokrića starih renta	„		8.525.193.55
Dohodak od nekretnina	„		18.156.373.74
Dohodak od plativih tiskanica	„		25.355.50
Dohodak od naklade knjiga	„		60.427.50
Dohodak od zdravstvenih potrepština	„		121.238.57
Naknadno propisani prinos Hrvatske i Slavonije	„		265.800.27
Poslovni manjak 4.21%	„		20.155.987.57
	Ukupno Din.		499.281.871.28

RASHODI:

Nove rente po ZOR	20.37%	Din.	97,616.903.43		
Rente po §-u 204. Bosna i Herc.	0.16%	„	737.899.30		
Rente po §-u 204. Srbija i Crna Gora	0.21%	„	988.979.27		
Stare rente Hrvatske i Slav.	0.88%	„	4,222.922.11		
Stare rente Vojvodine	0.51%	„	2,461.177.77		
Stare rente Slovenije	0.67%	„	3,227.284.17		
Stare rente željezn. Slovenije	0.28%	„	1,321.582.52	Din.	110,576.748.57
Dodatak na skupoću renta §. 204. Srbija i Crna Gora	0.02%	Din.	69.212.64		
Dodatak na skupoću renta §. 204. Bosna i Hercegovina	0.03%	„	131.673.67		
Dodatak na skupoću renta Hrvatske i Slavonije	0.90%	„	4,331.218.65		
Dodatak na skupoću renta Vojvodine	0.60%	„	2,879.189.19		
Dodatak na skupoću renta Slovenije	1.75%	„	8,386.626.88		
Dodatak na skupoću renta željezničara Slovenije	0.31%	„	1,490.642.67	„	17,288.563.70
Otpravnine po ZOR		Din.	3.009.—		
Otpravnine renta Hrvatske i Slavonije	0.01%	„	53.033.40		
Otpravnine renta Vojvodine		„	4.313.60		
Otpravnine renta Slovenije	0.05%	„	240.461.34	„	300.817.34
Hranarine	2.03%			„	9,736.897.18
Bolnički troškovi	1.06%			„	5.100.823.51
Troškovi uzdržavanja stanice za naknad. lečenje ozleđenih	0.06%			„	286.934.01
Troškovi uzdržavanja ambulatorija §. 235. Statuta	1.27%			„	6.100.902.11
Troškovi kupališta i sanator.	0.08%			„	367.875.54
Pogrebne pripomoći	0.24%			„	1.130.390.24
Apotekarski troškovi	1.57%			„	7.508.293.96
Lekarski troškovi	2.64%			„	12.631.232.88
Izvanredni manipul. troškovi	0.65%			„	3.115.522.09
Upravni troškovi	10.26%			„	49.168.064.96
Upravni troškovi §. 235. St.	6.28%			„	30.082.474.71
Otpis inventara	0.13%			„	643.514.78
				Prenos Din.	254.039.055.58

Digitized by Google

		Prenos Din.	254.039.055.58
Otpis od invent. §. 235. St.	0.27%	Din.	1.314.188.61
Uzdržavanje nekretnina . .	0.53%	„	2.535.290.63
Amortizacija nekretnina . .	0.63%	„	3.033.751.31
Radnička Zaštita	0.04%	„	185.557.07
Povišenje glavn. pokrića .	49.26%	„	236.014.578.—
Osig. premija §. 207. ZOR.	0.05%	„	218.084.64
Dotacija za gl. pokriće renta Srbija, Bosna i t. d. . . .	0.07%	„	358.999.38
Gubitak na ulozima kod novčanih zavoda	0.14%	„	644.168.79
Razni rashod	0.20%	„	938.197.27
Ukupno	104.21%	Din.	499.281.871.28

III. Uzroci deficita u grani osiguranja za nesrećni slučaj:

U god. 1929. nastali deficit u ovoj grani osiguranja prouzročen je u glavnom usled vanrednog porasta glavničnog pokrića renta.

Kapitalno pokriće renta koncem 1929. god. pokazuje prema kapitalnom pokriću renta ranijih godina vanredan prirast, koji iziskuje pobliže obrazloženje.

Kapitalno pokriće iznosilo je naime:

godine	1926.	1927.	1928.	1929. zaokr.
		Za stare rente:		
Hrvatske	4,250.000	3,968.000	3,802.000	3,615.000
Vojvodine	995.000	939.000	912.000	1,008.000
Slovenačke i Dalmacije	4,198.000	4,044.000	3,813.000	3,213.000
Srbije i Bosne	1,399.000	1,388.000	1,368.000	1,374.000
Svega za stare rente . .	10,842.000	10,339.000	9,895.000	9,210.000
		Za nove rente po ZOR.		
	130,034.000	161,370.000	192,974.000	236,015.000
Sveukupno	140,876.000	171,709.000	202,869.000	245,225.000
Prirast pokrića iznosi dakle za stare i nove rente ukupno		30,833.000	31,160.000	42,356.000
a prirast pokrića za rente po ZOR. ovaj prirast preostao je: . . .		31,336.000	31,604.000	43,041.000
a) od pokrića ličnih renta iz nesreća računske godine		29,804.000	36,117.000	41,377.000
b) porodičnih renta iz nesreća računske godine		10,600.000	10,027.000	12,705.000
		40,404.000	46,144.000	54,082.000
po odbitku smanjenja pokrića ličnih renta iz nesreća ranijih godina . .		8,907.000	12,704.000	9,605.000
porodičnih renta		161.000	1,836.000	1,437.000
	Svega	9,068.000	14,540.000	11,042.000

Povećanje pokrića za nove rente u računskoj godini bilo je za 7,938.000 Din. veće nego u prošloj godini, a opadanje pokrića renta iz ranijih godina za 3,498.000 Din. manje, toga radi se je prirast pokrića povećao prema prošloj godini za 11,437.000 Din.

Od ovog povećanja otpada na: povećanje iznosa renta zbog presuda sudova radničkog osiguranja, oko 3,220.000 Din., povećanje broja nesreća zbog povećanog broja osiguranih lica 4,060.000 Din., veći relativni broj nesreća u ovoj godini 3,878.000 Din., pored toga smanjio se otpad starih renta za 278.000 Din. U 1928. god. otpad starih renta povećao se je za 5,472.000 Din. i na taj način u toj godini skoro u celosti izravnao, kako povećanje pokrića zbog većeg broja osiguranih lica od 4,080.000 Din., tako i povećanje relativnog broja nesreća sa većim pokrićem od 1,660.000 Din.

Digitized by Google

Povećanje relativnog broja nesreća prekomerno je, što se vidi već iz postotka prinosa, koji je potreban za pokriće novih renta. Taj postotak iznosio je 1926. god. 65.67%, 1927. god. 68.98%, 1928. god. 71.54%, a 1929. god. 77.07%, ma da se odnos visine pokrića do visine novih renta (6 : 1) nije izmenio. Kako troškovi lečenja, hranarine i upravni troškovi iziskuju normalno skoro 30% prinosa, može se za kapitalno pokriće novih renta utrošiti najviše 70% prinosa, a da ne bude deficita od novih nesrećnih slučajeva.

Opadanje pokrića iz ranijih godina, zajedno sa kamatima prikupljenog pokrića treba da dade sretstava za isplatu renta i potpora iz ranijih godina. Ako su računske osnovice prikladne, onda ovakvo sravnenje ne pokazuje ni viška ni manjka.

Kod starih renta u tom pogledu dobijemo sledeću sliku raspoloživih kamata:

		1927.	1928.	1929. g.
	Din.	552.000	524.000	491.000
smanjenje pokrića	„	491.000	425.000	691.000
Ukupno . . .	„	1,043.000	949.000	1,182.000
utrošeno za rente i otpravnine . . .	„	1,313.000	1.177.000	1,201.000
više utrošeno	Din.	270.000	228.000	19.000

Veći utrošak 1927. i 1928. god. otpada ali u glavnom na one dodatke na skupoću, koji u bilansi nisu mogli biti odvojeni od rente tako, da je opadanje pokrića starih renta u glavnom normalno.

Kod renta po ZOR naprotiv iznosi smanjenje kap. pokrića za rente ranijih godina . . . . . Din. 9,068.000 14,540.000 11,042.000
isplata renta ranijih godina cca . . „ 12,074.000 14,907.000 18,146.000
Manjak koji treba kamati da pokriju Din. 3,006.000 367.000 7,104.000
Pošto iznose računski kamati . . . „ 7,615.000 9,338.000 11,316.000
preostaje kod ranijih renta višak od Din. 4,609.000 8,971.000 4,212.000

Ako uzmemo u obzir vanredno povećanje renta u 1929. god. zbog presuda sudova radničkog osiguranja za 322.000 Din. godišnje, koje je umanjilo smanjenje kapitalnog pokrića s tog razloga za 3,220.000 Din., to bi višak kamata 1929. godine bez tog povećanja iznosio 7.754.000 Din. i bio samo za 1,210.000 Din. manji od prošle godine. Ovaj višak pokazuje se samo kod ličnih renta, budući da porodične rente pokazuju manjak od oko 1,000.000 Din. godišnje.

Sam ovaj višak pokazuje, da je opadanje ličnih renta prema praksi Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koja je stroža od austrijske prakse, veće nego što to predvidjaju računske osnovice Središnjeg ureda, koje su zasnovane još na austrijskoj praksi. Pošto stare rente ne pokazuju osetnog viška, razlika je nastala predasvim u prvim godinama iza nesrećnog slučaja, u kojima je praksa dosudjivanja rente od presudnog značaja. I ako će delovanje sudova radničkog osiguranja omiliti praksu Središnjeg ureda, ipak će revizija računskih osnovica omogućiti kod ličnih renta u prvim godinama iza nesreće, smanjenje potrebnog kapitalnog pokrića i time donekle pokriti manjak koji se dosada u toj grani pokazao.

Naročito se može očekivati, da će se osetno smanjiti pokriće za nove rente i time izbeći povišenje prinosne tarife, koju bi inače rezultati 1929. god. iziskivali, ako bi se morali smatrati tipičnima.

Povećanje kapitalnog pokrića podudara se i sa povećanim stvarnim izdacima grane nesreće za rente i hranarine. U tehničkoj bilanci sadržato je naime:

31. decembra		1926.	1927.	1928.	1929. god.
porodičnih renta .	Din.	3,600.000	4,775.000	5.660.000	7,098.000
stalnih renta . . .	„	4,176.000	6,153.000	7,636.000	9,497.000
privremenih renta .	„	6,384.000	6,485.000	7,749.000	9,149.000
lečevnih renta . .	„	804.000	792.000	871.000	916.000
renta	Din.	14,964.000	18,205.000	21,916.000	26,660.000
hranarine	„	1,551.000	1,779.000	1,745.000	2,064.000
Ukupno . . .	Din.	16,515.000	19,984.000	23,661.000	28,724.000

Digitized by Google

U računu gubitka i dobitka iskazano je

za godinu		1927.	1928.	1929.
isplaćenih renta	Din.	16,965.000	20,495.000	25,498.000
isplaćenih hranarina	„	1,283.000	1,563.000	1,864.000
isplaćenih bolničkih i sanator. troškova	„	817.000	1,073.000	1,406.000
Ukupno	Din.	19,065.000	23,131.000	28,768.000

Isplaćene rente i hranarine tokom godine treba da budu približno jednake proseku visine rente na početku i na kraju godine, što iznosi prema bilanci za rente 1927. god. Din. 16,585.000, 1928. god. Din. 20,061.000, 1929. g. Din. 24,288.000.

Razlika u 1929. godini posledica je vanrednih naknadnih plaćanja za ranije godine prema presudama sudova radničkog osiguranja u visini od 824.000 Din. Ako dodamo ovaj iznos napred označenom t. j. Din. 24,288.000 imamo Din. 25,112.000, kao iznos rente u 1929. god.

Iznos renta prema tehničkoj bilanci treba još povisiti za one rente, čiji iznos nije bio utvrdjen, već se vrednost mogla samo proceniti, u približnoj visini 230.000 Din. tako, da se rente unešene u tehničku bilancu podudaraju sa isplaćenim iznosom rente.

Kod sravnjivanja iznosa hranarine u tehničkoj bilanci i u računu gubitka i dobitka treba imati u vidu, da tehnička bilanca sadržaje i hranarinu, koja bi pripala za vreme lečenja u bolnici, a sa druge strane, da jedan deo troškova bolničkog lečenja otpada i na uživaoce lečevnih renta. Ako se to uvaži nema neskladnosti izmedju faktično isplaćenih hranarina i iznosa unešenih u tehničku bilancu.

Radi kontrole visine renta sadržanih u tehničkoj bilanci sravnićemo u tu bilancu unešene iznose još sa 6-strukim izdacima za mesec decembar 1929. i januar 1930., koji treba da su približno jednaki iznosima predvidjenim u tehničkoj bilanci.

Izdaci za rente u ta dva meseca preračunati na celu godinu iznose kod Središnjeg ureda 16,309.000 kod mesnih organa 11,080.000 ukupno 27,389.000, izdaci za hranarinu 2,175.000, za bolnice 1,014.000 Din. Izdaci za rente u decembru i januaru su dakle za 729.000 Din. veći od izdataka prema tehničkoj bilanci, ako uračunamo procene za oko 530.000 Din. Ako uzmemo u obzir, da ima u izdacima za rente 1929. god. 824.000 Din. naknadnih isplata po presudama sudova radničkog osiguranja, tada je i ova razlika dovoljno objašnjena, tako da se može kazati da je iznos u tehničku bilancu unešenih renta u skladu sa iznosom tekućih izdataka za rente krajem 1929. godine.

Nepovoljnije još, nego sravnjivanje samog kapitalnog pokrića je za 1929. god. sravnjivanje računa dobitka i gubitka.

Dok je prošla godina pokazivala u grani nesreće višak od 850.124 Din., ova godina pokazuje manjak od blizu 15 milijuna Dinara.

Ova velika razlika u poslovanju je delom posledica nepredvidjenih slučajnih okolnosti, a samo jednim delom posledica povećanog broja nesreća i nepovoljnijeg razvoja u kapitalnom pokriću.

Prvo je u prošloj godini pokazivan vanredan prihod od 3,410.651 Din. za prinose Južne železnice, dok je u ovoj godini samo zbog povećanja renta po presudama sudova radničkog osiguranja utrošeno 1,145.739 Din. više, a rezervisano 3,220.000 Din. više tako, da pokazuje ostalo poslovanje samo još za 7,100.000 Din. nepovoljniji uspjeh nego prošle godine.

Ako izostavimo slučajna povećanja deficita zbog presuda sudova radničkog osiguranja u ovoj godini, ostaje manjak od 9,700.000.— Din., koji proizlazi iz normalnog poslovanja. Kao jedan izvor tog deficita pokazuje se davanje dodataka na skupoću bez odgovarajućeg prihoda. Ma da iznose ti dodaci 2,554.920 Din., oni ne terete sa tim iznosom račun gubitka i dobitka, jer su dodaci na skupoću za Sloveniju u celosti pokriveni prihodima iz Pokr. pokojninskog sklada tako, da ostaje samo 995.150 Din. na teret grane osiguranja za slučaj nesreće t. j. samo 1·4% propisanog prinosa za slučaj nesreće. Kod ovakvog iznosa ne bi se preporučivalo uvodjenje posebnog prireza za ove dodatke, u smislu

Digitized by Google

§-a 206. ZOR. čak ni onda, ako bi se ti dodaci povisili za ⅓ t. j. na maksimalni zakonom predvidjeni iznos.

Kao delomični uzrok deficita može se smatrati i nedovoljan prihod od imovine, koji bi bio za uzdržavanje 6%-tne kamatne stope u računu kapitalnog pokrića i sadanje niske prinosne tarife potrebau.

Netto prihod imovine u grani osiguranja za nesrećni slučaj iznosio je naime zaokruženo:

u godini	1926.	1927.	1928.	1929.
	Din. 4,960.000.—	7,062.000.—	8,224.000.—	9,895.000.—

dok bi 6% ukamaćenje kapitalnog pokri ća renta za isto doba iziskivalo sledeći prihod:

Din. 7,667.000.—	9,587.000.—	11,239.000.—	13,442.000.—

Prema tome pokazuje faktični prihod imovine manjak od

Din. 2,707.000.—	2,525.000.—	3,015.000.—	3,547.000.—

Ovaj je manjak jednim delom u istinu posledica vanrednih rashoda u visini od Din. 1,953.860.— u godini 1928., odnosno Din. 951.100.— u god. 1929., a malim delom i nepokrivenog deficita u samom kapitalnom pokriću renta, te što nekretnine zbog većih troškova uzdržavanja i opravki i vanrednih otpisa ne nose punih 6% kamata.

Mesni organi plaćaju doduše za svoja dugovanja 6%, a ulozi kod banaka, pošto su nevezani nose takodjer samo 6% kamata.

Glavni razlog nedovoljnog prihoda od imovine te grane osiguranja leži u tome, što jedan znatan deo imovine uopće ne nosi kamata, a to su neplaćeni zaostaci na prinosima, koji prosečno iznose oko 25,000.000.— Din., a gubitak kamata na iste, iznosi oko 1 i ½ milijuna dinara godišnje.

Ovom manjku prihoda od imovine te grane osiguranja može se izbeći za buduće samo na taj način, da se za onaj deo imovine, za koji je to moguće, traži veće ukamaćenje od 6%, i to vezanjem jednog dela uložaka kod banaka I. reda, na stanovite otkazne rokove uz 6½% i 7% ukamaćenje, te ulaganjem jednog dela raspoložive imovine u državne pupilarno sigurne hartije od vrednosti uz 7½% do 8½% prosečnog dohotka.

Nepovoljan po granu nesreće je i obračun s mesnim organima, odnosno sa bolesničkom granom osiguranja u pogledu troškova uzdržavanja ambulanata i lečničkih troškova, a prema postojećim propisima, koje bi trebalo izmeniti prema stvarnoj upotrebi ambulanata i lekara od 5. nedelje iza nesreće dalje, čime bi grana nesreće uštedila 1 do 2 milijuna dinara godišnje.

Ako otstranimo ova dva uzroka nedovoljnog prihoda od imovine, i ako sprečimo prekomerno povećanje upravnih troškova, ostaje prema rezultatu tekuće godine još oko 5 milijuna nepokrivenog deficita.

Radi pokrića ovog deficita u budućim godinama, ipak ne smatramo potrebnim povećanje prinosne tarife, jer će sama nova tablica opasnosti povećati dosadanje nedovoljne prinose za oko 7% tako, da sledeće godine ne bi trebalo pokazivati veće nove deficite. Pokriće dosadanjih deficita moglo bi se rezervirati za reviziju računskih osnovica, od koje se može očekivati veće smanjenje kapitalnog pokrića.

IV. Osiguranje za starost, iznemoglost i smrt.

Ova vrst osiguranja provodi se tek. od 1. aprila 1928. god. samo za državne dnevničare, a na osnovu Pravilnika g. Ministra finansija broj 11.281.

Od 1. aprila 1928. do 31. decembra 1929. propisani prinosi iznose u toj grani osiguranja Din. 8,870.512.74. K tomu kamatni dohodak na ubrane prinose Din. 220.314.56 čini ukupno Din. 9,090.827.30.

Potonja svota smanjila se je za bonifikacije po §-u 235. Statuta u korist grane osiguranja za slučaj bolesti i to:

za bonifikaciju upravnih troškova	Din. 775.762.62 =	8.5%
za bonifikaciju troškova za uzdržavanje ambulatorija u vezi sa provadjanjem preventivnih mera za sprečavanje invaliditeta	Din. 115.221.15 =	1.3%
Prenos	Din. 890.983.77 =	9.8%

Digitized by Google

	Prenos Din.	890.983.77 =	9.8%
za bonifikaciju troškova za otpis od inventara u vezi sa provadjanjem preventivnih mera za sprečavanje invaliditeta	Din.	27.842.46 =	0.3%
	Ukupno Din.	918.826.23 =	10.1%

te je po odbitku potonjih bonifikacija ostalo još Din. 8,172.001.07 kao fond ove grane osiguranja.

Fond te grane osiguranja u iznosu od Din. 8,172.001.07 iskazan je u bilanci grane osiguranja za nesrećni slučaj u pasivi.

V. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Aktiva Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika iznosi 31. decembra 1929. Din. 70.868.804.44, a sastoji se iz potraživanja od grane osiguranja za nesrećni slučaj i iz potraživanja od mesnih organa Središnjeg ureda za dužne prinose. Pasiva iznosi Din. 71,539.946.—, a sastoji se iz glavničnog pokrića po njemu preuzetih obaveza do 31. decembra 1929. Razlika izmedju pasive i aktive u iznosu od Din. 671.141.56 sačinjava deficit penzionog fonda sa 31. decembra 1929.

Deficit Penzionog fonda iznosio je u godini 1929. Din. 1,181.921.33. Odbivši od tog deficita suficit iz prijašnjih godina u iznosu od Din. 510.779.77, ostaje koncem 1929. godine nepokriven deficit od Din. 671.141.56. Svi prihodi i rashodi Penzionog fonda navedeni su u računu gubitka i dobitka detaljno prema pojedinoj vrsti prihoda i rashoda.

Premijska rezerva penzionog fonda pokazuje u poslednjim godinama, kad su prestala vanredna uračunavanja godina službe, normalan i čak povoljan razvoj. Rezerva je iznosila na bazi 6% računskih osnova u godinama:

	1926.	1927.	1928.	1929.
Din.	53,283.349	58,145.239	62,481.161	67,241.556
Prirast je bio dakle ravnomeran naime		4,861.890	4,335.922	4,760.395
Poslovanje penzionog fonda zbog neizmenjene visine prinosa pokazivalo je u to vreme, i ako je ukamaćivanje podbacilo, viškove od		3,023.420	3,608.922	3,116.467
kod prinosa od		6,599.552	6,644.988	6,875.888

Moglo bi se pomisliti na smanjenje prinosne stope, pošto je raniji deficit nestao; ali smanjenje se danas ipak još ne preporučuje, prvo s razloga, što gornja premijska rezerva sadržaje pokriće samo za stvarno priznate godine službe, a ne i za one godine, koje dosada nisu priznate, ali koje treba prema Službenom pravilniku bezuslovno priznati prilikom penzioniranja. Treba uračunati i te godine. To je ove godine u glavnome učinjeno i zbog toga se je redovita premijska rezerva povećala za Din. 4,298.390.— t. j. povisila na Din. 71,539.946.—.

Unošenjem ove rezerve u bilancu, nastao je manjak od 1,181.921.33 Din. tako, da bilanca za 1929. god. po odbitku viška iz ranijih godina iskazuje nepokriveni deficit od 671,141.56 Din. Ovakav manjak ne bi sprečavao smanjenje prinosne stope, koja je ustanovljena još na osnovu 4% kamatnjaka i iznosi 20%, ali treba imati u vidu, da je godine 1930. izmenjen Službeni pravilnik u toliko, što se i mesni dodaci i fukncionalni dodaci uračunavaju u penziju. Ako bi se ova izmena provela već krajem 1929. god., ona bi iziskivala povećanje premijske rezerve za 7,790.012.— Din. t. j. povisila bi se na 79,329.958 Din., a nepokriveni deficit popeo bi se na 8,461.153 Din. Kako će se zbog ovog uračunavanja i budući suficiti smanjiti, to će trebati 3 do 4 godine, da se ovaj deficit pokrije sa dosadanjom prinosnom stopom.

VI Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

a) Lečilište Brestovac kraj Zagreba. Ovo lečilište zaključilo je svoje poslovanje u god. 1929. sa deficitom od Din. 298.916.22 (u g. 1928 Din. 520.266.08).

Prihod i rashod ovog lečilišta iznosio je u god. 1929. kako sledi:

Digitized by Google

PRIHOD:

Opskrbne pristojbe pacijenata	Din.	3.207.818.45
Prihod od vrta	„	36.817.63
Prihod od živog inventara	„	13.591.20
Prihod od lekarskih pristojba privat. pacijenata	„	35.794.10
Razni primici	„	6.076.85
Poslovni manjak	„	298.916.22
	Ukupno Din.	3.599.014.45

RASHOD:

Troškovi opskrbe (prehrana)	Din.	1.448.279.64
Troškovi uprave	„	604.617.37
Troškovi ogreva	„	136.817.39
Troškovi osvetlenja	„	63.349.55
Najamnina za nekretnine	„	557.547.56
Najamnina za invalidske barake	„	65.988.75
Lekarski troškovi	„	197.157.05
Apotekarski troškovi	„	13.522.28
Kamatni troškovi na obrtni kapital	„	177.718.74
Troškovi uzdržavanja cesta	„	41.928.92
Troškovi uzdržavanja parka i puteva	„	8.242.74
Otpis od vrednosti inventara	„	204.245 41
Troškovi drvorezbarije	„	15.130 16
Otpis od vrednosti knjižnice	„	4.878 36
Troškovi pčelarstva	„	38.90
Troškovi uzdržavanja inventara	„	56.627.06
Troškovi uzdržavanja autovozila	„	2.924.57
	Ukupno Din.	3.599.014.45

U god. 1929. imali su u tom lečilištu lečeni i opskrbljivani pacijenti 41.058 opskrbnih dana i to: Privatni pacijenti 2.741 opskrbni dan, a članovi pacijenti 38.317 opskrbnih dana. Opskrbna pristojba iznosila je u god. 1929. za privatne pacijente Din. 135.— a za osigurane članove Din. 75.— dnevno.

Hrana privatnih pacijenata i članova mesnih organa je jednaka.

Lečilišno osoblje imalo je u god. 1929. 19.157 opskrbnih dana. Ono osoblje, koje je uživalo istu hranu kao pacijenti imalo je 8493 opskrbnih dana, a osoblje, koje je uživalo jednostavniju hranu od pacijenata, imalo je 10.664 opskrbnih dana. Prema tome bilo je u god. 1929. za sve pacijente i za celokupno lečilišno osoblje svega 60.215 opskrbnih dana.

Troškovi prehrane pacijenata i osoblja iznosili su Din. 1,448.279.64 ili Din. 24.05 prosečno po opskrbnom danu i po osobi.

Obzirom na vrstu hrane i množinu obroka mora se napred spomenuti ukupni broj opskrbnih dana deliti na dve kategorije i to:

I. na pacijente i na osoblje, koje uživa istu vrstu hrane kao i pacijenti sa 5 obroka dnevno.

II. Na osoblje sa hranom iste vrsti, ali samo sa tri obroka dnevno.

Prema napred navedenoj kategorizaciji i množini dnevnih obroka iznose troškovi prehrane dnevno za jednu osobu u god. 1929. približno:

za osobe pod I.	Din.	25.56
za osobe pod II.	„	17.04

U god. 1928. iznosili su troškovi opskrbe (prehrane):

za osobe pod I.	„	26.65
za osobe pod II.	„	17.85

Ako se opskrbni troškovi (prehrane) osoblja i pacijenata t. j. D. 1,448.279.64 razdele sa brojem opskrbnih dana svih pacijenata t. j. privatnih i članova t. j. sa 41.058 dobije se Din. 35.27 kao dnevni trošak opskrbe (prehrane) jednog pacijenta. (u god. 1928. Din. 38.—).

Digitized by Google

Ukupni efektivni troškovi (prehrana, stan, ogrev, troškovi uprave, rasveta, lekarski troškovi, apotekarski troškovi i t. d.) iznosili su u godini 1929. Din. 3,599.014.45.

Ako se ova svota razdeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 41.058 dobije se Din. 87.65 kao prosečni režijski trošak po pacijentu dnevno (u god. 1928. Din. 97.61).

Prosečna dnevna opskrbna pristojba iznosila je Din. 78.12, a prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 112 dok je prosečna stanarina po pacijentu iznosila Din. 15.18, a kamati na obrtni kapital D. 4.32 ili Din. 19.50 ukupno dnevno.

Budući, da je broj kreveta u tom lečilištu u god. 1930. proširenjem odnosno nadogradnjom zgrade povišen na 150, ima nade, da će poslovanje u godini 1930. svršiti bez deficita.

b) Sanatorij Klenovnik kraj Ivanca u Hrv. Zagorju

Ovaj sanatorij zaključio je svoje poslovanje u god. 1929. sa deficitom od Din. 1,461.462.67 (u god. 1928. Din. 1,697.926.41).

Prihodi i rashodi spomenutog sanatorija iznosili su u g. 1929. kako sledi:

PRIHOD:

Opskrbne pristojbe	Din.	5,443.426.—
Prihod od vlastitog vrtlarstva	„	99.858.30
Dohodak od pčelarstva	„	13.733.50
Razni primici	„	2.609.25
Dohodak od voćarstva	„	14.050.20
Dohodak od svinjogojstva	„	24.290.34
Dohodak od šumarstva	„	10.063.26
Poslovni manjak	„	1,461.462.67
	Ukupno Din.	7,069.493.52

RASHOD:

Troškovi opskrbe (prehrana)	Din.	2,613.408.15
„ uprave	„	715.787.69
„ najamnine (kirije)	„	1,464.610.—
„ ogreva	„	459.922.38
„ osvetlenja	„	151.642.45
„ mljekarstva	„	52.011.75
„ poljoprivredne ekonomije	„	102.194.01
„ lekarski	„	262.098.24
„ lekova i zdrav. potrepština	„	36.712.25
„ autovozila	„	61.614.30
„ za uzdržavanje puteva i parka	„	24.483.05
„ za uzdržavanje cesta	„	18.088.38
„ otpisa od inventara	„	300.501.11
Prinosi za osiguranje osoblja	„	45.610.06
Radnički porez	„	48.036.70
Otpis od knjižnice	„	9.755.14
Troškovi za uzdržavanje inventara	„	115.811.85
Troškovi za uzdržavanje vinograda	„	28.470.06
Kamati na obrtni kapital	„	440.153.45
Troškovi marvogojstva	„	75.950.70
Troškovi peradarstva	„	42.631.80
	Ukupno Din.	7,069.493.52

U godini 1929. imali su u tom sanatoriju lečeni i opskrbljivani pacijenti opskrbnih dana: Pacijenti članovi 54.438, a privatni pacijenti 11.578 ili ukupno 66.016 dana. U g. 1929. iznosila je dnevna opskrbna pristojba po pacijentu: Za privatne pacijente Din. 120.—, a za osigurane članove Din. 75.—.

Hrana privatnih pacijenata i članova jednaka je.

Osoblje sanatorija imalo je opskrbnih dana: Ono osoblje, koje je uživalo istu hranu kao i pacijenti, 10.399, a osoblje, koje je uživalo jednostavniju hranu

Digitized by Google

od pacijenata 18.771, ili ukupno 29.170 opskrbnih dana. Prema tome bilo je za sve pacijente i za ukupno osoblje sanatorija 95.186 opskrbnih dana sveukupno.

Troškovi prehrane pacijenata i osoblja iznosili su Din. 2,613.408.15 ili Din. 27.46 (u god. 1928. Din. 27.89) prosečno po opskrbnom danu i po osobi.

Obzirom na vrst hrane i množinu obroka mora se navedeni ukupni broj opskrbnih dana deliti na dve kategorije i to:

I. na pacijente i na osoblje, koje uživa istu vrst hrane kao i pacijenti sa pet obroka dnevno.

II. na osoblje sa hranom iste vrsti, ali samo sa tri obroka dnevno.

Prema navedenoj kategorizaciji i množini dnevnih obroka iznose troškovi prehrane dnevno po osobi:

za osobe pod I. Din. 29.38 (u god. 1928. Din. 29.90)

za osobe pod II. Din. 19.62 (u god. 1928. Din. 19.97).

Ako se troškovi opskrbe (prehrane) pacijenata i osoblja t. j. D. 2,613.408.15 razdele sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata bez razlike t. j. sa 66.016 dobije se Din. 39.59 (u god. 1928. Din. 40.15) kao dnevni troškovi opskrbe (prehrane) jednog pacijenta.

Ukupni troškovi izdržavanja ovog sanatorija iznosili su u godini 1929. Din. 7,069.493.52.

Ako se ova svota razdeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 66.016 dobije se Din. 107.09 kao prosečni režijski trošak po pacijentu dnevno.

Prosečna dnevna opskrbna pristojba po pacijentu iznosila je Din. 82.46 (u god. 1928. Din. 84.11), a prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 181 (u god. 1928. 158), dok je prosečna stanarina po pacijentu iznosila Din. 22.18 (u god. 1928. Din. 25.33), a kamati na obrtni kapital Din. 6.67 (u god. 1928. Din. 6.17) ili ukupno Din. 28.85 dnevno (u god. 1928. Din. 31.50).

c) Oporavilište Kasindo kraj Sarajeva:

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu.

Sveukupni rashodi spomenutog oporavilišta iznosili su u god. 1929.	Din.	3,915.927.40
dok su sveukupni prihodi u istoj godini iznosili	„	3,684.721.99
prema tome završilo je poslovanje spomenutog oporavilišta u god. 1929. sa poslovnim manjkom od	„	231.205.41

Prihodi i rashodi tog oporavilišta iznosili su u godini 1929. po pojedinim naslovima.

PRIHOD:

Opskrbne pristojbe pacijenata	Din.	3,599.000.—
Prihod od autovozila	„	27.657.50
Prihod od marvogojstva	„	5.851.20
Prihod od vrtljarstva	„	990.75
Prihod od eksploatacije uglja	„	51.222.54
Poslovni manjak	„	231.205.41
	Ukupno Din.	3,915.927.40

RASHOD:

Troškovi opskrbe (prehrane)	Din.	1,735.192.72
„ uprave	„	456.294.73
„ rasvete	„	61.279.75
„ uzdržavanja zgrada	„	31.005.57
„ uzdržavanja parka i cesta	„	94.297.85
„ uzdržavanja svinjogojstva	„	6.687.50
„ uzdržavanja peradarstva	„	380.45
„ konjskog pogona	„	3.051.80
„ lekova i zdravstvenih potrepština	„	59.873.87
„ lekara i bolničara	„	165.965.08
	Prenos Din.	2,614.029.32

Digitized by Google

	Prenos Din.	2.614.029.32
Troškovi ogreva	„	171.333.10
„ čitaonice	„	2.621.50
„ najamnine (kirije)	„	508.128.—
„ kamata	„	267.943.65
„ razni izdaci	„	24.059.49
„ prinosa osiguranja, porezi i doprinos za penzioni fond za osoblje	„	112.375.74
„ otpisa od inventara	„	215.436.60
	Ukupno Din.	3.915.927.40

U g. 1929. imali su u tom oporavilištu lečeni i opskrbljivani pacijenti 51.519 opskrbnih dana. Osoblje oporavilišta imalo je 15.738 opskrbnih dana ili sveukupno 67.257.

Opskrba (prehrana) pacijenata i lečilišnog osoblja iznosila je D. 1.735.192.72 t. j. Din. 25.80 po osobi dnevno. Ako se napred navedeni sveukupni rashodi od Din. 3,915.927.40 razdele sa opskrbnim danima pacijenata, t. j. sa 51.519 dobije se Din. 76.— kao prosečni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1928. Din. 82.52).

Opskrbne pristojbe što su ih mesni organi za svoje članove tom oporavilištu plaćali iznosile su Din. 70.— po opskrbnom danu za pojedinog člana. Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 141, dok je prosečna stanarina po pacijentu iznosila Din. 9.86, a kamati na obrtni kapital Din. 5.20 ili ukupno D. 15.06.

d) Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Prihodi toga oporavilišta iznosili su u god. 1929.:

opskrbne pristojbe	Din.	507.780.—
razni prihodi	„	5.371.—
	Ukupno Din.	513.151.—

Troškovi uzdržavanja spomenutog oporavilišta iznosili su u god. 1929.:

1. Opskrba (prehrana) pacijenata	Din.	205.939.05
2. Opskrba (prehrana) lečilišnog osoblja	„	55.971.09
3. Prinadležnosti lečilišnog osoblja	„	51.835.—
4. Putni troškovi i dnevnice službenika	„	2.298.—
5. Prinosi za osiguranje osoblja	„	8.483.—
6. Ogrev i osvetlenje	„	22.445.56
7. Pisarničke potrepštine	„	7.371.70
8. Zdravstvene potrepštine i lekovi	„	4.375.69
9. Najamnina za zgradu	„	28.098.—
10. Troškovi pranja rublja i čišćenja prostorija, te ostali razni troškovi	„	48.010.58
	Din.	434.827.67
Prema tome ukazuje se višak od	Din.	78.323.33
	Ukupno Din.	513.151.—

U god. 1929. lečeno je i opskrbljeno u spomenutom oporavilištu 159 članova Okružnog ureda u Ljubljani sa 5.470 opskrbnih dana i 84 člana drugih Okružnih ureda sa 2.993 opskrbnih dana. Prema tome lečeno je i opskrbljivano svega 243 člana sa 8.463 opskrbnih dana.

Lečilišno osoblje imalo je 2.090 opskrbnih dana, prema tome bilo je opskrbnih dana pacijenata i lečilišnog osoblja ukupno 10.553. Ako se troškovi prehrane pacijenata i lečilišnog osoblja u ukupnom iznosu od Din. 261.910.14 podele sa brojem opskrbnih dana pacijenata dobije se Din. 30.95 (u god. 1928. Din. 29.78), kao opskrbni troškovi po jednom pacijentu dnevno. Ako se spomenuti opskrbni troškovi podele sa brojem opskrbnih dana pacijenata i lečilišnog osoblja, dobije se 24.82 Din. (u god. 1928. Din. 24.88) kao prosečna dnevna opskrba po osobi. Ako se podele sveukupni troškovi uzdržavanja spomenutog lečilišta u iz-

Digitized by Google

nosu od Din. 434.827.67 sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 8.463, dobije se iznos od Din. 51.38 (u god. 1928. Din. 48.64) kao ukupni trošak uzdržavanja jednog pacijenta dnevno. Prosečno dnevno stanje bilo je 23 pacijenata. Prosečna stanarina iznosila je Din. 3.32 po pacijentu dnevno. Dnevna opskrbna pristojba iznosila je Din. 60.— po pacijentu.

e) Oporavilište Palić kraj Subotice.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Opskrbna pristojba u spomenutom oporavilištu iznosila je u god. 1929. Din. 55.— dnevno po pacijentu.

Sezona lečenja traje obično od 1. maja do 30. septembra svake godine. Prihodi toga oporavilišta iznosili su u god. 1929:

Opskrbne pristojbe pacijenata	Din.	322.520.—
Razni prihodi	„	1.520.—
Kamati na uloške	„	2.611.79
	Ukupno Din.	326.651.79

Troškovi uzdržavanja toga oporavilišta iznosili su u god. 1929.:

1. Troškovi za prehranu pacijenata i službenog osoblja . . .	Din.	145.970.87
2. Lekarski troškovi	„	10.000.—
3. Lekovi i zdravstvene potrepštine	„	11.866.86
4. Otpis od inventara	„	6.191.53
5. Troškovi administracije	„	51.543.64
6. Razni izdaci	„	3.761.40
7. Stanarina	„	25.816.—
8. Poslovni višak	„	71.501.49
	Ukupno Din.	326.651.79

Ovaj višak je pripojen viščima iz prijašnjih godina. Koncem godine 1929. iznosio je fond ovih viškova zajedno sa osnovnom glavnicom Din. 701.443.28.

U god. 1929. lečen i opskrbljivan je u tom oporavilištu 241 član sa 5.864 opskrbnih dana.

Sveukupni troškovi uzdržavanja toga Oporavilišta iznosili su u god. 1929. Din. 255.150.30.

Ako se ovi troškovi razdele sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 5.864 dobije se Din. 43.51 kao ukupni režijski trošak po pacijentu dnevno, od kojega troška otpada na jednog pacijenta dnevno:

Troškova prehrane dnevno	Din.	24.89
„ uprave	„	13.19
„ lekova	„	2.02
„ lekara	„	1.71
Razni troškovi	„	1.70
	Ukupno Din.	43.51

kako je napred navedeno.

Ako se sveukupni prihod od Din. 326.651.79 razdeli sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 5.864 dobije se Din. 55.70 kao dnevni prihod po članu. Odbivši od toga prihoda dnevni trošak uzdržavanja jednog člana od Din. 43.51, ostaje Din. 12.19 kao čista dobit po članu dnevno. Stanarina iznosi po pacijentu dnevno 4.40 dinara.

f) Lečilište Stražilovo Banja Koviljača:

Ovo lečilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

Prihodi i rashodi ovog lečilišta iznosili su u god. 1929. kako sledi:

Digitized by Google

R A S H O D :

1.	Administrativni troškovi	Din.	86.192.87
2.	Ogrev	„	18.674.—
3.	Osvetlenje	„	5.838.50
4.	Uzdržavanje parka	„	4.518.—
5.	Zdrav. potrepštine	„	7.073.99
6.	Troškovi prehrane pacijenata	„	404.556.60
7.	Troškovi prehrane osoblja	„	30.665.—
8.	Stanarina	„	85.511.50
9.	Lekarski troškovi	„	67.592.50
10.	Razni troškovi	„	22.127.80
11.	Otpis od inventara	„	15.202.22
	Poslovni višak	„	42.991.57
		Ukupno Din.	790.944.55

P R I H O D :

Opskrbne pristojbe . . . . . Din. 790.944.55

U god. 1929. imali su u tom lečilištu lečeni pacijenti 10.546 opskrbnih dana. Hranu uzima lečilište uz ugovorenu cenu iz gostione.

Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata t. j. Din. 404.556.60 sa brojem opskrbnih dana pacijenata, dobije se Din. 38.36 kao dnevni trošak prehrane po pacijentu (u god. 1928. Din. 35.40).

Ako se razdele sveukupni troškovi uzdržavanja toga lječilišta t. j. Din. 747.952.98 sa brojem opskrbnih dana pacijenata, dobije se Din. 70.92 kao sveukupni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1928. Din. 75.50).

Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 29.

Stanarina iznosila je u godini 1929. prosečno dnevno po pacijentu Din. 8.11 (u god. 1928. Din. 6.96).

Dnevna opskrbna pristojba iznosila je u god. 1929. po pacijentu Din. 75.—.

g) Javno kupalište i zavod za fizikalno lečenje »Terapija« u Zagrebu, Mihanovićeva ul. 3.

Ovaj zavod stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Prihodi i rashodi toga zavoda iznosili su u godini 1929. kako sledi:

R A S H O D :

1.	Prinadležnosti službenika i lekara	Din.	476.143.22
2.	Porezi i prinosi za osig. službenika	„	39.297.96
3.	Provizije službenika	„	31.995.49
4.	Troškovi čišćenja	„	43.312.91
5.	„ osvetlenja i struje	„	89.988.57
6.	„ raznog potrošnog materijala	„	46.677.33
7.	„ otpisa od vrednosti inventara	„	57.509.17
8.	„ lekova	„	928.38
9.	„ stanarine	„	307.700.—
10.	„ centralnog grejanja, podavanja tople vode i pare	„	494.798.06
11.	„ sapuna	„	32.241.85
12.	„ mineralne soli	„	114.699.77
13.	„ štampanja kupališnih karata i ostalih tiskanica	„	30.596.97
14.	„ oglasa i reklama	„	60.211.30
15.	„ manjih popravaka	„	117.843.41
16.	Razni izdaci	„	10.874.77
		Ukupno Din.	1.954.819.16

P R I H O D :

Utržak raznih pristojba	Din.	1.412.857.—
Poslovni manjak	„	541.962.16
	Ukupno Din.	1.954.819.16

Digitized by Google

Budžetom toga kupališta za god. 1929. bio je predvidjen rashod u iznosu od Din. 1,592.460.—, a prihod od Din. 1,155.400 te deficit od Din. 437.060. Faktički rashod dosegao je medjutim Din. 1,954.819.16, a prihod Din. 1.412.857.—, te deficit 541.962.16. Prema tome povisio se je budžetom predvidjeni rashod i prihod, a srazmerno povišenom rashodu i prihodu povisio se je i deficit.

Prema podacima, koji Središnjem uredu već sada na raspolaganju stoje ima izgleda, da će poslovanje toga kupališta u god. 1930. biti povoljnije od onoga u god. 1929.

h) Radnička bolnica u Zavidoviću:

Ova bolnica stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Travniku. Zgrada u kojoj se nalazi bolnica, nije vlasništvo Središnjeg, a ni Okružnog ureda, već šumsko-industrijskog preduzeća »Krivaja« u Zavidoviću. Stoga Okružni ured u Travniku mora za uporabu zgrade plaćati stanarinu u iznosu od Din. 48.000.— godišnje, a povrh toga mora da snosi i troškove za uzdržavanje i popravljanje zgrade.

Spomenuta bolnica ne vodi za svoje poslovanje odelito knjigovodstvo, jer se knjigovodstveni poslovi za nju vrše kod Okružnog ureda u Travniku. U računu gubitka i dobitka Okružnog ureda u Travniku za god. 1929. iskazani su medju »rashodima« troškovi uzdržavanja spomenute bolnice pod naslovom »Račun uzdržavanja vlastite bolnice u Zavidoviću« sa Din. 525.535.48.

Troškovi uzdržavanja spomenute bolnice iznosili su godine 1929. po pojedinim naslovima rashoda:

1. Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	104.917.71
2. Prinadležnosti lekara	„	30.000.—
3. Troškovi lekova i zdrav. potrepština	„	67.582.50
4. Najamnina (kirija)	„	48.000.—
5. Troškovi uzdržavanja i popravka zgrada	„	33.394.67
6. Troškovi ogreva i osvetlenja	„	82.972.65
7. Troškovi desinfekcije i pranja rublja	„	3.919.50
8. Otpis od inventara i rublja	„	15.581.14
9. Troškovi opskrbe (prehrane) bolesnika i bolničkog osoblja	„	198.134.23
10. Razni troškovi	„	29.710.65
	Ukupno Din.	614.213.05
odbiv razne povrate i storna	„	88.677.57
	Ostaje Din.	525.535.48

kao faktični troškovi uzdržavanja spomenute bolnice.

U god. 1929. imali su pacijenti u toj bolnici 14.775 opskrbnih dana. Ako se razdele sveukupni troškovi bolnice u iznosu od Din. 525.535.48 sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 14.775, dobije se Din. 35.57 kao dnevni režijski trošak po pacijentu. Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata i bolničkog osoblja u iznosu od Din. 198.134.23 sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 14.775 dobije se Din. 13.41 kao dnevni trošak prehrane.

Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 40.

Stanarina i troškovi uzdržavanja zgrada iznosili su dnevno po pacijentu Din. 5.51.

Osim ove bolnice podržava taj ured još dve manje bolnice i to jednu u Zenici, a jednu u Olovu.

Sveukupni troškovi uzdržavanja one u Zenici iznosili su Din. 80.720.10, a one u Olovu Din. 24.858.40.

Radi neznatnog prometa u potonjim dvema bolnicama u godini 1929. se troškovi uzdržavanja istih ovdje ne detajliraju.

i) Radničke bolnice, koje stoje pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci.

1. Radnička bolnica u Drvaru imade 32 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznosili su u god. 1929.:

Digitized by Google

Prinadležnosti boln. osoblja, te porezi i prinosi za osig. istih	Din.	62.169.42
Prinadležnosti lekara	„	16.679.35
Najamnina (kirija)	„	12.600.—
Troškovi ogreva i osvetlenja	„	20.099.50
Troškovi opskrbe (prehrane)	„	158.390.49
Razni troškovi	„	13.350.40
	Din.	283.289.16
Odbiv troškove lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj t. j. 503 opskrbnih dana	„	16.753.13
Ostaje na teret grane osig. za slučaj bolesti . . . Ukupno	Din.	266.536.03

U bolnici lečilo se je 618 članova sa 8.669 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose ukupni troškovi uzdržavanja po članu Din. 32.68, a troškovi same prehrane Din. 18.27 dnevno po članu. Prosečno stanje bolesnika bilo je 23.75 dnevno.

2. Radnička bolnica u Srnetici imade 20 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznosili su godine 1929.:

Prinadležnosti boln. osoblja, te porez i prinosi za osigur. istih	Din.	15.373.16
Prinadležnosti lekara	„	15.557.88
Troškovi opskrbe (prehrane)	„	101.734.95
Razni troškovi	„	4.061.60
	Din.	136.727.59
Odbiv troškove lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj t. j. 327 opskrbnih dana	„	10.267.80
ostaje na teret grane osig. za slučaj bolesti . . . Ukupno	Din.	126.459.79

U bolnici lečilo se je 364 člana sa 4.352 opskrbna dana. Za jedan opskrbni dan iznose ukupni troškovi uzdržavanja po članu D. 31.42, dok troškovi same prehrane iznose Din. 23.37 dnevno po članu. Prosečno stanje bolesnika bilo je 11.92 dnevno.

3. Radnička bolnica u Tesliću imade 24 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznosili su god. 1929.:

Prinadležnosti boln. osoblja, te porez i prinosi za osigur. istih	Din.	39.330.62
Prinadležnosti lekara	„	14.140.20
Troškovi ogreva i osvetlenja	„	17.062.—
Troškovi opskrbe (prehrane)	„	111.512.16
Razni troškovi	„	6.751.87
	Din.	188.796.85
Odbiv troškove lečenja oziedjenika na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj t. j. 131 opskrbni dan	„	4.011.22
Ostaje na teret grane osiguranja za slučaj bolesti . . Ukupno	Din.	184.785.63

U bolnici lečilo se je 548 članova sa 6.162 opskrbna dana. Za jedan opskrbni dan iznose ukupni troškovi uzdržavanja po članu D. 30.64, dok troškovi same prehrane iznose Din. 18.10 dnevno.

Prosečno stanje bolesnika bilo je 16.88 dnevno.

4. Radnička bolnica u Gornjim Podgracima imade 10 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznosili su god. 1929.:

Prinadležnosti boln. osoblja te porez i prinosi za osigur. istih	Din.	11.987.16
Prinadležnosti lekara	„	12.424.28
Troškovi ogreva i osvetlenja	„	2.444.49
Troškovi opskrbe (prehrane)	„	58.102.90
Razni troškovi	„	3.982.47
	Din.	88.941.30
Odbiv troškove lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj t. j. 139 opskrbnih dana	„	3.682.11
Ostaje na teret grane osiguranja za slučaj bolesti . . Ukupno	Din.	85.259.19

Digitized by Google

U bolnici lečilo se je 284 člana sa 3.357 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose ukupni troškovi uzdržavanja po članu Din. 26.49, a troškovi same prehrane iznose Din. 17.31 dnevno po članu. Prosečno stanje bolesnika bilo je 9.19 dnevno.

Bolnica u Dobrljinu je u osnivanju, te je do kraja godine 1929. za početne troškove uredjenja potrošeno Din. 1.864.29.

Sveukupni troškovi uzdržavanja napred navedenih četiriju bolnica stojećih pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci iznosili su g. 1929. Din. 697.754.90, dok je broj opskrbnih dana bio 22.540. Za jedan opskrbni dan iznose prosečni ukupni troškovi uzdržavanja po članu Din. 31.04. Sveukupni troškovi prehrane za sve četiri bolnice iznosili su Din. 429.740.50, a za jednog bolesnika prosečno Din. 19.07 dnevno. Sveukupni lični rashodi t. j. prinadležnosti lekara i bolničkog osoblja iznosili su Din. 187.662.07, a za jednog bolesnika dnevno Din. 8.32. Ostali troškovi iznosili su Din. 82.216.62, a za jednog bolesnika prosečno dnevno Din. 3.65. U spomenutim bolnicama lečeno je god. 1929. 1.814 bolesnika. Na jednog bolesnika otpada prosečno 12.42 bolničkih dana. Prosečno dnevno stanje u svim bolnicama iznosilo je 61.75 bolesnika.

Spomenute bolnice ne priredjuju same hranu, već uzimaju gotova jela iz tvorničkih kantina uz ugovorene cene, stoga bolničko osoblje niti nema hrane u naravi. Zgrade u kojima su te bolnice smeštene, jesu vlasništvo šumskih preduzeća.

Stanarinu plaća Okružni ured u Banjaluci samo za bolnicu u Drvaru, a za one u Srnetici, Tesliću i Gornjim Podgracima ne plaća. Za onu u Srnetici ne plaća ni ogrev, ni osvetlenje, a za ostale plaća. Od sveukupnih troškova uzdržavanja ovih bolnica u iznosu od Din. 699.619.19 preknjižen je na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj iznos od Din. 34.714.26 za članove ozledjenike, koji su se u tim bolnicama u god. 1929. lečili, a ostatak od Din. 664.904.93 tereti granu osiguranja za slučaj bolesti.

VII. Podaci o propisu, uplati i zaostatku na prinosima

otštampani su u broju 11 »Radničke Zaštite« iz god. 1930. detaljno po mesnim organima, stoga ćemo ovde o tome navesti samo najglavnije sumarne podatke kako sledi:

U godini 1929. iznosio je propis svih vrsti prinosa i prireza po odbitku otpisa i povratka u gotovom Din. 398,541.011.96, a zaostatak na neubranim prinosima i prirezima iznosio je 31. decembra 1929. Din. 162,825.130.60 ili 40.86% od ukupnog propisa u god. 1929. Koncem god. 1928. iznosio je zaostatak na prinosima Din. 170,531.090.45 ili 45.80% od ukupnog propisa prinosa u god. 1928. Prema tome iznosio je zaostatak koncem god. 1929. manje za Din. 7,705.959.85 no koncem god. 1928. unatoč toga, što je propis prinosa u god. 1929. bio veći za Din. 26,182.614.94 od onoga u god. 1928., u kojoj godini je iznosio po odbitku otpisa i povrata u gotovom samo Din. 372,358.397.02.

Kako smo već u prošlogodišnjim izveštajima napomenuli može se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje 25% od ukupnog propisa u tekućoj godini smatrati minimalnim, dok se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje ⅓ ili 33⅓% od propisanog prinosa u tekućoj godini, još uvek može smatrati normalnim.

Ispod navedenog minimalnog normalnog 25% zaostatka na prinosima iznosi postotak zaostatka kod sledećih mesnih organa:

1. Kod bolesničke blagajne trg. društva »Merkur« u Zagrebu . . .	13.42%
2. Okružnog ureda Brod n/S.	16.95%
3. Okružnog ureda Sušak	19.54%
4. Trg. bol. in potpornog društva Ljubljana	21.01%
5. Okružnog ureda Vel. Bečkerek	21.30%
6. Okružnog ureda Ljubljana	23.07%
7. Okružnog ureda Banjaluka	23.15%

Ispod navedenog maksimalnog normalnog zaostatka od 33⅓% na prinosima iznosi postotak zaostatka kod sledećih mesnih organa:

Digitized by Google

Kod Okružnog ureda u Zagrebu	25.76%
Kod Bolesničke blagajne Trgovačke omladine u Beogradu	27.22%
Kod Okružnog ureda u Osеku	28.45%

Maksimalnu granicu navedenog normalnog zaostatka od 33⅓% prekoračili su sledeći mesni organi:

1.	Okružni ured u Somboru	sa 33.44%
2.	„ „ „ Sarajevu	„ 34.94%
3.	„ „ „ Vršcu	„ 35.86%
4.	„ „ „ Karlovcu	„ 38.83%
5.	„ „ „ Mostaru	„ 40.75%
6.	„ „ „ Travniku	„ 45.—%
7.	„ „ „ Splitu	„ 46.46%
8.	„ „ „ Varaždinu	„ 46.56%
9.	„ „ „ Dubrovniku	„ 47.12%
10.	„ „ „ Novom Sadu	„ 47.38%
11.	„ „ „ Belovaru	„ 48.40%
12.	„ „ „ Zemunu	„ 50.09%
13.	„ „ „ Subotici	„ 55.56%
14.	„ „ „ Nišu	„ 61.24%
15.	„ „ „ Tuzli	„ 75.03%
16.	„ „ „ Skoplju	„ 78.83%
17.	„ „ „ Beogradu	„ 83.37%

Prema tome je 31. decembra 1929. kod sedam mesnih organa procenat zaostatka na prinosima bio ispod minimalne granice normalnog zaostatka t. j. ispod 25%, kod tri mesna organa ispod maksimalne granice normalnog zaostatka t. j. preko 25%, ali ispod 33⅓%, dok je kod sedamnajst mesnih organa zaostatak na prinosima premašio maksimalnu granicu normale, t. j. bio je preko 33⅓% od propisanog prinosa u 1929. god.

Sveukupni propis prinosa i prireza iznosio je 1929. god. po odbitku otpisa Din. 398,541.011.96.

Maksimalna granica normalnog zaostatka od toga propisa prinosa i prireza t. j. 33⅓% iznosi Din. 132,847.003.98.

Prema tome je faktični zaostatak na prinosima 31. decembra 1929. bio veći za Din. 29,978.126.62 od maksimalne granice normalnog zaostatka.

Dug državnih nadleštava na prinosima dosegao je do konca god. 1929. iznos od Din. 21,148.976.20. Ako bi ovaj dug do konca godine 1929. bio podmiren, onda bi se iskazani zaostatak na prinosima koncem god. 1929. snizio na iznos od Din. 141,676.154.40 ili 35.55% od propisa u god. 1929.

Otpisani prinosi radi pogrešnog propisa, dubioznosti ili neuterivosti iznosili su 1929. god. kako sledi:

Prinosi za slučaj bolesti	Din.	14,626.446.18
Prinosi za slučaj nesreće	„	4,149.572.04
Prinosi za iznemoglost, starost i smrt	„	68.209.96
Prirezi za Berzu rada	„	694.071.28
Prirezi za Radničke komore	„	696.428.95
	Ukupno Din.	20,234.728.41

Prema tome iznosio je u god. 1929. propis prinosa i prireza brutto Din. 418,775.740.37 od kojega propisa otpisani prinosi i prirezi u iznosu od Dinara 20,234.728.41 iznose 4.83%. Detaljni podaci o otpisanim prinosima i prirezima po pojedinim mesnim organima u godini 1929. otštampani su u broju 11. Radničke Zaštite za god. 1930.

Ovde ćemo prikazati sumarne podatke o propisanim i otpisanim prinosima i prirezima za pojedinu poslovnu godinu počevši od 1. jula 1922. do 31. decembra 1929. godine kako sledi:

Digitized by Google

ISKAZ

propisanog prinosa i prireza za vreme od 1. VII. 1922. do 31. XII. 1929. po odbitku otpisa i povrate u gotovom.

Godina	Propis prinosa i prireza za:															
	Bolest		Nesreću		Starost, iznemoglost i smrt		Berzu rada		Radničku komoru		Ukupno					
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p				
1922/23.	224,771.661	68	66,518.523	72			7,890.865	22			299,181.050	62				
1924.	193,867.176	10	54,095.765	21			9,478.388	84	5,120.353	32	262,561.683	47				
1925.	206,105.499	75	47,547.501	69			10,302.798	89	16,620.606	20	280,576.406	53				
1926.	217,216.049	15	47.457.672	84			10,762.781	43	14,486.503	69	289.923.007	11				
1927.	237,302.496	62	56,230.251	02			11,738.278	43	11,615.774	71	316,886.800	78				
1928.	279,237.766	93	64,503.274	75	3,305.439	73	12,826.675	67	12,485.239	94	372,358.397	02				
1929.	296,381.798	88	70,171.071	03	5,565.073	01	13,445.836	09	12.977.232	95	398,541.011	96				
Ukupno	1,654,882.449	11	406,524.060	26	8,870.512	74	76,445.624	57	73,305.710	81	2,220,028.357	49				
Zaostatak 31. XII. 1929.	124,200.870	56	24,822.939	83	1,583.540	26	5,794.274	79	6,423.505	16	162,825.130	60				
Ubrano	1,530,681.578	55	381,701.120	43	7,286.972	48	70,651.349	78	66,882.205	65	2,057,203.226	89				

Otpis prinosa i prireza iznaša 3·05608% od brutto propisa.

ISKAZ

otpisanog i povraćenog prinosa i prireza od 1. VII. 1922. do 31. XII. 1929. god.

Godina	Otpis prinosa i prireza za:															
	Bolest		Nesreću		Starost, iznemoglost i smrt		Berzu rada		Radničku komoru		Ukupno					
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p				
1922/23.	971.424	80	1,122.701	68			112.530	69			2,206.657	17				
1924.	1,160.850	86	859.322	94			63.874	76	9.200	92	2,093.249	48				
1925.	5,751.930	22	3,255.963	45			238.548	42	127.700	85	9.374.142	94				
1926.	5,174.100	59	2,282.543	08			159.824	-	162.171	46	7.778.639	13				
1927.	4,670.594	02	3,005.909	81			198.654	81	166.119	38	8,041.278	02				
1928.	13,106.945	40	6,123.622	70	7.459	93	558.888	02	459.233	87	20,256.149	92				
1929.	14.626.446	18	4,149.572	04	68.209	96	694.071	28	696.428	95	20,234.728	41				
Ukupno	45,462.292	07	20,799.635	70	75.669	89	2,026.391	98	1,620.855	43	69,984.845	07				

Ako bi do konca godine 1929., osim već otpisanih prinosa i prireza, otpisani bili još i oni prinosi i prirezi, koji se mogu smatrati pogrešno propisanima ili dubioznima i neuterivima, a koji bi mogli iznositi najviše još oko D. 30,000.000, onda bi se zaostatak na prinosima i prirezima koncem godine 1929. po odbitku duga državnih nadleštava snizio na normalni zaostatak t. j. na 28.02% od godišnjeg propisa. Sveukupni otpis dosegao bi u tom slučaju koncem godine 1929. oko Din. 100,000.000.— za razdoblje od 1. jula 1922. do 31. decembra 1929., što iznosi od sveukupnog propisa za isto razdoblje oko 4.5%, koji se procenat može smatrati umerenim.

Institucije socijalnog osiguranja u Nemačkoj Austriji, gde je socijalno osiguranje mnogo starije, a prema tome i bolje uvedeno nego kod nas, iskazuju prinosne zaostatke izmedju 17% do 25% od propisa u dotičnoj godini. Kod ovih institucija ulazi u račun prihoda i rashoda za pojedinu kalendarsku godinu propisani prinos od 1. decembra prošle godine do 30. novembra tekuće kalendarske godine, dok kod nas ulazi u račun prihoda i rashoda propisani prinos od 1. januara do 31. decembra dotične kalendarske godine.

Digitized by Google

Usled toga je iz tehničkih razloga kod nas zaostatak na prinosima veći za $^1/_{12}$ ili za 8⅓% od godišnjeg propisa, a kod institucija socijalnog osiguranja u Nemačkoj Austriji za toliko manji.

Ako bi se i kod nas provadjao isti način zaračunavanja kao u Nemačkoj Austriji, onda bi kod nas koncem godine 1929. zaostatak na prinosima iznosio za $^1/_{12}$ ili za 8⅓% manje t. j. umesto D. 162,825.130.60 samo D. 129,613.379.70 ili 32.52% od propisa prinosa i prireza u god. 1929. Da su i dugovi državnih nadleštava u iznosu od Din. 21,148.976.20 bili podmireni do konca god. 1929., onda bi se spomenuti zaostatak od Din. 129,613.379.70 snizio na D. 108,464.403.50 ili 27.22%. Da su do konca god. 1929. bili otpisani još i oni pogrešno propisani ili dubiozni prinosi i prirezi, koji se još imadu otpisati sa oko Din. 30,000.000, onda bi zaostatak na prinosima i prirezima koncem godine 1929. iznosio oko Dinara 78,500.000.— ili 19.70% od propisa u god. 1929. koji se zaostatak i u Nemačkoj Austriji smatra ne samo normalnim već i minimalnim.

Mimogred se još napominje, da je od navedenog do konca god. 1929. otpisanog prinosa i prireza u iznosu od Din. 69.984.845.07 konačno otpisano Din. 46,963.999.95, dok je ostatak od Din. 23,020.845.12 rezervisan za dalnje konačne otpise, pa je stoga ovaj iznos u bilanci grane osiguranja za slučaj bolesti iskazan u aktivi i pasivi.

Postoji mogućnost, da od toga iznosa bude još nešto i ubrano, čime bi se napred navedeni otpis snizio u apsolutnoj brojci i procentu.

Ostali pogrešno propisani ili dubiozni prinosi i prirezi, o kojima je ovde reč, a koji iznose oko Din. 30,000.000 imali bi se otpisati u god. 1930. na temelju već pre izdanih odredaba.

Prosečni godišnji propis prinosa po članu iznosio je u 1929. godini:

Prinos za slučaj bolesti	Din.	489.83
Prinos za slučaj nesreće	„	115.97
Ukupno	Din.	605.80

Detaljni podaci o prosečnom propisu prinosa po članu kod pojedinih mesnih organa u god. 1929. otštampani su u broju 11. Radničke Zaštite godište 1930.

VIII. Imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika sastojala se je 31. decembra 1929. iz sledećih Fondova:

1. U grani osiguranja za nesrećni slučaj:

a) Fond glavničnog pokrića renta (§. 34. ZOR)	Din.	245,224.191.—
b) Fond likvidacione imovine (§. 202. ZOR)	„	4,517.954.19
c) Fond inostranih renta (§. 203. ZOR)	„	290.235.89
d) Fond globa (§. 200. ZOR)	„	1,291.536.65
e) Fond certifikatista južne železnice	„	12.854.14
f) Fond za socijalnu skrb rekonv. radnika	„	5.519.35
g) Fond Radničke Zaštite	„	38.670.08
Ukupno	Din.	251,380.961.30
Odbiv do 31. XII. 1929. nastali deficit u toj grani osiguranja u iznosu od	„	20,155.987.57
Ostaje kao netto imovina	Din.	231,224.973.73

2. U grani osiguranja za slučaj bolesti:

a) Fond po §-u 26. ZOR	Din.	28,279.579.22
b) Fond $^3/_4$ viška mesnih organa §. 140. ZOR	„	34,910.764.65
c) Fond ¼ viška Središnjeg ureda (§. 234. Statuta) . .	„	10,612.339.16
d) Fond likvidacione imovine po odbitku likvidacione dugovine (§. 202. ZOR.)	„	7,506.063.99
e) Fond »Oporavilišta Jadran na otoku Rabu«	„	278.335.19
f) Fond za antituberkuloznu propagandu	„	50.000.—
Ukupno	Din.	81,637.082.21

Na fondove pod a), b) i c) razdelen je već i suficit iz god. 1929. po razdiobenoj osnovi.

3. U grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt:

a) Fond propisanih prinosa po izvršenim otpisima i bonifikacijama po §-u 235. Statuta	Din.	8,172.001.07

Digitized by Google

4. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa:

a) Glavnično pokriće penzija i premijske rezerve	Din.	71.539.946.—
po odbitku salda deficita po stanju od 31. XII. 1929. . .	„	671.141.56
ostaje	Din.	70.868.804.44

OPETOVANJE:

1. Grana osiguranja za nesrećni slučaj	Din.	231.224.973.73
2. Grana osiguranja za slučaj bolesti	„	81.637.082.21
3. Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt . . .	„	8.172.001.07
4. Penzioni fond Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa	„	70.868.804.44
Ukupno imovinsko stanje	Din.	391.902.861.45

Ova je imovina u pravilu imala 31. decembra 1929. Središnjem uredu stajati na raspolaganju.

Faktično je Središnji ured za osiguranje radnika 31. decembra 1929. raspolagao sa sledećom imovinom:

I. Kod centrale:

1. Gotovina	Din.	319.151.41
2. Ulošci u novč. zavodima	„	65.604.167.48
3. Vrednosni papiri	„	3.503.961.25
4. Nekretnine	„	131.041.961.79
5. Inventar (pokretnine)	„	2.161.549.31
Ukupno	Din.	202.630.791.24

II. Kod mesnih organa:

1. Gotovina	Din.	3.341.522.63
2. Ulošci u novč. zavodima	„	12.566.843.27
3. Vrednosni papiri	„	504.123.08
4. Inventar (pokretnine)	„	15.585.829.25
5. Nekretnine	„	1.961.220.01
6. Neutrošeni materijal	„	754.335.33
Ukupno	Din.	34.713.873.57

OPETOVANJE:

I. Kod centrale	Din.	202.630.791.24
II. Kod mesnih organa	„	34.713.873.57
Ukupno	Din.	237.344.664.81

Ostatak imovine od Din. 154.558.196.64 sadržan je u saldu svih dužnika (ubrojivši ovamo i dug poslodavaca za neplaćene prinose) po odbitku potraživanja svih verovnika.

IX. Predlozi uprave:

Na osnovu zaključnih računa o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u god. 1929. predlaže se g. Komesaru Središnjeg ureda za osiguranje radnika da u ime ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a temeljem ovlasti al. 1. §-a 252. Statuta Središnjeg ureda izvoli zaključiti:

I. Na osnovu tačke 10. alineje 1. §-a 126. ZOR. odobravaju se zaključni računi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1929. i to:

1. Bilanca grane osiguranja za slučaj bolesti:

sa aktivom od	Din.	259.575.487.86
sa pasivom od	„	246.839.188.30
sa suficitom od	„	12.736.299.56

2. Bilanca grane osiguranja za nesrećni slučaj:

sa aktivom od	„	359.963.548.33
sa pasivom od	„	374.681.513.40
sa deficitom od	„	14.717.965.07

Digitized by Google

3. Bilanca penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

sa aktivom od	Din.	70.868.804.44
sa pasivom od	„	72.050.725.77
sa deficitom od	„	1.181.921.33

II. Od poslovnog viška grane osiguranja za slučaj bolesti, koji iznosi Din. 12,736.299.56 odobrava se na osnovu tačke 3. alineja 1. §-a 126. ZOR. i §-a 234. Statuta Središnjeg ureda:

a) Mesnim organima iznos od	Din.	6,662.998.74
b) Pričuvi po §-u 26. ZOR.	„	3,852.301.24
c) Zakladi ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika	„	2,220.999.58
	Ukupno Din.	12,736.299.56

U smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. februara 1926. pod člankom 5. tačka 7 d) Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika poziva sve mesne organe, da čiste više po §-u 234. Statuta iz god. 1929. takodjer rezerviraju za pokriće dubioznih tražbina i otpise neuterivih prinosa bolno-potporne grane osiguranja sve dotle, dok te rezerve ne dosegnu bilansom iskazane zaostatke prinosa ove grane osiguranja. Stvaranje zaklada za pružanje većih potpora u smislu al. 2. §-a 140. Zakona o osiguranju radnika moći će se odobravati tek nakon što se prikupi odredjena rezerva za otpise prinosa.

III. Deficit u grani osiguranja za nesrećni slučaj iz god. 1929. u iznosu od Din. 14,717.965.07 imade se zajedno sa deficitom iz prijašnjih godina u iznosu od Din. 5,438.022.50 ili ukupno Din. 20,155.987.57 sa 1. januarom 1930. preneti na novi račun.

IV. Deficit Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u iznosu od Din. 1,181.921.33 imade se delomično pokriti sa suficitom iz prijašnjih godina, u iznosu od Din. 510.779.77, a ostatak deficita u iznosu od Din. 671.141.56 imade se sa 1. januarom 1930. preneti na novi račun.

V. Na temelju zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. februara 1926. pod člankom 5. sedničkog zapisnika tačka 8. imade se na teret zaklade ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika u grani osiguranja za slučaj bolesti dotirati za pokriće razlike u poslovanju i to:

a) Lečilištu Brestovac na Sljemenu	Din.	298.916.22
b) Sanatoriju Klenovnik	„	1,461.462.67
c) Oporavilištu Kasindol kod Sarajeva	„	231.205.41
d) Kupalištu »Terapija« u Zagrebu	„	541.962.16
ili sveukupno za a) do d)	Din.	2,533.546.46

VI. Pozivaju se mesni organi, da u god. 1931. otpišu sve dubiozne i neuterive prinose, koji su propisani u razdoblju od 1. jula 1922. do konca god. 1930. a i posle toga, u koliko su do konca god. 1931. postali dubiozni i neuterivi.

Pri tome treba postupati po okružnici Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 28. januara 1929. broj 3232/1929. (Radnička Zaštita god. 1929. strana 154—155).

VII. Na temelju §-a 23. ZOR. ustanovljuje se od prvog dana onog meseca, koji sledi iza odobrenja ovoga zaključka po g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja prinos za slučaj bolesti:

a) sa 39% od jednodnevne obezbedjene dnevnice kao nedeljni prinos za teritorije sledećih mesnih organa: Okružni ured Dubrovnik, Mostar, Novi Sad, Osek, Sombor, Sušak, Veliki Bečkerek i Varaždin;

b) sa 42% od jednodnevne obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos za teritorije sledećih mesnih organa: Okružni ured Karlovac i Split;

c) za sve ostale mesne organe Središnjeg ureda sa 36% od jednodnevne obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos.

VIII. Gosp. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika poziva sve mesne organe Središnjeg ureda, da u godini 1931. posvete ubiranju prinosa i pri-

Digitized by Google

reza najveću pažnju, da se intenzivnim ubiranjem prinosa zaostatak snizi na normalni procenat zaostatka.

Nadalje poziva mesne organe Središnjeg ureda, da u godini 1931. štede na upravnim troškovima do skrajnih granica mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima u novcu i naravi, da postupaju tačno po postojećim propisima.

U Zagrebu, 20. januara 1931.

Direktor finansijsko-ekonomskog odelenja:

Dr. Augustin Arselin v. r.

Za knjigovotstvo — Načelnik:

Mijo Mergl v. r.

Generalni direktor:

Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

BILANCE

I

RAČUNI GUBITKA I DOBITKA

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana

Imovina

	Dinara	para
Gotovina	3,341.522	63
Novčani zavodi i poštanske štedionice	12,566.843	27
Vrednosni papiri	504.123	08
Inventar (pokretnine)	15,585.829	25
Neutrošeni materijal	754.335	33
Nekretnine	1,961.220	01
Dužnici	22,619.147	44
Poslodavci	162,825.130	60
Neubrani prinosi razrešenih zavoda	173.117	37
Likvidaciona dugovina Hrvatske i Slavonije	667.460	54
Likvidaciona dugovina Vojvodine	413.704	37
Grana osiguranja za slučaj nesreće za njeno dugovanje ovoj grani osig.	15,142.208	85
Dubiozni prinosi i prirezi	23,020.845	12
	259,575.487	86

U Zagrebu,

Za financijsko-
Direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

osiguranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1929. god.

Dugovina

	Dinara	para
Verovnici	57,042.402	76
Grana osig. za slučaj nesreće za nieno potraživanie od mesnih organa	96,491.261	02
Rezerva po §-u 26. z. o. r.	24,427.277	98
Zaklada ¾ viška mesnih organa	28,247.765	91
Zaklada ¼ viška centrale	8,391.339	58
Rezerva kupališta »Jadran« na Rabu	278.335	19
Fond za antituberkuloznu propagandu	50.000	—
Likvidaciona imovina Slovenije	2,793.034	86
Likvidaciona imovina Srbije	2,737.523	67
Likvidaciona imovina Bosne i Hercegovine	1,263.543	74
Likvidaciona imovina Dalmacije	1,793.126	63
Dubiozni prinosi i prirezi	23,020.845	12
Prelazne stavke	302.731	84
Poslovni višak	12,736.299	56
	259,575.487	86

dne 20. januara 1931.

ekonomsko odelenje:
Načelnik knjigovodstva:
Mijo Mergl v. r.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Ante Odić v. r.
komesar.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%		Dinara	para
Hranarine	27.72	. . . . .	83,051.185	64
Potpore za porodilje osig. članova . .	2.68	Din 8,026.098.99		
Potpore za porodilje obiteljskih članova .	0.58	„ 1,741.575.20		
Potpore za opremu deteta osig. članova .	0.62	„ 1,863.811.85		
Potpore za otpremu deteta obit. članova .	4.50	„ 13,469.582.80		
Potpore za dojilje	0.15	„ 452.497.46		
Primaljske pristoibe osig. članova . .	0.29	„ 881.328.80		
Primaljske pristojbe obit. članova . .	1.16	„ 3,475.716.62	29,910.611	72
Troškovi boln. lečenia osig. članova .	8.26	Din. 24,749.654.49		
Troškovi boln. lečenja obit. članova .	1.86	„ 5,581.712.39		
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica .	0.58	„ 1,747.449.98	32,078.816	86
Troškovi uzdržavanja ambulanata . .		Din. 8,900.841.82		
— bonifikacija po §-u 235. Statuta .	2.29	„ 2,055.592.78	6,845.249	04
Lekovi i zdrav. potrep. osig. članova .	7.90	Din. 23,683.803.21		
Lekovi i zdrav. potrep. obit. članova .	3.01	„ 9,019.527.65	32,703.330	86
Troškovi kupališta i sanatorija . . .	5.23		15,662.017	67
Zubna njega	1.30		3,877.792	22
Pogrebnina	1.15		3,451.236	31
Lekarski troškovi		Din. 32,059.868.89		
— bonifikacija po §-u 234. Statuta . .	9.97	„ 2,182.541.76	29,877.327	13
Upravni troškovi		Din 50,372.797.44		
— bonifikacija po §-u 235. Statuta . .	15.38	„ 4,285.003.77	46,087.793	67
Otpis od inventara		Din 2,150.832.46		
— bonifikacija po §-u 235. Statuta . .	0.55	„ 496.721.03	1,654.111	43
Kamati		Din. 2,609.351.10		
— kamat. dohadak od prič. ove grane	0.57	„ 890.968.47	1,718.382	63
Poslovni višak	4.25		12,736.299	56
	100%		299,654.154	74

U Zagrebu,

Za financijsko-
Direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1929. god.

Prihod.

	Dinara	para
Prinosi za slučaj bolesti	296,381.798	88
Naknade (regresi)	2,988.989	73
Razni prihod	283.366	13
	299,654.154	74

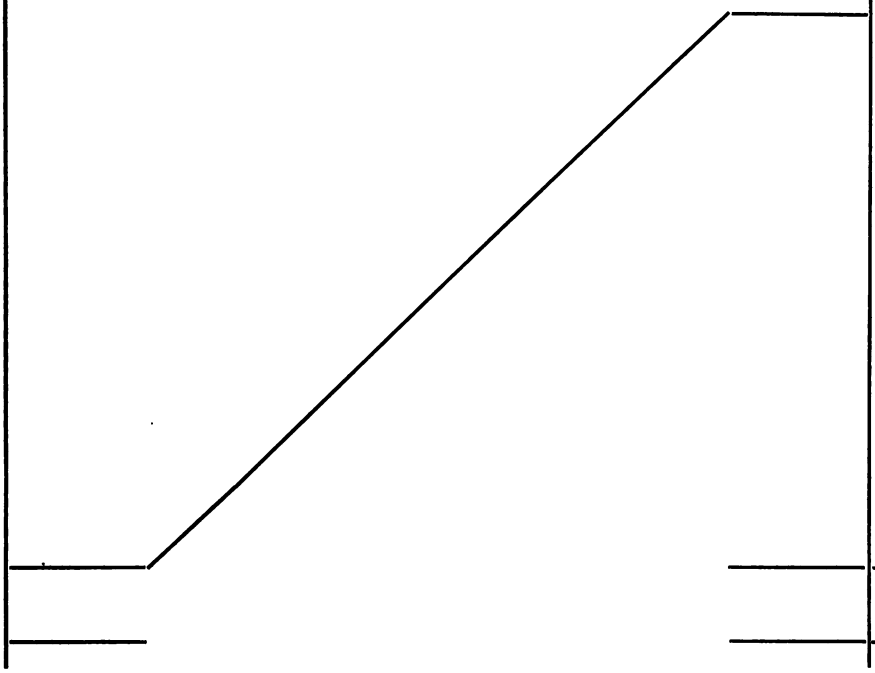

dne 20. januara 1931.

ekonomsko odelenje:
Načelnik knjigovodstva:
Mijo Mergl v. r.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Ante Odić v. r.
komesar.

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana

Imovina

			Dinara	para
Gotovina			319.151	41
Novčani zavodi i poštanske štedionice			65,604.167	48
Vrednosni papiri			3,503.961	25
Inventar (pokretnine)				
a) uredski	Din	1,277.048.06		
b) Kupališta »Terapija«	„	778.950.34		
c) Stanice za naknadno lečenje ozledjenih	„	105.550.91	2,161.549	31
Nekretnine:				
a) uredske, stanbene i gospodarske zgrade	Din	85,369.100.92		
b) lečilišta i sanatoriji	„	40,104.027.82		
c) novogradnja uredske zgrade Beograd	„	4,911.761.55		
d) novogradnja uredske zgrade Kragujevac	„	82.339.—		
e) novogradnja uredske zgrade Maribor	„	574.732.50	131,041.961	79
Poslodavci za dužne prinose likvidiranih blagajna i zavoda u grani osiguranja za slučaj nesreće:				
a) Pokrajine Hrvatske i Slavonije	Din	21.019.72		
b) Pokrajine Slovenije	„	194.505.99	215.525	71
Dužnici:				
I. Mesni organi za:				
a) neubrane prinose za slučaj nesreće	Din	24,822.939.83		
b) neubrane prinose za starost i iznemoglost.	„	1,583.540.26		
c) ubrane prinose za slučaj nesreće	„	56,834.258.74		
d) ubrane prinose za starost, iznemoglost i smrt	„	4,668.105.07		
e) ubrane a nedoznačene globe	„	68.653.25		
f) razno	„	1,202.322.58		
g) imovinu likvidiranih blagajna	„	5,739.715.79		
h) zajam za izgradnju Obdaništa	„	1,800.000.—	96,719.535	52
i) neubrane prireze Berze rada	Din.	5,794.274.79		
j) ubrane prireze Berze rada	„	10,761.087.54	16,555.362	33
k) neubrane prireze Radničkih komora	Din	6,438.192.93		
l) ubrane prireze Radničkih komora	„	9,409.573.25	15,847.766	18
II. Radničke Komore za:				
a) više primljene ubrane prireze	Din	323.413.63		
b) više isplaćenog fonda za nabavu nekretnina	„	5.723.05	329.136	68
III. Poslovni prijatelji:				
a) razrešeni zavodi	Din	2,819.244.19		
b) Ministarstvo saobraćaja Beograd	„	1,083.467.19		
c) razni inostrani zavodi za osiguranje	„	701.368.10		
d) Lečilište Brestovac prometna glavnica	„	3,566.965.77		
e) Sanatorij Klenovnik prometna glavnica	„	7,148.187.72		
f) Oporavilište Kasindo prometna glavnica	„	4,000.000.—		
g) predujmovi činovnika	„	264.769.27		
h) upis akcija P. A. B. po činovnicima	„	49.000.—		
i) razni dužnici	„	1,865.047.81	21,498.050	05
Kupalište »Terapija« Zagreb			639.460	02
Naklada knjiga	Din	1.390.—		
Naklada brošura za propagandu	„	73.207.90		
Naklada slika za propagandu	„	2.906.95	77.504	85
Fond tečajnih razlika vrednosnih papira			12.393	25
Poslovni manjak iz prijašnjih godina			5,438.022	50
Poslovni manjak			14,717.965	07
			374,681.513	40

U Zagrebu,
Za financijsko-
Darektor:
Dr. Augustin Arselin v. r.
Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

osiguranja za slučaj nesreće na 31. decembra 1929. god.

Dugovina

			Dinara	para
Verovnici:				
I. Mesni organi za:				
a) preplaćene prinose za starost, iznem. i smrt	Din	4.014.54		
b) preplaćenu imovinu likvidirane blagajne	„	39.826.64		
c) razno	„	87.566.95		
d) troškove novogradnja	„	96.866.37	228.274	50
II. Centralna Berza rada za:				
a) neubrane prireze	Din	5,720.422.20		
b) ubrane prireze	„	11.431.667.37		
c) manipul. troškove za nadzor nad imovinom	„	83.987.23	17,236.076	80
III. Radničke komore za:				
a) neubrane prireze	Din	6,438.192.93		
b) ubrane prireze	„	1,407.330.14		
c) fondove za nabavu nekretnina	„	389.964.16	8,235.487	23
IV. Poslovni prijatelji:				
a) razrešeni zavodi	Din	2,984.868.85		
b) razni poslovni prijatelji	„	663.340.78	3,648.209	63
Likvidaciona imovina razrešenih blagajna grane osiguranja za slučaj nesreće:				
a) Pokrajine Slovenije	Din	4,471.534.64		
b) Pokrajine Bosne i Hercegovine	„	46.419.55	4,517.954	19
Penzioni fond			70,609.446	99
Bolno-potporna grana osiguranja			15,142.208	85
Stanica za socijalnu skrb rekonv. radnika			5.519	35
Pričuva po §-u 200. z. o. r.			1,291.536	65
Fond grane osiguranja za starost, iznemoglost i smrt			8,172.001	07
Pričuva za hitnu pomoć rentnika iz inostranstva			290.235	89
Pričuva za pogrebnine certifikatista Južne železnice, Ljubljana			12.854	14
Pričuva Radničke Zaštite			38.670	08
Plative tiskanice			1.606	60
Prelazni računi			27.240	43
Glavnično pokriće renta sa 31. XII. 1929.:				
a) novih renta po §-u 34. ZOR	Din	236,014.578.—		
b) renta po §-u 204. z. o. r. Bosna i Hercegovina	„	416.232.—		
c) renta po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora	„	957.612. -		
d) starih renta Hrvatske i Slavonije	„	3,614.628. -		
e) starih renta Vojvodine	„	904.540.—		
f) starih renta Slovenije	„	2,378.938.—		
g) renta preuzetih od zavoda u Trstu	„	542.616. -		
h) starih renta Rijeke	„	103.536.—		
i) starih renta rudara Slovenije preuzetih od zavoda u Wien-u	„	66.655.—		
j) starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Graz-u	„	224.856.—	245,224.191	—
			374,681.513	40

dne 20. januara 1931.
ekonomsko odelenje:
Načelnik knjigovodstva:
Mijo Mergl v. r.
Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Ante Odić v. r.
komesar.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%			Dinara	para
Privremene rente po ZOR.	13.28	Din	10,999.575.66		
Nove rente po ZOR.	17.50	„	14,498.404.76		
Rente po §-u 204. z. o. r. Bosna i Herc.	0.11	„	87.224.18		
Rente po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora	0.15	„	127.061.79		
Stare rente Hrvatske i Slavonije . . .	0.50	„	417.883.60		
Stare rente Vojvodine	0.15	„	120.118.15		
Stare rente Slovenije	0.44 32.13%	„	364.791.34	26,615.059	48
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. z. o. r. Bosna i Hercegovina	0.04	Din	31.045.83		
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora	0.01	„	16.690.80		
Dodatak na skupoću renta Hrvatske i Slavonije	0.74	„	612.758.51		
Dodatak na skupoću renta Vojvodine .	0.71	„	586.003.02		
Dodatak na skupoću renta Slovenije . .	1.58 3.08%	„	1,308.422.05	2,554.920	21
Otpravnine renta po ZOR.	—	Din	3.009.—		
Otpravnine starih renta Hrv. i Slav. .	0.06	„	53.033.40		
Otpravnine starih renta Vojvodine . .	0.01	„	4.313.60		
Otpravnine starih renta Slovenije . .	0.29 0.36%	„	240.461.34	300.817	34
Hranarine	2.25			1,864.288	53
Bolnički troškovi	1.30			1,074.736	60
Troškovi uzdržavanja ambulatorija po §-u 235. Statuta	2.34			1,940.371	63
Troškovi uzdržavanja stanice za naknad. lečenje ozleđenih	0.32			263.397	92
Troškovi kupališta i sanatorija . . .	0.08			67.410	90
Pogrebne pripomoći	0.27			226.704	33
Apotekarski troškovi	1.84			1,527.008	09
Lekarski troškovi	0.23			190.822	78
Lekarski troškovi po §-u 234. Statuta .	2.63			2,182.541	76
Izvanredni manipulativni troškovi .	1.11			918.267	51
Upravni troškovi	11.53			9,554.921	22
Upravni troškovi po §-u 235. Statuta .	4.24			3,509.241	15
Otpis od inventara	0.16			128.342	99
Otpis od inventara po §-u 235. Statuta .	0.57			468.878	57
Uzdržavanje nekretnina	0.83			686.826	37
Amortizacija nekretnina	0.60			494.686	19
Gubitak na ulozima kod novčanih zavoda	0.78			644.168	79
Glavnično pokriće renta sa 31. XII. 1929.:					
Novih renta po §-u 34. ZOR.		Din.	236,014.578.—		
Renta po §-u 204. z. o. r. Bosna i Hercegovina .		„	416.232.—		
Renta po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora . .		„	957.612.—		
Starih renta Hrvatske i Slavonije		„	3,614.628.—		
Starih renta Vojvodine		„	904.540.—		
Starih renta Slovenije		„	2,378.938.—		
Renta preuzetih od zavoda u Trstu		„	542.616.—		
Starih renta Rijeke	51.12	„	103.536.—	244,932.680	—
	117.77			300,146.092	36

U Zagrebu,
Za financijsko-
Direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.
Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj nesreće na dan 31. decembra 1929.

Prihod

		Dinara	para
Prinos za slučaj nesreće		70,171.071	03
Dotacija Pokrajinskog pokojninskog sklada za Slovenijo u Ljubljani		1,559.770	34
Kamati		4,693.407	65
Kamati od vrednosnih papira		112.594	22
Dohodak od nekretnina		6,270.300	80
Razni prihod		32.616	25
Glavnično pokriće renta sa 31. XII. 1928.:			
Novih renta po §-u 34. ZOR.	Din. 192,973.892.—		
Rente po §-u 204. z. o. r. Bosna i Hercegovina	„ 364.408.—		
Rente po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora	„ 1,003.880.—		
Starih renta Hrvatske i Slavonije	„ 3,801.657.—		
Starih renta Vojvodine	„ 805.828.—		
Starih renta Slovenije	„ 2,897.031.—		
Starih renta preuzetih od zavoda u Trstu	„ 741.671.—	202,588.367	—
Poslovni manjak 17.77%		14,717.965	07
		300,146.092	36

dne 20. januara 1931.
ekonomsko odelenje:
Načelnik knjigovodstva:
Mijo Mergl v. r.
Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Ante Odić v. r.
komesar.

Digitized by Google

Bilanca penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za

Imovina

	Dinara	para
Središnji ured za osiguranje radnika, Zagreb	70,609.446	99
Mesni organi za dužne prinose	259.357	45
Poslovni manjak	1,181.921	33
	72,050.725	77

Račun gubitka i dobitka Penzionog fonda službenika Središnjeg

Rashod

		Dinara	para
Penzije		1,835.883	83
Pogrebnine		18.119	50
Otpravnine		98.130	—
Potpore po §-u 100. Službenog pravilnika		15.897	52
Porezi i pristojbe po §-u 110. Sl. Pr.		39.907	20
Uzdržavanje nekretnina		211.827	11
Amortizacija nekretnina		152.568	35
Gubitak na ulozima kod novčanih zavoda		198.670	93
Razni rashod		155	—
Glavnično pokriće sa 31. XII. 1929.:			
a) Za priznate u penziju uračunive godine službe	Din 67,241.556.—		
b) Za godine službe, koje se imaju naknadno priznati po §-u 117. Sl. Pr.	„ 4,298.390.—	71,539.946	—
		74,111.105	44

U Zagrebu,

Za financijsko-

Direktor:

Dr. Augustin Arselin v. r.

Za upravu:

Milan Glaser v. r.

generalni direktor.

Digitized by Google

osiguranje radnika u Zagrebu sa 31. decembra 1929. god.

Dugovina

		Dinara	para
Glavnično pokriće sa 31. XII. 1929.:			
a) Za priznate u penziju uračunive godine službe	Din 67,241.556.–		
b) Za godine službe, koje se imaju naknadno priznati po §-u 117. Sl. pr.	„ 4,298.390.–	71,539.946	
Poslovni višak iz ranijih godina		510.779	77
		72,050.725	77

ureda za osiguranje radnika u Zagrebu sa 31. decembra 1929. god.

Prihod

	Dinara	para
Doprinosi	6,875.888	20
Globe	133.986	85
Dohodak od nekretnina	1,933.850	82
Kamati	1,469.571	56
Kamati od vrednosnih papira	34.725	68
Glavnično pokriće sa 31. XII. 1928.	62,481.161	---
Poslovni manjak	1,181.921	33
	74,111.105	44

dne 20. januara 1931.

ekonomsko odelenje:
Načelnik knjigovodstva:
Mijo Mergl v. r.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Ante Odić v. r.
komesar.

Digitized by Google

ISKAZ

o razdiobi upravnih troškova, uzdržavanja ambulatorija i otpisa od inventara na grani osiguranja za slučaj bolesti i grani osiguranja za slučaj nesreće za 1929. god., a na osnovi §-a 235. Statuta Suzora.

	Potpore Din.	Prinosi Din.
A) Grana osiguranja za slučaj bolesti:		
Prinos za slučaj bolesti		296,381.798.88
Hranarine	83,051.185.64	
Potpore za porodilje osiguranih članova	8,026.098.99	
Potpore za porodilje obiteljskih članova	1,741.575.20	
Potpore za opremu deteta osiguranih članova	1,863.811.85	
Potpore za opremu deteta obiteljskih članova	13,469.582.80	
Potpore za dojilje	452.497.46	
Primaljske pristojbe osiguranih članova	881.328.80	
Primaljske pristojbe obiteljskih članova	3,475.716.62	
Troškovi bolničkog lečenja osiguranih članova	24,749.654.49	
Troškovi bolničkog lečenja obiteljskih članova	5,581.712.39	
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica	1,747.449.98	
Apotekarski troškovi osiguranih članova	23,683.803.21	
Apotekarski troškovi obiteljskih članova	9,019.527.65	
Troškovi kupališta i sanatorija	15,662.017.67	
Zubna njega	3,877.792.22	
Pogrebnine	3,451.236.31	
Lekarski troškovi	29,877.327.13	
Ukupno	230,612.318.41	296,381.798.88
B) Grana osiguranja za slučaj nesreće:		
Prinos za slučaj nesreće		70,171.071.03
Privremene rente po z. o. r.	10,999.575.66	
Stalne rente po z. o. r.	14,498.404.76	
Rente po §-u 204 z. o. r. Bosna i Hercegovina	87.224.18	
Rente po §-u 204. z. o. r. Srbija i Crnagora	127.061.79	
Stare rente Hrvatske i Slavonije	417.883.60	
Stare rente Slovenije	364.791.34	
Stare rente Vojvodine	120.118.15	
Dodatak na skupoću starih renta Hrvatske	612.758.51	
Dodatak na skupoću starih renta Vojvodine	586.003.02	
Dodatak na skupoću starih renta Slovenije	1,308.422.05	
Dodatak na skup. renta § 204 z. o. r. Bosna i Herc.	31.045.83	
Dodatak na skup. renta § 204 z. o. r. Srbija i Crnag.	16.690.80	
Otpravnine renta po z. o. r.	3.009.—	
Otpravnine starih renta Hrvatske	53.033.40	
Otpravnine starih renta Vojvodine	4.313.60	
Otpravnine starih renta Slovenije	240.461.34	
Hranarine	1,864.288.53	
Pogrebnine	226.704.33	
Bolnički troškovi	1,074.736.60	
Kupalište i sanatoriji	67.410.90	
Prenos Din.	32,703.937.39	

Digitized by Google

Prenos Din.	32,703.937.39	
Apotekarski troškovi	1,527.008.09	
Lekarski troškovi	190.822.78	
Lekarski troškovi § 235. Statuta	2,182.541.76	
Troškovi uzdržavanja stanice za nesreću	263.397.92	
Glavnično pokriće	42,344.313.—	
Ukupno . . .	79,212.020.94	70,171.071.03

C) Grana osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti:

Prinosi za starost, iznemoglost i smrt		8,870.512.74
Ukupno . . .		8,870.512.74

Pregled

Prinosi grane osiguranja za slučaj bolesti . . .	296,381.798.88	
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti . . .	230,612.318.41	526,994.117.29
Prinosi grane osiguranja za slučaj nesreće . . .	70,171.071.03	
Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće . . .	79,212.020.94	149,383.091.97
Prinosi grane osigur. za starost, iznemost i smrt		8,870.512.74
Ukupno . . .		685,247.722.00

Pregled upravnih troškova:

Grane osiguranja za slučaj bolesti	50,372.797.44
Grane osiguranja za slučaj nesreće	9,554.921.22
Ukupno . . .	59,927.718.66
59,927.718.66 : 685,247.722.—	= 0·08745409

I. Upravni troškovi, koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti
526,994.117·29×0·08745409 = 46,087.793·67

b) Granu osiguranja za slučaj nesreće
149,383.091·97×0·08745409 = 13,064.162·37

c) Granu osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti
8,870.512·74×0·08745409 = 775.762·62

Ukupno . . . 59,927.718·66

Faktični upravni troškovi kod Suzora	9,554.921·22
Upravni troškovi koji terete granu osig. za slučaj nesreće	13,064.162·37
Grana osiguranja za slučaj nesreće	3,509.241·15
Grana os. za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti	775.762·62
Ima se bonificirati grani osig. za slučaj bolesti .	4,285.003·77

II. Troškovi uzdržavanja ambulatorija:

8,900.841·82 : 685,247.722·— = 0·012989232

Troškovi uzdržavanja ambulatorija, koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti
526,994.117·29×0·012989232 = 6,845.249·04

b) Granu osiguranja za slučaj nesreće
149,383.091·97×0·012989232 = 1,940.371·63

c) Granu os. za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti
8,870.512·74×0.012989232 = 115.221·15

Ukupno . . . 8,900.841·82

Digitized by Google

Grana osiguranja za slučaj nesreće	Din. 1,940.371.63
Grana os. za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti	„ 115.221·15
Ima se bonificirati grani osig. za slučaj bolesti	Din. 2,055.592.78

III. Troškovi otpisa od inventara:

2,150.832·46 : 685.247.722 = 0·003138766

Troškovi otpisa od inventara, koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti
526,994.117·29×0·003138766 = 1,654.111.43

b) Granu osiguranja za slučaj nesreće:
149,383.091·97×0·003138766 = 468.878.57

c) Granu os. za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti
8,870.512·74×0·003138766 = 27.842:46

Ukupno . . . 2,150.832·46

Grana osiguranja za slučaj nesreće	Din 468.878.57
Grana os. za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti	„ 27.842.46
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti	Din. 496.721.03

Konačni pregled.

Bonifikacija upravnih troškova	4,285.003·77
Bonifikacija troškova uzdržavanja ambulatorija . .	2,055.592·78
Bonifikacija troškova otpisa inventara	496.721·03
Ukupno . . .	6,837.317:58

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

MI

ALEKSANDAR I.

po milosti Božjoj i volji Narodnoj

Kralj JUGOSLAVIJE

Na predlog Našeg ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, a po saslušanju pretsednika Našeg Ministarskog saveta, propisujemo i proglašujemo

ZAKON

o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

§. 1.

Lekari-činovnici, koji se primaju u službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa na osnovu konkursa moraju imati, pored uslova propisanih Službenim pravilnikom lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, još i svršeni kurs iz socijalne medicine.

Ovaj kurs traje tri meseca i održava se u školi narodnog zdravlja u Zagrebu.

Bliže odredbe o predmetima i održavanju ovog kursa propisaće pravilnikom ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po saslušanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§. 2.

Šef-lekar i lekari-činovnici kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i glavni lekari-činovnici kod njegovih mesnih organa moraju biti specijaliste iz socijalne medicine.

Bliže odredbe o specijalizaciji iz socijalne medicine propisaće ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po saslušanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Glavnog sanitetskog saveta.

§. 3.

Šef-lekar i lekari-činovnici kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika, kao i glavni lekari-činovnici kod njegovih mesnih organa nemaju prava vršiti privatnu praksu.

§. 4.

Službenici Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa zadobijaju pravo na ličnu penziju kad navrše 10 godina efektivno provedenih u aktivnoj službi Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Pod službenicima ureda podrazumevaju se činovnici, lekari-činovnici i služitelji, a ne ugovorni lekari, dnevničari i kontraktualni činovnici.

U vreme za penziju računa se aktivnom službeniku kod pomenutih ureda i vreme koje je proveo kod kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje (zavoda, koji su pre stupanja na snagu Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god. provodili osiguranje po dotada važećim zakonima o osiguranju radnika i nameštenika), kao i vreme koje je proveo u svojstvu činovnika ili zvaničnika, a ne kontraktualnog činovnika ili kontraktualnog lekara-činovnika ili dnevničara, u državnoj ili samoupravnoj službi ili gradskih opština.

Digitized by Google

Za takvih, efektivno u aktivnoj službi pomenutih ureda provedenih 10 godina, pripada službeniku ureda na ime lične penzije 50% od penzijskog osnova. Osnov za računanje penzije službenika ureda jesu sve njegove godišnje prinadležnosti (sistematska i položajna plata, te funkcionalni i mesni dodatak). Za svaku dalju godinu pripada službeniku ureda 2% od penzijskog osnova, tako da za 35 godina službe dobiju potpun penzijski osnov kao penziju. Započeta druga polovina godine računa se kao potpuna godina.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesar kod ovog ureda vršiće penzionisanje službenika ureda po odnosnim odredbama Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u koliko ovi nisu izmenjeni propisima ovoga Zakona.

§. 5.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesar kod ovoga ureda može vršiti penzionisanje službenika ureda, koji su navršili u smislu §-a 4. ovoga Zakona efektivnih 10 godina službe, i ako odnosni službenici nisu nesposobni za službu, ili nisu navršili odredjeno doba starosti, ili pun broj godina službe za sticanje pune penzije.

§. 6.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesar kod ovoga ureda može po potrebi službe vršiti premeštanje službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa i van područja ureda kod koga su nameštеni.

U dekretu o premeštanju ima se naznačiti, da li dotični službenik ima pravo na selidbene troškove, kao i na kakav se položaj postavlja.

§. 7.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesar kod ovoga ureda može službenike Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, ako nisu u smislu §-a 4. ovoga Zakona još stekli pravo na ličnu penziju, po potrebi otpuštati iz službe bez navoda razloga.

U slučaju otpuštanja iz službe, stalni službenici ureda, koji imaju najmanje jednu efektivnu godinu provedenu u neprekidnoj aktivnoj službi ureda ili njegovih ustanova dobijaju na ime otpusnine tromesečni iznos svojih celokupnih prinadležnosti, oni koji imaju najmanje 2 godine dobijaju četveromesečni iznos svojih prinadležnosti, a oni koji imaju više od toga, ali još nisu zadobili pravo na ličnu penziju, dobijaju na ime otpusnine, za svake dalje dve u neprekidnoj aktivnoj službi ureda efektivno provedene godine po dve celokupne mesečne prinadležnosti, tim da se započeti peti dvogodišnji period ima smatrati kao da je završen. Celokupna suma otpusnine ni u kom slučaju ne može biti veća od jednogodišnjih celokupnih prinadležnosti.

Propisi ovoga paragrafa primeniće se i u slučaju predvidjenom u tački 5. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izuzev za lekare-činovnike.

§. 8.

Otpusnina se plaća u mesečnim sumama ravnim jednomesečnim prinadležnostima, počevši od onog meseca u kom je otpuštanje izvršeno, redom svakog meseca, dok se ne isplati.

U slučaju da koje takovo lice umre pre nego što je plaćanje otpusnine dovršeno, isplata će se vršiti licima, kojima po Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika pripada pravo na porodičnu penziju.

Po odluci Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesara ovoga ureda može se otpusnina isplatiti i jednom za svagda.

Digitized by Google

§. 9.

Na otpusninu nemaju prava oni službenici ureda, koji se otpuštaju po kazni u smislu Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

§. 10.

Svi lekari pomenuti u §-u 1. i 2. ovoga Zakona, koji se zateknu u službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa na dan stupanja na snagu ovoga Zakona dužni su u roku od 5 godina steći specijalizaciju iz socijalne medicine i svršiti kurs iz socijalne medicine.

Lekari pomenuti u §-u 3. ovoga Zakona, koji se zateknu u službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa na dan stupanja na snagu ovoga Zakona dužni su obustaviti vršenje privatne prakse najdalje za godinu dana.

§. 11.

Službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, koji su se na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zatekli u službi kod pomenutih ustanova, uračunaće se u vreme za sticanje prava na ličnu penziju u smislu §-a 4. ovoga Zakona i vreme koje im je po dosadašnjim propisima Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika bilo priznato za penziju.

§. 12.

Svi zaključci ravnateljstva odnosno komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika po ovome Zakonu izvršni su ako u roku od 15 dana po dostavi zaključka ministru socijalne politike i narodnog zdravlja ne stigne obustava izvršenja ili poništenje zaključka. Rešenja po ovim zaključcima konačna su.

§. 13.

Izuzetno od propisa §-a 179. Zakona o osiguranju radnika i §-a 101. Zakona o produženju važnosti odredaba dosadanjih financijskih zakona i Zakona o budžetskim dvanaestinama, ministar socijalne politike i narodnog zdravlja može, prema ukazanoj potrebi, raspustiti samoupravne organe odnosno naimenovana ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, i na njihova mesta postaviti komesare, koji će do daljeg njegovog naredjenja odnosno do njihovog smenjivanja otpravljati sve poslove samoupravnih organa pri ovim ustanovama.

§. 14.

Ovaj Zakon stupa u život od dana kada ga Kralj potpiše, a obaveznu snagu dobija kada se obnaroduje u »Službenim novinama«, od koga dana prestaju da važe odredbe Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god., Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje bi bile u suprotnosti sa odredbama ovoga Zakona.

20. januara 1931. god.
Beograd.

ALEKSANDAR s. r.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja,
Nikola Preka s. r.

Pretsednik Ministarskog saveta ministar unutrašnjih poslova, počasni adjutant Nj. V. Kralja, armijski gjeneral,
P. Živković s. r.

Video i stavio Državni pečat, čuvar Državnog pečata, Ministar pravde,
Dr. M. Srškić s. r.

(Ovaj Zakon obnarodovan je u »Službenim novinama« dne 31. januara 1931. broj 22.—VI)

Digitized by Google

Broj: 60.560/1930.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu naplaćivanja poreza na neženjena lica od nameštenika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

U »Službenim Novinama« Kraljevine Jugoslavije od 20. decembra 1930. god. broj 292-C obnarodovan je »Z a k o n o p o r e z u n a n e ž e n j e n a l i c a i p o r e s k o m o s l o b o d j e n j u l i c a s a d e v e t e r o i v i š e d e c e«.

Zakonske odredbe, koje se odnose i na nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa, glase:

»(§. 1.) Svako m u š k o neženjeno ili pravosnažno od braka rastavljeno lice i udovci, ako stalno stanuju u varošima, varošicama, mestima sa sedištem sreza ili se u takvim mestima zadužuju neposrednim porezom odnosno primaju tantijeme, podleže plaćanju posebnog poreza na neženjena lica.

U d o v c i će plaćati ovaj porez, ako su bez zakonite dece, a r a s t a v l j e n a l i c a samo onda, ako je brak sudskim putem uništen ili razveden i ako nemaju zakonite dece, odnosno ako ne moraju po sudskoj presudi plaćati izdržavanje na ženu i decu.

(§. 2.) Poreska obveza počinje od 1. januara naredne godine pošto obveznik navrši 30 godina, a prestaje poslednjeg dana one godine u kojoj je navršio 60 godina ili je sklopio zakoniti brak.

(§. 3.) Od ovog poreza oslobodjeni su:

1. sveštena lica, kojima je crkvenim propisima zabranjeno stupanje u brak;
2. oni, koji radi crkvenih zapreka ne mogu se ponovno ženiti;
3. vojnici, podoficiri pod zastavom, a i niži oficiri;
4. osudjenici u zatvoru za vreme izdržavanja kazne;
5. stranci;
6. lica po gradjanskom zakonu n e s p o s o b n a za upravu svojim imanjem;
7. puni invalidi;
8. lica u službenom odnosu čija primanja ne iznose v i š e od Din. 2500.— m e s e č n o.

(§. 4) 1. Ovaj se porez razrezuje na temelju dopunskog poreza zemljarine, kućarine i tečevine i poreza na rente po poreskom rasporedu i iznosi za lica:

od 30	do 35	godina	50%	odnosnog	poreza
preko 35	„ 40	„	40%	„	„
„ 40	„ 50	„	25%	„	„
„ 50	„ 60	„	10%	„	„

2. Neženjena lica, koja primaju prihode u vidu tantijema, plaćaće ovaj porez i na ovaj prihod prema izloženim godinama starosti sa 5, 4, 2 odnosno 1%, makar već bili porezani po poreskom rasporedu.

3. N e ž e n j e n a l i c a, k o j a s e n a l a z e u s l u ž b e n o m o d n o s u, plaćaće na ime ovoga poreza prema godinama starosti 50, 40, 25 odnosno 10% od poreza po članu 95 odnosno 96 Zakona o neposrednim porezima.

4. Niže stope po ovom paragrafu primenjivati će se od 1. januara one godine, koja sledi u godini u kojoj je odnosno lice s obzirom na godine starosti steklo pravo na nižu stopu.

(§. 7.) Razrez ovoga poreza po §-u 4. tačka 1. vrše nadležne poreske uprave.

Z a l i c a, koja primaju prihode u vidu tantijema, odnosno k o j a s e n a l a z e u s l u ž b e n o m o d n o s u, ustavljaće ovaj porez pravna lica i odnosni poslodavci svaki put prilikom isplate tantijema, odnosno prinadležnosti, a po propisima koji važe za službenički porez s tim, da se ovaj porez imade u svakom slučaju u gotovom novcu i po spisku predavati kod poreske uprave.

Digitized by Google

(§. 11.) Oni poreski obveznici po Zakonu o neposrednim porezima, koji imaju devetero ili više ili su imali jednovremeno žive devetero ili više zakonite dece, oslobadjaju se od plaćanja neposrednog poreza, a i svih prireza, koji se na te poreze razrezuju.

(§. 12.) Oslobodjenje po prednjem §-u 11. počinje 1. januara one godine, u kojoj se poreskom obvezniku rodilo deveto dete, odnosno za lica, koja uslove oslobodjenja već sada imaju, od 1. januara 1931. godine, a odnosi se na one neposredne poreze, kojima bi se od časa oslobodjenja imao redovno zadužiti. Oslobodjenje prestaje smrću poreskog obveznika.

(§. 13.) Pravo na oslobodjenje poreza dužan je obveznik sa punovažnim dokazima prijaviti nadležnoj poreskoj upravi. Dan smrti oslobodjenog lica dužni su za 14 dana prijaviti njegovi pravni naslednici«.

U vezi sa donošenjem zakona o porezu na neženjena lica i poreskom oslobodjenju lica sa devetero i više dece poreski otsek ministarstva financija uputio je svim ministarstvima ovaj Raspis:

»Počevši sa 1. I. 1931. godine stupa na snagu Zakon o porezu na neženjena lica i o poreskom oslobodjenju lica sa devetero i više dece. Kako se prinadležnosti službenika i ostalih dižu unapred, to je potrebno, da se svi organi koji vrše isplate prinadležnosti upoznaju sa odredbama zakona pre prve isplate, da bi mogli pravilno postupati. Prema odredbama zakona:

I. dužni su plaćati porez: a) svi neoženjeni muškarci, b) udovci bez zakonite dece, c) sva muška lica sudskom osudom razvedena, ako nemaju zakonite dece i nemaju da uzdržavaju ženu i decu, sa počevši 1. I. 1931. god., ako su navršili 30. godinu, a nisu prevalili 60. g., a stanuju u gradovima, varošima, varošicama i (sreskim) kotarskim mestima.

II. Oslobodjeni su od plaćanja toga poreza: 1. sva svećenička lica, kojima je brak zabranjen po crkvenim propisima; 2. lica, koja se radi crkvenih zapreka ne mogu ponovno ženiti; 3. vojnici, podoficiri pod zastavama i niži oficiri; 4. osudjenici u zatvoru za vreme izdržavanja kazna; 5. stranci; 6. lica po gradjanskom zakonu nesposobna za upravu svojom imovinom; 7. puni invalidi; 8. lica u službenom odnosu čije prinadležnosti ne iznašaju više od 2.500 dinara mjesečno.

III. Porez plaćaju lica od 30 do 35 godina u iznosu od 50 posto neposrednog poreza po članu 95. i 96. Zakona o neposrednim porezima; lica sa preko 35 do 40 godina plaćaju 40 posto, kao gore; lica od 40 do 50 godina 25%; a lica od 50 do 60 godina 10 posto. Prema tomu postotak od 50 posto plaćaju na porez ona lica, koja su najkasnije 31. decembra 1930. godine navršila 30 godina, a nisu prešla 35. Porez od 40 posto plaćaju takova lica izmedju 35 i 40 godina, 25 posto izmedju 40 i 50 godina, a 10 posto izmedju 50 i 60 godina.

Ovaj porez plaća se skupa sa službeničkim porezom, za sve vreme počevši od 1. I. 1931. godine. Pri obračunavanju poreza se razlomak dinara do 50 para ne uzima u obzir, a preko 50 para uzima se za čitav dinar. Organi, koji vrše isplatu prinadležnosti, dužni su da ustanove za svakog pojedinog službenika, da li je neoženjen, udovac ili razveden, zatim je li kao udovac ili razvedenik ima zakonite dece, a osim toga da li uzdržava ženu i zakonitu decu.

Isto tako dužni su organi ustanoviti, koliko godina je svakom službeniku ili namešteniku, koji podleži ovom porezu, krajem ove godine. Svećenička lica, vojnici, podoficiri pod zastavom, a i niži oficiri, zatim službenici, čije mesečne prinadležnosti su manje od 2.500.— dinara brutto, ne moraju dokazivati, da su od toga poreza oslobodjeni, jer se ove činjenice mogu na temelju službenih podataka utvrditi. Sva ostala lica, nabrojena, kao oslobodjena od poreza moraju pravo na oslobodjenje dokumentarno dokazati. Isto tako moraju dokazati odnosna lica da su sudskom odlukom razvedena i da ženu ili zakonitu decu moraju uzdržavati. Službenici odnosno lica, koja imaju devet ili više dece oslobodjena su plaćanja svih poreza dakle i službeničkoga, a prema tome i ovoga poreza. To vredi za lica, koja su ma kada imala devet ili više žive dece. Sva navedena lica moraju pružiti punovažne dokaze onoj blagajni, koja

Digitized by Google

vrši isplatu. Sva nadleštva, koja imadu da odobravaju ili izdavaju prinadležnosti isto tako kao i službenici, moraju se toga pridržavati. Ti se porezi, koji se plaćaju kao službenički, imaju voditi u posebnoj rubrici na račun odnosne stavke državnih prihoda.

Naredjuje se dalje svim poreskim vlastima, da odmah po primitku ovoga naloga pismom obaveste sve ustanove i sve vlasti na svom teritoriju, da su dužne od 1. januara 1931. godine kod isplate prinadležnosti taj porez naplaćivati i u državnu blagajnu predavati. Nadleštva koja primaju na blagajnama isplatu za svoje činovnike dužna su se upoznati s time i moraju svratiti pažnju nameštenika da blagovremeno pruže sve dokaze o svojim poreskim obvezama ili oslobodjenju. Osim toga su poreske vlasti dužne putem javnih glasila ili drugim načinom objaviti taj nalog privatnim poslodavcima i upozoriti, da sa 1. januara 1931. godine moraju plaćati taj porez zajedno sa službeničkim. U svemu ostalomu važe dakako zakonske odredbe.«

Kako je porezni objekt (porezni predmet) ovog poreza na neženjena lica samo muško neženjeno ili od braka rastavljeno lice odnosno udovac, a ne p r i n a d l e ž n o s t nameštenika, to je gosp. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika vršeći funkcije Ravnateljstva Središnjeg ureda na sednici od 31. decembra 1930. u tumačenju §-a 110. Službenog Pravilnika službenika Središnjeg ureda donio odluku, da imadu porez na neženjena lica plaćati sama spomenuta lica, dakle sami nameštenici, jer taj porez ne nastaje zbog službovnog odnošaja nameštenika spram Ureda, već iz stanja neženstva samo nameštenika.

Gornje se priopćuje svim mesnim organima Središnjeg ureda za osiguranje radnika na znanje, ravnanje i propisno postupanje tim, da imadu ovaj porez mesečno prigodom isplate redovnih mesečnih prinadležnosti kao i prigodom isplate prigodnih prinadležnosti po čl. 96 Zakona o neposrednim porezima onih lica, koja pod ovo oporezovanje potpadaju, počam od 1. januara 1931. g. ustezati u gotovom novcu i po spisku sastavljenom u dva jednaka primerka predavati zajedno sa službeničkim porezom nadležnoj poreskoj upravi. U odnosnom spisku valja naznačiti, da li su dotični nameštenici neženjeni, udovci ili od braka rastavljeni, koliko im je godina i da li imaju zakonite dece.

U Z a g r e b u, dana 7. januara 1931.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj: 1410/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu upućivanja bolesnika u lečilišta i oporavilišta radničkog osiguranja.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Opaženo je opet, da za vreme zimskih meseci ima u našim lečilištima i oporavilištima dosta praznih kreveta, koji ostaju na taj način neiskorišćeni usprkos toga, što celo naše osiguranje nosi terete uzdržavanja tih ustanova.

Bolesti, koje se leče u tim ustanovama, nisu sezonske bolesti, imamo ih u letu isto kao i u zimi, a uspesi lečenja u našim ustanovama su jednako povoljni u zimi kao i u letu. Imamo na dan oko 2000 tuberkuloznih bolesnika sa hranarinom, pak je sigurno, da će medju njima biti do 350 bolesnika, kojima je potrebno sanatorijsko lečenje. A isto tako je i sa oporavilištima i banjskim lečilištima.

Digitized by Google

Stoga se svim mesnim organima skreće ponovno pažnja na propise okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 56543/1929 (Radnička Zaštita br. 1/930 str. 41), koja ostaje i nadalje u vrednosti, te se svi mesni organi pozivaju, da redovito popunjavaju u toj okružnici za njih određeni broj kreveta u »Brestovcu«, »Klenovniku« i »Kasindolu«. Osim prednjih ustanova ima okružni ured u Ljubljani na otoku Rabu oporavilište »Jadran« sa 35 kreveta i banjsko lječilište »Laško« sa 55 kreveta (zimi). Okružni ured u Subotici ima oporavilište »Palić« sa 57 kreveta otvoreno samo u letu.

Okružni ured u Beogradu ima u banji Koviljači »Stražilovo« sa 51 krevetom i u Vrnjačkoj banji »Radnički sanatorij Kralja Aleksandra I« sa 22 kreveta.

Okružni uredi imaju u tim ustanovama toliko mesta na raspolaganju, u koliko ih nije popunio sam dotični okružni ured. Glede upućivanja članova u te ustanove neka se uredi neposredno sporazume sa nadležnim okružnim uredom. Mesni organi mogu se takodjer medjusobno sporazumeti tako, da jedan od drugoga preuzme izvestan broj njegovih kreveta u pojedinoj ustanovi u zamenu za popunjavanje odgovarajućeg broja kreveta u drugoj ustanovi.

Pozivaju se stoga svi mesni organi, da kod upućivanja bolesnika u naše zdravstvene ustanove postupaju po prednjim odredbama i da odmah popune prazna mesta u vlastitim lečilištima radničkog osiguranja u interesu bolesnih članova i celoga osiguranja.

U Zagrebu, dana 12. Januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 1.842/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu označivanja reumatičkih obolenja.

Svim mesnim organima.

Kako je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim aktom br. S. 26508/30. od 30. novembra 1930. odredilo, da se sve ustanove u vodjenju knjiga (statistike) pridržavaju medjunarodne nomenklature za reumatizam, to se pozivaju svi mesni organi da odsada upotrebljavaju samo spomenutu nomenklaturu u vodjenju knjiga (statistike), te u oznakama lekara na bolesničkim listovima. Prema tomu se za sada »Skrižaljka bolesti« menja na sledeći način:

Dosadašnja oznaka: XIV/7 (Reumatizam mišičja — rh. musculorum)

menja se i glasi: XIV/7a Reumatizam mišičja

XIV/7b Lumbago

XIV/7c Išijas, Brahialgija

Dosadašnja oznaka: XIV/8 (reumatizam zglobova — rh. articulorum)

menja se i glasi: XIV/8a Akutni reumatizam zglobova

XIV/8b Subakutni reumatizam zglobova

Dosadašnja oznaka: XIV/9 Lumbago otpada, pošto je sadržana pod XIV/7b

Dosadašnja oznaka: XIV/13 otpada i postaje oznaka XIV/9 i glasi:

Digitized by Google

XIV/9a Primarni kronički reumatizam zglobova

XIV/9b Osteoartriti

XIV/9c Giht

XIV/9d Ostala obolenja zglobova, neklasifikovana

Dosadašnja oznaka: V/6 Ulozi (arthritisurica) otpada, pošto je sadržana pod XIV/9c,a

Dosadašnja oznaka V/9 dolazi na mjesto oznake V/6.

Pozivaju se svi mesni organi, da obaveste o tom sve svoje područne lekare, da se u označivanju reumatičkih obolenja služe odsada spomenutim oznakama.

U Zagrebu, dne 21. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 5211/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu intenzivnog ubiranja prinosa i prireza, te štednje na upravnim troškovima.

Svim mesnim organima.

Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključio je u svojoj sednici od 20. januara 1931. god. član 1. sedničkog zapisnika tačka VI. i VIII. zaključka, prigodom odobrenja zaključnih računa mesnih organa za godinu 1929. sledeće:

»Pozivaju se mesni organi, da u god. 1931. otpišu sve dubiozne i neuterive prinose, koji su propisani u razdoblju od 1. jula 1922. do konca god. 1930., a i posle toga, u koliko su do konca god. 1931. postali dubiozni i neuterivi.

Pri tome treba postupati po okružnici Središnjeg ureda od 28. januara 1929. broj 3232/1929. (Radnička Zaštita god. 1929. strana 154.—155.).

Pozivaju se mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika da u god. 1931. posvete najveću pažnju ubiranju prinosa i prireza, da se intenzivnim ubiranjem prinosa žaostatak snizi na normalni procenat zaostatka.

Nadalje se pozivaju mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da u god. 1931. štede na upravnim troškovima do skrajnih granica mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima u novcu i naravi, da postupaju tačno po postojećim propisima«.

Pozivaju se svi mesni organi, da se u buduće strogo pridržavaju ovih odredaba.

U Zagrebu, dne 30. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 58.870/1930.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu dostavljanja iskaza o stanju članova penzionog fonda službenika i lekara činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika na dan 31. decembra svake godine.

Svim mesnim organima.

Rešenjem Gospodina ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 10. jula o. g. br. St. 21.138 odobren je zaključak komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14. decembra 1929. br. 48.904 čl. 11. sed. zapis., kojim je promenjena alineja 1. §-a 118. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda tako, da se od 10. jula o. g. u penzioni osnov računaju sve redovne prinadležnosti službenika predvidjene u §§ 22, 23, 24, 25 i 28 Pravilnika, a to su: sistematska i položajna plata sa eventualnim povišenjem iste po §. 24., te mesni i funkcionalni dodatak.

Povodom gore citiranog zaključka ovouredskog komesara menja se i ovostrana okružnica od 11. januara o. g. br. 3354 u toliko, što će svi mesni organi iskaze, koji su propisani na predlaganje u smislu spomenute okružnice, nadopuniti sa novim rubrikama, koje će sadržavati još i iznose mesnog i funkcijonalnog dodatka.

Pošto se je dosada pokazalo, da je većina okružnih ureda, predlažući odnosne spiskove u formi prepisa isplatnih lista prinadležnosti na dan 31. decembra, dostavljala netačne i manjkave podatke naročito u pogledu na dodatak glavnog lekara i lekara rentnog preglednika, to se pozivaju okružni uredi, da sastavljaju redovito na dan 31. decembra svake godine bez poziva ovog ureda iskaze prema priloženim formularima (odvojeno za službenike i lekare činovnike), koji sadržavaju sve potrebne rubrike sa ukupnom svotom mesečnih beriva pojedinih službenika, dotično lekara činovnika.

Budući da su predmetni spiskovi potrebni radi provadjanja uspešne kontrole o tačnom stanju članova u svrhu matematičkog izračunavanja premijskih rezerva, upozoravaju se uredi, da iskaze predlažu ovamo najdulje do 15. januara, kako bi se izbegle nepotrebne urgence.

U Zagrebu, dne 16. decembra 1930.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 5212/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu realnog budžetiranja i bilanciranja po zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Svim mesnim organima.

Komesar Središnjeg ureda za osi
nici od 20. januara 1931. god. član 1. sguranje radnika zaključio je u svojoj sedprigodom odobrenja zaključnih računa zedničkog zapisnika tačka V. zaključka deće: dravstvenih ustanova za god. 1929. sle-

»Uprave sanatorija, lečilišta, oporavilišta i kupališta se pozivaju, da u buduće postavljaju realne budžete, kako u pogledu rashoda, tako i u pogledu prihoda. U koliko bi budžetom predvidjeni prihodi ipak iz unapred nepredvidivih razloga podbacili, ili ako bi se iz unapred nepredvidivih razloga predvi-

Digitized by Google

Službenici

Iskaz o stanju članova penzionog fonda na dan 31. XII. 193.....

Tekući broj	Prezime i ime	Kategorija	Položaj	Svojstvo	Oženjen ili neoženjen	Broj dece	Sistemat. plata	Položajna plata	15% mesni dodatak	Funkcionalni dodatak	Porodični dodatak	Ukupno mesečno	Primetba

Lekari-činovnici

Iskaz o stanju članova penzionog fonda na dan 31. XII. 193.....

Tekući broj	Prezime i ime	Plaćevni razred	Plaćevni stepen	Svojstvo*	Oženjen ili neoženjen	Broj dece	Plata	Dodatak prema svojstvu	Porodični dodatak	Ukupno mesečno	Primetba

* Da li šef lekar ili lekar za rentni pregled.

Digitized by Google

djeni rashodi morali prekoračiti, te ako bi to dovelo do manjka u poslovanju, imadu uprave zdravstvenih ustanova pre zaključka svojih poslovnih knjiga, od Središnjeg ureda za osiguranje radnika zatražiti subvenciju, odnosno dotaciju, za pokriće nastale razlike u poslovanju. Time će izbeći bilanciranju poslovnog deficita, koji po naravi posla zapravo niti nije deficit, jer razlike u poslovanju u glavnom nastaju samo radi toga, što zdravstvene ustanove plaćaju različite kamate na investiranu glavnicu, koja je investirana iz imovine grane osiguranja za slučaj nesreće. Ovi kamati variraju izmedju Din. 3.32 i Din. 28.85 dnevno po pacijentu. Središnji ured za osiguranje radnika kao nosioc osiguranja imade, da doprinese eventualne potrebne iznose, kao dotaciju za financijsko ravnovesje poslovanja njegovih zdravstvenih ustanova.

Uprava Središnjeg ureda za osiguranje radnika imade pre priznanja zatražene dotacije, ispitati opravdanost stavljenog zahteva«.

Pozivaju se sve uprave zdravstvenih ustanova, da se u buduće strogo pridržavaju ovih odredaba.

U Zagrebu, dne 30. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 5213/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu uračunavanja godina službe u penziju provedenih u državnoj ili javnoj — samoupravnoj službi, službenicima i lekarima-činovnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa prigodom primanja u službu.

Svim mesnim organima.

Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključio je u svojoj sednici od 20. januara 1931. god. član 1. sedn. zapisnika tačka IV. zaključka prigodom odobrenja zaključnih računa Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1929. sledeće:

»Da se u buduće imade odmah kod primanja u službu, dekretom utvrditi koje, te koliko od godina provedenih u državnoj ili javnoj-samoupravnoj službi, se imade pojedinom službeniku i lekaru-činovniku u smislu propisa Službenog Pravilnika službenika i Službenog Pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, uračunati u penziju, jer sadašnji način priznavanja godina službe, tek prigodom samog penzionisanja, ne pruža jasnu sliku opterećenja Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te su stoga njegove bilance samo aproksimativne.

Stoga imade Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi, kod raspisa konkursa za popunjenje mesta službenika i lekara- činovnika reflektante upozoriti, da u svojim molbama stave i svoje eventualne zahteve glede uračunavanja godina službe u penziju, te da iste potkrepe svim potrebnim dokumentima

U koliko natecatelji u svojim molbama takav zahtev ne bi stavili, tada se eventualni naknadni zahtevi neće posle u nikojem slučaju više uzeti u obzir«.

Pozivaju se svi mesni organi, da se u buduće strogo pridržavaju ovih odredaba.

U Zagrebu, dne 30. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 5780/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu sastavljanja i predlaganja iskaza o stanju privremenih rentnika i ozledjenika na dan 31. decembra svake godine.

Svim mesnim organima.

Prigodom računanja kapitalnog pokrića renta pokazalo se, da je potrebna još jedna kontrola o potpunosti podataka dostavljenih Središnjem uredu u statističkim listovima prijavljenih nesreća, u rentnim odlukama kao i u sedničkim zapisnicima rentnog odbora. Pozivaju se stoga mesni organi, da pored statističkog materijala, koga imaju, da dostavljaju Središnjem uredu svake godine na osnovu ovouredskih okružnica broj 20767/1925. i 6881/1928., dostave ovamo još i tri iskaza iz kojih će biti vidljivo stanje otšteta za nesretne slučajeve krajem svake računske godine, koje isplaćuje pojedini mesni organ.

Ti iskazi jesu:

1. Iskaz svih ozledjenih, koji su na dan 31. decembra poslovne godine bili na lečenju i primali hranarinu ili su bili u bolnici ili lečilištu.

2. Iskaz ličnih renta na 31. decembra poslovne godine.

3. Iskaz predujmova na porodične rente na dan 31. decembra poslovne godine.

Iskazi pod 1. moraju biti sastavljeni na temelju bolesničkih listova, koji se moraju usporediti sa zadnjim isplatnim dokumentom o isplaćenoj hranarini za poslednju nedelju meseca decembra dotične poslovne godine. U iskaze se unašaju takodjer i oni, čija je hranarina dospela, ali nije u tom vremenskom razmaku isplaćena.

U tom iskazu imadu se bezuvetno iskazati i oni ozledjenici, koji su se na dan 31. decembra dotične poslovne godine nalazili u bolnici ili u kojem drugom lečilištu na lečenju bez obzira na to, da li je trošak toga lečenja već plaćen ili ne.

Iskazi pod 2. moraju, da sadržavaju lične privremene rente po nesretnim slučajevima, koji su se dogodili u prošlim godinama i u tekućoj poslovnoj godini, a isplaćuju se po mesnim organima.

Iskazi pod 3. moraju, da sadržavaju predujmove (akontacije), isplaćene porodici usled nesreće poginulog osiguranika i to za mesec decembar tekuće poslovne godine.

Za iskaze pod 2. i 3. je merodavna visina one dopitane rente, koja je dospela u razdoblju od 1. decembra do 31. decembra dotične poslovne godine. Zadnja isplata u slučajevima pod 2. i 3. mora se takodjer proveriti sa izvornim isplatnim dokumentom.

Na gornji način sastavljeni iskazi imadu se redovito do konca februara naredne godine za prošlu godinu ovome uredu predložiti.

Da bi se ovome traženju na vreme i u celosti udovoljilo potrebno je u prvom redu, da se sve prijavnice za nesretni slučaj ažurno u knjige nesretnih slučajeva unašaju (u slučajevima, gdje poslodavac neće prijavnicu, da dostavi, podaci se uzimaju iz zapisnika o izvidjaju nesretnih slučajeva) i da svi podaci iz likvidiranih otštetnih postupaka budu evidentirani u knjizi rentnika i da se otštetni postupci brzo rešavaju.

U Zagrebu, dne 29. januara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Prilozi k okružnici br. 5780/31.

1. ISKAZ

svih ozleđenih, koji su na dan 31. XII. 193..... bili na lečenju i primali hranarinu ili su bili u bolnici.

Tek. broj	PREZIME I IME	Datum nezgode	Broj stat. lista	Iznos dnevne hranarine ili u slučaju bolničkog lečenja nadnični razred	NAPOMENA

2. ISKAZ

ličnih renta na dan 31. XII. 193.....

Tek. br.	PREZIME I IME	Broj stat. lista	Datum			Temelj otštete godišnje	% radne nesposobnosti	Iznos mesečne rente	Dan dospeća
			nezgode	rođenja	svršenog lečenja				

3. ISKAZ

predujmova na porodične rente na dan 31. XII. 193.

Tek. br.	Prezime i ime unesrećenog	Broj stat. lista	Datum		Temelj otštete godišnje	Broj članova porodice sa pravom na rentu				Mesečni iznos predujma	Napomena
			nezgode	smrti		udova	deca	asce-denti	ostali		

Digitized by Google

Broj: 201/1931.

NATJEČAJ.

Zaključkom gosp. komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku od 28. novembra 1930., a po odobrenju gosp. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 29. decembra 1930. raspisuje se ovim natječaj za popunjenje:

I. jednog mjesta činovnika kat. B. pol. VIII. administr. struke sa godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.—, sa položajnom platom od Din. 9000.—, sa mjesnim dodatkom od Din. 2970.—, sa specijalnim dodatkom od Din. 2400.—, te pripadajućim obiteljskim dodatkom god. Din. 1800.— za svakog člana obitelji, ali najviše za 4 člana.

II. dva mjesta činovnika kat. C. pol. VII. pomoćno tehničko i kancelarijske struke sa god. sistematskom platom od Din. 9600.—, sa položajnom platom od Din. 12.000.—, sa mjesnim dodatkom od Din. 3240.—, sa specijalnim dodatkom od Din. 2400.—, te pripadajućim obiteljskim dodatkom kao pod I.

III. tri mjesta činovnika kat. C. pol. IX. pomoćno-tehničke i kancelarijske struke sa god. sistematskom platom od Din. 9600.—, sa položajnom platom od Din. 7200.—, sa mjesnim dodatkom od Din. 2520.— sa specijalnim dodatkom od Din. 1800.—, te pripadajućim obiteljskim dodatkom kao pod I.

IV. jednog mjesta inkasatora kat. D. pol. X. službeničke struke sa god. sistematskom platom od Din. 8400.—, sa položajnom platom od Din. 4200.—, sa mjesnim dodatkom od Din. 1890.— sa specijalnim dodatkom od Din. 1200.—, te pripadajućim obiteljskim dodatkom kao pod I.

V. jednog mjesta kontrolora neprijavljenih i bolesnih namještenika kat. D. pol. XI. službeničke struke sa god. sistematskom platom od Din. 8400.—, sa položajnom platom od Din. 3600.—, sa mjesnim dodatkom od Din. 1800.—, sa specijalnim dodatkom od Din. 900.—, te pripadajućim obiteljskim dodatkom kao pod I.

Inkasatoru i kontroloru osim gore spomenutih beriva pripada još i odorni paušal u visini od najviše god. Din. 2400.—.

Uvjeti namještenja su slijedeći:

1. da su natjecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik.

2. da imadu tjelesnu, umnu i moralnu snagu za vršenje ove službe.

3. da su navršili 18-tu godinu života, i da nemaju više od 40 godina, izuzev slučaj, da su prije toga bili u službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi.

4. da ne stoje pod starateljstvom li stečajem, da nisu pod izledjenjem za zločin ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudjeni na gubitak službe, odnosno polit. prava za vrijeme utvrdjeno presudom.

5. da im služba kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge koje javne službe nije prestala iz uzroka spomenutih u §. 112 i točki 5 i 7 §. 113. Službenog Pravilnika službenika Središnjeg ureda.

6. natjecatelji za mjesto pod I. treba da imaju potpunu srednjoškolsku spremu sa položenim zaključnim ispitom odnosno u koliko nemaju istu, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom — službenicima:

Natjecatelji za mjesta pod II. i III. treba da imaju 4. svršena razreda srednje škole, odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za vršenje

Digitized by Google

stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima:

Natjecatelji za mjesto pod IV. i V. treba da imaju najmanje 4 razreda osnovne škole. Osim toga natjecatelji za mjesto inkasanta treba, da pored dobre lične preporuke polože garanciju u garantnom pismu, uložnoj knjižici koje prvorazredne banke ili tome slično najmanje od Din. 30.000.— (tridesethiljada).

Natjecatelji za položaj VII. kat. C. moraju osim školske spreme dokazati i stručnu spremu, t. j. da su položili propisani stručni ispit.

Za slučaj, da koji od ovouredskih službenika bude izabran u viši položaj, upražnjeno mjesto će se odmah izborom popuniti, pa se stoga ovaj natječaj proteže i na ta mjesta.

Uz molbu imade svaki natjecatelj priložiti:

svjedočanstvo o danu rodjenja, uvjerenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama djece, školske svjedodžbe, uvjerenje o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i reguliranju vojne obaveze.

Zdravlje se mora dokazati svjedodžbom liječnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mjesnih organa ili liječnika državnih ili samoupravnih vlasti te još jednom svjedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno liječniku specijalisti za tuberkulozu, da ne boluje od tuberkuloze .

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane propisno taksirane te potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natjecatelji podnijeti potpisanome uredu do 10. februara 1931. u 12 sati u podne.

Zakašnjele i nepotpuno obložene molbenice neće se uzeti u obzir.

U Dubrovniku, dne 9. januara 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U DUBROVNIKU.

Broj: 7424/1930.

НАТЕЧАЈ.

На основу одлуке господина Комесара Окружног уреда за осигурање радника у Суботици од 10. I. 1931. под тач. 4. седн. зап. расписује се овиме натечај на место зуботехничара-чиновника Категорије Ц. пол. VII.

Услови намештења, а исто тако сва права и дужности, видљиви су из Службеног Правилника Службеника Средишњег Уреда за Осигуранње Радника.

Рефлектанти у погледу оспособљења за вршење зуботехничарских радова имају да удовоље прописима Закона о лекарима специјалистима за болести уста и зуба и о зубним лекарима (Службене Новине од 25. XI. 1930.)

Са потребним документима обложене и власторучно писане молбе имају се поднети овом уреду до укључиво 20. II. 1931.

Недовољно обложене и касно приспеле молбе неће се узети у обзир.

У Суботици, дне 13. I. 1930.

ОКРУЖНИ УРЕД ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА
У СУБОТИЦИ

Digitized by Google

Broj: 433/1931.

N A T J E Č A J.

Na osnovu odluke komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli od 12. januara 1931. raspisuje se ovime natječaj za popunjenje jednog mjesta l i j e č n i č k e p o m o ć n i c e u kategoriji D. položaja XI. za uredsku ambulantu u Tuzli s početnom plaćom od Din. 1.225.— mjesečno.

Opći uvjeti mogu se vidjeti za vrijeme uredovnih sati u kancelariji ureda, a dostavljaju se na zahtjev pismeno.

Ured reflektira samo na one liječničke pomoćnice, koje su svršile s uspjehom školu državnih higijenskih institucija za sestre pomoćnice.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazima obložene molbe imadu natjecateljice podnijeti potpisanom uredu do uključivo 20. februara 1931. do 12 sati o podne.

T u z l a, dne 13. januara 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U TUZLI.

Broj: 434/1931.

N A T J E Č A J.

Na osnovu odluke komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli od 11. januara 1931. raspisuje se natječaj za popunjenje slijedećih mjesta:

a) jedno mjesto činovnika kategorije B. položaja VII.;
b) jedno mjesto činovnika kategorije C. položaja VII.;
c) jedno mjesto činovnika kategorije B. položaja VIII.;
d) jedno mjesto službenika kategorije D. položaja X.;
e) jedno mjesto službenika kategorije D. položaja XI.

Uvjeti namještenja, kao prava i dužnosti vide se iz Službenog pravilnika službenika SUZORA.

Raspisana mjesta činovnika pod a) i b) određena su isključivo za šefove prijavnog i bolno potpornog odjeljenja, a mjesto činovnika pod c) za voditelja katastra. Napominje se, da od službenika ovog ureda ne može nitko biti izabran na pomenuta mjesta.

Ako na mjesta službenika pod d) i e) budu izabrani ovouredski namještenici ne ostaje nepopunjenih mjesta.

Upozorava se, da je iluzorna svaka molba za mjesto po a), b) i c) ako natjecatelj nema apsolutno potpunu spremu i sposobnost za mjesto na koje se natječe i ako nije u poslu ekspeditivno marljiv i skrupolozno savjestan. Potrebito je u molbi izričito navesti osim kategorije i položaja i vrst posla za koji je molitelj najsposobniji.

Ovaj ured reflektira isključivo na molbe službenika Okružnih ureda za osiguranje radnika s time, da uz prepis »Osobnog Lista« natjecatelj molbi priloži uvjerenje ravnatelja ureda za koje ili za koja je poslovna odjelenja molitelj sposoban i vrijedan da bude šefom, a to u smislu okružnice SUZOR-a od 8. maja 1925. br. 12.052/25.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazima obložene molbe imadu natjecatelji podnijeti potpisanom uredu do uključivo 20. februara 1931. do 12 sati o podne.

T u z l a, dne 12. januara 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Digitized by Google

Broj: Prs. 22/1930. — 13.

N A T J E Č A J.

Prema rešenju Središnjeg ureda Z. O. R. a od 29. januara 1931. broj 52.986/1930. raspisuje se ovime natječaj za popunjenje jednog mjesta lekara za opću praksu sa sjedištem u Varaždinu kod potpisanog ureda.

Mjesto je ugovorno bez prava na stalnost službe i penziju sa honorarom lekara činovnika I. plać. razreda 1. stepena od godišnje Din. 24.000.— sa dodatkom od 15% i 10%, te specijalnim mjesečnim dodatkom od Din. 300.— odgovarajućim putnim paušalom i eventualnim porodičnim dodatkom od Din. 1800.— po članu obitelji, a najviše do 4 člana.

Uslovi namještenja te sva prava i dužnosti utvrdjeni su Službenim pravilnikom lekara činovnika Središnjeg Ureda Z. O. R-a.

Vlastoručne pisane molbe obložene potrebnim dokazalima (svjedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o nadležnosti,o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama djece, lekarska diploma, uverenje o pravu vršenja lekarske prakse, o dosadašnjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze (imaju natjecatelji podnjeti potpisanome uredu uključivo do 20. marta 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele i nepotpuno obložene molbenice ne će se uzeti obzir.

U V a r a ž d i n u, dne 5. februara 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U VARAŽDINU.

N A T J E Č A J.

U smislu zaključka gosp. Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu od 17. januara 1931. raspisuje se natječaj na:

1. 1 mjesto liječnika činovnika opće prakse II. plaćevnog razr. u Splitu.

2. 1 mjesto liječnika činovnika opće prakse I. plaćevnog razreda u Šibeniku.

3. 1 mjesto poslužitelja i redatelja u ambulantama kategorije D, položaja XI. u Šibeniku.

4. 1 mjesto bolničara kategorije D, položaja X. u Šibeniku.

Na mjesto pod 3. i 4. nisu pripuštene molbe vanjskih natjecatelja, jer su mjesta već popunjena uredskim službenicima, a natječaj se raspisuje samo radi napredovanja.

Potanji uvjeti natječaja, beriva, prava i dužnosti normirani su Službenim pravilnicima liječnika činovnika i službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a vidljivi su iz natječaja koji je otštampan u Službenom Glasniku primorske banovine u Splitu.

Rok za podnošenje molba uredu je:

za natjecatelje ljekare pod 1. i 2. 28 dana po objelodanjenju natječaja u Službenom Glasniku primorske banovine u Splitu;

za natjecatelje službitelje pod 3. i 4. u roku od 15 dana po objelodanjenju.

Iz kancelarije Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu broj 162/31. od 19. januara 1931.

Digitized by Google

Broj 221/1931.

KONKURS.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku imaju da se popune 3 (tri) činovnička mesta kat. C. pol. VII.

Godišnje ukupne prinadležnosti za mesto kat. C. pol. VII. iznose Din. 27.240.—.

Pored ovih prinadležnosti pripada službeniku još i porodični dodatak za svakog do četiri člana porodice po Din. 1800.— godišnje.

Uslovi nameštenja:

1. Da je molioc podanik Kraljevine Jugoslavije i da zna srpsko-hrvatski ili slovenački jezik u govoru i pisanju.

2. Da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Okružnog ureda.

3. Da je navršio 18 godina života, a nema više od 40, sem ako je pre toga bio u službi Središnjeg ureda odnosno njegovih mesnih organa ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili kojoj drugoj javnoj službi.

4. Da nije pod starateljstvom ili stečajem, pod istrajenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije presudom redovnog suda pravomoćno osudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja i da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdieno sudskom presudom.

5. Da nije otpušten iz službe Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, državne ili koje druge javne službe.

Uz molbu treba priložiti uverenje o danu rodjenja, o nadležnosti, o zakonskoj bračnoj vezi, o godinama dece, o dosadašnjem zanimanju, o zdravlju i o regulisanju vojne obaveze, te uverenje o svršenim školama.

Zdravlje se mora dokazati uverenjem lekara Središnjeg ureda, odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti.

Za gore raspisana mesta kat. C. pol. VII. potrebno je da je molioc svršio četiri razreda srednje škole. U koliko molioc ne bi imao potrebne školske kvalifikacije, treba da dokaže sposobnost za poznavanje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za saobraćaj sa publikom i činovnicima.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Svojeručno pisane molbe sa svima potrebnim dokumentima imaju se dostaviti najdocnije do 20. februara 1931. god. do 12 časova do podne Okružnom uredu za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku.

Od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku dne 14. januara 1930. god. Broj 221/1931.

Broj: 3256/1931.

KONKURS.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici na osnovu zaključka gospodina Komesara ovog ureda od 6. II. 1931. raspisuje konkurs na sledeća mesta:

2 mesta lekara-činovnika za opštu praksu I. plaćevnog razreda, 1. stepena sa sedištem u Subotici.

1 mesto glavnog knjigovodje ureda, činovnika Kat. B. pol. V. knjigovodstvene struke.

1 mesto činovnika Kat. B. pol. VIII. administrativne struke.

3 mesta činovnika Kat. C. pol. IX. pomoćno tehničke struke.

Digitized by Google

Prinadležnosti, prava i dužnosti lekara-činovnika i službenika regulisane su Službenim pravilnicima lekara-činovnika i službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Uslovi nameštenja su:

1. da je molitelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da potpuno vlada službenim jezikom u pismu i govoru;

2. da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu, te da ne boluje od tuberkuloze u ma kojoj formi;

3. da ima propisne školske kvalifikacije i to za lekare diplomu doktora sveukupnog lekarstva i pravo na vršenje lekarske prakse, za činovnike Kat. B. potpunu srednjoškolsku spremu, a za činovnike Kat. C. 4 razreda srednje škole;

4. da je navršio (lekar) 24 (činovnik) 18 godina života i da nema više od 40 godina života osim ako je pre bio u službi Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje u državnoj ili drugoj javnoj službi;

5. da nije pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod istlednjenjem i da nije bio kažnjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja i da nije osuđen na gubitak službe odnosno političkih prava;

6. da nije otpušten iz službe Središnjeg ureda za osiguranje radnika, iz državne ili druge javne službe, a na osnovu presude redovnog ili discip. suda;

7. da ne stoji u državnoj, samoupravnoj bolničkoj ili drugoj javnoj službi;

8. da je regulisao svoju vojnu obavezu.

Molbi se imaju priložiti: krštenica, uverenje o nadležnosti o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, lekarska diploma odnosno školsko svedočanstvo, uverenje o pravu vršenja lekarske prakse o dosadašnjem zanimanju, uverenja o zdravlju (jedno o opštem stanju zdravlja, a drugo da ne boluje od tuberkuloze, koje mora biti izdato od Drž. Antitub. Disp. ili od lekara spec. za tuberkulozu) i uverenje o regulisanju vojne obaveze. Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se predati arhivi ovog ureda do zaključno 20. III. 1931. do 12 časova.

Zadocnele kao i sa potrebnim dokumentima neobložene molbe neće se uzeti u obzir.

OKRUŽNI URED ZOR. U SUBOTICI.

Broj 6413/1930.

NATJEČAJ.

Na osnovu zaključka g. Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Mostaru od 27. decembra 1930. ovime se raspisuje natječaj za popunjenje upražnjenog mjesta knjigovodstvene struke kategorije B položaja VII.

Godišnja sistematska plaća iznosi Din. 10.800.—, položajna Din. 12.000.—. Mjesni dodatak (stanarina) iznosi 15% od sistematske i položajne plaće, te porodični dodatak za svakog člana porodice Dinara 1.800.— godišnje, no ukupni dodatak ne može biti veći od Dinara 7.200.— i specijalni dodatak prema okružnici SUZOR-a broj 40.001/1930.

Sva prava i dužnosti utvrđena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Uslovi namještenja su slijedeći:

1. da je kompetent državljanin kraljevine Jugoslavije i da zna srpsko-hrvatski ili slovenački jezik.

2. da ima tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu, te da ne boluje od tuberkuloze.

3. da je navršio 18 godina, a da nije prekoračio 40 godina života, izuzev, da je prije toga bio u službi Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje u državnoj ili drugoj javnoj službi.

Digitized by Google

4. da ne stoji pod starateljstvom i stečajem, da nije pod isledjenjem za zločin ili prestup iz koristoljublja, te da nije pravomoćnom presudom redovnog suda sudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vrijeme utvrdjeno sudskom odlukom.

5. da mu služba kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili koje druge javne službe nije prestala iz uzroka pomenutih u §-u 112. i tač. 5. i 6. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

6. da ima potpunu srednjoškolsku spremu sa ispitom zrelosti.

Pored uvjerenja kojima će kompetenti dokazati da ispunjuju gornje uslove imaju uz molbe podnijeti još i slijedeće dokumente: svjedočanstvo o danu rodjenja, uvjerenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svjedodžbe, uvjerenje o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svjedodžbom liječnika Okružnog ureda za osiguranje radnika ili lekara državnih samoupravnih vlasti, te još jednom svjedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno liječniku specijalisti za tuberkulozu.

U koliko bude na gornje mjesto izabran službenik nižeg položaja ovog ureda, ovim se raspisuje natječaj i na ono mjesto, koje je dotični službenik zapremao.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalma obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanom uredu do uključivo 1. marta 1931. do 12 sati o podne.

Zakašnele i nedostatno obložene molbe ne će se uzeti u obzir.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U MOSTARU.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 1 MARTA 1931 | BROJ 3

*Socijalno osiguranje i revizija zakona o osiguranju radnika**

U ovom broju donosimo posljednju grupu popularnih predavanja o socijalnom osiguranju što ih je priredila zagrebačka Radio stanica. Tu posljednju grupu sačinjavaju predavanja ravnatelja zagrebačkog Okružnog ureda za osiguranje radnika Dr. Ante Mudrinića i glavnog liječnika istog ureda Dr. Ive Ivančevića. Uredništvo.

DR. MUDRINIĆ ANTE:

ZAŠTO PLAĆAMO OKRUŽNU BLAGAJNU?

(Četvrto predavanje.)

U predavanjima, koja su dosada održana s ovoga mjesta, prikazano je sadašnje zakonsko stanje, na osnovu kojega se provodi kod nas radničko osiguranje. Isto tako prikazani su i uspjesi toga osiguranja. Ta predavanja osvrnula su se na radničko osiguranje kao na jednu cjelinu, ne baveći se radom pojedinih organa osiguranja. Današnje pak predavanje obuhvatit će pored općenitoga prikaza i nekoliko podataka o radu i uspjesima zagrebačkog Okružnog ureda, a sve u cilju, da se objasni, na što se troše prinosi, koje plaćaju poslodavci i radnici radničkom osiguranju.

Dosta se često naime dešava, da se čuje prigovor odnosno pitanje: zašto plaćamo Okružnu blagajnu? Istina, da to pitanje ne znači, da onaj, koji tako pita, ne zna, zašto se plaćaju prinosi osiguranja. Redovno stavljaju to pitanje oni, koji dolaze u radničko osiguranje u namjeri, da dodju do novčanih potpora, kada ih po postojećim propisima ne mogu dobiti. U takvim slučajevima je to zapravo više prigovor, jer im se ne daje ono, što traže, a ne pitanje, na koje bi imao upućeni neupućenomu odgovoriti. Drugim riječima: i takva lica znadu, zašto plaćaju prinose, ali to pitanje stavljaju da u neku ruku pojačaju svoj zahtjev, da nekako opravdaju svoje nezadovoljstvo, što im njihove neosnovane želje nisu uvažene; a vrlo često to pitaju i s razloga, jer ne znaju na drugi način prigovoriti ispravnom postupku organa osiguranja. Vidimo dakle, da taj prigovor nikako ne znači, da imade bilo koga, koji ne bi znao, zašto se prinosi plaćaju, ili koji bi htio tim reći, da uopće ne treba prinosa plaćati, da uopće ne treba radničkoga osiguranja, ili da se prinosi plaćaju, a da od toga nemaju koristi osiguranici, za koje postoji osiguranje. Da je tome tako, vidjeli smo to naročito sada, kada se raspravljalo i u javnosti, i u poslodavačkim i u radničkim organizacijama i pretstavništvima, u kome pravcu treba mijenjati postojeće zakonske ustanove našega socijalnoga osiguranja. Svi interesenti, i poslodavci i radnici, saglasno su kod svake prilike izjavljivali,

* Ranija predavanja zagrebačke Radio stanice donešena su u broju 1 „Radničke Zaštite" iz ove godine strana 6. i u broju 2 strana 69.

Digitized by Google

da je radničko osiguranje potrebno i da se bez njega ne može ni naš privredni, ni naš socijalni život zamisliti, a niti napredovati. Socijalno dakle osiguranje nema takvih »protivnika«, koji bi tražili, da se osiguranje dokine i otstrani.

Kraj takvoga stanja stvari zapravo i ne bi trebalo govoriti o tome, zašto se prinosi plaćaju. Jer ako svi interesenti traže, da socijalno osiguranje ostane, ako svi priznaju i ističu, da se bez njega ne može biti, onda je jasno, da sigurno i svi interesenti znadu, zašto je osiguranje potrebno i zašto se prinosi plaćaju!

Usprkos toga mislim, da je dobro o toj temi govoriti, pa molim, da mi bude ipak dozvoljeno, da pobliže prikažem, zašto se prinosi plaćaju. Ne ću pogriješiti, ako prije svega velim, zašto se prinosi ne plaćaju. Nužno je to, da se ispravi jedno pogrješno mišljenje, koje se kadšto zapaža kod pojedinih osiguranika.

Plaćanje prinosa osiguranja nije isto, kao kada neko pojedino lice ulaže svoj novac na kamate u banku. Nitko ne plaća prinose za to, da ih jednoga dana, kada mu se to prohtije ili kada ostane bez posla, digne na kasi Okružnoga ureda zajedno s kamatima, a i preko toga, kolikogod bi dotičnik htio. Takvo shvaćanje posve je pogrješno i protivno temeljnim načelima, na kojima je sazdano ne samo naše osiguranje, već i sva osiguranja na ovome svijetu. Jedno od temeljnih načela našega osiguranja — kao i svih socijalnih osiguranja u svim ostalim državama — jest: načelo uzajamnosti. Posljedica toga načela je, da nitko ne plaća prinose upravo za sebe ili samo za sebe. Svatko plaća prinose za sve osiguranike i ovlaštenike u osiguranju. Prinos dakle nije nikakva privatna prištednja ili uložak pojedinoga osiguranika, već je to prisilna štednja svih osiguranika za sve osiguranike. Svi uplaćeni prinosi zajedno služe kao kapital, iz kojega osiguranje izvršuje svoje zakonom mu određene dužnosti prema onim osiguranicima, kod kojih su nastali zakonom određeni uvjeti; dakle prema onim ovlaštenicima, koji su stekli zakonsko pravo, da traže od osiguranja one potpore, i to bilo u novcu, bilo u naravi, koje su zakonom određene. Dužnost dakle plaćanja prinosa nastaje za svakoga osiguranika, čim je stupio u posao, koji ga obvezuje na osiguranje, odnosno za svakoga poslodavca, koji vodi takav posao, od onoga časa, kada je primio u posao prvoga radnika, a pravo na potpore u osiguranju stiče osiguranik za sebe i svoju porodicu tek onda, kada je nastao osigurani slučaj: kada je obolio on ili član njegove obitelji, odnosno kada je osiguranik pretrpio nesreću u poslu. Za ostvarenje toga prava nije od bitne važnosti, da li je ovlaštenik tek došao u posao, a prema tome da još uopće nije uplatio niti jedne pare prinosa, ili da li je on već desetke godina uplaćivao prinose, a da za sve to vrijeme nije niti jedamput obolio on ili koji član njegove porodice odnosno da on nije pretrpio niti jedanput nesreću u poslu. Može se dakle desiti — a i dnevno se to događa — da ovlaštenik, koji je tek postao član osiguranja ili je tek posve kratko vrijeme članom, dakle koji još nije ništa uplatio ili je tek uplatio nekoliko dinara prinosa, prima od osiguranja u ime hranarine stotine i tisuće dinara u novcu, odnosno da se ogromne svote troše za njegovo liječenje, lijekove i druge potpore u naravi; osiguranik pak, koji je kroz desetke godina uplatio mnogo stotina dinara prinosa, nije od osiguranja primio niti jedne jedincate pare. Ovo stanje stvari je pravilno, ono je posljedica bivstva osiguranja, jer osiguranje nije štediona, jer prinosi nisu štedni ulošci pojedinaca, i ako je osiguranje jedini način prisilne štednje svih osiguranika za sve osiguranike.

Osiguranik dakle, koji dolazi u osiguranje, kada ostane bez posla ili kada hoće da se odmori od svojega napornoga rada, pa traži, da mu se isplaćuje novčana potpora, čini krivo i svojim drugovima osiguranicima i samoj ustanovi osiguranja, kada pita: »pa zašto plaćam blagajnu, kada mi se sada ne će potpora u novcu isplatiti? Ja već plaćam deset godina prinose, a nikada još nisam bio na potpori!« Takav prigovor dokazuje, da je dotičnik neupućen, da ne shvaća zadaće i dužnosti osiguranja, ili — da hoće na štetu ostalih osiguranika iskoristiti ustanovu, kojoj je zadaća pomoći radniku, kada je bolestan ili kada je postradao u vršenju svojega rada.

Iz ovoga što je dosada rečeno vidimo dakle, zašto se prinosi ne plaćaju, a sada treba da razmotrimo, zašto se prinosi plaćaju, odnosno na što se uplaćeni prinosi troše.

Digitized by Google

Radničko osiguranje ubire prinose za to, da uzmogne dati ovlaštenicima zakonom odredjene potpore, kada nastupe slučajevi zakonom odredjeni. Da se dakle ostvari pravo iz osiguranja, treba, da je dotičnik ovlašten to pravo potraživati, da je nastupio zakonom odredjeni osigurateljni slučaj i da potražuje onu vrstu potpora, koja je za takav slučaj zakonom odredjena.

Naše osiguranje provodi po zakonskim ustanovama osiguranje za slučaj bolesti i osiguranje za slučaj nesreće u poslu. U osiguranju za slučaj bolesti mogu se kod nas dati potpore ne samo licu, koje je osigurano, već i članovima njegove obitelji, ako oboli. Isto tako daju se potpore onom osiguranom licu, koje rodi, a podjednako i članu njegove obitelji, kada rodi. Naprotiv u osiguranju za slučaj nesreće mogu se potpore dati samo u tom slučaju, ako osigurano lice pretrpi nesreću u poslu. U tom slučaju daju se potpore odnosno rente načelno samo osiguranom licu, a ako ono umre prigodom nesreće u poslu ili uslijed posljedica takve nesreće, i članovima njegove obitelji. Kako dakle vidimo, naše se osiguranje u slučaju bolesti, poroda ili nesreće u poslu stara ne samo za samoga osiguranika, već i za njegovu porodicu.

Po našem dakle zakonu ovlašten je od osiguranja na potraživanje potpora osiguranik ili član njegove porodice, a pravni naslov za potraživanje nastaje, kada osiguranik oboli, rodi ili pretrpi nesreću u poslu odnosno kada član njegove porodice oboli ili rodi. Na žalost do sada nije kod nas sprovedeno osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti, smrti i neuposlenosti, kao što je to provedeno u velikom broju ostalih kulturnih država, ali postoji osnovana nada, da će se prema obećanju kr. vlade i osiguranje za invaliditet, starost i smrt doskora privesti u život.

Prinosi se dakle plaćaju u svrhu, da osiguranje dade potpore u novcu ili u naravi, i to osiguraniku ili njegovoj porodici, kada nastane slučaj, za koji je uvedeno osiguranje za slučaj bolesti odnosno osiguranje za slučaj nesreće.

I ako smo time odgovorili na pitanje, zašto se plaća Okružna blagajna, dakle na pitanje, koje je predmet ovoga predavanja, osvrnut ćemo se ukratko još i na to, da ocrtamo, koje su to potpore, koje osiguranje daje.

Sve potpore, koje osiguranje daje, dijele se u dvije grupe: u potpore u naravi i u potpore u novcu.

Potpore u naravi dužno je osiguranje u prvom redu pružati, jer je zadaća osiguranja, da uspostavi radnu sposobnost osiguraniku, ako je izgubi uslijed bolesti, poroda ili nesreće u poslu. Potpore u novcu dužno je osiguranje dati tek u drugome redu i to ili s razloga, jer je osiguranik uslijed bolesti, poroda ili nesreće u poslu postao nesposoban, da zaradjuje za svoje uzdržavanje i za uzdržavanje svoje porodice, odnosno s razloga, jer je osiguranik uslijed nesreće u poslu umro, pa je njegova porodica ostala bez svojega jedinoga hranitelja i branitelja. Krivo je dakle mišljenje onih, koji u prvome redu traže od osiguranja novčane potpore, a ne mare za liječenje i druge potpore u naravi, koje će im uspostaviti zdravlje i omogućiti im, da se sami svojim radom uzdržavaju.

A sada, da razmotrimo pojedine vrste potpora:

1. Potpore u naravi jesu:

1. liječnička pomoć i liječenje. O tome će pobliže govoriti u narednom predavanju uredski šef-liječnik. Liječenje pruža osiguranje ovlaštenicima po svojim vlastitim liječnicima ili po privatnim liječnicima i to u vlastitim ambulantama, u privatnim ordinacijama liječnika, u stanu bolesnika, u bolnicama, sanatorijima, kupalištima i ostalim zdravstvenim ustanovama.

Za ove vrste potpora u naravi isplatio je godine 1929. zagrebački Okružni ured slijedeće:

za honorare liječnicima D. 2,303.745.25 ili 7.32%;

za uzdržavanje ambulanata Dinara 1,155.160.24 ili 3.67%;

za liječenje u bolnicama D. 4,007.512.55 ili 12.61%;

za sanatorijsko i kupališno liječenje Din. 1,153.894.87 ili 3.66%;

za liječenje na »Obdaništu« Dinara 293.685.34 ili 0.93%;

za zubnu njegu Din. 361.859.95 ili 1.15%;

ili ukupno Din. 9,275.858.21 ili 29.34%.

2. lijekovi i sanitarna sredstva:

Za njih je zagreb. Okružni ured u g. 1929. isplatio Din. 3,221.678.54 ili 10.22%,

Digitized by Google

odnosno za sve potpore u naravi ukupno Din. 12,497.536.75 ili 39.56% propisanoga prinosa osiguranja za slučaj bolesti u 1929. godini.

II. Potpore u gotovom novcu jesu:

1. hranarine. Hranarina je ona novčana potpora, koju osiguranje isplaćuje onom osiguranom licu, koje je zbog bolesti ili pretrpljene nesreće u poslu nesposobno za rad. Da li je bolesnik sposoban da radi ili ne, to prosudjuje liječnik po svojemu stručnom znanju i po svojoj savjesti;

2. potpore za slučaj porodjaja. Ove se potpore daju, ako osigurano lice ili ovlašteni član njegove porodice rodi, a te potpore jesu: porodiljske potpore, koje se daju umjesto hranarine za uzdržavanje rodilje; potpora za opremu djeteta, koja se daje za nabavku rublja, pelena i t. d. za novorodjenče; potpore za dojilje, koje se daju rodiljama, koje novorodjenčad same doje; i primaljske pristojbe, kojima se plaća primalja, koja rodilji pomaže u porodu;

3. pogrebnine. Ova se novčana potpora daje za pogrebne troškove umrloga osiguranika.

Zagrebački Okružni ured isplatio je godine 1929.:

	Din.	%
za hranarine . .	9,906.486.87	ili 31.50
za potpore za porodjaje „	3,869.534.70	„ 12.30
za pogrebnine „	389.994.90	„ 1.24
odnosno ukupno u novcu . .	14,166.016.47	ili 45.04%

propisanoga prinosa osiguranja za slučaj bolesti u toj godini.

Kako dakle vidimo, zagrebački Okružni ured isplatio je u godini 1929. u gotovom novcu odnosno izdao je za potpore u naravi za osigurane članove i članove njihovih porodica ukupno

Din. 26,663.553.22 ili 84.60%

propisanoga prinosa osiguranja za slučaj bolesti u toj godini.

4. rente. Rente su trajne mjesečne novčane potpore, koje osiguranje za slučaj nesreće isplaćuje osiguraniku ili članovima njegove porodice. Osiguraniku se isplaćuje renta, ako je on uslijed pretrpljene nesreće u poslu ostao privremeno ili trajno, potpuno ili djelomično nesposoban za rad i privređivanje. Članovima porodice osiguranika isplaćuje se renta u slučaju, ako osiguranik uslijed nesreće u poslu umre ili ako njegova smrt nastupi kao posljedica pretrpljene nesreće u poslu. U takvom slučaju mogu postati uživaoci renta zakonita i nezakonita supruga i djeca osiguranika, njegovi roditelji, djed i baba, unučad, braća i sestre osiguranika, ako se za njihovo uzdržavanje pretežno brinuo osiguranik, koji je uslijed pretrpljene nesreće u poslu umro.

To je eto odgovor na pitanje, zašto se plaća Okružna blagajna. A kao što se kod Okružnog ureda zagrebačkog prinosi troše na način, kako je dosad izloženo, tako se ti prinosi troše i u cijelom radničkom osiguranju u našoj državi i u ostalim državama, u kojima to osiguranje postoji.

Svakome je na osnovu toga moguće utvrditi, da je radničko osiguranje ustanova, koja vrši visoku socijalnu i zdravstvenu zadaću, te da bez nje nema napretka, stabilnosti i procvata u privrednom i narodnom životu. Da je dakle ne samo u interesu pojedinaca, već da je i u interesu cijeloga našega naroda, da se plaćaju prinosi za osiguranje i da se socijalno osiguranje sprovodi.

DR. IVANČEVIĆ IVO:

ŠTO ZAGREB NE ZNA O RADU SVOGA OKRUŽNOG UREDA

(Peto predavanje).

Okružni ured za osiguranje radnika danas je najveća zdravstvena ustanova u gradu Zagrebu. Njezin je promet najveći i najživalniji, a da o prometu novca ni ne govorim. U velikoj zgradi u Mihanovićevoj ulici, smještena je u nekih 35 prostorija čitava velika poliklinika, koja je uredjena i dalje se uredjuje i usavršava po principima savremene liječničke znanosti. Ta glomazna ustanova vrši veliki posao, koji je unazad par godina naglo porasao uporedo s naglim porastom pučanstva, razvojem grada i zamjernim razvitkom industrije, tr-

Digitized by Google

govine i obrta. Prosječno do 1000 bolesnika posjećuje dnevno raznovrsne ambulatorije zagrebačkog Okružnog ureda.

Prije no što ćemo prijeći na kritiku liječničkoga rada potrebno je čitav taj rad opisati, jer je daleko najpretežnijem dijelu gradjanstva uopće nepoznat. A toliko mnogo ga se kritikuje! Liječnički je rad razdijeljen u glavnom na dva dijela: na unutarnji rad u ambulatorijima i na vanjski rad u kotarima, t. j. u kući ili stanu bolesnika. A onaj prvi, unutarnji rad, opet je razdijeljen u dvije grane, u opću i specijalističku ordinaciju. Kao što je razvoj medicinske znanosti s vremenom podijelio čitavo polje rada na pojedine specijalne grupe, da bi se napredak u istraživanju bolesti i u njihovom liječenju pospješio i što bolje usavršio, tako je nastala i u zagrebačkom Okružnom uredu potreba, da se pojedine grupe bolesti svrstaju u zasebne, specijalne ambulatorije. Na taj način ne samo da se postizava bolji terapijski efekat, liječidbeni uspjeh, nego se i posao dade lakše i brže odvijati. U razvoju Okružnog ureda tri su se specijalne ordinacije vrlo rano odijelile od ordinacija za opću praksu, a te su bile: ordinacija za plućne bolesti i tuberkulozu, ordinacije za očne bolesti i ordinacija za kirurgiju. Ta je razvojna faza odmah obilježila napredak i ispravan put u razvitku Okružnog ureda. Ne samo s idealnih znanstvenih razloga bilo je potrebno da se tri spomenute grupe bolesti odijele, nego i s razloga čisto ekonomskih, što se tek kasnije pokazalo vrlo ispravnim. Kako se je pak razvoj Okružnog ureda dalje odvijao, potvrdjuje nam najljepše činjenica, da Okružni ured ima danas ne jednu nego dvije ordinacije za tuberkulozu i Obdanište, te dvije, a ne jednu ordinaciju za očne bolesti.

Poput bujice rastao je iz dana u dan broj članova, koji je sa svojim nažalost vrlo jakim morbiditetom imperativno nalagao daljnje usavršavanje uredskih ambulatorija. U toj drugoj fazi njegova razvitka, Okružni ured predaje prometu ambulatorij za venerične bolesti, ambulatorij za kožne bolesti i sifilis, uredjuje moderni röntgen institut, da bi pomogao i usavršio dijagnostičku stranu liječničkoga rada i da bi u liječenju pojedinih bolesti s röntgenovim zrakama držao korak s poliklinickim ustanovama srednje Evrope. Istodobno uredjuje se ambulatorij za dječje bolesti, jer je kraj teškoga dječjega problema, kraj velikoga pomora djece njegova potreba i suviše velika. Taj ambulatorij postaje u najkraće vrijeme mnogotraženim poliklinickim središtem za bolesnu radničku djecu i rado posjećenim savjetovalištem za majke. Razmjerno vrlo jaki postotak oboljenja zglobova i kostiju, tuberkulozne i netuberkulozne naravi medju radništvom, izazvao je otvorenje ambulatorija za ortopediju. Danas nakon 8-godišnjega svoga opstanka taj ambulatorij može pored svih dnevnih činidaba i uspjeha da sa zadovoljstvom konstatuje, da ga ide velika zasluga u otkrivanju značenja t. zv. plosnate noge po čitavu instituciju i svekoliko radništvo.

Jednako je rano nastala potreba, da se za ženske bolesti uredi posebna ordinacija. Danas Okružni ured ima dvije ordinacije za ženske bolesti, koje sačinjavaju utočište bolesnoj ženi, trudnoj ženi, rodilji i dojilji. Razmjerno veliki procenat oboljenja živčanoga sustava najraznolikijega postanka, pa duševne bolesti, također su iziskivale svoj posebni ambulatorij, koji danas radi veliki i odgovorni posao. A da bi se istančani rad na polju zamršene dijagnostike unutarnjih bolesti i opsežnoga njihovoga liječenja što bolje dotjerao, uredjena bijahu dva ambulatorija za unutarnje bolesti, u kojima se naročito moglo posvetiti pažnju onim bolestima, koje po svojoj prirodi više spadaju specijalisti, nego u ordinaciju praktičnoga liječnika. K tima je ordinacijama pripojen laboratorij za pretragu krvi i svih sekreta i exkreta, koji se običavaju pretraživati u priručnom laboratoriju. Kako je postotak oboljenja radništva na gornjim disaćim organima nosu i grlu, pa na ulu također neobično velik, uredjena je posebna ambulanta za te bolesti. U njezin rad spada danas toliko savremeni i tretirani problem mandula, krajnika, t. zv. tonzilarni problem, koji ona izdašno nastoji rješavati.

Okružni je ured posvetio osobitu pažnju i zubnoj njezi. Četiri liječnika-specijalista zubara ordiniraju svaki po 2 sata u ambulatoriju Ureda, a članovi ovlaštenici mogu da dobiju čitavu zubnu njegu, t. j. počevši od vadjenja zubi, liječenja zubnoga živca, punjenja ili plombiranja i t. d., pa sve do umetanja umjetnih zubala.

Kako je liječenje umjetnim svijetlom, t. zv. fototerapija, primjerice kremenovim svijetlom, ultracrvenim zrakama i sl., po-

Digitized by Google

red liječenja raznim električnim strujama, zauzelo vidno mjesto u terapiji savremene medicine. Ured je i o tom vodio računa, pa je uredio svoju posebnu fizikalnu terapiju.

Svaki rad čovjeka imade stanovito djelovanje na njegov organizam. To djelovanje sad u većem sad u manjem opsegu štetno je bilo po pojedine organe, bilo po čitav čovječji organizam. Razvojem industrije došlo je to štetno djelovanje do osobitoga značenja. Opazilo se naime, da upravo stanovita vrst posla imade svoju stanovitu i karakterističnu lošu posljedicu po zdravlje. Tako na pr. znamo, da rad i rukovanje s kiselinama vrlo rado izaziva kožne bolesti, da rad u radionicama, gdje se razvijaju raznoliki plinovi i raznolike vrste prašine, imade štetan upliv i na kožu i na disaće organe. To je poglavlje t. zv. obrtnih bolesti na polju kožnih oboljenja. Ured je otvorio novi ambulatorij za kožne bolesti, koji počinje narednoga mjeseca svojim radom.

U industriji, obrtu i trgovini na dnevnom su redu unesrećenja pri poslu, t. zv. poslovne nezgode. Kako je kod tih unesrećenja pružanje prve pomoći od presudne važnosti, a u daleko najpretežnijem broju slučajeva pruža tu prvu pomoć lajik, jer liječnika nema onoga momenta u blizini, potrebno je, da se Okružni ured pobrine, da u svakom iole većem poduzeću barem jedan radnik bude upućen u pružanje prve pomoći. Ured priredjuje u svrhu obrazovanja takvih samaritanaca tečajeve, koje vodi stručnjak, i na kojem mogu učestvovati izaslani radnici zainteresovanih poduzeća, da nauče ono što je najnužnije u slučaju, ako je potrebno unesrećenom pružiti hitnu prvu pomoć. Takav tečaj započimlje upravo 16. o. mj. u velikoj dvorani Središnjeg ureda, a trajati će predvidljivo 6 tjedana, dvaput tjedno po jedan i pol sata. Na tom tečaju upoznat će se učesnici s potrebnom anatomijom i fiziologijom čovjeka, te sa prvim pothvatima kod unesrećenja. Predavanja biti će ilustrirana slikama i projekcijama, a iza njih slijedi zorna obuka i vježbe.

Doskora će Ured, starajući se za svoje socijalno-higijensko djelovanje, otvoriti stalna savjetovališta za djecu, koliko u pogledu izbora zvanja, toliko i u pogledu higijene života, nadalje savjetovališta za trudne žene i rodilje.

To je samo u kratkim potezima skica liječničkoga rada u ambulatorijima Okružnog ureda, dakle unutarnjega rada. No valja istaknuti, da liječnici Okružnog ureda vrše i t. zv. vanjsku službu t. j. kućne posjete kod onih bolesnika, koji ne mogu dolaziti u uredski ambulatorij. Čitavo gradsko područje razdijeljeno je na unutarnje i vanjske kotare. Da bi se kućni posjeti u vanjskim kotarima obavljali što brže, Ured je već odavna uredio, t. zv. automobilsku službu, te ima u tu svrhu *2* automobila. Bolesnik, koji ne može ustati i želi da mu liječnik dodje u stan, potrebno je, da netko od njegovih ili dodje u ured ili najavi telefonom u t. zv. prijavi bolesnika potrebu liječničkoga posjeta. Prijava bolesnika vrši službu kroz cio dan: od 8 h u jutro do 8 h na večer. Svaki se prijavljeni posjet bilježi u protokol i smjesta dostavlja liječniku u čiji kotar spada. Ured je po svojoj današnjoj organizaciji u mogućnosti, da u najkraćem vremenu kroz *2*—3 sata, a ako je posjet označen hitnim, odmah pošalje svoga liječnika bolesniku. Ali je potrebno, da se posjet pravodobno zatraži, a ne prekasno. Katkad se prigovara, da liječnika nije moguće dočekati. Glavnu krivnju tome snose same stranke, jer ne traže pravodobno liječničku pomoć, nego odugovlače i čekaju. Zato valja posjet liječnika zatražiti pravodobno, t. j. u jutro barem do 10 h., a po podne barem do 4 h. Naravno neodloživi i hitni posjeti mogu se zatražiti u svako doba dana.

I noću vrše liječnici Okružnog ureda hitne posjete, ali treba ih zvati.

Iscrpljujući blagodati Z. O. R-a pruža Ured svojim članovima povrh spomenutoga liječenja još i bolničko, sanatorijsko i kupališno liječenje, a u odabranim slučajevima daje članovima mogućnost promjene njihova boravišta. Kod bolničkoga liječenja nastale su posljednju godinu dvije velike poteškoće radi nestašice slobodnih kreveta u zagrebačkim bolnicama. Ured izda članu uputnicu u bolnicu, a bolnica ga mora radi pomanjkanja mjesta odbiti. Evo i opet zgode, da se prigovori radu Okružnog ureda. Medjutim taj prigovor doista nije opravdan. Što se tiče sanatorijskoga liječenja, valja znati ovo: Ured šalje po stručnoj komisiji indicirane i odredjene bolesne članove u sanatorij Brestovac, Klenovnik, u oporavilište Kasindol, u lječilište Laško, ljnčilište Jadran na otoku Rabu, a narednoga proljeća moći će ih slati i u lje-

Digitized by Google

čilište Zagreb, koje će se otvoriti na otoku Krku. Jednako pruža Ured svojim članovima mogućnost, da se liječe u kupalištima, kao na pr. u Varaždinskim, Krapinskim, Sutinskim Toplicama i »Terapiji«. Upućivanje u takva liječilišta i kupališta vrši se putem t. zv. komisijskih nadpregledbi: član bolesnik, koji po dotičnom specijalisti biva predložen za takvo liječenje, dolazi pred komisiju trojice liječnika stručnjaka, da ispitaju opravdanost toga predloga sa stručnoga gledišta. Zavodska uprava pak odlučuje u posljednjoj instanciji u tom pravcu. No u Uredu rade i dvije nadpregledbene komisije, pred koje može doći upućen po liječniku svaki član, koji drži da mu je sa strane liječnika učinjena navodno nepravda, osobito u pogledu ocjene radne sposobnosti. Ured stoji na stanovištu, da se što je idealnije moguće izbjegnu sve nepravde, koje u radu mogu nastati, po njegova osiguranika.

Ured opskrbljuje svoje bolesne članove s potrebnim sanitarnim pomagalima: naočalima, raznolikim pojasima, opasačima, podvezicama, naročitim čarapama, uloškima za cipele i t. d.

Naročito je potrebno dotaknuti se pitanja lijekova. Medju osiguranim članstvom i nečlanovima uvriježilo se mišljenje, da Okružni ured ne smije i ne daje svojim članovima dobre i valjane lijekove. To je naprosto izmišljotina i posve neosnovana teška povreda, koja se nanosi Uredu. Zagrebački Okružni ured platio je minule godine za ljekarije (bez sanitarnih sretstava) apotekama ne malu svotu od preko Din. 2,800.000.—. No povrh toga treba znati, da liječnik Okružnog ureda može bolesniku propisati svaki lijek, pa i specijalitet po svojoj najboljoj savjesti. Ured će medjutim u smislu novoga Zakona o apotekama jamačno naredne godine otvoriti svoju vlastitu apoteku.

Taj sasvim nepotpuni i kratki opis rada liječničkoga u Okružnom uredu ne bi bio zaobljen, kad se ne bi osvrnulo na jedan općenito rašireni prigovor. Redovno se čuje, da se u ambulatorijima Okružnog ureda mora strahovito dugo čekati. U tom ogromnom prometu nije ni čudo, da bolesnik, prije no što dodje do liječnika, mora neko vrijeme proboraviti u čekaonici. Čekanje je medjutim svojina svih ordinacija, pa i privatnih i svih ambulatorija, pa i skupih sanatorijskih. No tamo gdje se čekanje posebno naplaćuje, manje se prigovara. Bolesnici, koji posjećuju druge ambulatorije i poliklinike, državne i gradske, ne tuže se toliko na čekanje, koliko u Okružnom uredu. Odakle to dolazi? Nije moguće, da liječnici Okružnog ureda drugačije rade svoj posao nego u inim ambulatorijima. Nesumnjivo je na pojedine dane promet jači — onda je i čekanje oduljeno. Ali u glavnom čekanje u Okružnom uredu nije drugačije, nego ono u ostalim sličnim zdravstvenim ustanovama. Bolesnici ulaze u ordinaciju svrstani po rednim brojevima, koje dobivaju od poslužnog osoblja. A kao što smo i gore spomenuli za kućne posjete, tako i ovdje važi pravilo, da treba doći pravodobno k liječniku, a ne pod konac njegove ordinacije. Liječnici ordiniraju od 8 sati u jutro do ¾8 sati na večer prema rasporedu, koji je afiširan (oglašen) pri ulaznim vratima. Koliko se puta dešava, da prozvanoga broja nema, nego se nekamo odšetao... Naravno, da onda, nije došao na red! Rado dopuštamo, da liječnički rad još uvijek nije usavršen, no revno je nastojanje Ureda, da se što prije i što bolje dotjera do svoje optimalne visine. Broj liječnika povećao se ove godine za 7, te je sada u Okružnom uredu u gradu Zagrebu uposleno ukupno 40 liječnika, koji redom vrše požrtvovno svoju tešku i odgovornu dužnost.

Područje rada Okružnog ureda nije samo grad Zagreb, nego i njegov odredjeni okoliš, u koji spadaju: Čazma, Dubica, Dubrava, Dugoselo, Dvor, Kloštar Ivanić, Ivanić-grad, Kašina, Kostajnica, Kustošija, Kutina, Marija Bistrica, Markuševac, Popovača, Petrinja, Pokupsko, Samobor, Sisak, Stenjevec, Stubica, Oroslavje, Sunja, Sv. Ivan Zelina, Turopolje, Velika Gorica, Vojni Križ, Zaprešić. Svuda ima ured svoje ugovorne liječnike, koji se skrbe za zdravlje članova.

Okružni se ured u svom razvoju nalazi u stalnom napredovanju. I potrebno je, da ga članstvo i ostalo građanstvo u tom potpomaže i da ga susreće sa simpatijama.

Danas, a u budućnosti još manje, uopće se više neda zamisliti život radnoga naroda bez socijalnog osiguranja.

Digitized by Google

ПЕРИЋ ИЛИЈА:

ЈЕДАН ОСВРТ НА СТАЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ РАДНИКА У ЈУГОСЛАВИЈИ

Познато је, да је срж наше државе, преко 75% целокупног становништва сељаштво, које се у главном бави земљорадњом и сточарством. Већина их је малих поседника, који су јаче заступљени у брдовитим и горским пределима, него ли у низинама, равницама. После спровођења аграрне реформе, деобом великих поседа, у равницама је нешто побољшано стање ситних земљорадника, који су од дојучерашњих надничара постали малопоседници. Међутим, ипак је остао велики број, који су и данданас упућени на наднички рад, као једини извор привреде.

О најамној радној снази у пољопривреди може бити говора само тамо, где земљопоседници не могу својом (породичном) радном снагом обрадити целу површину своје земље погодне за културу. Такви су предели код нас: Војводина и остали крајеви, који обилују равницама, у којима се најамном радном снагом обављају пољопривредни радови; док се, у осталим крајевима наше земље, ти вишкови земље обрађују махом мобом.

Неког специјалног националног права, које би регулисало радне односе између пољопривредних радника и послодаваца (земљопоседника) код нас нема. У колико је тих односа где и било, уређивани су најчешће по обичајном праву или према општим грађанско-правним прописима. Међутим, стварањем наше државе, у новим покрајинама смо наследили и локално право. Такав је случај и са Војводином (код нас и данас још постоји 6 правних подручја), која једина има посебне прописе, који регулишу правни однос између земљопоседника и најамних радника, онако како је то пре рата било у Мађарској.

Између осталих законских прописа, који регулишу радни однос између најамне радне снаге у пољопривреди и домаћем газдинству у Војводини, најважнији су, и то: 1) Законски чл. II. о регулисању правних односа између послодаваца (земљопоседника) и пољопривредних радника од 28. I. 1898. год.[1]) и 2) Зак. чл. XLII. предузимачима пољопривредних радова и о пољопривредним помоћним радницима од 15. децембра 1899. год.[2])

Зак. чл. II. из 1898. садржи прописе о радничким исказницама (књижицама), те разликује раднике на две групе: 1. на оне, који предузимају радове већег обима као: косидба, возидба и вршидба и који са послодавцем морају имати писмен уговор, који потврђује општинско поглаварство надлежно за послодавца; и 2. на пољопривредне надничаре, са којима се уговор може закључити и усмено. У принципу, одређивање услова уговора остављено је на слободу странкама. Но, ипак уговор мора садржавати: величину земљишта и врсту усева, који треба жети; начин награде (у новцу или in natura, са храном или без ове). Зеленаштво се најстрожије забрањује. Затим одређује даљи поступак приликом састављања и потврде ових уговора, као и случајеве, када се уговор може једнострано или обострано раскинути без права на накнаду штете. Такође су садржани и детаљни прописи о извршењу закљученог уговора, о законском заложном праву у корист радника на плодину послодавца у висини њихове неисплаћене зараде.

За надничара се подразумева, ако није што друго уговорено лице код кога износи трајање рада, само један дан.

Интересантно је напоменути, да је у § 49. Зак. чл. II. из 1898. год. нормиран и радни дан, за који је речено, да се „рачуна од изласка до заласка сунчевог, у које се време урачунава раднички одмор од једног пуног сата у подне, а од 15 априла до 30 септембра још и одмор од пола сата за време рада пре и после подне". Несумњиво је, да се овај пропис коси са Законом о заштити радника, иако није изричито речено, да се радно време у пољопривреди има свести на 8 часова дневно; ово сматрамо оправданим тим пре, што још нисмо доспели да ратификујемо Вашингтон-ску конвенцију о осмочасовном радном времену.

Једна од социјалних одредаба садржана је у § 33. пом. закона, према којој је послодавац дужан бринути се о лечењу и прехрани оболелог пољопривредног радника

[1]) Vidi: Magyar törvenyek. 1890. 1900.-evi törvenycikek. Dr. Rath-Vegh Istvan, kir. Curiai tanacsjegyzö-jarasbiro: Magyarazatokkal, utalasokkal es jegyzetekkel ellatta. Budapest, Revai Testverek irodalmi intezet reszvenytarsasag, 1911. Str. 99.—115.

[2]) Idem. Str. 355.—359.

Digitized by Google

највише за осам дана, а после тога рока дужан је обавестити општинско поглаварство, које води даљу бригу.

Напокон, тај закон садржи казнене одредбе, према којима се новчана казна изрицала до 600 круна, а затвор до 60 дана; затим садржи прописе о поступку и надлежности за расправу насталих спорова. Наравно, променом стања после рата, ове су одредбе добиле други смисао, прикладан за примену.

Као врховна надзорна власт, предвиђа се Министарство пољопривреде, но данас свакако Министарство социјалне политике и народног здравља.

Зак. чл. XLII. из 1899. год. садржи прописе о регулисању правног односа између земљопоседника и предузимача вршаћих машина, те ових последњих и пољопривредних радника упослених на тим машинама; затим између предузимача пољопривредних радова и пољопривредних помоћних радника. Остали су прописи слични одредбама Зак. чл. II. из 1898. год.

Из овог лаконског прегледа увериће се свако, а нарочито имајући у виду време и прилике када су ти закони доношени, да данас ни уколико не може бити говора о некој иоле ефикасној заштити радне снаге употребљене у пољопривреди. Отуда је донешење савременијих и јединствених закона за целу Краљевину прека потреба.

Сем тога, довољно је напоменути, да наши пољопривредни радници не уживају готово никакву социјалну заштиту, јер је њино обавезно осигурање пропуштено чак и у новом нацрту „Закона о социјалном осигурању" Министарства социјалне политике и народног здравља од 1930. год. — с изузетком оних, који раде на пољопривредним машинама и који су осигурани само за случај несреће, сходно § 6. Зак. о осиг. радника од 1922. год.

За утврђивање економско-социјалног стања пољопривредног радништва после нашег Уједињења, не располажемо готово никаквим статистичким подацима. При таквом стању ствари, послужићемо се са неколико непосредно прикупљених података из средине Војводине — из среза старо-бечејског, на основу којих ће се моћи створити, ма и бледа, слика тога стања.

Некада, за време екстезивне културе житарица и када готово није било у употреби пољопривредних машина, косачки је пар добивао као награду рис (rész мађ. = део), који је износио X. или XI. крст (крстина).

За време последње деценије, наднице пољопривредних радника кретале су се отприлике овако, у I трогодишту просечно 23·— Дин; у II трогодишту, за време полета извоза цереалиа, порасле су на око 35·— Дин; а за последње 4 године, када је суша уништавала кукурузе и остале пољетне усеве, дневнице су спале на циглих 15 Динара.

У натури, за двократно окопавање, брање кукуруза и склањање кукурузовине, радничка награда износила је, и то: у I половини деценија IV или V део, а у II половини једва VI-ти део. За само брање кукуруза, награда је износила IX или X део.

За жетву, пар радника је добивао од једног катастралног јутра у I половини деценија од 120—150 кг. плода и 1 до 2 воза сламе, а у II половини деценија много мање. При том земљопоседник не обичаје на један пар радника дати више од 3 до 4 јутра за жетву, а то стога, да би жито било пожњето у право време и тако очуван добар квалитет.

Машине врше у почетку вршитбе за 9% а при крају (на измаку сезоне) свега за 5% овршеног жита. Радништво упослено на тим вршалицама, на име награде добива обично 3% од овршене плодине, што је неоспорно бедно, ако се узме у обзир, да је код сваке вршалице запослено од 18 до 20 радника, па и више. Отуда, ако се део плодине, раднику припадајући, претвори у новац, надница једва достиже износ од 15·— Динара.

Није на одмет напоменути, да су сопственици вршаћих машина и косачица, које су се нарочито у последње време умножиле, често пута имућни људи, који са пољопривредом скоро ничега заједничког немају, као што су: адвокати, лекари, апотекари и т. д. Осим тога, дакле што лавовски део иде у корист власника тих пољопривредних машина, пољопривредном раднику у пракси зарада бива још и мања од онога, што је напред наведено, стога, што сам мора водити бригу о преносу свога дела са земље до куће, те мора сносити и превозне трошкове и растур.

Пољопривредни радници и надничари, обично не добивају од земљопоседника за време рада никакву храну, за што им, у новије време, плате мању накнаду у новцу.

Још горе и очајније је стање послуге запослене у пољопривредним газдинствима. Та се послуга, vulgo dictum дели на: слуге и слуге-коменцијаше, а који се општим именом називају „чељад". Слуга је обично самац и ради опште послове, а као награду добива годишње кумулативно у натури и нешто у готовом новцу, а храни се и станује код газде. Слуга-коменцијаш обично је

Digitized by Google

радник са породицои, који код газде ради најмање пола, а обично годину дана; као награду добива: стан, са породицом, на газдином салашу, затим отсеком у натури и у новцу.

Што се радног времена тиче, уобичајено је да се креће између ране зоре па све до мрака, са минималним прекидима-одморима за време јела. Још је горе стање у том погледу са „чељадима", код којих радно време готово ни ноћу не престаје, јер раде почев од 2 изјутра па до 23 часа у вече, без смене. Ови, по правилу, немају никада одмора, не само недељом, већ ни о другим празницима, — осим врло ретких изузетака код хуманијих газда. Наравно под тим условима ради најсиротнији сталеж, који је уједно најгоре искоришћен, те тиме осуђен на вечиту пауперизацију.

Лош положај пољопривредног радништва и надничара отежан је нарочито јаком пољопривредном кризом, услед катастрофалног смањивања извоза цереалија, што доводи у тежак положај и саме земљопоседнике.

Међутим и поред тога, потребно је предузети извесне хитне мере за деломично санирање тешких прилика наших пољопривредних радника. У ту сврху сматрамо као неопходно:

1. Спровести обавезно осигурање свих радника, упослених у пољопривреди;

2. Организовати специјалне задруге пољопривредних радника, које држава треба да помогне: давањем стручних савета и поука преко пољопривредпих референата, давањем пољопривредних машина и осталих алатљика, додељивањем беспосленичких помоћи и т. д.;

3. Спровести строгу стручну контролу у погледу услова рада, нарочито хигијене рада и радног времена, организујући рад на смене.

Ове мере треба тако благовремено провести, како би пољопривредни радници већ у наступајућој сезони били оспособљени за рад, као једино средство за решавање кризе беспослице, која данас међу њима влада.

Осим ових хитних мера, надлежни ће најбоље удовољити потребама пољопривредног радништва, што скоријом установом пољопривредних комора и извршењем једне добро организоване анкете. Иако је истина, да овом борбом не бисмо могли уништити кризу, која је светског карактера, ипак бисмо уклонили бар оне узроке, који су специфично домаћи, што би несумњиво повољно утицало на ублажавање наше привредне кризе.

DR. ŽOKALJ IVAN:

O RADU LIJEČNIKA KOD OCJENJIVANJA POSLOVNIH NESREĆNIH SLUČAJEVA*

Ustanovljenje uzročne veze izmedju traume i oboljenja je glavna i najvažnija zadaća liječnika, osim dijagnosticiranja bolesti, u grani osiguranja za slučaj nezgode. Procjenivanje radne nesposobnosti mu mora biti isto poznato, ali procenat stavljen po liječniku ne mora biti odlučujući. Sve ostalo, što dolazi u obzir kod odluke o postojanosti jednog nesrećnog slučaja, je više domena pravnika, premda je i tu katkad mišljenje liječnika od važnosti. Puštajući po strani samo definiranje traume može ona da bude lagana sa teškim posljedicama i obratno. Po neposrednom se učinku trauma u osiguranju ne može uvijek procjenjivati s obzirom na težinu. Težinu se traume može ispravno procijeniti istom po njenim posljedicama, a to u prvi mah nije uvijek moguće. U tom je razlika prema sudbeno-liječničkom prosudivanju. Prelom potkoljenice je na pr. sudbeno-medicinski teška tjelesna povreda, dok kod osiguranja ne mora imati kriterij teške ozljede s obzirom na posljedice, budući anatomski a pogotovo funkcionalno obično prode bez smetnja i bez ikakvog ograničenja u radnoj sposobnosti. Dogodilo se, da je koji liječnik kraj potpuno negativnog i funkcionalno normalnog nalaza ocijenio stanje nakon preloma cjevanice (tibia) 2 godine iza nezgode i sa 60% smanjenja radne nesposobnosti, ali takve anomalije ne demantiraju gornje tvrdnje. Nadalje je od važnosti poznavanje organizma, kojeg je trauma pogodila. To naravski već nije

* Referat držan u ciklusu predavanja o praksi medicine radničkog osiguranja u Zagrebu 1930. godine.

Digitized by Google

uvijek lako moguće. Svaki čovjek ne reagira na jednaku traumu jednako. Ono, što je pri stavljanju svake dijagnoze potrebno, i ako ne uvijek radi same dijagnoze, da se naime ispita anamneza t. j. stanje pregledavanog prije oboljenja kao i sam tok itd., vrijedi isto i kod poslovnih nesrećnih slučajeva s tom razlikom, da je to kod posljednjih potrebno iscrpljivo i točno, i ako ukratko, notirati. S obzirom na daljnji postupak su prve konstatacije često od najveće važnosti i odlučujuće, i što su tačnije u biti i savjesnije notirane, to je lakši daljnji postupak, te dolazi do manje sporova, a osiguranik dođe brže do svojega prava. Prvi prizvani liječnik lakše će stanje neposredno iza traume shvatiti ali ne može uvijek znati, kakve će nastupiti posljedice, a liječnik, koji vidi samo posljedice, ne može uvijek zaključiti na kvalitetu traume i na sve ono, što je za orijentaciju neophodno potrebno, a teško će duže vremena iza traume ispravno prikazano saznati, u koliko nije cijeli tok precizno i ispravno notiran. U naravi je ljudskoj da svakom zbivanju traži uzrok, a što se sve podmeće traumi kao uzroku, držim, da je svakom praktičnom liječniku dovoljno poznato. Dobar opis prvotnog stanja prilikom prve pretrage je u mnogo slučajeva od odlučne važnosti za ispravnost suda; mnogo važnije od same dijagnoze, koja i ne mora uvijek biti potpuno ispravna ili je uopće preopćenita. Vidjet ćemo ispravnost toga niže. Pouzdanu anamnezu teže dobijemo u kasnijim stadijima, kad je u velike mijenja svaki prije toga obavljeni pregled, upoznavanje s postupkom, sugestija, želja za rentom itd., nego li neposredno nakon traume. To je skoro opći nedostatak svih prvih nalaza. Osobito je to od najveće važnosti u dubioznim slučajevima. Strogo savjestan postupak neće biti unesrećenom radniku nikada od štete već samo od koristi, a bit će isključena puka želja za rentom u dosta slučajeva, čega isto ima, kao i dissimulacija t. j. podmetanje pod posljedicu nesrećnog slučaja stanja, koje uopće nije traumatskog podrijetla, ili se bar kao poslovno u smislu zakona ne može tumačiti. U gornjem se često griješi. Počešće se događa, da se u prijavnicu za nesrećne slučajeve unese kakva, u biti i ispravna, dijagnoza, koja kaže mnogo i ništa. U prvim liječničkim nalazima, osim kratkog lokalnog opisa, obično nema ni spomena o organima lokaliziranim u neposrednoj blizini traumom pogođenog dijela tijela, a pogotovo malo spomena o općem zdravstvenom stanju. Da se kod jedne porezotine na prstu treba manje važnosti polagati nego pr. na jednu kilu je jasno, ali ne pregledati i ne notirati kod ozljeda prsnog koša i stanje organa prsne šupljine — osobito plućiju — i anamnetičkih podataka tog momenta je grješka, koja se nebi smjela događati, a događa se. Kakve teškoće može to zadati pri prosuđivanju uzročne veze između traume i tuberkuloze ili upale plućiju, nije potrebno razlagati, i predaleko bi nas odvelo, gdje se još mora pomisliti da na prosuđivanje ne dobiva takve slučajeve prvi ordinirajući liječnik i ne neposredno nakon traume, već često mnogo i mnogo mjeseci nakon traume.

Navodim niže dva slučaja kostoloma zdjelice. Iznosim cijeli tok u oba slučaja od početka, kako je u aktima fiksiran. Iz tog se najbolje vidi, kako se učinjena pogrješka znade vući godinama, a bazira samo na površnosti onog, koji je ozlijeđenog pregledavao. Primjeri su, na kojima se lijepo vidi, kako je mnogo puta teško iskonstruirati naknadno ispravnu kauzalnu vezu. Ranije nije u nas bilo sudova radničkog osiguranja, dotično nisu bili tako popularni u toj mjeri kao danas, ali smatram i to, da nebi bilo baš pohvalno, da nam mora svaki slučaj u bitnostima sud korigirati. Nije rijedak slučaj, da se sudbeni nalaz po iscrpivosti bitno razlikuje od nalaza uredskih liječnika, a često i po ispravnosti. Pogotovo to nebi smio biti slučaj, gdje je u nas iskustvo i znanje u tim stvarima veće od mnogih liječnika, koji budu zvani sudu kao vještaci.

I. slučaj.

R. br. 494.

Matijević Mile, rod. 1896. god., radnik kod gradnje ličke pruge, je na 7. VIII. 1916. vozeći se na vagončiću punom šljunka i kamena pao niza strminu nasipa, te ga pri tom udari jedan kamen kraj desnog oka, a vagončić ga prevrnuvši se udari u lijevi kuk. Oko 4 sata ležao u omaglici, potpuno onesviješten nije bio. Otpremljen je odmah u bolnicu u Vrhovine, gdje je odležao oko 7 mjeseci. Dugo nije mogao ustajati iz kreveta, dok inače kakvih naročitih smetnja nije imao za vrijeme bolovanja. Prije tog nesrećnog slučaja je bio potpuno zdrav, a i kasnije nije teže bolovao, i osim te nezgode nije mu se ni prije ni kasnije ništa dogodilo. Sadašnje tegobe se sastoje u glavnom u tom, da se ne može u krstima dobro pregibati, nemože pregibati lijeve noge u kuku, lijeva mu je znatno kraća i slabija. Teško hoda, brže se umori i zaboli ga u lijevom kuku. Laganije poslove može obavljati, a i teže radnje, samo se brže zamori. Kositi ne može.

Prijavnica za nesrećne slučajeve izdata na dan nezgode sa dijagnozom »Contusio femoris et co-

Digitized by Google

xae sinistrae«. Prikaz događaja u prijavnici podjednak je onom gore po pregledanom. Trajanje bolovanja ocijenjeno predvidivo na oko 5 tjedana. Iz spisa se vidi, da je u bolnici liječen za vrijeme od 8. VIII. 1916.—9. I. 1917. O toku bolovanja i liječenja za vrijeme boravka pregledanog u bolnici nema nikakvih zapisaka. Pri izlasku iz bolnice izdat nalaz, koji doslovce glasi: Status post contusionem femoris et coxae lateris sin.

Objam oko gornje trećine buta desno 54½ cm, lijevo 49 cm.

Objam oko donje trećine buta desno 37½ cm, lijevo 36 cm.

Objam u debelom listu obostrano jednak po 33 cm.

Glutealni mišići lijeve strane su malo atrofirani. Hramlje malo, hodi bez štapa, stupa lijevom nogom prilično sigurno; navodno osjeća bolove u lijevom kuku.

Mišljenje: ozlijeđeni Mile Matijević je mlad, a mala usahlost bedra potiče od nerada t. j. neoslanjanja na lijevu nogu (Atrophia ex inactivitate). Radi mladosti ozlijeđenog držim, da će se sadanje stanje poboljšati nakon 6 mjeseci. Umanjenje radne sposobnosti cijenim za 30% sniženo. K ovom nalazu i mišljenju bi se moglo odmah primjetiti, da kao što prema navedenom mišljenju potiče usahlost bedra od nerada ili inaktiviteta, tako i cijeli nalaz pati od površnosti, jer bi se nakon 5 mjeseci motrenja i liječenja oboljelog u bolnici mogao naći i uzrok toj usahlosti ili atrofiji mišićja bedra kao i hromosti.

Nalaz od 13. IX. 1917. po istom liječniku uglavnom jednak. a konstatirano je poboljšanje, i ocjena radne nesposobnosti je 25%.

Žalba na riješenje okružnog ureda u pogledu visine rente odmjerene na temelju prvog nalaza slijedi u stopu. Tako je prva žalba datirana sa 23. VIII. 1917., u kojoj rentnik navodi, da se osjeća za zaradu potpuno nesposobnim, i potpora mu je nepravedno odmjerena.

Treći nalaz od 2. VI. 1918. po drugom jednom liječniku glasi:

Mile Matijević, 22 god. star, iz Donjeg Pazarišta, zadobio je na 7. VIII. 1916. prelom lijeve nadkoljenice i to u vratu. Lijeva donja okrajnina je kraća za 5 cm i suhlja je od desne. Pri hodanju šepa. Radna sposobnost je smanjena za 25% trajno.

Ovaj nas nalaz približava više pravom stanju, i što je važno, da čini vjerodostojnima subjektivne tegobe, te da čini vrlo vjerojatnima današnje posljedice kao uzrokovane nesrećnim slučajem od 7. VIII. 1916.

Četvrti nalaz po trećem liječniku od 26. VII. 1922. glasi: lijeva donja okrajnina kraća nego desna. Lijeva 89 cm, a desna 91½ cm dugačka mjereno od Spina ossis ilei auterior do nutarnjeg gležnja. Objam bedara mjeren 25 cm ispod Spina ossis ilei iznosi desno 51 cm a lijevo 43 cm. Objam lijevog koljena iznaša 34 cm, a desnog 35½ cm. Obujmi listova iznose jednako po 33 cm. Ozlijeđeni znatno šepa, ali može bez pomoći štapa stajati i hodati. Kod hoda i stajanja se samo prstima dodiruje stopalo tla. Ocjena glasi sa 25% trajno.

Ovaj nalaz je tačan, ali je nepotpun i ne pokazuje uzroka šepanju i skraćenju. Važan je s obzirom na kauzalnu vezu i vjerodostojnost navoda ozlijeđenog.

Peti nalaz od 26. VII. 1925. po predašnjem liječniku se ne razlikuje u ničem od nalaza na 26. VII. 1922.

Na 2. i 3. XII. 1930. je pregledan slučajno kod Središnjeg ureda u Zagrebu i nalaz glasi: opći tjelesni razvoj vrlo dobar, dobro razvijenih kostiju i muskulature osim jake atrofije mišićja lijevog guza i bedra, izgleda zdravog, afebrilan. Ne tuži se na nikakve bolove u prsima i trbuhu, apetit dobar, stolica redovita, a smetnja kod uriniranja nema. Kod stajanja se opaža znatna lordoza bočne kralježnice i umjerena skolioza na desno, znatna izbočenost lijeve strane zdjelišta prema natrag i gore, kosi položaj udubine između obih guzova, znatno više stanje lijeve strane zdjelišta prema desnoj i opiranje lijevom nogom samo prednjim dijelom stopala o pod. Peta je odmaknuta od poda za oko 7 cm. Muskulatura lijevog guza i bedra je jako atrofirana, dok je mišićje potkoljenice dobro razvito i nije slabije od desne zdrave noge. Mišice s obe strane bočne kralježnice (Musculi iliocostales lumborum) dobro razvite i odskaču poput užeta. U ravno pruženom ležećem položaju Spina ossis ilii auterior superior na lijevoj strani znatno više položena od desne. Udaljenost od Spina iliaca superior do donjeg ruba vanjskog gležnja mjeri desno 98½ cm, lijevo 97 cm. Aktivne kretnje kao i pasivne u lijevom kuku neizvedive i kod kretnja se miče cijela zdjelica. Bedro stoji prema trupu u kuku pod kutom od 165 stupnjeva ukočeno. Pružanje noge u koljenu dobro, a fleksija aktivno i pasivno do kuta od 50 stupnjeva. Skočni zglob dobro gibiv. Kod sagibanja u bokovima prema napred i prstima prema podu ostanu vršci prstiju za 20 cm udaljeni od poda. Kretnje u kralježnici postrance u unatrag nešto smanjene. Palpatorno osim gore navedenih i okom vidljivih promjena nije se dalo ništa više ustanoviti. Varikoziteta, otoka na nogama nema. Nalaz u urinu negativan, te i ostali nalaz bez osobitosti. Imade desnostranu kilu, koja se dade lako reponirati, sa vanjskim ingvinalnim otvorom za prsta prohodnim. Kilu ima od unatrag par godina.

Gornji nalaz kraj posve normalnog i negativnog ostalog nalaza, te s obzirom na anamnezu, upućuje na pomišljanje jedne traumom prouzrokovane frakture lijeve strane zdjelišta i to poglavito Ossis ilii parasakralno, te na synostozu ili ukočenost u lijevom kuku. Röntgenološki nalaz gornje u cijelosti potvrđuje. Da li je u lijevom kuku glavica bedrene kosti bila isto slomljena, nije se moglo više ustanoviti. Skraćenje lijeve noge je posljedica dijelom i ukočenja u lijevom kuku u lako flektiranom položaju. U ovom slučaju je nastupila i vanredno dobra navika na posljedice loše sraslog preloma. Kralježnica je kompenzatorno došla u jaki položaj lordoze, i u tom položaju je razmjerno dobro gibiva. Bočna muskulatura je čvrsta. Pregledani se razmjerno vrlo dobro kreće. S obzirom na gornje promjene je Matijević ocijenjen sa 50% smanjenja radne sposobnosti.

Naveo sam namjerno cijeli tok i sve nalaze u ovom slučaju, jer ilustriraju najbolje sve propuste. Dijagnoza je u ovom slučaju dosta vidna, i držim, da je jedina mudrost u tome, da se pregledavanog pretraži potpuno svučenog. Procjena smanjenja radne sposobnosti je više manje individualna i s obzirom na unesre-

Digitized by Google

ćenog kao i na onog koji pregledava, osobito u početku. Razlika u par procenata će se naći, ako istog čovjeka istodobno pregledaju dva razna liječnika i dadu jednako točne nalaze i mišljenja, ali velike diference neće biti. Do većih razlika može doći samo na bazi netačnih nalaza. Netačan nalaz proizvede krivo odmjerenu rentu, a ta opet neprestane žalbe. Takvi akti narastu na debljinu knjižurina. Mnogog se osiguranika nepravom tako strpa u klasu kverulanata i agravanata, premda ima i takvih. U svakom slučaju savjesno obavljen posao — sa strane liječnika — diže povjerenje prema instituciji, i ubrzava i olakšava posao. Drugi slučaj je sličan prvome.

II. slučaj.

R 4263. Brunović Josip, rod. 1893. g., 23. II. 1920. vukući granje omakne se i padne nauznak u neku udubinu ili jamu oko 1½--2 met. duboko. Onesviješten nije bio, i osim jakih bolova u povređenoj desnoj nozi, nije opazio nikakvih drugih smetnja. 23. II. 1930. primljen u bolničku njegu, gdje mu je stavljen gips i 31. III. otpušten kući. Dijagnoza Fractura tibiae. Zaprimljen ponovo 15. IV. 1920. i do 7. V. 1929. liječen, te poboljšan otpušten. Bilježaka o toku bolovanja i nalaza o općem stanju iz bolnice nema.

I. Nalaz od 7. VI. 1920. osim stanja po prelomu desne potkoljenice bez osobitosti. Opće zdrav. dobro. Subjekt. tegobe osobito kod hoda uzbrdo; po ravnom ide bolje. Boli u skoč. zglobu.

II. Od 7. II. 1922. u nalazu stanje po prelomu kao gore. Synostoza skočnog zgloba iste noge s minimal. aktiv. i pasiv. gibivosti.

III. 3. XII. 1922. Hod po ravnom prilično dobar, samo ne može dugo izdržati, jer popusti ubrzo snaga; uz- ili nizbrdo ne može hodati, i dobiva u skoč. zglobu bolove. Radi lake poslove kod rudokopa. Nalaz b. o.; gibivost nešto bolja u skoč. zglobu.

IV. Nalaz od 25. VI. 1924. prema prije u svemu bez promjena.

V. Nalaz od 6. II. 1930. Radi najlakše poslove; subjekt. tegobe kao gore, bolovi u ozlijeđenoj nozi. Stanje po prelomu desne potkolienice, koja je malo na van iskrivljena. Opseg zdrave leve potkoljenice 33 cm, desne 32 cm; opseg stegna desno 47, levo 34. Opće zdrav. stanje srednje. Ocjena ispočetka 50%, a po tom cijelo vreme 30%.

V. Nalaz od 3. XII. 1930.

Anamneza: Kod kuće je, ne može osim lakih poslova ništa raditi, nemože bez batine hodati, trga ga po nozi, ne može se sagnuti da se izuje. Uzbrdo teško hoda. Noga mu je puno kraća. Više puta mu dode kao omaglica i slabo, te mu se pred očima zamagli. Inače drugih tegoba nema. Noga mu ne otiče sada. Kao djetetu su mu obolili ručni zglobovi, ali sada s te strane ne osjeća tegoba. Inače bolovao nije, a za vreme rata služio 3 god. kod trena (podvoza) u vojsci. Osim nezgode iz 1920. nije ni pre ni poslije pretrpio kakvih nesreć. slučaja.

Nalaz: Ovisok, dobro razvitih kostiju, mišićje osim atrofije na desnoj nozi primjereno razvito, primjereno uhranjen, afebrilan, zdrava izgleda. Kod uspravnog stajanja stoji uprt više o lijevu stranu — osobito gornjim dijelom tijela — a desnom nogom se opire samo prstima o pod. Desna strana zdjelišta vidno nešto viša. U ravnom ležećem položaju stoji Spina iliaca auterior sup. dextra za oko 3—3½ cm više nego lijeva, a mjere od gornjeg punkta na zdjelici pa do gornjeg ruba potele i do vaniskog gležnja iznose obostrano po 48 dotično 95 cm. Isto se vidi, da desno koljeno stoji više no lijevo kao i nožni zglob. Od donjeg Capit. fibulae do vanjskog gležnja mjere obostrano jednake 36 cm. Donji ekstremiteti prema tome nisu skraćeni. Obostrani umjereni genu valgum, a oba stopala kratka, široka, malo zdepasta i deformirana sa razvitim pedes plani i sa naginjanjem na valgus položaj. Skočni zglobovi malo zadebljali kao i cijelo stopalo u proks. dijelu sa dorzalne strane. Varikoziteta nema osim nešto malo proširenih vena s prednje strane desne potkoljenice. Otisak prsta se ne pozna. Kožnih promjena nema. U polovici visine desne potkoljenice se opaža umjereno zadebljanje tibije (cjevanice) i jedva primjetljiva devijacija u uzdužnoj osi prema unutra. Osim da je desna strana zdjelišta više, nije palpirati izvana nikakvih promiena. Nalaz na kralježnici i prsnom košu uredan, gibivost kralježnice dobra. Stajanje na pojedinoj nozi moguće, veliki čučanj djelomično izvediv. U desnom kuku fleksija aktivno i pasivno djelomično za oko trećinu ograničena, abdukcija skoro minimalna. Koljeno dobro gibivo, a skočni zglob za polovicu slabije aktiv. i pasiv. gibiv. Lijeva noga u kuku i koljenu dobro gibiva, a u skočnom zglobu za ⅓ slabije gibiva. Obostrano u skočnim zglobovima škripanje. Nalaz na organima prsne i trbušne šupljine bez osobitosti. Zglobovi prstiju na rukama djelomično kvrgasto zadebljali sa djelomičnim ograničenjem gibivosti osobito ekstenzije. Na desnoj ruci svi prsti od II.—V. u temelj. zglobovima prema unutar. strani zakrenuti. Inače stisak ruku dobar. Psihički nešto trom.

Röntg. nalaz: Fract. invet pelnis lat. dextr. cum dislocat. consol. et cap. femor. dex. cum synostosi. portiale.

Opseg muskul. noga:
20 cm nad patelom desno 47 cm, lijevo 50½ cm.
koljeno 37½ cm, lijevo 37½ cm,
u listu 32½ cm, lijevo 34 cm,
nad gležnjem 23½ cm, lijevo 23½ cm.

U slučaju Brunovića govori anamneza, da je istodobno nastupio prelom desne strane zdjelišta i povreda kuka, kad i prelom potkoljenice. Kao i u predašnjem slučaju je promjena na zdjelištu jasno upadljiva, a kako skraćenje niie nastupilo uopće na ekstremitetu, to mu je bilo tražiti uzrok na zdjelištu, te ga röntgenokološki nalaz potvrđuje. Kako je za vrijeme rata služio kod podvoza u zaledu, a ne kod borbenih trupa, imamo tome tražiti uzrok u arthritičnim promjenama na prstima ruku i u stopalima, jer je za takvu službu još bi sposoban. Sa takvom promjenom na zdjelištu sigurno nebi bio uzet uopće u vojsku. Kasniji tok iza nezgode nam je poznat, i ništa ne govori za kakvu ponovnu nezgodu. Osim toga ie Brunović radio pred nezgodom i kao kopač u rudniku, a dobro srasao prelom potkoljenice sam po sebi nebi izvjesno vrijeme nakon nezgode mogao prouzročiti današniih smetnja, jer, kako je poznato, ne smanjuje nikako radnu sposobnost u vremenu od 1--1½ godine nakon preloma. Te okolnosti govore da je vrlo vjerojatno istodobno nastupio prelom zdjelišta i potkoljenice. Kako se ima isto uzeti u obzir i djelomično pogoršanje ar-

Digitized by Google

thričnih promjena u skočnom zglobu, a možda i u kuku, to se današnje posljedice nezgode sastoje u skraćenju desne noge usliied zlo sraslog preloma zdjelišta, u djelomičnoj ukočenosti u kuku i skočnom zglobu. Smanienie je radne sposobnosti ocijenjeno sa 40% odbivši djelomično smetnje od prije postojećeg arthritičnog (zglobnog) procesa, što dokazuju promjene na neozlijeđenoj nozi.

Prvi slučaj nam prikazuje skoro jednaku povredu na prije potpuno zdravom individuu, dok drugi nije bio potpuno zdrav. U nijednom slučaju nema u nalazima gotovo ni spomena o općem stanju. Nije najveća važnost tih slučajeva, da je dijagnoza bila kriva, premda ni dijagnoza nije bila preteško riješivi problem. Važnije je to, da se izbjegava takav način rada, te da se dobiju u svakom slučaju solidne i pouzdane informacije. Kratak, iscrpiv lokalni i opći opis i nalaz je najčešće vrijedniji od same, ma i najtačnije, dijagnoze, kad se radi o ustanovljenju kauzalne veze ne zaboravivši pri tom naravski ni anamneze. Da se dođe do uvjerenja o potrebi takvog načina rada, potrebno je i iskustvo. Tu potrebu manje opaža ili nikako prvi ordinirajući liječnik, koliko liječnik, koji kasnije pregledava ozlijeđenog, te ima o slučaju da izreče svoj sud. Poteškoća je pogotovo velika, ako se radi o dubioznim slučajevima ili kod stanja, koja mogu nastati i iz drugih netraumatskih, uzroka.

Digitized by Google

SOCIJALNO-TEHNIČKA ZAŠTITA RADNIKA

POGIBELJ OD UGLJENIH PLINOVA.

U svim civilizovanim zemljama poduzete su mjere, kako bi se radništvo u tvornicama i rudnicima zaštitilo od pokvarenoga uzduha, otrovnih plinova i hlapova, koji okužuju zrak te ga čine pogibeljnim. Mjesto da ima sve manje nesreća i bolesti od lošega zraka, mi čujemo svaki dan o novim pogibeljima, kojima su izvrgnuti radnici. Brzi napredak kemije uvlači u industriju i obrt sve pogibeljnije materije. Uporedo s time trebale bi se pojačavati i mjere, koje bi uklonile — ili barem ublažile — ove opasnosti. Ne radi se ovdje samo o radnicima, čiji je život vezan na samu tvornicu, već se ovdje radi i o okolici u kojoj žive njihove obitelji. Fabrike ne okužuju uzduh samo otrovnim plinovima, već izbacuju kroz dimnjake silnu prašinu (pepeo), koji napada pluća ljudi. Gradovi leže u moru prašine i dima. Ulice zaudaraju po benzinu i sagorjelim uljima iz raznih prometnih vozila i automobila.

Oblaci svih tih plinova i para ne propuštaju do stanova sunčane zrake, koje su potrebne za normalan razvoj čovjeka. Najkoristnije zrake sunca t. zv. »ultraljubičasto svjetlo« zaustavlja se u višim slojevima nad gradovima. Ove ultra-ljubičaste zrake imaju to svojstvo, da raskužuju uzduh, a osim toga podupiru neke životne procese.

Sa porastom gradova množe se i pogibelji u gradskoj atmosferi. Pokvareni uzduh nije više samo pitanje radničke sirotinje, već je ono zabrinulo i one sretnike, koji hoće da uživaju nesmetano svoje bogatstvo po gradovima. Ovo je pitanje danas već poprimilo internacijonalni karakter, pa se o njemu raspravlja na internacijonalnim kongresima. Tako je već god. 1912. držan u Londonu kongres, na kojem su stručnjaci iz raznih evropskih zemalja raspravljali: »kako da se pročisti pokvarena atmosfera velegradova i industrijskih centara«. Iza svjetskoga rata držan je godine 1929. u Münchenu sastanak higijeničara, industrijalaca i socijalnih radnika. Taj t. zv »Luftschutztag« raspravljao je o svim tim pitanjima i pogibeljima od otrova velike industrije i tehnike.

Kad je prošle godine zahvatila smrtonosna magla stanovnike u dolini Meuse (kod Liege-a u Belgiji), onda su odma higijenski stručnjaci pomislili na ugljene plinove, koji se razvijaju iz peći, pepela i leša ovih fabrika. Taj još tinjajući koks i ugalj (leš) rasbacan je oko cijele fabrike, te razvija neprestano ugljeni monoksid. Gusta jesenska magla ne propušta te plinove u više slojeve, pak ih potiskuje k zemlji zajedno sa prašinom i dimom.

Njemački profesor (iz Leidena) Dr. Storm istraživao je uzduh u okolici nekih tvornica tutije (cinka), superfosfata i sumporne kiseline, pa je o svojim opažanjima izvjestio higijeničare u smotri: »Münchener Medizin. Wochenschrift«. Ovaj stručnjak tvrdi da je uzduh u okolici nekih takvih fabrika toliko onečišćen ugljenim monoksidom, industrijskim plinovima i prašinom, da nije moguće tamo kultivirati neke biline, niti je podesan za živinogojstvo. Većina nesreća događa se baš od plinova, koji se razvijaju iz tinjajuće ugljene žeravice. Od takvih plinova spominjemo na prvom mjestu ugljeni monoksid (ili ugljični oksid, Kohlenoxyd, ugljeni kis).

Ugljeni monoksid je plin, kog je teško primjetiti, jer nema niti boje, niti mirisa. Mi ga možemo primjetiti jedino kada gori nad žeravicom; onda izlaze iz žeravice maleni modri plameni. Ugljeni monoksid postaje nepotpunim izgaranjem ugljena — kad je na pr. peć pretrpana koksom ili nema dovoljne promaje. Ne može li taj plin izaći kroz dimnjak, tada će se širiti u okolini peći i može otrovati uzduh prostorija. Na taj način dolazi do čestih nesreća, pa nije rijetkost da se tako otruju cijele obitelji ili pojedinci, koji su pretrpali peć pa zatvorili promaju.

Otrovnom djelovanju ugljenog monoksida izvrgnuti su najviše kovinari i radnici, koji rade u blizini koksnih peći (visoke peći, talionice) i generatora. Mnogi radnik našao je svoju smrt odmarajući se u prostorijama grijanim otvorenom vatrom (n. pr. kod sušenja svježih zidova koksom ili ćumurom).

Mnoge tvornice rade generatorskim loženjem (generativnim plinom). Generativni plin (generatorski gaz) razvija se iz

Digitized by Google

posebnih peći — t. zv. generatora. U njima gori uz dovoljan pristup uzduha samo onaj dio ugljа, koji je na rešetki. Tu postaje ugljeni dvokis (ugljična kiselina). Taj dvokis prolazi kroz više slojeve ugljena pak se reducira na ugljeni monoksid. Taj monoksid pomiješan sa uzduhom izlazi iz generatora pa se može po volji odvesti do motora i drugih naprava, koje trebaju vatru. Taj dakle generatorski plin sadržaje najviše ugljenog monoksida. Okolina generatora puna je toga plina.

Dulje udisavanje uzduha — makar i sa najmanjim količinama ugljenog monoksida — vrlo je pogibeljno. Otrovan čovjek osjeti najprije mučninu i glavobolju onda slijedi klonulost teško disanje, lupanje srca, a konačno besvijest i smrt. Otrovno djelovanje na čovjeka sastoji u tome, što taj plin ulazi disanjem u pluća. Tu dolazi u najbliži doticaj sa krvi dotično sa njenom glavnom sastojinom, koju zovemo »hemoglobin«. Hemoglobin je ona sastojina naše krvi, koja veže iz udisanoga uzduha kisik (oksigen). Ima li u uzduhu, koji udišemo samo nekoliko postotaka ugljenog monoksida zasititi će se krv — dotično hemoglobin — tim oksidom. (Hemoglobin prede u spoj, koji zovu kemičari karboksihemoglobin). Takva krv ne može više primati kisik iz uzduha, a bez kisika ne može nijedno biće živjeti. Za to nastupa skoro smrt. Krv tako otrovanih ljudi pozna se po jasno crvenoj boji (poput trešnje).

Nije li kod otrovanoga još nastupila smrt može se mnogi spasiti udisavanjem čistoga kisika (oksigen). Za to imadu mnoga poduzeća kisik spremljen u čeličnim bocama, gdje se taj plin nalazi pod velikim pritiskom. Ima i plinskih maska sa kisikom, to su t. zv. oksigen-maske.

Najveći broj otrovanja s ugljenim monoksidom dolazi od rasvjetnoga plina (svjetleći, ugljeni gaz). Koliki je čovjek poginuo, jer je zaboravio zatvoriti plin u kupaoni ili spavaonici. Mnogi se je plinarski radnik otrovao rasvjetnim plinom i t. d. Rasvjetni plin dobiva se suhom destilacijom kamenog ugljena. T. j. ugalj se u zatvorenim sanducima »retortama« žeže na jakoj vatri, a plinovi, koji iz retorta izlaze pročišćuju se u raznim napravama. U pročišćenom rasvjetnom plinu ima vodika oko 47 postotaka; metana (rovni plin) oko 36%, a ugljenog monoksida do deset postotaka. Taj ugljeni monoksid čini plin otrovnim. Neki ljudi ne znadu za veliku otrovnost rasvjetnog plina, pak ih ne smeta mnogo zadah plina. Da se ljudi to jače upozore na opasnost od plina to mnoge plinare miješaju plin nekim smrdljivim tvarima, tako, da postâne smrad, već od malih količina plina nepodnosljiv.

Druge plinare nastoje sasvim ukloniti otrovnost rasvjetnoga plina tako, da se iz plina otstrani sav ugljeni monoksid. Da iz rasvjetnoga plina sasvim nestane ugljenog monoksida, to preporučaju kemičari plinarama da pročišćuju plin na taj način, da ga provode kroz rastopine bakrenih soli. Bakrene soli imadu to svojstvo da vežu (apsorbiraju) ugljeni monoksid. Plin gubi na taj način najotrovniju sastojinu, ali se njegov obujam umanji za kojih deset postotaka. Iza tog čišćenja ima plinara dakle znatni gubitak na plinu, pa se tim plin rasvjetni znatno poskupljuje.

Novije metode idu za tim, da se ugljeni monoksid rasvjetnoga plina pretvori u koju drugu neotrovnu gorivu sastojinu.

Francuskim kemičarima Sabatier-u i Senderens-u uspjelo je već prije više decenija pretvoriti ugljeni monoksid u metan. (Metan je najbolje goriva sastojina svakog ugljenog plina). Već smo spomenuli da ima u svakom rasvjetnom plinu toga metana dobra trećina. Postupkom Sabatiera i Senderensa povećali bi u rasvjetnom plinu tu važnu gorivu i nepogibeljnu sastojinu. Ugljeni monoksid prelazi u toploti od 300° C djelovanjem usitnjenoga nikela potpuno u metan. Neke engleske plinare pravile su u tom smjeru pokuse i dobile neotrovni rasvjetni plin.

Njemačke plinare kušale su ugljeni monoksid u rasvjetnom plinu upotrebiti za dobivanje vodika. To se postiglo na taj način, da su pomiješali taj plin s vodenom parom, pa su tu smjesu vodili u toploti od 500° C preko željezne prašine. Željezo je vrući monoksid oksidiralo na ugljeni dioksid (ugljenu kiselinu) dok je iz vode izašao vodik. Pranjem dobivene plinske smjese uklonjuje se ugljeni dioksid, a vodik ostaje u rasvjetnom plinu. Berlinske plinare su na taj način u novije doba umanjile otrovnost rasvjetnoga plina.

Nije samo ugljeni monoksid, koji truje radništvo i stanovništvo industrijskih krajeva. Pogibeljan je i njegov srodnik ugljeni dvokis (ili ugljeni dioksid = ugljična kiselina).

Digitized by Google

U rudnicima uzrokuje najveće nesreće gotovo svake godine jedan spoj ugljika i vodika, koji zovemo metan (rovni ili močvarni plin). To je plin, koji pomiješan sa uzduhom daje eksplozivnu smjesu, pa uzrokuje žestoke eksplozije u ugljenim rudnicima. Taj metan prodire i kod nas na nekim mjestima iz zemlje (Bujavica), pa treba da o njemu posebno govorimo. Ugljeni plinovi dolaze najprije do stanovnika periferije i tvorničkoga radnika. Za to je dobro da se baš ovi najširi slojevi upoznadu sa djelovanjem i svojstvima tih materija, kako bi se i sami znali očuvati od pogibelji.

Od tvorničkog radnika traži se sve veća inteligencija; tvornički radnik upućuje se u kemizam materija s kojima radi i do kojih dolazi u svom poslu. Mnoga je nesreća nastala iz neznanja i neupućenosti. Čim bude više znanja u najširim slojevima, tim bude i manje nesreća.

Prof. M. URBANI.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

НОВО УРЕЂЕЊЕ ВРШЕЊА ПРИПРАВНИЧКЕ ЛЕКАРСКЕ СЛУЖБЕ (СТАЖА)

На основу новог Закона о лекарима, а по саслушању Главног санитетског савета прописао је недавно г. Министар социјалне политике и народног здравља уредбу о вршењу приправничке лекарске службе. Том уредбом стављено је вршење приправничке службе на сасвим нове темеље. Док се је пре врло мало пажње посвећивало изобразби лекара у превентивној медицини, то је новом уредбом превентивна медицина изједначена куративној.

Према новој уредби вршиће доктори медицине по свршеним студијама годину дана лекарску приправничку службу. Уредба нарочито прописује, да се не може доктор медицине без свршене приправничке лекарске службе, примити у државну, бановинску, општинску службу, а нити код установа Средишњег уреда за осигурање радника и његових месних органа. Доктори медицине неће моћи вршити приватну лекарску праксу без приправничке службе, нити код братимских благајна, хуманитарних жељезничких фондова ни сличних установа.

Приправничка лекарска служба јесте практична. Она траје 6 месеци у превентивној медицини, а 6 месеци у куративној. Превентивна медицина обучаваће се у установама и одељењима Централног хигијенског завода у Београду, Хигијенског завода и школе народног здравља у Загребу, те Хигијенских завода у Љубљани и Скопљу. Приправничка служба у тој групи медицине састојаће се из помоћног лекарског рада, семинарских вежбања и из асистенције при теренским радовима. Помоћни лекарски рад вршиће се најмање 2 месеца у болници или одељењу за заразне болести, најмање 2 месеца у заводу за здравствену заштиту матера и деце, у дечјем диспанзеру, у школској поликлиници, на универзитетској дечјој клиници или на болничком одељењу за дечје болести. Остало време проводиће приправник на другим одељењима хигијенског завода. Приправничка служба врши се редовно пре подне сваког дана од 8—13 часова, а у колико дозвољавају семинарска вежбања, може се вршити и после подне. Приправницима се може одредити и ноћно дежурство, али никада више од $^1/_5$ времена, што га имаду да проведу на дотичном одељењу. Важан део приправничке службе у превентивној медицини чине семинарска вежбања. Њихова је задаћа да пружају приправницима практичну обуку из оних грана превентивне медицине код којих обична приправничка скужба није могућа или неби донела довољно практичне користи. Та семинарска вежбања обухватају практичне демонстрације и предавања наставника са дискусијом, практични лабораторијски и други рад, читање писмених задатака са дискусијом, дискусију тема, раније наговештених од наставника и питања раније постављених од приправника. Семинарска вежбања врше се сваки дан послеподне изузевши суботе, најмање два а највише четири часа дневно.

Предмети семинарских вежбања су следећи:

I. Хигијена: 1.) општа хигијена: светлост; ваздух; земља; вода; стан; сахрањивање мртваца; саобраћај. 2.) Лична хигијена; исхрана; одело; нега тела; телесне вежбе; 3.) хемија; надзор над намирницама за живот; 4.) бактериологија: општа техника; бактериолошка испитивања разног материјала; 5.) серологија и имунологија; најважније серолошке и имунолошке методе; 6.) паразитологија: медицинска зоологија, ентомологија и хелминтологија.

II. Витална статистика: 1.) опште статистичке методе; 2.) медицинска статистика; 3.) биометриска испитивања.

III. Сузбијања заразних болести: 1.) дијагностика заразних болести; нега и лечење заразних болесника; 2.) општа и специјална епидемиологија; 3.) мере против заразних болести; цеплења; сузбијање епидемија.

IV. Санитетско инжењерство: 1.) хигијенско грађење и уређење станова; снабдевање водом; нужници: штале; ђубришта; 2.) хигијена школске зграде и учионице; 3.) хигијена купатила; 4.) хигијена радионица и творница; 5.) хигијена и асанација насеља.

V. Закони наследства; 1. расна хигијена; 2. хигијена жене, са нарочитим обзиром на материнство; 3. хигијена одојчета и малог детета; 4. хигијена школског детета; 5. хигијена пубертетног доба; полно обавештавање деце и младежи.

VI. Социјална медицина: 1.) општи појмови: социјална-етиологија, патологија и терапија; социјално-медицинско деловање код нас; социјална и здравствена заштита матера, деце и младежи; 3.) заштита недовољно развијене и дефектне (глувонеме, слепе, богаљасте, душевно заостале и морално угрожене) деце и младежи; 4.)

Digitized by Google

туберкулоза, венеричне болести и алкохолизам као социјална болест; 5.) испитивање и сузбијање маларије, трахоме, гушавости, малигних тумора; 6.) социјално-здравствена заштита радника; социјално осигурање; 7.) старање за старце, сиромахе, инвалиде, душевне болеснике.

VII. Здравствено просвећивање народа: 1.) приказивање практичне примене хигијене у народу путем предавања и течајева; 2.) филмови; летаци; популарно-здравствена литература; изложбе.

VIII Здравствено законодавство: 1.) санитетска администрација; 2.) хигијенске установе и болнице; 3.) међународна хигијенска служба; 4.) лекарско сталешко законодавство.

Семинарска вежбања трају 5 месеци, почињу 1. фебруара и свршавају 30. јуна у првој тури, у другој тури почињу 1. септембра а свршавају 31. јануара. Број семинарских часова из појединих предмета одређује директор хигијенског завода. Асистенција на теренским радовима врши се у јулу и августу, а ако постоје нарочито повољне прилике, може се вршити и у другим месецима.

Приправничка служба у другом делу т. ј. из куративне медицине врши се на одељењима државних болница и универзитетских клиника. Код којих ће се установа вршити одредиће Министар социјалне политике и народног здравља. Приправничка служба из куративне медицине састоји се из помоћног лекарског рада и семинарских вежбања. Помоћни лекарски рад обавља се на унутрашњем одељењу најмање 6 недеља, на хируршком одељењу најмање 6 недеља, а на одељењу за женске болести и порођаје најмање 8 недеља. Остало време до пуних 6 месеци проводиће приправници на осталим одељењима. Предмети семинарских вежбања из куративне медицине су следећи: 1. клиничко-лабораторијска методика за практичног лекара, 2.) прва помоћ у несрећним случајевима, 3.) нега болесника, 4.) патолошко-анатомске секције, 5.) судска медицина, 6.) судска психиатрија, 7.) апотекарство и 8.) болничка администрација.

Доктори медицине, који желе вршити приправничку службу дужни су да поднесу молбе надлежној банској управи, а на подручју града Београда Министарству социјалне политике и народног здравља. По завршеном помоћном лекарском раду или семинарском вежбању, као и по свршеној асистенцији на теренским радовиима издаће наставник приправнику потврду о његовој марљивости и спреми, коју је показао за време службе. Ако је приправник добио слабу оцену, или ако није присуствовао $^1/_{10}$ или више семинарских вежбања или изостао $^1/_{10}$ дана одређених за помоћни лекарски рад, мора поновити семинарска вежбања или рад на истом одељењу. Над вршењем приправничке службе врше надзор директори лигијенских завода, односно управници болница. Оцене су одличан, врло добар, добар и слаб. Уверења о свршеној приправничкој служби издаје лекарска комора само на основу уверења изданих од завода или болница, код којих је приправник вршио службу.

Вујо Мацинић.

NOVA UREDBA O APOTEKARSKOJ KOMORI.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja propisao je na osnovu §. 25. Zakona o apotekama i nadzoru nad prometom lijekova, a u saglasnosti sa pretsjednikom Ministarskog savjeta novu uredbu o apotekarskoj komori. Za cijelu državu postoji samo jedna apotekarska komora sa sjedištem u Beogradu. Ona je autonomna staleška ustanova sa zadatkom, da u granicama zakona preko svojih organa štiti apotekarske interese, da čuva čast, ugled i prava apotekarskog staleža i da održava disciplinu u samom staležu. Članovima apotekarske komore i njenih sekcija moraju biti svi šefovi javnih apoteka, bilo da su oni vlasnici, zakupnici ili odgovorni rukovaoci, nadalje apotekarski suradnici, koji su doktori ili magistri farmacije. Osim tih dviju grupa mogu biti članovima doktori ili magistri farmacije, koji su univerzitetski profesori, urednici stručnih listova, apotekari u miru, doktori ili magistri farmacije, državni činovnici, gradjanskog i vojnog reda i stručni činovnici komore, kao i šefovi bolničkih apoteka, šefovi apoteka ureda za osiguranje radnika i šefovi apoteka zdravstvenih zadruga. O prijemu u članstvo ovih posljednjih grupa odlučuje uprava komore. Na čelu uprave komore nalazi se 1. uprava, 2. izvršni odbor i 3. disciplinski sud. Uprava komore sočinjavaju: pretsjednik, potpretsjednik i 10 članova uprave sa isto tolikim brojem zamjenika iz redova vlasnika odnosno šefova javnih apoteka, kao i 5 članova i 5 zamjenika iz redova apotekarskih suradnika. Tri člana iz redova vlasnika odnosno šefova javnih apoteka sa jednim zamjenikom, i jedan član iz redova suradnika moraju biti čla-

Digitized by Google

novi komore sa područja Uprave grada Beograda.

Pretsjednik komore pretstavlja ju spram trećih osoba javnih vlasti i stara se o tačnom izvršenju naredaba izdatih komori od nadležnih vlasti. Nadalje on vrši nadzor nad izvršenjem svih zaključaka uprave komore, saziva sjednice uprave, izvršnog odbora, glavne skupštine, utvrdjuje dnevni red i pretsjedava. On vodi nadzor nad radom uprave pojedinih sekcija, stara se da se sve apoteke unose u registar kod komore. Zamjenjuje ga potpretsjednik komore. Komorska uprava bira na tri godine pretsjednika i potpretsjednika komore, članove za disciplinski sud i njihove zamjenike, dva računopregledača, koji imadu dužnost pregledati godišnje račune i podnijeti o tome izvještaj preko uprave sekcijama, te konačno pretsjednika disciplinskog suda kod svake sekcije, koji moraju stanovati u sjedištu sekcije. Članovi uprave komore odgovaraju solidarno za štetu, koju nanesu svojom krivicom imovini komore.

U dužnost uprave komore spada vodjenje zbirke svih naredaba i načelnih odluka, kako Državnog saveta tako i ostalih vlasti, koje se odnose na apotekarski stalež. Ona mora voditi spisak svih članova komore i registar javnih apoteka, registar o dozvoljenim i zabranjenim apotekarskim specijalitetima, o lijekovima i o njihovim zaštićenim žigovima. Ona je dužna prikupljati statističke podatke o članovima komore i o radu njihovih apoteka, koje će pribavljati preko sekcija i nadležnih vlasti. Ona je dužna davati nadležnim vlastima mišljenja o potrebi otvaranja novih javnih apoteka i stavljati predlog za davanje odobrenja za držanje tih apoteka. Ona je dužna zaključivati kolektivne ugovore u ime cijelog apotekarskog staleža sa Središnjim uredom za osiguranje radnika i sličnim ustanovama u pogledu cijena i izdavanja lijekova.

Uprava komore izdaje legitimacije članovima komore, ona raspravlja i zaključuje o svim predlozima, koji joj se podnose. Ona je dužna proučavati i davati mišljenja nadležnim ministarstvima o zakonskim predlozima i pitanjima, koja se odnose na apotekarski stalež i struku. Ona objavljuje putem štampe, uredbe i pravilnike, koji su u vezi sa apotekarskim zvanjem. Ona izradjuje pravilnik i poslovnik za disciplinske sudove, za komorsku upravu, za sekcije, za penzijoni fond komorskih službenika kao i za unutrašnje poslovanje u komorskim kancelarijama. Ona je dužna propisati pravilnik o načinu i visini osiguranja apotekara i apotekarskih suradnika kao i članova njihovih porodica. Dužna je pomagati u slučaju potrebe članove staleža i njihove udovice i siročad, te unapredjivati naučne, dobrotvorne i ekonomske staleške ustanove. Za brže odvijanje tekućih poslova komore bira uprava komore iz svoje sredine Izvršni odbor od tri člana, koji se sastoji: od pretsjednika, potpretsjednika i jednog unapred na godinu dana od uprave sa jednim zamjenikom izabranog člana uprave iz redova apotekarskih suradnika, koji stanuju u sjedištu komore. Za članove apotekarske komore postoji disciplinski sud pri komori i disciplinski sud pri sekciji za svaku sekciju.

Svake godine ima se sazvati glavna skupština apotekarske komore na koju imaju pridoći svi apotekari i apotekarski suradnici iz cijele Kraljevine. Glavna skupština raspravlja o izvještaju o godišnjem radu komorske uprave i raspravlja i donosi rezolucije o svim stručnim i staleškim pitanjima.

Apotekarska komora dijeli se u sekcije. Svi apotekari i apotekarski suradnici sa upravnog područja jedne banovine sačinjavaju sekcije apotekarske komore za tu banovinu. Svi apotekari sa područja Uprave grada Beograda sačinjavaju sekciju za Beograd. Za slučaj potrebe mogu se apotekari iz dviju ili više susjednih banovina udružiti u jednu sekciju, na osnovu odobrenja svojih sekcijskih skupština, banovina i Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja. Organi sekcije su: sekcijska skupština, uprava i disciplinski sud. Upravu sekcije sačinjavaju izabrani članovi uprave komore sa područja banovine i zamenici, pretsjednik disciplinskog suda dotične sekcije, član Banskog sanitetskog savjeta Banovine, kao članovi po položaju i četiri člana sa isto tolikim brojem zamjenika, koje bira skupština sekcije.

Uprava sekcije dužna je da bira pretsjednika i potpretsjednika na tri godine, sekretara i za svaku godinu po dva računopregledača. Ona je dužna da vodi spisak svih članova sekcije i da prikuplja statističke podatke o svima članovima i

Digitized by Google

njihovim apotekama, da daje mišljenje o kandidatima kojima bi trebalo podjeliti odobrenje za otvaranje i držanje javnih apoteka. Ona je dužna da daje mišljenje vlastima u pogledu otvaranja i zatvaranja apoteka na svom području. O ovom posljednjem ima izvjestiti predsjedništvo komore. Ona predlaže kandidate za članove Banskog sanitetskog savjeta, potvrdjuje uvjerenja o službovanju apotekarskih suradnika uz vlasti opće uprave. Ona je dužna odobravati članovima sekcije kao i njihovim udovicama i siročadi za slučaj potrebe pomoći od 300 do 1.000 Din. Sekcijska skupština sastaje se redovno jednom godišnje, a bira četvoricu članova uprave sekcije i isto toliko zamjenika na tri godine. Ona predlaže eventualno spajanje apoteka i suradnika sa područja dviju ili više susjednih banovina u jednu sekciju, rješava o visini godišnje članarine, odobrava budžet i uopće raspravlja o svim pitanjima, koji joj se predlože na raspravljanje.

Nadzor nad komorom vrši Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, a nad sekcijama ban izuzevši one na području Uprave grada Beograda, koju nadzire Upravnik grada Beograda. Pri apotekarskoj komori i njenim sekcijama može biti zastupan Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odnosno Ban preko svoga izaslanika iz redova činovnika. Takav izaslanik ima pravo da prisustvuje svim sjednicama skupštine, uprave komore i pojedinih sekcija i da zadrži svaku odluku od izvršenja, koju smatra za nezakonitu i štetnu, dok Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odnosno Ban ne donese o njoj svoje rješenje.

Mr. Suzanić.

Digitized by Google

SUDSKA PRAKSA

UTJECAJ ZANIMANJA POVRJEDJENOG KOD PROCJENE NJEGOVE RADNE SPOSOBNOSTI.

1. Pružnom radniku Z. B. dopitana je za gubitak vida na desnom oku 20%-na stalna renta.

Povodom njegove žalbe sud radn. osiguranja u Mostaru svojom presudom br. OR 8/930 od 23. IX. 1930. dosudjuje mu 30%-nu stalnu rentu sa ovim obrazloženjem:

Z. B. podnio je pravodobno žalbu protiv odluke Središnjeg ureda za osig. radnika u Zagrebu od 25. II. 1930. u pogledu doznačene mu rente, uslijed umanjenja radne sposobnosti gubitkom vida desnoga oka, koja je ocjenjena sa 20%. Žalitelj u svojoj žalbi napada gornju odluku jer, da ne počiva na zakonu, pošto je ocjena umanjenja radne sposobnosti uslijedila po zdravstvenom otsjeku Središnjeg ureda z. o. r., a da žalitelj pri tome nije bio pregledan po vještacima, niti je na temelju toga postotak umanjenja radne sposobnosti uslijedio. Povodom gornjeg spora izmedju žalitelja i Središnjeg ureda z. o. r. sud je po vještacima Dr. J. i Dr. H. dozvolio ponovni pregled žalitelja u pogledu ustanovljenja postotka umanjene radne sposobnosti.

Vještaci gore istaknuti ustvrdili su u svome nalazu, da je žalitelj gubitkom vida desnog oka izgubio na radnoj sposobnosti izmedju 25 i 30%. Sud na temelju toga kao i obzirom na tu okolnost, da je tužitelj već prije bio ocjenjen sa 30% gubitka radne sposobnosti, prima, da je njegova radna sposobnost doista umanjena za 30%, te mu je dosudio rentu kao u dispozitivnom dijelu presude.

Po §-u 168. Z. O. R. imade Središnji ured z. o. r. u Zagrebu snositi troškove za sudjelovanje vještaka na raspravi i to svakome po 25.— dinara.

Uredska žalba pobija tu presudu u glavnom time, da postojeća praksa ocjenjuje gubitak vida na jednom oku sa 20—30%. Ovaj maksimum može da dodje u obzir samo kod radnika, koji su zbog finoće odnosno preciznosti svoga rada upućeni na biokularni vid (Feinarbeiter), dočim taj momenat otpada kod običnih i kvalifikovanih radnika sa jednostavnim zanimanjem (stolar, krojač, mesar, klesar, pekar itd.).

Vrhovni sud radn. osiguranja u Sarajevu svojim rješenjem br. Bos. 98/30-1 od 23. VII. odbija žalbu. Razlozi:

Ured za osiguranje radnika tvrdi u žalbi, da je smanjenje radne sposobnosti, dosljedno tome i renta, previsoko odmjerena i da ne odgovara stanovištu, koje u ovakvim slučajevima zauzima moderna medicina.

Pošto žalilac ne navodi ni jedan od razloga ništetnosti, navedenih u §-u 170. Zakona o osiguranju radnika, iz kojih se presude sudova radničkog osiguranja mogu da pobijaju, nego pobija vrijednost dokazala, u čiju se ocjenu Vrhovni sud radničkog osiguranja ne može upuštati, žalbu je valjalo odbiti.

2. Zidaru O. P. dopitana je za gubitak vida na desnom oku 20%-na stalna renta.

Njegovu žalbu protiv te odluke sud radn. osiguranja u Mostaru presudom br. OR 3/930 od 23. septembra 1930. uvažuje, te mu dosudjuje rentu za 30%-no umanjenje radne sposobnosti iz ovih razloga:

Žalitelj O. P. podnio je sudu Radničkog osiguranja pravodobno žalbu protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 25. II., kojom odlukom doznačena je renta za nesrećni slučaj u mjesečnom obroku od Din 112.40 jer, da je umanjenje njegove radne sposobnosti ocijenjeno za 20% zbog gubitka vida desnog oka. U svojoj žalbi navodi žalitelj, da ocjena njegove radne sposobnosti nije na zakonu osnovana, jer da je ista uslijedila po zdravstvenom otsjeku Središnjeg ureda za osiguranje radnika bez njegova ličnog pregleda po vještacima ljekarima.

Na današnjoj raspravi nakon pregleda žalitelja po vještacima ljekarima Dr. J. i Dr. H., potonjem kao specijalisti za očne bolesti, ustanovljeno je, da je žalitelju umanjena radna sposobnost gubitkom vida desnog oka za 25%. Sud uvažujući vještačko mišljenje u pogledu umanjenja radne sposobnosti te i uzevši u obzir uvjerenje zanatlijskog udruženja u Nevesinju, da je žalitelj položio ispit za samostalno vodjenje zidarskog zanata, prima da je umanjenje radne sposobnosti opravdano, da se isto ocjeni sa 30% uvažujući naročito pri tome, da je žalitelj

Digitized by Google

kvalificirani majstor, a ne običan radnik, pa obzirom na to dosudio mu rentu kako je to izloženo u dispozitivnom dijelu presude.

Uredska žalba izvadja, da je ta presuda nerazumljiva i da se osniva na krivom tumačenju zakona (toč. 8. Š. 170. ZOR.).

SUZOR dao je žaliocu otštetu za 20%-no umanjenje radne sposobnosti, sudbeni vještaci ocijenili su gubitak vida na desnom oku sa 25%, a sud dosudjuje 30% s obzirom na to, da je žalioc kvalificirani (zidarski) majstor, a ne običan radnik.

Prije svega valja uočiti, da je prema propisima §-a 84. Zor cilj osiguranja u nesrećnim slučajevima, da se naknadi šteta nastala zbog povrede prouzrokovane nesrećnim slučajem. Svaki osigurani član važi kao radna jedinica, kojoj je radna sposobnost jednaka sto od sto (100%), a pitanje jest, za koliko je ta sposobnost uslijed nesrećnog slučaja umanjena.

U nazočnom se slučaju radi o gubitku vida na desnom oku, te je bilo posve opravdano, da se je povredjenom isprva i kroz stanovito vrijeme dopitala viša renta (za 30%), potrebna za naviku na nastali defekt, dok je iza toga vremena trebalo postupiti po postojećim propisima, prema kojima se imade naknaditi nesposobnost odnosno umanjenje sposobnosti za rad (toč. 3. §. 85. Zor.).

Prema tomu, a uzevši u obzir i to, da žalioc sigurno zaradjuje, bilo je opravdano, da mu se odredi trajna renta za 20%, što odgovara postojećem Naputku za ocjenjivanja radne nesposobnosti.

Povišenje postotka na 25% po sudb. vještacima nije ničim obrazloženo, a sam sud nije mogao ni smio povisiti taj postotak s obzirom na zvanje žaliočevo, jer iza nastale navike ne može biti više razlike izmedju kvalificiranog i običnog radnika, što nesumnjivo slijedi iz zak. ustanove, da se imade naknaditi umanjenje sposobnosti za rad, a ne za izvršivanje zvanja. Samo zvanje dolazi i onako u obzir kod zarade i potom kod otštete tako, da otpada potreba povisivanja postotka kod kvalificiranog radnika.

Konačno isti sud nije u tom ni dosljedan, jer je u slučaju P. Z. (presuda br. OR 8/930 od 23. IX. 1930. protiv koje se takodjer ulaže žalba) zbog iste povrede dosudio isti postotak (30%), ma da je žalioc običan (nekvalificirani) radnik.

Vrhovni sud radn. osiguranja u Sarajevu riješenjem Ros. 99/1-1930. od 23. XII. 1930. ovu žalbu odbija.

Razlozi: Žalba S. U. Z. R., a proti prvomolbenoj presudi vidi ništetnost u tome, što 1. nije uvaženo mišljenje zavodskog liječnika, koje je po ustanovljenoj praksi i obzirom na navikavanje ozljedjenog odredilo stepen umanjenja radne sposobnosti sa 20% i 2. što je sud obzirom na to, da se radi o kvalificiranom radniku poprimio umanjenje radne sposobnosti sa 30%, makar da su sudski liječnici označili stepen umanjenja radne sposobnosti sa 25%.

Sud nipošto nije vezan na ustanovljenja zavodskih liječnika, pače je po §-u 167. z. o. r. dužan, da traži mišljenje drugih liječnika. S toga u tom smjeru ne predleži nikakav ništetni razlog.

Stepen umanjenja radne sposobnosti odredjuje sud po slobodnoj oceni uvažavajući prilike i mnijenje vještaka liječnika. S. U. Z. O. R. drži, da je sud krivo tumačio propise zakona, što je pri svojoj ocjeni uzeo obzir na vrst rada ozljedjene osobe, jer da vrst rada, zvanje dolazi do izražaja samo kod odredjivanja visine rente, a za stepen umanjenja radne sposobnosti, da je vrst rada bez značenja. Ta je tvrdnja neosnovana. Sam zakon takvog tumačenja izričito ne sadržava, nego svakako ima u vidu, da se stepen umanjenja odmjeruje prema individualnom slučaju. Inače bi sam zakon postavio stepene za gubitak najvažnijih organa ljudskog tijela. Prosudjujući svaki slučaj individualno, ne može se reći, da vrst rada nije od odlučne važnosti. Primjerice gubitak noge je za običnog radnika kud i kamo teži, nego za čovjeka zaposlenog u pisarni.

S toga ne predleži krivo tumačenje zakona, pa ni ustvrdjena ništetnost. Okolnost opet, da je sud prekoračio po vještacima utvrdjeni postotak, ne podleži kritici, jer je sud pozvan, da vještačko mnijenje sam prosudjuje, a nije nipošto na nj vezan. Taj rad suda spada u meritornu stranu, koja se ne može žalbom napadati.

Stoga je žalbu S. U. Z. O. R-a valjalo odbiti. U.

Digitized by Google

ZA UNUČAD, BRAĆU I SESTRE NE ZAHTJEVA SE UPUĆENOST NA POTPORU PO §-u 90., AL. 2. ZOR.

Ivan G., nezakoniti sin Mare G. otpućen je sa podignutim otštetnim zahtjevom iza nesrećnog smrtnog slučaja svoga djeda I. G., jer malodobnog Ivana poslije smrti unesrećenog uzdržava njegova mati Mara udata Š., te je dijete tako potpuno opskrbljeno.

Sud radn. osiguranja u Ljubljani svojom presudom OR 85/929 od 22. juna 1930. odbija žalbu Ivana G. iz ovih razloga:

Pritožnik je vnuk G. I., žel. delavca, ki je dne 6. julija 1923. vsled obratne nezgode kot uslužbenec južne železnice umrl.

Njegova hči G. Mara je imela nezakonskega sina G. Ivana ml. Leta 1919 se je Mara G. omožila z I. Š. žel. delavcem v Odri pri Sisku. Ker ji ni soprog dovolil vzeti sina k sebi, je G. Ivana ml. po njenem odhodu iz očetovske hiše vzdrževal njegov ded oziroma njen oče ponesrečeni G. I. st.

Za časa svojega samskega stanu je G. Mara hodila na dnino in je takrat živela ob enem s svojim nezakonskim sinom v hiši svojega očeta v skupnem gospodinjstvu s svojim očetom. Nezakonski oče G. Ivana ml. je bil brez premoženja ter je l. 1913. umrl.

Ded G. I. st. je posedoval malo hišo in pol orala zemlje, kar je po njegovi smrti podedoval in še danes uživa njegova hči G. Mara torej mati pritožnika.

Ko je l. 1919 se G. Mara poročila z Š. I., je ostal njen nezakonski sin pri svojem dedu G. I., ki je skrbel zanj glede hrane, obleke in obutve. Z ozirom na to je zahtevala G. Mara Š. za nedoletnega G. Ivana otroško rento. Toda Suzor v Zagrebu je njeno zahtevo zavrnil, češ, da bi imel pravico na otroško rento samo v slučaju, ako bi bil navezan na potporo.

Sodišče je poleg prednjega ugotovilo tudi še, da poseduje Š. lastno hišico št. 10. v Odri sisački, je železnički delavec in poseduje tudi eno oralo zemlje.

Sodišče je bilo mnenja, da je za vzdrževanje nezakonskega sina v prvi vrsti poklicana nezakonska mati in nezakonski oče. V predležečem slučaju je nezakonski oče sicer umrl l. 1918., teda premoženjske prilike nezakonske matere so take, da svoje materilno dolžnost glede preskrbe G. Ivana lahko vrši. Osobito ji je to olajšano in je v to naravnost poklicana, ker je ona sedaj v užitku posestva, t. j. hišice in pa pol orala zemlje, ki je bila last ponesrečenega njenega očeta G. I. st.

Vsekakor G. I. st. ni zadevala v prvi vrsti dolžnost skrbeti za G. Ivana ml. Bila je to le njegova posebna dobrota. Iz tega pa še nikakor ni izvajati bilo, da bi bila to njegova dolžnost.

Sodišče je bilo tudi mnenja, da pogoj §. 90. ZOR t. 2. ni izpolnjen. Dokler je G.-Š. Mara bila doma pri očetu, je hodila sama na dnino, ter je sigurno svoj zaslužek porabila v to, da je vdrževala svojega nezakonskega sina.

Sodišče je bilo tudi mnenja, da zakon v t. 2. §. 90. določa odškodnino vnukom, bratem in sestram ponesrečenoga samo dotlej, dokle so na podporo navezani, ker da je taj pogoj prevzeti iz točke 1. istega §. Ker pa je G.-Š. Mara kot nezakonska mati zavezana skrbeti za G. Ivana ml. ter je spričo svojih ekonomskih prilik v to tudi sposobna, je smatrati G. Ivana ml. za primerno svojim socialnim prilikam preskrbljenoga, ter ne več na podporo navezanega.

Vsled tega sodišče pritožbi ni ugodilo.

Povodom uložene žalbe Stol sedmorice odel. B. u Zagrebu kao Vrhovni sud radn. osiguranja rješava pod br. ZOR 58/30-1 od 25. XI. 30., da se pobijana presuda poništava i stvar vraća prvostepenom sudu radi ponovne rasprave i presude.

Razlozi:

Po določbi §. 90. odst. 2. ima vnuk pravico na rento po ponesrečenem starem očetu do svojega izpolnjenega 16. leta, čim se je umrli pretežno brigal za njegovo vzdrževanje.

Zakon glede vnukov in drugih v §. 90. odst. 2. navedenih sorodnikov ponesrečenca ne zahteva, da bi morali biti na podporo zavarovalnega zavoda navezani. Ta pogoj je stavljen edino za v odst. 1. §. 90 ZOR imenovane ponesrečenčeve sorodnike, dočim po odst. 2. zavisi pravica na rento edino od tega, da je ponesrečeni dotičnika pretežno vzdrževal. Je to jasno posneti besedilu določbe § 90 ZOR.

Ko pa je v navzočem primeru po provedenih poizvedbah, osobito poročilu poglavarstva občine Sela z dne 18. novembra 1929., — potrjeno, da je ponesrečeni G. I. svojega vnuka —

Digitized by Google

današnjega tožitelja do svoje smrti z vsemi življenskimi potrebščinami vzdrževal, mu pravica na rento vsekakor pritiče.

Prvo sodišče, ki je tožitelju odreklo rento iz razloga, ker da ni na podporo zavarovalnega zavoda navezan, češ, da je njegova nezakonska mati po svojih ekonomskih prilikah sposobna zanj skrbeti, je torej stvar pravnopomotno presodilo, vsled česar je bilo pritožbi ugoditi in odločiti, kakor v izreku.

Sud radn. osiguranja u Ljubljani na to presudom OR 85/929 od 2. I. 1931. žalbi udovoljuje i dosudjuje žaliocu odgovarajuću rentu. U.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

† ING. PETAR MOMIROVIĆ.

U subotu po podne 7. februara umro je, posle kratkog bolovanja Ing. Petar Momirović inspektor rada beogradski i rezervni kapetan prve klase.

Roden je god. 1886. u Kurjači, srez ramski, banovine Moravske. Gimnaziju je svršio god. 1905. u Požarevcu, a tehnički fakultet tehnološke struke u Beogradu 1911.

Učestvovao je u turskom ratu 1912., u bugarskom 1913. i u svetskom ratu od 1914.—1919. Bio je odlikovan dva puta. Zlatnom medaljom za hrabrost i ordenom Belog orla s mačevima petog stepena. Osim toga odlikovan je najvećim ruskim odličjima i to ordenom Sv. Georgija IV. stepena za oficire i ordenom Sv. Ane III. stepena sa mačevima.

U državnu službu stupio je posle svetskog rata, te je bio inženjer Glavne carinarnice u Beogradu, a zatim prešavši u Ministarstvo socijalne politike inspektor rada beogradski sve do svoje smrti.

Pera Momirović bio je dobar čovek, kolega, činovnik i patriota.

Njegov katkada mrki izgled i energični nastup nije mogao da sakrije dobroćudnost, koja mu se na očima videla.

A ta dobroćudnost pokazivala se naročito kad je trebalo pomoći slabomu i malom čoveku. On bi uložio sav svoj trud, da namesti bednog i besposlenog radnika, da intervenište u njegovu korist i da mu pribavi pomoć i pravdu. Svoju tešku inspektorsku dužnost, za koju osobito u njegovom reonu treba mnogo spretnosti i takta, vršio je sa mnogo shvatanja. Svi su znali gosu Peru, i mnogo ga cenili. Kao pravi narodni čovek voleo je i bavio se pitanjima narodnog gospodarstva. Propagirao je racionalizovanje poljoprivrede, a osobito peradarstvo. Često bi nas, svoje drugove, upućivao u tu važnu poljoprivrednu granu i s ponosom pokazivao svoj poznati, mali, kako bi on govorio »živinarnik«. Voleo je sa svom svojom dušom ovu zemlju, za čiju slobodu se toliko borio i toliko žrtvovao.

Na njegovom poslednjem putu ispratio ga je velik broj njegovih kolega, prijatelja i znanaca.

U ime Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja oprostio se s pokojnikom g. Dušan Jeremić načelnik Ministarstva, a u ime Udruženja jugoslav. inženjera i arhitekta ing. Svetozar Genić.

Vječnaja pamjat dobrom čoveku, drugu i patrioti Petru Momiroviću.

Ing. D.

NOVO ZAKONODAVSTVO O OSIGURANJU ZA SLUČAJ STAROSTI U DRŽAVI NEW-YORK.

Nakon dugogodišnje borbe liberalnih krugova i naprednih sindikata ipak je konačno uspjelo prošle godine uvesti u državi New-York osiguranje za slučaj starosti »Old Age Security«. Zakon o tom osiguranju stupio je na snagu 1. maja 1930. Prijave za potpore mogle su se staviti tekar 1. septembra 1930., a isplata potpora započela je tek 1. januara 1931. Prema službenim izvještajima financijskih vlasti države New-York prijavilo se je na to osiguranje oko 51.000 ljudi. Za prvu godinu osiguranja biti će potrebno 6 i pol milijuna dolara, dok će za naredne godine, kada će stupiti zakon potpunoma na snagu, biti potrebno 12.4 milijuna dolara. Sa našeg stanovišta zakon je dosta natražan. U svrhu provedenja ovog osiguranja razdijeljena je država New-York u t. zv. socijalne distrikte (Welfare districts). U slučajevima, u kojima veliki gradovi pridonašaju iz svojih sretstava stanoviti dio za osiguranje dužni su ti gradovi sami unutar svoga područja osnovati socijalne distrikte. U svim slučajevima imade se polovica iznosa potpore doznačivati sa strane državnog socijalnog ureda u Albaniju, glavnom gradu države New-York. Unutar ovog posliednjeg ureda osnovana je posebna prizivna instancija (Tribunal of Appeals), koja će rješavati sporove i žalbe osiguranika protivu odluka mjesnih vlasti.

Od najveće je važnosti klauzula zakona, koja kaže da država priznaje svojom dužnošću, da se stara za lica, koja više nisu uslijed svoje tjelesne konstrukcije u stanju da privređuju za se. S toga razloga država ne smatra ovaj zakon kao neki dar ili milost. Na taj način priznala je konačno sama država da je dužna da vodi računa o svojim građanima. Taj osnovni princip dolazi tako u američkom zakonu po prvi puta do potpunog

Digitized by Google

izražaja u koliko se radi o socijalnom osiguranju a kod buduće propagande služit će ta odredba kao presedan za ostale grane osiguranja. Ne smije se zaboraviti, da se sa strane radnika i namještenika neprestano postavljaju zahtjevi, da se uvede osiguranje za slučaj bolesti.

Uslovi, koje propisuje novi zakon dosta su teški. Tako se traži, da se tim osiguranjem mogu koristiti lica, koja su navršila 70. godinu života, u koliko su gradjani Sjedinjenih država Amerike i da su najmanje u posljednjih 10 godina stanovali na području države New-York. Državljanin, koji želi uživati potporu iz ovog osiguranja ne smije imati djece ni ostalih rodjaka, koji bi se eventualno mogli javiti kao potraživaoci potpora. Dotično lice mora dokazati, da je nesposobno za rad, da se samo ne može prehranjivati i mora biti stanovnik onog distrikta, kod kojeg traži potpore.

Ono ne smije biti na stanu u kojem staračkom domu, bez obzira, da li takav dom pripada crkvenoj, državnoj, privatnoj, javnoj ili polujavnoj ustanovi. U koliko se takvo lice nalazi u bolnici ili kojem medicinskom zavodu može uživati potporu jedino, u koliko se nalazi tamo samo na liječenju. Lica koja se nalaze u kaznenim zavodima, ili u kućama rada, ne mogu tražiti potpore po tome zakonu sve dotle, dok ne budu iz njih otpuštena. To isto vrijedi i za gore spomenute staračke domove. Visinu potpore ustanovljuje dotični ured distrikta u sporazumu sa mjesnim vlastima uzevši u obzir mjesne prilike, zakonske propise i odredbe državnog socijalnog ureda. Potpora može se pružati u obliku liječničke njege, pomoći. Redovito se isplaćuju te potpore u gotovom novcu ili putem čeka. Svote potpora kreću se izmedju 5 i 50 dolara mjesečno. Zakon sam ne propisuje minimalni, a niti maksimalni iznos potpora, nego to prepušta slobodnoj odredbi činovnika osiguranja. Sa strane komisije proračunano je, da će prosječna potpora iznašati 242 dolara godišnje po osiguraniku t. j. 66 centa dnevno.

Lice koje želi uživati potporu mora podnesti pismenu molbu kod lokalnog ureda i mora pružiti sve dokaze da imade pravo na potpore u smislu čl. 14. a. zakona o javnom staranju (Public. Welfare Law). Lice koje traži potporu mora takodjer dokazati da nije poklonilo nikakav svoj imetak drugoj osobi odnosno ustupilo, da uzmogne dobiti potporu.

Gradska općina koja želi provadjati sama po svojim organima ovu granu osiguranja, mora ishoditi u prvom redu u tu svrhu potreban zaključak svog gradskog vijeća. U roku od 10 dana ima predložiti taj zaključak na odobrenje sreskom uredu (county office) i državnom socijalnom uredu. Kad te vlasti odobre taj zaključak dobivaju gradski socijalni uredi iste ovlasti i prava, koje uživaju državni distriktni uredi. Takvi uredi mogu tražiti od države 50% godišnjih isplaćenih iznosa u ime potpora za povratu. Troškovi novog osiguranja za slučaj starosti imadu se pokriti državnim porezima, medju kojima moraju financijske vlasti predviditi potrebnu svotu za javno staranje. Gradovi mogu to isto učiniti unutar svojih lokalnih distrikta. U tu svrhu mogu se uzeti zajmovi ili obligacije sve dotle dok se ne prikupe potrebna sretstva putem poreza.

Visina potpora potpada periodičnim kontrolama, a isto tako i pravo na potpore. Lokalni činovnici imadu pravo da povisuju svote potpora kao i da ih snizuju u koliko to smatraju potrebnim prema nastalim prilikama. Nadalje mogu posvema dokinuti potporu, u koliko bi nastupile u pojedinačnom slučaju takve prilike gdje bi bilo osiguranje nepotrebno. Kako smo već prije istaknuli protiv svih takvih odluka moguće su žalbe na višu instanciju »Tribunal of Appeals«. Ako bi koje lice zatražilo potporu iz ove grane osiguranja na prevarni način, gubi ne samo pravo na bilo kakvu potporu iz osiguranja, nego potpada i pod odredbe kaznenog zakona.

Osim države New-York postoji sada osiguranje za slučaj starosti u devet ostalih Sjedinjenih američkih država i to u Montani, Nevadi, Coloradu, Wyomingu, Utahu, Minessoti, Wisconsinu, Kentucky, Marylandu. Države Massachusett i Kalifornija nastoje u skoro vrijeme uvesti zakon o osiguranju za slučaj starosti. Guverneri tih država već su predložili nadležnim parlamentima osnove o toj grani osiguranja. Kroz stotine i stotine godina postojala je u Americi obična skrb za stare u obliku ubožnica (staračkih domova). Ovakvih staračkih domova imade 1270, a uzdržavaju se sa strane crkvenih i socijalnih ustanova. Vladina statistika govori, da imade 69.000 osoba u 1037 staračkih domova. Troškovi uzdržavanja iznose oko 26 milijuna godišnje. B. H.

Digitized by Google

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEUPOSLENOSTI U NEKIM DRŽAVAMA.

Prema vijestima, koje donaša belgijska štampa zaključilo je Ministarstvo rada uslijed povećane neuposlenosti da snizi karenčno vrijeme u osiguranju za slučaj neuposlenosti počam od 3. novembra 1930. od godine dana na 6 mjeseci. Naredba od 18. februara 1924. odredjivala je da nitko nema pravo na potporu u slučaju neuposlenosti, koji nije najmanje godinu dana članom kojeg priznatog udruženja koje daje potpore i koji nije kroz to vrijeme plaćao propisani prinos. Novom odredbom Ministarstva rada izmjenjena je ta naredba. Prema službenim podacima došle su neke grane industrije u krizu, te se je broj neuposlenih u drugoj polovici god. 1930. znatno povećao. Neuposlenost je najveća u tekstilnoj i metalnoj industriji, u zanatu, gradnji strojeva, u gradjevnoj i drvnoj industriji.

Vodje talijanskog glavnog saveza fašističkih sindikata industrijskih radnika zaključili su nedavno, da uvedu posebne blagajne za davanje potpora u slučaju neuposlenosti preko provincijskih saveza fašističkih sindikata. Te nove blagajne, koje se ukazuju kao nadopuna osiguranja za slučaj neuposlenosti, imadu da pružaju potpore onima, koji su najviše neuposleni, a to su u prvom redu ocevi porodica. Vodje glavnog saveza fašističkih sindikata zaključili su, da se odmah stavi na raspolaganje tim blagajnama oko 1 milijun lira i da se traži od svih radnika da dobrovoljno doprinašaju u korist ovih blagajna.

Na osnovu nekih predloga podnešenih sa strane namještenićkih sindikata, da se pojednostavi pružanje potpora u slučaju bolesti, zaključilo je poljsko ministarstvo rada i socijalne skrbi na 13. juna pr. g., da donese naredbu, kojom se uredjuje prijavljivanje neuposlenih namještenika kod javnih berza rada i nadzor nad pružanjem potpora. Ovim novim propisom predvidja se, da se imadu namješteníci prijaviti kod javnih berza rada odnosno gdje nema takvih kod bolesničkih blagajna u svrhu dobivanja potpora u slučaju neuposlenosti. Neuposleni je dužan da prijavi svoje pravo na potporu unutar roka od 6 mjeseci računajući od onog momenta kad stiče pravo na potporu. Potpora se isplaćuje neuposlenom namješteniku od prvog dana neuposlenosti. Zahtjevi se imadu staviti na ured za osiguranje namještenika, komu se mora priložiti karta osiguranja kao i izjava o tome, da dotično lice traži posao i potvrda posljednjeg poslodavca, da je kod njega prestalo namještenje. Ako koji poslodavac ne bi htio dati ovakve potvrde, potpada pod udar kaznenog zakona. Istom ovom naredbom uredjuje se i pitanje posredovanja rada privatnih namještenika.

Uslijed teškog položaja urarske industrije u Švicarskoj, ovlastilo je švicarsko državno vijeće 16. septembra pr. g. blagajne osiguranja kod kojih su osigurani namještenici te industrije da mogu povisiti maksimalno trajanje uživanja potpora za slučaj neuposlenosti od 90 na 150 dana. Kod kantonalnih nosioca osiguranja za slučaj neuposlenosti bilo je osigurano koncem juna 1930. g. 309.000 lica. Broj tih nosioca osiguranja iznašao je 174. U kantonu Basel pokrajina uvedeno je zakonom od 5. oktobra 1930. obavezno osiguranje, koje se financira sa strane poslodavaca, radnika i javnih vlasti i koje obasiže sve radnike, izmedju 16. i 65. godine izuzevši sezonske radnike, naučnike, državne namještenike i t. d. Zakonodavno tijelo kantona Ženeve takodjer je prihvatilo zakon o obaveznom osiguranju protiv neuposlenosti. Ovim posljednjim zakonima povećan je broj kantona, u kojima je uvedeno obavezno osiguranje za slučaj neuposlenosti. Dosada postoji osiguranje za slučaj neuposlenosti u 23 kantona od ukupnih 25. B. H.

PROVEDBA SOCIJALNOG OSIGURANJA U FRANCUSKOJ.

Počam od 1. jula pr. god. ubiru se prinosi za novo socijalno osiguranje u Francuskoj, a počam od 1. oktobra pr. god. isplaćuju se i potpore. Broj prijavljenih osiguranika iznašao je mjeseca decembra pr. god. 8,975.000. Ovaj broj odgovara gotovo posvema kalkulaciji postavljenoj u obrazloženju zakona. To nam dokazuje da je zakon stupio gotovo potpunoma na snagu, da je u Francuskoj bez ikakvih strogih mjera ipak stupilo osiguranje u život. Na prinosima ušlo je u mjesecima juli, august, septembar i oktobar oko 925 milijuna franaka. Ta brojka je bez dvojbe niža nego li svota koja bi odgovarala normalnim četveromjesečnim prinosima, ali ipak ako se uzme u obzir da su to početni mjeseci obaveznog osiguranja u Francuskoj, može se biti sa tim rezultatom zadovoljan. Broj ustanova, koje provode osiguranje iznaša 804 bolesničke blagajne, od kojih je 85 depart-

Digitized by Google

manskih, 36 bolesničkih blagajna sa kapitalnim pokrićem, a između tih 35 pripomoćnih. Odnošaj između osiguranika osiguranih kod tih različitih vrsta bolesničkih blagajna jeste slijedeći: 56% osiguranika začlanjeno je kod departmanskih blagajna, a 44% kod ostalih.

Od spomenutih 804 bolesničkih blagajna imadu 42 (pretežno preduzetničke blagajne) manje od 2.000 osiguranika. Kod 232 bolesničke blagajne kreće se broj osiguranika između 2—10.000. Nadalje postoji 116 bolesničkih blagajna sa brojem osiguranika do 50.000, a 14 sa više od 50.000. Od 87 departmana posjeduju 22 manje od 5 blagajna, a 44 od 5 do 10 blagajna, 13 od 10—20, a 8 departmana više od 20 bolesničkih blagajna.

U Radničkoj Zaštiti iznijeli smo poteškoće i suprotivštine na koje je naišlo početno sprovodjenje novog zakona. Stručni krugovi kažu, da sve te protivštine su manje važnosti s razloga toga, što napred spomenuti rezultati o broju osiguranih članova i o uplaćenim prinosima dokazuju, da je novo socijalno osiguranje ipak probilo led i steklo gradjansko pravo u Francuskoj. Opasni su doduše bili radnički štrajkovi, koji su se pojavili u prve dane provedbe zakona, ali ako se uzmu u obzir izjave nadležnih radničkih sindikata, da su ti štrajkovi u glavnom bili provadjani radi povišenja nivoa nadnice, onda se mora kazati, da obavezno socijalno osiguranje nije imalo baš velikih poteškoća prigodom uvedenja u Francuskoj.

Na 4. novembra pr. god. predložena je komori sa strane pripomoćnih blagajna zakonska osnova kojoj je svrha da pojača privilegirani položaj pripomoćnih blagajna i da im omogući zadržanje njihove organizacije i metode rada. Na 16. novembra pr. god. održana je glavna godišnja skupština saveza francuskih pripomoćnih blagajna, na kojoj je došla do izražaja želja, da se omogući osiguranicima svake godine da biraju blagajnu kod koje žele biti osigurani. Na toj istoj skupštini donesen je i zaključak da se zamoli vlada da sprovadja novi zakon u duhu i prema metodama dosada postojećih dobrovoljnih pripomoćnih blagajna. U tom zaključku nadalje se zahtjeva da vlada omogući bolesničkim blagajnama potpunu slobodu kod stavljanja uslova osiguranja naročito u pogledu odredjivanja visine dijela troškova, koje imaju snašati osiguranici kod pružanja stvarnih potpora. Poznati izvjestioc zakona u senatu gosp. Dr. Chaveau, koji se može smatrati glavnim sastavljačem sadašnjeg teksta zakona, kritizirao je u posljednje vrijeme u nekoliko listova vladinu politiku etatizma, uslijed koje su mnoge odredbe zakonodavca uskogrudno tumačene. I on traži u svojim kritikama da budu bolesničke blagajne slobodne i autonomne. Prema sadašnjim propisima potvrdjuje državna uprava namještenje direktora, njegovog zamjenika i šefa računovodstva departmanskih blagajna. »Sve je reglementirano, sve je uniformirano, kaže u svojoj kritici dr. Chaveau, tako, da bi najvolio kazati, da je sve ispunjeno duhom gamaša«. Isto tako nalazimo se u neugodnom položaju, kaže nadalje Chaveau, ako promatramo odnošaj blagajna spram liječnika. Iz kojih razloga se ne dozvoljava slobodno sporazumjevanje između bolesničkih blagajna s jedne strane i liječnika i apotekara s druge strane, kako je to predvidio zakonodavac? — primjećuje Dr. Chaveau u kritici. Od toga ima najteže posljedice sama država. Jer kad ona uredjuje najmanje detalje provedbe odnošaja između blagajna i liječnika, ona ne može izbjeći odgovornosti, kojoj bi inače izbjegao privatni organizam. B. H.

O MEDNARODNIH PROBLEMIH GLEDE VARSTVA IZSELJENCEV.

Rešitvi vprašanja mednarodne ureditve varstva izseljencev je posvetila največjo pažnjo mednarodna delavska organizacija, ki je izdelala osnutke raznih konvencij in priporočil n. pr. o posredovanju dela, o nadzorstvu izseljencev itd. Za rešitev tega vprašanja so važne zlasti velike specijalne konference držav, ki so bile sklicane v Rimu (l. 1924.) in v Havani (l. 1928.).

Največja težava za ureditev potovalnega problema se nahaja v občutljivosti posameznih držav v vprašanju suverenosti njihovih javnih ustanov in v narodno-političnih stremljenjih. Omenimo naj samo amerikanski zakon iz l. 1924. ki odreja za vsako državo določeno kvoto, ki jo število izseljencev dotične države ne sme prekoračiti. Ta amerikanski zakon o kvotah tvori temeljni problem, ki v zvezi z raznimi drugimi ovirami, uradnim zastopnikom držav, onemogoča prosto udejstvovanje v vprašanjih migra-

Digitized by Google

cije, ki bi bilo za ureditev mnogih posebnih vprašanj nujno potrebno.

Za premostitev rešitve problema vseh teh vprašanj, se je pred 7 leti ustanovila v Ženevi takozvana »Stalna konferenca privatnih organizacij za varstvo izseljencev«, ki je iz principijelnih razlogov sestavljena samo iz osebnosti, ki niso oficijelni zastopniki držav, ter je vsled tega njihovo udejstvovanje mnogo svobodnejše.

Naj opišem v kratkih potezah potek šestega zasedanja te »Stalne konference« dne 5. in 6. septembra 1929.

Na dnevnem redu je bilo 19 točk, na razpravo so bile vzete le najvažnejše in radi pomanjkanja časa tudi te bolj v kratkem obsegu.

Za varstvo izseljencev so posebno važne sledeče točke:

1. Uvedba tranzitnih kart za izseljence. Tozadevno se je razpravljalo v juniju 1929. na konferenci, katere so se udeležili zastopniki skoro vseh evropskih držav. Sprejel se je osnutek mednarodnega dogovora, ki predvideva uvedbo mednarodno veljavne tranzitne karte in se je velik del udeležencev evropskih držav pridružil temu dogovoru. Z ratifikacijo dogovora se države obvezujejo, da bodo vpeljale tranzitne karte, veljavne za vse osebe, ki so v posesti pravilnega potnega lista in se želijo izseliti oziroma vseliti ali prepotovati druge države. Tranzitne karte bi imele nadomeščati vse takse za konzularna vidiranja. Paroplovne družbe bi bile obvezane pred početkom potovanja dati izseljencem karte brezplačno.

2. Obligatorično zavarovanje izseljencev za ves čas potovanja. S tem vprašanjem se je bavila »Zveza velikih oceanskih linij« že l. 1921. v Anverzi. Delničarji paroplovnih družb so na tozadevni rešitvi tembolj interesirani, ker se želijo potom obligatoričnega zavarovanja izseljencev za časa potovanja osvoboditi individualnega jamstva za slučaj morskih nesreč, ki povzračajo družbam mnogokrat zelo velike izdatke na odškodninah.

Uvedba te nove vrste zavarovanja je pa gotovo tudi v interesu samih izseljencev, oziroma potnikov sploh, ker jim mora biti v slučaju pretrpljene nesreče zajamčeno takojšnje izplačilo odgovarjajočih zavarovalnih dajatev, dočim nastanejo sicer vedno dolgotrajne pravde, ki so za izseljenca, oziroma potnika, radi neznanja lokalnih pravnih razmer v tujih državah večinoma dokaj riskantne.

S tem vprašanjem se bavi »Stalna konferenca« že vsa leta svojega obstoja in je o njegovi ureditvi večkrat razpravljala tudi z organizacijami paroplovnih družb. Končno je leta 1928. sprejela rezolucijo, da naj bi se za slučaj smrti ali trajne izgube pridobitne sposobnosti določila enotna odškodnina od 250 angleških funtov šterlingov.

Tudi delničarji paroplovnih družb in brodolastniki so sklicali v juniju 1928. konferenco, na kateri se je razpravljalo o vprašanju transportnega zavarovanja in določilo v svrho sestave pravnih in finančnih predlogov poseben komite, ki naj bi deloval skupno s »Stalno konferenco privatnih organizacij za varstvo izseljencev« v Ženevi.

Odškodnino za slučaj smrti ali trajno izgubo pridobitne sposobnosti v znesku od 250 funtov šterlingov, smatrajo paroplovne družbe in brodolastniki za previsoko. Izjavili so tudi, da ne želijo uvedbe te vrste zavarovanja potom mednarodne konvencije med državami, temveč v taki obliki, da ostane zavarovanje potnikov zadeva privatnega, ne pa javnega prava.

O vprašanju zavarovanja potnikov je predaval na lanskem zasedanju »Stalne konference« v Ženevi tudi predsednik nemškega društva za zavarovalne znanosti. Povdarjal je zlasti, da svota od 250 funtov šterlingov za odškodnino nikakor ni previsoka, vsekakor pa bi moralo zavarovanje veljati tudi za potovanje z železnico do evropske luke in od prekooceanske luke do cilja. Opozarjal je, da stroški zavarovanja ne bi bili znatno višji in končno, da naj bo predlog »Stalne konference« enostavno in mogoče kratko formuliran.

3. Inteligenčni izpit izseljencev. Ta problem je sprožila poljska sekcija »Stalne konference«. Poljaki se pritožujejo že več let nad šikanami, katerim so izpostavljeni zlasti njihovi kmetje in delavci pri takozvanih inteligenčnih izpitih pri amerikanskih konzulatih v Poljski. Konzularni organi namreč stavljajo izpraševancem čudna, večkrat groteskna vprašanja, ki tudi inteligentnejšemu kandidatu onemogočajo pravilen odgovor. Nato kandidata vsled pomanjkljivega odgovora proglasijo kot duševno manj vrednega in mu ne dovolijo vselitve v Ameriko. Na

Digitized by Google

predlog poljske sekcije je »Stalna konferenca« zaprosila amerikanske brodarske organizacije, da potom javnosti vplivajo na spremembo te prakse amerikanskih konzulatov.

4. Varstvo rodbin izseljencev. To vprašanje je predložila dunajska zbornica za delavce in nastavljence, ki je tudi v zvezi s »Stalno konferenco«. Isto se nanaša v glavnem na pritožbe iz krogov javnega skrbstva radi zanemarianja v domovini ostalih žen in otrok izseljencev, za katere se možje in očetje mnogokrat nič več ne brigajo. Organi javnega skrbstva so predlagali celo odklonitev izdanja potnega lista in prepoved izselitve takim osebam, ki imajo ženo in otroke, za katere so dolžni skrbeti. Opozarjalo se je tudi na važnost vedno bolj pogostih slučajev dvoženstva, ki jih izseljenci zagrešijo in nato popolnoma zatajijo svojo rodbino v domovini.

Prepoved izselitve gotovo ne bi bil najprimernejši način ureditve teh neugodnih posledic izselitve oženjenih mož, ker bi se s tem onemogočilo vsakemu rodbinskemu očetu zboljšati materijelne razmere svoje rodbine. Razen tega bi pa to pomenilo tudi nenaravno omejevanje osebne svobode. Pač pa bi se moral najti kak drug primeren način kontrole nad izseljenci, ki imajo v domovini nepreskrbljeno ženo in otroke. Mogoče bi bila tozavedno najuspešnejša kontrola ta, da bi imeli uradi za javno skrbstvo in zastopstva za izseljence v domovini najtesnejše zveze z istovetnimi uradi v izseljeniški državi, ki bi skrbeli za podatke o načinu življenja oženjenih izseljencev. Seveda bi se to vprašanje moglo rešiti pač le potom mednarodne konvencije, ki bi zajamčila vsestransko pravno pomoč v zadevah rodbinske preskrbe.

Dr. E. G.

POSTAVLJANJE KOMISIJE STRUČNJAKA ZA ISPITIVANJE PROBLEMA NEUPOSLENOSTI U NJEMAČKOJ.

Na 5. februara o. g. konstituirala se je komisija stručnjaka za ispitivanje problema neuposlenosti u Njemačkoj postavljena po Ministru rada. Zadatak te komisije jeste da kao vanstranački organ ispita sve posljedice privredne krize i da izradi sve planove za uvodjenje potrebnih mjera oko suzbijanja neuposlenosti. Komisija mora biti ne samo vanstranačka t. j. izvan utjecaja parlamentarnih stranaka, nego je ona i potpuno neovisna od vlade. Sa vladom može ona doći u doticaj samo u toliko, u koliko joj je potrebna pomoć vladinih organa oko sakupljanja podataka za njezin rad. Komisija je ovlaštena da sasluša i druge stručnjake o pitanju neuposlenosti i da si sama odredjuje način rada i plan rada. Na čelu komisije nalazi se dr. Brauns. Komisija je zaključila da se njezin program rada sastoji iz slijedećih osnovnih problema:

1. Produktivno pružanje pomoći neuposlenima.
2. Razdioba rada prema političkim stanovištima tržišta rada (posredovanje rada, skraćenje radnog vremena, dvostruke zasluzbe, produženje školske obaveze).
3. Ustanovljivanje cijena i politika nadnica u svom utjecaju na tržište rada.
4. Tržište rada i poljoprivreda; neuposlenost i unutarnja kolonizacija.
5. Obavezni rad, obavezno vršenje službe, dobrovoljno vršenje rada, i staranje za posao.
6. Osiguranje za slučaj neuposlenosti, pružanje potpora za vrijeme krize, javno staranje, njegovi uslovi i granice, potpore; njihova izgradnja i medjusobni njihov odnošaj.

Sama komisija podjelila se u razne potkomisije, koje imadu obraditi u detalje pojedine od šest navedenih područja rada komisije.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

BANKARSTVO. Br. 2. Str. 49—52. Ljubomir St. Kosier: Jugoslavenski državni monopoli. Str. 52—55. Dr. Emil Palić: Mere za rentabilnost poljoprivrede. Str. 55—65. Dipl. oec. Janko Grampovčan: Opasnost dekadence individualnega duha za nar. gospodarstvo. Str. 65—67. Dr. K. Engliš: Novčano tržište u Čehoslovačkoj. Str. 67—70. Dr. P. P.: Državni Privredni Savjet u Njemačkoj. Str. 70—74. Dr. Dragoslav O. Blagojević: Stabilizacija vrednosti novca. Str. 74—77. Ing. Aleksa Božić: Sjedinjene Države Amerike u svjetskoj krizi. Str. 77—82. Milan Čupak: Sloboda ili protekcionizam u gospodarskoj politici Jugoslavije. Str. 82—83. Kornel Stodola: Dunavske luke. Str. 83—84. Dr. F. Andričević: Vladin nadzor banaka u Americi. Str. 84—85. Stanko Danilović: Predlog zakona o bankama. Str. 85—86. Dr. Stanko Šibenik: Pitanje poljoprivrednih Komora u Jugoslaviji. Str. 86—87. Dr. P. P.: Austrijske financije. Str. 87. Mih. N. Nestorović: O uzrocima besposlice u svetu. Str. 87. Gledište naših izvoznika na pad cena u poljoprivredi.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 1. i 2. Str. 1—9. Slovesna otvoritev Trgovskega doma v Ljubljani. Str. 9—14. Ivan Mohorič: Carina in carinska politika. Str. 14—18. F. Z.: Osnutek zakona o socialnem zavarovanju in bolniško zavarovanje naših privatnih nameščencev. Str. 18—24. Peter Šilec: Tvegaj in vztrajaj! Str. 24—29. Naše gospodarstvo v januarju 1931.

NOVI ŽIVOT. Br. 1. Str. 1—3. Potpuna apstinencija — osnovno načelo trezvenjačkog pokreta. Str. 4—7. Dr. Hans Müller: Poljoprivreda i borba protiv alkohola. Str. 8—12. Angelo Cerkveni: Povratek.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 1. Str. 2—4. Karl Dopf: Kinin (Povodom 300-godišnjice kinine kore). Str. 5—10. Mr. Strahinja Sandelić: Eterična ulja. Str. 12—16. Mr. Milan Berkeš: Što nas čeka u novoj godini.

LEKAR. Br. 88. Str. 1. D. S.: Lekari i reforma zakona o osiguranju radnika. Str. 1. D. K.: Bilans jedne godine. Str. 2—3. Dr. Dušan Pavlović: Najvažnije elektro-terapijske indikacije. Str. 3. X.: Deset godina rada antituberkuloznog dispanzera u Beogradu.

Br. 89. Str. 1. Interkomorska konferencija lekarskih komora. Str. 1. Dr. Rista Gostuški: Sanitarska politika i lekarske komore. Str. 2—3. Dr. Dušan Pavlović: Najvažnije jontoforetične indikacije. Str. 4. Salper: Današnji pacijenti i današnji lekari.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 2. Str. 150—184. Tjedan rada u Sovjetskoj Rusiji. Str. 184—206. Marcel Griaule: Rad u Abesiniji. Str. 206—232. Maurice Stack: Starosne rente u Sjedinjenim Državama. Str. 232—245. Židovski radnici u Palestini. Str. 245—253. Imigracija i ekonomski socijalni uslovi na mandatarskom području u Palestini. Str. 253—256. Uslovi rada u industriji na Javi.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT U. ARBEITSGESTALTUNG. Br. 2. Str. 33—43. Dr. Ernest Loew: Statistika kartela. Str. 44—56. E. Wolfart: Pojmovi »poduzeće i posao«, »oblik poduzeća i oblik posla«. Str. 56—61. Siegfried Herzog: Sanacije.

PRIVREDA. Br. 2. Str. 36—38. Dr. Hugo Werk: Zlatni dinar kao domaća valuta. Str. 38—40. Trgovinski odnosi izmedju Argentine i Jugoslavije. Str. 40—42. Dr. F. P.: Eugen Sablić. Str. 42—45. Dr. H. Holzmann: Zakon o predratnim srpskim zajmovima. Str. 45—48. Dr. Jos. B. S.: Vrnjačka Banja — Raška — Novi Pazar — Kosovska Mitrovica — Priština — Skoplje — (bilješke s puta Kraljevo — Skoplje sredinom oktobra 1930.).

SOZIALE MEDIZIN. Br. 1. Str. 1—7. Dr. Rikard Treitl: Pravni položaj ugovornog liječnika. Str. 7—15. Odredbe o ugovornim liječnicima bolesničkih blagajna. Str. 17—25. Prof. A. Buschke i Dr. A. Josef: O neodredjenom liječničkom postupku kožnih i spolnih bolesti.

SOCIALNI UKOLY. Br. 1. Str. 1—2. Prigodom 10-godišnjice. Str. 2—4. M.: Uprava u Središnjem uredu za socijalno osiguranje. Str. 4—5. H.: Novela penzionog osiguranja i naše plaće.

SOCIALNI SNAHY. Br. 1. Str. 1—2. 10-godišnjica. Str. 2—4. Dr. František Lenov: O svrsi i razvoju lječilišta Trenčinskih Toplica. Str. 4—5. M. G.: Massarykov lječilišni dom u Trenčinskim Toplicama. Str. 5—7. Arh. Krejcar: Tehnički

Digitized by Google

opis zgrade Massarykovog liječilišnog doma u Trenčinskim toplicama. Str. 7—9. Dr. František Lenov: Značenje liečenja u Trenčinskim Toplicama.

WIADOMOSCI KAS CHORYCH. Br. 1. Str. 17—20. Dr. Feliks Grauberg: Novi zadaci fonda osiguranja za slučaj nezgode. Str. 25—26. Andrej Popovicz: Statistika bolesničkih blagajna. Str. 27—32. Četvrti medjunarodni kongres saveza bolesničkih blagajna. Str. 32—35. Socijalno osiguranje u evropskim državama u godini 1929. Str. 35—38. Osiguranje za slučaj bolesti u Holandiji. Str. 38—40. Jadwiga Grudzinska: Socijalno osiguranje u Bugarskoj.

DIE ARBEITER VERSORGUNG. Br. 3. Str. 33—40. Dr. F. Botthe: K pitanju primjene propisa općeg gradjanskog zakonika (§§-i 812. VV B. G. B.) na javnopravnom području socijalnog osiguranja.

Br. 4. Str. 49—57. B. Küne: Odredbe državnog ureda o socijalnom osiguranju o izboru i službenom odnošaju ugovornih liječnika.

MEDICINSKI PREGLED. Br. 1. Str. 1—6. Dr. A. Šercer: Istraživanja na polju funkcije dihanja. Str. 6—9. Dr. V. Jakovljević: Hirurško lečenje tuberkuloznog peritonita. Str. 9—14. Dr. S. V. Barjaktarević: Prilog k lečenju lojavih adneksalnih tumora. Str. 14—18. Dr. M. Sarvan: Intespinalni infantilizam. Str. 18—19. R. Stanović — V. Arnovljević — P. Matavul: Vigestivni fermenti kod jastreba i sastav njegove krvi. Str. 19—21. Dr. R. A. Pavlović i V. Ristić: Ispitivanja o toksičnosti arsenobenzola. (II. saopštenje).

SOCIJALNA MISAO. Br. 2. Str. 17—18. Janko Sakazov: Perspektive mira na Balkanu. Str. 19—20. Franjo Pakaci: Vodja danske socijalne demokracije o razoružanju. Str. 20—21. Dr. Božidar Adžija: Historijski zakoni. Str. 21—22. Dr. Julka Chlapec-Djordjević: Opadanje nataliteta. Str. 22—23. M. R.: Duhovna kriza usled privrede diede (pismo iz U. S. A.). Str. 24—25. M. K. M.: Upton Sinclair: Sinclair Lewis. Str. 25—26. Milivoj Magdić: Pučki teater. Str. 27. Stefan Zweig: Fuše u bijedi.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 1. Str. 1—4. Projekt novog zakona o osiguranju radnika. Str. 5—7. Bogdan Krekić: Nasledstvo iz minule godine. Str. 7—8. Jova Jakšić: Školske kvalifikacije. Str. 8—10. Tip modernoga radnika. Str. 10—14. Naše javne berze rada. Filip Uratnik.

ZDRAVLJE. Br. 1. Str. 1—3. Dr. B. H.: U novu godinu. Str. 4—6. Dr. Stevan Ivanić: Zakon o zdravstvenim zadrugama. Str. 6—11. D. S.: Poljoprivreda na prekretnici. Str. 11—12. Dr. N. Ristić: Sipljivi starci. Str. 13—14. Dali jedeš gvožđje? Str. 14—15. Dr. St. Stajić: Zdravstveni saveti za decu.

UPOZNAJ SEBE. Br. 2. Nikola Krstić: Str. 1—2. Materijalizam i spiritualizam. Str. 2. Dr. J. Karamata: Upoznavanje sebe kao osnov saznanja. Str. 3—4. Dr. Klara Dajčeva-Župić: Dvije istine. Str. 5—7. Dr. Rudolf Steiner: Jedan put za upoznavanje samoga sebe. Str. 8—9. Dr. Stanko Župić: O eterskom svetu. Str. 9—10. Dr. M. Radojčić: O snovima i detinjstvu. Str. 10—11. Franjo Vajfert: O karni.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 3. Sp. 57—63. Dr. Ernst Berend: Osiguranje namještenika u trgovini za slučaj nezgode. Sp. 63—68. Mitzke: Državno osiguranje za slučaj nezgode u god. 1929. (Statistički pregled). Sp. 69—72. Dr. Bassenge: Poslovni izveštaj obraničkog suda saveza njemačkih nosioca osiguranja za slučaj nezgode za god. 1930. Sp. 73—76. Nekoliko vijesti iz medicinskih listova.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 2. Str. 21—23. Neuposlenost, socijalno osiguranje i narodno zdravlje. Str. 23—24. Ernst Lakenbacher: Razvitak penzijonog osiguranja namještenika u prvoj polovici 1930. Str. 24—28. K. Hautzk: Socijalna higijena i racionalizacija iskorišćivanja slobodnog vremena. Str. 28—30. Dr. Maks Grünewald: Zdravstveno značenje lečenja u zimi.

SVEPOMOC. Br. 2. Str. 17—19. Vaclav Johanis: Produktivni rad socijalnog osiguranja. Str. 19—21. Dr. František Kraus: Nekoliko riječi žalbama na osnovu §-a 247. Zakona o socijalnom osiguranju. Str. 21—22. Korvas Tomaš: K krizi u osiguranju za slučaj bolesti sa gledišta osiguranika. Str. 22—23. Program Ministarstva socijalne politike za god. 1931.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 3. Str. 17—22. Dr. Bernhard Lefeld: Obaveza rada. Str. 22—24. Rikard Joachim: Naredba državnog pretsjednika o otstranjenju sporova javnog interesa. Str. 24—30. Dr. Otto Wölz: Pravni osnovi gradnje malih stanova. Str. 30—33. Dr. Emke: Dokinuće obrtnog posredovanja rada. Str. 33—35. Radno tržište i ekonomski položaj Njemačke početkom god. 1931.

Digitized by Google

SOCIALNI REFORMA. Br. 2. Str. 17—19. Vlad. Janoušek: Nejasnosti §-a 17. Zakona o socijalnom osiguranju. — Gdje je prijava i odjava pravovremeno predana? Str. 19—20. František Tyl: Regresni rokovi. Str. 20—22. Oldrih Mahaček: Statistika osiguranja za slučaj bolesti. Str. 22—23. Josef Bili: Socijalno osiguranje u Sovjetskom gospodarskom planu.

Br. 3. Str. 33—34. Karel J. Rais: O regresnim rokovima. Str. 34—35. Apoteke i bolesničke blagajne. Str. 35—36. Karel Hauf: Oporavilište radničkog podmlatka u Strnadama i Braslavi u god. 1930. Str. 36—37. Josef Šafařik: Kako se čuti osiguranik na uputu liječnika u bolesničku blagajnu. Str. 41. Sistem ugovornih liječnika u Njemačkoj.

GRADSKI VJESNIK. Br. 2. Str. 21—23. Ivan Peršić: Općinski dugovi grada Zagreba. Str. 23—24. Dr. Robert Siebenschein: Zašto umiru naši perivoji? Str. 24—28. Ing. Nikola Modrić: Gradska ekonomija na Kajzerici. Str. 28—29. Ivan Ulčnik: O praktičnoj spremi gradskog činovništva. Str. 29—31. Dr. Vinko Esih: Grad Zagreb i turizam.

Br. 3. Str. 39—43. Oto Šik: Zagreb i stranci. Str. 44—54. Tržno nadzorništvo u god. 1930. Str. 54—56. Dr. Rudolf Horvat: Iz starog Zagreba.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 6. Sp. 145—152. Kurtziz: Obustava ugovornih čuvara kod bolesničkih blagajna. Sp. 154—155. Dr. Hartrath: Koja nadnica je mjerodavna za naučnika. Sp. 155—158. F. Koboldt: Naredba o računovodstvu u osiguranju za slučaj bolesti od 12. decembra 1930. i ovogodišnji računski zaključak. Sp. 158—160. Maks Kolbe: Tečajevi za izobrazbu članova ravnateljstva. Sp. 160—162. V. Herget: O visini hranarine za osigurane neuposlene radnike.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTL. VERSICHERUNG UND VOLKSWOHLFART. Br. 1. Str. 1—2. S. M.: Pregled godine 1930. Str. 2—5. Dr. Georg König: Socijalno osiguranje i gradjansko pravo. Str. 5—6. Zavodi socijalnog osiguranja kao javnopravne korporacije. Str. 7—9. Opaska o obraničkim sudovima bolesničkih blagajna. Str. 9—10. Liječnici i bolesničke blagajne. Str. 10—11. Tuberkuloza, spolne bolesti, rak i reuma u statistici njemačkog osiguranja za slučaj iznemoglosti u god. 1928.

SOZIALE PRAXIS. Br. 4. Str. 97—103. Lujo Brentano: Liberalizam i sindikati. (II. nastavak). Str. 103—119. Dr. Robert Wildbrand: K sniženju nadnice.

Br. 5. Str. 129—135. Dr. Voigt: Rezultati novog uredjenja potpora u slučaju krize i uticaj na općine sa naročitim obzirom na male općine. Str. 135—137. Dr. Dierkes: Ekonomska kriza i položaj radnog tržišta u Saarskom području. Str. 137—140. Istraživanje o prosperitetu Sjedinjenih Američkih Država. Str. 140—141. Sednica ravnateljstva medjunarodnog udruženja za socijalni napredak. Str. 143—145. O reformi staranja neuposlenih. Str. 146—149. Dr. Ewa Wunderlich: Problemi socijalnog staranja — žensko pitanje. Str. 149—152. Dr. Erna Corte: Nove pruske naredbe o dječjim vrtovima. Str. 152—156. Medjunarodni sanitetski ugovor.

Br. 6. Str. 161—166. Dr. Frida Wunderlich: Socijalna politika u krizi. Str. 167—169. Dakle ipak subvencije? Rezultat rada stručne komisije o reformi osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 171—174. Rad sudova rada u god. 1929.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 1. Str. 1—8. Dr. Evgenije Špektorski: Moderno stanje nauke o državi. Str. 8—15. Dr. Gjorgje Tasić: O pojmu administrativnog prava i njegovom izučavanju na pravnim fakultetima. Str. 15—25. Dr. Jovan Jovanović: Vera, crkva i država. Str. 25—34. Dr. Milan Bartoš: Opasnost kod prodaje automobila na kredit. Str. 34—39. Konstantin Terzijev: Prodaja iz §-a 669. srpskog gradjanskog zakonika. Str. 39—44. Dr. Adam Lazarević: Nekoliko spornih pitanja iz zakona o izdavanju tapija. Str. 44—49. Tomaš Puljević: Povodom novog zakona o tapijama. Str. 49—56. Ilija Pržić: XI. skupština društva naroda. Str. 56—65. Dr. Aleksandar Jovanović: Svetska privredna kriza. Str. 65—69. Aleksandar Davinić: Protivu konačnih rešenja bana tužba se podnosi upravnom sudu. Str. 69—71. Nenad Popović: Overa rukoznaka u smislu §-a 98. meničnog zakona.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 12. (Staleški glasnik). Str. 481—487. Dr. Vinko Vuletić: Sa puta po Holandiji. Str. 487—493. Primjetbe i predlozi ekonomske sekcije zbora liječnika k »nacrtu projekta zakona o osiguranju radnika« Ministarstva socijalne politike i narodnog zdrav-

Digitized by Google

lja. Str. 501—504. Dr. Ferdo Palmović: Zakon o socijalnom osiguranju i liječnici.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 3. Str. 41—42. Treba samo htjeti (iz izvještaja jedne organizacije). Str. 43. Ž.: Gradištanski Hrvati. Str. 44. Naši novi pitomci. Prva dužnost naših organizacija. Str. 50. Čovjek rada i izvršenja dužnosti. Str. 50—51. Kakvi nam organizatori trebaju.

SVEPOMOC. Br. 3. Str. 33—34. 35 godina zaslužnog rada. Str. 34—36. Ing. J. Janaček: Jeli moguće povisiti prinose u socijalnom osiguranju. Str. 36—37. František Beneš: Od radničkih knjižica k legitimacijama. Str. 37—38. Apoteke i bolesničke blagajne. Str. 39—40. Ravnatelj medjunarodnog ureda rada o nezaposlenosti. Str. 40. Socijalno osiguranje u praksi.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. Str. 1—2. Izbori radničkih povjerenika. Str. 2—5. Luka Pavičević: Revizija ili primena zakona o osiguranju radnika. Str. 5—12. Radnici o reviziji zakona. Str. 13—14. Tražimo anketu o našoj drvnoj industriji.

LA SOLIDARITE. Br. 59. Str. 1. Novi Ministar rada g. Landry. Str. 7. Albert Croquez: Blagajne socijalnog osiguranja. — Kritika glavnih pitanja obzirom na teškoću ukupnog problema.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 1. Str. 11. Zakon o osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 11. Proširenje osiguranja za slučaj bolesti na neuposlena lica. Str. 14. Promjene u statističkoj sekciji medjunarodnog ureda rada.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 2. Str. 25—27. Dr. Müller Hanswerner: Sport i osiguranje za slučaj nezgode. Str. 27—29. Dr. Armin Reede: Glavna knjiga socijalnog osiguranja. Str. 29—30. Osiguranje za slučaj iznemoglosti u prvoj polovici 1930. god. Str. 30—31. Ured za osiguranje i njemačko socijalno osiguranje. Str. 31—32. Socijalna politika u njemačkom parlamentu — zahtjevi pojedinih stranaka. Str. 32—33. Opadanje poroda u Njemačkoj.

Br. 3. Str. 49—53. M. Adam: Namještanje staraoca. Str. 53—54. Kolsdorf: Bolesničke blagajne i ustanove za socijalno staranje. Str. 54—55. Laurenz Lang: Formalno osiguranje i formalno članstvo. Str. 55—63. Socijalno-politički pregled štampe.

ZDRAVSTVENI POKRET. Br. 1. Str. 1—4. Zakon o zdravstvenim zadrugama. Str. 5—8. O tuberkulozi. Str. 9—10. Rad zdravstvenih zadruga na prosvećivanju i unapredjenju sela.

MLADINSKI LIST. Br. 2. Str. 33. Katka Župančič: Kriza. Str. 34. Ana Krasna: Zimski vtisi. Str. 35. Naši sotrudnici. Str. 40—41. K. Jenko: Kakršna setev, takšna žetev.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 50.764/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu priznanja specijalnog dodatka ugovornim službenicima.

Svim mesnim organima.

Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključkom svojim od 31. decembra 1930. protumačio je svoje zaključke od 4. jula i 9. oktobra 1930. objelodanjene u »Radničkoj Zaštiti« okružnicama Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 23. augusta 1930. broj 40.001-1930. te od 16. oktobra 1930. broj 48.149/1930. onamo, da tim zaključcima priznati specijalni dodatak pripada i onim ugovornim službenicima, koji nisu namješteni sa svim pravima što ih zajamčuje Službeni pravilnik sem prava na stalnost i penziju, već su namješteni na temelju posebnih ugovora.

Ovim ugovornim službenicima pripada specijalni dodatak razmerno prema veličini njihove plate i svojstvima nameštenja, koja su propisana §-om 9. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u koliko im je služba u instituciji radničkog osiguranja jedino zanimanje, u jednakim iznosima u kojima je priznat službenicima koji su namešteni na temelju Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i to:

I. Sa fakultetskom spremom:

u koliko vrše službu te kategorije u koju spadaju: pravnici, inženjeri, matematičari, lekari i apotekari.

1. od	1.000.—	do	2.300.—	Din.	mesečne	plate	Din.	300.—	mesečno
2. preko	2.300.—	„	2.600.—	„	„	„	„	400.—	„
3. „	2.600.—	„	3.200.—	„	„	„	„	500.—	„
4. „	3.200.—	„	4.000.—	„	„	„	„	600.—	„
5. „	4.000.—	„	5.000.—	„	„	„	„	750.—	„
6. „	5.000.—			„	„	„	„	900.—	„

II. Sa potpunom srednjoškolskom spremom

a i bez iste, u koliko vrše službu te kategorije u koju spadaju: administrativni, ekonomski, tehnički, knjigovodstveni, računarski i statistički činovnici, te zubotehničari:

1. od	1.000.—	do	2.100.—	Din.	mesečne	plate	Din.	200.—	mesečno
2. preko	2.100.—	„	2.400.—	„	„	„	„	250.—	„
3. „	2.400.—	„	3.000.—	„	„	„	„	300.—	„
4. „	3.000.—	„	3.700.—	„	„	„	„	400.—	„
5. „	3.700.—	„	4.500.—	„	„	„	„	500.—	„
6. „	4.500.—			„	„	„	„	600.—	„

III. Sa najmanje 4 razreda srednje škole

a i bez iste, u koliko vrše službu te kategorije u koju spadaju: manipulanti, pisari, arhivari, ovrhovoditelji, priglednici bolesnika i slični, te pomoćno tehničko osoblje. Medju pomoćno tehničko osoblje ubrajaju se i profesionalci kao što su: ispitani strojari i ložači, bravari, stolari, zidari, elektrotehničari, šoferi, tapetari i t. d.

1. od	1.000.—	do	1.760.—	Din.	mesečne	plate	Din.	150.—	mesečno
2. preko	1.760.—	„	2.000.—	„	„	„	„	175.—	„
3. „	2.000.—	„	2.300.—	„	„	„	„	200.—	„
4. „	2.300.—	„	2.900.—	„	„	„	„	250.—	„
5. „	2.900.—			„	„	„	„	300.—	„

Digitized by Google

IV. Sa 4 razreda osnovne škole

odnosno sa najpotrebnijom pismenošću u koliko vrše službu te kategorije u koju spadaju: služitelji, vratari, skladištari, bolničari i njima slični.

1. od 1.000.— do 1.200.— Din. mesečne plate Din. 75.— mesečno
2. preko 1.200.— „ „ „ „ 100.— „

U napred navedene mesečne plate ne uračunava se ekvivalenat prinadležnosti u naravi (kao što je: hrana, stan, ogrev, osvetlenje, odeća, obuća i t. d.), a ni posebni putni paušali, event. provizije i slično, već samo mesečna plata.

Ovaj specijalni dodatak teče od 1. aprila 1930. godine, a isplaćuje se mesečno unapred onim nameštenicima, koji primaju platu mesečno unapred, a onima koji primaju platu unatrag isplaćuje se mesečno unatrag.

Specijalni dodatak ne pripada onim nameštenicima, koji ne primaju mesečnu platu ili koji primaju manju mesečnu platu od sistematske i položajne plate XI. položaja kategorije D. već se honoriraju od slučaja do slučaja za stanovite radove ili koji se honoriraju po časovima, ili koji umesto mesečne plate primaju proviziju, kao što su poverenici i inkasanti mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njima slični.

U Zagrebu, dne 16. februara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 42.953—1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu nadopune okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18. augusta 1928. broj 11.023/1928.

Svim mesnim organima.

Pod tač. c) spomenute okružnice odredjeno je, da se troškovi specijalističkih pregleda, lečenja, lekova, bolničkih troškova, putnih troškova i t. d. članova stranih ureda imadu medju uredima obračunavati mesečno.

Pošto tom okružnicom nije propisan i način obračunavanja izmedju ureda niti su dane pobliže upute glede knjiženja ovih naknada, to se spomenuta okružnica naknadno nadopunjuje sa manjkajućim uputama u pogledu medjusobnog obračunavanja i knjiženja ovih naknada, da se poluči jednolično poslovanje i u tom pogledu. Knjigovodstvo ureda knjižiće sve potpore u novcu i naravi izdane članu stranog ureda na teret računa, na koji po svojoj naravi spadaju. (Hranarinu na teret računa hranarine, bolnički trošak na teret računa bolničkog lečenja i t. d.) Ako se radi samo o isplati putnog troška za povratak člana iz bolnice bez ikakvih drugih potpora u novcu i naravi onda se isplaćeni putni trošak može knjižiti izravno na teret tekućeg računa onog ureda, kojega isplata tereti. Dotični ured treba istodobno uz predloženje isplatnog dokumenta o isplaćenom putnom trošku obavestiti radi saglasnog knjiženja.

Bolnički otsek ureda vodi po postojećim propisima bolesnički statistički list za svakog bolesnika vlastitog ureda na kojem su evidentirane sve potpore u novcu i naravi, koje su članu pružene.

Isto takav list imade se voditi i za svakog člana stranog ureda kojemu su potpore pružene.

Na gornjem rubu bolesničkog statističkog lista člana stranog ureda treba naznačiti ured kojega isplate terete.

Po završetku lečenja pojedinog člana stranog ureda izdaće bolesnički otsek knjigovodstvu vlastitog ureda knjižni nalog za preknjiženje pruženih potpora članu stranog ureda. U tom nalogu imade bolesnički otsek tačno navesti sledeće podatke:

Digitized by Google

1. Ime i sedište ureda, kojega pružene potpore terete.
2. Prezime i ime člana (a po mogućnosti i prezime i ime njegovog poslodavca) komu su potpore pružene.
3. Ukupni iznos pojedine vrste potpora (posebno hranarina, bolnički trošak, lekovi, putni trošak i t. d.).
4. Sveukupni iznos svih vrsta izdataka, koji terete strani ured.

Overovljeni prepis ovog dopisa imade se dostaviti i nadležnom uredu priloživši mu bolesnički statistički list člana sa svima na njega se odnosećim isplatnim dokumentima radi saglasnog knjiženja.

Strani će ured primljeni bolesnički list sravniti sa isplatnim dokumentima, te nakon što je račun u redu pronašao, izvršiće odgovarajuća knjiženja, a troškove će uredu, koji je isplate vršio, odmah podmiriti.

Koncem svakog polugodišta će si uredi medjusobno dostavljati izvode iz tekućeg računa radi sravnjivanja i ustanovljenja ispravnosti salda i podmirenja duga.

Time će se polučiti:

1. Tačno terećenje stranih ureda za sve pružene potpore u novcu i naravi njihovim članovima i isplaćenih ostalih troškova na teret stranih ureda.
2. Tačno i jednolično obračunavanje izmedju ureda.
3. Tačno i jednolično knjiženje kod ureda vjerovnika kao i kod ureda dužnika.
4. Tačno plaćanje verovnikovih potraživanja po dužniku.
5. Polugodišnje medjusobno sravnivanje tekućih računa i podmirivanje postojećih dugova.

Upozoruju se mesni organi da se ovih odredaba u buduće tačno pridržavaju.

Izaslanici ovog ureda će u buduće prigodom pregledbe poslovanja mesnih organa naročito pripaziti na to, da li se ove odredbe tačno vrše.

U Zagrebu, dne 10. februara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 58.300/1930.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu proizvodnje cepiva protiv besnila.

Svim mesnim organima.

Kr. banska uprava savske banovine u Zagrebu svojim aktom od 28. novembra 1930. broj 63.720/VI. priopćila je Središnjem uredu rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, sanitetskog odelenja od 22. novembra 1930. S. broj 24.845. sledeće sadržine:

»Kraljevskoj Banskoj upravi VI. odelenje

Zagreb.

U Službenim novinama br. 268-XCII od 21. novembra o. g. obnarodovan je Pravilnik o cepljenju protiv besnila.

Na osnovu čl. 8. toga Pravilnika Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem od 21. VI. 1930. g. Br. 24.845 odobrio je, da u buduće samo Higijenski zavod u Novom Sadu može proizvoditi cepivo protiv besnila za potrebe cele države, a da drugi zavodi ne smiju proizvoditi to cepivo.

Digitized by Google

Higijenski zavod u Novom Sadu će u buduće sve zavode i ustanove i lekare cepitelje besplatno snabdevati Pravilnikom propisanim formularima, tako da se od 1. januara 1931. g. mogu upotrebljavati samo Pravilnikom propisani formulari.

Higijenski zavodi će se starati, da u što većoj meri bude mesta za ceplenje protiv besnilu na njihovom području i na osnovu čl. 7 Pravilnika objavljivat će to u dnevnim i službenim listovima banovine.

Banska uprava će o ovome obavestiti higijenski zavod i sve zdravstvene ustanove kao i sve lekare i veterinare u javnoj službi kao i privatne lekare.

Po naredbi Ministra socijalne politike
i narodnog zdravlja
Generalni inspektor za higijenu
Dr. Štampar v. r.«

Što se dostavlja svim mesnim organima znanja radi.

U Zagrebu, dne 10. februara 1931.

Generalni direktor u z.:
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj: 7667 — 1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu pružanja banjskog lečenja u sezoni 1931.

Svim mesnim organima.

Radi skoroga nastupa toplije sezone gosp. komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika u sednici od 14. februara 1931. donio je zaključak, da se banjsko lečenje u nastupajućoj sezoni dozvoli članovima na način i uz uslove, koji u važili u prošloj godini.

Prema tome dakle važi i dalje ovdašnja okružnica od 12. maja 1926. broj 14.670/1926. uz izmene odredjene okružnicama br. 20.184/1928. od 18. maja 1928. te br. 23.731/1930. od 20. maja 1930.

Kako je tim izmenama kvota doduše snižena na 10 dana od svakih 100 članova i prosečnog broja minule godine, ali su iz nje podjedno izuzeta kako sva lečilišta Središnjeg ureda, tako i »promena boravka« to se mesni organi pozivaju, da se pripadajuće ih kvote najtočnije pridržavaju, jer će u slučaju prekoračenja biti pozvani na materijalnu odgovornost.

Što se svim mesnim organima saopćuje radi znanja.

U Zagrebu, dne 19. februara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Број: 384/931

НАТЕЧАЈ

Решењем госп. Комесара Окружног уреда за осигурање радника у Сомбору, расписује се натечај на упражњено 1. место лекара-чиновника за општу праксу у I. плаћевном разреду 1 плаћевног степена са седиштем у Сомбору.

Принадлежности састоје се из:

1. Годишње плате у износу ое 24000 Дин.
2. 15% месног додатка на горњу плату у износу од 3600 Дин.

Digitized by Google

3. Породични додатак за сваког члана породице (највише до 4 члана) годишње 1800 Дин.

4. Специјални додатак у износу од 300 Дин месечно, који се додатак неурачунава у пензију.

Општи увети намештења садржани су у Службеном правилнику лекара-чиновника.

Молби се има приложити: сведочанство о дану рођепа, домовница, венчани лист, уверење о годинама деце, уверење о здрављу које је истављено по лекару Средишњег уреда односно Окружног уреда или лечника Државне или Самоуправне власти, те уверење по Државном јавном диспанзеру односно по лечнику специјалисти за туберкулозу, уверење о регулисању војне дужности, уверење о праву на вршење лекарске праксе, општинско уверење о владању, уверење о дотадањем занимању, уверење о свршеном курсу из социјалне медицине. У колико молитељ такво уверење неби имао, обвезује се, да ће после прописаног правилника назначеног у Закону о примању у службу лекара-чиновника и службеника §§ 1 и 10 проглашеног дана 31. јануара 1931 год. то уверење набавити.

У колико је молитељ у Државној или јавној самоуправној служби, те у својству уговорног лекара код Средишњег уреда и његових месних органа, приликом поднашања своје молбе, има да пријави захтев, да му се то проведено време службе урачунава у пензију, те да исту поткрепи свим потребним домументима.

У колико молитељ у својој молби, такав захтев неби ставио. накнадни захтев не ће се узимати у обзир.

Молитељ има да молбу својеручно напише, да исту снабде са таксеном марком од 25 Дин, а све прилоге да поднесе у оригиналу или у оверовљеном препису.

Рок натечаја је: 2 април 1931 год. 12 сати.

Сомбор 11 фебруара 1931 год.

ОКРУЖНИ УРЕД ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА
У СОМБОРУ

Број: 2009/931

НАТЕЧАЈ

Решењем госп. Комесара Окружног уреда за осигурање радника у Сомбору, расписује се натечај на упражњено 1. место лекара-чиновника за општу праксу у I плаћевном разреду 1 плаћевног степена са седиштем у Сомбору, а у вези са расписаним натечајем под Бр: 384/931 са којим је већ за једно лекарско чиновничко место расписат натечај дакле на укупно 2 упражњена лекарска-чиновничка места.

Принадлежности састоје се из:

1. годишње плате у износу од 24000 Дин.
2. 15% месног додатка на горњу плати и износу 3600 Дин.
3. породични додатак за сваког члана породице (највише до 4 члана) годишње 1800 Дин.
4. специјални додатак у мзносу од 300 Дин месечно, који се додатак неурачунава у пензију.

Општи увети намештења садржани су у Службеном правилнику лекара-чиновника.

Молби се има приложити: сведочанство о дану рођења, домовница, венчани лист, уверење о годинама деце, уверење о здрављу, које је истављено по лекару Средишњег односно Окружног уреда или лечника Државне или Самоуправне власти, те уверење по Државном јавном диспанзеру односно по лечнику специјалисти за туберкулозу, уверење о регулисању војне дужности, уверење о праву на вршење лекарске праксе, општинско уверење о владању, уверење о свршеном курсу из социјалне медицине. У колико молитељ такво уверење неби имао, обвезује се, да ће после прописаног правилника назначеног у Закону о примању у службу лекара-чиновника и службеника §§ 1 и 10 проглашеног дана 31. јануара 1931 год. то уверење набавити.

Digitized by Google

У колико је молитељ у Државној или јавној самоуправној служби, те у својству уговорног лекара Средишњег уреда и његових месних органа, приликом подношења своје молбе, има да пријави захтев, да му се то проведено време службе урачуна у пензију, те да исту поткрепи свим потребним документима.

У колико молитељ у својој молби, такав захтев неби ставио, накнадни захтев не ће се узимати у обзир.

Молитељ има да молбу својеручно напише, да исту снабде са таксеном марком од 25 Дин, а све прилоге да поднесе у оригиналу или оверовљеном препису.

Рок натечаја је: 2 април 1931 год. 12 сати.

Сомбор 13 фебруара 1931 год.

ОКРУЖНИ УРЕД ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА
У СОМБОРУ

Broj 1622/31.

KONKURS.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku imaju da se popune 6 (šest) mesta kategorije D. položaja XI., od ovih: tri (3) bolničarke kod centralne ambulante u Vel. Bečkereku, 1 (jedna) bolničarka kod ekspoziture ureda u Vel. Kikindi, i 2 (dva) poslužitelja kod centralne ambulante u Vel. Bečkereku

Godišnje ukupne prinadležnosti za pojedina mesta iznašaju 14.700.— Din. Pored ovih prinadležnosti pripada službeniku još i porodični dodatak za svakog do četiri člana porodice po 1800.— Din. godišnje.

Uslovi nameštenja:

1. Da je molioc podanik Kraljevine Jugoslavije i da zna srpsko-hrvatski ili slovenski jezik u govoru i pisanju.

2. Da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Okružnog ureda.

3. Da je navršio 18 godina života, a nema više od 40, sem ako je pre toga bio u službi Središnjeg ureda odnosno njegovih mesnih organa ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili kojoj drugoj javnoj službi.

4. Da nije pod starateljstvom ili stečajem, pod istledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije presudom redovnog suda pravomoćno osudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja i da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom.

5. Da nije otpušten iz službe Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, državne ili koje druge javne službe.

Uz molbu treba priložiti uverenje o danu rodjenja, o nadležnosti, o zakonskoj bračnoj vezi, o godinama dece, o dosadanjem zanimanju, o zdravlju, i za poslužitelje: o regulisanju vojne obaveze, te uverenje o svršenim školama.

Zdravlje se mora dokazati uverenjem lekara Središnjeg ureda, odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti.

Za gore raspisana mesta za koja se traži najpotrebnija pismenost, kandidatkinje za bolničarke moraju imati pored toga i odgovarajuću spremu i sposobnost za vršenje bolničarske službe.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Svojeručno pisane molbe sa svima potrebnim dokumentima imaju se dostaviti najkasnije do 20. marta 1931. god. do 12 časova pre podne Okružnom uredu za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku.

Od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku dne 9. februara 1931. god.

Digitized by Google

Broj 284/31.

NATJEČAJ.

Na osnovu odluke Gospodina komesara Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu od 18. februara 1931. pod čl. 22. sj. zap. raspisuje se ovime natječaj za popunjenje slijedećih mjesta kod ureda ove blagajne u Zagrebu:

1. jedno mjesto administrativne struke kategorije B položaja VI. skopčano sa funkcijom zamjenika ravnatelja.
2. jedno mjesto administrativne struke kategorije B položaja VI. sa funkcijom šefa prijavnog odelenja.
3. jedno mjesto knjigovodstvene struke kategorije B položaja VIII.
4. jedno mjesto kancelarijske struke kategorije C položaja VII.
5. jedno mjesto kancelarijske struke kategorije C položaja VIII.
6. dva mjesta kancelarijske struke kategorije C položaja IX.

Nadalje se raspisuje natječaj za popunjenje mjesta kod ekspozitura ove blagajne:

1. u Beogradu jedno mjesto kancelarijske struke kategorije C položaja VIII.
2. U Novom Sadu jedno mjesto kancelarijske struke kategorije C položaja IX.
3. u Beogradu jedno mjesto služiteljske struke kategorije D položaja XI.

Sva mjesta bit će prvenstveno popunjena sa namještenicima ove blagajne u koliko posjeduju potrebnu kvalifikaciju i stručnu spremu. Nadalje sa namještenicima, koji su službovali kod mjesnih organa SUZORA u istovrsnoj struci, a tek u drugom redu sa ostalim natjecateljima.

U slučaju, ako koja mjesta budu popunjena natjecateljima službenicima ove blagajne, popuniti će se njihova upražnjena mjesta odgovarajućim natjecateljima ovoga natječaja.

Prinadležnosti službenika jesu slijedeće:

1. godišnja sistematska plata kategorije B Din 10.800.— kategorije C Din 9.600.—, kategorije D Din 8.400.—.
2. Godišnja položajna plata svih kategorija VI. položaj Din 15.000.—, VII. položaj Din 12.000.—, VIII. položaj Din 9.000.—, IX. položaj 7.200.— i XI. položaj Din 3.600.—. U ime mjesnog dodatka pripada svakom službeniku 15% od sistematske i položajne plate, a u ime porodičnog dodatka Din 1.800.— godišnje za svakog člana porodice (ženu i djecu) ali najviše za 4 člana porodice, kao i ostali pripadajući dodaci koji su tim položajem vezani.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz promjene, koje ustanovljuje zakon o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premještanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa od 31. XII. 1930.

Naročito se upozoruju svi natjecatelji, da u svojim molbama stave i svoje eventualne zahtjeve glede uračunavanja godina službe u penziju i da ih potkrijepe potrebnim ispravama, jer se naknadni zahtjevi neće u nikojem slučaju više uzeti u obzir.

Vlastoručno pisane i potrebnim ispravama snabdjevene molbe imaju se podnesti potpisanoj blagajni najkasnije do 16. marta 1931. do 12 sati o podne. Kasnije stigle ili potrebnim ispravama ne snabdjevene molbe neće se uzeti u obzir. Molbe natjecatelja — službenika ove blagajne ne trebaju biti obložene ispravama u koliko su iste već evidentirane u osobnim listovima dotičnika kod ove blagajne.

U Zagrebu dne 18. februara 1931.

PRIVATNO DRUŠTVENA BOLESNIČKA BLAGAJNA »MERKUR« U ZAGREBU.

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1930. god. obavezno osiguranih članova SUZORA po mesnim organima

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova u godini 1930.			Poprečno u postocima %			Poprečne nadnice u Dinarima
		m. i ž.	m.	ž.	m. i ž.	m.	ž.	
1.	Banja Luka	23.087	21.399	1.688	3·66	3·39	0·27	25·86
2.	Beograd	72.600	56.549	16.051	11·50	8·96	2·54	31·15
3.	Bjelovar	11.983	9.977	2.006	1·90	1·58	0·32	20·11
4.	Brod	13.058	10.642	2.416	2·07	1·69	0·38	22·88
5.	Dubrovnik	12.628	10.690	1.938	2·—	1·69	0·31	30·65
6.	Karlovac	14.974	11.141	3.833	2·37	1·77	0·60	23·52
7.	Ljubljana	97.688	65.849	31.839	15·48	10·43	5·05	26·45
8.	Mostar	6,050	4.068	1.982	0·96	0·64	0·32	23·16
9.	Niš	28.601	24.035	4.566	4·53	3·81	0·72	22·84
10.	Novi Sad	18.852	12.788	6.064	2·99	2·03	0·96	24·54
11.	Osijek	33.267	26.450	6.817	5·27	4·19	1·08	24·93
12.	Sarajevo	28.190	22.887	5.303	4·47	3·63	0·84	27·18
13.	Skoplje	32.675	29.577	3.098	5·18	4·69	0·49	23·96
14.	Sombor	17.549	12.386	5.163	2·78	1·96	0·82	22·20
15.	Split	19.801	15.486	4.315	3·13	2·45	0·68	28·25
16.	Subotica	19.485	13.333	6.152	3·08	2·11	0·97	21·29
17.	Sušak	10.487	8.592	1.895	1·66	1·36	0·30	32·51
18.	Travnik	13.591	12.661	930	2·15	2·—	0·15	27·78
19.	Tuzla	8.688	7.570	1.118	1·38	1·20	0·18	22·23
20.	Varaždin	14.501	10.318	4.183	2·30	1·64	0·66	19·04
21.	Vel. Bečkerek	15.852	11.208	4.644	2·51	1·78	0·73	22·16
22.	Vršac	13.651	10.905	2.746	2·16	1·72	0·44	21·55
23.	Zagreb	62.845	40.929	21.916	9·96	6·49	3·47	28·51
24.	Zemun	14.751	12.444	2.307	2·34	1·97	0·37	24·16
	Okružni Uredi	**604.854**	**461.884**	**142.970**	**95·83**	**73·18**	**22·65**	**25·96**
25.	Zagreb „Merkur"	17.721	13.191	4.530	2·81	2·09	0·72	44·05
26.	Ljubjana „Trgbpdr."	5.345	3.151	2.194	0·85	0·50	0·35	35·32
27.	Bgd. „Trg. Omladina"	3.261	2.975	286	0·51	0·47	0·04	29·37
	Privat. družtv. blag.	26.327	19.317	7.010	**4·17**	**3·06**	**1·11**	**40·46**
	SUZOR	**631.181**	**481.201**	**149.980**	**100·**	**76·24**	**23·76**	**26·56**
	SUZOR 1929.	605.065	466.973	138.092	100·	77·18	22·82	26·32

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1930. god. o poprečnom broju osiguranih članova SUZORA po nadničnim razredima

Nadnički razred	Poprečni broj osiguranih članova u god. 1930.			Poprečni broj članova u % postocima			Na 100 članova pojedinog nadničnog razreda odpada	
	muških i ženskih	muških	ženskih	m. i ž.	m.	ž.	m.	ž.
I.	82.337	71.408	10.929	13·04	11·31	1·73	86·73	13·27
II.	3.303	1.553	1.750	0·52	0·24	0·28	47·02	52·98
III.	12.808	4.691	8.117	2·03	0·74	1·29	36·63	63·37
IV.	28.430	10.257	18.173	4·51	1·63	2·88	36·08	63·92
V.	34.195	13.165	21.030	5·42	2·09	3·33	38·50	61·50
VI.	52.689	30.755	21.934	8·35	4·87	3·48	58·37	41·63
VII.	46.728	31.909	14.819	7·40	5·06	2·34	68·29	31·71
VIII.	61.825	47.804	14.021	9·79	7·57	2·22	77·32	22·68
IX.	75.835	62.994	12.841	12·02	9·98	2·04	83·07	16·93
X.	74.096	65.173	8.923	11·74	10·33	1·41	87·96	12·04
XI.	40.162	34.436	5.726	6·36	5·46	0·90	85·74	14·26
XII.	118.773	107.056	11.717	18·82	16·96	1·86	90·13	9.87
1930.	**631.181**	**481.201**	**149.980**	**100·—**	**76·24**	**23·76**	**76·24**	**23·76**
1929.	605.065	466.973	138.092	100·—	77·18	22·82	77·18	22·82
+ više — manje	+ 26.116	+ 14.228	+ 11.888		— 0·94	+ 0·94	— 0·94	+ 0·94
1930. poprec. nad. u Din	26·56	28·34	20·86					
1929. poprec. nad. u Din	26·32	27·94	20·86					
+ više — manje	+ 0·24	+ 0·40						

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 10 APRILA 1931 | BROJ 4

DR. JOSIP ŠTAJDUHAR, ZAGREB:

ZAŠTITA OČIJU OD NEZGODA KOD RADA

(Novi model zaštitnih naočala.)

Problem zaštite očiju od raznih mehaničkih insulta, razvijao se postepeno sa razvitkom industrije. Rad u stanovitim industrijskim poduzećima iziskivao je razne načine i sretstva zaštite. Zaštitne mjere su se prema potrebama usavršavale uvijek odgovarajući dobi, na kojoj se nalazila tehnika. Zaštitne naočale spadaju medju prva zaštitna sretstva, koja su upotrebljavana u industriji. Postoji čitav niz modela, koji su u tu svrhu konstruirani. Usavršavanje strojeva povlačilo je sa sobom nove modele zaštitnih naočala, tako, da su stari odbacivani i zamjenjivani novima.

No uza sve to nije dosada uspjelo konstruirati idealan tip zaštitnih naočala, koji bi u svakom pogledu odgovarao. Manjkavosti, kojima obiluju uzrokom su, da ih radnici ne će da nose. Od velikog broja raznih modela, koji se upotrebljavaju širom svijeta svaki od njih pokazuje po koji nedostatak.

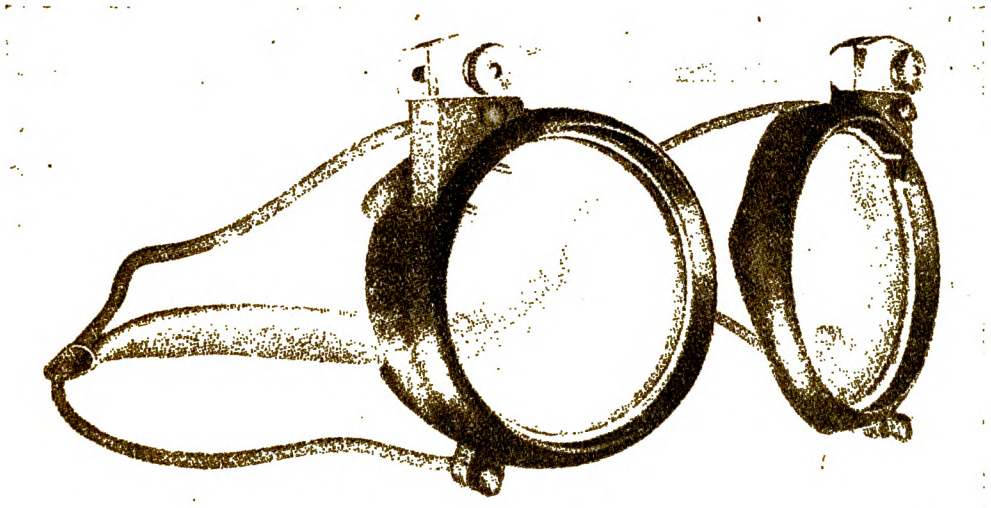

Slika 1.

Kakve treba da budu zaštitne naočale? One treba da su lagane i da su od takvog materijala, da od njih samih ne bude prijetila opasnost ozljede. Njihova konstrukcija ne smije biti kompaktna, već se moraju po mogućnosti dati rastaviti u što više dijelova, koji se mogu u slučaju istrošenosti izmijeniti dotično nadoknaditi.

Staklo naočala mora biti takvo, da radniku ne prouzrokuje nikakvih smetnja

Digitized by Google

pri radu i da je od materijala, koji se ne razleti na stotine komadića, kad se razbije i od kojih ne može oko pretrpjeti ozljedu. Osim toga mora staklo štititi oko od ugrijanja. Njegova kvaliteta mora biti dobra. Brušeno staklo je najbolje. No i dobro nebrušeno staklo može se jednako upotrebiti, kao i brušeno. Ono mora biti izbočeno, kako bi razmak između oka i stakla bio što veći i mogućnost ugrijanja zraka u međuprostoru što manja.

Postrani otvori na stalku treba da su takovi, da se postigne vjetranje prostora između stakla i oka. Ako ovom nije udovoljeno, stakla se s vanjske strane zahuču, a na njih se lakše nalijepi prašina, što čini naočale neprozirnima. Usljed toga se umanjuje radna sposobnost radnika. Stoga se za vrijeme rada mora staklo mora biti što veći, tako da bude vidno polje što manje ograničeno naočalima.

Kod dosadašnjih zaštitnih naočala upotrebljavan je različit materijal, kojim se često htjelo nadoknaditi staklo, zbog opasnosti ozljede, od njega samoga. Otkrićem Sani (Amerika) i Triplex (Njemačka) stakla riješen je i taj problem.

Švajcarskom zavodu za osiguranje u slučaju nezgode u Luzernu uspjelo je da izradi takav model naočala, koji se razlikuje od svih dosadašnjih modela, u konstrukciji i u materijalu (vidi sliku 1 i 2). Taj se model dade rastaviti na mnogo dijelova, koji se u slučaju istrošenja dadu nadoknaditi novima, što ima veliko praktično značenje.

Kod tog novog modela su okviri za stakla zajedno sa zaštitnom košarom tako

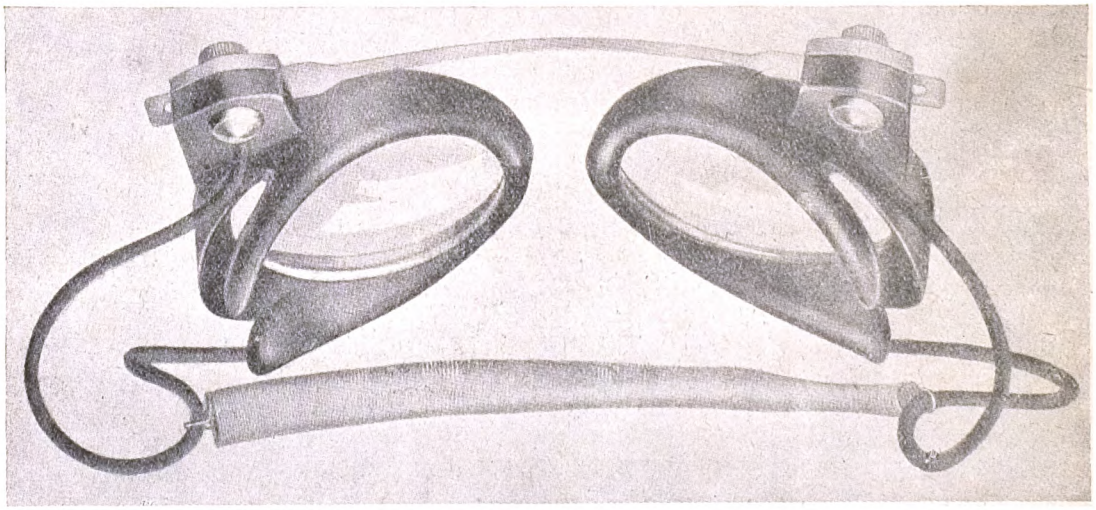

Slika 2.

češće očistiti, jer inače radi li se sa nečistim staklom slika postaje nejasna, što suvišno napreže oči i prouzrokuje glavobolju. A to je često uzrokom, da radnik neće da nosi zaštitne naočale.

Kod zanatlija, koji su zaposleni kod brušenja i svarivanja metala, frcaju sitni komadići od metala i od samog brusa na sve strane, pa i u smjeru očiju. Radniku, koji kod rada nosi zaštitne naočale, odbiju se od stakla sitni komadići (treske), a oni komadići koji su u užarenom stanju frcali, urinu se u prednju stranu stakla naočala i time vremenom nakon duže uporabe čine stakla neupotrebljivima. Stoga mora biti model zaštitnih naočala takav da se izrabljeno staklo dade izvaditi i zamijeniti novim. Promjer stakla veliki, da se u njih može umetnuti staklo sa promjerom od 55mm. To omogućuje veliko vidno polje. Za staklo uzeto je dobro tripleks staklo (nebrušeno). Okviri sa zaštitnim košarama nisu kao dosada spojeni u sredini mostom za nos od štofa, nego sa elastičnim metalnim povezom, koji na čelu (a ne na nosu) spaja oba zaštitna koša naočala. Razmak zjenica može se po potrebi regulirati posebnim vijcima, koji ujedno služe i za pričvršćenje tog poveza. Okvir je tako velik, da radnik može ispod njega po potrebi nositi i naočale za popravak vida. U okviru su stakla s prednje strane pričvršćena pomoću posebnog elastičnog pera, koje se dade lako izvaditi. Zaštitne košare okvira nisu na rubovima presvučene platnom,

Digitized by Google

kako je to kod starih naočala. Oko glave su pričvršćene posebnim spiralnim perom od žice, koja ne rdja.

Okviri sa zaštitnom košarom sastoje se od lakog nemetalnog materijala, koji se ne upali.

Sa higijenskog stanovišta je takav sastav naočala od vrlo velike važnosti, kad znamo u kakvom se zapuštenom stanju nalaze u radionama istrošene naočale starih modela. One su često uzrokom raznih očnih upala. Kod novih naočala je to uklonjeno, jer se one daju iza upotrebe rastaviti na pojedine jednostavne dijelove, koji se mogu čestito oprati sapunom i vodom.

nalazi se taj novi model u uporabi već kroz 10 godina. Kroz tih 10 godina uspjelo je sniziti broj očnih nezgoda kod rada na strojevima za brušenje na neznatan broj. (V i d i t a b e l u). Kroz nekoliko posljednjih godina drži se taj broj na istoj visini. Osiguranje je mišljenja, da je to usljed toga, što radnici ne nose zaštitne naočale i kod onih radova, koji im se ne čine da su opasni.

Taj model dobavlja socijalnim institucijama zavod za osiguranje protiv nezgoda, a trebalo bi da ga i naše socijalno osiguranje preporuči svim poslodavcima, koji imadu radnike uposlene kod strojeva

T a b e l a k r e t a n j a o č n i h o z l j e d a kod švajcarskog zavoda za osiguranje protiv nezgoda u Luzernu.

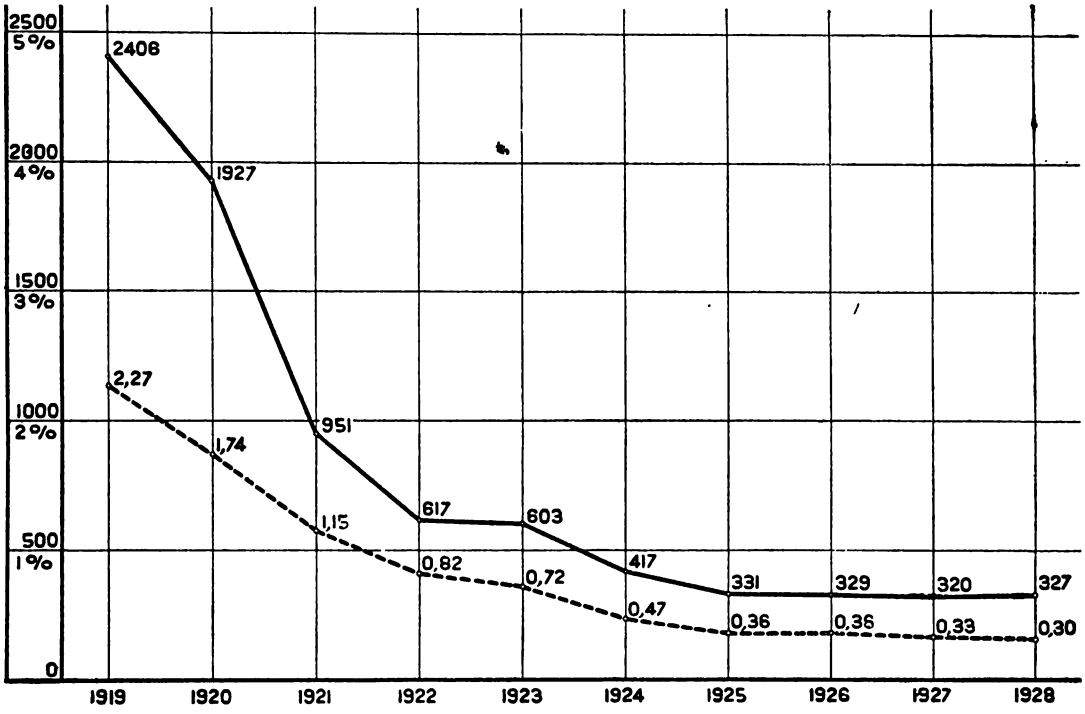

—— godišnji broj očnih nezgoda na strojevima za brušenje.
postotak očnih nezgoda s obzirom na poslovne nezgode.

Opisani model pretstavlja danas jedan od najsavršenijih zaštitnih naočala, koje su uopće dosada upotrebljavane kao zaštita protiv očnih nezgoda. Nešto je skuplji od dosadašnjih naočala, ali s obzirom na to da se dade dobro čistiti nije potrebno ni za velike radione tako veliki broj kao dosada. Dok je dosada skoro svaki radnik morao imati svoje naočale već i iz higijenskih razloga, sada to nije potrebno, jer jedne naočale može da izmjenično upotrebljava više radnika.

U švajcarsom radničkom osiguranju za brušenje. Sama nabavka mogla bi se vršiti preko Središnjeg ureda. Jedino na taj način će se moći postići jedinstvena uporaba takvih naočala na području čitave države. Dosada ima kod nas ne samo svako poduzeće nego i svaki radnik posebni model zaštitnih naočala, u koliko ih uopće imaju.

Dalnja potrebna mjera, da ju Središnji ured provodi, bila bi, da se poslodavci nadziru, da li se drže zakonskih propisa i da li pružaju svojim radnicima u dovoljnom broju dobre zaštitne naočale. Sre-

Digitized by Google

dišnji ured je već izdao propagandne plakate o potrebi nošenja zaštitnih naočala.

Sprovodjenje tih mjera hitno je potrebno, jer se pokazalo, da je broj očnih ozljeda prema statističkim podacima zagrebačkog Okružnog ureda prevelik. Prema podacima očne klinike u Zagrebu, broj ozljeda koje su bile upućene u ustavno liječenje (dakle teške ozljede) jako se umnožava, tako da je uprava klinike našla za potrebno da na tu činjenicu upozori zagrebački Okružni ured.

Broj očnih ozljeda kod radnika osiguranih kod Okružnog ureda u Zagrebu od godine do godine kretao se na slijedeći način:

G. 1925.	343	slučaja	na	5.344	očnih bol.
„ 1926.	515	„	„	5.926	„ „
„ 1927.	624	„	„	7.141	„ „
„ 1928.	567	„	„	7.201	„ „
„ 1929.	724	„	„	7.563	„ „
„ 1930.	684	„	„	8.215	„ „

Ukup. 3.457 slučaja na 41.390 očnih bolesnika.

Te nam brojke dovoljno jasno govore kako je hitno potrebna intervencija od strane pozvanih faktora. Velika većina tih ozljeda mogla se spriječiti zaštitnim mjerama. Pa i one teške ozljede, koje su svršile rentom mogle su se spriječiti. Nije potrebno kod toga posebno naglašavati ekonomski gubitak i za radnika i za privredu i za samo osiguranje.

IVO LAH:

MATEMATIČNA OBDELAVA STATISTIČNIH PODATKOV OKROŽNEGA URADA ZA ZAVAROVANJE DELAVCEV V LJUBLJANI

OUZD v Ljubljani opaža že vrsto let, da se delavske in delodajalske organizacije ter najrazličnejši faktorji v Dravski banovini zelo interesirajo za statistične podatke OUZD-a. To dejstvo ima med drugim svoj vzrok tudi v tem, da ni v Ljubljani niti državnega statističnega urada kot v Beogradu, Zagrebu in Sarajevu, niti drugih uradov, ki bi se bavili s statistiko v večjem obsegu. Tej potrebi je OUZD v Ljubljani ustregel na ta način, da je ustanovil poseben statistični odsek, ki se ne bavi samo s statistiko, potrebno za izvajanje bolniškega zavarovanja, ampak deloma tudi z narodno gospodarsko statistiko, socijalno statistiko itd., kolikor dopuščajo dane razmere. Vsako leto meseca junija razpošlje OUZD vsem interesentom statistične podatke v vednost in vporabo. Opazilo se je pa, da obširne statistične tabele ne odgovarjajo toliko svojemu namenu, kolikor kratki sistematično urejeni statistični izvlečki s primernim komentarjem in s primernimi grafičnimi slikami.

Statistične podatke je začel OUZD obdelovati po najnovejših statističnih metodah, zlasti s pomočjo korelacijske teorije, kar je imelo za posledico, da se je zainteresiral za statistiko OUZD-a naš znani politični ekonom in strokovnjak univ. prof. g. dr. Aleksander Bilimović, ki je v reviji »Slovenski Pravnik«, leto 1930, štev. 11-12, na strani 282—289 pod gornjim naslovom objavil strokovno kritiko statističnih podatkov OUZD-a v Ljubljani iz leta 1930. Razen tega je komentiral statistiko OUZD-a tudi v svojih predavanjih na vseučilišču v Ljubljani. Vrednost kritike tiči v tem, ker je iz nje evidentno, da je kritik proučil vseh 9 predloženih grafikonov do podrobnosti in da se je z vso vnemo in nesebičnostjo potrudil, odkriti in objektivno presoditi vse nedostatke in nejasnosti, ki imajo več vzrokov.

P r v i v z r o k je ta, da iz grafikonov in kratkih tekstov ni razvidna metoda zbiranja statističnih podatkov in njihove matematične obdelave. Tako n. pr. pripominja kritik glede slike št. 1.:

»»da ni jasno, zakaj jo publikacija imenuje »Kretanje povprečnega števila zavarovancev«, kajti slika predočuje faktične številke za vsak mesec, ne pa kakršnekoli izračunjene povprečne vrednosti««.

»P o v p r e č n i n a« zavarovancev se je imenovala vsled tega, ker grafično predočene veličine pomenijo aritmetično sredino vseh dnevnih stanj zavarovancev v vsakem posameznem mesecu. Ta povprečnina se je izračunala tako, da se je

Digitized by Google

razdelila vsota vseh dnevnih stanj v mesecu s številom kalendarskih dni dotičnega meseca. Povprečnina se je naglasila vsled tega, ker se mnogokrat v drugih slučajih vzame za mesečno stanje samo izvesten dan v mesecu; tako n. pr. stanje 1. ali zadnjega ali 15. ali kateregakoli drugega dneva v mesecu. Število zavarovancev namreč ni konstanta, ampak variabla, ki se stalno menja s predlaganjem prijav in odjav zavarovanju zavezanih delavcev. To variablo smemo pod izvestnimi pogoji smatrati celo za »slučajno variablo« (zufällige Variable) v smislu definicij prof. dr. A. A. Tschuprow-a v knjigi »Grundbegriffe und Grundprobleme der Korelationstheorie«, stran 20, poglavje III. »Stochastische Verbundenheit und funktioneller Zusammenhang zwischen variablen Grössen«. Ta knjiga tvori osnovo pojmovanju avtorja v korelacijskih računih.

Isto velja glede slike št. 7.: »Kretanje povprečnega števila bolnikov po mesecih«.

Drugi vzrok je različno stališče kritika in avtorja do predmetnih problemov. Kritik je kot strokovnjak v politični ekonomiji povdaril bolj svoje narodno gospodarske pomisleke, dočim se je avtor lotil problemov iz pretežno matematične strani, ker je o področju narodnega gospodarstva samo amater oziroma diletant. To različno stališče je razvidno iz obširne kritike št. 2., katera je v prilogi ponatisnjena. Kritične pripombe so sledeče:

»»1. Besedilo napačno označuje dobo od l. 1923. do l. 1925. kot »dobo inflacije« in vsled tega prihaja k protinaravnemu zaključku, da je »v dobi inflacije gospodarska delavnost polagoma padala«. Doba inflacije, t. j. doba, v kateri je naraščala množina izdanih bankovcev in je obenem naraščal državni dolg pri Narodni banki, je trajala v Jugoslaviji od l. 1918. do konca l. 1923. Od tega časa, ko ni bilo prave deflacije, ker je množina bankovcev v obtoku ostala skorai neizpremenjena in je tudi ostal neizpremenjen državni dolg pri Narodni banki, je vendar od začetka l. 1923. do l. 1925. hitro rastel tečaj jugoslovenske valute. In prav njegova rast, ne pa inflacija, ki je več ni bilo, je bila vzrok, da je padala gospodarska delavnost v letih 1923.—1925.

2. Avtor slike ni upošteval pri izračunavanju sezijskih valovanj, da je bila amplituda teh valovanj znatno manjša za časa krize, zlasti pa v letih 1925. in 1926., in veliko večja v letih po stabilizaciji valute. Slični pojav so opazovali tudi drugod.

3. Avtor besedila si, po mojem mnenju, nejasno predstavlja bistvo »konjunkturnega« valovanja. Tako n. pr. piše tole: »konjunkturni val (ciklus) je bil zelo izrazit v letu 1926. ter se je nato polagoma absorbiral. Ostra zima v začetku leta 1929. je povzročila zopet novo še močnejše konjunkturno valovanje, katero se je pa dosedaj tudi že nekoliko ublažilo«. Konjunkturni ciklus je valovanje, ki se razteza na več let (krajši cikli v Zedinjenih državah Sev. Amerike po 3 in pol leta, daljši cikli v predvojni Nemčiji od 6 do 10 let itd.). Vsled tega se ne more konjunkturni »ciklus« nanašati na katerokoli eno leto. Tisti odkloni očiščenega članstva od trenda, ki jih avtor smatra za konjunkturna valovanja, so v resnici ali gori omenjeni preostanki neeliminiranih sezijskih oscilacij (l. 1928. in deloma l. 1929.), ali pa posledica kakšnih drugih (»naključnih«) vplivov. Ostra zima v začetku l. 1929. je n. pr. izrazito naključen, nikakor pa ne konjunkturen vpliv. Pravih konjukturnih valovanj avtor slike št. 2. ni zasačil že vsled tega, ker je za dobo sedmih let, v katerih se komaj odigra en konjunkturni ciklus, izračunil dva trenda, in sicer enega za tri leta in drugega za štiri leta. Taki trendi prav za prav niso trendi, katerih naloga je pokazati osnovno smer, kako se razvija dotični pojav v daljšem razdobju (vsaj se imenujejo »secular trend«). To, kar je na sliki št. 2. navedeno kot trend, sta dva v obliki premice izražena odlomka očiščene krivulje, ki predstavljata brže konjunkturno črto kakor trend. Če bi avtor izračunil en trend za vseh sedem let, potem bi se mogoče pokazalo pravo konjunkturno valovanje, ker bi leta 1925., 1926. in deloma 1927. kot leta krize prišla pod ta trend, leti 1928. in 1929. kot leti oživljenja pa nad ta trend««.

Grafična slika članov OUZD-a v Ljubljani kaže že na prvi pogled celo v posameznih podrobnostih prav značilne regularnosti, kakršne, se le redkokdaj dobe v statistiki. Avtor si je v prvi vrsti stavil vprašanje, ali je mogoče računsko odkriti v številih zavarovancev poleg evidentnih sezijskih valov še kakšne druge

Digitized by Google

regularne valove, n. pr. »minor cycles«, kakor jih navaja kritik v svoji temeljiti razpravi »Nove metode proučevanja konjunktur in gospodarska prognoza« v »Zborniku znanstvenih razprav« vseučilišča v Ljubljani, VI. letnik 1927-28 na strani 15. Taki »minor cycles« trajajo nekako 3½ leta. Na precizno ugotovitev ciklov od 10 ali več let sploh ni bilo mogoče misliti, ker se je račun izvršil v začetku leta 1929 na podlagi podatkov od 1. VI. 1923. do 31. XII. 1928, t. j. nekako za dobo 5½ let. Zboljšanje računov v letu 1930, na podlagi novih podatkov leta 1929, se je opustilo. Anomalije tega leta (izredno huda zima), bi namreč zelo perturbirale prejšnje rezultate. Še toliko manj se je mislilo na precizno ugotovitev sekularnih sprememb, katere zahtevajo še mnogo daljšega opazovanja. V namenu, da se v številu zavarovancev OUZD-a ugotove in napravijo nazornim poleg primarnih sezijskih valov še kakršnikoli sekundarni valovi — ako taki sploh eksistirajo — je avtor sestavil ne samo posebno v ta namen potrebno matematično metodo, ampak tudi uvedel posebne opazke, katere samo približno odgovarjajo uzuelnim, ker se ni dalo z razpoložljivim materijalom ničesar drugega storiti, kar bi preciznejše karakteriziralo občutljivost statusa zavarovancev OUZD-a napram znanim gospodarskim pojavom. Padanje članstva do l. 1925 se je kratkomalo vzelo za »trend«, t. j. sekularen pojav. Odločilna je bila pri tem okolnost, da je v pravem konjukturnem valu faza krize krajša od faze oživljenja, t. j. da konjunkturne krivulje padajo bolj strmo nego se dvigajo, dočim je v predmetnem slučaju ravno obratno, to je padanje števila zavarovancev do leta 1925. je štirikrat bolj počasno nego naraščanje števila zavarovancev od leta 1926 naprej. Kot »konjunkturni« valovi so se pa definirali vsi oni (sekundarni) valovi, kateri ostanejo po eliminaciji sezije. Odločujoče je bilo pri tem načelo, da slučajni pojavi ne izkazujejo nikakršnih regularnosti, ampak samo pogoste in nepravilne oscilacije. Profesor dr. Ernst Blaschke pravi: »Die Abweichungen sind zweierlei Art. Entweder häufen sich die Abweichungen desselben Sinnes in mehreren aufeinander folgenden Werten (sie treten systematisch auf) oder die Abweichungen verfolgen eine wechselnde Tendenz (sie sind zufälliger Art)«. Vidi »Ergebnisse der Volkszählung vom 31. XII. 1910 in Österreich. 4. Heft des I. Bandes«. Odločujoča okolnost, da avtor sekundarnih valov ni mogel smatrati tudi ne za sezijske, je dejstvo, da obsega prvi sekundarni val dobo 17 mesecev (od X. 1925 do II. 1927), in drugi sekundarni val pa dobo 15 mesecev (od III. 1927 do V. 1928), dočim znaša periodicitet sezijskih valov točno 12 mesecev. Vrhu tega se je našlo s primerjanjem podatkov drugih OUZD-ov, da se je sekundarno valovanje začelo povsod istodobno, toda kmalu se je pojavila pri posameznih OUZD-ih večmesečna diskomitantnost, ki pri sezijskem valovanju ni mogoča. Huda zima v začetku leta 1929, (ki se v računu ni vpoštevala), je brez dvoma slučajen pojav. Vibracije v članstvu OUZD-a, katere so se pa vsled tega pojavile, so pa tako regularne, da jih avtor ni mogel smatrati za slučajne in ravno tako ne za sezijske, ker jih sezija pred letom 1929 ne izkazuje.

Račun se je izvedel takole. S sukcesivno aproksimacijo — katere radi obširnosti računov ne moremo navesti na tem mestu — so se našli sledeči sezijski indeksi »S^x« o promilih »trend-a«:

Mesec »x«	S^x
Januar	— 48.91‰
Februar	— 45.92
Marc	— 39.80
April	— 22.05
Maj	+ 19.07
Junij	+ 33.59
Julij	+ 24.72
Avgust	+ 33.67
September	+ 32.07
Oktober	+ 23.06
November	+ 11.61
December	— 21.12

Faktično članstvo deljeno z izrazom $(1+S^x)$ da očiščeno članstvo. S pomačjo Gauss-ove metode najmanjših kvadratov se je določil »trend« kot zlomljena premica. Pri tem se je vpošteval december 1925 dvakrat (v prvem in drugem delu računa). Nato se je delilo faktično članstvo s trendom. Aritmetična sredina tako dobljenih kvocijentov odgovarjajočih mesecev je dala zopet izraz $(1+S^x)$, s katerim se je račun začel. Račun je torej sam v sebi zaokrožen, ker vodi x do končnih rezultatov »S^x«, s katerimi so se operacije začele. Nekoliko skrajšani rezultati računa so sledeči:

Digitized by Google

I. del računa						
Leto	Mesec	Faktično članstvo	Očiščeno članstvo	Trend	Faktično članstvo deljeno s trendom	Očiščeno članstvo minus trend
1923.	VI.	77856	75326	76066	1.02353	— 740
	VII.	78072	76189	75935	1.02814	+ 254
	VIII.	78650	76089	75804	1.03754	+ 285
	IX.	78458	76020	75673	1.03680	+ 347
	X.	77867	76112	75542	1.03078	+ 570
	XI.	77152	76267	75411	1.02309	+ 856
	XII.	73657	75246	75279	0.97845	— 33
1924.	I.	71713	75401	75148	0.95429	+ 253
	II.	71755	75209	75017	0.95652	+ 192
	III.	70725	73656	74886	0.94444	—1230
	IV.	72142	73768	74755	0.96505	— 987
	V.	75649	74234	74624	1.01374	— 390
	VI.	77255	74744	74493	1.03708	+ 251
	VII.	76152	74315	74362	1.02407	— 47
	VIII.	77163	74649	74231	1.03950	+ 418
	IX.	76825	74438	74100	1.03678	+ 338
	X.	75438	73738	73969	1.01986	— 231
	XI.	74376	73522	73838	1.00729	— 316
	XII.	72808	74379	73707	0.98780	+ 672
1925.	I.	70686	74321	73576	0.96072	+ 745
	II.	69777	73136	73444	0.95007	— 308
	III.	69643	72529	73313	0.94994	— 784
	IV.	70922	72521	73182	0.96912	— 661
	V.	73955	72571	73051	1.01238	— 480
	VI.	75443	72991	72920	1.03460	+ 71
	VII.	74376	72582	72789	1.02180	— 207
	VIII.	74793	72357	72658	1.02938	— 301
	IX.	74647	72327	72527	1.02923	— 200
	X.	74561	72880	72396	1.02991	+ 484
	XI.	73932	73083	72265	1.02307	+ 818
	XII.	70964	72495	72134	0.98378	+ 361

II. del računa						
Leto	Mesec	Faktično članstvo	Očiščeno članstvo	Trend	Faktično članstvo deljeno s trendom	Očiščeno članstvo minus trend
1925.	XII.	70964	72495	71991	0.98573	+ 504
1926.	I.	69832	73423	72546	0.96259	+ 877
	II.	70595	73993	73100	0.96573	+ 893
	III.	72490	75494	73654	0.98420	+ 1840
	IV.	73604	75263	74208	0.99186	+ 1055
	V.	76461	75030	74763	1.02271	+ 267
	VI.	76891	74392	75317	1.02090	— 925
	VII.	76175	74337	75871	1.00401	—1534
	VIII.	77218	74703	76425	1.01038	—1722
	IX.	77994	75570	76979	1.01319	— 1409
	X.	77815	76061	77534	1.00362	— 1473
	XI.	77869	76975	78088	0.99720	—1113
	XII.	76962	78622	78642	0.97864	— 20
1927.	I.	74766	78611	79196	0.94406	— 585
	II.	75837	79487	79751	0.95092	— 264
	III.	77647	80865	80305	0.96690	+ 560
	IV.	80189	81997	80859	0.99171	+ 1138
	V.	83864	82295	81413	1.03011	+ 882
	VI.	85355	82581	81967	1.04133	+ 614
	VII.	85522	83459	82522	1.03635	+ 937
	VIII.	86539	83720	83076	1.04169	+ 644
	IX.	86676	83983	83630	1.03642	+ 353
	X.	86572	84621	84184	1.02837	+ 437

II. del računa						
Leto	Mesec	Faktično članstvo	Očiščeno članstvo	Trend	Faktično članstvo deljeno s trendom	Očiščeno članstvo minus trend
1927.	XI.	85052	84076	84739	1.00369	— 663
	XII.	82527	84307	85293	0.96757	— 986
1928.	I.	80156	84288	85847	0.93381	—1559
	II.	81838	85777	86401	0.94719	— 624
	III.	83093	86537	86955	0.95559	— 418
	IV.	85066	86984	87510	0.97207	— 526
	V.	89512	87837	88064	1.01644	— 227
	VI.	92531	89524	88618	1.04416	+ 906
	VII.	92202	89978	89172	1.03398	+ 806
	VIII.	93637	90587	89727	1.04358	+ 860
	IX.	93897	90979	90281	1.04005	+ 698
	X.	93184	91084	90835	1.02586	+ 249
	XI.	92792	91727	91389	1.01535	+ 338
	XII.	89209	91134	91943	0.97026	— 809

Absolutno naraščanje sezijske amplitude pri večjem članstvu je deloma upoštevano v okolnosti, da so sezijski indeksi računani relativno, t. j. v promilih trenda. Vendar se je avtorju že pri samih matematičnih operacijah — brez poznavanja medsebojne odvisnosti konjunkture in sezije — pojavila slutnja, ali bi ne bilo umestno smatrati sezijske indekse v posameznih mesecih za variable, mesto za konstante, oziroma, ako bi ne bilo umestno uvesti poleg pojmov »sezijski« delavci in »konjunkturni« delavci še pojem »sezijsko-konjunkturni« delavci. Vendar se avtor v tozadevna razmotrivanja ni spuščal, ker ni bilo časa niti za izvedbo analognih računov za članstvo SUZOR-a in drugih OUZD-ov. Še manj bi bilo mogoče izvršiti analogne račune drugih gospodarskih barometrov (cirkulacija bankovcev, državni dolg pri Narodni banki, tečaj dinarja itd., ker je za take račune potreben cel konjunkturni institut.

Ta okolnost, kakor tudi preveč enostransko (matematično) pojmovanje problema, je povzročila težke napake pri besedilu, kar avtor lojalno priznava. Gori navedene pripombe nikakor ne izpodbijajo kritike in utemeljujejo besedila, ampak samo tolmačijo momente, ki so dovedli do njega. Kritika g. prof. dr. A. Bilimoviča je naravnost dragocena iz več vidikov. Predvsem bo mogoče uporabiti za preiskavo konjunkture tudi statistične podatke bivše Okrajne bolniške blagajne v Ljubljani, katere je avtor smatral za neuporabne, deloma radi netočnosti in deloma radi različnega obsega zavarovancev. Vsled tega bo mogoče določiti

Digitized by Google

pravi trend in pravo konjukturo v času od 1. I. 1920 do danes. Nadalje bo pojasnjeno počasno padanje članstva OUZD-a v času gospodarske krize od l. 1923 do l. 1925, katero je samo dozdevno počasno radi rapidnega sekularnega naraščanja itd. Tozadevno publikacijo bo sestavil OUZD v Ljubljani meseca junija 1931. Iz publikacije se bo dalo marsikaj zaključiti o sedanji gospodarski krizi.

Naglasiti je še treba, da je kritik z vso ljubeznivostjo obljubil, da bo v bodoče sodeloval z OUZD-om pri takih publikacijah s svojimi nasveti, tako da bomo v kratkem času že precej dobro poznali našo gospodarsko konjunkturo, akoravno je še daleč do tega, ko bo Jugoslavija imela svoj konjunkturni institut.

Glede slike št. 3.: »Kretanje povprečne dnevne zavarovane mezde« in »Sezijski indeksi zavarovane mezde« pripominja kritik sledeče:

»»Škoda je samo, da so sezijski indeksi izračunjeni v absolutnih številkah, ne pa v odstotkih povprečne zavarovane mezde. Procentualni indeksi bi pravilneje izrazili razliko v amplitudi sezijskega valovanja mezde moških in ženskih zavarovancev««.

Iz slike je brez nadaljnega evidentno, da je ostala sezijska amplituda pri splošnem naraščanju zavarovane mezde približno ista, torej ne tako kot pri članstvu. Sezijski indeksi so se navedli absolutno vsled tega, ker bi relativni indeksi dovedli vsled naraščanja mezde do večjih diferenc nego absolutni.

Tretji vzrok kritičnih pripomb je ta, da se moderne statistične metode pri nas šele začenjajo. Znano je, da osnovni principi klasične geometrije, fizike itd. ne veljajo več, vendar radi tega še ni oportuno začeti pouk z Lobačevskijevo pangeometrijo, Einsteinovo teorijo relativnosti itd. Podobno se je postopalo pri sliki št. 6.: »Korelacija zavarovane mezde in starosti zavarovancev«, glede katere pripominja kritik sledeče:

»»Korelacija je pozitivna. Toda korelacijski koeficijent je že za moške člane nizek, samo + 0.42, za ženske pa je povsem neznaten, namreč le + 0.20. Zadnji koeficijent je veliko bližji 0 (popolna diskordanca) kakor + 1 (popolna konkordanca). Vsled tega lahko rečemo, da v splošnem ni skorai nobene zveze med mezdo in starostjo ženskih zavarovancev. Tudi pri moških je ta zveza v splošnem zelo rahla. Ti nizki korelacijski koeficijenti nikakor ne dajejo povoda za splošno sodbo, ki jo izvaja avtor besedila, češ, da »starejši delavec povprečno več zasluži kakor mlajši«. Še mani ustrezajo dejanski izpremembi mezde z izpremembo starosti avtorjeve regresijske enačbe po katerih »se povprečna dnevna zavarovana mezda poviša za vsako leto starosti pri moških za Din 0.42 in pri ženskah za Din 0.17«. Že en pogled na sliko nam kaže, kako malo se ujema regresijska premica s faktično krivuljo mezde posameznih starostnih skupin««.

Merilo za medsebojno odvisnost dveh »slučajnih variabel«, n. pr. starosti in mezde ni korelacijski koeficijent, temveč korelacijsko razmerje (Korrelationsverhältnis), Mean square Contingency itd. Korelacijski koeficijent se sme vporabljati kot merilo odvisnosti samo tedaj, kadar je enak korelacijskemu razmerju, t. j. ako je regresija linearna. V drugih slučajih je korelacijski koeficijent samo aproksimacija, ki vedno podcenjuje pravo veličino odvisnosti. V predmetnem slučaju je regresija tako komplicirana, da bi se morala, strogo vzeto, uporabiti najmanj kubična parabola mesto premice, kar se je pa vsled ogromnega računskega dela opustilo. Glavni namen avtorja je bil, pokazati, da se delavske plače niso zboljšale kljub naraščaniu zavarovane mezde — kolikor je ta dokaz v danih razmerah sploh mogoč. Kot postranski namen je pa hotel perlustrirati metodo takih ugotavljanj. Korelacijski koeficijent se je izbral zlasti za to, ker ga je mogoče nazorno predočiti (kot veličino kota med obema regresijskima premicama), dočim je korelacijsko razmerje kljub svoji prednosti pred korelacijskim koeficijentom preveč abstrakten pojem, katerega ni mogoče napraviti elementarno nazornim. Vse trditve v besedilu veljajo torej samo z veliko približnostjo in povprečnostjo.

Glede slike št. 9.: »Zloraba bolezenskih podpor po zavarovancih«, trdi kritik:

»»Možno je namreč, da slabše plačani delavci težje izhajajo z dvetretjinsko podporo in to omejuje število njihovih prijavljenih obolenj««.

Bolezen je vezana z nezmožnostjo za delo. Ako je delavec res nezmožen za delo in tako navezan na podporo OUZD-a, potem je skoro neverjetno, da ne bi prijavil svoje bolezni, tudi ako je podpora nizka, n. pr. Din 1.— na dan. Nizke pod-

Digitized by Google

I. Prilog k članku: Matematična obdelava statističnih podatkov OUZD v Ljubljani.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Kretanje zavarovanih delavcev

z ozirom na sezijsko, konjukturno, slučajno in stalno zaposlitev.

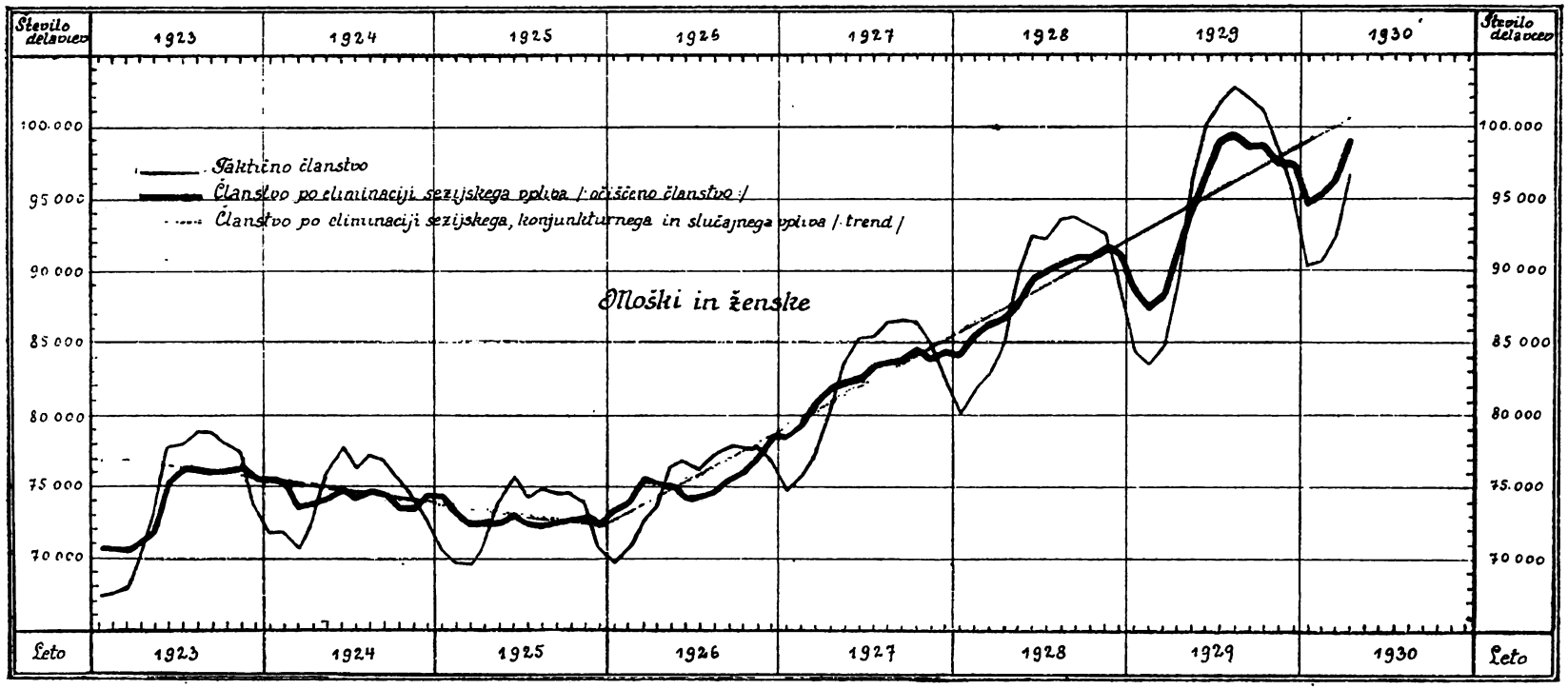

Digitized by Google

Sezijski indeksi zavarovanih delavcev.

(Sezijski indeks pomeni odstotno povečanje oziroma zmanjšanje članstva vsled prijav oziroma odjav sezijskih delavcev.)

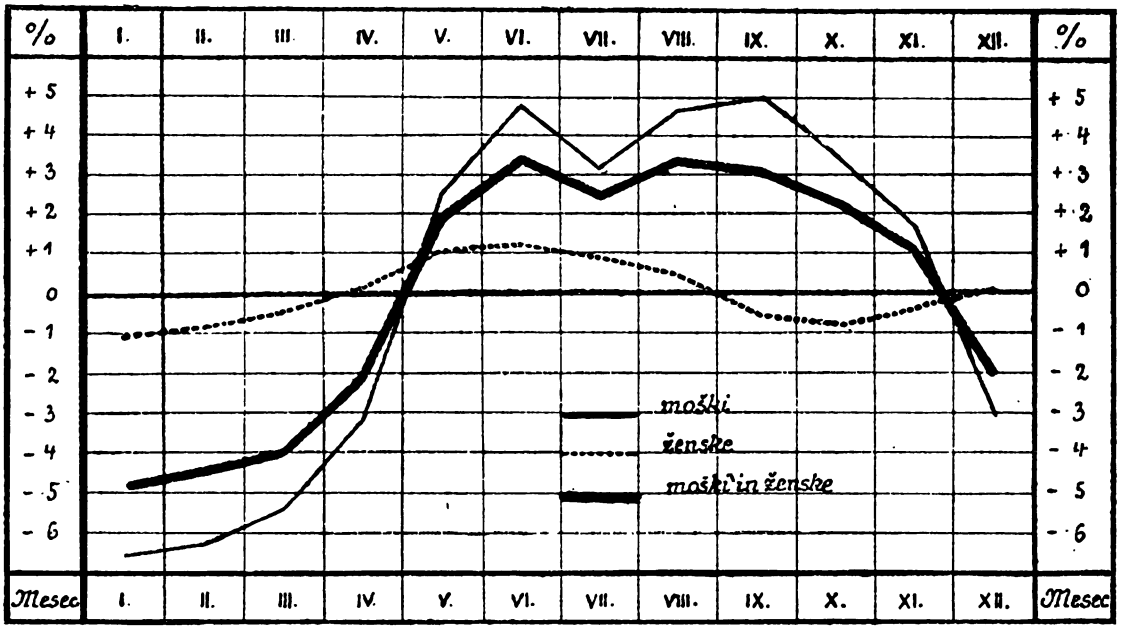

Ako nadomestimo sezijske delavce z odgovarjajočim številom stalnih delavcev, dobimo takozvano »očiščeno članstvo«, katero vsebuje razen stalnih delavcev še konjunkturne in slučajno zaposlene delavce. Ako nadalje nadomestimo še konjunkturne in slučajne delavce z odgovarjajočim številom stalnih delavcev dobimo takozvani »trend«, kateri označuje splošni (sekularni) razvoj narodno-gospodarske delavnosti.

V dobi inflacije je gospodarska delavnost polagoma padala. Kmalu po stabilizaciji dinarja (izvedeni v avgustu leta 1925) je začela gospodarska delavnost rapidno naraščati ter narašča še danes z isto intenzivnostjo. Stabilizacija naše valute je povzročila poleg tega tudi regularno konjunkturno valovanje, katerega preje ni bilo. Konjunkturni val (ciklus) je bil zelo izrazit v letu 1926 ter se je nato polagoma absorbiral. Ostra zima v začetku leta 1929 je povzročila zopet novo še močnejše konjunkturno valovanje, katero se je pa dosedaj tudi že nekoliko ublažilo.

Vsak narodno-gospodarski pretresljaj povzroči valovanje članstva OUZD-a. Statistika članov OUZD-a je torej zelo precizen in občutljiv »gospodarski barometer«, kateri omogoča ne samo pravilno **diagnozo**, ampak tudi zanesljivo **prognozo (napoved!)** našega delavnega trga.

Digitized by Google

pore pa po vsej verjetnosti ne dajejo povoda za simuliranje bolezni, ker ne dobi bolnik eksistenčnega minima.

Simulacija nosečnosti ni mogoča. Vsled tega se vrši izrabljevanje bolniških podpor od strani porodnic na ta način, da članice štiri tedne pred začetkom pravice do podpor zvišajo sporazumno s svojim delodajalcem mezdni razred in tako dobe znatno višje podpore. Noseče ženske, ki niso članice OUZD-a, se lahko sporazumno s podjetnikom formalno prijavijo v zavaravanje tri mesece pred porodom v primerno visokem mezdnem razredu. To je vedno mogoče vsled kratke dobe čakanja. Statistika trajanja članstva pred porodom in statistika povišanja mezdnih razredov pred porodom govori za to, da povprečna kvaliteta dela porodnic ni višja od kvalitete dela ostalih članic.

Vseh načinov izrabljanja ni bilo mogoče v kratkem tekstu navesti in vsled tega se je omejil avtor samo na nekatere, ki so se mu zdeli najbolj važni.

Ostale slike OUZD-a so pretežno zavarovalno-matematične vrste in tako kritik ni o njih pripomnil posebnih pomislekov ali opazk.

S kritiko g. prof. dr. Bilimoviča so si problemi in rezultati našega socijalnega zavarovanja prvič v Jugoslaviji utrli pot do najvišjega kulturnega in znanstvenega foruma — do vseučilišča. Nadalina neprecenljiva zasluga g. prof. dr. Bilimoviča je, da je blagovolil pristati k sodelovanju pri bodočih publikacijah OUZD-a, katere bodo na ta način dobile največjo znanstveno vrednost. Iz teh vzrokov dolguje OUZD v Ljubljani g. prof. dr. Bilimoviču svoje polno priznanje in zahvalo, a avtor še posebej.

Đ. GRČEVIĆ:

RACIONALNA KARTOTEKA DOMAĆINSTVA

Princip, da bi se postigao maksimum efekta sa minimumom uloženih sretstava, postao je u današnjici izvorom, koji se moćno izlijeva u sve oblasti društvenoga života i koji probija put i k administraciji radničkog osiguranja. Riječ je o naučnom organizovanju posla, o primjeni racionalizacije u području radničkog osiguranja. Opći pregled o tendenciji racionalizacije, da obuhvati ne samo proizvodnju, trgovinu i bankarstvo, već i javnu administraciju kao i opći pregled racionalnih pokušaja u području socijalnog osiguranja, dao sam u članku otštampanom u 10. broju »Socijalne Misli« iz prošle godine pod natpisom »Ekonomizacija u radničkom osiguranju«. Na ovome mjestu radi boljeg razumijevanja dodajem, da su glavne konture racionalizacije u području socijalnog osiguranja troje. Prvo je i najvažnije racionalizacija važećih pravnih propisa t. j. njihova izmjena provađana sa stanovišta, da bi omogućivala njihovo najracionalnije sprovođenje. Drugo je racionalizacija lična, ako se pod tim ne misli isključivo smanjivanje upravnih troškova već detaljno izvršivanje rada, povjerenog pojedinim namještenicima sa stanovišta njegove najveće preciznosti i jednovremeno najveće brzine. I najzad treće racionalizacija tehnička — o jednom njenom detalju riječ je u ovom članku — koja je u tom, da se iskonstruišu i iskoriste sva korisna pomoćna tehnička sretstva u cilju pojednostavljenja posla.

Kome je poznat unutrašnji mehanizam naših Okružnih ureda, taj zna koliko je tamo potrebno raditi, da bi se recimo jedna jedincata prijava radnika na osiguranje valjano evidentirala. Tu dolazi najprije provađanje prijave u osobni list. Svi Okružni uredi naime dužni su da vode svakog osiguranika individualno po njegovom prezimenu i da prate tečaj njegovog osiguranja po danima. Iza toga treba opet prema prijavnici ustanoviti na drugom mjestu, da li je poslodavac, koji je prijavnicu podnio, uvršten u kataster poslodavaca. Kad je i to gotovo, onda se prijavnica sprovodi u očevidnik poslodavaca radi propisivanja prinosa, pa odatle prelazi u ruke namještenika, koji radi na statistici. Koliki put izvrši u uredima jedna prijavnica radnika na osiguranje! Da pri tom provađanju prijavnica na raznim mjestima sve i kraj najveće pažnje može doći do diferencija, koje se teško otkrivaju, razumije se samo po sebi. Dalje se na istim mjestima mora

Digitized by Google

evidentirati i svaka prijava o promjeni plate namještenika, kao i svaka odjava o istupu namještenika iz posla. Osim toga bolest svakog namještenika vodi se u posebnom statističkom listu i odatle se prenosi u osobni list namještenika, da se zna, šta mu se dalo i dokle mu se može davati. Bolest se evidentira još i u očevidniku poslodavca, jer se za vrijeme bolesti radnika poslodavcu ne propisuje prinos. Moramo napomenuti, da Okružnim uredima ne zadaje samo mnogo raznovrsnog posla svaka prijava, odjava, promjena plate, svako oboljenje i ozdravljenje namještenika, već da se kod njih mora osobito pažljivo evidentirati propis i naplata prinosa. Kod Okružnih ureda svaki se poslodavac vodi ne samo u katastru i očevidniku poslodavaca, već i u knjigama tekućih računa poslodavaca, i u te se knjige svakog mjeseca za svakog poslodavca napose unosi propis i naplata prinosa. Ima kod Okružnih ureda i brojnih drugih evidencija o regresima, eksekutivnoj naplati prinosa, o nesrećnim slučajevima i t. d. i t. d. Svi ovi raznovrsni i opetovani poslovi, koji se ne mogu i ne smiju mimoići, iziskuju intenzivan rad brojnih namještenika. Tehnička racionalizacija ne smije da izostavi ni jedan od gore spomenutih poslova, ali može i smije da skupi što je moguće najviše tih poslova na jednom mjestu, i da ih uprosti. U administraciji socijalnog osiguranja u tome i leži zapravo suština tehničke racionalizacije, a u tom su i uštede. Dakako da svaki racionalni pokušaj uprošćenja administracije sa shodnom diobom i koncentracijom rada mora biti prethodno detaljno prostudiran i odobren sa strane Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Za razumijevanje same stvari, držim, da su praktični primjeri bolji od teorije i zato sam preduzeo, da prikažem na ovom mjestu tehničku ekonomizaciju kod domaćinstva, onako kako ju je početkom ove godine uveo s odobrenjem i uz izvjesne direktive Središnjeg ureda za osiguranje radnika beogradski Okružni ured.

Beogradski Okružni ured, kao ured koji se nalazi u našoj najvećoj varoši i prestolnici, ima najveći broj domaćinstava u svome sjedištu, po prilici oko 6.000. Svako domaćinstvo prijavljuje na osiguranje obično po jednu ili dvije služavke. Po dosadašnjim propisima morao je beogradski ured voditi i za domaćinstva: očevidnik poslodavaca, u koji se unosi posluga i sve promjene i podaci o njoj, pa osobni list služavke, u koji se unose svi podaci o namještenju i bolovanju i najzad osobni list poslodavca, u koji se unose promjene i podaci o njemu. Propis prinosa za domaćinstva vršio se iz očevidnika. Dostavu i naplatu svih 6.000 platežnih naloga vršio je beogradski ured po svojim inkasantima, a knjiženje propisanih prinosa obavljao je, kao i sve drugo, na isti način kao i za velika preduzeća, industriju, zanatstvo i t. d. Jednom riječi jedno domaćinstvo, jedan poslodavac služavke, bez obzira na mali prinos koji se od njega naplaćuje, zadavao je uredu ogroman posao. Da bi bar taj posao uprostio, došao je beogradski ured na misao racionalne kartoteke domaćinstva. Mogućnost za uvođenje ove kartoteke dao mu je Središnji ured za osiguranje radnika tim, što je raznim okružnicama iz prošle godine odredio, da domaćinstva sačinjavaju zasebnu grupu poslodavaca, da su sve služavke na područjima pojedinih Okružnih ureda uvrštene u jedan isti nadnični razred, i najzad, da se prinosi za služavke propisuju za sve mjesece bez razlike sa 30 dana, odnosno sa onoliko dana, koliko je služavka bila uposlena. I nova tablica opasnosti odnosno okružnica o uvođenju nove tablice u život, uvrstivši sva domaćinstva u jedan isti razred opasnosti (IV.) sa istim procentom opasnosti (9.), omogućila je ovdje dalekosežnu tehničku racionalizaciju.

Polazeći sa pretpostavke, da su u samom Beogradu sve služavke, bez obzira na veličinu plate, uvrštene u V. nadnični razred, da je prinos za njih jednoobrazan, i da za domaćinstva i onako mora voditi posebnu evidenciju, došao je beogradski ured na zamisao, da u evidenciji svoga domaćinstva sabere u jedno očevidnike, kartoteku i tekuće račune poslodavaca, i da štampa posebne formulare za platežne naloge domaćinstava. Osobni list poslodavca, očevidnik i tekući račun po sistemu kartoteke jednostavno je združio u »poslovni list«. Prvi dio toga »poslovnog lista« sadrži sve podatke osobnog lista poslodavca t. j. konto broj, prezime i ime poslodavca, njegovo zvanje i stan. Drugi dio »poslovnog lista« sadrži sve što i očevidnik t. j. prezime i ime namještenika (posluge), godinu rođenja, dan stupanja u posao, dan stigle prijave, dan istupa iz posla, dan stigle odjave, bolovanje i napomenu. Ovaj dio zauzima

Digitized by Google

najveći prostor na »poslovnom listu«, punih 20 vodoravnih rubrika sa svim prednjim podacima radi moguće fluktuacije više službavki kod jednog te istog poslodavca. I najzad treći dio »poslovnog lista« udešen je za evidenciju propisa i uplate prinosa. Ovaj dio izgleda ovako:

Mjeseci		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Godina 1931.	propis												
	uplata												

Kako se iz ove tabele vidi iz platežnih se naloga svakog mjeseca prilikom propisa prinosa provađa zaduženje u gornjoj rubrici propis, dok se u donjoj rubrici provađa uplata onda, kada je izvršena. Svi ovi »poslovni listovi«, sva kartoteka domaćinstva, smještena je u jedan veliki sto. »Poslovni listovi« imaju na gornjoj ivici jednolične prelomljene crte V, koje kad se na izvjesnom mjestu izrežu makazama odgovaraju jednom početnom slovu prezimena poslodavca. Svi izresci jednog slova u skupu sačinjavaju jedan neprekinuti kanal, koji onemogućuje zaturenje »poslovnih listova« među raznim početnim slovima. Na cjelokupnoj evidenciji domaćinstva rade oko 4 namještenika. Oni za nove poslodavce otvaraju nove »poslovne listove«, određuju konto brojeve, sprovode prijave i odjave kao i bolovanje službavke u drugom dijelu »poslovnog lista« i najzad propisuju i knjiže prinos. Dakle je ova evidencija koncentriranjem poslova na jednom mjestu znatno uprošćena i pojednostavljena.

Da vidimo kako se kod ove kartoteke radi. Počet ćemo sa prinosom. Beogradski ured, da bi oslobodio svoje inkasante velikog broja platežnih naloga za domaćinstva, a u cilju da se oni posvete naplati i uručenju ostalih platežnih naloga, došao je obzirom na dobro iskustvo sa čekovnom uplatom na zamisao, da domaćinstvima šalje platežne naloge poštom zajedno sa čekovnom uplatnicom. Pri tom došao je i na ovu sretnu zamisao, da zamoli poštansku štedionicu ne bi li mu mogla štampati u jednom i svoju uplatnicu i njegov platežni nalog. Poštanska štedionica, koja je opetovano pokazala, da ima veliko razumijevanje za tehničku racionalizaciju uopće, a za racionalizaciju u radničkom osiguranju napose (dokaz štampanje teksta isplatnih uslova na čeku sarajevskog Okružnog ureda), to je i dozvolila. I tako beogradski ured za domaćinstva ima posebne čekovne uplatnice, koje su ukoričene i imaju na obratnoj strani priznanice slijedeći tekst platežnog naloga:

»Platežni nalog
konto broj... mjesec propisa... za namještenicu (..... jednu ili dvije). Rok žalbe protiv ovog naloga osam dana od prijema. Prinos za nesrećni slučaj računat je prema novom postotku opasnosti 9. Uplata u roku od osam dana po dospjelosti prinosa, u protivnom izvršiće se eksekutivno. Datum i otštampan faksimilom potpis upravnika«.

Propisivači kod domaćinstva okreću jedan po jedan »poslovni list« i propisuju prinos u, nazovimo ga tako, »čekovnom nalogu«. Ispune što je potrebno u platežnom nalogu, a iznos prinosa stavljaju u sredinu čekovne uplatnice u izvještaj vlasniku čekovnog računa. Na obratnoj strani izvještaja vlasniku čekovnog računa u rubrici pismena saopštenja stavljaju podatke, koji su im potrebni radi knjiženja, t. j. mjesec propisa i konto broj poslodavca. Priznanicu za naplaćeni prinos uopće ne pišu, pošto poslodavac dobiva i onako o plaćenom iznosu prinosa priznanicu od pošte. Prilikom istavljanja čeka propisivači odmah provedu zaduženja u trećem dijelu »poslovnog lista« u rubrici propis. Iznosi ovako ispunjenih »čekovnih naloga« uvode se u zaseban popis, koji se radi mašinom tako, da se mjesečno zna tačno, koliko iznosi ukupan propis za domaćinstvo. Iz ovoga popisa unosi se sumarno u iskaz II/A podjela prinosa po granama, što se lako može izračunati i za što se čak mogu izraditi stalne tabele, jer domaćinstva imaju isti

Digitized by Google

postotak opasnosti. U tekućem računu poslodavaca domaćinstva se uopće pojedinačno ne vode, već je otvoren sumaran račun domaćinstva u kojem se svakoga mjeseca izvršuju zaduženja u jednoj sumi. Kad je sve ovo svršeno propisivači kuvertiraju (kuverte se ne smiju zaljepiti) »čekovne naloge« i predaju ih pošti na dostavu. Pošto »čekovni nalozi« imaju značaj poštanskih tiskovina, to ih pošta i u lokalnom saobraćaju, u kojem Okružni uredi ne uživaju oprosta od poštarine, otprema uz sniženu taksu t. j. na svaku ovu kuvertu potrebno je nalijepiti samo marku od 25 para.

Beogradski ured za poslove domaćinstva ima kod poštanske štedionice otvoren zasebni čekovni račun i postizava time, da mu već samo stanje uplata te vrsti prinosa služi za sumarno oduživanje u tekućem računu domaćinstva i da mu sam iskaz poštanske štedionice, kojega prima svakog dana sa izvještajima čeka vlasniku računa, zamjenjuje iskaz 1/A. Vrši u računu domaćinstva oduženja po istom principu kao i zaduženja, t. j. izračunava podjelu prinosa po granama. Kad se izvrše oduženja u računu domaćinstva namještenici dobiju izvještaj čeka vlasniku čekovnog računa i iz tih izvještaja provode u trećem dijelu »poslovnog lista« knjiženja uplate prinosa.

Kod propisa prinosa vide li propisivači, da je koje domaćinstvo sa plaćanjem prinosa u zaostatku kroz dva tri mjeseca, to onda takvom domaćinstvu ne istavljaju više »čekovnog naloga« već redovni platežni nalog, kojega dostavlja domaćinstvu inkasant na dostavnicu. Iz ovog platežnog naloga unose se u popis za iskaz II/A samo oni prinosi, koji već nisu uneseni. Ovi se platežni nalozi pišu u duplikatu i drže radi eventualne eksekutivne naplate u posebnoj evidenciji.

Ovo je ukratko sav rad na racionalnoj evidenciji domaćinstva kod beogradskog Okružnog ureda, s kojim je posao znatno uprošćen i pojednostavljen. Ova racionalna evidencija sabire u jedno, u tom je uprošćenje, i u jednim rukama, u tom je preciznost posla, sve evidencije, osim osobnih listova. Osobne listove služavka u onoj formi i sa svim podacima, koji su propisani, vodi i beogradski Okružni ured.

Uštede, koje se postizavaju sa racionalnom evidencijom domaćinstva jesu ove:

Otpada pisanje platežnih naloga uvođenjem prostog »čekovnog naloga«.

Otpada uvođenje 6000 »čekovnih naloga« u iskaze II/A i 1/A (za prvi se pravi samo popis, a drugi izraduje sama poštanska štedionica).

Otpada vođenje tekućih računa za svako domaćinstvo ponaosob.

I najzad inkasanti se oslabadaju dostave i inkasa velikog broja platežnih naloga. Ovdje se mora napomenuti, da uredski inkasanti imaju najviše kubure sa platežnim nalozima domaćinstva, jer kad dođu da ih dostave i naplate, nema kod kuće poslodavca. Više puta ne nađu ni supruge poslodavca radi uručenja (o naplati kad je supruga i kod kuće nema ni govora) naloga, a služavci se opet platežni nalog ne može ostaviti.

Međutim kraj sve jednostavnosti i preciznosti isplati se samo onim okružnim uredima, koji imaju u svome sjedištu prijavljenih bar hiljadu domaćinstava, da uvedu kod sebe racionalnu kartoteku domaćinstva, jer i ova, kao i svaka druga kartoteka stoji priličnu sumu novaca, a ima i svojih rđavih strana.

Beogradski Okružni ured uspio je, da tehnički prilično racionalizuje poslove domaćinstva. Njegova racionalna evidencija obuhvaća sve poslove osim poslova katastra namještenika. Razmišljajući o tehničkoj racionalizaciji domaćinstva čini mi se, da bi ona mogla ići još i dalje, i da bi bilo čak moguće, da se u njoj sabere i propis i knjiženje prinosa sa vođenjem evidencije članova. Središnji ured za osiguranje radnika oficijelno nije došao u položaj, da se izjasni o ovoj najširoj racionalizaciji, ali po mome mišljenju svi racionalni projekti u ovom pravcu mogli bi biti poučni u mnogom pogledu. Zato ću biti slobodan, da pri kraju u kratko naznačim, kako zamišljam daljnju racionalizaciju kod domaćinstva. Poslovni list, mislim, trebalo bi izraditi u formi koverta (»koverta-list«), čija bi jedna strana bila od tvrdog kartona (radi ulaganja), a druga od čvrstog papira. Sama koverta unutra bila bi razdijeljena u dva dijela i mogla bi se sa dvjema zaviračima od lima da zatvori u oba dijela. Na prednjem dijelu koverte na čvrstom papiru unosili bi se podatci o propisu i knjiženju prinosa (3. dio »poslovnog lista«). Namjesto drugog dijela »poslovnog lista«, koji zamjenjuje očevidnik poslodavca, ulagali bi se u koverte osobni listovi služavka u preštradak do tvrdog

Digitized by Google

kartona. Pošto kod svakog domaćinstva ima jedna ili dvije služavke, to bi naročito udešeni osobni listovi služavka služili i kao članski katastar i očevidnik poslodavca. S time bi racionalna evidencija domaćinstva obuhvatila i katastar članova.

Prednost ovako uprošćenog katastra počivala bi u tom, da bi se na jednom mjestu vodili i osobni listovi članova i da bi kod promjene namještenja osobni list mogao prelaziti od jednog poslodavca k drugome i obuhvatiti tako podatke o tečaju osiguranja kod različitih domaćinstva. Mrtvi osobni listovi morali bi se držati složeni azbučnim redom u zasebnoj evidenciji i prema potrebi, kad služavka stupi ponovo u posao ulagali bi se u odgovarajuće »koverte listove«. Kod svakog vađenja osobnog lista iz »koverte lista« morao bi se osobni list prepisati na običnom papiru, ne na kartonu, i uložiti u dio koverte okrenut prema strani od čvrstog papira radi eventualnih žalba poslodavaca protiv propisa prinosa. Sav ostali posao s domaćinstvima bio bi isti kako ga zamišlja i beogradski Okružni ured.

Opisana kartoteka domaćinstva uvodi nas u suštinu tehničke racionalizacije u administraciji radničkog osiguranja i prestavlja jedan njen detalj, koji je ostvaren kod beogradskog Okružnog ureda. Mi smo razmotrili i preduslove, koji su omogućili ovu racionalizaciju. Moramo ovdje dodati, da dalekosežna racionalizaciia u administraciji socijalnog osiguranja ipak nije moguća bez izmjene današnjih važećih zakonskih propisa. Nacrt novog zakona o socijalnom osiguranju vodio je računa i o tehničkoj novelizaciji. Ovaj nacrt se danas u novinama i časopisima podvrgava kritici sa stanovišta političkih nazora i traženja, dok se sa stanovišta omogućenja racionalnog poslovanja na nj ne osvrće nitko, premda je i to vrlo važno i za radnike i poslodavce. Namještenici socijalnog osiguranja po mome mišljenju u prvom bi redu trebali da se osvrnu na ovaj projekt zakona sa stanovišta racionalizacije odnosno sa stanovišta uprošćenja posla.

Na kraju da primjetimo još jedno. Racionalizacija ima i tamnu stranu, koja počiva u tom, da svako pojednostavljenje posla znači redukciju namještenika u racionalizovanom poslu (n .pr. u proizvodnji, trgovini i bankarstvu.) Tih mračnih strana racionalizacije ne treba se bojati u oblasti socijalnog osiguranja. Jer pođe li za rukom novom zakonu o socijalnom osiguranju, da uštedi na broju namještenika, koji su potrebni kod vođenja katastra, propisivanja i naplate prinosa, to će se sav taj pretičak namještenika zaposliti u novoj grani osiguranja, u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt. A pri tom će se postići ipak znatna ušteda, jer bi se u novoj grani osiguranja i onako morali zaposliti novi namještenici. Ako naše socijalno osiguranje sa što manjim sretstvima bude pružalo relativno što najviše, imat će od toga koristi — o tom će se sa mnom bez sumnje složiti svatko — samo zainteresovani radnici i poslodavci.

DR. EDO DEUTSCH:

PLOSNATA NOGA U SOCIJALNOM OSIGURANJU

Već smo u više navrata i u ovom časopisu i u stručnim listovima prikazali, koliku socijalnu i ekonomsku važnost pretstavljaju bolesti organa za gibanje. Treba samo, da predočimo brojke, koje prikazuju, koju ulogu igra medju socijalnim bolestima na pr. reumatizam zglobova, pa ćemo jasno viditi, koliku narodnu snagu uništavaju i koliki dio narodnoga imetka progutaju takve bolesti. Od 15.000 osoba, koje uživaju stalnu rentu u švedskom socijalnom osiguranju, oko 1500 ljudi boluje na kroničnom reumatizmu zglobova, dakle 10% svih rentnika. Prema saopćenju engleskog ministarstva za narodno zdravlje dobiva jedna šestina svih pogonskih invalida rentu zbog reumatizma, te je zbog toga engleska industrija izgubila samo g. 1922. tri milijuna radnih nedjelja, a osiguravajuća društva isplatila su iste godine radi iste bolesti dva milijuna furti šterlinga otštete.

Iz ovih podataka — a mogli bi produžiti još u nedogled — jasno vidimo, koliki teret može nametnuti samo jedna

Digitized by Google

jedina bolest socijalnom osiguranju i narodnom gospodarstvu uopće.

Jedna od najčešćih bolesti organa za gibanje, ako pregledamo zapiske ortopedske ambulante okružnog ureda u Zagrebu iz zadnjih godina jeste plosnata noga. Ona pogadja sve slojeve pučanstva i pojavljuje se u svakoj dobi života. Dijete može se roditi sa plosnatom nogom, mladić će ju dobiti u teškom zanatu, ako mu tjelesna konstrukcija nije dorasla zadaći, koju mora obavljati, mlada žena dobit će ju u trudnoći, a starac trpit će od nje uslijed popuštanja tonusa mišićja i slabosti kostiju.

Naročito iza rata opažamo nagao porast broja pacijenata sa plosnatom nogom i to osobito kod djece i kod pučanstva velikih gradova.

Kod djece porasao je broj plosnatih noga u onoj mjeri, u kojoj se iza rata, a naravno već i za vrijeme rata uslijed loših općenitih higijenskih prilika povećao i broj rahitičkih oboljenja. Kod gradskog pučanstva djeluje na razvitak plosnate noge način rada, nadalje loše higijenske prilike, a u vezi s ovim razlozima naročito nošenje loše obuće.

O rasprostranjenosti plosnate noge objelodanjeno je u stručnoj literaturi više statistika, koje su veoma zanimive, jer nam pokazuju, da su razni slojevi pučanstva u različitoj mjeri pogodjeni od ovog deformiteta. Tako su god. 1923. pregledana školska djeca u Magdeburgu, i to učenici srednjih i pučkih škola, pa je ustanovljeno, da od 3360 dječaka izmedju 6. i 20. godine boluje 59.2% na plosnatoj nozi, a od 5214 pregledanih djevojaka izmedju 6. i 16. godine 60.6%. Zanimljivi su statistički podaci u tom predmetu, koje su objelodanili različiti autori prilikom pregledavanja vojnika. Bardenheuer našao je kod konjice 50% vojnika sa plosnatom nogom, a kod pješadije 21%! Looser pregledavao je god. 1903. novake švajcarske vojske, pa je našao, da preko 44% u vojsku primljenih mladića boluje na srednjem ili težem obliku plosnate noge. Njemački vojnički liječnik Schiernning ustanovio je, da 2.45% vojnih obvezanika nije primljeno u vojsku zbog ovog deformiteta.

Nije svrha ove radnje, da se opširno bavi sa klinikom i simptomatologijom plosnate noge, ali je za bolje razumjevanje predmeta potrebno, da istaknemo nekoje važnije momente, čije poznavanje će i laiku predočiti, da ovaj deformitet nije samo estetska grješka, nego ozbiljna, pod stanovitim prilikama i teška bolest, čije je suzbijanje i predusretanje od dalekosežne važnosti.

Normalna noga sagradjena je poput mosta na svodovima, koji u normalnim prilikama snašaju čitavu težinu tijela. Ako sa vlažnom nogom stanemo na zemlju, dobit ćemo karakterističan otisak stopala, koji je spreda širok, u sredini sve uži, a na peti opet širiji. To znači, da se ne otisne čitavo stopalo o tlo, već samo oni dijelovi, koji nisu presvodjeni. Prema Lorenzovoi teoriji imade normalna noga dva svoda: jedan se nalazi duž vanjskog ruba noge, a drugi duž unutrašnjeg. Obična t. zv. statička, plosnata noga (pes plano-valgus staticus) nastaje tako, da se vanjski svod stopala utisne, a vremenom se kosti, koje sačinjavaju unutarnji svod; pokliznu dolje sa vanjskog svoda. Načinimo li otisak plosnate noge, kako smo to gore opisali, onda vidimo, da se sredina otiska ispunjuje, i to u onoj mjeri, u kojoj je plosnata noga razvijena. U početku oboljenja gotovo nema razlike izmedju otiska zdravog i plosnatog stopala. U kasnijim stadijima se sredina otiska sve više proširuje, a kod sasvim razvijene i teške plosnate noge biva sredina otiska široka, a prednji i stražnji kraj uži. Takva plosnata noga nastaje redovito u dobi izmedju 13. i 20. godine kod ljudi, čiji organizam kako rekosmo nije dorasao onim zadaćama, koje su na njega stavljene. Ili je organizam odviše slab, a rad, koji ima obavljati normalan ili je pak organizam normalan, a na njega stavljeni zahtjevi su odviše veliki. Tako vidimo, da se razvije plosnata noga kod mladića, sa nježnim organizmom, koji naglo rastu, a čije je čitavo mišićje mlohavo, naročito, kada nakon istupa iz škole stupe u zanat, u kojem moraju mnogo stajati i hodati (na pr. pekari, konobari, trgovački naučnici i t. d.) Da odterete svoje noge od velikog napora, zauzimaju ovi mladi radnici takav stav, kod kojega ne nose teret tijela samo mišice, već i kosti i vezice izmedju pojedinih kostiju. Zato vidimo kod konobara, da hodaju sa raširenim donjim okrajinama i sa prama van uvrenim prstima nogu, da na taj način povećaju plohu, na kojoj stoje. Kod pučanstva velikih gradova dolazi k tome još i ta okolnost, da gradski čovjek hoda i stoji gotovo uvijek na ravnom tlu na parketima i asfaltu, na kojima se noga giba samo u

Digitized by Google

jednom smjeru, u smjeru dorzalne i plantarne fleksije, tako da mišice, koje bi obavljale druge kretnje zglobova, oslabe uslijed manje uporabe, a to su upravo one mišice, koje podržavaju svodove nogu, te time svodovi popuštaju. Naročito se to zbiva, kada je obuća slaba, a većinom kod žena, čija obuća nije u stanju da podupire nogu. (Ženska je obuća nažalost još više podvrgnuta modi, nego li muška, te ne možemo na ovom mjestu istaknuti sve one pogrješke ženske obuće, koje prouzrokuju ne samo plosnatu nogu, nego i daljnje deformitete noge i prstiju.)

Imade još i drugih načina, kako nastaje plosnata noga, na pr. uslijed kljenuti mišičja, uslijed rahitisa, uslijed nezgoda i t. d., no njihov broj gubi na važnosti pokrai onih, koje nastaju na gore opisani način iz statičkih razloga.

U početku prouzrokuje plosnata noga umornost, koja se osjeća isprva samo kod dužega stajanja ili hodanja, kasnije se umornost pretvara u bolnost stopala, pa potkoljenice, koljena, natkoljenice, pa čak i križa. Noge otiču preko dana, a do jutra opet splasnu. Svodovi nogu su u to vrijeme već spušteni, a u kasnijim stadijima pridružuju se k ovim simptomima još i daljnji deformiteti. Jedan od ovih deformiteta dobro je poznat iz pekarskog zanata, to je X-koljeno, genu valgum, kod kojega potkolienica sačinjava sa natkolienicom prama vani otvoreni kut. Taj se deformitet može razviti do takvog stepena, da hodanje postaje nemogućim, te ga treba otstraniti operacijom i dugotrajnim liječenjem. Osim ovoga mogu nastati manje vidljivi, ali ne manje bolni deformiteti koliko na malim zglobovima nogu, toliko i u koljenu i u kuku, pa čak i u križima. To je deformirajuća artritida zglobova, koja nastaje, jer se položaj kostiju u zglobovima uslijed plosnate noge promienio, pa se zglobovi moraju i anatomski prilagoditi novim prilikama. Uslijed toga nastaju na kostima isprva jedva vidljive naslage, koje kasnije postaju sve veće, te prouzrokuju smetnje u gibanju i često veoma jake boli.

Ovo su ukratko simptomi plosnate noge. Nije potrebno, da iznesemo potpunu simptomatologiju, te se nismo bavili ni sa pojedinim oblicima statičke plosnate noge, kao na primjer sa fiksiranim oblikom i sa ostalima. Već je ovaj prikaz dovoljan, da možemo predočiti, kolike muke može pretrpiti pojedinac od ovog oboljenja, a mi liječnici znademo, koliko je egzistencija uništila plosnata noga. Pomislimo samo, da jedan konobarski naučnik, koji je već tri ili četiri godine radio u svojem zanatu, odjednom nije dorasao zahtjevima, koji su na njega stavljeni, pa mora potražiti zvanje, u kojem ga neće smetati plosnata noga. Pred takve smo probleme stavljeni danomice! To je početak socijalnog problema plosnate noge. Za radničko osiguranje dolazi još k tome i pitanje radne sposobnosti pojedinca, jer uslijed plosnate noge nastaje često umanjenje radne sposobnosti, koje znade trajati i mjesecima, a za socijalnu medicinu nastaje problem predusrećivanje ove već socijalne bolesti.

Ako postavimo pitanje, koliki je broj ljudi, koji boluju na plosnatoj nozi, neće nam biti moguće da odgovorimo. Sve statistike, koje su dosada obielodanjene o ovom predmetu, dobivene su samo pregledavanjem jednog malog kruga ljudi, pojedinih socijalnih slojeva i t. d. Važne su brojke, koje su dobivene iz pregledbe djece (Magdeburg 1923.) u školama, jer se iz ovog broja može sa malom korekcijom zaključiti, na koliki broj odraslih čeka ovo često veoma teško oboljenje. Nismo spomenuli statistike, koje su obielodanjene iz nekojih klinika (H o f f a i drugi), jer nemaju nikakvu dokaznu vrijednost, pošto se u bolnicama liječe većinom najteži slučajevi, dok se najveći broj plosnatih noga liječi u ambulatorijima ili kod privatnih liječnika, a imade i takvih, koji se uopće ne liječe ili se liječe još i danas pod imenom raznih reumatizama i artritida.

Iz ovih razloga pregledali smo naše zapiske iz godine 1925. i 1926., kada smo pregledali veći broj učenika naučničkih škola u Zagrebu, a rezultate ovih istraživanja obielodanili djelomično u julu godine 1926. u »Liječničkom Vjesniku«, a koncem god. 1928. u »Deutsche Zeitschrift für orthopädische Chirurgie«. Našu statistiku preuzeo je i ponovno obielodanio G. M u s k a t godine 1928. u »Deutsche medizin. Wochenschrift«-u.

Neće biti bez interesa, da ove, na prvi pogled suhe brojke, ali brojke, iza kojih se sakriva toliki broj uništenih ili barem poremećenih egzistencija, ponovimo i pred širijom publikom, koja se interesira za socijalna pitanja.

God. 1925. i 1926. liječeno je u našem ambulatoriju ukupno 1748 pacijenata, od

Digitized by Google

toga 1056 muških i 692 ženska. Na plosnatoj nozi bolovalo je 548 t. j. 31.35%. Od ovog broja otpalo je na muškarce 291 (53.12% od pacijenata sa plosnatom nogom i 27.55% od ukupnog broja pacijenata), a na ženske 257 (46.88% od pacijenata sa plosnatom nogom i 37.14% od ukupnog broja pacijenata).

Ove brojke znače, da od 100 pregledanih muškaraca boluje na plosnatoj nozi 28, a od 100 pregledanih žena 37. Na 9 muškaraca sa plosnatom nogom dolazi 6 žena.

Što se tiče starosti pacijenata, otpada najveći broj oboljenja na razdoblje od 21. do 30. godine, t. j. 34.40%. Ali ako usporedimo broj oboljelih muškaraca sa brojem žena, vidimo, da je najveći broj muškaraca obolio između 16. i 20. godine: 94 muškaraca na 41 ženu, a između 21. i 30. godine 86 muškaraca na 102 žene. Po našem mišljenju je razlogom ovog razmjera taj, da muškarci mnogo prije stupe u teški zanat. Plosnata noga nastaje već u prvim godinama, iza što radnici stupe u zvanje, dok boli nastaju tek u kasnijim godinama (kod naučnika redovito koncem nauka). Ženske bolesnice većim dijelom su namještene u kućanstvu, te redovito stupe u zvanje oko 18. godine, pa kod njih nastaje ili se razvije plosnata noga tek u trećem deceniju. Zato ima više muškaraca sa plosnatom nogom između 16. i 20. godine, a više žena u trećem deceniju.

Najveći dio bolesnika sa plosnatom nogom otpada na namještenike u kućanstvu, a ovamo računamo i kućanice-obiteljske članove. Pregledali smo 362 takvih namještenika, među njima i jednoga kuhara, te smo pronašli, da na plosnatoj nozi boluje 184 183 žene i 1 muškarac. Dok dakle od 361 u kućanstvu namještene žene boluje na plosnatoj nozi 51%, dotle u isto vrijeme boluje na reumatičnoj poliartritidi samo 6.4%, a na raznim monartritidama bez plosnate noge 4.15%. Time bi bila oborena priča o reumatizmu kuharica i dokazano, da je prava bolest namještenika u kućanstvu — plosnata noga.

Na ostala zvanja otpadaju slijedeće brojke:

od 30 konobara boluje na plosnatoj nozi 21, t. j. 70.88%,

od 68 trgovačkih namještenika 38, t. j. 55.88%;

od 32 tipografa 16, t. j. 50%;

od 33 pekara 16, t. j. 48.48%;

od 45 činovnika 17, t. j. 37.77%;

od 120 radnika u metalnoj struci 42, t. j. 35%;

od 17 brijača 5, t. j. 29.41%;

74 krojača 22, t. j. 29.27%;

od 483 radnika bez kvalifikacije 129, t. j. 26.16%;

od 69 stolara 11, t. j. 15.94%.

Od 548 bolesnika sa plosnatom nogom bilo je potpuno nesposobnih za rad 100. Nesposobnost za rad trajala je poprečno 21 dan, dakle kod 100 radnika 2100 dana. U bolnicu upućeno je 18 bolesnika u svrhu operacije.

U naučničkim školama pregledali smo 1483 naučnika, od toga 1264 dječaka i 219 djevojaka. Ukupno smo našli plosnatu nogu kod 615, t. j. kod 41.47%. Od dječaka imalo je ovaj deformitet 42.64%, a od djevojaka 34.70%.

Naučnici polaze školu većinom kroz tri godine, jedan dio kroz četiri, a najmanji dio (tipografi) kroz dvije. Prilikom pregledavanja opazili smo, da relativni broj onih naučnika, koji boluju na plosnatoj nozi, od razreda do razreda raste. Dok ih je bilo u pripravnom razredu 42.22%, bilo je u prvom razredu 40.10%, u drugom 43.19%, a u trećem 50.65%. Izuzetak je samo u prvom razredu, dok je u ostalima bio jasan progres.

Pregledali smo naučnike iz preko 20 struka, pa nam se ovaj progres kod pojedinih struka pričinio još jasnijim. Navest ćemo samo važnije:

Kovinarska: I. razred 43.56%, II. r. 45.82%, III. r. 54.54%.

Stolarska: I. razr. 53.09%, II. r. 54.76%, III. r. 87.50%. U ovoj struci bilo je najviše jednostranih plosnatih nogu (lijevo), odnosno takvih, kod kojih je deformitet bio lijevo više razvijen, nego li desno. Razlog je taj, da je lijeva noga kod posla (blanjanje) više opterećena od desne.

Trgovačka: I. r. 34.96%, II. r. 41.57%, III. r. 44.73%.

Konobarska: I. r. 55%, II. r. 92.33%, III. r. 88.88%.

Grafička: II. r. 27.77%, III. r. 41.17%.

Kod struka, kod kojih se sjedi, nije bio progres tako rapidan, kao kod navedenih.

Digitized by Google

Značajno je i to, da gotovo 50% naučnika stupi u zvanje sa početnom ili već razvijenom plosnatom nogom.

Kako iz navedenih podataka vidimo, plosnata je noga toliko raširena medju gradskim pučanstvom, da ta činjenica mora ozbiljno zabrinuti sve faktore, koji treba da se bave s ovim deformitetom. Ako k tome još uzmemo naša iskustva iz ambulatorija, gdje danomice vidimo najteže oblike i ako računamo još i sa činjenicom, da će se sa sve većom industrijalizacijom, sa sve većim razvitkom gradova i broj bolesnika sa plosnatom nogom još povećati, neće nam se činiti pretjeranim, ako tvrdimo, da »plosnatu nogu treba ubrajati medju socijalne bolesti, te ju treba paralelno sa tuberkulozom, sifilisom i rakom suzbijati. Ovaj deformitet ugrožava tolike egzistencije, da se njegovo profilaktično suzbijanje u školi, u vojsci i u privrednom životu čini mnogo važnijim, nego li liječenje već razvijenog deformiteta. Sa profilaktičnim mjerama neće nam možda uspjeti, da spriječimo razvitak svih plosnatih noga, ali će nam sigurno uspjeti njihov broj znatno smanjiti.

U svrhu liječenja stoji nam na raspolaganje čitav niz ortopedskih mjera: po modelu izradjeni ulošci, masaža, kupke, ortopedske cipele, krvave i nekrvave operacije i t. d. Ali dok se s ovim mjerama može mnogo polučiti kod već razvijenog deformiteta, dotle smo na polju profilakse mnogo slabiji. Ni u naprednijim državama nijesu uvedene sve one ustanove, koje bi služile profilaksi pojedinih oboljenja, a najmanje je to učinjeno za ortopedske bolesti. No ono, što nije učinjeno, treba učiniti, jer je opasnost i odviše napadna. Zato ponavljamo, što smo već jednom napisali: 1. treba, da se uvede t. zv. varus-obuća, t. j. obuća, koja najbolje pogoduje normalnom obliku noge i koja sprječava razvitak deformiteta; 2. treba da se narod uputi na hodanje bosom nogom na tlu, koje je možda i neugodno za nogu, ali pogoduje razvitku muskulature noge (može se uspješno provesti u školama i u vojsci); 3. da se vojnički stav »mirno!« promjeni; 4. da se u školama uvede obligatna gimnastika, koja služi razvitku muskulature noge; 5. da se u školama uvede obligatno posavjetovanje prije stupanja u zanat, pri čemu bi i školski liječnik imao svoju riječ.

Iskustva, koja smo stekli kod naših pacijenata, a osobito pregledavanjem mladeži u školama, pokazala su nam, da su prva i zadnja tačka ovih zahtjeva najvažnije za uspješnu profilaksu.

U američkim je velikim gradovima briga za zdrave noge školske mladeži osobito velika. U njujorškim školama vode se za pojedinu djecu velike skrižaljke, u koje se uvede sve, što se tiče noge: kakav oblik imadu nokti, jesu li urašteni, da li su prsti ravni ili iskrivljeni, je li palac otekao, imade li bradavica ili kurjih očiju imade li drugih deformiteta, kakav je vanjski i unutrašnji svod stopala, je li unutarnji gležanj izbočen i t. d. Nadalje, kakve cipele nosi učenik? Da li duge ili kratke, široke ili uske, šiljaste ili okrugle, mekane ili tvrde, visoke ili niske, sa visokim ili niskim petama, sa širokima ili uskima i t. d. Američani imadu i posebne zavode i škole, u kojima sveučilišni profesori podučavaju liječenje nogu (podiatry). Time pobudjuju interes liječnika i široke publike za bolesti nogu, da se pravovremenom profilaksom sprječavaju kasnije tegobe. Zavodi nadalje istražuju i uzroke deformiteta nogu.

Naši su zahtjevi mnogo manji. No i s ovima mogli bi postići mnogo, mogli bi postići u prvom redu, da se toliko od plosnate noge ugroženih egzistencija spase za privredni život.

Digitized by Google

DR. IVAN ESIH:

PROJEKAT REORGANIZACIJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U POLJSKOJ NA PRINCIPU PRISILNE ŠTEDNJE

Problem racionalnog osiguranja fizičkih i intelektualnih radnika, koje bi obuhvatalo sve slučajeve osiguranja, jedno je od najvažnijih pitanja savremene socijalne politike. Svojom važnošću prekoračuje taj problem granice sistema socijalnih uredjaja i ustanova i veže se usko sa čitavim nizom drugih pitanja s područja moralnih i materijalnih dobara naroda. Ako je zdrav sistem osiguranja, onda je zdrava i radna klasa, koja sa zadovoljstvom i srećom gleda u svoju budućnost. Zdravi sistem osiguranja — to je uvjet za racionalni, mirni, uredjeni rad u produktivnim radionicama, to je fizičko i duševno zdravlje cjelokupnog društva. To imaju pred očima i poljski odgovorni faktori, kad raspravljaju o projektima reorganizacije socijalnog osiguranja. I vlada i svi zainteresirani krugovi učestvuju u diskusiji.

Novi ministar rada i socijalne skrbi dr. Stefan Hubicki izjavio je 28. prosinca 1930. godine uredniku poluslužbenog varšavskog lista »Gazete Poljske«, da će se pitanje osiguranja radnika za slučaj invaliditeta i starosti riješiti parlamentarnim putem. Samo organizacija socijalnog osiguranja propisat će se naredbom pretsjednika republike. Broj bolesničkih blagajna snizit će se na 60, jer je dosadašnje iskustvo pokazalo, da samo bolesničke blagajne sa preko 10.000 članova mogu snositi svoje financijske terete. Ujedinjenje malih blagajna u veće ustanove donijet će sigurno pozitivne rezultate. Koordinirat će se s jedne strane nadzorni rad Ministarstva rada i socijalne skrbi i državne službe zdravlja, a s druge strane djelovanje ustanova socijalnog osiguranja i teritorijalne samouprave u području liječenja, napose profilakse.

Ministar dr. Hubicki izjavio je o radu svog resora napokon ovo:

»Ministarstvo se bavi sada pripravnim radovima za prve reorganizacijske ustanove na području bolesničkog osiguranja. Taj će rad potrajati zacijelo nekoliko mjeseci, jer se obavlja veoma oprezno i savjesno, kako se ne bi poremetilo normalno funkcioniranje osiguranja. Poslije toga će se uvesti samoupravni faktori u te institucije, kojima sada upravljaju vladini komesari.

Uvjeren sam, da će vladina akcija pridonijeti ustaljenju unutrašnjih prilika u tim ustanovama«.

Neposredno poslije te ministrove izjave javio se zanimljiv projekat jedne od veoma uglednih poljskih gospodarskih ustanova.

Industrijsko-trgovačka komora u Sosnowcu izradila je obrazložen projekat za reorganizaciju socijalnog osiguranja na temelju prisilne štednje. Projekat, čija je glavna načela prihvatio kongres Saveza trgovačko-industrijskih komora u Lavovu, hoće da izmiri pozitivne strane sistema osiguranja (pokriće rizika) sa sistemom štednje, hoće da u širokim slojevima pobudi smisao skrbi i štednje, hoće da na taj način stvori domaći uštedjeni kapital, iz kojeg bi vukli korist radnici i čitava zemlja. Pitanje je samo, da li je taj projekat potpuno realan t. j. da li će poslije pokrića rizika za osiguranje ostati još dovoljne svote za svrhe čiste štednje. Na to pitanje moraju dati odgovor stručnjaci za socijalno osiguranje, koji su dužni da uzmu riječ u diskusiji o tom projektu.

Glavna načela tog projekta donio je Juljusz Braun u gospodarsko-financijskom dodatku krakowskog »Ilustrowanog Kurjera Codziennog« od 31. januara 1931. (br. 31. odnosno 5). Kako piše Juljusz Braun, poljski sistem socijalnog osiguranja nije još dozreo, nije izašao iz sfere pokušaja i eksperimenata. Tom pitanju valja posvetiti veliku pažnju osobito sada, jer je upravo sada odlučan momenat za daljnji razvitak dogadjaja na tom području.

Reforma sistema socijalnog osiguranja mora po naravi same stvari poći u dva pravca: na organizacijsko-upravnom području i na području samih temelja sistema osiguranja. U prvom dijelu, kojeg zovemo organizacijsko-administrativnim, važan je dogadjaj odluka pretsjednika re-

Digitized by Google

publike, koja govori o organizaciji i funkcioniranju institucija socijalnog osiguranja i koja stvara nove organizacijske oblike, koji imaju osigurati ispravnije djelovanje i koordiniranje rada. Prema brojnim informacijama u poljskoj štampi, Ministarstvo rada i socijalne skrbi izradjuje projekat t. zv. materijalnog pokrića radničkog osiguranja, koje ima počivati na tom, da bi bio ustanovljen jedinstven prinos za osiguranje (na pr. 12% ili 12,5%), koji bi obuhvatao gotovo sve grane osiguranja kao osiguranje za slučaj bolesti i slučajeve osiguranja za iznemoglost i starost, koje bi se uvelo na teritoriju čitave države.

Ne samo u vladinim krugovima, nego i u zastupničkim redovima, a u prvom redu u krilu gospodarskih organizacija vodi se živa diskusija o načelima, na kojima valja izgraditi poljski sistem socijalnog osiguranja. U toj diskusiji ističu se odluke lavovskog kongresa industrijsko-trgovačkih komora. Kongres se izjavio u duhu zaključka komore u Sosnowcu za reviziju sistema osiguranja uzevši u obzir t. zv. prisilnu štednju. Sistem, zasnovan na štednji, potpuno je prikladan za poljske prilike. Nema nikakve sumnje, da svako osiguranje daje redovno svakom osiguraniku znatno manje financijske rezultate, nego li bi se mogli postići davanjem iste svote, koju stoji osiguranje, na gomilanje ličnih ukamaćenih ušteda. Ako pak unatoč tomu prosperiraju osiguranja različite vrste, to se dešava samo zato, što s jedne strane zaštićuju osiguranika odnosno njegovu porodicu od rizika da ostane bez sretstava za slučaj smrti, bolesti ili preranog gubitka radne sposobnosti, a s druge strane počivaju na obavezi u privatnim osiguranjima — moralnoj, u socijalnim osiguranjima — zakonskoj, da se dio dohodaka odredi u svrhe budućeg osiguranja. Umjesto toga dobru stranu individualne štednje tvori njihov bolji financijski rezultat, a zle su pak strane — riziko u slučaju ranije nezgode, prije nego li se uloži dovoljan kapital, te nedostatak obaveze, da se jedan dio prihoda pohrani za budućnost.

U sistemu socijalnog osiguranja stvar je upravo obratna. Pozitivne su njegove karakteristike: osiguranje za svaku eventualnost i prisilno uplaćivanje. Negativna je karakteristika — gori financijski rezultat.

Postoji još čitav niz pozitivnih i negativnih karakteristika tog sistema, koje ulaze u područje t. zv. morala u osiguranju. Taj sistem izaziva potpuni gubitak smisla za opskrbu i život iz dana u dan. Pronaći sistem, koji bi ujedinio pozitivne karakteristike obaju gornjih sistema (štednje i osiguranja), a koji bi eliminirao negativne karakteristike, to je ideal, kojem se nastoje približiti autori koncepcije, koju ovdje prikazujemo. Ta koncepcija, približena idealu, počivala bi na ovom:

1. ona hoće da poluči što bolji financijski efekat;

2. da ukloni riziko, spojen s ranijim slučajem nezgode i

3. da izazove prisilnu štednju.

Da se jasnije prikaže to pitanje, iznijet ćemo primjer o bolesničkim pomoćima bolesničkih blagajna.

Kao što je poznato, bolesničke blagajne podjeljuju osiguranicima pomoć u dvostrukom obliku: liječničku pomoć i novčanu pomoć u obliku potpora, isplaćenih u doba bolesti. Prema novom projektu liječenje ostaje posvema u rukama bolesničkih blagajna, dok se akcija podjeljivanja novčanih pripomoći isključuje. Dosadašnji prinos bolesničke blagajne, koji sada iznosi teoretski 6,5%, a faktično 7,2%, prema poljskom projektu efektuiranja osiguranja ima iznositi 6%, dijeli se na dva dijela: dio odredjen na pokriće troškova liječničke pomoći i dio, odredjen za potporni fond (2.5%). Ta brojka odgovara po prilici sadašnjem odnosu izdataka. Dijelovi, odredjeni za potporni fond (2.5%) ne upućuju se prema rečenom projektu u bolesničku blagajnu nego se svakom osiguraniku otvara individualni konto za štednju (recimo kod Poštanske štedionice). Na taj bi način ulazili u prilog radnika periodički prinosi, koji bi narasli do nekoliko desetaka hiljada poljskih zloti.

Kako se vidi financijski je rezultat prilično, a bio bi i veći, kad bi se ta akcija ujedinila s drugim dijelovima osiguranja na pr. s osiguranjem za slučaj starosti.

Uzmimo, da se jedan radnik razboli. Danas uz sadašnji sistem socijalnog osiguranja nastoji radnik da osim liječničke pomoći dobije i novčanu pripomoć. Poznata je i razumljiva stvar, da postoji velik procenat simulacija. Radnik, kojemu se od plaće nepovratno oduzima prinos za osiguranje, želi da na neki način nadoknadi taj gubitak. To prouzrokuje mnogo nemilih pojava (preopterećenost liječnika i terećenje proračuna bolesničkih blagajna, neregularnost rada i sl.). U pro-

Digitized by Google

jektiranom sistemu toga nema: radnik, koji oboli, dobiva normalnu potpunu liječničku pomoć, koja je u većini slučajeva dovoljna i čini suvišnim svake daljnje izdatke. Ako radnik želi, može (pod administrativno - liječničkom kontrolom) podići odgovarajući iznos. Razumije se, da će to podići samo u slučaju potrebe, jer ne će rasipati sa svojom uštednjom.

Projektirani sistem će podići moral radnika, a u svakom slučaju popularizirat će ideju štednje. Pitanje administrativnih troškova, pitanje reasekuracije za slučaj, kad bi osiguranik trebao pomoć, prije nego se sabere potrebni kapital i sl. — sve je to riješeno u spomenutom projektu. Projekat predvidja i osiguranje za slučaj starosti i nesposobnosti za rad.

Prisilna štednja može se uvesti posebnim zakonom. Projekat predvidja dakle ujedinjenje sistema štednje sa sistemom osiguranja, pri čem gro prinosa ide u individualni uštedni konto, a dio pak, koji ima služiti za reasekuraciju — u opći fond za osiguranje. Tim se spajaju pozitivne karakteristike obaju sistema, a eliminiraju se negativne. Udružimo li u organizacijsku cjelinu pojedine dijelove tako shvaćenih štednja i osiguranja, dobivamo veoma ozbiljne financijske rezultate, jer donose radniku u starosti iznos od nekoliko desetaka hiljada poljskih zloti. Tim se projektom pokazuje put ne samo k individualnom poljepšanju života radničke porodice, nego se njim mogu postići socijalni i gospodarski rezultati, koji će biti od goleme važnosti za čitavu zemlju.

U najširim slojevima naroda učvrstit će se smisao skrbi i štednje, a uklonit će se potpuno zle strane osiguranja. Tim projektom nagomilao bi se golem kapital od nekoliko miljardi. Taj domaći kapital, stečen najzdravijim putem, mogao bi da u poljskim gospodarskim prilikama odigra odlučnu ulogu. Ta akcija morala bi se osloniti na Poljsku poštansku štedionicu, koja je najjača širiteljica ideje opće štednje i popularnih osiguranja (dobrovoljna osiguranja). Za novu akciju ne treba stvarati novih organizacijskih okvira, jer spomenuta štedionica raspolaže golemim organizatornim aparatom.

Koncepcija, koju smo gore iznijeli samo u lapidarnim konturama, izazvat će živu diskusiju, iz koje će se iskristalizirati novi, zdravi i domaći sistem socijalnog osiguranja i štednje u Poljskoj.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

POSLJEDICA ZA TRŽNOM RANOM.

(Nesrećni slučaj iz uredske prakse.)

Osig. član, radnik pri pilani, zadobio je ranu na granici medju srednjom i gornjom trećinom lijeve nadlaktice, a na nutarnjoj strani iste mjeseca augusta prošle godine. Poslije bolničkog liječenja od 33 dana imali smo slijedeći nalaz: zvijezdasta brazgotina na pomenutom mjestu, najduljim krakom od 5 cm. preko širine rečene nadlaktice. U sredini ima još granulacije, potrebno još ambulantno liječenje, 100% nespos., novi pregled do mjesec dana. Po minulom roku: dobro srasla brazgotina, kretnje gornje lijeve okrajnine bez smetnje, nema atrofije ni na nadlaktici, ni podlaktici 8% nesp. Nakon dvije sedmice rada pristupi član ponovnom pregledu, jer navodno ne može raditi uslijed otoka ruke, koji nastaje i opet nestaje. Lijeva ruka od ručnog zgloba počevši put prsta pokazuje mali otok, stisak je iste snažan, nema znakova udarca, jaki žulјevi na obim dlanima. Ordinarius učinio opasku na bol. iskaznici: član tvrdi, da ne može raditi! Komisijski pregled: ručni otok ima vjerojatno veze sa prerezanom muskulaturom bicepsa. Kako je u člana bila razgnojena rana, muskulatura se nije mogla šivati. Povreda žila i živaca uopšte nije bilo. Otok se ne može tumačiti nego kompresijom razrezane muskulature na krvnu žilu, osobito pri radu. Stanje bi se popravilo šivanjem bicepsa. Tim bi se omogućilo bolje kolanje krvi. Kako je član pregledan istog dana više puta i otok potpuno spao, a pregledanik izjavio i pismeno potvrdio, da se za sada neće podvrći operaciji, nego za jedan ili dva mjeseca, ako ne bude mogao raditi, to je otpušten osposobljen.

Dr. Marko Bibica.

PETNA MAMUZA (CALCANEUS-SPORN).

(Iz uredske prakse.)

Osigurani član Č. tuži se na bolove u lijevoj peti od dulje vremena, vrši svoj posao cio dan na nogama, te tvrdi da ne može raditi. Lijeva je peta in toto otečena, vrh nje se vidi mala, 3 cm. duga, pomična brazgotina. Otok ne ide dalje put hrbta noge. Iz anamneze saznajem 1926. god. prelom lijevog calcaneusa pri nogometu, a 1927. god. II-28 (iz skrižalike bolesti). Röntgen pokazuje dvije mamuze, po jednu na gornjem (dorsalnom), te na donjem (plantarnom) dijelu calcaneusa. Operacija nije indicirana, a bolesnik je i odbija. Vrućim oblozima, ležanjem uz svagdanju kontrolu član je osposobljen za tri sedmice.

Kontrola nije bila jednostavna, jer bolovi obično ne odgovaraju veličini mamuze. Sva je prilika, da bol nastaje uslijed upale sluznate kese, koja se nalazi iznad mamuze, a opet uslijed infekcije ili trauma. U našem je slučaju bilo oboje. Bol nastaje i tim, što mamuza probija meke dijelove. Liječenje neka je po mogućnosti uvijek konservativno. Noga valja da ima potporaču na poplatu, kolika je mamuza, tako da posljednja ne tiče nikako meke dijelove. U zdvojnim slučajevima operativno vadjenje mamuze i kese: režemo u obliku potkove, idemo dalje do mamuze, koju valja isklesati do sravnjenja s ostalim calcaneusovim dijelom, šavovi.

Dr. Marko Bibica.

HRONIČNA TROVANJA UGLJENIM KISIKOM.

(Iz uredske prakse.)

Naše se domaćice i kuharice često mjesecima tuže na bolove glave, slab tek, te sveopću umornost. Objektivno ne nalazimo nego upadnu blijedoću lica i vidljivih sluznica, modre kolobare oko očiju, neobično jaku osjetljivost, u težim pak slučajevima uz spomenuto i vrtoglavicu, podrigivanje i vraćanje hrane po nekada tako, da u glavnom najobičnije imamo pojave malokrvnosti i živčane slabosti. Često se uzalud protiv posljednjih borimo sa roborantia i injekcijama! D. d. W. br. 46/30 upozoruje, da gornjih pojava blijedoće i ostalog nestaje preko ljetnog odmora (dopusta), a mi smo duboko uvjereni, da je tomu pomogao oporavak! Tek nakon odulјeg vremena skrenemo pažnju štednjaku, a naročito njegovim pomičnim spojnim cijevima, koje ne ulaze točno jedna u drugu, te po tom se u redu ne spajaju. Bez sumnje je hronično trovanje ugljenim kisikom. Hemoglobin je malo smanjen ili ni malo. Profilaktično bi se mogle zabraniti pomične spojne cijevi kod gradnje štednjaka (šparherda).

Dr. Marko Bibica.

Digitized by Google

UMBILIKALNA HERNIJA.

(Iz uredske prakse.)

Osig. član S., redatelj privatnog doma, upućen je u bolnicu radi inkarcerirane umbilikalne hernije. Odmah je operisan i otpušten nakon mjesec dana ozdravljen sa preporukom oporavka za još mjesec i po dana. Kako je ured. ljekar opazio, da odmjereno vrijeme ne odgovara ni potrebi, a ni uobičajenim pravilima u uredu, s druge se strane član tužio, da ne može obavljati svoj posao, tako je upućen na komisijski pregled. Operaciona je rana ozdravila per primam, komisija osim toga konstatuje lijepo sraslu linearnu brazgotinu, nikakvih drugih pojava nema. Komisija se složila sa uredskim ljekarom ordinariusom, te obzirom na lak posao člana i na nalaz odobrila petnaest dana oporavka preko bolničkog liječenja, a za ovim rokom ga osposobila.

Parafinpelote nijesu uspjele kod ingvinalnih hernija, ali za to je to vrlo dobra metoda kod epigastričnih i umbilikalnih, ako nijesu veće od šljive. Pa i to se može samo preporučiti, kada se radikalna operacija bilo iz kojeg razloga ne može podnijeti. U naše doba najveće operacione tehnike i asepse zaista bismo se vrlo teško odlučili, da sipamo parafin u trbušnu šupljinu tim više, što uspjeh ne može da traje godinama.

Dr. Marko Bibica.

VARIJACIJE U TEŽINI KOD PLUĆNIH TUBERKULOZA.

M. Canssimon priopćuje nam u »Presse Medicale«. (Pariz. 3. septembra 1930. g.) prognostičnu vrijednost u varijacijama kod težine u plućnim tuberkulozama i dolazi do slijedećih zaključaka:

1. Težina kod bolesnika na plućnoj tuberkulozi pretstavlja nam se po slučajevima uz značenje borbe, obrane ili potrebe. Obilna zona zadržana je samo za tekuće i za već dugo vremena stabilizovane forme. Najčešće se težina razvija u zonama obrane ili potrebe, već prema tome, kako se razvija karakter patoloških promjena.

2. Treba posebno promotriti dobitak na težini, koji slijedi još u početku liječenja u sanatoriju.

Predjašnje stanje igra veliku ulogu kod oporavka, koji se opaža u ovo doba kod bolesnika,

3. Ako pretstavimo pomenutu težinu u formi krivulje, prognoza se osniva osobito na stabilizaciji te krivulje.

4. Znatne varijacije u težini na više ili na manje nisu poželjne. Preveliki dobici gube se isto tako brzo kao što su stečeni. Aktivne povrede isto tako i one, koje se brzo razvijaju, donose sa sobom karakterističnu nestalnost u krivulji težine. Ona, uostalom odgovara nestalnosti temperature, pulsa i napetosti arterija, koja se opaža u istim okolnostima.

Dr. Marko Bibica.

POKUSNA LAPARATOMIJA KOD ŽELUČANOG RAKA.

Gornja će se operacija vršiti uvijek, dok bude svijeta i vijeka. »Münchener medizinische Wochenschrift« opaža (Krecke) u svom drugom broju ove godine s pravom, da će se pomenuta laparatomija ipak s vremenom sve to većma ograničavati, što se više inoperabilnih slučajeva bude isključilo od operativnog zahvata. Medju ove slučajeve ubrajamo: sve bolesnike, kod kojih rentgenološka slika pokazuje, da je mala kurvatura oboljela i preko želučane sredine. Osim ovih ovamo spadaju bolesnici sa metastazama u jetri i ascitesom, te na koncu slučajevi sa velikim nepomičnim tumorom.

Dr. Marko Bibica.

RANJAVA CRIJEVNA UPALA.

(Iz uredske prakse.)

Osig. član F., željeznički kondukter, priposlan je komisijskom pregledu, jer boluje od nekog vremena na bolovima u donjem lijevom dijelu trbuha. Anamnestički lanjske godine januara disenterija. Jak i dobro hranjen pregledanik ima bez sumnje oteklinu duž lijeve zdjelice; postoji inflamatorni proces, koji se odava točno označenim bolnim mjestom, te defeuse musculaire povrh istoga. Jasno se opipljuje rezistencija. Bol je jača, kad je mjehur pun ili pri prolazu gasova. Mnijenja su podijeljena u komisiji: sygmoiditis ili uretralni kamenčić. Pošto se stanje na purgans nije popravilo prije komisije, te oteklina i dalje postoji, odlučismo se na cystoskopiju i rektoskopiju. Prva ne odaje nikakvih patoloških promjena: funkcija bubrega uredna, calculusa nema. Rektoskopski nalaz: do dubine od 20 cm., dakle u sigmoideu nema promjena na crijevu osim pomnožene sluzi sa nešto krvi. Röntgenom ne rektalnim punjenjem mogla

Digitized by Google

se ustanoviti nejednakost punjenja debelog crijeva. U predjelu infiltracije i osjetljivosti barium letimično prolazi, te se colon descendens veoma slabo puni u dužini od 10 cm. Oralno pak uzeti barium pokazuje stazu čitavog debelog crijeva, te kaša ostaje preko 48 sati u debelom crijevu. Osjetljivosti osim na naznačenom mjestu nema u trbuhu nigdje. Došli smo tako do zaključka, da postoje ulceracije colona descendensa, koje se rektoskopom ne mogu nikako doseći, a za koje Röntgen daje opravdanu sumnju. Član je na komisijsku preporuku morao ležati, držati stroгu dijetu i toplinu, naročito na mjestu infiltracije. Ol. paraffin. i Yatren. Nakon nepune 4 sedmice liječenja i kontrole ozdravljen je i osposobljen bez ikakvih daljnjih objektivnih i subjektivnih pojava. Dr. Marko Bibica.

TROVANJE PRAŠKOM ZA ČIŠĆENJE PRIBORA ZA JELO.

Journ. of Amer. Med. Assoc. br. 94/30 i A. Med. br. 12/30 priopćuju zanimljive vijesti o trovanju praškom, koji se upotrebljuje za čišćenje jedaćeg pribora.

Tako je u američkim hotelima bilo uzrokom želudčanih i crijevnih upala sretstvo za čišćenje srebrnog pribora. Dokazano je to ponovnim događajima, kod množine gostiju, koji su zajednički doručkovali. Sretstvo je sadržavalo mnogo natrijeva cianata. Netom je u hotelima uvedeno drugo sretstvo, retragom su nestale pomenute upale.

Patološki anatom. zavod u Drezdenu priopćuje, da je malo dijete od 1½ godine dana posulo sebi u lice praška za čišćenje pribora nazvanog »Imi«. Dijete je i udisalo prašak, jer se je prepalo, poviknulo, a pred tim imalo dubokih inspiracija. Dobilo je zatim stridorozno disanje, dispneju i rikavac. Nebčane i grlene sluznice jako su otekle. U bolnici se je dispneja nakon dva dana još povećala, kolaps, tracheotomija, pneumonija, exitus.

Dr. Marko Bibica.

DISHIDROTIČNI EKCEMI NA RUKAMA I NOGAMA.

(iz uredske prakse.)

Često imamo takvih ekcema u našim ambulantama. Gornji je naziv po mnijenju bečkog profesora Stein-a neispravan, jer uopšte nemaju veze pomenuti ekcemi sa znojnom sekrecijom. U suštini se radi o mjehurnoj dermatiti, koja je nastala uslijed hemičkog, parasitarnog ili konstitucionalnog razloga. (Matt. d. V. G. A. 1/29. A. M. 4/29). Uvjerili smo se, da je forma tvrdokorna. Došli smo joj kraju u našem liječenju marljivim promijenivanjem ovoja sa ung. zinc. oxydat. Služinčad (ponajviše) je bila za cijelo vrijeme liječenja nesposobna i na hranarini. Ovoj je morao ležati tačno na pogođenom mjestu i spriječiti, da se isto dotiče protivne strane kože (n. pr. na prstima). Mirovanje (mitella) barem za prvo vrijeme je preporučeno za ruku, ako se radi o nozi, valja ležati. Dr. Marko Bibica.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

BEZUSPEŠNOST LEČENJA KOD UREDSKIH LEKARA NE PRUŽA PRAVO NAKNADE TROŠKOVA PRIVATNOG LEČENJA.

Član M. U. je svoju ženu lečio čitavu godinu dana kod uredskih lekara, ali bez uspeha, pa se zbog toga obratio privatnom lekaru te je od Okružnog ureda zatražio naknadu troškova privatnog lečenja.

Okružni ured je odbio M. U. od traženja naknade troškova privatnog lečenja, pošto bolest njegove žene nije zahtevala hitnu lekarsku pomoć u smislu §-a 54 Z. O. R.

Protiv ovog rešenja podnio je M. U. žalbu Sudu radničkog osiguranja, koji ga je presudom od 13. X. 1930 br. 1841/M-50 odbio od traženja kao neumesnog i prema uredu nedokazanog.

Svoju presudu Sud obrazlaže tako:

Po § 213 Statuta Središnjeg ureda i § 150 Zakona o osiguranju radnika osigurani članovi, odnosno članovi njihovih porodica za slučaj bolesti, dužni su se obratiti uredu, odnosno uredskim lekarima, radi lečenja.

To je pravilo, a i uslov za sticanje prava, koja se osiguranim članovima odnosno članovima njihovih porodica pružaju po zakonu o osiguranju radnika. Od ovog pravila učinjen je jedini izuzetak u §-u 54 Z. O. R. u tački 6 i 7, a na ime, kad se osigurani član odmah nije mogao obratiti Uredu ili uredskom lekaru zbog naglo nastupele bolesti, i u momentu kad se uredski lekar nije mogao naći, te se član neodložno morao obratiti za lekarsku pomoć privatnom lekaru, što bi nosilo karakter neodložne hitnosti; i samo u tom slučaju kad se ista nesumnjivo dokaže, naknada učinjenih troškova za privatno lečenje pada na teret Okružnog ureda. Ovdje tai slučai ne postoji, jer i sam tužilac priznaje, da je njegova žena lečena od strane uredskih lekara više od godine dana i da je on sam ocenivši, da pomoć uredskih lekara ne pomaže, svojevoljno odveo svoju ženu bolesnu u privatno lečilište. Prema tome, kada je tužilac napustio lečenje uredsko svojom voljom nalazeći, da će privatni lekari bolje pomoći njegovoj ženi, onda i troškovi toga privatnog lečenja mogu pasti samo na tužioca, a ne na tuženi Okružni ured prema §-u 54. Zakona o osiguranju radnika.

Prigovor tužilačke strane, da je lečenje uredskog lekara bilo bezuspešno, bez značaja je i bez vrednosti, jer, ako je tužilac nalazio, da mu jedan uredski lekar ne pruža garanciju za ozdravlenje njegove žene, bio je vlastan, da se obrati uredu ili šefu uredskih lekara i da traži bolje uslove za lečenje, što on nije učinio.

Protiv gornje presude žalio se je M. U. Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koji je našao, da je ova presuda na zakonu osnovana i za to je za snažnu proglasio, a žalbu odbacio.

S. Skovronsky.

TROŠKOVI STRANAKA (§ 168 ZOR). PETIT ŽALBE.

1. Presudom suda radn. osiguranja u Tuzli br. OR 15/29-7 od 15. V. 1930 osuđuje se Okružni ured u Tuzli, da plati cigl. radniku A. D. privremenu rentu za 80%, 45% i 50%-no umanjenje radne sposobnosti, a Središnji ured, da mu plati počevši od 1. X. 1929. stalnu 50%-nu rentu.

Nasuprot tomu se njegova žalba u pogledu povišenja hranarine, te zahtjev na plaćanje parničkih troškova odbija.

Prema obrazloženju odbijen je žalioc sa zahtjevom na platež parničkih troškova, koji se sastoje u trošku za putovanje radi pristupa sudu i povratka u mjesto prebivanja, jer zakon o osig. radnika priznaje samo troškove sudbenog postupka, zatim troškove za sudjelovanje vještaka i troškove za pravozastupničko zastupanje.

Uredska žalba protiv te presude pobija utvrđeni postotak umanjenja radne sposobnosti i ustanovljenu visinu zarade. Osim toga naročito ističe:

Žalba D. A. uperena je jedino protiv odluke OUZOR, a ne protiv one Sred. ureda. U dokaz toga služi činjenica, da Sred. ured nije sudu ni predložio svoje prigovore u smislu ustanova § 13. Pravilnika.

Presuda osuđuje SUZOR na platež stalne rente, a mogla je dosuđivati samo privremenu rentu do odluke SUZOR-a,

Digitized by Google

Ovako ide preko petita žaločeva te postaje nerazumljivom (toč. 8. §. 170 ZOR).

Vrhovni sud radn. osiguranja u Sarajevu svojim riješenjem Ros. 71/30-1 od 31. X. 1930. ovu žalbu odbija.

Razlozi: Povišenje radne nesposobnosti A. D. za 5% t. j. od 45%, kako su utvrdili liječnici Središnjeg i Okružnog ureda, od 1. septembra 1929. na 50%, koju su pronašli sudski vještaci, obrazložili su potonji time, da su oni pronašli jaku atrofiju mišića desne ruke, koje prvi lekari nijesu pronašli, pa se s toga ista po mišljenju sudskih vještaka razvila iza pregleda u maju 1929., pa je na osnovu toga sud usvojio ocjenu radne nesposobnosti utvrdjenu po sudskim vještacima, na što je po svojoj slobodnoj ocjeni dokaza bio ovlašten.

Isto je tako prvostepeni sud na osnovu provedenih dokaza naročito na osnovu iskaza preslušanih svjedoka i uvaživši sve druge okolnosti kao stalan iznos mjesečnih isplata ozledjenom, vansudsko priznanje Picilli-a i t. d. po svojoj slobodnoj rasudi primio dokazanom visinu zarade ozledjenoga, kako je u presudi utvrdjeno, pa u tome nema ništetnosti predmnijevane po žaliocu iz §. 170/8 ZOR.

Žalba je stoga neosnovana, pa ju je trebalo odbiti.

Nije osnovan ni navod u podnesku o nadopuni žalbe, da se A. D. nije žalio protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. septembra 1929. broj 22.539/12.239—1929, jer je on i protiv te odluke podnio posebnu žalbu neposredno kod suda radničkog osiguranja, što je po § 13. Pravilnika o uredjenju sudova radničkog osiguranja i o sudskom postupku kod ovih sudova, mogao učiniti.

2. Isto tako sud nije dosudio žaliocu osobni trošak nego samo troškove pravozastupničkog zastupanja, jer zakon o osig. radnika u §. 168 pozna samo troškove sudbenog postupka, troškove za sudjelovanje vještaka i troškove za pravozastupničko zastupanje.

(Iz presude suda radn. osiguranja u Tuzli br. 9/5—30 od 6. XI. 1930.)

DOSUDJIVANJE DOŽIVOTNE RENTE.

Ratar M. M. odbijen je svojim otštetnim zahtjevom radi umanjenja radne sposobnosti ispod 10%.

Sud radn. osiguranja u Novom Sadu svojom presudom br. OR 32-3/929 od 23. septembra 1929., daje njegovoj žalbi mjesta i obvezuje Središnji ured, da plati žaliocu u ime stalne rente zbog umanjenja radne sposobnosti od 12% Din 63.72 svakog mjeseca unapred i doživotno.

Žalba ureda pobija ustanovljeni postotak i visinu rente, te ustanovljenje doživotne rente, koje se protivi ustanovama §§ 85 i 110 ZOR.

Odjelenje B. Beogradskog kasacionog suda u Novom Sadu svojim riješenjem br. G. 196/6—1930 od 29. marta 1930. žalbi SUZOR-a mjesta daje, te napadnutu presudu suda radničkog osiguranja poništava i upućuje taj sud na dalji postupak i donošenje nove odluke.

Razlozi: Nije osnovana ona žalba SUZOR-a, da je napadnuta presuda pogrešno ustanovila postotak umanjenja radne sposobnosti moliteljeve, jer je sud radničkog osiguranja u smislu §-a 270. g. p. p., a bez povrede pravnih pravila utvrdio tu činjenicu, budući da nema takovog propisa, koji bi naložio sudu, kojem vještaku ima da veruje. No ipak je valjalo napadnutu presudu poništiti zato, jer je sud radničkog osiguranja pogrešno ustanovio visinu rente, odnosno nije ustanovio sve one podatke, na osnovu kojih bi se moglo ustanoviti, da li je ona svota tačna, koja se nalazi u presudi, ili ona koju navadja žalba.

Ujedno je sud kada je dosudio doživotnu rentu propustio označiti kada se molitelj ima podvrgnuti ponovnom lekarskom pregledu.

Sud radn. osiguranja u Novom Sadu na to svojom presudom br. OR 32-9/929 od 22. V. 1930. dosudjuje žaliocu 12% stalnu rentu od mjes. Din 62.79, te odredjuje, da se žalioc M. M. imade radi ponovnog lekarskog pregleda prijaviti Okružnom uredu u Novom Sadu na dan 1. septembra 1930.

Ova je presuda izvršena. U.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

DRŽAVNE MJERE ZA IZOBRAZBU I KOLONIZACIJU NEUPOSLENIH U VELIKOJ BRITANIJI.

Organizirana izobrazba i kolonizacija neuposlenih u Engleskoj bila je vrlo neznatna prije rata. Zakon od god. 1911. o osiguranju za slučaj neuposlenosti imao je doduše odredbu, da se, u koliko je potrebno provede izobrazba u svrhu ublaženja neuposlenosti, i da se ona može pružati iz sretstava osiguranja. Ta klauzula u zakonu bila je od vrlo malene praktične vrijednosti, jer je od sretstava osiguranja vrlo malo preostalo za izobrazivanje neuposlenih u novim strukama. Isto tako rijetko se upotrebljavala mogućnost, da se na osnovu sirotinjskog prava neuposleni pošalje na vanjski rad. God. 1909. osnovane su državne javne berze rada, koje su imale omogućiti medjugradsko izjednačenje tržišta rada i koje su služile slobodnom kretanju neuposlenih. Time se dakle donekle potpomoglo općem pitanju suzbijanja neuposlenosti.

Tekar ratno i poslijeratno vrijeme donijelo je dalekosežne promjene na tržištu rada tako, da su bile potrebne sasvim nove mjere za suzbijanje neuposlenosti. G. 1916. do 1918. bilo je zaposleno u državnim radionicama oko 50.000 radnika u raznim granama ratne industrije. Kako je rat prestao i kako je nastupilo doba demobilizacije, nastojala je vlada da tu ogromnu masu radnika u ratnoj industriji izobrazi za nova zvanja, potrebna u mirno doba. Nastojala je da izobrazi ogromnu masu ratom povrijedjenih, da izobrazi velike mase vojnika, koje su se vratile sa ratišta i da vrati žene, koje su za vrijeme rata vršile zvanja muškaraca, u njihova ženska zvanja (pretežno u zvanja kućno-gospodarstvene naravi). Tako je i došlo do naredbe o demobilizaciji od maja 1919. god., kojom je vlada odredila da Ministarstvo rada ima provadjati novu izobrazbu sviju grupa napred spomenutih. Ministarstvo rada vršilo je tu svoju misiju u sporazumu sa ekonomskim krugovima, a većim dijelom u vlastitoj režiji. Ali sve te mjere bile su samo privremenog karaktera i nisu zapravo stajale u vezi sa pravim osiguranjem neuposlenih. Samo kod tečajeva za izobrazbu neuposlenih mladih radnika, koji su bili u većoj mjeri osnovani i koje je financirala država, postojala je zakonska veza sa osiguranjem u slučaju neuposlenosti. Ono naime mladenačko lice, koje nije posjećivalo takav tečaj gubilo je pravo na potporu za slučaj neuposlenosti za vrijeme demobilizacije.

Tečajevi za žene i za mladež trajali su i nakon vremena demobilizacije. God. 1925. osnovani su bili posebni naučnički tečajevi sa strane vlade, u kojima se bez obzira na dosadašnju izobrazbu poučavalo mlade radnike, koji su radili u municionim tvornicama u raznim zanatima. U isto vrijeme podržavala je vlada u cilju provodjenja politike kolonizacije posebne tečajeve iz poljoprivrede, da tako vrati jedan dio ratnika k poljoprivredi. Daljnji osnov i cilj vlade za ublaženje bijede bile su mjere za izobrazbu neuposlenih, kao i za njihovu unutrašnju kolonizaciju.

U Engleskoj bili su poslije promjene narodnog gospodarstva u poslijeratno vrijeme rudarstvo i teška industrija u vrlo teškom položaju. Tako je god. 1924. nastalo vrlo teško stanje, upravo jedna potpuna stagnacija u životu tih grana industrije, što je prouzrokovalo veliku i stalnu neuposlenost. Komisija, koja je bila osnovana god. 1927. i koja se imala baviti tim pitanjem pretička rudarskih radnika u visini od 200.000 osoba nastojala je da putem unutrašnje kolonizacije i putem izobrazbe tih rudara za nova zvanja ublaži neuposlenost. Vlada je posvetila naročitu pažnju izobrazbi u onim zvanjima, gdje se pokazivao manjak radne snage. Možemo kazati, da je u Engleskoj postojalo poslije rata pet grupa izobrazbe radnika: a) tečajevi za mladež (Junior Instruction Centres), b) tečajevi za kućno gospodarstvo (Home training Centres), c) školski tečajevi za iseljenike (Oversea training Centres), d) vladini naučnički tečajevi odnosno radionice (Government Training Centres) i e) tečajevi za kolonizaciju (Transfer Instructional Centres). Ukratko donijet ćemo razne vrsti ovih tečajeva, opisavši njihovu svrhu i rad u njima.

1. Tečajevi za mladež. Svrha je tih tečajeva da pruže mladeži izmedju 14. do 18. godine, koja je neuposlena mogućnost novog zvanja. Nosioci su tog staranja gradske i grofovijske školske vlasti. Nadzor nad tim staranjem spada

Digitized by Google

pod ministarstvo rada. Da se otvori ovakav tečaj potrebno je prosječno 40 polaznika. Takvi tečajevi mogu se priključiti javnim stručnim školama. Osim toga može se uz izvjesne okolnosti podučavati i pojedince. Školske vlasti snašaju jednu četvrtinu tekućih troškova za ove tečajeve, a ¾ snaša država. Od tog državnog dijela podmiruje se polovica iz državne kase, a polovica iz t. zv. Alvfonda. Osim toga država daje izvjesni dodatak prigodom osnivanja takvih tečajeva. Po propisima obavezni su mladići uživaoci potpora za slučaj neuposlenosti, da posjećuju takve tečajeve. Po novim zakonskim propisima smatraju se neuposlenom mladeži samo ona mlada lica, koja su po navršenoj 16. godini radila najmanje 30 nedjelja u jednom poslu obaveznom na osiguranje, pa su nakon toga izgubila namještenje. Osim tih obaveznih polaznika tečajeva postoji i velik broj dobrovoljnih posjetioca. Svi polaznici tih tečajeva imaju se prijaviti kod ureda rada i moraju stajati uvijek na raspolaganju tom uredu za prijem novog namještenja. Tečaj traje obično 15 do 30 sati nedjeljno. U tom tečaju posvećuje se najveća pažnja praktičnom radu. Tako se dječaci izučuju u detalje u kojem zanatu, a djevojke u kućnom radu, kuhanju i šivanju. G. 1929. postojala su 102 tečaja, koji su većinom trajali 44 do 52 nedjelje. U tim tečajevima bilo je prosječno 60.000 mladeži na izobrazbi. Od 1. aprila do 26. novembra 1930. bilo je u takvim tečajevima 168.137 mladića i djevojaka. Prema posljednjim podacima postojalo je 96 tečajeva sa 15 razreda. Dnevni posjet bio je 15.587 polaznika, a ako se uračunaju i ona lica, koja polaze prolazne tečajeve osnovane u javnim stručnim školama, onda je bilo ukupno 16.272 polaznika t. j. 15% svih neuposlenih mladića prijavljenih kod javnih berza koncem novembra 1930. Da su ovakvi tečajevi polučili svoju svrhu najbolji je dokaz to, da je na zahtjev svih stranaka parlamenat donio godine 1930. novelu k zakonu o osiguranju za slučaj neuposlenosti, gdje su takvi tečajevi ozakonjeni.

2. Tečajevi za kućno gospodarstvo. Osnivanje i vodjenje tečajeva za kućno gospodarstvo vrši poseban odbor za izobrazbu žena i za ženski rad osnovan po Ministarstvu rada. Taj odbor ima i svoje mjesne odbore kao područne organe. Te tečajeve finansira državna blagajna. Polaženje je tečajeva dobrovoljno i ima smisla samo za one žene i djevojke, koje se žele posvetiti zvanju kućnih namještenica. Između natjecateljica za polaženje ovakvih tečajeva bira ženski pododbor vijeća ureda rada one, kod kojih se već unapred zna da će ovakvo školovanje svršiti s uspjehom. Tečaj mogu polaziti žene od 16. do 35. godine, izuzetno mogu se primiti i žene koje su navršile 15. godinu. Tečajevi traju 13 sedmica, a za 15 godišnje polaznice 17 sedmica. U normalnom slučaju jedan tečaj može imati 40—60 učenica. U ovakvom tečaju podučava se u svim kućnim radovima, u pranju, u kuhanju, u šivanju, a kao plan služi privatno kućanstvo. Za vrijeme trajanja ovakvog tečaja ne isplaćuje se neuposlenima potpora za neuposlenost, nego se isplaćuje državna potpora od 1 L sedmično za odrasle, a 10 s. za mladež. Od toga plaća se za materijal samostalno sašite opreme sedmično 3 do 2 s. God. 1929. bilo je ovakvih tečajeva 132 u 41 mjestu, a polazilo je te tečajeve 4.289 žena i djevojaka. Od god. 1920. do 1930. prošlo je kroz te tečajeve oko 50.000 neuposlenih žena. U pojedinim slučajevima nastojalo se izobraziti žene i za druga zvanja, tako je centralni odbor osnovao i nekoliko tečajeva za starije neuposlene žene, koje su se izobražavale za samostalne gazdarice.

3. Školski tečajevi za iseljenike. U školskim tečajevima za iseljenike stavljali su se industrijski radnici, koji žele raditi poljoprivredni posao u dominijonima i koji posjeduju dozvolu za iseljenje, na probu da se ispita njihova upotrebivost i da se istovremeno upoznaju sa radom na polju i kod kuće. Većinom su natjecatelji za polazak tih tečajeva neuposleni radnici između 19. i 35. godine. Ministarstvo rada posjeduje 3 dobra (imanja) na kojima se održavaju pod vlastitom upravom tog Ministarstva tečajevi za iseljenike. Istovremeno može polaziti te tečajeve 1.220 osoba. God. 1929. nabavljena su po sporazumu Ministarstva rada sa grofovijskim vijećem daljnja dva dobra, na kojima se posvećuje naročita briga radu oko žitarica i radu oko gajenja šuma. Redovito tečaj traje 12 tjedana. U njemu se sistematski podučava o obradbi zemlje, o gojenju goveda, o mljekarstvu, o gojeniu konja i u svim ostalim poljoprivrednim poslovima. Radnicima se prikazuju i razni strojevi i poljoprivredni alati, koji se upotrebljavaju u Kanadi i u Australiji t. j. u držа-

Digitized by Google

vama budućih njihovih namještenja. Sve troškove za uzdržavanje ovih tečajeva snaša država. Polaznici tih tečajeva primaju stan i hranu u naravi na dotičnom dobru, radno odijelo i džeparac od 5 s. sedmično. Do januara 1930. bilo je 9.640 osoba u takvim tečajevima. Svršilo je izobrazbu 7.657 osoba, a od tih je prešlo u prekomorske krajeve na rad 7.262. Cijeni se, da oko ¾ svršenih polaznika tih tečajeva ostaje kod poljoprivrede. Osim državnih tečajeva za iseljenike postoje i tečajevi privatnih udruženja, u kojima se podučava naročito mladež i žene za poljoprivredni rad i kućni rad u prekomorskim krajevima. I kod tih privatnih tečajeva snaša država polovicu, a katkada i veći dio troškova.

4. V l a d i n i n a u č n i č k i t e č a j e v i o d n o s n o r a d i o n i c e. Vladini naučnički tečajevi služe za predizobrazbu neuposlenih za nova zvanja ili za nadopunu izobrazbe njihovih dosadašnjih zvanja. Cilj je takvih tečajeva da za 4 do 6 mjeseci izobraze ljude u tolikoj mjeri, da mogu naći zaposljenje i sami se uzdržavati. Daljnja izobrazba leži u samoj praksi. Ovi tečajevi protežu se na pojedine grane gradjevnog obrta, metalnog obrta kao i na obrt izradbe drva. Ministarstvo imade na raspolaganju tri radionice i nekoliko priručnih radionica na dobrima sa ukupno 3.300 mjesta. Do godine 1930. prošlo je kroz te tečajeve 16.118 osoba. 90% osoba, koje su s dobrim uspjehom svršile tečajeve, našlo je odmah novo zaposljenje. Devet desetina polaznika ovakvih tečajeva bilo je sa područja, gdje vlada naročita kriza neuposlenosti. O primanju u tečaj odlučuju posebni odbori postavljeni po Ministarstvu, a mogu se primati lica od 19. do 35. godine, a u nekim izuzecima i do 45. godine. Polaznici ovih tečajeva primaju i za vrijeme izobrazbe potporu za slučaj neuposlenosti. Onim polaznicima tečaja, koji se nalaze na dobrima, daje se stan i hrana u naravi, iznos hrane proračunan je tako da ljudi, koji nemaju porodičnih članova, primaju nedjeljno 4 s. potpore, a očevi familije svoju cijelu potporu odbivši 4 s. Ako polaznici tečajeva žive kod kuće primaju oni osim potpore za neuposlenost i džeparac od 2 s. 6 d. sedmično. Ako pako oni stanuju u privatnim stanovima, što je većinom slučaj, to primaju toliko, da im nakon naplate stana i hrane ostaje sedmično 5 do 14 s. Osim toga primaju polaznici tih tečajeva objed na samom mjestu rada, a u nekim slučajevima i radno odijelo i cipele.

5. T e č a j e v i z a k o l o n i z a c i j u. Svrha je ovih tečajeva, kojih ima sada oko 1.200, vodjenih u vlastitoj režiji ministarstva rada, da lica, koja su uslijed duge nezaposlenosti postala nesposobna za posredovanje rada, ojača psihički i fizički i da ih opet osposobi za novi rad. Ti ljudi većinom se zaposluju kod t. zv. javnih radova. Oni vrše u glavnom rad u šumama i na polju. Kod toga posvećuje se velika pažnja njihovom fizičkom ojačanju. Veći dio svoga rada provadjaju izvan kuće na svježem zraku. Maksimalna granica nije odredjena. U te tečajeve polazi vrlo mnogo ljudi. Tako je do god. 1930. bilo primljeno 3.518 osoba, od kojih je 1.029 moralo biti otpušteno prije završetka tečaja. Osim Ministarstva rada podržavaju ovakve tečajeve i druge javne vlasti tako organi samouprava, a u nekim gradovima i gradski socijalni uredi.

Politika kolonizacije, koju je inaugurirala vlada početkom augusta 1928. god. traži, da se što više posveti pažnje izobrazbi neuposlenih za nova zvanja izvan područja krize. Okružnicom zatražila je vlada od svih pokrajinskih vlasti da tom pitanju posvete naročitu pažnju. Uredi rada moraju omogućiti što brže namještenje onim licima, koja su svršila takve tečajeve. Do jula 1930. god. postojao je naročito velik rad oko javnih puteva, gradnje željeznica i t. d. kod kojega su učestvovali neuposleni i to u prvom redu oni, koji su svršili napred spomenute tečajeve. Pod osobitim okolnostima olakšano je novim propisima primanje posla licima, koja su svršila tečajeve, tako se n. pr. podmiruju putni troškovi sa strane ureda rada za putovanje do vanjskog mjesta rada. Od godine 1920. snaša jedan dio tih troškova osiguranje za slučaj neuposlenosti. Nadalje služi u tu svrhu podmirivanje životnih potreba od dana nastupa službe pa do prve isplate nadnice, sa strane države u najvećem iznosu od 1 L. Oženjenim radnicima podmiruju se za prvih četiri sedmica nakon primitka novog zaposlenja veći troškovi dvostrukog kućanstva i to u najvećem iznosu od nedjeljno 1 L. Rudari primaju potporu do 12. tjedna u ovom slučaju i to do najviše 12 L. Država snaša iz svojih sretstava tokom 12 nedjelja troškove za preselenje porodice u novo mjesto rada. U koliko se radi o davanju predujmova, to se oni imadu vraćati u nedjeljnim ratama

Digitized by Google

od najmanje 4 s. U okružnici se naročito nalaže svim vlastima, da su dužne izlaziti u susret onim besposlenim radnicima, koji traže posao po svršenim tečajevima. Od osobite je vrijednosti prevažanje mladih neuposlenih lica iz onih područja, gdje vlada velika ekonomska kriza u druga mjesta radi zaposljenja. Traži se, da se naročita pažnja posvećuje polaznicima tečajeva iz takvih krajeva. Takvi radnici primaju poseban dodatak dok nadju novo zaposljenje. Nastoji se ovakve mlade radnike nastaniti kod poslodavaca, kod njihove porodice i u posebnim naučničkim domovima. Postoji pače i posebna organizacija za staranje mladeži, koja radi u uskoj vezi sa mjesnim uredom rada. Za vrijeme od augusta 1928. do juna 1930. god. bilo je kolonizirano oko 56.000 muškaraca, žena i mladeži. Prema podacima je vrlo malen broj onih, koji se vrate u svoja ranija mjesta. Nema sumnje, da neprestana i dugotrajna ekonomska kriza otežava i pače čini problematičnim daljnje suzbijanje neuposlenosti kolonizacijom. God. 1922. izišao je zakon o kolonizaciji, koji predviđa da se britske državljane kolonizira odnosno potpomaže u kolonizaciji u dominijone. Tim zakonom obvezuje se država da snaša polovicu troškova oko kolonizacije. U tu svrhu odredjeno je, da imaju parobrodarska društva ustanoviti naročitu cijenu za jeftini prevoz takvih lica u Kanadu, Australiju ili Novu Zelandiju. Na taj način bilo je za vrijeme od 1922. do 1930. god. potpomognuto 344.777 iseljenika. Sve ove mjere koje smo naveli u ovom članku za sniženje velike neuposlenosti u Engleskoj, ne pokazuju neko sistematsko suzbijanje neuposlenosti. Stoga razloga predlaže se sa svih strana, da se uvede jedan planski sistem pružanja pomoći neuposlenima putem izobrazbe i kolonizacije. Na tome već radi posebna komisija. B. H.

ZBRINJAVANJE RUDARA U BESPOSLICI. INFORMATIVNA KONFERENCIJA ZAINTERESOVANIH STRANA ODRŽANA DNE 6. FEBRUARA T. G. U CENTRALNOM ODBORU ZA POSREDOVANJE RADA U BEOGRADU.

S obzirom na privrednu krizu svetskog karaktera, svakim danom pritiču nam iz inostranstva naši državljani, koji su kao radnici raznih profesija privređivali u raznim europskim i prekomorskim zemljama, a danas je i njih pogodila besposlica i naterala u rodni kraj. Među njima najvećim delom su profesionalni rudari. Sem toga, privredna kriza zavladala je i našom zemljom. Ona pogađa gotovo sve radinosti: neke više neke manje. Ipak, izgleda, da je, poređ poljoprivrede i šumske industrije, najteže pogodila naše rudarstvo. Naravno, kao prva žrtva, stradaju rudari — profesionalni naročito. Otuda, postojeća besposlica rudara kod kuće povećava se pridolaskom naših rudara naročito iz Nemačke.

Uočivši to stanje, vrlo agilni Pretsednik Centralnog odbora za posredovanje rada u Beogradu g. Dr. Krmpotić Marijo, a u cilju što hitnijeg iznalaženja načina i mogućnosti pružanja pomoći neuposlenim rudarima bar u onoliкој meri, kolike je omogućeno radnicima ostalih profesija, koji plaćaju prinose za Javne berze rada, — sazvao je jednu konferenciju informativnog karaktera radi ventiliranja tog problema.

Odziv je bio vrlo dobar. Konferenciji su prisustvovali i doprineli njenom uspehu: Minh Adolf, pretsednik i Bratina Franjo, sekretar Udruženja rudarskih podužetnika; Ing. Jovanović Milош, za Udruženje ugljenih rudnika; dr. Vrhunec Vinko, direktor Trbovljanskog ugljenokopnog eksportnog društva u Beogradu; Blanković Pero, za Centralu industrijskih korporacija — član Centralnog odbora; Krekić Bogdan, za Centralni sekretarijat Radničkih komora u Beogradu — član Centralnog odbora; i Pavićević Luka, sekretar Radničke komore, Beograd.

Posle kraćeg prikaza organizacije ustanova službe posredovanja rada, g. pretsednik dr. Krmpotić upoznao je konferenciju, sa okolnošću, da svega oko 700 hiljada od osiguranog radništva plaća prinose od 3‰ za Javne berze rada, što pretstavlja finansijski efekat od godišnje 11 i po do 12 milijuna dinara. Među tim radnicima ne nalaze se rudari, koji imaju svoje posebno ustrojstvo osiguranja, koje je sprovedeno sem u slučaju besposlice. Ta sretstva su i suvišne nedovoljna za pokriće: besposleničkih pomoći, davanje jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova i za uspešnu organizaciju ustanova za posredovanje rada. Ipak, uradilo se sve što je bilo moguće.

Samo u toku 1930. god. iz tih sretstava izdato je neuposlenim radnicima:

Digitized by Google

а) на име редовне помоћи	Дин	2,538.387·--
б) „ „ ванредне „	„	557.960·--
ц) „ „ путних „	„	192.280·--
д) ин натура (храна, преноћиште)	„	119.956·--
Свега	Дин	3,408.583·—

док је повлашћених карата за вожњу издато од Ј. б. р. 75000 у укупној вредности од . . . . . Дин 4,108.583·—
а општине су их издале у приближној вредности од „ 16,000.000·—
тако да су Јавне берзе рада и општине заједно издале повлашћених карата у укупном износу од преко 20 милијуна динара, која је сума пала дакако на терет Министарства саобраћаја.

Да би се видео рад установа посредовања рада — Јавних берзи рада — од њиног постанка до данас, и поред онако ограничених и скромних сретстава, довољно је навести следеће статистичке податке, који се односе на издавање помоћи, осим повлашћених карата за вожњу, и то:

а) у 1928. г. укупан износ помоћи	Дин	800.000·--
б) у 1929. г. укупан износ помоћи	„	2,600.000·--
ц) у 1930. г. укупан износ помоћи	„	3,400.000·--

Из ових лапидарних бројака види се, да се рад установа посредовања рада већ на крају треће годиие деловања више него учетверостручио.

За рударе се није могло учинити ништа, осим ако им се није издавало повлашћене карте за вожњу.

У дискусији, у којој су са стране послодаваца највише учествовали гг. Беланчић, Минх и др. Врхунец, а са стране радника гг. Крекић и Павићевић, констатовала се једнодушност у томе, да рударским радницима у неупослености, која их већ сада тишти, треба помоћи на неки начин.

Претставници приватних рударских предузећа указали су на узроке кризе рударске индустрије. Они узроке те кризе виде: 1. у начину провођења рударске политике код државних угљених рудника, који настоје да у потпуности задовоље потребе у угљу за свој саобраћај, рекрутујући радну снагу махом од сеоског елемента, што има за последицу смањење продукције код приватних рудника, који су тако присиљени отпуштати у маси професионалне раднике; 2. у увозу страног угља сса $^1/_2$ милијуна тона годишње; и 3. у општој привредној кризи.

Прва два узрока могла би се уклонити и тако ослабити дејство трећега на тај начин: што би управа државних рудника смањила своју продукцију и вршила набавку угља у већим количинама од приватних рудника, и што би држава требала да нарочитим законом обезбеди домаћу пијацу потрошње домаћег угља. Последице би имале двојак позитиван карактер: 1. запослило би се готово цело рударско професионално радништво, које је сада беспослено, а отпуштањем радништва из државних рудника не би тешко пало, јер су то махом сељаци, који би се одмах вратили кућама и продужили своју земљорадњу или сточарство; и 2. на тај начин изведеним смањењем беспослице — тог социјалног баласта, допринело би се деломичном олакшању опште привредне кризе.

На надлежним је да проуче овај начин решења рударске беспослице, која је отежана још и указаном околношћу, да се професионални рудари из словеначких рудника нерадо селе на рудишта у Србији и Босни и Херцеговини стога, што на обима нема не само културних радничких установа, већ ни довољан број станова. И док сеоски елеменат упослен као рудар трпи такво стање, професионални рудар из Словеније то не може поднети, јер је његов стандарт живота на вишем степену.

Даљим вентилирањем постављеног проблема, изјаснило се за то, да се пружање будуће неупосленичке помоћи издаје преко посебних рударских установа, као што су Братимске благајне и Рударске задруге, а позване би биле на сарадњу и Јавне берзе рада у свим случајевима, где то не би било могућно тим посебним рударским установама. Рударске задруге, које за сада постоје само у Словенији, устројиле би се једним посебним законом и на осталој територији Краљевине. Управа би била у рукама послодаваца и радника-рудара по принципу паритета.

Напокон, донета је једногласно резолуција, која гласи:

У циљу сузбијања неупослености и збрињавања неупослених рударских радника, препоручује се:

1. Спровести организацију посредовања рада и помагања незапослених рударских радника на принципу сарадње Братимских благајни и Рударских задруга с једне стране и Јавних берзи рада са друге стране.

2. Извршити поделу државних набавки угља (саобраћај и друге установе) између појединих подручја наше Краљевине тако,

Digitized by Google

да се даје предност онамо где је број неупослених рудара сразмерно већи.

3. Омогућити домаћим рудницима примање на рад домаћих професионалних рудара, подизањем радничких станова и социјално културних установа.

4. Штитити потрошњу домаћег угљена:

а) доношењем посебног закона о потрошњи домаћег угљена;

б) рационалном организацијом продаје и контролом препродаје;

ц) царинском заштитом; и

д) железничко-тарифским повластицама.

5. Замолити Министарство шума и рудника, да у споразуму са Министарством социјалне политике и народног здравља, извршн анкету са заинтересованим Министарствима и осталим интересентима у циљу испитивања стања наше рударске индустрије.

Поздрављамо ову акцију, која је већ у своме почетку уродила плодом. Даљи развој постављеног проблема зависи несумњиво од надлежних, којима скоро решење проблема, уверени смо, такође искрено лежи на срцу. И. П. Перић.

DRUGA MEDJUNARODNA KONFERENCIJA ZA SOCIJALNI RAD.

Kad je koncem god. 1928. završila konferencija »Conference Internationale du Service Social«, izrazilo je prisutno članstvo želju, da se u jednom turnusu od 3—4 godine ispitaju svi socijalni radovi u cijelom svijetu. Učesnici konferencije izrazili su želju, da se ta konferencija pretvori u jednu stalnu ustanovu. Pretsjedništvo konferencije izjavilo se je spremnim, da udovolji toj želji članstva tim više, što su nekoje amerikanske zaklade izjavile se spremnim da snašaju dio troškova takvih konferencija. Na sjednici pretsjedništva održanoj god. 1929. u Pragu donešen je zaključak da se naredna konferencija održi kao druga medjunarodna konferencija za socijalni rad u julu 1930. godine u Njemačkoi i to u Frankfurtu na Majni. Na taj način pristupilo se je ispunjenju želje članova, da se ova konferencija pretvori u jednu stalnu ustanovu. Na čelu konferencije nalazi se stalni odbor (Comite permanent), koji sačinjavaju 104 delegata iz različitih zemalja, članova konferencije. Sve pripremne radnje za konferenciju obavljaju dva generalna sekretara: Dr. Rene Sand iz Pariza i Prof. Dr. Polligkeit iz Frankfurta na Maini. Uže pretsjedništvo ove organizacije sačinjavaju oba generalna sekretara, pretsjednik, njegov zamjenik i blagajnik stalnog odbora. Ovo uže pretsjedništvo vrši na osnovu punomoći sve poslove, koje mu povjeri stalni odbor, a dužno je da izvrši sve odredbe odbora i da iznese sve potrebne predloge pred samu konferenciju i konačno da izvršuje sve zaključke konferencije.

Mora se priznati i važnost samih kongresa ove medjunarodne organizacije. Na prvoj medjunarodnoj konferenciji za socijalni rad god. 1928. u Parizu bilo je prisutno 2500 učesnika iz 42 države. Želja tog velikog broja učesnika, da se ti medjunarodni kongresi održavaju svake godine, najbolji je dokaz potrebe ove organizacije. Nema sumnje da je teško zadovoljiti sve zahtjeve tako ogromnog broja učesnika na jednom medjunarodnom kongresu, gdje se javljaju razne a više puta i suprotne želje. Ali ipak obzirom na probleme, koje rešava ova medjunarodna organizacija, mora se kazati, da u njenim redovima postoji velika sloga. Svim tim delegatima leži na srcu jedina želja uklonjenje ljudske bijede, otstranjenje socijalnih opasnosti u pojedinim državama i postignuće cilja socijalne jednakopravnosti u svim zemljama. Pošto se na ovakvim kongresima donašaju odluke, koje su od važnosti za sve države na svijetu, to se dakako ne može tražiti, da one neko pitanje rješavaju detaljno, jer se mora uvijek voditi računa o tome, dali će se takva odluka kongresa moći, obzirom na lokalne prilike provesti u pojedinoj zemlji. Bilo je mnogo prigovora prvom kongresu ove medjunarodne organizacije. Naročito se je kritiziralo da konferencija usljied preobilnosti materijala, usljied ogromnog broja predloga iznešenih za vrijeme samog trajanja kongresa, nije dovela do onih rezultata, na koje su osnivači te organizacije računali. Ali se ne smije zaboraviti, da su osnivači prve konferencije stajali pred vrlo teškim zadatkom, da zainteresiraju za probleme socijalnog starania što veći krug učesnika, i da se u to prvo vrijeme rada nisu baš izjavili svi pretstavnici raznih zemalja za ciljeve, koje su si postavili osnivači te organizacije.

Položaj sazivača druge medjunarodne konferencije bio je mnogo laganiji. U pojedinim državama osnovani su nacionalni odbori ove organizacije, koji su pripremali delegate iz 41 evropske i vanevrop-

Digitized by Google

ske države za vijećanja na ovoj drugoj konferenciji. Tako su već unapred bili spremljeni učesnici konferencije za raspravu o pojedinim problemima socijalnog staranja. Prva konferencija može se označiti s pravom kao neki skup ljudi, koji želi da dade jačeg impulsa pokretu za socijalnom reformom u svim kulturnim državama. Naprotiv druga konferencija sačinjava već skup ljudi upoznatih sa nastojanjima oko podizanja socijalnog staranja, a koji su se sastali jedino da zajednički prouče pojedina pitanja u vezi sa socijalnom reformom. Vrlo je mnogo učinio odbor za napredak ove organizacije time, što je izdao poslije prve konferencije spomen-spis o socijalnoj reformi. U tom izvještaju iznešene su snažne reforme i nastojanja u svim državama u posleratno vrijeme oko podizanja socijalne skrbi. Do toga spomen-spisa može se kazati, nije postojalo jedno međunarodno djelo, koje bi prikazivalo socijalni rad u raznim državama. Može se kazati da je izdavačima potpunoma uspjelo izdanje ovog spomen-spisa, u kojem su objavili na francuskom, engleskom i njemačkom jeziku oko 100 predloga iznešenih na prvoj konferenciji kao i raznih drugih izvještaja od kojih oko 40 sadrži i opis zakonodavstva i prikaz organizacije socijalnog rada u 19 raznih država.

Odbor je nastojao, da za drugu međunarodnu konferenciju priredi jednu jedinstvenu temu, koju bi već unapred generalni sekretarijat organizacije pripremio u zajednici sa pojedinim nacionalnim izvjestiocima i nacionalnim potodborima ove organizacije, tako da bi se konferencija razvila u jednu raspravu na kojoj bi se tema planski raspravlja. Takva tema koju je odbor stavio i pripremio za drugu konferenciju bila je: p o r o d i c a i s o c i j a l n o s t a r a n j e. Razlog, koji je rukovodio odbor kod stavljanja ove teme na dnevni red slijedeće konferencije jeste zahtjev jednog dijela učesnika prve pariške konferencije, koji je tražio da se bijeda pojedinog individiuma, koji je potreban pomoći ne promatra izolirano samo oko te osobe, nego da se to pitanje proučava u vezi sa porodicom tog pojedinca. U izvještajima i u pojedinačnim izjavama naglašavalo se je, da se je usljied ekonomske perturbacije iz osnova promjenio položaj porodice u državi i društvu. Unatoč te činjenice država, a niti društvo nisu se u dovoljnoj mjeri pobrinuli, da bi omogućili porodici takve uslove, da bi ona mogla zaštititi svoje funkcije. Industrijalizacija koja se razvija neobičnom snagom u svim državama, javlja se kao najozbiljnija opasnost normalnog porodičnog života usljied toga, što ona koncentrira u industrijskim središtima veliku masu ljudi i time otežava stanbena i životna pitanja pojedinih porodica. Ona dovadja u nesigurnost ekonomski osnov porodice. Pretsjedništvo izabravši tu temu znalo je, da je ta tema takva socijalna pojava, koja izaziva u svim industrijskim državama bijedu i zbog koje će sa interesom suradjivati na konferenciji socijalni radnici sviju zemalja u velikoj mjeri. Pretsjedništvo htjelo je učesnike kongresa da stavi pred dvostruki zadatak. S jedne strane htjelo je utjecati na njihov rad da kao činioci socijalnog staranja posvete što veću pažnju porodici u svojim zemljama. S druge strane htjelo je pretsjedništvo upozoriti i upoznati sve učesnike konferencije sa činjenicom, da postoji uska veza izmedju kulturne i socijalne politike kod ozdravljenja i socijalnog napretka porodice.

Prvi dan druge međunarodne konferencije iznešeni su pred plenum svi prijavljeni izvještaji o općoj temi zaštite porodice. Nakon iznešenih izvještaja donešeni su zaključci o tri osnovna problema o kojima se imalo raspravljati na ovoj konferenciji, to su:

1. Porodica kao predmet i osnovna točka socijalnog rada;

2. raspadanje porodičnog života, kao posljedica individualnih neprilika; i

3. socijalni napredak porodice kao zadatak socijalnog staranja i socijalne politike.

Prema ovim osnovnim pitanjima izabrane su i tri specijalne komisije koje su u slijedeća dva dana konferencije detaljno raspravljale o tim pitanjima. Četvrti dan raspravljao je plenum rezultate rada komisija i ujedno raspravljao na želju mnogih učesnika pitanje važnosti neuposlenosti za porodicu i staranje bolesnih. Učesnici kongresa su smatrali da se ovo posljednje pitanje, koje se ukazuje u mnogim državama akutnim, ne može prepustiti radu pojedine komisije, već da je najprije potrebno predbježno upoznavanje svih delegata sa važnošću tog pitanja i da sve tri komisije u svom radu ujedno raspravljaju i o utjecaju neuposlenosti na položaj porodice. Osim iznešenih problema na samoj konferenciji razredilo je

Digitized by Google

pretsjedništvo za olakšanje rasprava u pojedinim komisijama cijeli materijal na 5 područja. Ta područja su slijedeća:

1. zdravstvene opasnosti kao uzrok raspada porodičnog života; zaštita zdravlja i zdravstveno staranje kao mjere novog staranja porodice.

2. Ekonomski odnošaji kao uzroci bijede porodica n. pr. porodice sa velikim brojem djece, porodice neuposlenih lica, porodice osoba, koje zaslužuju vrlo malu nadnicu); uzimanje u obzir porodice kod pružanja ekonomskih pomoćnih mjera, koje imadu omogućiti potporu pojedinim članovima porodice.

3. Nepotpunost ili aljkavost porodice kao posljedica lošeg odgoja (porodice udovca, udovica, napuštenih žena, rastavljenih žena, vanbračnih majka, ćudoredno aljkavih porodica), pomoć u odgoju za zaštitu i upotpunjenje nepotpune porodice, i za sanaciju aljkave porodice.

4. Zaštita porodice u socijalnom osiguranju.

5. Staranje za porodicu i samostalna djeca stranih podanika.

Pretsjedništvo uvelo je novi način pripreme izvještaja. Ono nije štampalo kao što je inače običaj izvještaje o pojedinim temama i nije ih dijelilo učesnicima kongresa, koji obično većinom niti ne čitaju takve izvještaje, nego je uvelo dobrovoljno suradjivanje u obliku medjunarodnog izvještaja o socijalnom radu u tri jezika. U tim dopisima odnosno izvještajima suradjuju svi učesnici konferencije, a naročito pojedini nacionalni odbori.

B. H.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj 16.659-31.

NAPUTAK

ZA OCENJIVANJE RADNE SPOSOBNOSTI IZA NESREĆNIH SLUČAJEVA

Zakonom o osiguranju radnika od 14. maja 1922. utvrdjen je **postupak,** kako se imade postupati ako se osiguranom članu desi nesrećni slučaj i kao u ostalom socijalnom osiguranju tako i o ovoj grani osiguranja namenjen je lekaru vrlo važan zadatak. U prvom će redu medicinski stručnjak moći da ustanovi kolika je šteta koja je nastala zbog telesne povrede i da li je smrt prouzrokovana nesrećnim slučajem. Kako je rentni odbor, koji imade da izreče rentu u slučaju poslovne nezgode upućen na lekarsko mišlenje, to se imade sa strane lekara pri izdavanju ovakvih mišlenja postupati sa najvećom pažnjom i savesnošću.

Po ZOR-u je predmet osiguranja naknada štete (§ 84. ZOR), koja nastane usled ozlede ili smrti osiguranika. Zakon ne definira pojam štete, nego propisuje kao naknadu iste pri potpunoj radnoj nesposobnosti za vreme njenog trajanja tačno odredjeni iznos novčane otštete, a u slučaju delomične radne nesposobnosti pripada osiguraniku onaj deo potpune rente, koji srazmerno odgovara izgubljenoj sposobnosti za rad. To znači dakle, da je **gubitak na radnoj sposobnosti mera štete, koja se imade nadoknaditi, a da nije ozleda tela kao takova osigurana.**

Šteta koja će nastati usled nesrećnog slučaja biti će posledica poremećenja zdravlja, koje onemogućuje privredu. Privredna sposobnost znači mogućnost iskoristiti radnu sposobnost ozledjenika, koji je prema stupnju izgubljene radne sposobnosti i manje privredno sposoban.

Radna je nesposobnost ovisna o raznim okolnostima: od telesnog i duševnog stanja ozledjenika prouzročenog usled nezgode (vrst i težina nezgode) ili usled individualnih osebujnosti (ostalo telesno stanje, doba, spol, zvanje i zaposlenje, zarada). Telesno stanje imade se uzeti u obzir u toliko, u koliko je od upliva na umanjenje radne sposobnosti usled nesrećnog slučaja, a to se imade prosuditi individualno. Visoko doba, osim kod malih ozleda, povisiti će radnu nesposobnost. Ženski će spol, usled svoje manje otpornosti kod težih ozleda, više izgubiti na radnoj sposobnosti nego li muški.

Što se tiče upliva izučenog zanimanja na stupanj radne sposobnosti imade se uzeti u obzir:

1. vrst izučenog zanimanja i da li se isto izvršivalo za vreme nezgode ili ako ne, kako se dugo nije izvršivalo;
2. vrst i težina ozlede;
3. doba i spol;
4. da li je zanimanje takvo, da će ga ozledjenik lahko moći izmeniti sa drugim.

Na sve ovo gore rečeno o uplivu izučenog zanimanja na postotak umanjenja radne sposobnosti, vredi samo za vreme, koje je potrebno da se ozledjenik navikne na promene nastale ozledom odnosno dok se primi drugog zanimanja ako prijašnje nemože da dalje vrši radi posledica ozlede. Osiguranje za nesrećni slučaj ne osigurava pojedine vrste zanimanja ili rada, nego osigurava radnika kao radnu jedinicu na pijaci rada, gdje jedna vredi toliko kao druga. Izučeno zanimanje kvalificiranog radnika dolazi već do izražaja u visini rente koja je kod istih posledica iste ozlede usled veće zarade veća nego li renta nekvalificiranog radnika.

Radna nesposobnost može da je **posvemašnja** ili **delomična, trajna** ili **privremena.** Svaka će na tole veća ozleda ili akutna vanjska ili nutarnja bolest

Digitized by Google

prouzročiti posvemašnju radnu nesposobnost, koja će tako dugo trajati, dokle god iziskuje uzročna bolest mirovanje i otstranjenje vanjskih štetnih uticaja poradi uspešnog lečenja. Najčešće se desi delomična umanjenost radne sposobnosti. Lekar imade da konstatuje za koliko je radna sposobnost umanjena i mora da ovo umanjenje označi u postocima. Za podlogu ocenjivanja služi individualna radna sposobnost ozledjenika kakva je bila pre nesrećnog slučaja. Bit je umanjenja radne sposobnosti, da su funkcije ekstremiteta ili čutila, telesne snage uopšte ili duševne funkcije delomično umanjene ili sasvim obustavljene. Dalje mora lekar da prosudi da li je radna sposobnost trajno ili privremeno umanjena. Pravo na rentu nastupa od svršetka lečenja, a do svršetka istoga, no najduže do svršetka 10 nedelje iza povrede imade ozledjenik pravo na potpore propisane u toč. 1. i 2. §-a 45. ZOR. Posle prvih 10 tjedana u najviše slučajeva ne će biti radna nesposobnost takva, da se ne bi dalje promenila, nego će se ista obično postepeno povećati. Da se predloži **povišenje ili sniženje rente,** moraju promene da budu bitne, što lekar može da ustanovi a) na temelju lokalnog nalaza; kliničkom pretragom konstatuje sadašnje posledice nesrećnog slučaja i sravnjuje iste sa prijašnjim nalazom, b) na temelju zdravstvenog stanja ozledjenika, koje će trpiti beziznimno kod svake povrede, treba dakle ovo već u prvom nalazu opisati da bi se mogle ustanoviti kasnije nastale promene, c) na temelju toga da se je radna sposobnost bitno povećala na pr. mišičje ozledjenog uda se bitno ojačalo, povredjeni zglob bitno je bolje pokretljiv i t. d.

Prosudjivanje radne nesposobnosti jednako je kod privremenih kao i kod stalnih posledica nezgode. Ovo je prosudjivanje zadatak lekara, jer isti imade uvid u individualne osebujnosti ozledjenika i u direktne posledice ozlede, a svojim specijalnim znanjem zvan je, da prosudi upliv ozlede na uporabivost ozledjenih delova tela i da prosudi verojatnost subjektivnih navoda ozledjenika. Zato služi lekarsko mišlenje kao uputa rentnom odboru i ravnateljstvu za dopitanje rente. No osim lekara imadu još da prosude umanjenje radne sposobnosti i tehnički i tehnološki orijentirani ljudi, članovi rentnog odbora, koji će znati što i u koliko čini radnika nesposobnim za izvršivanje njegovog zvanja.

Kako lekarsko mišlenje služi laicima za orijentaciju, to će dobro biti čim više izbegavati medicinske tehničke izraze. Treba držati na umu da će laiku bolje služiti fotografija ili mala skica ozledjenog organa, nego najtočnije razglabanje rečima.

Za izdavanje lečničkog mnenja treba se služiti propisanim formularima.

Pregledba u svrhu izdavanja mišlenja biti će uvek nepotpuna, ako se pregledava samo ozledjeni dio tela, pregledba mora da se obavi uvek po celom telu. Kod ozleda ekstremiteta imade se najpre sravniti inspekcijom ozledjena strana sa zdravom, kod donjih ekstremiteta ova inspekcija mora da obuhvaća još i zdelište i donji deo hrptenice. Valja pomisliti i na mogućnost prirodjenih telesnih mana, koje se imadu označiti u nalazu kao takve, dalje i na promene na telu koje potiču od ranijih ozleda odnosno bolesti. Sada istom se prelazi na ustanovljenje detalja, koji se imadu točnim i iscrpivim nalazom fiksirati. Kod ozleda ekstremiteta valja osobitu pažnju obratiti stanju **mišičja,** te ustanoviti, da li je isto čvrsto i jako, ili slabo i mlohavo i to u manjoj ili većoj meri. Što se objama mišičja tiče, to će mala razlika od po prilici 1 cm biti funkcionalno od manje važnosti, dok je konsistencija mišičja obostrano jednaka, jer je za prosudjivanje funkcije ekstremiteta uvek od odlučnije važnosti konsistencija mišičja nego li eventualna malena razlika u objamu. No razlika objama ruke biti će od važnosti, ako je objam ruke desnaka levo veći nego desno, ili obratno kod levaka. Samo se od sebe razume, da se objam mišičja meri u istom položaju ekstremiteta obiju strana. Mišičje ramena i bokova ne dade se meriti, tu mora da oko odluči, da li je normalni oblik uzdržan ili da li je splošten, tako da konture kostiju više iskaču nego normalno. Objam mišičja nadlaktice najbolje je meriti u sredini iste, dok celi ekstremitet visi pasivno dolje i dok su prsti ispruženi, a mišičje podlaktice meri se na najjače izbočenom mestu (m. supinator longus). Merenje objama ruke izvestiti će nas o stanju kakvoće ručnog mišičja (mm. interossei). Stanje mišičja debelog mesa palca i malog prsta (thenar i antithenar) ne može se ustanoviti merenjem, tu će opet oko odlučiti o stanju istoga. Objam

Digitized by Google

natkolenice meriti je teško, radi koničkog oblika iste, najbolji rezultat daje merenje na dva mjesta, i to tri prsta nad gornjim rubom patellae i drugo 20 cm. nad gornjim rubom patellae. Naravno da merenje na označenim mestima imade samo onda nešto da znači, ako su ona mesta normalna, ako nisu promenjena. Ako tamo s jedne strane n. pr. postoji ili oteklina kalusom ili edemom, mora se ili na drugim mestima meriti, ili od merenja sasvim odustati. Na kojem je mestu mereno valja označiti u shemi formulara. Kod inspekcije žuljeva u dlanovima valja paziti da li su isti jako ili slabo razvijeni, odnosno da li ih nema, da li su na obim rukama po čitavom dlanu pojednako razvijeni, da li žuljevi odgovaraju navodima ozledjenog o radu ili neradu. Ako pregledani poradi ozlede noge navodno već duže vreme nemože da hoda bez štapa, imati će žuljeva u dlanu one ruke kojom se oslanja na štap.

Kod ozleda **zglobova** valja uvek u nalazu navesti, da li postoji škripanje u zglobu i da li ga imade u istoj meri i u neozledjenom zglobu sa druge strane. Ako postoji odebljanje zglobova, to se može isto dobro merenjem konstatirati. Kod konstatacije umanjenja gibivosti zglobova imade se umanjenje gibivosti označiti u stepenima kuta, u kojem je dotični zglob aktivno i pasivno gibiv. Ustanovljenje gibivosti pojedinih zglobova temelji se na fiziološkim granicama gibivosti dotičnog zgloba. Glava nadlaktice kao kugla može da rotira u ramenom zglobu oko raznih osi na sve strane. Kod najvažnije kretnje, kod elevacije, diže se nadlaktica prema napred i natrag, pa se kreće oko horizontalne i frontalne osi, kod abdukcije, kretnje na stranu, kreće se oko horizontalne i sagitalne osi. U nalazu valja označiti do kojeg je to kuta izmedu nadlaktice i trupa moguće. Najbolje se može konstatirati mogućnost rotacije nadlaktice u sledećem položaju iste: diži nadlakticu horizontalno do kuta od 90°, podlakticu drži flektirano u pravom kutu, sad može da ruka kao izravni nastavak podlaktice opiše četvrtinu okruga, t. j. nadlaktica rotira normalno 90°, za koliko je stepena gibivost rotacije umanjena, valja u nalazu zabeležiti. U laktenom zglobu označiti će se gibivost u stepenima kuta izmedu nad- i podlaktice. Okretanje ruke (pro- i supinacije) najbolje se ustanovljuje, ako se spušta nadlaktica, a podlaktica se drži u pravom kutu prema nadlaktici. Iz srednjeg položaja (palac prema gore) okretati će se ruka prema vani (dlan gore) za 90°, prema unutra (dlan dolje) opet za 90°, ukupno dakle za 180°. Flektirati i ekstendirati se može ruka iz srednjeg položaja (ruka u istom pravcu kao podlaktica) po 80°, gibivost na stranu nije od velike funkcionalne važnosti. Od prstiju je najvažniji ručni palac, usled svoje mogućnosti opozicije imade istu fukcionalnu važnost, kao svi ostali prsti skupa. Da se palac može nesmetano skupiti u šaku, mora da je gibivost slobodna u metokarpalnom i carpometokarpalnom zglobu, a gibivost sviju zglobova palca omogućuje mu da se dotakne vrhova ostalih prstiju. Abdukcija palca se meri tako, da se na stol položi merilo, i na njega pritisne palac i kažiprst u najviše mogućoj medjusobnoj udaljenosti. Normalnom adukcijom palca dosegne vrh istog temeljni zglob malog prsta. Umanjenje gibivosti ostalih ručnih prstiju odredjuje se u centimetrima za koje isti od dlana odustaju. Gibivost zgloba u kuku ispituje se na isti način, kao i u ramenu. Fiziološke granice gibivosti su dakako uže nego u ramenu. Abdukcija je moguća za po prilici 45°, fleksiju ograničuje truplo; za zglob kolena vredi ono što vredi za lakteni zglob. Skočni gornji i dolnji zglob: dizanje i spuštanje vrha noge odvija se u gornjem skočnom zglobu, te je prema gore moguće pri ispruženom kolenu u kutu od po prilici 80°, a prema tabanu od 135°. Pronacija i supinacija noge se odvija u obim skočnim zglobovima. Gibivost nožnih prstiju ne dade se meriti, valja istu označiti kao malo ili mnogo umanjenu.

Brazgotine valja tačno opisati po mestu gde se nalaze i kakve su, da li su pomične i površne, da li su prirasle uz mišićje odnosno uz kost, da li smetaju gibivost tetiva ili zglobova. Najbolje će biti iste označiti u slici dodanoj formularu za lekarska mišlenja. Napokon mora se u mišlenju i opisati opće zdravstveno stanje, i ako imade promena istoga koje nisu u savezu sa nezgodom, valja to naročito naglasiti.

Konačno morati će lekar još da **oceni** privremeno umanjenje radne sposobnosti u **postocima** ujedno odredivši i termin nove pregledbe, sve dok nastupi

Digitized by Google

trajno stanje, t. j. dok nema verojatnosti daljnjih promena. No kad su minule dve godine, to prema našem zakonu, ma da su dalnje promene u stanju moguće, ipak se mora dopitati **stalna** renta. Kod ponovnih pregleda nastale promene imaju se tačno označiti, da se već po nalazu može prosuditi razlog, zašto je postotak umanjenja radne sposobnosti smanjen ili povećan. Smanjiti će se postotak umanjenja radne sposobnosti kad nema bitnih promena u nalazu i onda, ako je nastala **navika** na ozledom prouzrokovani defekt. Navika će nastati iza dve ili tri godine, katkad još i pre. Da se navikom može funkcija poboljšati sasvim je naravna stvar, jer početno otešćanje funkcije ozledjenog dela tela pomalo popušta, dolazi do akomodacije na promenjenu koordinaciju kretnja, nastupa navika na novo stanje, i funkcija povredjenog uda odvija se opet automatski bez napora i bez oklevanja kao da nije bilo povrede.

Po Središnjem uredu propisani su **formulari** za izdavanje lekarskih mišlenja. Imade ih tri vrsti, A, B i C. (vidi priloge). **Formular A** imade da se upotrebi pri vršenju **prve** lekarske pregledbe, to jest kada lekar prvi put iza ozlede vidi ozledjenika. Svim se okružnim uredima i svim lekarima nalaže da se bezuvetno kod svakog nesrećnog slučaja ovaj formular točno i savesno ispuni i to odmah ispuni prilikom prve lekarske pregledbe, a ne istom, kako to često biva iza 10 nedelje nakon ozlede. Točno i savesno sastavljeno takvo lekarsko mišlenje omogućiti će lekaru i uredu da eventualno kasnije od ozledjenika podignute zahteve radi navodnih posledica nesrećnog slučaja na temelju dobro sastavljenog nalaza pri prvoj pregledbi overovi ili opravdano odbije. (Vrlo je važno za prosudjivanje, da li je na pr. panaritium posledica ozlede, kod raznih tuberkuloznih obolenja kostiju i zglobova, kod obolenja pluća ili plućne maramice nakon ozleda prsnog koša i t. d.)

Formular B služi za dopitanje privremene rente i kod svake promene iste, dok **formular C** služi za lekarsko mišlenje pri trajnim rentama. Na svakom formularu nalazi se shema čovečeg tela. Ponovno se pozivaju lekari da u tu shemu unesu pronadjene promene, jer je orijentacija laika na istima vrlo lahka i brza, što je potrebno jer konačno nelekari, članovi rentnog odbora, odredjuju visinu renta.

Po zakonu nije skučeno slobodno ocenjivanje stepena umanjenja radne sposobnosti ozledjenika, tako da se ova ocena može individualno svakom slučaju akomodirati. No ipak je korisno, dapače nužno imati jedan putokaz kod ocenjivanja radne nesposobnosti. Poradi toga sledi skrižaljka najčešćih posledica nesrećnih slučajeva sa oznakom postotka umanjenja radne sposobnosti po Linigeru. Još jedrom naglašujemo da ovi postoci služe kao putokaz, dok ocenjivanje pojedinih slučajeva imade da bude individualno, utemeljeno na gore razloženim principima.

Iznos rente u postocima nakon gubitka delova ruke.

Desno		Levo
0%	gubitak jednog članka I. prsta	0%
10—15%	gubitak jednog i pol članka I. prsta	10%
20%	potpuni gubitak I. prsta	15%
25%	gubitak I. prsta sa kosti zapešća	20%
0—10%	(kod ženske) gubitak II. prsta	0%
0%	gubitak III. prsta	0%
0%	gubitak IV. prsta	0%
0%	gubitak V. prsta	0%
35%	gubitak I. i II. prsta	30%
25—30%	gubitak II. i III. prsta	20%
20—25%	gubitak III. i IV. prsta	20%
25%	gubitak III. i V. prsta	20%
20%	gubitak IV. i V. prsta	20%
25%	gubitak II. i V. prsta	20%
45%	gubitak I., II. i III. prsta	40%
40%	gubitak II., III. i IV. prsta	30%

Digitized by Google

33⅓%	gubitak III., IV. i V. prsta	30%
40%	gubitak II., IV. i V. prsta	30%
45%	gubitak I., II. i IV. prsta	40%
45%	gubitak I., II. i V. prsta	40%
40%	gubitak II., III. i V. prsta	35%
40%	gubitak I., IV. i V. prsta	40%
50%	gubitak I., II., III. i IV. prsta	45%
45%	gubitak II., III., IV. i V. prsta	40%
50%	gubitak I., III., IV. i V. prsta	45%
60%	gubitak sviju prstiju	50%
66⅓%	gubitak šake	50%
70%	gubitak ruke ispod lakta	60%
75%	gubitak ruke iznad lakta	66⅔%
80%	gubitak nadlaktice do ramena	70%

Noge.

Gubitak I. prsta	0%
Gubitak II., III., IV. i V. prsta	10%
Gubitak svih prsti	15%
Gubitak stopala (Lisfranc)	30%
Gubitak stopala (Chopart)	35%
Gubitak stopala (Pirogof)	35%
Gubitak noge iznad gležnja	50%
Gubitak noge do ispod koljena	50—60%
Gubitak noge do iznad koljena	66⅔%
Gubitak noge do gornje trećine natkoljenice	75%
Gubitak noge do bedra	80%

Svi gore navedeni postoci vrede za takozvani glatki gubitak prstiju, ruke i noge, dok su brazgotine dobro konsolidirane, dok nema na batuljcima kontrakture i dok je nastupila navika na nošenje proteze.

Postoci renta nakon ozleda ruke sa desne strane.

Neuporabivost jednaka gubitku	75%
Potpuno ukočeni rameni zglob	40—50%
Nereponirano isčašenje ramenog zgloba	40—50%
Habituelno isčašenje ramenog zgloba	30%
Ruka se može pridignuti do horizontale	25%
Ruka se može pridignuti do 30° preko horizontale	15%
Fališni zglob nadlaktice, sa aparaturom	50%
Lakteni zglob ukočen u ispruženom položaju	50%
Lakteni zglob ukočen u kutu od 130°	40%
Lakteni zglob ukočen u pravom kutu	30%
Fališni zglob podlaktice sa aparaturom	50%
Nemogućnost okretanja	30%
Prelom palčene kosti izlečen u nešto iskrivljenom položaju, ukočenost ručnog zgloba do ⅓	0%
Isto u vrlo iskrivljenom položaju zacelen, ručni zglob ukočen za ⅓	15%
Ručni zglob, ukočen u nezgodnom položaju	40%
Ručni zglob u zgodnom, ispruženom položaju ukočen	30%
Uzetost živca radialis	25%
Uzetost živca ulnaris	40%
Uzetosa živca medianus	33⅓%
Uzetost živaca medianus i ulnaris	60%
Uzetost živaca radialis i ulnaris	60%
Uzetost radialis, medianus i ulnaris	75%

Sa **leve strane** važe isti postoci poprečno za 10% manji.

Digitized by Google

Postoci rente nakon ozleda noge.

Neuporabivost jedne noge	75%
Ukočenost kuka u zgodnom položaju	30%
Ukočenost kuka u nezgodnom položaju	50%
Prelom natkoljenice, skraćenje 6 cm, zglobovi uredni	30%
Prelom natkoljenice, skraćenje 4 cm, zglobovi uredni	15%
Prelom natkoljenice, skraćenje do 3 cm, zglobovi uredni	0%
Koljeni zglob ukočen u kutu od 175°	33⅓%
Koljeni zglob ukočen u kutu od 160°	40%
Koljeni zglob ukočen u kutu od 150°	50%
Koljeni zglob gibiv izmedju 120—170°	25%
Koljeni zglob gibiv izmedju 90—180°	15%
Prelom čašice, noga se ne može ispružiti	30%
Prelom čašice, noga se može ispružiti	20%
Arthritis deformans koljena	25%
Falični zglob potkoljenice (sa aparaturom)	50%
Prelom potkoljenice izlečen u x stavu, zglob. uredni, nešto oslablj. noga	25%
Isto, izlečen u o stavu, stopalo za ⅓ ukočeno	10%
Prelom obiju gležanja, x noga, objam noge za 1 cm manji	20%
Nožni zglob, ukočen u pravom kutu	20%
Nožni zglob, ukočen u kutu od 100° (Spitzfuss)	33⅓%
Nožni zglob, ukočen, jači Spitzfuss	50%
Plosnata noga nakon kostoloma u stopalu	25%
Pesvarus (Klumpfuss) jačeg stepena	40%
Nožni palac hiperekstendiran	15%
Ukočenost svih nožnih prstiju u dobrom položaju	15%
Raširene žile (Kramfader) pogoršane nesrećnim slučajem (ulcera)	25%
Ischias traumatski srednjeg stepena	25%
Potpuna uzetost n. ischiadicusa	30%
Potpuna uzetost n. peroneusa	20%

Postoci rente nakon ozleda na glavi.

Bitno iznakaženje lica	20—50%
Skalpiranje glave kod ženske	33⅓%
Gubitak jedne uške kod muškarca	0%
Gubitak jedne uške kod ženske	10%
Jednostrano slabo, do srednje umanjenje sluha	0%
Gubitak sluha sa jedne strane	10—15%
Obostrano srednje umanjenje sluha	15%
Obostrano bitno umanjenje sluha	25%
Obostrana gluhoća	33⅓—40%
Umanjenje vida jednog oka do ⅓	0—10%
Gubitak očne leće prema vidnoj oštrini sa staklom	10—20%
Gubitak očne leće prema vidnoj oštrini s obe strane	20—30%
Gubitak oka	25%
Nemogućnost otvaranja ustiju, može se uživati samo žitka hrana	25%
Dobro izlečen prelom grudne kosti ili jednog rebra	0%

Postoci rente nakon ozleda na trupu.

Kila trbušne stenke	10—20%
Kila pupka	10%
Kila u dimlju	10%
Kila femoralna	10%
Gubitak jednog muda	10%
Gubitak obiju muda pre puberteta do 40 god. starosti	33⅓%
iza 40 god. starosti	20%
iza 60 god. starosti	10%

Digitized by Google

Gubitak materice	30%
Prolaps materice i rodnice sa pesarom	25%
Gubitak jednog bubrega iza navike	15%
Gubitak slezena	20%
Fistula creva, urina, anus praeternaturalis	33⅓%
Prolapsus recti, jaki	30%

Za navodno **traumatsku kilu** mora biti sigurno dokazana poslovna nezgoda, mora da je ozledjenik odmah ili kratko vreme iz toga napustio posao i da se je javio odmah lekaru. Traumatskim načinom nastala kila pokazati će izvesne znakove ovoga postanka (velike bolove, eventualno i sufuzije, peritonealne podražaje, inkarceraciju i t. d.), dok će kila starijeg poretla biti obično veća, bezbolna, lahko se reponira, ingvinalni kanal će biti raširen eventualno i obostrano. Ako se predmjeva da je kila nastala usled poslovne nezgode pri prirodjenom širokom ingvinalnom kanalu, to okrivljeno natezanje pri poslu mora da bude neobično jako, i da prekorači običajni napor dotičnog zaposlenja, jer inače je zaposlenje dalo samo povoda da se kila pojavi, a nije istu prouzročilo.

Najteže će biti za lekarskog veštaka u medicini nezgoda **davanje mišlenja** u slučajevima, gde je u pitanju veza izmedju bolesti i ozlede. Najčešće je u pitanju tuberkuloza kostiju i zglobova, gnojna zapalenja koštane moždine (osteomyelitis), novotvorine (carcinoma, sarkom), kronično zapalenje zglobova (arthritis deformans). Principielno treba da se naglasi, da mora da bude bezdvojbeno dokazana **bitna** ozleda baš onog mesta, koje je kasnije obolelo. Za **tuberkulozu**, toli čestu bolest, mora da se još osobito naglasi sledeće: tuberkulozna obolenja osobito kostiju i zglobova samo su iznimno nastala kao posledica nezgode. Da se može priznati uzročna veza izmedju nezgode i obolenja, mora: 1. da je nesreća nesumnjivo dokazana, 2. mora da je ozleda bila bitna i da je obolelo mesto i zaista bilo ozledjeno, što se očituje time, da su se odmah iza nezgode na tom mestu pojavile bitne subjektivne i objektivne posledice ozlede i 3. da je dalnji tok obolenja bio karakterističan baš za ozledu. Bitno pogoršanje već od pre postojeće tuberkuloze može se samo onda priznati, ako se je ista vrlo napadno i brzo pogoršala i ako se je zaista i dokazala bitna ozleda obolelog mesta. Ako je obolenje na pr. tuberkuloza ili zloćudna novotvorina, pre nezgode već dosta napredovalo, to je dalnje pogoršanje po ozledi neverovatno. U medicini nezgoda nema one izreke: In dubio pro reo, odnosno pro laeso. Tu se radi o jednom pravnom zahtevu — o renti. Ozledjenik mora da dobije svoju rentu, ako je **veza izmedju nezgode i bolesti bar pretežno verovatna,** no nema prava na nju ako veza ne postoji. Sama mogućnost takve veze nikada ne dostaje, da se renta dopita. Biti će slučajeva, gde lekarski veštak ne može da dade pozitivno mišlenje, tu će onda uprava morati da si sama stvori sud ili da podeli rentu ili da zahtev na istu odbije.

Zagreb, dne 7. aprila 1931.

Generalni direktor:
u. z.:
Dr. Oskar Weiss v. r.

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U

Prvi lekarski pregled

[Ovaj se formular imade rabiti pri svakoj ozledi, koja je ili može da bude posledica nesrećnog slučaja i imade se bezuvetno ispuniti prilikom prvog pregleda].

Ime ozledjenika: .....

Zanimanje ..... **doba** ..... **dan ozlede** .....

1. Kako se je dogodila nesreća, da li je odmah prekinut rad ili kada iza nesreće. Kada je zatražena lekarska pomoć. Vrst ozlede.

.....

.....

.....

.....

2. Subjektivne tužbe usled ozlede:

.....

.....

.....

3. Objektivni nalaz navodnih posledica ozlede:

.....

.....

.....

4. Ostali nalaz: [pazi na tuberkulozu, prijašnje ozlede, ratni invaliditet, kilu itd.]

.....

.....

.....

5. Kakovo je dalnje lečenje potrebno? [Specijalističko, bolničko?]

.....

6. Dali će predvidivo ostati radna sposobnost umanjena?

Datum: Potpis:

.....

Ovaj formular ima da bude na crvenom papiru; formata 34 cm · 21 cm.

*

Digitized by Google

Predlog rentnog ili glavnog lekara gledom na dalnje lečenje:

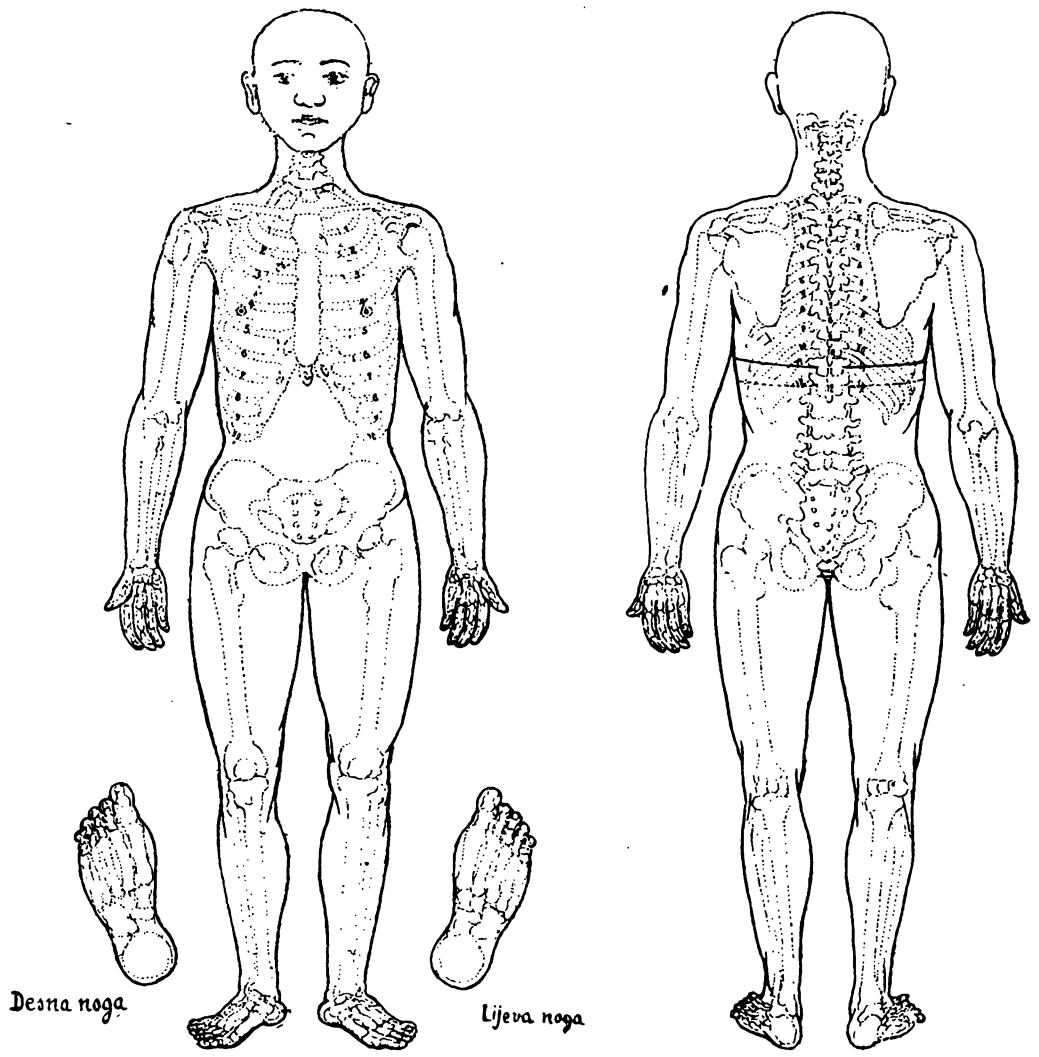

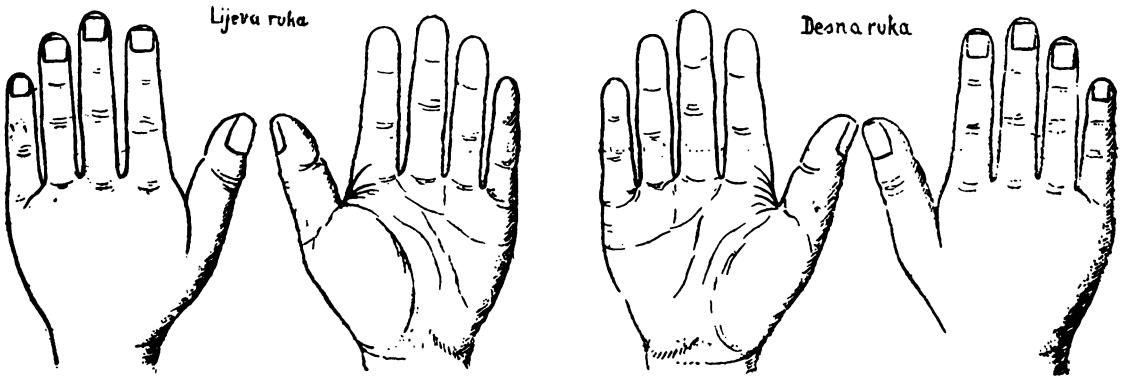

Ispunjeni formular imade se priposlati S. U. Z. O. Ru na dalnje uredovanje, ako bude predvidivo radna sposobnost **trajno** umanjena.

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj R.
Broj nezgode stat. lista.

Lekarsko mišlenje

za dopitanje privremenih renti

o zdravstvenom stanju i o stepenu radne sposobnosti .....

rodjenoga godine zanimanje .....

stanujući u ..... pošta .....

I. Ustanovlenje istovetnosti.

1. Kako je ustanovlena istovetnost ozledjene osobe?

II. Navodi ozledjenika.

2. Potpis ozledjenog:

3. Kada se je dogodio nesrećni slučaj?

4. Kako se je dogodila nezgoda? Da li je odmah prekinut rad, ili kada iza nezgode? Kada je zatražena prva lekarska pomoć?

5. Dali su se ozledjeniku već pre desile poslovne nezgode? Kada i kakove? Jeli imade prirodjenih mana? Jeli imade bolesti ili mana u vezi sa svetskim ratom, jeli uživa državnu invalidsku penziju?

6. Dali ozledjenik sada radi, otkada, u kojem svojstvu uz koju plaću?
Imade da ispuni prijavno odelenje O. U. Z. O. Ra.

Ovaj formular ima da bude formata 34 cm × 21 cm

Digitized by Google

7. Kakve sadašnje posledice nezgode navadja ozledjenik?

III. Nalaz.

8. Točan opis posledica nezgode i to njenih anatomskih i funkcijonalnih posledica.

PAZI!

Lekar treba da unese nalaz u sliku i da označi objam mišičja povredjenog i zdravog uda i mesto merenja.

9. Kakvo je opšte zdravstveno stanje ozledjenika? Kakve imade bolesti; mane?

Digitized by Google

Ovamo dolazi cliché (slika) kao i na formularu A.

Digitized by Google

IV. Lekarsko mišlenje.

10. Dali se navodi pod 5. slažu sa objektivnim nalazom? Da li postoji sumnja preterivanja ili simulacije? I zašto?

11. Dali se je od zadnje pregledbe [dne .....] stanje ozledjenika bitno promeniło? U kojem pogledu?

12. Dali je lečenje završeno? Ako ne, što valja dalje odrediti?

13. Dali je radna sposobnost ozledjeniku umanjena? Je li ovo umanjenje posledica nesrećnoga slučaja ili po drugom uzroku delomično ili sasvim prouzročeno?

14. Imade li se smatrati stanje ozledjenika trajnim, ili kada se može očekivati poboljšanje [pogoršanje]?

15. Postotak umanjenja radne sposobnosti gledom samo na sadašnju nezgodu!

16. Opaske:
[da li postoji trajna nemoć usled koje treba ozledjenik trajnu negu i pasku druge osobe?]

Datum: Potpis:

Predlog rentnog lekara:

Stepen umanjenja radne sposobnosti ....

Digitized by Google

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU
MIHANOVIĆEVA UL. 3.

Broj R: .....
Broj nezgode [stat. lista]:

Lekarsko mišlenje

o stepenu umanjenja radne sposobnosti dne unesrećenoga

..... nastanjenog u .....

....., pošta .....

I. Ustanovlenje istovetnosti.

1. Gde je obavljena lekarska pregledba?

.....

2. Kako ste se osvedočili o istovetnosti ozledjenika?

.....

Potpis ozledjenika:

.....

II. Navodi ozledjenika:

3. Dali ozledjenik sada radi? Gde i u kakvom svojstvu? Koliku imade plaću?

.....

4. Što navadja ozledjenik o sadašnjim posledicama nezgode?

.....

Ovaj formular ima da bude formata 34 cm 21 cm.

Digitized by Google

III. Nalaz.

5. Točan opis ozlede i njenih anatomskih i funkcionalnih posledica.

PAZI!

Lekar treba da unese nalaz u sliku na 3. strani i da označi objam mišičja povredjenog i zdravog uda u centimetrima.

6. Kakvo je opšte zdravstveno stanje ozledjenika?

Digitized by Google

Ovamo dolazi cliché (slika) kao i na formularu A.

Digitized by Google

IV. Lekarsko mišlenje.

7. Dali se navodi pod 3. slažu sa objektivnim nalazom? Dali postoji sumnja na simulaciju ili preterivanje? Na čemu se temelji ova sumnja?

8. Dali se je od zadnje pregledbe [dne .....] stanje ozledjenika bitno promenilo? U kojem pogledu?

9. Dali je radna sposobnost ozledjenika sada umanjena? Jeli ovo umanjenje prouzročeno po ozledi ili u celosti ili delomice po drugom uzroku?

10. Kakav privredni rad ozledjenik može sada da vrši?

11. Imade li se stanje ozledjenika smatrati trajnim ili za kada se može očekivati poboljšanje [pogoršanje?] Jeli će se potpuno uspostaviti prvobitna radna sposobnost? Kada? Preporučate li naknadno lečenje i koje?

12. Stepen izgubljene radne sposobnosti u postocima potpune radne sposobnosti, osobito s obzirom na dosadašnji posao i zanimanje ozledjenika?
a] samo usled nezgode
b] usled općenitog zdravstvenog stanja [druge bolesti, starosti i t. d.]

a] ..... %

b] ..... %

13. Opaske:
[da li postoji trajna nemoć usled koje treba ozledjenik trajnu negu i pasku po drugoj osobi?]

....., dne ..... 19..

Potpis

Predlog zdravstvenoga otseka:

Stepen umanjenja radne sposobnosti .....

Digitized by Google

U cilju sprovodjenja »Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa« od 20. januara 1931. godine, koji je obnarodovan u Službenim novinama broj 22 od 31. januara 1931. godine, a na osnovu paragrafa 178 Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922 godine, izdajem sledeću

NAREDBU:

Član 1.

Do stupanja na snagu Pravilnika u smislu propisa stava 3 paragrafa 1 i stava 2 paragrafa 2 »Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa« moći će se primati u službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika lekari činovnici, a kod njegovih mesnih organa glavni lekari-činovnici i lekari-činovnici na osnovu konkursa, po dosadašnjim propisima, s tim da se imaju smatrati u privremenom svojstvu sve dok ne budu stekli potrebnu specijalizaciju iz socijalne medicine i svrši kurs iz socijalne medicine u smislu paragrafa 10. napred spomenutog zakona.

Član 2.

U dekretu o premeštanju, o kome se govori u paragrafu 6. napred spomenutog zakona, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno komesar kod ovog ureda ceniće u konkretnom slučaju, kada službeniku ne pripada pravo na selitbene troškove, van slučaja premeštanja po vlastitoj molbi.

Premešteni službenik ima se javiti na svoju novu dužnost najdalje u roku za sedam dana pošto mu se uruči dekret o premeštanju.

Član 3.

U slučaju otpuštanja iz službe službenika kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa u smislu paragrafa 7 napred spomenutog zakona, koji su kao službenici proveli u neprekidnoj aktivnoj službi manje od godine dana, pripada na ime otpravnine iznos, koji odgovara otkaznom roku prema postojećim propisima, s tim da ni u kom slučaju ne može preći tromesečni iznos celokupnih prinadležnosti dotičnog službenika u smislu stava 2 paragrafa 7 napred spomenutog zakona.

Član 4.

Službenicima, za koje bi bila doneta odluka da se otpuštaju iz službe u smislu stava 1 paragrafa 7 spomenutog zakona, a koji imaju pravo na otpusninu, imaće se prilikom isplaćivanja iste odbijati odgovarajući deo nepovraćene pozajmce srazmerno isplaćivanju dotične otpusnine.

Član 5.

Svaki zaključak ravnateljstva odnosno komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji se odnosi na penzionisanje, premeštanje ili otpuštanje službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, ima mi se dostavljati pismenim izveštajem u roku za 3 dana po njegovom donošenju.

Svaki zaključak dostavljaće se zainteresovanim strankama tek kada istekne rok propisan u paragrafu 12. napred spomenutog zakona, sem kad moje odobrenje jednog zaključka bude usledilo pre isteka spomenutog roka u kome slučaju se ima odmah dostaviti zainteresovanim strankama.

Član 6.

Ovu naredbu dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika radi znanja i upravljanja.

Odeljenje za socijalno staranje ovog Ministarstva vodiće računa o tačnom izvršivanju ove moje naredbe.

St. Br. 7645.
21. februara 1931. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja
Nikola Preka s. r.

Digitized by Google

Na osnovu paragrafa 178 Zakona o osiguranju radnika

NAREDJUJEM:

da se moja Naredba od 21. februara 1931. god. St. Br. 7645, izdata u cilju sprovodjenja »Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa« dopuni tako, da se posle člana 4 ima dodati novi član 4a), koji glasi:

»Član 4a.

Paragraf 6 poslednji stav spomenutog zakona ima se tako tumačiti, da ravnateljstvo odnosno komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika, premeštajući kojeg službenika odredjuje istodobno ne samo funkciju, koju će dotični obavljati na svome novom mestu, nego i položaj predvidjen u paragrafu 23 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odnosno plaćevni razred po §. 16. Službenog pravilnika lekara-činovnika.

Kod odredjivanja položaja ne može se menjati kategorija. Ali ako službenik poseduje kvalifikacije više kategorije, može istu dobiti prilikom premeštaja jedino u slučaju, ako dolazi na mesto već sistemizovano u toj kategoriji.

Premešta li se službenik na niže sistemizovano mesto bilo po položaju bilo po kategoriji, zadržaće svoj raniji položaj i kategoriju.

Prilikom premeštaja službenika na mesto generalnog direktora, zamenika generalnog direktora ili direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odredjuje mu se položaj i kategorija prema sistemizaciji ovih mesta.

Prilikom premeštaja mogu se službenici unaprediti samo u slučaju, da dolaze na vodeća mesta kod mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika, i to do položaja, u kojem je sistemizovano to mesto.

Sva unapredjenja prilikom premeštaja vezana su za rokove predvidjene u paragrafima 44 do 51 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Premešteni službenik dobiva onaj funkcionalni dodatak, koji je odredjen za mesto na koje se premešta.

U penziju uračuniv je onaj funkcionalni dodatak, koji je službenik uživao na položaju, sa kojega se penzioniše.«

Ovu naredbu dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika radi znanja i upravljanja.

Odeljenje za socijalno staranje ovog Ministarstva vodiće računa o tačnom izvršivanju ove naredbe.

St. Br. 14.647.
31. marta 1931. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja
Nikola Prekav. r.

Na osnovu §-a 1 Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, a po saslušanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika, propisujem

PRAVILNIK

o predmetima i održavanju kursa iz socijalne medicine.

Član 1.

U školi narodnog zdravlja u Zagrebu svakog 1. septembra u godini počinje kurs iz socijalne medicine za lekare, koji žele stupiti u službu kao lekari-činovnici kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa

Digitized by Google

ili se u takvoj službi nalaze ili žele steći pravo na naziv specijaliste iz socijalne medicine.

Član 2.

Lekari, koji žele posećivati ovaj kurs moraju se prijaviti najkasnije do 15. jula svake godine Školi narodnog zdravlja sa ovim podacima:

1. ime i prezime;
2. godina diplome;
3. godine službe (javne ili kod socijalnog osiguranja);
4. karaktera službe, koju vrši.

Središnji ured za osiguranje radnika dužan je da u roku od 5 godina odredi na ovaj kurs lekare-činovnike, koji se nalaze na službi kod Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa, u koliko se ovim lekarima ne bi priznalo pravo na naziv specijaliste iz socijalne medicine. Središnji ured dužan je da određene lekare prijavi školi narodnog zdravlja isto tako do 15. jula svake godine sa propisanim podacima.

Član 3.

Škola narodnog zdravlja može na ovaj kurs primiti najviše 30 lekara.

Član 4.

Obuka na kursu je teorijska i praktična. Raspored teorijske i praktične obuke određuje nastavničko veće kursa.

Član 5.

Kursom upravlja direktor škole narodnog zdravlja u sporazumu sa direktorom zdravstvenog odeljenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Član 6.

Nastavničko osoblje postavlja Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja iz redova stručnjaka škole narodnog zdravlja, Središnjeg ureda za osiguranje radnika i univerziteta, a na predlog direktora škole narodnog zdravlja.

Stručnjaci sa univerziteta imaju pravo na nagradu iz budgeta škole narodnog zdravlja.

Član 7.

Predmeti nastave u kursu su ovi:

I. Higijena.

II. Epidemiologija i suzbijanje zaraznih bolesti.

III. Zakonodavstvo.

IV. Socijalna medicina.

V. Socijalno osiguranje: povest, današnje stanje na strani i kod nas, naš zakon o osiguranju radnika, zdravstvena služba socijalnog osiguranja, zdravstvene ustanove, ustanovljavanje radne sposobnosti u osiguranju za slučaj bolesti, nesreće i iznemoglosti, administracija socijalnog osiguranja, finansijske osnove opšteg i socijalnog osiguranja, statistika socijalnog osiguranja, profilaksa u socijalnom osiguranju, saradnja sa državnim ustanovama.

VI. Zaštita radnika: povest, današnje stanje na strani i kod nas, međunarodni biro rada, fiziologija rada i opšta higijena rada, profesionalne bolesti, industrijska higijena, poslovne nesreće i njihovo sprečavanje, prva pomoć kod ozleđenih i unesrećenih, naknadna lečenja ozleđenih, Zakon o zaštiti radnika, inspekcija rada, berze rada, radničke komore, higijenske i tehničke zaštitne mere u preduzećima; sanitetska tehnika pri građenju i uređenju tvornica, radionica i preduzeća.

VII. Predmeti opšteg sadržaja.

Nastava iz predmeta pod I, II, III, IV i VII održaje se prema programu u Pravilniku o kursevima za lekare, propisanom na osnovu § 4 Uredbe o organi-

Digitized by Google

zaciji i delokrugu škole narodnog zdravlja (»Službene novine« od 8. aprila 1930. god. br. 80 — XXXI), i po pravilu zajedno sa kursevima za lekare.

Najmanje polovina od ukupnog broja sati predavanja i praktičnog rada iz predmeta nastave mora biti posvećena socijalnom osiguranju, zaštiti radnika, profesionalnoj higijeni i bolestima, koje su najviše raširene među radnicima.

Član 8.

Po svršetku kursa učesnici polažu praktični i teorijski ispit pred komisijom, koju odredi Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja između nastavnika. Najmanje polovina članova ispitne komisije mora da bude iz redova stručnjaka socijalnog osiguranja.

Praktični deo ispita se sastoji:

1. iz terenskih radova;
2. iz laboratorijskih radova;
3. iz radova u ustanovama Središnjeg ureda za osiguranje radnika;
4. iz stručnih radova u tvornicama, radionicama, naseljima;
5. iz pismenog zadatka, koiim učesnik obrađuje na znanstveni način jedno pitanje iz predmeta kursa po svom izboru i pristanku nastavnika.

Član 9.

O položenom ispitu Škola narodnog zdravlja izdaje učesnicima svedočbu, potpisanu od ispitne komisije.

Član 10.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom obnarodovanja u »Službenim novinama«.

Sbr. 2390/31.
19. februara 1931. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja
Nikola Preka s. r.

(Ovaj pravilnik otštampan je u »Službenim novinama« od 4. marta o. g. broj 49.—XIII.)

Na osnovu §§-a 2 i 10 Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, u vezi sa § 7 Zakona o lekarima i po saslušanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Glavnog sanitetskog saveta propisujem

BLIŽE ODREDBE
o specijalizaciji iz socijalne medicine.

Član 1.

Pravo na naziv specijaliste iz socijalne medicine dobivaju:

1. redovni i vanredni profesori kao i docenti socijalne medicine univerziteta u Kraljevini Jugoslaviji;
2. doktori medicine, koji su kao šefovi lekari ili lekari bili na službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa najmanje 4 godine i za to se vreme istakli priznatim znanstvenim i praktičnim radom iz socijalne medicine.

Član 2.

Pravo na naziv specijaliste iz socijalne medicine može dobiti doktor medicine, koji je najmanje godinu dana proveo na teorijskom i praktičnom radu u

Digitized by Google

Centralnom higijenskom zavodu, školi narodnog zdravlja ili higijenskim zavodima u Ljubljani i Skoplju, a pored toga 3 godine bio u službi Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa i za to vreme svršio kurs iz socijalne medicine propisan Pravilnikom (Sbr. 2390 od 19. februara 1931. god.) i položio ispit za specijalistu iz socijalne medicine pred komisijom, koju odredi Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja.

Član 3.

Pravo na naziv specijaliste prema tač. 2. čl. 1. i čl. 2. ovih odredaba daje na području Uprave grada Beograda Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po saslušanju Glavnog sanitetskog saveta i Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a na području banovine ban po saslušanju banskog sanitetskog saveta i Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Član 4.

Ove odredbe stupaju na snagu danom obnarodovanja u »Službenim novinama«.

Sbr. 2615/31.
19. februara 1931. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja
Nikola Preka s. r.

(Ovaj pravilnik otštampan je u »Službenim novinama« od 4. marta o. g. broj 49.—XIII.)

Broj: 9760/1931.

OKRUŽNICA.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu naknadnog kredita za prekoračenja budžetom upravnih i ambulatorijskih troškova preliminiranih izdataka.

Svim mesnim organima.

Unatoč već postojećih odredaba kao i samih rešenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika prigodom odobrenja budžeta pojedinim mesnim organima, dešavaju se i dalje i češće slučajevi, da nekoji mesni organi troše te odobrene kredite preko dozvoljenog preliminara i za već nastala prekoračenja traže naknadno odobrenje svojih samoupravnih organa i Središnjeg ureda za osiguranje radnika bez temeljitog i stvarnog obrazloženja.

Takva praksa mimoilazi postojeće propise te je nedopustiva.

Upozoruju se za to mesni organi, da o dozvoljenim kreditima i o njihovom stanju vode strogo i za vremena računa i da naknadne kredite traže pre nastalog prekoračenja uz tačno obrazloženje zašto je povišenje kredita potrebno.

Ne budu li upravnici ureda vodili računa, da se naknadni krediti blagovremeno i pre nastalog prekoračenja zatraže, krediti se kasnije ne će dozvoliti, a uprava dotičnog ureda odgovaraće disciplinski i materijalno, što je dozvolila da do prekoračenja bez prethodnog odobrenja dodje.

Prednje dostavlja se svim mesnim organima radi strogog ravnanja i znanja.

U Zagrebu, dne 18. februara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 88—1931. Prs.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmena odnosno nadopuna propisa Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Svim mesnim organima.

Gospodin Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojoj sednici od 5. marta 1931. pod čl. 18 sed. zapis. doneo je odluku, da se u budžetu Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1931. pored odobrenih mesta sistemizuje i jedno mesto zamenika generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika kategorije A položaja IIa, i da se izmene odnosno nadopune odredbe Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u koliko se odnose na dužnosti i prava generalnog direktora i njegovog zamenika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. St. br. 11.646 primio je na znanje ovu odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931. čl. 18 sed. zap.

Prema tome menjaju se odnosno nadopunjuju se odnosni propisi Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, i to kako sledi:

I. STATUT.

Glava četvrta.

1. § 85. točka 6. menja se i ima da glasi:

»Generalni direktor, zamenik generalnog direktora, direktori i drugi službenici.«

*

2. § 86. menja se i ima da glasi:

»§. 86.

Pretsedništvo sastoji od pretsednika, dvojice potpretsednika i od generalnog direktora i zamenika generalnog direktora.

Generalni direktor i zamenik generalnog direktora nemaju u sednici pravo glasanja.«

*

3. a) »Natpis podglave šeste menja se i ima da glasi:

»Generalni direktor, zamenik generalnog direktora, direktori i drugi službenici«,

b) § 106. menja odnosno nadopunjuje se i ima da glasi:

Digitized by Google

»§. 106.

1. Generalni direktor, koji je u svom delokrugu izvršni organ ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, vodi prema odredbama Zakona, na zakonu osnovanih naredaba i Statuta i prema zaključcima samoupravnih organa poslove Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te je za pravilno i tačno poslovanje odgovoran ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

2. Generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika treba da se bavi i posveti prvenstveno samo najvažnijim i najkrupnijim pitanjima osiguranja, koja su važna i odlučna za egzistenciju i dobar razvoj institucije, pa prema tome prvenstveno za načelno provadjanje samoga zakona i drugih propisa, za dobar financijski prosperitet, za popularisanje institucije i kontakt sa interesiranim faktorima.

3. Generalni direktor sudeluje u sednicama glavne skupštine, ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izveštava i stavlja predloge o predmetima izuzev one, koji spadaju u delokrug zamenika generalnog direktora kao i one u kojima je lično zainteresovan; o poslednjima izveštava i stavlja predloge zamenik generalnog direktora odnosno pretsednik (komesar).

4. Sem izvršivanja odluka glavne skupštine, ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika spada u delokrug generalnog direktora i samostalno donošenje odluka u svim predmetima, koji su po Zakonu, na osnovu zakona izdanih naredaba ili Statuta upućeni u njegovu nadležnost ili koje je ravnateljstvo (komesar) Središnjeg ureda za osiguranju radnika — ne smanjujući sopstvenu odgovornost — iz svog delokruga prenelo na generalnog direktora.

5. Generalni direktor doznačuje u granicama odobrenog budžeta one izdatke, koje je dozvolila glavna skupština odnosno ravnateljstvo.

6. Generalni direktor ovlašten je uz sopstvenu odgovornost i kontrolu poveriti izveštavanje o pojedinim predmetima ili pojedinim skupinama predmeta kojem drugom službeniku.

7. Generalnom direktoru podredjeni su svi službenici i plaćena lica Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

8. Generalni direktor dužan je pretsednika stalno informirati o toku poslova i o predlozima, koje želi ravnateljstvu predložiti.«

*

4. § 107. menja se i ima da glasi:

»§. 107.

Uz generalnog direktora postavlja se zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U delokrug zamenika generalnog direktora spada prvenstveno vodstvo i provadjanje opšte unutarnje administracije Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa (ustrojstvo ureda, proračuni, personalna pitanja i t. d.) staranje i nadzor nad radom i disciplinom u Središnjem uredu za osiguranje radnika i njegovim mesnim organima (škontracije i t. d.); nadalje donašanje odluka u svim predmetima, koji su po zakonu, na osnovu zakona izdanih naredaba ili Statuta upućeni u nadležnost administracije ureda, te konačno svi poslovi, koje mu posebno poveri generalni direktor odnosno ravnateljstvo (komesar) Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Zamenik generalnog direktora zamenjuje generalnog direktora u svim poslovima ureda, kad je generalni direktor otsutan ili spречen, te je dužan i inače saradjivati sa generalnim direktorom u svim poslovima ureda.

Zamenik generalnog direktora sudeluje u sednicama glavne skuštine, ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osigu-

Digitized by Google

ranje radnika te izveštava i stavlja predloge o predmetima, koji spadaju u njegov delokrug odnosno koji su mu posebno dodeljeni izuzev predmete, u kojima je lično zainteresovan. O poslednjim izveštava generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Zamenik generalnog direktora je u svom delokrugu izvršni organ ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te vodi prema odredbama Zakona, na zakonu osnovanih naredaba i Statuta i prema zaključcima samoupravnih organa poslove Središnjeg ureda za osiguranje radnika svoga delokruga, te je u svim dodeljenim mu poslovima za pravilno i tačno poslovanje odgovoran ravnateljstvu (komesaru) Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno generalnom direktoru, kojemu je ujedno podredjen u službi kao svom neposrednom starešini, te kojeg je dužan stalno izvešćivati o toku i stanju poslova i o predlozima, koje želi u svom delokrugu predložiti ravnateljstvu (komesaru) Središnjeg ureda za osiguranje radnika.«

*

5. Izmedju §. 107. i §. 108. umeće se novi § 107a, koji ima da glasi:

»§. 107a.

Na čelu pojedinih odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika stoje direktori odelenja, koji vode poslove poverenih im odelenja prema odredbama Zakona, na zakonu osnovanih naredaba, Statuta i prema zaključcima samoupravnih organa, te su za tačno i pravilno poslovanje odelenja odgovorni u smislu postojećih propisa generalnom direktoru odnosno zameniku generalnog direktora u poslovima, koji spadaju u delokrug generalnog direktora odnosno zamenika generalnog direktora.«

*

6. § 109 menja se i ima da glasi:

»§. 109.

U slučaju da je sprečen i generalni direktor i zamenik generalnog direktora zamenjuje ih u poslovima njihovog delokruga direktor opšteg odelenja, a u poslovima pojedinih odelenja direktori tih odelenja.

Ako je sprečen samo zamenik generalnog direktora, onda ga u poslovima koji spadaju u njegov delokrug zamenjuje direktor opšteg odelenja.«

*

7. § 110 menja se i ima da glasi:

»§. 110.

U ostalom vrede u pogledu poslovnog delokruga generalnog direktora, zamenika generalnog direktora, direktora, i ostalih službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa poslovni propisi, a u pogledu njihovog službenog odnosa i prinadležnosti i penzija propisi Službenog i disciplinarnog pravilnika o prinadležnostima, u koliko gornjim ustanovama Statuta nisu protivni.«

II. SLUŽBENI PRAVILNIK SLUŽBENIKA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

1. § 8. menja se i ima da glasi:

»§. 8.

Prema vrsti rada u pojedinim kategorijama kategorije se dele na položaje.

Digitized by Google

Položaja ima jedanaest:
u kategoriji A osam i to VII. do I. s tim, da uz položaj II. ima i položaj IIa.
u kategoriji B šest i to VIII. do III.
u kategoriji C pet i to IX. do V.
u kategoriji D tri i to XI. do IX.«

*

2. § 10. prva alineja ima da glasi:
»Kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika sistemizovaće se mesta službenika u I. do XI. položaju s tim, da u kategoriji A uz položaj II. ima i položaj IIa.«

*

3. § 19. menja se i ima da glasi:

»§. 19.

Kada privremeni službenik ispuni sve uslove, koji se traže za sticanje stalnosti, utvrdjivanje na stalnost vršiće se odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika na osnovu predloga zamenika generalnog direktora odnosno odlukom ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika na osnovu predloga ravnatelja.«

*

4. §. 23. menja se i ima da glasi:

»§. 23.

»Položajne plate odredjuju se prema položaju te iznose godišnje u:

I.	položaju	45.000	dinara
II.a	„	42.000	„
II.	„	36.000	„
III.	„	28.800	„
IV.	„	24.600	„
V.	„	21.000	„
VI.	„	15.000	„
VII.	„	12.000	„
VIII.	„	9.000	„
IX.	„	7.200	„
X.	„	4.200	„
XI.	„	3.600	„

*

5. § 24. menja se i ima da glasi:

»§. 24.

U IV.—I. položaju kategorije A, V.—III. položaju kategorije B, VI.—V. položaju kategorije C može se položajna plata službenika odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika izuzetno, i to najranije posle tri, odnosno četiri, odnosno pet godina, bezprekorne službe u dotičnom položaju, kada se pojedini službenici naročito istaknutu svojom sposobnošću i svojim predanim radom, još najviše dva puta u toku njihovog službovanja uopšte, povisiti za sledeći iznos:

Digitized by Google

U I. položaju 4.800 dinara godišnje
II.a „ 4.400 „ „
II. „ 4.000 „ „
III. „ 3.600 „ „
IV. „ 3.000 „ „
V. „ 2.700 „ „
VI. „ 2.400 „ „

*

6. § 28a. menja se i ima da glasi:

»§. 28a.

Funkcionalni dodatak pripada sledećim činovnicima na vodećim mestima u niže navedenom iznosu:

a) Kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

generalnom direktoru	2.000.—	dinara mesečno
zameniku generalnog direktora	1.750.—	„ „
direktorima	1.500.—	„ „
načelnicima	800.—	„ „
činovnicima IV. položaja	400.—	„ „

b) Kod Okružnih ureda u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu:

ravnatelju	1.200.—	dinara mesečno
zameniku ravnatelja	800.—	„ „
šefu knjigovodstva	600.—	„ „

c) Kod Okružnih ureda u Banja Luci, Novom Sadu, Osijeku, Sarajevu, Somboru, Subotici, Velikom Bečkereku, Vršcu i Skoplju:

ravnatelju	1.000.—	dinara mesečno
zameniku ravnatelja	750.—	„ „
šefu knjigovodstva	500.—	„ „

d) Kod ostalih Okružnih ureda:

ravnatelju	800.—	dinara mesečno
zameniku ravnatelja	400.—	„ „
šefu knjigovodstva	300.—	„ „

*

7. § 50. menja i ima da glasi:

»§. 50.

U IIa položaj kategorije A može službenik ući, samo ako je od dana stupanja u službu proveo u službi, koja mu se računa za napredovanje, najmanje 10 godina.

U II. položaj kategorije A i u III. položaj kategorije B službenik može ući samo, ako je od dana stupanja u službu proveo u službi, koja mu se računa za napredovanje, u kategoriji A najmanje 9, a u kategoriji B 12 godina, od kog vremena u kategoriji A 5 godina u III. i IV. položaju, a u kategoriji B 7 godina u IV. i V. položaju.«

*

8. § 51. Prva alineja ima da glasi:

»U I. položaj kategorije A može doći službenik, koji je od dana stupanja u službu proveo u službi, koja mu se računa za napredovanje, najmanje 12 godina, od tog vremena najmanje 6 godina u II. i III. položaju ili položaju IIa.«

Digitized by Google

9. § 65. četvrta alineja menja se i ima da glasi:

»Odluku o premeštanju u izuzetnim slučajevima donosi ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora i po saslušanju ravnateljstava zainteresovanih Okružnih ureda za osiguranje radnika.«

*

10. § 66. zadnja alineja menja se i ima da glasi:

»Odluku o izaslanju na području jednog istog Okružnog ureda za osiguranje radnika donosi ravnateljstvo Okružnog ureda, a u ostalim slučajevima ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora i po saslušanju ravnateljstava zainteresovanih Okružnih ureda za osiguranje radnika.«

*

11. § 68. Druga alineja menja se i ima da glasi:

»Članove komisije za ocenu u prvom stepenu izabire na predlog zamenika generalnog direktora odnosno ravnatelja pretsedništvo izmedju šest po položaju najstarijih službenika ureda, pri kome se komisija obrazuje izuzev ravnatelja odnosno direktore i generalnog direktora. Pretsednik komisije je najstariji član.«

*

12. § 69. Druga alineja menja se i ima da glasi:

»Odluku o obrazovanju komisije donosi na predlog zamenika generalnog direktora odnosno ravnatelja pretsedništvo odredjujući ujedno i voditelja zapisnika komisije izmedju službenika dotičnog ureda.«

*

13. § 90. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Službenici dužni su biti na službi na sve vreme, koje je za to odredjeno i ne mogu se udaljivati sa mesta rada bez dopuštenja nadležnog starešine ili bez hitnog opravdanog razloga, koji moraju odmah pred starešinom opravdati. Redovno radno vreme traje maksimalno 8 časova dnevno. Smanjivanje radnog vremena može uslediti samo odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Raspored radnih časova vrši zamenik generalnog direktora za Središnji ured odnosno ravnatelj za Okružne urede. Nadležne starešine za kraće udaljivanje sa mesta rada kod Središnjeg ureda su direktori odelenja.«

*

14. § 95. Druga alineja menja se i ima da glasi:

»U slučaju penzionisanja službenika zbog bolesti, komisija mora biti sastavljena od tri uredska lekara, od kojih jednog odredjuje generalni direktor, drugog zamenik generalnog direktora, a trećega može odrediti službenik.«

*

15. § 96. Zadnja alineja menja se i ima da glasi:

»Kad će koji službenik moći upotrebiti ovaj odmor, odlučivaće o službenicima Okružnih ureda ravnatelj, a o službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i o ravnateljima Okružnih ureda zamenik generalnog direktora.«

*

16. § 98. Druga alineja menja se i ima da glasi:

»Otsustvo po privatnom poslu odobrava zamenik generalnog direktora odnosno ravnatelj.«

Digitized by Google

17. § 99. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Službenik u slučaju bolesti, zbog koje ne može da vrši svoju dužnost, ima pravo na sve prinadležnosti najviše za 12 meseci od dana, kad je prestao dolaziti na dužnost. Po isteku ovoga roka prestaje mu služba. U izuzetnom slučaju može ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora i po saslušanju ravnateljstva zainteresovanog Okružnog ureda za osiguranje radnika odobriti produženje otsustva zbog bolovanja najduže još za 6 meseci, no u tom slučaju službeniku za to vreme pripada samo polovina njegovih prinadležnosti.«

*

18. § 103. Treća alineja menja se i ima da glasi:

»Osobni list popunjava se samo na osnovu originalnih dokumenata i tačnost podataka overava zamenik generalnog direktora odnosno ravnateli ureda. Dokumenti se vraćaju.«

*

19. § 107. Druga alineja menja se i ima da glasi:

»Pozajmicu odobrava pretsedništvo Središnjeg ureda odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora odnosno ravnatelja.«

*

20. § 113. Pretposledња alineja menja se i ima da glasi:

»Odluku o prestanku službe administrativnim putem bilo da se njome službenik otpušta, penzioniše ili da mu se služba otkazuje, donosi pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora odnosno na predlog pretsedništva zainteresovanih Okružnih ureda za osiguranje radnika.«

*

21. § 142. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Kazne za neurednost, spomenute po tačkama 1. i 2. § 141. ovog Pravilnika, izriču protiv službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika nadležni direktori, a kaznu pod 3. zamenik generalnog direktora izuzev direktore odeleња, kojima tu kaznu za neurednost pod tačkama 1. i 2. izriče zamenik generalnog direktora, a kaznu pod tač. 3. generalni direktor.

Kazne za neurednost (1.—3.) protiv službenika okružnih ureda izriču nadležni upravnici, a protiv upravnika okružnih ureda izriče kazne za neurednost pod tačkom 1. i 2. zamenik generalnog direktora, a kaznu za neurednost pod tačkom 3. generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika.«

*

22. § 143. menja se i ima da glasi:

»§. 143.

Na odluku o kazni za neurednost donešenu po direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno po upravniku Okružnog ureda za osiguranje radnika, može se službenik u roku od tri dana nakon saopštenja odluke, žaliti zameniku generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čija je odluka izvršna.

Na odluku o kazni za neurednost donešenu po zameniku generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izrečenu protiv upravnika okružnih ureda za osiguranje radnika odnosno protiv direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, može se službenik u istom roku žaliti generalnom direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čija je odluka izvršna.

Digitized by Google

Na odluku o kazni za neurednost donešenu po generalnom direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a izrečenu protiv upravnika okružnih ureda za osiguranje radnika, odnosno direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, može se službenik u istom roku žaliti pretsedništvu, odnosno komesaru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čija je odluka izvršna.

Žalbe se podnose onome, koji je kaznu izrekao.«

*

23. § 146. Alineja četvrta menja se i ima da glasi:

»Od ovoga se izuzimlju generalni direktor, zamenik generalnog direktora i direktori Središnjeg ureda za osiguranje radnika, kojima sudi Specijalni disciplinski sud sastavljen od tri lica. Dva člana ovoga suda postavlja početkom svake godine Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja iz reda sudskih državnih činovnika iz sedišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika je pretsednik ovog Suda.

Protiv odluke ovog suda mogu se generalni direktor, zamenik generalnog direktora odnosno direktori Središnjeg ureda za osiguranje radnika žaliti Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, čija je odluka izvršna.«

*

24. § 149. menja se i ima da glasi:

»§. 149.

Disciplinski sudovi imaju tri člana, a obrazuju se najkasnije do 31. decembra za iduću kalendarsku godinu. Obrazovanje se vrši tako, da Upravnik ureda postavi za člana jednoga, a službenici dotičnog ureda biraju jedno lice izmedju po položaju najstarijih službenika. Tako isto se uzima i potreban broj zamenika. Ovom Sudu pretsedava uredski Komesar.

Centralni disciplinski sud sastoji se takodjer iz tri člana. Obrazovanje se vrši tako, da Komesar kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i zamenik generalnog direktora ovoga ureda postavljaju za članove ovoga suda po jednoga činovnika izmedju po rangu najstarijih činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika (do uključivo III. pol.) a trećega biraju činovnici Središnjeg ureda izmedju po položaju najstarijih službenika ovoga ureda (do uključivo III. pol.). Članovi ovoga Suda biraju izmedju sebe pretsednika Suda čiji glas odlučuje kod jednake podele glasova. Tako se isto uzima i potreban broj zamenika. Ako se u toku godine desi promena u osoblju, koje sastavlja Sud, ima se na isti način popuniti potreban broj.

Centralni disciplinski sud, kad sudi u kolegijumu od četiri lica u smislu § 147. al. 3. ovoga Pravilnika sastoji se od jednog državnog sudije iz sedišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika koga odredjuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, od Komesara kod Središnjeg ureda i od dva po položaju najstarija činovnika Središnjeg ureda (do uključivo III. položaja), koje odredjuje zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ovom sudu pretsedava Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čiji glas odlučuje kod jednake podele glasova. Tako se isto uzima i potreban broj zamenika. Ako se u toku godine desi promena u osoblju koje sastavlja Sud, ima se na isti način popuniti potreban broj.

Kadgod nastane potreba, da se zamenici uzimaju za sudjenje, uzimaće se redom.

Zamenik generalnog direktora i direktori odnosno upravnici ne mogu biti članovi Suda, kad su kao neposredne starešine imali da postupe po § 157. ovog Pravilnika.

Ne mogu biti sudije lica, koja su i sama pod krivičnim ili disciplinskim postupanjem.

Digitized by Google

25. § 151. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Za obrazovanje disciplinskog suda stara se zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda odnosno ravnatelj Okružnog ureda za osigurnje radnika, odredjujući ujedno i voditelja zapisnika suda izmedju službenika dotičnog ureda.«

*

26. § 154. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Pri svakom disciplinskom sudu ustanovljava se disciplinski tužilac, koji po svojoj zvaničnoj dužnosti zastupa interes Središnjeg ureda za osiguranje radnika u pogledu ispravnog službenog i staleškog vladanja službenika. Postavlja ga zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika na tri godine izmedju službenika dotičnog ureda, prvenstveno pravnika, koji su sa službom u mestu disciplinskog suda, i postavlja mu pod istim uslovima zamenika.«

*

27. § 174. menja se i ima da glasi:

»§. 174.

Kad presuda postane izvršna, pretsednik disciplinskog suda prvog stepena poslaće je u overenom prepisu zameniku generalnog direktora, a za službenike Okružnog ureda za osiguranje radnika i ravnatelju dotičnog ureda radi izvršenja i upisa kazni u Osobni list.«

*

28. § 183. menja se i ima da glasi:

»§. 183.

Ako redovni sud stavi službenika Središnjeg ureda odnosno ravnatelja Okružnog ureda u isledni pritvor, zamenik generalnog direktora odrediće odmah prethodno suspendovanje dotičnog službenika. Ako redovni sud stavi u isledni pritvor direktora ili zamenika generalnog direktora Središnjeg ureda, odrediće generalni direktor odmah prethodno suspendovanje dotičnog.

Ako redovni sud stavi službenika Okružnog ureda u isledni pritvor, odrediće upravnik Okružnog ureda odmah prethodno suspendovanje dotičnoga.

Ravnatelj Okružnog ureda može službenike svoga ureda, nadalje, zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda može službenike Središnjeg ureda i direktore Okružnih ureda, izuzev direktore Središnjeg ureda, nadalje može generalni direktor Središnjeg ureda direktore Središnjeg ureda prethodno suspendovati, kad je službeni prestup službenika takav, da bi bilo štetno po interese i ugled službe, kad bi službenik ostao i dalje na dužnosti.

Suspendovanje po ovom slučaju generalnog direktora i zamenika generalnog direktora vrši pretsednik (komesar) Središnjeg ureda.

Svako prethodno suspendovanje ima se u roku od 3 dana službenim putem dostaviti nadležnom disciplinskom sudu, koji će ga bez odlaganja osnažiti ili poništiti.«

III. SLUŽBENI PRAVILNIK LEKARA ČINOVNIKA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

1. § 55. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Lekar-činovnik u slučaju bolesti, zbog koje ne može da vrši svoju dužnost, ima pravo na sve prinadležnosti najviše za 12 meseci od dana, kada je prestao dolaziti na dužnost. Po isteku ovoga roka prestaje mu služba. U izuzetnom slučaju može ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora i po saslušanju ravnateljstva zainteresovanog

Digitized by Google

mesnog organa odobriti produženje otsustva zbog bolovanja najduže još za 6 meseci, no u tom slučaju lekaru-činovniku za to vreme pripada samo polovina njegovih prinadležnosti.«

*

2. § 68. Pretposlednja alineja menja se i ima da glasi:

»Odluku o prestanku službe administrativnim putem bilo da se njome lekar-činovnik otpušta, penzioniše ili da mu se služba otkazuje, donosi pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na predlog zamenika generalnog direktora, odnosno na predlog pretsedništva zainteresovanih mesnih organa.«

*

3. § 103. menja se i ima da glasi:

»§. 103.

Disciplinski sudovi imaju tri člana i obrazuju se najkasnije do 31. decembra za iduću kalendarsku godinu. Obrazovanje se vrši tako, da Upravnik ureda postavi za člana jedno lice izmedju po položaju najstarijih službenika, a lekari-činovnici dotičnog ureda biraju izmedju sebe jednog lekara-činovnika. Tako isto se uzima i potreban broj zamenika. Ovom sudu pretsedava uredski komesar.

Ako komesar pri odluci ostane u manjini, ima pravo žalbe na Centralni disciplinski sud.

Centralni disciplinski sud sastoji se takodjer iz tri člana. Obrazovanje se vrši tako, da komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika i zamenik generalnog direktora ovoga ureda, postavljaju za članove ovoga Suda po jednoga činovnika izmedju po rangu najstarijih činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika (do uključivo III. položaja), a trećega biraju izmedju sebe lekari-činovnici Okružnog ureda u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Članovi ovoga Suda biraju izmedju sebe pretsednika Suda, čiji glas odlučuje kod jednake podele glasova. Tako se isto uzima i potreban broj zamenika. Ako se u toku godine desi promena u osobliu, koje sastavlja Sud, ima se na isti način popuniti potreban broj.

Centralni disciplinski sud, kad sudi u kolegiumu od četiri lica u smislu § 101. al. 3. ovoga Pravilnika, sastoji se od jednoga državnog sudije iz sedišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koga odredjuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, od komesara kod Središnjeg ureda i od dva po položaju najstarija činovnika Središnjeg ureda (do uključivo III. položaja), od kojih jedan ima da bude činovnik lekarske struke, a koje odredjuje zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ovom Sudu pretsedava komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika, čiji glas odlučuje kod jednake podele glasova. Tako se isto uzima i potreban broj zamenika. Ako se u toku godine desi promena u osobliu, koje sastavlja Sud ima se na isti način popuniti potreban broj.

Kadgod nastane potreba, da se zamenici uzimaju za sudjenje, uzimaće se redom. Ne mogu biti sudije lica, koja su i sama pod krivičnim disciplinskim postupanjem.«

*

4. § 105. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Za obrazovanje disciplinskog suda stara se zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda odnosno ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika, odredjujući ujedno i voditelja zapisnika suda izmedju službenika dotičnog ureda.«

*

5. § 108. Prva alineja menja se i ima da glasi:

»Pri svakom disciplinskom sudu ustanovljava se disciplinski tužilac, koji po svojoj zvaničnoj dužnosti zastupa interes Središnjeg ureda za osiguranje rad-

Digitized by Google

nika u pogledu ispravnog službenog i staleškog vladanja lekara-činovnika. Postavlja ga zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika na tri godine izmedju službenika dotičnog ureda, prvenstveno pravnika, koji su sa službom u mestu disciplinskog suda i postavlja mu pod istim uslovima zamenika.«

*

6. § 128. menja se i ima da glasi:

»§. 128.

Kad presuda postane izvršna, pretsednik disciplinskog suda prvog stepena poslaće je u overenom prepisu zameniku generalnog direktora, a za lekare-činovnike mesnih organa Središnjeg ureda i ravnatelju dotičnog ureda radi izvršenja i upisa kazni u Osobni list.«

*

7. § 137. Treća alineja menja se i ima da glasi:

»Prethodno suspendovanje po drugom stavu može zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika poništiti.«

*

Što se svim mesnim organima znanja i ravnanja radi saopćuje.

U Zagrebu, dne 25. marta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Komesar:
Ante Odić v. r.

Broj: 10.267/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu povišenja takse za lečenje članova u lečilištu u Kraljevici i plaćanja Rentgensnimke.

Svim mesnim organima.

Lečilište u Kraljevici saopćilo je ovamo sledeće:

»Gospodin Ministar za socijalnu politiku i narodno zdravlje svojim rešenjem od 10. septembra 1930. S. br. 19.176 odobrio je, da lečilište u Kraljevici može unositi kao svoj prihod naplatu od zavodskih bolesnika za jednu Rentgen-snimku nakon svaka tri meseca. Od 1. aprila 1931. propisane su za bolesnike lečilišta u Kraljevici ove pristojbe:

Do navršene 14. godine dnevno 40.— Din.

Stariji od 14 godina dnevno 50.— Din.

Svi bolesnici dužni su naknaditi režijsku cenu za lekove i povoje, te po jednu Rentgen-snimku nakon svaka tri meseca«.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja i ravnanja radi u vezi s ovdašnjim okružnicama broj 6247/27. i broj 8051/28.

U Zagrebu, dne 4. marta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 8.960/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu povišenja bolnoopskrbne takse u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Kraljevska banska uprava Savske banovine u Zagrebu priopćila je ovamo, da je gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem od 31. januara 1931. S. broj 1.511 bolnoopskrbnu taksu u III. razredu bolnice Milosrdnih sestara u Zagrebu od Dinara 28.50 povisio na Dinara 30.— dnevno sa valjanošću od 31. januara 1931.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja i daljnjeg ravnanja radi.

U Z a g r e b u, dne 2. marta 1931.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj: 8032/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osigur. radnika u Zagrebu u predmetu uzimanja stručnjaka.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Povodom konkretnog slučaja u jednom Okružnom uredu Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izdao je pod brojem St. 4099/1931 od 11. februara 1931. god. sledeće rešenje:

»Nijednim zakonskim ili drugim kojim propisom samoupravni organi ureda za osiguranje radnika nisu ovlašteni, da za pregled poslovanja ureda uzimaju stručnjake van ureda, nego je nadzor nad poslovanjem isključivo pravo i dužnost samog dotičnog organa.

Komesar Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja dužan je u smislu poslednjeg stava § 179. Zakona o osiguranju radnika da vodi poslove ureda — do novog postavljenja samoupravnih organa, te su prema tome njegova prava i dužnosti u glavnom ona ista, kao i samoupravnih organa ureda.

Jedino je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu prvog stava § 179. Zakona o osiguranju radnika ovlašten da pomoću svojih organa na licu mesta ispita celokupno poslovanje Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa te može u tu svrhu odrediti takodjer naročite stručnjake.

Prema tome može komesar ureda, čije se poslovanje kreće u granicama zakonskih ili drugih kojih specijalnih propisa, koji su za njega na snazi, u svako doba u svojstvu organa Ministrovog za vodjenje poslova uredskih pregledavati sam kasu i poslovanje ureda, ali nije ovlašten da uzimlje lica van ureda, koja će vršiti pregled bilo sama, bilo zajedno sa komesarom.

Ako komesar nalazi, da treba izvršiti detaljan pregled poslovanja ureda, ima se obratiti područnom Ministarstvu ili Središnjem uredu za osiguranje radnika da mu se stave na raspoloženje stručna lica, koja će izvršiti ovaj pregled.

U slučaju iznenadnog pregleda pak ima pravo tražiti stručnog činovnika ureda. Ako pak to ne želi, može se obratiti područnom mi Ministarstvu, koje će od Glavne kontrole tražiti pristanak, da mu se za ove svrhe stavi na raspoloženje računoispitač Glavne kontrole, u kom će slučaju računoispitač biti organ Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja u smislu stava prvog § 179. Zakona o osiguranju radnika.

Digitized by Google

Naredjujem tome Uredu, da prednje dostavi svima komesarima Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa radi znanja i upravljanja«.

Što se saopštuje radi znanja i ravnanja.

U Zagrebu, dana 21. februara 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 6177/1931.

OKRUŽNICA.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu upućivanja članova u banjsko lečilište »Radio Therma Laško«.

Svim mesnim organima.

U banjsko lečilište »Radio Therma Laško« mogu se upućivati članovi mesnih organa kroz čitavu godinu. Lečilište ima sada na raspoloženju za vreme zimskih meseci 55 kreveta, a kroz ostali deo godine 130 kreveta. Lečilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani. Dnevna opskrbna cena iznosi za članove mesnih organa 65 Din.

U to banjsko lečilište mogu se upućivati samo oni osigurani članovi, koji su nesposobni za rad i koji boluju od niže spomenutih bolesti, a kojima je potrebno banjsko lečenje, jer se kod kuće ili u bolnici ne mogu uspešno lečiti, gdje je dakle lečenje u banji najbrži, najbolji dakle i najjeftiniji način lečenja.

Upućivanje u Laško indicirano je kod:

1. Reumatičkih obolenja zglobova i mišića, uloga (gihta).
2. Ischiasa i drugih sličnih obolenja živaca.
3. Posledica ozleda, naročito delomičnih atrofija mišića i delomične ukočenosti zglobova, ako se termalnim lečenjem može postići poboljšanje radne sposobnosti.
4. Kroničkih eksudata posle zapalenja ženskih polnih organa. Osim balneoterapije podesno je Laško i za klimatsku terapiju kao neka naša druga oporavilišta. Indicirani su u prvom redu slučajevi rekonvalescencije iza težih obolenja.

U Laško se ne smeju upućivati tuberkulozni osiguranici (bilo koje forme tuberkuloze), bolesnici sa visokom temperaturom, bolesnici bolujući od zaraznih bolesti, zatim oni bolesnici, koji su skloni raznim krvarenjima.

Mesni organi upućivat će bolesnike za vreme od 1. oktobra do 14. maja neposredno u lečilište Laško bez prethodne dozvole sa strane Okružnog ureda u Ljubljani, samo moraju jednovremeno o upućenju svakog bolesnika u Laško obavestiti i Okružni ured u Ljubljani radi tačnog obračunavanja.

Za vreme od 15. maja do 30. septembra mogu mesni organi upućivati bolesnike samo tako, da šalju prethodno predloge Okružnom uredu u Ljubljani, koji će bolesnike zvati na nastup lečenja.

Upozoravaju se svi mesni organi, da saopšte svakom svojem u Laško upućenom članu, da se ima kod dolaska u Laško prijaviti kod upravitelja banjskog lečilišta, i da mora voznu kartu, koju ima do Laškog sačuvati, zatim zatražiti na železničkoj stanici kada dodje potvrdu o dolasku, jer će se moći kod više od 14-dnevnog boravka u Laškom, sa potvrdom o takvom svojem boravku služiti istom voznom kartom, koju je imao do Laškog. U protivnom, ako to propusti učiniti, moraće snositi sam putni trošak natrag.

Što se svim mesnim organima stavlja znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, dana 4. marta 1931.

Generalni direktor u. z.:
Dr. Vilim Helebrant s. r.

Digitized by Google

Broj: 7.392/1931.

OKRUŽNICA.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u stvari raspisa konkursa za lekarska mesta.

Svim mesnim organima.

Zakon o lekarima, publikovan u »Službenim novinama« br. 17 od 24. januara 1931. u § 43. odredjuje:

»Lekarska mesta i službe kod javnih vlasti i ustanova za osiguranje radnika, mogu se popunjavati samo na osnovu raspisanog konkursa«.

Obzirom na tu odredbu upućuje se svi mesni organi, da u buduće sva upražnjena mesta uredskih lekara, kako lekara činovnika tako i ugovornih lekara, lekara specijalista i slično mogu popuniti tek na osnovu raspisanog konkursa.

Konkurs se ima raspisati u zvaničnim novinama banovine u kojoj mesni organ ima svoje sedište u celosti (gde nema banovinskih zvan. novina u »Službenim Novinama« Kraljevine Jugoslavije a u kratkom izvatku u »Radničkoj Zaštiti« službenom listu Središnjeg ureda. Ako to obzirom na potrebu izričito zaključi komesar mesnog organa, može se konkurs raspisati u izvatku i u »Službenim Novinama« Kraljevine Jugoslavije, u medicinskim stručnim listovima i u kojem dnevnom časopisu onog mesta gde se nalazi sedište raspisanog lekarskog mesta.

Rok za konkurs iznosi za mesta lekara činovnika najmanje 28 dana iza objavljivanja konkursa u zvaničnim novinama banovine, a za ostala lekarska mesta može se smanjiti i na 14 dana. U zaključku kojim se mesto popunjava, ima se uvek navesti datum i broj banovinskog lista u kojem je konkurs objavljen.

U slučaju hitne potrebe, da se koje mesto popuni, a da članovi ne bi ostali bez lekarske nege, može se mesto izuzetno popuniti bez konkursa privremeno do redovnog popunjenja na osnovu konkursa. Takav zaključak ima se uz opravdanje podneti Središnjem uredu na naknadno odobrenje zajedno sa zaključkom o popunjenju mesta na osnovu konkursa.

Od raspisa konkursa može se radi štednje odustati jedino za lekarska područja u kojima nema više od 400 osiguranih nameštenika i gde redovno nema više nego jedan lekar, i gde nije verovatno da bi se drugi koji lekar na mesto natecao. Odustajanje od konkursa valja u zaključku o popunjenju mesta valjano opravdati.

Ovom zgodom se mesni organi upozoravaju na odredbe okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. augusta 1930. broj 39.884 (»Radnička Zaštita« godina 1930. strana 475.), prema kojoj se sve objave imaju objavljivati putem agencije »Avala« i na okružnicu od 18. augusta 1930. broj 36.361/30. (»Radnička Zaštita« godina 1930. strana 437.) o pravovremenom slanju konkursa.

U Zagrebu, dne 4. marta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 13.941/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu selitbenih troškova premeštenih službenika.

Svim mesnim organima.

Sprovodjenjem Zakona o primanju u službu lekara kao i sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činov-

Digitized by Google

nika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, trebalo je rešiti i pitanje snašanja selitbenih troškova premeštenih službenika, pa se u tom pogledu, a na osnovu zaključka g. Komesara Središnjeg ureda od danas saopćuje mesnim organima sledeće:

Selitbeni troškovi premeštenih službenika terete upravne troškove Središnjeg ureda, koji će se kod godišnjeg zaključka repartirati u smislu odredaba §-a 137. ZOR-a i §-a. 235. Statuta.

Predujam na selitbene troškove isplatiće službeniku onaj ured kod kojega je službenik na dužnosti u času premeštaja, te će o tome odmah obavestiti ured kojemu se službenik premešta.

Ured kojemu je službenik premešten, isplatiće službeniku, po odbitku primljenog predujma, selitbene troškove u smislu odredaba §. 37. i 38. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda i ove troškove knjižiti na teret računa Središnjeg ureda »conto pro diversi«, u celom iznosu, a ustegnuti predujam u gotovom vratiti uredu, koji ga je isplatio.

U Zagrebu, dne 22. marta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: Prs 116—1931.

OKRUŽNICA.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o razrešenju okružnih ureda.

Svim mesnim organima.

Na osnovu zaključka g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931. utemeljenog na §-u 152. ZOR-a i odobrenog po g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, rešenjem od 28. marta o. g. br. 14.409/31. razrešeni su danom 30. aprila o. g. Okružni uredi u Belovaru, Varaždinu i Zemunu.

Područje razrešenog Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru preuzima Okružni ured za osiguranje radnika u Oseku osim sreza Križevačkog sa gradom Križevcem i sreza Koprivničkog sa gradom Koprivnicom, koja će područja preuzeti Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu.

Područje razrešenog Okružnog ureda za osiguranje radnika u Varaždinu preuzima Okružni ured u Zagrebu, a područje razrešenog Okružnog ureda u Zemunu preuzima Okružni ured u Beogradu.

Što se svim mesnim organima znanja radi saopštava.

U Zagrebu, dne 8. aprila 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

LIČNE VESTI.

I. Premeštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 16. marta 1931. K. Br. 644 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Glumac Dušan, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika u svojstvu zamenika generalnog direktora kategorije A položaja IIa.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 782 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Helebrant Dr. Vilim, direktor opšteg odeljenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika za ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 16. marta 1931. K. br. 543 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Lastrić Jakov, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci na službovanje u Središnji ured za osiguranje radnika u svojstvu direktora opšteg odeljenja kategorije A položaja II.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 586 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931. kojom se premešta po potrebi službe Popinjač Josip, pravni referent Središnjeg ureda za osiguranje radnika na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu ravnatelja kategorije A položaja IV.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 593 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Gorišek Dr. Ernest, pravni referent Središnjeg ureda za osiguranje radnika na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Tuzli u svojstvu ravnatelja kategorije A položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 587 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Brkić Djordje, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Belovaru u svojstvu ravnatelja kategorije B, položaja IV.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 589 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Ostojić Jakov, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli na službovanje u Središnji ured za osiguranje radnika u svojstvu činovnika kategorije B položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 17. marta 1931. K. Br. 673 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Hadžioman Derviš, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Mostaru na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu činovnika kategorije B položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 591 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Kramarić Nikola, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Mostaru u svojstvu ravnatelja kategorije B položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 588 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Babić Josip, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku u svojstvu ravnatelja kategorije B položaja IV.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 774 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Živanović Žarko, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu administrativnog činovnika kategorije B položaja V.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 777 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Ljubek Ivan, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Varaždinu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Skoplju u svojstvu ravnatelja kategorije B položaja IV.

II. Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 594 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se penzioniše Bauer Albin, direktor pravnog odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 596 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se penzioniše Frouth Rudolf, činovnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 773 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se penzioniše Grenčarski Mladen, činovnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 778 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se penzioniše Jurinac Jerko, činovnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 775 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se penzioniše Nigl Franjo, činovnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. marta 1931. K. Br. 592 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. marta 1931., kojom se penzioniše Klem Nikola, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 27. marta 1931. K. Br. 718 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 19. marta 1931., kojom se penzioniše Kirner Vojislav, glavni knjigovodja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21. marta 1931. K. Br. 682 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. marta 1931., kojom se penzioniše Klein Dr. Adolf, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21. marta 1931. K. Br. 684 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. marta 1931., kojom se penzioniše Barta Dr. Antun, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21. marta 1931. K. Br. 683 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. marta 193., kojom se penzioniše Schreiber Dr. Mavro, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 780 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se penzioniše Mitić Nikola, inkasant Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 781 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se penzioniše Panić Gjorgje, šef ekspoziture subotičkog Okružnog ureda za osiguranje radnika u Senti.

Digitized by Google

III. Otpuštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. marta 1931. K. Br. 779 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26. marta 1931., kojom se otpušta iz službe Bergstrem Darinka, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici uz pravo na otpusninu.

Broj: 9403/1931.

NATJEČAJ.

Na osnovu odluke g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 4. marta 1931. broj 9403/1931. raspisuje se natječaj za popunjenje jednog mesta sekundarnog lekara u sanatoriju za plućne bolesti Središnjeg ureda na Brestovcu.

U ime prinadležnosti dobivat će lekar honorar od 3.000.— Din mesečno, te privremeni specijalni dodatak od Din 500.— mesečno unapred. Osim toga dobiva besplatno i samo za svoju ličnost stan, hranu, ogrev, rasvetu i poslugu u naravi.

Kompetenti moraju imati sledeće uvete:

1. Državljanstvo kraljevine Jugoslavije.
2. Telesnu, umnu i moralnu sposobnost za tu službu.
3. Diplomu doktora medicine i pravo na vršenje prakse u kraljevini Jugoslaviji.
4. Da nisu pod starateljstvom ili stečajem.
5. Da nisu pod isledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja.
6. Da nisu presudom redovnog suda pravomoćno sudjeni za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom.
7. Da im nije služba kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, državna ili druga javna služba prestala iz uzroka pomenutih u §-u 67. i u tač. 6. §-a 68. Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
8. Da ne stoje u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi.

Uz molbu ima se priložiti krsni list, domovnica, uverenje o regulisanoj vojnoj dužnosti, lekarska svedodžba, diploma, svedodžba o svršenom stažu, uverenje o pravu na vršenje prakse i oznaku broja pod kojim je molioc evidentiran kod lekarske komore.

U koliko bude na to mesto izabran koji lekar iz lečilišta Brestovac ili Klenovnik, raspisuje se natečaj i za to mesto.

Svojeručno pisane molbe snabdevene svim navedenim dokumentima u originalu ili u overovljenom prepisu imaju se podneti najkasnije do 10. aprila 1931. u 12 sati.

U Zagrebu, dne 7. marta 1931.

SREDIŠNJI UREĐ ZA OSIGURANJE RADNIKA
U ZAGREBU.

Broj 7175/931.

NATJEČAJ.

Zaključkom gospodina komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici raspisuje se natječaj na popunjenje sledećih mesta kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici:

1. Jedno mesto kategorije C položaja VII., a u slučaju da se to mesto popuni sa službenikom ovoga Ureda, izvršiti će se izbor i na time upražnjeno mesto položaja VIII. kategorije C.

Digitized by Google

2. Jedno mesto kategorije D položaja X., a u slučaju da se to mesto popuni sa službenikom ovoga Ureda ,izvršiti će se izbor i na time upražnjeno mesto položaja XI. kategorije D.

Sva prava i dužnosti kao i opći uslovi nameštenja sadržani su u Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a sve eventualno potrebne informacije mogu se dobiti kad svakog Okružnog ureda za osiguranje radnika.

3. Jedno mesto zubotehničara u ugovornom svojstvu sa mesečnim prinadležnostima od Din 1500.—.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natjecatelji podneti potpisanom Uredu do uključivo 15. aprila 1931. godine do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbe neće se uzeti obzir.

U Subotici, 11. marta 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U SUBOTICI.

Broj: 8.005 1931.

KONKURS.

Na osnovu zaključka gospodina Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu od 31. januara 1931. god. raspisuje se ovim konkurs za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

a) jedno mesto činovnika kategorije C. položaja VI.;

b) jedno mesto činovnika kategorije C. položaja VII.;

c) jedno mesto služitelja kategorije D. položaja X.;

d) jedno mesto služitelja-bolničara kategorije D. položaja X.

Uslovi nameštenja te sva prava i dužnosti vidljivi su iz Službenog pravilnika službenika SUZOR-a.

Ako na ova mesta budu izabrani ovouredski službenici ne ostaje nepopunjenih mesta.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se predati kod ovoga ureda najkasnije do uključivo 15. aprila 1931. god.

Kasnije prispele i potrebnim dokumentima neobložene molbe neće se uzimati u obzir.

Zemun, 3. marta 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U ZEMUNU.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 1 MAJA 1931 | BROJ 5

DR. ŽELJKO HAHN:

OPORAVILIŠTE „ZAGREB“ NA KRKU

NOVO OPORAVILIŠTE NAŠEG RADNIČKOG OSIGURANJA

Dne 5. aprila ove godine otvoreno je na svečani način novo oporavilište našega radničkog osiguranja, oporavilište »Zagreb«, u gradu Krku na istoimenom otoku. Oporavilište je vlasništvo Središnjeg ureda, koji ga je kupio i predao Okružnom uredu u Zagrebu da ga uredi i da njime upravlja.

Rad zagrebačkog okružnog ureda oko uređenja tog oporavilišta tako je uspio, da je oporavilište »Zagreb« danas jedno od najljepših oporavilišta našega radničkog osiguranja.

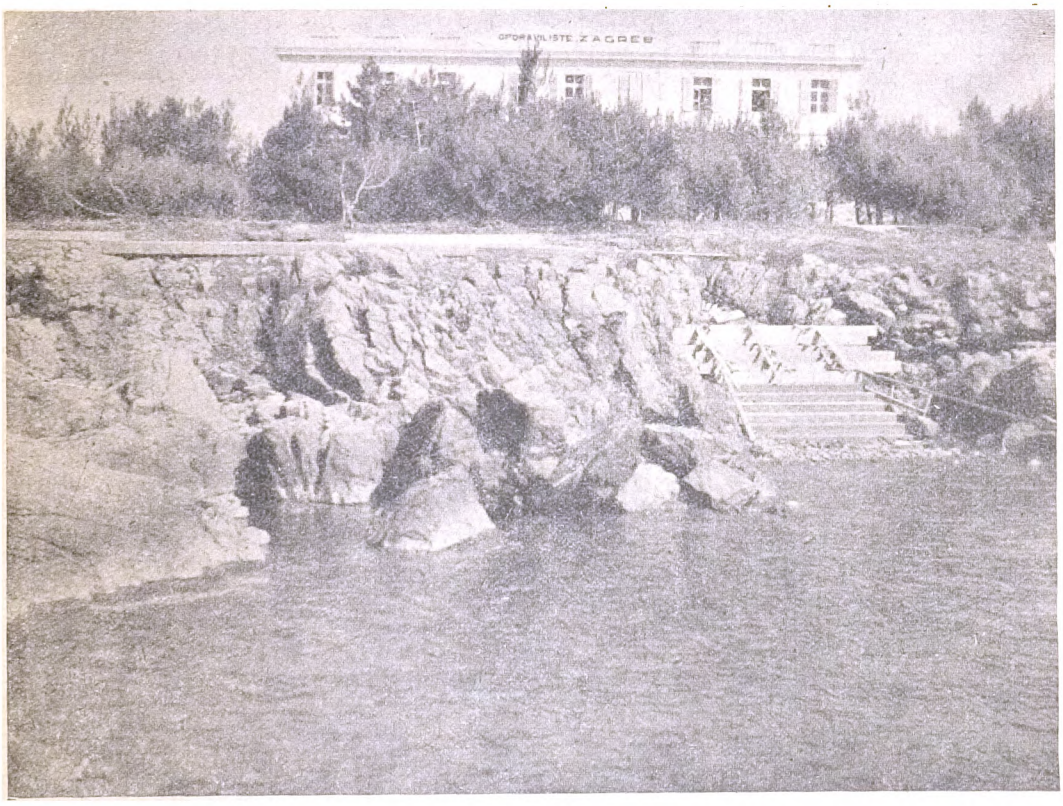

Pogled s mora na oporavilište „ZAGREB“ u Krku

Oporavilište leži nekoliko minuta udaljeno od grada Krka u neposrednoj blizini morske obale blizu jedne uvale, u kojoj

Digitized by Google

se nalazi jedno od najudobnijih i najljepših kupališta našeg sjevernog Jadrana. Glavna je zgrada oporavilišta jednokatnica sa ravnim krovom. Njena bijela, skladna fasada vidi se s mora već iz daleka Kuhinja i njene nusprostorije nalaze se u jednoj prizemnici, koja je u organskoj vezi sa glavnom zgradom. Okružni ured dogradio je još jednu prizemnu zgradu iza glavne zgrade.

U glavnoj zgradi ima 50 kreveta, a prema okružnici ureda o primanju opskrbljenika može se u cijelom oporavilištu smjestiti oko 65 kreveta. Sobe su lijepe, svijetle, parketirane i dobro uređene. Sa prozora soba glavnog pročelja otvara se veličanstven vidik na zeleni gaj pred oporavilištem i na otvoreno more. To je jedno od onih baš ne odveć mnogobrojnih mjesta na sjevernom Jadranu, gdje se vidi beskrajno more, kako se tamno modri valovi gube u plavilu slobodnog veličanstvenog obzorja. Oporavilište ima veliku blagovaonu, dvoranu, koja služi i kao prostorija za boravak preko dana u slučaju ružnog vremena. Kloseti uređeni su za ispiranje sa vodom. Oporavilište ima električnu rasvjetu.

Liječenje članova povjereno je g. Dru. Vladi Staniću, sreskom sanitetskom referentu.

Pred oporavilištem nalazi se lijepa, mlada, borova šumica, koja je vlasništvo oporavilišta i u kojoj će biti ugodan boravak za vrijeme toplih dana. Šumica ide skoro do obale. Neposredno na obali izgrađen je betonirani ravni plato sa stepenicama koje vode u more. Biće dakle ugodna prilika za kupanje u moru.

Put na Krk je jednostavan i ugodan. Putuje se obično na Sušak, a iz Sušaka parobrodom za vrijeme od 4 sata na Krk. Postoji još jedna kraća veza preko Crikvenice i Šila na Krk, ali je ova veza zasada još malo komplicirana. Položaj oporavilišta je vrlo povoljan. Otok Krk je jedan od najljepših i najvećih otoka na sjevernom Jadranu. Ima površinu od 410 km². i dosta plodne zemlje. Vegetacija otoka je lijepa. Ima osim pšenice, vina i maslina i dosta voća. Ima cvijeća i za naše primorje tipične lovorike i drugog grmlja i drveća. Stanovnici se bave ratarstvom, stočarstvom i ribarstvom, ishrana je dakle laka i dobra. Ishranu olakšava neposredna blizina grada Krka i dobra veza sa kopnom. Grad Krk jedan je od najzanimljivijih naših primorskih gradova, pun reminiscencija na povijest našeg primorja. Još stoji jedan dio starih slikovitih bedema i kula Frankopana. Grad je sjedište biskupa. Katedrala iz 15. vijeka najznamenitija je zgrada u gradu. Pozlaćeni anđeo sa trubom na vrhu tornja jedna je od najkarakterističnijih znamenitosti grada. Katedrala i stare crkve muškog i ženskog samostana imaju arhitektonske, umjetničke i historijske vrijednosti.

Lijepi stari grad sa prirodnim ljepotama pejsaža, sa divnim Jadranom u suncu našega primorja daje krasnu sliku. Ljepota kraja djeluje na dušu onih koji tu traže oporavak i zdravlje. Moderna medicina cijeni upliv duševnih faktora na liječenje sve više i više. Zato će broj posjetilaca Krka brzo i stalno rasti; ima malo mjesta na sjevernom Jadranu gdje ima toliko preduvjeta za razvoj i napredak kao ovdje.

Klima je blaga, vlažno-topla klima našega otočja. Zrak je čist, čišći nego na kopnu, more štiti zrak naokolo od prašine. U čistom svježem zraku ima kisika, malo ugljične kiseline i dosta raspršene soli. Promjene u temperaturi nisu ovdje tako nagle kao na kopnu, morska voda ugrijava se ljeti polako ali zimi drži toplotu dugo, polako se ohlađuje, dobar je rezervoar topline. Površina mora reflektira ultravioletne zrake. Uslijed isparivanja velikih masa vode zrak je dosta vlažan i relativna vlaga se manje mijenja nego na kopnu. Ima mnogo sunčanih dana, mnogo više nego na kopnu. Relativna vlaga je manja nego u nekim drugim primorskim krajevima. Na našem primorju ima naime više vjetrova, koji osvježuju zrak. Vladajući su vjetrovi južni vjetar i sjevernjak, bura. Bura može da bude dosta jaka. Grudobolni ne treba zato da dolaze u ove krajeve našeg primorja. Za Krk nemamo publicirane sistematske meteorološke podatke. Da dobijemo barem približnu sliku o klimi Krka, usporedićemo klimatske podatke meteorološke stanice u Crikvenici, koja nije daleko od Krka, sa podacima meteorološke stanice u Zagrebu, da vidimo glavne razlike između klime primorja i kontinenta.

Digitized by Google

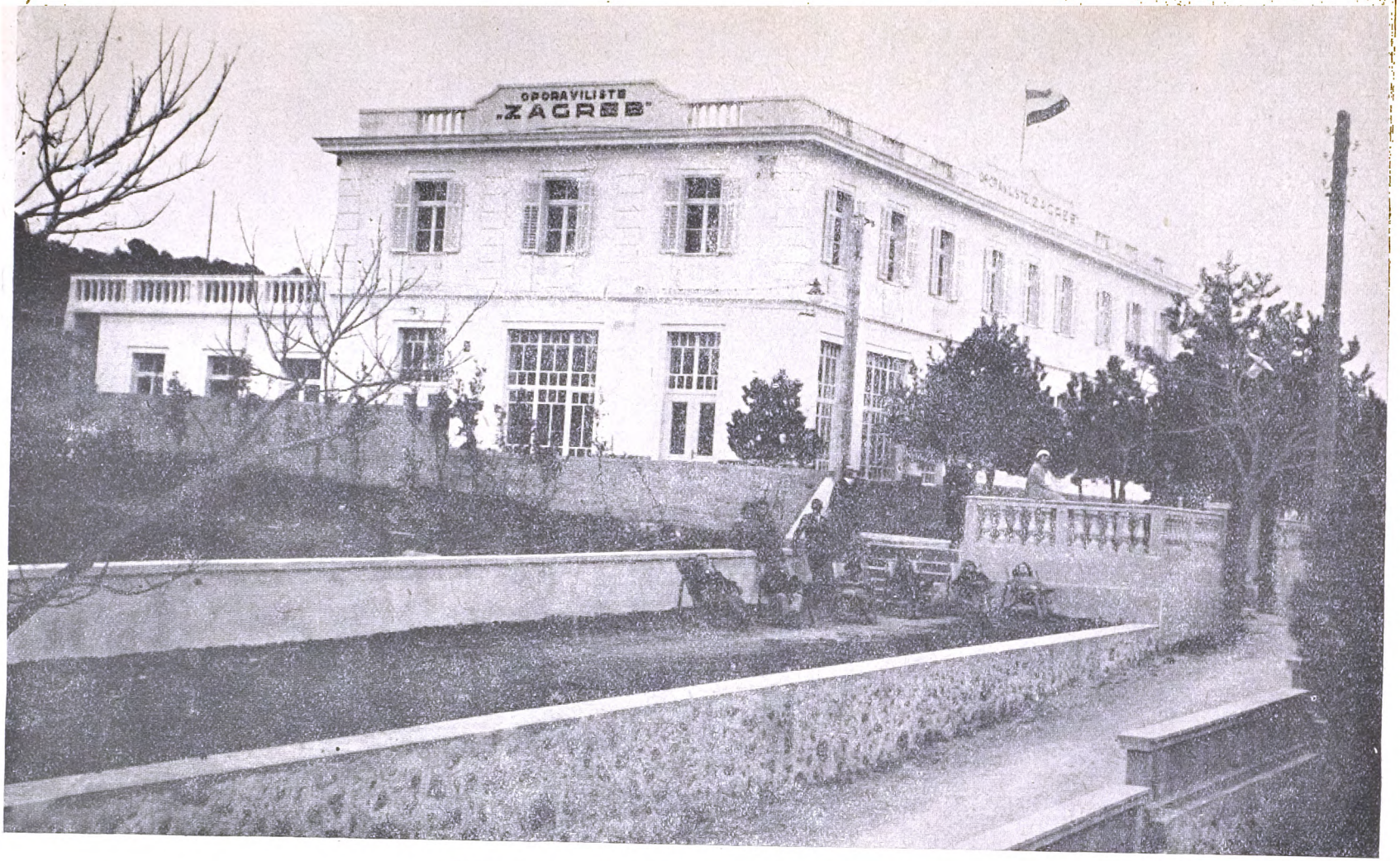

Cjelokupan pogled na oporavilište „ZAGREB" u Krku

Digitized by Google

Godina	MJESTO	Visina meteor. stanice nad morem	Prosječna godišnja temperat.	Prosječna temperatura mjeseca januara	Prosječna temperatura mjeseca augusta	Tlak zraka	Relativna vlaga %	Naoblaka	Oborina	Broj dana sa: snijegom	tučom	olujom	maglom	vjetrom v 5 m. s	oborina v 0·1	oborina v 1·0
1904.	Sjeverni Jadran Crikvenica	1 m	14·4	+ 5·6°	23°	761·7	71	5·4	1361·1	0	2	27	0	—	114	97
1904.	Zagreb	156 m	11·8	−0·4°	21·1°	748·3	77	6·2	780·1	15	3	36	44	3	147	111

Klima je dakle blaga, zimi je mnogo toplije nego na kontinentu, ljeti je toplije nego na kontinentu, ali razlika je ljeti mnogo manja nego zimi. Zimi je za 6 stepeni toplije na sjevernom Jadranu nego na kopnu, ljeti samo za 2 stepena. Ima dosta kiše, ali ipak ima na sjevernom Jadranu manje dana sa oborinom, nego u Zagrebu. Godine 1904. bilo je najviše oborina u mjesecu februaru, augustu, septembru i oktobru. Dobra klima daje nam i glavne indikacije za naše oporavilište na Krku. Isključene su iz ovog oporavilišta sve vrsti tuberkuloze, dakle svi tuberkulozni bez iznimke. U ovo oporavilište spadaju u prvom redu rekonvalescenti poslije težih oboljenja. Naši članovi ako su oslabili uslijed preboljele bolesti, nemaju u svome domu uvijek mogućnosti da se oporavljaju, da potpuno ozdrave. Ali na svježem čistom zraku ovoga kraja pri izdašnoj dobroj hrani brzo će se oporaviti i postati sposobni za rad. Mnoge ćemo spasiti od kroničnih oboljenja svake vrsti, pa će oporavilište imati veliku profilaktičnu vrijednost.

Morska klima djeluje povoljno na mnoge bolesti, na slabokrvne i na bolesnike sa stanovitim bolestima srca, na bolesnike sa bolestima mezgovnih žlijezda, na bolesnike sa kroničnim katarom bronhija sa neuralgijama i na stanovite forme oboljenja živčanog sistema, kao i na kronične eksudate ako nema temperature i t. d. i t. d. Sastavili smo dakle indikacije za ovo oporavilište ovako:

1. Rekonvalescenti iza operacija, hirurških i ortopedskih zahvata (ako ne trebaju specijalističke njege i povoje), te iza preboljelih zaraznih i drugih akutnih i kroničnih bolesti.

2. Bolesti mezgovnih žlijezda (lymphomata), koje ne fistuliraju i ne trebaju zavoja.

3. Bolesti krvi: crvenoga i bijeloga krvnoga staničja.

4. Funkcionalne bolesti živaca lakšega stepena (neurasthenija).

5. Opća iznurenost (debilitas).

6. Bolesti dušnika i bronha (astma i emfizem). Tuberkuloza ma koje forme je isključena.

7. Bolesti srca i žilja (kompenzirane greške, skleroze).

8. Bolesti probavnih organa funkcionalnog karaktera, koje ne trebaju naročitih dietetičkih propisa.

Ovamo spadaju i bolesnici kojima treba kupanje u moru. Kupanje u moru biće jedan od važnijih načina liječenja u ovom oporavilištu. Kod kupanja djeluje i upliv sunca i zraka na tijelo. Kod kupanja u moru djeluje na ljudski organizam visoka sadržina soli i razmjerno visoka temperatura vode i udari valova, koji su u našem moru slabiji nego na primjer u sjevernom moru, ali ipak primetljivi. Naše more ima do 4% soli, te je jedno od najslanijih mora. Istočno more ima samo 0.7%, Sredozemno more poprečno 3.2%, Atlantsko more 3.5%. Sol djeluje na kožu tijela kao podražaj, i to tim jače što ima više soli i što je voda toplija.

Temperatura vode iznosi na sjevernom Jadranu u svibnju 18° C, u lipnju 23.2°, u srpnju 27.1°, u kolovozu 26.1°, u rujnu 21.7°, a u listopadu 16° C. Zbog razmjerno visoke temperature vode i jer obično nema jakih valova umiruje kupanje na našem moru živce ako se ljudi ne kupaju pretjerano dugo. Ali kupanje je samo jedan način liječenja, klimatsko liječenje je isto tako važno, a kod pojedinih oboljenja još i važnije. Radničko osiguranje ne može da šalje svoje članove na odmor i ljetovanje. Zakon o osiguranju radnika osigurao je samo sredstva za liječenje bolesnih članova i to je tako velika zadaća, da naše osiguranje za slučaj bolesti jedva može da složi kraj s krajem. Nije dakle razumljiva i nije dopuštena praksa da se ljeti za vrijeme dopusta

Digitized by Google

javljaju i upućuju naši članovi u masama u naša lječilišta. Zbog toga moraju bolesnici predugo da čekaju na mjesto u oporavilištu, katkada više mjeseci. A kada je ljetna sezona prošla oporavilišta su na pola prazna. Bolesti koje mi ovdje liječimo, nisu sezonske bolesti. Rekonvalescenata nema u radničkom osiguranju oboljenja i rekonvalescenata kao i ljeti, a kod onih, koji ne podnašaju vrućinu, zimi još i bolji nego ljeti.

Naše osiguranje slaće dakle svoje članove ovamo kroz cijelu godinu. Ljudi iz svih krajeva naše države, koji će ovdje naći oporavak i ozdravljenje, širiće dijem cijele Jugoslavije dobar glas Krka,

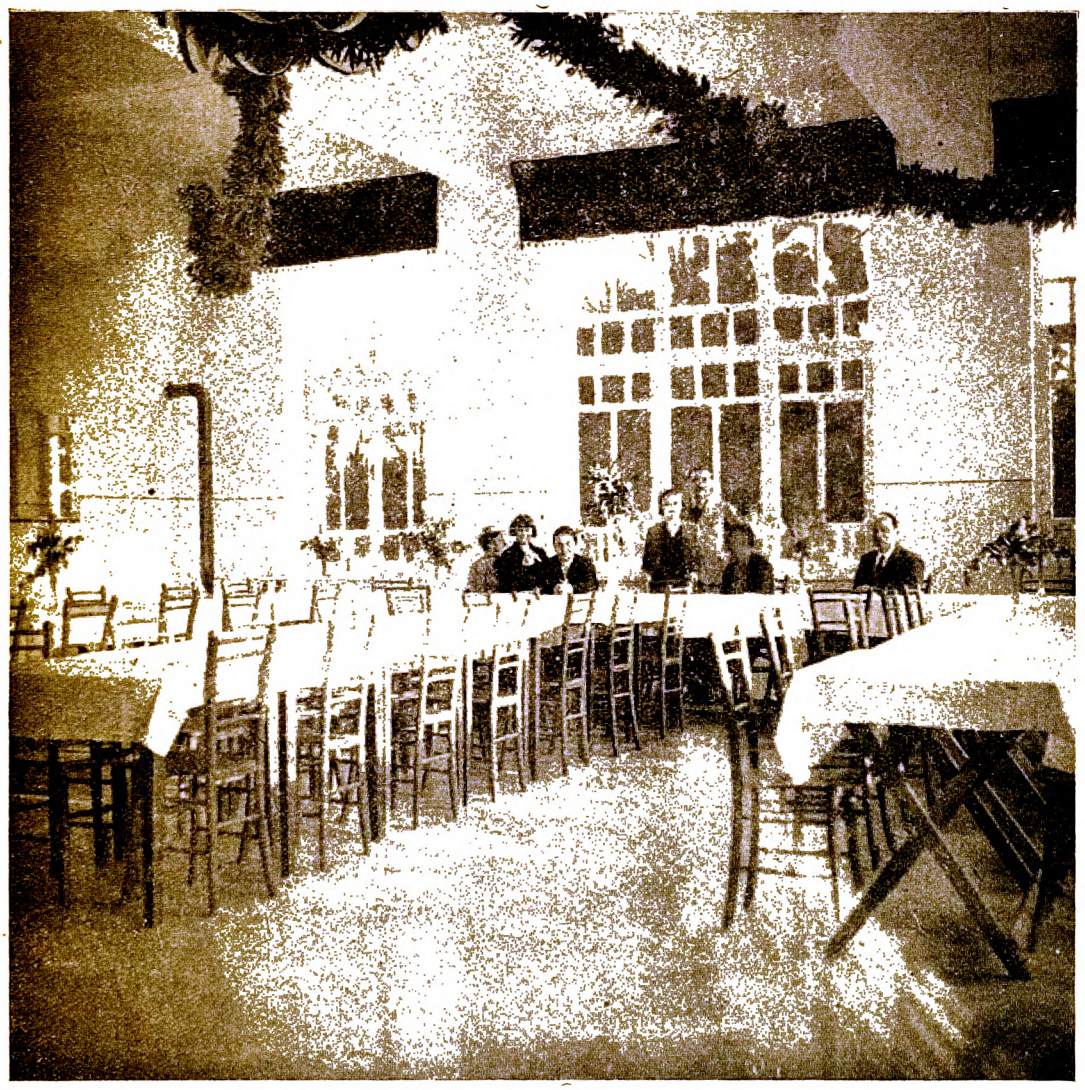

Dio blagovaonice u oporavilištu

— koje ima svaki dan u godini 13.500 bolesnika na hranarini — samo u ljetnim mjesecima, nego i zimi u jednakoj mjeri kao i ljeti. Zimi otpadaju dakle samo oni rekonvalescenti i bolesnici, kojima bezuvjetno treba kupanje u moru. Oporavilište na Krku radiće zimi i ljeti. Rezultati liječenja biće kraj dobrog izbora bolesnika zimi isto tako dobri kod pojedinih kao klimatskog lječilišta. Njihovi znanci i rodjaci, koji će ih posjećivati, biće takodjer svjedoci klimatskih prednosti ovoga kraja, tako da će Krk biti vjerojatno skoro jedno od prvih naših klimatskih mjesta sa dobrom zimskom sezonom.

Kod izbora bolesnika za naša oporavilišta treba da se osim medicinskih indikacija posveti pažnja i socijalnim indi-

Digitized by Google

kacijama. Treba poslati ovamo u prvom redu socijalno vrijedne elemente, očeve obitelji, majke, te bolesnike i rekonvalescente, koji će sigurno ozdraviti i postati sposobni za rad. Ovamo spadaju naročito oni, koji kod kuće ne mogu da ozdrave. Ima mnogo rekonvalescenata, koji nemaju kod kuće takav stan i takvu hranu, da bi mogli postati poslije teškog oboljenja ili kad boluju od kroničnog oboljenja sposobni za rad. Ovakvim bolesnicima treba često izdašna hrana. A ima ih koji nemaju ni najnužniju hranu, a ako je i imaju, onda je neracijonalno priredjena i bijedna. Izgleda katkada kao kruta šala kada liječnik ovakvom bolesniku propisuje laku i izdašnu hranu, pečeno meso, laka variva i slatka jela. U oporavilištu »Zagreb« jedu naši članovi pet puta na dan. Ujutro dobivaju kavu, čaj ili kakao sa kruhom. Drugi je doručak: sir sa kruhom, ili plućica ili kobasice ili med ili druga slična jela. U podne dobivaju juhu, kuhano ili pečeno meso, (obično samo tri puta nedjeljno kuhano meso), varivo ili šalatu i svaki dan tijesto. Po podne dobivaju užinu kao ujutro a za večeru obično svaki dan meso sa varivom ili šalatom. Na dane, kada je u podne kuhano meso, dobivaju za večeru obično pečenog mesa. Samo tko poznaje stambene prilike našega radništva, kako to na primjer poznavaju liječnici osiguranja, i samo tko poznaje hranu našega radništva, znaće da cijeni ovakvu hranu i stanovanje u sunčanim, zračnim, svijetlim i čistim sobama ovoga oporavilišta.

Osim loših socijalnih prilika, u kojima živi naše radništvo otešćava ozdravljenje naših rekonvalescenata i bolesnika katkada i to, da oni ne žive kod kuće tako kako bi trebali. Ima dosta njih, koji ne slušaju savjete i propise liječnika. Koliko smo mi našli svojih članova, ozbiljno bolesnih, u krčmi, u pretrpanoj kavani u još gorem zraku nego što je zrak njihovog bijednog stana! Koliko njih škodi sebi lošim svojim navikama, prekomjernim pušenjem ili time, da mjesto da se dobro hrane troše veliki dio svojih sretstava na alkoholna pića koja škode! Naša su oporavilišta ako se članovi tamo liječe sa razumijevanjem i sa ljubavlju, i ako se očuva razumna nužna disciplina, važne ustanove za higijensko vaspitanje cijelih generacija radništva. Oporavilišta koja se vode u ovom duhu brzo će uštediti radničkom osiguranju sve troškove koji se žrtvuju za njihovo podizanje i za njihovo uzdržavanje. Oporavilište »Zagreb« radiće u ovom duhu.

Osim bolesnih i rekonvalescentnih članova primaće oporavilište »Zagreb« po zaključku Komesara Središnjeg ureda, g. profesora Ante Odića na oporavak, na stan i opskrbu i namještenike radničkog osiguranja i članove njihove obitelji, ako plaćaju propisanu taksu. Najviše jedna četvrtina kreveta smije da se upotrebljava u tu svrhu. Socijalne prilike najvećeg dijela namještenika radničkog osiguranja takve su, da je to zaista jedini način, da i oni mogu da dodju do oporavka na suncu, na čistom ljekovitom zraku našega Jadrana.

Oporavilište »Zagreb«, najnovija naša zdravstvena ustanova, ima dakle da ispuni važnu zdravstvenu i socijalnu misiju u našem radničkom osiguranju. Ono će biti dokazom, da je naše radničko osiguranje i u teškim prilikama gospodarske depresije vjerno ispunilo svoje dužnosti prema osiguranom radništvu, da je kao i socijalno osiguranje zapadnih zemalja dalo radništvu nove savremene zdravstvene ustanove i svome radu socijalni sadržaj i nove jake impulse.

Digitized by Google

PROF. Dr. EUGEN SLADOVIĆ:

RADNO PRAVO I KOLEKTIVNI UGOVOR KAO NJEGOVO VRELO*)

I. Pojam rada.

(1) Pod radom u najširem smislu razumijeva se manifestacija određene energije (snage) bez obzira da li ju vrše živa ili neživa bića kao i bez obzira da li ju vrše živa bića svjesno ili nesvjesno, radi samog rada kao takvog ili radi postignuća određene svrhe (efekta). Ako se rad shvati u tom najširem smislu obuhvaća: rad životinja i ljudi; rad pritiska zraka (atmosfere); rad elektriciteta i magnetizma; rad radnika, rad stolara i rad ljudskog srca; rad dinamostroja i rad krtice i sl., jer u svim tim pojavama rada predleži manifestacija određene energije.

Naravne znanosti ispituju pojave, koje se osnivaju na naravnim zakonima, koji opstoje neovisno od volje čovjeka. Među naravne znanosti ubraja se u prvom redu fizika, koja proučava pojave energije i mase. Naravno-znanstveni pojam rada diktiran je promjenama, koje su u vezi s upotrebom određene energije, a uvjetovane su od količine zapreka, koje joj stoje na putu. U tom smislu napominje Riedel[1]): »... Arbeit ist zunächst die Wirkung einer Kraft entlang eines bestimmten Weges, wobei unter Kraft die Ursache einer Bewegungsänderung nach Geschwindigkeit oder Richtung verstanden wird«. Identično s time smatra Wundt mehaničkim radom svaki učinak, kojim se u prostoru mijenja položaj ponderabilnih masa. Za određenje pojma rada služi se mehanika kao nauka o gibanju u prostoru s formulom: rad = energija × put. Poznato je, da je mehanika stvorila u metarkilogramu pojam jedinice rada pod kojim razumijeva rad, koji mora izvršiti energija od 1 kg da svlada određeni njoj jednaki otpor na 1 m duljine puta. Tehnika, kojoj su za njezine svrhe potrebne stalne veličine i jedinice, koje se mogu kvantitativno mjeriti, stvorila je jedinstveni pojam »rada«, koji se može egzaktno mjeriti. Tehnika smatra »radom«: svladavanje određenog otpora na određenom putu »Ueberwindung eines Widerstandes längs einer Wegstrecke«,[2]) a izražava ga u formuli: »rad« je dizanje 1 kg težine na 1 m visine (1 metarkilogram). No tehnika služi se osim s tom jedinicom rada i s oznakom »erg« pod kojom razumijeva rad, koji se vrši u događajima, u kojima se određeno tijelo uz svladavanje jedne dyne[3]) u protivnom pravcu dalje kreće 1 cm. Obje te mjere mogu se i međusobno prispodabljati[4]), a vrijede načelno za mjerenje rada strojeva, životinja i ljudi. Prema tome može se rad stroja izračunati po njegovom radu u jednoj sekundi, pa ako određeni stroj u jednoj sekundi radi 1 mkg, sadržaje jedinicu učinka (1 sekundnimetarkilogram); sedamdesetpeterostruki takav učinak označuje se nazivom »konjska sila«[5]). Rziha mjeri i čovječji rad za svrhe tehnike s jedinicom »konjske sile«.

Nadovezujući na ta ustanovljenja smatra H. Bogen-H. Kraus[6]) radom uopće: »... die Leistung die eine Kraft bei der Ueberwindung eines Hemmnisses entfaltet, das dem Erreichen eines Zweckes entgegensteht«. Tako određen pojam rada sadržaje značajke, koje se mogu primijeniti na svaki rad uopće pa zato označuje rad u najširem smislu.

No pojam rada u najširem smislu ne obuhvaća pojam rada kako ga shvaćaju znanost političke ekonomije i pravna znanost, jer ove stavljaju kod određivanja toga pojma težište na čovjeka tako, da

*) Primjetba uredništva: Svrha je ovom sastavku, da u nizu članaka prikaže pojam rada s jurističkog stajališta u vezi s njegovim socialno-kulturnim značajem i s pojavom savremenoga radnog prava kao važnog dijela radničke zaštite.

[1]) Riedel: Arbeitskunde, Grundlagen, Bedingungen und Ziele der wirtschaftlichen Arbeit, Leipzig, 1925, str. 5.

[2]) F. Auerbach: Die Grundbegriffe der modernen Naturlehre. Leipzig. 1920, str. 122.

[3]) Dyne je sila, koja daje tijelu od 1 g mase u jednoj sekundi pospješenje od 1 cm.

[4]) Pošto je 1 kg = 980.000 dyna, a 1 m = 100 cm, to je 1 mkg = 98,000.000 erga.

[5]) Karl Diehl: Theoretische Nationalökonomie. Erster Band: Einleitung in die Nationalökonomie. Jena, 1922, str. 71.

[6]) H. Bogen-H. Kraus: Arbeit (Handwörterbuch der Betriebswirtschaft. Erster Band. Stuttgart. 1926, str. 199).

Digitized by Google

načelno apstrahiraju rad strojeva i životinja, a izravno obuhvaćaju samo rad čovjeka. U ljudskom društvu opstoji više vrsta čovječjeg rada, koji se razlikuje prema različitim stajalištima s kojega se promatra. Po tome razlikuje se: općesocijalni, etički, pravni, ekonomski, higijenski i drugi rad. Iz toga izvodi Johann Haessle[7]), da se ljudski rad može promatrati s etičkoga, socijalnog, ekonomskog i juridičkog stajališta.

Ako se dakle načelno želi odrediti pojam ljudskog rada ili pojam rada u u ž e m s m i s l u potrebno je iz pomenutoga pojma rada u najširem smislu izlučiti rad čovjeka. To je pokušao Bernhard Harms[8]) s definicijom: »Menschliche Arbeit ist bewusste Betätigung körperlicher und geistiger Kraft«. No ta definicija nije posve precizna, jer s jedne strane obuhvaća najrazličitije vrste rada čovjeka, a s druge strane smatra radom u užem smislu svaku svjesnu fizičku i intelektualnu manifestaciju ljudske energije. Nema sumnje, da je svaki rad čovjeka uvijek emanacija njegove tjelesne i duševne energije, ali se zato ipak ne može svako djelovanje te energije smatrati radom u užem smislu u kojemu ga shvaćaju pomenute duhovne (socijalne) znanosti. U tome i leže prigovori, koje iznosi teorija, a tiču se poteškoća, koje opstoje kod određivanja pojma rada u užem smislu, jer je teško precizno ustanoviti granice između igre, zabave, sporta i rada. Josip Kohler[9]) naglašuje, da se djelovanje čovjeka sastoji od rada i odmora (uživanja), a pod radom čovjeka smatra: »die zielbewusste Tätigkeit, welche eine Anspannung der Kräfte aufweist, um gegenüber den dem Individuum entgegentretenden Kulturhemnisse zum Ziele zu gelangen, im Gegensatze zum Genuss, in welchem der Mensch die ihm angnehmen und seinem Wesen entsprechenden Eindrücke und Einwirkungen zu erhaschen sucht«, »... Der Genuss wird zum Sport, wenn die Nichtarbeit, die in dem Genuss und in der Ausspannung liegt, selbst wieder die Form der Arbeit annimmt, insbesondere eine gewisse Organisation anstrebt und sich nach Regeln und sozialen Formen vollzieht«. Sport je važan kulturni elemenat jer utječe na jačanje fizičkih sila, podaje narodu fond snage i svježine, čuva pojedince od lijenosti, odvađa ih od opačina (nerada) i brani od tamnih misli, koje neopazice ulaze u nezaposleni duh. No uza sve to sport nije rad u pomenutom užem smislu i ako se umnogom razlikuje od igre na sreću, jer kod potonje predleži samo jednostavna težnja za slučajnim i nesigurnim bez svakoga duševnog i tjelesnog rada. Igre, kod kojih odlučuju tjelesne i duševne sile, ne mogu se smatrati igrama na sreću. Igra predleži, prema mišljenju Schubert-Soldera, kad upotreba određene ljudske energije i pomenuto svladavanje zapreka ne polazi za nikakvom zasebnom svrhom, nego je sama sebi svrhom.

(2) S e t i č k o g stajališta je rad čovjeka moralno djelovanje, a moralna vrijednost rada obilježuje čitav privredni sistem, pa i njegovu kapitalističku pojavu kao i čitav privredni život. S toga stajališta prosuđuju pojam rada čovjeka naročito religije. Poznato je stajalište, koje je papa Lav XIII. iznio o problemima modernoga privrednog života u enciklici »Rerum novarum« od 15. V. 1891. Svatko, tko je sposoban raditi, moralno je obvezan raditi, jer je rad individualni zakon čovjeka. Tjelesni rad čovjeka je prema svojem biću sredstvo za održanje tjelesnog života; tjelesno rade lica, koja ne mogu na drugi način podmirivati potrebe svoje egzistencije. No pored toga vrši rad snažan utjecaj na oplemenjivanje čovjeka, jača vjeru u fizičke i intelektualne sposobnosti te olakšava svladavanje nepogodnosti i nepodesnosti života, — a sve to zajedno omogućuje napredak čovječanstva na svim područjima ljudske kulture. Za to moral zastupa stajalište, da je potrebno da sve ljude i narode prožme uvjerenje, da je samo i jedino rad izvor blagostanja i napretka. Prema stajalištu morala treba da svaki pojedinac prione uz savjestan i pošten rad s pouzdanjem u samog sebe i s uvjerenjem da će mu to zasladiti život, obogatiti duševnost, ojačati obitelj, unaprijediti domovinu i utrti nove puteve do osobne sreće i narodnog blagostanja. Na taj način postaje rad moralnom dužnosti.

Zanimiva su izvađanja sv. Tome Akvinskoga. Zasluga Tome Akvinskoga u pitanju njegovih državno-pravnih i socijalnih naučavanja ne sastoji toliko u iz-

[7]) Johann Haessle: Arbeit (Staatslexikon herausgegeben von Hermann Sacher. Erster Band. Freiburg im Breisgau. 1926, str. 242).

[8]) Bernhard Harms: Arbeit (Handwörterbuch der Staatswissenschaften. Erster Band. Jena. 1923, str. 368).

[9]) Josef Kohler: Recht und Persönlichkeit in der Kultur der Gegenwart. Stuttgart und Berlin. 1914, str. 64—65.

Digitized by Google

našanju novih spoznaja, koliko u reprodukciji shvaćanja Aristotela, Cicera, sv. Augustina i drugih crkvenih otaca. Toma Akvinski ostaje u ocjenjivanju privrednog rada dosljedan vodećem etičkom principu, koncentričnoj teističkoj koncepciji i uvjerenju, da opstoje nepromijenjena etička načela, po kojima je tijelo radi duše, a duša radi Boga. U shvaćanju Tome Akvinskoga o privrednom radu onažaju se utjecaji Aristotela i sv. Augustina. Toma Akvinski zastupa kršćansku ideju o dužnosti rada. Otto Schilling[10]) iznosi između ostaloga: »Unter Erwerbsarbeit versteht Thomas, ausgehend von den Bemerkungen des Aristoteles über die menschliche Hand, vielfach nicht nur, was mit den Händen, sondern überhaupt, was mittels eines materiellen Werkzeugs im wirtschaftlich zweckvoler, anstrengender Tätigkeit geschieht, ja jede erlaubte Betätigung zur Beschaffung des Lebensunterhaltes... Die Arbeitspflicht erscheint entweder als eine solche, die den einzelnen bindet, oder als eine solche, die der Gesellschaft auferlegt ist. Nach natürlichem und göttlichem Gebot ist der einzelne zu Arbeit verpflichtet im Sinne irgend einer nützlichen Betätigung geistiger oder körperlicher Art: non otiose vivit, qui qualitercunque utiliter vivit«. Po njegovom mišljenju moraju se prema naravnom uređenju i po naravnom pravu u društvu (u socijalnom organizmu) izvršavati sve one radnje bez kojih ne može život opstojati. Prema shvaćanju Tome Akvinskoga nije radu svrha samo da osigura životnu egzistenciju, nego po njemu spoznaje čovjek božansku mudrost i čudesne sile naravi, što mu pribavlja radosti, a doprinosi i unapređenju socijalnog i privrednog blagostanja čitavog naroda. U vezi s time naglašuje Toma Akvinski i problem pravedne naplate rada. Taj problem nije bio u njegovo vrijeme tako važan kao danas (opstojali su i drugi pravni odnosi: podložnički odnos te vezani radni odnosi), ali on ipak traži, ekvivalenciju između činidbe i protučinidbe prema načelu aequalitas iustitiae u smislu komutativne pravednosti.[11])

Dr. Baumann[12]) navodi: »Ist das Prinzip der Moral Erhaltung und Förderung der Menschheit, den Handelnden mit eingeschlossen, so sind die Haupteigenschaften, welche vorhanden sein müssen, jener Aufgabe wirksam zu leben: Tätigkeit, Wohlwollen, praktische Verständigkeit in Bezug auf Zweck und Mittel, Ursache und Wirkung. Ohne Tätigkeit kann weder das eigene noch fremdes menschliche Sein gefördert, schwerlich auch nur erhalten werden... Mit der Tätigkeit ist sowohl geistige wie körperliche gemeint. Für beide (Nerven- und Muskelbethätigung) ist das vegetative System die bleibende Grundlage, von seiner Gesundheit und Frische hängt ein grosser Theil unserer Munterkeit, Aufgelegtheit und Kräftigkeit ab... Der Begriff der Arbeit ist nämlich solche Bethätigung, deren Endzweck, also letztes Glied, wertvoll ist, deren dazu führenden Mittelglieder aber oft mit Unannehmlichkeit verbunden sind oder mindestens nicht unmittelbar Lust machen«.

Jules Payot[13]) smatra rad slobodom čovjeka, jer ga oslobođuje od prevelikih i preteških stega prirode, zatim odgojiteljem čovjeka, školom reda, metode i uvidavnosti, odgojilištem uzajamnosti i savjesnosti, te konačno uzrokom sreće. Payot smatra, da je rad posredno povod sreće za čovjeka, jer ga oslobađa pritiska materijalnog svijeta, stvara slobodu mišljenja i inteligenciju te čeliči volju. Dovoljno je spomenuti kako se cijeni strpljivost, odvažnost, inicijativa i ustrajnost, — a to je prema mišljenju Payota sve oblik rada. Rad kao živi izvor lijepih i plemenitih zadovoljstva razvio je dostojanstvo, inteligenciju i moralnost čovjeka. Bez rada ostala bi ljudska rasa prezrena. Gatry iznosi u svojem djelu o moralu, da bi svijet bez napora, bez rada, bez odvažnosti, bez heroizma i bez genija značio svijet bez zapreka, bez borbe, bez opasnosti, a takav bi svijet od ljudskog roda stvorio rasu vrijednu prezira. Gatry smatra siromaštvo odgojiteljem ljudskog roda. I Channing smatra, da čovjek duguje svoj kulturni razvitak, energiju i ustrajnost volje poteškoćama i borbi protiv teškoća, koje nazivamo na-

[10]) Otto Schilling: Die Staats- und Soziallehre des heiligen Thomas von Aquin. München. 1930. str. 281. i sl.

[11]) E. Krebs: Gerechtigkeit (Staatslexikon. Im Auftrage der Görres-Gesellschaft unter Mitwirkung zahlreicher Fachleute, herausgegeben von Hermann Sacher. Zweiter Band. Freiburg im Breisgau. 1927, str. 550).

[12]) Dr. J. J. Baumann: Handbuch der Moral nebst Abriss der Rechtsphilosophie. Leipzig. 1879. str. 141. i sl.

[13]) Jules Payot: Nauka o moralu. S francuskog preveo Vlad. T. Spasojević. Beograd. 1925. str. 87. i sl. (ćir.).

Digitized by Google

porom. Lagan i prijatan rad ne stvara snažne duhove i ne daje čovjeku osjećaj njegove moći, ne upućuje ga na strpljivost i ustrajnost ni na postojanost volje. Channing drži, da su patnja i potreba, bijes elemenata i nestalnost ljudskih stvari doduše strogi učitelji, ali oni ipak čine iz čovjeka ono, što ne bi od njega načinio nijedan milostiv i sažaljiv prijatelj. Zato zaključuje Payot svoje izvađanje o radu sa sentencijom, da je rad izvor svake sreće i da neposredno pruža velike radosti, jer nijedna radost nije intenzivnija od radosti stvaranja. Radnik, koji je dovršio svoj posao, osjeća zadovoljstvo oholosti i veselosti. Radnik uživa prema Proudhonu u najuzvišenijoj prerogativi s kojom se može ponositi živo biće, i to: da opstoji sam sobom!... Za lijenčinu nema život nikakve slasti. Lijenčini sliči život snu, dok energičan čovjek nagomilava djela, stvara dobra, svaki dan obilježuje s određenom tvorevinom, a njegov je život pun, sladak i duboko sretan.

(3) Kod prosudivanja čovječjeg rada sa s o c i j a l n o g stajališta polazi se s baze, da je čovjek socijalno (društveno) biće, koje je po svojoj naravi upućeno na zajednicu, što se pokazuje u njegovom tijelu (fiziološki), duši (psihološki) i duhu (noëmatički). Svaki narod (naročito vrijedi to za narode zapadne Europe) pretstavlja historički neprekinutu zajednicu rada, kao da su svi jedan čovjek, koji učeći i poučavajući prolazi kroz stoljeća, a danas se moguće nalazi u mladićskoj dobi (kontinuitet kulturâ). Općenito se ističe, da Plato, Aristoteles i drugi i danas još vrše svoju učitelisku službu.[14])

Svaki narod pretstavlja po sebi zajednicu rada, koja je najuže povezana s načelom diobe rada. Sva lica, koja u određenoj narodnoj zajednici izvršuju isto »zvanje« sačinjavaju između sebe posebnu skupinu, koja se označuje imenom stalež. Staleži nijesu međusobno postirani horizontalno jedan uz drugoga, nego vertikalno jedan nad drugim, jer se socijalna visina određenog staleža određuje prema socijalnom dobru, koje si je preduzeo stvarati. Na taj način sačinjava narod duhovni organizam, a svaki stalež pretstavlja član (kariku), koji je s privrednim, moralnim, religijoznim, historičkim i juristićkim vezama s njime povezan. Čovjek je kao socijalno biće po svojoj naravi upućen na rad. Kod zdravog čovjeka je rad normalna manifestacija životnog procesa tako, da ga na rad nagoni suvišak njegove tjelesne i duševne energije. No s druge strane sastoji socijalni značaj rada u spoznaji, da poslodavci i radnici čine jednu radnu zajednicu, tako, da se ne može ni zamisliti provedba takve socijalne politike, kod koje bi propali svi poslodavci (poduzetnici), niti procvat poduzeća bez zadovoljnih radnika. Radi toga potrebno je, da oba faktora ekonomskog rada uređuju svoje odnose priznavajući međusobna prava i dužnosti prema principu solidarizma.[15])

Sva ta stajališta promatraju čovječji rad kao naravnu, moralnu i socijalnu dužnost. Rad čovjeka je akcija prema vanjskoj prirodi radi lakšeg i zgodnijeg podmirenja potreba njegovog života. U vezi s time spominju se navodi Dr. Mih. V. Vujičića,[16]) po kojima se rad čojeka može promatrati s tri stajališta, i to: a) čisto ekonomskog (kao uvjet ličnog opstanka, a po tome je rad prirodni zakon ljudske egzistencije i dužnost ljudskog roda); b) moralnog (kao elemenat izobrazbe i razvijanja moralnih osjećaja i dužnosti prema drugima) i c) socijalnog (kao dužnost čovjeka prema društvu, u kojemu živi, a tu opstoji dužnost društva da po mogućnosti svakome pruži priliku za rad prema načelu »suum cuique«).

(4) Time je već označeno, da kod pojma čovječjeg rada kako ga shvaćaju znanost političke ekonomije i pravna znanost, predleže posebne svrhe, koje određeno lice (skupina licâ) namjerava postići upotrebom svoje energije kod uklanjanja određenih zaprekâ. Radi toga navodi Nicklisch[17]): »Arbeiten heisst Herbeiführen von Wirkungen für die man, soweit sie nicht der eigenen Befriedigung dienen, andere Befriedigungsmittel, jedenfalls der Tauschmittel erhalten kann«. Time su označene one posebne svrhe, koje namjerava postići čovjek, koji obavlja određeni rad.

[14]) Ludwig Gumplowicz: Soziologische Essays. Soziologie und Politik. Innsbruck, 1928, str. 213.- 242.

[15]) Werner Sombart: Die Grundformen des menschlichen Zusammenlebens (Archiv für Sozialwissenschaften und Sozialpolitik, 64. Band, 2 Heft. Tübingen, 1930, str. 247.).

[16]) Dr. Mih. V. Vujičić: Načela narodne ekonomije. Knjiga druga. Beograd, 1896, str. 15. i sl. (ćir.).

[17]) Nicklisch: Organisation. Stuttgart, 1920, str. 64.

Digitized by Google

Nauka, koju o pojmu rada postavlja znanost političke ekonomije, tiče se isključivo rada čovjeka tako, da iz njega isključuje »rad« u naravno-tehničkom smislu (t. j. rad motora, stroja i životinje), a iz širokog kruga ljudskog rada uzima u obzir samo onaj, koji služi privrednim svrhama. U teoriji političke ekonomije navode se tri osnovna faktora, koji sudjeluju u produkciji privrednih (kulturnih) dobara, i to: a) priroda (zemljište); b) čovjek s radnom snagom i voljom za rad i c)kapital.[17]) Dr. E. v. Philippovich[19]) označuje zemljište, rad i kapital specijalnim faktorima produkcije. Dr. Branislav Dimitrijević ističe, da ljudski rad oživljuje zemljište i kapital, jer potonja dva faktora produkcije pretstavljaju samo njezine mrtve kapitale. Rad je dakle causa efficiens produkcije. Kapital je pomoćnik ljudskoga privrednog rada, a priroda (zemljište) njegov vanjski objekt[20]). Vujičić[16]) označuje prirodu i rad elementarnim, primarnim i neophodnim faktorima produkcije, koji su svojom saradnjom tek kasnije stvorili kapital. To pokazuje, da je ljudski rad u privredi faktor, koji oživljuje, a u tome leži njegova golema kulturna (socijalna) važnost. Carneri naglašuje, da je potreba majka rada, a rad majka ukupne ljudske kulture!.... Ljudski rad neophodno je potreban, jer se samo njegovom pomoći može iskoristiti i upotrijebiti sve ono, što pruža priroda.

Jean Baptisti Say[21]) nastoji pojam rada ustanoviti ovim riječima: »J' appele travail l' action suivie á laquelle on se livre pour executer une des opérations de l' industrie, au seulement une partie de ces opérations«. A. Marshall navodi »Arbeit ist jede Anstrengung des Geistes oder des Körpers, welche ganz oder teilweise vom Hinblick auf ein anderes Gut als die direkt von der Arbeit abgeleitete Lust unternommen wird«. Fran Milobar[22]) ističe: »Pod radom ne razumijevamo svaku ikoliko napornu djelatnost, već je rad ona djelatnost, kojom čovjek ide za kakvom gospodarskom svrhom, a skopčan je s nekom žrtvom«. Slično ustanovljuju pojam privrednog rada i Vujičić i Nedeljković[23]). Dr. Vujičić[24]) navodi: »Privredni rad ljudski je svako mišično i nervno naprezanje, učinjeno u interesu obezbijedenja opstanka ljudskog, dakle svaka korisna djelatnost ljudska, kojom se svladavaju predmeti i sile prirodne u cilju održanja i uljepšanja života ljudskog«. Time je podjedno naročito podvučeno, da rad čovjeka nije instinktivan (kao kod životinja) ni čisto mehaničan (kao kod stroja), nego intelektualan, smišljen i svrsishodan i da pretstavlja čitavog čovjeka.

Umberto Ricci[25]) definira ljudski privredni rad kao »Jede Entfaltung menschlicher Energie zum Zwecke Einkommen zu erlangen«, a pri tome upućuje naročito na razlikovanje slobodnoga i najmljenog rada smatrajući nadnicom samo naplatu za najmljeni rad. Frederico Marconcini[26]) definira privredni ljudski rad kao »Date queste permesse critiche potremo definire il lavoro come lo sforzo che ogni uomo deve comptere per giungere, mediante l' applicazione delle sue facolta fisiche e psichiche, a produrre, in modo immediato o in modo mediato ma sempre diretto, beni economichi destinati al soddisfaciamento dei suoi bisogni«. A pošto opstoji pomenuta posebna svrha nadovezuje J. Haessle[27]) na gornje navode Marshalla: »Weill sie (sc. die Arbeit) »hinblickt« auf ein Gut, ist sie ver-

[18]) Dr. J. Conrad: Uputa u studij političke ekonomije. I. dio: Nacijonalna ekonomija. Preveo Dr. Miljenko Marković. Zagreb. 1922, str. 32.

[19]) Dr. Eugen von Philippovich: Grundriss der Politischen Oekonomie. Erster Band: Allgemeine Volkswirtschaftslehre. Tübingen. 1920., str. 140.

[20]) Dr. V. Belošević: Uvod u studij narodnog gospodarstva. Zagreb. 1923, str. 28.

[21]) Jean Baptisti Say: Traité d'économie politique ou simple exposition de la menière dont se forment, se distribuent et se consomment les richesses. Tome premier. Paris, 1819, str. 52.

[22]) Dr. Fran Milobar: Izabrana poglavlja iz narodnog gospodarstva (političke ekonomije). I. svezak: Obći dio. (Poučna knjižnica Matice Hrvatske. Knjiga XXVII.). Zagreb. 1902, str. 124.

[23]) Dr. Milorad Nedeljković: Osnovi političke ekonomije. Beograd. 1921, str. 157. (ćir.).

[24]) Dr. Mihajlo V. Vujičić: Načela narodne ekonomije. Knjiga druga. Beograd. 1896, str. 23 (ćir.).

[25]) Umberto Ricci: Die Arbeit in der Individualwirtschaft (Die Wirtschaftstheorien der Gegenwart. Dritter Band: Einkommenbildung. Wien. 1928, str. 113.).

[26]) Federico Marconcini: L' economia del Lavoro. Lineamenti di una dottrina ettico-personalitica del lavoro produttivo (Publicazioni dela universita cattolica del sacro coure. Serie seconda: scienze giuridiche. Volume IX. Milano). Str. 5.

[27]) Johann Haessle: Arbeit. (Staatslexikon herausgegeben von Hermann Sacher. Erster Band. Freiburg im Breisgau. 1926, str. 241).

Digitized by Google

nunftsgemässe freie Betätigung, wesensverschieden von reinen Lebensbetätigungen (z. B. Atmen), von den rein mechanischen, den rein zufälligen Bewegungen des Menschen. Sie unterscheidet sich auch vom Spiel und Zeitvertreib, weil sie hinblickt auf ein anderes Gut«.

Pošto je za postignuće određenoga privrednog efekta potrebno uložiti (često i znatne) količine ljudske duševne i tjelesne energije te svladati različite zapreke, — koje se suprotstavljaju (zaprečuju) postignuću željenog uspjeha tako, da se ovaj ne može postići bez mnogo muke i naprezanja, — spaja se po vulgarnom mišljenju s ekonomskim radom čovjeka momenat nelagodnosti, nevoljkosti, muke i tegobe[28]). Taj momenat dolazi do izričaja i u samoj etimologiji korjena i riječi s kojima se kod različitih naroda označuje pojam rada[29]). S obzirom na to naglašuje Rümelin[30]), da je za pojam ekonomskog rada potrebno, da organi, koji su stavljeni u akciju, nastave svoju službu i djelovanje pod pritiskom, koji potječe iz centralne snage vlastitog »ja«, usprkos njihovog napona i osjećaja umornosti, uz pretpostavku da je zadovoljeno načelu energetike.

Käthe-Bauer-Mengelberg[31]) nastoji postaviti definiciju rada, pod kojim razumijeva: »... jede sozial anerkannte Tätigkeit, die auf die Erzielung eines wenn auch vermeintlichen sozialen Erfolges gerichtet ist, der ethisch oder materiell dem besonderen Subjekt bei der besonderen Situation wertvoller erscheint, als die durch die Unterlassung der Tätigkeit bedingten Folgen«. Time je rad označen kao djelatnost, koja je upravljena na postignuće određenog uspjeha (učinka), a svrha je toj značajki da odredi razliku između rada i nerada i da uključi sve moguće sadržaje rada. To pak znači, da nije mjerodavan uspjeh po sebi, nego nastojanje, koje je upravljeno na uspjeh, te je po tome težište postavljeno u subjektivno shvaćanje lica, koje radi. Time, što je kriterium postavljen u nastojanje za postignućem uspjeha uvažena je činjenica, da se pojam rada nema određivati prema sadržaju (vrsti djelatnosti), jer mnogobrojni primjeri pokazuju, da je uz određene okolnosti jedna ista djelatnost u jednom događaju rad, a u drugom ne (primjerice, ako netko šeće šumom zbog svoje zabave i bere cvijeće, to nije rad, ali takvim postaje, ako to čini u svrhu prodaje sabranog cvijeća). Bauer-Mengelberg drži, da se rad može razlikovati od nerada (igre) samo time, ako se kao bitan smatra elemenat svrsishodnosti. Tako se primjerice po Bücherovom određenju pojma rada ne može razlikovati rad od igre, jer nije uvažena primarna važnost svrhe. O tome nema sumnje, da i kod igre predleži određena svrha (primjerice pobjeda protivnika ili slično), ali izvršenje djelatnosti, koja se vrše u igri, ne pretstavlja kao cjelina kariku u kontinuiranom lancu svrsishodnih djelatnosti, koje dominiraju u čovječjem životu, jer čim prestaje igra, onda počima za igrače pravi rad života, koji je prestao u momentu, kad je počela igra. U gornjoj definiciji izbalanciran je subjektivno određeni karakter rada u objektivnom pravcu time, što mu je dodana značajka socijalnog priznanja, i to kako glede same vrste djelatnosti, tako i glede namjeravanog uspjeha. Da se može govoriti o radu potrebno je, da je djelatnost, koja treba da dovede do određenog uspjeha, socijalno dopuštena i priznata, a time je postavljena granica individualne slobode u određivanju radnog učinka, jer pojedinom individuumu, koji namjerava vršiti rad, postavlja osjećaj odgovornosti, a svrstava ga u red socijalne zajednice. S tom značajkom označen je rad kao eminentno socijalan pojam tako, da pojedincu ne pripada ovlašćenje prosudivati o pitanju, da li je određena njegova djelatnost upravljena na postignuće socijalno priznatog uspjeha, jer je za to kao mjerilo mjerodavna historički uvjetovana opća svijest. S time u vezi isključuje se iz socijalno priznatih svrha rada svako kriminalno djelovanje (kao krađa, prevara), jer ga osuđuje pravna svijest i pravni osjećaj. No gornjom definicijom istaknuta je i veza rada s etikom, koja ispituje motive, koji navode čovjeka na rad. Ti motivi su kod privrednog rada podređeni pojmu rentabilnosti (koji ne valja shvatiti samo u materijalnom smislu), a pri tome dolazi

[28]) Dr. J. J. Baumann: Handbuch der Moral nebst Abriss der Rechtsphilosophie. Leipzig. 1879, str. 146.

[29]) Heinrich Herkner: Arbeit und Arbeitsteilung (Grundriss der Sozialökonomik II. Abteilung. I. Teil: Wirtschaft und Natur. Tübingen, 1923, str. 272).

[30]) Rümelin: Reden und Aufsätze. Neue Folge. 1881.

[31]) Käthe Bauer-Mengelberg: Zur Theorie der Arbeitswertung (Archiv der für Sozialwissenschaften und Sozialpolitik. 55. Band, 3. Heft. Tübingen. 1926, str. 685.).

Digitized by Google

do t. zv. »psychische Kostenrechnung«, koju Liefmann[32]) smatra odlučnim kriterijem za ustanovljenje pojma rada. Radna snaga raste u toliko većoj mjeri, koliko sama djelatnost potiskuje momente nelagodnosti i služi za postignuće veselja. Taj momenat veselja na rad osobito je važan i utječe u naiznatnijoj mjeri na konačni radni učinak. Tako je empirički ustanovljeno, da sniženje radnog vremena od 10 na 8 sati uz istovremeno povećanje nadnice znatno povećaje radni učinak za jedinicu radnog vremena[33]). Radi toga smatraju se niske nadnice općenito kao nerentabilne, a psihološko razjašnjenje sastoji u tome, da radnik u očekivanju veće količine uspjeha smatra uloženi trud mnogo manjim, što oduzima znatan dio osjećaja nelagodnosti samog rada čime se povećaje radni učinak.

S time u vezi iznosi Dr. Franz Oppenheimer[34]), da su u tome sadržana tri različita pojma, koja spadaju u tri različite znanosti, i to:

a) rad (Arbeit), koji po sebi pretstavlja pojam, koji spada u fiziku, a označuje određeni učinak, koji se izrazuje u kilogrammetrima (kilowatima) u vezi s određenim vremenom;

b) radna snaga (Arbeitsvermögen, Arbeitskraft)[35]), koja spada medu pojmove fiziologije, a pretstavlja materijalni uvjet ljudskog rada u fizikalnom smislu i učinka rada u ekonomskom smislu i ako po sebi nije ni jedno ni drugo. Radna snaga stavlja se u kretanje kod rada i radnog učinka, ali se s time ne troši kao što se ne troši supstanca parnog kotla, koji »radi«, i

c) radni učinak (Arbeitsleistung), koji spada među pojmove znanosti političke ekonomije, te se smatra robom (Ware), koja se iznosi na tržište, gdje se kupuje i prodaje, a ima vlastitu vrijednost.

Te distinkcije važne su i sa stajališta pravne znanosti i pozitivnog prava, koje razlikuje kod ugovora o radu sam rad (djelatnost, Dienstleistung) i efekt rada (djelo, Arbeitsergebnis). U vezi s odredbom § 1151 o. gr. z. naglašuje Mayr[36]): »Gegenstand des Dienstvertrages ist eine Dienstleistung, Arbeit. Gegenstand des Werkvertrages ein Arbeitsergebnis, ein Erfolg, ein Werk«, i ako valja spomenuti, da je razlikovanje između tih dvaju vrsta ugovora dosta komplicirano.

Ed. Sacher[37]) razumijeva pod »Arbeitskraft«: »die in einem Menschen vorhandene und ihm zur Verfügung stehende Summe von Energie (Muskel- und Nervenkraft)« i naglašuje, da se kod fizičkog rada može mjeriti izvršena djelatnost mišica.

Ljudsko djelovanje sastoji u radu i uživanju. Josip Kohler[38]) označuje rad kao svjesno djelovanje čovjeka, koji teži za postignućem određenog cilja, određene svrhe, a pretstavlja napor energije, koji je potreban za svladavanje zapreka, koje se suprotstavljaju individuumu u njegovom kulturnom nastojanju. Tome radu stoji nasuprot uživanje, u kojemu čovjek nastoji postići utiske i utjecaje, koji su ugodni njegovom biću. U čovječjem životu moraju se izmjenjivati rad i užitak. Isključivi užitak otupljuje čovjeka i snizuje ga na niveau životinje, a rad bez užitka iscrpljuje čovjeka i omlohavljuje njegovu energiju. Da sam rad postane vrstom užitka iziskuje se viši stepen kulturne egzistencije, koji čovjeku u radu daje posebnu posvetu.

Ako se rad promatra kao djelatnost, koja nije sama sebi svrhom, nego se vrši radi drugih svrha, koje leže izvan nje, moglo bi se lahko čovječji rad idejno izjednačiti s nevoljkošću, nelagodnošću i mukom. To bi moglo značiti kao da se pravim privrednim radom smatra samo onaj rad čovjeka, koji uzrokuje nevoljkost, muku i žrtve pa za to on ne teži za njim kao takvim. Takvo stajalište podudara se s prvobitnim značenjem riječi »rad« kod mnogih naroda. Kluge izvodi etimološki riječ »Arbeit« u njemačkom

[32]) Liefmann: Grundsätze der Volkswirtschaftslehre. I. Band, str. 496.

[33]) S. Brassey: On work and wages. — Ernst Abbe: Sozialpolitische Schriften. — Brentano: Arbeitslohn und Arbeitsleistung nach dem Kriege.

[34]) Dr. Franz Oppenheimer: Die soziale Frage und der Sozialismus (Eine kritische Auseinandersetzung mit der marxistischen Theorie). Jena. 1919, str. 122.

[35]) Marx (Kapital I, str. 130): »Unter Arbeitskraft oder Arbeitsvermögen verstehen wir den Inbegriff der psyhischen und geistigen Fähigkeiten, die in der Leiblichkeit, der lebendigen Persönlichkeit eines Menschen existieren, und die er im Bewegung setzt, so oft er Gebrauchswerte irgend einer Art produziert«.

[36]) Robert Mayr: Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes. Zweiter Band, 3., 4. und 5. Buch. Reichenberg, 1923, str. 231.

[37]) Ed. Sacher: Die Gesellschaftskunde als Naturwissenschaft. Dresden und Leipzig. 1899.

[38]) Josef Kohler: Recht und Persönlichkeit in der Kultur der Gegenwart. Stuttgart und Berlin. 1924, str. 64.

Digitized by Google

jeziku od ingogermanskog: ar, što znači orati. To značenje pripada i starogrčkoj i latinskoj riječi (arare) te slavenskoj riječi orati, kao i starogermanskoj riječi orbho, što znači kmet. Međutim postoje okolnosti, koje se protive stajalištu, koje nastoji poistovjetovati rad i nevoljkost, jer i ako je izraz »rad« prvobitno jezično označivao teški napor i muku, koju je morao čovjek podnijeti suprotstavljajući se pritisku nepoznatih prirodnih sila, nepodnošljivoga tiranskog ljudskog gospodstva ili bijede opstanka, uzima se danas riječ »rad« u mnogo širem i prijatnijem smislu, koje označuje veselje u radu. Posve je naravno, da se takav radni doživljaj može postignuti kod radnika samo ako su uvjeti njegova rada podesni da po mogućnosti uklone sve zebnje, strahovanja i nepriličnosti, koje donose različite kategorije privrednog rada, t. j. da mu osiguravaju egzistenciju i omogućuju bar minimum kulturnog uživanja. Plemenitije je tražiti zadovoljstvo u usrećujućoj muci, koja je vezana sa stvaranjem, nego u ispraznim užicima. No s druge strane je opravdan zahtjev čovjeka - radnika, da kod svog rada doživljuje i veselje. Fichte spominje u svojem djelu »Geschlossener Handelsstaat«: »Der Mensch soll arbeiten, aber nicht wie ein Lasttier, er soll angstos, mit Lust und mit Freudigkeit arbeiten und Zeit übrig behalten, seinen Geist und sein Auge zum Himmel zu erheben, zu dessen Anblick er gebildet ist«.

Pomenuto odredenje pojma rada, koje je uobičajeno u fizici i primijenjenoj mehanici, nije bez svake vrijednosti na području radne fiziologije, koja se bavi s promatranjem fizikalno-kemičkih učinaka, efekata (djelovanja) rada na organizam čovjeka. Na taj način omogućuje se naime mjerenje fizioloških promjena, koje povodom rada nastaju u čovječjem organizmu. Ako čovjek radi mehanički, potpada pod zakone energetike, a to znači, da čovjek ne može izlučiti rad sam iz sebe, nego samo u onoj mjeri, u kojoj je od vanjske prirode oduzeo energije u obliku hrane i udisanja zraka. Prema tome čovjeku pripada samo sposobnost, da potencijalnu energiju udisanog kisika i uživane hrane pretvori u mehanički rad. Pri tome je posve razumljivo i naravno, da čovjeku ne stoji na raspolaganje za vanjski mehanički rad čitava količina preuzete energije, jer sam životni proces održanja njegove egzistencije (a to vrijedi i za slučaj da tijelo potpuno miruje) traži za sebe najveću količinu dobivene energije. Armand Gautier izračunao je, da potreba energije, koji mora čovjek, koji miruje, podmiriti u obliku hrane, iznosi za 24 sata 2604 kalorije[39]). No za ilustraciju pomenutog navoda mnogo su egzaktnija opažanja, koja uzimaju u obzir i težinu tijela čovjeka-radnika. Von Norden uzima, da je za jedan dan i za 1 kilogram težine tijela radnika potrebno kod lakšega tjelesnog rada 35 do 40 kalorija, kod srednjeg rada 40 do 45 kalorija, a kod napornog rada 45 do 50 kalorija; čovjek, koji je težak 70 kg, mora već prema težini i količini mehaničkog rada, koji treba da obavi, uzimati dnevno u obliku hrane najmanje 2450 do 3500 kalorija, ako želi sačuvati svoju radnu sposobnost. Pošto mehanički ekvivalenat topline iznosi 425 mkg[40]), to bi uživana količina hrane, koja prelazi vlastitu potrebu za održanje životnog organizma, a iznosi kod čovjeka, koji radi teške poslove, od okruglo 1000 kalorija, dozvoljavala dnevni rad od 425.000 mkg, k čemu valja dakako još pribrojiti i energiju udisanog kisika. Potreba udisanja kisika raste dosta naglo prema veličini i intenzitetu rada; odrasli čovjek udiše u mirnom snu 10 do 12 puta u minuti.

Kod napornih sportskih vježba raste frekvencija udisaja na 100 do 140 puta u minuti, a frekvencija pulsa od 80 na 200 do 240 puta u minuti. No tome ispravno dodaje Heinrich Herkner[41]), da faktični uspjeh kod rada zaostaje znatno iza teoretičkih opažanja. Unutar 9- do 10-satnoga radnog vremena uzima se kao maksimum mehaničkog rada količina od 150.000 do 250.000 mkg. Pored toga poznato je, da se znatan dio topline ne pretvara u radnju, nego se gubi zračenjem kroz kožu, i to u tolikoj većoj mjeri, koliko je niža temperatura, u kojoj čovjek pretvara svoju energiju u rad. Helmholtz drži, da tijelo, — promatramo kao stroj za energiju topline, — pretvara u mehanički rad samo peti dio svoje topline, pa se zato mora računati s transformacijonim koeficijentom od 20%.

[39]) 1 kalorija je količina topline, kojoj treba privesti 1 kg vode, da se njezina temperatura povisi za 1° C.

[40]) 1 mkg je rad, koji je potreban, da se 1 kg digne 1 m visoko.

[41]) Heinrich Herkner: Arbeit und Arbeitsteilung (Grundriss der Sozialökonomik. II. Abteilung. 1. Teil: Wirtschaft und Natur. Tübingen. 1923, str. 266.).

Digitized by Google

Dr. Franz Oppenheimer[42]) slikovito ispoređuje radnu snagu sa strojem (Kraftmaschine), t. j. s uredbom za pretvaranje energije, koja »vrši« (daje) »rad«, ali ne stvara nikakvu energiju, jer živa, specifična energija, koja se troši u radu potiječe po sebi iz drugog vrela i uzroka, jer izlazi iz druge specifične energije, koja joj se mora redovito dovoditi ako se želi uzdržati njezin radni učinak. Kod stroja postizava se to dodavanjem primjerice ugljena, a kod radne snage u obliku živežnih namirnica, koje su čovjeku-radniku potrebne (prema njegovim prilikama i navikama, dotično prema vremenskim prilikama) za održanje njegovih fizičkih i duševnih sposobnosti. O tome nema sumnje, da postoji razlika u tome, što organski stroj čovjeka upotrebljuje uvijek određeni dio primljene energije i supstancije za vlastitu reparaturu pri čemu se troši, dok anorganski stroj to ne može učiniti, ali sve to ne opravdava identificiranje radne snage s radnim učinkom, jer je radna snaga po svojem biću onaj faktor, koji pretvara (transformira) primljenu energiju svojim radom u radni učinak, dok je učinak samo formirana specifična energija tako, da u tome postoje dvije različite pojave, koje se ne smije zamjenjivati ni miješati. No kod te prispodobe ne smije se smetnuti s vida, da rad čovjeka ne uključuje samo fizičke djelatnosti, nego i duševni napor. »Le travail est l'emploi que l'home fait da ses forces physiques et morales pour la production de richesses ou de services«.[42])

Međutim ne može psihologija kod prosuđivanja rada čovjeka ništa polučiti s pojmom rada, koji ustanovljuju naravne znanosti, pa ako se obrati na proučavanje ljudskog rada, ostaje joj kao objekt istraživanja, samo radni doživljaj, a tai po njegovoj sadržini karakteriziraju vrijednost osjećaja naprama radu, koliko dopušta čovjeku u radu da osjeti svoju vlastitu vrijednost i socijalnu vrijednost, dok u formalnom pravcu uključuje njegov odnos prema vježbi, umornosti, oporavku, ritmu, jednoličnosti, vezanosti ili slobodi rada[44]).

Sve to pokazuje, da je drugojačiji pojam rada s kojim se služi nauka o nacijonalnoj ekonomiji naprava pojmu rada s kojim operira tehnika. Ne opstoje ipak nikakve zapreke protiv toga, da se i nacijonalni ekonom posluži s pojmovima, koje upotrebljuje tehnika, ali mora pri tome uvijek biti svjestan, da se nalazi na terrainu tehnike i da time niie ništa ustanovio glede osobitosti političko-ekonomskog rada. Zato opravdano naglašuje Voigt[45]), da se sposobnost rada čovjeka poistovjetuje s radom motora, ako se pod produktom razumijeva samo izvršeni nekvalificirani mehanički rad, koji se mjeri prema otporu (zaprekama) i prevaljenom putu. Nacijonalna ekonomija ne promatra rad čovjeka kao čistu mehaničku upotrebu raspoložive (sakupljene) energije, nego prema određenom socijalnom stajalištu, smatrajući ljudski rad u privredi djelatnošću, koja služi određenim privrednim svrhama. Ljudski rad nastaje uvijek u vezi s ljudskom svijesti, pa ga za to nacijonalna ekonomija ne može shvatiti kao puku mehaničku energiju (kao neke vrste motor), jer je čovječja mehanička radnja uvijek spojena s određenom duševnom radnjom. Pošto je pak intenzitet rada kod svakoga pojedinog čovjeka različit, ne može nacijonalna ekonomija operirati poput tehnike s jedinstvenim pojmom rada kao stalnim mjerilom. Svi pokušaji (spominje se poznati pokušaj Karla Marxa), koji su u tom pravcu učinjeni, nijesu uspjeli[46]), jer se ljudski rad ne može svesti isključivo na čiste fiziološke momente, jer uz njih djeluju uvijek i znatni psihološki faktori, pa kad bi se potonje pustilo s vida, izjednačilo bi se čovjeka i njegov rad s radom stroja!

Ako se naime promatra ljudski rad sa stajališta radnog doživljaja, u svrhu spoznaje njegovog bića u vezi s privredom, nalazi se njegov korjen u socijalnom životu čovjeka. Čovjek ovisan je od naravi, koja ga okružuje, kao i od ostalih ljudi s kojima živi u određenoj zajednici, i ne može se nikad oteti njihovom utjecaju. U vezi s time iznosi Max Weber[47]) za-

[42]) Dr. Franz Oppenheimer: Die soziale Frage und der Sozialismus... Jena, 1919, str. 123.

[43]) C. Colson: Cours d'economie politique. Livre premier: Théorie générale des phénomenes economiques. Paris. Str. 19.

[44]) Biener: Das Arbeitserlebnis und seine Wandlungen. Psychologische Grundlagen der Arbeit.

[45]) A. Voigt: Technische Oekonomik. Die Leistungsfähigkeit der aktiven Güter und der Betriebe (Wirtschaft und Recht der Gegenwart. 1912. str. 312.).

[46]) Gerlach: Ueber die Bedingungen wirtschaftlicher Tätigkeit. Jena. 1890. str. 49.

[47]) Max Weber: Wirtschaft und Gesellschaft (Grundriss der Sozialökonomik. III. Abteilung. 1. Halbband. Tübingen. 1925. str. 62.).

Digitized by Google

nimiva opažanja o pojmu rada sa socijološkog stajališta[48]).

Za valjanu ocjenu ljudskog rada potrebno je detaljno upoznati njegovu psihologiju pri čemu pripada velika važnost i životnom standardu radnika. Potrebno je uvažiti, da duševne i tjelesne radne energije, koje čovjek svjesno unosi u svoje djelovanje svladavajući pri tome naravne sile u opću korist i stvarajući dobra za podmirivanje životnih potreba ljudi, potpadaju pod prirodni zakon dnevnoga i periodičnog iscrpljenja i da ih radi toga treba zaštićivati! Stephan Bauer iznosi poznatu činjenicu, da su propale sve stare visoke kulture, koje su bile osnovane na sistemu ropstva, koji je manjini davao i osiguravao neograničenu vlast dispozicije nad radnom snagom ogromne mase podložnika, i opisuje prelaz na ekonomsku prevlast, koju su postigli narodi, koji su zaštićivali slobodnu ličnost radnika od izrabljivanja i iscrpljenja. Ta činjenica pokazuje u jasnoj slici historičku spoznaju, koja nas uči, da treba posvetiti naročitu krb očuvanju i unapređenju produktiviteta radnog faktora privredne produkcije, a pretstavlja zapravo glavni dio savremene socijalne zaštite radnika u fizičkom, intelektualnom i moralnom pravcu. Pri tome ne smije se smetnuti s vida, da rad radnika unutar privrede nije upravljen isključivo na stvaranje dobara, nego i na sticanje sredstava za podmirivanje vlastitih potreba. U tome dobiva rad opravdanje, koje se nalazi izvan same svrhe rada (sc. uzrokovanja određenih efekata). Prema svojoj prvobitnoj svrsi nastojao je ljudski rad održati čovjeka-radnika i njegovo potomstvo (species), a sastojao je u bitnosti iz dviju djelatnosti, i to iz nastojanja za stečenjem sredstava za prehranu i iz obrane protiv mnogobrojnih neprijatelja, koji su ga u prijašnjih (prethističkim) vremenima ugrožavali u mnogo većoj mjeri nego danas. Ta težnja za održanjem nije usađena samo u pojedinom individuumu, nego i u čitavim vrstama (species). Sve dok je rad ostao na tom primitivnom stepenu težeći isključivo za održanjem individuuma i njegovih vrsta, pretstavljao je rad niže kategorije, koji izdiže ljude tek neznatno iznad životinjskog carstva, te se jedino po promišljenom načinu, raznolikosti i organizaciji razlikuje od djelatnosti i rada pčela, mravi i termita. No biće čovjeka ispunjeno je s kulturnom težnjom, koja ga upućuje na konstantan napredak. Na osnovi te težnje nastoji čovjek stvarati i izvan uskog područja njegovih naravnih potreba, i ono, što izvan toga područja stvori, smatra se sferom više kulture. Prema ustanovljenju Josipa Kohlera[49]): »Die Kultur ist die Gesammtheit der menschlichen Errungenschaften in der Ueberwindung des Alls auf dem Wege der Erkenntnis und der Kunstschöpfung und auf dem Wege der materiellen Beherrschung«. Materijalna kultura je potrebna podloga za duhovnu kulturu, a obuhvaća ukupnost ljudskih tečevina za podmirivanje životnih potreba i stvaranje za to potrebnih vanjskih životnih (privrednih) dobara. Kulturnu vrijednost pretstavlja sve, što čovjek stvori svojom spoznajom, stvaranjem i organizacijom, a kulturni razvitak mora nastojati održati stečene kulturne vrednote i stvarati uvijek nove. Među takve kulturne vrednote spada i spoznaja i uvažavanje ljudskog rada u vezi s njegovom socijalnom zaštitom.

Organizovano kulturno nastojanje očituje se naročito u radu, koji je vezan uz čovjeka po zvaniu (rad radnika, obrtnika, trgovca, industrijalca).

(5) Razumljivo je, da pojav rada kao važnoga socijalnog i kulturnog faktora nije ostao nezapažen u carstvu prava. Pravo je sveobuhvatna, općenito obvezatna pravna norma, koja nastoji svoj autoritet protegnuti na sve pravno-relevantne socijalne pojave. Pravo je obligatorna socijalna norma[50]), koja regulira sve pravno-relevatne odnose i pojave u ljudskoj zajednici, a u svojoj skupnosti pretstavlja pravni poredak, koji se smatra te-

[48]) Pod socijologijom razumijeva se znanost, koja promatra, ispituje i razlaže socijalno ljudsko djelovanje u nastojanju, da omogući njegovo upoznavanje po uzrocima, tečaju i učincima. S. Palanté: Precis de sociologie, 6. ed. 1921., str. 3. G. Simmel: Das Problem der Soziologie (Schmollers Jahrbuch, 1894, str. 5).

[49]) Josef Kohler: Lehrbuch der Rechtsphilosophie. Berlin-Grunewald, 1923, str. 4.

[50]) Dr. Fedor Taranovski: Enciklopedija prava. Beograd, 1928, str. 180 (čir.). — Louis Josserand: Cours de droit civil positif française. Tome Premier, Paris, 1930, str. 2. — Dr. Woodrow Wilson: Der Staat. Autorisierte Uebersetzung von Günther Thomas. Berlin-Leipzig, 1913, str. 441. i sl. — Dr. Alfred Verdross: Die Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft. Wien und Berlin, 1926, str. 1. i sl. — Marcel Planiol: Traité élémentaire de droit civil. Tome Premier. Paris, 1928, str. 1. i sl. — René Foignet: Manuel élémentaire de droit civil. Tome premier. Paris, 1930, str. 9. i sl.

Digitized by Google

meljem svake kulture. Pravni poredak traži, da se i pojava rada kao socijalno-pravno-relevantna pojava ljudskog života podredi njegovom općem pojmu. Pošto pravo regulira samo vanjske manifestacije (rad i čine) ljudske volje, potrebno je iz pomenutoga općeg pojma rada izlučiti u prvom redu sve one manifestacije energije, koje se vrše bez svjesne volje, t. j. sav rad životinja i motora (strojeva). Uz to ograničenje dolazi se do pravnog pojma rada, koji obuhvaća izravno samo vanjske manifestacije ljudske volje i energije, jer uređuje samo međusobne odnose ljudi u zajednici pa se zato obazire samo posredno na rad životinja i strojeva i na energiju prirodnih sila. Time se u pravnom pojmu rada naglašuju vanjske manifestacije ljudske volje i energije, a u prvom redu sve tjelesne kretnje čovjeka. To znači, da se misli i razmišljanje ne smatraju radom u pravnom smislu makar koliko je na njih potrošeno napora doklegod se u makar kakvoj formi ne manifestiraju s određenim efektom u vanjskom svijetu. Pod energijom ne razumijeva se ovdje kvantitativni pojam snage kao opreka slaboće, nego u apstraktnoj relaciji kao pretvaranje (upotreba) sposobnosti za izvršenje određenog djela u određenu pokretnu energiju s kojom se uzrokuju određene promjene opstojećeg stanja u vanjskom svijetu. U tako određen pojam rada ne unosi se nikakav momenat vrijednosti, kako to čini primjerice nauka o nacijonalnoj ekonomiji, koja ustanovljuje pojam rada kao nešto korisnoga, produktivnoga. Predmetom pravne regulacije po pravnom poretku može načelno biti sve, što je važno za ljudsku kulturu bez obzira da li takve vanjske manifestacije djeluju povoljno (unapređujući) ili nepovoljno (zaustavljajući) naš kulturni razvitak. Prema tome rad u pravnom smislu ne obuhvaća samo one vanjske manifestacije ljudske energije, koje donose koristi općenitosti, nego i ono djelovanje čovjeka, koje koristi osobno samo njemu pojedincu, a koje eventualno oštećuje druga lica, kao i rad, koji se općenito osuđuje kao nemoralan ili kažnjiv (negativan rad kao na pr. rad zločinaca, provalnika, krivotvoritelja i sl.)[51]) Prema tome obuhvaća pojam rada kao objekta pravnog poretka svaku manifestaciju ljudske energije, koja je makar kako važna za kulturu. No to ipak ne znači, da sve pravne norme, koje uređuju pravni pojam rada, podjedno spadaju pod pojam radnog prava. Samo sobom je jasno, da u pojam radnog prava ne spadaju norme, koje se tiču protupravnoga zločinačkog rada, a podijeljeno je mišljenje o pitanju, u kojoj mjeri spadaju u to pravo norme, koje reguliraju rad činovnika, liječnika, odvjetnika i sl. Pravni poredak ne brine se u jednakoj mjeri za sve vanjske manifestacije ljudske energije, nego samo za one, koje prema općenitom mišljenju podržavaju i uspostavljaju pravne veze (odnose) među ljudima pa radi toga dobivaju značaj pravno-relevatnih pojava. Kad čovjek šeće, jede i pije vrši doduše s voljom određene manifestacije svoje energije (rad), koje se zapažaju u vanjskom svijetu, ali se ove prema sadanjem shvaćanju pravnog razvitka ne mogu supsumirati pod pravni pojam rada, jer se to ne tiče neposrednoga odnosa čovjeka naprama čovjeku tako, da se same sobom(doklegod ne povređuju pravni poredak ni tuđa subjektivna prava) smatraju beznačajnima za pravnu regulaciju upravo kao i disanje zraka od kojega ne može nitko živjeti i ako bez njega ne može nitko živjeti.

Na pitanje o mjerilu po kojemu se konkretno prosuđuje da li je određena svjesna manifestacija energije čovjeka za pravnu zajednicu važna tako, da neposredno utječe na međusobne odnose ljudi, daje odgovor svrha prava. Pravu je svrha da s prinudnim pravnim normama uredi zajednički život ljudi da im na taj način osigura kulturan razvitak. Zato je za pravni poredak važna svaka manifestacija ljudske energije, koja je važna za kulturu[52]), a ovamo spada naročito privredan rad čovjeka.

Pojam radnog prava kao specifičnog dijela pravnog poretka i pravne znanosti razvio se tek u XX. stoljeću, a u svojoj specijalnoj formi pojavljuje se kod mnogih država tek iza godine 1918. To dakako ne znači, da pravne norme i pravne činjenice, koje su važne za sadanji oblik radnog prava, nijesu opstojale i u prijašnjim vremenima, u kojima se još nije bio iskristalizirao specifični pojam radnog prava ni kao znanosti ni kao posebne skupine pravnih norma.

[51]) Dr. Josip Šilović: Kazneno pravo. Zagreb. 1920, str. 57. — Dr. Metod Dolenc: Tumač krivičnog zakonika. Zagreb. 1930, str. 36.

[52]) Wilhelm Groh: Deutsches Arbeitsrecht. Breslau. 1924, str. 12.

Digitized by Google

DR. PALMOVIĆ FERDO:

SOCIJALNA SKRB O REKONVALESCENTNIM RADNICIMA U NAŠEM RADNIČKOM OSIGURANJU

(Izvještaj o radu »Stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima». Smjernice daljnjega rada.)

Kao jedan faktor za stvaranje vrednota potrebna je zdrava radna snaga. Da se sa radnom snagom uzmogne postići maksimum efekta rada, potrebno bi bilo, da se svaki radnik uposli na takvom poslu, koji bi mogao prema svojim tjelesnim i duševnim sposobnostima najbolje izvršivati. Jasno je, da će se postići u toliko manji efekt rada, u koliko se je više u praksi udaljilo od tih uvjeta. Izvršivanje neprikladnog rada, koji dakle ne odgovara najbolje tjelesnim i duševnim sposobnostima pojedinca, stavlja na njega takve zahtjeve, da on makar bio i zdrav, ne može da daje najveći efekt rada. Ne samo da se na taj način ne postizava u pogledu efekta rada željeni rezultat, nego se i organizam takvog radnika troši mnogo više nego u povoljnim uvjetima rada. Uslijed nerazmjera izmedju zahtjeva, koji se stavljaju na organizam i mogućnosti da ih se svladava, dolazi onda do poremećenja u organizmu. Tako nastaju iscrpljenost, opća premorenost, živčana i mišična te poremećenja u pojedinim organima ili organskim sistemima, koji su naročito izvrgnuti opasnostima takvog rada. Rezultat je taj, da takav radnik u pogledu efekta rada ne daje potrebno, a njegov organizam slabi dalje, postaje bolestan te je izvrgnut lako raznim akutnim i kroničkim oboljenjima.

Sa ogromnim je poteškoćama spojeno nastojanje postaviti svakog radnika na takvo mjesto, u takav posao, koji bi najbolje odgovarao njegovim sposobnostima, postaviti dakle svakog na pravo mjesto. I u normalno bi vrijeme bila zato potrebna organizacija, koja bi organizovala rad prema istaknutim načelima. U današnje vrijeme, kad je nezaposlenost dosegla ogromne razmjere, te su teškoće još daleko veće. Kako vidimo i za potpuno zdravog radnika bilo bi dakle najbolje, da ga se može smjestiti uz takve uslove rada, koji su za njega najpovoljniji. Takav princip pogotovo vrijedi, kada od bolesti oslabljeni organizam radnika, gonjen nuždom života mora da radom privredjuje ono, što mu je nužno za život.

Radničko osiguranje kao institucija i postoji zato, da osigura ekzistenciju radniku, koji je nesposoban za privredu za vrijeme njegove radne nesposobnosti. Naše osiguranje za slučaj bolesti i nezgode osigurava radniku ekzistenciju, kad je on nesposoban za privredu uslijed bolesti i nezgode. Ima oboljenja naročito kroničkih, koja čine radnika nesposobnim za rad kroz duže vremena. Poslije oboljenja, kad su radnici postali opet za rad sposobni, moraju se makar donekle i oslabljeni vraćati na rad. Sad stojimo pred slijedećim problemom. Može li takav oslabljeni radnik da se vrati na svoj često preteški rad, odnosno ako je ostao bez mjesta, na koji će način moći da nadje odgovarajuće namještenje, pri kojemu će se voditi računa o njegovom oslabljenom organizmu. Prije je bilo istaknuto, kako je često teško naći odgovarajuće uposlenje za potpuno zdravog radnika. Sada si je lako pretstaviti, sa koliko je poteškoća skopčano nastojanje smjestiti u odgovarajući posao radnika, čiji je organizam slabiji od zdravog i koji treba da se štedi. Za liječenje teških kroničkih oboljenja radničko osiguranje troši velike sume novaca. Za pojedinog radnika često je potrošeno u nekoliko mjeseci sanatorijskog liječenja 7.000.— do 8.600.— Dinara, dok uspije da mu se zdravlje popravi tako, da opet može da se vrati radu. I sada dolazi potreba, da on uistinu opet privredjuje i zasluži toliko, da može da se hrani i da živi kako treba. Nakon povratka iz sanatorija stoji on često pred činjenicom, ili da nema nikakve zarade ili ima mogućnost da se vrati u posao, koji je bio često pretežak za njegov organizam i prije, a kamo li ne sada kad mu je organizam oslabljen. Dakle vraća se u posao, koji nikako ne odgovara njegovom zdravstvenom stanju. U prvom slučaju, pada opet u bijedu, gladovanje, koje može vrlo brzo uništiti uspjeh postignutog liječenja. U drugom će slučaju, kada radi posao, koji ne odgovara njegovim mogućnostima i sposobnostima, kada se vraća u nehigijenske

Digitized by Google

uslove rada i života, doći često puta isto tako do sličnog rezultata, da će uspjeh liječenja brzo nestati.

Iz tih se činjenica nedvojbeno nameće potreba, da se povede briga o tom, da se nadje takvim radnicima ili odgovarajuće novo namještenje ili da se u slučaju ponovnog vraćanja u dosadašnji posao učini sve, da se trajno osigura uspjeh njihovog liječenja u sanatoriju. Zato je Središnji ured za osiguranje radnika upotpunjujući svoj rad i brigu o čuvanju zdravlja svojih članova dao sredinom godine 1929. inicijativu i poveo akciju, da se organizuje rad oko toga, da se onim radnicima, koji su poslije pretrpljenih svojih oboljenja postali manje otporni i slabiji, nadju takvi uslovi rada, pod kojim će oni moći dalje raditi bez štete za svoje zdravlje i biti na korist opće narodne privrede.

Kako odredbe Zakona o osiguranju radnika postavljaju Središnjem uredu za osiguranje radnika kao ustanovi radničkog osiguranja odredjen opseg rada, to je nastojanjem Središnjeg ureda došlo u jesen 1929. do osnivanja radne zajednice nekoliko institucija, koje su zainteresovane tim problemom i koje imaju interes i mogućnost da sudjeluju u njegovom rješavanju. U radnoj zajednici su zastupani: Radnička komora, Ujedinjeni radnički sindikalni savez Jugoslavije, Burza rada, Trgovačko-obrtnička komora, Savez industrijalaca, Savez trgovaca, Savez obrtnika, Savez novčanih zavoda, Higijenski zavod, Dispanzer za tuberkulozu i Središnji ured za osiguranje radnika. Svaka institucija ima po jednog pretstavnika u odboru te radne zajednice. Izvršni organ ove radne zajednice je »Stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima«. Stanica ima za svoje djelovanje odredjen Pravilnik rada. Materijalne troškove vodjenja i uzdržavanja stanice snose Higijenski zavod, koji plaća iz svojeg budžeta sestru pomoćnicu, koja je dodijeljena toj stanici, zatim Burza rada i Radnička komora, koje daju stanici svaka po 1.000.— Dinara mjesečne subvencije i Središnji ured za osiguranje radnika koji daje prostorije i odredjeno lice za vodjenje poslova te cijele administracije stanice. Ostale institucije pružaju potporu prema svojem djelokrugu rada. Pravilnikom je odredjeno, da se ima voditi briga o rekonvalescentnim radnicima, koji izlaze iz sanatorija Klenovnik i Brestovac. Zato se vodi o svim sanatorijskim bolesnicima kartoteka. Tu se bilježe svi podaci o svakom pacijentu, o njegovom uposljenju, higijenskim uslovima njegovog života i rada kao i svi dalji podaci o njegovom zdravlju i uslovima rada i života nakon izlaska iz sanatorija, te sva posredovanja, koja stanica obavlja za tog radnika. Stanica vodi brigu u prvom redu za sve one rekonvalescente, koji izlaze iz spomenutih sanatorija po mišljenju sanatorijskih liječnika kao sposobni za rad, a koji su ostali bez uposljenja ili rade za njih preteške poslove, te bi dakle uslijed takvih uvjeta rada i života mogao biti brzo ugrožen uspjeh sanatorijskog liječenja. Za spomenute rekonvalescente vodi se briga u cilju odgovarajućeg povoljnog uposljenja. Za druge pak, koji nisu nakon izlaska iz sanatorija još sposobni za rad, vodi se briga u cilju da im se pruži daljnje potrebno liječenje po odredbama Zakona o osiguranju radnika, odnosno da se učini sve, što je moguće, za što brže ozdravljenje samog bolesnika i za čuvanje okoline od širenja daljnjih oboljenja te za spasavanja obitelji od bijede i propasti. Stanica je počela svojim djelovanjem u decembru 1929. Kako je stanica vodila brigu o svim takvim radnicima iz cijele države, to je bilo nužno, da stupi u cijeloj državi u kontakt sa zainteresovanim poslodavačkim i radničkim organizacijama, sa Burzama rada, Higijenskim zavodima, sa Dispanzerima za tuberkulozu, te Okružnim uredima za osiguranje radnika. U svojim posredovanjima obraćala se stanica tim institucijama pismeno, a u koliko je bilo moguće (u gradu Zagrebu) i usmeno. U dosta slučajeva obraćala se direktno na pojedine poslodavce. Svih dopisa bilo je riješeno 611 od početka djelovanja stanice (decembar 1929.) pa do konca godine 1930. Sestra pomoćnica učinila je kroz to vrijeme 25 posjeta u sanatoriji Brestovac i 20 posjeta u sanatoriji Klenovnik. U sanatorijima razgovarala je sa svim rekonvalescentima o svima eventualnim daljnjim potrebnim koracima glede njihovog uposljenja, te mjera potrebnih za čuvanje uspjeha sanatorijskog liječenja. Mora se istaknuti, da je stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima prva ustanova takve vrsti u našoj državi. I ako su i sadržaj rada i metode rada stanice kod nas sasvim novi, ipak je stanica u svom pionirskom radu nailazila na lijepu susretljivost kod pretežnog broja kako institucijâ

Digitized by Google

tako i pojedinaca. Neuspjeh u pojedinom slučaju često je puta bio posljedica nedovoljnog poznavanja rada i ciljeva stanice, često puta laičkih predrasuda i shvaćanja zdravstvenih pitanja ili je pako ležao u tehničkoj nemogućnosti da se izađje ususret u pojedinom slučaju uslijed teške ekonomske krize, obustave i redukcije poslovanja u poduzećima i slično. Osim toga mora se istaknuti, da je na žalost stanica promjenila u toku III. godine svog rada 5 sestara pomoćnica, koje su morale većinom radi bolesti napustiti rad. Kako je služba sestre pomoćnice vrlo važna za uspješan rad stanice, to se mogu uočiti i poteškoće, koje su u tom pogledu stajale na putu radu stanice. Da se uzmogne dobiti pregled rada stanice od decembra 1929. do konca 1930. neka nam posluži slijedeća tabela.

Pregled rada stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima u Zagrebu za vrijeme od 1. XII. 1929. do 31. XII. 1930.

	Broj bolesnika prošlih kroz Stanicu	Izašli iz sanatorija		Bez posredovanja Stanice vratili se na dosadašnje uposljenje	Posredovanje Stanice					Nesposobni za rad javljeni u skrb		Razna druga posredovanja Stanice
		još kao nesposobni za rad	kao sposobni za rad		dobili novo uposljenje	dobili lakše uposljenje	vratili se na dosadašnje uposljenje	javljeni berzama rada	posredovanje ostalo bez uspjeha	Dispanzerima za tuberkulozu	Mjesnim organima Sred. ureda	
Sanatorij Klenovnik	857	270	431	340	6	8	20	32	25	23	77	34
Sanatorij Brestovac	684	314	220	174	4	5	7	13	17	16	84	30
Ukupno	1541	584	651	514	10	13	27	45	42	39	161	64

Iz tabele se može vidjeti, da se od onog broja radnika, koji izlaze iz sanatorija kao sposobni za rad, vratilo na svoje staro mjesto otprilike ¾ (78%) dok je otprilike ¼ (22%) ostala bez uposljenja ili radi posve neposredan posao. Za njih je stanica radila u tom cilju, da im nađje novo uposljenje sama ili posredovanjem Burze rada, odnosno da im nađje lakši rad ili da se vrate u staro zvanje, ako su ga izgubili i u koliko nije bilo nepovoljno za njih. Za one pak, koji nakon izlaska iz sanatorija nisu još bili sposobni za rad, vodila se briga u tom pravcu, da se predadu u dalju skrb bilo Okružnim uredima, bilo Dispanzerima za tuberkulozu, koji su učinili sve potrebno za zaštitu djece i okoline od eventualnih daljnjih zaraza. Iz tabele može se vidjeti nadalje, da je od 137 rekonvalescenata koji su izašli kao sposobni za rad iz sanatorija, a koji nisu imali osigurano uposljenje, stanica sama vodeći brigu uspjela povoljno smjestiti i uposliti 50 (otprilike 36%), a ako uračunamo da su i Burze rada uposlile izvjestan broj njima javljenih rekonvalescenata, onda se može računati i sa brojem 64 (50%) uposlenih rekonvalescenata. To je svakako rezultat, koji je prilično povoljan, ako se uzme u obzir poprečni procenat uspjeha koji imaju ustanove za posredovanje rada (Burze rada), a koje raspolažu i imaju ponudu rada sa strane poslodavaca. Mora se naglasiti, da te ustanove vode brigu o posredovanju rada u glavnom za zdrave radnike, dok je rad stanice mnogo teži, jer vodi brigu za smještavanje u posao radnika rekonvalescenata. Da navedemo koji primjer, gdje je stanici uspjelo, da nađe rekonvalescentu lakše uposljenje, spominjemo, da je radnicima tvornice cementa, koji su radili u rovu pod teškim prilikama, uz mnogo prašine, bez dovoljno zraka i svijetla, dano uposljenje u istom poduzeću, gdje su onda vršili rad na otvorenom zraku uz mnogo povoljnije prilike. Zatim je na pr. radniku u tvornici stakla, koji je radio kod duvanja stakla, dakle najteži rad u takvoj tvornici gdje radi taj naporan posao u blizini visokih temperatura, omogućeno, da radi u drugom odjeljenju te tvornice, gdje njegov organizam nije izvrgnut više ovim štetnim uplivima. Kod novih uposljenja radilo se jednim dijelom o kvalifikovanim, a drugim dijelom

Digitized by Google

o nekvalifikovanim radnicima, koji su dobili zaradu u svojoj struci odnosno u sličnoj dosadašnjoj.

Rezultat rada, koji je stanica postigla, jeste skroman. U prvoj godini pionirskog rada na utiranju novih puteva, kad se cijeli taj novi sadržaj rada provodio u život, kad su se stvarale nove metode rada, kad je trebalo tek stvarati veze sa svim zainteresovanim institucijama i pojedincima u cijeloj državi, uz silne tehničke poteškoće u ovakvom novom radu može stanica biti zadovoljna sa postignutim rezultatom. Teško je izraziti u suhim brojkama, što znači, kad se jednom takvom radniku rekonvalescentu, ocu obitelji, koji je ostao bez zarade, nadje novo odgovarajuće mjesto ili kad mu se nadje lakše zaposljenje, kad je time spašen ne samo on nego i čitava obitelj od bijede i gladi. Teško je izraziti u suhim brojkama i čitavi napor, koji se mora uložiti dok se samo jednog takvog čovjeka spasi, pogotovo u današnjim prilikama i mogućnostima zaposljenja. Zato se materijalni uspjeh takvog rada ne da obuhvatiti brojkama, dok je moralni uspjeh takvog rada još i veći. Zato mora uprava stanice sa ovoga mjesta izraziti svoju najdublju zahvalnost svim institucijama i pojedincima, koji su njen rad pomagali bilo materijalno bilo moralno, jer su svojom potporom omogućili, da se može provoditi socijalna briga za one, koji ju vrlo mnogo trebaju.

S obzirom na opažanja, koja su se stekla kod rada ove stanice, mora se istaknuti, da bi bilo potrebno u buduće, da se umnoži broj takvih stanica po cijeloj državi, zasada barem u sjedištima većih industrijskih i trgovačkih gradova (Ljubljana, Beograd, Osijek, Sarajevo, Novi Sad, Skoplje). Stanice bi trebalo osnovati u tim mjestima kao organe radne zajednice navedenih zainteresovanih institucija. Takve stanice imaju više mogućnosti ličnog i usmenog kontakta sa lokalnim i okolišnim poduzećima i institucijama te su u mogućnosti, da vode u još većem stepenu i sa većim uspjehom skrb o rekonvalescentima radnicima svog područja.

Zatim bi trebalo da sve te stanice dodju do što većeg kontakta sa privatnom karitativnom inicijativom. Ima u svim većim mjestima mnogo društava sa karitativnim djelovanjem, koja razvijaju lijepi rad, ali se čini, da čitav rad tih društava nije dovoljno koordiniran. Na taj se način troši istodobno mnogo sila i nastojanja te materijalnih sredstava na iste odnosno slične svrhe. Zato već u nekim mjestima postoje pokreti, da se taj privatni karitativni rad koordinira i racionalizira. Sa tako ojačanom i organizovanom privatnom karitativnom inicijativom morale bi stanice stupiti u bliži kontakt, da se u izvjesnim slučajevima, vrijednima socijalne pomoći, ta pomoć uistinu i pruži i da se tako doista u mnogo slučajeva i spasi obitelj od propasti.

Stanica bi trebala nadalje da vodi brigu o tom, kako bi se u izvjesnim potrebnim slučajevima moglo omogućiti, da radnik u interesu svog zdravlja može promjeniti zanimanje. U sanatorijima Brestovac i Klenovnik postoje već tečajevi za drvorezbarstvo, a osnovat će se i tečajevi za pletarstvo, vezenje i slično, pa će na taj način moći radnik, da snabdjeven alatom na teret posebnih fondova, koji u tu svrhu već postoje, promjeni dosadašnje svoje zanimanje.

U zapadnim zemljama Europe postoji lijepa organizacija socijalne skrbi za sve rekonvalescente (i njihove obitelji), koji izlaze iz zdravstvenih ustanova, a potrebni su socijalne pomoći.

Stanica za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima u Zagrebu postavila je 1929. godine u našoj državi temelj kamen za daljnja nastojanja i rad u pravcu socijalnog staranja oko rekonvalescenata. Da je taj rad potreban, vidi se i po odredbama §-a 18. Zakona o bolnicama, koji je donesen u martu 1930. sa strane državne vlasti, a prema kojima su javne bolnice dužne starati se uz saradnju javnih ustanova i privatnih društava i o socijalnoj pomoći nezbrinutim bolesnicima nakon otpuštanja iz bolnice, a banovine i gradske općine na području uprave grada Beograda su dužne da osnivaju i izdržavaju oporavilišta i domove za neizlječive, defektne i nemoćne. Na taj način moći će se, kad počne u praksi djelovanje i tih ostalih ustanova, koordinirati sveukupna socijalna briga o svima onima, koji se nadju u svom zdravlju oslabljeni i socijalno nezbrinuti nakon izlaska iz raznih zdravstvenih ustanova bez svake socijalne zaštite.

Naše je radničko osiguranje prvo sprovelo u život kod nas organizaciju socijalne skrbi o rekonvalescentnim radnicima. Proširenjem rada ove prve stanice za socijalnu skrb o rekonvalescentnim rad-

Digitized by Google

nicima u izloženom pravcu podizanjem sličnih ustanova te povezivanjem tog rada sa privatnom karitativnom inicijativom te ostalim sličnim akcijama javnih ustanova, moći će se na polju socijalne zaštite poći korak napred u riješavanju socijalnog problema.

Naše radničko osiguranje je probilo led u tom pravcu socijalnog staranja i vršeći ovaj pionirski posao pokazalo, da vodi i u tom smjeru brigu o čuvanju zdravlja svojih članova i to ne samo na njihovu korist nego i u interesu državne cjeline.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

TOPLIŠKO ZDRAVLJENJE V RADIO-THERMI LAŠKO. INDIKACIJE ZA SPREJEM BOLNIKOV.

Za zdravljenje revmatikov v Radio-Thermi Laško, ki je pod upravo ljubljanskega OUZD, prihajajo neumestni ter etijološko in diagnostično pomanjkljivo ali nezadostno utemeljeni predlogi, vsled česar pridejo v toplice tudi taki bolniki, za katere ni nikakih indikacij, ali so celo kontraindikacije.

To pa je z ugledom in načeli ekonomije zdravniške službe nezdružljivo, mnogokrat neprijetno za bolnika ter škodljivo slovesu zdravilišča.

Zato bi se v vsestranskem interesu ne smelo dogajati, da prezremo osnovno bolezen, katero ugotovi in za katero odredi špecijalno zdravljenje šele zdravilišče, ali da pošljemo v zdravilišče bolnika, ki mu vsled značaja »revmatičnega obolenja« topliško zdravljenje niti pomagati ne more, ali bolnika, ki inklinira k akutnim recidivam, pa mora oditi v bolnico vsled recidive, nastale takoj po sprejemu v zdravilišče.

Ker so taki in enaki slučaji neredki, hočem opozoriti na vse važnejše momente, ki priporočajo ali odsvetujejo topliško zdravljenje. V to svrho sem razvrstil v sledečem poglavju glavna revmatična obolenja v skupine ter pri vsaki skupini povdaril vse ono, na kar moramo misliti in kar moramo tudi povedati, ko predlagamo topliško zdravljenje.

Zlasti morajo predlagatelji v svojih predlogih navesti diagnozo in etijologijo revmatičnega obolenja ter dosedanji način in uspeh zdravljenja.

Vprašalne pole morajo biti tako izpolnjene, da bo na prvi mah jasno, da ni nikakih kontraindikacij.

Pomanjkljivo, oziroma nezadostno utemeljeni predlogi bodo vrnjeni zdravniku-predlagatelju, da jih dopolni v smislu teh navodil. Ali želeti je, da se to ne bi dogajalo, ker je umestno, da pridejo bolniki, ki so topliškega zdravljenja res potrebni, čimprej v to zdravilišče.

I. Akutna in subakutna revmatična poliartritida.

Rekonvalescenti po akutni in subakutni revmatični poliartritidi so sposobni za topliško zdravljenje šele tedaj, ko je možnost akutnih recidiv zanesljivo minula. To bo slučaj, ako je bolnik vsaj dva do tri tedne afebrilen, ako so ponehali vsi akutni znaki ter ni noben sklep več boleč ali občutljiv.

Zato preglej in pretipaj vse sklepe, ker je mogoče, da je še vedno kje skrito ognjišče, od koder se lahko razširi recidiva akutne poliartritide!

Mnogokrat potek bolezni sam priča o recidivirajoči tendenci. Misliti je na asanacijo gnilega zobovja in bolnih tonzil, kajti septična ognjišča v bolnem zobovju in v tonzilah so najvulgarnejši vzrok akutne poliartritide in njenih recidiv.

II. Kronični sklepni revmatizem in deformirajoča artritida.

Pri kroničnem sklepnem revmatizmu, ki povzroča bolečine v sklepih in gibalih zlasti ob vremenskih spremembah, je najprej ugotoviti njegovo etijologijo.

Če je vzrok ravmatizma kaka osnovna bolezen, kakor lues, diabetes, uratična diateza ali kaka intoksikacija (svinec), je započeti in dokončati zdravljenje, ki ustreza vzročni bolezni ter nato šele topliško zdravljenje.

Pri deformirajoči artritidi je uspeh topliškega zdravljenja navadno le začasen in minimalen.

Po kliničnih poročilih je za ta revmatizem včasih prav uspešna dražilna terapija (Pondorff, Paul), mnogokrat so tudi druge toplotne procedure uspešnejše od termalne vode.

III. Monartritide.

Pri monartritidah, ki so običajno zelo refraktarna obolenja, se ravnaj po smernicah, veljavnih za akutna revmatična obolenja!

Moramo pa pri monartritidah vedno misliti na kako vzročno, odnosno osnovno bolezen (gonorrhoea, lues, uratične diateze, itd.) ter v takih primerih najprej dokončati kavzalno terapijo, potem šele nadaljujemo s topliškim zdravljenjem.

Bolečine v sklepu na določeni točki vzbujajo sum tuberkulozne artritide.

Na to obolenje misli zlasti pri mladih ljudeh!

Digitized by Google

V takem slučaju je prav važna točna anamneza, potreben je natančen pregled pljuč, ter eventualno pregled obolelega sklepa z röntgenom.

IV. Lumbago in išias.

Glavni reprezentant revmatizma mišičevja je lumbago, išias živčevja.

Lumbago in išias igrata v bolniškem zavarovanju posebno ulogo, ker se res pogosto pojavljata in ker sta bolj pripravna, kakor katerakoli druga bolezen, za uspešno simulacijo!

Pri diagnosticiranju teh obolenj smo navezani na razne momente, ki podpirajo ali podirajo navedbe bolnikov, na etijologijo ter na objektivne simptome (atrofija mišičevja, Lasségue).

Kakor mialgije v obče, se pojavlja tudi lumbago vsled infekcij (gripa, gniloba zobovja, bolne tonzile), prehlada in nekaterih osnovnih bolezni (diabetes, uratična diateza), išias pa ima neredko vzroke v luesu, malariji, diabetesu, uratetični diatezi, boleznih v medenični votlini.

Bolniki z lumbagom in išiasom so sposobni za topliško zdravljenje šele, ko so odstranjeni vzroki obolenja, ali če so ozdravljene ali popravljene osnovne kot vzročne bolezni obolenja.

V. Deformitete.

Revmatične bolečine so mnogokrat posledica deformitet: pes planus in varus, genu valgum, coxa vara in valga itd., ter tolščavost, zlasti v ženskem klimakteriju (kuharice).

Topliško zdravljenje v takih primerih nima pravega smisla, ker so bolečine posledica statičnih momentov: take bolnike zdravimo po običajnih medicinskih, kirurških in ortopedskih metodah.

Toda deformitete niso kontraindikacija, ako se pojavijo od deformitete neodvisna revmatična obolenja, ki so navedena pod I. do IV.

VI. Škripavec.

Posebna forma revmatičnih obolenj je takozvani škripavec (tendovaginitis crepitans), ki nastopa pri delavcih, zaposlenih pod milim nebom jeseni in spomladi, oziroma pri hudem suhem mrazu.

To obliko ravmatizma v kitnicah ozdraviš v štirih do osmih dneh, ako ordiniraš vroče kopelji (trikrat na dan po ½ ure) ter 10%-no salycilovo mazilo.

Škripavec nikoli ne potrebuje topliškega zdravljenja, nepotrebne so tudi specijalistične konzultacije.

VII. Nerevmatična obolenja.

Indikacije za nerevmatična obolenja so navedene v okrožnici SUZOR-a broj 6177/31.

Prav posebno so pripravni za Radio-Thermo Laško rekonvalescenti po velikih operacijah (laparatomijah), ki jih pa moramo poslati v zdravilišče takoj v začetku rekonvalescence, da dobo rekonvalescence čimbolj okrajšamo.

Neprikladna so pa za Radio-Thermo Laško vsa revmatična in nerevmatična obolenja, ki jih spremlja pljučna tuberkuloza, bodisi kot vzročna, bodisi kot vsporedna bolezen.

DR. IVAN ZAJEC.

ŠESTO ZASJEDANJE NJEMAČKOG DRUŠTVA ZA LIJEČENJE NEZGODA

(Deutsche Gesellschaft für Unfallheilkunde) održano dne 26. i 27. septembra 1930. u Breslau-u. V. Schmieden predavao je o traumi i kralježnici. Medicinska nauka o nezgodama ima neobično plodonosnog upliva na upoznavanje ozljeda kralježnice. Naročiti se napredak vidi u izgradnji konzervativnih metoda liječenja. Nigdje nije spoznaja uzročnih veza tako teška, kao kod lakih ozljeda kralježnice. Već i samu anamnezu treba kritično posmatrati. Prelom kralježnice nastaje općenito uslijed grubog traumata. Diagnoza preloma V. lumbalnog kralješka uslijed »predizanja« počiva na pogrješnom opažanju, jer ovaj kralježak gotovo nikad nije normalan. Da postoji potres hrptenice, to zna svaki lovac. Taj može nastati u vezi sa prelomom proces. spinosusa. Ako prelom proces. spinosusa prouzrokuje tegobe, može se pravno zahtjevati njegovo otstranjenje. Pseudartroza iza preloma proces. transversusa može izazvati tegobe, te je potrebno, da se takav prelom hitno uzme u funkcijonalno liječenje. Petina preloma kralježaka prouzrokuje smrt. Prelom kralješka ne zahtijeva uvijek, da se odmah mora napustiti posao. Liječenje preloma kralježaka neka bude konzervativno. Rane operacije su štetne. U nekim slučajevima trajne kompresije može operativni zahvat biti od koristi. U svrhu diagnoze mnogo pomaže mielografija. Kod kasnih slučajeva insuficijencije može biti od koristi Henle-Albeeova operacija.

Digitized by Google

Ako se dosta rano počne sa svrsishodnim liječenjem, neće doći do Kümmelove spondilitide ili do Schanzove insuficijencije. — Od velike je važnosti hematomielija, izlijev krvi u hrptenicu, kod koje je rentgenološki nalaz negativan, ali prognoza teška. Kokcigodinija redovito nije prouzročena nezgodom. Kümmelova spondilitida nastaje uslijed odviše ranog opterećivanja ili odterećivanja kralježnice, kada nismo diagnosticirali postojeći prelom kralješka. Schanzovu insuficijenciju kralježnice treba susretati velikom kritičnošću. Iščašenje kralješka imade samo na vratnoi kralježnici važnost. Kod reponiranih slučajeva redovito ne ostaju posljedice. I nereponirani slučajevi mogu se znatno poboljšati, ali mogu kasnije uslijed klizanja postati opasni. — Tuberkuloza kralješka u velikoj većini slučajeva ne nastaje uslijed traume. Spondylitis deformans je u velikoj većini slučajeva bolest, koja nastaje uslijed istrošenja (Verbrauchskrankheit), te se takva često diagnosticira pored ozlede. Nasuprot tome mogu mostovi kallusa nastati jako brzo nakon ozlede. Rano slikane rentgenske-snimke treba spremiti kao dokumente ondašnjih prilika na području ozlede. Spondilitičari su nespretni, te su disponirani za nezgode. Nakon ozlede postanu često hipohondrični. Spondilitičari imaju pravo na otštetu samo za kratkotrajno pogoršanje njihovog stanja uslijed ozlede. Nesimetrična sakralizacija može prouzročiti tegobe, ako se k promjenama u zglobovima pridružuju još i artroze, ulozi i t. d.

Magnus razlaže rezultate od 608 preloma kralježaka, koje je sam motrio, te koji su nastali većinom kod rudarskog rada i čija je gotovo trećina bila na prvom lumbalnom kralješku, a dvije trećine oko njega. Pored kompresije može nastati i čisti prelom kralješka. Po svim iskustvima — i prilikom obdukcija — nikada nije bila indicirana operacija. Kljenuti se poboljšaju u velikoj većini slučajeva i bez osobitog liječenja, ali se samo izuzetno izgube posvema (3 : 56). Trajni kateter neka se što brže napusti i neka se zamjenjuje sa manuelnom kompresiom. Mjehur je stalno izvrgnut infekciji, većinom sa stvaranjem kamenca. Nekomplicirani slučajevi bez kljenuti liječeni su ležanjem na plosnatom podlošku bez otstranjenja gibusa. Bojazan od oštećivanja prilikom transporta nije na mjestu. Prvih dana nakon nezgode treba započeti sa polaganjem pacijenta na stranu, masažom, elektriziranjem, nakon 4 dedjelje pacijent sjedi, u 7. nedjelji neka ustane, a nakon 4 mjeseci neka nastavi radom. Ovim postupkom postaje četiri petine pacijenata u 10 godina potpuno sposobno za rad. Korzet i štake nisu potrebne. Stari ljudi dobivaju Teufelove klupice za hodanje. Zahtjevi za otštetom su kod invalida sa korzetom mnogo veći.

Melchior govorio je o tome, da postoji mogućnost traumatske upale žučnog mjehura sa stvaranjem kamenca ili bez njega na temelju subkutane lezije. Takvi su slučajevi rijetki i zato su u izuzetnom položaju u osiguranju proti nezgoda. Priznati ih se može samo na temelju besprikornog stanja stvari, te je ista kritičnost potrebna i kod priznavanja pogoršanja upale žučnog mjehura uslijed nezgode.

Stern govori o posttraumatskim oboljenjima želuca i crijeva. Nije svaka traumatska oderina sluznice traumatski ulkus. Samo kod malenog broja konstitucijonih tipova vodi oderina do ulkusa. Ova konstitucijona osebina međutim ne govori proti tome, da bi ulkus nastao bez nezgode. Nezgoda može biti jedan od uzroka, zbog kojih je došlo do ulkusa. I traumatsko pogoršanje ima prava na otštetu tako dugo, dok ovo pogoršanje traje. Kod geneze želučanog raka spada nezgoda medju zadnje uzroke. U rijetkim slučajevima je dilatacija želuca i crijeva takodier posljedica nezgode. Smetnje pasaže u crijevima nalaze se samo kod stigmatiziranih (?). Kod takvih kljenuti mogu nakon upliva tupe sile nastati gangrene. Ne može se poreći, da ozljeda apendiksa može voditi u rijetkim slučajevima do perforacije. Unatoč ovih izlaganja ne može se egzaktno dokazati postanak unutarnjih bolesti traumatskim putem.

Welz kaže, da je posttraumatski diabetes rijedak, češće su traumatske glikozurije, poslije kojih može doći pravi diabetes. (M. m. W. 1930. 46). D.

M. HAHN: HIGIJENA VELIKIH GRADOVA (Berl. med. Ges. 1930. M. m. W. 1930. br. 46.). Higijena velikih gradova kompenzirala je one opasnosti, koje su dane nagomilavanjem velikih masa ljudi. I one bolesti, koje su brojčano porasle, kao na pr. smetnje krvnoga toka, rak i t. d., reduciraju se, ako uzmemo u obzir promjenjeni sustav stanovnika po go-

Digitized by Google

dinama života. U velikim gradovima je mortalitet muškaraca veći, veći nego inače u njemačkoj provinciji. Alkoholizam je jedan od glavnih uzroka povećanog mortaliteta muškaraca, a odvajanje od upliva veneričkih bolesti je teško. Mortalitet od infekcijoznih bolesti iznosi još uvijek 6%, od tuberkuloze 9% od ukupnog broja umrlih. Da bi se na ovom polju mogli postići što bolji uspjesi, potrebna je što stroža saradnja organizacija. Na polju šteta od zanimanja čine se autoru liječnička istraživanja mnogo važnijima, nego li ubrajanje obrtnih bolesti medju nezgode, gdje siguran iskaz o porijetlu nije moguć. Na ovaj način nastat će bezbroj procesa i nezadovoljstvo na svim stranama. Upliv zakona o spolnim bolestima zasada još nije vidljiv zbog mnogih razloga. Konačno se autor bavi sa problemima gradnje. Gradnja sa željeznim skeletom treba da pojeftinjuje kuće. Današnje ekonomske prilike traže, da se na manje važne higijenske potrebe, kao što je poprečno zračenje, direktno zračenje toaleta, privatne kupaone, polaže manja važnost, da se kod novogradnja može polučiti pojeftinjenje stanova. Teško je rješiv problem u velikim gradovima povećan potrošak vode. Kod prometnih sretstava imade takodjer opasnosti, na koje se dosada nije mislilo, tako loša ventilacija u podzemnim željeznicama (u Berlinu do 29° vrućine i 55% vlage), te sadržaj na CO u autobusima, što može opet prouzročiti trajne štete zdravlju. D.

CSÉPAI: SUBFEBRILNOST I PRIVREDNA SPOSOBNOST (Soz. Med. 1930. br. 1.). Kod bolesti, koje prouzrokuju u blagajničkoj praksi nesposobnost za privredu, često nalazimo vrućicu. O sposobnosti za privredu odlučuje sistematska liječnička pregledba, kod koje povišena temperatura igra bitnu ulogu, jer se kao simptom bolesti može relativno brzo i egzaktno ustanoviti. Prilikom pregledavanja bolesničkog materijala, koji je došao autoru na natpregledbu, upada u oči velik broj bolesnika sa vrućicom ili sa subfebrilnom temperaturom (ispod 38°). Od 1.376 osoba pregledanih prilikom natpregledbe u Zem. zavodu za soc. osiguranje u Budimpešti, imala je 901 osoba vrućicu, a od ovih bilo je 855 sa subfebrilnom temperaturom, dakle ukupno oko 65%. Ako bi sve ove pacijente smatrali nesposobnima za privredu, bili bi gotovo svi pre[illegible] pacijenti (svih 1376) nesposobni, je[illegible] ma iskustvu iznaša broj bolesnika, [illegible] boluju na bolestima bez temperature [illegible] nisu sposobni za rad (želučani ili [illegible] čane bolesti, bolesti krvnog optoka), [illegible] manje 35%. Povišena temperatura [illegible] se i disimulirati (manipulacijama na [illegible] mometru, prethodnim ribanjem pazu[illegible] šupljine i t. d.), no ova mogućnost je [illegible] ovih pregledaba gotovo isključena, [illegible] se mjeri sa dva termometra pod s[illegible] gom kontrolom. I ovako se može dod[illegible] desiti, da je temperatura pod jednim [illegible] zuhom povišena, kako to vidimo [illegible] upala na onoj strani, gdje je tempera[illegible] veća, no ta upala se redovito može [illegible] nički ustanoviti. Povišenje tempe[illegible] može se polučiti takodjer i umjetnim [illegible] činom, no ovaj je način članovima u[illegible] toliko nepristupačan, da praktično [illegible] vo i ne dolazi u obzir. Na peštanske[illegible] med. klinici pravljeni su pokusi u [illegible] smjeru, da li kuhinjska so zajedno [illegible] kofeinom može prouzročiti povišen[illegible] temperaturu kod odraslih, kako je to [illegible] djeno kod djece, pa je ustanovljeno, [illegible] ova smjesa nema nikakvog upliva [illegible] temperaturu.

Ostaje fakat, da se povišene tempe[illegible] rature nadju mnogo češće prilikom na[illegible] pregledaba, nego li pozitivan klinički [illegible] laz. Ako odračunamo mogućnost [illegible] tamo ipak postojeće disimulacije tempe[illegible] rature, moramo zaključiti, da kod [illegible] čestih nemotivisanih povišenja tjelesne [illegible] topline ne igra ulogu umjetna vruć[illegible] nego drugi razlozi, koje ne možemo bez [illegible] daljnjega identificirati sa pojmom bo[illegible] lesti. Granica normalne temperature [illegible] pazuhom je 37° C, te se i u socijalnom [illegible] osiguranju uzima ova granica normal[illegible] nom. Ali imade osoba, naročito žena, [illegible] kojih temperatura u pazušnoj šupljini [illegible] premašuje 37° C bez da bi se mogle ustano[illegible] noviti patološke promjene. Kod ovih [illegible] može i subfebrilna temperatura biti nor[illegible] malna, te uvjetovana konstitucijonalnim [illegible] prilikama. Kod ovih pacijenata se dnevna [illegible] mjena temperature kreće u normalnim [illegible] granicama (razlika izmedju minimuma i [illegible] maksimuma 0.5°). Ima i drugih slučaje[illegible] jeva, kod kojih povišena temperatura ne [illegible] znači nesposobnost za privredu. Tako[illegible] iza preboljelih infekcijoznih bolesti na[illegible] lazimo često kroz mjesece subfebrilnu [illegible] temperaturu, koja je znakom, da se re[illegible] gulacija tjelesne topline još nije opora[illegible] vila. Poslije gripe su takvi nalazi če[illegible]

Digitized by Google

Unutarnjom sekrecijom (Basedow i hipertireoza) ili živčanom korelacijom može se toplina isto povisiti. Isto tako mogu čak i neznatne anatomske promjene oko centra topline biti uzrokom povišene tjelesne temperature. Također i čisto funkcijonalne promjene mogu izazvati isti efekat. S ovom nervoznom vrućicom moramo kod pregledaba računati. Članovi, koji nisu osobito bolesni, javljaju se kod liječnika, kada nisu uposleni, te dolaze pred njega prilično uzbudjeni. Već sama ova okolnost može izazvati subfebrilnost. Autor imao je prilike pregledati 199 činovnika soc. osiguranja zbog podjeljenja dopusta za oporavak, pa je samo kod 86 našao temperaturu ispod 37°, a kod 113 pregledanih je manje ili više prekoračila ovu granicu. Čini se, da i vanjska temperatura ima upliva na tjelesnu toplinu, pa je to donekle potvrdila i uporedba pregledaba, koje su vršene zimi i ljeti.

Iz navedenoga slijedi, da svaka povišena temperatura ne znači i nesposobnost za privredu. Autor navadja kriterije, po kojima možemo ustanoviti sposobnost za privredu kod povišene temperature. U prvom redu treba već navedenim metodama isključiti disimulaciju. Povišenu temperaturu prouzrokuje u prvom redu plućna tuberkuloza. Tu treba primjenjivati sve poznate metode, da se dodje do ispravne diagnoze. Dalje navadja infiltraciju hilusa. No nije sve infiltracija, što se po rentgenološkom nalazu tako tumači. Infiltracija hilusa treba da bude na snimci točno omedjena, gustoća sama po sebi ne znači mnogo.

Subfebrilnu temperaturu može prouzročiti i lues, naročito lues jetara, limfatičnih žlijezda i srčanog mišičja. Važan je Wassermann.

Slično nalazimo i kod mitigirane sepse: kod kroničnih gnojenja tonzila, alveola, nosnih šupljina, apendiksa, žučnog mjehura, bubrežne bešike, prostate i kostiju. Ove slučajeve treba individualno prosudjivati, jer ne prouzrokuju svi nesposobnost za privredu. Kronična bakteriurija sa subfebrilnošću ne mora biti uzrokom nesposobnosti. Tifus može biti i sa subfebrilnom temperaturom (typhus lentescens). Subfebrilnost kod malarije i malignih tumora. Subfebrilnost nakon infekcioznih bolesti (vidi gore). Kod Basedowa i hipertireoze nastaje subfebrilnost normalnim putem, te je samo onda uzrokom radne nesposobnosti, ako i ostali simptomi govore zato. Ako se nakon svih kliničkih istraživanja ne može naći diagnoza, onda je najveća vjerojatnost, da se radi o onoj vrsti subfebrilnosti, koja ne spada u pojam strogo patološkoga, te prema tome niti ne prouzrokuje, barem u većini slučajeva, nesposobnost za privredu. U svrhu ustanovljenja, da li se radi o patološkoj subfebrilnosti, pripojena je budimpeštanskom zavodu za osiguranje t. zv. stanica za diagnostiku, kuda dolaze pacijenti sa temperaturom, ali bez objektivnog nalaza. Ovdje se primjenjuju već spomenute metode, te se prati točno tjelesna toplina i njezina mjena preko dana. Kod članova, kod kojih uskoro opada toplina, primjenjuje se t. zv. opterećivanje radom, kod kojega pregledani moraju hodati po stepenicama gore i dolje, pa im se mjeri vrućina svako pola sata. Ako ova nakon obavljenog rada ne pokazuje povišenje, radi se o nervoznoj vrućici. Kod konstutucijonalno povišene topline primjenjuje se pokus sa piramidonom po Holló-u, koji se sastoji u biti u tome, da kod konstuticijonalno povišene temperature piramidon ne snizuje temperaturu u onoj mjeri, kao kod bolesti, koje su prouzročene bakterijima. No ni jedna od ovih metoda nije sasvim točna i bez pogriješke. Autor podijelio je slučajeve, koji prouzrokuju subfebrilitet, u dvije grupe sa jednom prelaznom grupom. U I. grupu spada patološka subfebrilnost kod tbc., luesa, mitigirane sepse i t. d. sa pozitivnim kliničkim nalazom, pozitivnim pokusom na piramidon i pozitivnom radnom probom. U ovoj grupi treba radnu sposobnost individualno prosudjivati. U prelaznu grupu spadaju Basedow, hipertireoza, subfebrilnost poslije infekcijoznih bolesti. Klinički nalaz i probe kao u prvoj grupi, prosudjivanje kao u prvoj grupi. U II. grupu spada subfebrilnost poslije jela, za vrijeme rasta, nervozna vrućina i konstitucijonalna. Klinički nalaz, kao i pokus sa radom i piramidonom negativan. Radna sposobnost nije umanjena. D.

ПРИРУЧНЕ АПОТЕКЕ ЛЕКАРА И ВЕТЕРИНАРА

На основу Закона о апотекама и надзору над прометом лекова прописао је г. Министар социјалне политике и народног здравља нови правилник о приручним апотекама лекара и ветеринара. Лекар или ветеринар који има право на вршење лекарске односно

Digitized by Google

ветеринарске праксе може да добије дозволу за држање приручне апотеке, ако у месту, у коме врши праксу, нема јавне апотеке. Дозволе за држање приручних апотека поделује бан по саслушању банског санитетског савета. Лекар или ветеринар који тражи дозволу за држање приручне апотеке дужан је уз молбу поднети и доказе о томе да је практично радио најмање месец дана у јавној или болничкој апотеци и да има месно право на вршење лекарске односно ветеринарске праксе. Шефови јавних апотека дужни су пријем лекара односно ветеринара на једномесечну праксу ради стицања услова за добивање дозволе за држање приручних апотека, пријавити надлежној првостепеној власти опште управе. Пријем на праксу у болничку апотеку одобрава управник болнице, Уверење о проведеној пракси издаје шеф апотеке, а оверава првостепена општа управна власт, а уверење о пракси у болничкој апотеки издаје шеф те апотеке а оверава управник болнице.

Чим се у месту отвори јавна апотека престаје важити дозвола за приручну апотеку. У таквом случају дужан је ималац јавне апотеке, ако лекар то затражи, откупити употребиву залиху приручне апотеке. Та дужност односи се само на таква средства, што их је апотека по пропису фармакопеје дужна држати у залихи и само такве количине, које одговарају опсегу промета, који се може очекивати од јавне апотеке која се отвара. Ако се не постигне споразум у цени за откуп, одредиће се та цена проценом комисије, коју именује првостепена општа управна власт, која процену комисије подноси бану на одобрење. У случају спора о дужности откупа доноси одлуку бан. Комисију за процену сачињавају три вештака од којих једног именује надлежна лекарска комора, једног апотекарска комора, а једног првостепена власт опште управе. Као основ за процену служи пијачна цена промета.

Дозвола за држање приручне апотеке овлашћује имаоца, да издаје лекове на прописно издан лекарски рецепт, у кокико се ови лекови могу издавати само на тај рецепт. Ветеринар може издавати лекове само за ветеринарску употребу. Власник приручне апотеке несме ускратити издавање лека из своје приручне апотеке, ако га пропише други лекар. Лекар или ветеринар мора сам да води своју приручну апотеку и не може у таквој апотеци поверити пословање другом неквалификованом лицу. Он не може дати приручну апотеку у закуп. Он несме у њој запослити нестручно особље ради самосталне припреме и издавања лекова. Лекове и завојни материјал могу набављати власници приручних апотека из најближе јавне апотеке, или из завода, творница и трговина на велико. Власници приручних апотека дужни су према месним приликама држати довољну количину употребљивих серума и цепива домаћег порекла према важећим прописима. Правилник садржаје потање прописе који се све лекови морају држати у приручној апотеци, а исто тако, који све завојни материјал и које справе. Према потреби могу власници приручних апотека држати и друге лекове, који нису увршћени у фармакопеју.

Приручна апотека мора бити смештена у сухој и светлој просторији. У њој се мора обдржавати ред и чистоћа. Лекове треба чувати у добро затвореном посуђу на којем треба да је читко написан трајним словима садржај. Све одредбе, које важе у погледу каквоће лекова, њиховом спремању и чувању у јавним апотекама, важе и за лекове у приручним апотекама. Заједно са леком мора се странци издати рецепт таксиран по пропису. Власници приручних апотека дужни су водити уредне књиге о добави и испоруци лекова. Ко се огреши о одредбе правилника казниће се казнама по §. 35. Закона о апотекама и надзору над прометом лекова. В. М.

ИСПИТИ ЗУБНИХ ТЕХНИЧАРА ЗА СТИЦАЊЕ ПРАВА ДЕНТИСТИЧКЕ ПРАКСЕ

Она лица која су пре ступања у живот Закона о лекарима специјалистима за болести уста и зуби и о зубним техничарима добила дентистичку диплому, а још нису стекла права дентистичке праксе, добиће то право ако се пријаве у року од шест месеци за испит и ако га положе у даљем року од шест месеци пред нарочитом комисијом предвиђеном у закону. Та лица морају доказати да су била прописно уписана на дентистичкој школи, да су слушала предавања најмање три семестра, за то време практично радила, и по положеном испиту добила диплому. Ти техничари морају осим тога званичним документима наших претставника у дотичној држави или њених власти доказати, да су доиста пробавили у дотичној земљи горе означено време. Признаће се само оне дипломе, које су издавале дентистичке школе, које имају карактер јавне школе и то у земљи, где постоји ред дентиста.

Назив дентисте техничара и право дентистичке праксе могу добити:

Digitized by Google

1. Зубни техничари, који су на основу раније важећих закона стекли до 1. октобра 1930. год. посебну зуботехничку концесију за узимање отисака и удешавање протеза, крунице и мостова у устима пацијената. Као концесија сматра се и сваки други акт власти (обртница, одобрење), који је по законским прописима на дотичном подручју давао право на овакву зуботехничку праксу;

2. Зубни техничари, који су пре ступања Закона о лекарима специјалистима за болести уста и зуби бавили 15 година зубном техником било као помоћници или самостални, а од тих 15 година барем 10 година вршили рад у устима било самостално било у ординацији зубних лекара, дентиста или зубно-лекарских установа. У овај број година не може се урачунати три године ученичког рада.

Број година предвиђен овим одредбама мора се доказати уверењем сталешке организације, уверењем месне опште управне власти првог степена о раду и уверењем пореске власти, да је дотични техничар за то време пријавио свој рад за разрез порезе и порез за споменуто време уистину платио. Ако је пак радио у ординацији зубних лекара дентиста, или зубно-лекарских установа, мора поднети и оригинално уверење истих издато код месне опште управне власти првог степена. У случају да је зубни лекар или дентиста код кога је радио умро, издаће му уверење месна општа управна власт првог степена на основу исказа два веродостојна грађанина. Време проведено на раду у другим државама не може се рачунати.

3. Зубни техничари, који су се пре ступања на снагу закона бавили 10 година зубном техником било самостално било у ординацији зубних лекара, дентиста или зубно лекарских установа, а од тога су најмање 5 година вршили рад у устима, и који у року од године дана након ступања на снагу закона положе дентистички испит. После овог рока испит се може само једанпут понављати у року од даљних 5 месеци. У међувремену они не могу вршити самосталну дентистичку техничку праксу. После положеног испита могу добити месно право дентистичке праксе само у местима где нема лекара-специјалиста за болести уста и зуба, или зубних лекара, нити пак у непосредној околини истих места. Обим околине за поједина места одређиваће бан по саслушању банског санитетског савета. Кандидати споменути под 1—2. морају поднети поред напред споменутих уверења још и доказе, да су држављани Краљевине Југославије, да су регулисали војну обавезу, да нису кажњени ни за каква нечасна кривична дела, да су телесно и душевно здрави, напосе да не болују ни од какве кроничне заразне болести. У погледу рекламирања дентиста могу се дентисти техничари рекламирати само у обиму који важи за лекаре.

Кандидати којима је дозвољено полагање дентистичког испита, полагаће тај испит пред комисијом коју одређује Министар социјалне политике и народног здравља. Ту комисију сачињавају претставници Министарства као претседник и два члана испитивача, један професор стоматологије медицинског факултета и један лекар специјалиста за болести уста и зуби. Дентистички испит састоји се из практичног дела и теоријског дела. Ако један кандидат падне из једног дела испита, полагаће по други пута оба дела. Практички део испита састоји се: а) оперативни део конзервирања зуба (лечење корена, пуњење корених канала, пломбирање зуба силикатним смесама, амалгамом, златом и порцеланом), б) вађење зуба са локалном и регионарном анестезијом, ц) спремање (препарација) зуба и корена за круне и мостове. Израда круне, три четврти круне, Танкеове полукруне, зуба са кочићем, Richemond круне и Ђеке (Jacke) круне, израда мостова, фиксација лиоројичних зуба, израда целе вилице (протеза) из каучука и метала, израда подупрте протезе.

Теоријски део испита састоји се из: а) општег дела (анатомија главе, срце и главни крвни судови, крвоток, општи појмови из хистологије, физиологије, патологије, бактеориологије) и б) специјалног дела (анатомија и хистологија зуба, постанак, развитак и ницање зуба, топографија зуба, артикулација, физиологија жвакања, пљувачка, жљезда, језик, ждрело, крајници), ц) патологије (општи појам хиперемије и запаљења и узрок њиховог постанка, атрофија и хипертрофија, некроза-гангрена, болести уста, оболење жљезда, кариес, врста фазе и постанка. Оболење зубне сржи, позубнице и параденталног ткива, сепса. Хигијена уста и зуби. Асептика и антисептика. Примена протетике, индикација и контраиндикација. Шок и анемија, разликовање једне од друге као и прва помоћ). В. М.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

SVEČANO OTVORENJE OPORAVILIŠTA »ZAGREB« U KRKU.

Na dan 7. aprila 1931. stiglo je parobrodom iz Sušaka u Krk prvih 16 opskrbljenika, koji su došli, da na račun Okružnog ureda zagrebačkog i »Merkura« u Zagrebu u novo otvorenom oporavilištu »Zagreb« u Krku poprave svoje narušeno zdravlje. Tako je faktično oporavilište »Zagreb« primilo prve bolesnike i započelo svojim radom.

Samo oporavilište nalazi se na dominantnom položaju na obali morskoj oko

Spomen ploča u blagovaonici oporavilišta

800 m. udaljeno od grada Krka, a crnogorična šumica, koja se prostire uz oporavilište, čini prirodni park ovom oporavilištu.

Oporavalište »Zagreb« kupio je Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu, a po zaključku Komesara Središnjeg ureda g. prof. Odića Ante predano je oporavilište u upravu Okružnom uredu zagrebačkom. Okružni ured je proveo potrebne adaptacije te je 5. aprila 1931. svečanim načinom proglašeno oporavilište »Zagreb« otvorenim.

Svečanosti otvorenja oporavilišta prisustvovao je izaslanik gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, načelnik savske banske uprave g. Dr. Hribar Josip; u ime Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu Komesar g. prof. Odić Ante, zamjenik generalnog direktora g. Glumac Dušan, direktor g. Dr. Hahn Željko i tehn. referent g. Ing. Iveković Branko; komesari Okružnih ureda u Ljubljani gg. Dr. Krek Mihajlo, u Sarajevu g. prof. Janković Stipo, u Skoplju industrijalac g. Tasić Tasa, »Merkura« u Zagrebu g. Štitić Blaško sa direktorom g. Mihelčićem Silvijem i tajnikom g. Lojenom Stjepanom; u ime Radničke Komore u Zagrebu pretsjednik g. Haramina Vilim i tajnik g. Pfeiffer Vladimir. Od pretstavnika mjesnih vlasti u Krku sudjelovali su na svečanosti presv. g. biskup krčki Dr. Srebernić Josip, koji je uz veliku asistenciju izvršio ličnu posvetu oporavilišta, zatim gradski načelnik g. Nakić-Vujnović Franjo i podnačelnik g. Randić Juraj, te gradski prisjednici gg. Kraljić Nikola, Tudor Vinko i mag. ph. Žic Ivan; nadalje sreski načelnik g. Zoković Nikola, kanonik i župnik krčki preč. g. Maračić Jakov, tajnik biskupa vel. g. Mrakovčić Ivan, č. o. gvardijan Duimović Pio, šef kotarskog suda g. Dr. Oršić

Digitized by Google

Mato, šef poreznog ureda g. Madronjić A., financ. pretstojnik g. Jurčić Ivan, šef carinarnice g. Jovanović Boško, pretsjednik Jugo-matice g. Butković Ivan, zapovijednik ratnog broda »Labud« kapetan fregate g. Bleiweis Mirko i žandarm. poručnik g. Grgović Mihajlo. Najzad u ime Okružnog ureda zagrebačkog komesar g. Meštrović Ivica, ravnatelj g. Dr. Mudrinić Ante, oporavilišni liječnik g. Dr. Stanić Vlada i upravitelj oporavilišta g. Wenzler Albert.

Sam akt otvorenja oporavilišta započeo je posvetom doma, koji je izvršio presvjetli g. Dr. Srebernić Josip, biskup krčki, uz veliku asistenciju. Njegova Presvjetlost je nakon dovršenja crkvenog akta održao vanredno značajan govor, u kojem je došlo do izražaja njegovo duboko socijalno osjećanje. Naglašujući, da je ovaj dom namijenjen oporavku radnika, koji svoje zdravlje i svoj život žrtvuju općoj koristi, istaknuo je, da se na taj način društvo odužuje onima, koji se za nj žrtvuju, te se tako privodi u djelo ona velika riječ: ljubav za ljubav.

Nakon toga je komesar zagrebačkog Okružnog ureda za osiguranje radnika g. Meštrović Ivica pozdravio sve prisutne i zamolio g. izaslanika Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, da proglasi ovaj dom otvorenim.

Izaslanik Gospodina Ministra g. Dr. Hribar Josip, načelnik banske uprave u Zagrebu, istaknuo je u svom govoru socijalni značaj ove ustanove, koja je dokaz ne samo velike očinske skrbi Njegovog Veličanstva Kralja i kraljevske vlade za radnički stalež, već i dokaz velikog razumijevanja za radničke potrebe sa strane resornog Ministra gospodina Preke Nikole, koji je poznati pobornik i radnik na polju socijalne skrbi. Gospodin Ministar Preka omogućio je nabavku ovog objekta za dobrobit radnika i time opet dao novi dokaz, da je i kao Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ostao vjeran svojim načelima u pogledu socijalne skrbi, koja je načela zastupao u svojem dosadašnjem cijelom životu. Svoj govor završio je Dr. Hribar time, da je u ime g. Ministra Preke proglasio ovaj dom zdravlja otvorenim.

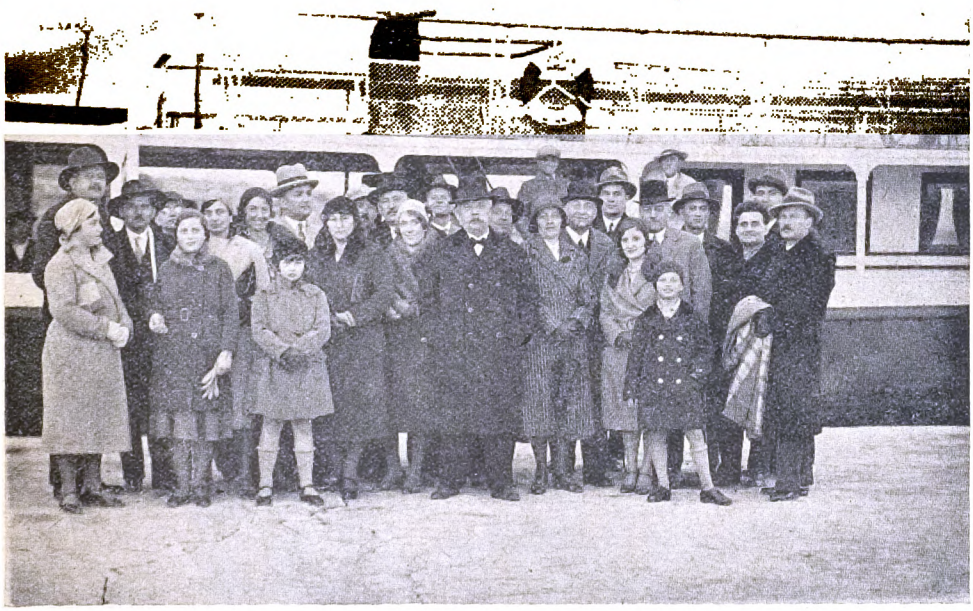

Dolazak uzvanika u luku Krk na svečano otvorenje oporavilišta

Na prijedlog komesara g. Meštrovića Ivice odaslani su slijedeći brzojavni pozdravi Njegovom Veličanstvu Kralju, pretsjedniku vlade armijskom generalu g. Živkoviću Peri i Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja gospodinu Preki Nikoli:

Digitized by Google

I.

Kabinetskoj Kancelariji Njegovog Veličanstva Kralja

Beograd.

Prigodom otvorenja radničkog oporavilišta »Zagreb« u Krku hitamo, da Vašem Veličanstvu podastremo najodanije izraze odanosti i vjernosti sa željom: da živi Vaše Veličanstvo i Vaš Kraljevski Dom!

Komesari Odić i Meštrović.

II.

Gospodin armijski đeneral Živković Pera pretsjednik kraljevske vlade

Beograd.

Prigodom otvorenja radničkog oporavilišta »Zagreb« u Krku pozdravljamo Vas kao prvog saradnika Njegovog Veličanstva Kralja, kao odličnog patriotu i Jugoslavena sa puno iskrenih želja.

Komesari Odić i Meštrović.

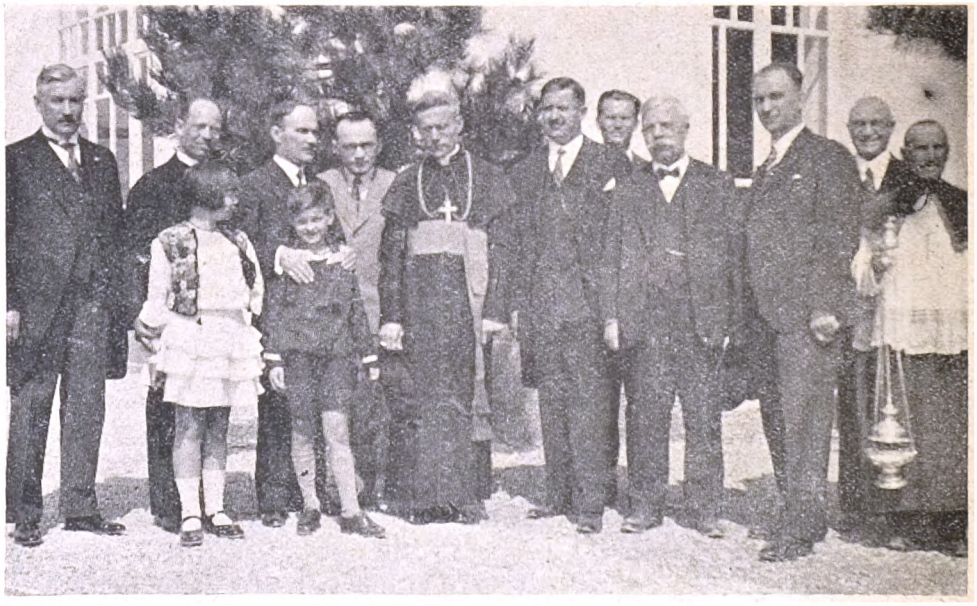

Srebernić Dr. Josip, biskup krčki, koji je dom posvetio, zajedno s uzvanicama

III.

Gospodin Preka Nikola
Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja

Beograd.

Prigodom otvorenja radničkog oporavilišta »Zagreb« u Krku pozdravljamo Vas i zahvaljujemo Vam na osobitom razumijevanju i pažnji ove radničke institucije sa željom da Vaš rad i u buduće bude svjedokom očinske brige Vas i kraljevske vlade za radničko osiguranje.

Komesari Odić i Meštrović.

Uzvanici su na to razgledali oporavilište, a iza toga je dan svim uzvanicima svečani banket.

Na banketu je prvi govorio Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika g. prof. Odić Ante. On je izložio u svom govoru smiernice, koje su ga rukovodile kod nabavke ovoga objekta za radničko oporavilište. Naročito je naglasio, da ova ustanova imade svoje veliko značenje ne samo s razloga, jer će tako i oporavka potrebni radnici moći uživati sve blagodati klimatskog boravka na moru, već je njezino naročito značenje u tome, što je odabran za nju baš grad Krk, koji je tako izložen u nacionalnom pogledu. Ovo oporavilište pomoći će ekonomski grad Krk, a ekonomskim jačanjem domaćeg življa ojačat će i naša nacionalna svijest i snaga. Tako će radničko osiguranje i u nacionalnom pogledu izvršiti svoju zadaću.

Gradski načelnik g. Nakić-Vujnović Franjo u svom govoru ističe, da gradska općina i gradjanstvo shvaća veliko značenje ove ustanove za kulturni i ekonomski napredak grada Krka, te se

Digitized by Google

nada, da će uzajamni i skladni rad grada i ove ustanove biti jednima i drugima na korist.

Pretsjednik radničke pomoćne u Zagrebu g. Haramina Vilim i tajnik g. Pfeiffer Vladimir pozdravljaju u ime radničke klase ovaj dom zdravlja, a zamjenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika g. Glumac Dušan ističe, da Središnji ured ovakvim njega izvršiti one zadaće, kojima je namijenjena.

U ime prisutnih komesara Okružnih ureda u Ljubljani g. Dra. Kreka Mihajla, u Sarajevu prof. g. Jankovića Stipe, »Merkura« u Zagrebu g. Štitića Blaška pozdravio je ovu ustanovu komesar ureda u Skoplju, industrijalac g. Tasić Tasa, koji je istaknuo, da poslodavci s veseljem pozdravljaju svaki napredak i

Prvi pacijenti oporavilišta

svojim radom dokazuje visoko socijalno shvaćanje radničkog osiguranja i njegovu sposobnost, da kroči uporedo s radničkim osiguranjem u inostranstvu.

Gradski župnik i kanonik preč. g. Maračić Jakob izriče svoje veliko veselje, što se ova ustanova, koja je namijenjena dobrobiti oskudnih i potrebnih, smjestila u njegovoj župi, jer će ona kao svijetao primjer ljubavi i skrbi za bliž-

svaku tekovinu u radničkom osiguranju, jer je i njima to osiguranje jednako drago kao i osiguranim radnicima.

Ravnatelj zagrebačkog Okružnog ureda za osiguranje radnika Dr. Mudrinić Ante zahvaljuje g. Komesaru prof. Odiću, što je upravu ove ustanove povjerio zagrebačkom Okružnom uredu i naglašuje, da će ured tu ustanovu voditi u onom duhu, kojemu ju je namijenio i Gospodin

Digitized by Google

Ministar Preka i g. Komesar prof. Odić.

Svečani banket završen je govorom komesara zagrebačkog Okružnog ureda g. Meštrovića Ivice, koji je svim prisutnima ponovno zahvalio, što su svojim prisustvom uzveličali otvorenje oporavilišta »Zagreb« i time dokazali svoje razumijevanje za potrebe radničkog osiguranja. Moli ih, da i u buduće ukažu radničkom osiguranju i njegovim ustanovama svoju pažnju i svoje simpatije.

Time je ova lijepa svečanost završena, a uzvanici su se vratili svojim kućama, da ponesu širom naše domovine Jugoslavije glas o prirodnim krasotama Krka i o novom uspjehu našega radničkog osiguranja, o oporavilištu »Zagreb« u gradu Krku. Dr. M.

SOCIJALNO OSIGURANJE U ŠPANJOLSKOJ.

Proširenje i produbljenje socijalne misli dovelo je i u Španjolskoj do napretka socijalnog osiguranja, iako nisu još sve grane tako izgradjene, kako bi to bilo poželjno.

Obavezno osiguranje postoji samo za slučaj starosti, a od novijeg doba i za slučaj materinstva. Za ostale grane postoji sistem dobrovoljnog osiguranja. Službeni organ španjolske države za provedbu i unapredjenje socijalnog osiguranja jeste narodni institut za staranje (Instituto Nacional de Prevision), koji je osnovan 1908. godine. Taj zavod započeo je svoj rad sa napred spomenutim osiguranjem za slučaj starosti koje je iz početka bilo dobrovoljno i sastojalo se u pružanju izvjesne državne potpore, a kasnije po zakonu od god. 1919 pretvoreno je u obavezno i kao takovo počelo se sprovadjati god. 1921. Pod tu vrstu osiguranja potpadaju svi nadničari uključivši poljoprivredne radnike i kućne radnike bez obzira na spol od 16 do navršene 65. godine života. Isključeni su iz osiguranja oni, čija godišnja zarada prekoračuje 4.000 peseta.

Ovaj španjolski zakon imade mnoge osobitosti. Tako n. pr. nisu rente proporcionalne uplaćenim prinosima, nego se svima osiguranima pružaju u istoj visini u obilku egzistenčnog minimuma. Poslodavci plaćaju izvjesni prosječni prinos za svako lice, koje je kod njih zaposleno bez obzira na visinu nadnice. Sami pako osiguranici pretbježno nisu obavezni na plaćanje prinosa. Tek u kasnije razdoblje u t. zv. »normalno« doba obavezni su i oni plaćati izvjesni prinos za ovu granu osiguranja. Ovi osiguranici mogu dobrovoljno plaćati izvjesne prinose, da osiguraju višu rentu odnosno da mogu uživati rentu već od navršene 55. odnosno 60. godine života, odnosno u svrhu da prikupe mali kapital za ženu i djecu u slučaju svoje smrti, budući da ne postoji u Španjolskoj osiguranje preostalih članova porodice. Država pruža izvjesni godišnji dodatak za svakog osiguranog člana, koji je bio zaposlen duže od godine dana.

Za prelazno vrijeme podjeljeni su osiguranici u dvije grupe: prva obasiže one ispod 45 godina, a druga sve one izmedju 45. i 65. godine na dan stupanja na snagu zakona o osiguranju za slučaj starosti. Renta za prvu grupu iznosi najviše 365 peseta godišnje i može se kasnije povisiti kada osiguranik postigne t. zv. drugu periodu (kad je dužan plaćati prinos). Pripadnici druge grupe ne primaju nikakve rente, nego im se prikuplja iz uplaćenih prinosa sa kamatima malen kapital. U koliko bi se za takav kapital propisao inače porez, teče taj u korist fonda tih kapitalija.

Osiguranje za slučaj iznemoglosti nije obavezno u Španjolskoj. Ono počiva na principu dobrovoljnosti. Provadja se i ako postoji dobrovoljno zajedno sa osiguranjem u slučaju starosti. Renta se isplaćuje punim invalidima u istoj visini kao i starosna renta, a i to samo u toliko u koliko su uplatili najmanje kroz 12 mjeseci propisane prinose.

Na 22. marta 1929. stupio je na snagu zakon o obaveznom osiguranju materinstva, koje je bilo provizorno uredjeno već od god. 1923. To osiguranje obasiže sve ženske radnice i namještenice, koje potpadaju pod osiguranje za slučaj starosti izmedju 16. do 50. godine života, izuzete su kućne pomoćnice. Kasnijim propisima prošireno je to osiguranje na samostalne radnice i na supruge osiguranih članova, u koliko nisu same osigurane. Kako je poznato Španjolska je ratificirala Washingtonsku konvenciju. Medjutim zakon u pogledu primjene i u pogledu potpora prelazi one principe, koji su sadržani u Washingtonskoj konvenciji. Potpore te grane osiguranja sastoje se iz liječničke i babičke pomoći za vrijeme trudnoće, iz upućivanja u rodilišta u teškim slučajevima, iz besplatnog podavanja lijekova i isplate novčanih potpora. Ove posljednje potpore pružaju se 6 nedjelja prije poroda

Digitized by Google

i šest nedelja poslije poroda, na osnovu liječničkog uverenja ili potvrde babice, da će porod uslijediti predvidivo u to i to vrijeme. Osim toga pružaju se i potpore za dojenje. Pravo na novčane potpore ovisno je o tome da žene ne vrše nikakav rad uz naplatu za vrijeme trudnoće. Za pružanje stvarnih potpora ne postoji nikakvo karenčno vrijeme, dok za pružanje novčanih potpora određeno je karenčno vrijeme od 18 mjeseci. U izvjesnim slučajevima dozvoljeni su izuzeci. Zakon sadržaje posebne odredbe za osnivanje i unapredjivanje ustanova za zaštitu matera i djece. Prinosi čija se visina imade određivati svake treće godine padaju u jednakim dijelovima na teret poslodavca i na teret osiguranika. Država plaća stalno određeni dodatak od 50 peseta za svaki porod, a osim toga pruža stanovitu potporu kod potporu za dojenje. Osim toga daje država iz državnog budžeta godišnju subvenciju za t. zv. fond staranja matera i djece.

Prihodi se troše na potpore u slijedećim procentima: za potpore 40%, za fond staranja matera i djece 30%, za fond naročitih potpora 20%, a 10% služi za pokriće polovice upravnih i kontrolnih troškova.

U Španjolskoj postoji naročita ustanova pripomoćnih blagajna za učenike. Ta ustanova postoji već od god. 1911. Ta vrsta osiguranja nije obavezna, ali se sastoji ipak u obaveznom osnivanju (prema naredbi od god. 1919.) sa strane državnih škola. Te pripomoćne blagajne potpadaju pod Ministarstvo prosvjete. God. 1924. bilo je takvih blagajna oko 5.000. Svrhe kojima služe te blagajne vrlo su različite. One se brinu da se djeca ojačaju za starost, da im se pruža u slučaju bolesti ne samo liječnička pomoć i lijekovi, nego da im se dadu i izvjesne male dnevne novčane potpore. Neke od tih blagajna imadu za svrhu unapredjivanje štednje, unapredjenje zdravstvenog staranja djece i t. d. Glavni je zadatak tih blagajna odgojni t. j. djeca se odgajaju u duhu štednje i u duhu preveniranja opasnosti. U tim blagajnama izobražuju se djeca u osjećaju zajednice, učvršćuju se u tom pravcu i u tu svrhu vrše dužnost prisjednika kod upravnih odbora tih pripomoćnih blagajna, koje inače dakako vode odrasla lica.

U Španjolskoj još ne postoji obavezno osiguranje za slučaj bolesti i za slučaj neuposlenosti. Sistem dobrovoljnih bolesničkih blagajna dobro je uredjen, i njegovo iskorišćivanje teklo je dosada sasvim normalno. Za lica, koja nisu osigurana, dakle koja su u slučaju bolesti bez pomoći, mora se starati općina u okviru općeg staranja. Ona je dužna da plaća t. zv. liječnike za sirotinju i da pruža farmaceutska sretstva. Već prigodom vodjenja rasprava za uvadjanje osiguranja materinstva pojavili su se sa svih strana glasovi, da treba provesti opće obavezno osiguranje za slučaj bolesti i u to osiguranje uključiti obavezno osiguranje materinstva. Osim toga pojavili su se i zahtjevi za uvadjanjem obaveznog osiguranja protiv tuberkuloze.

U posljednje vrijeme mnogo se raspravlja u Španjolskoj problem osiguranja neuposlenih. Da se udovolji tim raznim zahtjevima pozvalo je Ministarstvo rada naredbom od 25. oktobra 1928. narodni institut za staranje da izradi zakonsku osnovu o obaveznom osiguranju za slučaj neuposlenosti. Dosada postoji samo sistem plaćanja državne subvencije raznim ustanovama, koje se bave isplaćivanjem potpora za slučaj neuposlenosti. To se provodi na osnovu naredbe od god. 1923. Dakako da su takve potpore ograničene i vremenski i kvantitativno, pa se stoga i javljaju zahtjevi za uvedenjem obaveznog osiguranja za slučaj neuposlenosti.

B. H.

UVADJANJE OSIGURANJA ZA SLUČAJ BOLESTI U KANADI.

U posljednje vrijeme pojavio se je pokret u Kanadi naročito u provinciji Britskoj Kolumbiji za uvedenjem osiguranja za slučaj bolesti uredjenog državnim zakonom. God. 1929. postavio je parlamenat posebnu komisiju koja se imala baviti tim pitanjem i koja je imala izraditi sve što je potrebno za uvedenje te grane osiguranja. Komisija je bila dužna naročito da sakupi nužne podatke o osiguranju za slučaj bolesti i materinstva u stranim državama i da izradi osnovu o mogućnosti uvadjanja te grane osiguranja u Britskoj Kolumbiji.

Komisija je istraživala u glavnome pitanje da li bi se osiguranje uvelo zakonodavnim putem na području pojedinih provincija, ili za cijelo područje države. Osim toga mnogo se komisija bavila sa pitanjem, na koji bi se način vršila uprava toga osiguranja i na koji bi se način organizirala zdravstvena socijalna služba. Mišljenje komisije, koje je bilo istovjetno

Digitized by Google

sa mišljenjem središnjice kanadskih sindikalnih radničkih organizacija izrazilo se za uredjenje bolesničkog osiguranja na području cijele države. Takvo osiguranje, kaže komisija u svome mišljenju, može da provede jedino zajednička državna vlada. Kod takvog uredjenja dakako ne smije se mimoići politička situacija odnosno uredjenje države. Za to se izrazuje komisija da bi zdravstvenu socijalnu službu trebalo urediti prema prilikama u pojedinim pokrajinama. U tom pogledu traži komisija da zajednička vlada potpomaže na tom području provincije davanjem godišnjih subvencija na sličan način kako to čini, kod isplaćivanja starosnih renta. U tu svrhu morale bi se osnivati provincijske bolesničke blagajne, kojima bi zajednička državna vlada isplaćivala državne subvencije.

Komisija u svome mišljenju zastupa princip obaveznosti osiguranja za slučaj bolesti. To svoje stanovište opravdava time, što po dosadašnjim rezultatima uživa samo malen broj radnika blagodati osiguranja za slučaj bolesti kod privatnih osiguravajućih poduzeća. U ostalom u Kanadi već postoji obaveza osiguranja ali samo kod rudarskih bratimskih blagajna. Komisija je nadalje ustanovila, da već sada postoji kod 82 velika industrijska preduzeća uredjenje poduzetničkih bolesničkih blagajna koje pružaju potpore iz prinosa koje plaćaju polovicom poslodavci, a polovicom osiguranici. Od tih blagajna 28 pruža liječničku pomoć osiguranicima i njihovoj porodici. Komisija traži u svojem mišljenju da se te poduzetničke blagajne zadrže u novom režimu osiguranja za slučaj bolesti. Komisija konačno naglašuje, da je u svrhu dobrog funkcioniranja osiguranja za slučaj bolesti potrebno da se naročita pažnja posveti preventivnoj medicini.

B. H.

ORGANIZACIJA LIJEČNIČKE SLUŽBE KOD LETONSKIH BOLESNIČKIH BLAGAJNA.

Počevši od god. 1925. postoji u Letonskoj udruženje blagajničkih liječnika, kojemu pripada oko polovica svih letonskih liječnika. Ovo udruženje nije priključeno općoj organizaciji, profesionalnom udruženju letonskih liječnika. Blagajnički liječnici izjavili su da oni priznavaju u staleškim pitanjima zaključke općeg udruženja letonskih liječnika, ali odbijaju svako uplitanje tog udruženja u odnosaje blagajničkih liječnika, napose uplitanje onih liječnika, koji ne rade u samoj organizaciji osiguranja.

U septembru 1926. god. zaključilo je udruženje blagajničkih liječnika sa posredovnim uredom bolesničkih blagajna u Rigi kolektivni ugovor prema kojemu se vrši liječnička služba ne samo na području bolesničkih blagajna u Rigi, nego i na području ostalih bolesničkih blagajna u provinciji. Posredovnom uredu bolesničkih blagajna u Rigi pripadaju slijedeće blagajne: riška opća centralna bolesnička blagajna, opća bolesnička blagajna knjižarske industrije, riška opća rajonska bolesnička blagajna, bolesnička blagajna radnika i namještenika riških željeznica, naročita bolesnička blagajna za namještenika trgovačkih i industrijskih preduzeća, opća bolesnička blagajna letonskih učitelja, riška bolesnička blagajna kućnih namještenika i bolesnička blagajna privremenih radnika.

U Letonskoj postoji ograničeni slobodni izbor liječnika. Kod posredovnog ureda riških bolesničkih blagajna osnovana je mješovita komisija, koja se sastoji iz pretstavnika blagajničkih liječnika i pretsjedništva posredovnog ureda. Svaka grupa zastupana je sa tri delegata. Kod te komisije moraju se registrirati svi blagajnički liječnici, kao i oni liječnici koji žele vršiti tu službu. Kod svake bolesničke blagajne postoji paritetna komisija, koja se sastoji od dva člana ravnateljstva blagajne, dva pretstavnika udruženja blagajničkih liječnika i od liječnika povjerenika blagajne, koja vrši izbor liječnika. Broj liječnika je ograničen. Kod svake blagajne mogu biti namještena tri liječnika specijalista i to za slijedeće struke: za kirurgiju, ginekologiju i porodništvo, unutarnje i dječje bolesti, nervne, očne, kožne i spolne bolesti. Prema veličini blagajne odredjuje se i broj rajonskih liječnika. Kod blagajna sa 5.000 članova odredjuje se jedan rajonski liječnik na 200 članova, kod blagajna do 10.000 članova na 250, kod blagajna do 15.000 članova na 300, kod blagajna do 40.000 članova na 350, a kod onih do 46.000 članova na 500. Tarifa za liječničke usluge iznaša za ordinaciju jedan Ls., za kućni posjet 2 Ls. Pravo na otsustvo plaćeno u trajanju od 14 dana imadu samo ambulatorijski liječnici. Otkazno vrijeme sa obiju strana iznaša mjesec dana. U slučaju da otkaže službu bolesnička blagajna ima liječnik pravo žalbe preko udruženja bla-

Digitized by Google

gajničkih liječnika na mješovitu komisiju, koja imade pravo da ponovno ispita ispravnost otkaza. U koliko liječnik nije zadovoljan sa odlukom te komisije, ima on pravo daljnje žalbe na t. zv. komisiju za rješavanje sporova.

Udruženje blagajničkih liječnika postiglo je znatan uspjeh svojom pretstavkom na ministra financija u pogledu sniženja poreza na prihod blagajničkih liječnika. Rješenjem ministra financija izjednačeni su honorari blagajničkih liječnika redovitim prinadležnostima i prema tome je snižen porez od prihoda kod blagajničkih liječnika na 48%. Konačno je postiglo udruženje tih liječnika kod Ministarstva socijalnog staranja da je ovo uvrstilo blagajničke liječnike u novi zakon o penzionom osiguranju.

Udruženje letonskih blagajničkih liječnika imade oko 240 članova. U god. 1929. i 1930. nastale su velike promjene putem zakona o osiguranju za slučaj bolesti. Tako su izmjenjeni odnošaji u samoupravama bolesničkih blagajna naročito u pogledu razmjera izmedju članova poslodavaca i radnika. Taj razmjer ustanovljen je sa 3 : 4. Kod Ministarstva socijalnog staranja osnovano je posebno vijeće, koje se sastoji od pretsjednika postavljenog po ministarstvu, od tri pretstavnika bolesničkih blagajna i tri pretstavnika liječnika. Izbori tih delegata vrše se pismeno prema proporcijonalnom sistemu sa strane odgovarajućih organizacija. Izbor je direktan i tajnim glasanjem. To vijeće imade pravo da uredjuje ujednostavljenje svih ugovora, ono izradjuje uslove primanja liječnika u službu kod bolesničkih blagajna, ustanovljuje minimalne honorare, ispituje i odobrava kolektivne ugovore, rješava sporove izmedju liječničkih udruženja i bolesničkih blagajna. Bolesničke blagajne su dužne da zaključuju jednake ugovore sa svim liječničkim udruženjima. Prvi izbori za to vijeće vršeni su mjeseca novembra pr. g. u znaku velike borbe, u kojima se svako od liječničkih udruženja imalo svoju listu t. j. i opća liječnička organizacija i udruženje blagajničkih liječnika. B. H.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ STAROSTI I SIROTINJSTVA RUDARA U BELGIJI.

Za provedbu osiguranja za slučaj starosti u rudarstvu a napose u ugljenokopima osnovali su ispočetka poslodavci privatne blagajne za osiguranje rudara, koje su bile priznate sa strane države i koje su primale izvjesne potpore u obliku subvencija. Obaveza osiguranja uvedena je tekar zakonom od 5. juna 1911. Upravu nad sretstvima te grane osiguranja imala je t. zv. »Caisse Generale d'Epargne et de Retraite«. Postojeće osiguravajuće blagajne postale su provedbeni organi ove generalne blagajne. Prinos radnika iznašao je godišnje 24 Frs. Prinos poslodavca nije smio biti manji od 1½% nadnice. Zakonom od 1920. god. bio je prinos poslodavaca povišen na 2½% nadnice. Za izvjesnu svrhu osnovan je nadalje t. zv. »Fonds national de retraite des ouvriers mineurs«, koji je primao sretstva od pojedinih blagajna. Zakonom od god. 1924. odredjen je prinos radnika sa 2% nadnice, a prinos poslodavca sa 3%. Najnovije uredjenje propisa o osiguranju rudara za slučaj starosti uslijedilo je zakonom od 1. jula 1930., koji je stupio na snagu 1. januara o. g. Prema tome zakonu potpadaju pod osiguranje svi radnici, koji su zaposleni u rudokopu bez obzira na dobu života i spol. Pod radnicima u rudokopu smatraju se i oni, čija je djelatnost samo u posrednoj vezi sa iskorišćivanjem rudokopa. Tako se smatraju osiguranicima i radnici koji rade kod transporta produkata, kod poboljšanja uredjaja strojeva i zgrada, kod održavanja vrtova i dvorišta. Uslov je ipak da je ovakvo zaposljenje stalno kod jednog poduzeća, dakle nije dovoljno samo privremeno zaposljenje. Prema tome ne potpadaju pod zakon radnici, koji su uzeti privremeno za izgradnju stanova oko poduzeća, za gradnju cesta na području poduzeća i t. d.

U izvjesnim slučajevima potpadaju pod odredbe zakona i radnici zaposleni u nuzpoduzećima rudokopa kao i u sličnim poduzećima. Tako su osigurani radnici u rudokopima metala, u nalazištima fosfata i škriljevca, radnici u tvornicama za izradbu nuzprodukata ugljena, kao i pretstavnici radnika, koji vrše kontrolu u rudokopima. Pobliže odredbe u tom pravcu sadržaje naredba od 31. decembra 1924. izmenjena naredbama od 31. marta 1925. i 17. jula 1926. Inostrani radnici imadu ista prava i dužnosti kao i domaći. Prednosti, koje uživa domaći radnik, osobitim obzirom na primanje pripomoći iz državnih sretstava uživa inostrani radnik samo onda, ako tu istu prednost pruža i njegova država belgijskim radnicima.

Digitized by Google

Troškovi osiguranja pokrivaju se na slijedeći način: 1. prinosima osiguranika, 2. prinosima poslodavaca, 3. državnim subvencijama i 4. potporama »Fonds national de retraite«. Prinosi poslodavaca i radnika povišeni su novim zakonom. Oni iznose za radnika 3% nadnice, za poslodavca 4% odnosno ukupno 7%. Zakon dozvoljava povišenje tih prinosa naredbenim putem za 0.50%. Osim toga povišeni su znatno novim zakonom i prinosi države i to od 55 milijuna frs. t. j. oko 2½% nadnice na 101 i pol milijuna Frs.

Plaćanje prinosa sa strane radnika vrši se ljepljenjem markica na osiguravajuće karte. Obavezan je to vršiti poslodavac. Poslodavac plaća svoj prinos na isti način. Po isteku jedne godine života osiguranika dužan je poslodavac vratiti mu njegovu osiguravajuću kartu. Osiguranik je obavezan poslati tu kartu generalnoj blagajni.

Svaki osiguranik imade pravo: 1. na starosnu rentu koja se plaća sa strane spomenute generalne blagajne; 2. na pripomoć odnosno dodatak k starosnoj renti na teret »Fond national de retraite«; 3. na državni dodatak; 4. na starosnu rentu za svoju suprugu; 5. na rentu za siročad.

Pravo na starosnu rentu nastaje kod radnika navršetkom 60. godine i to kod onih koji rade preko dana, a kod onih koji rade po noći sa navršenom 55. godinom života. 55. godina života mjerodavna je i onda, ako je radnik u doba navršetka te godine bez zaposljenja, ali ako je ipak radio najmanje kroz 30 godina preko noći.

Kod radnika zaposlenih u srodnim poduzećima ugljenokopu, mjerodavna je 60. godina života, izuzevši radnike u nalazištima škriljevca, kod kojih nastaje pravo na rentu sa 55. godinom života. Ako radnik radi i dalje nakon navršetka godine mjerodavne za sticanje prava na starosnu rentu, dužan je on i nadalje plaćati prinose. Na taj način prikupljeni kapital isplaćuje mu se navršenjem 65. godine života. To uredjenje stvoreno je iz razloga da se na taj način onemogući radnicima nakon navršetka godine mjerodavne za sticanje prava na rentu, prelaženje u druga poduzeća. Pravo na starosnu rentu nije uslovljeno s izvjesnim trajanjem rada u rudokopu. Svaki radnik koji radi izvjesno vrijeme u tim poduzećima, ima pravo na rentu, čija se visina ravna prema uplaćenim prinosima, to i u slučaju ako on nije više zaposlen u rudokopu kod navršetka godine mjerodavne za sticanje prava na rentu.

Za proračunavanje rente mjerodavne su slijedeće odredbe. Za svakog osiguranika vodi generalna blagajna poseban konto. Tom kontu privodi se od uplata radnika izvjesni dio, čija je visina odredjena prema nadničnom razredu, kojemu pripada dotični radnik. Tako n. pr. pripadaju prvom nadničnom razredu radnici sa nadnicom ispod 16 Frs. Iznos koji se privodi njihovom kontu iznaša godišnje 25 Frs. Najvišem nadničnom razredu pripadaju radnici sa nadnicom većom od 50 Frs. Njihovom se kontu privodi godišnje 175 Frs. Ostatak prinosa radnika ide u korist »Fond national de retraite« kao i prinosi poslodavaca. Taj fond pruža kasnije k renti, koja se daje iz napred spomenutog fonda kod generalne blagajne, t. zv. dodatnu rentu u visini od 188%. Osim toga pruža država dodatak u visini od 50% one rente, koju prima osiguranik od glavne blagajne iz spomenutog fonda. Za radnike koji su rodjeni god. 1867. do 1874., iznaša stopa 100% do 60%, za radnike, koji rade preko noći, tovisuju se postoci za ⅓. Maksimalni iznos državnog dodatka ograničen je na 1200 Frs. godišnje.

Udovička renta iznaša dio rente umrlog osiguranika, već prema njegovoj dobi, koju je on posljednju primao. Minimalni iznos te rente iznaša 840 Frs., a za udove inostranih radnika samo 360 Frs. godišnje. I udovička renta sastoji se djelom iz državnog dodatka. Pod izvesnim uslovima može udova dobivati višu rentu, ali u tom slučaju povišenim dodacima države iz pomenutog nacionalnog fonda. Ti su uslovi, da je udova navršila 60. godinu života, da je bila najmanje 10 godina udata za osiguranog člana i da je osiguranik, njezin suprug u času svoje smrti navršio godinu mjerodavnu za sticanje prava na starosnu rentu. Minimalni iznos, koji joj se isplaćuje u takvom slučaju iznaša 2.400 Frs., a za udovu inostranog radnika samo 1.440 Frs. Udovička renta pruža se u prvom redu iz sretstava generalne blagajne. Ako kapital sakupljen kod te blagajne na kontu radnika nije dovoljan za plaćanje minimalnog iznosa te rente, plaća se diferencija iz sretstava »Fond national de retraite«.

Udova prima nadalje za svako dijete ispod 16 godina sirotinjsku potporu. Ta

Digitized by Google

potpora iznosi kod jednog djeteta 360 Frs., kod dvoje djece po 420 Frs. i povećava se prema broju djece za 990 Frs., kod osam djece ili više. Potpuna siročad prima godišnje 720 Frs. Ove sirotinjske potpore isplaćuju se u $^2/_3$ iz sretstava »Fond national de retraite«, a $^1/_3$ iz državnih sretstava.

Za radnike, koji su rodjeni god. 1877. do 1917. i čije su rente prema visini uplata postigle samo nižu granicu isplaćuje se državni dodatak. Taj dodatak iznaša n. pr. za radnika koji radi po noći, a koji je rodjen 1878. god. 3.200 Frs., a za radnika koji je rodjen 1917. samo 100 Frs. Uslov za primanje tog dodatka jeste taj, da je dotični osiguranik zaposlen najmanje 30 godina u rudokopu, a naročito da je navršio 60. odnosno 55. godinu života.

Radnici, koji su uslijed bolesti postali trajno nesposobni da rade u ugljenokopu ili u kojem sličnom poduzeću, primaju invalidsku rentu iz sretstava »Fond national de retraite«. Uslov za primanje te rente jeste taj, da je radnik bio zaposlen izvjesni broj godina u ugljenokopu ili u sličnom poduzeću. Taj broj je stepenovan prema godinama života. Kod radnika mladjih od 40 godina mora iznašati to zaposljenje minimalno 10 godina, kod onih koji su stari 40 do 45 godina 12 godina. Kod starih 45 do 49 godina najmanje 15 godina, kod onih od 50 do 54 godina najmanje 18 godina, a kod onih preko 55 godine najmanje 20 godina. Renta iznosi za svaku godinu zaposljenja 120 Frs. Njezin minimalni iznos iznaša 1.800 Frs., a njezin maksimalni iznos za oženjenog radnika 3.600 Frs., a za neoženjenog 2.700 Frs. Za radnike, koji su zaposleni najmanje 30 godina u radu po noći, iznaša renta više i to: 4.800 Frs. za oženjene, a 3.700 za neoženjene. Ova renta se ne pruža ako radnik zaslužuje vlastitim radom mjesečno više od 450 Frs. Navršetkom 60. odnosno 55. godine života stupa na mjesto te posebne rente redovita starosna renta.

Ako uslijedi smrt osiguranika kao posljedica poslovne nezgode i ako se na osnovu osiguranja za slučaj nezgode pruža renta, to zakon ne daje pravo na primanje rente za siročad. Organizacija te grane osiguranja sprovedena je regionalno. Na području okruga vodi osiguranje blagajna, koja je mjesni organ generalne blagajne. Blagajne kontroliraju uplatu prinosa i isplaćuju sa svoje strane rentu. Na čelu tih okružnih blagajna nalazi se odbor u kojemu su zastupani paritetno poslodavci i osiguranici. Pretsjednika takvog odbora imenuje neposredno sam Ministar rada. Odbor rješava u prvoj instanciji o pravima na uživanje rente. Protiv njegovih odluka postoji pravo žalbe na t. zv. »Conseil superieur d'arbitrage« u Bruxellesu. To arbitražno vijeće sastoji se od pretsjednika imenovanog po Kralju, dvojice pretstavnika poslodavaca i dvojice pretstavnika radnika. Vijećanjima može prisustvovati pretstavnik države sa savjetujućim glasom. Odluke tog vijeća su konačne. Broj osiguranika iznašao je 1929. god. 224.615 osoba.

Imetak penzijonih blagajna u godini 1929. bio je slijedeći:

isplaćene radne nadnice iznosile su	2,368,861.136.69	Frs.
ove nadnice dijele se:		
na ugljenokope	2,329.700.545.54	Frs.
na rudokope kovina	8,912.161.89	„
na slične industrije	30,248.429.30	„
ukupno	2,368,861.136.69	Frs.

U toj godini uplaćeno je na prinosima

sa strane poslodavaca	71,066.116.37	Frs.
sa strane radnika	47,377.410.81	„
ukupno	118,443.527.18	Frs.

Državni dodaci iznašali su:

1. potpore na teret države (po Zakonu od 30. VIII. 1920.)	6.941.500.—	Frs.
2. povišenje renta (po Zakonu od 30. XII. 1924.)	10,910.351.93	„
3. rente udovicama za siročad (po Zakonu od 30. XII. 1924.)	411.539.85	„
4. povišenje udovičkih i sirotinjskih renta (po Zak. od 20 VII. 1927.)	526.749.60	„
5. dodaci k penzijama radnika i udovica (po Zakonu od 20. VII. 1927.)	11,623.382.98	„
6. francusko-belgijski sporazum	91.038.91	„
7. državni udio kod upravnih troškova	639.817.83	„
ukupno	31,144.381.10	Frs.

Digitized by Google

U godini 1923. izdala je država:

1. subvenciju k penzijama	42,684.000.— Frs.
2. za subvenciju k upravnim troškovima	626.000.— „
ukupno	43,310.000.— Frs.

Država je dakle pridonjela g. 1930. za tu granu osiguranja toliko koliko su iznašali prinosi radnika penzionim blagajnama. Računa se da će g. 1931. državni dodatak biti još veći. B. H.

ДЕСЕТ ЗАПОВЕДИ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА

У познатој наклади „Рад и господарство" издано је дело Едуарда Штарка: „А. В. С. социјалног осигурања". Из те интересантне књижице вадимо следећих десет заповеди социјалног осигурања:

1. Не заборави, да се пригодом наступа у запослење увериш, да ли си правовремено и правилно п р и ј а в љ е н за све прописане гране осигурања!

Јер пропуст пријаве на социјално осигурање има за тебе неугодности, а за послодавца следи казна.

2. Обавести се о висини приноса и о висини дозвољених о д б и т а к а, који одговарају висини твоје наднице.

Јер послодавац не сме устезати више него је законом дозвољено; он такође несме да накнадно устегне мање или уопште неустегнуте приносе у случају повишења приноса.

3. Престаје ли крајем запослења твоја обавеза на осигурање, то размисли, да ли желиш д а д о б р о в о љ н о н а с т а в и ш о с и г у р а њ е и у том случају не занемари испунити рок за пријаву добровољног осигурања.

Јер пријаву на добровољно осигурање, која ти чува стечена права, смеју носиоци осигурања да приме само у извесном времену по престанку осигурања.

4. П р и ј а в и б л а г о в р е м е н о и у прописаној форми твоја права, када наступи случај осигурања.

Јер пропуст благовремене пријаве има за последицу губитак права застарелошћу. У противном случају посвршаваће се твоји захтеви правовремено.

5. О својим правима и дужностима у социјалном осигурању п р и м и у п у т у своје с и н д и к а л н е о р г а н и з а ц и ј е пре но што наступиш правни пут против социјалног осигурања и пре но што се мислиш жалити.

Јер синдикати, који сарађују код управе социјалног осигурања могу дати најбољи савет и обавест о спорним питањима.

6. Гледај да добијеш увид у законске основе, у с т а т у т е, у пословни ред и у о к р у ж н и ц е надлежног носиоца осигурања и не одбацуј упозорења пре но што их прочиташ!

Јер само тачно познавање твојих права сачуваћете од губитака, од непотребних дангуба, од узрујавања и од губитака.

7. Код предаје жалба о наводно премало исплаћеним потпорама са стране твог носиоца осигурања, настој да се увериш о томе, што з а к о н прописује као минималну потпору, а што дозвољава као максималну!

Јер пословање носиоца социјалног осигурања јесте законски прописано као и сама висина потпора. Заводи несмеју пружати мање, а нити више, него то прописују законске одредбе.

8. Н е п о п у с т и у свом праву које ти га даје социјално осигурање и тражи да ти се у случају негативног решења твојих права изда писмено решење против којега можеш уложити жалбу на суд радничког осигурања! Али исто тако н е м о ј д а п р е т ј е р у ј е ш у својим правима неоправданим захтевима и настојању да по могућности избијеш у случају осигурања шта више можеш!

Јер је социјално осигурање дело солидарности радника и намештеника, оно пружа сваком осигуранику из целокупне имовине право, за које није потребно да посебно моли. Али оно има и задаћу да штедљиво управља са заједничком имовином осигураника и да је штити против неоправданих и претераних захтева.

9. Чујеш ли случајно да неко каже: „Кроз много година већ плаћам приносе, а још увек нисам добио ништа!", то га у п о з о р и на то, да има с друге стране опет радника и намештеника, који су услед непогода у животу добили много више и више потпора но што су уплатили на приносима!

Јер социјално осигурање није никаква штедионица у коју би појединац улагао своју готовину; оно је заједнички фонд, који осигурава све противу промена у животу; нико незна већ унапред, да ли добије више или мање.

10. Наступили уопште појава да се настоји постојеће законе о социјалном осигурању који још увек имају мањкавости п о-

Digitized by Google

бољшати, одби сваки покушај за њиховим погоршањем! Гледај да се код избора и у погледу припадности организацији нађеш међу пријатељима социјалног осигурања и социјалног напретка!

Јер паметан радник ради за се, за своје породичне чланове и за своју класу, ако јача снагу организације за обрану социјалних позиција. Б. Х.

KOLIKO ČASA BO TRAJALA SEDANJA GOSPODARSKA KRIZA?!

Gospodarski pojavi niso monistični, ampak pluralistični, t. j. pri vsakem gospodarskem pojavu sodeluje večja ali manjša množina medseboj bistveno različnih vzrokov, katere je zelo težko pravilno ceniti in iz njih povleči pravo rezultanto. Kavzalna teorija gospodarskih kriz ni radi tega niti enotna niti praktično uporabljiva. Vendar se strinja večina nacionalnih ekonomov v trditvi, da je disharmonija med produkcijo in konzumpcijo dobrin eden glavnih vzrokov gospodarskih kriz. Hiperprodukcija dovede do stagnacije in krize, katera zadnja traja toliko časa, dokler tekoča potreba ne izprazni skladišč, nakar se začne iz nova produciranje preko istodobne potrebe itd.

Simptomatična — smeli bi reči matematično statistična — gospodarska teorija, katera ne zasleduje direktno vzrokov gospodarskih kriz, ampak samo ugotavlja konkretne oblike in spremembe gospodarskega procesa na podlagi takozvanih »gospodarskih barometrov«, je praktično mnogo boli uporabljiva kakor kavzalna teorija. S to drugo metodo se je našlo med drugim tudi trajanje celega krogotoka (konjunkturnega cikla) gospodarskega procesa, kakor tudi trajanje posameznih (konjunkturnih) faz, zlasti trajanje krize. Trajanje takih konjunkturnih ciklov je v različnih državah različno z ozirom na posebnosti dotičnih narodnih gospodarstev. Izgleda pa, da eksistira poleg tega tudi že svetovni konjunkturni ciklus.

Za naše razmere je najboli važno vprašanje, koliko časa bo trajala naša sedanja gospodarska kriza, ki je s svetovno gospodarsko krizo brez dvoma v tesni zvezi. Absolutno sigurnega odgovora seveda ne more nihče dati. Več ali manj zanesljive odgovore pa dobimo na podlagi dosedanjih gospodarskih izkušenj.

Ako analiziramo spremembe števila delavcev zavarovanih pri bivši Okrajni bolniški blagajni za Slovenijo v Ljubljani in OUZD-u v Ljubljani, naidemo naraščanje gospodarske delavnosti od začetka leta 1919, (od konca svetovne vojne) do sredine leta 1923, t. j. 4½ leta. Nato sledi padanje do konca leta 1925, t. j. 2½ leti. Konjunkturni ciklus je trajal torej 7 let. Od začetka leta 1926 imamo zopet naraščanje števila zavarovanih delavcev do sredine leta 1930, t. j. zopet točno 4 in ½ leta. Od sredine leta 1930 imamo zopet padanje števila zavarovanih delavcev, katero smemo ceniti zopet na 2 in ½ leti, t. j. do konca leta 1932. V podrobnejšo analizo števila zavarovanih delavcev se na tem mestu ne moremo spuščati, dasiravno bi na ta način dobili zelo jasno sliko. Pač pa navajamo v sledečem letne povprečnine.

Leto	Število delavcev v tisočih	Prirast „+“	Padec „ “
1919	(nimamo zanesljivih podatkov)		
1920	42		
1921	50	+ 8	
1922	62	+ 12	
1923	74	+ 12	
1924.	74		0
1925	73		— 1
1926	75	+ 2	
1927	83	+ 8	
1928	89	+ 6	
1929	95	+ 6	
1930	98	+ 3	

Ako bi imeli izkušnje o gospodarskem valovanju za daljšo dobo, potem bi seveda s tem primerno večjo zanesljivostjo zaključili na trajanje sedanje gospodarske krize. Na vsak način pa smemo s precejšnjo verjetnostjo trditi, da se je sedanja gospodarska kriza šele dobro začela in da bo trajala približno do konca leta 1932, v kolikor se ne bi med tem časom pojavili novi vzroki, katerih naše gospodarstvo dosedaj ni poznalo.

I. L.

GOSPODARSKA KRIZA V POSAMEZNIH INDUSTRIJAH.

Eno najvažnejših in najpogostejših vprašanj našega gospodarskega življenja je, katera vrsta naše industrije je po sedanji obči gospodarski krizi najboli prizadeta. Saj je vendar od tega vprašanja odvisna naša gospodarska in davčna politika, naša zakonodaja itd. itd. Dravska banovina nima urada, ki bi se bavil z na-

Digitized by Google

rodno-gospodarsko statistiko v večjem obsegu. Zato je OUZD v Ljubljani po naročilu Delavske zbornice za Slovenijo zbral nekaj statističnih podatkov, kateri dajejo vsaj približno točen odgovor na gornja vprašanja. Podatki se nanašajo seveda samo na gospodarstvo v Dravski banovini, vendar smemo per analogiam zaključiti, da veljajo z večjo ali manjšo preciznostjo tudi za vse ostale banovine Jugoslavije.

Za vse obrate (podjetja), ki so imeli 30. junija 1929 zaposlenih 50 ali več delavcev, je OUZD ugotovil število zavarovancev po stanju zadnjega februarja 1930 in 1931. Tako dobljena diferenca izražena v odstotkih je približno merilo gospodarske krize v posameznih industrijskih panogah.

Poljedelstvo, trgovina in lesna industrija izkazujejo nazadovanje za preko 30%. Kriza v teh industrijah je najhujša. Naglasiti pa moramo, da je statističen materijal za ugotavljanje krize v poljedelstvu in trgovini premalo obsežen (ker obsega samo 1 ali 4 obrate) in da so vsled tega tozadevni zaključki malo zanesljivi. Statistika lesne industrije obsega 46 velikih obratov. Smemo torej trditi z veliko verjetnostjo, da je kriza v lesni industriji najhujša.

Kamenje, gradbena in usnjarska industrija izkazujejo nazadovanje od približno 20%.

Gledališča, kovinska in oblačilna industrija izkazujejo nazadovanje od približno 15%.

Nato slede živilska, papirna in tekstilna industrija z nazadovanjem nekaj nad 5%.

Poligrafija, saniteta in kemična industrija ter promet so nazadovali samo neznatno, to je niti za 5%.

Denarni zavodi, gostilne in rudarstvo izkazujejo sicer po statistiki OUZD-a napredovanje, vendar je to samo slučaj radi premalo obsežnega statističnega materijala.

Smemo trditi torej, da je gospodarska kriza objela vsa področja našega gospodarskega življenja. Interesantno je dejstvo, da izkazujejo veliki obrati nazadovanje delavcev od 14.47%, dočim znaša nazadovanje vsega članstva OUZD-a samo 4.41%. To pomeni, da je kriza mnogo bolj prizadela velike obrate (industrijo) kakor majhne obrate (obrt). I. L.

Industrijske skupine	Število obratov	Število delavcev dne			Prirast „+“ padec „—“	
		30. VI. 1929.	28. II. 1930.	28. II. 1931.	absolutno	v %
Poljedelstvo	1	59	19	12	— 7	— 36·84
Trgovina in skladišča	4	247	311	205	— 106	— 34·08
Industrija lesa in kosti	46	4540	5025	8353	— 1667	— 33·17
Kamenje in zemljine	33	3876	3114	2473	— 641	— 20·58
Gradbena industrija	55	5904	1749	1391	358	— 20·47
Industrija usnja	8	1482	1580	1271	309	— 19·56
Gledališča, prosti poklici in razno	2	192	145	119	— 26	— 17·93
Kovinska industrija	18	4159	4424	3718	— 706	— 15·96
Oblačilna industrija	14	1821	1790	1539	— 251	— 14·02
Hrana i pijača	6	1642	1634	1497	— 137	— 8·38 %
Papirna industrija	13	2221	2266	2148	— 118	— 5·21
Tekstilna industrija	27	6912	7765	7370	— 395	— 5·00
Poligrafija	6	536	570	548	— 22	— 3·86
Saniteta in higijena	5	500	350	337	— 13	— 3·71
Kemična industrija	11	1268	1333	1305	— 28	— 2·10
Promet	2	89	147	144	— 3	— 2·04
Denarni zavodi in pisarne	1	186	234	241	+ 7	+ 2·90
Gostilne, kavarne in prenočišča	3	177	120	142	+ 22	+ 15·49
Rudarstvo in topilnice	1	90	102	130	+ 28	+ 21·54
Skupaj	256	35901	32678	27948	— 4730	— 14·47 %

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

DR. RER. POL. DR. ING. FELIX SETTEGAST: INTERNATIONALE SOZIALPOLITIK UND IHRE BEEINFLÜSSUNG DURCH DEN FRIEDENSVERTRAG VON VERSAILLES, BERLIN. VERLAG JULIUS BELTZ.

U maloj knjižici prikupio je pisac sve podatke važne za biće i motive medjunarodne socijalne politike. Iznio je historički pregled njenog postanka i razvitka počevši od najstarijeg zakona o zaštiti radnika iz god. 1802., donešenog u Engleskoj, pa do rada XIV. Medjunarodne konferencije rada održane u proljeću prošle godine. U knjižici su iznešene sve medjunarodne organizacije, koje rade na unapredjenju socijalne politike, a napose medjunarodne zaštite radnika. Spomenute su tu ne samo medjunarodne radničke organizacije nego i medjunarodni savezi poslodavaca i socijalnih radnika. U pregledu provedenih ratifikacija do januara 1930. iznešen je broj ratifikacija pojedinih medjunarodnih konvencija. Najveći broj ratifikacija (25) postigla je do tog doba konvencija o izjednačenju domaćih i inostranih radnika u slučaju poslovnih nezgoda, koja je donešena god. 1925. u Ženevi, a iza nje konvencija o neuposlenosti (o vodjenju statistike o neuposlenosti, 23) donešena god. 1919. u Washingtonu. B. H.

HERMAN JÜLICH: ARBEITSVERMITTLUNG ALS DIENST AM MENSCHEN, BERLIN, VERLAG DES ZENTRALBANDES DER ANGESTELLTEN.

Novim zakonom o posredovanju rada i o osiguranju za slučaj neuposlenosti uredjen je novi sistem posredovanja rada u Njemačkoj. G. Herman Jülich kao šef jedne berze rada iznosi u svom djelu sve manjkavosti sprovadjanja posredovanja rada. Postoji doduše jedna velika jedinstvena organizacija na tom području, ali joj manjka unutarnji napredak. Nisu dovoljne za prosperitet posredovanja rada samo lijepe prostorije, brzi pronalazak rada i t. d., nego je potrebno da te ustanove posvećuju što veću pažnju tjelesnim i umnim sposobnostima osobâ, koje traže rad. Potrebno je da organi te ustanove postupaju sa radnicima koji traže posao svestrano, najučtivije, da uzimlju u obzir njihove tjelesne i duševne sposobnosti, da im pružaju svaku pomoć, koju te osobe zatraže odnosno da ih upućuju na ona mjesta, gdje će pomoć dobiti. U svom djelu iznio je pisac iz vlastite prakse mnogo i mnogo slučajeva, u kojima je potrebno, da dodje do poboljšanja organizacije posredovanja rada. Knjižica se preporuča svakome, koga interesuje problem posredovanja rada. B. H.

DR. MILAN IVŠIĆ: IDEJA RACIONALIZACIJE I NJEZIN MEDJUNARODNI KARAKTER. ZAGREB 1931.

Zaslugom našeg mladog udruženja »Jugoslavenskog narodnog komiteta za naučnu organizaciju rada«, koje je već od svoga početka pokazalo punu agilnost u širenju ideje naučne organizacije rada i njene primjene u svim granama ljudske djelatnosti, izašla je gornja knjižica profesora Visoke ekonomsko-komercijalne škole u Zagrebu g. Dra. Milana Ivšića. Pojam naučne organizacije rada ili kako se običaje nazivati racionalizacije nije još uvriježen u širokim slojevima našeg naroda. Velika većina još nezna što je bit naučne organizacije rada. Potrebno je stoga, da se pojam racionalizacije popularizira. Taj zadatak ima da ispuni ova knjižica Dra. Ivšića, koji je izložio ispravno racionalizaciju kao sintezu svih tehničkih, ekonomskih i socijalnih interesa. Racionalizacija je naime tek sistemizacija i koordinacija maksimuma iznašašća tehnike s maksimumom ekonomije i socijalnih interesa. Maksimum tehnike bez ekonomije, kaže prof. Dr. Ivšić, bio bi rasipavanje kapitala, luksus i tehnički sport, maksimum ekonomije bez tehnike, a pogotovo bez socijalnih ciljeva bio bi materijalističko, samoživo i egoističko iskorištavanje prirodnih i tehničkih sretstava bez pravih tendencija tehničkog i socijalnog progresa, bio bi iscrpavanje snage i kapitala slabih po jačima. Konačno maksimum socijalnih interesa bez ekonomije i tehnike bio bi ili utopističko traženje nekog raja na zemlji ili rušenje svega dosadašnjeg društvenog i ekonomskog poretka.

God. 1932. održat će se V. Medjunarodni kongres znanstvene organizacije rada, koji će raspravljati o slijedećih 10 glavnih tema racionalizacije:

1. Da li postoje kod pojedinih nacionalnih grupa u industriji, poljoprivredi i

Digitized by Google

trgovini metode standarda za odredjivanje produkcionih troškova? Kako su te metode uredjene i koji su njihovi rezultati?

2. Budžet promatran kao baza za odredjivanje i kontrolu kredita, podjelivanih od banaka.

3. Studij prode neke kurentne robe, koja može da se plasira putem reklame.

4. Kako se organizira unutar samoga poduzeća tehničko i idejno obrazovanje poslovoda u cilju racionalizacije.

5. Koji su materijalni i psihološki momenti o kojima treba da vodi računa racionalizirano poduzeće? — i do koje se točke može o tima momentima voditi računa u javnoj i privatnoj administraciji?

6. Kako da se ustanovi u školama program obuke o principima racionalizacije? — Kako da se u tome pogledu pripravi i samo nastavničko osoblje?

7. Koje su prednosti različitih sistema, da se zainteresira radništvo na povećavanju svoga rada?

8. Kako da se u kućanstvu odrede tipovi (standardi), koji će biti najpovoljniji za odredivanje budžeta obzirom na izdatke u novcu, vremenu i radu?

9. Studij problema troškova prode kod trgovaca obzirom na izmjenu zalihe robe; drugim riječima: studij odnosa uloška kapitala u robi i cjelokupnog prometnog kapitala.

10. Izobrazba, podioba i kontrola rada u poljoprivredi.

Prof. Dr. Ivšić iznosi nadalje mentalitet, koji je pokretao razvoj i praksu racionalizacije kod drugih naroda, a koji se ispoljuje u tri psihološko-ekonomska tipa: 1. američki tip (privatna inicijativa bez jačeg utjecaja državne vlasti); 2. njemački tip (»Gemeinschaftsarbeit«, najuža suradnja svih faktora u cilju općeg boljitka doduše u rukama privatne inicijative, ali pod kontrolom same države) i 3. sovjetski tip (zabačenje svake privatne ekonomske inicijative i birokratizacije privrednog života do maksimuma).

Nabavka ove poučne knjige o racionalizaciji preporuča se svakome, koji želi da prati taj napredan i danas aktuelan pokret. Knjiga se dobiva kod Jugoslavenskog narodnog komiteta za naučnu organizaciju rada u Zagrebu. В. Н.

Вук Крајач: ТРЕЋА МАРИТИМНА МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА РАДА У ЖЕНЕВИ. (XIII. Општа конференција рада 10. до 26. октобра 1929. г.), Београд 1930.

Поморство, као специјална грана привреде заузима важно место међу проблемима, о којима расправља Међународна организација рада. Сва питања која се односе на поморство, расправљају се у засебним маритимним конференцијама рада. Досада су одржане свега три овакве конференције и то прва 1920. год. у Генови, друга 1926. год. у Женеви, и трећа 1929. год. такође у Женеви. Резултати тих конференција изнешени су у гореспоменутој брошури уз приказ данашњег положаја поморског особља. Б. Х.

ТРГОВСКО-ОБРТНО ИНДУСТРИЈСКИ ЛЕТНИК. (Строковни регистер Дравске бановине). Љубљана 1931. год.

Овај годишњак, који сада већ излази четврту годину, садржаје не само попис свих привредника у трговини, занату и индустрији по струкама, него он садржаје и регистар целог задружног покрета у Дравској бановини као и именик адвоката, инжењера и лекара Дравске бановине. Осим самог регистра садржаје и неколико поучних чланака о стању индустрије и трговине у Словенији, о општим смерницама поморске политике, о царињењу, о господарској структури Дравке бановине, о словенском задругарству и т. д. Др. Јожа Бохињец управник окружног уреда у Љубљани изнео је у чланку „О неким начелима радничког осигурања“ кратки приказ осигурања на подручју Словеније. Б. Х.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

SVEPOMOC. Br. 7. Str. 97—98. Dr. Lew Winter: O medjunarodnoj središnjici saveza bolesničkih blagajna. Str. 98—99. Oto Bruckner: Na obranu osiguranika. Str. 99—101. Dr. Jiři Pleskot: Ujedinjenje bolesničkih blagajna Velikog Praga. Str. 103—104. Bolesnička blagajna u Brnu u god. 1927.—1929.

SOCIALNI SNAHY. Br. 2. Str. 28—29. Državni zdravstveni zavod Čehoslovačke republike u Pragu. Str. 34—36. Smjernice za sanatorijsko i kupališno liječenje članova bolesničke blagajne privatnih činovnika i namještenika.

Br. 3. Str. 44—46. Dr. Vaclav Pincker: Prvo zakonsko uredjenje osiguranja za slučaj starosti u Americi. Str. 46—48. Dr. Cipra Ant: Dječje lječilište.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 2. Str. 39—45. Dr. Mile Budak: Po Francuskoj rivijeri. Str. 46—54. Dr. Oton Müller: Osvrt na novi »Zakon o liječnicima«.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 1. Str. 1—5. Giovanni Gentile: Moralni karakter socijalne zaštite. Str. 5—18 Bode Hamarskjöld: Aktuelni problemi socijalnog osiguranja u Švedskoj. Str. 18—29. Prof. Paul Pitz: Prvi rezultati primjene francuskog zakona od 30. aprila 1930. o socijalnom osiguranju. Str. 29—43. Prof. Franco Savorgnan: Demografska politika Italije injezin cilj. Str. 43—69. Prof. Joseph Cohen: Neuposlenost — novi problemi. Str. 72—86. Dr. Max Lederer: Reforma austrijskog osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 86—106. Prof. Lutz Richter: Socijalno osiguranje pomoraca u Njemačkoj.

SOZIALE RUNDSCHAU. Br. 1. Str. 1—4. Dr. Arnold Czech: Socijalno osiguranje i suzbijanje raka. Str. 6—8. R. W.: Prva pomoć i osiguranje za slučaj bolesti. Str. 8—9. E. Bayer: Racionalizacija u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 9—12. Dr. Hans Klatz: Jedna godina obraničkog sudovanja kod bolesničkih blagajna.

Br. 2. Str. 13—15. Dr. Arnold Czech: Liječnička služba za cjelokupno pučanstvo. Str. 15—17. Dr. Karl Müller: K pitanju savjetovališta i ambulatorija (socijalno-liječnička savjetovališta i ambulatoriji bolesničkih blagajna ne trebaju nikakovog odobrenja Pokrajinskih vlasti).

Br. 3. Str. 21—22. R. W.: Reformator na djelu. Str. 22—23. Dr. Löwenstein: Njemačka naredba pretsjednika Republike i osiguranje za slučaj bolesti.

LES ASSURANCES SOCIALES. Br. 2. Str. 34—36. O reformi francuskog zakona.

Br. 3. Str. 65—68. Definicija nadnice.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS F. SOZIALE VERWALTUNG. Br. 1. Str. 20—21. Iz rješidaba Ministarstva socijalne politike sa područja osiguranja namještenika. Str. 21—31. Sabirni pregled računskih podataka zavoda za osiguranje u slučaju nezgode u Austriji za god. 1929.

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 1. Str. 1—3. J. Etzkert: Neuposlenost — državno-politički problem. Str. 4—9. Heinze: Teški položaj Njemačkog osiguranja za slučaj iznemoglosti i njegovi osnovi. Str. 10—13. Dr. Berent: Odterećenje obraničkih sudova osiguranja za slučaj nezgoda. Str. 21—23. B. Kühne: Odredbe državnog ureda za osiguranje o izboru i službovnim odnošajima lekara-poverenika.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 3. Str. 33—37. R. Bole: Uvoz tujega kapitala. Str. 37—41. Dr. Josip Ujčič: Socijalne in gospodarske razmere v rimski državi ob času apostola Pavla. Str. 41—44. Drago Potočnik: Francoske kolonije. Str. 44—48. Peter Šilec: Prijateljstvo in trgovstvo. Str. 48—53. Naše gospodarstvo v februarju in marcu.

SOCIJALNA MISAO. Br. 3. Str. 33—34. Vitomir Korać: Pacifistički morfinizam — nekoliko primedaba na članak J. Sakazova. Str. 35—36. Angelica Balabanov: Suština i postanak fašizma. Str. 37—39. Gojko Berberović: Revizija zakona o osiguranju radnika. Str. 39—40. Upton Sinclair: Fjodor Dostojevski. Str. 40—42. Dr. Božidar Adžija: Aleksandar Hercen. Str. 43—44. Dr. M. Popović: Alkoholizam, narodno zdravlje i narodna privreda.

BANKARSTVO. Br. 4. Str. 145—147. Kosier Lj. St.: Situacija u narodnoj privredi. Str. 147—150. Ing. Konstantin Čutuković: Evolucija u privredi. Str. 150—151. Ulrich von Hassell: Jugoslavija i Njemačka. Str. 151—155. Ing. Marjan Leskovar: Razmatranje povodom ekonomske krize. Str. 155—157. Dr. Vl. Mitrović: Poljoprivredna kriza i potreba

Digitized by Google

osnivanja naučno-privrednog instituta. Str. 157—158. Dr. Josip Voršič: Globlji vzrok gospodarske krize. Str. 158—161. Fuchs Rikard: Ekonomska uzajamnost Jugoslavije i Čehoslovačke. Str. 161—164. Zivojin A. Lazić: Vardarska banovina. Str. 164—169. A. B. Petrović: Administrativno-politička organizacija vardarske banovine. Str. 169. Drag. Vidaković: Ekonomsko-privredne i financijske prilike u vardarskoj banovini. Str. 175—177. Dr. V. Milovanović: Higijenske i zdravstvene prilike u vardarskoj banovini. Str. 177—178. Josip Selak: Kriza u drvnoj industriji. Str. 178—180. Ing. Dušan Kolar: Najvažnija pitanja naše narodne privrede.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT U. ARBEITSGESTALTUNG. Br. 3. Str. 65—73. Dr. A. Gerner: Riziko i koncentracija. Str. 73—83. Prof. Dr. Klaudius Terrier: Trgovačka ekonomija i anonimno društvo.

Br. 4. Str. 97—109. Dr. Baumgartner Rudolf: Rečna plovidba na rijeci Sv. Lorenza. Str. 109—119. Dr. Otto Siegel: Medjunarodno radno pravo prema izveštajima medjunarodnog ureda rada.

PRIVREDA. Br. 3. Str. 69—74. Stanovište privrednih komora u pitanju zakona o socijalnom osiguranju. Str. 74—77. Dr. Hugo Werk: Još o zlatnom dinaru kao domaćoj valuti. Str. 77—78. Dr. B.: Trgovački odnosi izmedju naše kraljevine i Bugarske.

Br. 4. Str. 100—104. Dr. P. Mitrović: Svečano krštenje SS. Kraljice Marije. Str. 105—106. Duro Ružić: Komunalna politika grada Sušaka. Str. 106—109. Bogdan Durbešić: Razmatranja o trgovačkoj mornarici posebnim obzirom na prilike na gornjem Jadranu. Str. 110. Ivan Kolombo: Najkrupnije potrebe sušačke trgovine. Str. 111—112. Viktor Cerić: Uloga Sušaka u tranzitnoj trgovini. Str. 112—114. Josip Srećko Vrignjanin: Sušak kao prometno turistička točka. Str. 114—118. Dr. Lujo Karmanski: Sušak i naša robna željeznička tarifska politika.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTL. VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFAHRT. Br. 2. Str. 29—31. Dr. Josef Rosenbaum: Buduće oporavilište za unutarnje i nervne bolesti u Martinovu. Str. 31—32. Brunno Kühne: Pružanje potpora bolesničkih blagajna kod prenosa krvi. Str. 33—36. Dr. Hans Roppert: Obaveza željezničkih preduzeća. Str. 37—38. Franz Eduard Sasun: Novi dekret o osiguranju za slučaj bolesti u Njemačkoj. Str. 38—40. S. M.: 40 godina njemačkog osiguranja za slučaj iznemoglosti. Str. 41—43. Dr. Oto Nitzsche: O diagnozi. Str. 47—51. Sanatorijum središnjeg zavoda za socijalno osiguranje u Tatrama.

Br. 3. Str. 62—64. Dr. Georg König: Socijalno osiguranje i gradjansko pravo. Str. 64—65. Georg Trepesch: Obaveza osiguranja prema zakonu o socijalnom osiguranju. Str. 65—66. Alfred Werner: Novčani ekvivalenat u deceniju 1931 do 1940. Str. 68—69. R. M.: Godišnjak 1928—1929 ambulatorija Saveza bolesničkih blagajna u Berlinu. Str. 69—70. Uvadjanje osiguranja za slučaj bolesti u Kanadi. Str. 73. Organizacija službe blagajničkih liječnika u Letonskoj. Str. 77—78. Dr. Likind: Uživanje duhana i šećerna bolest.

LA VIE SOCIALE IN FRANCE. Br. 16. Str. 256—257. Socijalna služba psihijatrije i duševne profilakse u departmanu Seine.

Br. 17. Str. 272—273. Pitanje opijuma.

Br. 18. Str. 289—291. Socijalni rad grada Strasbourga.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER- U. ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 3. Sp. 113—122. Von Geldern: O pravnim i općim službovnim odnošajima namještenika bolesničkih blagajna. Sp. 122—127. Dr. Heinz Potthoff: Sadržaje h §. 362. RVO. obavezu na prijavu. Sp. 127—139. Schaeffer: Pravosudje prema državnom redu o osiguranju, zakonu o osiguranju namještenika, zakonu o osiguranju rudara i zakonu o posredovanju rada i osiguranju za slučaj neposlenosti kao i prema zakona o socijalnom staranju — referat prema najnovijem izdanju »rešidaba i obavesti«.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 4. Str. 61—67. Socijalno osiguranje i narodno zdravlje u financijskom odboru. Str. 68—70. Z. M.: Knjigovodstvo i polaganje računa bolesničkih blagajna. Str. 70—73. A. Müller: Osnovni pojmovi statistike bolesti. Str. 73—74. Dr. Paul Stein: Rad žena i narodno zdravlje.

Br. 5. Str. 81—84. Napadaj na socijalno osiguranje. Str. 85—87. A. Müller: Metode rada statistike bolesti. Str. 87—89. Z. M.: Knjigovodstvo i polaganje računa kod bolesničkih blagajna (svršetak).

Digitized by Google

Br. 6. Str. 101—107. Eduard Stark: Presićenje uslijed socijalnog osiguranja? Str. 107—109. Dr. Ladislav Prohaska: Osiguranje za slučaj bolesti u borbi protiv socijalnih bolesti. Str. 110—111. Dr. Margret Hilferding-Hönigsberg: Socijalna higijena žene.

SOZIALE PRAXIS. Br. 8. Sp. 225—231. Dr. Rok Täschl: Financijalni položaj osiguranja za slučaj iznemoglosti nakon njegovog 40-godišnjeg opstanka. Str. 246 247. Karl Brömer: Opšte stradanje neuposlenih. Sp. 248—253. Dr. Karl Lippmann: Francusko socijalno osiguranje I.

Br. 9. Sp. 261—263. Dr. Hernstadt: Borba protiv lica koja imadu dvostruku zaslužbu. Sp. 263—265. Dr. Gertner: K reformi pomoći neuposlenim. Sp. 275—281. Dr. Karl Lippmann: Francusko socijalno osiguranje II. (svršetak). Sp. 281—287. Dr. Muthesius: Socijalna sudska pomoć i zakonodavac.

Br. 10. Sp. 289—293. Dr. Marie Elisabeth Lüders: Pritisak žena na radno tržište. Sp. 293—300. Anton Erkelenz: Povišenje neuposlenosti uslijed sniženja nadnica. Sp. 304—310. Dr. Sartorius: Zdravstvene opasnosti rudokopa i njegova zaslužba. Sp. 314—318. Novo pravo gradnje zajedničkih stanova.

Br. 11. Sp. 321—328. Loebich: Radni odnošaj u službi socijalnih odgojiteljica. Sp. 331—335. Dr. Opitz: Organizatorne manjkavosti u Zakonu o posredovanju rada i o osiguranju za slučaj neuposlenosti. Sp. 338—342. Dr. Eibel: Zaštita od nezgoda nosioca osiguranja za slučaj nezgode u god. 1929. Sp. 342—346. Dr. Sartorius: Zdravstvene opasnosti rudokopa i njihova zaštita (II. nastavak).

Br. 12. Sp. 353—364. Martini: Izgradnja državnog staranja neuposlenih. Sp. 369—374. Klara Mleinek: Iz državnog zavoda za posredovanje rada i osiguranje neuposlenosti. Sp. 374—378. Dr. Sartorius: Zdravstvene opasnosti rudokopa i njihova zaštita (III. konac).

Br. 13. Sp. 393—398. Gerlach: K problemu državnog staranja neuposlenih. Sp. 398—402. Dr. Ewa Wunderlich: Socijalna misao u lijepoj literaturi. Sp. 402—405. Wilhelm Flügel: Skraćenje penzije. Sp. 405—410. Klara Mleinek: Iz državnog zavoda za posredovanje rada i za osiguranje u slučaju neuposlenosti. (II. svršetak). Sp. 410—412. Osnova kongresa njemačkih okruga o staranju za slučaj neuposlenosti. Sp. 413—414. Zakonsko uvedenje četrdesetsatne nedelje.

SAVREMENA OPŠTINA. Br. 1 i 2. Str. 1—15. Dr. Miloslav Stojadinović: Naša reč. Str. 15—19. Milorad Tošić: Komunalni zajmovi. Str. 19—25. Dr. Mihailo Milošević: Problem diferenciranog i progresivnog prireza. Str. 25—37. Rad. Drašković: Stanje općinskih financija u 1929. god. Str. 37—43. Dr. Milan Milanović: O gradovima i pijacama. Str. 43—46. Dragiša Lapčević: Voćarske zadruge. Str. 46—53. Arh. Dragutin Popović: Uredjenje Garden City: Str. 69—83. Dr. Milan Bogdanović: Osiguranje gradskih namještenika i radnika. Str. 83—86. Koliko imade Zagreb stanovnika? Str. 86—102. Dane Šarić: Delatnost tržnog nadzorništva u Zagrebu. Str. 102—114. Rad saveza organizacija službenika gradskih i seoskih opština. Str. 114—117. Bogomir Bogić: Pravni saveti našim opštinama.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 1. Str. 1—3. Gustav Hoch: Godina krize socijalnog osiguranja. Str. 4. Margarete Scherf: »Boravak u tuzemstvu« kao uslov za pružanje potpore porodici sa strane bolesničkih blagajna. Str. 5—6. W. Heun: Školovanje prisjednika u socijalnom osiguranju.

Br. 2. Str. 17—19. Gustav Hoch: Osnovna rješenja državnog ureda za osiguranje. Str. 20—24. Erich Kilian: Knjigovodstvo u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 24—25. F. Okrass: Pravo lekara poverenika. Str. 26—29. Dr. Denker: Zdravstveno staranje za tuberkulozne osiguranike. Str. 29—30. M. Krüger: Promjenjeno stanovište prema socijalnom osiguranju. Str. 30—31. Dr. Waldheim: Historija socijalnog staranja u slučaju bolesti.

Br. 3. Str. 41—47. Dr. H. Jaeger: Zakonski osnovi staranja materinstva. Str. 47—51. Erich Kilian: Sniženje prinosa prema §. 189. RVO. Str. 51—53. Dr. Werner: Ustavni osnovi socijalnog osiguranja. Str. 53—55. Joseph Heiderich: Pojam porodičnog člana u pravu osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 4. Str. 65—66. Georg Köbler: Socijalni budžet države. Str. 69—70. Geissler: Računanje hranarine, kućne potpore i poroditeljske potpore za neuposlene. Str. 73—75. R. Fette: Spolne bolesti i socijalno osiguranje.

Br. 5. Str. 89—91. Dr. Julius Moses: Neuposlenost i narodno zdravlje. Str. 91

Digitized by Google

—93. Georg Köbler: Statistika socijalnog osiguranja. Str. 94—96. Heinrich Strasser: Poslovne nezgode i bolesničke blagajne. Str. 96—98. Feliks Feindt: Nadležnost bolesničkih blagajna.

Br. 6. Str. 113—114. Adolf Aye: Socijalno osiguranje i napredak porodice. Str. 114—117. Georg Kebler: Statistika socijalnog osiguranja u god. 1929. Str. 117—120. Dr. Werneburg: Fabrička poduzeća obavezna na osiguranje za slučaj nezgode (§§. 537 ff. RVO.). Str. 120—121. Dr. Fritz Kadgiehn: Osiguranje pograničnih radnika za slučaj bolesti prema § 205. tačka 5. RVO. Str. 122—125. A. Than: Ispiti namještenika u Leipzigu.

Br. 7. Str. 137—140. V. Boll: Plaćanje prinosa po nesamostalno zaposlenim licima. Str. 140—144. Dr. Kreil: Neuposleni u smislu §-a. 397. Zakona o osiguranju namještenika.

PRIVREDNA REVIJA. Br. 1. Str. 2—3. S. D. Alexandar: O industrijskom radu. Str. 3—4. Milan Divjak: Moderne doktrine u privredi. Str. 4—6. Dr. Vidan O. Blagojević: Privredni savez ili privredni parlamenat. Str. 6—7. Dr. Gjuro Šurmin: Privredna nastava — u oči donošenja zakona o stručnom privrednom školstvu. Str. 8—9. Frederic Bastiat: O štednji. Str. 9—10. Hanuš Krofta: Položaj na denarnem trgu v Sloveniji. Str. 10—12. Rudolf Crnić: Jugoslavenska trgovačka mornarica. Str. 12—14. Josip Kavčić: Prilike v slovenski trgovini. Str. 14—15. Ing. Stjepan Savić-Nosan: Saobraćajne prilike u Jugoslaviji. Str. 16—17. Dr. Johann Baracs: Njemačka i evropske agrarne države. Str. 17—18. Dr. Vid Gjurgjević: Privredni problemi južne Srbije — zanatstvo. Str. 18—20. Ing. Milan Vladen: Nove perspektive u industrijalizaciji Jugoslavije. Str. 20—21. Dr. Stanko Deželić: Tjedna i osigurana štednja Prve hrvatske štedionice u Zagrebu. Str. 21—23. Dr. Adolf Golia: Reforma socijalnega zavarovanja. Str. 24—25. Dr. Armin Mosković: Privredne posljedice razvitka tehnike. Str. 25—29. Dr. Stanko Deželić: Naši ekonomski klasici. Str. 29—33. Milan Divjak: Zadružni zakon. Str. 33—35. Dr. Stanko Deželić: Novčanične banke s osobitim obzirom na našu narodnu banku Kraljevine Jugoslavije.

Br. 2. Str. 49—52. Dolazak Njegovog Veličanstva Kralja i Kraljice u Zagreb u doba narodnog i privrednog preporoda. Str. 52—55. Dr. Ferdo Šišić: Zasluge Karadjordjeve dinastije za naše narodno oslobođenje i ujedinjenje. Str. 55—57. Dr. Ivan Krajač: Problem komunikacija našeg sjevero-jadranskog turističkog područja. Str. 57—59. Milan Divjak: Zadružni zakon. Str. 59—61. Viktor Cerić: Naš lučki problem s naročitim obzirom na Sušak. Str. 60—61. Ernest Grünwald: Naša privredna situacija. Str. 61—64. Dr. Ivo Belin: Zakonska zaštita ulagača. Str. 64—65. S. Miličević: Zadrugarstvo Kraljevine Jugoslavije. Str. 65—66. Dr. Johan Barač: Akcija za sniženje cijena. Str. 66—68. Dr. Rudolf Marn: Smernice in program tujskega prometa v Dravski banovini. Str. 68—69. Milan Kečić: Njemačka i problemi agrarnih zemalja jugoistočne Evrope. Str. 69—72. I. Zeyer: Mogućnost našeg eksporta voća u zapadnu Evropu. Str. 72—75. Dr. Stanko Deželić: Naši ekonomski klasici. Str. 75—76. I. Ulčnik: Malo historije o gradnji ličke železnice. Str. 76—78. Radovan Kaludierčić: O širenju amerikanskoga knjigovodstva. Str. 78—80. Prof. Simeon Gaćeša: Korespondencija i trgovačka propaganda. Str. 80—81. Božo Petrić: Sušak i drvna kriza.

Br. 3. Str. 97—98. Dr. Đuro Šurmin: Uspjesi kooperative. Str. 98—100. Dr. Ivan Krajač: Problem komunikacije našeg sjevero-jadranskog turističkog područja. Str. 100—105. Ing. Ivan Varga: Sadanje stanje u pogledu zadružne revizije kod zemljoradničkoga zadrugarstva u Kraljevini Jugoslaviji. Str. 105—106. Ing. Milan Šuklje: Malo iskrenog pesimizma. Str. 106—108. Dr. Ivo Belin: Financiranje javnih radova. Str. 109—111. Milan Divjak: Problem osiguravajućih zadruga obzirom na projekat novog privrednog zakona. Str. 111—112. Špira Hadži Ristić: Opiumsko pitanje. Str. 113—114. Agentarius: Vprašanje glavnice in fondov v zakonu o bankah. Str. 114—116. Dr. Armin Mosković: Promjene međunarodnih privrednih odnosa. Str. 116—118. Simeon Gaćeša: Propisi o knjigovodstvu prema projektu novog zakona Kraljevine Jugoslavije. Str. 118—120. Dr. P. P.: Budućnost svjetskog tržišta žitarica. Str. 120—122. Dr. Stanko Deželić: Novčanične banke s osobitim obzirom na našu narodnu banku Kraljevine Jugoslavije. Str. 122—124. Prof. M. Urbani: Važnost vapnenca za kemijsku industriju. Str. 124—126. K.: Najamni i vatrogasni prirez od novogradnja. Str. 126—128. Berislav Gjuro Deželić: Sredstva za ublaživanje besposlice u Njemačkoj. Str. 128

Digitized by Google

—130. Pavao Čulić: Moderni oblici knjigovodstva. Str. 130—131. Pioniri naše privrede Oskar Egersdorfer.

Br. 4. Str. 145—147. Milan Divjak: Svjetska gospodarska kriza kao medjunarodni problem ekonomske politike. Str. 147—150. Dr. Ivo Belin: Organizacija hipotekarnog kredita. Str. 150—153. Ing. Ivan Varga: Sadanje stanje zemljoradničkog zadrugarstva u Kraljevini Jugoslaviji. Str. 154—156. J. S. Vrignjanin: Promet stranaca na gornjem Jadranu 1930 god. St.r 156—158. Mladen Vukmir: Autarhija. Str. 158—159. Vinko Ivančević: Naša slobodna plovidba. Str. 160—163. Ing. Milan Rojan: Izračunavanje cijena importirane robe. Str. 163—164. Dr. Karl Veseli: Strategija »nacionalne industrije« i životni standard. Str. 164—166. Dr. Stanko Deželić: Novčanične banke s osobitim obzirom na našu Narodnu banku Kraljevine Jugoslavije. Str. 107. Dr. Oto Frangeš: Preferencijalni postupak medju državama i klauzula naivećega povlaštenja. Str. 167—168. Dr. Adolf Golia: Izjednačenie rudarskoga prava Kraljevine Jugoslavije. Str. 168—170. Lujo Šafranek-Kavić: Zagrebački Zbor. Str. 171—173. Vlaho Kučera: Elektrifikacija i problem gospodarstvenosti prirodne energije.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 2. Str. 89—111. Dr. Dragutin Janković: Sticanje državljanstva porekom i naturalizacijom. Str. 111—121. Dr. Jovan Jovanović: Vera, crkva i država. Str. 121—136. Dr. Vladimir Grosmann: Pravna priroda Društva naroda. Str. 136—140. Jovan Jović: Obustava po srpskom gradjanskom postupniku. Str. 140—142. Dr. Aleksandar Jovanović: Naša privreda u 1930. god. Str. 142—149. Branislav Todorović: Novi uzansi pri trgovanju hartijama od vrednosti na beogradskoj berzi od 1. decembra 1930.

Br. 3. Str. 177—185. Aleksa Matanović: Stogodišnjica praviteljstvuiušćeg senata crnogorskog i brdskog (1831—1931). Str. 185—203. Dr. Boris Furlan: Filozofija prava i opšte nauke o pravu. Str. 203—214. Dr. Ivo Matijević: Prinudna naplata privatnih potraživanja od države. Str. 214—225. Branislav Nedeljković: Prodajni nalog po srpskom gradjanskom zakoniku. Str. 225—237. Maksimović Branko: Jedan primer savremenog zakonodavstva o uredjenju gradova. Str. 237—241. Ilija Pržić: Tumačenje grčko-bugarske konvencije o uzajamnom iseljavanju. Str. 241—246. Dr. Aleksandar Jovanović: Izlaz iz krize.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 3. Str. 309—334. H. B. Butler: Socijalni pogledi na privrednu krizu u Americi. Str. 334—382. L. E. Matthaei: Mašinski progres agrikulture. Str. 382—402. Dr. Lanka Sundaram: Indijski ručni rad u Ceylonu.

MERKUROV VJESNIK: Br. 3. Str. 45—48. Naše gledište na nacrt projekta zakona o socijalnom osiguranju. Str. 49—50. Dr. Željko Hahn: Novo lječilište socijalnog osiguranja, »Radnički sanatorij Kralja Aleksandra I.« u Vrnjačkoj banji. Str. 50—51. Bit.: Medjunarodni biro rada i intelektualni radnici. Str. 51—53. Dr. Ivan Nevistić: Dostojevski povodom 50-godišnjice njegove smrti. Str. 53—54. Dr. M. Grossmann: Život i smrt — zašto moramo umrijeti. Str. 55—56. Dr. V. Esih: Savremena Francuska —njezina socijalna i ekonomska struktura.

Br. 4. Str. 69—70. Na putu kojeg smo uravnali. Sa našim gledištem na nacrt novog Zakona o socijalnom osiguranju saglašavaju se i namještenička organizacije. Str. 70—72. George Latham: Položaj namještenika u Engleskoj. Str. 74—75. Dr. M. Grossmann: Život i smrt — u čemu se ukazuje starenje. Str. 75—76. W. R.: Ljudska ekonomija. Str. 76—77. Josip Beker: Problem neuposlenosti.

EKONOMIST. Br. 1. i 2. Str. 1—23. Dr. Milan Todorović: Agrarne preferencijalne carine pred ligom naroda. Str. 23—37. Dr. Aleksandar Jovanović: Problem zlata. Str. 37—54. Dr. Dušan Pantić: Povodom trošarinskog pitanja u Beogradu. Str. 55—59. L. Tauber: Naše konvencije sa Madžarskom. Str. 59—66. G. Kurilo: Poreska olakšanja i novi zakon o porezu na neženje. Str. 66—78. G. Strekačev: Samoupravne finansije u 1929. god. Str. 78—82. Hroničar bilansi beogradskih banaka u 1930. god. Str. 82—93. G. Nikiforov: 10 godina delatnosti Narodne banke. Str. 93—95. Stanje Narodne banke. Str. 95—102. G. Kurilo: Deset godina čehoslovačke poreske politike.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 11.878 — 1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu likvidacije putnih troškova inspektora rada.

Svim mesnim organima.

S obzirom na Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o naknadi putnih i seobnih troškova državnih službenika, a u vezi okružnice ovog Središnjeg ureda broj 4354/1927. od 4. februara 1927., broj 1197/1927. od 16. marta 1927. te broj 4807/1929. od 5. februara 1929. u predmetu saradnje Inspekcije rada te Središnjeg i Okružnih ureda za osiguranje radnika kao i likvidacije putnih troškova inspektorima rada izdaju se u pogledu povratka putnih troškova inspektorima rada, kad budu putovali u smislu pomenutih okružnica, sledeća nova uputstva:

Za likvidaciju putnih troškova inspektora rada važi Uredba D. R. broj 150.000 od 29. novembra 1928. godine (Službene novine broj 304 — C I. od 29. decembra 1928.) te Uredba o izmenama i dopunama spomenute Uredbe broj 3.500/I. od 23. januara 1930. (Službene novine broj 54 od 8. marta 1930.). Isti propisi važe u smislu rešenja Ministarstva socijalne politike od 27. novembra 1922. broj 9267/IV. za inspektore rada i onda, kad putuju po poslovima ureda za osiguranje radnika. U smislu ovih propisa imaju Okružni uredi postupati ovako:

1. Inspektor rada predložiće putni račun onom uredu, koji ga je pozvao, da će račun taj ured pregledati i obrediti. Za ovakve putne račune nisu nadležna državna računovodstva, mesne kontrole i t. d., nego ih imaju rešiti samostalno okružni uredi.

U slučaju spora sa inspektorom rada radi trajanja vremena, provedenog na putu ili primenjivanja ove ili one tarife i t. d., dostaviće se putni račun Središnjem uredu, koji će spor rešiti.

2. Inspektor rada, kad bude pozvan na putovanje, ima pravo na predujam kod onog ureda koji ga je pozvao, do visine svote koja će putovanjem nastati.

3. Dnevnice, koje dolaze u obzir za inspektora rada određene su prema činu, u kom se nalazi dotični činovnik, kako sledi:

Činovnici I. kat. 4a i 4. grupe imaju dnevno 140.— Din.
„ I. kat. 5. i 6. grupe imaju dnevno 110.— „
„ II. kat. 1. i 2. grupe imaju dnevno 110.— „
„ I. kat. 7., 8. i 9. grupe imaju dnevno 90.— „
„ II. kat. 3. i 4. grupe imaju dnevno 90.— „

Ove dnevnice imaju se isplaćivati za svakih punih 24 časa; ostatak veći od 12 časova računa se kao cela dnevnica.

Ako je ostatak manji od 12 časova, isplaćuje se pola dnevnice. Ako je celo putovanje trajalo više od 12 a manje od 24 časa, računa se cela dnevnica; ako je celo putovanje trajalo više od 6 a manje od 12 časova, računa se pola dnevnice, a ako je celo putovanje trajalo više od 3 a manje od 6 časova, računa se četvrtina dnevnice, a ako je celo putovanje trajalo samo 3 ili manje časova, ne priznaju se nikakve dnevnice.

4. Kod putovanja državnom železnicom pripadaju inspektoru rada troškovi za brzi i putnički voz i to: za činovnike I. kat. 4a, 4. i 5. grupe polovica I. klase, a za ostale činovnike polovica druge klase, što će se iz pre pomenutog uverenja konstatovati, a kod putovanja ladjom uvek I. klasa.

5. Za iznos, eventualno prenos i unos prtljaga u ili iz železničkih kola ili ladje, pripada inspektoru rada pristojba po tarifi t. j. po 5.— Dinara.

6. Naknada podvoznih troškova, učinjenih prilikom putovanja na prenoćište i obratno, može se priznati samo onda, ako u mestu službenog izaslanja

Digitized by Google

ne postoji mogućnost za prenoćište, što se ima dokazati uverenjem nadležne državne, upravne ili samoupravne vlasti.

Za prenos ručnog prtljaga do železničke ili parobrodarske stanice ili obratno, pripada u mestima do 10.000 stanovnika po 10 Dinara danju i 15 Dinara noću, a u mestima preko 10.000 stanovnika po 20 Dinara danju a 30 Dinara noću.

Dan po ovom propisu računa se od 6—19 časova, a noć od 19—6 časova.

7. Kad cilj službenog putovanja nije udaljen više od 2 klm od mesta službovanja, inspektoru rada pripada naknada za podvoz kolima po utvrdjenoj tarifi, a gde ove nema po 20 Dinara danju i 30 Dinara noću.

8. Kad se za vreme službenog putovanja ne može putovati parobrodom ili železnicom usled nedostatka ovih prevoznih sretstava, pripada naknada troškova za prevoz po klm. Dinara 3.—.

Razlomak ispod 1 klm plaćaće se kao ceo kilometar. Više ostojanja sabraće se u ukupni zbir.

9. Za likvidaciju računa inspektorima rada od strane Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa važe samo raniie spomenute Uredbe, a ne može se primeniti St. 1. Čl. 106. Zakona o unutrašnjoj upravi, jer se on po svojoj stilizaciji odnosi na putovanja u interesu privatne stranke. Središnji ured nije privatna stranka, već je u smislu § 124. Z. O. R. javna ustanova, a putovanja se ne vrše u privatnom interesu, već u javnom interesu.

10. Izuzimaju se iz tač. 9. slučajevi, kad inspektori rada putuju na poziv Središnjeg ureda zajednički sa stručnim organima Središnjeg ureda u cilju pregleda telničkog i higijenskog uredjaja te preispitanja postotka opasnosti.

U takvim slučajevima imaju iznimno inspektori rada prema rešenju g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 49.709/1929. od 3. decembra 1929. pravo naknade putnih troškova prema propisima, koji važe za onog stručnog organa, službenika Središnjeg ureda s kojim je izvršeno putovanje.

Pozivaju se mesni organi, da se pridržavaju prednjih propisa i da uvek ekspeditivno rešavaju ovakve predmete.

U Zagrebu, dne 9. aprila 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 14.957/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu podvoznih troškova pretsednicima odnosno komesarima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Okružnih ureda za osiguranje radnika.

Svim mesnim organima.

Povodom različnog tumačenja tač. III. ovdašnje okružnice broj: 22.768/30, a obzirom na §. 248. Statuta, g. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 26. marta o. g. pod čl. 21 sed. zapis. protumačio je napred citiranu tač. III., da komesarima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Okružnih ureda za osiguranje radnika pripadaju svi putni i podvozni troškovi, koji pripadaju generalnom direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, dakle i fijakerovina i pristojba za prenos prtljage.

Što se saopćuje znanja i daljeg upravljanja radi.

U Zagrebu, dne 2. aprila 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 18.571—1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu ukidanja kvartalnog predlaganja popisa službenika.

Svim mesnim organima.

Status službenika za godinu 1931. uredjen je po jednoličnim upustvima kod Središnjeg ureda kao i kod svih mesnih organa, te se u buduće svi uredi imaju tačno pridržavati tih upustava.

Time je prestala potreba predlaganja popisa službenika i odnosni pasus iz okružnice broj 24.023—1924. Radnička Zaštita godište 1924., strana 250, stavlja se izvan snage.

U Zagrebu, dne 16. aprila 1931.

Generalni direktor:
u. z.
Jakov Lastrić v. r.

Broj: 15.882/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u stvari davanja zvaničnih statističkih i poslovnih podataka privatnim ustanovama.

Svim mesnim organima.

Okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 7. augusta 1930. broj 36.209/30 (Radnička Zaštita g. XII. str. 436) data su tačna upustva, kako se ima postupati u stvari davanja zvaničnih statističkih i poslovnih podataka drže upustava gore citirane okružnice.

Pošto je ovom uredu ponovno dostavljeno, da se neki mesni organi ne drže upustva gore citirane okružnice, upozoravaju se upravnici ureda, da u buduće nikakve statističke niti poslovne podatke ne dostavljaju privatnim preduzećima i ustanovama bez znanja i prethodnog odobrenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika, jer će se u protivnom slučaju proti upravnicima disciplinski postupiti.

U Zagrebu, dana 16. aprila 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 18.060/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu lečenja članova radijem u kliničkoj bolnici u Zagrebu.

Svim menim organima.

Ravnateljstvo kliničke bolnice u Zagrebu aktom svojim broj 147/1931 od 10. aprila o. g. poslalo je ovom uredu sledeći dopis:

Digitized by Google

»U radium institutu će se lečiti bolesnici bolujući od raka ambulatorno i ležeći, ali veći dio ambulatorno.

Postupak će biti sledeći: Član Okružnog ureda za osiguranje radnika biće upućen definitivnom doznakom u kliničku ambulantu. Iz ambulante se upućuje u radium institut. Ako će ostati u klinici ili radium institutu kao ležeći bolesnik, onda se za njega zaračunava obična opskrbnina

Ako ostanak u klinici nije nuždan, onda će dobiti aplikaciju radija i prema potrebi ostati nekoliko sati u radium institutu i biti odpušten kući sa uputom kad treba da dodje na ponovnu aplikaciju.

Za ove slučajeve računaće se Okružnom uredu za osiguranje radnika Din. 200.— kao za ambulantnog bolesnika sa aplikacijom radija«.

Što se svim mesnim organima stavlja znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, dne 18. aprila 1931.

Generalni direktor:
u. z.
Jakov Lastvić v. r.

LIČNE VESTI.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 16. aprila 1931. god. K. br. 909 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 2. aprila 1931. god., kojom se penzioniše Salopek Anka, činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 16. aprila 1931. god. K. br. 860 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 4. aprila 1931. god., kojom se penzioniše Mondecar Aleksandra, činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Broj 6387/31.

NATJEČAJ.

Potpisana blagajna raspisuje ovime natječaj za popunjenje mesta ugovornog lekara-zubara za svoju ekspozituru u Novom Sadu.

Lekari vrše lečenje u vlastitoj ordinaciji uz honorar za pojedine zubarske radove.

Natecatelji imadu u svojim ponudama označiti cene za sledeće zubarske radove:

1. Vadjenje zubi sa lokalnom anestezijom.
2. Vadjenje zubi bez anestezije.
3. Blombiranje zubi sa srebro-amalganom ili silikat cementom.
4. Lečenje korena.
5. Umjetni zubi od kaučuka po komadu.
6. Randolf kvačice po komadu.

Ponude se imadu poslatina ovu blagajnu u Zagrebu, Perkovčeva ul. 1, najkasnijedo 12 sati prije podne dana 16. maja 1931.

U Zagrebu, dne 2. aprila 1931.

PRIVATNO DRUŠTVENA BOLESNIČKA BLAGAJNA »MERKUR«, ZAGREB.

Digitized by Google

Broj: 15.077/31. g.

KONKURS.

Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu raspisuje ovim konkurs za popunjenje jednog mesta lekara za opštu praksu za Beograd sa prinadležnostima lekara-činovnika I. pl. razreda, u ugovornom svojstvu.

Mesečne prinadležnosti su sledeće: plata Din. 2.000.—, 15% mesnog dodatka, 300.— Din. specijalnog dodatka i Din. 150.— po članu porodičnog dodatka.

Kandidati su dužni da ispune sledeće uslove:

1. Da su državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imaju telesnu, umnu i moralnu sposobnost za vršenje ove službe i da ne boluju od tuberkuloze;

3. da imaju diplomu doktora celokupnog lekarstva i pravo vršenja prakse u Kraljevini Jugoslaviji, kao i pravo mesne prakse u Beogradu;

4. da imaju specijalnost iz socijalne medicine;

5. da nisu pod staratelistvom ili stečajem;

6. da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja;

7. da nisu otpušteni iz službe ili kažnjeni za zločinstvo ili prestupno koristoljublje Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje ili druge javne službe, a na osnovu presude redovnog ili disciplinskog Suda;

8. da su regulisali svoju vojnu obavezu.

Uz molbu treba priložiti: 1. krštenicu, 2. diplomu o doktoratu medicine, 3. venčanicu i krštenicu dece, 4. uverenje da nisu osuđivani i da nisu pod isleđenjem i stečajem, 5. dva lekarska uverenja od kojih jedno da ne boluje od tuberkuloze, 6. uverenje o vladanju, 7. uverenje o pravu prakse opštem i mesnom, 8. uverenje o specijalnosti iz socijalne medicine.

Molbe se imaju predati Sekretarijatu ureda najdalje do 10. maja o. g.

Molbe bez dokumenata ili bez svih dokumenata, i koje budu podnete posle označenog roka neće se uzimati u obzir.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U BEOGRADU.

Broj: 10.389/1931.

KONKURS.

Na osnovu odluke gospodina Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici od 13. IV. 1931. godine raspisuje se sledeći natečaj:

1. Na jedno mesto ugovornog lekara za opštu praksu sa sedištem u St. Bečeju. Mesečne prinadležnosti jesu: 1925.— Dinara plata, 583.33 Din. podvozni paušal i Din. 175.— specijalni dodatak. Sa izabranim lekarom sklopiti će se ugovor sa otkaznim rokom od tri meseca. Opći uslovi nameštenja su sledeći: da je molitelj državljanin Kraljevine Jugoslavije, da zna perfektno državni jezik, da ima diplomu sveukupnog lekarstva i da ima dozvolu Ministarstva narodnog zdravlja za vršenje lekarske prakse, da nije u državnoj ili u samoupravnoj službi i ako jeste, da mu nadležna vlast dozvoljava vršiti sporednu službu kod Okružnog ureda.

Sve druge eventualne informacije mogu se dobiti kod Uprave ovoga Ureda na zahtev i pismenim putem.

2. Nadopunjuje se konkurs ovoga ureda od 11. III. broj 7175/1931. pod toč. 1., te se raspisuje natečaj na jedno mesto položaja VII. kategorije C. U slučaju da se to mesto popuni iz redova ovouredskih službenika izvršiti će se izbor i na time upražnjena mesta nižih položaja.

Digitized by Google

Pobliži uslovi nameštenja vidljivi su iz Službenog pravilnika službenika SUZOR-a, a mogu se dobiti na zahtev i pismeno od ovoga ureda.

Kompetenti upozoravaju se, da u svojim molbama stave i svoje eventualne zahteve glede uračunavanja godina službe u penziju te da iste potkrepe dokumentima, jer se kasnija traženja neće uzimati u obzir.

Zdravlje treba dokazati sa dva lekarska uverenja. Jednim od lekara za opštu praksu i drugim od lekara specijaliste za tbc., da ne boluje od tuberkuloze. Uverenja mogu se dobiti kod lekara Okružnog ureda ili kod lekara državnih dispanzera.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se predati kod ovoga ureda najkasnije do 10. maja 1931. godine u 12 sati o podne.

Kasnije prispele i potrebnim dokumentima neobložene molbe neće se uzimati u obzir.

Subotica, dne 16. IV. 1931.

OKRUŽNI URED ZOR.

Broj 3672/1931.

NATJEČAJ.

Na osnovu zaključka gosp. Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku od 30. novembra 1930. odobrenog odlukom gosp. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 30. decembra 1930. broj 58.574/30. odnosno od 21. marta 1931. broj 7169/1931. kao i u vezi zaključka gosp. Komesara ovog ureda od 7. II. 1931. odnosno rešenja Središnjeg ureda od 21. II. 1931. broj 7170/1931. raspisuje se ovime natječaj za popunjenje sledećih mesta kod Okružnog ureda i to:

1. Jedno mesto knjigovodstvene struke kat. B. pol. VI.
2. Dva mesta administrativne struke kat. B. pol. VIII.
3. Jedno mesto računarske struke kat. C. pol. VII.
4. Dva mesta kancelarijske struke kat. C. pol. IX.
5. Dva mesta služiteljske struke kat. D. pol. X.
6. Dva mesta služiteljske struke kat. D. pol. XI.

Prinadležnosti službenika jesu sledeće:

1. Godišnja sistematska plata kat. B. Din 10.800.—
   C. Din 9.600.—
   D. Din 8.400.—.

2. Godišnja položajna plata svih kategorija iznosi za VI. položaj Din 15.000 VII. pol. Din 12.000.—, VIII. položaj Din 9.000.—, IX. položaj Din 7.200.—. X. položaj Din 4.200.—, XI. položaj Din 3.600.—.

U ime mesnog dodatka pripada svakom službeniku 15% od sistematske i položajne plate, a u ime porodičnog dodatka Din 1.800 godišnje za svakog člana porodice (ženu i djecu) ali najviše za četiri člana porodice, kao i ostali pripadajući dodaci, koji su tim položajem vezani kao specijalni dodatak neuračuniv u penziju po Okružnici Središnjeg ureda broj 40001/1930. i 48.149/1930.

Uvetj nameštenja vidljivi su iz Službenog pravilnika službenika.

Za mesto pod točkom 1. t. j. činovnika knjigovodstvene struke kat. B. položaja VI. bezuvetno je potrebno da je kandidat potpuno verzirani knjigovodja-bilancista.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz promene, koje ustanovljuje Zakon o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa od 31. XII. 1930.

Digitized by Google

Naročito se upozoruju svi natecatelji, da u svojim molbama stave i svoje eventualne zahteve glede uračunavanja godina službe u penziju i da ih potkrepe potrebnim ispravama, jer se naknadni zahtevi neće više uzeti u obzir.

Sva mesta biće prvenstveno popunjena sa nameštenicima ovog ureda u koliko poseduju potrebnu kvalifikaciju i stručnu spremu. Nadalje sa nameštenicima koji su službovali kod mesnih organa Središnjeg ureda u istovrsnoj struci, a tek u drugom redu sa ostalim natecateljima.

Vlastoručno pisane — spomenutim potrebnim ispravama propisno biljegovane obložene — molbe imaju se podneti potpisanom Okružnom uredu najkasnije do 15. maja 1931. do 12 sati u podne.

Kasnije stigle ili potrebnim ispravama ne snabdevene molbe ne će se uzeti u obzir.

U Sušaku, dne 10. aprila 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Broj: 20.751/1931.

NATEČAJ.

Na osnovu odluke gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29. aprila 1930. raspisuje se ovime natečaj za popunjenje:

I. jednog mesta pravnog referenta kategorije A. položaja V. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 12.000.—, sa godišnjom položajnom platom Din. 21.000.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

II. za dva mesta činovnika knjigovodstvene struke kategorije B. položaja V. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.—, sa godišnjom položajnom platom od Din. 21.000.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

III. za dva mesta činovnika knjigovodstvene struke kategorije B. položaja VI sa godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.—, sa godišnjom položajnom platom od Din. 15.000.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

IV. za jedno mesto činovnika statističke struke kategorije B. položaja VII. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.—, sa godišnjom položajnom platom od Din. 12.000.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

V. za 3 mesta činovnika kancelarijske struke kategorije C. položaja VIII. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 9.600.—, položajnom platom od Din. 9.000.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

VI. za jedno mesto služitelja kategorije D. položaja IX. kod Stanice za naknadno liječenje ozledjenih sa godišnjom sistematskom platom od Din. 8.400.—, sa godišnjom položajnom platom Din. 7.200.—, te ostalim pripadajućim dodacima;

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpskohrvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3. da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzev slučaj, da su prije toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod istedjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom;

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tačci 5. i 7. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

Digitized by Google

6. da imadu za mesto pod I. potpunu fakultetsku spremu pravnog fakulteta kojeg univerziteta, za mesta pod II.do IV. svršenu srednjo-školsku spremu (maturu) odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima, za mesto pod V. da imadu svršena četiri razreda srednje škole, odnosno u koliko nemaju te spreme, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima, za mesto pod VI. najpotrebniju pismenost i bolničarsku spremu.

U koliko budu izabrani na mesta pod I., II., III., IV. i za jedno mesto pod V. ovouredski službenici, raspisuje se ujedno natečaj za mesta nižih položaja.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 21. maja 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, dana 29. aprila 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U ZAGREBU.

Digitized by Google

Godišnji iskaz o poprečnom stanju članova u god. 1930. po banovinama.

Teknći broj	Banovine	Broj žiteljstva po banovinama	Poprečni broj osiguranih članova 1930.			% osig. članova od br. žiteljstva	Na pojedine banovine odpada % članova		
		m. i ž.	m. i ž.	m.	ž.	m. i ž.	m. i ž.	m.	ž.
1.	Dravska	1,037.838	103.270	69.179	34.091	9·95	16·36	10·96	5·40
2.	Savska	2,336.739	163.742	119.416	44.326	7·01	25·94	18 92	7·02
3.	Primorska . . .	786.357	28.380	22.163	6.217	3·61	4·50	3·51	0·99
4.	Zetska	782.972	23.075	20.190	2.885	2·95	3·66	3·20	0·46
5.	Vrbavska	828.556	26.901	24.950	1.951	3·25	4·26	3·95	0·31
6.	Drinska	1,354.200	56.759	47.172	9.587	4·19	8·99	7·47	1·52
7.	Dunavska . . .	2,107.658	107.373	80.267	27.106	5·09	17·01	12·72	4·29
8.	Moravska . . .	1,211.812	24.867	21.581	3.286	2·05	3·94	3·42	0·52
9.	Vardarska . . .	1.386.091	34.523	30.127	4.396	2·49	5·47	4·78	0·69
10.	Beograd	152.688 *]	62.291	46.156	16.135	40·80 **]	9·87	7·31	2·56
	Ukupno . . .	11,984.911	631.181	481.201	149.980	5·27	100·–	76·24	23·76

*] Prema brojenju beogradske opštine od 15. aprila 1929. broj stanovnika grada Beograda broje 226.289;

**] Prema tome za Upravu grada Beograda broj žiteljstva iznaša: 264.224

a postotak osiguranih članova: 23·58

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1930. god. o broju obavezno osiguranih članova SUZORA na početku i koncu godine, prema prijavama i odjavama, po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Stanje članova početkom god. 1930.	Prijavljeno tokom godine	Odjavljeno tokom godine	Stanje članova koncem god. 1930.	Na 100 članova odpada prijava tokom godine
1.	Banja Luka	22.179	136.414	137.895	20.698	591
2.	Beograd	63.195	163.747	155.976	70.966	226
3.	Bjelovar	11.639	30.528	31.636	10.531	255
4.	Brod	12.948	45.451	46.256	11.243	348
5.	Dubrovnik	11.738	30.836	29.942	12.632	244
6.	Karlovac	14.256	33.309	33.727	13 838	222
7.	Ljubljana	90.238	213 115	215.446	87.907	218
8.	Mostar	7.172	16.831	17.806	6.197	278
9.	Niš	25.203	61.395	58.473	28.125	215
10.	Novi Sad	17 208	174.827	175.377	16.658	927
11.	Osijek	35.203	67.508	70.475	32.236	203
12.	Sarajevo	24.077	144,076	144.033	24.120	511
13.	Skoplje	30.495	60.800	68.496	22.799	186
14.	Sombor	15.484	459.664	459.851	15.297	2.619
15.	Split	19.086	100.147	100.558	18.675	504
16.	Subotica	18.342	264.583	266.300	16.625	1.358
17.	Sušak	9.632	31.343	31.235	9.740	299
18.	Travnik	11.243	113.102	115.465	8.880	832
19.	Tuzla	8.151	27.147	27.403	7.895	312
20.	Varaždin	14.374	35.870	36.223	14.021	247
21.	Vel. Bečkerek	16.256	46.672	48.903	14.025	294
22.	Vršac	12.789	56.635	58.864	10.560	415
23.	Zagreb	56.524	254.478	251.694	59.308	405
24.	Zemun	14.266	40.637	41.295	13.608	275
	Okružni Uredi	560.798	2,609.115	2,623.329	546.584	431
25.	Zagreb „Merkur"	15.473	10.682	7.606	19.149	60
26.	Ljubljana „Trgovski"	5.059	3.030	2.462	5.627	57
27.	Bgd „Trg. Omladina"	3.066	2.395	2.145	3.316	73
	Privat. druž.tv. blag.	23.598	16.107	11.613	28.092	61
	Središnji Ured	584.396	2,625.222	2,634.942	574.676	416

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1930. god. o broju obavezno osiguranih članova SUZORA na početku i na koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine, po nadničnim razredima.

Nadnični razred	Stanje članova početkom godine 1930.	Prijavljeno tokom godine	Odjavljeno tokom godine	Stanje članova koncem godine 1930.	Na 100 članova odpada prijava tokom godine 1930.
I.	83.874	158.775	164.059	78.590	193
II.	2.267	12.608	10.767	4.108	382
III.	7.601	48.699	39.274	17.026	380
IV.	23.954	151.042	143.523	31.473	531
V.	30.259	169.363	160.875	38.747	495
VI.	55.623	263.029	274.036	44.616	499
VII.	46.626	221.532	229.575	38.583	474
VIII.	57.655	352.778	360.301	50.132	571
IX.	68.274	406.410	412.866	61.818	536
X.	65.388	365.363	368.217	62.534	493
XI.	37.603	131.083	133.484	35.292	326
XII.	105.182	344.540	337.965	111.757	290
Ukupno	584.396	2,625.222	2,634.942	574.676	416

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 1 JUNA 1931 | BROJ 6

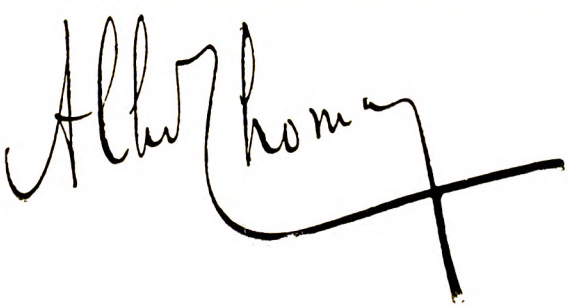

Digitized by Google

GOSP. ALBERT THOMAS

DIREKTOR MEDJUNARODNOG UREDA RADA

Rodio se dne 16. juna 1878. u Champigny-sur-Marne kao sin pekarske porodice. Sa velikim uspjehom je svršio Lycée Michelet, gdje je više puta stekao prigodom raznih natjecanja prve nagrade. God. 1898. upisao se na literarni fakultet na Ecole Normale Supérieure. Malo vremena nakon toga pošao je kao stipendista u Rusiju, gdje je i izdao prvo svoje djelo »La Russie, race colonisatrice«.

Kako je nakon povratka iz Rusije, kao prvi položio ispit iz literature na univerzitetu u Parizu, to je postigao god. 1902 prvi akademsko osposobljenje (agregaciju) za povjest i primio u tom svojstvu stipendij za putovanje kroz Njemačku, Kretu, Aziju i Carigrad. Po svom povratku u Francusku odgajao je kroz dvije godine Jeana Hugos-a, praunuka velikog pisca. Kasnije je podučavao na Collègu Sévigné.

Kada je god. 1904. osnovan poznati list »Humanité« stupio je g. Albert Thomas u njegovo uredništvo na poziv Jeana Jaurèsa. Osim toga suradjivao je u listu »Information« i u poznatom časopisu »Revue Socialiste«. God. 1905. pokrenuo je g. Thomas časopis »Revue Syndicaliste«, koji je kasnije pretvoren u »Revue Syndicaliste et Cooperative«, a koji je na koncu g. 1918. promijenjen u časopis »Information ouvrière et sociale«.

G. Albert Thomas u svom publicističkom radu dao je nebrojeni niz članaka, studija i ostalih djela, od kojih spominjemo kao najvažnija slijedeća: spomenicu »Les idées populaires de réforme sociale qui se font jour de 1832 à 1834«, djelo »La syndicalisme allemand«, životopis Babocufa, studije o tarifnim ugovorima tipografa »Les conventions collectives des impremeurs«, studiju o komunalnom programu socijalističke stranke »Le programm municipal du parti socialiste«, o sindikalnoj organizaciji mehaničara »L' organisation syndicale des mécaniciens«. Nadalje je doprineo k povjesti socijalizma posebno djelo o drugom carstvu kao i pregledne tabele za čitavo djelo povjesti socijalizma. God. 1913. objavio je g. Thomas djelo »L'Histoire anecdotique du travail«, koje je nedavno izašlo u novom izdanju sadržavajući podatke sve do današnjeg dana.

G. Albert Thomas nije se istaknuo u svom ranijem radu samo kao književnik i publicista, nego i kao odličan političar, državnik i diplomata. Baš ta posljednja njegova odlična svojstva dovela su ga do toga, da je jednoga dana medjunarodnim priznanjem došao na visoki položaj direktora Medjunarodnog ureda rada.

Nakon što je već ranije obnašao u svojoj zavičajnoj općini čast općinskog vijećnika i načelnika, bio je izabran po prviput god. 1910. za narodnog poslanika departementa Seine. God. 1914. bio je na isto mjesto ponovno izabran. Za vrijeme obnašanja zastupničkog mandata istakao se svojim odličnim savjetima u francuskoj poslaničkoj komori u svim pitanjima financijske, privredne, vojne pa i opće naravi. On je sudjelovao i kod izradjivanja novog rudarskog zakonodavstva, kod donašanja osnova zakona o davanju penzija radnicima i seljacima, kao i kod donašanja odluka o penzionom staranju rudarskih radnika.

Kada je nastao svjetski rat nalazio se g. Albert Thomas medju francuskim poslanicima u prvim redovima. Nakon nekoliko sedmica što je služio u teritorijalnom puku, bio je pozvan u Paris i bilo mu povjereno vršenje dužnosti podržavanja veza izmedju generalnog štaba i Ministarstva javnih radova s osobitim obzirom na organizaciju željezničke službe. Na tom mjestu učinio je g. Thomas neprocjenjivih zasluga svojoj domovini tako, da ga je vlada kasnije postavila na čelo kontrole industrije, koja je imala služiti nacionalnoj obrani. U maju 1915. god. bio

Digitized by Google

je imenovan državnim potsekretarom za artiljeriju i dobavu municije. I ovu tešku zadaću riješio je na potpuno zadovoljstvo ne samo Francuske nego i svih saveznika.

Da postigne što uže odnošaje sa Rusijom, pošao je g. Albert Thomas g. 1916. zajedno sa Viviani-jem u Rusiju. Koncem te iste godine bio je imenovan u drugom kabinetu Brianda Ministrom municije. To mjesto zadržao je i u kasnijem kabinetu Ribota. U aprilu 1917. god. započinje njegova zvanična diplomatska karijera odlaskom u Rusiju u svojstvu opunomoćenog Ministra i poslanika francuske republike. U vršenju te dužnosti pokazao se

Tko je god vidio g. Thomasa u Parizu za vrijeme mirovnih pregovora taj znade sa kakvom se on toplinom zauzimao kod svih delegata, na govorničkoj tribini poslaničke komore i u štampi za to, da dodje do pobjede osnovni princip pravednog i trajnog mira. U novembru 1919. bio je izabran u departementu Tarn-u za poslanika na mjesto umorenog Jeana Jaurèsa. Malo iza toga bi izabran na Washingtonskoj konferenciji od prisutnih delegata pojedinih vlada, poslodavaca i radnika iz 45 raznih država za direktora Medjunarodnog ureda rada. Mora se naglasiti da toj konferenciji g. Thomas nije lično prisustvovao.

Pretsjednik vlade, armijski gjeneral g. Petar Živković sa g. Albertom Thomasom

u ondašnjim ozbiljnim i teškim prilikama kao izvrstan diplomata. Sva ta mjesta i kao političar i kao državnik i kao diplomata uzimao je g. Thomas uvijek u sporazumu sa svojom strankom, pa je isto tako njenim pristankom odbio u septembru 1917. da stupi u kabinet Painleva. Vratio se u poslaničku komoru i radio kao član odbora za vojna pitanja na vrlo važnom radu parlamentarne kontrole vojnih prilika.

U daljnjem toku rata propagirao je g. Albert Thomas odlučno da se uspostavi trajni mir, da se osnuje u tu svrhu Liga naroda na osnovima principa narodnosti.

Od tog vremena g. Albert Thomas daje svu svoju radnu snagu u službu ove velike međunarodne ustanove, imajući pred očima kao jedini cilj njen neprestani napredak u pravcu stvaranja medjunarodnog radničkog zaštitnog zakonodavstva i želeći na taj način svojim nastojanjem omogućiti učvršćenje ne samo Medjunarodne organizacije rada, nego i samog Društva naroda. To on čini ne samo u svojoj kancelariji za pisaćim stolom, na raznim zasijedanjima nego i na svojim putovanjima po teritorijima pojedinih država-članica Medjunarodne organizacije rada.

Uredništvo.

Digitized by Google

DR. TOPALOVIĆ ŽIVKO:

ZNAČAJ POSETE DIREKTORA MEDJUNARODNOG BIROA RADA PO RADNIČKO OSIGURANJE

Direktor Medjunarodnog biro-a rada drug Albert Thomas obišao je ovih dana veliki deo institucija našeg radničkog osiguranja i došao u dodir sa pretstavnicima radničkih organizacija sviju pravaca u glavnim mestima naše države. Nije čudo da je svuda i svakom prilikom glavni razgovor bio vodjen o radničkom osiguranju. To je dokaz koliko naši radnici vode ozbiljnu brigu o ustanovi radničkog osiguranja, ali je isto tako dokaz i njegovog značaja ne samo za radničke krugove u našoj državi, nego i za sve medjunarodne ustanove, pozvane da vode brigu o socijalnim prilikama u svetu. U ovom svetlu da kažem nekoliko reči o značaju ove posete direktora Medjunarodnog biro-a rada.

Radničko osiguranje jeste jedna nova ustanova, koja se sa velikim teškoćama probija kroz stare navike i stara shvatanja. Mi živimo u punom carstvu sitne i čisto lične, individualne privrede i domaćinstva. Kolektivno stvaranje je za ove odnose jedna sasma nova stvar. Ali kolektivno stvaranje u stanju je da dâ mnogo veće i mnogo grandioznije rezultate. Radničko osiguranje je iza države kod nas najgrandioznija kolektivna zajednica. Otuda nije čudo što ta usredsredjena velika i zajednička sretstva mogu da ostvare ustanove, koje bacaju u vrtoglavicu sav onaj svet, što je navikao na pojedinačna stvaranja i prema tome i na sitne rezultate. Naše ustanove kod njih izazivaju manje divljenja nego zavisti. Za njihova uskoskrućena shvatanja one izgledaju nepotreban raskoš i nepotrebno bacanje novca. Medjutim sve kolektivne ustanove su namenjene potrebi masa i po svojoj obilnosti i veličini moraju i da odgovaraju obimnosti i veličini tih masa. Nije na primer ništa čudnovato, što recimo gradska opština u Beču mora da podiže ogromne gradjevine kao radničke stanove ili čitave kvartove najedamputa. Kad se potrebe masa imaju da zadovolje na kolektivan način, i institucije koje se za njih stvaraju moraju isto tako biti vrlo velike. Zar je čudo što su kasarne ili škole, koje je država stvorila, morale biti znatno veće nego što su bile kuće privatnog gazdinstva. Kad veliki kapitalizam na svoj način vrši kolektivno stvaranje i kad grupiše više hiljada radnika na zajednički rad i on takodjer stvara ustanove velikog obima. I sasma je prirodno, da radničko osiguranje, kao tipična kolektivna akcija mora i sama da se prilagodi ovim novim potrebama masa i da stvara velike ustanove. Ali je isto tako prirodno, da iz sitnih shvatanja, iz jedne individualističke sredine izviru i nerazumevanje i zlovolja prema novim ustanovama. One moraju da se probijaju kroz oštre borbe, kroz velike napore i kroz trajno zadobijanja simpatija u širokom javnom mnenju. Isto tako one se moraju trajno starati da naidju na sve punije razumevanje kod merodavnih faktora. U našem javnom životu i u ovom smislu od velikog je značaja poseta tim ustanovama od strane direktora Medjunarodnog biro-a rada, koji je sa svoje strane opet uspio, da steče veliko poverenje, i da deo ugleda i deo tog poverenja upotrebi i u zaštitu kolektivnog staranja u pojedinoj državi. Mi se zato, dakle, opravdano nadamo, da će nam moralna pomoć od strane Medjunarodnog biroa rada i ličnosti njegovog direktora znatno olakšati napore, da veliki deo radničkog osiguranja u našoj državi trajno i temeljito konsolidiramo.

Ali ima još jedna stvar. Medjunarodni biro rada se na nizu svojih konferencija bavio problemima radničkog osiguranja. Zaključeno je nekoliko medjunarodnih konvencija, u kojima su postavljeni glavni principi za osiguranje uopšte, i zatim glavni principi za nekoliko specijalnih struka osiguranja. Ovi principi već su utvrdjena medjunarodna pravila. Direktor Medjunarodnog biroa rada ima sada za dužnost i ima pravo da se stara za internacijonalizovanje i praktičnu primenu ovih temeljitih načela kroz sve države. I ukoliko će se ovaj sistem medjunarodnih principa za radničko osiguranje još i dalje razradjivati, utoliko će pravo na intervenciju od strane biroa u pojedinoj državi postojati sve obiljnije i sve detaljnije. S druge strane Medjunarodni biro rada je jedna velika naučna organizacija. Najveća od njegovih sekcija, bavi se isključivo naučnim istraživanjem. Je-

Digitized by Google

dan dio te sekcije opet bavi se isključivo problemom radničkog osiguranja. Tamo se koncentrišu dakle sva iskustva pojedinih država oko primene radničkog osiguranja. Na osnovu ovih iskustava dolazi Medj. biro rada do opštih zaključaka, pa je u stanju da dâ i praktične savjete u svim slučajevima, kad se javi jedno sporno pitanje kod provodjenja osiguranja. Nije nikakva slučajnost da ga vlade pojedinih država sve više konsultiraju o svojim projektima osiguranja, i on im daje sasma odredjeno svoje savjete.

ne moramo. Mi imamo to tudje već skupo plaćeno iskustvo pred sobom i valja samo njime da se koristimo. Utoliko je lakše njime se koristiti, kad je ono sabrano na jednom mestu i to sabrano na potpuno objektivan način i sa jedinom željom, da se pomogne što brže i što pravilnije radničkom osiguranju.

Poseta direktora Medjunarodnog biroa rada daje prilike, da se i u našoj javnosti i pred merodavnim krugovima kaže, da ako treba nekog arbitra u spornim pitanjima izmedju zainteresovanih

G. Albert Thomas sa pratnjom pred ljubljanskim starim gradom

(S lijeva na desno: Maurice Wipple šef kabineta g. Thomasa, Gjoka Ćurćin, generalni sekretar Centrale industrijskih korporacija, dr. Župančič, Albert Thomas, dr. Živko Topalović, sekretar Centralnog sekretarijata Radničkih komora, gospođa Alberta Thomasa, V. Vukičević, Dušan M. Jeremić načelnik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, dr. Ivan Perne šef otseka za Ligu naroda kod Ministarstva spoljnih poslova i Dušan Drašković zet g. Thomasa.)

I kod nas je pitanje osiguranja u njegovom detaljnom provodjenju predmet diskusije. Baš ovih dana treba da se donesu i izvesne konkretne odluke. Mi imamo u kolektivnom iskustvu, u iskustvu najnaprednijih država sa najstarijim radničkim osiguranjima i sa najboljim njegovim tehničarima, sabranim u Medjunarodnom biro-u rada jedan prvoklasni putokaz u našim spornim pitanjima. Stvaranje nove kolektivne institucije za nas je znatno lakše, nego što je to bilo za stare zemlje, koje su morale da lutaju i da skupo plaćaju svoja iskustva. Mi to

radnika i poslodavaca i izmedju stručnjaka osiguranja, onda je taj arbiter sam sobom već stvoren. To je praktično iskustvo drugih država i drugih ustanova osiguranja, sabrano u Medjunarodnom birou rada. Dizanje njegovog autoriteta u tom pogledu od velikog je značaja i od velike koristi. Otuda mi sa pravom očekujemo, da će i ovog puta, kao što je to i dosad uvek bilo, praktičan dodir Medjunarodnog biroa rada sa nama, značiti i jedan važan praktičan korak u velikom stvaranju dela, koje služi zadovoljenju potreba naših širokih radnih masa.

Digitized by Google

BORAVAK GOSP. ALBERTA THOMASA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

(24. APRILA DO 4. MAJA 1931.)

U LJUBLJANI

Dne 24. aprila o. g. prispio je u Ljubljanu u 20.11 h. g. Albert Thomas direktor Medjunarodnog ureda rada. Na kolodvoru su ga pozdravili uz pretstavnike javnih vlasti i privrednih ustanova i pretstavnici socijalnih ustanova, a medju njima Dr. Miha Krek, komesar Okružnog ureda za osiguranje radnika sa ravnateljem Drom. Jožom Bohinjcem i tajnikom Stanom Likarom, u ime Radničke komore pretsjednik Melhior Čobal, potpretsjednik Lojze Sedej i tajnik Filip Uratnik, a u ime Penzionog zavoda za privatne namještenike pretsjednik Vjekoslav Vrtovec, ravnatelj Dr. Sagadin i podravnatelj Dr. Janko Vrančič.

G. Albert Thomas posjetio je prvi dan g. Bana Dravske banovine Dra. Marušića. U Komori za trgovinu, obrt i industriju imao je razgovor sa zastupnicima poslodavaca, koji su izmedju ostaloga sa svog stanovišta iznijeli potrebe osiguranja, a napose da su previsoki tereti.

Dne 25. aprila 1931 u 17 h. posjetio je visoki gost u prisuću vodećih ličnosti državnih vlasti i drugih ustanova palaču Okružnog ureda za osiguranje radnika. U vestibulu dočekalo ga je cjelokupno činovništvo na čelu sa gosp. Komesarom Drom. Mihom Krekom, ravnateljem Drom. Jožom Bohinjcem, zamjenikom ravnatelja Drom. Mihom Kuheljem i šefom liječnika Drom. Ivanom Zajecom.

Pri ulazu u zgradu pozdravio je g. Thomasa Komesar g. Dr. Miha Krek kao visokoga zagovaratelja radničkih nastojanja sliedećim govorom:

»Gospodine direktore!

Izvanredno smo počašćeni, da Vas možemo pozdraviti u ovom domu radničkog osiguranja kao najmilijega gosta. Pozdravljamo Vas, gospodine direktore, kao pretstavnika medjunarodne organizacije za osiguranje i zaštitu radničkih socijalnih dobitaka, kao pionira evropskih bojeva i napora za poboljšanje društva, za poboljšanje položaja siromašnih i malih, koji trpe uslijed sadašnje strukture ljudskog društva.

Ovdašnji ured ima oko 94.000 osiguranih radnika, koji sa svojim porodičnim članovima pretstavljaju $^2/_5$ pučanstva Slovenije. Svoje poslove obavlja ured u toj centrali i preko 14 ekspozitura. Kraj toga nalaze se u njegovoj upravi i kupalište Radio-Therma Laško i oporavilište Jadran na otoku Rabu.

Želimo najiskrenije, da bi gospodine direktore, u to malo vrijeme, što se nalazite medju nama, dobili najbolje utiske i da bi i u našim malim prilikama dobili novi dokaz uspjeha Vašeg požrtvovnog rada.

Dužni smo Vam, gospodine direktore, najveću zahvalnost. Čvrsto se nadamo i vjerujemo, da će i u našoj domovini Vaše idealno djelo i nastojanje svetkovati još mnogo i mnogo svjetlih i veselih dana uspjeha i pobjede«.

G. Albert Thomas odgovorio je na to u francuskom govoru:

Vesele me lijepi uspjesi socijalnog osiguranja u vašoj mladoj državi. Postignuti uspjesi neka budu potstrek za daljnje stvaranje napose za izgradnju osiguranja. Socijalno osiguranje jeste jedno od najvažnijih etičkih zahtjeva čovječanstva, jer ono nastoji da daje pomoć bolesnim, unesrećenim i starim. Taj etički momenat je omogućio, da se osiguranje proširilo u sve dijelove svijeta, i da je dobilo oblik obligatornosti. Jugoslavensko osiguranje je dobro, ono je primilo najmodernije principe. Ima sve preduslove za uspješan razvoj. Vi činovnici vršite lijepe dužnosti i rado ste ponosni na uspjehe svog rada. Neka Vas potstiče k radu pogled na socijalno slabe slojeve naroda. Osiguranje utvrdjuje državnu snagu.

Na koncu svojih misli g. Thomas obećaje svoju pomoć, da se što više ublaže teškoće, koje u današnjim prilikama pritištu siromašne slojeve napose pak radništvo. Sadržaj govora g. Thomasa razložio je generalni tajnik centralnog sekretarijata radničkih komora g. Dr. Živko Topalović.

G. Thomas razgledao je na to u prisuću Komesara, ravnatelja i šefa-liječnika ureda sve uredske uredjaje, te je pohvalio uzoran red i čistoću. Naročito se laskavo izrazio o ambulatorijima i o drugim zdravstvenim uredjajima. Zanimale su ga vrlo uredske prostorije, u kojima ga je pozdravilo uredsko činovništvo. Po svršenom pregledu palače Okružnog ureda uputio se g. Thomas pješke sa pratnjom u Radničku komoru, da vidi vanjski izgled Komorine palače i nutarnje uredjenje. Najprije je razgledao prosvjetni ot-

Digitized by Google

sjek i javnu kuhinju, a na to su ga pozdravili u dvorani komore pretsjednik komore g. Melhior Čobal i tajnik komore g. Uratnik. U dvorani Radničke komore bili su sakupljeni zastupnici strukovnih organizacija, zastupnici Radničke komore, cjelokupni upravni odbor, zastupnici štampe i mnogobrojno ostalo općinstvo. Pretsjednik Radničke komore g. Čobal pozdravio je g. Thomasa slijedećim govorom:

»Gospodine direktore!

I ako dolazite u naš grad po prvi puta, to nam ipak dolazite kao stari znanac i prijatelj.

Međunarodni ured rada, čiji rad stalno pratimo, postao je pod Vašim vodstvom veliki moralni autoritet, oko kojega se kreću s nadom radnici i namještenici cijeloga svijeta.

U stalnom nastojanju da uplivišete u svim državama na poboljšanje radnih odnošaja i da ih podignete na jedinstveni međunarodni nivo, proputovali ste već skoro čitavi svijet. Na tim putovanjima sabrali ste svuda informacije i lične utiske, te stvarali političke veze, koje su Vam potrebne za vršenje Vaše odgovorne zadaće.

U više mahova doveo Vas je kod toga put i u našu državu. Kod toga ste nam posvećivali tako veliku pažnju, da smo Vam za to dužni naročitu zahvalu.

Vrijedno je spomenuti, da ta Vaša pažnja datira već iz vremena, kada su se osnivali u herojskim naporima temelji ove države; sa istom naklonošću, kao u prvim počecima, zanimate se za našu državu i u godinama mirnijeg razvoja, kod čega, što je sasvim naravno, stoje u prvim redovima Vašega zanimanja socijalno-politička pitanja.

Nije slučaj, da pratite naš razvoj na tom polju baš u posljednjim godinama sa podvostručenom pažnjom.

Vi znate da preživljujemo u našoj državi godine izvanredne zakonodavne aktivnosti. U naš zakonodavni program su postavljeni i mnogi zakoni, koji se tiču važnih radničkih interesa.

Vi znate, da su se pojavila pred nekoliko godina u našoj javnosti vrlo moćna i uplivna nastojanja, koja su išla za tim, da se oslabi naše socijalno-političko zakonodavstvo. Tada smo se bojali za sve. U toj situaciji došli ste u našu sredinu. I mi u Ljubljani slušali smo tada preko radia Vaš lijepi govor, koga ste držali pred zastupnicima našeg radništva u Beogradu.

Komesar ljubljanskog okružnog ureda za osiguranje radnika g. dr. Miha Krek pozdravlja g. Alberta Thomasa u vestibulu uredske zgrade

Bili ste u stanju da nam već tada kažete, da prema Vašim utiscima nije naše socijalno-političko zakonodavstvo u opasnosti.

Međutim dobivaju naše socijalno-političke reforme konkretniji oblik. U kratko vrijeme predložit će se zakonodavnim instancijama osnove zakona o osiguranju radnika, obrtnog zakona i rudarskog zakona.

Te osnove ne udovoljavaju ni mnogim, vrlo opravdanim zahtjevima radnika i namještenika. I već se pojavljuju zahtjevi, da bi se oslabilo i to, što daju te osnove radništvu. Ti se zahtjevi opravdavaju svjetskom ekonomskom krizom, koja sa svojim posljedicama dolazi i k nama i od koje trpimo najteže baš mi radnici.

Sa velikim zadovoljstvom smo uzeli uslijed toga na znanje s kakovom intenzivnošću proučava Međunarodni ured rada pitanja, koja su u vezi sa svjetskom gospodarskom krizom, i

Digitized by Google

kako uvjerljivo iz tih studija slijedi, da najdublji razlog sadašnje krize leži baš u tome, što visoko razvijena tehnika producira više, nego li ikada, dok stalno opada konzumna snaga mase.

Tvrdo smo uvjereni, da oni, koji žele još dalje oslabiti životni nivo širokih slojeva radničkog pučanstva, pozivajući se na gospodarsku krizu, ne rade ispravno.

U svemu tome vide radničke organizacije, koje Vas danas pozdravljaju po svojim vodećim pretstavnicima, garanciju, da će biti s uspjehom okrunjeni njihovi napori za pravednim uredjenjem društva i svijeta, — ideali, koji su isto tako i Vaši ideali i svrha visoke institucije, koju vodite.

Sa tim željama žele Vam radnički pretstavnici ove pokrajine srdačnu dobrodošlicu i prijatan boravak u našoj zemlji!«

Tajnik Radničke komore g. Uratnik podvukao je glavne težnje radništva u slijedećem govoru:

»Gospodine direktore!

Vi ste stavili na nas pitanje, koja socijalno-politička pitanja smatra naše radništvo trenutačno za najaktuelnija.

Odgovorit ću na to pitanje ukratko i podvući tri stvari.

1. Staranje u slučaju neuposlenosti.

Mislimo, da je kod nas trenutačno jedna od najvažnijih stvari ta, da se poboljša naše staranje za nezaposlene. Istina je doduše, da smo mi pretežno agrarna država i da nemamo uslijed toga toliko nezaposlenih, koliko imaju industrijske države zapadne Evrope. Ali su ipak i kod nas stalno na dnevnom redu u posljednje vrijeme redukcije poduzeća i otpuštanje radnika. Krivnjom nedovoljnih mjera protiv tog teškog zla, jeste kod nas sudbina onih, koji izgube rad i zaslužbu, vanredno teška.

2. Sloboda koalicije u državnim poduzećima.

Drugo važno pitanje, kome posvećujemo u zadnje vrijeme veliku pažnju, jeste opasnost, koja prijeti slobodi koalicije radnika i namještenika u državnim poduzećima. Postoje tendencije, da bi se na to radništvo aplicirale odredbe činovničkog zakona, koje imaju u pogledu dozvole udruživanja u obranu vlastitih interesa, kako je to konačno za pravo državno činovništvo i razumljivo, vrlo stroge propise.

Niti nama ne treba razlagati, kako bi bilo naopako, ako bi se protegli takvi propisi i na radnike i na namještenike u državnim poduzećima, koji su spram države u istom odnosu, kao i spram svakog drugog poslodavca. Odvajati to radništvo od cjeline radničkog pokreta, značilo bi za sav naš radnički pokret veliku štetu.

3. Radno vrijeme u rudnicima.

Naše rudare veoma zanima problem radnog vremena.

Naše bi radništvo želilo, da bi se unijele u novi rudarski zakon odredbe o radnom vremenu u rudnicima, koje su upravo predmetom rasprava na medjunarodnim konferencijama rada.

Ta pitanja smatra naše radništvo pokraj onih, koje je označio u svojem govoru već g. pretsjednik Komore, i o kojima smo već govorili prilikom Vašega posjeta u Beogradu, kao naročito aktuelna«.

Gosp. Thomas dao je takodjer na Uratnikov govor objašnjenja i uvjerio govornika, da će nastojati oko toga, da se udovolji radničkim željama.

Pretsjednik g. Čobal zahvalio se na to pretstavnicima na posjetu, a direktoru g. Thomasu i njegovoj pratnji zaželio je sretno i uspješno putovanje i kroz druge pokrajine naše države, da se podigne stanje radništva na onaj stepen, koji je u Engleskoj i u drugim zapadnim državama.

U kratko vrijeme svoga boravka u Ljubljani g. Thomas nije propustio prilike a da ne pogleda neke od najvažnijih radničkih zadružnih organizacija. U razgovorima je pocrtavao zadovoljavajući fakat, da zadružni pokret napreduje medju radništvom. Zadruge su moćno sretstvo za gospodarsko ojačanje radništva. Medjunarodni ured rada podupirat će zadružni pokret moralno u svakom pravcu. Iz Ljubljane otputovao je g. Albert Thomas na večer u Zagreb.

U ZAGREBU

Ljubljanskim večernjim vlakom stigao je g. Albert Thomas sa gospodjom i pratnjom u 23.20 h u Zagreb na državni kolodvor. G. Thomasa dočekali su na kolodvoru uz pretstavnike državnih vlasti, poslodavaca i radnika i pretstavnici Središnjeg ureda gg. Komesar prof. Ante Odić, generalni direktor Milan Glaser, zamjenik generalnog direktora Dušan Glumac, direktor općeg odjeljenja Jakov Lastrić i urednik »Radničke Zaštite« Branimir Haberle. Pošto su se prisutni pozdravili sa g. Thomasom, bio je otpraćen u prostorije hotela »Esplanade«, gdje je otsjeo.

Slijedećeg dana t. j. u nedelju dne 26. aprila održana je u pola 12 u zagrebačkoj trgovačkoj i obrtničkoj komori konferencija, kojoj je bila svrha, da se raspravi stanovište poslodavačkih organizacija obzirom na osnovu projekta Zakona o socijalnom osiguranju, kojega je izradilo Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja.

Konferencija je održana u velikoj vijećnici komore pred brojnim pretstavni-

Digitized by Google

cima privrede i pretstavnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Odličnoga gosta pozdravio je na francuskom jeziku pretsjednik Komore g. Dr. Milan Vrbanić istaknuvši svoje zadovoljstvo i radost, što se je g. Thomas odazvao pozivu da posjeti zagrebačku trgovačku i obrtničku komoru, kako bi se na licu mjesta upoznao sa zahtjevima poslodavaca obzirom na socijalne i ekonomske prilike u našoj državi. Iza toga pročitao je tajnik trgovačke obrtničke komore Dr. Milivoj Festetić slijedeći referat o stanju socijalnog zakonodavstva u Kraljevini Jugoslaviji:

G. Albert Thomas na odlasku iz okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani

U v o d.

Godine 1921 i 1922 donešena su tri najvažnija socijalna Zakona naše države, i to:

1. Zakon o zaštiti radnika od 28. februara 1922 god.
2. Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922 i
3. Zakon o inspekciji rada od 31. decembra 1921.

Tim su zakonima osjetljivo tangirani u prvom redu materijalni interesi naše privrede, pak je stoga razumljivo, da su sve privredne organizacije kao i komore odmah od onog dana, kada su ti zakoni stupili na snagu i kad su počeli bacati svoj refleks na privredu, ustale protiv njih tražeći, da se provede revizija tih zakona, jer da privreda nije u stanju snositi tako velike materijalne žrtve, kakve njoj oni namiću.

Svi ovi zakoni donešeni su kratko vrijeme nakon sklopljenih mirovnih ugovora, te pretstavljaju u neku ruku reakciju protiv autokratskih vlada, koje su postojale za vrijeme rata u ratujućim državama. Ti su zakoni donešeni pod uticajem XIII. djela Versaiskog ugovora o miru, te pretstavljaju veliku koncesiju radničkoj klasi, koja je uslijed rata i poratnih prilika znatno stradala. Što više, oni favorizirajući odviše radničku klasu, nanašaju osjetljivu štetu našoj nacionalnoj privredi nedajući joj mogućnosti, da se slobodno i nesmetano razvija, jer ne samo da oni zahtjevaju znatne i katkada upravo nepodnosive materijalne žrtve sa strane privrednih poduzeća, već ustanovljuju i neku kontrolu radnika nad poslodavcima, kao što je to slučaj sa radničkim povjerenicima, koje je uveo u život Zakon o zaštiti radnika.

Još jedna stvar, koja je vrlo važna, a koju treba kod socijalnog zakonodavstva u našoj državi uočiti, a ta je, da se naša privreda ili tačnije naša industrija, naš produktivni obrt i naša trgovina nalaze tek u prvoj fazi svoga razvitka, te da se prije rata kod nas o jednoj industriji u smislu zapadno-evropejskih država, uopće nije moglo govoriti, pa prema tomu sve da se postojeći socijalni zakoni i prislanjaju na slične zakone u inostranstvu i sve da smo obavezani medjunarodnim ugovorima i konvencijama na donošenje tih zakona, to ipak oni u današnjoj svojoj formi našim privrednim prilikama ne odgovaraju, te koče razvitak naše mlade nacionalne privrede.

Vrlo je važna okolnost, koju treba držati na umu kod našeg socijalnog zakonodavstva ta, što naša privreda osobito industrija i veletrgovina ne rade vlastitim kapitalom, već su prisiljene da rade sa skupim bankovnim kapitalom, pa uslijed toga one ne mogu bez uštrba svojih materijalnih interesa snašati ogromne poreze, a k tomu još vanredno visoke prinose, koje im namiće Zakon o osiguranju radnika, kako to mnogo lakše podnašaju stara industrijska poduzeća u kulturno i privredno visoko stojećim zapadno-evropejskim država-

Digitized by Google

ma, koje su slične zakone donijele istom onda, kada je njihova privreda imala svoj vlastiti pogonski kapital i svoja stalna tržišta.

Prema tome je jasno, da naša privreda ne podnaša onako moderne socijalne zakone kao što na primjer industrijsko visoko razvijena Francuska, Belgija, Njemačka i t. d., pa se zakoni tih država ne mogu nikako primjenjivati na naše privredne prilike. Iz tih razloga tražile su sve privredne organizacije kako smo već uvodno rekli, reviziju tih triju zakona. Od ovih triju socijalnih zakona najosjetljivije tangira materijalno stanje naše privrede Zakon o osiguranju radnika protiv kojega predleži i najveći dio pritužbi i koji je izazvao svojom primjenom najveće nezadovolistvo u redovima privrednika. Stoga ćemo u našem referatu baviti se u prvom redu tim zakonom, te prikazati prigovore privrede protiv njega, a osim toga u kratkim crtama osvjetliti novi zakonski projekat Zakona o socijalnom osiguranju, kao i stanovište privrednih komora spram toga nacrta.

A) Zakon o osiguranju radnika od g. 1922.

Radničko osiguranje je u teoriji neka vrst prisilne štednje putem uplaćivanja prinosa sa strane radnika i poslodavaca, a u korist radnika za vrijeme kad on postaje nesposoban za rad. Zadaća je dakle toga osiguranja da prehranjuje radnike u ono vrijeme kad oni ne mogu da rabe svoju radnu snagu. Skoro sve države Evrope imadu prisilno osiguranje radnika za slučaj nesreće, bolesti, iznemoglosti, starosti i smrti, pa ćemo najprije navesti, koji su zakoni odnosno propisi u pogledu radničkog osiguranja postojali u zemljama, koje danas tvore našu Kraljevinu.

1. Hrvatska, Slavonija i Vojvodina. Na području ovih bivših pokrajina, koje su prije ujedinjenja potpadale u pogledu socijalnog zakonodavstva pod Kraljevinu Ugarsku, bilo je uvedeno obligatorno osiguranje radnika za slučaj bolesti i nezgode zajedničkim ugarsko-hrvatskim zakonskim člankom XIX iz godine 1907. Jedinim nosiocem obiju vrsti osiguranja bile su Zemaljske blagajne za potporu bolesnih radnika.

2. Srbija i Crna Gora. U staroj Srbiji, Makedoniji i Kraljevini Crnoj Gori nije bilo nikakvog osiguranja sve do godine 1910. Te je godine donesen za Kraljevinu Srbiju zakon o radnjama, kojim je uvedeno obvezatno osiguranje industrijskih, zanatskih i trgovačkih radnika, i to za slučaj bolesti i nezgode.

3. Slovenačka i Dalmacija. Ove su pokrajine pripadale prije rata austrijskoj poli monarhije, pa je bilo u njima uvedeno obavezno bolesničko osiguranje već god. 1888, i to zakonom od 30. marta 1888, koji je bio kasnije izmijenjen i noveliran zakonom od 4. aprila 1889, zatim zakonom od 11. februara 1913, te konačno zakonom od 20. novembra 1917. Djelokrug osiguranja za slučaj bolesti protegao se na sve industrijske, zanatske, trgovačke i rudarske radnje. Osiguranje protiv nezgoda bilo je provedeno zakonom od 28. decembra 1887, koji je bio poslije noveliran zakonima od 20. jula 1894, od 8. augusta 1908, od 29. aprila 1912 i od 11. februara 1913.

4. Bosna i Hercegovina. U ovim bivšim pokrajinama postojao je zakon samo za osiguranje u slučaju bolesti od 15. februara 1909, koji se je potpuno oslanjao u svojim temeljima na principe austrijskog zakona. Takvo je stanje radničkog osiguranja bilo u pojedinim krajevima naše države poslije ujedinjenja, pa je ono prvi puta unificirano uredbom o uredjenju osiguranja radnika za slučaj bolesti i nesreće od 27. juna 1921. Ta je uredba kasnije postala zakonom, jer je u propisanom roku u smislu člana 130 bivšeg Vidovdanskog ustava, bila predana zakonodavnom odboru na uzakonjenje. Jedina nadopuna spomenute uredbe bila je ta, što je Zakon o siguranju radnika još predvidio i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, premda ta grana osiguranja nije postojala prije rata u nijednom dijelu naše Kraljevine.

Spomenuti zakon od g. 1922 predvidja tri grane osiguranja, i to: a) za slučaj bolesti, b) za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i c) za slučaj nesreće. Provedenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti odgodjeno je samim zakonom do 1. jula 1925. Na zajednički istup svih privrednih komora u našoj državi odgodilo je Ministarstvo socijalne politike tu granu osiguranja, koja još danas nije na snazi, i to s obzirom na nemogućnost natovarivanja novih tereta privrednim poduzećima.

Prigovore poslodavaca protiv zakona o osiguranju radnika možemo svrstati već prema njihovoj naravi i srodnosti u slijedeće grupe: U prvom redu su prigovori poslodavaca u pogledu djelovanja Zakona o osiguranju radnika materijalne prirode. U tu grupu prigovora možemo uvrstiti tužbe radi prinosa sa strane poslodavaca za osiguranje namještenika u slučaju bolesti i u slučaju nesreće, zatim sve kazne koiima se opterećuju i kazne poslodavci radi najmanjeg prekršaja toga zakona. U drugu grupu spadali bi prigovori formalne naravi. Ovamo trebamo svrstati sve prigovore glede previše birokratskog i neelastičnog uredovanja Središnjeg i Okružnog ureda kao i prigovore u pogledu odviše kompliciranih propisa o prijavama i odjavama osiguranih članova. U treću grupu, koju bi mogli nazvati prigovori konstruktivne prirode, možemo svrstati žalbe poslodavaca u pogledu unutrašnjeg uredjenja i sastava samoupravnih organa radničkog osiguranja u kojima su poslodavci doduše zastupani po principu pariteta, ali u praksi bivaju nadglasani i majorizirani od strane radnika.

Od strane privrednih komora je prigodom revizije zakona o osiguranju radnika prigovoreno tomu zakonu u slijedećim njegovim odredbama, i to:

1. Radi previsokih upravnih troškova osiguranja radnika. Troškovi administracije Središnjeg i okružnih ureda i ako prema službenoj statistici iznose tek poprečno 16.4% sveukupnih prihoda, ipak se moraju smatrati previsokim, ako se oni prispodobe s upravnim troškovima radničkog osiguranja u drugim državama. U prvom redu krivnju zato nosi sama država, i to iz dvaju razloga:

A) Premda se ovdje radi o jednoj instituciji od upravo eminentne važnosti za dobrobit i zdravlje gradjana, to država toj instituciji tako rekući ništa ne doprinaša. Uzevši u obzir da se Središnji ured i njegovi mjesni organi brinu za kojih 600.000 redovitih članova, a barem trostruko toliko obiteljskih članova, bila bi

Digitized by Google

subvencija, koju predvidja zakon od Din. jedan milijun godišnje upravo minimalna. Nu i tu subvenciju premda je u samom zakonu fiksirana, snizila je država na 50.000 Din. godišnje. Za sniženje upravnih troškova na normalnu visinu potrebno bi bilo znatno povišenje državne subvencije. U tom pogledu su prigovori privrednika opravdani, jer ako oni, koji uostalom faktično snašaju sve terete radničkog osiguranja, plaćaju upravo ogromne svote za tu instituciju, to oni mogu zahtjevati s pravom od Ministarstva socijalne politike, da ono uvrsti činjenica, da su režijski troškovi u svim institucijama osiguranja razmjerno to manji, što je veći krug onih, za koje se ta institucija brine. Izuzimajući primjerice željezničke namještenike iz članstva Središnjeg ureda država je razmjerno tim povisila upravne troškove ovoga prouzročivši još daljnje suvišne izdatke posebne blagajne, koja se brine za zdravlje tih namještenika.

Zahtjev privrednih komora išao je dakle za tim, da se proširenjem kruga osiguranika snize upravni troškovi.

G. Albert Thomas na ulazu u zgradu ljubljanske Radničke komore

u svoj godišnji budžet takodjer primjerenu subvenciju.

B) Drugi razlog prevelikoj visini upravnih troškova leži u tome, što država, koja je imperativnom zakonskom odredbom primorala privrednike da svoje namještenike osiguraju kod te institucije sa svoje strane je učinila sve, da svoje namještenike oslobodi od tog osiguranja, a osim toga izuzela je ispod važnosti ovoga zakona i mnoge nedržavne namještenike, koji po intenciji zakonodavca bezuvjetno spadaju pod udar zakona o osiguranju radnika ili u klientelu Središnjeg ureda. Poznata je pak

2. Pojednostavljenje formalnosti prijava i odjava. Drugi je zahtjev privrednih komora bio, da se kod prijava i odjava uproste formalnosti, budući da one danas znače veliki gubitak vremena za poslodavce. U vezi s time, tražile su komore, da se ublaže kazne radi zakašnjenja prijava, jer su prestroge za poslodavce.

3. Kategorizacija stanovitih radničkih klasa. U svrhu pojeftinjenja i pojednostavljenja formalnosti traženo je prigodom revizije, da se provede kategorizacija stanovitih radničkih klasa, i to u prvom redu na-

Digitized by Google

učnika, a u drugom redu namještenika i radnica u kućanstvu. Za ovu kategorizaciju ima temelja i u sada postojećem zakonu.

4. Maksimiranje prinosa za slučaj bolesti. Sadašnji zakon predvidja prinos za slučaj bolesti od 6 do 7% obezbedjene nadnice. Uz razumno gospodarstvo i uz prištednje na administrativnim troškovima mogao bi se taj prinos fiksirati maksimalno sa 6% obezbedjene nadnice, a to u toliko prije, što je tek jedan okružni ured imao maksimalni prinos od 7%.

5. Osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Kategorički zahtjev svih privrednih komora i privrednih organizacija u našoj državi bio je, da se ta grana osiguranja ne bi smjela provesti u život prije 1. januara 1940 godine. Razlog tome jest privredna depresija, koja je zahvatila sve privredne grane i koja ne dozvoljava nikakvo daljnje opterećenje privrednih poduzeća, odnosno poslodavaca. Alternativno tražile su komore, u slučaju da Ministarstvo ipak želi provesti tu granu osiguranja, da prinosi u cjelosti imaju teretiti osigurane radnike odnosno namještenike u koliko država za to ne daje svoj pridonos.

6. Sistem kapitalnog pokrića i sistem razreza godišnjih troškova (Umlagedeckung). U pogledu potpora i renta u nesretnim slučajevima prihvatio je naš zakon u cjelosti sistem t. zv. kapitalnog pokrića, koji je svakako za današnju generaciju odviše skup, pa je stoga traženo, da se mjesto toga radije prihvati sistem razreza godišnjih troškova, prema kojemu se izdaci jedne godine za potpore i upravne troškove ubiru u idućoj godini i raspodjele na prinosnike, a ne da se po računu vjerojatnosti kapitalizuje ukupna vrijednost svih izdataka, što silno poskupljuje osiguranje.

7. Suženje prava na potpore. Radi što veće štednje predloženo je prigodom revizije, da se razne potpore, zatim hranarine kao i potpore za porodilje snize, odnosno da se vežu uz dulje karenčne rokove, jer u tom pogledu postojeći zakon ide dalje, nego li na primjer austrijski ili njemački zakon o osiguranju radnika, pa je to samo pravedni zahtjev, da se odredbe o potporama i o karenčnim rokovima saobraze odredbama inostranih zakona.

8. Sniženje prinosa za bolesti kod mornara. Traženo je, da se prinosi brodovlasnika za mornare snize bar za vrijeme dok su na brodu i dok njihovo liječenje pada na teret poslodavca, jer nije pravedno, da brodovlasnici plate 6%-ne prinose, a terete ih obaveze liječenja i opskrbe oboljelih mornara.

9. Troškovi za venerične bolesti, trahom, umobol i tuberkulozu. Troškovi liječenja tih bolesti treba da terete budžet Ministarstva narodnog zdravlja, a ne smiju da padaju na teret socijalnog osiguranja. Ovaj zahtjev je pravedan, jer troškovi liječenja tih bolesti po svojoj prirodi ne spadaju na socijalno osiguranje.

10. Otpravnina kod udovičkih renta. Isto tako je traženo da se briše zakonska odredba prema kojoj imade udovica u slučaju ponovne udaje pravo na otpravninu, ako je uživala udovičku rentu, jer takvu odredbu ne poznaje niti zakon o državnim činovnicima.

11. Sniženje renta za slučaj nesposobnosti. Traženo je, da se isplati samo onom oštećeniku renta, kod koieg je ustanovljena barem 30%-na nesposobnost za rad. Nije ozbiljna odredba zakona da svaki imade pravo na rentu, ako mu je radna sposobnost umanjena za 10%.

12. Reorganizacija principa paritetnog zastupstva. Taj je princip konzekventno proveden kod svih samostalnih organa radničkog osiguranja. Na oko je pravedan, ali u praksi bivaju poslodavci redovito nadglasani od radnika. Predloženo je stoga, da kod glasanja u svim samoupravnim organima radničkog osiguranja može glasovati samo jednaki broj delegata iz obih grupa, a ako je više delegata, to ima žrijebom otpasti suvišni broj.

13. Poduzetničke blagajne. I ovo je jedan od zahtjeva privrednih komora, jer mnoge industrije radi udaljenosti od Okružnih ureda ne mogu izrabiti socijalno osiguranje za svoje radnike.

14. Ublaženje kaznenih odredaba. Zakon ima odviše stroge odredbe za poslodavce, pa je stoga traženo, da se novčane globe snize i da se odredi, da se za prvi puta primjene najmanje kazne, a istom u slučaju priupadnosti oštrije.

15. Ispravak nepravednosti uslijed tablice opasnosti. Treba rektificirati uvrštenje nekih vrsti poduzeća u visoke razrede opasnosti, ako nije bilo dovoljno nesretnih slučajeva, koji bi opravdali takvo uvrštenje.

To bi bili u glavnim crtama zahtjevi privrednih komora, koje su one stavile Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja prigodom poziva, da iznesu svoje želje u pogledu revizije Zakona o osiguranju radnika.

B. Zakon o zaštiti radnika

Glavni zahtjevi privrednih komora u pogledu revizije zakona kulminirali su u ovim točkada:

1. Premda taj zakon u svom §-u 1. izričito odredjuje da se njegove ustanove ne protežu na ona poduzeća, u kojima rade samo vlasnici i članovi njihove porodice, to se ipak u praksi i prema tumačenju nadležnih vlasti tretiraju ta poduzeća jednako, kao ona u kojima rade pomoćne sile. Zahtjev privrednih komora išao je dakle za tim, da se ta anomalija ukloni i da se izuzmu ispod zakonske odredbe de facto poduzeća u kojima rade samo vlasnici i članovi njihove porodice.

2. Normalno radno vrijeme fiksirano sa 8 sati dnevno, jest za naše privredne prilike prekratko, pa je traženo, da se to radno vrijeme produži na 10 sati dnevno, ukazujući pri tom na primjer boljševističke Rusije.

3. Plaćanje prekovremenog rada sa 50% više od redovitog, znači preveliki teret za poslodavca. Privredne su komore tražile, da se taj prekovremeni rad plaća sa 25% više od redovitoga, što je posvema dostatno.

4. Socijalno zakonodavstvo naprtilo je privrednicima vodjenje velikoga broja evidencija, spiskova i sl., što je za nova poduzeća skopčano sa znatnim izdacima, jer moraju držati za to posebne sile. Traženo je stoga, da

Digitized by Google

G. Albert Thomas drži govor u dvorani ljubljanske Radničke komore

Digitized by Google

še ograniči vodjenje ovih evidencija po poduzećima samo na ona, koja su neophodno nužna.

5. Što se tiče obaveze u industrijskim poduzećima o podignuću dječjih skloništa, to je traženo, da se ta dužnost nameće obligatorno samo zaista velikim industrijskim poduzećima, koja uposluju više od 500 radnika, a od kojih su bar 100 sa malom djecom, dok da se ostalim poduzećima koja uposluju izmedju 100 do 500 radnika samo preporučuje podizanje skloništa.

6. Ubiranje prireza za radničke komore po poslodavcima jest nepravedna odredba, jer je Radnička komora staleška radnička ustanova. Stoga je pravedan zahtjev poslodavaca, da prirez za radničke komore imadu njezini organi ubirati neposredno od radnika.

7. Uz inspektora rada i uz radničke komore nije potrebno, da se u svakoj i najmanjoj radnji biraju još i radnički povjerenici, jer su interesi radnika napred spomenutim ustanovama dovoljno zaštićeni. Traženo je stoga ili da se uopće ukine ustanova radničkih povjerenika ili da se njihov izbor ograniči samo na velika poduzeća.

8. Ustanove o kaznama zakona o zaštiti radnika odviše su drakonske, jer ustanovljuju u slučaju ponovnog prekršaja za vlasnika osim novčane kazne još i osobni zatvor. Traženo je stoga sniženje kazne i ukidanje zatvora.

Ovdje su iznešena glavna gravamina privrednih komora prema zakonu o zaštiti radnika prigodom njegove revizije.

C. Zakon o inspekciji rada.

Taj zakon dozvoljava organima inspekcije rada pristup u radnje i poduzeća kao i uvid u sveukupno poslovanje. Time se mogu povrijediti poslovne tajne poslodavaca, koji nemaju garanciju da će organi inspekcije rada čuvati te tajne, pak je stoga predloženo, da može šef inspekcije rada preduzeti takvo uredovanje samo u prisutnosti šefa poduzeća.

Ovo je bio glavni zahtjev privrednika prilikom odredjene revizije zakona o inspekciji rada.

Koncem prošle godine dovršila je naročita komisija stručnjaka bez sudjelovanja delegata privrednih komora projekt Zakona o socijalnom osiguranju, koji bi trebao zamijeniti Zakon o osiguranju radnika od g. 1922. Dakle donešen je novi zakon umjesto novelizacije odnosno izmjene postojećega.

U pogledu zakona o zaštiti radnika kao i Zakona o inspekciji rada još nije Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja obavijestilo privredne komore u kojem stadiju se nalazi to pitanje. Stoga nam nije poznato, da li će ti zakoni biti izmijenjeni i novelizirani, ili će biti donešeni takodjer novi zakoni.

D. Novi projekt zakona o socijalnom osiguranju.

Kako se može razabrati iz primjedaba, koje smo iznijeli kada smo govorili o potrebi revizije Zakona o osiguranju radnika imala su većina dosadašnjih traženja privrednih krugova težnju, da se prvo smanje tereti radničkog osiguranja sniženjem prinosa, a drugo da se eliminišu birokratske formalnosti, što konačno znači također smanjivanje izdataka. Postojeći zakon o socijalnom osiguranju bazira u glavnom na sistemu, koji je najprije zaveden u Njemačkoj, pa zatim u Austriji i Madžarskoj. Taj sistem svojom komplikovanošću nije nikada zadovoljavao, pa ni sada ne zadovoljava zainteresovane stranke. Poslodavci se žale na velike terete toga sistema, a osigurani članovi na neznatne ili male potpore i na mnoge formalnosti, koje se traže kada član želi da dodje do tih potpora. U glavnome dakle ni jedna od zainteresovanih stranaka nije bila zadovoljna. Stanovište poslodavaca bilo je uvijek to, da se sa što manje prinosa, dakle opterećenja, privrede, zainteresovanim članovima dadu što izdašnije potpore. Poslodavci već davno tvrde, da ogromni tereti, koje traži socijalno osiguranje nisu u razmjeru s koristima, koje imadu osigurani članovi.

Ovo je bila polazna tačka, kada su privredne komore prije više od godinu dana konkretizirale svoje zahtjeve u pogledu revizije zakona o osiguranju radnika. Ovim zahtjevima tražilo se je u prvom redu, kako smo već prije rekli, smanjivanje prinosa, jer se je naglasilo, da je današnje opterećenje previsoko i da nacionalna privreda u današnjoj fazi svoga razvitka ne podnaša takove terete. Shodno tome stavljeni su predlozi kako da se dodje do smanjivanja prinosa. Traženo je prije svega brisanje raznih potpora, koje nisu ničim osnovane. Kod izvjesnog broja potpora, traženo je, da se one vežu na karenčne rokove, da se ne bi zlonamjerno iskoristile na štetu samog osiguranja. Zatim je traženo, da se kod osiranja za nesretne slučajeve predje na sistem razreza. I ovaj je predlog imao također kao svrhu smanjivanje tereta. Pošto zakon zahtjeva bezbroj formalnosti oko sprovodjenja osiguranja traženo je, da se ujednostave te formalnosti, da bi poslodavci bili riješeni raznih poslova, koji ih terete kod osiguranja namještenika. U osnovi ovo su bili zahtjevi privrednih krugova, a svi detalini zahtjevi išli su samo za tim, da potkrepe ove načelne zahtjeve.

Mi smo ukratko ovdje opetovali zahtjeve privrednih krugova, koje smo detaljnije iznijeli u odsjeku ovoga referata, koji govori o zakonu o osiguranju radnika, a smatramo to nužnim uvodom prije nego prikažemo i ocijenimo sa stanovišta privrede projekat novoga zakona o socijalnom osiguranju. Razmotrivši osnovu toga zakona pada nam odmah u oči, da su od prije spomenutih zahtjeva uvaženi samo nekoji, koji se odnose na smanjivanje izvjesnih vrsti potpora i vezivanje nekih potpora za karenčne rokove. Tome nasuprot vidimo jedno ogromno povišenje prinosa i tereta koje nikako nije u skladu sa smanjivanjem potpora. O uprošćenju administracije nema ni govora, bar ne u onomu što su privredni krugovi i komore očekivale. Ovakav projekat zakona iznenadio je svakoga, a najviše privredne krugove, koji su s pravom očekivali druge reforme. Prije svega valja da istaknemo, da je povišenje prinosa u suprotnosti sa programom rada Kr. vlade od 29. marta 1929. godine, koji je u pogledu socijalnog osiguranja utvrdio slijedeće osnovno načelo:

»Ustanove koje proizlaze iz zakona o zaštiti rada učinit će se jednostavnijim i upravni će se troškovi smanjiti tako da će se moći pristupiti osiguranju radnika za slučaj onesposobljenja i starosti kao i gradnji manjih bolnica ši-

Digitized by Google

rom države, gdje ima većih industrijskih preduzeća.«

Uzet ćemo u razmatranje prvo pitanje, koje je za privredu najvažnije, a to je povišenje prinosa. Prinos za osiguranje u bolesti bio je do sada 6% obezbedjene nadnice izuzevši jedan ured, koji ima iznos od 7%. Novi zakon predvidja prinos od 5 do 7%. Na prvi pogled značilo bi to eventualno smanjivanje prinosa, no pošto osnova zakona predvidja obligatorno obrazovanje rezerve što dosada nije bio slučaj, teško je vjerovati, da će uredi imati ušteda ili viška. Pored toga osnova proširuje zadatke osiguranja u velikoj mjeri time, što im stavlja u zadatak i predupredjenje od oboljenja. Kraj takvih odredaba jasno je, da uredi ne će imati suficita i da će prinos biti stalno 7%. Pored ovoga posve sigurnog povišenja prinosa povišena je i baza od koje se odmjeruje prinos. Osnova zakona donosi nove nadničke razrede i to tako, da se najviši nadnični razred predvidja do granice od Din 80.—, dok je do sada najviši nadnični razred bio odredjen sa Din 48.—. Dok je danas velikom broju članova prinos bio odredjen ne po faktičnoj zaradi, već prema nadničnim razredima po maksimalnoj zaradi od Din 48.— po novoj tabeli platit će od sada velik dio članova prinos prema faktičnoj zaradi. Ovo i opet znači povišenje prinosa i to ne tako malo. Namještenici, činovnici i kvalifikovani radnici imaju većim dijelom zaradu veću od Din 48.—, pa će kod svih ovih članova biti prinos odmjeren od mnogo veće zarade nego danas. Budući da Središnji ured nije do sada izdavao statistiku, to je teško govoriti o financijskom efektu, ali uzevši u obzir povišenje prinosa od 6 na 7% i dodavši tomu povišenje nadničnih razreda mislimo, da ne ćemo mnogo griješiti, ako povišenje prinosa u osiguranju za slučaj bolesti procjenimo sa okruglo 70 milijuna dinara, dakle prema dosadašnjem efektu od dinara 300 milijuna na svotu od 370 milijuna dinara.

Osnova zakona predvidja uvodjenje u život osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, premda su privredni krugovi molili, da se ova vrst osiguranja za sada ne oživotvori, s obzirom na tešku privrednu depresiju. Budući da prinos za ovu vrst osiguranja iznosi 3%- to će efekat ove vrsti osiguranja iznositi godišnje oko 170 milijuna dinara.

Za osiguranje u nesretnim slučajevima ne predvidja se povećanje prinosa, pa će prema

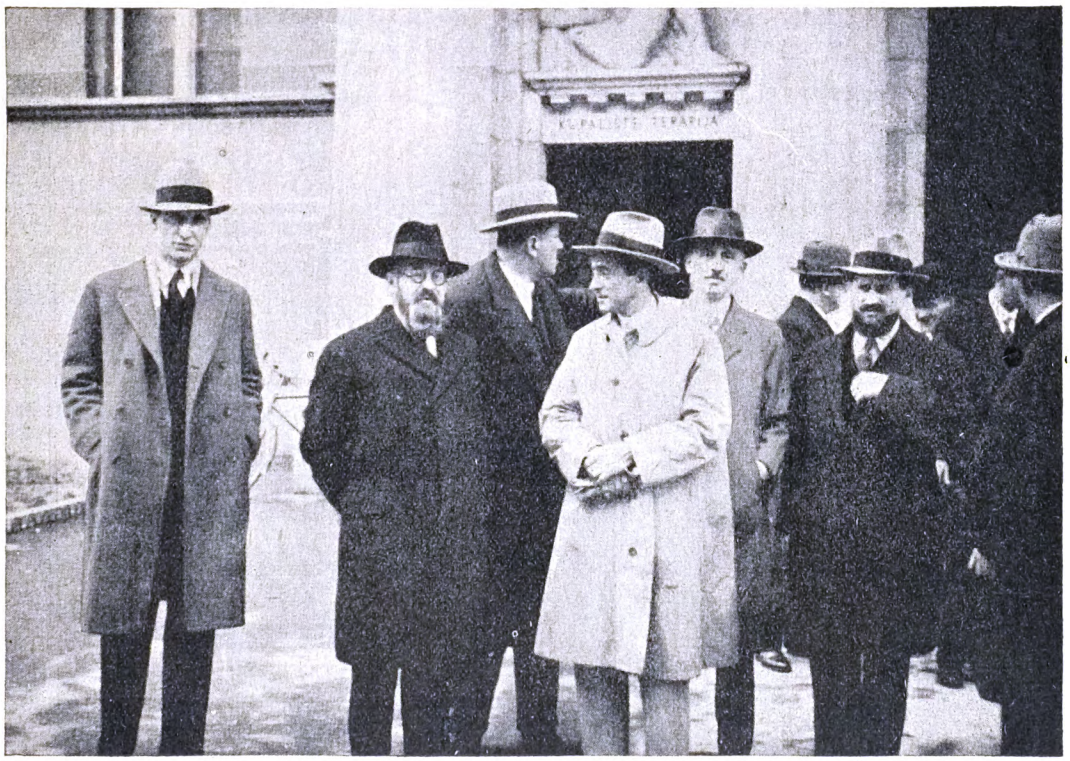

G. Albert Thomas posjećuje Središnji ured za osiguranje radnika

našem računu ukupno povećanje prinosa po novom zakonu iznositi preko 200 milijuna dinara godišnje. Teško je razumjeti zašto se ovako veliki tereti nameću nacionalnoj privredi, baš u času najteže krize i to u vrijeme, kad Kr. vlada pod pritiskom nevolje svaki čas daje olakšice u porezima i u drugim javnim dažbinama.

Prije godinu dana kada je pokretano pitanje o reformi ovoga zakona izjavljivali su pretstavnici Središnjeg ureda, da će se uvodjenjem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, smanjivati prinos za osiguranje u bolesti. To je trebalo da uslijedi tim prije, što su u toj grani osiguranja baš na predlog privrednih krugova mnoge potpore smanjene, a druge vezane na karenčni rok, što bi trebalo da ima za posljе-

Digitized by Google

dicu smanjivanje izdataka a time i prinosa. Da se prinos ipak ne bi smanjivao, predvidia osnova obligatorno sakupljanje rezerva, zatim od viškova stvaranje raznih drugih rezervi, pa tako o kakvim uštednjama ne može biti govora, pa će se prinos morati povisiti.

U pogledu uprošćenja formalnosti donosi osnova samo jednu olakšicu, a ta je, da poslodavac može prijavu izvršiti i pismom ili dopisnicom, ali je dužan i tim putem saopćiti sve podatke koji su odredjeni formularom. Ovakva odredba nema praktične vrijednosti. U pogledu osiguranja za nesretne slučajeve tražili su privredni krugovi, da se predje od sistema kapitalnog pokrića na sistem razreza troškova, jer je taj jeftiniji. I u tom pogledu nije osnova udovoljila željama privrednih krugova. Isto tako nije usvojen zahtjev u pogledu sniženja renta pa je ostala 100%-na renta kao i odredba, da se već sa 10% radne nesposobnosti može renta dobiti. Isto tako nepopustljivost očituje se u osnovi i kod osnivanja ekspozitura. Nepravedna je odredba, da poslodavac snosi polovinu troškova ekspozitura, da dade stan za ured i za osoblje i da namjesti liječnika. Pored toga razumije se, da treba platiti i redovni prinos. Konačno nije usvojen niti zahtjev privrednika za osnutak poduzetničkih blagajna.

Posmatrali se objektivno ovaj problem, tada mora biti svakomu jasno, da kraj ovakovoga stanja stvari nisu privredne komore mogle prihvatiti zakonsku osnovu, jer umjesto sniženja prinosa donaša ona novo veliko opterećenje privrede. Treba da se istakne i naročito potcrta još jedna velika manjkavost te zakonske ustanove. Osnovi naime nije priloženo niti obrazloženje, a niti potrebni statistički materijal, što bi bilo preko potrebno radi boljeg razumijevanja, kao i radi procjenjivanja financijskog efekta toga zakona.

Privredne su komore tražile od jednoga stručnjaka osiguranja, da im on na temelju nekog kratkog, naknadno danog obrazloženja izračuna efekt u novcu te zakonske osnove. Rečeni stručnjak dao je pismeno svoje očitovanje, da se financijski tereti osnove Zakona o socijalnom osiguranju ne mogu izračunati niti približno na temelju danoga materijala. Ne može se zahtjevati stoga od privrede, da daje svoj placet za jednu zakonsku osnovu, koja u prvom redu donaša novo teško opterećenje, a da se približno bar ne zna koliko će iznositi ovo opterećenje. Privredne su komore stoga tražile, da im se stavi na dispoziciju statistički materijal na temelju kojega bi se moglo bar približno izračunati opterećenje, a dotle da pridržaju slobodne ruke u pogledu te zakonske osnove.

U ovom smo referatu prikazali objektivno stanje socijalnog zakonodavstva u našoj državi kao i pravedne zahtjeve naše privrede, polazeći sa stanovišta audiatur et altera pars.

Završavajući ovaj referat, želimo još potcrtati da naša privreda ne zauzima nikakav neprijateljski stav protiv socijalnog osiguranja i da potpuno shvaća i razumije potrebu socijalnog osiguranja ekonomsko slabih slojeva, ali se s druge strane mora uvažiti da »ad impossibilia nemo tenetur« i da se ne mogu nametnuti nacionalnoj privredi onakvi tereti, koje ona nije kadra snositi bez uštrba svojih materijalnih interesa.

Nakon toga uzeo je riječ sam g. Thomas, da se najprije zahvali na dobrodošlici istaknuvši žive i srdačne veze izmedju Medjunarodnog ureda rada i Trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu. Priznaje da su se prilike stubokom promjenile: God. 1929 i 1930 bile su u znaku krize, a konjunkturi, kakva je bila god. 1924 nema ni traga. Ta i bajoslovni gospodarski razvitak Sjedinjenih država Amerike i legendarna američka »prosperity« doživjela je okrutni demanti. To je lekcija, koja sili čovjeka na čednost, a ujedno nagoni sve dobronamjerne ljude, da prodube dosadašnja istraživanja i da traže nove metode.

G. Thomas drži, da je kriza danas u neku ruku stabilizirana, a naročito ističe, da su se popravile prilike u nekim agrarnim državama, kao što je Jugoslavija i Francuska. Ipak je teško biti prorok, da nam se ne dogodi kao g. Hooveru, koji je doduše pretsjednik Sjedinjenih država Amerike i možda najmoćniji privredni diktator svijeta, ali mu ipak nije uspjelo da ostvari ono, što je prorekao.

G. Thomas želi naročito podvući, da Medjunarodni ured rada vodi računa o različnim prilikama pojedinih zemalja i da bi zaista bilo ludo primjeniti isto socijalno zakonodavstvo na Veliku Britaniju i na Kinu, a izmedju ta dva ekstrema ima bezbrojnih nijansa. I versailleski ugovor predvidja te razlike, a to je i osnovni princip Medjunarodnog ureda rada. G. Thomas nadalje priznaje da statistika nije uvijek nepogrešivi vodič, ali ipak valja nastojati, da statističkim i drugim znanstvenim metodama steknemo neku realnu bazu, kako bi se na toj osnovi mogle uskladiti protuslovne težnje radnika i poslodavaca. G. Thomas finim humorom karakterizira psihologiju poslodavaca i veli da nema zemlje, gdje nebi čuo iste riječi, da su socijalni tereti privrede nepodnosivi. Prima u načelu izvode komorskih stručnjaka, ali će predati pomenuti referat stručnjacima Medjunarodnog ureda rada, koji će donjeti konačni sud. Nada se, da će uspjeti lojalnom saradnjom, da se riješe zamršeni problemi i svlada kriza, a da bude zadovoljena i socijalna pravda.

U nedjelju poslije podne posjetio je g. Albert Thomas lječilište Središnjeg ureda »Brestovac« na Sljemenu. Na ulazu u lječilište pozdravio ga je kratkom francuskom dobrodošlicom ravnajući liječnik lječilišta i direktor Središnjeg

Digitized by Google

ureda Dr. Željko Hahn. Na to je pretstavio g. Thomasu primarnog liječnika Dra. Kuzmu Tomašića, upravitelja Julija Deana i ostale zavodske liječnike. Uz pratnju Dra. Hahna, koji je bio ujedno odličnom gostu i tumačem, razgledao je g. Thomas cijelo liečilište i sve njegove ustanove. Ovo liečilište prošireno je i obnovljeno prošle godine, te može sada primiti 160 bolesnika. G. Thomas bio je osobito zadovoljan sa svim što je vidio, a naročito sa uredjajem, uzornom čistoćom i redom, te načinom liječenja u tom liečilištu. Divio se lijepom

G. Thomas razgledao je najprije prostorije Radničke komore, koje mu je pokazao pretsjednik Komore g. Vilim Haramina. Zatim je započela sama konferencija u velikoj dvorani komore, gdje je pozdravio g. Thomasa pretsjednik g. Haramina. U svom govoru rekao je, kako kod nas postoji osiguranje u slučajevima bolesti, nesreće, iznemoglosti i starosti. Ovo posljednje nije provedeno, ali se provedba obećaje novim nacrtom Zakona o socijalnom osiguranju i to na račun bolesničke grane osiguranja. Radništvo želi da to osiguranje bude prove-

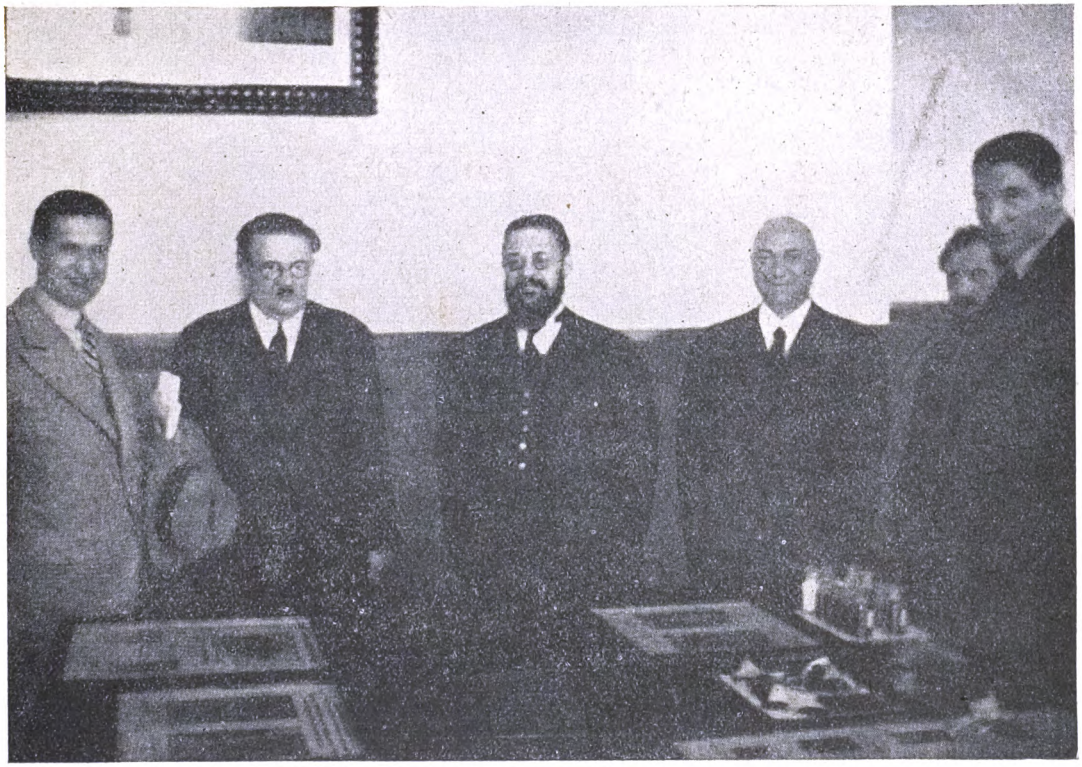

G. Albert Thomas razgledava izložbu Središnjeg ureda za osiguranje radnika

položaju i veličanstvenom vidiku na Zagreb i na dolinu Save.

G. Thomas, kao i njegova gospodja, pokazali su mnogo interesa za umjetničke drvorezbarije i za ostale ručne radove sanatorijskih bolesnika.

Nakon kratke zakuske vratio se g. Thomas sa pratnjom u Zagreb, gdje je na večer u 18 h. održao konferenciju sa pretstavnicima radničkih sindikata u dvorani Radničke komore, da tako čuje i mišljenje druge strane interesenata o socijalnom zakonodavstvu.

deno, ali ne na uštrb pomenutih grana osiguranja. Vjeruje, da će njegov dolazak znatno uticati na kompetentne faktore za pravilno rješenje toga pitanja. Moli g. Thomasa, da bi uložio sav svoj upliv, da bi želje radnika, koje su pravedne i opravdane bile oživotvorene, jer će to biti ne samo u korist radnika i namještenika, nego i cijele privrede, cijele naše nacionalne ekonomije, u korist našega naroda, kojega ljubimo, a što će ujedno biti od koristi i za opći napredak. Nakon toga iznio je sekretar komore g. Vladimir Pfeiffer referat o Inspekci-

Digitized by Google

jama rada, a pretstavnik organizacija slobodnih sindikata Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza Jugoslavije g. Stjepan Colner pročitao je na to g. Thomasu deklaraciju u kojoj je izmedju ostaloga iznešeno slijedeće:

Gospodine direktore!

Prilikom Vašeg boravka pred godinu dana radnička klasa naše zemlje imala je priliku, da Vama i cijelom svijetu kaže svoje mišljenje o našem socijalnom zakonodavstvu, o njegovoj primjeni i o zahtjevima poslodavaca za njegovo reformisanje, ili bolje rekući ukidanje. Pretstavnici radničkoga pokreta obilježili su tada radničko stanovište na velikom zajedničkom vijeću radničkih i namještenićkih sindikalnih organizacija, i to u glavnom u pogledu triju pitanja:

1. u pitanju zakonske zaštite;

2. u pitanju kontrole primjene zakonske zaštite, dakle inspekcije rada i

3. u pitanju radničkog osiguranja.

Danas je kod nas od centralnog značaja pitanje radničkog osiguranja. Tada — pred godinu dana — revizija našeg radničkog osiguranja postojala je tek kao zahtjev poslodavaca upućen Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. Danas je, medjutim, revizija osiguranja kod nas konkretno postavljena, postavljena nacrtom Ministarstva za reviziju sadašnjeg zakonskog stanja. Danas, već moramo konkretnije da obilježimo naše — radničko — stanovište u ovoj stvari, jer je ono dobilo i jedan sasma konkretan vid.

Zakon o osiguranju radnika, koji je sada na snazi, objavljen je godine 1922. Sa danom njegovog stupanja na snagu otpočela je opozicija poslodavaca i njihovih organizacija protiv njega. Oni su izjavljivali, da taj zakon suviše opterećuje privredu i stalno su ponavljali i isticali zahtjev, da on bude revidiran.

Radnici i namještenici odlučno su ustajali protiv revizije zakona i tražili njegovu strogu primjenu. Ali, kako su glasovi poslodavaca pretegli — Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja prije par mjeseci odredilo je jednu komisiju i u dužnost joj dalo, da izradi projekat novoga zakona. Komisija ga je izradila i pred nama je »Nacrt projekta zakona o socijalnom osiguranju« (kako je projekat nazvan). Nužno je da — prije nego udjemo u razmatranje situacije, nastale sa pristajanjem Ministarstva na reviziju sadašnjeg zakonskog stanja — u prvom redu opredijelimo svoj odnos prema sadašnjem »Zakonu o osiguranju radnika«, ili bolje rekući prema faktičnom stanju našeg zakonskog radničkog osiguranja.

Tu u prvom redu moramo da konstatujemo, kako nema sumnje, da mi sa rad. osiguranjem, kako je ono dosada kod nas provedeno, nismo zadovoljni. Nema sumnje, da osiguranje, kako je ono dosad kod nas primjenjeno, ima da se bori sa izvjesnim teškoćama. I nema zato sumnje, da je potrebno, da se poduzmu izvjesne mjere, koje će te teškoće ukloniti.

Koje su to teškoće i koje su to mjere, koje bi trebalo poduzeti za njihovo otklanjanje?

Osnovna teškoća osiguranja je ta, da nisu provedene sve one mjere osiguranja, koje je Zakon o osiguranju radnika predvidio. Dvije provedene grane socijalnog osiguranja — za bolest i poslovne nezgode — imaju još uvijek da snose velik dio tereta neprovedenih grana osiguranja: osiguranje za slučaj invalidstva, te osiguranje za slučaj besposlice. Finansijskim zakonom odredjena obustava provedbe osiguranja radnika u invalidstvu, starosti i smrti, još je uvijek na snazi; penzijono osiguranje priv. namještenika nije van Slovenije i Dalmacije prošireno ,a niti je popravljeno; u posebnom osiguranju željezničara i rudara ove vrsti osiguranja formalno su primjenjene, ali su one u provedbi postale prava karikatura osiguranja. U savezu sa ovim naročito se mora podvući, da ni osiguranje poljoprivrednih radnika nije provedeno i ako ga zakon predvidja.

U stvari obezbjedjenja radnika i namještenika za slučaj besposlice može se zabilježiti mali korak napred sa aktiviranjem institucije za posredovanje rada (javne berze rada), putem koje se dijele minimalne pomoći nezaposlenim radnicima i namještenicima. No obzirom na mala sretstva, sa kojima se tu raspolaže, ovo obezbjedjenje liči na kap vode na užarenom gvoždju.

Radi svega toga radničko osiguranje u današnjim danima privredne krize i besposlice još uvijek teško osjeća pritisak ogromnoga broja besposlenih, pa zato gladnih i oboljelih radnika i namještenika, te velike množine onih starih, pa zato i iznemoglih radnika i namještenika, koji nakon kratkog vremena uposlenja padnu na teret blagajna institucija osiguranja, koje moraju sa prinosima, koji trebaju da pokriju terete dviju grana osiguranja, da provode sve vrsti osiguranja.

A to nije moguće.

Pored ovih glavnih momenata nužno je da podvučemo još samo neke, koje nam se čine od važnosti.

Zaostalo tehničko ustrojstvo naših industrijskih i zanatskih poduzeća prouzrokuje velike terete osiguranju u nezgodama. Izvještaji inspekcija rada bilježe nesrazmjerno veliki procenat slučajeva nezgoda.

Loše higijenske prilike, pod kojima široki slojevi naše zemlje žive; rdjavo stanje općeg narodnog zdravlja; primitivna ishrana, loše stanbene prilike — imaju teške posljedice na osiguranje u bolesti. Iz izvještaja Središnjeg ureda za osiguranje radnika vidimo, da na 100 osiguranika otpada 38.8 slučajeva oboljenja; t. j. da na svaka 2.6 osiguranih otpada 1 slučaj oboljenja; da na svakih 1000 osiguranika otpada 6.5 smrtnih slučajeva (prije rata u Hrvatskoj i Slavoniji 5.4 slučajeva), a da 33.6 posto od svih umrlih radnika i namještenika umire od tuberkuloze. Razumije se, da takvo zdravstveno stanje radnika i namještenika iziskuje abnormalno visoke žrtve od strane osiguranja. Da kod toga predugačko radno vrijeme i niske zarade, te s time spojena iznurenost radnika i namještenika, igraju presudnu ulogu, ne treba naročito da se podvuče.

Iz ovih teškoća, koje mi smatramo osnovnima, proizlazi sada niz drugih.

Današnji zakon o osiguranju radnika; postavio je dobre principe za sprovodjenje u bo-

Digitized by Google

lesti i nesretnim slučajevima na radu. Ali u izvodjenju ovoga osiguranja pokazale su se neke manjkavosti, koje su teško pogadjale koliko osigurane članove i njihove porodice, toliko i samu ustanovu. Tu, na prvom mjestu, dolaze velike šupljine u zakonu, koje njegovim izvršiocima daju mogućnost, da dužnosti i prava osiguranih radnika i namještenika tumače kako hoće. Otuda odbijanje članova od liječenja, a naročito od hranarine, otuda razvlačenje rješenja o renti unesrećenih i reduciranih renti, otuda i mnoge druge poteškoće radnika i namještenika te njihovih porodica. Iza ovoga dolaze nepotpunosti zakona o obavezama poslodavaca za plaćanje prinosa i davanju prijava o zaposlenju i potvrdama o oboljelima te o pretrpljenim poslovnim nezgodama, što s jedne strane šteti osiguranike, a s druge samu ustastav — i to ne samo protiv zahtjeva poslodavaca za pogoršanjem našeg zakonodavstva, već i konkretno u pogledu poboljšanja našeg socijalnog osiguranja.

Organizacije Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza Jugoslavije tada su usvajale odluke, u kojima se konstatovalo: da radničke organizacije nisu nikada tražile reviziju našeg socijalno-političkog zakonodavstva, već su — radnička klasa i njeni pretstavnici — neprestano tražili primjenu naše zakonske zaštite i provedbu neprovedenih odredaba o socijalnom osiguranju. Radnička klasa s tim u vezi isticala je, da naša zakonska zaštita i socijalno osiguranje ne odgovaraju svim njenim zahtjevima, koje uoči teških ekonomskih i zdravstvenih prilika radnika i namještenika u našoj zemlji mora da postavlja. Zato je i tražila, da se

G. Albert Thomas napušta zgradu Središnjeg ureda za osiguranje radnika

novu gura u deficite. Uticaj radničke klase na upravu i provodjenje osiguranja nedovolian je, a pored toga, što sadašnji zakon daje poslodavcima mnogo veću vlast u osiguranju nego radnicima, i namještenicima, i daje mogućnost i potpunog izlučivanja radnika i namještenika iz uprave osiguranja, postavljanjem komesarijata.

Iz svega ovog, što je napred navedeno vidi se jasno, zbog čega sa sadašnjim osiguranjem nismo zadovoljni, zbog čega osiguranje ima teškoća, i što bi trebalo popravljati.

Slobodni radnički i namještenički sindikati naše zemlje, u čije ime mi je čast, da ovu izjavu dadem, odmah su — kad je akcija poslodavaca oko revizije našeg socijalno-političkog zakonodavstva bila na vrhuncu — zauzeli svoj manjkavosti zakonodavstva uklone i da se neprovedene i sabotirane odredbe provode i ispunjuju. Glede osiguranja radnika i namještenika organizacije su postavile zahtjev, da se zakonske odredbe o osiguranju radnika u starosti, iznemoglosti i smrti provedu; da se penzijono osiguranje namještenika izgradi i proširi na sve krajeve zemlje; da se odvojeni nosioci radničkog osiguranja dovedu u sklop općeg radničkog osiguranja, a da radničko osiguranje ostane samoupravno, centralizovano i unificirano.

Sa time smo — držim — dostatno jasno obilježili svoje stanovište nasuprot stanovišta poslodavaca. I sad nas u toj situaciji nalazi nacrt ministarstva za reviziju našeg sadašnjeg

Digitized by Google

zakonodavstva o radničkom osiguranju. Izradien je — kako smo spomenuli — nacrt projekta, a revizija konkretno postavljena je na dnevni red.

Što imaju slobodni radnički i namještenički sindikati da kažu sada?

Oni podvlače, da smatraju, da je zakonsko obavezno osiguranje u bolesti, nesretnim slučajevima na radu, iznemoglosti, starosti i smrti, kao i osiguranje u nezaposlenosti, savremena i životna potreba radnika i namještenika oba spola, a tako i njihovih porodica.
Dobro izgradjeno i u svim zaposleniima potpuno i kompletno sprovedeno radničko osiguranje neophodna je dužnost, koliko za zdravu radničku populaciju i razvitak domaće privrede uopće, toliko i za državu, kojoj je je zdrava i obezbjedjena radnička klasa najveća nacijonalna potreba. Sadašnji zakon o osiguranju radnika — kako rekosmo — imade manjkavosti, koje svrsi savremenog radničkog osiguranja škode. Radi toga je neophodno potrebno, da se slabe strane sadašnjeg Zakona o osiguranju radnika poprave i — izgradjivanjem novih grana osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti, kao i osiguranje u neuposlenosti -- postojeće radničko osiguranje upotpuni.

Medjutim, projekat novog Zakona o socijalnom osiguranju ne samo, što nedovoljno popravlja slabe strane sadašnieg zakona nego, zavodjenjem nemogućih karenčnih rokova za sticanje prava na liječenje i razne potpore, ove vrlo velikom broju osiguranih lica znatno umanjuje, a dobrim dijelom i ukida.

Prinosi, koje bi radnici po novom zakonskom nacrtu imali da pridonose jednako su na visini kao i prinosi po postojećem zakonu. Raspodjela tih prinosa po nacrtu novog zakona izvršena je tako, da je grana osiguranja za bolest i za nesreće znatno oštećena radi dotiranja grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt. Prava radnika i njihovih porodica na liječenje užasno su smanjena. Po nacrtu novog zakona na pr. oboljelim radnicima za mjesec dana uposlenja, bilo bi nemoguće liječenje, jer im se oduzimlje hranarina, a bez hranarine nema liječenja.

Projekat zakona čini najveću nepravdu porodicama osiguranih članova, zato što traži prethodno 10 mjesečno članstvo za njihovo liječenje, a porodiljske potpore i potpore u nezgodnoj grani, svodi ispod polovine sadašnjih primanja. Ogromnoj masi radnika gradjevinarskih struka (zidari, tesari, ličilci i t. d.) zatim svih onih grana radinosti, čiji posao je u vezi sa gradjevinarstvom (gradjevni bravari, stolari i t. d.), a tako i raznim sezonskim radovima (šumski radnici, krojači, krznari i sl.) onemogućeno bi bilo liječenie, a hiljadama liječenje uopće uskraćeno. Zdravstveno stanie radnika, medjutim, i danas je zbog užasne bijede, u kojoj oni s porodicama žive, tako rdjavo, da bi i najmanje pogoršanje pogodnosti za njihovo liječenje značilo veliku nacijonalnu i privrednu štetu, dok bi pogoršanie, kao što to predvidja nacrt novoga zakona, značilo pravu katastrofu za desetine i desetine hiljada radnika i članova njihovih porodica.

Osiguranie u iznemoglosti, starosti i smrti, koje je po zakonskom nacrtu nedovoljno, a koje bi, takvo, kakvo je, stupanjem na snagu, tek poslije 5 godina trebalo da kompenzira štete, koje će besuslovno nastati od potkresavanja osiguranja u bolesti i nesrećama, ni iz bliza neće nadoknaditi štete, koje će nastati pogoršanjem na drugim stranama. Neuvodjenjem grane osiguranja u neuposlenosti novi projekat s jedne strane ostavlja nezaposlene radnike i dalje neizbrinute, a s druge bolesničku granu osiguranja opet izlaže i teretima, za koje ova nema finansijskog pokrića. Rješavanje sporova preko sudova radničkog osiguranja pogoršava se. Porota se ukida. Nezavisnost sudovanja teško se ugrožava.

Uoči ovih nekoliko primjera, koje smo naveli, mi moramo ustvrditi, da je projekat zakona o socijalnom osiguranju za dobro osiguranje radničke klase, rdiaviji od postojećeg Zakona o osiguranju radnika. I zato se radnička klasa naše zemlje mora načelno izjasniti protiv projekta, a za novelizaciju postojećeg Zakona o osiguranju radnika.

Na toj osnovi ističu slobodni i radnički i namještenički sindikati ove zahtjeve:

Postojeći zakon neka se u cjelosti primjeni time, da se osiguranje za starost, iznemoglost i smrt izvede srestvima, koja predvidja Zakon o osiguranju radnika.

Prinosi za bolesničku granu osiguranja treba da ostanu u istoj visini kao i dosada.

Sanacija te grane osiguranja treba da se izvrši na račun poslodavaca i uz pomoć države.

Sva dosadašnja prava osiguranih radnika i namještenika i njihovih porodica, novelizacija sadašnjih zakona treba do potpunosti da obezbjedi.

Grana osiguranja radnika u iznemoglosti, starosti i smrti treba da se uvede odmah u život onako, kako je postojeći zakon to propisao, a novelom postojećeg zakona da se propiše i organizuje osiguranje nezaposlenih radnika i namještenika.

Novelizacija postojećeg zakona neka propiše da terete za grane osiguranja u bolesti, invaliditetu i besposlici u jednakoj mjeri snose radnici i poslodavci, a budući, da radničko osiguranje vrši i jednu veliku dužnost države, država treba da sve grane osiguranja subvencioniše do mjere, da one zaista budu mogle odgovarati zadacima. Prinosi za granu osiguranja u nesrećnim slučajevima na radu i njihovo snašanje da ostane tako, kako je to postojeći zakon propisao. Naplatu propisanih prinosa novelizacijom treba obezbjediti u potpunosti sa pravom prioriteta, a prava osiguranih radnika i namještenika ni u kom pogledu, da budu zavisna od prijave i odjave poslodavca. Postojeći krug osiguranika novelizacijom zakona ne treba sužavati, već ga treba protegnuti i na one grupe najamnog osoblja zaposlenog u privredi i kućanstvu, koje je do sada bilo izuzeto, a bez obzira na visinu zarade ili plate.

Novelizacija treba da provede administrativnu dekoncentraciju u bolno-potpornoj grani osiguranja, a da se razumna centralizacija zadrži za grane osiguranja u nesrećnim slučajevima, invaliditetu i nezaposlenosti. Nova orga-

Digitized by Google

nizacija osiguranja treba da omogući da bi se više moglo voditi računa o raznolikim potrebama raznih grupa osiguranika, kako bi se na taj način stvorila povoljna baza za okupljanje svih vrsti osiguranika i svih vrsti osiguranja u jednoj zajedničkoj ustanovi socijalnog osiguranja.

Neovisnost sudovanja u sporovima glede primjene zakona i sistem porote treba potpuno obezbjediti.

Princip samouprave propisan postojećim Zakonom o osiguranju radnika novelizacijom treba pojačati. U tome pravcu zahtjevamo, da osigurani radnici i namještenici u svima samoupravnim organima radničkog osiguranja, dobiju dominantan uticaj, jer je njihov prvenstven interes, da se sve grane radničkog osiguranja pravilno sprovede.

Na početku ove izjave istakao sam, da pitanje socijalnog osiguranja smatram centralnom tačkom brige i staranja klasnog radničkog pokreta naše zemlje.

Zato smo ga i na ovako opširan način iznijeli. No, iznijeli smo ga i zbog toga, da svratimo na ni i Vašu pažnju. Čineći to, dakle, po odlukama nadležnih foruma Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza Jugoslavije, mi želimo na koncu da budemo i tumači očekivanja, da će ovom našem problemu posvetiti dužnu pažnju i Medjunarodna organizacija rada.

Nakon toga dali su kratke izjave pretstavnici pojedinih radničkih sindikata o raznim problemima radničke zaštite i zakonodavstva.

G. Albert Thomas zahvalio se je prisutnima na dočeku i izrekao slijedeći govor:

Dragi drugovi! Veoma sam Vam blagodaran na srdačnom prijemu, koji ste mi ovdje priredili. Ja sam vrlo često mislio na Zagreb tražio sam prilike i mogućnosti da do njega dodjem. Sjećam se svog prvog dolaska u 1924. godini i kad je u Zagrebu bilo mnogo uznemirenosti. Danas pak na mene čini najljepši utisak stvarnost Vaših govora i ozbiljnost Vaših zahtjeva. Dozvolite đa i ja Vama na taj način takodjer odgovorim i da ne držimo nikakve patetične besjede pune fraza i apela na osjećaje, već da govorimo kao poslovni ljudi o svojim potrebama i o svojim brigama.

Vi od mene tražite čitav niz raznih intervencija. Ja Vas pako molim, da razumijete položaj direktora Medjunarodnog biroa rada. Ja imam pravo intervenisati svuda tamo, gdje je riječ o neprimjeni jedne medjunarodne konvencije, koju je jedna država ratifikovala. U takvom slučaju i Vi radnici imate pravo da se žalite Medjunarodnom birou rada. Ja sa radošću konstatujem, da radnici u raznim zemljama sve više imaju smjelosti i volje da se žale, ako njihove vlade ne primjenjuju jednu ratifikovanu medjunarodnu konvenciju. Tako na primjer ja-

G. Albert Thomas na Brestovcu

(S lijeva na desno: Dr. Živko Topalović, Dušan Draško vić, Dušan Glumac, zamjenik generalnog direktora, dr. Željko Hahn, direktor, dr. Augustin Arselin, direktor, Jakov Lastrić, direktor, prof. Ante Odić, komesar Središnjeg ureda, dr. Ivan Perne, Albert Thomas, Ivan Meštrović, komesar zagrebačkog okružnog ureda, dr. Altman, gospodja Thomas, Vukićević, Wipple, dr. Stevan Hadži, pomoćnik bana, Branimir Haberle, Gjoka Ćurčin, dr. Kuzma Tomašić, primarni liječnik, Dušan M. Jeremić, dr. Ante Mudrinić, ravnatelj zagrebačkog okružnog ureda i Milan Glaser, generalni direktor)

Digitized by Google

panski mornari žalili su se protiv neprimjene konvencije o berzama rada za mornare. Intervencija u ovom pogledu imala je potpun uspeh. Tu skoro žalili su se isto tako mornari u Letoniji, pa je i ovdje medjunarodna anketa u toku. Položaj je naš sasma jasan kad je riječ o ratifikovanim konvencijama.

Mimo toga ali ima direktor Medjunarodnog biroa rada i za dužnost da traži ratifikaciju onih konvencija, koje nisu ratifikovane.

Jugoslavija na primjer nije još ratifikovala konvenciju o noćnom radu u pekarnicama. Ja sam ovdje čuo želju radnika životnih namirnica, da se ova konvencija ratifikuje. Ja sam — prirodno — obavezan, da tu želju potpomognem. Nadam se, da će je i Vaša vlada uskoro ispuniti. No, ja ne mogu davati nikakove naloge, ali mogu intervenisati, bez obzira što će u ovom pogledu Vaši poslodavci činiti otpor, jer je moja dužnost u svakom slučaju, da se staram da zaključene konvencije budu ratifikovane.

Isto tako je moja dužnost, da u svakoj zemlji savjetujem poštovanje onih generalnih pravila, koja su zapisana u medjunarodnim konvencijama. Taj je slučai i sa konvencijom o inspekciji rada, o kojem je pitanju drug Pfeifer večeras opširno govorio. Istina je, da smo godine 1923. zaključili konvenciju o inspekciji rada, u kojoi su postavljena temeljna načela za organizovanje inspekcije rada. Tamo je rečeno, da inspekcija prije svega mora biti autonomna i potpuno nezavisna od političke vlasti, pa ma na koji način ova politička vlast bila postavljena. Mogu svi socijalni zakoni biti manje ili više dobri i potpuni, ali su oni apsolutno bez snage i bez dejstva, ako ne postoji jedna snažna, mnogobrojna i od svake druge političke vlasti autonomna inspekcija rada sa dovoljnom autonomijom, da se stara za provodjenje socijalnih zakona. Ja ću dakle i u Beogradu ovu primjedbu učiniti — vrlo taktično, naravno, — ali isto tako i vrlo jasno.

Vi ste potom govorili i o velikom problemu osiguranja. I tu ima čitav niz već postavljenih medjunarodnih pravila, stečenih po iskustvu najvećeg broja država. I tu ću ja po svojoj dužnosti ukazati na svako pitanje, ukoliko odredbe novog predloga ili zahtjeva za reviziju stoje u suprotnosti sa ovim medjunarodnim principima i staraću se, da odredbe nikada ne idu ispod tih principa. Ima na primjer medjunarodna konvencija o zaštiti žena kod porodjaja, koju je ratifikovala i Jugoslavija. Ako bi na primjer u novom projektu odredbe o pravu žena na pomoć kod porodjaja bile nepovoljnije nego odredbe u konvenciji, ja ću intervenisati, da se konvencije poštuju. Ja ću isto tako po svojoj dužnosti reći, da su velike zemlje uvele osiguranje ne samo u bolesti i nesreći, već i u starosti, invaliditetu i nezaposlenosti.

Da odgovorim još na dva pitanja, koja su mi postavljena.

Bio sam iznenadjen, kad sam saznao da jugoslavensko jedinstvo u oblasti socijalne zaštite još nije u potpunosti ostvareno, da ima još dijelova u Jugoslaviji, u kojima nisu primjenjeni oni zaštitni zakoni, koji važe u drugim dijelovima. Naravno da je moja dužnost da intervenišem, da se osiguranje privatnih namještenika, koje važi za dvije Vaše banovine, proširi na cijelu državu.

Što se tiče tipografa milo mi je što mogu odgovoriti, da smo na putu ostvarenja njihovog zahtjeva o slobodnoj izmjeni tipografskih radnika izmedju pojedinih država. Nama je rezolucija internacionalnog tipografskog kongresa saopštena prije mjesec dana. Odmah smo pozvali sekretara medjunarodne zajednice tipografskih radnika Grumbachera i pretstavnika medjunarodne zajednice tipografskih poslodavaca Ullsteina i ponudili im naše usluge na raspoloženje. Obratili smo se i vladama u Njemačkoj, Engleskoj i Franceskoj, pa se nadamo da će uskoro izmedju ovih triju zemalja biti ostvarena odluka o izmjeni radnika. Mi smo učinili predlog za Upravni savjet i u zastupanju tog predloga služimo se uvijek onim dobrim primjerom, koji su dali tipografski radnici.

To je moj kratak odgovor.

Vaše opširne pretstavke izvolite predati i one će biti predmet pažljivog istraživanja. Uvijek je najplodonosniji neposredni naš dodir sa zainteresovanima. Kad bi mi bili tek proste birokrate, koji samo čitaju akta, uspjeh naš bio bi uvijek vrlo slab. Medjutim naš je rad najplodonosniji tada, kad dodjemo u neposrednu vezu sa radnicima, kad osjetimo želje njihovih duša i njihovih srdaca i kad snaga radničkih organizacija dâ potpore i garancije za uspjeh svim našim nastojanjima.

Ovaj je govor od prisutnih burno pozdravljen.

Narednog dana u ponedeljak dne 27. aprila u jutro u pola 9 h posjetio je g. Albert Thomas sa svojom pratnjom Središnji ured i Okružni ured za osiguranje radnika. Na ulazu u zgradu dočekali su ga Komesar Središnjeg ureda g. Prof. Ante Odić, i generalni direktor gosp. Milan Glaser. Gospodin Prof. Ante Odić pozdravio je g. Thomasa u ime radničkog osiguranja istaknuvši, da će svima saradnicima radničkog osiguranja biti osobita zadovoljština, ako visoki gost prigodom svojih posjeta dobije dojam, da radničko osiguranje iz dana u dan napreduje. Ujedno je zamolio, da svojim moćnim zagovorom g. Thomas pomogne da se radničko osiguranje razradi u svim svojim granama, a napose da se zakonski ostvari osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti.

G. Thomas zahvalio se je na pozdravu i istaknuo da je ushićen napredovanjem radničkog osiguranja, da se uvijek zalagao za napredak i usavršavanje te važne socijalne ustanove, i da radničko osiguranje može uvijek računati na njegov zagovor i potporu.

Nakon toga pregledao je g. Thomas zgradu i urede Središnjeg ureda. U knjižnici pretstavljeni su mu svi direktori zavoda, a zatim mu je u sjedničkoj dvorani

Digitized by Google

ravnateljstva prikazano cjelokupno poslovanje, statistički i računski podaci našeg socijalnog osiguranja, fotografije i slike svih ureda i zdravstvenih ustanova našeg radničkog osiguranja. Tumači su mu bili kod toga generalni direktor Glaser, direktori Matjašič i Dr. Hahn. G. Thomas zadržao se kod toga duže vremena interesirajući se za brojčano stanje osiguranika i za njihove zdravstvene prilike.

Zatim se uputio g. Thomas u zagrebački Okružni ured, gdje mu je prikazano poslovanje u glavnoj dvorani ureda, kao i sve ordinacije i ambulatoriji, u kojima se liječe bolesni radnici. Napokon je razgledao i kupalište i zavod za fizikalnu terapiju. G. Thomas bio je vrlo zadovoljan sa uredjajem javnog kupališta »Terapije«, kao i sa zavodom za fizikalnu terapiju.

NA KLENOVNIKU

Nakon završenog razgledanja svih ustanova u zgradi Središnjeg ureda za osiguranje radnika odvezao se je g. Thomas sa cijelom svojom pratnjom i sa pretstavnicima Središnjeg ureda u sanatorij Središnjeg ureda »Klenovnik« kraj Ivanca, kamo je stigao poslije 11 h prije podne. Nakon kratkog odmora pregledao je g. Thomas cijelo lječilište, njegove terapeutske institute, gospodarstvo i prošetao se krasnim stoljetnim parkom Klenovnika. Pojedine uredjaje tumačili su g. Thomasu ravnatelj lječilišta Dr. Roko Jokovič, primarni liječnik Dr. Petar Samardžija i gospodarski upravitelj lječilišta g. Janko Vukičevič. G. Thomas interesirao se za sve pojedinosti u lječilištu, naročito su ga interesirale ležaone pacijenata i ekonomija lječilišta, iz koje se podmiruju potrebe ishrane pacijenata.

Tom prigodom izjavio je g. Thomas, da je vidio mnogo zdravstvenih ustanova radničkog osiguranja u raznim zemljama kulturnog svijeta, ali da naša lječilišta Brestovac i Klenovnik ne zaostaju ni za najboljim sanatorijima radničkog osiguranja. Oni su dokazom altruističkog duha i velike životne snage ne samo našeg radničkog osiguranja nego i cijelog jugoslavenskog naroda.

U jedan sat o podne bio je priredjen ručak u počast g. Alberta Thomasa u staroj historijskoj dvorani Klenovnika. Objedu su prisustvovali: g. Thomas s gospodjom, Dr. Stevan Hadži pomoćnik bana, Dušan M. Jeremič, načelnik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja; Dr. Milan Vrbanič pretsjednik Komore za trgovinu, obrt i industriju, Dr. Živko Topalovič, glavni sekretar Centralnog sekretarijata radničkih komora, Maurice Vipple šef kabineta g. Thomasa, Renée Lebruen, sekretar g. Thomasa, Dr. Ivan Perne, šef otseka za Ligu naroda kod Ministarstva inostranih poslova, Dušan Drašković, sekretar pretstavništva Kraljevine Jugoslavije kod Lige Naroda u Genevi, Vladeta Vukičević, referent Medjunarodnog biroa rada, Dr. Dragan Altmann, šef otseka banske uprave, Vladimir Pfeiffer, sekretar radničke komore, Dr. Milan Festetič, tajnik Komore za trgovinu, obrt i industriju, Boško Pajič, sreski načelnik, Milan Glaser, generalni direktor, Dušan Glumac, zamjenik generalnog direktora, Dr. Augustin Arselin, Dr. Željko Hahn, Radovan Matjašič i Jakov Lastrič, direktori Središnjeg ureda, Dr. Ante Mudrinič, ravnatelj zagrebačkkog Okružnog ureda, Breberina, sekretar pomoćnika bana i Branimir Haberle, urednik »Radničke Zaštite«.

Kod pečenja ustao je ravnatelj sanatorija Dr. Roko Jokovič i pozdravio g. Thomasa i sve uzvanike dobrodošlicom u ime lječilišta i njegovih pacijenata. Iza toga generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika Milan Glaser oslovio je g. Thomasa slijedećim govorom:

Gospodine Direktore.

Nadovezujući na pozdrav gosp. Dr. Jokovića ravnatelja sanatorija, čast mi je, gospodine Direktore, izraziti ponova našu radost i zadovoljstvo, što Vas možemo pozdraviti u ovome domu skrbi za zdravlje i život radnika, i zahvaliti Vam, da ste u svom ogromnom poslu našli vremena, da pogledate, što je u nas posljednjih godina učinjeno na području socijalnog osiguranja.

Bili ste tako ljubazni, pa ste danas u Središnjem uredu za osiguranje radnika razgledali rezultate naših nastojanja na tom polju rada. Središnji ured sa svojim mjesnim organima pretstavlja osiguranje radnika Kraljevine Jugoslavije, u kojem je za slučaj bolesti i nesreće osigurano oko 650.000 radnika, manuelnih i intelektualnih, koji rade u našoj privredi u preko 200.000 osiguranih poslova. To je sa

Digitized by Google

njihovim porodicama preko jedan i po milijuna duša, ili više od 10% pučanstva države.

Jučer ste bili toliko susretljivi, pa ste, gospodine Direktore, razgledali i naše lječilište Brestovac, koje je u stvari i najstarije lječilište za tuberkulozne bolesnike na Balkanu. Izgled njegov znatno se promienio posliednjih godina, iz neznatnih početaka stvorilo se prvo lječilište našeg osiguranja. Prije 30 godina naš poznati specijalista Dr. Dežman i tadašnji ravnatelj zagrebačke Okružne blagajne za osiguranje radnika Ivan Ancel pomoću cjelokupne javnosti skupiše 40.000 dinara i započeše ovo djelo ljubavi bližnjega spram bolesnog i nesretnog čovjeka. Bez udijela blagajne, jer osiguranje u to vreme nije imalo novaca za te stvari. Rezultat: prvih 30 kreveta! Za tim skromnim početkom slijedi dvadeset godina nastojanja Zemaljske blagajne, kao centralne ustanove za osiguranje radnika bivše Kraljevine Hrvatske i Slavonije, koja u to vrijeme već pretstavljala zajednicu od 80.000 osiguranih radnika. Ovo nastojanje konačno je Brestovac podiglo na 70 kreveta. Mali krug osiguranika trebao je dakle preko 20 godina velikih napora, da se postignu ovi skromni rezultati rada.

Napokon je prebrodjen ovaj teški početak našeg socijalnog osiguranja i stvaranja naših zdravstvenih ustanova. Današnji Brestovac sa 160 kreveta, kao i ovaj Klenovnik sa 200 kreveta, veliko oporavilište Kasindol kraj Sarajeva, koje ćete imati dobrotu još pogledati, gospodine Direktore, kao i sva druga naša oporavilišta i lječilišta sa dalnjih 350 kreveta pokazuju bjelodano, što je na tom polju rada u razmjerno kratko vrijeme mogla učiniti zajednica od 650.000 radnika u uskoj i dobrohotnoj saradnji sa svojim poslodavcima. Znamo, da je to općenito uzevši malo, u našim prilikama to je razmjerno ipak mnogo.

Uza to postepeno podizane su zgrade u svim našim većim mjestima sa svim najpotrebnijim uredjajima za vršenje što bolje zdravstvene službe i administracije osiguranja. U osiguranju za slučaj bolesti i nesreće uz nužnu prevenciju daju se sve potrebne potpore u naravi i novcu. U prosjeku 80% prihoda izdaje se na potpore osiguranom radniku i njegovoj obitelji.

Gospodine Direktore, izvinite što Vam sve to nabrajam. Trebalo je ipak da Vam spomenem, makar samo i primjerice, rezultate sistema našeg osiguranja radnika i kako se iz sitnih prilika decentralizovanih ustanova od godine 1922. ovamo izgradila naša najveća socijalna ustanova: Središnji ured za osiguranje radnika, koji je — uz primjereno sprovodjenje načela unifikacije, centralizacije i samouprave osiguranja, koja načela pretstavljaju osnovna načela našeg Zakona o osiguranju radnika — podigao naše socijalno osiguranje do stepena, koji odgovara životnim potrebama našeg radnika i socijalnom napretku naroda.

Sve to postigosmo, makar nam je sistem osiguranja još uviiek nepotpun i krnj. Manjka nam osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti, te neuposlenosti. Zahvaljujući medjutim napretku socijalnog zakonodavstva na čitavom svijetu, koji je napredak pozitivan rezultat rada Medjunarodnog biroa rada, kojemu stojite na čelu, gospodine Direktore, zahvaljujući nadalje nastojanju nadležnih faktora Kr. vlade, i vjerujući u solidnost radnika i poslodavaca, smijemo se nadati, da ćemo doskora popuniti i učvrstiti naš sistem i ovim vrstama socijalnog osiguranja, te tako stvoriti preduslove daljeg izgradjivanja i usavršavanja njegova.

Moleći Vas usrdno za Vašu potporu, dižem ovu čašu u zdravlje milostive gospodje i Vaše, gospodine Direktore. Živjeli!

G. Albert Thomas odgovorio je na to izmedju ostaloga slijedeće:

Želio bi odgovoriti s nekoliko riječi i prikazati osjećaje, koji su me jutros uzbudili pregledavajući ovu instituciju. Smatram, da kod socijalnih ustanova nije glavno pitanje, što one koštaju. Ne može se ovdje računati rentabilitet kao u industriji ili banci. Kod zavoda za socijalno osiguranje i zavoda za socijalnu higijenu treba u prvom redu tražiti i ocjeniti njihovo odgojno i moralno djelovanje.

Polazeći s ovog gledišta želim Vam iskreno čestitati na načinu, kako ste ovaj sanatorij osnovali, želim Vam zahvaliti na svemu što ste mi pokazali jučer i danas, želim da s Vama zajedno proslavim prve rezultate, koji su polučeni u socijalnom osiguranju u Jugoslaviji.

Vi ste se pozvali na nekoliko principa, prema kojim želite da socijalno osiguranje bude uredjeno u Jugoslaviji. Ja znam ekonomske razloge, koji u sadašnjem času mogu po koji put uticati na nekoje i od onih, koji kao poslodavci znaju cijeniti blagodati socijalnog osiguranja. Ali mislim, kao što sam već jučer rekao, da je preko potrebno da sistem Vašeg osiguranja bude kompletiran, da sva rizika budu pokrivena i da tako Vaša radnička klasa uživa onu sigurnost i zaštitu zdravlja, koju mu duguju industrijske organizacije. I ja živo želim, da u skoroj budućnosti, poslije potrebnih priprema, sistem socijalnog osiguranja u Jugoslaviji bude potpun.

Vi ste se pozvali na osnovne principe socijalnog osiguranja. Vidi se, ako to smijem reći, da ste dobar tehničar, što je internacionalno poznato, jer na prvo mjesto stavljate ideju unifikacije cijeloga sistema osiguranja. Dokazano je praksom velikih država, da izdvajanje nekih grana osiguranja nije tehnički jako, ni moralno sigurno.

Vi ste se pozvali i na drugo načelo osiguranja, na načelo autonomije. Mislim, da se po tom pitanju slaže cio svijet. I ako se može diskutovati o modalitetima ne može se osporiti osnovna ideja: Za život sposobni sistem socijalnog osiguranja postoji tek onda, kada je osnovan na učešću zainteresovanih radnika i poslodavaca.

Na kraju ste spomenuli još jedan princip, o kojem se možda sada najviše diskutuje u Jugoslaviji, a to je centralizacija. Ja mislim, da Vam i ovdje iskustvo daje pravo: Centralizacija bolja je od decentralizacije. Ja sam u Ljubljani citirao svoje vlastito iskustvo. U 1910 g. kad smo osnovali u Francuskoj penziono osiguranje radnika, ja sam u skupštini branio sistem centralizacije. Nisam uspio. Imao sam zadovoljštinu godine 1914., kada su poslije jedne ankete ispitivani prvi polučeni rezultati tog osiguranja, da su stručnjaci izjavili, da je djelomičnom neuspjehu toga zakona uzrok sistem decentralizacije, koieg smo prihvatili.

Digitized by Google

Neophodno je potrebno zadržati centralizaciju osiguranja. Po mišljenju stručnjaka i tehničara socijalnog osiguranja, koje sam pitao o sistemu osiguranja u Jugoslaviji, ta centralizacija nije pretjerana samo je treba obzirno izvršiti.

Medjunarodno iskustvo potvrdilo je Vaše iskustvo i možemo se sasvim odlučno opredijeliti za osnovna načela Vašeg sistema osiguranja.

Ja pripadam zemlji stare civilizacije, zemlji za koju se može reći, da je industrijski naprednija nego Jugoslavija. Ali zemlji u kojoj su i najpotrebnije zdravstvene ustanove još dosta manjkave. I ako sam se godinama borio za osnivanje socijalnog osiguranja u Francuskoj, radio sam to i s razloga, što sam vidio žalosno stanje ne samo naših bolnica, već također naših ambulanata i sanatorija.

U tri sata poslije podne povratio se g. Thomas sa pratnjom u Zagreb razgledavši putem proštenište u Mariji Bistrici i diveći se prirodnim krasotama Hrvatskog Zagorja.

Nakon povratka u Zagreb održao je g. Thomas u dvorani Trgovačke i obrtničke komore na poziv Udruženja za promicanje ciljeva Lige Naroda vrlo zanimljivo i aktuelno predavanje o temi »Medjunarodna organizacija rada i evropska unija«. Prije samog predavanja pozdravio je g. Thomasa pretsjednik Udruženja za promicanje ciljeva Lige Naroda bivši ministar Dr. Želimir Mažura-

G. Albert Thomas na Klenovniku

Potpuni uspjeh u tim pitanjima ne može se polučiti bez dobrog socijalnog osiguranja. Za mene, ovo je velika pouka, koju ću ponijeti odavde.

Ja sam ovdje kao direktor M. B. R., ali ja ne mogu sasvim zaboraviti da sam Francuz. Kao stari prijatelj Jugoslavije, ja smijem reći i oprobani prijatelj — ja se veselim uspjehu, koji ste polučili. Veselim se, jer osjećam kod Vas svaki put jaku životnu sposobnost, vidim veliku budućnost Jugoslavije u izgradnji organizirane i pacifične Evrope. Ali da to bude moguće potrebno je da narod jugoslavenski sačuva svoju snagu i da je održava u dobrom stanju. Prva je odlika svakoga naroda, da je fizički i moralno zdrav. To je velika zadaća, koju socijalno osiguranje ima da izvrši u Jugoslaviji.

nić najprije u hrvatskom, a onda na francuskom jeziku naglasivši, kako je to već drugiput, što vodeći faktori Društva Naroda lično dolaze u Zagreb i stupaju neposredno u vezu sa širom javnošću.

Dikcijom savršenog konferansijera i tonom izvrsnog govornika, a posvema nevezano, g. Albert Thomas je razlagao svoje misli o aktuelnim i životnim pitanjima našega kontinenta. Započeo je vanredno interesantnim historijskim konspektom razvitka ideje evropejske civilizacije i ideje Evrope kao političkog i kulturnog faktora uopće. Iza toga raz-

Digitized by Google

ložio je zadaću Medjunarodne organizacije rada u smjeru posredovanja rada i u smjeru suzbijanja nezaposlenosti. Osobito zanimljivo bilo je njegovo razlaganje, kako Medjunarodna organizacija rada pomaže konsolidaciju Evrope kao u neku ruku jedinstvenoga političkoga i kulturnoga faktora. Auditorij slijedio je razlaganje g. A. Thomasa dubokom pažnjom. Na koncu predavanja predavač je od slušateljstva primio mnogobrojne zahvale i čestitke.

Time je završio g. Thomas svoj boravak u Zagrebu i uputio se večernjim brzim vozom u Beograd.

U BEOGRADU

Jutrašnjim brzim vozom stigao je g. Albert Thomas iz Zagreba u Beograd, dne 28. aprila u 8 sati prije podne. Gospodina Thomasa dočekali su na stanici pomoćnik Ministra spoljnih poslova g. Fotić i pretstavnici naših privrednih organizacija. Tokom prije podneva posjetio je g. Thomas Pretsjednika ministarskog savjeta armijskog gjenerala g. Petra Živkovića, zatim Ministra spoljnih poslova g. Dra. Voju Marinkovića i Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja g. Nikolu Preccu.

Poslije podne posvetio je g. Albert Thomas konferisanju sa pretstavnicima poslodavačkih i radničkih organizacija. Konferencija sa poslodavcima održana je u 16 sati poslije podne u velikoj sali industrijske komore.

U 18 sati odvezao se je g. Thomas u Radničku komoru na sastanak sa pretstavnicima radnika. Pretsjednik komore g. Njegoslav Ilić pozdravio je g. Thomasa kratkom dobrodošlicom. Nakon toga iznio je g. Bogdan Krekić slijedeći referat o aktuelnim pitanjima radništva:

Već nekoliko uzastopnih godina u vezi sa svjetskom privrednom krizom i mi tonemo u jednu tešku privrednu krizu, izazvanu užasnim padom poljoprivrednih proizvoda, kojom je pogodjeno 80% našeg stanovništva. Ekstenzivan način naše poljoprivrede utiče da smo padom cijena u toliko teže pogodjeni. Mase našeg poljoprivrednog svijeta stoje zbunjene. Reorijentacija u zanimanju mase našeg poljoprivrednog svijeta nije ni tako laka ni tako efikasna da bi prebol krize bio brz i lak. Svijet stoji zbunjen i u fluktuaciji u masi sa zemlje u gradove traži izlaz u prelazu iz poljoprivrednih radova u industrijske. Ali kriza seoske privrede ne otvara idealne izglede ni za prosperitet gradske privrede. Zato u gradovima pred fabričkim vratima sretamo iz dana u dan sve veći broj proletarizovanoga poljoprivrednoga svijeta. Blagosloveno stanje u pogledu namnožavanja našega naroda i zatvorene granice za iseljavanje viška našega svijeta na uposlenje u druge zemlje utiče da broj naših radnika — biva sve veći. Siromaštvo kapitala u zemlji i skupi krediti, a u znatnoj mjeri i parazitski mentalitet pretstavnika gradske privrede, pothranjen visokim zaštitnim carinama, zadržava tehnički napredak naše gradske privrede; a za intenziviranje seoske privrede daleko smo od toga da bi iz nje same kao glavne privredne grane stvorili potrebna finansijska sretstva za brži preporod naše privrede i njeno uzdizanje do sposobnosti da uposli i obezbjedi sve naše stanovništvo. Tri nasušne potrebe otvaraju se za nas:

1. Potreba jeftinih medjunarodnih kredita za našu gradsku i seosku privredu;

2. potreba odliva našeg neuposlenog svijeta koji se brže množi nego što se privreda razvija;

3. potreba osiguranja neuposlenih radnika kojih biva sve više.

Prva od ovih potreba ne spada možda strogo u kompetenciju rada organizacije koja stoji pod Vašim rukovodstvom; ali to je samo na prvi pogled, jer stvarno to pitanje duboko zasjeca u jedno od glavnih sretstava za liječenje privredne krize, pa zato ga ističemo u želji da Biro rada ovom pitanju i dalje obrati svoju pažnju.

Od preko stotinu hiljada naših poljoprivrednih radnika njih ni polovina ne mogu da nadju zanimanje na starim poslovima. Nadnice onih, koji rade i broj radnih dana toliki je da na jednog člana porodice za život ne ostane više od 1.06 dinara za izdržavanje dnevno kroz cijelu godinu. Na radu je taj svijet neobezbjedjen kako u pogledu visine nadnice, tako i u pogledu zaštite i osiguranja. Nameće se hitna potreba, za nas kod kuće: oko staranja kolonizovanja i osposobljavanja do privredne samostalnosti svih onih poljoprivrednih radnika, koji pretstavljaju višak zbog izvršene agrarne reforme; i potreba, koja spada u opseg zajedničkog staranja i koja se i Vas može da tiče, jer spada u sferu ženevskih Konvencija, i to:

1. obezbedjenja minimalnih nadnica poljoprivrednih radnika;

2. uvodjenja njihovog osiguranja u bolesti i nesrećama.

Teška privredna kriza, kao i svuda, izazvala je i kod nas sporove oko visine realne radničke nadnice. Mi smo ovdje podložni svima uticajima, koji hrdjavo tumače prave interese privrede — zato se i parola za skidanjem radničkih nadnica kod nas uvela u život brže nego nego što će se nadnice naših radnika dići kada se digne u cijelome svijetu.

Poslije već smanjenih individualnih nadnica kroz sve privredne grane, spor se sada vodi oko smanjenja socijalizovanog diela nadnice zastupljene u visini uplata za radničko osiguranje. Zato se ne možemo da mirimo sa revizijom Zakona o osiguranju radnika. Jer ne treba posmatrati samo tu stranu; koliko naš Zakon o

Digitized by Google

osiguranju radnika našim radnicima daje u uporedjenju sa zakonima drugih zemalja, i naročito ne u uporedjenju sa ženevskom Konvencijom o tome pitanju, nego u vezi sa visinom realnih nadnica naših radnika i radnika u drugim zemljama.

Mi znamo da je privredna kriza mortsezona aktiviziranja naprednog radničkog zakonodavstva; ali zato, obrnuto, znamo da je ta sezona puna aktivnosti negativnih, često antisocijalnih tendencija na tome polju.

Mi u našoj zemlji n. pr. ne možemo ne priznati teške napore Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja oko provodjenja Zakona o zaštiti radnika. Ali po našoj narodnoj: »Što je Marko za dana gradio, to je vila preko noći rušila...« Ima snaga koje se medjusobno potiru. Iz zakona o zaštiti radnika sistematski se izdvajaju cijele grupe radnika, n. pr. u raznim državnim preduzećima, svrstavajući ih pod poseban režim mimo toga zakona i bez ingerencije Ministarstva socijalne politike. Čupa se ispod nogu moralna osnovica čitavome jednome zakonu, koji mora da bude osnovni svoje vrsti za sve radnike i namještenike bez obzira gdje su oni uposleni, jer privatni poslodavci sa pravom mogu da kažu: zašto i za nas da važi jedan zakon, koji ne važi za preduzeća države, koja kao poslodavac treba da bude uzor u primjeni zakonske zaštite radnika i uzor u stvaranju idealnih odnosa sa radnicima. Mi osjećamo težinu ovako logičnih zamjerki: ma koliko da nam je jasno da privatni kapitalisti uticajem svojim dejstvuju u ovome pravcu, kako bi u opoziciji svojoj protiv Zakona o zaštiti radnika bili u pravu!

Osim toga ispod uticaja ovoga zakona izuzimaju se i čitave velike privredne grane, kao što je upravo ovih dana slučaj sa rudarstvom, a naročito u ovoj pokrajini.

Parola revizije našeg radničkog zakonodavstva, koja stalno već godinama visi nad njegovom glavom, dejstvuje kao neki Burgfrieden sklopljen mimo radnika, bez radnika i na štetu radnika. Potsjećam na gotovo već zamrlu službu Inspekcije rada i u vezi sa tim na zakonski nedozvoljeno stanje u pogledu dužine radnog dana i otvaranja i zatvaranja radnja na cijeloj liniji.

Naša je želja da u akciji putem organizovane samopomoći sve manjkavosti, o kojima je riječ, nadoknadimo putem tarifnih i kolektivnih ugovora. Naša je želja da snaga sindikalnog pokreta naše zemlje odgovara stvarnoj zrelosti i svijesti naših radnika, a da je ne koče i sputavaju razne prepreke koje sa bićem sindikalne organizacije i njene akcije čiji karakter i cilj je utvrdjen i koji je i kod nas dovoljno poznat, nikakve veze nemaju. Osnovica cijele ženevske ustanove, koju pretstavljate, leži u slobodi sindikalnoga organizovanja radnika sa jedne i poslodavaca sa druge strane. Ja vjerujem da su naši poslodavci u srećnom položaju i da Vam se prilikom Vaših posjeta kod njih nisu mogli da potuže da se njihovoj organizaciji čine ma kakve smetnje. Mi bismo željeli da budemo u istom moralnom i pravnom položaju. Mi smo daleko od toga da za sebe tražimo ma kakve iznimke i privilegije. Ako po neki poslodavci ili grupe poslodavaca i misle da imaju koristi od unošenja zublje razdora u radničke redove stvarajući tamo svoje rezervne kadrove

Doček g. Alberta Thomasa na beogradskoj željezničkoj stanici

Digitized by Google

nastojanjem da stvore žuti pokret, kopirajući neuspjehe svojih mnogo starijih kolega iz inozemstva, ako misle da imaju koristi od duhovno i fizički zarobljenih, a ne od kulturnih i uzdignutih radnika, oni će u svojoj akciji da se opredjeljuju po momentanom shvatanju i stečenim iskustvima. Ali mi imamo pravo da zamjerimo ako u taj posao pristrano protiv slobodnih sindikata ulaze i državna preduzeća a ponegdje, vjerojatno zbog neupućenosti, i poneki pretstavnik vlasti. Karakter radničkih sindikata je suviše dobro poznat i polje njihovog rada je odredjeno i obilježeno. Griješe svi oni, koji sindikate, hotice ili nehotice, posmatraju drugim očima i u njima traže i uobražavaju nešto što oni nikad nisu bili i što oni nikad neće biti. Kočenjem slobode sindikalnoga rada ubija se radnička samopomoć i ubija njihov moralni, kulturni i fizički uspon. A time se sigurno ne čini usluga ni radnicima ni privredi, ni društvu kao cjelini, — a da i ne spominjemo odražaj takvoga stanja i na samu ženevsku ustanovu, koja je stvorena aktivnom saradnjom slobodnih radničkih sindikata i čija je djelatnost oplodjavana uspjesima njihove akcije u svakoj pojedinoj zemlji i obrnuto.

Mi ne tražimo poseban zakon o sindikatima. Zakon o zaštiti radnika govori o slobodi sindikalnog organizovanja. Mi za sindikate tražimo kod nas samo više razumjevanja i po tome više dobronamjernosti. Time će položaj naših radnika biti bolji i time će i usluge, koje će radnici putem organizovane samopomoći učiniti kako našem nacionalnom zakonodavstvu tako i ženevskoj ustanovi, biti kolosalno veće.

Sve ove stvari spadaju u djelokrug zajedničkog rada radnika, poslodavaca, državne vlasti i Medjunarodne organizacije rada pri Društvu naroda. Mi ih zato izlažemo ovdje pred Vama, u želji da nas svi pravilno razumiju i u namjeri da nadjemo rješenje koje će zadovoljiti one radi kojih je i stvorena ustanova koju zastupate.

G. Albert Thomas odgovorio je na to slijedećim govorom:

Drug Krekić me je ovdje pozdravio ne samo kao direktora Medjunarodnog biroa rada, već u prvom redu kao druga i prijatelja. To me veoma mnogo raduje. Ja ne mogu zaboraviti svoju odgovornost direktora jedne javne ustanove, niti to da je svaka moja riječ uvijek javna. Ne mogu zaboraviti da moram biti sebi dosljedan i kad govorim kod poslodavaca i kad govorim kod radnika. Ali me osjećanje odgovornosti direktora ne može spriječiti da izrazim svoju radost kad se nadjem u ovakvoj mnogobrojnoj i oduševljenoj radničkoj sredini. Jer direktor Medjunarodnog biroa rada i kad vrši svoju dužnost ne smije da zaboravi da je njegova organizacija pozvana da oživotvoruje principe radi kojih je stvorena, a toga oživotvorenja nema bez najprisnijega dodira sa radnicima. Zato sam ja srećan da pozdravim i po treći put radnike Beograda, da pozdravim uspjehe i napredak njihove organizacije. Osnova na kojoj počiva Medjunarodni biro rada jesu radnički sindikati grupisani po mjestima, po državama i u medjunarodnoj zajednici. Otuda svuda gdje na svojim putevima prolazim ja pozdravljam radničke sindikate, želim napredak njihovoj snazi, želim podizanje njihovog ugleda i njihovog utjecaja. Jer to su one životvorne ćelije u kojima se formira novi život i kroz čije napore i može doći do ostvarenja reformi koje su postavljene u ugovorima o miru i u ustavu Medjunarodnog biroa rada. Kroz sindikate radnici postižu povećanje svojih nadnica skraćenje svoga radnoga dana, sve više razvijaju sistem osiguranja. Ali iznad svega kroz trajnu borbu i napore radničkih sindikata vrši se veliki moralni i duhovni preobražaj radnika. Od poniznih ljudi, koji služe drugom za predmet, u njima se razvija osjećanje dostojanstva ljudske ličnosti. A kad se radnici dignu do osjećanja dostojanstva svoje ličnosti, onda njihove organizacije postaju nerazorive. Svi manevri i svi napadi protivu njih moraju tada ostati bez dejstva.

Ja sam srećan što u Vama mogu pozdraviti naše saradnike. Naš mehanizam je vrlo komplikovan i treba se znati njime služiti. On često može da bude i zloupotrebljen. Zato je nama veoma nužno imati u svojoj blizini kao iskrene saradnike svjesne radnike i njihove pretstavnike. Ali mi nismo tu da vodimo radnike, već obrnuto da im jedan veliki mehanizam stavimo na iskorišćivanje. Mnogi su radnici medjutim u tome pogledu u zabludi. Često su me na mojim putevima radnici pitali: kad Biro već postoji čitavih deset godina zašto mi nemamo ovu ili onu reformu? Ili: Vi imate veliku vlast. Zašto ne ostvarite kod nas ovu ili onu promjenu? Medjutim to je zabluda onih, koji ne poznaju medjunarodne ustanove i koji ne znaju da su te ustanove ostavljene bez vlasti. Mi nikome ne možemo narediti. S druge strane sve su naše ustanove paritetne, sastavljene od jednakoga broja pretstavnika radnika i poslodavaca. Evo ja sam tri dana u Jugoslaviji i za cijelo to vrijeme slušam od poslodavaca i radnika potpuno suprotne besjede. Poslodavci vele: privredne su prilike teške, tereti su nam veliki i zato recite vladi da nas ne pritiskuje novim teretima. Od radnika opet čujem: mi imamo od 1922 godine zaštitno zakonodavstvo i osiguranje, tražite neka se ono primjenjuje. Obje strane od mene žele da istaknem potpuno suprotne zahtjeve. A ja opet nemam nikakve vlasti naredjivanja. Moja je uloga savjetovati i posredovati.

Izgleda kao da ću se ja u ovim suprotnostima naći u zabuni i neću pogoditi svoj put. Medjutim kroz tu šumu sukoba i suprotnosti ima ipak jedan svjetao trag koji me vodi i po kome ću se ja upravljati. To je put ka socijalnoj pravdi. To je put propisan prije svega ugovorima o miru i Ustavom Medjunarodnog biroa rada. Biro nije stvoren radi traženja nekakvih lažnih kompromisa i lažnoga mira, već je on voljom svih država, potpisnica Ugovora o miru, stvoren da izvede izvjesne reforme. Otuda je Biro dužan da te reforme brani i da zastupa svuda principe zapisane u Ugovorima o miru. I kad se dakle nadjem u labirintu suprotnih zahtjeva i medju radnicima i medju poslodavcima, ja tačno znam šta smijem i šta mogu reći.

Kad se n. pr. spori oko potrebnosti uvodjenja osiguranja u slučaju starosti, iznemoglosti i smrti za mene nema sumnje što je moj zadatak. Istina tu se vodi računa o pravednim teškoćama, ali kad je u Ugovore o miru zapisano da se države imaju starati da izvedu

Digitized by Google

ovo osiguranje, onda je moja dužnost trajno ih savjetovati da to što prije učine. Isto je tako i sa osiguranjem protivu nezaposlenosti. U tome su pogledu već učinjeni ogromni napredci. Treba samo istaći da je ovo osiguranje djelomično postojalo prije deset godina u Engleskoj i Italiji i obuhvatilo svega tri i po milijuna radnika. Danas već ono postoji u mnogim državama i pokriva 46 milijuna radnika. Sve više ulazi u javnu svjest svatanje da je društveno nepodnošljivo ostaviti radnika da skapa od gladi kao žrtva jedne krize, za koju on savršeno ništa nije kriv i protivu koje on nije u stanju da se bori.

Iza osnovnih principa postavljenih u Ugovorima o miru dolaze Medjunarodne konvencije. Moj je zadatak da sve vlade angažujem da ratifikuju neratifikovane Konvencije. Ja

kod široke mase seljaka, koja se sa sela potom prenosila u veća i u manja mjesta. Vidio sam mase radnika, koje su lutale ili emigrirale, tražeći rada. Kad sam se u Ženevu vratio rekao sam: hitno je nužna medjunarodna saradnja da se pomogne Balkanskim državama; hitno su nužni medjunarodni krediti da se pomogne poljoprivreda i prodaja žitarica. I evo, jedva je prošla godina, a po sili prilika već se pristupa stvaranju instituta za poljoprivredni kredit; drži se čitav niz konferencija izmedju balkanskih zemalja, zemalja Centralne Evrope, zemalja svega svijeta i traži se da se nadje mogućnost medjunarodne saradnje i organizacije jednoga novoga poretka.

Organizacija nove ekonomije ne zavisi od Medjunarodnog biroa rada. Mi znamo da na to treba da pokrenemo veliki organizam Društva

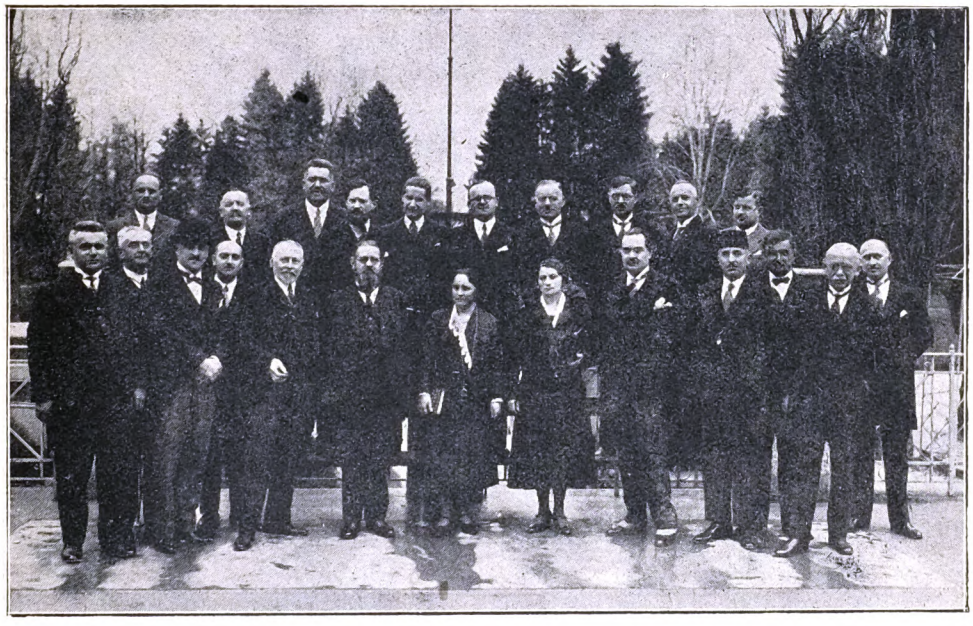

G. Albert Thomas sa pratnjom i uzvanicima na Ilidži kod Sarajeva

(Prvi red s lijeva na desno: Upravnik Ouzora Jakšić, upravnik banje Ilidže Besarović, podnačelnik Sarajeva dr. Jeftenović, sekretar g. Tome Lebren, pretsjednik Trgovačko-obrtničke komore Berković, g. Albert Thomas, gdja Topalović, gdja Thomas, ban Popović, načelnik Sarajeva Mutevelić, činovnik Ministarstva saobraćaja Nedeljković, načelnik Banske uprave dr. Sunajuović, sekretar Banske uprave Sertić. Drugi red: Pretsjednik Radničke komore Medić, delovodja Radničke komore Raušer, dr. Živko Topalović, šef kabineta g. Maurice Wipple, činovnik našeg poslanstva u Ženevi Draković, činovnik našeg Ministarstva spoljnih poslova Perne, komesar Ouzora Janković, podnačelnik Sarajeva dr. Pavičić, sekretar Trgovačke-obrtničke komore dr. Besarović i inspektor rada Rašovan.)

znam teškoće oko Konvencije o noćnom radu u pekarnicama u Vašoj zemlji, ali me to ne može spriječiti u nastojanju da se ova Konvencija ozakoni.

Treća mi je dužnost starati se da ozakonjenje Konvencije budu faktički i poštovane. Ja ne mogu ulaziti u raspravu o pojedinačnim odredbama kod predloga za reviziju Vaših zakona, ali mogu reći, da ti predlozi ne mogu ni u kom slučaju ići na gaženje načela postavljenih u ratifikovanim Medjunarodnim Konvencijama.

Tako dakle ja tačno znam put kojim treba da idem. A sada nekoliko riječi o opštim pogledima koji me rukovode. Ja sam prije godinu dana proputovao sve balkanske zemlje. Moj je utisak bio strašan. Vidio sam razvijanje velike poljoprivredne krize, vidio sam rastenje bijede

naroda. Mi znamo da će pregovori izmedju država o organizovanju i stvaranju privredne kooperacije medju narodima nailaziti na veliku teškoću. Ali mi isto tako znamo, šta je naša dužnost u svemu tome. Iskustvo je do sada pokazalo da su radnički pretstavnici uvijek morali biti pokretači velikih promjena. Godine 1920 tražili su radnički pretstavnici prvu ekonomsku svjetsku konferenciju i ona se sastala u Ženevi 1921 godine. Radnički pretstavnici u Društvu naroda tražili su drugu ekonomsku konferenciju i ona se sastala 1927 godine. Praktični rezultati od tih konferencija nisu bili veliki, jer njihovi zaključci nisu bili ostvareni. Ali bar zato mi vidimo kako je cio svijet danas u pokretu, kako se pregovara izmedju Beča i Berlina, izmedju Beograda i Varšave, kako je nova Evropa u organizovanju. Uspjeha mora

Digitized by Google

biti, jer ga sve više traži savjest širokih radničkih masa i mišljenje široke svjetske publike.

Pogledajmo kako se sjajan primjer razvitka svijeta odigrava pred nama. Sve glasnije iz socijalističkih sredina zahtjeva se jedan novi društveni poredak zasnovan na načelima solidarnosti i društvene pravde. Isto se tako gotovo iz sredine svih univerziteta podiže kritika protivu današnjeg poretka. Ovoj se kritici pridružuju i sve vjerske organizacije, bez obzira na njihove medjusobne razlike. Za ljude XX. stoljeća, koji su svjesni toga da smo svi mi sastavljeni od iste krvi i mesa i koji osjećaju dužnost srcem i dušom da se bore protivu bijede svojih bližnjih postaje nepodnošljivo današnje stanje. Tu je skoro jedan veliki američki industrijalac rekao: ili ćemo mi sa cijelom našom tehnikom biti u stanju da svima ljudima obezbjedimo rad i snabdjevanje životnim potrebama i naš će društveni organizam živjeti, — ili ako to ne umijemo, uklonimo se i stvorimo mjesta drugima. To je izraz opšte savjesti koja se budi, to je rezultat jedne silne i nove volje, koja traži bolji poredak medju ljudima.

Ni jedna se velika stvar ne može da ostvari bez oduševljenja, bez zamaha širokih masa. Ne može biti ni ovaploćenja ideala pravednosti, ako iza njih ne stoji svijesna volja i nova savjest masa. A u našim radničkim organizacijama kroz njihove duge i naporne borbe i kroz žrtve za zajednicu raste u masama novo srce, nova osjećanja, nova savjest. Stvaraju se novi ljudi, koji teže za višim idealima. I u tom smislu, kao i u početku moga govora, ja pozdravljam organizovanu radničku klasu Beograda.

Slijedeći dan posjetio je gosp. Albert Thomas ponovno g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja Nikolu Preccu, sa kojim je produžio ranije započete razgovore. Zatim je bio u Centralnom zadružnom savezu, gdje se je interesirao za razvoj zadrugarstva u našoj državi, pošto se u posljednje vrijeme poklanja naročita pažnja u Ženevi razvoju zadružnog pokreta.

Nakon toga učinio je g. Thomas posjetu pretsjedniku beogradske općine g. Milanu Nešiću. Sa pretstavnicima općine ostao je duže vremena u razgovoru, interesirajući se za razne komunalne probleme, a naročito za komunalna socijalna pitanja. Tom prilikom izjavio je, da je i sam bio dugo godina na čelu jedne općine.

Poslije podne produžio je g. Thomas još neke konferencije i u 22.50 h. otputovao je vozom za Sarajevo.

U SARAJEVU

Doček na glavnoj željezničkoj stanici. Gospodin Albert Thomas sa svojom pratnjom prispio je u Sarajevo 30. aprila u 16 sati. Na glavnoj željezničkoj stanici u Sarajevu dočekali su ga pretstavnik Banske uprave Vrbanske banovine načelnik g. Dr. Sunajković, podnačelnik grada Sarajeva g. Dr. Dušan Jeftanović, pretstavnici Trgovačke i obrtničke komore, upravni odbor Radničke komore sa velikim brojem odbornika radničkih sindikalnih organizacija, komesar, upravnik, glavni lekar i veći broj lekara i činovnika Okružnog ureda za osiguranje radnika, pretstavnici Berze rada i svih drugih socijalnih ustanova, te pretstavnici radničkih i poslodavačkih organizacija.

Pretstavnik Banske uprave g. Dr. Sunajković pozdravio je g. Thomas-a i njegovu pratnju, a zatim je podnačelnik g. Dr. Dušan Jeftanović održao pozdravni govor na francuskom jeziku, u kome je istakao značaj dolaska pretstavnika velike medjunarodne ustanove u Sarajevo, o kome se tako mnogo govorilo u najsudbonosnijim vremenima historije svijeta.

Poslije dočeka, g. Thomas, njegova supruga, sekretar i šef kabineta iz Ženeve i njegova pratnja iz Beograda, g. Dr. Živko Topalović sa gospodjom, g. Dr. Perne, činovnik Ministarstva spoljnih poslova, g. Drašković, činovnik našeg poslanstva u Bernu i ostala pratnja, odvezli su se u banju Ilidžu, gdje su otsjeli i stanovali za vrijeme boravka u Sarajevu.

Konferencija sa radnicima. U 18 sati povratili su se u Sarajevo i odmah otišli u Radničku komoru, koja je u velikoj sali Radničkog doma priredila konferenciju pretstavnika Radničke komore i pretstavnika radničkih sindikalnih organizacija sa g. Thomas-om. Konferenciju je otvorio pretsjednik Radničke komore g. P. Medić, koji je pozdravio direktora Medjunarodnog biroa rada istaknuvši, da je u ovim krajevima (bivše pokrajine Bosna i Hercegovina) postojao blizu tri decenija radnički sindikalni pokret i kroz to čitavo vrijeme pod najtežim okolnostima pripremao izvršavanje i onih velikih zadataka, koji su danas u programu Medjunarodnog biroa rada.

G. Sreten Jakšić, u ime Radničke komore i radničkih profesionalnih organizacija, održao je referat o aktuelnim socijalnim problemima sa naročitim obzirom na prilike jugo-zapadnih krajeva Ju-

Digitized by Google

goslavije. Govornik iznio je izmedju ostaloga slijedeće:

Ovi krajevi, koje ste proputovali otkako ste sjeli u voz uskog kolosjeka, pa sve do Cetinja i albanske granice, su pasivni krajevi naše države. Pasivni po tome što manje proizvode nego što troše, čemu je uzrok brdovitost ovih krajeva, a još više u tome, što je ekonomski feudalni sistem u ovim krajevima trajao sve do svršetka svjetskog rata, pa je tako predugo i abnormalno trajanje feudalnih odnosa dovelo do truleži cjelokupnu našu privredu, i seljačku, i zanatsku, i trgovinsku. Ekonomsko stanje ovih krajeva nije popravljeno ni time što je za vrijeme okupacije i aneksije ovih krajeva od Austro-Ugarske bio ušao znatan strani kapital, čija je vlast takodjer pala svršetkom svjetskog rata. Tako su propali stari privredni odnosi, a nova domaća kapitalistička privreda još nije razvijena.

Rješenje agrarnog pitanja, kojim je bilo zainteresovano 90% stanovništva, palo je u vrijeme opšte svjetske poljoprivredne krize, pa je tako efekat oslobodjenja kmetova od feudalnog ropstva postao beznačajan, pošto zemljoradnik danas od slobodne zemlje ne dobiva ni toliko realnog prihoda, koliko je dobivao kmet od one $^2/_3$, koje mu je morao davati aga.

U takvim prilikama nastaje velika proleterizacija seoskih i varoških masa, još veća pauperizacija, a znatnim dijelom i lumpenproleterizacija.

Zadaci moderne socijalne politike u ovim prilikama su teži nego u normalnim, ali u toliko je moderno socijalno osiguranje i radnička zaštita za ove mase potrebnija, jer bi inače one bile izvrgnute strahovitoj bijedi. Privredna kriza, pa i specifične krize ovih krajeva, čije smo uzroke naveli, nisu nikakav argumenat za redukciju socijalne politike, jer kriza za poslodavce znači manji profit, a za radnike i namještenike može značiti i glad. Nasuprot poslodavačkim zahtjevima o smanjenju socijalnih prireza, treba jasno i glasno istaknuti, da može biti govora samo o povišenju tih prireza sa ciljem, da se provedu ona osiguranja, koja su za nas neophodno nužna, a danas ih nema. Tu mislim na osiguranje u invaliditetu, starosti i smrti, koje treba na svaki način provesti prilikom revizije sadašnjeg Zakona o osiguranju radnika, a zatim mislim na osiguranje u nezaposlenosti, koje se na skroman način danas provodi preko Berzi rada, koje takodjer treba izgraditi kao samostalne autonomne ustanove. Pored ovih zahtjeva, kao jedan od najvažnijih, ističem potpunu slobodu profesionalnog organizovanja radnika, jer je u čitavom svijetu poznato, da je slobodan radnički profesionalni pokret najjača osnovica moderne socijalne poli-

G. Albert Thomas sa pratnjom u Dubrovniku

tike, pa i Medjunarodnog biroa rada. Sloboda sindikalnih organizacija treba da bude takva, da državne vlasti ne protežiraju nikoju formu sindikalnih organizacija, nego da to prepuste samim radnicima.

Nadajući se potpori direktora Medjunarodnog biroa rada u povoljnom rješenju ovih pitanja, milo mi je, što ga mogu pozdraviti u sredini sarajevskog radništva, koje, nalazeći se na terenu velikih i oštrih borbi, od kojih je često puta i Evropi glava pucala, nalazeći se u historijskom Sarajevu, radi i bori se za iste ideale za koje radi i Medjunarodni biro rada.

Gospodin Dušan Vanić govori o stanovištu privatnih namještenika i činovnika prema modernoj socijalnoj politici i kao naročito aktuelan zahtjev njihov ističe provodjenje penzionog osiguranja privatnih namještenika i činovnika.

Digitized by Google

Pozdravlja g. Thomas-a u ime organizacije, koju zastupa.

Iza toga održao je govor g. Albert Thomas, koji je kazao:

Dragi drugovi, veoma velika Vam hvala i na govorima, koje ste ovdje meni u čast izrekli i na Vašem toplom prijemu. Ja sam prije nekoliko sati pronašao Sarajevo. Prolazeći od Beograda preko ogromnih planina ugledao sam sjaj Vaše varoši. I kao drugi turisti divio sam se Vašim prirodnim krasotama. Divio sam se roju malih kuća, ogradjenih zelenim vrtovima. Bio sam očaran ljepotom prizora, ali u isto vrijeme nisam mogao zaboraviti i na sudbinu velikih ljudskih masa sabranih u dolini izmedju ovih gorostasnih planina. U tom času mislio sam na sve one, koji se trude i rade na ovim plodnim njivama. Duboka radost me obuzima pri pomisli, da ovdje, usprkos svih razlika u vjeri, razlika u jeziku i civilizaciji, ja susrećem iste ljude, koji misle i osjećaju na isti način kao i mi iz centralne Evrope. Ja sam iz Vaših referenata čuo i osjetio, što i na svim djelovima svijeta. Vidio sam iste želje kako radnika, tako i seljaka, pa ako hoćete i sitnih zanatlija, a te su, da se zajedničkim velikim naporima podigne naša civilizacija na daleko viši stepen.

Ja, drugovi, ne trebam da Vas ovdje ubedjujem u korisnost institucije, kao što je Medjunarodni biro rada. On je stvoren ugovorima o miru. U predgovoru ugovora o miru kaže se, da ne može biti uopšte jednog solidnog mira, ako on nije zasnovan na socijalnoj pravdi. Ako socijalna pravda pusti, da se na nju čeka izvjesno vrijeme, i mir medju narodima pustiće da se na njega čeka. Ne može biti potpuno solidnog mira ni medju društvenim redovima ni medju narodima, ako mir nije zasnovan na socijalnoj pravdi. I kad radnici teže ka utvrdjenju mira i socijalne pravde, onda se njihov zahtjev potpuno poklapa sa zadacima Medjunarodnog biroa rada onako, kako su utvrdjeni medjunarodnim ugovorima o miru.

Sutra je jedan veliki dan za radničku klasu cijeloga svijeta. Direktoru Medjunarodnog biroa rada, koji je zvanično lice, koji je činovnik i koji je po propisima Statuta pozvan da ostane strogo nezainteresovan i bez intimnog ili službenog vezivanja za društvene redove, teško je i nije slobodno, da proslavlja 1. Maj. Medjutim, ja se kao čovjek i pored svih napora svoje volje ne mogu odvojiti od glasa svoga srca i od svojih osjećaja, pa iz dubine duše svoje kličem, da osjećam isto zadovoljstvo, koje osjećaju i svi radnici svijeta u predvečerje velikog dana radničkog blagdana 1. Maja!

Još od prije ¼ vijeka na radničkoj zastavi zapisana su tri zahtjeva: Zahtjev za radničko zaštitno zakonodavstvo, zahtjev za osamsatni radni dan i zahtjev za apsolutni medjunarodni mir. Cijeli taj radnički program jeste upravo i sadržina programa Medjunarodnog biroa rada i to onako, kako je to propisano ugovorima o miru medju državama. Hoću nešto da kažem o zaštitnom radničkom zakonodavstvu: Valjalo je voditi borbu 50 godina, pa da se izvojšte radnička prava. Trebalo je dosta vremena dok su države bile primorane, da nastupe u korist radnika za radničko zaštitno zakonodavstvo. Naglašavam, da je o tome valjalo voditi dugu i oštru borbu. Danas to nije sporno pitanje, ali treba znati, da je kroz dugi niz godina valjalo savladavati otpor onih, koji su stalno tvrdili, da nije zadatak države, da se mješa u privatne odnose radnika i poslodavaca. Osamsatni radni dan bio je 1914. godine još samo san. 1914. godine nije imao niko kuraži, da traži ostvarenje osamsatnog radnog dana. Medjutim, u ugovorima o miru, u ustavu Medjunarodnog biroa rada upisan je osamsatni radni dan, kao osnova cjelokupne moderne civilizacije. Ja znam dobro, da je u mnogim državama zapisan osamsatni radni dan u zakone, ali isto tako znam, da ima velikih razlika u njegovoj primjeni. Zar to nije velika pojava, da je stvoren jedan medjunarodni organ prvog reda, snabdjeven državnim sretstvima i autoritetom javne vlasti baš sa ciljem, da stvori ono, što ja nazivam civilizacijom osamsatnog radnog dana.

Najzad na ovom mjestu ne mogu da obidjem i ono, što se desilo u Vašem lijepom Sarajevu, u mjestu iz koga su potekli prvi i neposredni povodi za početak velikog historijskog dogadjaja, kao što je svjetski rat. Baš je ovdje mjesto, da se reče, da je jedan od ciljeva Medjunarodnog biroa rada, da se stara za utvrdjenje jednog solidnog mira medju narodima. Mi vidimo na žalost, da je u tom pogledu stvarnost daleko od naših ciljeva i programa. Evropa je sva uzbudjena, na sve se strane vodi borba, ali naš je cilj jasan i odredjen. I to nije više cilj samo radničkih organizacija, koje su bile preteče u tom pogledu, taj je cilj zahvatio mnogo šire mase na svim kontinentima i on se ističe kao velika nužda života. I taj je cilj u ostvarenju.

To su misli i želje. Mi smo sa ovim mislima i željama na praktičnom radu. Ne doživljujemo samo uspjehe, nego moramo savladjivati otpore i teškoće i doživljavaji neuspjehe. Medjunarodni biro rada u Ženevi ima zadatak, da prikupi oko sebe sve pozitivne snage, koje hoće da saradjuju na ostvarenju njegovog programa. Medjunarodni biro rada u Ženevi potpuno je svjestan da je njegova osnovna baza za rad radnička klasa, jer je notorno poznato, da radnici mogu biti njegovi najbolji saradnici. Kad bismo mi u Medjunarodnom birou rada bili prosti činovnici, mi bismo bili samo prezreni birokrati. Ako hoćemo uspjeha, moramo širom svijeta tražiti dodira u širokim narodnim slojevima. Treba da dodjemo svukuda tamo, gdje sa teškoćama žive narodne mase i da dodjemo u dodir s njima. Nemojte mi stoga zahvaljivati, što sam ovdje, ja sam to učinio vršeći svoju dužnost.

Govorili ste mi o reviziji Zakona o osiguranju radnika od godine 1922. Od prije šest dana čuo sam i od strane poslodavaca i radnika jedan niz želja. Moj položaj, kao direktora Medjunarodnog biroa rada, u tom pogledu je jasan i odredjen. On je odredjen u Statutu Medjunarodnog biroa rada. I za mene je osnovni princip sasvim jasan. Ako u ma kojoj zemlji izbije koji zakonski predlog da vredja principe zapisane u ugovoru o miru, moja je moralna i pravna dužnost, da intervenišem. U koliko, dakle, u svim tim praktičnim pitanjima, koje navodite bude bilo predloga, kojim bi se povredjivali principi medjunarodnih ugovora ili medjunarodnih konvencija, moja je dužnost, da intervenišem protiv toga. Pitali su

Digitized by Google

me, kakvo iskustvo imadu druge zemlje u izvjesnim važnim socijalnim pitanjima. Želilo se se od mene da rečem, da osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti nije tako prešna stvar i da bi se sada u ekonomskim teškoćama, koje proživljujemo, moglo s njim još malo pričekati. Medjutim, moja je dužnost da kažem, da je osiguranje radnika u iznemoglosti, starosti i smrti zapisano kao cilj, koji treba da se praktično provede po ugovorima o miru. Dobro bi bilo nezadocnjavati suviše s time. Isto je, što se tiče osiguranja u nezaposlenosti. Mogu da kažem da je u pogledu osiguranja u nezaposlenosti za zadnjih deset godina izvršen ogroman napredak. Kada je u Washingtonu preporučeno ovo osiguranje, bilo je s njime osigurano 3,000.000 radnika, a danas ih ima 46,000.000. vori o teretima privrede (porezi, takse, trošarina, krize i t. d.) i kada se zbog svih tih tereta traži, da se stanje industrije popravi na taj način, što će se tereti za socijalno osiguranje smanjiti, onda takvu teoriju ne može Medjunarodni biro rada primiti. Mi smo gotovi i spremni, da tražimo zajedno sa privrednicima, da se njihove teškoće i tereti smanje, ali neka to bude na svim drugim poljima, ali nikako na polju smanjenja socijalnih tereta, koji se moraju podnijeti radi života radničke klase. Tako nešto učiniti, bila bi jedna gruba i nedozvoljena pogrješka, koja bi, otvoreno kažem, mogla da se skupo osveti.

Da bi naš rad bio uspješan ima još jedan uslov, a taj je već spomenuo drug Jakšić. Ne samo da mi vjerujemo, da bez jednog potpuno

G. Albert Thomas na Cetinju

Ja to moram reći i pored svih teškoća, koje se protive njihovom provodjenju. O tim teškoćama ovih je dana mnogo govoreno. Iz referata g. Jakšića razabrao sam, da su materijalne i ekonomske teškoće ovih krajeva još teže. Razumio sam iz njegovog referata i razloge tome. U medjunarodnim ugovorima zapisano je, da u izvjesnom periodu vremena, treba voditi računa o specijalnim ekonomskim teškoćama u pojedinim zaostalim i nerazvijenim zemljama. Medjutim, pored tih pravila, koje važe, ima još jedno pravilo, koje je mjerodavnije od njega za Medjunarodni biro rada, a to je, da je ženevski biro stvoren, da poradi na tome, da se uslijed ekonomskih poteškoća nikada ne smije ići za tim, da se snizavaju socijalni tereti poslodavaca u privrednim krizama na teret radnika. Danas se mnogo goslobodnog radničkog sindikalnog pokreta ne bi mogao opstojati Medjunarodni biro rada u Ženevi, nego mi vjerujemo i tvrdimo, da je na ovoj bazi uredjen i redigovan ugovor o miru. Medjunarodni ugovori o miru stavili su nam u zadatak, da se brinemo i da čuvamo slobodu radničkih slobodnih sindikata, organizovanih u svim državama svijeta. Amerikanac Peranc naglasio je, da je u radničkom pokretu jedan od glavnih cilieva i uslova za sporazum sa poslodavcima, a to je slobodni radnički sindikalni pokret. U ovom raspoloženju i stanju pozdravljam sarajevske drugove radnike i želim uspjeh njihovim slobodnim sindikalnim organizacijama i njihovim naporima, koji idu za tim, isto kao i napori Medjunarodnog biroa rada u Ženevi, a to je, da se uzdigne naša civilizacija na što veći stepen pravde medju narodima.

Digitized by Google

Pošto se je pretsjednik g. Medić zahvalio g. Thomas-u na njegovoj posjeti i govoru, zaključio je ovu konferenciju. Na početku i svršetku konferencije radničko pjevačko društvo »Proleter« otpjevalo je »Radnički Pozdrav« i »Radničku Himnu«.

Iza toga su se g. Thomas i njegova pratnja prošetali po Sarajevu, a onda se uputili u Ilidžu, gdje je u banjskoj restauraciji Radnička komora u 21 sat priredila banket za g. Thomas-a i njegovu pratnju, kome su prisustvovali pretstavnici javnih ustanova i radničkih i namještenićkih organizacija. Na banketu su nazdravili g. Žarko Milišić Njegovom Veličanstvu Kralju i g. Franjo Raušer g. Thomas-u kao pretstavnici Radničke komore, a u ime Okružnog ureda nazdravio je g. Thomas-u g. Dr. Gjuro Ostojić, podvlačeći historijski značaj Sarajeva. G. Thomas zahvalio se je na lijepom dočeku i zdravicama.

Posjeta banu i gradonačelniku. 1. maja posjetio je g. Thomas sa pratniom bana Drinske banovine g. Velju Popovića, sa kojim je oko pola sata konferisao o socijalnim ustanovama Dranske banovine. Po tom je posjetio gradonačelnika sarajevske općine gosp. Asima Mutevelića, a onda je otišao u sarajevsku čaršiju i pregledao staru pravoslavnu crkvu, begovu džamiju i novi jevrejski templ.

Razne znamenitosti Sarajeva toliko su zanimale g. Thomas-a i njegovu pratnju, da se je zadržao u čaršiji i nije imao vremena ni jedan sat, da izvrši posjetu našem oporavilištu »Kasindo«, koja je bila u programu.

U 13 sati zakazao je g. Ban ručak na Ilidži u čast g. Thomas-a. Prilikom ručka kod g. Bana izvršeno je fotografisanje g. Thomas-a, njegove pratnje i učesnika na ručku, pa tu fotografiju donosimo u tekstu.

Poslije ručka prošetao se g. Thomas po Ilidži i odvezao na Vrelo Bosne, a po tom je bila konferencija u Trgovačkoj i obrtničkoj komori sa članovima komore i pretstavnicima svih poslodavačkih organizacija.

Konferencija sa poslodavcima. Konferenciju je otvorio pretsjednik Trgovačke i obrtničke komore g. Nikola Berković, koji pozdravlja gosp. Thomas-a na francuskom jeziku i blagodari mu u ime poslodavaca ovoga područja na pažnji, koju ukazuje poslodavcima svojom posjetom. U njemu pozdravlja velikog prijatelja našeg naroda, prijatelja od davnih vremena, koji je za vrijeme rata pružio tako vidne dokaze simpatija za nas, u doba krvave borbe za ostvarenje našeg vjekovnog ideala i koji i danas sa svog visokog položaja pokazuje tolike simpatije prema našoj naciji. Zatim g. Berković naglašuje: Uvjeren sam, da sa konferencije, koju ste održali sa našim kolegama u Ljubljani, Zagrebu i Beogradu nosite istu impresiju, koju ćete ponijeti od nas: da jugoslavenski poslodavac nije indiferentan za dobro radnika, šta više, da on osjeća stalnu brigu za radnika i da je bio, da jest i da će uvijek biti spreman, da podnese sve moguće terete, da položaj radnika bude u svakom pogledu povoljan, ali mu nije moguće da prihvati one zahtjeve, koji prelaze granice, koje naša produkcija ne može da podnese.

Zatim sekretar Dr. Vojislav Besarović, podnosi na francuskom jeziku izvještaj o privrednim prilikama u komorskom području, u kome medju ostalim veli:

Stanje naše privrede stoji pod uplivom opšte depresije, koju sada preživljuje sva svjetska privreda. Napori, koji su od Oslobodjenja na ovamo učinjeni, na restauraciji i razvoju naše industrije, morali su u svom napredovanju da zastanu pred neizvjesnošću situacije. Velika bogatstva našeg komorskog područja ostat će tako i nadalje neiskorišćena, da ponovo očekuju bolja vremena. Naše postojeće mlade industrije sa neamortizovanim investicijama mnogo teže podnose privredne krize od stranih starih davno amortizovanih, sa kojima moraju da izdržavaju nejednaku borbu. Mlada naša država pregla je da naknadi mnogo toga, što je u vjekovima robovanja izgubljeno i propušteno, a ta nagla stremljenja, skopčana sa novim teretima, osjetljivo pogadjaju privredu. Sudbina je valjda dosudila jednoj generaciji da sve to podnese i izdrži! Područje ove komore prema zanimanju svojih stanovnika smatra se pretežno poljoprivrednom, odnosno stočarskom pokrajinom, ali je s obzirom na bogatstvo šuma, ruda i vodenih snaga predestinirano za najsmjelije industrijske pothvate, koji će se samo onda ostvariti, ako se pruže i ostali preduslovi za razvitak. Medju te ostale preduslove spada i pravilno rješenje socijalnog zakonodavstva. Ako se pitamo kako je ono kod nas riješeno, morat ćemo priznati, da je ono daleko odmaklo od stepena razvitka privrede i da je ono, ma koliko bilo humano i čovječno, ipak zapreka napredovanja. Mora se dakle voditi više računa o granici, preko koje se ne može i ne smije preći. Zatim Dr. Besarović detaljno prikazuje tešku situaciju u kojoj se nalazi drvarska industrija i ostale grane privrede komorskog područja, te dodaje: Kao što ste imali prilike da vidite u ostalim krajevima naše zemlje, općenito naša industrija radi pod uslo-

Digitized by Google

vima mnogo manje povoljnim, nego što rade industrijske zemlje u kojima je industrija razvijena na velikom stepenu već duže vremena. Te zemlje imaju kvalifikovane radnike, potrebne mašine, povoljne kredite, dok je naša industrija u tom pogledu mnogo nepovoljnije stala. Pa zar joj je moguće, da pod tim uslovima snosi konkurenciju strane industrije? Odgovor je na to svakako negativan. Takva situacija traži od svih faktora, koji su u stanju da pruže svoju potporu, da doprinesu žrtvu, da se sačuva naša industrija, pod tako teškim uslovima stvorena. Za to je i pravo da tražimo da i položaj radnika odgovara položaju poslodavaca i da naši radnici ipak rade pod manje povoljnim uslovima, nego njihovi drugovi u inostranstvu. Naša zemlja je lojalno vršila svoje obaveze iz glave XIII. ugovora o miru. Mi imamo socijalno zakonodavstvo, koje se svugdje s pravom kvalifikuje kao dobro i napredno. Naši socijalni zakoni nisu vodili računa o razlici između stanja naše industrije i industrije onih krajeva, gdje je industrija već odavno razvijena. Ti su zakoni išli još i dalje nego li zakoni krajeva sa razvijenom industrijom. Kakva je posljedica odatle? Tereti, koje ti zakoni nameću, prešli su granicu, koju naša produkcija ne može da podnese i za to je produkcija u zastoju. I upravo danas, kad je ova teška ekonomska kriza na vrhuncu, traži se od nas, da se uvede osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Prema podacima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za produkciju bi nastali odatle još novi tereti od 100,000.000 godišnje, a prema računima poslodavaca, ti bi tereti iznosili i više od 200,000.000. Novi bi tereti onemogućivali rad naše industrije, koja danas preživljuje vrlo teške dane i za to ih ona ne može prihvatiti, ma koliko ti zahtjevi bili opravdani sa socijalnog stanovišta. Nepremostiva zapreka dakle ne leži u nedostatku dobre volje, nego u tome, što snaga naše produkcije te terete ne bi mogla podnjeti. Završuje riječima: jugoslavenski poslodavci prožeti su socijalnim smislom, oni imaju na srcu dobro radnika, jer su svjesni, da će samo radnici zadovoljni i koji rade pod dobrim uslovima u socijalnom pogledu, moći i htjeti aktivno saradjivati na jugoslavenskoj produkciji, u koju poslodavci ulažu sve svoje napore. Jugoslavenski poslodavci nastaviće i nadalje da podržavaju i pomažu svoje radnike u svakom pogledu pod uslovima, ako tereti, koji odatle nastaju, ne budu prevazilazili snagu produkcije.

Na to se javlja za riječ g. Albert T h o m a s.

On se najprije zahvaljuje na dobrodošlici i lijepim riječima, koje mu je uputio pretsjednik. Blagodari, što mu je pružena mogućnost, da se sastane i sa poslodavcima, jer uredjaj Medjunarodnog biroa rada prestavlja i radnike i poslodavce, pa bi se ogriešio o svoju dužnost, kad bi se zadovoljio samo posjetom kod jedne strane. Naglašuje, da je imao nekoliko puta prilike, da izmjeni misli sa poslodavcima i radnicima Jugoslavije i uvijek je sa zadovoljstvom konstatovao povoljne odnose medju njima. To je mogao da utvrdi i ove godine, kad je prolazio raznim krajevima naše države. On najljepše blagodari jugoslavenskim poslodavcima na pažnji, koju osjećaju prema svojim radnicima. Stari filozof je rekao: »Nemoguće je diskutovati sa onima, koji poriču princip«. Jugoslavenski poslodavci ne spadaju medju one, koji u principu poriču zahtjeve radnika i on im blagodari da su dokumentovali svoju brigu za radnike. Sa velikim interesovanjem je pratio izlaganje g. referenta o privrednoj situaciji, a naročito mu blagodari na tvrdnji, da je jugoslavenskim poslodavcima na srcu dobro radnika i da su oni svjesni, da će samo radnici zadovoljni i koji rade pod povoljnim uslovima moći aktivno saradjivati na produkciji. U referatu su iznešeni razlozi ekonomske prirode, koji se postavljaju protiv proširenja osiguranja. On ne želi ulaziti u detalje cifara, ali upozorava na to, da bi po mišljenju poslodavaca novi tereti, koji proizlaze iz osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, stajali 200,000.000, po mišljenju Središnjeg ureda 100,000.000, dok bi po mišljenju nekih drugih iznosili mnogo manje, u svemu 70,000.000, što svakako pretstavlja mnogo manju svotu i ako je i ta svota znatna. Ne želi da ulazi u diskusiju, ali bi htio da uputi svojim prijateljima poslodavcima svoje opservacije da usavrše socijalno zakonodavstvo. On razumije da oni oklijevaju, da u ovo doba krize poduzimaju osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, razumije da imaju izvjesne skrupule, ako se govori o osiguranju protiv nezaposlenosti. Medjutim, to su stvari predvidjene u svim medjunarodnim ugovorima, te će se u izvjesnom vremenu morati uzeti u obzir. Napominje, da je protiv nezaposlenosti bilo najprije osigurano 3,000.000, a danas ima osiguranih 46,000.000. Ne smijete zaboraviti da imade jedna stvar gdje ni ja, ni Vi, nismo gospodari. Industrija se sama razvija, ali moramo uzeti u razmatranje i sve faktore, koji dolaze u obzir. Priznaje, da imademo napredno osiguranje, ali ono odgovara potrebama nove države i ne možemo i ne smijemo ostati strani pojavama u svijetu. Blagodari referentu na detaljnom izvještaju, a naročito o stanju drvarske industrije. Naši poslodavci često puta kažu, da nije moguće da se povise tereti. Medjutim, u socijalnim pitanjima ne smijemo se time zadovoljiti, nego je potrebno, da se podnesu detaljne cifre o poteškoćama, na koje poslodavci nailaze. Potrebno je, da imamo pri ruci sve elemente, na kojima se temelji tvrdnja o teškom ekonomskom stanju industrije, da se mogne utvrditi na koji bi se način moglo popraviti stanje produkcije, da bi mogla industrija podnositi terete novih osiguranja. Treba da znamo u kom se odnosu nalaze nadnice prema ostalim troškovima proizvodnje, pa ako se utvrdi, da su nadnice nesrazmjerno visoke može se i u tom pogledu pristupiti remedurama. Ima krajeva, gdje radnička klasa nije u položaju i na visini na kojoj se nalaze u drugim krajevima i upravo za to, što u nekim krajevima postoje uslovi rada, kojima se velikom broju osoba nanosi nepravda i izazivanje nezadovoljstva, upravo radi tih krajeva su se ugovarajuće stranke u partiji XIII. ugovora o miru sporazumjele — potaknute osjećajima pravičnosti i čovječnosti — da se stvori organizacija Medjunarodnog biroa rada. Za svakog čovjeka, u kome je budna savjest i osjećaj čovječnosti i pravednosti, nameće se pitanje je li pravo da postoje izvjesni nepovoljni uslovi ekonomski, koji onemogućuju da se ostvare socijalni zahtjevi. Bit ćete sigurno složni u tom, da tražimo, da li nema mogućnosti da se po-

Digitized by Google

pravi položaj produkcije. Tu dolazi na prvom mjestu opšta situacija, iz koje rezultira današnja privredna depresija. Tu dolazi cijena kapitala, visoke kamate, težina amortizacije, teškoće kredita. Zar nije pravo da se traže popravci u medjunarodnoj politici? Potrebno je, da se na svim linijama traži organizacija, koja bi omogućila napredak produkciji. Kao što je poznato provedenom organizacijom žita, učinjeno je već mnogo, pa u tom smislu treba da radimo i na drugim linijama. On je sugerisao već i u drugim mjestima svog boravka kod nas da se u našoj državi osnuje Nacionalno-ekonomski savjet, koji bi okupio oko sebe sve pretstavnike zainteresovanih, upućene u ova pitanja i koji bi pružio autoritet državi, da sa najvišom kompetencijom interveniše u ovim pitanjima. Konstituisanjem ovakvog odbora sigurno bi se doprinjelo popravku uslova produkcije, te tu treba tražiti izlaz. Završuje ovim riječima: Prema organizaciji Medjunarodnog biroa rada mi nismo za to da se rastavljaju socijalna pitanja od ekonomskih. Ugovor o miru utvrdjuje, da treba uzeti u obzir prilike u krajevima, u kojima je industrija manje razvijena i voditi računa o tradiciji i ekonomskim prilikama. Ja hoću da Vas uvjerim, da sam vjeran toj metodi, ne samo kao funkcioner biroa rada, nego i kao Vaš prijatelj, jer znam koliku je energiju Vaš narod uložio i kolike je žrtve doprinio u borbi za opće ideale, poznam neizmjerno bogastvo Vaše zemlje, znam brigu i želju Vaše otadžbine za održanje mira i znam neizmjerno nastojanje poslodavaca i radnika za prosperitet Vašeg naroda, koji to potpuno zaslužuje. Povoljne socijalne i ekonomske prilike kod Vas su prvi uslov za mir Evrope, za čim svi težimo.

Na to je g. Dr. Besarović preveo govor g. Alberta Thomas-a, te je time konferencija završena.

Ispraćaj iz Sarajeva. Isto veče priredila je Trgovačka i obrtnička komora banket g. Thomas-u i njegovoj pratnji u banjskoj restauraciji na Ilidži, na kome su učestvovali pretstavnici poslodavačkih, javnih i socijalnih ustanova. Zdravice su izrekli: pretsjednik Trgovačke i obrtničke komore g. Berković i g. Thomas. Iza ovoga banketa, u 1 sati na veče, sjeli su u vagone g. Thomas i sva njegova pratnja i pošto su se zahvalili Sarajlijama na lijepom dočeku i pošto su izrekli svoje najveće dopadanje svemu što su u Sarajevu vidjeli, otputovali su prema Dubrovniku.

U DUBROVNIKU

Putujući uskotračnom bosanskom željeznicom od Sarajeva kroz Mostar, stigao je g. Thomas prije podne u Dubrovnik. Usput divio se prirodnim krasotama Hercegovine i čudio se da je u kratkim razmacima i za malo sati vidio različite a slikovite prizore naših južnih krajeva. U Dubrovniku dočekali su ga uz pretstavnike vlasti počasni francuski konzul g. Dr. Vaso Birimiša, te upravnik dubrovačkog Okružnog ureda g. Petar Slovinić. Kako je g. Thomas imao veoma kratko vrijeme na raspolaganju za boravak u Dubrovniku, to je jedva dospio da pregleda znamenitosti ovog starog grada, okruženog bujnom vegetacijom. Uz pratnju konservatora starina g. Marka Murata razgledao je g. Thomas arhiv dubrovačke republike, dubrovačke crkve i ostale historijske zgrade. Slijedećeg dana u nedelju t. j. 3. maja o. g. krenuo je g. Thomas sa pratnjom preko Cetinja na albansku granicu, da zatim završi svoje putovanje u zemlji, u kojoj još nije bio i u kojoj želi, da se upozna sa prilikama na licu mjesta, jer je i Albanija član Lige Naroda. U svom intervju-u sa novinarima u Dubrovniku, kazao je g. Thomas, da kao šef Medjunarodnog ureda rada polazi u Albaniju, da vidi i tamo ljude, koji rade i koji trpe bijedu, jer i tamo ima ljudi, koji žele biti osigurani proti nezgode, jer i tamo ima radnika, koji su plaćeni od moderne industrije, kao i nadničara, koji još rade po uzorima srednjega vijeka.

Digitized by Google

DR. JURAJ ANDRASSY:

ODNOŠAJ MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA PREMA LIGI NARODA

Veliki svjetski rat doveo je ljudstvo do spoznaje o potrebi, da ne valja mir svijeta i dobrobit čovječanstva prepustiti slučajnom djelovanju suprotnih sila, gdje često prevladavaju egoistični interesi pojedinih skupina i pojedinaca, nego da treba shodnom organizacijom osigurati premoć i uspjeh onim nastojanjima, koja imadu u vidu velike interese i pravu korist čitave ljudske zajednice, a po tome i njezinih dijelova. Iz takve spoznaje nikla je i zamisao dviju organizacija, koje bi imale obuhvatiti čitav svijet te koje su doista i osnovane mirovnim ugovorima pod imenom Lige naroda i međunarodne organizacije rada. O ovoj potonjoj, koja se ima naročito brinuti za interese radništva, bilo je već opetovano govora u »Radničkoj Zaštiti« (ispor. članke Dra. Božidara Adžije u godištima 1925., 1926., 1927. i t. d.). No vrijedno je pozabaviti se jednom napose pitanjem odnošaja, koji postoje između međunarodne organizacije rada i njezinoga blizanca po osnutku, t. j. Lige naroda.

Prva veza, koja postoji između Lige naroda i međunarodne organizacije rada, odnosi se na njihovo osnivanje. Temeljni ustav obih velikih organizacija sadržan je u mirovnim ugovorima, kojima je završen veliki svjetski rat. No svakoj od tih organizacija posvećeno je u mirovnim ugovorima posebno poglavlje. Pakt Lige naroda tvori prvi dio mirovnog ugovora, sklopljenog 28. lipnja 1919., kao i njemu odgovarajućih drugih mirovnih ugovora (s Austrijom u St. Germainu 10. rujna 1919., s Bugarskom u Neuilly-u 27. studena 1919., s Madžarskom u Trianonu 4. lipnja). Nasuprot o međunarodnoj organizaciji rada govori XIII. dio prvih triju netom spomenutih ugovora odnosno XII. dio mirovnog ugovora s Bugarskom. Na temelju tih odredaba mirovnih ugovora privedene su obje organizacije u život, i to jedna nezavisno od druge.

Pita se sada, postoje li između Lige naroda i međunarodne organizacije rada kakve stvarne veze i kakav je njihov međusobni odnošaj. Već površno pregledanje odredaba XIII. dijela mirovnog ugovora, koji govori o međunarodnoj organizaciji rada, pokazuje nam, da imade dosta takvih veza, ali ni njihovo potanje proučavanje ne dopušta sigurnoga zaključka o značaju tih veza, a napose nije lako riješiti pitanje, je li međunarodna organizacija rada sastavni dio, organ Lige naroda. I ako pozitivan ili negativan odgovor na to posljednje pitanje imade odlučnih posljedica za rješenje mnogih drugih važnih pitanja u praksi, mi ćemo se danas pozabaviti ispitivanjem tih veza bez namjere na konačno rješenje toga pitanja, koje je po svojoj naravi čisto teoretsko. Nasuprot će nam ispitivanje spomenutih veza služiti za to, da prikaže važnost međunarodnih odnošaja između obih organizacija i povezanost njihovih interesa.

Već je rečeno, da se pravni temelji Lige naroda i međunarodne organizacije rada nalaze u istim mirovnim ugovorima, ali u raznim, među sobom nezavisnim dijelovima tih ugovora. Isto tako je svaki od tih organizama samostalno stupio u život. Sam pakt Lige naroda uopće ne spominje međunarodnu organizaciju rada, nego jedino navodi u čl. 23. sl. a), da će članovi Lige nastojati, »da osiguraju i održe pravične i čovječne uslove rada za muškarca, ženu i dijete ... pa da u tu svrhu osnuju i uzdržavaju potrebne međunarodne organizacije«. Koliko ta odredba nišani na međunarodnu organizaciju rada, to je ona izvršena prije no što je sama stupila na snagu, jer je prva konferencija rada održana još godine 1919. u Washingtonu, dok je Versailleski mirovni ugovor — i s njime Ligin pakt, a i XIII. dio, koji govori o organizaciji rada — stupio na snagu tek 10. siječnja 1920.

Dok pakt Lige naroda ne spominje međunarodnu organizaciju rada, XIII. dio mirovnoga ugovora spominje Ligu naroda na više mjesta i dovodi svojim pojedinim odredbama međunarodnu organizaciju rada u usku vezu s Ligom naroda. Već u prvim riječima uvoda XIII. dijela, gdje se govori o svrhama organizacije rada, nadovezuju se te svrhe na općenitu zadaću Lige naroda, da osigura opći mir. Politički mir ne da se postići bez socijalne pravde, pa će međunarodna organizacija rada imati dužnost, da uklanja so-

Digitized by Google

cijalnu nepravdu u pogledu uslova rada, koji su često nepravedni te za mnoge ljude znače stradanje i bijedu. Time je međunarodnoj organizaciji rada dan određeni krug djelatnosti, koji ima također služiti postizavanju najvišega cilja Lige naroda, t. j. osiguranju mira. Ali sama Liga naroda imade uz osiguranje mira još i drugu glavnu zadaću: promicanje saradnje među narodima. Prema tomu svaka djelatnost, koja se odnosi na saradnju među narodima, spada neposredno u djelokrug Lige naroda, pa bi tako sama Liga naroda mogla biti pozvana, da radi na rješavanju posebnih zadataka međunarodne organizacije rada. Postojanje potonje izuzima te posebne zadatke iz djelokruga Lige i stvara diobu rada, koja je u načelu uvijek korisna. Po svojim zadaćama odnosi se međunarodna organizacija rada prema Ligi naroda kao posebni organizam prema širem, općenitijem.

Kraj takvoga stanja stvari bilo bi možda naravno, da se međunarodna organizacija rada usko prisloni uz organizaciju Lige naroda. Doista veli se u čl. 427., koji nabraja glavna načela za djelovanje organizacije rada, da je ta organizacija »pridružena« Ligi naroda i da ondje navedena načela imadu voditi politiku Lige naroda. Ali sami ustrojstveni propisi XIII. dijela učinili su iz organizacije rada organizam, koji djeluje posve samostalno i neovisno od Lige naroda. On posjeduje svoje organe, kojih je sastav u mnogome različit od sastava Liginih organa, a Liga naroda nema na njihovo djelovanje nikakvoga neposrednoga utjecaja. Opće konferencije rada sastaju se posve nezavisno od skupštine Lige naroda, a njihov je sastav — gdje se uz delegate vlada nalaze i pretstavnici radnika i poslodavaca, od kojih svaki delegat glasuje posebno i nezavisno od drugih delegata iste države — novota u međunarodnom životu. Te konferencije su u svom djelovanju suverene i njihovi zaključci katkada jače obvezuju države nego li zaključci skupštine Lige naroda. Upravni organ međunarodne organizacije rada tj. međunarodni ured rada u Ženevi, stoji pod nadzorom konferencije i po njoj postavljenoga upravnoga vijeća te radi po njihovim uputama, ali ne stoji ni u kakvoj vezi podređenosti prema bilo kojem organu Lige naroda i ako bi on po riječima čl. 342. mirovnoga ugovora imao biti »dio Ligine organizacije«. Tako je eto međunarodna organizacija rada po svom ustrojstvu jednako kao i po svom postanku neovisna od Lige naroda. Navedena izreka, da je ona Ligi »pridružena« nema dakle značenje, da je ona podređena velikoj ženevskoj mirovnoj organizaciji.

Ipak se to »pridruženje« očituje u pojedinostima ustrojstva i djelovanja međunarodne organizacije rada, a napose međunarodnog ureda rada. Tako se na pr. zasjedanja konferencije rada imadu redovito držati u mjestu, koje je sjedište Lige naroda, a međunarodni ured rada imade se također nalaziti u sjedištu Lige. Na taj način može Liga naroda zaključkom o premještenju svoga sjedišta ujedno preniieti sjedište međunarodnog ureda rada kao i redovito sjedište konferencijâ rada. Države, koje su članovi Lige naroda, ujedno su i članovi organizacije rada, pa se u potonju ne može stupiti samostalno, a da se ne pristupi u Ligu. (Nasuprot prema praksi, koja je uvedena povodom slučaja Brazilije, istup iz Lige ne povlači za sobom automatski istup iz organizacije rada).

Dalju vezu nalazimo kod sastava upravnog vijeća međunarodnog ureda rada. Većina članova upravnoga vijeća bira konferencija rada slobodnim izborom. Tek jedan dio pretstavnikâ vladâ ne ulazi u upravno vijeće izborom, već ta mjesta zauzima uvijek osam u industrijskom pogledu najvažnijih država. Ako se o tom, koje se države imadu smatrati najvažnijima, pojavi spor, rješava to pitanje vijeće Lige naroda. Time se jednom Liginom organu daje vrlo važan utjecaj na sastav jednoga organa međunarodne organizacije rada.

Najzad treba još samo spomenuti, da se izmjena temeljnih odredaba o ustrojstvu međunarodne organizacije rada može postignuti pristankom većine od tri četvrtine svijuh članova organizacije kao i onih država, koje su stalni članovi vijeća Lige naroda. I tu nalazimo indirektni utjecaj sastava Lige naroda na djelovanje organizacije rada, i ako tu ne djeluje Liga naroda kao cjelina, nego samo neki od njezinih najvažnijih članova kao zasebne jedinice, koje su u ostalom ujedno i članovi same međunarodne organizacije rada.

I u pogledu djelovanja nalazimo veza između obje organizacije u pojedinostima. Međunarodni ured rada može uvijek prema potrebi tražiti pomoć glavnoga tajnika Lige naroda za bilo koje pitanje. No jedna od najvažnijih veza jest odredba,

Digitized by Google

da se troškovi međunarodnog ureda rada imadu pokrivati iz općeg proračuna Lige naroda. Doista ti troškovi ulaze svake godine u proračun Lige naroda prema prijedlogu, što ga izraduje ravnatelj međunarodnog ureda rada uz odobrenje upravnoga vijeća. Taj prijedlog unosi glavni tajnik Lige naroda kao posebni dio u opći proračun Lige te onda i taj dio proračuna prolazi običajnu raspravu pred organima Lige, a na koncu prihvaća ga Ligina skupština. Prema tomu su Ligini organi, a napose skupština, pravno ovlašteni, da proračunski prijedlog izmijene i da brisanjem ili smanjenjem pojedinih stavaka neposrednim načinom skuče nezavisnost međunarodne organizacije rada. Kada bi došlo do sukoba u shvaćanju između oba ta organizma, doista bi mogla skupština Lige naroda uskratom sretstava prisiliti konferenciju rada na popuštanja, koliko ne bi konferencija mogla drugim načinom pribaviti sretstva, potrebna za dalje uspješno djelovanje organizacije rada. No ne samo da je teško zamisliti takav slučaj krajnje napetosti, nego se u praksi prijedlog ravnatelja međunarodnog ureda rada prima bez većih smetnja. Ipak je ta veza u pogledu dobavljanja sretstava vrlo značajna i važna. Kod toga valja spomenuti, da je ravnatelj međunarodnog ureda rada također dužan položiti račun glavnom tajniku Lige naroda o potrebi sretstava, koja su mu isplaćena iz proračuna Lige.

Najzad imade nekoliko odredaba, prema kojima sudjeluje glavni tajnik Lige naroda u samom poslovanju međunarodne organizacije rada. Glavni tajnik Lige naroda služi kao organ za registriranje zaključka konferencije rada, bilo da se radi o nacrtu konvencije ili tek o preporuci. Njemu imadu također vlade pojedinih država saopćivati, jesu li poduzele mjere za provedenje preporuke odnosno jesu li ratificirale konvenciju, koju je prihvatila međunarodna konferencija rada. Isto tako imadu države dostaviti glavnom tajniku na registriranje posebne konvencije, koje bi između sebe sklopile u pitanjima rada.

Još je aktivnija uloga glavnog tajnika Lige u istražnom postupku proti članu organizacije rada, koji je propustio izvršiti svoje obaveze ili ih je povrijedio. Ponajprije imenuje glavni tajnik članove povjerenstva, koji će voditi istragu. Isto tako je dužnost glavnoga tajnika da saopći interesiranim državama i objavi izvješće i zaključke istražnoga povjerenstva, a države imadu opet njemu u roku od mjesec dana saopćiti, prihvaćaju li preporuke izvješća ili ih ne prihvaćaju, a u potonjem slučaju još i to, žele li čitavo pitanje predložiti na rješenje stalnom sudu međunarodne pravde. Napokon će glavni tajnik na jednaki način imenovati povjerenstvo, koje imade na zahtjev pojedine države ispitati, je li je ona naknadno izvršila svoje obaveze.

Nezavisnost u temeljnim ustanovama, povezanost u pogledu novčanih sretstava, saradnja u pojedinostima: to je značajka odnošaja, koji postoji između obje velike organizacije, koje su poslije rata osnovane u Ženevi. Taj odnošaj odgovara najbolje svrsi jedne i druge organizacije, kako je naprijed opisana, a njegovo provedenje u praksi donijelo je povoljne rezultate. Saradnja između međunarodnog ureda rada i tajništva Lige naroda kao i ostalih Liginih organa donosi najbolje plodove. Kod toga se i opet pokazalo, koliko je važan i odlučan utjecaj, što ga vodeće ličnosti imadu na razvoj pojedinih uredaba. Tako se i cijelo djelovanje međunarodne organizacije rada i međunarodnoga ureda rada i njihova skladna saradnja s Ligom naroda ne bi dali zamisliti bez ličnosti prvoga ravnatelja i organizatora međunarodnog ureda rada g. Alberta Thomasa.

Digitized by Google

GRČEVIĆ GJURO:

REORGANIZACIJA POLJSKIH BOLESNIČKIH BLAGAJNA I PROJEKT TRGOVAČKO-INDUSTRIJSKE KOMORE U SOSNOVCU

U 11-12. broju »Radničke Zaštite« iz 1925. godine napisao sam članak o socijalnom osiguranju u Poljskoj, u kojem sam se osvrnuo u glavnom na stanje stvoreno poljskim zakonom od 19. maja 1920. godine. Od tog doba u poljskom osiguranju nije bilo važnijih zakonodavnih promjena sve do 29. novembra prošle godine, kada je izišla naredba pretsjednika republike »O organizaciji i djelovanju institucija soc. osiguranja« (O organizacji i funkcjonowaniu instytucji ubezpieczeń społecznich, Dziennik Ustaw br. 81 1930.).

Ta naredba o čijoj je intenciji u četvrtom broju »Radničke Zaštite« djelomično već pisao poznati naš publicista Dr. Ivan Esih, normirala je samo organizaciju i djelovanje poljskih bolesničkih blagajna, a donijeta je na osnovu ovlaštenja petog stava člana 44. ustava republike Poljske. Ne dotiče se izmjena materijalno-pravnih propisa poliskog socijalnog osiguranja, jer je to stvar, koju ima da riješi parlamenat. Dr. Esih pisao je u četvrtom broju »Radničke Zaštite« i o jednom projektu reorganizacije materijalno-pravnih propisa poljskog osiguranja u bolesti (»Projekat reorganizacije socijalnog osiguranja u Poljskoj na principu prisilne štednje«), na što ću biti slobodan da se osvrnem docnije, a sada ću pokušati da u kratkim crtama prikažem razvitak poliskih institucija socijalnog osiguranja od 1925. godine pa dalje i sadašnju njihovu reorganizaciju.

Na teritoriju Poljske, spomenuo sam u spomenutom mome članku iz 1925. godine bilo je krajem 1924. godine 175 bolesničkih blagajna, ne računajući ovdje 47 bolesničkih blagajna Gornje Šleske. U Gornjoj Šleskoj osiguranje uživa zasad autonomiju i na nj se ne odnosi poljski zakon od 19. maja 1920. kao ni sadašnja odredba pretsjednika republike Poljske, jer je članom 7. poljskog ustava (ustawy konstitucyjnej 1920) zajamčeno Gornjoj Šleskoj, da će zakonodavstvo o socijalnom osiguranju biti tako dugo stvar šleskog sabora, dok državno zakonodavstvo ne osigura radničkoj klasi u cijeloj Poljskoj bolje ili bar takvo obezbjeđenje, koje će po svojoj vrijednosti dostići vrijednost šleskog socijalnog osiguranja (»ustawodawstwo o ubezpieczeniu socjalnem jest rzecza Sejmu Ślaskiego tak dlugo, dopóki ustawodawstwo panstwowe nie zapewni klasie robotniczej, w całej Rzeczypospolitej Polskiej, lepszego lub przynajmniej takiego samega zaopatrzenia, co ustawy na Ślasku obowiazujace«). Za nepunih 5 godina broj bolesničkih blagajna u republici Poljskoj, bez Gornje Šleske povećao se od 175 na 239. Ima tu bolesničkih blagajna sa znatnim brojem članstva, čak do 100.000 i više članova, kao n. pr. bolesničke blagajne u gradu Varšavi i Sosnovcu, dok je velika većina blagajna imala mali broj članova. Ova nezgodna podjela bolesničkih blagajna u Poljskoj dovela je do toga, da su velike bolesničke blagajne razvile liječničku skrb za osigurane članove na znatan stepen, a male su je zanemarile. Tako n. pr. bolesničke blagajne u gradu Varšavi i Sosnovcu imaju na raznim mjestima oko 30 do 40 dobro uređenih ambulatorija, dok su male bolesničke blagajne u poljoprivrednim krajevima bile prinuđene da liječenje članova ograniče na dva, tri mjesta. Sama Varšava ima dvije blagajne: blagajnu za grad (Warszawa — miasto) i za okolinu (Warszawa — powiat). Varšavska gradska bolesnička blagajna sa znatnim brojem članstva i članstva s visokim nadnicama, davala je članovima mnogo i kraj toga je izgradila brojne ambulatorije i zdravstvene ustanove. Naprotiv bolesnička blagajna za okolinu Varšave, u kojoj su osigurani mahom nekvalifikovani radnici i sitni namještenici s malom zaradom (viši činovnici, direktori i kvalifikovani radnici rade u centru Varšave i tamo su osigurani), imala je umjesto ambulatorija ogromne liječničke rajone sa 10—12 kilometara u promjeru i trošila je veliki dio prihoda samo na podvoz liječnika. Osigurani članovi iskorišćivali su kod nje potpore skoro do 90% prinosa što su ih pla-

Digitized by Google

tili. Kao kuriozum spominje Dr. Cz. Hoppe u »Kurjeru Warszawskiem« od 2. III. t. g., da su članovi bolesničke blagajne varšavske okoline zvali kući liječnike zbog tričavih razloga i da su nakon posjete liječnika sami pješačili po 5 kilometara u apoteku blagajne, da bi dobili aspirin ili 5 grama joda. »Ta kategorja ludzi«, kaže Dr. Hoppe, »uważa, że musi za swe pienadza coś dostać nie chac wiec darować swego«. Kod malih bolesničkih blagajna u slabo naseljenim poljoprivrednim krajevima bilo je finansijsko stanje sasvim loše, jer su članovi najviše iskorišćivali novčane potpore, iz velikih daljina dolazili do liječnika, tražili svoja prava, odnosili novac, a da se za njihovo zdravlje silom prilika slabo što moglo da uradi.

Pri takvom stanju stvari sve male bolesničke blagajne u Poljskoj, a tih je najviše, došle su skoro u stadij kompletnog bankrotstva i njihova reorganizacija bila je preko potrebna. Uvidjelo se, da su male bolesničke blagajne tvorevine nesposobne za život, da one i krai najbolje administracije i u najpovoljnijoj gospodarskoj konjunkturi, mogu samo da vegetiraju, i da ih je kadra da uništi prva veća epidemija gripe. Zato je spomenuta naredba pretsjednika republike Poljske od 29. novembra prošle godine u prvom redu, u koliko je to moguće, izvršila pravedniju teritorijalnu podjelu bolesničkih blagajna i od 239 sreskih blagajna (kas powiatowych) stvorila 56 okružnih blagajna (kas okregowych). Nekoje sadašnje okružne bolesničke blagajne u Poljskoj nastale su likvidacijom 9—10 bivših sreskih bolesničkih blagajna. Kako vidimo reorganizacija poljskih bolesničkih blagajna ide istim putem kao i reorganizacija naših okružnih ureda. Zbog izjednačenja rizika, zbog boljeg uređenja zdravstvene skrbi za osiguranike i najzad zbog boljeg financijskog prosperiteta likvidiraju se male i arondiraju veće institucije za socijalno osiguranje. Naredba pretsjednika Poljske republike »O organizaciji i djelovanju institucija socijalnog osiguranja« predviđa, da okružne bolesničke blagajne ne smiju imati manje od 10.000 osiguranih članova. Izuzetak je dopušten samo za sedam slabo naseljenih istočnih oblasti, gdje se iz važnih organizacionih obzira mogu tolerirati okružne bolesničke blagajne i sa manjim brojem od 10.000, ali ni u kom slučaju ne manje od 5.000 članova. Osim toga ne mogu se osnivati blagajne, koje obuhvaćaju isključivo gradski teritorij. Ministar rada i socijalne skrbi kod uređivanja novih okružnih bolesničkih blagajna nije vezan na administrativnu podjelu zemlje ni na nikakve druge obzire. On je u cilju dekoncentracije djelatnosti institucija socijalnog osiguranja ovlašten, da ustanovljuje kod pojedinih blagajna posebne odeljke ili ekspoziture i jednovremeno da odredi njihovu kompetenciju.

U daljnjim svojim propisima naredba pretsjednika republike Poljske uprošćuje i pojednostavljuje organizaciju institucija osiguranja i svodi ih na takav tip unutrašnjeg ustrojstva, koji će ne narušujući osnovne principe organizacije tih institucija, omogućiti brže i ispravnije funkcioniranje njihovog organizacionog aparata.

Ustanove naredbe sa stvarnog stanovišta uopće možemo podijeliti na ove grupe: ustanove, koje se odnose na organizaciju i djelatnost okružnih bolesničkih blagajna i njihovih saveza, ustanove koje se tiču unutrašnje organizacije i samoupravnih organa ovih institucija i najzad ustanove, koje se tiču državnog nadzora nad osiguranjem.

Organizacija se okružnih bolesničkih blagajna upravo izvodi i o tom možemo čitati naredbe gotovo u svakom broju »Wiadomości Kas Chorych«, organu državnog saveza poljskih bolesničkih blagajna. Napominjem, da će varšavska okružna bolesnička blagajna biti skoro podvostručena. Ona će obuhvatiti grad i okolinu Varšave, zatim srezove Wotowinu i Grojcu kao i Minsk Mazovskijev.

Za koordiniranje, uređenje i upotpunjenje djelatnosti okružnih bolesničkih blagajna u Poljskoj uređeni su okružni savezi bolesničkih blagajni i jedan državni savez (okregove zwiazki i zwiazek ogólno-panstwowy kas chorych). Državni savez osim toga vrši istu zadaću u odnosu prema okružnim savezima. Naredba određuje podjedno i krug rada okružnih i državnog saveza. Međutim se kompetencije tih saveza u nekojim tačkama stiču tako, da će istom statuti odrediti djelatnost okružnih saveza bolesničkih blagajna i djelatnost državnog saveza.

Djelatnost okružnih bolesničkih blagajna odnosi se prije svega na sprovođenje osiguranja u bolesti prema zakonu od 20. maja 1920. Da li će se djelatnost okružnih bolesničkih blagajna proširiti i

Digitized by Google

na ostale vrsti osiguranja (za slučaj nesreće i besposlice), koje uređuju u Poljskoj posebni zakoni, stvar je ministra rada i socijalne skrbi. Ministru rada i socijalne skrbi prepušteno je, da ocijeni, da li će organizacija bolesničkih blagajna na novim principima biti kadra da učini ove blagajne sposobnima, da sprovode i nove vrsti osiguranja.

Naredba je povjerila upravu u svim institucijama socijalnog osiguranja samoupravnim organima. Samoupravni su organi ravnateljstvo (rada zarzadzajaca) i nadzorni odbor (komisja rewizyjna). Ravnateljstvo bira potrebne odbore (komisje świadczeniowe, rozjemcza i rentowe). Mandat članova ravnateljstva, jednako i nadzornog odbora, traje 4 godine, dok je mandat članova posebnih odbora ograničen na dvije godine.

Ravnateljstvo u bolesničkim blagajnama ispod 100.000 članova sačinjava 12 do 15 članova, što određuje statut. Jednu trećinu članova u ravnateljstvo biraju poslodavci, dvije trećine osigurani članovi, pri čem namještenici i manuelni radnici tvore dvije odijeljene grupe. Kod bolesničkih blagajna sa preko 100.000 članova i okružnih saveza sačinjavaju ravnateljstvo 22 člana, od kojih je 6 nominirano po Ministru rada i socijalne skrbi, 6 pretstavnika poslodavaca i 10 pretstavnika članova. Ravnateljstva državnog saveza bolesničkih blagajna sačinjavaju po dva delegata iz svakog okruga (jedan iz grupe poslodavačke, a drugi iz grupe radničke) i isto toliko nominata. Ravnateljstva u institucijama poliskog socijalnog osiguranja u glavnom odlučuju: o izmjenama statuta, o budžetu upravnih troškova, o sticanju i otuđenju imetka i o izboru direktora i činovnika na predlog direktora.

Nadzorni odbori kod poliskih bolesničkih blagajna sastoje se iz tri pretstavnika poslodavaca, i po jednog pretstavnika radnika i namještenika, dakle ukupno iz 5 članova. U okružnim savezima je u nadzornim odborima jedan nominat, dva pretstavnika poslodavaca i jedan pretstavnik radnika. Nadzorni odbor u državnom savezu bolesničkih blagajna sačinjavaju delegati, koje biraju nadzorni odbori okružnih saveza, svaki po jednog.

Aktivno biračko pravo kod izbora samoupravnih organa svih institucija socijalnog osiguranja imaju ona lica iz redova poslodavaca i članova, koja su navršila 24. godinu života, a pasivno biračko pravo imaju stariji od 30 godina. Članove samoupravnih organa, nominate, imenuje Ministar rada i socijalne skrbi iz redova lica, koja su se istakla teoretskim ili praktičkim radovima na polju socijalnog osiguranja.

Izvršni su organi u bolesničkim blagajnama, okružnim savezima i u državnom savezu bolesničkih blagajna direktori i glavni liječnici (lekarze naczelni). Direktori rukovode sa cjelokupnim administrativnim poslovima, dok su glavni liječnici zaposleni neposredno u stvarima, koje se tiču zdravstvene skrbi. U slučajevima, kada između direktora i glavnog liječnika dođe do razmimoilaženja odlučuje ravnateljstvo.

Nadzor nad institucijama socijalnog osiguranja u Poljskoj vrši Ministar rada i socijalne skrbi. Propisi, koji se na to u naredbi odnose, tiču se nadzora nad gazdinstvom i administracijom institucija osiguranja, t. j. nad izvođenjem osiguranja s gledišta legalnosti i svrsishodnosti. Jednovremeno može Ministar tu legalnost i svrsishodnost, kako proizlazi iz naredbe, ocijenjivati tim, da izvjesne zaključke odobri, poništi ili provjeri po svojim delegatima. Ministar odobrava zaključke o budžetima, promjeni statuta, izboru direktora i glavnih liječnika (u blagajnama i savezima) kao i o svim regulaminima o službenim odnosima namještenika blagajna i saveza. Ministar je ovlašten da raspusti samoupravne organe blagajna i saveza i da postavi komesare do novog izbora.

Evo to bi bila u najosnovnijim crtama sadržina naredbe pretsjednika republike Poliske o organizaciji i djelovanju institucija socijalnog osiguranja.

Ministarstvo rada i socijalne skrbi u Poljskoj također sprema zakonske osnove o unifikaciji socijalnog osiguranja i o novoj vrsti osiguranja: invalidskom i starostnom. Naročite poteškoće zadaje Ministarstvu unifikacija osiguranja za slučaj nesreće, koja je uređena još uviiek po trojem zakonodavstvu: bivšem austrijskom, njemačkom i ruskom. Svi ovi pripremni radovi Ministarstva baziraju na sistemu osiguranja i vode račun o tome, da unificirano osiguranje po svojoj vrijednosti dostigne bar gornješlesko osiguranje, jer bez toga u Poljskoj obzirom na pomenuti član 7. ustava nema prave unifikacije. Razumije se da teška gospodarska kriza, koja vlada u Poljskoj kao i svuda na svijetu, otežava radove na uni-

Digitized by Google

fikaciji materijalnih propisa poljskog socijalnog osiguranja.

Naredba pretsjednika republike, o kojoj je ovdje riječ, uradila je u organizacionom pogledu ono, što se moglo i moralo u današnjim prilikama da uradi.

A sada još nešto o projektu reorganizacije materijalnih propisa poljskog socijalnog osiguranja za kojega se zalaže Dr. Ivan Esih.

Industrijsko-trgovačka komora u Sosnovcu izradila je, kaže Dr. Ivan Esih u svome članku, obrazloženi projekt za reorganizaciju socijalnog osiguranja na osnovu prinudne štednje. Taj projekt, za kojega se izjasnio i kongres Saveza trgovačko-industrijskih komora u Lavovu, imao bi da združi pozitivne karakteristike dvaju sistema: socijalnog osiguranja i štednje, i to tako, da bi se u osiguranju u bolesti prinos podijelio na dva dijela. Jedan dio prinosa, 3.5% od zarade, upotrijebio bi se prema principima osiguranja za pokriće troškova liječničke pomoći i liječenje, a drugi dio, 2.5% od zarade, ulagao bi se na interes za svakog pojedinog člana. Oboljeli članovi dobivali bi liječenje i liječničku pomoć na račun blagajne, a novčane potpore, u koliko su im potrebne, dizali bi iz svoga štednoga konta.

Dr. Esih drži za ovaj projekt, i ako se on nalazi samo u oblasti jednog pokušaja, da je dobar. Kaže da nema sumnje — ne znam doduše da li je to lično mišljenje Dra. Esiha ili samo citat iz diskusije lavovskog kongresa komora — da svako osiguranje daje redovno svakom članu znatno manje finansijske rezultate, nego što bi se postiglo da se članski prinosi daju na ukamaćenje. Projektovani sistem eliminirao bi negativne karakteristike osiguranja (gori financijski rezultat) i negativne karakteristike štednje (riziko u slučaju oboljenja, prije nego je uložen dovoljan kapital), a združio, kako je već rečeno, pozitivne karakteristike obiju sistema t. j. osiguranje za svaku eventualnost i bolji finansijski rezultat za ulagača. Ostale pozitivne i negativne karakteristike sistema osiguranja Dr. Esih ne spominje, već samo kaže da one ulaze u područje morala u osiguranju.

Da pogledamo malo, da li je projekt komore u Sosnovcu tako dobar i spasonosan. O sličnom jednom ovakvom projektu pisao sam u 6. broju »Radničke Zaštite« iz 1930. godine (strana 239—242) pod natpisom »Teškoće s osiguranjem čsl. javnih namještenika«. To je projekt čehoslovačkog senatora g. Navratila, koji je danas već općenito zabačen. Iznio sam tamo protiv Navratilovog projekta nekoje argumente i upozoravam na njih, premda ću ih i u ovom članku opetovati drugim riječima i na malo široj osnovi. Kad sam se osvrtao u spomenutom članku na projekt senatora g. Navratila, moram lojalno priznati, da mi tada nije dolazilo ni na kraj pameti, da bi se i u radničkom osiguranju mogla tretirati reorganizacija na osnovu prinudne štednje ili još bolje zajedno sa prinudnom štednjom. No Dr. Ivan Esih — uvaženi naš publicista, koji nalazi vremena da se bavi i sa socijalnim osiguranjem, što se samo može da pohvali — pokrenuo je evo to pitanje baš u »Radničkoj Zaštiti«, pa smatram, da je potrebno da se na to odgovori.

Nacionalna se zakonodavstva pojedinih zemalja o radničkom osiguranju međusobno veoma razlikuju i Međunarodnom birou rada u Ženevi teškom je mukom pošlo za rukom da harmonizuje sa svojim konvencijama bar najvažnije odredbe nacionalnih zakonodavstava. Međutim u materiji, o kojoj je ovdje riječ, internacionalno je pravo radničkog osiguranja od uvijek bilo u potpunoj harmoniji sa svima nacionalnim pravima radničkog osiguranja. Zato je Konvencija o osiguranju za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge s lakoćom mogla da propiše u članu 1., da se za sve članove Međunarodne organizacije rada zavodi o b a v e z n o o s i g u r a n j e za slučaj bolesti, pod uslovima, koji su u najmanju ruku jednaki onima, koje predviđa ova konvencija. Dakle buduća zakonodavna djelatnost sviju članova Međunarodne organizacije rada mora voditi računa o nametnutoj joj jednoj stezi, da radničko osiguranje u bolesti ima da bude obavezno. Prinudna obaveza osiguranja, a ne prinudna štednja! Do danas su 7 država, među njima i naša, ratifikovale ovu konvenciju. Poljska ju još nije ratifikovala, ali nema sumnje, da će je ratifikovati i ona, jer ovo nije samo preporuka, već konvencija, koje su dužni da se pridržavaju svi članovi Međunarodne organizacije rada, dakle sve kulturne države. Ova konvencija u članu 3 alineji prvoj ima i ovu apsolutnu odredbu, da osigurano lice, koje je nesposobno za rad zbog anormalnog svog fizičkog i duševnog zdra-

Digitized by Google

vlja, ima prava na novčanu otštetu najmanje za dvadesetšest prvih nedjelja nesposobnosti, računajući od prvog dana za obeštećenje. Odredba ova, to vidi svatko, sasvim je nespojiva sa polaznom tačkom projekta industrijsko-trgovačke komore u Sosnovcu, jer kako će dobivati novčane otštete kroz 26 nedjelja onaj član, na čijem je štednom kontu sabrano recimo toliko, da mu se može otšteta dati samo za šest nedjelja? To je i po mišljenju Dra. Esiha zla strana štednje. Dodajem, da je to ne samo zla strana štednje, već da se ta zla strana ne može eliminirati pri projektovanom sistemu ni sa dobrom stranom osiguranja, pošto se dobra strana osiguranja ne odnosi na novčane otštete, već samo na liječničku pomoć i lijekove. Sukob međunarodnih osnovnih principa sa osnovnim principom projekta komore u Sosnovcu više je nego očigledan?

Mislim da se o reorganizaciji osiguranja državnih namještenika na bazi prinudne štednje može govoriti, druga je stvar da li je to dobro, jer za to osiguranje ne postoje za državu nikakve obaveze ni ograničenja. Reorganizacija radničkog osiguranja na bazi prinudne štednje direktno je, kako vidimo, suprotna međunarodno preuzetim obavezama i zato i nisam očekivao, da će se ovo pitanje tretirati i u oblasti radničkog osiguranja.

Projekt industrijsko-trgovačke komore u Sosnovcu s gledišta internacionalnog prava radničkog osiguranja nije uspio. Možda je ipak zato dobar? Nevjerujem. Istina, da u sistemu čistog socijalnog osiguranja prinosi, koje plaćaju osiguranici, znače izvjesno umanjenje njihovih prihoda u cilju, da bi dobili prihode drugi osiguranici, koji su zbog bolesti, invaliditeta, starosti i neuposlenosti, izlučeni iz procesa rada. No socijalno osiguranje nije uvijek suprotno ideji štednje i nije potrebno uvijek ideju osiguranja izmirivati sa idejom štednje. Jer, u koliko se radi o dugoročnim osiguranjima (invalidskom i starostnom) ona za osiguranike jednovremeno znače i štednju. Tek u kratkoročnom osiguranju u bolesti — na to se projekt komore u Sosnovcu i odnosi — kao i u osiguranjima za slučaj nesreće i neuposlenosti svaki osiguranik ne mora da primi od osiguranja, ono što je uložio. On čak, ne bojim se to da rečem, ne mora da primi ništa. I hvala Bogu, da je zdrav, zaposlen i da nije unesrećen na radu! Odavle, kogod izvodi pogrešno izvodi, da osiguranje redovno daje svakom osiguraniku manje nego da je sam štedio. Suprotno je istina, da redovno svaki osiguranik, kad se razboli, unesreći ili ostane bez posla, dobiva od osiguranja deset, dvadeset puta više, no što je uložio. Socijalno je osiguranje, o tom treba prije svega da smo na čisto, na principu uzajamnosti organizovana društvena samopomoć. Štednja je pak čisto individualna stvar. Tko štedi, štedi sam i štedi samo za se i za svoju porodicu. U socijalnom osiguranju naprotiv ne učestvuje sam radnik, već i njegov poslodavac i radnik ne ulaže prinose samo za se i svoje, već za cijelu radničku klasu. Za poslodavca su prinosi, koje plaćaju socijalnom osiguranju režijski troškovi. Potthoff je ovo pravilno formulirao, da su prinosi u socijalnom osiguranju, amortizacija radne snage u preduzeću prema principu, da svaka privreda treba da snosi sve troškove, koje proizrokuje. Prinos socijalnog osiguranja, pa plaćao ga radnik ili poslodavac, proističe iz zarade, u njemu je jedan dio zarade, on sakuplja i konzerviše zaradu za slučajeve, kad se ne može da zarađuje. I zato se radniku u vremenu, kad se razboli, unesreći ili ostane bez posla, vraćaju višestruko uloženi prinosi u formi liječenja i novčanih otšteta. U hranarinama i rentama odnose osiguranici kući sa najvećim kamatima kolektivnu zaradu, koju su na radu uložili za sve svi radnici i svi poslodavci. Štediša, kad je prinuđen, da dira u svoju uštedu, odnosi kući glavnicu, koju je sam uložio, i male kamate. Štediša pomaže sam sebi i svojima prema onoj našoj narodnoj: čuvaj bijele novce za crne dane. Naprotiv u socijalnom osiguranju, kako je s pravom konstatovao direktor njemačkog ministarstva rada Dr. Grieser (vidi »Internationale Rundschau der Arbeit 10/28), pomaže jedan drugome, zdrav bolesnome, jaki slabome, mladi starome, sretan nesretnome, ženjen neženjenome, onaj bez djece onome, koji je obdaren sa brojnom dječicom. Štednja je lijepa stvar, ali svatko nije kadar da štedi i sumnjamo, da li bi država htjela štednju da nametne zakonom. Uzmimo, da je propiše, mala bi odatle bila korist. U osiguranju reorganizovanom na osnovu prinudne štednje onaj, koji ne može ili nije za štednju, izmišljat će bolesti samo da podigne ono, što je sabrano na njegovom štednom kon-

Digitized by Google

tu. Prirodno, da se u sistemu, koji je Dru. Esihu simpatičan, ni liječnici pojedincu ne bi mogli da suprotstave, da ne podigne ono što misli da je njegovo. Onaj, koji hoće da štedi i koji je štediša po prirodi, taj će, kad može, štediti i na štetu svoga zdravlja. Uzet će, kad mu je, kako Dr. Esih kaže, prepušteno na volju šta da troši, iz blagajne samo lijekove, a u novac ne će dirati. Da bilo bi i takvih, koji bi gladovali i prosjačili, a u svoju uštedu ne bi dirali! Kod osiguranja, koje pretstavlja jednu višu, na principu kolektivnosti i solidarnosti zasnovanu društvenu formu, nije tako. Tu tko je na potporu upućen, potporu i dobiva. Liječnici tu vode računa o potrebi, a ne o onom što je član uplatio. Oboljeli i unesrećeni radnik dobije iz blagajne lijekove i hranu, i ne mora da prosjači. Evo u ovome se razlikuje osiguranje od štednje, koja sva počiva na individualnom principu, i u tom je njegova veća vrijednost od štednje. Štediše, da završimo, ulažu novac i ulozi njihovi ne stoje ni u kakvom međusobnom odnosu tako, da bi jedan imao kakvo pravo na uloge drugih. U osiguranju radnici, jedni drugima strani, ali u svojim životnim interesima jednako ugroženi, plaćaju prinose zajedno sa svojim poslodavcima, da bi se iz tih prinosa pomogli oni radnici, koji u vremenu kad ne mogu da rade, trebaju pomoći. Ako ikada, a to u današnjem vremenu tolikim gospodarskim brigama zaokupljenom, može da se pomaže radnička klasa, samo kolektivnim naporima svih radnika i svih poslodavaca. Socijalno osiguranje dakle nije jedna prolazna uredba, koja može da se po volji mijenja, već je ona za radničku klasu jedna neizbježna životna forma.

Nije, kako vidimo, dopušteno, ne postoji za to potreba, a bilo bi i gore, kad bi se današnji sistem socijalnog osiguranja prema projektu komore u Sosnovcu, koji se Dru. Esihu bar ne čini rđavim, popunjavao sa sistemom štednje.

Socijalno osiguranje bez sumnje ima i svojih slabih strana, a koja ih uredba ljudska nema, ali kraj svega toga ono znači veliki kulturni napredak. Hvala socijalnom osiguranju, da završim s Drom. Gieselom, danas su se u radničkoj klasi obrele velike duhovne i moralne sile. I u velikoj utakmici naroda odnijet će pobjedu onaj narod, koji bude imao, najbolje kvalifikovanu, najbolje probuđenu i najbolje obezbijeđenu radničku klasu.

Snagu republike Poljske vidimo i u ovoj reformi organizacije osiguranja, a vidjet ćemo je doskora u unifikaciji i izmjeni materijalno pravnih propisa osiguranja, ali svakako na principu obaveze osiguranja, a ne prinudne štednje.

Literatura:

Rozporzadzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z Dnia 29 Listopada 1930 R. O Organizacji I Funkcjonowaniu Institucyj Ubezpieczeń Spolecznych (Dziennik Ustaw broj 81 od 30./XI. 1930)

S. Balcerski: Reforma Organizacji Instytucyj Ubezpieczeń Spolecznych (Przeglad Ubezpieczeń Spolecznych, broj 1 iz 1931.).

Dr. V. Klumpar: O sociálním pojištení se stanoviska hospodářskeho, predavanje od 16./III. t. g. u praškom narodno-gospodarskom udruženju.

Dr. Grieser: Ethos im Sozialversicherung (Internationale Rundschau der Arbeit 10/1929.).

Dr. Cz. Hoppe: Reorganizacja Kas chorych (Kurjer Warszawski od 2./III. 1931.).

Digitized by Google

Broj: 160/1931. Prs.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu ispravka stava 6. Naredjenja Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 31. marta 1931 St. Broj 14.647.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja dostavio je ovom Središnjem uredu pod St. broj 19.390 od 23. aprila 1931. god. rešenje sledećeg sadržaja:

»SREDIŠNJEM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

ZAGREB.

U st. 6 moga naredjenja od 31. marta br. 14.647 koje je tome uredu istog dana pod istim brojem dostavljeno, stoji: ». . . . . u paragrafima 44 do 51 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika«.

S obzirom na st. 4 istog naredjenja, ima se brojka »51« ispraviti sa »49«, tako da ceo stav 6 ovog naredjenja ima da glasi:

»Sva unapredjenja prilikom premeštaja vezana su za rokove predvidjene u paragrafima 44 do 49 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika«.

Poziva se Ured, da izvrši prednju ispravku.

Ministar Socijalne politike i narodnog zdravlja

N i k o l a P r e k a s. r.«

*

Dostavlja se prednje svim mesnim organima znanja radi.

U Z a g r e b u, dana 1. maja 1931.

Generalni direktor:
u. z.
J a k o v L a s t r i ć v. r.

Broj Prs. 168/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu ukidanja okružnih ureda za osiguranje radnika u Somboru, Vel. Bečkereku i Vršcu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Odlukom gospodina Komesara Središnjeg ureda od 29. aprila 1931. broj 161/1931. pod čl. 3. sedničkog zapisnika, koja odluka je odobrena rešenjem Gos-

Digitized by Google

podina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 30. aprila 1931. St. broj 20.695/1931. ukidaju se okružni uredi za osiguranje radnika u Somboru, Vel. Bečkereku i Vršcu i to sa danom 31. maja 1931.

Područja razrešenih okružnih ureda dele se na susedne okružne urede ovako:

Čitavo područje razrešenog okružnog ureda u Somboru pripaja se okružnom uredu u Subotici.

Područje razrešenog okružnog ureda u Velikom Bečkereku pripaja se delomično okružnom uredu u Novom Sadu i to srez Vel. Bečkerek sa gradom V. Bečkerekom, a čitavo ostalo područje pripaja se Okružnom uredu u Subotici, izuzev onih delova Alibunarskog i Vršačkog sreza, koji se pripajaju okružnom uredu u Novom Sadu.

Područje razrešenog okrušnog ureda u Vršcu pripaja se delomično okružnom uredu u Beogradu i to srezovi Kovin i Pančevo sa gradom Pančevom, a čitavo ostalo područje pripaja se okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu.

Prednje se saopštava radi znanja time, da svi mesni organi Središnjeg ureda nastoje, da što pre a najkasnije do 15. juna o. g. likvidiraju medjusobna potraživanja odnosno dugovanja sa razrešenim okružnim uredima.

U Zagrebu, dne 18. maja 1931.

Generalni direktor:
u. z.
Jakov Lastrić v.r.

Broj: 20.090/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o svetkovanju praznika Evangeličke crkve.

Svim mesnim organima.

Povodom žalbe biskupskog ureda Evang. A. V. crkvenog distrikta u Kraljevini Jugoslaviji od 22. aprila 1931. broj 786. D. donio je g. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 13. maja o. g. pod čl. 1. sed. zapis. a na temelju §-a 90. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odluku, da se pod verskim praznicima za službenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa evangeličke veroispovesti imadu u smislu propisa §-a 14. Zakona o evangeličko-hrišćanskim crkvama i o reformovanoj-hrišćanskoj crkvi Kraljevine Jugoslavije od 16. aprila 1930. razumevati:

1. Badnji dan; 2. Božić (dva dana); 3. Nova Godina; 4. Veliki petak; 5. Uskrs (dva dana); 6. Spasov dan; 7. Duhovi (dva dana) i 8. Praznik reformacije (31. oktobra).

Time se ujedno menja tačka 3. III. ovdašnje okružnice od 29. oktobra 1929. broj 45.075/1929.

Što Vam se saopćuje znanja radi.

U Zagrebu, dne 16. maja 1931.

Zamenik generalnog direktora:
Dušan Glumac v.r.

Digitized by Google

Broj: 15.587/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu povišenja bolnoopskrbne takse u bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Savezno s ovostranom okružnicom od 2. marta 1931. broj 8960/1931. u gornjem predmetu saopćuje se, da je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja donelo svojim aktom S. broj 3488/1931 naknadno rešenje prema kojemu se odobreno povišenje dnevne opskrbne pristojbe od Din. 28.50 na Din. 30.— ima računati od 1. januara 1931., a ne od 31. januara 1931.

Što se svim mesnim organima saopćuje znanja i ravnanja radi.

U Z a g r e b u, dne 22. aprila 1931.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj: 20.537 — 1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu naplate pristojbe za prevoz bolesnih članova Središnjeg ureda od željezničke stanice do Klenovnika i obratno.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 26. marta 1931. pod čl. 25. sedničkog zapisnika odlučio je, da se za prevoz članova svih mesnih organa Središnjeg ureda od željezničke stanice do Klenovnika ili obratno ima naplatiti Din. 37.50 odnosno za prevoz na Klenovnik i sa Klenovnika na stanicu Din. 75.— po osobi.

Napred pomenute pristojbe imaju se naplaćivati počevši od 1. januara 1931. god.

Prednje se saopštava radi znanja i provedbe.

U Z a g r e b u, dne 1. maja 1931.

Zamenik generalnog direktora:
D u š a n G l u m a c v. r.

Broj: 22.110/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu kontrole recepture po glavnim lekarima mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Kontrola recepture uredskih lekara spada u redovnu dužnost glavnog lekara. U pogledu načina kontrole recepture Središnji ured je izdao više puta potrebna uputstva glavnim lekarima. Kako se prema iskustvu ta kontrola ne provo-

Digitized by Google

di kod svih mesnih organa jednolično prema izdatim odredbama, to se u nadopuni okružnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 15.280/1929. i 8657/1930. skreće ponovno pažnja svim mesnim organima te glavnim lekarima na to, da postupaju u pogledu kontrole recepture na sledeći način:

1. Glavni lekari treba da vrše kontrolu recepture o d m a h nakon završene računske kontrole apotekarskih računa kod mesnog organa.

2. Glavni lekari treba da dobiju od uprave evidenciju za pojedine lekarske rajone o tom, koliki se procenat propisanog prinosa za dotični rajon troši na lekove.

Za velika mesta sa većim brojem lekara glavni će lekari kontrolirajući recepturu videti uskoro kako koji lekar receptira.

Ta evidencija i iskustvo o receptiranju pojedinih uredskih lekara biće temelj daljnjem postupku glavnih lekara.

Oni će pogreške u ekonomskom propisivanju lekova uklanjati na taj način, što će dotičnog lekara savetovati, i upozoriti na njegove pogreške odnosno opomenuti ga radi tih pogrešaka predočujući mu konkretno pogrešku te razliku u visini leka po njemu propisanog kao i onog koji bi ga mogao potpuno zameniti. Sve ove opomene i primetbe o recepturi treba da budu priložene kao prilog svakom apotekarskom računu, koji šalje mesni organ na retaksaciju Središnjem uredu za osiguranje radnika. Te primetbe treba priložiti u prepisu ili u formi izveštaja o rezultatu pregledbe recepture sa kratkom oznakom koje je lekare opomenuo glavni lekar i radi čega.

Naročito treba upozoravati lekare, koji redovno prekoračuju običajni postotak potrošnje na lekove, na tu činjenicu. Isto tako treba upozoravati lekare, koji propisuju skupe i suviše kombinovane lekove, a koji uopće ne propisuju ili vrlo retko propisuju lekove »norma«, da je potrebno tamo, gde naši lekovi »norma« mogu uspešno nadoknaditi ove skupe kombinovane lekove, da u tim slučajevima propisuju odnosne lekove »norma«.

Ako koji lekar, koji redovno ne prekoračuje običajni postotak potrošnje na lekove, ili koji receptira stalno u duhu naših »Pravila za propisivanje lekova«, propiše u pojedinačnom slučaju i kakav patentovani ili specijalni preparat, ili kombinovani lek, ne će trebati da ga se za to opominje, već treba postupati u označenom smislu kod onih lekara, koji to češće ili redovno čine.

3. Glavni lekari će u onim slučajevima, gde lekari unatoč svih saveta, upozorenja i opomena dalje receptiraju na neekonomski način i bez svake potrebe te koristi za zdravlje članova očito oštećuju radničko osiguranje, stavljati predloge da dotični naknadi štetu, koju je uredu naneo svojim neekonomskim načinom propisivanja lekova. Naknada štete traži se dakle u izuzetnim i opravdanim slučajevima, gde se na pr. propisuju takvi patentovani preparati i specijaliteti, koji se mogu potpuno nadoknaditi lekovima magistralno propisanim pod njihovim kemijskim imenom, ili se pak propisuju neopravdano velike količine lekova, ili se stalno propisuju lekovi »norma« sa dodacima ili takvi skupi kombinovani lekovi, koje možemo uspešno nadoknaditi jeftinijim magistralnim lekovima ili lekovima »norma«. U takvim dakle slučajevima, gde je po mišljenju glavnog lekara potrebno tražiti već i naknadu štete, neka glavni lekar uz takav recept pričvrsti ili prilepi jednu kontrolnu cedulju (jedan blanket u veličini recepta) svetlo-modre boje, te na njoj označi, što bi po njegovom mišljenju bio trebao dotični lekar da propiše. Središnji ured će izračunavati i označivati u svakom takvom slučaju na toj cedulji, razliku u ceni za koji je ured oštećen i koju štetu može onda ured da traži od lekara.

Sve ovakve recepte, koji imaju pričvršćene kontrolne cedulje glavni će lekari stavljati uvek na vrh dotičnog snopa recepata (radi olakšanja rada kod kontrole recepture kod Središnjeg ureda).

4. Glavni lekari će paziti, da se članovima ovojni materijal i sanitarne potrepštine ne propisuju iz javne gradjanske apoteke, nego iz zaliha ureda, izuzevši dakako hitne slučajeve. Nadalje je potrebno da se lekovi za ambulantnu porabu nabavljaju u smislu okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 28.977/1928.

Digitized by Google

5. Mesni organi vodiće brigu o tom, da se apotekarski računi dostavljaju na retaksaciju Središnjem uredu za osiguranje radnika blagovremeno, a ne sa velikim zakašnjenjem, kako bi se omogućilo, da se u najkraćem mogućem vremenu provede brza i uspešna kontrola.

Pozivaju se svi mesni organi, da putem glavnih lekara sprovode kontrolu nad propisivanjem lekova na način, kako je ovde označeno.

U Zagrebu, dne 25. marta 1931.

Zamenik generalnog direktora:
Dušan Glumac v. r.

LIČNE VESTI.

I. Premeštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.115 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. aprila 1931. god. pod čl. 4. sed. zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Prišl Olga, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu činovnice kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.114 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. aprila 1931. pod čl. 3. sedn. zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Richter Marija, činovnica osečkog okružnog ureda za osiguranje radnika u Vinkovcima na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu činovnice kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. Broj 1.111 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. aprila 1931. g. pod čl. 2. sed. zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Segedinski Nestor, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Banja Luci u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K broj 1.106 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. aprila 1931. god. pod čl. 2. sedn. zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Dr. Milić Srećko, lekar-činovnik osečkod okružnog ureda za osiguranje radnika na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Banja Luci u svojstvu lekara-činovnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.109 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 1. maja 1931. god. pod čl. 2. sedn. zapisnika kojom se premešta po potrebi službe Dr. Iskruljev Jovan, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vršcu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu ravnatelja kategorije B. položaja IV.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. maja 1931. god. K. broj 1.107 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 2. maja 1931. god. pod čl. 1. sedn. zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Hadžiomanović Dervi-š, službenik okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Ljubljani u svojstvu činovnika kategorije B. položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. maja 1931. god. K. broj 1.249 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. god. pod čl. 1. sedničkog zapisnika, kojom se premešta po potrebi službbe Dr. Arselin Augustin, direktor financijsko-ekonomskog odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Za-

Digitized by Google

grebu na službovanje u Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu, u svojstvu ravnatelja kategorije A. položaja II.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. maja 1931. god. K. broj 1.273 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. maja 1931. god. pod čl. 2. sedničkog zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Dr. Arselin Augustin, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu generalnog direktora kategorija A. položaja I.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. maja 1931. god. K. broj 1.246 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. god. pod čl. 3. sedničkog zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Dr. Jurišić Dragutin, lekar-činovnik niškog okružnog ureda za osiguranje radnika u Kruševcu na službovanje u beogradski okružni ured za osiguranje radnika sa sedištem u Šapcu u svojstvu lekara-činovnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. maja 1931. god. K. broj 1.248 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. god. pod čl. 2. sedničkog zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Dr. Isaković Mihajlo, lekar-činovnik beogradskog okružnog ureda za osiguranje radnika u Šapcu na službovanje u Beograd u svojstvu lekara-činovnika.

II. Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.110 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. aprila 1931. pod čl. 1. sedn. zapisnika, kojom se penzioniše Dr. Marković Danilo, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.113 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 1. maja 1931. god. pod člankom 1. sedničkog zapisnika, kojom se penzioniše Dr. Kohlbach Oskar lekar-činovnik okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 4. maja 1931. god. K. broj 1.108 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 1. maja 1931. pod čl. 3. sedn. zapisnika, kojom se penzioniše Brkić Vojin, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. maja 1931. god. K. broj 1.247 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. god., pod člankom 4. sed. zapisnika, kojom se penzioniše Vuković Ivan, voditelj ispotave osečkog okružnog ureda za osiguranje radnika u Vukovaru.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. maja 1931. god. K. broj 1.274 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. maja 1931. pod člankom 1. sedničkog zapisnika, kojom se penzioniše Glaser Milan, generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Broj 21.530/1931.

NATEČAJ

Na osnovu odluke Gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. maja 1931. raspisuje se ovime natečaj za popunjenje jednog mesta referenta inženjerske struke kategorije A. položaja

Digitized by Google

VI. sa godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.—, godišnjom položajnom platom od Din 15.000.—, godišnjim mesnim dodatkom od 4.050.— Din i specijalnim mesečnim dodatkom od 400.— Din.

Uvjeti nameštenja su sledeći:

1) da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpskohrvatski ili slovenački jezik:

2) da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

3) da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi:

4) da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod isledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom:

5) da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tački 5. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

6) da imadu potpunu fakultetsku spremu tehničkog fakulteta kojeg univerziteta ili koje Visoke tehničke škole, sa diplomom inženjera arhitektonske struke.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti svedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu da uključivo 17. juna 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice ne će se uzeti u obzir.

U Zagrebu, dne 27. maja 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U ZAGREBU.

Broj 4503/1931.

NATEČAJ.

U smislu odredaba Službenog pravilnika za lekare-činovnike Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, u vezi zaključka gosp. Komesara ovog ureda od 31. I. 1931. točka 4. sedničkog zapisnika odobrenog zaključkom gosp. Komesara Središnjeg ureda od 9. IV. 1931. čl. 16. sedničkog zapisnika odnosno broj 14.438/1931. raspisuje se ovime natečaj za popunjenje 1 mesta lekara-činovnika za opću praksu u I. plaćevnom razredu 1. plaćevni stepen kod potpisanog Okružnog ureda.

Sedište lekarova rada jest u gradu Sušaku.

Sva prava dužnosti ustanovljena su Službenim pravilnikom za lekare-činovnike Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz promene koje ustanovljuje

Digitized by Google

Zakon o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštenju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa od 31. XII. 1930.

Prinadležnosti sastoje se iz:

1. Godišnje plate I/1 Din. 24.000.—.
2. 15%-tnog mesečnog dodatka (stanarinskog) na gornju platu u godišnjem iznosu od Din. 3.600.—;
3. porodičnog dodatka za svakog člana obitelji (najviše do 4 člana) godišnje Din. 1.800.—;
4. specijalnog dodatka — neuračunljivog u penziju — u smislu Okružnice Središnjeg ureda od 16. X. 1930. broj 48.150/1930.

Uslovi su nameštenja:

1. da je državljanin Kraljevine Jugoslavije, da je vešt u govoru i pismu srpskohrvatskom ili slovenačkom jeziku;
2. da je telesno, umno i moralno sposoban za vršenje službe i da ne boluje od tuberkuloze u ma kojoj formi;
3. da je navršio 24 godine i da nema više od 40 godina života;
4. da ima lečničku diplomu i pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji;
5. da je regulisao vojnu dužnost;
6. da nije u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi;
7. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem odnosno pravomoćno osuđen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije osuđen na gubitak službe odnosno političkih i časnih prava za vreme utvrđeno sudskom presudom;
8. da nije izgubio službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika, njegovih mesnih organa odnosno koju drugu državnu ili javnu službu na osnovu presude redovnog ili disciplinskog suda.

Naročito se upozoruju natecatelji da u svojim molbama stave i svoje eventualne zahteve glede uračunavanja godine službe u penziju i da ih potkrepe potrebnim ispravama, jer se naknadni zahtevi ne će više uzeti u obzir.

Molbenicama treba bezuvetno priložiti:

1. Svedočanstvo o danu rođenja (krsni list).
2. Uverenje o nadležnosti (Domovnica).
3. O zakonitoj bračnoj vezi (Venčani list).
4. O broju i godinama dece (Obiteljska izvesnica).
5. Uverenje o regulisanju vojne obaveze.
6. Lečničku diplomu, uverenje o svršenom stažu, Uverenje o pravu za vršenje lekarske prakse sa oznakom broja evidencije lekarske komore.
7. Uverenje odnosno svedodžbu o zdravlju, koje se ima dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa te posebnom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu da natecatelj ne boluje od tuberkuloze ma u kojoj formi.

Vlastoručno pisane, propisno biljegovane i spomenutim potrebnim ispravama — u originalu ili ovjerovljenom prepisu obložene molbenice imadu se potpisanom Okružnom uredu predložiti najkasnije do 15. juna 1931. do 12 sati u podne.

Nedostatno obložene ili kasnije stigle molbe ne će se uzeti u obzir.

U Sušaku, dne 24. aprila 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Digitized by Google

Broj 6251/1931.

NATEČAJ

Na osnovu rešenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. broj 16.546/1931. i na temelju odluke gospodina Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli od 15. maja 1931. raspisuje se natečaj za popunjenje pet mesta činovnika kategorije C. položaja VII. u cilju unapredjenja ovouredskih službenika.

Izborom ovouredskih službenika, raspisuje se ujedno natečaj i na sva mesta nižih položaja, koja će time nastati upražnjena.

Uveti nameštenja, kao i sva prava i dužnosti vide se iz Službenog Pravilnika Suzor-a.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazima obložene molbe imadu natecatelji podneti uredu do 10. Juna 1931. do 12 sati o podne.

Zakašnjele molbe neće se uzeti u obzir.

Tuzla, dne 15. maja 1921.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U TUZLI

Br. 18.327/1931. god.

KONKURS

Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu raspisuje ovim Konkurs za popunjenje jednog mesta lekara za opštu praksu kod Ekspoziture ovog ureda u Kragujevcu, sa prinadležnostima lekara-činovnika I kl. razreda u ugovornom svojstvu.

Mesečne prinadležnosti su sledeće: plata Din 2.000.—, 15% mesnog dodatka i Din 300.— specijalnog dodatka.

Kandidati su dužni da ispune sledeće uslove.

1) da je državljanin Kraljevine Jugoslavije i da zna srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2) da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za vršenje ove službe i da ne boluje od tuberkuloze;

3) da ima diplomu doktora celokupnog lekarstva i pravo vršenja prakse u Kraljevini Jugoslaviji i pravo mesne prakse u Kragujevcu;

4) da ima specijalnost iz socijalne medicine;

5) da nije pod staratelistvom ili stečajem;

6) da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja;

7) da nije otpušten iz službe Središnjeg Ureda za osiguranje Radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje ili druge javne službe, a na osnovu presude redovnog ili disciplinskog Suda;

8) da je regulisao svoju vojnu obavezu.

Uz molbu treba priložiti 1) krštenicu; 2) diplomu o doktoratu medicine; 3) uverenje da nije osuden i da nije pod isleđenjem i stečajem; 4) dva lekarska uverenja od kojih jedno da ne boluje od tuberkuloze; 5) uverenje o vladanju; 6) uverenje o pravu prakse opštem i mesnom; 7) uverenje o specijalnosti iz socijalne medicine.

Molbe se imaju dostaviti Sekretarijatu Okružnog ureda najdalje do 10. Juna 1931. god.

Molbe bez dokumenata i koje budu podnete posle označenog roka neće se uzimati u obzir.

Iz kancelarije Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu. Broj 18.327/1931. 13. maja 1931. god.

Digitized by Google

KONKURS

Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu raspisuje konkurs za ugovornog lekara opšte medicine, sa sedištem u Leskovcu. Mesečne prinadležnosti iznose: honorar 1925.— dinara, paušal za kola 250.— dinara i specijalni mesečni dodatak 175.— dinara. Sva ostala prava i dužnosti ugovornog lekara sadržata su u ugovoru koji će Ured sklopiti sa izabranim lekarom.

Opšti uslovi nameštenja su: da je molioc državljanin Kraljevine Jugoslavije; da zna potpuno državni jezik; da ima diplomu doktora celokupnog lekarstva i opšte pravo lekarske prakse u našoj Kraljevini; da je zdrav i sposoban za vršenje lekarske službe kod Ureda; i da uživa sva građanska prava, — što sve ima dokazati dokumentima priloženim uz molbu. Ako se nalazi u državnoj ili drugoj javnoj službi uz molbu ima priložiti i odobrenje svoje pretpostavljene vlasti da može vršiti službu uredskog lekara.

Svojeručno napisane i sa 5.— Din taksirane molbe imaju se podneti ovom Uredu najkasnije do 30. juna 1931. godine. Kasnije prispele ili sa svima potrebnim dokumentima ne snabdevene molbe neće se uzeti u obzir.

Iz kancelarije Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu Br. 15064/31. od 16. maja 1931. godine.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ ALEKSANDAR I.

Digitized by Google

NJEZINO VELIČANSTVO KRALJICA MARIJA

Digitized by Google

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ ALEKSANDAR I.

Digitized by Google

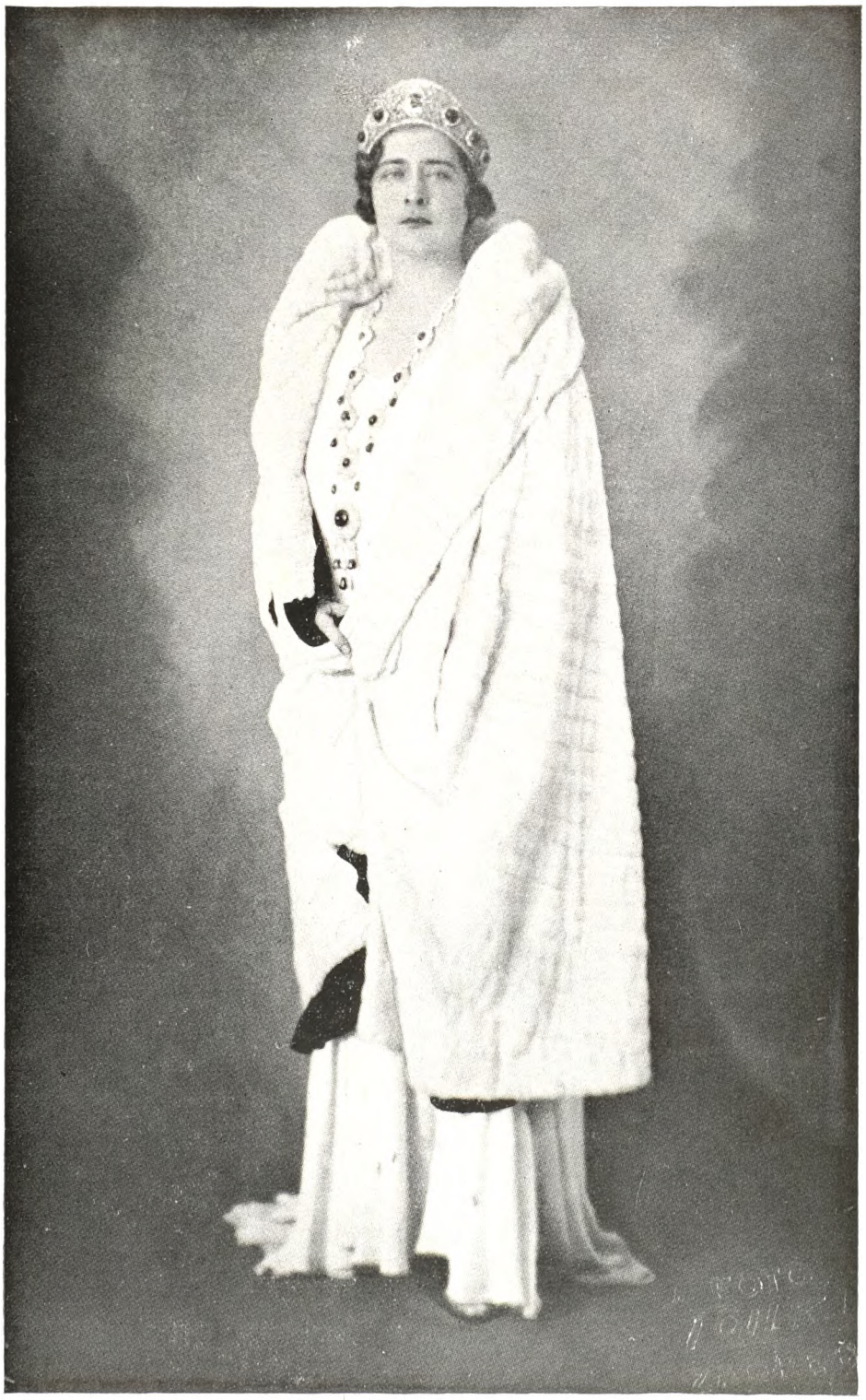

NJEŽINO VELIČANSTVO KRALJICA MARIJA

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 1 JULA 1931 | BROJ 7

NJIHOVA VELIČANSTVA KRALJ ALEKSANDAR I. I KRALJICA MARIJA U LJEČILIŠTU SREDIŠNJEG UREDA „KLENOVNIK" KOD IVANCA

Ravnatelj lječilišta »Klenovnik« dr. Roko Jokovič pozdravlja Nj. Vel. Kralja kod dolaska u lječilište

Digitized by Google

BORAVAK NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA ALEKSANDRA I. U LJEČILIŠTU „KLENOVNIK“

Prošla su upravo tri mjeseca otkako je Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. posjetio Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu. U vječnoj je uspomeni svakog osiguranika ostao taj veliki dan radosti u historiji našeg radničkog osiguranja, kada se je Nj. Vel. Kralj u neposrednom dodiru sa samim osiguranicima očinskom skrbi interesirao za zdravstveno stanje njihove porodice i njih samih. Sa osobitim je zato ushićenjem dočekalo osigurano članstvo Središnjeg ureda ponovni dolazak Nj. Vel. Kralja u Zagreb, znajući, da će i ovoga puta doći u njihove redove Vrhovni staratelj socijalno nezbrinutih gradjana ove države.

I u istinu prigodom svog ponovnog boravka u Zagrebu nije Nj. Vel. Kralj propustio priliku, a da ponovno ne dodje u neposredni doticaj sa osiguranicima, pregledavši najveću zdravstvenu ustanovu radničkog osiguranja — lječilište za plućobolne osiguranike »Klenovnik« kraj Ivanca.

Na dan 5. juna o. g. došao je Nj. Vel. Kralj u pratnji Ministara Uzunovića, Jeftića, Dr. Šibenika i Neudörfera, bana Savske banovine Dr. Ive Perovića, maršala dvora gjenerala Dimitrijevića, te adjutanata, gjenerala Savića i Pavlovića, najavljen zvonjavom u lječilište »Klenovnik« kraj Ivanca. Pred glavnim ulazom dočekao je Nj. Vel. Kralja ravnatelj sanatorija Dr. Roko Jokovič, pozdravivši sa nekoliko riječi Nj. Vel. Kralja i zamolivši Ga, da izvoli razgledati ovo radničko lječilište. Ujedno je pretstavio Nj. Vel. Kralju zavodske liječnike: Dra. Peru Samardžiju, primarnog liječnika, Dra. Frana Sorića, sekundarnog liječnika i Dra Luku Vučinića, pomoćnog liječnika, te upravitelja sanatorija prof. Janka Vukičevića.

Zatim se je Nj. Vel. Kralj zaputio u zgradu i razgledao sve prostorije i sav higijenski uredjaj. Na zamolbu ravnatelja dr. Jokovića stavio je najprije Nj. Vel. Kralj svoj potpis u spomenicu lječilišta. Na to se Kralj zaputio u kapelicu u glavnoj zgradi, gdje se nalazi grobnica grofova Drašković. Zatim je pošao u blagovaonicu, gdje su bili sakupljeni svi bolesnici kod ručka. Čim se pojavio Nj. Vel. Kralj, svi su ustali i kliknuli »Živio Kralj!« Kralj se ljubazno nasmješio i odzdravio im, te rekao »Sjedite«. Zatim je obišao sve stolove i razgovarao sa pojedinim bolesnicima. Prvoga je nagovorio Rudolfa Hribara, trgovačkog pomoćnika iz Zagreba, interesirajući se za njegovo zdravstveno stanje. Nadalje je razgovarao sa Špirom Dimićem, obućarskim radnikom iz Skoplja i Dušanom Todosijevićem, radnikom iz Kragujevca. Potom je razgledao kuhinju, odakle se uputio u biblioteku i prostorije za dnevni boravak. U prvom spratu razgledao je Nj. Vel. Kralj jednu bolesničku sobu, gdje je razgovarao sa dvije bolesnice. Nj. Vel. Kralj izašao je i na terasu, sa koje se pruža prekrasan vidik na čitavu okolicu Klenovnika. Nj. Vel. Kralju se vrlo svidio onaj kraj. U razgovoru sa ravnateljem Dr. Jokovićem Nj. Vel. Kralj izrazio se najpohvalnije o svemu, što je vidio u sanatoriju i dodao: »Ovo treba da vidi i Kraljica«. Ispraćen burnim poklicima pacijenata i osoblja napustio je Nj. Vel. Kralj nakon kratkog boravka sanatorij »Klenovnik« i uputio se u Lepoglavu.

BORAVAK NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE MARIJE U LJEČILIŠTU „KLENOVNIK“

Malo dana iza ovog velikog i radosnog dogodjaja u lječilištu »Klenovnik« nastupilo je u redovima pacijenata i osoblja lječilišta novo uzbudjenje, nova radost, čuvši za dolazak Njezinog Veličanstva Kraljice Marije. U četvrtak 11. juna o. g. posjetila je Njezino Veličanstvo Kraljica u pratnji dvorske dame gdje. Eleonore Šverljuge lječilište »Klenovnik«.

Na ulazu u sanatorij pozdravio je Nj. Vel. Kraljicu komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika prof. Ante Odić ovim govorom:

Digitized by Google

»Vaše Veličanstvo! Danas mi je pala u dio osobita čast, da pozdravim Vaše Veličanstvo ispred cjelokupne organizacije radničkog osiguranja, ispred Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Ta mi je čast tim veća, što Vaše Veličanstvo mogu da pozdravim ovdje u najvećem sanatoriju »Klenovnik«, izgradjenom teškim materijalnim žrtvama, a koji je vidljiv dokaz nastojanja radničkog osiguranja oko poboljšanja zdravstvenog stanja svojih osiguranih članova.

ljici lijepi buket cvijeća. Ravnatelj sanatorija dr. Roko Joković pozdravio je na to Nj. Vel. Kraljicu u ime svoje, liječnika, osoblja i bolesnika liječilišta. Nj. Vel. Kraljici pretstavljeni su zatim generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika Dr. Augustin Arselin, direktori Dr. Željko Hahn i Jakov Lastrić i primarni liječnik liječilišta Dr. Pero Samardžija.

Nj. Vel Kraljica pošla je zatim da razgleda urediaj sanatorija. Ravnatelj Dr. Joković zamolio je Njezino Veličanstvo, da

Komesar Središnjeg ureda prof. Ante Odić pozdravlja Nj. Vel. Kraljicu kod dolaska u liječilište »Klenovnik«

Posjet Vašeg Veličanstva vidljiv je dokaz majčinske skrbi Vašeg Veličanstva za svoj narod, a napose za radni narod.

Posjet Vašeg Veličantva bit će zlatnim slovima upisan u analima radničkog osiguranja sa velikom i vrućom željom:

Da živi Vaše Veličanstvo naša Kraljica i da živi naš ljubljeni Kralj Aleksandar!«

Supruga komesara Središnjeg ureda gdja. Anica Odić predala je Nj. Vel. Kra-

bi izvolila upisati svoje ime u spomenicu liječilišta. Nj. Vel. Kraljica spremno se odazvala, ušla u uredovnicu ravnateljstva i potpisala se ispod potpisa Nj. Vel. Kralja. Naročitim zanimanjem razgledala je Nj. Vel. Kraljica dvorište starog grada iz god. 1616. i kamene ploče sa latinskim natpisima. U tim natpisima je osnivač i graditelj izrazio želju, da bi ta zgrada stajala tako dugo, dok kornjača ne obadje kuglju zemaljsku i dok mravi ne izgrizu njene temelje. Komesar prof. Ante Odić i ravnatelj liječilišta Dr. Joković

Digitized by Google

uveli su Nj. Vel. Kraljicu u prostorije lječilišta za dnevni boravak pacijenata, koje se nalaze u starom dijelu glavne zgrade lječilišta. Ravnatelj Dr. Jokić upozorio je Nj. Vel. Kraljicu, da ova dvorana ima historijsko značenje, jer je u njoj god. 1645. do 1646 zasjedao hrvatski sabor pod banom Ivanom grofom Draškovićem. Ta dvorana zadržana je u starinskom stilu. Zatim je Nj. Vel. Kraljici pokazana vrlo lijepa barokna kapelica, u kojoj su pokopani vlasnici dvorca grofovi Drašković i jedan od knezova Lichtenstein.

Vrlo je lijep bio momenat, kada je Nj. Vel. Kraljica ušla u blagovaonicu, gdje je bilo okupljeno oko 200 pacijenata. Pacijenti su Kraljicu dočekali stojeći jednoglasnim poklikom »Živjela jugoslavenska Kraljica!« — a onda je dvoranom zaorio buran pljesak. Nj. Vel. Kraljica prošla je dvoranom ljubazno odzdravljajući na pozdrave. Zatim je Nj. Vel. Kraljica razgledala ambulante lječilišta, gdje joj je primarni liječnik Dr. Samardžija protumačio uređaj, a naročito moderan način kirurškog liječenja tuberkuloze, koji se primjenjuje u Klenovniku. Razgledavajući bolesničke sobe, Nj. Vel. Kraljica se interesirala, da li se u sanatoriju nalaze bolesnici iz svih krajeva naše države. Ravnatelj Dr. Jokić odgovorio je, da ima pacijenata iz svih dijelova Jugoslavije. U jednoj bolesničkoj sobi Nj. Vel. Kraljica razgovarala je s pacijentkinjom Milicom Ranić, krpačicom čarapa, koju je upitala, kako napreduje njeno liječenje.

— Dobila sam četiri kilograma — odgovori bolesnica.

— Oh, to je veliko veselje, — odgovori Nj. Vel. Kraljica oprostivši se sa bolesnicom.

Zatim je Nj. Vel. Kraljica razgovarala sa Kristinom Savić, fabričkom radnicom.

— Kako ste?

— Dobro, — odgovori bolesnica.

— Drago mi je, bit će još bolje.

Nj. Vel. Kraljica je nadalje razgovarala sa Gizelom Mikac privatnom činovnicom i Anicom Diviaković radnicom, interesirajući se upravo majčinskom ljubavi za njihovo zdravlje, za njihov rodni kraj i t. d. Bolesnice, s kojima je Nj. Vel. Kraljica razgovarala, rodom su iz Zagreba, Novog Sada, Mostara i Leskovca.

Nj. Vel. Kraljica interesirala se detaljno za uređaj i rad sanatorija u razgovoru s ravnateljem Dr. Jokovićem.

Nj. Vel. Kraljica razgledala je i kuhinju sanatorija, gdje se rukovala sa časnim sestrama i cijelim osobljem.

Poslije razgledavanja uređaja sanatorija zaputila se Nj. Vel. Kraljica u park. To je prekrasan stoljetni park, koji obuhvaća 35 jutara. Nj. Vel. Kraljici pokazani su zatim drvorezbarski radovi, koje izrađuju bolesnici pod vodstvom učitelja Paulića. Komesar prof. Odić zamolio je Nj. Vel. Kraljicu, da primi na poklon jednu kutiju za nakit i jednu kutiju za cigarete. Obje su kutije vanredno lijepo izrađene u drvu sa narodnim motivima. Nj. Vel. Kraljicu ugodno se dojmila ova pažnja pretstavnika Središnjeg ureda.

Oprostivši se sa svima prisutnima, ispraćena burnim poklicima bolesnika i osoblja lječilišta, napustila je Nj. Vel. Kraljica lječilište »Klenovnik«. Dvorski auto već je daleko odmakao od sanatorija, kad su se još uvijek zrakom prolamali poklici:

»Živilo Njezino Veličanstvo Kraljica Marija!«

Digitized by Google

GLUMAC DUŠAN:

ARONDACIJA OKRUŽNIH UREDA

U cilju sprovodjenja Zakona o osiguranju radnika izradjena je organizacija koja je pretstavljena u Središnjem i 24 Okružna ureda za osiguranje radnika. Osiguranje su sprovodile i privatno-društvene blagajne Merkur, Trgovačko bolesničko društvo u Ljubljani i Trgovačka omladina u Beogradu. Izvan organizacije opšteg radničkog osiguranja sprovode osiguranje radnika Bratimske blagajnice za rudare i Saobraćajna blagajna za železničare. Penzijsko osiguranje privatnih nameštenika u Sloveniji i Dalmaciji ima odeljen svoj zavod u Ljubljani. Prema tome za provadjanje osiguranja u bolesti, povredama, starosti i iznemoglosti imali smo 30 jedinica u celoj državi.

Kad našu organizaciju usporedimo sa nosiocima socijalnog osiguranja drugih nacija, onda vidimo, da je naše osiguranje skoro u celosti unificirano i u jakoj meri centralizirano. Tako posmatrano, naše se socijalno osiguranje izdvaja od organizacija osiguranja ostalih država, i, objektivno govoreći, naša organizacija ima znatnu prednost.

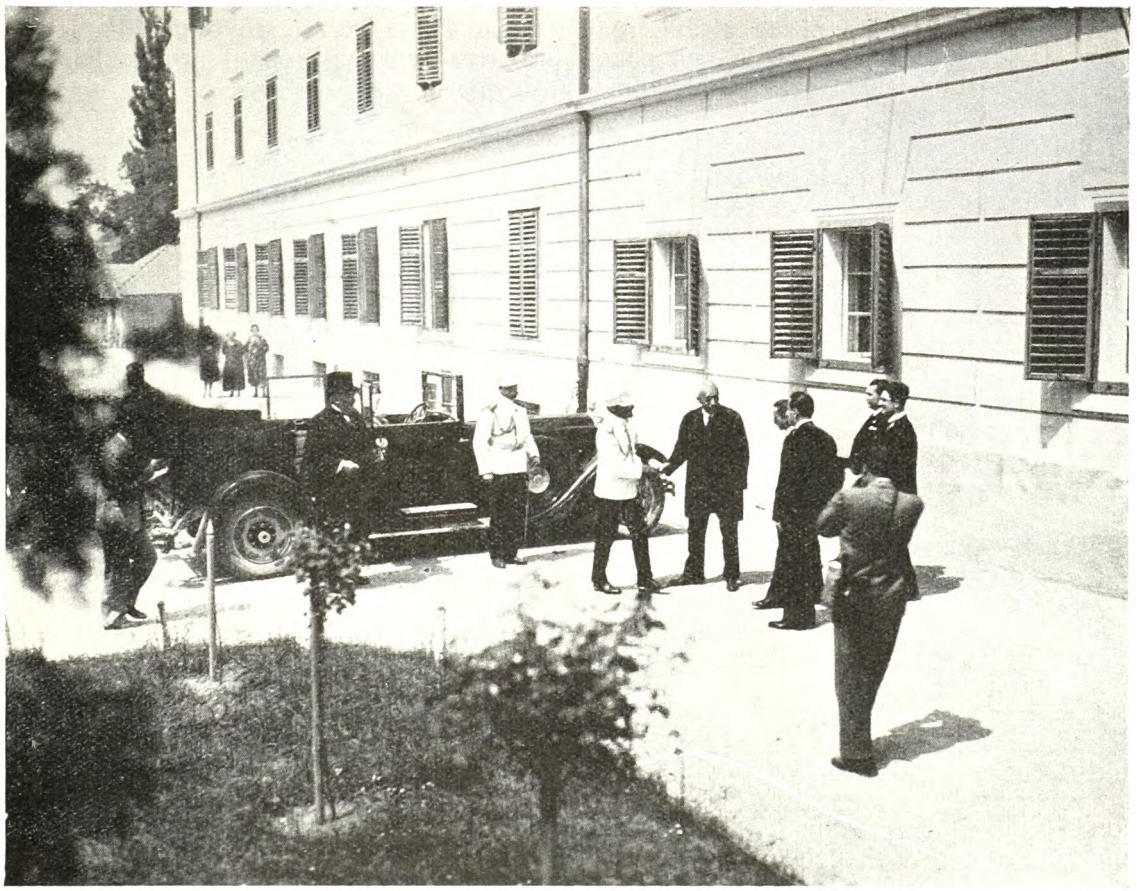

Dolazak Nj. Vel. Kralja u lječilište »Klenovnik«

Unifikacija raznih grana osiguranja mnogo upliviše na administraciju: u prvom redu na lakši i celokupniji pregled rada pojedinih osiguranja, a jednako na troškove administracije. U mesto posebnih prijava i evidencija osiguranika kod razna dva, tri, četiri zavoda, pri unificiranom osiguranju dovoljna je samo jedna evidencija iz koje se uzimaju podaci za potrebe svake vrste osiguranja. Što važi za evidencije to je jednako za kontrolu nad provadjanjem zakona, za uredjenje jedinstvenih zajedničkih prostorija kako

Digitized by Google

za lečenje tako i administriranje, za naplatu prinosa za osiguranje, za nameštenje lekara i službenika, za uredjenje institucija za lečenje i t. d. Važno je i to da se u unificiranoj organizaciji gubi nastojanje za prestižom što se pojavljuje medju srodnim organizacijama kad rade podvojeno.

Uporedo sa principom unifikacije osiguranja primljen je i princip izgradnje jakih jedinstvenih institucija za provodjenje osiguranja. Rezultati rada malih zavoda nisu zadovoljili ni na strani, ni u nas. I velik je uspeh što je naš zakon ukinuo Poslovne bolesničke blagajnice pojedinih preduzeća i pripojio ih opštem radničkom osiguranju, Okružnim uredima. Ostavljajući po strani činjenicu, da je po organizaciji uprave Poslovnih bolesničkih blagajni mnogi oboleli bio prikraćen u zakonskim i statutarnim pravima, redak je vidan rezultat rada tih Poslovnih blagajni. Pod jakim i odlučujućim uticajem vlasnika preduzeća nisu Poslovne bolesničke blagajne mogle jače isticati interese osiguranih radnika. One su otpravljale najminimalnije poslove. O uredjenju modernih ambulanti sa svim potrebnim uredjajem za lečenje, o uredjenju pune specijalističke lekarske službe, o izgradnji oporavilišta i lečilišta, kupatila, malo se moglo govoriti. I s razloga što je izostajala inicijativa, a naročito jer male Poslovne bolesničke blagajne nisu mogle mobilizirati potrebna novčana sretstva, nisu one mogle ostaviti tragove jačeg rada. One su ostavile samo male fondove koje je nasledilo današnje naše osiguranje.

Što važi za male Poslovne bolesničke blagajne, to se primenjuje u izvesnoj meri i na male Okružne urede. Za to je naš zakon omogućio mere, da se u izgradnji organizacije osiguranja mogu vršiti potrebne promene. Zakon je dao u delokrug Glavnoj skupštini Središnjeg ureda da može po potrebi razrešiti svaki Okružni ured i njegovo područje u celosti ili delomice pripojiti drugom Okružnom uredu.

Ova zakonska ustanova primenjivana je u izgradnji našega osiguranja. Poslovanje našeg osiguranja ukazuje, da će se morati vršiti i dalje promene. Na to upućuje stvarno stanje. Kad pogledamo brojno stanje i kretanje članova naših Okružnih ureda i površnom posmatraču padaju u oči razlike izmedju malih i velikih Okružnih ureda. U mesecu martu ove godine mi imamo Okružni ured u Ljubljani sa 86.000, u Beogradu sa 73.000, u Zagrebu sa 60.000, a u Travniku sa 8.600, u Tuzli sa 6.700 i Mostaru sa 6.000 članova. Srednji Okružni uredi kreću se sa 10 do 15.000 članova.

Samo se po sebi razume da se odvaja rezultat rada malih i velikih Okružnih ureda. I ovde važi činjenica o prednostima jače i veće organizacije. Kad uporedimo upravne troškove malih i velikih Okružnih ureda, onda uvidjamo potrebu da se izvrši što temeljitija i brža njihova reorganizacija i arondacija. Evo te uporetbe:

Upravni trošak godine 1929.:

	po jednom članu	u % od prinosa
Ljubljana	75.15	15.54
Beograd	76.80	13.86
Zagreb	86.02	15.18
Travnik	92.40	17.61
Tuzla	105.55	24.25
Mostar	100.75	21.95

To su, nema sumnje, mnogo veliki izdaci, koji su u glavnom uslovljeni u malom broju članova.

Ovo je pitanje mnogo raspravljano: posebno je posmatrano sa gledišta povećanih troškova administracije.

Mi znamo da je naše socijalno osiguranje osiguralo sebi pravo domaćinstva. U svim našim krugovima računa se sa našom institucijom kao potrebnom i jednom savremenom tekovinom. Retki su pojedinci koji prema instituciji zauzimlju opozicijoni stav. Delajući medju 700.000 osiguranika sa 1,400.000 porodičnih članova, sa kojih 200.000 poslodavaca razume se da se u tom velikom broju interesenata sa najrazličitijim zahtevima mora računati sa jednom merom nezadovoljstva. No to nezadovoljstvo ne ide na adresu same institucije, nego više na neumerene zahteve ili neusavršenu organizaciju rada.

Glavni prigovori odnose se na organizaciju administracije pri čemu se naglašavaju povećani upravni troškovi.

Dok možemo naglasiti, da je organizacija našeg osiguranja u glavnim linijama dobra, mora se priznati, da se ona mora reorganizovati u pravcu eliminiranja malih i srednjih i izgradnje velikih i jakih jedinica. S tim potezom postižemo i materijalni i moralni uspeh. Materijalni uspeh je u uštedi znatnih suma na suvišnim upravnim troškovima. Te uštede trebaju pasti u korist povećanja zakon-

Digitized by Google

skih potpora oboljelim, povredienim i ostarelim ili u korist rasterećenja naše narodne privrede u smanjenim prinosima ili s namerom tih ušteda za dalju izgradnju zgrade našeg socijalnog osiguranja. Jer osiguranje koje se predvidja za iznemogle i ostarele daje obilno polje rada za dalju izgradnju i usavršavanje. A za to je jedan od glavnih faktora smišljen rad i novčana sretstva.

Isto tako pred nama je problem n e u p o s l e n o s t i. Dok se u lanjskom zasedanju na skupštini Biroa Rada utvrdio broj neuposlenih na dvadeset milijuna, u ovogodišnjem zasedanju iznesena je ta brojka sa dvadesetpet milijuna. To je jedan ozbiljan fakat. A ako usvojimo, da mi živimo u jednoj permanentnoj privrednoj depresiji koja će doneti još povećanje broja neuposlenih u bližem i daljem vremenu, pa ovom broju dodamo i porodice neuposlenih radnika, onda nam se problem neuposlenosti pokazuje u slici koja iznosi jedno stanje potpuno suprotno bogatstvu naše civilizacije.

Naša organizacija socijalnog osiguranja dužna je da da maksimum pogodnosti na celoj liniji. Izgradnjom te organizacije i postignutim uštedama beležimo materijalni, a tim i moralni uspeh. Moralni uspeh još više, jer svim interesovanim faktorima dajemo dokaze, da o opravdanim prigovorima vodimo brigu. Tim ujedno oduzimamo i poslednje opravdanije argumente iz ruku opravdane i neopravdane kritike. Taj moralni momenat treba ceniti po punoj vrednosti. Jer će otpasti mnoga neopravdana opažanja na naše osiguranje kad se troškovi administracije svedu na neizbežan minimum.

Nj. Vel. Kralj razgovara sa pacijentima lječilišta »Klenovnik«

Reorganizacija Okružnih ureda u pravcu raspuštanja malih i srednjih i izgradnjom velikih daje nam izgled na pun uspeh.

Osim uspeha koji sledi samom arondacijom velikih Okružnih ureda, mi tim idemo u susret i posebnim uspesima, koji se uslovljuju izgradnjom velikih jedinica. U većoj organizaciji može se iz-

Digitized by Google

vršiti bolja podela i mehanizaciia rada, urediti razne institucije sa ciljem uspešnijeg rada. Takvim izgradjenim institucijama lakše će uspeti izgraditi svoj službenički zbor. A ti uspesi daju dobre rezultate i po pitanju uredne i po pitanju ekspeditivnije administracije. Odatle posebni materijalni uspeh u ostvarenim uštedama upravnih troškova, a posebni moralni uspesi koji dolaze do uvidjavnosti prema urednoj i brzoj upravi. Materijalne uspehe možemo obeležiti sa 10 do 15%, a moralni će zavrediti veliku pažnju i priznanje.

Retka je radnja koja odmah u celosti uspe bez trzavica. Pa i reorganizacija Okružnih ureda ne može izbeći to pravilo. Samo onaj koji ništa ne radi, može ostati van pravila da ne greši. Ili je on opet u većitoj grešci baš tim, što ništa ne radi. Pa i u ovom radu bit će teškoća. Prve teškoće dolaze što se centralizovanim poslom smanjuje administracija, a tim prirodna posledica: smanjivanje broja službenika. Jedan deo službenika razrešenih Okružnih ureda biva penzionisan, jedan deo premešten u sedište Okružnog ureda, a jedan otpušten. Odatle će nastati teškoće za pojedince. Ali, i oni koji su tangirani, svesni su da moraju dati žrtve za veliki cili reorganizacije. I reorganizacija se sprovodi sa punim uspehom.

Zaključkom Komesara Središnjeg ureda, prof. g. Odića, koji je zaključak odobrio Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja gosp. Nikola Precca dosad su razrešeni Okružni uredi u Belovaru, Varaždinu, Zemunu, Somboru, Vršcu, Velikom Bečkereku, Sušaku, Brodu, Tuzli, Travniku i Mostaru tako, da će se broj Okružnih ureda od 24 smanjiti na 13. U Dravskoj banovini ostat će jedan u Ljubljani, u Savskoj tri i to u Zagrebu, Osijeku i Karlovcu, u Dunavskoj dva i to u Novom Sadu i Subotici, u Moravskoj u Nišu, Vardarskoj u Skoplju, u Drinskoj u Sarajevu, u Vrbaskoj u Banja Luci, u Zetskoj u Dubrovniku ili Cetinju, Primorskoj u Splitu, na području uprave grada Beograda u Beogradu.

Kod arondacije postavljen je princip, da se u svakoj Banovini izgradi jedan ili više Okružnih ureda prema privrednoj razvijenosti i broju zaposlenih radnika. Uz ovaj prvi postavljen je i princip da se izgradi jedan Okružni ured na 800.000 stanovnika odnosno na 40.000 osiguranika. Razume se, da tu mora biti otstupanja. Ovako jake jedinice daju nam punu garanciju da će naše osiguranje postići još mnogo bolju i ekspeditivniju organizaciju.

Iznoseći ovaj kratki pregled o reorganizaciji naših Okružnih ureda i upoređujući sliku prošlog, sadašnjeg i budućeg rada naše administracije, vidimo jedan jak polet ka boljem. Uvažujući i ceneći i dosadašnji rad samouprava Središnjeg i Okružnih ureda kao i gg. Komesara, beležim ove redove da ostanu u istoriji razvitka našeg socijalnog osiguranja. U tom radu i razvitku istaknuće se ambicija i žilava istrajnost komesara Središnjeg ureda gosp. Odića, a ministrovanje Ministra gosp. Precce zauzeće naročitu stranicu te istorije.

МАНДИЋ ДР. ДУШАН:

КИЛА КАО ПОСЛОВНА НЕЗГОДА

Не догађа се ретко, да осигурани члан дође лекару због киле наводећи, да ју је добио у послу. Ако се ради о члану породице осигураникове, етнологија је његове киле за носиоца социјалног осигурања мање-више без интереса. Код осигураног члана није тако. Ту морамо разликовати траумом насталу килу од осталих. Трауматична кила скоро редовно спада под појам пословне незгоде са свима конзеквенцама, које из тога појма исходе. У томе случају, ако је оперативно лечење те киле контраиндицирано или ако то лечење члан одбије или, напокон, ако операција остане без успеха, може се десити, да му услед киле буде умањена радна способност. Тада му припада рента. То и јесте повод, да многи осигурани чланови своју килу желе претставити као трауматичну и онда, када то није. Знају, да им нетрауматична кила не даје изгледа на ренту; даје им на терет социјалног осигурања само право на лечење: операцију или потпасач.

Али и осим просуђивања, да ли би члан због своје хернире (киле) могао и требао доћи на ренту или не, разликовање трау-

Digitized by Google

матичне од нетрауматичне хернијe важно је за лекара социјалног осигурања и због одређења радне способности односно неспособности. Свежа хернија узрокује безусловно радну неспособност од неколико дана, док прођу акутни симптоми. А стара хернија не може бити разлог, да се неког узме на хранарину. Ту ћемо, према приликама, или дати потпасач или упутити у болницу на оперативно лечење. Не могне ли бити примљен у болницу — што се често догађа — због помањкања слободног

Nj. Vel. Kralj razgovara sa pacijentima lječilišta »Klenovnik«

кревета или из другог кога узрока, упутићемо га на посао, док ти узроци не отпану.

Из искуства знамо, да се у већини случајева (по неким ауторима у 90% а по неким и у 99% случајева) кила постепено развија и да је готова кила само коначни резултат тога развитка. Тај коначни иступ може — и ако доста ретко — да настане утицајем силе па у том случају говоримо о трауматичној хернији (hernie de force). Код просуђивања рентног захтева има лекар да да своје мишљење, да ли се иступ киле временски подудара са наведеном незгодом, дакле, да ли се ради о свежем постанку киле у вези с претрпљеном незгодом и да ли је претрпљена незгода по својој интензивности била кадра да такво дејство произведе.

Трауматичне су хернијe ретке у односу спрам оних, које постоје од рођења или од раног детињства. Настану тако, што се интраабдоминални притисак услед деловања какве ваљске силе нагло повећа те делове дроба истисне кроз трбушни зид. Најчешће кроз ингвинални канал, вероватно недовољно затворен услед неправилна развоја. Као најчешћи узрок постанку киле навађа се напрезање, али то напрезање мора бити јаче и треба да одговара ефекту који му се приписује. Много рећи су узроци ударац или јаки притисак на трбух. У литератури су забележени случајеви, да је обућар добио хернију напрежући се при скидању ципеле с муштеријине ноге или келнер при отчепљивању боце и слично. Иако овакве случајеве треба имати на уму, ипак је добро знати, да су то изузетни случајеви и да је за постанак киле обично потребна много јача сила.

Digitized by Google

Неки, нарочито млађи, лекари нису довољно упућени у начин, како ће распознати свежу килу од старе киле, па усвајају сугестију трауматичног постанка извесне киле и онда, где се очигледно не ради о трауми. Та неупућеност је разумљива, кад се зна, да је то распознавање и за пацијента и за лекара беспредметно у погледу терапије. Зато мислим, да неће бити на одмет, ако прикажем у кратким потезима симптоме свеже киле у овом часопису, јер га читају лекари социјалног осигурања. А можда ће бити од користи и чиновницима запосленим у рентном отсеку.

1. Главни симптом свеже хернијe је бол. Та је бол у часу постанка хернијe тако велика, да пацијент падне на тле, превија се од бола и није у стању без туђе помоћи отићи лекару на преглед. Обично га другови однесу, фрапирани његовом патњом и, често, јаукањем. То је редован симптом, који никад не фали. Па ако когод каже — а то обично кажу —, да је дижући или носећи неки терет добио хернију па да је даље радио, мислећи наводно, да болест није озбиљне природе, можемо бити уверени, да је хернију имао и пре те наводне трауме.

2. Свежа хернија је на додир осетљива.

3. У околици прстена свеже киле (**Bruchring**) мора бити макар мали хематом, а тај је код ингвиналне киле (о тој се скоро искључиво и ради) често видљив.

4. Пипањем прстена киле (наравно, након репозиције) може се јасно распознати напукло место (**Einkerbung**), што код старе киле није случај, јер је код ње прстен потпуно гладак и округао.

У вези са овим симптомима треба истаћи још и ово:

Као доказ, да је хернија свежа, не може служити уверавање, да дотично лице пре није имало хернијe. Веома је тешко допринети веродостојан доказ, да неко пре наводне трауме није имао хернијe. Није потпун доказ ни евентуална изјава кога лекара, да је кратко време пре наводног постанка киле из било кога разлога прегледао дотично лице па установио, да нема киле. Могућност отвореног канала или да је то лице имало килу, која је за време прегледа била репонована па лекар то стање није приметио или му није посветио довољно пажње, тако је велика, да се оваква уверења, издата по лекарима или другим сведоцима, не могу уважити као сигуран доказ.

Надаље је важно, да се код просуђивања, да ли је хернија стара или свежа, узму у обзир и знаци који су карактеристични за стару хернију па да се онда сви установљени симптоми критички процене, да би тиме наш суд испао што тачнији и сигурнији.

Кохер н. пр. узима као сигуран доказ да је хернија стара, ако се на врећици киле (**Bruchsack**) налазе и могу напипати тврди прстенови који су настали услед тога, што је кила временом постепено расла.

И величина киле може се употребити за просуђивање старости. Из искуства знамо, да је свежа кила обично велика као орах, гдекад и као осредње велика јабука. Разуме се, да и старе хернијe могу бити малене, али је изванредно ретко, да свежа хернија достигне величину дечије главе.

Широк канал, пролазан за два или више прста, говори са великом вероватношћу за стару хернију.

Ако се кила, иако слободна, не да потпуно репоновати услед сраслина са врећицом (**Bruchsack**), онда је то сигуран знак, да је кила старијег датума, јер се те сраслине не могу у кратко време развити. При томе се не сме заборавити, да и необично лака репозиција говори за стару хернију.

Из изложеног се види, како је гдекад веома тешко распознати, да ли се ради о свежем иступу киле или не, а то је распознавање тим теже, што су свеже киле доста ретке па лекари немају о том довољно искуства. Стога ће лекари социјалног осигурања добро учинити, ако хернијама с којима се дневно сусрећу у пракси посвете нарочиту пажњу и тако привикну своје око на ову свакодневну појаву. Онда ће или случајеви где се ради о истинитој свежој трауматичној хернији бити упадљивији па ће тражити, да ли се који од наведених симптома може наћи који ће им омогућити, да са доста великом сигурности докажу трауматичну етнологију хернијe коју имају да оцене. Свакако је добро да у случају, где неко тврди, да је добио килу услед незгоде, тачно у амбулантни протокол убележе све што су код прегледа нашли, да се после код евентуалних тужби узмогне установити, какво је било стање, кад се то лице први пут пријавило за лекарски преглед.

Digitized by Google

LAH IVO:

MODERNE STATISTIČNE METODE

Uvod.

Predvojno bolniško zavarovanje je bilo razcepljeno na tisoče neznatnih blagajn najrazličnejših tipov. Tako n. pr. so eksistirale v bivši Avstriji:

1.) Okrajne bolniške blagajne,
2.) Podjetniške „ „
3.) Stavbne „ „

ne niso poznale, še manj pa uporabljale pri izvajanju bolniškega zavarovanja. Ako se je pri poslovanju pojavilo nesoglasje med prispevki in dajatvami, se je enostavno povišal oziroma znižal tarif tako, da se je doseglo bilančno ravnotežje. Če pa tudi to ni zadoščalo, so se

Nj. Vel. Kralj burno pozdravljan na odlasku iz lječilišta

4.) Zadružne bolniške blagajne,
5.) Društvene „ „
6.) Vajeniške „ „
7.) Bratovske skladnice.

Organizacija in poslovanje takih majhnih blagajn je bilo zelo enostavno in primitivno. Gojilo se je samo kurativno zavarovanje. Kadar je član obolel, je dobil popolnoma šablonsko pripadajočo mu podporo. Globljih idej ali principov (na pr. preventivno zavarovanje, specialno zdravljenje itd.) tedanje bolniške blagajnadalje zvišale oziroma znižale tudi podpore v mejah, katere je določal zakon oziroma statut. Tako »zavarovanje« ne nosi stvarno nobenega rizika in ga vsled tega v pravnem smislu besede niti ne smemo imenovati zavarovanje. Iz tega vzroka se take ustanove niso nazivale bolniške zavarovalnice, ampak bolniške blagajne, dočim so zavodi, ki so dajali podpore v obratu ponesrečenim delavcem, nosili ime »delavske zavarovalnice zoper nezgode«. V

Digitized by Google

tem pogledu je značilen naslov »Zemaljska blagajna za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama u Zagrebu«, katera se je na podlagi § 201 ZZD-a s 1. julijem 1922. preosnovala v SUZOR.

Pri tem dejanskem stanju je samo po sebi umevno, da predvojno bolniško zavarovanje takorekoč ni rabilo nobene statistike niti ni polagalo na statistiko kakšno posebno pažnjo in važnost zlasti, ker je tu in tam sporadično potrebne statistične podatke zbralo in obdelalo ministrstvo za notranje zadeve in nikakor ne same bolniške blagajne z lastno inicijativo. Tozadevna statistika je v glavnem služila informativnim in le redko poslovnim namenom.

Sistem in organizacija našega sedanjega delavskega zavarovanja temelji v svojem početku pretežno na starih bolniških blagajnah, od katerih je prevzelo vse obveznosti, vse premoženje in pretežno večino uradništva ter z njim mnogo poslovnih navad in izkušenj. Tako je psihološko lahko umljivo, zakaj se tudi sedaj na statistično in strokovno stran zavarovanja polaga na splošno premalo važnosti. Premnogokrat najdemo nazore in trditve tu in tam celo pri faktorjih, od katerih človek ne bi pričakoval, da spada v statistiko vse ono najslabše, kar drugje ni uporabljivo. Vendar je pri večjih in vzornejših okrožnih uradih niklo prepričanje, da tudi pri bolniškem zavarovanju ni statistika nepotreben luksus in da statistični referati ne smejo biti in izgledati kot »pribežališče grešnikov — nameščencev«, ako hočemo imeti vsaj dobro, ako ne vzorno bolniško zavarovanje.

Interesantne in poučne so okolnosti in razmere, ki so dovedle OUZD v Ljubljani do tega, da je ustanovil lastno bolniško statistiko in jo izpopolnil, kolikor je to v danih razmerah sploh mogoče.

OUZD v Ljubljani je namreč od vsega početka opažal, da gre bolniško zavarovanje vedno na slabše zlasti v pogledu vsakoletnih računskih zaključkov (bilanc), kakor je razvidno iz sledečih podatkov:

Poslovno leto	Stvarni prebitek „+“ oziroma primanjkljaj „—“
1922/1923	Din + 8,835.748.97
1924	„ + 747.446.38
1925	„ — 1,252.636.75

V takemu tempu bi prišlo bolniško zavarovanje v par letih na rob propada. Potrebno je bilo poiskati vzrok temu nazadovanju in ga odpraviti. Vzrok se je kmalu našel in sicer v znanem dejstvu, da hočejo ljudje tudi z boleznijo »zaslužiti«. OUZD je vsled tega uvedel v maju 1924 točno statistiko bolnikov in porodnic. Razmere so se rapidno zboljševale. Odstotek bolnikov (vštevši porodnice) napram številu članov je znašal v letu:

1924	**3.37%**	(od 1. V. do 31. XII.)
1925	**3.01%**	
1926	*2.33%*	
1927	*2.48%*	
1928	*2.68%*	
1929	*2.74%*	
1930	*2.55%*	

Istodobno z odstotkom bolnikov so se izboljšali tudi vsakoletni računski zaključki.

Leto	Stvarni prebitek	
1926	Din + 1,669.144.44	
1927	„ + 1,405.175.75	
1928	„ + 812.743.09	
1929	„ + 1,539.273.70	
1930	„ + 649.183.68	(brez bonifikacij SUZORA-a.)

Aktivnost OUZD-a v Ljubljani in vzornost njegovega poslovanja ima torej svoj vzrok v statistiki. Za vsak pojav vodi OUZD točno statistiko in ob zaključku vsakega poslovnega leta se posamezni rezultati med seboj primerjajo, abnormitete se morajo brezpogojno pojasniti in utemeljiti ter vzroki nerednosti odstraniti.

Nikakor pa ne dokumentirajo samo posamezni konkretni slučaji potrebe po bolniški statistiki in po njeni izpopolnitvi in poglobitvi, ampak tudi splošni momenti in splošna načela, na katerih je zgrajeno in na katerih se razvija sedanje naše bolniško zavarovanje. S spojitvijo neštetih bolniških blagajn v enotno veliko in močno institucijo, katera izkazuje vsako leto nad ¼ miljarde dinarjev bolniških prispevkov, se je zbudila pozornost in interes vseh naših gospodarskih krogov za delavsko zavarovanje. Podjetniki, njihove organizacije dobro vedo, da je pri tako ogromnih prispevkih vedno mogoče nekaj prihraniti in tako zahtevajo, sklicujoč se na splošno povojno gospodarsko krizo, vsestransko ekonomijo in ra-

Digitized by Google

cionalnost pri zavarovannju. Te zahteve pa stavijo podjetniki kolektivno in tudi posamič. Neštetokrat dobijo OUZD-i od podjetnikov dopis sledeče vsebine: »Vplačal sem prispevkov toliko in toliko. Moji delavci so dobili od tega samo toliko in toliko. Želim vedeti, kako se je uporabila razlika?« Jasno je, da se pretežna večina vprašanj in take zahteve rešujejo samo na podlagi statistike. Dosledno temu so delodajalske zbornice zahtevale takoj, ko se je objavil »Narct projekta zakona o socijalnom osiguranju« računske osnove, delovanje rdečega križa i t. d., in sicer, nota bene, z velikim uspehom. Umrljivost, cela vrsta kužnih bolezni itd., so na ta način v razmeroma kratkem času padle na niveau, kakršnega si nekdaj še predstavljati nismo mogli. Preventivno zavarovanje v znatni meri znižuje bremena socijalnega zavarovanja v korist narodnega gospodarstva in delavstva samega, ker delavec v bolniških podporah nima in ne sme imeti 100%-ne kompenzacije za izgubljeno delazmožnost. Preventivno zavarovanje je pa mogoče samo

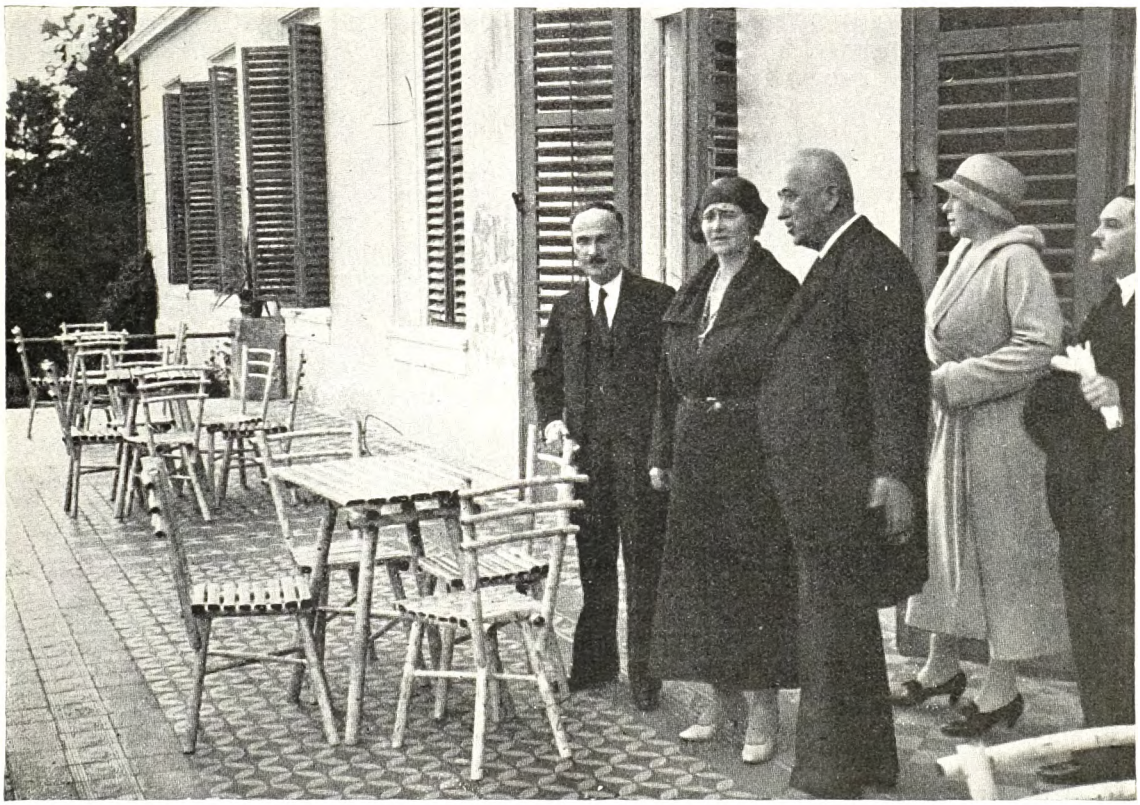

Nj. Vel. Kraljica na terasi lječilišta »Klenovnik«

iz katerih bi bil razviden finančni efekt zavarovanja po »Nacrtu« in moratorij, da bi tudi same o tej točki razmišljale.

Nadaljni in še mnogo važnejši moment, ki govori za točno bolniško statistiko, je sukcesivno izpopolnjevanje kurativnega zavarovanja s preventivnim zavarovanjem. Ni dvoma o tem, da je pravilnejše, pravičnejše in boljše bolezen preprečiti, ako je le mogoe, kakor pa bolnike zdraviti zlasti, ko je mnogokrat že prepozno. V tej smeri se razvija vsa povojna javna higijenska služba, n. pr. ustanavljanje dispanzerjev, dečjih domov, na podlagi točne statistike, katera edina omogoča z matematično preciznostio prikazovati odvisnost morbilitete od posameznih faktorjev, n. pr. od starosti, telesne konstitucije, poklica, neštetih gospodarskih in socijalnih momentov itd. Šele potem ko so znani vzroki in njihov vpliv na morbiliteto, je mogoče z odstranjevanjem teh vzrokov in z ublaževanjem njihovega vpliva na morbiliteto uspešno izvajati prevetivno bolniško zavarovanje.

Končno ne smemo pozabiti, da pri nas ne zbira in obdeluje bolniške statis-

Digitized by Google

tike ministrstvo, temveč da je naše zavarovanje v tem pogledu navezano samo nase.

Da nezgodno in pokojninsko zavarovanje nujno rabi statistiko, o tem se ni nikdar resno dvomilo. Saj so te panoge zavarovanja vezane na kapitalno in premijsko kritje. V nezgodnem zavarovanju se še vedno uporablja sistem nevarnostnih razredov in odstotkov, katerih ni mogoče brez statistike pravilno ugotoviti. Vrhu tega velja vse, kar smo zgoraj omenili za bolniško zavarovanje, še v toliko večji meri tudi za nezgodno in pokojninsko zavarovanje. Naj bo dovoljeno navesti samo en primer, ki je s statistiko samo v posredni zvezi. Nagel porast vrednosti dinara je izzval veliko pomanjkanje gotovine v času od sredine leta 1923 do konca 1925. Obrestna mera je pri tem zrastla na neverjetno višino. Pomanjkanje denarja je imelo za posledico, da so podjetniki le težko in z velikim zaostankom plačevali zapadle prispevke. Vrhu tega so se pod pritiskom delodajalskih organizacij zniževali prispevni tarifi zlasti v nezgodnem zavarovanju. Kje dobiti kompenzacijo za tako izgubo zlasti v času gospodarske krize, ko rabi delavec največ podpore? Lajiku se zdi naravnost neverjetno, kako lahko se dobi protivrednost tej izgubi. Z zvišanjem obrestne mere se znižajo rezerve, kapitalno kritje in premije tako, da ima zavarovanje v tem sredstvu popolno imuniteto proti takim gospodarskim krizam, kakor je razvidno iz poročil naših socijalnih institucij.

V knjigi »Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu. 1922—1923« dobimo (IX. dio, stran 5) sledeče:

»Ukupni nepokriveni deficit 46.809.139 Din umanjio se u 1927. godini zbog preračunavanja glavničkog pokrića i premijske rezerve od 4%-ne u 6%-nu kamatnu stopu u osiguranju za slučaj nesreće na Din 268.517.—, u Penzionom fondu na Din 6,121.563.—, tako, da preostaje na bazi 6%-nog ukamaćenja imovine samo još deficit Din 6,. 390.080.—. **(mesto Din 46,809.139)**«.

V isti knjigi (II. dio stran 50) dobimo nadalje:

»Pored toga prekomjerni porast rezerve (namreč pokojnin. fonda službenikov in zdravnikov uradnikov SUOR-a) sili SUZOR, da zadrži još neko vrijeme 20%-ni prinos, dok se ne pokrije deficit, koji nije prestao i nakon preračunavanja rezerve na osnovu 6% kamatne stope, premda bi inače bio dovoljan i za četvrtinu manji prinos«.

V letnem poročilu Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani za poslovno leto 1929 dobimo (na strani 7):

»Dobro gospodarstvo nam je omogočilo prehod od 4%-ne na 6%-no obrestno mero kot računsko podlago za premije in rente, kakor tudi ne malo Pokrajinski pokojninski sklad. Ker pa dosegamo povprečno 8%-no obrestovanje naše cele imovine, smo bili v stanu, da prevzamemo za naše upokojence celo za Din 63,000.000.— obveznosti, katere bomo v stanu, da jih v bodočnosti tudi amortiziramo«.

Popolnoma isto kar velja glede obrestne mere, velja tudi glede statistike, saj vendar obe skupaj (ne posamič) tvorita »računske osnove« vsakega zavarovanja. Ali ni torej ne samo oportuno, ampak tudi neobhodno potrebno, da naše socijalno zavarovanje izpopolni svojo statistiko do skrajno mogočih in dopustnih meja?

Po ugotovitvi potrebe statistike je pa treba pripomniti in naglasiti takoi drugo, mogoče še bolj težko verjetno resnico, da spada statistika med najtežje probleme. Lajiki si predstavljajo vsako statistiko zelo enostavno, toda obenem zelo pogrešno, in sicer tako, da se statistični podatki napišejo v statistične liste, kateri se potem razmetavajo in seštevajo. Nato se izračunajo še povprečnine in odstotki — in statistika je gotova. V praksi je stvar bistveno drugačna. Ako bi n. pr. dobil tak lajik oziroma začetnik ca 600000 statističnih listov članov, katere izstavijo 30. junija vsakega leta vsi okrožni uradi v statistično obdelavo, bi brez dvoma z vsem svojim »Hausverstandom« popolnoma odpovedal. Pri marljivem delu bi rabil namreč ¼ leta samo za to, da bi liste enkrat preštel. Za kontrolo štetja bi rabil zopet drugo ¼ leta. Čez pol leta bi imel dva rezultata, za katera lahko vsakdo v naprej garantira, da sta oba pogrešena. Kakšne težave bi šele imel, ako bi moral iz bolniških razvidnih listov sešteti ca 6,000.000 bolezenskih podpornih dni vseh OUZD-ov. Pri tem smo pa pustili popolnoma pri strani sortiranje statističnih listov po najrazličnejših in naravnost neštetih vidikih: po spolu, starosti, poklicu, mezdnih razredih, industrijskih skupinah itd. Za velik uradniški aparat, kateri bi z lahkoto zmagoval tako obsežno delo, pa

Digitized by Google

vedno manjka proračunske možnosti, kar vsak dobro ve. Za statistične uspehe je torej vedno treba delo tako razporediti in organizirati, da se z razpoložljivimi sredstvi doseže maksimalni uspeh. To pa nikakor ni lahka stvar. Potrebno je mnogo rutine in težkega študija, kakor bomo v sledečem pojasnili.

Druga težava v statistiki je teoretske vrste in tiči v tem, da je strašno težko iz dobljenih rezultatov štetja statističnih listov napraviti pravilno sodbo. Vsi socijalni pojavi so tako organično med seboj zre in tako je število inznajditeljev zelo malo.

V sledečem se hočemo dotakniti nekaj najvažnejših modernih statističnih metod, od katerih smemo pričakovati poenostavljenja in zboljšanja poslovanja. Nekatere se že z uspehom uporabljajo pri OUZD-u v Ljubljani, druge so zopet bolj splošnega značaja in nudijo v marsičem globlji vpogled v bistvo statistike. Iz teh modernih statističnih metod bomo videli, kako je mogoče mnogokrat z neznatnim trudom dobiti rezultate, do katerih vodi-

Nj. Vel. Kraljica polazi na razgledanje ležaonica

spojeni, da je mnogokrat ne samo težko, ampak celo nemogoče tudi samo teoretsko določiti način in veličino njihove medsebojne odvisnosit. Pri tem je treba še naglasiti, da se človeško mišljenje močno inklinira k pogreškam. Ljudje hočejo, ako ne vedno, vsaj zelo mnogokrat nekaj, kar ni mogoče. Spomnimo se samo na kvadraturo kroga matematikov, na perpetum mobile fizikov, na lapis philosophorum kemikov tid. itd. Skoro vedno vodijo skrita stran-pota do novih odkritij, kakor trdi Edison. Ta skrita stran-pota pa večina ljudi v življenju prejo stare statistične metode samo potom ogromnih žrtev ne samo v delu, ampak tudi v materijalu. Pri tem se bodo izvajanja nanašala samo na nekatere poglavitne momente brez izčrpne sistematike. Radi reda in pregleda bomo delili moderno statistično metodo na štiri dele in sicer:

1.) zbiranje statističnega materijala in statističnih podatkov:

2.) matematična obdelava statističnih podatkov:

3.) tolmačenje statističnih podatkov in

4.) publikacija statističnih podatkov.

Digitized by Google

GRČEVIĆ D.:

SOLIDARNOST PLAĆANJA PO § 40. Z. O. R.

Svaki ured stalno treba da ima u vidu da mnogi od onih, koji su dužni da plaćaju prinose, ne će tu svoju dužnost uredno ispunjavati i da će biti potrebno tražiti od njih naplatu eksekutivnim putem. A u interesu je i samih poslodavaca, ne samo članova, da se prinosi uredno plaćaju. Interes je članova, da se prinosi u cielosti i na vrijeme plate, očigledan, jer bez prinosa nema potpora. No i poslodavcima je stalo, da se prinosi plaćaju. Naročito treba da je stalo onim poslodavcima, koji redovno plaćaju prinose, da ih plate i drugi, jer su oni sa svojim poslom očigledno u nepovoljnijem položaju prema poslu onih poslodavaca, koji neće da plaćaju prinose. Prinosi sačinjavaju dio režijskih troškova preduzeća, a u konkurenciji je jači onaj, koji makar samo kroz izvjesno vrijeme radi sa manjom režijom. Zato uredi kad se brižljivo staraju za naplatu prinosa i kad urediuju svoje tekuće račune i ostale evidencije tako, da protiv svakoga, kad se ukaže potreba, mogu potrebno da preduzmu za naplatu svojih tražbina — rade u općem interesu sviju članova i sviju poslodavaca. Dakako, da je pri tom potrebno da uredi dobro poznavaju svoje dužnike i njihove prilike. To je, što se o naplati prinosa uopće treba da reče. U ovom napisu želimo se pozabaviti sa solidarnom dužnošću kod plaćanja prinosa.

Znamo, da osim poslodavaca ima i drugih dužnika, koji za prinose i ostale naše tražbine jamče isto tako kao poslodavci (§ 40. ZOR.). To je tako zvano solidarno jamstvo, gdje jamči jedan bračni drug za prinose drugog bračnog druga, gdje jamči novi poslodavac za sve naše tražbine prema starom poslodavcu od koiega je preuzeo posao, i najzad gdie jamči potpreduzetnik i naručilac gradnie odnosno onaj za čiji se račun gradnja izvodi solidarno i to prvi za one naše tražbine, koje se odnose na dielove preuzetog posla, a drugi za tražbine osiguranja, koje se odnose na cielokupnu gradnju. To je t. zv. solidarnost, koja je nastala zakonskom odredbom, a cilj joj je, da se po mogućnosti potpuno brzo i sigurno namire tražbine osiguranja.

Šta je zapravo solidarnost? To nije ništa drugo, već jedna obaveza, kod koje na osnovu naročite odredbe sudjeluje više povjerioca ili više dužnika tako, da je svaki od njih ovlašten cijelo tražiti (aktivna solidarnost) odnosno da je svaki obavezan da ispuni cijelu činidbu (pasivna solidarnost); ali kad je činidba jedamput ispunjena, podmireni su svi povjerioci, a oslobođeni svi dužnici. Solidarna obaveza razlikuje se od jednostavne u toliko, što je kod nje bar jedan lični elemenat (vjerovnik ili dužnik) višestruk, ali je činidba i kod solidarne i kod jednostrane obaveze uviiek jedna. Kod aktivne solidarnosti, kojoj je povod redovno mandatni odnos, autorizovano je više povjerioca (vjerovnika), da naplate od dužnika tražbinu jednoga ili tražbinu, koja zajednički svima pripada, kao da je svaki jedini povjerilac. Aktivna solidarnost veoma je rijetka u civilnom pravu, a u pravu radničkog osiguranja do nje i ne dolazi nikako.

Za sve tražbine, koje proističu iz ZOR-a, imamo jednog povjerioca (Suzor) tako, da lični elemenat solidarne obligacije može biti višestruk samo na strani dužnika. Dakle kad govorimo o solidarnosti sa stanovišta § 40. ZOR., možemo govoriti samo o pasivnoj solidarnosti (skupnom dugu), gdje na osnovu naročite zakonske odredbe, a u cilju da bi bila pružena najveća moguća garancija za tražbine radničkog osiguranja, odgovaraju sva gore pobrojana lica za ciielu odnosnu tražbinu.

Pravna je priroda pasivne solidarnosti već takva, da mjesni organi Suzora mogu tražiti naplatu svoje tražbine u cijelosti ili djelomično od svih ili nekih solidarnih dužnika ili — što u praksi biva najviše — da se drže jednoga dužnika. Podmiri li tražbinu jedan solidarni dužnik slobodni su i ostali, a u koliko tražbina nije u cijelosti podmirena, mogu mjesni organi tražiti ostatak od ostalih solidarnih dužnika. Solidarni dužnici imaju pravo regresa jedan prema drugom po općim propisima građanskog zakona. Ova stroga solidarnost po ZOR.-u modifikovana je samo u žalbenom tečaju tim, što poslodavac sa izjavljenom žalbom

Digitized by Google

protiv platežnog naloga ne može odložiti izvršenje naplate prinosa (§ 35. ZOR. in fine), a solidarni jamac može (stav šesti §-a 40. ZOR.). U ovoj modifikaciji nalazi po mom mišljenju opravdanje i termin ZOR.-a »glavni dužnik« (poslodavac), pošto se kod pasivne solidarnosti zapravo i ne može govoriti o glavnom i sporednom dužniku, kada svi jamče jednako. Inače pasivna solidarnost § 40. ZOR. nije ni u kom pravcu ograničena, a drugog ograničenja — osim pomenutog — nema ni u žalbenom tečaju, jer § 40. ZOR. in fine izrikom kaže, da se žalba ima odbaciti, ako se osniva na prigovoru da se od glavnog dužnika nije uopće tražila ili se kasno tražila naplata.

Da razmotrimo pitanje eksistencije i prestanka solidarnih obaveza, koje je za nas od ne male važnosti. Počnimo sa žalbom. Po općim procesualnim načelima djeluje odluka po žalbi samo na stranke, koje se spore. Bude li n. pr. u krajnjoj instanciji kod Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja jedan solidarni dužnik oslobođen od plaćanja prinosa ili regresa, ne mogu se ostali solidarni dužnici na to pozivati. Odlukom je solidarni dužnik »nečega oslobođen« samo »za svoju osobu« (vidi § 894. o. g. z.)

Isto tako je po novijem pravnom shvaćanju i sa zastarjelošću, ako je protekla za jednoga ili protivu jednoga solidarnoga dužnika, nije protekla također za druge ili protivu drugih. Ovo shvaćanje prevladalo je i u našoj praksi i ono je ušlo i u okružnicu Suzora broj 48.509-1929. od 4. XII. 1929. (vidi R. Z. iz 1930. str. 38 i 39). Sa ovim shvaćanjem prodro je u područje općeg privatnog prava čuveni profesor prava na njemačkoj univezi u Pragu dr. Josip Krainz. Prije Krainza stariji su civiliste n. pr. Pachmann (Verj. str. 87) i Stubenrauch (str. 65) držali, oslanjajući se ponešto na § 1482 o. g. z., da izvršivanje prava protiv jednoga solidarnog dužnika, prekida zastarjelost i protiv drugih, ali je ovo mišljenje danas općenito zabačeno a zabačeno je i u praksi radničkog osiguranja. Iz mišljenja, koje danas vlada u nauci, da naše tražbine za glavnog dužnika i ostale so-

Nj. Vel. Kraljica razgledava ležaonice za ženske pacijente

Digitized by Google

lidarne jamce zastarjevaju za svakog naposе, potrebno je da naši uredi crpu mnoge praktičke pouke. U prijavnici na osiguranje naznačeno je samo ime glavnog dužnika, a ne i solidarnih, i uredi su dužni sami da ispitaju kod izvjesne njihove tražbine, koji solidarni dužnici dolaze u obzir. Jer propuste li to u roku od tri godine, računajući od kraja prve godine dospjelosti tražbine i ne dostave li u tom roku solidarnom jamcu platežni nalog, onda je tražbina protiv solidarnog jamca zastarila. Principijelno mogu se platežni nalozi dostaviti jednovremeno glavnom dužniku i solidarnim jamcima. To bi osobito bilo svrsishodno kod građevinskih poslova, jer je kod preduzimača gradnja zbog povremenog karaktera njihovog posla najviše ugrožen prinos. Nekoji inostrani zakoni n. pr. češki (vidi § 168) obavezuju preduzimača gradnje, da kod oblasti, koje daju dozvolu za gradnju, polože kauciju za prinose. Cilj je ovim odredbama, kao i pasivnoj solidarnosti koju pozna naš ZOR., da se po mogućnosti, potpuno, brzo i sigurno namire prinosi kod građevinskih poslova. Naši bi uredi trebali kod građevinskih poslova odmah da eruriraju naručioca gradnje odnosno onog, za čiji se račun gradnja izvodi i da ga bar pismeno obavijeste, u koliko mu iz administrativnih razloga ne mogu još dostaviti platežni nalog, o njegovoj solidarnoj dužnosti sa preduzimačem za plaćanje prinosa i i drugih regresnih tražbina. Kod nekih se ureda ovakva obavještenja i čine sa veoma dobrim rezultatima. Da primi ovakvo obavještenje neosporno je i u interesu naručioca gradnje, jer mu se tako omogućuje da prinudi na vrijeme preduzimača da plati dug odnosno da izvrši odbitak na ime tražbina osiguranja od pogođene zaslužbe preduzimača. Isto važi i za potpreduzimače.

Također uredi bi trebali da vode računa o tom, kad je posao prešao od jednog poslodavca na drugog i da novog poslodavca iz istih razloga bar obavijeste o njegovoj solidarnoj dužnosti. Kod prelaza posla valja upozoriti, da se kao dan prelaza posla uzima onaj dan, kad je novi poslodavac od staroga preuzeo posao. Dan je zaključenja ugovora o tom, kao i dan knjiženja izvršene transakcije, irelevantan. Vidi se odmah, da će rad ureda na utvrđivanju prelaza posla biti mnogo teži od utvrđenja, tko je naručilac gradnje odnosno za čiji se račun gradnja izvodi, i da će biti ovisan o poznavanju mjesnih prilika. Za prelaz posla nije potrebno, da su izvršene pravne pretpostavke za to. Pita se samo, da li je novi poslodavac faktično preuzeo posao predašnjeg i ako jeste on jamči za sve uredske tražbine solidarno. Pretpostavke za faktični prelaz posla jesu ove, da je preuzet isti posao na istom mjestu i sa istim radnim uređajima.

Kod izdavanja platežnih naloga bračnim drugovima, zašto nema većih teškoća, treba imati na umu, da je solidarno jamstvo bračnih drugova uže od jamstva ostalih solidarnih dužnika, jer oni ne jamče za sve tražbine. Solidarna obaveza bračnog druga ograničena je samo za prinose bračnog druga, koji s njim živi u zajedničkom kućanstvu, jer nebi bilo pravedno, kad bi žena jamčila za obaveze muža, koje su nastale u doba kad nije bila s njim u gospodarskoj vezi. Za solidarno jamstvo bračnog druga zakon (stav prvi § 40 ZOR.) izrikom traži da bračni drugovi žive u zajedničkom kućanstvu. Gdje nema zajedničkog kućanstva, pa makar brak i ne bio razveden, nema solidarnog jamstva. Bračni drug čak ne jamči solidarno ni za sve prinose. Ne jamči za prinose, koji se plaćaju za osigurane preduzetnike prema alineji četvrtoj § 35 ZOR., a koji se ne traže više za 15 dana unatrag. Prema tomu ne može se bračnom drugu, kao ostalim solidarnim dužnicima, izdati platežni nalog kao solidarnom jamcu za naknadu regresnih troškova po §. 11. ZOR., za doknadni prinos po § 24. ZOR., za troškove izaslanja uredskog službenika po §. 16. ZOR., već samo za prinose. Dašto, bračnom drugu izdat će se platežni nalog, ako ima kakvu odvojenu imovinu.

Nastojati treba svakako, da se svim solidarnim dužnicima izdaju platežni nalozi po § 40. ZOR., bar u roku od tri godine, računajući od kraja prve godine dospjelosti tražbine. Jer učinili se propust, uredski službenici teško će moći bez odgovornosti izvršiti otpis neutjerivih tražbina, za što posljednja okružnica Suzora broj 28.190/31 od 5. juna 1931. postavlja dosta sigurne i jasne kriterije.

Na kraju preostaje nam još veoma interesantno pitanje, kako je sa pasivnom solidarnošću u slučaju stečaja glavnog ili jednog solidarnog dužnika. Nastojat ću, da to pitanje obradim sa stanovišta Stečajnog zakona za kraljevinu Jugoslaviju od 22. novembra 1928. godine. Solidarna obaveza dužnika postoji i u slučaju, ako

Digitized by Google

je glavni dužnik ili jedan solidarni pao pod stečaj i ako je uredska tražbina prijavljena u stečajnu masu. Plati li stečajna masa stečajnu kvotu, oslobađa se tim duga potpuno; tražbina je protiv nje prestala te stečajna masa nije saobvezanicima dužna regres, premda oni odgovaraju za ostatak. Po isplatnom redu iz stečajne imovine naši prinosi dolaze u drugi red. Stečajni zakon kraljevine Jugoslavije u tačci 1 § 51. o tom određuje, da dolaze u drugi red sve javne dažbine, koje su dospjele za vrijeme posljednje tri godine

cu. Bračni drug glavni dužnik pao je pod stečaj i u njegovu stečajnu masu prijavljen je cijeli iznos prinosa. Ako se iz stečajne mase plati samo prinos za posljednje tri godine prije otvaranja stečaja u iznosu od 240 dinara, onda je stečajna masa oslobođena za čitav prinos a za ostatak od 706 dinara prinosa odgovara samo bračni drug solidaran jamac. Uzmimo, da je otvoren stečaj i nad imovinom bračnog druga solidarnog jamca nakon isplate iznosa od 240 dinara iz prve stečajne mase, onda mi i u taj drugi stečaj mo-

Nj. Vel. Kraljica u razgovoru sa ravnateljem lječilišta dr. Rokom Jokovićem

prije otvaranja stečaja, a nisu izmirene iz onih stvari, na koje se odnose, to isto vrijedi i za zahtjeve koje Središnji ured za osiguranje radnika, prema preduzeću pod stečajem, ima u smislu § 157. ZOR., kao i u pogledu prinosa za osiguranje, propisanih drugim zakonima. Prvenstvo naplate, izuzevši saobraćajna preduzeća, uživaju u stečaju samo naši prinosi, a ne i ostale naše tražbine. Uzmimo, da su platežni nalozi za 946 dinara prinosa već izdati bračnom drugu kao glavnom dužniku i bračnom drugu kao solidarnom jam-

ramo prijaviti iznos prinosa od 706 D, jer prema stavu 1. Stečajnog zakona za kraljevinu Jugoslaviju, vjerovnik kojemu odgovaraju više dužnika nerazdjelno za isti dug, može, sve dok nije potpuno namiren, prijaviti tu tražbinu u stečaj svakog dužnika sa cijelim iznosom, koji još nije isplaćen u vrijeme otvaranja stečaja. Ostale naše tražbine, kao i prinosi stariji od tri godine prije otvaranja stečaja, prijavljuju se u stečajnu masu također, samo oni dolaze po isplati u treći red. Uredi dakle mogu cijeli iznos svojih tražbina,

Digitized by Google

koji još nije isplaćen u vrijeme otvaranja stečaja, prijaviti u svakom pojedinom stečaju solidarnog dužnika i realizovati ih u svakom pojedinom stečaju bez obzira na isplate, što su ih od toga vremena primili i kod pojedinih dioba dizati kvote, koje otpadaju na cijeli iznos tražbina, sve dok nisu potpuno namireni. Ako je u primjeru kojeg smo naveli nekom uredu određen iz stečajne mase bračnog druga glavnog dužnika iznos od 240 dinara, ali još nije isplaćen, taj će ured u drugi stečaj bračnog druga solidarnog jamca prijaviti čitavi iznos prinosa od 946 dinara, a ne samo ostatak od 706 Din. Mora računati s tim, kad bi prijavio ostatak od 706 dinara, da onda ne bi bio nikada potpuno namiren. Kriterij je dakle jasan, prijavljujemo u dalji stečaj sve ono, što iz prvog stečaja nije isplaćeno.

Kako vidimo po Stečajnom zakonu za kraljevinu Jugoslaviju funkcija obezbijeđenja solidarne obaveze dolazi do izražaja. Tu se vidi potpuno jasno, da je kod solidarne obaveze dug doduše alternativan, ali da saobvezanici odgovaraju komulativno. Da manifestujemo ovo još na jednom idealnom primjeru, koji će u praksi jedva doći. Pretpostavimo da za izvjesnu našu tražbinu prinosa, koja spada u treći red kao i sve ostale stečajne tražbine, imamo jednog glavnog dužnika A-a, solidarnog jamca njegovog bračnog druga B-a i još jednog solidarnog jamca novog poslodavca C-a, koji je preuzeo posao glavnog dužnika i da su sva tri pala pod stečaj. Prinos ureda iznosi 1200 dinara i on ga je u cijelom iznosu prijavio u stečaj A-a, B-a i C-a. Iznosi li kvota u svakoj stečajnoj masi 40%, to će ured podići , kako već pristignu isplate, iz mase A i B svake po 480 dinara (40% od 1200 dinara) a iz mase C, koja bi načelno također trebala da plati kvotu od 480 dinara, podići će samo 240 dinara, jer je tim potpuno namiren. Dašto, da će masa C onih 240 dinara, koji su joj preostali samo zbog predašnjih isplata pomenutih dviju saobveznih masa, trebati da isplati saobveznim masama prema regresnoj dužnosti, koja postoji van stečaja. Alineja druga § 17 Stečajnog zakona za kraljevinu Jugoslaviju o tom izrikom propisuje: »Ako se poslije potpunog namirenja vjerovnika (povjerioca) pokaže višak, onda ima mjesta pravu na regres, do visine toga viška u smislu općih zakonskih propisa.«

Uredi sve svoje tražbine prijavljuju u stečaj, razumije se, sa zakonskim 6% kamatima (§ 41. ZOR.).

Evo to bi bilo u glavnom sve šta se ima da kaže o pasivnoj solidarnosti iz § 40. ZOR. i njenoj manifestaciji kod naplate naših tražbina u stečaju i van njega. Ima tu dosta pravnih nijansa, i to supstilnih, i nije rđavo da su ovdje, iako zbijeno, sabrane i da se drže u vidu.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

PREVARA S POTRDILOM DELODAJALCA. — NEUPRAVIČENO PREJETA HRANARINA.

I.

Delavec N. N. iz I. ni bil po svojem delodajalcu prijavljen v zavarovanje, zato mu je delodajalec izdal potrdilo na ime drugega zavarovanca, s katerim ga je napotil k uradovemu zdravniku v svrho zdravljenja. Ko je OUZD zaznal za to manipulacijo, je zadevo prijavil državnemu tožitelistvu s predlogom, da uvede kazensko postopanje proti delodajalcu in delojemalcu. Zadeva se je obravnavala pred okrajnim sodiščem, ki je spoznalo dotičnega delavca krivim prestopka goljufije po § 320. k. z., odst. 3., ter ga je obsodilo na povračilo OUZD povzročene škode (za 4 dnevno zdravniško oskrbo po Din 12.—) v skupnem znesku Din 48.—.

Izvršitev kazni je bila odložena po § 65. k. z. do 24. 2. 1933.

V razlogih razsodbe se navaja, da je N. N. bil deležen zdravniške oskrbe na podlagi napačne legitimacije, s čemur je podan prestopek § 320. III. k. z. Zagovor obtoženca, da je bil mnenja, da je irelevantno, če gre k zdravniku s potrdilom o zaposlenosti, izstavljenim na svoje ime ali na ime drugega člana, ker bi z ozirom na svojo zaposlitev bil itak upravičen do podpor, sodišče ni moglo upoštevati. Obtoženca je bilo smatrati umstveno dovolj razvitim, tako, da je mogel vedeti, da je dejanje, ki ga je izvršil, nezakonito in kaznjivo.

Olajšilne okolnosti so bile neoporečnost, mladost pod 21 let in priznanje.

Nj. Vel. Kraljica medju pacijentima u blagovaonici lječilišta »Klenovnik«

II.

Kamnosek I. I. v N. je po navedbah svojega soseda v času, ko je prejemal

Digitized by Google

hranarino, opravljal poljedelska dela. Na tozadevno ovadbo urada je sodišče obtoženca oprostilo vsake krivde, OUZD pa je napotilo radi povračila hranarine po Din 249.20 na pot civilne pravde.

V razlogih razsodbe se navaja, da obdolženec zanika vsako krivdo prestopka po § 338/I. k. z. Edina priča, ki je bila na razpolago, pa tudi ni mogla dokazati, da bi obtoženec v resnici ves čas bolovanja opravljal poljedelska dela. Izpovedala je, da je le enkrat videla obdolženca, ko je v času bolovanja šel poleg voza, na katerem je peljal gnoj na njivo. Ker je zdravnik podal izjavo, da je N. N. v kritičnem času boloval za nevralgijo, je smatralo sodišče, da je bil res bolan in ni torej ugotovljeno, da bi potom prevara dosegel izplačilo hranarine. Okolnosti, da je bil enkrat opažen pri poljedelskem delu, sodišče ni moglo smatrati za tako dejanje, ki bi moglo vesti do prepričanja, da je obdolženec izplačilo hranarine dosegel na goljufiv način. Vsled pomanjkanja dokazov je bila oprostilna razsodba utemeljena.

III.

N. N. je v času, ko je boloval, naprej opravljal službo in je torej neupravičeno dvignil na hranarini Din 293.30. Na tozadevno ovadbo je sodišče člana oprostilo vsake krivde, zahtevke OUZD pa je napotilo na pot civilne pravde.

V razlogih se navaja:

Da je sicer ugotovljeno, da je N. N. v času, ko je boloval, opravljal tudi službo v tovarni, vendar pa vkljub temu sodišče dejanje obdolženca ni smatralo kot prevaro v zmislu § 338/I. k. z. Prevladovalo je mnenje, da je bil član v času, ko je dvignil hranarino, res bolan, ker ga sicer zdravnik ne bi za takega spoznal. Ako je torej član vkljub temu delal, je šlo to v škodo njegovega zdravja, nikakor pa ne gre za prevaro v zmislu kaz. zak., temveč le za pregrešek proti predpisom ZZD., ker je notorno, da hranarina, ki jo nudi OUZD, ni za preživljanje zadostna.

Ta razsodba je brezdvomno pogrešna. Člana bi bilo sicer oprostiti od obtožbe, ker je nastalo škodo, t. j. neupravičeno prejeto hranarino, vrnil že pred uvedbo kazenskega postopanja; ne drži pa motivacija, da je član hranarino upravičeno prejel, čeravno je opravljal službo, ker je šlo to na škodo njegovega zdravja in ker hranarina ni zadostna za preživljanje. Analogno tej razsodbi bi torej bila hranarina neka nagrada za bolezen.

IV.

Delodajalec N. N. je prijavil svojega svaka I. I. v obvezno zavarovanje, ne da bi obstojalo delovno razmerje v zmislu § 3. ZZD. Prijava je bila izvršena le zato, da pride I. I. do podpor za svoje bolovanje v škodo zavarovanja. I. I. je prejel na podporah Din 1.873.—. Sodišče je na podlagi ovadbe urada obsodilo I. I. na 4 mesece zapora, N. N. pa na 1 mesec zapora, in oba v solidarno plačilo uradu povzročene škode.

V.

Član I. I. je v času, ko je prejemal hranarino, opravljal naprej službo pri delodajalcu. Vsled tega je neupravičeno prejel na hranarini Din 320.—. Ker zneska ni hotel vrniti, se ga je ovadilo sodišču.

Sodišče ga je kaznovalo z zaporom 7 dni v zmislu § 318. k. z. in na povračilo neupravičeno prejete hranarine. J.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

PROF. R. LENNHOFF: PODUKA U SOCIJALNOJ MEDICINI (Soz. Med. 1930. br. 5.). Članak sadržava misli vodilje referata, koji je god. 1913. održan u Londonu o istom tematu. I. Materijal poduke: 1. Preduvjet za poduku u socijalnoj medicini jest pročišćenje pojmova, koji spadaju u ovaj naučni krug. 2. Sadržaj se dijeli u četiri glavna poglavlja: A. Socijalna biologija. B. Socijalna patologija sa soc. etiologijom. C. Socijalna higijena i profilaksa. D. Socijalna terapija. — Ad A. U pojam socijalne biologije spada: Nauka o nasljedjivanju; statistika pučanstva; statistika poroda i mortaliteta; podjela pučanstva po starosti; izgledi na duljinu života u pojedinim klasama starosti. Ad B. U pojam socijalne patologije spada: a) opća socijalna patologija: statistika bolesti; statistika mortaliteta. Metode i njihova primjena na uzroke smrti, na klase starosti, na spol, na godišnja doba, na klimu, na socijalne uvjete (socijalni položaj roditelja, grad i selo, zvanje, specijalni socijalni položaj). b) Specijalna socijalna patologija (sa socijalnom etiologijom). Uplivi stanovitih socijalnih faktora na stanovite bolesti (naseoba, stan, zvanje, ekonomsko stanje). — Ad C. U pojam socijalne higijene i profilakse spadaju: zakoni o zaštiti radnika (maksimalno vrijeme rada, ustanove o zaposlivanju djece, malodobnih i žena, ustanove o radnjama, u kojima se rabe otrovi, zaštita proti nezgoda, zaštita trudnih žena i rodilja, obrtni nadzor, nedjeljni počinak, noćni rad); javne mjere putem zavoda, općina, države i socijalnih udruženja u svrhu zdravstvene zaštite dojenčadi, male djece, školske djece, malodobnih, zaštite majka (skrb za dojenčad, domovi za dojenčad, dječja igrališta, dječja obdaništa, dječji domovi, školska prehrana, šumska oporavilišta i škole, školske ekskurzije, školski liječnici, igre za mladež, savjeto-

Nj. Vel. Kraljica na izlasku iz kupinje lječilišta »Klenovnik«

Digitized by Google

vališta za majke, domovi za trudne žene, rodilišta, obdaništa za dojilje, nagrade za dojilje, dom za majke, osiguranje za majke); javne mjere putem zavoda, općina, države ili socijalnih udruženja u svrhu zdravstvene zaštite za slučaj štete od zanimanja, prometa, stana, nadalje za slučaj socijalno-etiološki uvjetovanih oboljenja, kao što su tuberkuloza, alkoholizam, spolne bolesti, obligatorna prijava zaraznih bolesti, javna desinfekcija. Eugenika. — Ad D. U pojam socijalne terapije spadaju: zadaća i djelokrug liječnika za siromašne. Javna skrb za bolesnike: transport bolesnika i služba za spasavanje; bolnice i zavodi za umobolne; zavodi za rekonvalescente; klinike za dojenčad; školske poliklinike i zubne klinike; lječilišta na moru i ostala lječilišta za djecu; pučka lječilišta naročito za tuberkulozne, živčano bolesne, alkoholičare, domovi za sifilitične, šumska oporavilišta, zavodi za tjelesno zakržljale, gluhonijeme, slijepe, idiote, domovi za starce. Privatna i državna osiguravajuća medicina. Privatno osiguranje za život i proti nezgoda. Državno osiguranje za slučaj bolesti, nezgode i invaliditeta, osiguranje udovica i siročadi. Za liječnika važne odredbe zakona, terapeutske zadaće liječnika u socijalnom osiguranju, ekonomsko propisivanje lijekova, vraćanje privredne sposobnosti, odnos između bolesti i nezgode, profilaktično liječenje, liječničko mnijenje. — II. Vremenska razdioba poduke. A. Univerza: a) Za vrijeme jednog kliničkog semestra drži docent iz socijalne medicine redovita predavanja o čitavom području socijalne medicine sa demonstracijama i ekskurzijama. b) Isti docent ili docenti higijene ili sudske medicine drže predavanje o pojedinim poglavljima opširnije. c) Upozoravanje na specijalne odnose u kliničkim predavanjima, te u onima iz higijene i sudske medicine. — B. Praktična godina: Specijalna predavanja iz područja osiguravajuće medicine, iz djelokruga liječnika za siromašne, te općinskog, školskog i socijalnog liječnika. Seminarske vježbe u upravnoj tehnici i liječničkim nalazima i mnijenjima. — C. Kurzevi za usavršavanje na akademijama i naročiti kurzevi iz područja pojedinih struka obzirom na napretke, sa predavanjima, praktičnim i seminarskim vježbama i ekskurzijama.

D.

ICKERT: SOCIJALNO OSIGURANJE I SUZBIJANJE TUBERKULOZE (Soz. Med. 1930. br. 6.). Napadno je, da je njemačka krivulja mortaliteta na tuberkulozi već godinama tako niska, da se približava engleskoj, od koje je samo amerikanska (USA) niža. Najbliži susjed Njemačke — Francuska imade gotovo za 100% veći mortalitet od tuberkuloze. Autor je već prije dokazao, da je toj napadnoj razlici uzrokom, što je sistem socijalnog osiguranja u Njemačkoj tačno razradjen i proveden, a osim toga što postoji i uska saradnja između socijalnog osiguranja i socijalne skrbi. — Skrb za tako mnogo tuberkuloznih bolesnika izgradjena je iza rata i u drugim državama, u nekim i bolje, nego u Njemačkoj, pa se ne bi moglo reći, da je ta okolnost uzrokom opadanja broja tuberkuloznih. Nadalje se niti konstitucija pojedinaca u njemačkom narodu nije toliko poboljšala, da bi se iz ove okolnosti moglo išta zaključiti. Od socijalnih faktora, kojima se pripisuje važan upliv na razvitak tuberkuloze, treba spomenuti: nastambu, rad i kruh. Stambene prilike su u Njemačkoj još i danas loše, pa se bi moglo očekivati obratno, da će zbog pomanjkanja stanova mortalitet tuberkuloze porasti. Prenaprezanje u zvanju, nadalje nehigijenski uslovi rada sigurno podupiru stvaranje i tok tuberkuloze. U ovim pitanjima je već zaštitno zakonodavstvo donjelo znatnih promjena. Isto tako je i t. zv. industrijalizacija (urbaniziranje velikih masa, promjena ručnog rada u mašinski) pridonjela tome, da velike mase pučanstva imadu koristi od napretka tehnike i higijene, te da veliki dio naroda može čak i u naprednim godinama, iza četrdesete producirati potpuni i dobro plaćeni rad. Sve ovo je doprinjelo umanjenju mortaliteta. No ovaj napredak se opaža u svim kulturnim zemljama. Ipak je napadno, da je mortalitet od tuberkuloze u Francuskoj još uvijek veći, nego u Njemačkoj, Engleskoj i u Sjedinjenim Državama Amerike. U potonjima je industrija i narodno gospodarstvo iza rata u velike »racionalizovano«, što se u Francuskoj nije zbilo. To racionalizovanje imalo je doduše za posljedicu veliki porast nezaposlenosti, što bi opet imalo kao posljedicu porast broja tuberkuloznih. — Poslije rata i za vrijeme inflacije bila je u Njemačkoj prehrana ljudi dosta loša, a ove su se prilike dosada prilično promjenile. Da se mortalitet tuberkuloze

Digitized by Google

u Njemačkoj toliko snizio, ima se zahvaliti, kako rekosno, dalekosežnoi saradnji izmedju socijalnog osiguranja i socijalne skrbi. Samo potpuni sistem socijalnog osiguranja omogućuje, da se čitava klasa negativno privilegovanih zaštićuje toliko od zdravstvenih i ekonomskih nevolja u životu, da bude ovaj upliv znatan na tuberkulozu. A ovo je gotovo samo u Njemačkoj slučaj, gdje radnici nisu osigurani samo proti zdravstvenih rizika, nego i proti rizika nezaposlenosti. Dokazano je, da je mortalitet od tuberkuloze u Njemačkoi od inflacije spao kod osiguranih u većoj mjeri, nego li kod neosiguranih. God. 1928. izdano je u svrhe socijalnog osiguranja, te skrbi za ratne žrtve i komunalnu socijalnu skrb u Njemačkoi zajedno oko 8 miljardi maraka. Samo na ovaj način je omogućeno, da prehrana nema u Njemačkoj gotovo nikakav upliv na razvitak tuberkuloze. Saradnja socijalnog osiguranja i socijalne skrbi opaža se naiviše na odnosu izmedju osiguranja za slučaj nezaposlenosti i skrbi za nezaposlene. Osiguranje izjednačuje riziko u većoj mjeri, nego skrb. — Ako bi se ovim putem išlo dalie, broj tuberkuloznih bolesnika snizio bi se za nekoliko godina na minimum. No Njemačka izdala je na socijalno osiguranje god. 1928. gotovo 7 miljarda maraka, a sa dalinjim povišenjem prinosa neće više lako ići. Nastaje dakle pitanje, kako bi se moglo socijalno osiguranje racijonalizovati, da kraj manjeg opterećenja gospodarstva bude suzbijanje tuberkuloze efikasnije? U prvom redu navadja autor, da veliki dio pacijenata, koji se upućuju u dispanzere za tuberkulozu, ne boluje na tuberkulozi. Tako navadja na pr., da u gradu B. od 100 pacijenata upućenih u dispanzer nije bolovao na tuberkulozi 71. Slično dokazuju i statistike nekih bolesničkih blagajna, i to velikim dijelom kod slučajeva, koji su dosta dugo dobivali hranarinu. Opravdan je zahtjev, da se tuberkulozni što prije upućuju na liječenje, jer takvo liječenje ima više izgleda na skoro izliječenje, pa je prema tome i jeftinije. U Americi stoji liječenje početne tuberkuloze do potpunog izliječenja 450 dolara, srednje težak slučaj 1050 dolara, a napredni slučaj 4600 dolara. P r y l l navadja, da od 500 hiljada članova berlinske mjesne bolesničke blagajne plaća svaki član godišnje 8 maraka, gotovo 10% svog čitavog prinosa za liječenje tuberkuloznih bolesnika, a taj prinos bi se lako mogao sniziti, da se suzbijanje tuberkuloze provadja po naredbi ministra rada u smislu što ranije diagnoze, rano započetog liječenja, te izjednačenja tereta sa ostalim nosiocima osiguranja. Autor polaže veliku važnost na diagnozu tuberkuloze pomoću rentgenograma. — Velika je poteškoća, što pacijenti, koji budu otpušteni iz liječenja, obično ne nadju onakvo zaposlenje, koje ne bi krilo opasnost, da se proces opet ponovi; a to znači ponovno opterećenje bolesničkih blagajna.

D.

LITZNER: NAPREDAK U TERAPIJI OTROVANJA OLOVOM (Fortsch. d. Ther. 1930. br. 6.). Svrha terapije kod otrovanja olovom nije samo ta, da suzbija često vrlo akutne simptome bolesti, već i ta, da se brine za brzo otstranjenje olova, naročito iz krvnog optoka, a i iz manje opasnih naslaga. Dok se u početku bolesti nalazi u krvi, u jetrima i bubrezima mnogo olova, kasnije ovo seli u kosti, gdje se ne zadržava stalno, već seli u krv i natrag, te može dati povoda i ponovnom nastupu akutnih pojava. U svrhu, da se olovo što prije otstrani iz krvi, te deponira u kostima, treba pacijentu davati kalcija do 10 gr. u obliku Kalzium Sandoz, alkaličnu hranu, naročito mlijeka i povrća. Kalcij djeluje i antispazmodički. Treba brigu voditi i o izdašnoj stolici i diurezi. Od natr. thiosulfur. i Sufrogela nije vidio osobitih uspjeha. Za ispražnjenje olovnih depota daje se u prvom redu jodkalij, čije je davanje u akutnom stadiju kontraindicirano. Doziranje: kroz 14 dana dnevno 3 gr, a nakon 4 nedjelne pauze ponovno 14 dana. Ako bi se akutne pojave ponavljale, treba medikaciju jodom smjesta obustaviti. Od dovažanja kiselina i izazivanja acidoze amonijevim hloridom autor nije vidio nikakvo povećanje izlučivanja olova, dok je izlučivanje povećano pomoću alkalija (10—15 gr Natrium bicarb. dnevno kroz 3 nedjelje, a nakon 4 nedjelje ponoviti kuru). Simptomatsko liječenje: kod kolike tekuća hrana, laktovegetabilia, opium i atropin preparati, a naročito amylnitrit ili nitroglycerin. Jodkali ne! Kod encefalopatije uslijed spazma malih moždanih žilica djeluje amylnitrit dobro. Proti anemije najmanje 3 gr ferrum reductum na dan sa jetrima.

D.

Digitized by Google

ЗДРАВСТВО У РУМУЊСКОЈ

Јавно здравство у Румуњској налази се под надзором Министарства здравља и народне заштите. Под надзором тога Министарства налазе се заводи, установе и особље, које служи у цивилној здравственој служби. Војска има своју властиту здравствену службу. Сем тога имају и индустријски радници посебну организацију лекарске помоћи, која се налази под надзором Министарства рада. Министарство налази се под водством Министра здравља и генералног секретара, који према закону мора да је доктор медицине. Министарство се дели у више оделења и то: оделење за здравство и превенцију, оделење за здравствену статистику и пропаганду, оделење за лечилишну и лекарску помоћ (за болнице, санаторије, пружање прве помоћи, за лечилишне заводе и т. д.), техничко оделење за санитетске зграде, економат и персонални отсек. Цела држава поделена је у 11 здравствених инспектората. Ти инспекторати стоје под водством Генералног здравственог инспектора, који је дужан да контролише у своме дистрикту све лекаре. У Румуњској налазе се три велика здравствена завода уз постојеће медицинске факултете у Букурешту, Јашију и Клују. Сем тога постоји више бактериолошких и хемијских државних завода, као и један велики завод за израду серума. Министарство врши јавнозравствено старање преко завода за заштиту деце, старачких домова, родилишта, школских домова, а сем тога постоје и засебне установе за инвалиде, сирочад и ратничке удовице. Карактеристичан завод народног здравља у Румуњској јесте т. зв. сеоска болница у селима, која стоји искључиво на расположењу сељацима.

Сузбијање заразних болести.

До светског рата владале су у главноме у Румуњској заразне болести: шарлах, тифус, дизентерија, кашаљ хрипавац и добрац. Након рата појавише се у Румуњској пегави тифус и црна грозница. Санитетски савет Краљевине Румуније води енергичну борбу са свим сретствима на подручју социјалне медицине помоћу својих лекара (хигијеничара) и помоћу осталог сатитетског особља, који сви примају принадлежности са стране државе. Борба противу епидемија не води се само сузбијањем заразних болести, отстрањивањем заражених болесника, него и десинфекцијом њихове околине и модерним цеплењем. Цеплење као и поновно цеплење богиња обавезно је за свакога, а у случају да се појави тифус, паратифус или колера, онда су обавезна превентивна цеплења [illegible] тиву тих болести за цело пучанство до[illegible] крајева, у којима су се те болести по[illegible]

Пограничка здравствена слу[illegible]

За вршење ове службе постоји засе[illegible] организација и то поморска и речна [illegible] тетска полиција у обим лукама у Кост[illegible] на Црном мору и на ушћу Дунава у С[illegible] Сем тога налазе се потребне устано[illegible] десинфекцију, за сузбијање инсеката, бол[illegible] за изолацију заразних болесника, лека[illegible] персонал и бродови за ову врсту здр[illegible] ствене службе у свим водама. И у [illegible] лим лукама у појединим рекама нала[illegible] станице, у којима се контролишу брод[illegible] са санитетског гледишта.

Сузбијање пошасти.

Мочварна грозница и пелагра биле [illegible] болести противу којих се водила енер[illegible] борба са стране санитетских власти, [illegible] пре светског рата. У последњим годи[illegible] појавиле су се у Румуњској у великој ме[illegible] туберкулоза, сифилис и гранулозна уп[illegible] поткожног ткива. Међу градским пуча[illegible] ством шири се све више рак. За сузбија[illegible] туберкулозе предвиђено је у државном бу[illegible] годишње више милијуна леја. Држава по[illegible] дује 12 санаторија, 4 изолационе болни[illegible] 4 азила за туберкулозне и на плућима бо[illegible] лесне, као и још неколико превентори[illegible] завода. Приватна иницијатива у борби про[illegible] тив туберкулозе организована је у два удру[illegible] жења: 1. удружењу за сузбијање дечје ту[illegible] беркулозе и 2. друштву за изолацију плу[illegible] ћоболних болесника.

Сифилис се сузбија у Румуњској лете[illegible] ћим лазаретима т. ј. здравственом службом [illegible] у аутима, у којима се сем лекара налази [illegible] уређени лабораториј и потребна пропаганд[illegible] Сем тога сузбија се сифилис путем ант[illegible] венеричних диспанзера и завода. Мочварна [illegible] грозница сузбија се са стране хигијеничара [illegible] бесплатним делењем кинина као превентивног [illegible] сретства. Румуњска има мален број болесника [illegible] од лепре, који су изоловани у засебној [illegible] болници.

Здравствена служба у граду Бу[illegible] курешту налази се под водством гене[illegible] ралне дирекције. Уз бок те дирекције по[illegible] стоји посебна градска хигијенска комисија, [illegible] која се бави најважнијим питањима хиги[illegible] јене, питањима сузбијања пошасти, као и [illegible] осталим мерама за унапређење јавног здравља [illegible] у престоници. Генерална дирекција јавног [illegible] здравства у Букурешту дели се на више [illegible] отсека: а) статистички отсек, б) отсек [illegible] управни, који води рачуна о прова[illegible]

Digitized by Google

здравствених прописа у погледу заразних болесника, у погледу покапања, ексхумација таквих болесника, ц) отсек за пропаганду, д) централна служба за хигијену у индустрији и е) санитетска полиција. Дирекција градског здравства овлаштена је на основу закона о народном здрављу да изриче у првој молби новчане казне за све прекршаје здравствених закона и осталих санитетских одредаба на подручју града Букурешта. Противу решења те дирекције постоји право жалбе на редовни суд. Спољну службу врши градска здравствена дирекција у два смера, у смеру социјалном и у смеру општег здравства. Град Букурешт разделен је на 28 здравствених срезова (23 градска и 5 предградских). У тим срезовима врши службу 28 лекара те већи број санитетског помоћног особља и бабица.

Под сталном контролом град. среског лекара налазе се све санитетске, јавне и приватне установе његовог среза, као апотеке, дрогерије, болнице, затвори, јавне и приватне школе, индустријска предузећа, фабрике, точионице, тржишта и тржнице. Он је дужан да уз помоћ санитетског помоћног особља, а по потреби и уз помоћ органа јавне управе, издаје и проводи све одредбе на лицу места за сузбијање заразних болести и епидемија. Он је дужан да у свом срезу врши бесплатно ординације и да код сиромашних људи полази у случају потребе у њихов стан због прегледа болесника. Дужан је да у сарадњи са школским лекаром предузима превентивна сретства за очување здравља школске деце. Школски лекар у свом раду потпада под његову контролу. Лекар градског здравственог среза овлаштен је да испитује каквоћу лекова и да подноси преко дирекције градског здравства тужбу на редовни суд противу прекршаја закона о здравству. Бабице су дужне пружати бесплатну помоћ у случају порођаја, дужне су надаље да надзиру трудне жене, а од године 1926 овлаштене су давати у случају већег броја новорођенчади Калметову инјекцију. Спољна градска санитетска служба употпуњена је засебном здравственом службом за десинфекцију и десинсекцију. Та служба поседује транспортабилно парно купатило за десинфекцију и аутомобилску амбуланту за транспорт заразних болесника. Посебна аутомобилска кола су удешена за десинфекцију кућа. Сем тога постоји још неколико аутомобила, који служе за транспорт предмета, који се морају десинфицирати. На челу те засебне здравствене службе налази се засебан лекар. У граду постоји за транспорт заразних болесника као и за пружање прве помоћи посебно друштво прве помоћи „Salvarea“, које прима од града субвепцију.

Градска здравствена служба има уређене три станице за купање и десинсекцију у разним деловима града, тушеве и мања купатила за чишћење одела, што све опет стоји под водством посебног лекара. За контролу проституткиња, како пријављених, тако и касерниираних, постоји посебна служба, коју врше две лекарице. Град поседује и свој хемијски градски лабораториј, у ком раде хемичари и у који се шаљу ради анализе или ради пробе сви медикаменти и остала здравствена сретства, као и други предмети са стране градских лекара. Најзад постоји и градски бактериолошки лабораториј.

Социјална здравствена служба.

Под ту службу спада лекарски надзор школске деце, станице за дојенчад, саветовалишта за трудне жене, болнице за туберкулозне и централа за сифилитичке болести. У школама врши се преглед деце пригодом примања у школу, а током њихова школовања врши се надзор над њиховим телесним развојем и посвећује се нарочита пажња њиховом ојачању. У градовима постоје посебне школске поликлинике, у којима се лече бесплатно сиромашна деца на извесним болестима (очију, носа, грла, ушију, коже, зуби и т. д.) са стране школских лекара, а у неким случајевима и по специјалистима.

Њега дојенчади врши се у шест завода. Град Букурешт поседује велику болницу за туберкулозне. Из те болнице шаљу се туберкулозни болесници у посебна лечилишта. Сполне болести лече се у 10 завода по лекарима специјалистима. У последње време посвећује се све већа пажња социјалној медицини, те се у ту сврху оснивају потребни хигијенски заводи по целој краљевини.

Б. Х.

Digitized by Google

SUDSKA PRAK

O POJMU ZASTARE U SMISLU § 103. TOČ. 3. ZOR.

(U vezi sa već iznesenim slučajevima u Radničkoj Zaštiti ex 1930., strana 155.)

1. Livac R. Š. odbijen je sa podignutim otštetnim zahtjevom, jer dne 27. XII. 1927. nije pretrpio poslovnu nezgodu, već je pao idući po privatnom poslu, a sadašnja bolest (tuberkuloza) nije posljedica pada u decembru 1927., a niti navodne nezgode iz god. 1924., jer je na toj bolesti i prije bolovao.

Povrh toga stavio je otštetni zahtjev tek 13 mjeseci nakon što su se pojavile posljedice nesrećnog slučaja, dakle izvan roka propisanoga u § 103. ZOR.

Povodom njegove žalbe dosudjuje mu sud radn. osiguranja u Novom Sadu presudom OR br. 56—4/929. od 10. III. 1930. u ime stalne 50%-ne rente počevši od 7. II. 1929. Din. 524.75 svakog mjeseca unapred i doživotno, te u ime advokatskih troškova na ruke pravdozastupnika A. M. iz Novog Sada Din. 1.190.—.

R a z l o z i: Žalitelj Š. R. po zanimanju fabrički radnik-livac podignuo je otštetni zahtjev dne 7. II. 1929. za nesretni slučaj, koji mu se je dogodio dne 27. XII. 1927. na taj način što je okliznuo i pao na ulici idući od svoje kuće na posao u radionicu.

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom svojom od 3. VII. 1929. br. R. 23.517/9983—1929. odbio je gornji zahtjev žalitelja Š. R.

Ovu odluku je napao Š. R. blagovremenom žalbom, upućenom ovom sudu.

U pogledu prigovora Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, podnesenih po alineji 3 §. 13. »Pravilnika o uredenju sudova radničkog osiguranja i o sudskom postupku kod ovih sudova« upućuje se na sadržaj pismenih prigovora od 23. X. 1929., koji se nalaze medju spornim spisima.

Na usmenim raspravama su parničari usmeno izneli svoje zahtjeve, navedene u žalbi odnosno u prigovorima.

Sud je uvažio žalbu Š. R. prema dispozitivnom delu ove presude iz sledećih razloga:

Žalitelj Š. R. je dne 27. XII. 1927. idući od svoje kuće na posao u radionicu okliznuo na ulici i pao, udarivši pri tome jako desno rame.

Istina, da je Š. R. i došao u [illegible] i neko vreme radio, ali je poslesati rada istog dana napustio [illegible] bolova od pada i prijavio se je [illegible] kod lekara Okružnog ureda za [illegible] radnika u Novom Sadu.

Ovako prikazuje nesretni slu[illegible] žalitelj Š. R.

Iz iskaza na raspravi saslušanih doka Sud je ustanovio — i to [illegible] M. Dj. i T. L. — da je sam žal[illegible] dne 27. XII. 1927. pao idući na p[illegible] što im je sam žalitelj Š. R. isp[illegible] je došao u radionicu; kao i to d[illegible] litelj Š. R. napustio posao, jer [illegible] da radi usled bolova, prouzrokova[illegible] dom.

Iz iskaza na raspravi saslušan[illegible] doka Ž. A. Sud je ustanovio, d[illegible] svedok video, kada je žalitelj Š[illegible] 27. XII. 1927. u jutru na ulici [illegible] svoje kuće u radionicu na svoj [illegible] posao. Ovaj svedok je tada pomo[illegible] litelju Š. R. da se podigne, jer se [illegible] velikih bolova nije mogao sam p[illegible]

A iz iskaza na raspravi sasl[illegible] veštaka Dr. U. S. Sud je ustanov[illegible] kod žalitelja Š. R. postoji potpu[illegible] kiloza u desnom ramenom zglobu, [illegible] je izazvana traumóm — udarom [illegible] pada 27. XII. 1927.

Iz svega izloženog je jasno, da [illegible] konkretnom slučaju radi o poslovnom sretnom slučaju po §. 84. Zakona o guranju radnika, te da je žalitelj [illegible] svoju zapisničku izjavu, datu dne 28. 1927. pred činovnikom Okružnog [illegible] za osiguranje radnika u Novom Sadu u uzrujanosti pogrešivši u datum opisu dogadjaja. Isto tako je pogr[illegible] prikazivanju dogadjaja kod uredskog kara, kome se prvo prijavio.

Kako je žalitelj Š. R. pretrpeo [illegible] slučaj na poslu, koji je skopčan s[illegible] lesnom povredom, to mu pripada [illegible] §. 85. Zakona o osiguranju radnika [illegible] dok traje radna nesposobnost ili ako [illegible] njenje radne sposobnosti nadmaš[illegible]

Sud je na osnovu iskaza veštaka [illegible] U. S., lekara ustanovio, da je kod [illegible] telja Š. R. radna sposobnost [illegible] trajno sa 50%.

A kako je Š. R. podignuo [illegible] zahtjev dne 7. II. 1929. dakle u [illegible] d v e g o d i n e i z a n e s r e t n o [illegible] č a j a, t o n i j e n a s t u p i l a z a [illegible]

Digitized by Google

predvidjena u pretposljednoj alineji §. 103. Zakona o osiguranju radnika, nego su samo zastareli obroci na rentu po poslednjoj alineji §. 109. Zakona o osiguranju radnika, to je ista samo sa 7. II. 1929. stavljena u tečaj.

Kako je nadalje temelj za izračunavanje rente izračunat tačno po propisima §-a. 21. i 93. Zakona o osiguranju radnika u godišnjem iznosu od 12.594.— dinara.

Kako su napokon parbeni odnosno advokatski troškovi ustanovljeni prema §. 168. Zakona o osiguranju radnika,

to je valjalo rešiti kao u dispozitivnom delu ove presude čija se ostala naredjenja osnivaju na §§. 85. i 109. Zakona o osiguranju radnika.

Nakon saopštene presude je pravozastupnik žalitelja Š. R., advokat A. M. umolio, da se ova presuda temeljem §. 176. Zakona o osiguranju radnika proglasi izvršivom bez obzira na podnesenu žalbu, jer bi u protivnom Š. R. usled neizvršenja mogla snaći teška i nenaknadiva šteta, jer je istom ova renta izvor za život obzirom da ne može da radi, a i lečenje mu je potrebno.

Sud je odmah nakon tajnog većanja većinom glasova doneo sledeću

Dopunsku presudu:

Napred izložena presuda se dopunjuje tako, da se ista na osnovu §. 176. Zakona o osiguranju radnika proglašuje izvršivom bez obzira na podnešenu žalbu.

Razlozi: Žalitelj Š. R. je preko svoga pravozastupnika A. M., advokata usmeno umolio, da se presuda ovog suda br. O. R. 56—4/1929., od 20. II. 1930. nadopuni na taj način, da se ista proglasi izvršivom bez obzira na podnesenu žalbu.

Sud je uvažio ovu molbu Š. R. prema dispozitivnom delu ove dopunske presude iz sledećih razloga:

Š. R. je usled pretrpljenog nesretnog slučaja gotovo izgubio desnu ruku. Kao invalid ne može dosadašnji svoj posao da obavlja nego mu je jedini izvor za život renta, od koje ima da izdržava sebe i svoju porodicu — ženu i decu, pa je obzirom na ove okolnosti rešeno kao u dispozitivnom delu ove dopunske presude.«

Uredska žalba pobija tu presudu u glavnom sledećim:

Iskaz žalioca pred sudom u protimbi je sa njegovom ranijom izjavom od 28. XII. 1927. i kod uredskog lekara, prema kojima se ne radi o poslovnoj nezgodi. Opis dogadjaja iza nekoliko dana sigurno odgovara istini, a svakako je vjerodostojniji od kasnijih izjava.

Iskazi svjedoka prema tomu nisu vjerodostojni, a pogotovo, ako se uzme, da su uslijedili 2 godine nakon navodnog nesretnog slučaja.

Po iskazu samog žalioca pojavile su se posljedice odmah iza navodnog nesretnog slučaja, te se je prijava imala učiniti u roku od jedne godine dana (§. 103. ZOR.).

Kako je ta prijava uslijedila nakon toga roka, to je nastupila zastara. Operiranje presude sa rokom od 2 godine, sasvim je neispravno.

Dopunske presude ne poznaje ni ZOR ni Pravilnik o postupku, te se na taj način ne može izreći izvršivost presude po §. 176. ZOR.

U ostalom ta izvršivost nije ni obrazložena, kako to zahtjeva § 176. ZOR.

Prema tomu je presuda suda nerazumljiva i osniva se na krivom tumačenju zakona, a žalba je na toč. 8. § 170. ZOR osnovana.

Odeljenje B. Beogradskog kasacionog suda u Novom Sadu svojim rješenjem br. G. 1023/7—1930. od 15. XI. 1930. žalbu ureda odbija, jer je presuda suda na zakonu osnovana.

*

2. Presuda suda radn. osiguranja u Banjoj Luci dosudjuje radniku J. B. u ime otštete za 30%-no umanjenje radne sposobnosti i za vrijeme od 23. XI. 1928. do 17. VII. 1929. rentu od mjes. 105 Din.

Razlozi: Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom od 3. jula 1929. R. 23.438/4831—1929. odbio je žalioca J. B. iz Drvara sa zahtjevom da mu se prizna renta u ime naknade štete, koja je nastala zbog tjelesne povrede, prouzrokovane nesrećnim slučajem, koji ga je zadesio na radu u tvornici celuloze a. d. u Drvaru 1. februara 1927. g., jer da nije dokazano, da se je taj nesrećni slučaj desio, a sve da se i desio, bolest sadašnja njegova nije u nikakvoj vezi sa navodnom ozledom od 1. februara 1927. i naposljetku što je žaločevo pravo na rentu zastarelo, budući je otštetni zahtjev prijavio tek 10. decembra 1928. dakle iza roka od jedne godine, od kako su se pojavile posljedice navodnog nesrećnog slučaja.

Na tu odluku podnio je J. B. žalbu ovome sudu te je istu i izveo.

Digitized by Google

Žalba je osnovana.

Izvidima ekspoziture Drvar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci odnosno iskazom prilikom tih izvida saslušanog P. S. iz Velikog Cvijetnića u vezi sa izvještajem uprave bolnice u Drvaru od 15. decembra 1928. br. 435 ustanovljeno je, da je žalioc 1. februara 1927. na radu kod tvornice celuloze u Drvaru uslijed nesrećnog slučaja zadobio povredu na rebrima s lijeve strane, koju je uredski ljekar 4. februara 1927. u bolnici u Drvaru označio kao contusio thoracis later. sin.

Sudbeno-ljekarskim nalazom i mišljenjem vještaka ljekara, koji su žalioca na raspravi pregledali i kojima je predočen izvještaj uprave bolnice u Drvaru od 15. decembra 1927. br. 435, od 2. novembra 1928. br. 420, od 20. marta 1929. br. 57 i od 19. augusta 1930. br. 251, te nalaz i mišljenje uredskog ljekara u Drvaru od 18. januara 1929., uredovna potvrda državnog lječilišta u Kraljevici od 20. oktobra 1928. i povijest bolesti žalioca, koju je državno lječilište u Kraljevici dopisom od 26. jula 1930. br. 2758 dostavilo, te dopis ortopedske bolnice u Zagrebu od 25. jula 1930. br. 1971/30, ustanovljeno je naime, da je obolenje žalioca na lijevoj strani prsiju, koje je nastalo poslije 1. februara 1927. vjerojatno u uzročnoj vezi sa ozledom, zadobivenom na tom mjestu 1. februara 1927. i da je imalo u vremenu od 23. novembra 1928. kad je žalilac izišao iz lječilišta u Kraljevici, pa do 17. jula 1929. za posljedicu 30% umanjenje radne sposobnosti žalioca.

Na osnovu toga ustanovljenja valjalo je žalbu J. B. uvažiti, napadnutu odluku preinačiti i budući predleže svi uslovi za dosuđenje rente iz §§. 84. i 85. al. 2 ZOR., dosuditi mu obzirom na to, da je bio u godini prije nesrećnog slučaja prema evidenciji Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci uvršten u XI. nad. ničnj razred sa dnevnom zaradom od 14 Din. do 16 Din. 80 p. odnosno sa obezbeđenom nadnicom od 14 Dinara, te je prema tome po §. 93. ZOR. izračunata godišnja obezbeđena zarada njegova iznosila 4200 Din., za vrijeme od 23. novembra 1928. do 17. jula 1929., stalnu rentu u mjesečnom iznosu od 105 Din. kao u dispozitivnom dijelu presude.

Prigovor Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, da je žaločevo pravo potraživanja rente zastarom utrnulo, budući da je žalilac prijavio svoj zahtjev tek 10. decembra 1928. ne može se uvažiti, jer je žalilac prema izvještaju uprave bolnice u Drvaru od 15. decembra 1928. br. 435 zatražio potporu već 4. februara 1927. dakle neposredno iza nesrećnog slučaja i povodom istoga, te je onda iza toga pa do 10. decembra 1928. još više puta dobivao od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci potpore, te na kraju ima se u smislu §. 103. al. 3 ZOR podnijeti prijava, kojom se traži naknada po nesrećnom slučaju najkasnije u roku od dvije godine iza nesrećnog slučaja, a 10. decembra 1928. dvije godine iza nesrećnog slučaja od 1. februara 1927. još nijesu prošle.

Žalba ureda pobija tu presudu kao nerazumljivu i osnovanu na krivom tumačenju zakona, što među ostalim obrazlaže i slijedećim:

Presuda nije uspjela, da obori prigovor zastare, jer primanje potpore (hranarine) ne znači ujedno, da je žalilac stavio i zahtjev za rentu iza nesrećnog slučaja.

Ista presuda i krivo tumači § 103 ZOR, kada računa 2 godine iza nesrećnog slučaja, dok se u nazočnom slučaju ima uzeti jedna godina, od kako su se pojavile posljedice nesrećnog slučaja 1. II. 1927.).

Vrhovni sud u Sarajevu riješenjem Ros. 10/931—1 od 12. III. 1931. ovu žalbu odbija sa ovim obrazloženjem:

Žalilac tvrdi, da je osuda ništetna, jer je nepotpuna, površna i osnovana na krivom tumačenju zakona.

Ustvrđene ništetnosti ne postoje.

Ne stoji tvrdnja žalioca, da poslovna nezgoda od 1. februara 1927. nije dokazana, jer je prema zapisniku o istrazi, koju je proveo ured ispostave u Drvaru 17. januara 1929. ozleda ustanovljena i dokazana iskazom svjedoka S. P.

Ne postoji manjkavost postupka u tome, da sud nije izvidjao, da li nije ozlađeni od iste bolesti bolovao već prije, jer to nije ni od koje strane bilo ni utvrđeno.

Nema površnosti presude, jer da sud nije obrazložio zašto vjeruje vještacima, da je nastala bolest posljedica nezgode. Sud je u tom smjeru slobodan, pa ako primi vještačko mnijenje kao ispravno, prima to naravno iz razloga, koje su naveli vještaci. Ne može se pak poreći, da je mnijenje vještaka dobro obrazloženo. Ne stoji ni tvrdnja žaločeva, da zavodski liječnik nije ustanovio veze između bolesti i nezgode, jer je i zavodski liječnik

Digitized by Google

Dr. J. u izvješću od 15. decembra 1928. izričito naveo, da je sadašnja bolest caries costac sin. lat. posljedica ozlede od 4. februara 1927.

Tvrdnja žalioca, da se prema medicinskoj nauci posljedice traume moraju pojaviti već u roku od 6—8 nedelja, je u potpunoj opreci sa vještačkim mnijenjem, koje tvrdi da se po najnovijim istraživanjima može caries pojaviti od 6 nedelja do jedne godine nakon ozlede.

Nije osnovana ni ona tvrdnja žalioca, da je ozlediени 23. novembra 1928., kada je otpušten iz liječenja, bio potpuno sposoban za privredu. Ozlediени je prema spisu državnog liječilišta u Kraljevici 23. novembra 1928. otpušten, ali ne kao izliječen, nego jer mu zavod nije dao traženog produljenja liječenja. On je kasnije ambulantno liječen previjanjem rane. Konačno i vještaci navode, da je radna nesposobnost pala ispod 10% tek šest mjeseci poslije 18. januara 1929.

Neosnovan je i žaločev prigovor z a s t a r e, da nezgoda nije prijavljena unutar jedne godine, jer se prema izvješću zavodskog liječnika od 21. novembra 1928. broj 420 B. J. njemu 4. februara 1927. prijavio sa ozledom contusio thoracis sin. lat., pa nema sumnje, da ga je liječnik ispitao po svojoj dužnosti o načinu, kako je ozleda nastala. Time je zakonskom propisu udovoljeno, poslovna nezgoda prijavljena. Da se na tu prijavu nije dalje postupalo, nije kriv osigurani član, nego okolnost, da se u času prijave nisu mogle predvidjeti posljedice ozlede.

Ne stoji konačno ni tvrdnja, da je zakonska ustanova §. 103. zakona o skraćenjem roku od godine za prijavu krivo tumačena, jer taj propis ne dolazi u obzir, pošto je ozleda prijavljena već 4. februara 1927., a po §. 100. Zakona dužan je zavod da po uredskoj dužnosti na prijavu postupa i o renti odluči.

Pošto ustvrdjene ništetnosti prema tome ne postoje, valjalo je žalbu odbiti.

U.

USKRATA BANJSKOG LEČENJA NIJE PROTUZAKONITA.

Okružni ured za osiguranje radnika u B. L. odbio je člana D. M. sa zahtjevom na naknadu troška za banisko lečenje i to s razloga, što je molioca uredskim rešenjem bila ta vrst lečenja uskraćena.

Na ovu odluku podnio je D. M. žalbu sudu radničkog osiguranja, u kojoj navodi, da mu je banjsko lečenje bezuvjetno bilo potrebno, te se u dokaz te neophodne potrebe banjskog lečenja pozvao na svjedoke lekare.

Princip je, da se banjsko lečenje pruža članovima samo u slučaju najveće potrebe, a za prosuđivanje, da li postoji takva potreba, odlučna je i mjerodavna samo odluka Okružnog ureda za osiguranje radnika, koja se osniva na mišljenju uredskog lekara. Obzirom na to, da se napadnuta odluka Okružnog ureda za osiguranje radnika, kojom je žaliocu uskraćeno banjsko lečenje, osniva na mišljenju glavnog lekara, prema kojemu nije bilo kod žalioca indikacija za banjsko lečenje, žalilac se nije mogao poslužiti banjskim lečenjem na svoju ruku, a na teret Okružnog ureda za osiguranje radnika. Stoga je sud, ne upuštajući se u pretresivanje pitanja, da li je žaliocu obzirom na njegovo zdravstveno stanje bilo doista potrebno banjsko lečenje i ne dopustivši provedenje po žaliocu predloženih dokaza u svrhu ustanovljenja te potrebe žalbu kao neosnovanu odbacio.

Protiv ove presude suda radničkog osiguranja uložio je D. M. žalbu, koju je Vrhovni sud radničkog osiguranja odbio.

Svoje rešenje Vrhovni sud radničkog osiguranja obrazlaže tako:

Žalilac tvrdi, da je prvomolbena presuda ništavna, jer po §. 169. ZOR nije isti dan objavljena. Nadalje tvrdi, da je ništavna po toč. 8. §. 170. ZOR, jer se temelji na krivom tumačenju zakona i jer nije obrazložena. To krivo tumačenje zakona vidi žalilac u tome, što šef-lekar Okružnog ureda nije dozvolio žaliocu banisko lečenje, premda je mesni lečnik ureda našao, da je banisko lečenje potrebno. Žalilac dokazuje svedodžbama lečnika specijaliste, da mu je banisko lečenje bilo potrebno, pa drži, da je sud morao rešenje šefa lekara označiti protuzakonitim, a pošto toga nije učinio, da je krivo tumačio zakon.

Ustvrdjene ništavosti nema.

Da je sud i postupao protiv propisa § 169. ZOR, presuda inak ne bi bila ništetna, jer samo § 170 ZOR sadržaje slučajeve ništavosti, koji povlače za sobom poništenje presude.

Tvrdnja žalioca, da presuda nije obrazložena, nije osnovana, jer je presuda dovoljno obrazložena.

Neosnovano je i mišljenje žalioca, da je prvomolbena presuda osnovana na krivom tumačenju zakona.

Digitized by Google

Zakon o radnicima ne govori nigdje o lečenju u lekovitim banjama. Riječ »kupanje« u §. 45. ZOR znači kupanje u običnom smislu, a ne boravak i lečenje u banjama. Stoga uskrata toga načina lečenja nije protuzakonita.

Ipak je zavod u ograničenoj mjeri odlučio pružati članovima i taj način lečenja, te je Središnji ured izdao u tom pitanju razne okružnice, tako 15. maja 1923. br. 3667, 29. maja 1924. br. 5283, 12. maja 1926. br. 14.670, te br. 20.184 iz god. 1928. U svim ovim okružnicama je određeno, da se lečenje u banjama dozvoljava vrlo ograničeno i izuzetno i samo, ako potrebu takvog lečenja utvrde tri izuzetno dva lečnika uredska, a pretsedništvo Okružnog ureda taj predlog lečničke komisije usvoji i lečenje u banji dozvoli.

Iz navedenog slijedi, da zavod može, ali ne mora dozvoliti lečenje u banji, prema tome, ako zahtjev za takvo lečenje odbije, nije postupao proti zakonu.

Ovo odgovara i propisu §. 54. ZOR, po kojem će zavod platiti lečenje u lečilištu samo onda, ako je člana [illegible] na takvo lečenje ili naknadno na takvo lečenje pristao.

U ovom sporu žalilac je sa svojim zahtjevom, da se leči u banji, odbijen. Odbijajući žalioca, zavod nije povredio propisa zakona, a ni propisa, koje je sam izdao.

Ako je žalilac usprkos odbijanja [illegible] išao u banju, da se leči, nema prava, [illegible] traži naknadu troškova od zavoda, [illegible] mu zavod tog načina lečenja nije [illegible] zvolio.

To je ustanovila i napadnuta presu[illegible] pa je stoga i ona na zakonu osnova[illegible]

Žalilac u jednom podnesku poziva [illegible] na stav 7 §. 54. ZOR. Ta zakon[illegible] ustanova imade u vidu lečenje bez [illegible] tanja zavoda u hitnim slučajevima. [illegible] takvom slučaju se ovdje ne radi, jer [illegible] žalilac stavio prije upotrebe lečenja [illegible] htjev, da mu se dozvoli, ali je sa zahtje[illegible] vom odbijen.

Valjalo je stoga žalbu odbiti.

S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

NASTUP NOVOG GENERALNOG DIREKTORA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

U utorak 2. juna o. g. skupili su se svi namještenici Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u velikoj sjedničkoj dvorani, da pozdrave novog Generalnog direktora Središnjeg ureda g. Dra Augustina Arselina, prigodom nastupa njegove nove dužnosti. Tom zgodom izrekao je g. Dr. Arselin svoj nastupni govor, u kojem je kazao između ostaloga slijedeće:

Preuzimajući dužnost, na koju sam postavljen odlukom g. Komesara Središnjeg ureda i odobrenjem g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja svjestan sam velike odgovornosti tog teškog položaja, a ujedno i velikih zadaća, koje treba da ispuni osiguranje baš u skoro vrijeme, a koje su od bitnog značaja za opstanak i dalnji dobar razvoj radničkog osiguranja. Poznata je činjenica, da se radničko osiguranje u našoj državi od svog početka bori s velikim teškoćama materijalne i psihološke prirode, koje su zadržavale njegov normalan razvoj. Poznato je nama svima i to, da su se podvrgavali stalnoj, a često i neopravdanoj kritici sa strane interesenata administracija i veliki upravni troškovi ureda osiguranja, a u ovom pogledu podvrgavala se je baš najčešćoj i najžešćoj kritici administracija samog Središnjeg ureda kao centrale ureda osiguranja. Ti prigovori još nisu prestali, pa ću u tom pogledu nastojati, da se oni stvarno preispitaju i administracija pojednostavi, u koliko to naravno dopuštaju sada važeći propisi i stvarne potrebe samog rada u uredu. Mogućnost za pojednostavljenje odnosno reorganizaciju administracije Središnjeg ureda i njegovih mjesnih organa pruža u velikoj mjeri arondacija Okružnih ureda, koja se baš sada provadja, te koja će se približno uskoro provesti u cijelosti, tako da će od 27 mjesnih organa ostati samo nekih 12 do najviše 14, sa većim brojem članstva i sa širim djelokrugom. To će svakako imati bitnog upliva na samo ustrojstvo Središnjeg ureda i njegovo buduće poslovanje, koje će se time svakako moći donekle smanjiti.

Za osiguranje je aktuelna, a napose za njegovu buduću eksistenciju odlučna novelizacija sadašnjeg Zakona o osiguranju radnika, koja se raspravlja u široj javnosti, a naročito medju interesentima, te koja bi medju ostalim imala donijeti i sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Izradjen je po posebnoj komisiji već i projekt novog Zakona, koji će dati bazu za njegovu redakciju i eventualno uzakonjenje. To će svakako iziskivati novi veliki posao i nove važne zadaće.

Napose moram istaknuti, da se radničko osiguranje nalazi u teškoj financijskoj krizi, i to u najvećoj financijskoj krizi dosada. Dok je u godini 1929. grana za slučaj bolesti pokazala suficit od preko 12 milijuna dinara, pokazuje ona za god. 1930. deficit od najmanje tri i pol milijuna dinara, a pokusne bilance mjesnih organa za prve mjesece godine 1931. pokazuju, da taj deficit još i raste. Ta teška kriza mora da nas najozbilinije zabrine, jer će inače osiguranje, u koliko se shodnim mjerama ne dovede u povoljnije stanje, doći do najvećih financijskih poteškoća u ispunjavanju svojih zakonskih zadaća. Ovom pitaniu trebati će posvetiti prvu i glavnu pažnju i najintenzivniji rad. U ovo stanje dovedeno je osiguranje u glavnom teškom privrednom krizom, koja se osjeća u svim granama ekonomskog života, te koja još nikako ne popušta. što dokazuje stalno padanje prihoda Središnjeg ureda. Konzekvencije te teške krize osjećat će osiguranje naravno i dalje, pa nam uslijed toga pretstoji naporan i težak rad oko saniranja financijskih prilika osiguranja, koji će bez naše krivnje možda ometati potreban rad oko sanacije te nas zadržavati od blagovremene i svrsishodne provedbe svih onih mjera, koje ćemo nastojati da u tom cilju preduzmemo.

Svaki uspjeh poslovanja ovisi o dobrom i valjanom radu činovnika i lekara, pa ću uviiek, cijeneći taj faktor kao jedan izmedju najvažnijih za dobar prosperitet, za popularizaciju i ljubav do osiguranja, posvetiti svoju posebnu pažnju službeničkom pitanju. Nastojat ću da se to pitanje riješi u okviru financijskih mogućnosti ureda najbolje, a uiedno zajamči i neko automatsko unapredjenje, koje sadašnji Službeni pravilnik ne poznaje, a uslijed čega je i došlo do konzekvencija, da pojedini namještenici nisu mogli godinama

Digitized by Google

doći do poboljšanja svog materijalnog stanja. Uz to ću uvijek nastojati, da se svakom pojedinom valjanom i sposobnom činovniku po mogućnosti izadje u susret, te vodi računa o njegovom radu i njegovoj eksistenciji prema uspjehu njegovog rada.

Uvijek ću tražiti od svih službenika predan i savjestan rad, disciplinovanost i red, jer bez toga ne može biti nigdje uspjeha u poslovanju, a naročito ne u Središnjem uredu sa tako velikim brojem službenika i tako opsežnim i odgovornim poslovima. Izričito naglašujem, da tražim bezuslovnu iskrenost i kolegijalnost svijuh i medju svima službenicima. Tražim od svih šefova, da prema svom osoblju postupaju pravedno i najobjektivnije, te svojim objektivnim postupkom upućuju svoje podredjene na iznešeni pravac te time stvore ljubav do osiguranja i dobar temelj za napredak te institucije.

Iznašajući vam gornje, pozdravljam vas kod nastupa dužnosti generalnog direktora najsrdačnije, te apeliram ponovno na vašu svestranu iskrenu pomoć, a ujedno i na iskrenu te kolegijalnu saradnju, jer će se samo na toj bazi i u ljubavi za osiguranje moći stvoriti čvrst i solidan temelj za dobar razvoj ove najveće socijalne ustanove u ovoj državi. Socijalno osiguranje kao moderna tekovina i savremena preka potreba ublaženja bijede davanjem nužnih potpora bolesnim, unesrećenim i iznemoglim radnicima, treba da se upotpunjuje i izgradjuje. Ta izgradnja treba da napreduje prema najboljim i najnovijim iskustvima i prema intencijama i pod vodstvom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja g. Nikole Preke, koji je svojim dosadašnjim zauzimanjem mnogo doprinio razvitku ove ustanove. (Burni poklici: Živio!) Socijalno osiguranje će nedvojbeno uspjevati, te se usavršavati i nadalje i to tim više, što pitanja socijalne politike i njihovo usavršavanje nailazi na najveće razumijevanje na najvišem mjestu kod Njegovog Veličanstva Kralja Aleksandra I. (Burni poklici: Živio Kralj-) i Ministra pretsjednika, armijskog gjenerala g. Pere Živkovića (Burni poklici: Živio pretsjednik vlade!).

Ovim lijepim i ozbiljnim riječima završio je Generalni direktor svoj nastupni govor, koji su namještenici popratili burnim pljeskanjem i klicanjem: Živio Generalni direktor! Na to je zamjenik generalnog direktora g. Dušan Glumac, pozdravio ispred namještenika Generalnog direstora g. Dr. Augustina Arselina i kazao izmedju ostaloga, da govori u ime svih, kad mu želi u novoj dužnosti mnogo sreće i mnogo uspješnog rada. Mora naglasiti, da je zadaća koju ima da ispuni generalni direktor vrlo teška. Iz ozbiljnih njegovih riječi vidimo, da se zgrada socijalnog osiguranja ne nalazi u onako ružičastom stanju, kako se to često govorilo. Ono se nalazi u dosta teškom stanju i potrebno je mnogo smišljenog i ustrajnog rada, da se izgradi zgrada našeg radničkog osiguranja.

Naš narod pokazao je u čitavoj svojoj historiji da je voljan da saradjuje na napretku cjelokupnog čovječanstva. On je dao svojim dosadanjim radom pun dokaz, da ima pravo na opstanak, da ima pravo da živi u kulturnoj zajednici čovječanstva. On je svojim radom uvjek pokazivao smisao za napredak na izgradjivanju kulturnih institucija, pa će isto tako i na polju socijalne politike i radničkog zakonodavstva učiniti svoj dio da zauzme svoje mjesto medju ostalim narodima.

To ćemo uspjeti to prije što imamo na čelu naše lijepe otadžbine Velikoga Vodju, Njegovo Veličanstvo Kralja Aleksandra (Burni poklici: Živio Kralj!) Pod Njegovim visokim vodstvom osigurao si je naš narod pravo opstanka, pod Njegovim visokim vodstvom on će to pravo i održati i ići daljem napretku.

Pozdravljajući Gospodina Generalnog direktora prilikom nastupanja njegove odgovorne dužnosti, ja vas molim, da mu se odužimo na lijepoj pažnji, koju nam je dosada pokazivao time, da izbjegavamo sve što je suvišna i štetna i da svaki dan, svaki sat, svaki sekund posvetimo radu u korist našeg Vladalačkog Doma, u korist Kralja, našeg radničkog svijeta a tim i cijelog našeg naroda, a tim u korist i nas samih.

U to ime kličem živio naš Generalni direktor!

(Burni poklici: Živio! i pljeskanje).

Time se završila ova kratka svečanost u Središnjem uredu prigodom nastupa novog Generalnog direktora. B. H.

ŽENSKE VEDNO BOLJ POPLAVLJAJO DELOVNI TRG.

OUZD v Ljubljani opaža že ves čas svojega opstoja, da je ženskih delavcev relativno vedno več zavarovanih. Obratno pa relativno število moških za-

Digitized by Google

varovancev stalno pada. Sledeča tabela nam kaže odstotno razmerje moških in ženskih zavarovancev OUZD-a v Ljubljani v posameznih letih.

Leto	Odstotek	
	moških	ženskih
1923.	72.68%	27.32%
1924.	70.84%	29.16%
1925.	69.53%	30.47%
1926.	67.86%	32.14%
1927.	67.70%	32.30%
1928.	67.58%	32.42%
1929.	67.49%	32.51%
1930.	67.41%	32.59%

Ženski zavarovanci, ki so tvorili ob ustanovitvi OUZD-a (t. j. 1. VII. 1922) ¼ vseh zavarovancev so se povspeli že skoro na ⅓.

Ta pojav ima deloma svoj vzrok v okolnosti, da je zakon o zavarovanju delavcev od 14. V. 1922. pritegnil v obvezno zavarovanje tudi služkinje, katere so bile do 1. VII. 1922. oproščene zavarovalne obveznosti. Naraščanje odstotka ženskih je bilo vsled tega v začetku (t. j. druga polovica leta 1922 in leto 1923) rapidnejše. Poznejše in počasnejše naraščanje odstotka ženskih je pa neizpodbiten dokaz, da ženske vedno bolj izpodrivajo moške delavce. Izmed mnogih vzrokov hočemo našteti samo nekatere: napredovanje industrije, ki zaposluje pretežne ženske (n. pr. tekstilna industrija) — cenena delavna moč ženske — uvajanje strojev v produkcijo, katerim lahko strežejo tudi ženske itd. itd.

Iz gornje tabele vidimo še nadaljno interesantnost, da odstotek ženskih delavcev rapidnejše raste v času gospodarske krize, n. pr. v letih 1924. in 1925., kakor pa v časih gospodarskega poleta n. pr. od leta 1926. do leta 1930.). Tudi v sedanji gospodarski krizi se to dejstvo prav jasno vidi, akoravno je kriza šele v začetnem stadiju. Iz publikacije OUZD-a je razvidno, da je bilo letos 1931. v januarju 2546 in v februarju 4005 delavcev manj zavarovanih kot v istih mesecih lanskega leta 1930. Ta števila predstavljajo stvarno odpuščene in brezposelne delavce. Med temi nesrečneži pa je bilo v januarju ženskih samo 584 ali 22.94% in v februarju pa samo 717 ali 17.90%. Gospodarska kriza je torej skoraj dvakrat tako hudo prizadela moške delavce kakor ženske delavce.

Pri proučevanju gospodarskih kriz in brezposelnosti bo treba brez dvoma tudi to dejstvo vpoštevati. Razne časopisne ankete pa, ki se bavijo s problemom, ali spada ženska v delavnico kot delavka ali na dom kot gospodinja in mati, imajo pa konkretno dejstvo, s katerim morajo računati. I. L.

IZDACI NJEMAČKOG OSIGURANJA ZA SLUČAJ IZNEMOGLOSTI U 1928. GODINI ZA TUBERKULOZU, SPOLNE BOLESTI, RAK I REUMATIZAM.

Prema statističkim podacima državnog ureda za socijalno osiguranje bile su najraširenije forme tuberkuloze — tuberkuloza plućiju i grkljana. Od 45.013 (1927: 43.817) liječenih osiguranika, oboljelih na tuberkulozi u god. 1928. otpadalo je je 44.446 (1927: 43.413) na tuberkulozu pluća odnosno grkljana, 350 (1927: 267) na tuberkulozu kostiju i zglobova, i 217 (1927: 137) na lupus. God. 1928. primljeno je na liječenje 26.679 muškaraca i 17.767 žena, odnosno ukupno 44.446 osoba oboljelih od tuberkuloze plućiju i grkljana. Za taj broj pacijenata izdato je ukupno 29,596.031 RM., od toga za muške pacijente 18,795.026 RM., a za ženske 10,801.005 RM. Broj osoba liječenih u g. 1928 od tuberkuloze plućiju i grkljana porasao je prema broju od prošlih godine za 2.4% (kod muškaraca za 1.4%, a kod žena za 3.8%). Kod stalnog liječenja iznašao je prirast slučajeva kod muškaraca 0.9%, a kod žena 2.7%.

Na tuberkulozi kostiju i zglobova liječeno je 1928. god. 350 (1927: 267) osoba i to 198 (161) muškaraca i 152 (106) ženske. Troškovi liječenja za tu vrstu bolesnika iznašali su 341.274 RM., (1927: 203.982). Broi slučajeva liječenja kao i visina izdataka znatno su se povisili.

Na lupusu je bolovalo i bilo u liječenju 217 (1927: 137) osoba, i to 90 (57) muškaraca i 127 (80) žena. Troškovi za liječenje ovih pacijenata iznosili su 103.967 (1927: 61.791) RM. I ovdje su dakako slučajevi liječenja i visina troškova pokazali izvjestan porast.

Naprotiv porastu oboljenja od tuberkuloze, pokazuju spolne bolesti opadanje, i to ne samo u redovima stanovnika velikih gradova, već uopće kod cjelokupnog pučanstva. Naročito je dosta znatno to opadane spram predratnog i prvog poslijeratnog vremena. Unatoč toga, što se pokazuje opadanje broja spolnih bolesti, a napose što se ukazuje sve manji broj novih oboljenja, nastavljena je

Digitized by Google

borba protiv spolnih bolesti jednakom snagom. Nakon što je 1927. broj slučajeva liječenja spolnih bolesti koje su bile liječene po nosiocima osiguranja za slučaj iznemoglosti neznatno spao prema g. 1926. porasao je prema godini 1927. u 1928. i to od 13.497 na 18.131. Od toga bilo je liječeno 8.025 (1927: 5.967) osoba na sifilisu, 8.663 (1927: 6.354) osoba na kapavcu, 479 (1927: 44) na obim bolestima. U 55 slučajeva nije navedena vrsta spolne bolesti. Kod sifilisa i kapavca iznaša prirast 35 do 36%.

Ovaj porast broja liječenja ne može se smatrati kao porast broja oboljenja na spolnim bolestima. On je naprotiv posljedica zakona o suzbijanju spolnih bolesti od 18. februara 1927. god., po kojemu je pooštrena dužnost prijave na liječenje spolno oboljelih. Uslijed toga dakako povećao se broj lica, koja su se prijavila na liječenje, a time i broi slučajeva liječenja. Ponovno se ističe činjenica, da je mnogo jače raširen sifilis kod žena nego kod muškaraca, a kapavac obratno.

Od 18.131 (1927: 13.497) osoba, koje su se liječile u 1928. god. bilo je liječeno 2.346 (1927: 1.538) u lječilištima, i 15.785 (1927: 11.959) u ambulantama liječnika. Od toga bilo je 12.498 (1927: 9.410) muškaraca i 5.633 (1927: 4.087) žena. Liječenje je bilo prije vremena prekinuto kod 1.123 (1927: 1.076) muških pacijenata i 467 (1927: 357) ženskih.

Troškovi liječenja za njegu u lječilištima i ambulantama iznosili su 1928 g. za muškarce 1,081.533 (1927: 735.629) RM.- a za ženske 617.364 (1927: 396.271 RM., odnosno ukupno 1,698.897. (1927: 1,131.900) RM.

Na bolestima raka bilo je liječeno ukupno 68 (60) osoba, od toga 26 (29) muškaraca i 42 (31) ženske, a od alkoholizma 199 (132) osoba, od toga 6 (0) ženskih.

Na reumatičnim oboljenjima bilo je primljeno u liječenje 21.797 (15.187) osoba i to: 12.912 (10.841) muškaraca i 5.885 (4.346) žena. Broj slučajeva liječenja kod ovih bolesti povećao se za 43.5%.

Uspjeh liječenja u smislu zakona po završetku liječenja postignut je kod bolesnika od tuberkuloze plućiju i grkljana u 85% slučajeva (1927: 89%), kod sumnjivih bolesnika na plućnoj tuberkulozi u 96% (1927: 96%), kod lupusa u 89% (1927: u 87%), kod tuberkuloze kostiju i zglobova u 71% (1927: 72%) slučajeva. Uspjeh liječenja postignut je kod reumatičnih oboljenja u 92% slučajeva, kod bolesti raka u 40%, a kod bolesti alkoholizma u 86%.

Ukupni troškovi za staranje uživaoca renta, oboljelih od tuberkuloze plućiju iznašali su 1928 god. 522.199 RM, a u prošloj godini 444.385 RM. Liječenje tih bolesnika vršilo se u 383 zavoda, od toga u 9 vlastitih zavoda nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti. Liječeno je bilo 1.346 (1.162) uživaoca rente, oboljelih na plućima, od toga 698 muškaraca i 648 žena. Umrlo je 237 pacijenata, dobrovoljno napustilo liječenje 335, a 5 je bilo otpušteno, tako, da je na koncu god. 1928 ostalo nadalje na liječenju 768 osoba, od toga 382 muškarca i 386 žena. Naročitu pažnju posvećuju nosioci ove grane osiguranja u Njemačkoj preventivnoj medicini. U tu svrhu bilo je liječeno u šumskim oporavilištima — kojih je bilo 18 (20), — 1.020 (900) osoba, od toga 586 muškaraca i 434 žena. Broj opskrbnih dana iznašao je 40.628 (30.420) sa troškom od 185.184 (164.364) RM. Unatoč toga još uvijek je manja uporaba ovih obdaništa od one u god. 1913.

Razvitak lječilišta nosioca ove grane osiguranja znatno je pokročio u g. 1928. kako u pogledu broja, tako i u pogledu izgradnje i kliničkog usavršenja. Koncem 1928 god. bilo je 114 (1927: 108) lječilišta sa 15.513 (14.897) kreveta. Od toga služio je 61 (58) zavod za liječenje tuberkuloze sa 8.182 kreveta za odrasle bolesnike i to 5.346 kreveta za muškarce i 2.836 za ženske bolesnike, te 584 kreveta za djecu, oboljelu od tuberkuloze plućiju. Osim toga bila su 53 (50) lječilišta, oporavilišta, bolnice itd., sa 5.482 kreveta za odrasle, 3.186 kreveta za muškarce i 2.304 za ženske, te sa 1.265 kreveta za djecu. U tim zavodima bilo je liječeno 1928 god. ukupno 98.245 (1917: 95.816) osoba, uključivši 8.646 (7.586) djece, najme 42.454 (1927: 40.296) osoba u lječilištima za plućobolne i 55.791 (1927: 55.520) u ostalim sanatorijima. Upravni troškovi vlastitih lječilišta nosioca osiguranja povisili su se 1928 god. Oni su iznosili 34,269.795 , naprama 29.767.327 RM. u 1927 god., 26,833.603 RM u 1926 god. i 22,,451.886 RM u 1925 god. Kako vlastiti zavodi nosioca osiguranja nisu bili dovoljni da prime sav broj pacijenata, upotrebljene su i tuđe ustanove (bolnice, lječilišta, oporavilišta, kupališta itd.) Ukupno je bilo u tu svrhu upotrebljeno

Digitized by Google

1.981 (1.060) stranih zavoda, a u njima se liječilo 79.011 (93.226) osiguranika. Među tim pacijentima bilo je 20.980 tuberkuloznih bolesnika, koji su bili liječeni u 527 specijalnih lječilišta.

B. H.

AKTUELNI PROBLEMI SOCIJALNOG OSIGURANJA U ŠVEDSKOJ.

Unatrag nekoliko godina nalazi se na dnevnom redu u Švedskoj pitanje reforme socijalnog osiguranja. U tom nastojanju ispituju se odnošaji svih grana socijalnog osiguranja, ali do jednog konačnog rezultata još se do danas nije došlo. Najbolje je razvijena u Švedskoj grana osiguranja za slučaj nezgode, koja se osniva na zakonu od god. 1916. Prema tome zakonu obavezno su osigurani za slučaj nezgode na poslu svi radnici Švedske, ili da su osigurani kod državnog zavoda ili kod kojeg privatnog osiguravajućeg društva. Glede visine rente za slučaj nezgode postoji princip, da ona mora odgovarati u slučaju oboljenja i pune nesposobnosti za rad visini od 2/3 zarade osiguranika. Ovo zakonodavstvo novelirano je kasnije, napose pak nakon toga, što je Medjunarodna organizacija rada u Ženevi 1925. god. prihvatila konvenciju o osiguranju radnika za slučaj nezgode. Švedska nalazila se medju prvim državama, koje su ratifikovale tu konvenciju. U posljednjim godinama ta grana osiguranja proširena je u toliko, što je osiguranje protegnuto i na obične poslovne bolesti. Švedska je ratifikovala Ženevsku konvenciju o poslovnim bolestima. I konvencija, koja je postavila princip medjunarodnog reciprociteta u postupku sa ozljedjenim radnicima, ratifikovana je sa strane Švedske. U posljednje vrijeme nastoji se mnogo oko toga, da se organizacija ove grane osiguranja što više pojednostavi i posebna komisija ispituje u detalje taj problem, ali još do sada nije pokazala nikakav rezultat.

God. 1913 uvedeno je za cjelokupno švedsko pučanstvo opće osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti. Za ovu granu osiguranja pridonose osiguranici godišnje najmanje 3 odnosno najviše 33 švedske krune. K rentama isplaćuje ova grana osiguranja posebne dodatke za penziju. Troškove za te dodatke snašaju djelomice država, a djelomice pokrajine i općine. Najviši dodatak za penziju iznaša kod muškarca 225 kruna, a kod žena 210 kruna, i snizuje se prema visini prihoda tako, da muškarac, čiji prihod iznaša 450 kruna odnosno žena, čiji prihod iznaša 400 kruna, ne primaju nikakav dodatak. U izvjesnim slučajevima pružaju se i naročiti dodaci na djecu. Ova grana osiguranja daje starosne rente tek po navršenoj 67 god. života. Sistem toga osiguranja jeste dakle kombiniran. Djelomice bazira ovo osiguranje na principu rezerve prinosa. Tim prihodima upravlja poseban fond državne vlasti, koji isplaćuje rente za slučaj starosti i iznemoglosti. Djelomice se pak osniva to osiguranje na principu razreza, u koliko daje dodatke sa pripatcima. Računa se da spomenuti fond sa današnjim prihodima iznosi oko 1.200 milijuna švedskih kruna. Tokom vremena pokazao je taj sistem u raznim pravcima manjkav. S toga je vlada postavila na zahtjev parlamenta komisiju stručnjaka i članova parlamenta, koja je imala za dužnost da ispita cijelo osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti. Kao prvi rezultat rada te komisije objavljena je prošlog ljeta opsežna spomenica, u kojoj je prikazan statistički cijeli istraženi materijal i osvjetljen sa strane osiguravajuće tehnike. Ipak i nakon ove spomenice mora se kazati da komisija nije došla do konačnog rezultata u tom pravcu, dali da se zadrži princip fundacije ili ne, i dali da se ova grana osiguranja priveže uz granu osiguranja za slučaj bolesti, čime se opet dolazi do problema dijeljenja grane osiguranja za slučaj iznemoglosti od grane osiguranja za slučaj starosti.

Problemi, koji su zadavali naročito mnogo muke komisiji bili su slijedeći. Želilo se s jedne strane, da se povise rente, koje počivaju na uplaćenim prinosima uz povišenje subvencija države, provincija i općina za tu granu osiguranja, s druge se pak strane traži, da se cijeli sistem prinosa u obliku ustega od penzija izmjeni. Mora se istaknuti kod toga, da sadašnja generacija snaša dvostruki teret, da s jedne strane pokriva svoje ustege od penzija, a s druge strane da se doprinašanjem poreza za penzijske dodatke brine za one, koji su već sada stari i iznemogli, i koji obzirom na to, da osiguranje postoji tek 15 godina, plaćaju samo neznatne ustege i uslijed toga imaju pravo samo na vrlo malu penziju. K tome ima se ispitati još i pitanje, dali možda nije veličina prinosa za penziju ovisna

Digitized by Google

od životnih izdataka u raznim krajevima, što zasada još nije slučaj. Istovremeno moralo bi se ispitivati i to, dali prinosi do općenitosti ne poprimaju koliko je moguće karakter »pomoći za samopomoć«. Da se to postigne, bilo bi nužno da se istraže uticaji starosnih renta u psihološkom pravcu, a prije svega da se ispita njihov značaj za interes pojedinca, da sam snaša putem štednje staranje za svoju starost. Momentano ne pridonosi poslodavac za ovu granu osiguranja ništa, ali i to pitanje treba raspraviti. Državna uprava osiguranja za slučaj starosti i iznemoglosti dužna je da iz fundiranih prihoda isplaćuje ne samo rente, nego da poduzimlje i mjere kojima će u interesu osiguranika sprovadjati zaštitu i suzbijanje iznemoglosti. Te mjere, za koje doprinosi svake godine i sama država iz svojih sredstava stanoviti prinos, zauzele su u Švedskoj veliki zamah. U tom smjeru stoji na raspoloženju vladi oko 740 kreveta u raznim bolnicama, u kojima se liječe u prvom redu ona lica, koja boluju na reumatizmu ili živčanim bolestima. Osim toga državna uprava ove grane osiguranja pridonosi izvjesne svote i za mjere oko podizanja dječjeg zdravlja osnivanjem dječjih oporavilišta, liječilišta za bogalje i kupatila. I ako nema sumnje, da su te mjere od velikog značaja kako za osiguranje, tako i za sam narod, morala je komisija ispitati rezultate tih mjera, kako u medicinskom pogledu, tako i obzirom na ekonomsku važnost za osiguranje.

Na obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti vezano je sada dobrovoljno osiguranje, po kome si može svako lice dobrovoljno osigurati plaćanjem prinosa uz izvjesni prinos i sa strane države, bolju penziju. Komisija je imala za dužnost da istraži, dali je svrsishodno da se i nadalje zadrži ovo dobrovoljno osiguranje uz obavezno.

Osiguranje za slučaj bolesti počiva još uvijek u Švedskoj na principu dobrovoljnosti. I ako se principijelno svagdje priznavaju prednosti obaveznog osiguranja, to se ipak mora priznati, da iz ekonomskih i praktičkih razloga nije još za sada moguće uvesti takvo osiguranje u Švedskoj. S jedne strane razlog tome leži u velikim troškovima, koje traži obavezno osiguranje, a s druge strane uveo se dobrovoljni sistem tako dobro, da je on vrlo obljubljen kod velikog broja pučanstva. Dobrovoljno osiguranje provadjaju privatne autonomne blagajne, koje su uredjene na osnovu zakona, koje se sasvim samostalno osnivaju i koje primaju potporu sa strane države za izvjesne vrsti davanja. Te državne pripomoći davaju se djelomice za pokriće upravnih troškova, a djelomice za pokriće izdataka oko hranarine, kao i za pokriće troškova oko liječničke njege i pružanja lijekova. Državni prinos iznaša zasada oko 1 krunu po članu, što odgovara iznosu od 14% sveukupnih izdataka blagajne.

Već je kroz duže vremena istaknuto sa raznih strana, da je taj sistem manjkav. Velika pogreška kod toga bila bi, da nije polučio to, da se velik broj pučanstva osigura, jer je opće poznato, da samo 14% pučanstva uživa blagodati osiguranja za slučaj bolesti. Daljnja pogreška leži u tome, što potpore, koje se pružaju nisu dovoljne. Naročito se prigovara tom sistemu, da nije dovoljno razvit onaj dio tog osiguranja, koji daje prednost bolesničkoj njezi. God. 1926 i 1927. kao i god. 1930 predložene su sa više strana reforme dobrovoljnog osiguranja za slučaj bolesti. Svi ti predlozi počivaju principijelno na tome, da se današnje državne subvencije bolesničkim blagajnama [illegible] raju povisiti. Zato bi morale bolesnič[illegible] blagajne preuzeti na se plaćanje v[illegible] potpora osiguranicima, da bi se novo [illegible] guranje za slučaj bolesti što više pri[illegible] žilo modernom i pravom socijalnom osiguranju. Trebalo bi preduzeti i takve organizatorne izmjene, da bi se s jedne strane putem dobrovoljnog osiguranja postignuo neki stabilitet pružanjem velikih potpora, i da bi se omogućio istovremeno princip pripojenja cjelokupnog radničkog i seljačkog pučanstva k ovoj grani osiguranja. S druge strane traži se reforma ovog osiguranja i s toga razloga, da bi njegovi organi u skoro vrijeme preuzeli cjelokupnu organizaciju različitih grana socijalnog osiguranja. Povišene potpore odnosile bi se u prvom redu na proširenje minimalnog trajanja potpora za slučaj bolesti i to na tri odnosno dvije godine za pojedini slučaj oboljenja. Nadalje bi trebalo proširiti pružanje bolesničke njege i konačno trebalo bi uvesti obavezno osiguranje materinstva, u bilo kojem obliku. Da ipak nije došlo do nikakvog rezultata kod reforme tog osiguranja unatoč stavljenih predloga god. 1926 i 1927, leži razlog u tome, što su na-

Digitized by Google

stala razmimoilaženja izmedju različitih grupa bolesničkih blagajna.

Kaošto su već spomenuti predlozi iz 1926 i 1927 godine sadržavali zahtjev za reorganizacijom osiguranja, tako je i novi predlog, stavljen u parlamentu god. 1930, tražio izmedju ostaloga, da se spajanjem velikoga broja, danas već postojećih bolesničkih blagajna u jedinstvenu organizaciju omogući poboljšanje osiguranja, i da se uvede princip, da na izvjesnom teritoriju može da postoji samo jedna bolesnička blagajna. Nužne izmjene za polučenje tog cilja moraju se tako izvršiti, da bi se uvele dvije vrste bolesničkih blagajna: centralne bolesničke blagajne, koje bi obasizale jednu, dvije ili više pokrajina i koje bi sa stanovišta osiguravajuće tehnike bile odgovorne za veći dio osiguranja, i mjesne bolesničke blagajne, koje bi bile podredjene centralnim blagajnama i koje bi se imale na svoj račun starati za direktnu vezu sa osiguranicima. Ova unifikacija nosioca osiguranja polučila bi se tako, da bi se u svakoj općini osnovala samo jedna bolesnička blagajna, priznata sa strane države i da bi se samo takvoj blagajni isplaćivala državna subvencija. Mjesne blagajne imale bi biti samostalne i imale bi upravljati uz vlastitu odgovornost sa izvjesnim dijelom osiguranja. Imale bi snašati troškove za prvo vrijeme bolovanja pojedinog osiguranika, kao i izvjesne naknade troškova liječničke i druge njege bolesnika. Na taj način misli se doći u Švedskoj do jačih jedinica, koje će po principu osiguravajuće tehnike moći lakše snositi riziko osiguranja. Kod dužeg trajanja bolovanja trebalo bi osiguranje za slučaj bolesti da saradjuje sa osiguranjem u slučaju iznemoglosti na taj način, da bi bolesnik, koji bi uživao neprekidno kroz dvije ili tri godine hranarinu, automatski prešao nakon toga u osiguranje za slučaj iznemoglosti. Raznim propisima nastoji se već sada onemogućiti, da jedan bolesnik istovremeno prima potpore na raznim mjestima, i da na taj način dobije više nego lice za rad sposobno.

U posljednje vrijeme sve se više pojavljuje zahtjev, da se pruža preventivno liječenje. Dok se ranije smatralo osiguranje kao nadoknada ekonomskog gubitka uslijed bolesti ili nezgode, to se sada pojavljuje sve veća težnja da se pravovremenim mjerama spriječe teška oboljenja. Kako je u interesu cjelokupnog pučanstva pa i u interesu svakog pojedinca, tako je još više u interesu osiguranja, da se osiguraniku po mogućnosti što prije pomogne liječničkom njegom i lijekovima, da se on uzmogne što prije vratiti na svoj rad. Dok je dosada bila potpora za bolesničku njegu sa strane blagajna dobrovoljna, uvedena je ona sada obavezno u pojedinim blagajnama. One doprinašaju u tu svrhu 2/3 troškova za liječničku njegu. Blagajne se imaju i zato starati, da bolesnici, kojima je potrebna njega u bolnicama mogu doći i do te njege.

Da bi se onemogućilo zloupotrebljavanje osiguranja za slučaj bolesti, drži se, da je potrebno predvidjeti da blagajne naplaćuju samo 1/3 odnosnih troškova. Predlog se osniva na principu slobodnog izbora liječnika sa strane osiguranika. Troškovi bolesničkih blagajna uredjeni su tako, da blagajne imaju u svakom slučaju snašati maksimalno 2/3 troškova njege, pružane sa strane liječnika slobodno izabranog po osiguraniku. Dakako da je liječnička taksa odredjena sa strane države.

Drži se, da na taj način reformirano dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti ne bi kroz dugo vremena moglo da prikupi onaj broj osiguranika, koji bi broj u kratko vrijeme sakupilo obavezno osiguranje. Troškovi države za pojedinog osiguranika iznašali bi oko 10 do 11 kruna, što je baš gotovo toliko, koliko bi iznašali troškovi za obavezno osiguranje. U susjednoj državi Danskoj nalazi se eklatantan primjer, kako dobrovoljno osiguranje može zauzeti takav razvitak, da na njegovo mjesto dodje obavezno osiguranje. Unifikacijom nosioca osiguranja moglo bi se i u Švedskoj, ako bi se spojile lokalne vlasti različitih grana socijalnog osiguranja, što se i spominje u izvještaju komisije, suzbiti dvostruko osiguranje i poboljšati kontrola i veza u cjelokupnom sistemu osiguranja.

Kako je već naglašeno, posljednji predlog iz god. 1930 odbit je po parlamentu. Ali manjkao je samo jedan glas, pa bi predlog bio prihvaćen. Nakon toga je tadašnja vlada desnice zamijenjena sa gradjanskom vladom ljevice, koja je ponovno stavila na dnevni red pitanje izmjene osiguranja za slučaj bolesti. Ministar unutrašnjih poslova i socijalne politike održao je mnoga vijećanja sa različitim grupama stručnjaka, nakon čega je Ministarstvo izdalo spomenicu o modifi-

Digitized by Google

kacijama u posljednjem predlogu, koje bi bile potrebne, da se dodje do jednog pozitivnog rezultata u pitanju izmjene postojećeg osiguranja za slučaj bolesti. Kako je sa strane liječnika nastao naročiti otpor protivu posljednjeg predloga, za kojega su držali, da bi mogao dovesti do obaveznog osiguranja za slučaj bolesti, koje bi opet pogoršalo po njihovom mišljenju njihov položaj, a s druge strane omogućilo simulacije i agravacije sa strane bolesnika, predlaže se u spomenici Ministarstva, kao glavna izmjena, da bi se obzirom na naročite prilike trebalo osloboditi bolesničke blagajne od dužnosti pružanja bolesničke njege. Vlada još doduše nije prema tom pitanju zauzela konačno stanovište- ali se može držati, da će novi predlog, koji će biti predložen u ovoj godini, u glavnom biti sličan onom predlogu iz god. 1930.

U uskoj vezi sa osiguranjem za slučaj bolesti jeste i p r o b l e m z a š t i t e m a t e r a. Već nekoliko godina postoji izvještaj stručne komisije o tom problemu, u kome se to pitanje tretira sa raznih gledišta. Komisija stručnjaka predlaže, da se predvidi snašanje troškova za babičku njegu majke odnosno za njegu u rodilištu ne samo na taj način, da bi se ta njega u principu pružala besplatno odnosno, gotovo besplatno, već i na taj način, da bi se svakoj majci, koja je bez sretstava ili koja imade mali prihod, isplaćivala potpora u novcu u iznosu od 50 kruna. U tu svrhu imala bi država snositi 4/5, a općina 1/5 troškova. Općenito je prihvaćen taj predlog vrlo povoljno. Naročito su se izrazile za taj predlog žene iz svih velikih političkih stranaka i iz različitih stručnih i socijalnih grupa. Međutim u ministarstvu došlo se do toga, da bi bilo najbolje, da se to pitanje uredi zajedno sa osiguranjem za slučaj bolesti. Prema posljednjim predlozima bile bi bolesničke blagajne dužne, da pružaju svojim članovima hranarinu kroz najmanje tri tjedna prije poroda djeteta, odnosno da pružaju njegu u rodilištu. Komisija je još samo dužna, da ispita potrebu, da li se ima povisiti minimalna hranarina za majku od 1 na 2 krune i da li treba ustanoviti minimalno vrijeme trajanja potpore od prilike trideset dana. Blagajne bi bile dužne, da plaćaju osiguranicima i troškove za babice. Te potpore mogle bi se isplaćivati samo onim članovima, koji su začlanjeni najmanje 270 dana prije poroda djeteta. Ali i druge žene imale bi dobivati izvjesnu potporu iz blagajne i to, ako su najmanje 60 dana prije poroda bile prijavljene kod blagajne i ako su bez ikakvih sretstava odnosno sirotinjskog stanja. Iznos te njihove potpore morao bi biti barem tako velik, koliko iznosi državni doprinos za svaku hranarinu. Te bi dakle žene imale primati oko 30 kruna. Ako je takva žena bila zaposlena u industriji a obzirom na propise zakonodavstva o zaštiti radnika, nije u stanju da kroz duže vrijeme nakon poroda, vrši svoje zanimanje, tada može primati tu potporu kroz cijelo vrijeme neuposlenosti. Ta potpora ima u prvom redu služiti za babičku pomoć odnosno za njegu u rodilištu. Ako bi ti troškovi iznosili manje nego predvidjena potpora, to bi ostatak te potpore ima isplaćivati dotičnoj ženi u gotovom. S jedne strane prigovara se tim potporama s razloga, da su one suviše niske, pošto dotične žene nemaju velikih prihoda, pa im se ne isplatiti da se začlane kod koje bolesničke blagajne radi neznatnih iznosa potpora. S druge se strane opet ističe, da prinosi bolesničkih blagajna vrlo male pa da će svaka žena drage volje pristupiti u članstvo blagajne, da kasnije ne ostane bez ikakve potpore, kad će ju biti najpotrebnija.

O s i g u r a n j e z a s l u č a j n e p o s l e n o s t i u tom smislu riječi danas ne postoji u Švedskoj. Razlog tome jeste, što radnički sindikati imaju vrlo razgranjene vlastite blagajne za pružanje potpora u slučaju neuposlenosti radnika, koji se nalaze u njihovom sindikatu. Pred komisijom stručnjaka raspravljeno je i pitanje ove grane osiguranja, ona je izdala nedavno i o tom pitanju spomenicu. Komisiji još nije uspjelo da postigne jedinstvo u nazorima članova komisije u ovom pitanju. Samo se četiri člana komisije od osam izjasniše za princip, da se uvede ova grana osiguranja. A i od te četvorice izjavio se jedan za to osiguranje uz veliku rezervu, da se ono može uvesti samo uz izvjesne teške uslove. Ostala četvorica stručnjaka drže, da je dovoljno da država utiče na područje neuposlenosti po principu stvarne potrebe t. j. da podupire nezaposlene izvjesnim potporama. Ova četvorica naglašuju da treba razlikovati dvije vrsti mjera za suzbijanje nezaposlenosti: s jedne strane jeste garancija za potporu u slučaju neuposlenosti bez obzira na to, da li postoji potreba ili ne, a s druge strane

Digitized by Google

za one, koji ju faktično trebaju, a daje se onda, ako ta potreba počiva na neuposlenosti ili je nastala uslijed drugih uzroka. U prvom slučaju mora se staranje prepustiti općenitosti i ono se mora urediti u vezi sa političkim pokretima oko plaćanja nadnica. Blagajne za neuposlenost mogle bi se i nadalje zadržati u vezi sa sindikalnim organizacijama, jer su se takve blagajne pokazale vrlo korisnima. Ova četvorica dakle daju prednost principu po kome je sada uredjeno pružanje potpora u slučaju neuposlenosti u mnogim državama, t. j. da neuposleni, koji ima pravo na uživanje potpore, može biti zaposlen u naročitim poslovima uvedenim sa strane države odnosno općina, dakle da u principu prima nadnicu, koja je doduše nešto niža od one običnog radnika, ali koja ga štiti od stradanja. Osim toga mogle bi se isplaćivati u izvjesnim slučajevima i potpore za porodične članove, kao i potpore u novcu.

Unatoč ove razdvojenosti u principijelnom pogledu suradjivali su svi članovi oko konačnog predloga. Što se tiče pitanja da li da se uvede obavezno ili dobrovoljno osiguranje takodjer nije došlo do jedinstvenog mišljenja medju članovima komisije, i ako su svi zajedno dali prednost obaveznom osiguranju. Jedan od stručnjaka bio je mišljenja, da bi trebalo početi sa dobrovoljnim osiguranjem. Taj stručnjak, koji je bio pretstavnik seljaka, zagovarao je apsolutno sistem dobrovoljnog osiguranja, jer smatra, da bi obavezno osiguranje za slučaj neuposlenosti imalo velike poteškoće u redovima poljoprivrednih i šumskih radnika.

Za vrijeme raspravâ o predlogu komisije o pitanju osiguranja za slučaj neuposlenosti, ispoljile su se takodjer velike razlike u mišljenju tako, da se može kazati, da neće biti moguće sastaviti javno mišljenje na jednoj liniji u pogledu uvadjanja osiguranja, jer su velike protivštine izmedju onih, koji zagovaraju obavezno osiguranje i njegovih protivnika. To pitanje mora raspraviti i sama vlada. Ona to i čini, te je postavila posebnu komisiju, koioi je dužnost da u detalje ispita karakter i uzroke neuposlenosti u Švedskoj, kao i razna sretstva, kojima bi se po mogućnosti ta neuposlenost suzbila.

U Švedskoj, kao i u mnogim drugim državama osobito je aktuelan problem unifikacije socijalnog osiguranja. Tim pitanjem pozabavila se posebna komisija, koja ga je imala da prouči u cjelosti. Kod tog pitanja mora se imati na umu, da bi svaka grana osiguranja kao organski članak mogla da udje u jedinstveni i harmonični sistem socijalnog osiguranja. U glavnom iz historijskih razloga nije momentano moguće u Švedskoj postići takvu jedinstvenost. Različite vrste osiguranja nastale su pod različitim okolnostima i njihova izgradnja polazila je različitim putevima. Unifikacija imala bi da obasiže ne samo potpore nego i administraciju različitih oblika osiguranja. Izmedju ostaloga mora se istražiti i to, dali postoje uslovi za uredjenje jedinstvenih lokalnih organa osiguranja, koji bi mogli preuzeti i staranje za sirotinju. Mora se takodjer misliti i na mogućnost zajedničke suradnje izmedju socijalnog osiguranja i javne njege bolesnika. Efikasnost osiguranja mora se promatrati i sa toga stanovišta, dali mogu biti odredjeni prinosi za jednu od tih grana osiguranja, bez obzira na druge grane. Efikasnost osiguranja u svakom slučaju, pa i onda ako država podupire to osiguranje svojim prinosima ili drugim mjerama, mora biti takva, da pravoovlaštenik dodje blagovremeno do svoje potpore i konačno da dobije potporu samo sa one strane, gdje je ta potpora veća, a da ne dobiva istovremeno više potpora.

Uslov zato jeste racionalna razdioba slučajeva osiguranja na različite oblike osiguranja. Razlika izmedju tih slučajeva leži, u prvom redu u osnovi potrebe potpore. Prema toj osnovi mora se razlikovati tko će snašati troškove, i tko će dobiti potpore. Mora se uzeti svakako u obzir, da potpore moraju biti u nekom stalnom odnošaju spram normalne nadnice. S toga gledišta mora se položiti težište u sadašnjim raspravama na organizatornu stranu tog pitanja. Ne smije se kod toga zaboraviti niti na činienicu da u Švedskoj postoji u velike besplatno podavanje bolesničke njege, odnosno uz sniženo troškove, kada njegu pružaju po državi namješteni liječnici ili javne bolnice. Kod rasprava o ovom pitanju efikasnosti osiguranja mora se uzeti u obzir važna činjenica, da je javno podavanje ograničeno na iznos, koji treba licu staviti na raspoloženje, da uzmogne pokriti svoje potrebe. To je moguće postići kod jedinstvenog sistema osiguranja. Troškovi općenitosti za osiguranje ne bi se smjeli automatski povisivati, da se ne bi doveo u opasnost položaj države i da se nebi smanjila njena mogućnost da ispunjuje

Digitized by Google

svoje druge važne zadatke. S druge strane je isto tako važno, da se ne smije oslabiti interes pojedinca, da se stara sam za se. U Švedskoj je vrlo rašireno mišljenje, da je u današnjim vremenima najvažnije to, da se sačuva radna sposobnost zdravog dijela pučanstva, odnosno da se ona hitno uspostavi.

Kako se vidi iz prednjega, u Švedskoj se nalazi upravo u tečaju reforma socijalnog osiguranja, koja bi imala da obasiže cjelokupno osiguranje. Istovremeno mora se naglasiti da problemi, koji su načeti, imaju dalekosežnu važnost za cijelu državu. Bilo bi preuranjeno da se već sada govori o rezultatima, koje će pokazati ovaj rad. Može se samo toliko kazati, da će do pozitivnog rezultata dovesti samo onaj rad, po kome će socijalno osiguranje u Švedskoj odgovarati zahtjevima ovog doba obzirom na efektivnost, organizaciju i veličinu pružane pomoći. Možda kod toga neće to socijalno osiguranje u svim svojim dijelovima odgovarati primjerima postavljenima po Međunarodnoj konferenciji rada, ali to momentano nije tako važno.

B. H.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ BOLESTI U PALESTINI.

Prema statistici saveza bolesničkih blagajna imade tamošnje osiguranje za slučaj bolesti 18.000 osiguranih članova. Prihodi nosioca osiguranja sastoje se iz prinosa osiguranika (63%), dobrovoljnih prinosa poslodavaca (13%) i dobrovoljnih doprinosa židovske agencije (24%). U posljednje vrijeme došlo je to osiguranje u tešku krizu uslijed nezaposlenosti tako, da su se morali povisiti prinosi i sniziti potpore.

B. H.

IV JUGOSLOVENSKI KONGRES TREZVENOSTI U BEOGRADU.

U vremenu od 2 do 5 jula ove godine održaće se IV Jugoslovenski kongres trezvenosti u Beogradu, koji priređuju Jugoslovenski savez trezvenosti i Savez trezvene mladeži. Na kongresu će prisustvovati izaslanici i članovi trezvenjačkih organizacija iz cele zemlje.

Na dnevnom redu kongresa su referati: Dr. Andrije Štampara, generalnog inspektora za higijenu u m., o ulozi socijalne medicine u suzbijanju alkoholizma, Dr. Svetislava Marodića, generalnog sekretara beogradske trgovačke komore, o alkoholnom pitanju sa gledišta ekonomsko-privrednog, Ede Markovića, zamenika generalnog ravnatelja Jugoslovenske banke u Zagrebu, o zadacima omladine u borbi za trezvenost. i Dr. Ilije M. Jelića, inspektora Ministarstva pravde, o zakonskim odredbama za suzbijanje alkoholizma.

Kongresu će pretsedavati gosp. Dr. Drago Perović, profesor i bivši rektor Univerziteta u Zagrebu, potpretsednik Jugoslovenskog saveza trezvenosti.

U programu kongresa su i Skupštine obaju Saveza, kao i razgledanje prestonice, posle kongresa izlet zasebnim brodom kroz Djerdap.

Izdaće se spomenica kongresa u kojoj će biti, po stenografskim beleškama, svi referati, predavanja, rad skupština, istorijat pokreta, izveštaji, spisak svih učesnika i fotografije grupa sa kongresa.

B. H.

POLOŽAJ LIJEČNIKA U SJEDINJENIM DRŽAVAMA AMERIKE.

Prema službenim izvještajima ima u Sjedinjenim državama Amerike 150000 liječnika. Na sto tisuća stanovnika dolazi 127 medicinara. To je vrlo visoki procenat, koji postoji u rijetko kojoj drugoj državi. Unatoč toga nije taj broj liječnika jednako raspodijeljen. Uslijed toga ima krajeva, koji su prenatrpani sa liječnicima, a opet s druge strane ima krajeva, u kojima na stotine kvadratnih kilometara dolazi tek nekoliko liječnika. Na dan 1. januara 1930 bilo je upisano 149.521 liječnik. Najveći broj liječnika nalazi se u državi New York 18.643, zatim dolazi Pennsylvanija sa 11.405 liječnika, Illinois sa 10.893 i Kalifornija sa 8.854. Uzmemo li mi taj broj u obzir na 10.000 stanovnika, onda dobijemo, da imade u distriktu Kolumbiji 34 liječnika, u Kaliforniji, Koloradu, Nevadi, New Yorku i državi Missouri 50 liječnika, u Wisconsinu 10, a u državici Idahi 7. Nejednakost raspodjelbe liječnika dolazi još više do izražaja, ako se uzme u obzir broj liječnika na 100 kvadratnih milja. Omjer liječnika u tom slučaju je slijedeći: u Massahusettu 78, New Yersey 50, u New Yorku 39, u Texasu 2, Wyomingu 1, u Alabani 1. Priznatih zavoda za izobrazbu liječnika po američkom medicinskom društvu ima sada 74. Od god. 1927 propisano je, da studenat mora provesti najmanje 2 godine

Digitized by Google

školovanja u t. zv. collegeu. U Americi se polazi naime 8 godina u osnovnu školu, zatim 2 godine u višu školu (High shool) a nakon toga može se stupiti u college, koji odgovara mediuvremenu izmedju evropske gimnazije i univerze. Prve dvije godine tog collegea odgovaraju višim razredima gimnazije. Daljnje dvije godine daju pravo na naslov »Baccalaurens«. U tih dvije godine medicinari uče sve predmedicinske studije odnosno u koliko se žele posvetiti zubarskom zvanju, to uče predzubarske struke »pre-dental topics«. Nakon toga tek dolaze u medicinski fakultet. U školsko doba 1928/29 bilo je imatrikulirano u medicinskim učevnim zavodima 20.545 studenata. Svake godine dolazi u praksu nakon položenih ispita oko 4.000 novih liječnika. Oko 273 tih liječnika staro je ispod 27 godina.

Što se tiče prihoda liječnika u Americi, to vlada tamo velika nejednakost i to s razloga, što se liječničko zvanje vrši na čisto trgovačkoj osnovi. Liječnici upotrebljavaju sve moguće novine, časopise i tjednike, u koje uvrštavaju svoje inserate. Na kuće stavljaju velike električne reklame, a medju općinstvo dijele letke i reklamne poštanske karte. Kako je razgranjena ta reklama, vidljivo je najbolje odatle, što se ona vrši ne samo na engleskom jeziku, kao na službenom jeziku Sjed. država Amerike, nego se vrši i velika reklama kod specijalne tvrtke u New-Yorku, gdje od 11.000 zubara oko 3.645 imade stalni abonement za uvrštavanje njihovih oglasa u stranim jezicima (njemačkom, poljskom, talijanskom, ruskom, španjolskom, hrvatsko-srpskom, slovenačkom i t. d.). Naročitu djelatnost u reklami razvili su zubari, koji se u tu svrhu služe radiom, koncertima, kinematografima u svojem susjedstvu, novinskim oglasima, letacima i raznim reklamnim tiskanicama.

Mnogi liječnici, kod kojih se liječe bolesti takve naravi, da je potrebno višekratno pregledavanje odnosno duže liječenje imaju svoje asistente, sestre bolničarke i vlastiti ured za propagandu. Tako u New-Yorku postoji jedan liječnik, koji svoja elektro-fizikalna liječenja vrši ogromnom reklamom, za koju daje oko 150.000 dolara godišnje, dakle mjesečno preko 10.000 dolara. Njegov šef reklame ima plaću od mjesečnih 3.600 dolara. Same reklame imadu različit sadržaj. Osobito su interesantni sastavci reklama, koje se vrše električnim osvetljenjem nad stanovima dotičnih liječnika. Tako se kod zubara često vide reklame »painless extraction« (bezbolno vadjenje zubiju), »prophylactric treatmens (preventivno liječenje), »easy payments« (olakšujuća plaćanja). Svojevremeno razaslao je časopis »Medical Economics« oko 25.000 upitnih araka na liječnike iz 48 država. Prema sakupljenim podacima na osnovu tih upita iznosi prosječan prihod liječnika u Sjedinjenim državama 5.806 dolara godišnje. U seoskim okruzima iznosi minimalni prihod godišnje oko 3.284 dolara, dok u gradovima 7.125 dolara. Taj godišnji prosjek jeste malen, ali do njega je došlo uslijed toga, što su na upitne arke odgovarali većinom liječnici, koji vrše svoje zvanje kao gradski ili seoski liječnici, dakle koji ga ne vrše na trgovački način već uz stalnu platu po zvaničnoj dužnosti. Prema sakupljenim podacima po istom časopisu ima oko 85% seoskih liječnika svoje vlastite kuće. Interesantno je da takvi liječnici imaju godišnji prihod prosječno oko 7.445 dolara. Prihod liječnika specijalista iznaša obično dvostruki iznos onih opće prakse.

Prihodi liječnika u Americi mogu se dakle u glavnom razvrstati u dvije grupe, u prihode onih liječnika, koji vrše svoje zvanje na trgovačkoj osnovici i čiji su prihodi veliki i u one kod liječnika, koji polažu važnost na uzvišenost liječničkog poziva, a čiji su prihodi maleni.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDNA REVIJA. Br. 5. Str. 193—194. Dr. Branko Pliverić: Uticaj općih prilika na rad i uspjeh rada u domaćem bankarstvu. Str. 194—198. Milan Divjak: Problem ekonomske konjunkture u medjunarodnoj gospodarskoj politici. Str. 199—200. Dr. Rudolf Marn: Gospodarsko stanje dravske banovine. Str. 200—203. Slavko Sirišćević: Naše turističke veze sa anglo-saksonskim zemljama. Str. 203—205. Dr. Ivo Belin: Organizacija komunalnog kredita. Str. 205—206. Lojze Šmuc: O poslovnih moralih. Str. 206—208. M. Vukmir: Strategija nacionalne industrije i životni standard. Str. 208—211. Dr. Armin Mosković: Zagrebačke velike banke. Str. 212—213. Ing. Dušan S. Urukalo: Jugoslavenska mornarica i organizacija putničko-poštanskog prometa na Jadranu. Str. 213—216. Dr. Milan Gruber: Izjednačenje medjunarodnog privatnoga prava. Str. 216—219. Vlada Milenković: Poljoprivredne krize. Str. 219—221. Dr. Stanko Deželić: Juraj Demetrović ministar trgovine i industrije — markantna ličnost savremene politike. Str. 221—223. Ing. Milan Vladen: Proizvodnja olova u Jugoslaviji. Str. 223—225. Vlaho Kučera: Elektrifikacija i problem gospodarstvenosti prirodne energije. Str. 226—227. Ivan Ulčnik: Otkup ličnog rada (kuluk). Str. 227—229. Mirko Tvrtković: Kako da spasimo selo i inteligenciju. Str. 229—231. Simeon Gaćeša: Propisi o knjigovodstvu prema projektu novog zakona Kraljevine Jugoslavije. Str. 231—232. Ivan Čefuta: Utjecaj gospodarske krize na opću privredu. Str. 232—233. Bognolo Toni: Značaj i važnost naših linija s Levantom.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 8. Str. 157—160. Gustav Hoch: Napadaj na osiguranje za slučaj nezgode. Str. 160—163. Bernhardt Gerüng: Poslovni izveštaj o radu osiguranja nameštenika. Str. 163—164. Karl Hinrichsen: Osiguranje rudara i budućnost socijalnog osiguranja. Str. 165—167. Hans Adolf Aye: Nastavak članstva u osiguranju za slučaj bolesti.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 5. Str. 129—146. Dr. Ludwig Birkenfeld: Najmladji razvitak i novi problemi medjunarodnog zadružnog pokreta. Str. 146—154. A. Fridrich: Značaj električnih uredjaja.

Br. 6. Str. 161—181. Dr. Ludwig Birkenfeld: Najmladji i novi problemi medjunarodnog zadružnog pokreta (nastavak).

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 19. Str. 299—300. Prof. Dr. Devraigne: Moderna zaštita materinstva — središte socijalne higijene. Str. 306—307. Borba protiv socijalnih opasnosti — uloga antituberkuloznog pokreta.

Br. 20. Str. 316—319. Dr. Wimmer: Koji su praktični uslovi za lečenje reumatičnih obolenja i organizaciju njihovog lečenja u zavodu za socijalno osiguranje i bolesničkim blagajnama Alzacije i Lorene. Str. 319—321. Dr. Auguste Herman: Medjunarodna kolonijalna izložba i prekomorske zemlje.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 4. Str. 73—76. Kleff H.: Novo računovodstvo bolesničkih blagajna. Str. 76—80. Koch M.: Kako se čuvamo od velikih zaostataka na prinosima, naročito u pokrajini. Str. 80—81. K. Neuendorff: Imadu li nosioci socijalnog osiguranja u Pruskoj plaćati prinose za strukne škole.

Br. 5. Str. 97—103. Alexander Tauber: Izmena službinskog reda. Str. 103—104. Njemačko socijalno osiguranje u trećem četvrtgodištu 1930. Str. 104—106. Osiguranje za slučaj nezgode u god. 1929. Str. 106—109. Najnoviji zadaci na području socijalnog osiguranja.

Br. 6. Str. 121—124. Wölpert: Dijete kao radnik u osiguranju za slučaj nezgode. Str. 124—125. H. Lünendonk: Sudjelovanje zastupnika preduzeća bolesničke blagajne kod ustanovljivanja službovnog reda i kod odredjivanja kazni. Str. 12—127. Dr. Strebel Herman: Zakoni o valuti obzirom na njihov utjecaj na financije osiguranja za slučaj iznemoglosti. Str. 128—132. Bernhard Rudolf: Jezik državnog reda za osiguranje. Str. 132—135. Ministar rada prema problemu neuposlenosti, politici nadnica i socijalnom osiguranju.

Br. 7. Str. 145—149. Dr. Hasenstein: Borba za sudačku neovisnost kod sudskih vlasti. Str. 149—150. Leo Kinkartz: Prinosi i imovine bolesničkih blagajna. Str. 152—156. Slučaj osiguranja u nje-

Digitized by Google

mačkom osiguranju za slučaj bolesti. Str. 156. Stanje bolesnika u god. 1930. u radničkom osiguranju.

Br. 8. Str. 169—172. A. Gielen: Osiguranje osoblja bolesničkih blagajna za slučaj nezgode. Str. 172—174. Kleis Fr.: § 216. stav 3. RVO. u praksi. Str. 174—177. Slučaj osiguranja u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti. Str. 177—180. Wegener R.: O slučaju osiguranja u osiguranju namještenika.

MONATSCHRIFT FÜR ARBEITER- U. ANGESTELLTEN-VERSICHERUNG. Br. 4. Sp. 169—171. H. von Frankenberg: Isključenje nedjela i praznićkih dana od uživanja hranarine. Sp. 171—184. Von Geldern: O pravnim i općim službovnim odnošajima namještenika bolesničkih blagajna (nastavak). Sp. 184—192. Pfab Rudolf: Nadzor nad radom nosioca osiguranja.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 4. Str. 473—497. L. E. Mattaei: Koji efekt imade kriza na položaje radnika u poljoprivredi. Str. 497—530. J. B. Condliffe: Socijalne neprilike uslijed sniženja cijena u Novoj Zelandiji. Str. 530—559. Vladimir Woytinsky: Nova statistika kolektivnih ugovora u Njemačkoj. Str. 559—576. Robstvo i napredan rad u Liberiji. Str. 576—579. Urodjenički problemi u središnjoj Nigeriji.

ZDRAVLJE. Br. 3. Str. 49—53. Dr. Čeda Djurdjević: Potreba osnivanja što većeg broja družina za čuvanje narodnog zdravlja ili zdravstvenih zadruga. Str. 53—56. Dr. St. Stajić: Da li je tuberkuloza nasljedna bolest? Str. 56—60. Dr. P. Vukasović: O najvećim neprijateljima biljaka: insektima i parasitnim gljivicama. Str. 60—62. Dr. Dušana Lukićeva: O vitaminima (dopunski sastojci hrane). Str. 62—64. Borivoje Josimović: Napredno selo.

Br. 4. Str. 73—76. Dr. Stevan Ivanić: Zakon o pomoći za asanaciju sela — beskamatni zajmovi za higijensko uredjenje sela. Str. 76—80. Dr. Čeda Djurdjević: O mastima. (Životinjskim i bilnim mastima i uljima kao sastojcima ishrane). Str. 80—88. Dr. Nikola Ristić: Borimo se protivu muva. Str. 88—90. Dr. Miloš Bajšanski: O kupanju odojčeta. Str. 90—91. P. M. Ilić: Higijena uma i duše.

LES ASSURANCES SOCIALES. Br. 4. Str. 97—99. Glavni zaključci vrhovnog vijeća o socijalnom osiguranju.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 3. Str. 33—36. Bogdan Krekić: Primena ili revizija zakona o osiguranju radnika. Str. 36—40. Radničke komore o nacrtu zakona o osiguranju radnika. Str. 40—42. Savez privatnih namještenika Jugoslavije o nacrtu novog zakona o socijalnom osiguranju. Str. 42—43. Filip Dujlović: Stanje radnika u pilansko-šumskim preduzećima.

Br. 4. Str. 49—51. Radničko pravo u nacrtu gradjanskog obrtnog i trgovačkog zakona. Str. 52—54. Naše narodno blagostanje u 1930. god. Str. 54—58. Filip Uratnik: Racionalizacija i radnici. Str. 58—61. Jovan Jakšić: Metodi organizovanja.

NOVI ŽIVOT. Br. 2. Str. 27—30. Edo Marković: Neprijatelji trezvenjačtva i njegovi prirodni savezi. Str. 30—33. Dr. Agnez Bluhm: Alkohol i nasledjivanje. Str. 33—35. Dr. Alfred Nik: O liječenju pijanaca.

Br. 3. Str. 53—56. Dr. Robert Hercod: Antialkoholni pokret u god. 1930. Str. 57—61. Ing. F. A. Brandt: Suzbijanje alkoholizma u službi željeznice i željezničara. Str. 62—63. Dr. Andrija Štampar: Narodna čitanka o alkoholu.

Br. 4. Str. 75—77. Dr. Robert Hercod: Antialkoholni pokret u god. 1930. Str. 77—81. Dr. Jovan Kujačić: Naše iskustvo sa Guttemplerstvom. Str. 81—83. Dr. Mile J. Budak: Alkohol i gripa. Str. 84—86. Dr. Žarko Živković: Briga za alkoholičare u Ženevi.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 3. Str. 161—168. Dr. Stjepan Horvatić: Drosera (herba droserae) i njeno raširenje u Jugoslaviji.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 3. Str. 217—236. H. B. Butler: Socijalni uticaj ekonomske depresije u Sjevernoj Americi. Str. 236—254. Neprekinuti tjedan rada u Sovjetskoj Rusiji.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 4. Sp. 177—178. Dr. Otto Juliusburger: Liječenje duhom. Sp. 179—186. Dr. Adolf Gottstein: Infekciozne bolesti, javna i privatna zdravstvena njega. Sp. 185—194. Dr. Werner Schultz: Infekciozne bolesti kao poslovne bolesti. Sp. 195—200. Prof. E. Schiff: Kašalj hripavac. Sp. 201—208. Dr. Alkan: Anatomske organske bolesti kao duševna posledica. Sp. 207—214. Dr. H. Wolf: Diathermija i njena primjenivost za kliničke svrhe.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 7. Str. 121—123. Matthias Eldersch: Referentska

Digitized by Google

osnova socijalne reakcije. Str. 123—128. Napadaj na osiguranje za slučaj bolesti.

Br. 8. Str. 141—147. Dr. Fritz Rage: Prinosi i potpore u osnovi novog zakona o osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 147—152. Ernest Lakenbacher: Osiguranje namještenika u »reformnim« osnovama vlade.

DIE ARBEITER-VERSORGUNG. Br. 5. Str. 65—69. B. Kühne: Odredbe državnog ureda za osiguranje o izboru i službovnim odnošajima lekara povjerenika. Str. 69—71. Dr. Ludwig Lewison: Problem potpore za porodjaj.

Br. 6. Str. 81—87. Dötmann: 40 godina osiguranja za slučaj iznemoglosti.

Br. 7. Str. 97—103. Dr. Hausner: Hranarina i nadnica.

Br. 8. Str. 113—116. Kleeis Fridrich: Otšteta članovima blagajničkih organa.

Br. 9. Str. 129—133. Dr. Hernstadt: Socijalno osiguranje socijalnih radnika.

Br. 10. Str. 145—146. Dr. Sonderhoff: O utjecaju pretsjednikove naredbe od 26. jula 1930. na osiguranje za slučaj bolesti. Str. 146—151. H. von Frankenberg: Bolnička njega bolesnika za rad sposobnih.

Br. 11. Str. 165. Dr. Quarck: K pojmu »iznemoglosti« prema §-u. 1.255 Državnog reda o osiguranju.

Br. 12. Str. 177—184. Dr. Haenel: Ravnateljstvo i odbor bolesničkih blagajna.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 3. Str. 101—119. Dr. Miroslav Schlesinger: Ekonomska medikamentozna terapija. Str. 120—129. Slavenski grobovi. Prof. Ladislav Syllaba — Prof. Bronislav Sawicki — Prof. Jan Piltz — Prof. Otakar Srdinko.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS FÜR SOZIALE VERWALTUNG. Br. 2—4. Str. 94—96. Reforma socijalnog osiguranja u Austriji. Str. 96—104. Statistika bolesničkih blagajna u god. 1929. Str. 104—115. Statistika bratimskih blagajna za god. 1925—1929. Str. 115—116. Pregled rada obraničkih sudova kod zavoda za osiguranje poljoprivrednih radnika. Str. 116. Novčani ekvivalenat za osiguranje radnika za god. 1931. Str. 116. Novčani ekvivalenat za osiguranje poljoprivrednih radnika za god. 1931. Str. 116. Iskaz poslovnih bolesti u godišnjoj statistici nosioca osiguranja za slučaj nezgode. Str. 126—136. Izmjena zakona o radničkim komorama. Str. 136—142. Predbježni rezultat financijskog poslovanja osiguranja za slučaj neuposlenosti i staranja u slučaju starosti.

BANKARSTVO. Br. 5. Str. 193—195. Ljubomir St. Kosier: Austro-nemački carinski savez i Jugoslavija. Str. 195—196. Dr. Dragoslav O. Blagojević: Sporazum o regulisanju predratnih dugova Austro-Ugarske monarhije. Str. 196—202. Dr. Stanko Šverljuga: Novi budžet Kraljevine Jugoslavije. Str. 202—206. Ing. Konstantin Ćutuković: Evolucija u privredi. Str. 206—207. Ivo Lach: Koliko bo trajala gospodarska kriza. Str. 207—209. Dr. Josip Voršič: In naš plan. Str. 209—214. Došen Kosta: Kulturno prosvetno stanje vardarske banovine. Str. 214—217. Dr. V. Milovanović: Socijalno stanje i socijalni odnosi u vardarskoj banovini. Str. 217—220. Maksa Nikolić: Poljoprivreda vardarske banovine. Str. 220—225. Milan Jovanović: Saobraćaj u vardarskoj banovini. Str. 225—227. Ing. Aleksa Bošković: Sjedinjene države Amerike u svjetskoj krizi. Str. 227—230. Dr. Jovan M. Savić: O direktnoj režiji (o državnim, banovinskim i opštinskim poduzećima). Str. 230—231. Ivo Lach: Žene in delovni trg. Str. 230—231. Dr. M. Jovanović: Pred reformom zakona o taksama. Str. 231. Radovan Kaludjerčić: Kurs amerikanskog knjigovodstva.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 4. Str. 73—73. Ob pedesetletnici Gremija trgovine v Ljubljani. Str. 73—76. Ivan Gregorič: Naša organizacija. Str. 76—78. Josip Kavčič: Izobrazba našega trgovskega podmlatka. Str. 78—89. Rado Grum: Razvoj gremijalne trgovske šole v Ljubljani. Str. 89—100. Drago Potočnik: Statistični doneski k zgodovini ljubljanske trgovine. Str. 100—101. Pregled dohodkov in izdatkov gremijalne trgovske nadaljevalne šole od leta 1919 do 1930 — izkaz o gibanju ljubljanskega trgovstva v času od leta 1881 do 1931 — pregled trgovskih strok v letu 1930. Str. 101—104. Drago Potočnik: Francoske kolonije.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 4. Sp. 89—92. Dr. Levin: Prednost nosioca osiguranja za slučaj nezgode u stečaju. Sp. 103—106. Odluke obraničkog suda kod saveza njemačkih nosioca osiguranja za slučaj nesreće. Sp. 108—112. O osiguranju trgovačkih namještenika, napose trgovačkih putnika za slučaj nezgode. Sp. 113—116. Dr. Emil Kleditz: Zaštita od nezgode u tehnici svarivanja. Sp. 116—119. Ing. H. Jacobi: Mjere za

Digitized by Google

spajanje sigurne od nezgode kod teških teretnih kola.

Br. 5. Sp. 121—124. Dr. Meesmann: Predupredjenje nezgoda uvadjanjem predterećenja. Sp. 124—132. Dr. Knoll: Socijalno osiguranje namještenika nosioca osiguranja za slučaj nezgode. Sp. 137—144. Emil Kleditz: Zaštita od nezgoda u tehnici svarivanja (nastavak).

Br. 6. Sp. 145—154. Paul Lomar: Monopolizacija postupka kod liječenja nezgoda? Sp. 155—164. Odluke obraničkog suda kod saveza njemačkih nosioca osiguranja za slučaj nezgode. Sp. 164—165. Poslovodja kao nadzorna osoba? Sp. 169—172. Emil Kleditz: Zaštita od nezgoda u tehnici svarivanja. Sp. 173—176. Zaštitne stojeće ljestve u prodavaonicama i stovarištima.

Br. 7. Sp. 177—190. Dr. Levin: K pitanju izdržanja operacije. Sp. 188—190. R. A. Neuendorf: Imadu li nosioci socijalnog osiguranja platiti prinose za stručne škole u Pruskoj. Sp. 193—197. Emil Kleditz: Zaštita od nezgoda u tehnici svarivanja (konac). Sp. 197—199. Dr. Bärnfenger: O istraživanju plina u tankovima.

Br. 8. Sp. 201—208. Dr. Gravenhorst: Poteškoće oko §-a. 539. b. RVO. Sp. 207—208. Reforma osiguranja za slučaj nezgode.

INTERNATIONALE ZEITSCHRIFT FÜR SOZIALVERSICHERUNG. Br. 2. Str. 23—26. Dr. Luppe: Njemačko osiguranje za slučaj neuposlenosti. Str. 26—36. Dr. Ernest Brezina: Poslovne infekcije kao poslovne nezgode.

Br. 3. Str. 43—51. Fr. Vercruysse: Osiguranje za slučaj neuposlenosti i opća kriza u Belgiji. Str. 52—54. Th. W. te Nuyl: Staranje djelomično za rad sposobnih u Nizozemskoj.

PRIVREDA. Br. 5. Str. 145—147. Dr. M. J. B.: Ekonomska kriza u svijetu. Str. 147—152. Dr. Lujo Karmanski: Statistika Jugoslavenskih željeznica za god. 1929.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 1—2. Str. 1—7. Dr. Milobar Fran: Samo dva originalna tipa demokracije. Str. 7—11. Dr. Smodić F.: Današnja faza borbe za gospodarstvenu formu. Str. 11—15. Dr. Žilić Franjo: Nešto o kažnjavanju starijih maloletnika. Str. 15—17. Dr. Sokolić Mile: Pravoužitnička posjedovanja u imovnim općinama. Str. 17—26. Miličić Stipe: O nadležnostima obraničkoga suda u parnicama iz uporabnih pogodbi. Str. 26—28. Dr. Buljan Ivan: Jedna odredba contra legem u naredbi o dalmatinskom agraru. Str. 28—36. Mijušković B. Jovica: Izdržavanje vanbračne djece po crnogorskom zakonu od g. 1894. Str. 36—40. Dr. Tončić Dragutin: Potreba promjene u zakonu od 9. svibnja 1889. o zadrugama u Hrvatskoj i Slavoniji. Str. 40—43. Dr. Polak Milan: Založno pravo za troškove i kamate po novom zakonu o zemljišnim knjigama. Str. 43—55. Dr. Dolenc Metod: Sistematski pregled naredjenja sudskog krivičnog postupka u cilju osiguranja ličnosti učinioca krivičnoga djela. Str. 55—59. Dr. Katurić Jovan: O pritvoru. Str. 59—62. Dr. Andraši Juraj: Institut international de droit public.

Br. 3. Str. 97—100. Dr. Andraši Juraj: Pariški pakt i pakt Lige naroda. Str. 100—122. Dr. Muha Miroslav: §. 180. krivičnoga zakona. Str. 122—124. Dr. Vragović Aleksa: Prinosi za reviziju krivičnoga zakonika. Str. 124—128. Dr. Šurina Rudolf: Siromaško pravo i neobavezno zastupanje po odvjetniku.

LEKAR. Br. 90. Str. 1. Dr. B. S.: Pred novim izborima za lekarske komore. Str. 2. Dr. Sergije Sofoterov: O humoralnoj nestabilnosti. Str. 3—4. Dr. Julius Moses: Kriza u medicini.

Br. 91. Str. 1. Omega: Novi zakon o lekarima i lekarski stalež. Str. 2. Dr. St. Stajić: O mogućnostima profilakse i imunizacije protivu morbila. Str. 2—3. Dr. R. Gostuški: Lekarsko pitanje u organizaciji službe osiguranja. Str. 3—4. Dr. Dušan Pavlović: Najvažnije helioterapijske indikacije.

Br. 94. Str. 1. Položaj državnih lekara po novom zakonu o činovnicima. Str. 1. Jedan kolega: Lekari i socijalno osiguranje. Str. 2. Dr. Sergije Sofoterov: Medicinske novosti. Str. 2. Dr. R. Gostuški: Sve je u redu. Str. 2—3. Dr. Julius Moses: Kriza u medicini. Str. 3—4. Dr. Dušan Pavlović: Najvaönije helioterapijske indikacije.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Str. 237—242. G. J. W. Ferrey: Mehanizam topljivosti. Str. 243—246. U. S. V.: Još nekoliko riječi o apotekarskom zakonu.

SOCIJALNA MISAO. Br. 4. Str. 49 50. Dr. Mihajlo Konstantinović: Intelektualni i hiperprodukcija intelektualaca. Str. 81—82. Ekonomicus: U svetlu činjenica (povodom ankete o šumskoj industriji). Str. 53—54. Slavko Henč: Čudo

Digitized by Google

od kalkulacija. Str. 55—57. Dr. Mirko Kus Nikolajev: Genij siromaštva. Str. 58—60. Dr. Ivo Kun: Bračno pravo u Rusiji. Str. 60—61. Gojko Berberović: Za balkanski sporazum.

Br. 5. Str. 65—66. J. Čechaček: Socijalizam u srednjoj Evropi. Str. 66—67. Economicus: U znaku ekonomskih konferencija. Str. 67—68. Klimpel: Jedna odluka od historijskog značenja. Str. 69—72. Mirko Kus Nikolajev: Sakramenat zemlje — o Ernestu Tolleru, čoveku i borcu. Str. 72—73. Dr. Milan Sekulić: Slučaj Bruna Nelissen Haken-a. Str. 73—74. Dr. Bernhard Bretschneider: Brak kao problem društvenog poretka. Str. 77—78. Dr. Desanka Ristović: Trezvenjački pokret i žena.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 7. Sp. 169—177. Zubna njega i umjetno zubalo kao potpora bolesničkih blagajna. Sp. 177—182. Franc Ripfel: Opadanje prinosa. Sp. 185—189. Dr. Roeder: 25 godina njege dojenčadi. Sp. 189—192. Dr. J. Flaig: Staranje pijanica i posebna borba protiv alkoholizma kao zadaci bolesničkih blagajna.

Br. 8. Sp. 209—213. F. Okrass: O »mjeri potrebnosti« u njezi bolesnika. Sp. 214—216. Dr. Fritz Kadgien: Sniženje prinosa na osnovu §-a. 189. RVO. Sp. 216—218. Dr. Paul: Sniženje prinosa na osnovu §-a. 189. RVO. Sp. 218—219. E. Kilian: Sniženje prinosa na osnovu §-a. 189. RVO.

Br. 9. Sp. 231—236. Heinrich Koch: Zdravstvena služba škole. Sp. 236—239. Dr. Biltmann: Značenje opstanka bolesti za vreme početka zaposlenja ili pristupa k osiguranju za slučaj bolesti. Sp. 243—245. Arno Kapp: Bolesnički societe leipziških pomoćnika za izradbu čarapa iz god. 1756.

Br. 11. Sp. 283—287. C. Degenhard: Zaposlenje Niemaca u inozemstvu i inostranaca u Njemačkoj prema zakonu o osiguranju neuposlenih i posredovanju rada.

Br. 12. Sp. 311—316. Dr. Rikard Treitel: Pravna narav plaćanja honorara blagajničkim liječnicima. Sp. 316—317. V. Boll: Naknada hranarine kod daljnjeg osiguranja prema §-u. 313. b. RVO. Sp. 317—319. Dr. G. Moser: O izobrazbi lekara povereničkih. Sp. 319—320. F. Raetz: O izobrazbi lekara povereničkih. Sp. 320—321. Dr. E. Mosbacher: O izobrazbi lekara povereničkih. Sp. 321—324. Gustav Hoch: Protiv zloupotrebe osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 13. Sp. 335—340. Dr. Buntschuh: Pravo na povratak hranarine nepripadno isplaćene. Sp. 341—346. K. Verschky: Radne zajednice bolesničkih blagajna na području ureda osiguranja. Sp. 348—350. Hedwig Landberg: Socijalno bolničko staranje — kao mjera štednje.

Br. 14. Sp. 359—363. F. Okrass: Kako stoji sa liječničkim pitanjem. Sp. 365—368. Walter Hamacher: K osiguranju pograničnih radnika za slučaj bolesti. Sp. 369—370. Evropska konferencija o zdravstvu na selu. Sp. 370—374. Dr. Roeder: Socijalno-higijenski referat.

Br. 15. Sp. 388—391. G. Wagner: K utrnuću dobrovoljnog članstva.

Br. 16. Sp. 408—412. Ispiti namještenika — rezultati i kritika. Sp. 412—416. E. Kilian: Državni blagajnički red i knjigovodstvo bolesničkih blagajna.

NOVA EVROPA. Br. 3. Str. 137—138. Pozdrav pretsjednika Poljske vlade. Str. 138—140. A. Zaleski: Na putu međunarodne saradnje. Str. 140—143. B. Lazarević: Poljska i Jugoslavija. Str. 143—147. J. Kaden Bandrovski: Josif Pilsudski. Str. 147—151. W. Dresler: Unutrašnja politika Poljske. Str. 151—153. I. Esih: Pretsjednik poljske republike kao učenjak. Str. 153—157. S. J. Paprotski: Narodne manjine u Poljskoj. Str. 157—159. Vl. Mareš: Štampa u posleratnoj Poljskoj. Str. 159—168. Vl. Grapski: Selo u Poljskoj. Str. 168—177. A. Rose: Obnova poljske poljoprivrede. Str. 177—189. V. Dresler: Poljska i Rusija. Str. 189—216. B. Koskovski: Poljska i Njemačka.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 27.228/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu uredjaja i lekova u priručnim apotekama za osiguranje radnika.

Svim mesnim organima.

Na dan 7. aprila o. g. stupio je na snagu pravilnik o priručnim apotekama lekara i veterinara (Službene Novine br. 78 od 7. aprila 1931.
Članovi 10, 11, 12 i 13 toga pravilnika odredjuju i lekove u tim apotekama.

Ti članovi glase:

Član 10.

Vlasnici priručnih apoteka dužni su prema mesnim prilikama držati dovoljnu količinu upotrebljivih seruma i cepiva domaćeg porekla po važećim propisima.

Član 11.

U svakoj priručnoj apoteci moraju biti sledeći lekovi, zavoji i uredjaj oprave.

A. Lekovi

Acetphenetidinum
Acid. acet. conc.
Acidum acetylo-salicylicum
Acid. sulfur. dil.
Acidum boricum
Acid. tannic.
Acidum carbolicum
Acid. tartar.
Adeps lanae
Aether depuratus
Althae radix.
Alumen crudum.
Ammonia
Antidotum arsenici
Antipyrin
Argentum-protocinicum
Argent. nitr. fusum
Aqua calcis
Aqua destilata
Aqua amygd. amar.
Bismuthum subgallicum
Bismuthum subnitricum
Camphora
Calc. sulfuric
Chloralum hydratum
Chloroformium purum
Chloroformium pro narcosi
Chininum hydrochloric
Cuprum sulfuric
Cocainum hydrochlor
Codeinum hydrochloricum
Coffeinum natr.-benz.
Collyrium adstr.-luteum
Emplastrum adhaesivum elastic extensum.
Emplastrum diachylon comp.
Emplastrum hydrargyri
Extractum secal. corn.
Extractum liquiritiae
Extractum filicis maris
Extractum hydrastidis fluid
Farina sinapis
Ferrum sesquichloratum
Flores chamomillae vulg.
Folia digitalis purpurea titr.
Folia Sannae Alexandrinae
Glycerinum
Hydr. chlor. mite
Hydr. bichlor. corros
Hydr. oxydatum flavum
Hydrogen. hyperoxydat. solut.
Jodoformium
Jodum
Kal. chloricum
Kal. hypermanganic
Kal. tartaric stibiat.
Kal. arsenic. solut.
Kal. natrio-tartaric
Kal. sulfoguajacolicum
Kresolum saponatum

Digitized by Google

Linum semen
Liquritiae pulvis
Liquor ammoniae anis.
Magnesia sulfurica
Magnesia carb.
Magnes. oxydat.
Morphium hydrohloric
Menthol
Natr. hydrocarb
Natr. salicyl
Natr. sulfur
Natr. bromatum
Oleum camphoratum
Oleum olivarum
Oleum ricini
Oleum cacao
Oleum jecoris aselli
Oleum terebinthinae rect.
Opium
Pulv. rad. Ipecacuanhae
Pulv. rhei chinensis
Pastilli hydrarg. bichlor. corr.
Phenylium salicyl.
Plumbum acet. bas. sol.
Pulvis liquiriae comp.
Radix Ipecacuanhae
Saccharum
Santoninum
Salep
Sal carlsbadense fact.
Sapo medicinalis
Sapo viridis
Senegae radix
Secale cornutum
Sera
Spiritus vini conc.
Spiritus aetheris
Sulfur praecipitat
Syrupus simplex
Sulfas ferri
Sulfas zinci
Tinct. opii simplex
Tannalbinum
Theobromin. natr. salicyl
Tinctura amara
Tinctura chinae comp.
Tinctura ferri pomat.
Tinctura valerianae
Ung. hydrarg. cinereum
Ung. simplex
Ung. sulfurat ad scabiem
Vaselin. alb.
Vaselin flav.
Zincum oxydat

B. Zavojni materijal.

Brunsova vata
Billroth-ov batist
Gase hydrofile
Gase impregnovane sa jodoformom
Gase impregnovane sa dermatolom
Filum sericeum antisepticum
Poveske
Guttapercha

C. Sprave:

1) Ormar za lekove
2) Ormar, koji se može dobro zatvoriti za otrove
3) Sto za otpremu lekova
4) Tezulja sa utezima od 0.005 do 200 grama
5) Baždarena menzura (3 komada)
6) Maleni mužar od metala
7) Šoljice za tariranje i to: jedna od metala, a dve od porcelana
8) Stakleni levak
9) Aparat za spravljanje pilula
10) Špatula (3 komada)
11) Kašičice od kostiju i žutog metala
12) Sprave za priredjivanje infuza i dekokta
13) Dovoljna količina staklenih lončića i kutija za opremu lekova
14) Signature i kapsule za praške.

Član 12.

Prema potrebi vlasnici priručnih apoteka mogu držati i druge lekove, koji nisu uvršteni u farmakopeju.

Član 13.

Priručna apoteka mora biti smeštena u suhoj i svetloj prostoriji i u njoj se mora održavati red i čistoća.

Digitized by Google

Lekove treba čuvati u dobro zatvorenom posudju, na kojem treba da je čitko trajnim (užeženim) slovima napisan sadržaj.

Pošto priručne apoteke ureda za osiguranje radnika moraju biti uredjene i snabdevene lekovima jednako kao i priručne apoteke lekara i veterinara (vidi Pravilnik o apotekama ureda za osiguranje radnika Radnička Zaštita god. 1930. str. 332.), to se pozivaju svi mesni organi, koji imaju vlastite priručne apoteke, da ih što pre urede u smislu gore navedenog pravilnika o priručnim apotekama lekara i veterinara i da o učinjenom ovamo izveste.

Jednako tako treba da svi mesni organi hitno ovamo izveste koliko imaju vlastitih priručnih apoteka, od kada su i na osnovu kojega rešenja otvorene kao i ime i prezime uredskog lekara, koji njima rukuje i od kada.

U Zagrebu, dne 30. maja 1931.

Generalni direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

Broj: 26.211—1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu računanja prevoznih troškova prilikom službenih putovanja, koja se ne mogu učiniti ni željeznicom ni ladjom.

Svim mesnim organima.

Povodom pretstavke jednog Okružnog ureda protiv ovdašnje okružnice broj 55.540/1929. od 28. decembra 1929., otštampane u 1. broju Radničke Zaštite iz 1930. godine na strani 34., Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja 11. maja 1931. pod St. brojem 19.086 donelo je sledeće rešenje:

»U vezi akta ureda od 20. aprila 1931. god. Br. 56.023/1930. u stvari računanja prevoznih troškova prilikom službenih putovanja službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koja se ne mogu činiti ni željeznicom ni parobrodom, Ministarstvo izveštava, da je pregledalo odluku Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14. decembra 1929. god. br. 55.540/29. te našlo, da se ne protivi propisima § 32. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Sama odredba prvog stava ovog paragrafa: »u koliko ne postoje po vlasti utvrdjene tarife«, odredjuje jasno, da se prilikom službenih putovanja imaju službenici služiti prvenstveno javnim saobraćajnim sretstvima. Po vlasti utvrdjene tarife odnose se ne samo na kilometrinu za odredjena otstojanja, nego i na javna prevozna sretstva sa od vlasti utvrdjenom tarifom, kao što su poštanski i putnički automobili, autobusi, sretstva privatnih zakupaca za prevoz poštanskih pošiljaka i putnika, kola, pomorski i rečni motorni brodići i čamci, javne skele i t. d., te se u tim slučajevima može službeniku vozarina nadoknaditi u onom iznosu, koliko je stvarno plaćeno«.

Prema tome službenici će u smislu ovdašnje okružnice broj 55.540/29 od 28. decembra 1929., u koliko ne postoji hitnost na službenim putovanjima, računati i dalje kilometrinu onda, kad se na tim putovanjima ne mogu služiti ni željeznicom ni ladjom ni drugim kojim gore spomenutim javnim prevoznim sretstvom.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 3. juna 1931.

Generalni direktor:
u z.
Jakov Lastrić v. r.

Digitized by Google

Broj: 28.190/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu otpisivanja prinosa.

Svim mesnim organima.

Opaženo je, da neki mesni organi još uvek predlažu ovom uredu na otpis neuterive prinose preko 1.000.— Dinara sa nepotpunim obrazloženjem.

Da bi se u buduće izbeglo prepisci u cilju traženja naknadnih obaveštenja u toj stvari saopštava se, da će ovaj ured uzimati u razmatranje samo takve predloge svojih mesnih organa za otpis, iz kojih će se videti:

1. da je plenjenjem pokretne imovine od dužnika tražena eksekutivna naplata, ali da je zbog neimaštine ostala bez uspeha;

2. da dužnik nema ni nepokretne imovine. Odnosno, u koliko je ima, da li je preduzeta intabulacija na nju, pa dražba (ovrha) na nekretnine i s kakvim uspehom;

3. da bračni drug dužnika takodje nema nikakve ni pokretne ni nepokretne imovine;

4. da od dužnika niko nije preuzeo radnju i da nema ni drugih solidarnih jemaca tako, da se propisi §-a. 40 ZOR. nisu mogli u konkretnom slučaju primeniti;

5. da je u slučaju smrti dužnika tražbina prijavljena nadležnoj ostavinskoj vlasti i s kojim rezultatom.

Sve ove okolnosti imaju biti utvrdjene zvaničnim konstatacijama ili potrebnim uverenjima nadležnih vlasti, a što se sve priključuje zajedno sa sednickim zaključkom odnosnom aktu.

U koliko je pored glavnog dužnika bilo i solidarnih jemaca po §. 40. ZOR valja u predlogu za otpis naznačiti i potrebnim prilozima dokazati, da li je i solidarnim jemcima izdat platežni nalog i s kakvim se rezultatom okončalo traženje naplate od njih (jesu li uspeli sa žalbom ili je i protivu njih takodje vodjena bez uspeha mobilarna i imobilarna eksekucija). Ako solidarnim jemcima u roku od tri godine, računajući od prve godine dospelosti prinosa (odnosno regresne tražbine, gde je i kad je isti postupak) nije izdat platežni nalog, pa je protivu njih u smislu druge alineje §. 44. ZOR. nastupila zastarelost, valja navesti u sednickom predlogu, zašto je i čijom krivicom došlo do toga propusta i šta je predjeto protiv odgovornih službenika.

Prednje važi i za otpis prinosa ispod 1.000 Din, koji se ovom uredu ne predlaže na odobrenje.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i strogog upravljanja.

U Zagrebu, dne 5. juna 1931.

Generalni direktor:
u z.
Jakov Lastrić v. r.

Broj 21.853/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu po predmetu osiguranja radnika, koji rade pri uzgoju šume.

Svim mesnim organima.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, odelenje za socijalno staranje, svojim rešenjem od 1. maja 1931. St. broj 18.468 priopćilo je ovamo sledeće:

Digitized by Google

»Poljoprivrednim radnikom u smislu t. 1 § 6 Zakona o osiguranju radnika smatra se onaj radnik, koji radi poljoprivredni posao. I ako uzgoj šume nije poljoprivredni posao, ipak neke kategorije radnika zaposlene na izvjesnim radovima oko uzgoja šume nisu obavezne na osiguranje.

Za rasudjivanje obaveze osiguranja radnika zaposlenih pri uzgoju šuma, potrebno je utvrditi, da li su ti radovi oko uzgoja šuma stalni kao na pr. na stalnim rasadnicima, na stalnom pošumljivanju i obnavljanju šuma i da li ti radovi spadaju u ekonomsku celinu šumskog gospodarstva, ili su ti radovi prigodni i privremeni na pr. pri pošumljivanju goleti po raznim mestima, natapljanju sadnica kod ovog pošumljivanja i dr.

Kod prvog slučaja ovi su radnici obavezni na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika, dok radnici na ovim radovima privremenog karaktera, koji ne spadaju u ekonomsku celinu jednog šumskog gospodarstva, nisu obavezni na osiguranje.

Što se tiče lica zaposlenih prigodno i nestalno na radovima oko uzgoja šume, ima se ceniti njihova obaveza na osiguranje u smislu t. 3. § 6. Zakona o osiguranju radnika po tome, da li su oni uzeti od slučaja do slučaja prigodno i nestalno na 1 dan, pola dana ili nekoliko sati za natapljanje, pošumljivanje, okopanje, plevljenje, branje semena i sl. ili ti radnici permanentno rade ove poslove i ako sa izvesnim prekidima koji se periodično jednako ponavljaju.

Pored toga ako radnici rade kod jednog te istog poslodavca pretežno poljoprivredne poslove a samo po potrebi se zaposluju oko uzgoja ili krčenja šuma, tako isto nisu obavezni na osiguranje.

Ujedno Ministarstvu je čast napomenuti, da s obzirom na mnogostrukost ovih poslova i komplikovanost ovoga pitanja, Ministarstvo može dati samo ovo opšte objašnjenje u pogledu sprovodjenja osiguranja kod ovih radova, dok za pojedine sporne slučajeve, dužne su zainteresovane šumske i druge uprave obratiti se na nadležne Okružne urede za osiguranje radnika pod čijim područjem se nalaze dotični poslovi. Za slučaj, da odnosna zainteresovana Uprava smatra, da stanovište, koje Okružni ured bude zauzeo nije ispravno, može se u svakom konkretnom slučaju na odluku Okružnog ureda žaliti Središnjem uredu u Zagrebu, a protiv odluke ovoga na ovo Ministarstvo.

Ovi se sporovi mogu rešavati takodjer i pojedinačno žalbom protiv platežnog naloga u smislu § 35 Zakona o osiguranju radnika.«

Dostavljajući svim mesnim organima znanja i ravnanja radi prednje principijelno objašnjenje Ministarstva po pitanju osiguranja radnika, zaposlenih na radovima oko uzgoja šume, pozivaju se isti, da sporazumno sa šumskim upravama reše u smislu gornjega objašnjenja eventualne sporove po ovom predmetu.

U Zagrebu, dana 6. juna 1931.

Generalni direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

Broj: 28.418-1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu o radnom vremenu za vreme letnih meseci.

Svim mesnim organima.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 5. juna 1931. St. broj 26891 odobrio je odluku Gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. juna 1931., da se kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa počevši od 8. juna o. g. u smislu §. 90.

Digitized by Google

Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u[redu]kroz mesec juni, juli i august t. j. u vreme letne vrućine jednokratno radno vre[me] me od pola osam (½8) sati pre podne do četrnajst (14) sati posle podne.

Što se saopštava svim mesnim organima tim, da ravnatelj (upravitelj) mesnog organa može odrediti u smislu propisa §-a 90. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika dvokratno radno vreme do maksimalno osam časova dnevno svagdje, gdje interes službe i redovito svršivanje poslova traži veći broj časova odnosno dvokratno radno vreme.

U Zagrebu, dne 6. juna 1931.

Zamenik generalnog direktora:
Dušan Glumac v. r.

Broj: 27.221—1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu kontrole prijavljenih nadnica prigodom izračunavanja temelja otštete po § 93 ZOR.

Svim mesnim organima.

»Pravilnik o postupku za odredjivanje pomoći u slučaju nesreće« od 1. oktobra 1925. g. br. 13.971/1925. (Radnička Zaštita god. VII. str. 409) određuje u glavi III. str. 414, da mesni organi prigodom otštetnog postupka u nesrećnim slučajevima kontrolišu prijavljene nadnice putem iskaza o zaradi, koji imaju tražiti od poslodavca formularom C, dalje da sa dobivenim podacima o zaradi usklade očevidnike i da u slučaju, da postoje zakonski uslovi, postupaju u smislu § 11. ZOR protiv poslodavca.

Glava III. stavka B strana 416. pravilnika propisuje dalje, da se u slučaju kad unesrećeni nije bio kod jednog ili više poslodavaca osiguran ni 30 nedelja u cilju izračunavanja temelja otštete za vreme, koje nedostaje do 30 nedelja osiguranja, ima tražiti od poslodavca formularom D »iskaz o zaradi radnika iste vrste sa unesrećenim« eventualno od drugog poslodavca iste vrste formularom E »iskaz o zaradi sličnog radnika«.

Pošto ovakva kontrola zavlači odmerivanje rente a zakonom niie propisana, gornji se propisi menjaju kao što sledi:

Račun temelja otštete po § 93. ima se od dana prijema ove okružnice do daljeg naređenja Središnjeg ureda, načelno izvršiti na osnovu podataka evidencije ureda, na čijem se području nesreća desila, odnosno na osnovu podataka evidencije onih ureda, kod kojih je unesrećeni za ranije vreme bio osiguran.

Prema tome otpada traženje podataka od poslodavca po formularu C. U koliko ukupno vreme osiguranja ne bi iznosilo ni 30 nedelja, ustanoviće mesni organ što pre zajedničkim saslušanjem unesrećenog gde je radio (naziv, vrst, mesto posla) i kojom nadnicom u vreme, koje nedostaje do 30 nedelja osiguranja. Ako je unesrećeni profesionalni radnik i ako se pokaže, da je u to vreme bio nezaposlen, pronaći će se zarada sličnog radnika u istom ili susednom poslu iste vrste iz evidencije ureda. Ako se utvrdi, da se unesrećeni u to vreme bavio poljoprivredom odnosno, ako je bio besposlen, da se inače pretežno prehranjuje od poljoprivrede, to će se za takvog unesrećenog po postojećim propisima primeniti VII. nadnični razred. Ako je pak u to vreme radio u poslu obaveznom na osiguranje, a da na osiguranje nije bio prijavljen, zatražiće mesni organ naknadnu prijavu po postojećim propisima i postupati po § 11. ZOR.

Prema gornjem otpada također i traženje podataka o zaradi od poslodavca po formularu D i E.

U računskom listu, koji služi za izračunavanje otštete po § 93. ZOR označiće mesni organ naziv, vrst i mesto posla, isto tako ime i prezime i zanimanje osiguranog radnika, čija je zarada uzeta u račun za nadopunu zarade unesrećenog do 30 nedelja osiguranja.

Digitized by Google

Ukinuće pomenute kontrole prijavljenih nadnica, kod izračunavanja temelja otštete u nesrećnim slučajevima nikako ne utiče na dužnost mesnih organa, da inače vode kontrolu prijavljenih nadnica, kao što je zakon propisuje, naprotiv se i ovom zgodom svi mesni organi upozoravaju, da skreću ispravnom prijavljivanju nadnica odnosno kontroli prijavljenih nadnica najveću pažnju.

Jednako se ovim ne menja dužnost mesnih organa, da prijavljene nadnice kontrolišu odnosno da protiv poslodavca postupaju, ako bi se kod provođenja otštetnog postupka odnosno kod izračunavanja temelja otštete pojavila opravdana sumnja da je unesrećeni neispravno prijavljen.

Što se svim mesnim organima saopćuje radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 8. juna 1931.

Generalni direktor:
u. z.
Fran Visintin v. r.

Broj 29.090/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu osobnih listova dnevničara.

Svim mesnim organima

U cilju uprošćenja posla određuje se, da se kod mesnih organa ovoga ureda osobni listovi dnevničara imaju voditi samo u jednom primerku i da se ovom uredu nemaju predlagati. Tek, ako dnevničar bude izabran za činovnika, ima se veran prepis njegovog osobnog lista sa svim propisanim dokumentima zajedno sa zaključkom o izboru dostaviti ovamo.

Zaključke o postavljanju dnevničara, u koliko se oni uopšte smiju postavljati (do dalje odredbe obustavljeno je i postavljanje dnevničara, vidi okružnicu broj 23.840/31. od 13. maja 1931.) i u koliko zato ima sistemizovanih mesta, takodje ne treba predlagati ovom uredu na odobrenje. Jedino, da bi se vodio Status službenika saglasno kod ovoga ureda i njegovih mesnih organa, dužni su mesni organi za svakog novopostavljenog dnevničara izvestiti ovamo pod kojim je tekućim brojem unet u Status kao i sve ostalo, što je za nj upisano u Status.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 13. juna 1931.

Generalni direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

Broj: 31.081/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmena propisa disciplinskog postupka službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Svim mesnim organima.

U vezi Okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 47.369 od 9. novembra 1929. (Radnička Zaštita, strana 889 ex 1929.), br. 10.964 od 13. marta 1930. (Radnička Zaštita, strana 181 ex 1930.) i br. 88-1931 Prs od 25. marta 1931. (Radnička Zaštita, strana 270. ex 1931.) saopćuje se mesnim organima, da je g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 18. juna 1931 St. broj 26.728 na osnovu § 130. Zakona o osiguranju radnika i §-a 3. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika odobrio odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29. maja 1931. br. 27.065, kojom se menja stav 3. § 149. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji ima da glasi:

Digitized by Google

»Centralni disciplinski sud sastoji se takodjer iz tri člana. Obrazovanje se vrši tako da komesar kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i zamenik Generalnog direktora ovoga ureda postavljaju za članove ovoga suda po jednog činovnika izmedju po rangu najstarijih činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika (do uključivo IV položaja), a trećega biraju činovnici Središnjeg ureda izmedju po položaju najstarijih službenika ovoga Ureda (do uključivo IV. položaja). Članovi ovoga suda biraju izmedju sebe pretsednika suda čiji glas odlučuje kod jednake podele glasova. Tako se isto uzima i potreban broj zamenika. Ako se u toku godine desi promena u osoblju, koje sastavlja sud, ima se na isti način popuniti potreban broj.«

Što se svim mesnim organima znanja radi saopćuje.

U Zagrebu, dana 24. juna 1931.

Generalni direktor:

Dr. Augustin Arselin v. r.

LIČNE VESTI.

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.855 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 20. sedničkog zapisnika, kojom se premešta po potrebi službe Dr. Dajčeva-Župić Klara, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu sa sedištem u Zemunu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu lekara-činovnika I. plaćevnog razreda 2. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.927 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. pod čl. 52. sed. zapisnika, kojom se premešta po potreba službe Brkić Đorđe, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Ljubljani i to u svojstvu činovnika položaja IV. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.914 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 41. sed. zapisnika, kojom se po potrebi službe premešta Dr. Janson Leon, lekar od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru sa sedištem u Koprivnici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu i to u svojstvu lekara-činovnika u I. plaćevnom razredu, 3. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.913 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. maja 1931. pod čl. 42. sedničkog zapisnika, kojom se Dr. Ländler Dragutin, glavni lekar premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku i to u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse u II. plaćevnom razredu, 4. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.912 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 43. sed. zapisnika, kojom se Dr. Gregurek Rudolf, lekar-činovnik premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru sa sedištem u Koprivnici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu i to u svojstvu lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 1. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.911 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 44. sed. zapisnika, kojom se Dr. Gvozdenčić Vasilije. lekar-činovnik premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru sa sedištem u Daruvaru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku i to u svojstvu lekara-činovnika II. plaćevnog razreda. 2. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.915 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 45. sed. zapisnika, kojom se Dr. Fröhlich Franjo, lekar-činovnik premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Belovaru sa sedištem u Virovitici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku i to u svojtsvu lekara-činovnika II. plaćevnog razreda 1. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.908 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod čl. 24. sed. zapisnika kojom se Dr. Fleischhacker Miroslav, lekar-činovnik premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu sa sedištem u Beočinu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu i to u svojstvu lekara-činovnika u I. plaćevnom razredu, 2. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.907 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod čl. 23. sedničkog zapisnika, kojom se Dr. Libisch Vilim, lekar-činovnik premešta od Okružnog ureda za osiguranje radnika Zemunu sa sedištem u Rumi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu i to u svojstvu lekara-činovnika u II. plaćevnom razredu, 3. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.905 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 22. sed. zapisnika, kojom se premešta Dr. Bonačić Hugo, lekar-činovnik od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu sa sedištem u Sremskoj Mitrovici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu i to u svojstvu lekara-činovnika u II. plaćevnom razredu, 3. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.906 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. po čl. 21. sedničkog zapisnika, kojom se premešta Dr. Hanosek Vladislav, lekar-činovnik od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu sa sedištem u Sremskoj Mitrovici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu i to u svojstvu lekara-činovnika u I. plaćevnom razredu, 5. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mjestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.904 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 19. sed. zapisnika, kojom se premešta Dr. Band Aleksandar, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu sa sedištem u Čakovcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu i to u svojstvu lekara-činovnika za opštu praksu u I. plaćevnom razredu, 1. stepenu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.909 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. pod člankom 30. sed. zapisnika, kojom se premešta Dr. Purić Blaž, lekar-činovnik Okružnog ureda za

Digitized by Google

osiguranje radnika u Varaždinu sa sedištem u Čakovcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu i to u svojstvu lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 2. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.910 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja 1931. pod čl. 29. sedničkog zapisnika, kojom se premešta Dr. Stanko Hitrec, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Varaždinu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu i to u svojstvu lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 2. stepena sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.931 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje ranika od 20. maja 1931. pod člankom 16. sed. zapisnika, kojom se premešta Cvejić Jaša, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Skoplju i to u položaju VIII. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.930 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 15. sed. zapisnika, kojom se premešta Saloš Vladimir, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu kategorije B položaja VII. na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Ljubljani i to u položaju VII. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.928 odobrio je odluku g. komesara od 20. maja 1931. pod čl. 14. sedničkog zapisnika, kojom se premešta Đurović Martin, činovnik kategorije B. položaja VII. od Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu i to u položaju VII. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.929 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 13. sed. zapisnika, kojom se premešta Živanović Žarko, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu i to u svojstvu činovnika položaja V. kategorije B.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 17 juna 1931. god. broj St. 29220 primio je na znanje odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16. juna 1931. pod člankom 2. sedničkog zapisnika, kojom se stavlja van snage odluka g. komesara od 20. maja 1931. članak 7. sedničkog zapisnika o otpuštanju iz službe Kruljca Ivana i kojom se premešta Kruljac Ivan, službenik razrešenog Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. St. broj 24903. primio je na znanje odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931., kojom se premešta Dr. Schön Adolf, lekar-činovnik Okružnog ureda u Zemunu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu sa sedištem u dosadašnjem mestu službovanja.

Otpuštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.920 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. maja o. g. pod člankom 8. sedničkog zapisnika, kojom se otpušta po potrebi službe Franjo Bošnjaković, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Varaždinu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.916 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. pod člankom 9. sedničkog zapis-

Digitized by Google

nika, kojom se otpušta iz službe Koščićarić Nikola, službenik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. St. broj 24.921 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. članak 9. sedničkog zapisnika, kojom se otpušta iz službe Marković Borivoj, službenik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.924 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. članak 5. sedničkog zapisnika, kojom se otpušta iz službe Radovac Emilija, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.925 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. članak 4. sedničkog zapisnika, kojom se otpušta iz službe Jovanović Danica, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. maja 1931. god. broj St. 24.926 odobrio je odluku g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. maja 1931. članak 3. sedničkog zapisnika, kojom se otpušta iz službe Milenović Kotur Sofija, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, svojim rešenjem od 17. juna 1931. St. Br. 29.221 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16. juna 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Dr. Weiss Oskar, načelnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, svojim rešenjem od 2. juna 1931. pod St. Br. 26.088 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. maja o. g. kojom se penzioniše Martak Cilika, činovnica kategorije B položaja VI. Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, svojim rešenjem od 9. juna 1931. pod Br. K 1.520 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. juna 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Pihler Izabela, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, svojim rešenjem od 26. juna 1931. pod St. Br. 30.095 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. juna 1931., kojom se penzioniše Kocmur Janez, referent Središnjeg ureda zaosiguranje radnika u Zagrebu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, svojim rešenjem od 26. juna 1931. St. Br. 30.067. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20. juna 1931., kojom se po potrebi službe penzioniše Messing Antun, činovnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Broj:30.113—1931.

NATEČAJ.

Na osnovu odluke Gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16. juna 1931. raspisuje se ovime natečaj za popunjenje:

jednog mesta službenika (načelnika) lekarske struke, kategorije A. položaja III. sa godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.—, godišnjom položajnom platom od Din 28.800.—, te ostalim pripadajućim dodacima.

Digitized by Google

Uslovi nameštenja su sledeći:

1.) da su molioci državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2.) da imaju telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3.) da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj da su prije toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4.) da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja te da nisu suđeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom;

5.) da im služba kon Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i tačci 5. i 7. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6.) da imaju potpunu fakultetsku spremu medicinskog fakulteta kojeg univerziteta sa doktoratom medicine, svršeni staž za vršenje prava lekarske prakse i prema zakonu o primanju u službu lekara i t. d. od 20. juna 1931. god. svršeni kurs iz socijalne medicine i da su specijaliste iz socijalne medicine.

U koliko nemaju molioci ovih posljednjih uslova po Zakonu o primanju u službu lekara a nalaze se već u službi Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa dužni su ispuniti te uslove u roku od 5 godina, računajući od dana 31. januara 1931.

Uz molbu ima svaki molioc priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadašnjem zanimanju, o zdravlju, o regulisanju vojne obaveze i o političkom i moralnom vladanju.

Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru — specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju molioci podneti potpisanom uredu do 3. jula 1931. do 12 sati o podne.

Na zadocnele molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, 16. juna 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Broj: 9068/931.

NATEČAJ

Okružni ured za osiguranje radnika u Karlovcu raspisuje ovime natečaj za popunjenje sledećih mesta:

1). jedno mesto služitelja kategorije D/X;

2). jedno mesto služitelja bolničara kategorije D/XI.

Opći i posebni uveti nameštenja mogu se videti za vreme uredovnih sati u poslovnici okružnog ureda zor. u Karlovcu, a dostavljaju se i na zahtev pismeno.

Molbe imaju biti pisane vlastoručno i obložene sa svim potrebnim dokumentima, te pravovremeno predložene, jer se na kasnije stigle i manjkavo obložene molbe neće uzeti obzir.

Rok natečaja jeste 31. juli 1931.

Okružni ured za osiguranje radnika,
Karlovac.

Digitized by Google

Broj: Prs. 235/1931.

NATEČAJ

Na osnovu odluke gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 6. jula 1931. pod tačkom 1. sed. zapisnika raspisuje se ovim natečaj za popunjenje:

Dva mesta direktora kategorije A. položaja II. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 12.000.— sa godišnjom položajnom platom od Din. 36.000.- i sa ostalim pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpskohrvatski i slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

3. da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzev slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi:

4. Da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod istedjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom:

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka pomenutih u §-u 112. i tački 5. i 7.§-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

6. da imadu za raspisano mesto potpunu fakultetsku spremu, odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za samostalno vršenje konceptualnih poslova, potpuno znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika, ko i opću orijentaciju o socijalnom zakonodavstvu, opće znanje o organizaciji i upravi, te knjigovodstvu i računovodstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

U koliko na gore raspisano mesto bude izabran koji od uredskih službenika, raspisuje se ujedno ovime mesta načelnika i svih nižih činovničkih položaja.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti svedočanstvo o danu rodjenja, uverenj o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenje o datadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili negovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imadu natecatelji podneti potpisanome uredu uključivo do 27. jula 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnele molbe ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, dne 10. jula 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA
U ZAGREBU.

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 1 AUGUSTA 1931 | BROJ 8

UNIV. PROF. DR. MARKO KOSTRENČIĆ,
MINISTAR SOCIJALNE POLITIKE I NARODNOG ZDRAVLJA

Digitized by Google

NOVI MINISTAR SOCIJALNE POLITIKE I NARODNOG ZDRAVLJA O SOCIJALNOM OSIGURANJU

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja prof. Dr. Marko Kostrenčić prigodom svog boravka u Zagrebu primio je pretstavnike štampe i tom zgodom kazao je nekoliko riječi o aktuelnim problemima radničkog osiguranja. G. Ministar istakao je u prvom redu, da su nove promjene u vodstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika učinjene sa svrhom, da u socijalnom osiguranju dodje što prije do saradnje interesovanih poslodavaca i radnika. Naglasio je, da će i u okružnim uredima za osiguranje radnika i ostalim mjesnim organima Središnjeg ureda postavljati komesare do uvodjenja samouprave u sporazumu sa nadležnim poslodavačkim odnosno radničkim komorama. U tom će se pogledu konsultovati obostrani interesenti, tako da u tom pravcu dodje do koliko moguće većeg udovoljenja njihovih potreba.

G. Ministar izrazio je pouzdano nadu, da će poslovi u radničkom osiguranju teći sasvim redovito i da će socijalno osiguranje zasigurno prebroditi ovu sadanju tešku privrednu krizu, kao i teškoće u kojima se nalazi. On će nastojati, da na odgovorna mjesta u upravi radničkog osiguranja dodju samo stručnjaci.

Sada je na dnevnom redu pitanje revizije zakonodavstva o socijalnom osiguranju, pa je jedna od najprečih zadaća Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, da riješi to važno pitanje. G. Ministar kazao je, da će u svakom pogledu kod rješavanja ovog pitanja izaći u susret zahtjevima osiguranog radništva, ali da će kod toga voditi računa i o tome, da ne bi suviše opteretio poslodavce u današnjoj teškoj ekonomskoj krizi. Potrebno je prigodom revizije socijalnog osiguranja upotpuniti današnje već postojeće osiguranje uvedenjem grane osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti, što se uostalom nalazi u programu Kr. Vlade od 6. januara 1930 i koja grana je već predvidjena u sadašnjem Zakonu o osiguranju radnika od 1922 god. Uočivši teško stanje privrede neće se kod toga praviti, dakako, nagli skokovi, ali uvedenjem te grane osiguranja bit će radništvo zadovoljnije, jer će u slučaju stalnog umanjenja svoje radne sposobnosti usljed čestog bolovanja primati rentu. Isto tako postupati će se oprezno kod provadjanja arondacije i ukidanja okružnih ureda, koji je rad sada već u toku. Još se doduše nezna za financijski efekat ušteda obzirom na izvedeno dokidanje nekih manjih mesnih organa Središnjeg ureda, a kad se dobe ti podaci, kazao je G. Ministar, udesit će se daljnji postupak u tom pravcu prema dobivenim rezultatima. G. Ministar naglasio je, da će biti potrebno, da se ponovno uspostave neki okružni uredi gdje to traže naročiti interesi privrede, kao na primjer onaj na Sušaku.

U daljnjem toku razgovora bila je povedena riječ i o zaključcima Medjunarodne konferencije za suzbijanje neuposlenosti u Ženevi. Ova će se konferencija nastaviti i u Parizu, a prema dosadašnjim nienim rezultatima imale bi se provesti medjunarodne velike akcije za suzbijanje neuposlenosti. Naše ministarstvo, rekao je gosp. Ministar, budno prati rad te konferencije. Ono je već razaslalo raspis na sva ostala Ministarstva, pa i na Banovine, da bi ovi označili, koje radnje smatraju najhitnijima i najvažnijima, da bi se one što prije mogle izvesti, kako bi se i u našoj zemlji moglo suzbijati neuposlenost. U Ženevi se govorilo o tome, da se provedu najprije radnje medjunarodnog karaktera u pojedinim zemljama, kao n. pr. radnje na željeznicama, telefonima, regulacijama rijeka i t. d. No za ove se radnje pokazalo da bi trebalo utrošiti u svakoj zemlji mnoge miljarde. Naravno da države ne raspolažu s tolikim svotama novaca, pa će biti potrebno da se u tom pogledu preduzmu restrinkcije. Za dobivanje sretstava za radnje medjunarodnog karaktera pomišlja se na jednu veliku novčanu instituciju, kazao je gosp. Ministar, koja bi davala pojedinim državama u obliku zajmova potrebna financijska sretstva.

Digitized by Google

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja prof. Dr. Marko Kostrenčić rodjen je 21. marta 1884 u Zagrebu, gdje je svršio sve škole i promoviran 1910 god. na čast doktora prava. Isprva se posvetio sudačkoj struci, a od god. 1909 do 1911 nastavio je studije slavenske pravne povijesti u Pragu, Varšavi, Lavovu i Budimpešti. God. 1911. habilitovao se na zagrebačkom sveučilištu za docenta hrvatsko-pravne povijesti, god. 1913. postao je vanredni, god. 1916. redovni sveučilišni profesor, a god. 1919 preuzeo je proširenu katedru pravne povijesti Srba, Hrvata i Slovenaca. G. Ministar Dr. Kostrenčić izdao je dosada vrlo mnogo važnih djela i rasprava na pravnom području, pa su njegovi znanstveni radovi razasuti u našim vodećim stručnim časopisima i publikacijama.

NOVI KOMESAR SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja prof. Dr. Marko Kostrenčić naimenovao je svojim riješenjem od 3. jula 1931 St. broj 32.306 za Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika gosp. Marka Bauera, generalnog tajnika Zemaljskog saveza industrijalaca u Zagrebu i bivšeg pretsjednika prvog ravnateljstva Središnjeg ureda, te ujedno razrešio dužnosti dosadašnjeg komesara prof. Antu Odića. G. Bauer nastupio je svoju dužnost dne 4. jula 1931.

Digitized by Google

PROF. DR EUGEN SLADOVIĆ:

RADNO PRAVO I KOLEKTIVNI UGOVOR KAO NJEGOVO VRELO

II. Postanak i razvitak radnog prava.

Razlozi postanka i razvitka specifičnoga radnog prava mnogostrani su, a tiču se pravnih osnova savremenoga socijalnog poretka i njegove strukture. Pri tome dovoljno je spomenuti shvaćanje, koje rad čovjeka izjednačuje s robom, i temeljne principe sadanjega privatno-pravnog poretka.

U savremenoj privrednoj strukturi vrlo je rašireno shvaćanje, da je rad čovjeka roba i kao takav predmet zamjene (dobro), koji sačinjava dio privrednoga (prometnog) procesa, a nadnica cijena za tu vrst robe.

Socijalistička literatura ogorčena je od početka na ponižavanje vrijednosti radne snage, koju se smatralo »robom«. Karl Marx napominje u »Lohnarbeit und Kapital«, da je radna snaga: »... eine eigentümliche Ware, die keinen anderen Behälter hat als menschliches Fleisch und Blut: der freie Arbeiter verkauft sich selbst und zwar stückweis«. Ogorčenje socijalističke literature upravljeno je protiv shvaćanja, da je radna snaga roba, jer to ponizuje čovjeka i izjednačuje ga sa stvari (res). S druge strane ističu socijalistički autori, da bi i u slučaju da pravni poredak radnu snagu čovjeka smatra pukim imovinskim objektom (robom), trebalo tome objektu pružiti najmanje istu pravnu zaštitu, koja pripada svim ostalim imovinskim objektima. Socijalistički kritičari upozoruju, da je stvarna imovina ograđena mnogobrojnim pravnim ogradama (naročito u kaznenom pravu) i time zaštićena, a jedino imovina neimućnika-radnika (njegova radna snaga) nije u kaznenom pravu zaštićena s nikakvom specifičnom adekvatnom zaštitnom mjerom (sankcijom). Dr Radbruch[53]) iznosi, da tu misao ne ističu samo socijalistički pisci, nego je ona već prije posljednjega svjetskog rata naglašavana i sa strane nesocijalističkih autora jurista, koji su se intenzivnije počeli baviti s novom pravnom znanstvenom disciplinom radnog prava.

Salz[54]) ističe, da veliki dio konflikata, koji u cjelini uključuju u sebi najveći dio savremenoga socijalnog pitanja, potječe iz dvojake pozicije vrijednosti rada po sebi i suprotnog pokušaja da se »rad« pretvori u robu. — Karakteristika je savremene privredne strukture, kojoj je nosioc čovjek, da je modernog radnika, koji radi za nadnicu, a ušao je u industrijalnu produkciju bez posjeda i bez mogućnosti dispozicije nad sredstvima produkcije, posve udaljila od domaćeg ognjišta (rodne grude) i proletarijatizirala. Ekonomska teorija nastoji to stanje označiti time, što nadnicu smatra naknadom za trud (napor) s kojim je skopčan određeni rad, a koji radnik podnosi za vrijeme produkcijonog procesa. Robni značaj rada u privredi savremenog društva (osnovanog na individualnom kapitalizmu) uvjetuje ovisnost nadnice od konjunkture, t. j. od općih privrednih prilika, koje utječu (povoljno ili nepovoljno) na tečaj privrede, i od tržišta (lokalno, nacijonalno-privredno ograničeno tržište, dotično svjetsko tržište) na kojemu se ona prema ponudi i potražnji diže ili spušta. Pod kapitalizmom razumijeva se socijalni poredak, u kojemu zauzimaju dominantan položaj kapital i njegovi interesi.[55]) Kapital[56]) je važan faktor savre-

[53]) Dr Gustav Radbruch: Artikel 157. Absatz 1. (Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Kommentar zum zweiten Teil der Reichsverfassung. Dritter Band Berlin. 1930, str. 349).

[54]) Arthur Salz: Grundsätze einer Theorie von Arbeitslohn. (Die Volkswirtschaftstheorie der Gegenwart. Dritter Band: Einkommensbildung. Wien. 1928, str. 54.)

[55]) Dr Franz Oppenheimer: Die soziale Frage und der Sozialismus. Eine kritische Auseinandersetzung mit der marxistischen Theorie. Jena. 1919, str. 36.

[56]) Max Krahmann (Kapital, Technik und Geopolitik u Zeitschrift für Geopolitik verbunden mit der Zeitschrift Weltpolitik und Weltwirtschaft. 10. Heft. Oktober. IV. Jahrgang 1927, Berlin. 1927, str. 859): »Kapital, das irgendwie Ersparte, das im Augenblick Nichtverzehrte, ungeduldig im Produktions- oder Machtprozess wieder Anlagesuchende findet nur Ruhe, wenn es irgendwie die Form der Technik, des Hebels an der Natur angenommen hat. — Technik will Natur meistern. Technik ist Fortsetzung der Natur ins Geistige, dem sich die ungeistige Natur fügt. Technik ist

Digitized by Google

mene privrede. Privreda nije statička, nego u najvećem stepenu dinamička (kinetična) kategorija. Apsolutna statika značila bi smrt za privredu, a kapitalizam je perpetuum mobile; statička privreda značila bi perpetuum imobile.[57]) Kapitalistički sistem je produkt vremena i historičkog razvitka. U kalkilu dosadanjega kapitalističkog sistema figurira radna snaga u pravilu samo kao računska cifra u produkcijonim troškovima. Pri tome polazi se s predodžbe starijih shvaćanja o čovjeku, koji radi, i njegovoj radnoj snazi. U prijašnjim vremenima početka kulturnog života bio je poznat samo rad (služba) u obitelji i rad robova; poljodjelski rad vršili su članovi obitelji i robovi. No i u tim vremenima nastaju situacije, u kojima gospodari iznajmljuju svoje robove, a roditelji svoju djecu drugim licima; konačno daje i pojedinac sâm svoju radnu snagu drugome u službu za plaću. Čitav stari vijek nije se pri tome mogao osloboditi ideje, da tjelesni rad sadržaje u sebi nečasne značajke ropstva i da radnika ponizuje do iznajmljenog stroja. — Kohler[58]) naglašuje, da je tek moderno vrijeme spoznalo časnost rada, koji i u svojoj posve tjelesnoj formi služi kulturi, i zabacilo misao o ropskom značaju rada, ističući »dass auch der Arbeiter ein von menschlichen Zwecken erfülltes und den Kulturaufgaben dienendes Wesen ist«. Iz te predodžbe razvio se kasnije radni ugovor (ugovor o službi) kao ugovor slobodnog čovjeka sa slobodnim čovjekom po kojemu određeno lice uz naplatu preuzima obvezu na izvršenje određenog rada (radnog učinka). Na taj način dobio je rad svoje posvećenje, a radniku načelno priznat položaj dostojan čovjeka. Iz toga izvedena je kasnije i dužnost poslodavca da skrbi za očuvanje radnikâ od pogibelji, kojima je u radu izvrgnuto njihovo tijelo, zdravlje i čast, i ustanovljeno određeno čvrsto pravo radnika (krug slobode), koje se ne smije stegnuti (naročito mogućnost da radnik razriješi radni odnos čim nastupe okolnosti, zbog kojih mu više nije moguće dalje izvršavati rad, jer se to ne može spojiti s njegovom časti ili s njegovim svojstvom ljudskog bića).

Radna snaga nije objekt ekonomike i ne može se smatrati robom, a nema ni potrošne ni zamjenbene vrijednosti.[59]) To shvaćanje treba da vrijedi i za savremeno društvo osnovano na individualističkom pravu vlasništva i kapitalističkom sistemu, u kojemu poslodavci i radnici na osnovi slobode ugovaranja raspolažu svojim kapitalom, radom i znanjem. Radna snaga mogla se opravdano smatrati robom samo u privrednom sistemu, koji je bio osnovan na načelu ropstva, jer je u njemu imala potrošnu i zamjenbenu vrijednost. Zato prema savremenom pravnom poretku predleži kod ugovora o radnoj snazi u juristićkom smislu ugovor o najmu službe (rada), a ne ugovor o kupnji i prodaji. Kod ugovora o kupnji i prodaji prelazi supstancija prodane robe u vlasništvo kontrahenta-kupca, dok kod ugovora o radu ili službi stiče poslodavac samo »uporabu« (korištovanje). Kod svakog ugovora o službi i radu razlikuje se supstancija i korištovanje: radnik iznajmljuje poslodavcu za određeno vrijeme svoju radnu snagu, ali si nad njome pridržaje »pravo vlasništva«, a poslodavac-najmoprimac stiče samo korištovanje, koje opstoji u radnom efektu, što se mjeri prema vremenu. Na pitanje: što je »roba« kod ugovora o radu ili službi, da li supstancija ili korištovanje, odgovara se, da je tu »roba« bezuvjetno samo korištovanje. To nije samo shvaćanje socijalističke teorije, nego i jednoglasno mišljenje civilističke znanosti. Određena stvar postaje robom u pravnom smislu tek kad je određena za prodaju, dok se stvar, koja ostaje u vlasništvu njezinog imaoca, ne smatra robom, nego dobrom. Roba je stroj, dok čovjek i njegova radna snaga nije i ne može biti roba u ekonomskom smislu. Osobitost te vrste »robe« (rada) naprama drugovrsnoj (pravoj) robi očituje se u mnogo markantnih momenata, po ko-

neue Schöpfung oder Fortsetzung der Schöpfung durch den Menschen, durch das Ingenium, durch den Ingenieur. Technik ist gestaltetes Kapital, ist Handwerkzeug, Maschine, Sprengstoff, Anlage, diszipliniertes Herr, Kriegsschiff, Presse, Routine, kurz Machmittel, Neues gegen Altes, Menschenmacht gegen Naturmacht, Herrschaft über die Erde, also — ein starker geopolitischer Faktor«.

[57]) Arthur Salz: Grundsätze einer Theorie von Arbeitslohn. (Wirtschaftstheorien der Gegenwart. Dritter Band: Einkommensbildung. Wien. 1928, str. 49).

[58]) Josef Kohler: Lehrbuch der Rechtsphilosophie. Dritte Auflage. Herausgegeben von Dr Arthur Kohler. Berlin-Grunewald. 1923, str. 164—165.

[59]) Franz Oppenheimer: Die soziale Frage und der Sozialismus. Eine kritische Auseinandersetzung mit der marxistischen Theorie. Jena. 1919, str. 125.

Digitized by Google

jima se te dvije vrste robe bitno razlikuju. Između ostaloga spominje se: da rad nije sposoban za kredit; da se rad ne može lombardirati; da se s radom ne može terminski trgovati (i ako opstoje određeni generalni tipovi rada); da kupac »robe« rada ne stiče u savremenom poretku nikad vlasništvo nad nosiocem radne snage (radnikom) kako se to događalo u sistemu ropstva, i konačno da se rad ne može ni producirati ni reproducirati pomoću inače oprobanih privrednih maksima, pa radi toga ne vrijede za nj u istoj mjeri ni načela o troškovima. Za održanje i uporabivost stroja dovoljna je materijalna reparatura i periodično (stalno) dodavanje materijalne hrane u obliku gorivog ulja, ugljena, benzina i sl., dok je za održanje radne snage čovjeka pored materijalne baze za održanje njegove životne energije potrebna i znatna količina intelektualne (moralne) hrane prema stanju konkretne kulture i sredine u kojoj se kreće. Radi toga ne može se rad čovjeka identificirati s robom u smislu običnoga ekonomskog dobra.

Primjećuje se, da su socijalno-politička načela sudovanja u sporovima iz radnog odnosa najuže povezana s njegovim socijološkim osnovama, a njihovo znanstveno razjašnjenje osobito važno za juristično razumijevanje dotičnih kodifikacija. Dr Louis Thal[60]) iznosi, da je socijološko ishodište njemačke zakonske novele od 13. XII. 1926 o sudovanju u sporovima iz radnog odnosa: »... in der so»zialen Wertung der menschlichen Per»sönlichkeit und der von ihr untrennba»ren menschlichen Arbeitskraft. Diese »bedarf als ein gesellschaftli»ches Gut, dessen Bedeutung »für die Gesamtheit grundsätzlich hö»her gewertet wird, als materielle »Güter, eines besonderen Rechtsschutzes. »Das Schutzbedürfnis wird mit dem Fort»schritt der Rechtskultur stärker und »führt im materiellen Recht zur Verselb»ständigung des Arbeitsverhältnisses, als »Gegenstandes der rechtlichen Regelung, »und im Prozessrecht zur Verselbständi»gung der »Arbeitssache« sowie zur An»passung der Gerichtsverfassung und des »Verfahrens an ihre Eigenart: ihren un»lösbaren Zusammenhang mit »der Persönlichkeit des [illegible] »seine Arbeitskraft hingibt, und [illegible] »höhte Schutzbedürftigkeit der [illegible] »beit in fremder Gewaltsphäre«.

U čl. 427 mirovnog ugovora s[illegible] nog dne 28. VI. 1919. u Versaille[illegible] taknuto je osnovno načelo, da se [illegible] smije smatrati robom ni jedno[illegible] predmetom trgovanja. Time je dok[illegible] spor o tome pitanju i svečano de[illegible] no, da rad nije roba, nego [illegible] čovjek. Ta maksima od dalekos[illegible] je važnosti za razvitak pitanja, ko[illegible] u vezi s radom i radnim odnosom.

Lotmar je upozorio na razliku iz[illegible] »Arbeitsleistung« i »Vermögensleis[illegible] Imovina sastoji od dobarâ, koja se [illegible] laze izvan čovjeka. Čovjek može [illegible] voljiti svoje potrebe samo tako, da [illegible] vlasti podvrgava dijelove neslobodne [illegible] rode, u čijoj sredini živi. Imovina [illegible] trimonium, bona) pretstavlja skup [illegible] bara, koja pripadaju određenom [illegible] njegovih obveza,[61]) a rad je sâm čo[illegible] koji radi. Imovina spojena je prav[illegible] čovjekom kao subjektom prava, dok [illegible] rad pripada po naravi. Rad, prema [illegible] pomenutoj napomeni Karla Marx-a [illegible] »... keinen anderen Behälter als mens[illegible] liches Fleisch und Blut«.[62]) Imovina pr[illegible] stavlja stvarnu (materijalnu) podlogu [illegible] vječjeg života i njegove kulture i pripa[illegible] k svijetu stvari, koje same po sebi [illegible] maju nikakve svrhe, a određene su [illegible] čovjeku služe kao sredstva za podmi[illegible] ovanje potreba njegovog života. Rad[illegible] snaga je osobna podloga života čovjeka [illegible] i spada k svijetu duševnih (razumni[illegible] socijalnih) bića, koja imaju svoje vla[illegible] svrhe, a nijesu i ne mogu biti određe[illegible] samo za to da služe kao sredstvo za [illegible] svrhe. Emanuel Kant naročito podvla[illegible] da u carstvu svrhe ima sve svoje [illegible] no mjesto i naročitu vrijednost. Ra[illegible] pripada čovjeku, koji radi, časno mjes[illegible] u ljudskoj zajednici. Rad kao ljudska de[illegible] latnost, koja služi zadovoljenju tuđih po[illegible] treba, postaje socijalnom funkcijom. N[illegible] čovjek nije izolirano biće niti se mo[illegible] shvatiti atomistički. Čovjek je socijal[illegible] biće, pa zato njegov rad ne pripada [illegible] ključivo njemu samome. Ljudi upućeni [illegible] jedan na drugoga. Broj stvari, koje [illegible]

[60]) Dr Louis Thal: Soziologische Grundlagen der Arbeitsgerichtsbarkeit. (Die Arbeitsgerichtsbarkeit. Arbeitsrechtliche Seminarvorträge IV. Herausgegeben von Dr Walter Kaskel. Berlin. 1929, str. 38.).

[61]) Dr Ninko Perić: Osnovi građanskog [illegible] va. Opšti dio. Beograd. 1923, str. 5. (čir.).

[62]) Karl Marx: Lohnarbeit und Kapit[illegible] einer Einleitung von Friedrich Engels. [illegible] 1891, str. 13.

Digitized by Google

vijek upotrebljuje u svrhu zadovoljenja svojih potreba, ograničen je. Čovjek mora te stvari često proizvoditi uz cijenu napora, koji u većini događaja zahtijevaju pomoć drugih ljudi. To znači, da čovjek mora često tražiti stvar od drugoga, koji ju ima, a nije mu potrebna ali mu je za to sa svoje strane dužan učiniti sličnu uslugu. Čovjek mora često svoj rad udružiti s radom drugih ljudi, ako želi povećati svoju moć i sredstva akcije u vanjskom svijetu. To stvara pravni promet (commercium) među ljudima. Ljudi upućeni su jedni na druge tako, da među njima opstoje važne socijalne relacije po kojima često život jednoga ovisi o životu drugoga. S time u vezi ispravno navodi Sinzheimer, da se rad ne može odijeliti ni od pojedinca ni od zajednice, jer čovjek, koji radi, smatra se prirodnim uvjetom za održanje vlastitoga života i života zajednice. Za to se čovjek, ako ga promatramo sa stajališta elementarne podloge njegova opstanka, ne nalazi samo u odnosu prema samom sebi, nego i prema zajednici. Biskup J. J. Strossmayer[63]) visoko je cijenio vrijednost rada ističući između ostaloga: »Rad je nekim načinom ocjena »moralne vrijednosti pojedincu i cijelom »narodu. Rad je bitan živalj svakoj izo»braženosti. Rad je najmilija molitva Bo»gu i ja ne znam ljepšega i Bogu ugod»nijeg prizora, nego kad težak na njivi »svojoj oči u nebo upre te iz sve duše »svoje zavapi: Bože, blagoslovi trud i »posao moj!«

Rad kao funkcija čovjeka manifestira se povodom dispozicije, koju on vrši samim sobom. Takvom dispozicijom vrši čovjek vlast raspolaganja, koja mu pripada po njegovoj prirodi. No ta vlast dispozicije može stvarno pripadati i određenom drugom licu. U takvom događaju predleži o v i s a n r a d. Ovisan rad je onaj, koji se vrši na osnovi tude dispozicije. Ta situacija mijenja biće rada. U takvoj situaciji nije više rad individualna funkcija lica, koje radi, nego postaje funkcijom stranog lica. U tom pravcu ističe Marx u »Lohnarbeit und Kapital«: »...Das Produkt seiner Tätigkeit ist... nicht der Zweck seiner Tätigkeit. Was er für sich selbst produziert, ist nicht die Seide, die er webt, nicht das Gold, das er aus dem Bergschacht zieht, nicht Palast, den er baut. Was er für sich selbst produziert, ist der Arbeitslohn, und Seide, Gold, Palast lösen sich für ihn auf in ein bestimmtes Quantum von Lebensmitteln, vielleicht in eine Baumwolljacke, in Kupfermünzen und in eine Kellerwohnung«. U slučaju ovisnog rada ulazi po mišljenju Sinzheimera u naravni odnos lica, koje radi, i prema sredini, u kojoj radi, drugo lice, koje ga u mnogom dijeli od njega samoga i od zajednice. Sinzheimer spominje, da danas u literaturi radnog prava dominira shvaćanje, da je ovisnost samo privredna ili socijalna pojava, koja se nalazi izvan pravnih pojava. Tako shvaća to i Rosin,[64]) koji ovisan rad smatra samo kao »wirtschaftliche Pasivität«. To shvaćanje pobija Nikisch.[65])

Sinzheimer[66]) smatra, da rad, koji je predmet radnog prava, nije rad čovjeka uopće, nego samo ovisan rad čovjeka, koji sudjeluje u modernom privrednom procesu. To naglašuje i Gerhardt.[67] Zaštita radne snage normirana je u modernim ustavima[68]. Dotične odredbe tiču se samo radne snage čovjeka, dok radna snaga životinjâ i strojevâ potpada pod norme o zaštiti prava vlasništva. Pojam radne snage koji je osobito zgodno odredio Karl Marx riječima: »Unter Arbeitskraft oder Arbeitsvermögen verstehen wir den Inbegriff der physischen und geistigen Fähigkeiten, die in der Leiblichkeit, der lebendigen Persönlichkeit eines Menschen existieren und die er in Bewegung setzt, so oft er Gebrauchswerte irgendeiner Art produziert«,[69]) pretstavlja ličnost čo-

[63]) Tade Smičiklas: Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi i govori, rasprave i okružnice (Izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti), Zagreb, 1906, str. 22.

[64]) Rosin: Das Recht der Arbeitsversicherung, Str. 141, 151.

[65]) Nikisch: Die Grundformen des Arbeitsrechts, Jena, 1927, str. 4.

[66]) Hugo Sinzheimer: Grundzüge des Arbeitsvertrages und der Anstellungsvertrag, 1926, str. 85. i sl. 90, 94, 100 i sl.

[67]) Johannes Gerhardt (Arbeitsrationalisierung und persönliche Abhängigkeit, 1925, str. 13): »Eine Betrachtung des Arbeitsverhältnisses in modernen Wirtschaftsbetrieb wird notwendig das Abhängigkeitsproblem in den Mittelpunkt stellen müssen«.

[68]) Artikel 157, Absatz 1 der deutschen Reichsverfassung: »Die Arbeitskraft steht unter dem besonderen Schutz des Reichs«. — Čl. 23. bivšega ustava države Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. VI. 1921.: »Radna snaga stoji pod zaštitom države«. — Slobodan Jovanović: Ustavno pravo kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd, 1924, str. 449. (ćir.).

[69]) Kapital Bd. I, Buch I, Abschn, 2 Nr, 3,

Digitized by Google

vjeka. Dr. Gustav Radbruch[70] naglašuje, da se radna snaga manifestira u određenim duševnim i tjelesnim »dispozicijama«, a ovisna je o trima pretpostavkama (sklonost, izobrazba i vježba). Time što je radnoj snazi ustavnim (osnovnim) zakonom priznata pravna zaštita priznat joj je značaj osobitoga pravnoga dobra, a može se shvatiti kao pravno dobro pojedinca i kao pravno dobro čitave zajednice.[71] Kao individualno pravno dobro uživa radna snaga zaštitu prema njezinom »kupcu« i prema trećim licima, a kao nacijonalno pravno dobro uživa zaštitu i naprama samom njezinom nosiocu (u tom pravcu treba shvatiti primjerice zaštitu protiv prevelikog naprezanja radne snage i u onim događajima, u kojima sâm radnik na to pristane, jer je u takvom događaju neograničeno individualno disponiranje vlastitom radnom snagom ograničeno načelom zaštite nacijonalne radne snage). To pokazuje, da se u novije vrijeme i na pojavu radne snage primjenjuje moderno socijalno načelo, koje vrijedi za pravo vlasništva nad stvarima, jer i radna snaga obvezuje tako, da i njezina upotreba mora služiti općem dobru. No dok se pravo vlasništva od vremena rimskog prava sve do najnovijeg vremena smatralo kat'egzohen egoističkim pravom, a pomenuto altruističko ograničenje (po kojemu po novijem shvaćanju i novijim ustavnim odredbama pravo vlasništva uključuje obvezu, da se njegovom upotrebom ne oštećuju interesi cjeline)[72], razvilo u izražajnijoj formi tek u najnovije vrijeme, ulazi radna snaga odmah u pravni život modernog društva kao pravno dobro, koje je ograničeno obvezama naprama cjelini. Po tome [illegible] pravnom shvaćanju pravo [illegible] nije ukinuto, ali je od posve osobn[illegible] ograničenog) prava, kakvo je bilo [illegible] pretvoreno u mješavinu osobnog [illegible] socijalne funkcije kao kompromis[illegible] individualističkoga i socijalističkog [illegible] ćanja. Kolikogod je povodom nov[illegible] cijalnih pojava u okviru pravnog [illegible] potisnuto pravo vlasništva, toliko [illegible] istaknuta radna snaga kao »najveće [illegible] vredno dobro«.[73]

(2) Historički opstojalo je vrijem[illegible] kojemu se smatralo, da pravni instit[illegible] ograničenog prava vlasništva i slo[illegible] ugovaranja pretstavlja vrhunac napr[illegible] kulture i savršenosti privrednoga i so[illegible] jalnog života. No dalji razvitak soci[illegible] nih odnosa pokazao je, da to shvać[illegible] nije osnovano[74], pa se počelo pos[illegible] osnovanost tih instituta. Prvi [illegible] promijenjene pravne svijesti bio je [illegible] ren na institut prava vlasništva, ko[illegible] od istoka prema zapadu Europe refo[illegible] ran na različit način. U sovjetskoj R[illegible] siji ukinuto je privatno vlasništvo na s[illegible] ma produkcijonim sredstvima dok su [illegible] u Rumunjskoj, Češkoslovačkoj, Poljs[illegible] i Baltikumu reformatorska nastoja[illegible] ograničila na uklanjanje velikog posjeda. Drugi napadaj uslijedio je na građansko pravo uopće polazeći sa stajališta, da stara građanska prava ne dostaju za regulaciju novih privrednih i socijalnih pojavâ i potrebâ. Pored proširenja socijalnog osiguranja razvilo se s time u vezi i radno pravo kao posve nova pravna disciplina. U svijest privrednog [illegible] vjeka ušli su novi pojmovi i novi kompleksi ideja, a u vezi s tim novim socijalnim (i privrednim) pravom izdani su mnogobrojni zakoni i naredbe o privrednom životu tako, da se počelo govoriti o neomerkantilizmu.

Prema juristićkom načinu promatranja smatra se državno pravo vrelom svega ostalog prava, jer ono stvara državu i uređuje način manifestiranja d[illegible]

[70]) Dr Gustav Radbruch: Arbeitskraft (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Kommentar zum zweiten Teil der Reichsverfassung. Dritter Band: Artikel 143—165 und Zur Ideengeschichte der Grundrechte. Berlin. 1930, str. 351.)

[71]) Karl Marx: »Die gesamte Arbeitskraft der Gesellschaft... gilt als eine und dieselbe menschliche Arbeitskraft, obgleich sie aus zahllosen individuellen Arbeitskräften besteht«.

[72]) Artikel 153, Absatz 3 der Deutschen Reichsverfassung: »Eigentum verpflichtet. Sein Gebrauch soll zugleich Dienst sein für das Gemeine Beste«. — Dr Walter Schelcher: Die Rechte und Pflichten aus dem Eigentum (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Kommentar zum zweiten Teil der Reichsverfassung. Dritter Band. Berlin. 1930, str. 197.) — Čl. 37 bivšeg ustava države Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. VI. 1921. — Slobodan Jovanović: Ustavno pravo kr. Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd. 1924, str. 452. (ćir.)

[73]) Dr Arthur Nussbaum: Das neue deutsche Wirtschaftsrecht. Berlin. 19922, str. 89.

[74]) Hugo Preuss (Staat, Recht und Freiheit. Aus 40 Jahren Deutscher Politik und Geschichte. Tübingen. 1926, str. 486): »..Der freie Arbeitsvertrag bringt gewiss an sich nur eine formale Gleichberechtigung. Dadurch, dass der Arbeitgeber und der Arbeitnehmer formal gleichberechtigt einen rechtlich freien Vertrag schliessen, sind sie wirtschaftlich und sozial nicht gleich, bleibt der wirtschaftliche und soziale Unterschied grundsätzlich zunächst unberührt.«

Digitized by Google

žavne volje iz koje u obliku zakonâ izlaze sve druge pravne norme (pravni poredak)[75]. Ako se to pitanje promotri historički pokazuje se obrnuti odnos tako, da pravo »mojega« i »tvojega«, pravo rada i djelanja (prometanja), pravo obitelji i nasljedstva, — ukratko sve što pretstavlja današnje norme privatnog prava po kontinentalno evropskom shvaćanju, — tvori (gotovo nepokretni) fundamenat na kojemu počiva državno pravo kao pokretna »nadgradnja«. Radbruch[76] upozoruje na činjenicu, koja se tiče neobično čestih promjena, koje je državno pravo prešlo u samom XIX. stoljeću: državno pravo, koje daje obvezatnu moć i privatnom pravu, najprije je volja države, zatim volja pojedinih dijelova države, najprije apsolutističkih, a zatim konstitucijonalnih državâ, volja monarhije, a zatim volja republike — i ako je sadržaj te volje bio u bitnosti uviiek jedan te isti, i to u formi privatno-pravnog poretka osnovanog na načelima: privatnog vlasništva, slobode ugovaranja, monoginije i prava nasljedstva. I noviji državni ustavi, koji su donešeni u XX. stoljeću uzimaju za svoju bazu ta četiri osnovna pojma privatnog prava. Polazeći sa stajališta individuuma razumljivo je, da se svaki pojedinac osjeća u prvom redu kao muž, otac, privrednik itd., a tek po tome kao državljan. U tome leži razlog da se interesi pojedinih individua mnogo upornije odupiru promjenama privatnog prava, nego preinačenju političkog poretka. Tisućljetna opstojnost i tradicijonalna posvećenost pomenutih temelja privatnog prava uzrokovala je, da je tek socijalizam potaknuo življe proučavanje (apologetiku i dogmatiku) privatnog prava pobijajući institut privatnog vlasništva i privatnog prava uopće. Prema socijalističkom pravnom sistemu gotovo i ne opstoji privatno pravo, jer privreda i obitelj postaju dijelovima javnog prava (društvena produkcija dobara, društvena razdioba dobara, odgoj djece kao zadaća povjerena roditeljima po društvu), dok anarhizam[77] pretvara čitav pravni poredak u privatno pravo tražeći slobodne ugovore na mjesto države, koja zapovijeda.

Pitanje baze za podjelu svega prava u javno i privatno pravo sporno je u teoriji pravne znanosti.[78] Evropsko kontinentalno shvaćanje, koje je prema rimskoj jurisprudenciji prihvatilo podjelu prava u pomenute dvije skupine, umnogom je posljedica recepcije[79]. Englesko pravno shvaćanje osnovano na germanskoj pravnoj ideji ne poznaje suptilnosti toga razlikovanja. No i u kontinentalnoj Europi provode se u novije vrijeme dubokosežne promjene pravnog života. Te promjene pokazuju se najjasnije u odnosu između javnoga i privatnog prava te u njihovom međusobnom prožimanju i nadopunjavanju. Te promjene uzrokovale su postanak novih područja prava, koja označujemo nazivima »privredno pravo« i »radno pravo«, a koja se ne mogu potpuno uvrstiti ni u privatno ni u javno pravo. Po starom slavenskom i germanskom pravnom shvaćanju smatrao se pojedinac kao dio cjeline, a njegovo pravo kao dužnost u službi zajednice pa je zato apriorno bilo ograničeno u interesu zajednice; posljedica toga shvaćanja pokazuje se u naročitim ograničenjima u dispoziciji s nekretninama (zadruge) tako, da se privatno pravo pretstavlja samo kao refleks i sastavni dio javnog prava. To je nadindividualističko (socijalno) pravno shvaćanje. Suprotno shvaćanje formulirali su Rimljani, a rezultira u individualističkom načelu po kojemu je individuum početak i kraj svega prava tako, da zajednica opstoji radi pojedinca, a javno pravo radi zaštite privatnog prava. Dok staro germansko i slavensko pravo vlasništva podjeljuje apriorno ograničenu vlast dispozicije (t. j. samo pravâ, koja pridaje javno pravo i koja su sopiiva s općim interesom), davalo je rimsko pravo vlasništva po svojem sadržaju u pravilu neograničeno i isključivo pravno gospodstvo određenog lica nad određenom stvari, koje se moglo ograničiti samo »izvana« (privatnim pravom drugog lica ili javnim pravom u interesu po-

[75]) Dr Feodor Taranovski: Enciklopedija prava. Beograd. 1923. str. 168 i sl.

[76]) Dr Gustav Radbruch: Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig. 1929. str. 70 i sl.

[77]) Dr Georg Adler: Geschichte des Sozialismus und Kommunismus von Plato bis zur Gegenwart. (Hand- und Lehrbuch der Staatswissenschaften. I. Abteilung: Volkswirtschaftslehre. 3. Band) Erster Teil: Bis zur französischen Revolution. Leipzig. 1923. str. 1. i sl.

[78]) Dr Feodor Taranovski: Enciklopedija prava. Beograd. 1923. str. 220. i sl. (čir.).

[79]) Dr Gregor Krek: Pomen rimskeg prava nekdaj i sedaj (Zbornik znanstvenih razprav. Izdaja profesorski zbor juridične fakultete univerze v Ljubljani. I. Letnik 1920– 1921. Ljubljana. 1921. str. 120.)

Digitized by Google

jedinaca[80]). Prema rimskom shvaćanju spadala je na pravni poredak isključiva dužnost i posljednja svrha da zaštićuje pravo vlasništva, a to je ovome davalo kvalitet posvećenog (nepovredivog) prava.[81]

Građanske ideje pravno-formalne jednakosti i slobode ugovaranja pretstavljaju temeljnu bazu imovinskog prava evropskih privatnih prava. Građanski zakonici ne poznaju seljake, obrtnike, trgovce, industrijalce, poduzetnike ni radnike (namještenike), nego samo pravne subjekte koji su posve jednakopravni i izjednačeni, jer načelno može svako lice uz određene (za sve jednake) uvjete postati nosioc svih fiksiranih subjektivnih prava i obveza. Prema tim građanskim zakonicima svatko je obvezan (koliko izuzetno ne nastaju određene obveze po samom zakonu ili povodom prouzročene štete) samo na ono, na što se obvezao na osnovi vlastite slobodne odluke tako, da se čitav privatno-pravni život pretstavlja kao tkivo dobrovoljno međusobno preuzetih obveza i slobodnih ugovora, — poput velikog slobodnog tržišta na kojemu može sve postati robom. Osnovne ideje savremenog imovinskog prava evropskih naroda sastoje u slobodi ugovaranja i slobodi vlasništva inter vivos i mortis causa (sloboda testiranja). Radbruch napominje, da se pri tome zaboravlja da sloboda ugovaranja nije uopće spojiva sa slobodom vlasništva, a da privatno vlasništvo spojeno sa slobodom ugovaranja ne znači samo vlast nad stvarima, nego i vlast nad ljudima, i da sloboda ugovaranja pretstavlja faktičnu slobodu samo za lice, koje posjeduje tu vlast, a nemoć za lice, protiv kojega je upravljena. Privatni vlasnik može čekati, dok mu se ponudi radnik za nadnicu, koju mu on odredi, dotično uporabopримac stana za stanarinu, koju mu on odredi, i dužnik za kamate, koje od njega traži, — no druga stranka nalazi se uvijek u situaciji (nuždi), koja ju sili da pristane na diktirane uvjete. S toga razloga i označuje se kapital kao privatno vlasništvo, koje omogućuje (osniva) vlast nad ljudima (a ne nad stvarima). Sloboda ugovaranja u vezi sa slobodom vlasništva sačinjavaju jurističu podlo[illegible] talističkog sistema. Vlasništvo p[illegible] lja po sebi razlog i bazu ovisnog[illegible] jer radnik, koji često nema nego[illegible] zdravih prsti i prazan želudac, ne[illegible] čekati na povoljnije uvjete rada, [illegible] prisiljen primiti rad uz makar kakve[illegible] povoljne) uslove. Vlasništvo nad [illegible] dukcijonim sredstvima u formi k[illegible] uzrokuje ovisnost ljudi jednoga od[illegible] goga, a uključuje u sebi vlast dispo[illegible] koja dirigira s ovisnim radnim [illegible] Vlasništvo ne smije se shvatiti iskl[illegible] u njegovoj tjelesnoj formi, nego s[illegible] rom na njegovu socijalnu funkciju [illegible] kojoj vrši važan utjecaj na djelovanje [illegible] cijalnih sila u savremenom ljudskom [illegible] štvu. Ako se vlasništvo shvati u [illegible] smislu ne pretstavljaju stvari, koje [illegible] padaju određenom vlasniku, apstrakt[illegible] pojmove, nego produkcijona sredst[illegible] kojima pripada konkretno određe[illegible] društvenom životnom procesu. Kao s[illegible] stva produkcije stvari pretstavljaju [illegible] na sredstva čovjeka, koji radi, a bez [illegible] ih on ne može izvršivati svoj rad t[illegible] da si osigura egzistenciju. U tome i [illegible] razlog postanka odnosa između rad[illegible] vlasništva (kapitala), koje predleži k[illegible] god sredstva produkcije ne spadaju [illegible] sferu prava dispozicije čovjeka, koji [illegible] nego u vlast drugog lica (poduzetnika, poslodavca). Na osnovi prava vlasništva postaje poslodavac vlasnik preduzeća, gospodar preduzeća i posla. Vlast upravljanja s preduzećem, koja pripada vlasniku (t. j. vlast dirigirati i voditi snage, koje se upotrebljuju u određenom preduzeću), in ultima linea je manifestacija prava vlasništva, t. j. refleks, koji izlazi iz množine mogućnosti, koje su na osnovi prava vlasništva dozvoljene vlasniku. U modernom preduzeću povezana su međutim u nerazdvojivu cjelinu sredstva preduzeća, koja sastoje od stvari (sirovina, strojevi, kapital) i ljudi. U tome leži razlog, da se prema navodima Sinzheimer-a moraju utjecaji gospodstva, koje izlazi iz prava vlasništva, reflektirati i na ljude (radnike), koji se kao nosioci radne snage nalaze u preduzeću, naprama vlasniku preduzeća, kao vlasniku sredstava produkcije. »Sredstva« s kojima »radi« preduzeće, a koja sastoje od ljudi, ne nalaze se u sadanjem vremenu više u vlasništvu gospodara preduzeća, jer se više ne smatraju stvarima (res) i zato nijesu podesna za objekt prava vlasništva kao nekad u rimskom

[80]) Dr I. Baron: Institucije rimskog prava. Preveo Dr Milivoj Srepel. Četvrto popunjeno izdanje priredio Dr Ljudevit pl. Andrassy. Zagreb. 1925. str. 134. i sl.

[81]) Rudolph Ihering: Der Geist des römischen Rechts. Teil 1. 1852.

Digitized by Google

pravu. Radnici su u pravnom smislu lica (subjekti) i ako žive makar kako potišteno i bijedno, jer su kao ljudi uzvišeni nad samom pomisli da postanu objekt makar čijega prava vlasništva. No usprkos toga radnici su kao »vlasnici« svoje radne snage i prema opstojećem pravnom poretku u znatnoj mjeri zapostavljeni vlasniku stvarnih sredstava preduzeća.[82] Bez određene vlasti nad radnim snagama zaposlenih radnika, koja je potrebna za jedinstveno vodstvo i derektivu u preduzeću, ne može se ovo ni zamisliti kao uređeno preduzeće. Na taj način može se vlast nad licima u svakom događaju svesti na gospodstvo na osnovi prava vlasništva nad stvarima i ako prema opstojećem pravnom poretku više ne pretstavlja gospodstvo u smislu vlasništva nad stvarima. U tom pravcu zabacuje se i shvaćanje Adolfa Wagnera, koji govori o vlasništvu nad osobnim službama. Čitava vlast i gospodstvo, koje izvršava vlasnik preduzeća, mogu se konačno svesti na pravne posljedice, koje izlaze iz njegova prava vlasništva, pa zato Sinzheimer i navodi, da ovlašćenje vlasnika preduzeća po kojemu može disponirati s radnim snagama pretstavlja formu iskorišćavanja na osnovi prava vlasništva. Po tome vidi se, da pravo vlasništva sadržaje u sebi gospodstvo nad licima, što je Marx zgodno nazvao »ein Verhältnis zwischen Personen vermittelt durch Sachen«. No dok je vlasnik preduzeća nekad bio — prema Nussbaumu — neograničeni gospodar u svojem preduzeću na koje nijesu radnicima pripadali nikakvi dijelovi i nikakva prava, počelo je novo vrijeme u interesu općenitosti ograničavati to nekad neograničeno pravo vlasništva. Razlog tome leži u nepovoljnim posljedicama doktrine liberalizma. Liberalizam pretstavlja određeni pogled na svijet i sve njegove probleme tako, da se ne može smatrati samo ekonomskim načelom ni identificirati s teorijom slobodne trgovine. Liberalizam je mnogo širi pojam, jer kao pogled na svijet obuhvaća sve važne grane socijalnog života (privredu, politiku, socijalno-pravni poredak itd.). Osnovna ideja liberalizma traži da se individuum oslobodi svih spona i stega i da mu se prizna sloboda akcije.[83] Liberalizam, koji je prvi na svoju zastavu napisao ideju jednakosti, smatrao je, da će njezino oživotvorenje najzgodnije i u najvećoj mjeri osigurati pomoću načela o diobi vlasti između vladara i naroda kao i s garancijom privredne slobode i privatnog vlasništva. Komunizam, koji je tu ideju preuzeo kasnije, pokušao ju je oživotvoriti tako, da je postavio zahtjev da se opstojeća dobra drugojačije podijele, da se ukine privatno vlasništvo (naročito nad svima produkcijonim sredstvima) i da se dobra dodjeljuju svakom pojedincu prema njegovom radu, dotično prema njegovim razumnim potrebama. Ideju o podjeli dobara prema zasluzi i radu zastupao je već Aristoteles, a u novije vrijeme prihvaćena je u nauci političke ekonomije (naročito od katedr-socijalista) počevši od Adama Smitha. Prema nauci socijalne demokracije nastojalo se ideju jednakosti osigurati sa zahtjevom na podjelu dobara prema razumnim potrebama.

Sve do početka posljednjega strašnog svjetskog kataklizma razvijao se pravni poredak na području privatnog prava pod utjecajem liberalnih ideja, t. j. prema principu jednakosti i priznavanje privredne slobode (slobode ugovaranja) i privatnog vlasništva. U Francuskoj formuliralo se za vrijeme velike francuske revolucije načelo jednakosti kao jednakost pred zakonima u smislu jednake zaštite po zakonima za sva lica i jednake dužnosti podvrgavanja pod odredbe zakona uz podjednu ukinuće sviju privilegija po rodu (krvi), boravištu i staležu, a da u tome nije bila uključena i garancija za jednaku podjelu dobara. Tako shvaćena dogma o jednakosti ušla je iza francuske revolucije u ustave većine evropskih država (izuzevši Englesku) tako, da se pod jednakosti shvaćalo jednakost u primjeni opstojećeg pravnog poretka i u osobnoj pravnoj jednakosti. U Engleskoj i Švicarskoj zadobila je dogma o jednakosti šire značenje, i to u smislu obrane (zaštite) od svakoga samovoljnog različitog prosudivanja jednoga istog pravnog učina. Nawiasky sveo je historički razvitak načela jednakosti na jednostavnu formulu, kojom ustanovljuje, da je ono značilo krajem XVIII. i početkom XIX. stoljeća: ukidanje staleških (feudalnih) privilegija

[82]) Dr Robert Pohl: Die Rechtsbedeutung des Betriebes. Eine rechtliche und rechtspolitische Untersuchung über einige Betriebsprobleme. Berlin. 1930, str. 53.

[83]) Dr Karl Gemind: Suton liberalizma (Narodno Blagostanje. Godina III, broj 19. Beograd. 1931, str. 293).

Digitized by Google

t. j. pravnu jednakost u subjektivnom (osobnom) odnosu i značenju, sredinom XIX. stoljeća pored toga ili bolje na mjesto toga: jednakost primjene prava, a početkom XX. stoljeća: zahtjev na priznanje pravne jednakosti u objektivnom (stvarnom) značenju. Novije shvaćanje načela jednakosti nastoji zadovoljiti novijem razvitku socijalnog života i načelno osigurati privrednu slobodu, ali podjedno i zabraniti djela, koja mogu po svojem efektu ugroziti (onemogućiti) egzistenciju, koja odgovara kulturnim potrebama savremenog čovjeka. Taj uspjeh može se postići samo ako se svakom čovjeku prizna određeni udjel (ovlašćenje) na opstojeća kulturna životna dobra i na minimum egzistencije dostojne savremenog čovjeka. Tim shvaćanjem produbljena je formulacija ideala jednakosti, jer nastoji načelno formalno fiksiranu jednakost spojiti s principom primjerene razdiobe dobara i prava.[84] Ideal savremene pravednosti traži izjednačenje između svijeta ideja, koje zastupaju individualizam i socijalizam, jer naglašuje dobro općenitosti uz priznanje egzistencije dostojne čovjeka. Pri tome naglašuje se, da privredna sloboda pojedinca ne može biti sama po sebi svrhom ni samostalno dobro, koje opstoji samo o sebi, jer u socijalnom životu savremenog društva vrijedi samo koliko vrši socijalnu funkciju. Marx je znanstveni mislioc, historičar i sociolog. Iz njegovih pisanih redaka struji snažno razvijen osjećaj socijalne pravednosti, koja traži socijalni poredak i formu društva, u kojoj će iščeznuti velike nejednakosti, koje opstoje, i nestati opstojeća bijeda, i to ne iz smilovanja i milosrđa, nego jer to pretstavlja pravo ekshereditiranih, koje se razumijeva samo sobom, i dužnosti općenitosti, koja je također razumljiva sama sobom.[85] S marxističke strane suprotstavlja se demokraciji osnovanoj na principu majoriteta (formalnoj, građanskoj demokraciji), socijalna (proleterska) demokracija pod kojom se razumijeva socijalni poredak, koji ne osigurava licima, koja su podvrgnuta odredbi pravne norme, samo formalno jednaki udio kod stvara[illegible] ničke volje (političko izborno [illegible] go u određenoj mjeri i jednak[illegible] uživanju kulturnih dobara. Ha[illegible] naglašuje, da se takvo suprot[illegible] mora načelno zabaciti, jer ide[illegible] kracije određuje u prvom red[illegible] (vrijednost) slobode, a ne načel[illegible] kosti. Nema sumnje, da ideja je[illegible] vrši važan utjecaj u demokratsk[illegible] logiji, ali više u formalnom (se[illegible] nom) smislu. Borba za demok[illegible] historički borba za političku slob[illegible] kojoj narod sudjeluje kod stvara[illegible] konâ i njihovog izvršivanja [illegible] Kelsen drži, da ideja jednakosti [illegible] ne podudara s načelom formalne [illegible] kosti u slobodi (t. j. jednakosti [illegible] kog ovlašćenja), nema ništa zaje[illegible] demokracijom; po njegovom mišlje[illegible] kazuje to jasno okolnost, da se je[illegible] (ne u formalno-političkom), nego [illegible] terijalnom (ekonomskom) smisl[illegible] oživotvoriti i u autokratsko-dikta[illegible] državnoj formi kao primjerice u [illegible] skoj državi.[87] Socijalna demokracija [illegible] zatim, da svim državljanima osig[illegible] dnaku mjeru u uživanju kulturnih [illegible] ra[88] pri čemu se uvijek pomišlja [illegible] bru (izdašnu) mjeru, a po tome [illegible] jam jednakosti poprimiti tako [illegible] značenja, da bi se konačno jedva [illegible] spojiti s pojmom demokracije. Ta [illegible] kost znači međutim toliko kao [illegible] nost, no pojam pravednosti je isto [illegible] raznolik. Marxistička teorija, a [illegible] određeni njezini noviji pravci (spec[illegible] bolševistička doktrina) ističe pod [illegible] demokracije na mjesto ideologije [illegible] kosti ideologiju pravednosti. Kelsen [illegible] tra očevidnom zloporabom termin[illegible] ako se riječ demokracija, koja (sh[illegible] ideološki ili realistički) pretstavlja [illegible] đenu metodu za produciranje socij[illegible] poretka, upotrebljuje za označenje [illegible] gova sadržaja, jer ovaj ne stoji [illegible] kvoj bitnoj vezi s metodom njegova [illegible] duciranja. No pojam demokracije je [illegible]

[84]) Dr Hermann Lehmann: Artikel 151, Absatz 1: Ordnung des Wirtschaftslebens (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Dritter Band. Herausgegeben von Dr Hans Carl Nipperdey. Berlin. 1930, str. 142.)

[85]) V. Aster: Marx und die Gegenwart (Philosophie und Geschichte. 24.) Tübingen. 1929, str. 7.

[86]) Hans Kelsen: Vom Wesen und [illegible] Demokratie. Tübingen. 1929, str. 93 i sl[illegible]

[87]) Timaschew: Grundzüge des sov[illegible] schen Staatsrechts (Osteuropa-Institut [illegible] lau. Quellen und Studien. Erste Abteilung [illegible] Neue Folge: 2. Band) Mannheim, Berlin [illegible] 1925, str. 1.—7.

[88]) Dr Fran Milobar: Samo dva [illegible] tipa demokracije (Mjesečnik. Glasilo [illegible] društva u Zagrebu. Godište LVI, broj [illegible] siječanj 1930, str. 12.).

Digitized by Google

Hugi Preuss-u[89]: »..untrennbar von dem Begriff der politisch organisierten Volksgesamtheit, der nationalen Solidarität«, a taj solidaritet traži jednaka prava i jednake dužnosti i isključuje potpunu zaštitu ekonomski slabijih lica. Moderno shvaćanje ne zadovoljava se samo s mehaničkom jednakosti. To pokazuju ustavne odredbe, koje individuum ovlašćuju, dotično obvezuju »u ime zakona«, na što je već Leibholz upozorio. Treba istaknuti historičku činjenicu, da načelo jednakosti nije u istinu faktično nikad provedeno u smislu potpune mehaničke jednakosti (i to ni u vrijeme francuske revolucije), nego samo primjereno prema načelu po mogućnosti što veće jednakosti. Na to ispravno primjećuje Dietzel, da se postulat potpunog izjednačenja svih individuuma ne može oživotvoriti doklegod opstoji mogućnost, da je »die Menge der Menge Tyrran« (Goethe) ili da bogataš postavlja nogu na šiju siromaha. Svi pristaše ideje mehaničke jednakosti do danas su se badava mučili, da iz egalité de droit načine egalité de fait. I noviji ustavi (njemački, austrijski, jugoslavenski i dr.) zajamčuju pravo vlasništva i slobodu ugovaranja, — ali »u okviru zakona«. Sadržaj i ograničenje prava vlasništva fiksirani su zakonima, a ovi to djelomice znatno stežu. Sve češće upotrebljuje se pravna forma »diktiranog ugovora«. Za vrijeme rata uvedena je iz socijalnih važnih razloga zaštita stanara tako, da je najmodavcu ostalo vrlo malo od slobode ugovaranja najamnih ugovora, jer nije mogao suodlučivati ni kod sklapanja ugovora, ni kod određivanja njegovog sadržaja i prestanka. Kad moderni ustavi ustanovljuju, da vlasništvo obvezuje i da se njegova upotreba mora vršiti na opće dobro, te da je obrađivanje i iskorišćavanje zemljišta dužnost vlasnika naprama zajednici, ne izriču time puke moralne enuncijacije, nego određuju bazu za juristički mogućnost dalekosežnih ekspropriacija. To pokazuje prema navodima Radbrucha, da se s pravom vlasništva događa sličan razvitak, koji je već dovršen kod roditeljskog prava, jer je ovo iz prava iskorišćavanja pretvoreno u pravo, koje obvezuje, i jer je njegovo savjesno izvršavanje podvrgnuto pod nadzor države. Na taj način oživljuje se staro germansko i slavensko pravno shvaćanje pojma prava vlasništva s javno-pravnim ograničenjima i vrhovnim vlasničkim pravom države nad svim privatnim vlasništvom. U tome nazire se podloga za socijalizaciju. Pri tome se naglašuje, da socijalizacija ne mora nužno dovesti (ni značiti) do podržavljenja, nego da pretstavlja različite forme, u kojima se očituje socijalni momenat privrednog života, t. j. pored podržavljenja i komunaliziranje, utjecajno (odlučujuće) sudjelovanje državnoga i općinskog kapitala kod određenoga privatnog preduzeća, i konačno prisilno sindiciranje (t. j. osnivanje prinudnih organizacija svih preduzeća jedne iste grane privrede u formi samouprave) pod nadzorom države. Ta forma »privredne samouprave« sindiciranih preduzeća pod vodstvom određenoga »privrednoga samoupravnog tijela« i pod državnim nadzorom izabrana je primjerice u Njemačkoj[90] za najvažnije pojave socijalizacije.[91]

Dr Ludwig Wertheimer označuje zato fikcijom ideju, na kojoj se temelje naša građanska prava u svojem obligacijonom dijelu, a po kojoj su svi ljudi posve izjednačeni pravni subjekti s potpuno slobodnom voljom u pitanju osnivanja pravnih odnosa. Wertheimer ističe naročito činjenicu, da sadanje građansko pravo ne uzima u obzir okolnost, da je lice, koje nudi na »prodaju« svoju »radnu snagu«, u svakom pravcu u nepovoljnijem položaju od lica, koje tu radnu snagu »kupuje«. Ta situacija uzrokovala je sama sobom, da je radnik kao ekonomski slabiji nastojao svoju zaštitu postići izvan okvira građanskog prava, pa kad ju nije mogao naći u općem solidaritetu našao ju je u načelu solidariteta radništva iz kojega su nastali veliki profesionalni savezi, koji kao cjelina istupaju kod sklapanja tarifnih ugovora.

(3) Pomenuti momenti vršili su snažan utjecaj na socijalni poredak uopće, a na odnos između rada i kapitala napose.

Kodgod se žele zamašne promjene prilika, odnosa i ideja, — koje se odigravaju pred našim očima, — izraziti jurističkim jezikom, ističe se, da se u težnji za »socijalnim pravom« pokazuje nastojanje

[89]) Hugo Preuss: Nationale Demokratie (Staat, Recht und Freiheit). Tübingen, 1926, str. 432.

[90]) Dr Heinrich Friedlaender: Sozialisierung (Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfasung. Dritter Band. Berlin. 1930 str. 322. i sl.). — Konrad Cosack: Lehrbuch des Handelsrechts. Stuttgart. 1923, str. 570.

[91]) Reichskohlenrat, Reichskalirat.

Digitized by Google

sa svrhom uklanjanja oštre razlike između privatnoga i javnoga prava, između građanskoga i upravnog prava, kao i između ugovora i zakona. Opaža se naime, da se i u kontinentalnoj evropskoj pravnoj koncepciji obje pomenute pravne vrste sve jače prožimaju brišući dosadanje oštre granice, koje su ih dijelile u teoriji i pozitivnom pravu. Ta pojava uzrokuje postanak novih pravnih područja, koje se — kako je spomenuto — ne mogu posvema uključiti ni u sistem javnoga ni u sistem privatnog prava, nego pretstavljaju pravo posve nove (treće) vrste. Ta dva nova pravna područja pretstavljaju »privredno pravo« i »radno pravo«. Te promjene tiču se privatnoga i javnog prava. Javno pravo ispunjuje se u sve jačoj mjeri s imovinsko-pravnim elementima; dovoljno je spomenuti povećanje dosadanjih poreznih i pristojbenih podavanja u korist države i samoupravnih tijela i uvađanje novih javno-pravnih podavanja i daća u obliku novca, služba i davanja obavijesti. Pošto spada k naravi imovinskih prava da naročito naglašuju princip pravne zaštite, nastoji se u skladu s demokratskom idejom ograničavanja slobodne dispozicije upravnih oblasti u najširoj mjeri provesti i na području javnog prava misao o pravnoj zaštiti. Sve te pojave dovode do postepenog zbližavanja područja javnoga i privatnog prava, — a taj je razvitak već dulje vremena pripreman u literaturi i sudovanju, kako to naglašuje Kelsen, Brunner, Triepel, Jung, Joerges i drugi.[92]

Ispravno naglašuje Radbruch,[93] da nije samo javno pravo prodrlo u privredu, nego je i privatna privreda (legalnim i ilegalnim načinom) počela sve jače utjecati na politički život. U prvim teškim periodama iza posljednjega svjetskog rata pregovarali su zastupnici privrede s vladama kao ravnopravni faktori, slično kako su nekada u feudalnoj državi zemaljski feudalni gospodari pregovarali sa svojim moćnim vazalima; zastupnici privrede pregovarali su dapače (sa i bez odobrenja vlade) i s inozemstvom tako, da se činilo, da opstoji demokracija samo po formi, a u istinu privredno-feudalna državna organizacija. Taj izvan ustavnih forma (neposredno ili zaobilaznim putem preko stranaka) vršeni upliv privrede na vladu bio je često jači od utjecaja [illegible] se vršio u ustavnim formama. [illegible] ustavi predviđaju dapače i institucije [illegible] vrednog parlamenta,[94] kotarskih [illegible] nih vijeća i sl. s paritetnim zastupa[illegible] poslodavaca i radnika.

Odnosi između prava i privrede [illegible] stavljaju već tečajem stoljeća [illegible] važan objekt znanstvenog proučava[illegible] istraživanja. Stajališta o naravi i [illegible] ćama tih dvaju forma socijalnih [illegible] stacija kao i o njihovim međusobnim [illegible] nosima (vezama) često su se tečajem [illegible] mena mijenjala, i to ne samo teorijski kod pretstavnikâ pravne znanosti i [illegible] nosti političke ekonomije, nego i u [illegible] tičnoj privredi (sa strane njezinih [illegible] oca). U vrijeme srednjeg vijeka s [illegible] lom vezanosti gradske privrede (merkantilizma), u kojemu se u utjecaju prava [illegible] privredu (konačno u okviru apsolutis[illegible] ke državne forme) još pokazuju [illegible] crte privatno-privrednog značaja, bila [illegible] privreda regulirana mnogobrojnim [illegible] nima i naredbama. Počevši od sredine XVIII. stoljeća počelo se takvu regulaciju privrednog života, — koju se prije [illegible] tralo svrsishodnom, — postepeno [illegible] trali kao nepodnošljivom i štetnom. [illegible] vredni život za vrijeme Quesnay-a [illegible] Adama Smith-a smatrao je u opreci [illegible] ma prijašnjem shvaćanju: individualnu privrednu slobodu nevezanu zakonskim regulacijama i stegama jedinim putem [illegible] postignuće »sreće« pojedinca i naroda. Pod utjecajem snažnih filozofskih struja proširilo se uvjerenje, da se postignuće velike naravne harmonije u socijalnom životu uopće, a u privrednim odnosima napose, ne može zapriječiti ljudskim pravnim normama, t. j. zakonima države kao vidljivim manifestacijama njezine pravne volje, i da se to ne smije ni dogoditi. Sredinom XIX. stoljeća proširilo se novo shvaćanje, koje je zabacivalo načelo »Laissez-faire, Laissez-passer«[95] ne smatrajući ga idealom za harmonično uređenje privrednih i socijalnih odnosa u zajednici, a izdizalo rad pojedinca sa zahtjevom, da se njegove životne formente odnos prema drugim ljudima i državi

[92]) Hans Kelsen: Hauptprobleme der Staatsrechtslehre. Wien. 1911, str. 660. i sl.

[93]) Dr Gustav Radbruch: Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig. 1929, str. 94.

[94]) Dr Milan Ivšić: Ekonomski i politički parlamenat kao riješenje krize parlamentarizma. (Mjesečnik, Glasilo pravničkog društva u Zagrebu. Godište LV, broj 6. Zagreb, lipanj 1929, str. 241 i sl.)

[95]) John Mayrard Keynes: Das Ende des Laissez-faire, Ideen zur Verbindung von Privat- und Gemeinwirtschaft«. Verlag von Duncker und Humbolt. München und Leipzig. 1926, str. 15.

Digitized by Google

skrenu drugim pravcem da se tako uklone mnoge štetne posljedice privrednog liberalizma.[96] Te pojave i nastojanja običaje se i danas obuhvatiti skupnom oznakom »socijalizma« i ako to nije posve točno. Marx, Rodbertus, St. Simon, kao i Freiher von Kettler, Adolf Wagner i drugi ne pokazuju mnogo dodirnih točaka i ako se uz određene modifikacije priznavaju pristašama — po njima potanko definiranog — socijalizma. Ono, što ih sjedinjuje, sastoji u otklanjanju načela »Laissez-faire« i u zahtjevu, da se na njegovo mjesto postavi novo načelo, koje će poboljšati socijalni poredak među ljudima i njihove privredne odnose. Nosiocem socijalnog poretka i vrelom prava, koje treba da izađe iz takvog socijalnog poretka, smatralo se državu.

Kritično prosuđivanje privrednih i socijalnih pojava, koje se u vezi s načelom liberalizma, zadovoljavalo se tečajem decenija s prikazivanjem idealnog stanja, koje će nastati kad jednog dana preuzmu vlast ličâ, koja su uvjerena o potrebi reformiranja državnih funkcijâ i odnosa između prava i privrede. To vrijeme nadošlo je pod utjecajem posljedica posljednjega svjetskog rata za države srednje i istočne Europe u godinama 1917. do 1919. Promjene, koje su djelimice pod pritiskom revolucionarnih pojava nastale u pravu i privredi u pomenutim godinama gotovo u čitavoj Europi, a naročito u Njemačkoj, Austriji, Rusiji i Italiji, dalekosežnog su značaja, a u pojedinostima tako raznovrsne, da pretstavljaju zasebne sisteme. No sve te reforme imaju zajedničku značajku po kojoj novo stvoreno pravo duboko zasijeca u privredan život tražeći inicijativno njegovu promjenu na bolje u smislu novijih pravnih shvaćanja.

U novije vrijeme počelo se u nauci operirati s pojmom »privrednog prava« (Wirtschaftsrecht) i ako o njemu prema napomenama Kaskela, Nipperdey-a i Giese-a nije još postignuto jedinstveno shvaćanje, a i sam pojam je dosta još nejasan. Po sebi označuju se »privrednim pravom« one pravne norme, kojima je svrha da neposredno utječu na narodnu privredu, za razliku od pravnih norma, koje tek posredno pokazuju narodno-privredne efekte (kao kod financijalnog prava i prava o opskrbi činovnika), dotično koje se u bitnosti ne tiču narodne privrede, nego pravnog života pojedinca (a ovamo spada najveći dio građanskog prava). No privredno-pravne norme u tom smislu nalaze se na svim područjima prava pa zato naglašuje Nussbaum,[97] da je dosta dvojbeno, da li se uopće može zasad iskonstruirati pojam privrednog prava, koji bi se mogao teoretski upotrijebiti. S druge strane potrebno je istaknuti, da praktičan život prelazi preko pomenutih teoretičkih poteškoća i da se postepeno sve više osjeća potreba, da se razvije posebno »privredno pravo«, jer okvir dosadanjih tradicijonalnih pravnih disciplina ne dostaje da se potpuno obuhvate i obrade velika i aktuelna pravna pitanja savremenoga privrednog života i njegovih povezanosti.

Posljednji rat[98] uzrokovao je dalekosežno prenošenje privrednih zadataka na državnu vlast i neobično (potiskujuće) ograničenje individualne privredne slobode. Nakon dovršenja posljednjega velikog rata nastavile su države to djelo i ako u drugoj poziciji i pod drugim političkim auspicijama. Pomenuta »socijalizacija« ne provodi se više u prvobitnom brzom tempu, ali sve to ostavlja na području prava sjeme novih ideja, koje neprekidno djeluju. To pokazuju mnoge novije tvorevine, koje su sastavljene od dijelova javnoga i privatnog prava. Privatno-pravni instituti preuzeli su u sebe iz javno-pravne atmosfere, koja sve okružuje, mnoge publicističke sastavne dijelove. Među takve osobite i važne pojave spada osnivanje i promjena obveznih odnosa na osnovi javno-pravnih akta. Spomenuto je, da su organima javne vlasti pripadala (a djelomice pripadaju i danas) ovlašćenja da osnivaju, nadopunjuju, mijenjaju i ukidaju uporabne (najamne, zakupne) i radne ugovore itd. No promjene dogadaju se i na području javnog prava. Javno pravno prožimaju u sve većoj mjeri imovinsko-pravni elementi. Porezi, carine i druga javno-pravna podavanja u korist države, koja su opsto-

[96]) Georg Feige: Das Tariflohnsystem im Spiegel von 200 ober- und niederschlesischen landwirtschaftlichen Betrieben. Eine statistische Untersuchung unter Mitwirkung von A. von Stryk. (Schriftenreihe des Betriebswirtschaftlichen Ausschusses beim Land- und Forstwirtschaftlichen Arbeitgeberverband für die Provinz Schlesien e. V. Heft 9). Berlin 1929, str. 5. 6.

[97]) Dr Arthur Nussbaum: Das neue detsche Wirtschaftsrecht. Berlin. 1922, str. 1.

[98]) Dr. Aleksander Bilimović: Društvo, država i privreda (Biblioteka za pravne i društvene nauke. Beograd. 1926, str. 5. i sl.) (ćir.)

Digitized by Google

jala prije posljednjega svjetskog rata, znatno su povećana, a pored toga pridošla su i nova javno-pravna opterećenja u korist države i drugih javno-pravnih zajednica, koje ne obuhvaćaju samo obveze imovinsko-pravne naravi, nego i vršenje određenih služba (informacija). U naravi imovinskih prava leži izrazito naglašavanje momenta pravne zaštite, a to se podudara sa sklonosti, koja je povezana s demokratskom državnom idejom, koja nastoji po mogućnosti što jače stegnuti slobodnu dispoziciju državnih upravnih oblasti i misao pravne zaštite unijeti po mogućnosti što dublje u područje upravnog prava.[99]) Kao rezultat toga razvitka opaža se pomenuto postepeno izjednačenje privatnoga i javnog prava.

Poznata je iz vlastitog iskustva t. zv. »ratna privreda«, koja je pretstavljala sliku potpuno organizirane privrede s opsežnim privrednim pravom, a nazivala se obično »ratnim socijalizmom«. Ta oznaka ne odgovara potpuno tadanjem stanju, jer se ovo nije prilagodilo socijalističkom programu, nego je čitavu privredu u državi podvrgnulo svrhama (rata) apsolutističke države, a pored toga stegnulo privredu (koja zahtijeva elastične pravne forme) u ukočene forme [illegible] žavne uprave. Za vrijem[illegible] su sve zaraćene države [illegible] nih norma, kojima su [illegible] takve ratne privrede s mn[illegible] često posve nemogućim [illegible] Radi toga moglo se takvo [illegible] održati samo za vrijeme [illegible] me iza demobilizacije. No [illegible] važan efekt preživio tu ra[illegible] rezultira u shvaćanju, ko[illegible] vlasništvu i načelu slobod[illegible] oduzelo nimbus nepovrediv[illegible] je obavilo naučavanje [illegible] prava. U današnjem vremen[illegible] cije, općeg tehniziranja [illegible] hiperprodukcije, nezaposlen[illegible] skih kriza smatraju zakon[illegible] turnim državama potrebni[illegible] cijalnih, redarstvenih i eu[illegible] političkih razloga u većoj [illegible] vaju javno-pravnim regulac[illegible] pravnog (i privrednog) živ[illegible] rakterizira tipičan i pojm[illegible] značaj kogentnog (prinudnog[illegible] glavarstvenog zahvata).[101])

[99]) Dr Vinko Krišković: Upravna nauka i hrvatsko upravno pravo. Zagreb. 1901, str. 276 i sl. — Dr Ivo Krbek: Upravno pravo. I. knjiga: Uvodna i osnovna pitanja. Zagreb. 1929, str. 77 i sl.

[100]) Dr Arthur Nussbaum: Das [illegible] Wirtschatfsrecht. Eine systemati[illegible] die Entwicklung des Privatrechts [illegible] nachbarten Rechtsgebiete seit Ausb[illegible] krieges. Zweite Auflage. Berlin. 192[illegible]

[101]) Richard Thoma: Handbuch [illegible] Staatsrechts. I. Band: Einleitung: Ge[illegible] Methode (Das öffentliche Recht de[illegible] Band 28. Tübingen. 1930, str. 1).

АЗУЦКИ БРАНИСЛАВ:

СВЕЧАНО ПОЛАГАЊЕ КАМЕНА ТЕМЕЉЦА [illegible] ЗГРАДЕ ОКРУЖНОГ УРЕДА ЗА ОСИГУ[illegible] РАДНИКА У БЕОГРАДУ

На дан 25. јуна о. г. у 11 часова пре подне извршено је у Београду свечано полагање камена темељца нове зграде Окружног уреда за осигурање радника, која се подиже у Немањиној улици, код жељезничке станице, на једном од најлепших места Београда.

Зграда Београдског Окружног уреда заузима простор једног петоугаоника чија површина износи око 2410 м² од које је под зградом 1910 м² и која је отворена са свих пет страна. Зграда ће имати подрум, сутерен, високо приземље и три [illegible] сутерену ће бити хидротерапи[illegible] терапија и електротерапија са [illegible] купатилом. У осталим спратови[illegible] су канцеларије, амбуланте и [illegible] накнадно лечење озлеђених, а [illegible] зграде је предвиђено сунчано купа[illegible] зграда има вертикалну поделу па [illegible] страни канцеларије а на друго[illegible] са ванредно добрим комуника[illegible] купно решење зграде према из[illegible] њака ванредно је успело, и [illegible]

Digitized by Google

Изасланик Њег. Вел. Краља пуковник г. Леко са претставницима свештенства, државних и јавних власти, радничког осигурања и осталих социјалних установа пригодом освештења камена темељца за нову зграду окружног уреда у Београду.

Digitized by Google

стављати једну од најмодернијих зграда своје врсте.

На месту где је положен камен темељац била је подигнута трибина за госте веома лепо украшена цвећем и зеленилом са сликама Њ. Величанстава у средини.

На ову свечаност, значајну за радничко осигурање, Њ. В. Краљ благоволео је изаслати Свога изасланика пуковника Г. Леко. Исто тако узвеличали су ову свечаност својим присуством Њ. Светост Патријарх Г. Варнава, Њ. Преузвишеност Надбискуп београдски Г. Др. Родић, Министар социјалне политике и народног здравља Г. Др, Марко Костренчић, изасланик Претседника владе Генералпи инспектор Г. Антић, Изасланик Министра просвете Г. Др. Главинић, Потпретседник београдске општине Г. Никола Крстић и Шеф општинског Санитета Г. Др. Рамзин, Начелник Министарства социјалне политике и народног здравља Г. Љуб. Хофмановић и виши пристав Министарства Г. Др. М. Тујковић, Претседник Трговачке коморе Г. Милутин Станојевић и секретар Г. Др. Св. Мародић, Претседник Радничке коморе Г. Негослав Илић и секретар Г. Л. Павићевић, Претставник Индустријске коморе Г. Др. С. Поповић и претставник Централе индустријских корпорација Г. Др. Ђурђин. Поред осталих биле су присутне и претставнице свих хуманих друштава у Београду: Кола Српских Сестара, Српске Мајке, Књегиње Зорке, Књегиње Љубице и т. д. међу којима су запажене госпође Н. Спасић и Н. Панић.

Од стране Средишњег уреда и београдског Окружног уреда присуствовали су свечаности Комесар Сред. уреда Г. Антун Одић и Генерални директор Г. Др. А. Арселин, Комесар београдског уреда Г. Драгољуб Милошевић, Управник Г. Љубивоје Петровић, Шеф лекара Г. Др. Миловановић са лекарима и чиновништвом Уреда, поред остале многобројне публике.

Свечаност је почела црквеним обредом. Комесар Г. Драг. Милошевић чита затим повељу, која ће се положити у темељ и коју потписују сви присутни изасланици. Након тога, повељу, која је била смештена у нарочитој боци, положио је у темељ код главног улаза изасланик Њ. В. Краља.

После завршеног црквеног обреда узео је реч Министар социјалне политике и народног здравља Г. Др. М. Костренчић и одржао следећи говор:

„Необично сам срећан и радостан што већ у самом почетку свога рада имам прилике да као Министар за соц... политику могу да присуствујем ... тако значајном чину као што је ... љање темеља за зграду коју ... радничко осигурање подиже у Бео... Тај је чин видан доказ колико је ... корен захватила мисао и потреба ... ничког осигурања у овом крају ... пре рата није била проширена ... бито ме радује да наша дична ... ница стоји у том послу на првом ... и тако делом предњачи друш... ипак, ми и ово сматрамо тек као ... так за даљи, бољи и још снажни... на овом пољу. Према интенцији ... Краља Александра, Краљевска ... труди да сваки грађанин, био он ... или интелектуални радник осе... право на своје место у овој на... домовини. Зато је брига Краљевс... и моја, као ресорног Министра, ... на то да се рад на социјалном ... продужи и да се идеја осигура... шири у свима правцима тако, ... ништво збрињава и за случај с... рости. Честитам Вам, Господо, ... чаности и топло захваљујем сви... знаним и незнаним, који су сво... трајним радом и самопрегором ... да се овде обзнани почетак је... лепше будућности."

После Г. Министра, Начелник Ми... ства социјалне политике и народног ... Г. Љубомир Хофмановић одржао ... дећи говор, у коме је нарочито истак... чај социјалног осигурања:

„Социјална свест данашњег ... долази до изражаја у модерном ... јалном законодавству, где у ком... социјалних питања, осигурање ... заузима једно од најважнијих ... Наша Држава, схватајући добро ... социјалног осигурања за народну при... вреду и интересе земље, била је, после великог рата, међу првим државама, које су усвојиле принцип опште обавезе осигурања свих врста радника. Руководећи се чињеницом, да је радна снага састављи део привреде и да је само здрава радна снага услов привреде и њеног развитка, наша Држава је Законом о осигурању радника од 14. маја 1922. године увела обавезно социјално осигирање тако, да је данас код нас осигурано за случај болести и несреће око два милиона лица, рачунајући овде поред раденика и чланове њихових породица. Социјално оси-

Digitized by Google

гурање је најважнији део социјалне политике и социјалног права сваке културне државе. Задатак му је: да се брине за егзистенцију радника и намештеника, када услед болести, несреће и уопште изнемоглости постану неспособни да привређују; да оболелим и онеспособљеним радницима поврати у што краћем року здравље и да им успостави радну способност.

Данас, после 10 година, осећа се у великој мери благотворно деловање социјалног осигурања у животу наших радника.

Код нас се социјално осигурање спроводи путем централизације, која је омогућила једнообразно и најјевтиније спровођење истога и то, што је важно, у свима крајевима наше Државе, са једнаким правима и једнаким дужностима, теретима, који проистичу из осигурања.

Средишњи уред за осигурање радника у Загребу, са својим Окружним уредима, чини огромне напоре, да се осигураним члановима пружи најефикаснија потпора и нега у случају болести и несреће. Спроводећи пак радничко осигурање Уред је увидео да ће радници моћи у потпуности искористити благодати социјалног осигурања само тада, када радничко осигурање добије своје сопствене зграде, своје амбуланте и своје здравствене установе, које ће омогућити да се болесни и онеспособљени радници што брже опораве и да се као здрави што пре поврате привреди. И у томе погледу до данас је много урађено чему је доказ и подизање ове зграде.

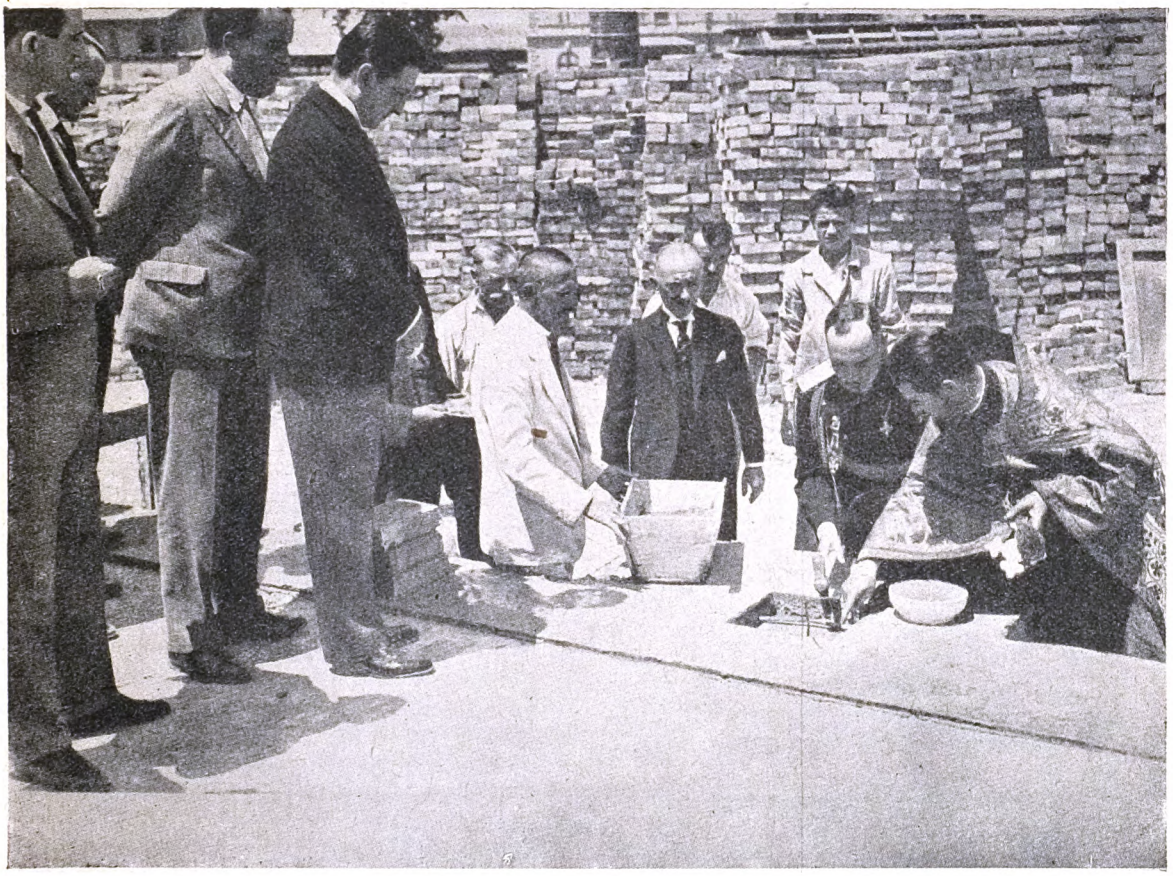

Изасланик Њег. Вел. Краља, пуковник г. Леко, полаже повељу у темеље зграде Окружног уреда за осигурање радника у Београду

Ова данашња мала свечаност, обављени чин, претстављају много више од полагања камена темељца за коју било другу зграду. Ова свечаност јесте и свечаност велике социјалне идеје, солидарности; идеје братства и доказ љубави према ближњима. Ово што ће се овде сазидати биће исто тако и знак моћности и снаге нашег социјалног осигурања, као и доказ да велика и кон-

Digitized by Google

солидована Краљевина Југославија има далеко модерније и боље социјално осигурање од многих других држава.

У име чиновника и службеника Министарства социјалне политике и народног здравља и своје лично, честитам Средишњем уреду за осигурање радника у Загребу на смишљеном раду, Окружном уреду за осигурање радника у Београду на интезивном и савесном пословању, а члановима одбора за изградњу ове грађевине на уложеном великом труду и љубави, а са жељом, да замисао срећно и што пре приведе и у дело!

Нека би будућа зграда Окружног уреда за осигурање радника у нашем дичном Београду била и знак нашег напретка на пољу социјалног осигурања и доказ, да је социјално осигурање ухватило чврст корен у нашој Држави!

Нека би и ова грађевина била видни и вечити споменик и браник наших вредних радничких маса од свих незгода и ризика, којима су у своме раду изложени!"

После говора г. Хофмановића, Комесар Београдског окружног уреда Г. Драгољуб Милошевић прочитао је поздравни телеграм који је упућен Њ. В. Краљу:

„Њ. В. Краљу Југославије Александру Првом

Са свечаности освећења темеља зграде Окружног уреда за осигурање радника у Београду сматрамо за своју прву дужност да поздравимо нашег народног и љубљеног Краља и заблагодаримо на Краљевској пажњи и благогонаклоности коју је поклањао социјалном осигурању.

Живео Његово Величанство Краљ!
Живео Краљевски Дом!

Комесар Средишњег Уреда
Антун Одић

Комесар Беог. Окр. Уреда
Драгољуб К. Милошевић"

и Претседнику Краљевске Владе:

„Претседнику Краљевске Владе и Министру унутрашњих дела Армијском ђенералу и почасном ађутанту Њ. В. Краља

Госп. Петру Р. Живковићу

Бања Теслић

Са данашње свечаности освећења темеља зграде Окружног уреда за осигурање радника у Београ
за своју дужност да Вас Г
седнице поздравимо и забл
старању које је Краљевск
показивала за социјално о

Комесар Средишње
Антун Од

Комесар Беог. Окр
Драгољуб К. Мило

По прочитању депеша, које
поздравили, Г. Драгољуб
одржао је следећи говор:

„Пала ми је у дужност
и задовољство да Вас при
ном чину поздравим као К
ног уреда и да Вам захва
својим присуством указали
установи.

Зграда којој се темељ
њује претставља један датум
јално осигурање. Подигнута
месту онако како је замишљ
у сваком моменту бити дока
цијалног осигурања. По свој
по броју просторија, по у
уређају, ова зграда даће све
овакве установе тражи и пре
у овом погледу успех технике
рећи усрдној и смишљеној сара
оних који су на њој сарађивали.

Поред добро уређених, удо
хигијенских канцеларија за чи
највећи део зграде израдиће се
стране, светле, хигијенски уре
буланте, снабдевене свим потре
струментима, апаратима и нам
тако да ће претстављати прави кли
уређај. Преко 60 оделења израђ
за лекарске ординације, операцион
и чекаонице од којих ће само за
медицину бити 6 просторија у ко
ће радити једновремено 6 лекара.
овога свакога дана за сваку специја
грану медицине биће посебно уређе
ординације са свима потребама,
Завод за физикалну терапију са
малом болницом од 25 кревета за
надно лечење несрећно осакаћених.
ред ових оделења Уред се постарао да
за своје чланове уреди у згради и ку
патило са 15 када и 20 тушева где
се купати под веома повољним
С градњом ове зграде биће
љена једна од највећих потреба
ског Окружног уреда — његов

Digitized by Google

јална и хумана мисија. Јер не треба сметнути с ума да ова установа са својих 60.000 чланова из вароши Београда који претстављају већином најсиромашнији део грађана као и за њихове породице, што најскромније узевши претставља број од 180.000 душа који долазе да траже помоћи у болести и несрећним случајевима. Треба подвући да тих 180.000 душа претстављају две трећине житељства београдског да би се још јасније уочила величина и значај коју има Окружни уред у решавању специјалних проблема.

На уласку у десету годину пословања нека нам буде дозвољено да у цифрама подвучемо овај социјални значај.

Окружни уред издао је за ово време:

На новчане потпоре болесним и неспособним члановима округло Динара 74,000.000·—, на лекове члановима и породичним члановима 32,000.000·—, на болничко лечење чланова и породичних чланова 11,000.000·—, на породиљске потпоре 20,000.000·—, на санаторијумска и бањска лечења 11,000.000·-. На остале трошкове и лечења 5,000.000·-.

Годишње се упућује на трошак Уреда ради лечења у болнице од 6—7000 људи. Око 900 чланова годишње упућује се на бањска и санаторијумска лечења итд.

У уредским амбулантама и њеним оделењима изврши се прегледа и лекарских интервенција преко 200.000 случајева годишње.

Кроз ових десет година материјалном помоћи Средишњег уреда добио је Окружни уред за кратко време два Санаторијума, и то: Санаторијум „Краља Александра Првог“ у Врњачкој Бањи и Санаторијум „Стражилово“ у Бањи Ковиљачи, Станицу за накнадно лечење са физикалном терапијом и малом болницом, Рентгенолошки институт, као и друге специјалистичке хируршке ординације, које омогућавају све врсте лечења овом броју својих чланова.

Допустите ми да у име Окружног уреда и присутних овој за нас значајној свечаности, на првом месту заблагодарим нашем љубљеном народном Краљу на одређивању свога изасланика и молим Господина Изасланика да буде тумач код Његовог Величанства Краља и наше поданичке верности и благодарности.

Његовој Светости Патријарху, Господину Претседнику Краљевске Владе, Краљевској Влади, Г. Министру социјалне политике и народног здравља и Господи изасланицима и претставницима свих привредних и радничких Комора и Социјалних Установа благодаримо, што су својим присуством увеличали ову за нас значајну свечаност.

Живео Краљ Александар Први!

Живео Краљевски Дом!“

Говор Г. Милошевића поздрављен је од присутних акламацијама Њ. В. Краљу и Краљевском Дому.

Сви говори саслушани су од стране присутних веома пажљиво и начинили су јак утисак.

Свечаност је затим завршена, а радницима који раде на грађевини приређена је закуска.

Ова свечаност у истини претставља један датум у историји Социјалног осигурања. Подизањем ове савршено модерне зграде у Београду Окружни уред добиће могућност да развије сву своју делатност и истакне велики значај Социјалног осигурања које је у предратним границама Краљевине Србије још ново и недовољно проширено. Послужиће у исто време учвршћивању велике Социјалне идеје солидарности и братства, као што је Г. Хофмановић у своме говору истакао.

Окружни Уред је примио поред осталих и честитку Г. Николе Узуновића, зам. Министра финансија:

„Честитам и поздрављам данашње освећење темеља са уверењем да осигурање радника учвршћује темеље Социјалне гране која је идеал и главна брига свакога уређенога друштва.“

Digitized by Google

KLEIN ALEKSANDAR:

DOM RADNIČKE KOMORE U NOVOM SADU

Iza beogradske i ljubljanske, evo i novosadska Radnička komora podigla je svoju velelepnu palatu na najlepšem mestu grada: na bulevaru Kraljice Marije, preko puta Zdravstvenog doma, a tik do mosta Kraljevića Tomislava, koji sa Dunavom deli plodnu Bačku od ravnoga Srema, a zajedno sa bivšim Petrovaradinom čini danas novi, moderni Novi Sad, sedište Dunavske banovine.

Ideja o podizanju zgrade datira još iz prvih godina iza osnutka Radničkih

Nova moderna zgrada doma Radničke komore u Novom Sadu

Digitized by Google

komora uopšte, a izgleda da je inicijativu dalo samo Ministarstvo socijalne politike svojim raspisom, »da se sve budžetske uštede Komore imaju dotirati Gradjevnom fondu«. Tek se je prvi Upravni odbor stalne Radničke komore imajući izvesnu gotovinu na raspolaganju ozbiljno i meritorno pozabavio najpre kupovinom jedne kuće u centru grada za prostorije Komore, a kasnije, kada se je ta gotovina povećala, gradnjom svoga Doma na novoprojektovanoj, sada već modernim palatama izgradjenoj ulici Kraljice Marije. Koncem 1929. godine raspisan je konkurs sa nagradama za najbolje radove, na kojem je učestvovalo 16 konkurenata, a na kojem je poznati naš arhitekta g. Dragiša Brašovan odneo prvu nagradu. Skoro zatim Upravni odbor rešio je, da mu poveri i sam nadzor nad zidanjem doma prema sopstvenim njegovim planovima i nacrtima. Troškovi celokupne zgrade predvidjali su se u ono vreme sa oko tri i po milijuna dinara, ne uračunavši tu nagradu arhitekta za nadzor, pa kako je Komora u ono vreme raspolagala već sa uglednom svotom od preko dva milijuna dinara, raspisane su licitacije, a na 1. maja 1930. počelo je kopanje temelja.

Glavne preduzimačke radove, zemljane, zidarske, betonske, krovne i sl. poverio je Upravni odbor na temelju raspisane licitacije najpovoljnijem ponudjaču ing. Milanu Sekuliću iz Beograda, dok su ostali profesionalni radovi dati novosadskim preduzimačima, uvek kao najpovoljnijim ponudjačima.

Tako su radovi počeli, a u decembru je zgrada bila pod krovom. Najviše briga zadavali su radovi oko temelja doma obzirom na to, da se je pri kopanju temelja naišlo na mulj i tvrde pećine, koje su nekada pretstavljale glavnu i neposrednu odbranu (Brückenkopf) petrovaradinske

Pretstavnici državnih i javnih vlasti kao i socijalnih ustanova kod otvaranja doma Radničke komore u Novom Sadu

(od lijeva na desno: pukovnici gg. Lazić i Marković, izaslanici komandanta mesta i komandanta armije, Ban Dunavske banovine g. Milan Nikolić, gradonačelnik Novog Sada g. dr. Branislav Borota, šef kabineta bana Dunavske banovine g. dr. Marko Subotić, g. Žarko Slepčević izaslanik Udruženja banaka, g. dr. Željko Hahn direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika).

Digitized by Google

tvrgjave protiv navale Turaka. Teren dakle, na kojem se je Dom zidao bio je delom čvrst, delom pak pun mulja, i tako je i u same temelje trebalo utrošiti mnogo više, nego je to proračunanom bilo predvidjeno. Ali se je graditi moralo bez obzira na to, tek je Upravni odbor imao više glavobolje radi pokrića ovih nepredvidjenih izdataka.

Kako su glavni radovi, a ponaosob spratovi bili u glavnom gotovi, kancelarije Komore uselile su u zgradu 15. februara, upravo kada je izaslanik Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dušan Jeremić sa sekretarom Centralnog sekretarijata radničkih komora g. Drom Živkom Topalovićem obilazio gradnju radi odobrenja zaduženja za dogradnju ovoga Doma. Tada su se radovi već i završavali, ostala je tek nabavka potrebnog nameštaja, zavesa, uregjenje nuzprostorija itd. I samo tehnički razlozi onemogućili su, da se otvorenje ne izvrši već u aprilu, kako je to bilo prvobitno predvidjeno, nego tek 5. jula 1931.

Radnička komora za celu Dunavsku banovinu, pa dosledno tome i celo radništvo i nameštenistvo dobilo je ovom zgradom takorekući svoje sklonište. Našem i onako nerazvijenom sindikalnom pokretu manjkao je krov nad glavom: potucanje po raznim lokalčićima i nezdravim sobicama u mnogome je prečilo razvoj sindikalnog pokreta, a ko prati promet radnika i nameštenika u novom njihovom Domu, lako će da konstatuje napredak u svakom pravcu: sindikalnom, kulturno-prosvetnom, higijenskom i socijalnom. Treba videti, kako posle 6 časova u Domu vrvi! Kako radnici i nameštenici ponosno idu u »svoje prostorije«, kako revno dolaze na uobičajene i obligatne sastanke, probe itd.!

U suterenu zgrade nalaze se prostorije za smeštaj instalacije centralnog grejanja, kuhinje, podrumi, smeštaj za ogrevni materijal, stan domarev itd., dok je prizemlje zauzeo ugledan lokal, koji je već izdat za kafe-restoran. Pored toga nalazi se i jedan dućanski lokal. Glavni ulaz, nad kojim se s leve strane nalazi velebni kip jednoga radnika isklesanog iz dalmatinskog kamena po našem poznatom umetniku vajaru Tomi Rosandiću, vodi nas u udoban foaje sa garderobom i nuzprostorijama, uzlazom na galeriju i terasu, sa koje se prostire lep vidik na ogranke Fruške gore s onu stranu širokog Dunava. Na levoj strani a s dvorišne strane nalazi se velika svečana dvorana, ukrašena u potpuno modernom stilu sa možda hipermodernim molerajom i ukusno dekorisanom pozornicom, pod kojom se nalazi prostor za orkestar. Na desnoj strani dvorane nalaze se troja vrata, koja vode u lokal restoran: spretno rešenje jednog obično teškog problema, da se na zabavama i priredbama pruži gostima što veća udobnost u pogledu nuzprostorija.

U I. spratu Doma nalazi se bogato snabdevena biblioteka i čitaonica Radničke komore, soba za šah, te jednom većom i jednom manjom učionicom sa potrebnim klupama, tablom itd.

II. sprat zauzimaju naše sindikalne radničke i nameštenićke organizacije sa zajedničkom malom dvoranom za sastanke.

U III. spratu smeštene su kancelarije Radničke komore od 9 soba i reprezentativnom sobom za Upravni odbor i Pretsedništvo Komore.

Cela izrada, naročito pak glavno stubište, izvedena je najmodernije sa mnogo svetla i zraka. Glavno stubište vodi u staklenoj kuli, koja po noći rasvetljena nadaleko pruža simpatičan izgled jedne lepe i moderne palate. Stepenice izragjene iz veštačkog mramora; gelenderi nadasve moderno izvedeni iz tankog plosnatog železa crveno obojenog sa crno obojenim okruglim ručicama jasno pokazuju majstorski stil inženjera projektanta i uistinu cela zgrada može da posluži kao primer modernističke arhitekture, kojoj ravne zgrade nema u celoj našoj državi.

U nedelju pak 5. jula ovaj je radnički dom svečano otvoren i predan svojoj svrsi. Dom, koji je radništvo i nameštenistvo cele ove pokrajine deceniiama priželjkivalo, dom koji je toliko manjkao svim radnicima i nameštenicima iz cele države, a Novog Sada napose. I za to je ono iz cele države u velikom broju pohrlilo, da na ovoj retkoj svečanosti uzme učešća, da dade vidnog izraza svom veselju, što je opet nešto steklo.

Sama svečanost izvršena je na impozantan način. Bili su prisutni pretstavnici državnih, samoupravnih i vojnih vlasti. G. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja pretstavljao je inspektor Andrija Mirković, g. Ban dunavske banovine Milan Nikolić došao je lično u pratnji šefa svoga kabineta g. Dra Marka Subotina, grad Novi Sad zastupao je gradonačelnik

Digitized by Google

g. Dr Branislav Borota, Središnji ured za osiguranje radnika g. Dr Željko Hahn itd. itd. pored pretstavnika Radničkih komora, Trgovačkih i industrijskih komora, Okružnih ureda, kulturnih institucija, radničkih sindikata i saveza i dr.

Pretsednik Radničke komore u Novom Sadu g. Božo Pravica kratkim pozdravnim govorom otvorio je svečanost, dok je sekretar g. Aleksandar Nikolić u podužoj reči izneo historijat gradnje ovoga Doma. Biranim rečima pomenuo je napore i žrtve radništva i namešteništva ove pokrajine i u ime ovih daje izraza njihovom veselju, da su radnici i nameštenici dobili svoj Dom i time pružili mogućnost življeg i uspešnijeg rada na socijalnom, kulturnom i higijenskom polju.

Ban dunavske banovine g. Milan Nikolić u impozantnom govoru priznaje, da su radnici iz cele države prvi bili, koji su se nakon oslobogjenja ujedinili u jedan jedinstveni jugoslavenski savez. Govor g. bana bio je popraćen burnim odobravanjem. Govorili su još pretstavnik Središnjeg ureda z. o. r., pretstavnici Radničkih i trgovačkih komora, pretstavnik grada, pretstavnik Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza Jugoslavije i dr., koji su čestitali radništvu na ovoj lepoj tekovini.

Posle podne istoga dana bile su utakmice radničkih sportskih klubova, a uveče priregjen je koncerat mnogih naših vrednih diletantskih društava sa lepim moralnim i materijalnim uspehom.

Bez sumnje su radnici i nameštenici ovim Domom koraknuli napred. Oni su na nj ponosni, jer je to trud mnogih decenija svih radnika i nameštenika ove velike pokrajine.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

NADLEŽNOST SREDIŠNJEG UREDA PO § 14 ZAKONA O OSIGURANJU RADNIKA U POGLEDU ODLUKA RENTNIH ODBORA PO POTPORAMA ZA SLUČAJ BOLESTI.

Po pitanjima potpora i ošteta iz grane osiguranja za slučaj nesreće jasno je odredjeno, da Središnji ured donosi svoje nadležne odluke prema propisima §§ 107 i 110 Zakona o osiguranju radnika po prethodnom postupku mesnog organa. Stranka-osiguranik, odnosno član njegove porodice, u ovom slučaju, može se žaliti protiv odluke Središnjeg ureda sudu radničkog osiguranja na osnovu propisa §§ 107 i 160 Zakona o osiguranju radnika.

Potpore u slučaju bolesti pruža osiguranicima mesni organ Središnjeg ureda prema propisima § 205 statuta Središnjeg ureda, a u slučaju da osiguranik nije zadovoljan rešenjem ureda, odlučuje na osnovu § 218 statuta rentni odbor Okružnog ureda, protiv čije odluke ima pravo žalbe sudu radničkog osiguranja.

Prema tome donosi u grani osiguranja za slučaj nesreće nadležna rešenia Središnii ured, a u grani osiguranja za slučaj bolesti Okružni ured, odnosno rentni odbor mesnog organa.

Paragraf 145 Zakona o osiguranju radnika daje Središnjem uredu pravo da poništi svaku odluku svojih mesnih organa, koja bi se protivila zakonu ili postojećim propisima i naredbama i da donosi potrebne odluke da osigura izvodienje zakona, propisa i naredaba.

U vezi sa gore izloženim nastaje pitanje, da li Središnji ured može ništiti odluke rentnih odbora mesnih organa po potporama za slučaj bolesti, pa ako može, da li nisu njegova prava iz § 145 ipak ograničena drugim kojim zakonskim propisima.

Po drugom stavu § 160 Zakona o osiguranju radnika prostire se nadležnost sudova radničkog osiguranja na sporove izmedju osiguranika ili njegovih pravno ovlaštenih srodnika s jedne i Središnjeg ureda odnosno okružnih ureda za osiguranje radnika s druge strane, u pogledu prava na potpore i oštete iz raznih grana osiguranja, koje su Središnji ured i njegovi mesni organi dužni osiguranicima pružati u svom delokrugu. Pa kako su samo okružni uredi odnosno rentni odbori mesnih organa nadležni za donošenje odluka po potporama i oštetama za slučaj bolesti, to prema ovoj odredbi odluke rentnih odbora po potporama i oštetama za slučaj bolesti mogu da budu predmet spora kod suda radničkog osiguranja. Eventualna odluka Središnjeg ureda, donета na osnovu § 145 Zakona o osiguranju radnika ne bi mogla biti predmet ovakvog spora, jer prema izloženome Središnji ured nije nadležan po potporama za slučaj bolesti da donosi odluke koje bi stvarale pravni odnos izmedju ureda i stranke-osiguranika.

Središnji ured u smislu § 119 Zakona o osiguranju radnika sprovodi osiguranje po odredbama ovoga zakona. Ali ni ova odredba mu ne daje pravo da na osnovu § 145 zakona izdaje sam odluke o potporama za slučaj bolesti, jer bi u tom slučaju prešao u nadležnost suda radničkog osiguranja koji je jedini nadležan, po žalbi zainteresovane stranke, da ulazi u ocenu odluke rentnog odbora te nastali spor reši svojom presudom. Sem toga zakon ne predvidja pravo žalbe protiv odluka Središnjeg ureda, donetih na osnovu § 145 Zakona o osiguranju radnika, dok je sud radničkog osiguranja u smislu § 160 zakona nadležan za rešavanje samo onih sporova izmedju ureda i osiguranika, u stvari raznih potpora, po kojima su nadležni organi osiguranja doneli svoja nadležna rešenia. Središnji ured bi, prema tome, svojom odlukom isključio osiguranika od mogućnosti žalbe sudu radničkog osiguranja, ili bi se pak njegova odluka morala oglasiti ništavnom.

Svakako pak zakonodavac ustanovom § 145 Zakona o osiguranju radnika nije hteo osiguranika lišiti prava žalbe, niti pak ustanovom § 160 uskratiti Središnjem uredu pravo ništenja protivzakonitih odluka rentnih odbora.

Ne sme se izgubiti iz vida, da § 145 zakona daje Središnjem uredu izričito pravo da ništi s v a k u odluku mesnih organa koja bi se protivila zakonu ili postojećim propisima i naredbama. Iz ovoga sledi, da Središnji ured može ništiti takodjer odluke rentnih odbora po potporama i oštetama za slučaj bolesti, u koliko bi našao da su protivzakonite. Ali odluka Središnjeg ureda neće stvarati pravni odnos izmedju ureda i stranke-osiguranika, nego pretstavlja, u ovom slučaju, samo akt unutrašnje administra-

Digitized by Google

cije izmedju Središnjeg ureda i dotičnog mesnog organa.

Odlukom Središnjeg ureda konstatovana je samo u odnosu prema okružnom uredu protivzakonitost odluke rentnog odbora, koja je zbog toga i poništena. Pošto je u smislu tač. 1 § 145 Zakona o osiguranju radnika Središnji ured vlastan da izda potrebna naredjenja »da se osigura izvodjenje zakona, propisa i naredaba«, to je jasno, da je rentni odbor dužan da postupi po izdatoj odluci Središnjeg ureda. Okružni ured iznet će dotični predmet ponovo pred svoj rentni odbor radi donošenja drugog, ispravnog rešenja, prema odluci Središnjeg ureda. Tek ova odluka odnosit će se direktno na stranku te će moći postati predmet spora kod suda radničkog osiguranja.

Pri tome nameće se drugo pitanje: da li može rentni odbor uvek izmeniti svoju odluku, koju je poništio Središnji ured?

Po propisima § 107 Zakona o osiguranju radnika ima protiv odluke rentnih odbora mesta žalbi sudu radničkog osiguranja nakon njenog uručenja. Od momenta dostave odluke stranci počinje mogućnost za otvaranje spora i stoga nadležnost suda radničkog osiguranja. U koliko je od Središnjeg ureda poništena odluka rentnog odbora stranci već uručena, više se ne može menjati na osnovu akta poništenja Središnjeg ureda, nego samo presudom suda radničkog osiguranja po žalbi zainteresovane stranke.

Prema tome moći će Središnji ured da ništi odluke rentnih odbora po potporama i oštetama za slučaj bolesti samo pre uručenja odluke rentnog odbora stranci. Kasnije njegovo poništenje ostalo bi bez uticaja za stranku, jer ga rentni odbor ne bi mogao realizovati zbog nadležnosti suda radničkog osiguranja.

ALBERT VIZJAK.

PLAĆANJE OPŠTINSKIH DAŽBINA PO MESNIM ORGANIMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

U svrhu pokrića svojih redovnih raznih potreba uvele su opštine (gradovi) na svome teritoriju razne daće (dažbine) kao: trošarinu (uvoznina, trošarina na benzin, trošarina na alkoholna pića i mineralne vode, točarina, mesarina itd.); maltarinu, taracovinu, obalarinu, mjestovinu, daću (dažbinu) na brašno i kruh, klaoničke pristojbe i t. d.

Povodom molbe Okružnog ureda za osiguranje radnika u S. protiv platežnog naloga opštine u I., kojim je tražila naplatu opštinske trošarine (uvoznine) na robu uveženu za potrebe oporavilišta u K., donela je kr. banska uprava Drinske banovine u S. rešenje od 5. marta 1931. broj: II. 6976/1931., da je Okružni ured za osiguranje radnika dužan plaćati trošarinu (uvozninu) na uvezenu robu za potrebe oporavilišta u K.

Rešenje kr. banske uprave Drinske banovine u S. navadja sledeće razloge:

»Stav 2. §-a 189. Zakona o osiguranju radnika na osnovu kojega taj Okružni ured za osiguranje radnika traži oprost od plaćanja uvoznine na živežne namirnice i drugu uvoznu robu za oporavilište u K. glasi: Središnji ured, kao i Okružni uredi za osiguranje radnika i blagajne za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća, oslobodjeni su za svoje zgrade, zavode i zemljišta, u koliko služe svrhama radničkog oiguranja, od svih vrsta državnih i samouprav-nih (gradskih, opštinskih i t. d.) nameta, poreza, prireza i pristojba. Isto tako slobodne su od poreza i prireza sve potpore i rente od osiguranja po ovom zakonu.

Prema spomenutom zakonu oslobodjeni su od opštinskih (gradskih) nameta, poreza, prireza i pristojba zgrade, zavodi i zemljišta navedenih ustanova, a ne i roba, koju te ustanove (uredi) uvoze u područje opštine (grada).

Uvoznina (trošarina) nema karakter poreza, prireza, nameta i pristojbe, već imade karakter opštinske (gradske) daće (dažbine).

Opštinski (gradski) namet ili opštinski (gradski) prirez je onaj namet, koji opština (grad) razrezuje na osnovu neposrednog (izravnog) državnog poreza.

Pristojba je ona taksa, koja se opštini (gradu) plaća za stanovite protu-činitbe, koje opština (grad) daje svojim opštinarima (gradjanima) n. pr.: pristojba za odvoz smeća, vodovodna pristojba i t. d.

Uvoznina imade karakter opštinskih (gradskih) daća (dažbina), a ove nemaju nikakvih veza sa porezom, nametom, prirezom i pristojbama, već su opštinske (gradske) daće (dažbine) takodjer ekvivalent za činitbe, koje opština (grad) pruža svojim opštinarima (gradjanima) i čijim prihodom ona podmiruje troškove administracije, uzdržavanje škola, uzdržavanje cesta, mostova i t. d.

Digitized by Google

Uvozninu (trošarinu) na živežne namirnice plaća uopšte svatko, tko živežne namirnice u područje opštine (grada), a za potrošnju u području opštine (grada) uvozi, bez obzira, da li tko tu robu uvozi za svoju potrebu ili za prodaju.

Uvozninu na živežne namirnice plaćaju i sve državne ustanove.«

Razlozi gornjeg rešenja kr. banske uprave Drinske banovine u S. su posvema osnovani, te se oslobodjenje od plaćanja trošarine (uvoznine) na uvezenu robu, ni za vlastitu potrebu Okružnih ureda za osiguranje radnika odnosno oporavilišta (lečilišta), ne može tražiti na osnovu stava 2. §-a. ZOR-a, već jedino molbom za oslobodjenje od plaćanja upravljenom opštini (gradu), ali za povoljno rešenje takve molbe nema gotovo nikakvog izgleda obzirom na fiskalni interes opštine (grada) i jednakost opterećenja opštinskim (gradskim) daćama (dažbinama) fizičkih i pravnih lica na njenom području.

Ovo jednako važi i za banovinsku trošarinu, koja se razrezuje za pokriće rashoda predvidjenih u banovinskom budžetu.

Obaveza plaćanja i banovinskih dažbina jest opšta. A. CINDRIĆ.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

KAUSCH: TRAUMA I TUBERKULOZA

(Med. Klinik 1929. br. 20.).

Autor prikazuje dva slučaja tuberkuloze, koja se razvila nakon nezgode gotovo pred očima liječnika. Prvi slučaj se tiče čovjeka, koji si tanetom ozlijedio ruku. Nastala je tuberkuloza u rani četiri tjedna nakon ozlijede. Drugi slučaj nastao je 18 dana nakon ozlijede. Pacijent si udario koljeno, te su ovdje — nakon kratkotrajnih bolova — nastala dva tuberkulozna apscesa. Autor je mišljenja da su se tuberkulozni bacili mogli već za vrijeme nezgode nalaziti na mjestu ozlijede ili su se nakon ozlijede doselili na ono mjesto sa drugog mjesta u tijelu, vjerojatno iz pluća ili iz žlijezda, gdje se prije nije opažala tuberkuloza. D.

FABRY: K PITANJU KOŽNE TUBERKULOZE KAO OBRTNE BOLESTI KOD RUDARA. (Münch. m. W. 1929 br. 51). Autor je već u nekoliko navrata opisao slučajeve tuberkulosis verrucosa kod rudara. Bolest nastala je isključivo na hrptu ruke i na ekstenzijonoj strani prstiju. Zadnje se vrijeme ova bolest opaža sve rjedje, vjerojatno uslijed poboljšanja higijenskih prilika, uslova rada i t. d. (Nakon onoga, što znademo iz istraživanja Linigera, Zollingera, djelomično i referenta, teško je vjerovati, da bi tuberkuloza u ovim slučajevima mogla pretstavljati obrtnu bolest. Op. ref.) D.

POLLAK: SIFILIS I TRAUMA. (Med. Klin. 1929. br. 2). Infekcijozne bolesti reagiraju na traume sa eksacerbacijom ili se događa, da upravo trauma izaziva prve pojave bolesti. To se dešava naročito kod luesa, i to onda, kada se radi o oboljenju centralnog živčanog sistema. Već je V i r c h o w naglasio, da se sifilis kod svakog bolesnika pojavlja u onom obliku, za koji ima dotični u sebi predisponirajući uzrok. Moguće da se radi kod postanka luetičnih oboljenja mozga o »locusu minoris resistentiae« ili je moguće, da su u organizmu postojala već mala ognjišta spiroheta, koja su ozlijedom mobilizirana i rasijala se u mozgu. Naravno je, da trauma ne može prouzročiti luetično oboljenje mozga, a niti ga može pogoršati. D.

PURUCKER: SIFILIS KOSTI I TRAUMA. (Arch. f. Orthop. u. Unfallchir. 1930 1). Potrebno je, da se kod oboljenja kosti što više uzima u obzir mogućnost luetičnog oboljenja. Proces luesa i tuberkuloze kosti pokazuje dosta veliku sličnost, pa je potrebno, da se i lues prosudjuje prema traumi slično kao i tuberkuloza. Autor prikazuje jedan slučaj luesa kosti, koji se razvio nakon preloma gležnja. D.

JELLINEK: ELEKTROPATOLOŠKA KLINIKA. (W. Med. W. 1929. 4.). Autor pledira za konservativno liječenje nezgoda, koje su prouzročene električnom strujom. Rane, koje su nastale na ovaj način pokazuju blagu tendenciju izliječenja. No unaprijed se ne može reći, kako daleko će ići ozlijeda tkiva od električne struje. Ne smije se konservativno liječiti, ako se radi o krvarenjima, o mozgovnom tlaku, o teškim septičnim pojavama ili ako su uslijed utjecaja električnog voda ozlijeđene tetive ili živci. D.

RANZI I CASTELLIERI: K KAZUISTICI NEZGODA OD ELEKTRIČNE STRUJE. (W. m. W. 1919. br. 25., 27. i 28.). Autori motrili su 20 slučaja električnih nezgoda. U 7 slučaja je nezgoda prouzročila smrt. Dvojica ostala su na mjestu mrtva. Četvorica zadobila su opekline, te su od njih dvojica umrla na ovima. Kod jednoga nadjena je prilikom obdukcije fraktura lubanje sa subduralnim i epiduralnim hematomom, te manji znakovi kontusije, te je vjerojatno, da su osim opekline i ove ozlijede prouzročile smrt. Jedan pacijent umro je nakon osam mjeseci na amiloidozi, a jedan je nakon električne ozlijede na glavi i mozgu dobio absces mozga, pa je na tome umro. Za postanak ozlijede nije odgovorna samo napetost struje, već i otpor, a važna je i podloga, na kojoj je stajao pacijent. — Ozlijede prouzročila je struja od 150—20 hiljada Volta; devetorica ozlijeđenih došla su u potpuni kontakt sa strujama visoke napetosti od 3000—20.000 Volta. Struja za rasvjetu ozlijedila je petoricu, od kojih su dvojica umrla. Opekline nastaju redovito onda, kada se unesrećeni tijelom ili odjećom odviše približavaju vodu. U jednom slučaju nastale su teškoće kod gutanja nakon ozlijede na vratu. Šestorica ostala su nakon električne ozli-

Digitized by Google

jede bez svijesti, od ovih pak četvorica na dulje vrijeme. Češće se događa, da besvjestica nastupa tek neko vrijeme nakon ozlijede. Znakovi struje pokazali su se u obliku nekroza i mjehura. U dva slučaja bili su ovi znakovi neznatni, u dva slučaja srednje teški, u jednom slučaju pokazale su se najteže nekroze na mjestu ulaska struje. Znakovi struje naginju na brzo izliječenje, ali ipak se kod petorice pacijenata nekroza raširila, a kod dvojice nastupila je sekundarna infekcija. U tri slučaja nastao je elektrogeni edem. Nezgode nastale su većinom nepažnjom unesrećenih, a često i zbog loše izolacije. U jednom slučaju nastala je nezgoda na taj način, da je radnik radio na električnom vodu bez struje, kraj kojega je bio vod od 15.000 Volta, te je ovaj razvio u »praznom« vodu indukcijonu struju. — Kod liječenja svih slučajeva postupalo se konservativno, tek su sekundarne infekcije trebale kirurške zahvate. Transfuzija krvi bila je u nekojim slučajevima potrebna, te je bila od velike koristi.

D.

JELLINEK: RENTGENOLOŠKE SNIMKE KOSTIJU PRILIKOM LIJEČENJA ELEKTRIČNIH NEZGODA. W. m. W. 1929. br. 17.). Na kostima, koje su pogođene od električne struje, opažaju se na rentgenološkoj snimci fini tragovi, koji prikazuju ili jednu jedinu finu crtu ili crtu u cikcaku ili oblik zvijezde. Duljina crta iznosi nekoliko milimetara do nekoliko centimetara. Često se tragovi električne nezgode vide tek na kasnijim snimkama. Crte su fisure i odgovaraju kasnijim sekvestracijama. Ako smo ove tragove prepoznali možemo pacijentima sa svrsishodnim udlagama ublažiti bol. Rentgenološke snimke su potrebne i iz[illegible] loga, što kod eventualnih amputac[illegible] ba amputirati proksimalno od [illegible] se time spriječe kasnije sekvestrac[illegible]

ŠESTO ZASJEDANJE NJEMAČ[illegible] DRUŠTVA ZA SUZBIJANJE R[illegible] TIZMA u Münchenu dne 30. aprila i [illegible] maja 1930. (Mschr. f. Unfallheilk. [illegible] br. 10.). Prof. Lange prikazuje terap[illegible] metode ortopedske klinike u Münc[illegible] Kod bolesnika, koji dolaze na klinik[illegible] dijagnozom reumatizma mišića, lum[illegible] išias, neuralgija, krstobolja, nalaze se [illegible] ćinom kao objektivni izraz oboljenj[illegible] tvrde kvrgice u mišicama, koje se li[illegible] sa stanovitom vrsti masaže (gelotrin[illegible] te pružaju veoma zahvalno polje lječ[illegible] kog djelovanja.

Kod slučajeva arthritis deformans[illegible] koji dolaze na kliniku, igra ulogu v[illegible] nom poremećena statika trupa ili n[illegible] Ovdje se nastoji sa uspostavom ispra[illegible] statike otstraniti poteškoće, a to us[illegible] redovito uvijek, čime se progresija [illegible] lesti sprječava. Naročito je uspješno l[illegible] čenje arth. deformansa na nozi i kolje[illegible] sa ispravnim, po modelu izradjenim ul[illegible] cima, teže je liječenje kukova, gdje [illegible] često potreban ortopedski aparat. [illegible] hvalno može biti i liječenje arthr. def[illegible] mansa u zglobovima kralježnice i kri[illegible]

Kod poliartritida može ortoped da [illegible] maže, ako bolest ne pokazuje tendenc[illegible] za akutne pojave. Otstranjenjem K[illegible] traktura i omogućenjem bezbolnog l[illegible] danja u aparatu mogu pacijenti, koji [illegible] bili godinama vezani uz krevet i stolic[illegible] opet prohodati i dapače i raditi. Prikaz[illegible] vanje bolesnika potvrdilo je izlaganj[illegible] prof. Lange-a.

D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

PRESUDE SUDA U OPRECI SA USTANOVAMA §§ 104 i 105 ZOR.

1.) Povodom žalbe kamenarskog radnika J. K. protiv odluke Okr. ureda za osiguranje radnika u Bjelovaru, kojom se privremena renta snizuje od 50 na 25%, sud radn. osiguranja u Bjelovaru donaša pod br. OR 43/6-929 od 23. XI. 929. presudu, kojom se okružni ured osudjuje, da počam od 16. VIII. 1928 plaća žalitelju u ime 35%-ne ustanovljene radne nesposobnosti odgovarajući iznos od 2520 Din godišnje ili 210 Din mjesečno t r a j n o unapred, te da mu naknadi ovim postupkom nastali trošak od 581 Din.

Uredska žalba pobija tu presudu glede postotka i krivog tumačenja §§ 104 i 105 Zor; jer dosudjuje trajnu rentu, dok je žalba žalitelja uperena protiv odluke o privremenoj renti.

Stol sedmorice kao Vrhovni sud radn. osiguranja svojim riješenjem br OR 52/930 od 12. VI. 1930 ovu žalbu uvažava, pobijanu presudu poništava i sudu nalaže, da novu raspravu raspiše.

Razlozi su ovi:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po §. 170. t. 8. ZORa. Ova ništavost postoji.

K. J. uložio je žalbu protiv odluke rentnog odbora Okružnog ureda za osiguranje radnika u Bjelovaru od 12. septembra 1928. broj N. 4334/28, kojom je isti snizio privremenu rentu od 50% na 25% umanjenu radnu snagu.

Sud radničkog osiguranja riješavajuć ovu žalbu mogao je donijeti presudu samo u pravcu ima li ili nema mjesta toj privremenoj renti, a n i k a k o n i j e m o g a o d o n a š a t i o d l u k u o s t a l n o j r e n t i, jer po §§. 104 i 105 Zor. ima o tom odlučiti najprije Središnji ured za osiguranje radnika, a nakon toga, u koliko bude predležala žalba, imati će sud radničkog osiguranja odlučivati o stalnoj renti.

Pošto se uslijed toga pobijana presuda osniva na krivom tumačenju zakona, to ju je valjalo povodom žalbe Okružnog ureda po §u. 175. obzirom na §. 170. t. 8. ZOR. poništiti i sudu radničkog osiguranja naložiti da novu raspravu raspiše.

Na ponovnom ročištu žalitelj je odustao od svoje žalbe.

2.) Presudom suda radničkog osiguranja u Sarajevu br. OR 13/V. 1930 od 29. IV. 1930 osudjuje se okružni ured, da plaća M. H. za 60%-nu radnu nesposobnost mjesečnu rentu od Din 252.— počam od 25. XII. 1929.

Prema obrazloženju isti je bio nakon pretrpljenog nesrećnog slučaja nesposoban za rad iznajprije sa 100%, pa sa 80, 70 i najposlije nakon 1. XII. 1929 sa 50%. Sudski vještaci dali su nalaz i mnijenje, da je žalitelj uslijed pretrpljenog defekta nesposoban za rad sa 60% t r a j n o.

Povodom uredske žalbe donaša Vrhovni sud radn. osiguranja u Sarajevu pod br. Ros. 78/930 od 31. X. 1930 riješenje, kojim se žalba uvažuje i napadnuta presuda poništava.

Razlozi:

Napadnutom presudom povrijedjeni su propisi zakona.

Predmet spora je privremena renta, koju je M. Hu. priznao po § 105 Zor Okružni ured i s a m o o p r i v r e m e n o j r e n t i m o g a o j e i p r v o m o l b e n i s u d d o n i j e t i r i j e š e n j e. O d r e d i v š i p r e s u d o m s t a l n u r e n t u p r e t e k a o j e s u d r i j e š e n j e S r e d. u r e d a, koji ima po zadnjoj alineji § 104. ZOR da donese riješenje o stalnoj renti. Tek, ako se ozlijedjeni član ovim riješenjem Sred. ureda ne bi zadovoljio, doći će sud radn. osiguranja u položaj, da odlučuje o stalnoj renti.

Radi te povrede zak. propisa predleži ništetnost označena u § 170, toč. 8. ZOR, pa je valjalo prvomolbenu presudu ukinuti i odrediti ponovno postupanje.

3.) Presudom suda radn. osiguranja u Ljubljani štev. OR 9/930 od 27. VI. 1930 mijenja se pobijana odluka okružnog ureda u Ljubljani i osudjuje isti ured, da plati tužitelju s t a l n u rentu u mies. iznosu od Din 344.82 od 28. XI. 1929 dalje i na Din 150.— odredjene za troškove. Iz razloga: Tužitelj je dne 13. V. 1929 na cirkularnoj pili pretrpio nesr. slučaj tako, da mu je pila odrezala 4 prsta, a peti ozlijedila. Priznata mu je bila renta od 27. XI. 1929. u visini 65%, od tada dalje pak snižena na 50%. Rad toga se pritužuje. Po mnijenju sudb. vještaka žalioc kao obični radnik bez kvalifikacije nije više sposoban za obični posao. Gubitak prvih 4 prsta desne ruke smatrati je gu-

Digitized by Google

bitkom desne ruke. Uslijed toga ocjenjuje vještak njegovu radnu sposobnost sa 65%.

Sud je na temelju vlastitog opažanja, te vještačkog mnijenja, da je ozlijeda trajna i da ne će nastupiti nikakvo poboljšanje, došao do uvjerenja, da je radna sposobnost smanjena za 65%, te mu priznao odgovarajuću rentu.

Uredsku žalbu protiv te presude odbacuje Stol sedmorice, odel. B. u Zagrebu kao Vrhovni Sud radn. osiguranja svojim riješenjem Zor 162/30-1 od 10. III. 1931 s razloga pobijane presude. U.

TUMAČENJE § 59 Z. O. R.

Član B. V. u aktu svoga traženja i u svojim žalbama podnetim Rentnom odboru okružnog ureda i Sudu radničkog osiguranja naveo je, da se je on razbolio od tuberkuloze kostiju na ruci 2 januara 1930, zbog čega nije bio u mogućnosti, da radi, pa je tražio: da mu Ured plati hranarinu za vrijeme od 2 januara 1930, pa za 26 nedelja ili 182 dana, kao nesposobnom za rad, koliko mu po zakonu pripada pravo prijema hranarine. Naveo je, da on ima pravo na prijem te hranarine, pošto je Okružni ured od njega i njegovog poslodavca naplaćivao prinos i primio ga za osiguranog člana.

Tuženi okružni ured u prigovoru svome i zastupnik tuženog okružnog ureda na ročištu naveli su: da je tužilac od iste bolesti bio lečen kod Okružnog ureda za osiguranje radnika i da je iscrpeo zakonsko pravo lečenja sa hranarinom, pa da je posle toga kao bolestan ponovno stupio na rad i radio sve do 2 januara 1930, koga se je dana obratio ponovno na lečenje i prijem hranarine. No kako se po § 59 Zakona o osiguranju radnika traži, da osigurani član od iste bolesti ozdravi i kao zdrav radi bar 8 nedelja, pa da ima ponovno pravo na sve zakonske potpore, što ovde nije slučaj, to su tražili, da sud tužioca B. V. odbije od traženja kao neumesnog i nezakonitog.

Po ovome je sud radničkog osiguranja presudom svojom od 10 juna 1930 presudio, da tuženi Okružni ured plati tužiocu traženu hranarinu počevši od 2 januara 1930 pa za 28 nedelja odnosno 6 meseci.

No po žalbi tuženog ureda Kasacioni Sud kao Vrhovni sud radničkog osiguranja poništio je gornju presudu sa ovih razloga:

Kad je § 46 ZOR predvideo, da [illegible] član zbog nesposobnosti za privr[illegible] usled obolenja na poslu ima pravo [illegible] hranarinu najviše 52 nedelje, a § 59 [illegible] zakona odredio, da se posle već jedn[illegible] iscrpljene hranarine za 52 nedelje nov[illegible] hranarina može dosuditi samo onda, ak[illegible] je član ozdravio u medicinskom smislu i proveo posle 52 nedelje najmanje 10[illegible] osam nedelja na poslu, a taj slučaj nije ov[illegible] de, jer je tužilac posle prve iscrpljene hranarine za 52 nedelje bio na poslu sve[illegible] ga 28 dana, i onda nisu ispunjeni ni uslovi iz § 59 Zakona o osiguranju radnika, [illegible] se tužiocu dalnja hranarina nije mogla ni dosuditi.

Gornje primetbe Kasacionog suda Sud radničkog osiguranja usvojio je pa je za presuđenje ovoga spora odredio ročište, na kome je tužilac B. V. naveo, da primetbe Kasacionog suda nisu osnovane na stvarnim činjenicama, jer je on posle iscrpljene potpore radio 14 nedelja, a ne samo 28 dana, o čemu postoji uverenje opštinskog suda, a postoje platežni nalozi za naplatu članstva od 18. IX. 29 —2. I. 1930., što znači, da je on prijavljen za člana.

Iz obrazloženja presude po § 45 Zakona o osiguranju radnika član zbog nesposobnosti za privredu usled obolenja na poslu, ima pravo na hranarinu za vreme od 26 nedelja. Propisom § 46 istog zakona ovo je pravo produženo još za 2[illegible] nedelja. Dakle, daje se osiguraniku pra[illegible] na hranarinu u krajnjem slučaju sve[illegible] za 52 nedelje. Prema ovome tužilac je potpuno iscrpeo pravo na potporu te više nema pravo na istu. Tužilac nema pravo na traženu potporu - hranarinu ni po § 59 Zakona o osiguranju radnika, jer taj propis predvida, da je tužilac zbog bolesti zbog koje je ranije iscrpeo potporu, ozdravio i u smislu medicinskom izlečio se od ranije bolesti, i po tome osnovu da je postao sposoban za privredu bar za 8 nedelja i da je kao sposoban za rad bio na poslu. Ovde taj slučaj ne stoji, jer i sam tužilac na protokolima saslušanja od 4 novembra 1929 i 26 novembra 1929 priznaje, da je iscrpeo potporu od 52 nedelje ranije na dan 18 septembra 1929 usled bolesti tuberkuloze pluća, pa da se je 18. IX. 1929, dakle na dan zaključenja-iscrpljenja potpora uposlio kod poslodavca M. C. i bio u poslu sve do 14 oktobra 1929, koga mu se dana otvorila rana na desnoj ruci i da je zbog toga obolenja ruke one-

Digitized by Google

sposobljen za rad još od 14 oktobra 1929. što znači, da je on svega bio uposlen 26 dana, a ne 8 nedelja, a pri tome, ni sam tužilac ne tvrdi niti se čim drugim dokazuje, da je on od ove bolesti desne ruke ozdravio i da se osposobio za rad do 2 januara 1930 god., koga se dana ponovno javio za lekarsku pomoć i potporu. Iz lekarskih pregleda i izveštaja od 2 januara i 25 februara 1930 god. vidi se, da je tužilac i ranije bio bolestan i nesposoban za privredu od bolesti tuberkuloze, zbog koje je i primio hranarinu od 52 nedelje i da je obolelost desne ruke takođe bolest tuberkuloze rasprostrte kroz celo telo tužiočevo i prema tome, da je tužilac bio bolestan od iste bolesti i nesposoban za rad, te se prema tome ni po čemu ne može uzeti ni smatrati, da je sadašnja obolelost ruke tužiočeve neka nova bolest. Znači dakle, da tužilac nikako nije ni ozdravio od bolesti tuberkuloze i prema tome, da ovde ne stoje ni zakonski uslovi iz § 59 Zakona o osiguranju radnika za tužiočevo pravo. Najzad i sam tužilac priznaje, da je od bolesti tuberkuloze bolovao i primao hranarinu za 52 nedelje i da je bio zato vreme nesposoban za rad od te bolesti i on sam ne tvrdi, da ta bolest tuberkuloze i sada ne postoji, te se prema tome ne može ni po čemu zaključiti, da se je tužilac po iscrpljenju potpora od 52 nedelje uopšte mogao osposobiti za rad, kad stanje bolesti neprestano isto stoji te se ni tvrdenja poslodavca o uposlenju ne mogu smatrati za tačna niti se može uzeti, da je između poslodavca i tužioca kao radnika postojao stvarni radni odnos prema §§ 3 i 55 Zakona o osiguranju radnika, sa pravom na potporu.

To pak što je od tužioca naplaćivan od strane Okružnog ureda prinos za osiguranje, samo za sebe ne može poslužiti kao osnovica za tužiočevo pravo na sve gore navedeno, već je tužilac u mogućnosti, da uplaćeni prinos osiguranja traži od Okružnog ureda da mu ga povrati.

Na osnovu izloženog presudio je Sud radničkog osiguranja, da se tužilac B. V. odbije od traženja, da mu tuženi Okružni ured plati hranarinu od 2 januara 1930 pa za 26 nedelja, kao traženja neumesnog i nezakonitog.

Protiv ove presude uložio je B. V. žalbu, koju je Kasacioni sud odbacio, jer je napadnuta presuda na zakonu osnovana. S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K

REAKTIVACIJA G. MILANA GLASERA, GENERALNOG DIREKTORA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 10. jula 1931. odobrio je odluku gosp. komesara Središnjeg ureda od istog dana, kojom se reaktivira generalni direktor Središnjeg ureda u. p. gospodin Milan Glaser u svojstvu generalnog direktora Središnjeg ureda.

Na osnovu tih odluka preuzeo je na 15. jula o. g. ponovno dužnost generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika gosp. Milan Glaser, koji je, kako je poznato, odlukom bivšeg komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. maja 1931. potvrdjenom rešenjem bivšeg Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 19. maja o. g. bio stavljen u penziju.

Ime gosp. Milana Glasera usko je spojeno sa provedbom radničkog osiguranja u našoj državi i svi uspjesi, na koje radničko osiguranje danas sa ponosom može da ukaže, u najvećoj su mjeri rezultati njegovog truda i nastojanja i njegove stručne spreme. Njegov povratak daje nam stoga punu garanciju, da će se radničko osiguranje osloboditi dosadanjih trzavica i preći k pozitivnom i normalnom radu, što će biti samo u moralnom i materijalnom interesu same institucije i njenih interesa. Dr. J.

PENZIONISANJE NAČELNIKA DRA. OSKARA WEISSA.

Kako smo već javili u službenom dijelu prošlog broja »Radničke Zaštite«, penzionisan je odlukom gospodina Komesara Središnjeg ureda dugogodišnji službenik Središnjeg ureda g. Dr. Oskar Weiss.

Gr. Dr. Weiss vršio je kroz dugi niz godina počam od 4. januara 1911. službu zdravstvenog savjetnika kod bivše Zemaljske blagajne za potporu bolesnih radnika i za osiguranje protiv nezgode. Kasnije je prigodom osnutka Središnjeg ureda postavljen za načelnika lekarskog otseka za nezgode.

G. Dr. Weiss istaknuo se je svojim radom naročito na području medicine nezgoda i higijene rada. Sav [illegible] godišnji rad upotrebio je za us[illegible] liječenja nezgodom nastradalih [illegible] nika. Njegovom zaslugom stvo[illegible] našoj državi principi za pro[illegible] umanjenja radne sposobnosti [illegible] trpljene nezgode ili poslovne bole[illegible]

Njegov požrtvovan liječnički [illegible] znat je ne samo u redovima sl[illegible] radničkog osiguranja, nego i [illegible] vima osiguranika i liječnika.

MAČ[illegible]

PEDESETGODIŠNJICA BEOGRA[illegible] SKE TRGOVAČKE OMLADINE.

Na dan 21. juna ove godine pro[illegible] je Beogradska Trgovačka Omladin[illegible] svečan način pedesetgodišnjicu [illegible] postanka i rada. U 10 sati prije [illegible] bila je svečana sjednica u novoj [illegible] dvorani universiteta. Ovoj su sjedni[illegible] sustvovali: Njegovo Veličanstvo [illegible] Nj. Sv. Patrijarha g. Varnava, Mini[illegible] trgovine i industrije g. Dr. Kosta K[illegible] nudi, pretstavnici Ministra pretsjed[illegible] i Ministra socijalne politike i narod[illegible] zdravlja, pretstavnici gradjanskih i [illegible] nih vlasti, izaslanici privrednih orga[illegible] zacija, socijalnih i kulturnih ustanova [illegible] udruženja iz svih krajeva države.

Svečano blagodarenje izvršio je Be[illegible] gradski paroh, koji je prije 25 godina s[illegible] djelovao na proslavi dvadesetpetgodišnj[illegible] ce. Njegov je topli govor bio posvećen sjećanju na osnivače i trudbenike, koj[illegible] nijesu doživjeli ovu proslavu. Poslije nj[illegible] ga govorio je pretsjednik Beogradske T[illegible] govačke Omladine g. Blagoje J. Antonij[illegible] vić. Prikazao je historiju Beogradske T[illegible] govačke Omladine, pa je pri tome pr[illegible] kazao i kratku povijest cijeloga srpskog privrednog života, a naročito srpske tr[illegible] govine i srpskih trgovaca. Spomenuo je kakvu su važnu ulogu imali srpski tr[illegible] govci u teškoj borbi srpskog naroda za svoj opstanak. Od početka devetnajstoga vijeka do najnovijega doba skoro svi vi[illegible] djeniji ljudi u Srbiji bili su trgovci. U da[illegible] ljoj i bliskoj prošlosti nije bilo ni jednoga narodnog, humanog i kulturnog pokreta u kome Srbi trgovci ne bi bili vrlo ak[illegible] tivni saradnici, a ponekad i vodje. Bez[illegible] broj njih se i žrtvovalo za svoj narod. Sjetio se u svom govoru velikog broja trgovaca koji su postali veliki dobrotvori

Digitized by Google

Beogradske Trgovačke Omladine, ostavivši joj cijeli svoj imetak ili veliki dio istoga.

Poslije pretsjednika govorili su pretstavnici Novosadske, Kragujevačke i Skopske Trgovačke Omladine u ime saveza i omladine iz unutrašnjosti zemlje. Svečanost se svršila sa pjevanjem narodne molitve i državne himne.

Po podne bila je zajednička konferencija Beogradske Trgovačke Omladine sa delegatima iz unutrašnjosti u sali vlastite kuće Beogradske Trgovačke Omladine. Istoga dana u veče bila je drugarska večera u bašti Kolarca. Na ovoj je večeri Ministar trgovine i industrije gosp. Dr. Kosta Kumanudi u lijepom govoru slavio narodne, kulturne, privredne i socijalne zasluge srpskog trgovačkog staleža i pročitao je spisak onih trgovaca, koje je Njegovo Veličanstvo Kralj prilikom pedesetgodišnjice odlikovao.

Beogradska Trgovačka Omladina, slavna »beogradska čaršija« važan je faktor našega privrednog, pa i cijelog našeg javnog života. Svatko tko je pročitao divnu spomenicu koju je izdala Omladina prilikom pedesetgodišnjice, i svečani broj Trgovinskog Glasnika koji istovremeno slavi četrdesetgodišnjicu svoga opstanka razumjeće zašto je to tako.

Beogradska Trgovačka Omladina ima da zahvali svoje uspjehe i uvaženi svoj položaj u životu države žilavom radu, požrtvovnosti i narodnoj svijesti svojih članova.

Ako se u javnosti govori o trgovačkom duhu, misli se uvijek na to da je trgovački duh utjelovljenje najskrajnije uskogrudne sebičnosti. Danas se znade, da je pravi trgovački duh preduvjet opstanka i napretka narodne privrede.

Veliki broj dobrotvora čije su slike ukras dvorane Doma Omladine dokaz je tome, da pravi trgovački duh može da bude spojen sa altruističkim i socijalnim osjećajima. Nitko ne može da poriče, da je ovaj duh, da je ova tradicija beogradskih trgovaca i da su njihove velike zadužbine za narodne i socijalne svrhe, dokazi velike životne energije, velike materijalne i etičke vrijednosti.

Središnji ured za osiguranje radnika saradjuje sa Beogradskom Trgovačkom Omladinom na socijalnom i humanitarnom polju preko Bolesničke blagajne, koju je Omladina osnovala.

Središnji je ured bio zastupan na svečanosti pedesetgodišnjice po direktoru zdravstvenog odjeljenja. DR. HAHN.

SOCIJALNI IZDACI U ENGLESKOJ

Engleska vlada predložila je prije nekoliko tjedana parlamentu bijelu knjigu o socijalnim izdacima u Velikoj Britaniji. Knjiga sadržaje pregled o izdacima u godinama 1891, 1901, 1911, 1921, 1929 i procjenu za godinu 1930. Socijalni izdaci nisu potpunoma prikazani, jer manjkaju izdaci za osiguranje dužnosti jamstva polodavaca, koje zamjenjuje osiguranje za slučaj nezgode a koji iznose godišnje 12,000.000 funti šterlinga. Izdaci za osiguranje za slučaj neuposlenosti postali su vrlo veliki, oni iznašaju godišnje gotovo 107 milijuna engleskih funti šterlinga. Uostalom u ovom izvještaju pojam socijalnih izdataka mnogo je širi nego li onaj u Njemačkoj. On obasiže i javno staranje i zdravstvenu skrb, ratne penzije, izdatke za uzgoj i izdatke za gradnju stanova. Ti izdaci iznašaju izuzevši one u god. 1930:

za:	Milijuna funti šterlinga
osiguranje u slučaju bolesti	39
osiguranje u slučaju nezgode	12
osiguranje za slučaj udovištva, sirotinjsva i starosti . .	31.45
staranje za slučaj starosti .	35.81
osiguranje neuposlenih . .	107
zdravstveno staranje . . .	16.13
staranje rudara	1.25
javno staranje	43.61
ukupno .	286.25

odnosno po glavi jednog stanovnika 44.5 milijuna funti šterlinga.

O problemu socijalnih izdataka mnogo se raspravlja u Engleskoj. Tako je u mjesecu februaru o. g. glavni savez britanskih poslodavaca, nacionalno udruženje saveza poslodavaca, razaslao svim svojim članovima kao i članovima parlamenta i vlade spomenicu o teškom položaju engleske privrede i o potrebi njenog ozdravljenja. Ova spomenica traži izmedju ostaloga sniženje stope potpora u osiguranju za slučaj neuposlenosti za 33.⅓ postotka, osnutak naročitog staranja u slučaju neuposlenosti za besposlene, mjere politike nadnica, ograničenje javnih izdataka, a napose onih na socijalnom području.

Digitized by Google

Na 11. februara o. g. izabrao je engleski parlamenat na zahtjev liberalne stranke neovisan komitet, u čiju je dužnost stavljeno, da Ministru finansija podnese predloge, kako će se moći javni izdaci sniziti u suglasju sa njihovom vrijednošću. I javnost a naročito dnevna štampa bavi se vrlo živo sa ovim pitanjima. U mnogo se slučajeva usporedjuje to pitanje sa njemačkim prilikama. Kod toga se obično govori, da su engleski socijalni izdaci mnogo veći od njemačkih. Stoga razloga traže svi krugovi, izuzevši radničkih, sniženje socijalnih tereta u Engleskoj tim više, što su baš socijalni tereti manji u Njemačkoj, koja je opterećena sa tolikim reparacijskim plaćanjima.

U spomenici engleskih poslodavaca o socijalnim izdacima isporeduju se ti izdaci sa onima u stranim državama. Tako je prema toj spomenici iznašalo opterećenje za socijalne svrhe po jednom stanovniku 1924 god.,

u:	šilinga	procenat
Velikoj Britaniji .	78/6 d	= 100
Njemačkoj	37/6 d	= 48
Francuskoj . . .	13	= 17
Čehoslovačkoj . .	11	= 14
Belgiji	5/6 d	= 7
Italiji	3/6 d	= 4

Ovom zgodom mora se naglasiti, da se ukupno opterećenje Engleske na socijalnim izdacima pokriva samo dielomice prinosima poslodavaca i radnika (1930 g. iznosio je taj dio samo oko 90 milijuna funti šterlinga), sav preostali dio isključivo se pokriva iz općih poreskih sretstava. Socijalni prinosi iznose ukupno samo 5.5% nadnice (2.5 za osiguranje u slučaju neuposlenosti, 1.5 za osiguranje u slučaju bolesti, 1.5 za osiguranje u slučaju starosti, 0.75 za osiguranje u slučaju nezgode) naprama prosječno 17—18% u Njemačkoj. Narodni prihod u Engleskoj iznaša godišnje oko 90 miljarda maraka, a u Njemačkoj samo 79 miljarda, pa ipak u Engleskoj iznaša ukupni izdatak za socijalne svrhe samo 6.11%, a u Njemačkoj 11.14% narodne imovine. Osim toga u Engleskoj je pojam socijalnih tereta mnogo širi, dok je u Njemačkoj ograničen. Od naročitog je interesa, ako se usporedi brojčano stanje osiguranja za slučaj bolesti u obim zemljama.

Prihodi i izdaci britanskog osig[ura]nja za slučaj bolesti

	Prihodi (Milijuni funti			
	1925	1926	1927	1928
Prinosi	27·7	24·4	26·3	27·[illegible]
državni doprinos .	8·1	7	7·5	[illegible]
kamati od rezerva	6·6	6·9	5·7	[illegible]
Ukupno	42·4	38·3	39·5	38·[illegible]

	Izdaci (Milijuni funti			
	1925	1926	1927	1928
liječnici i apotekari	9·5	9·5	9·8	10·2
bolesničke potpore	10·3	12·6	13·1	11·[illegible]
invalidske rente .	5·1	6·1	7·2	6·[illegible]
porodiljske potpore	1·7	1·7	1·7	1·[illegible]
doknadne potpore	1	2	4	3·[illegible]
upravni troškovi .	4·8	5	5·2	5·[illegible]
Ukupno	32·4	36·9	41	37·[illegible]

Pokazuju se dakle velike različito[sti] 1925 bili su prihodi u Velikoj Britani[ji] ko visoki, da su se mogli sniziti i [na] poslodavaca i radnika i državne su[b]cije. A dvije godine nakon toga nas[tao] opet preokret, jer su se neobično po[ve]ć izdaci za hranarine. Da se usporedi [en]glesko osiguranje sa njemačkim, po[tre]no je izneti izdatke njemačkog osi[gu]ranja za slučaj bolesti, koji otpadaju [na] jednog stanovnika:

U Velikoj Britaniji:

Prihodi 1929 na jednog stanovnika [do]našali su:

Prinosi	34.60	RM.
Državne subvencije . .	10	„
Kamati	6.80	„
ukupno .	51.40	RM.

U Njemačkoj:

Prihodi (1928)	92.62	RM.

U Velikoj Britaniji:

Izdaci 1929 na jednog stanovnika [do]našali su:

Liječnici	10.40	RM.
Lijekovi	3.10	„
Hranarine	17.40	„
Invalidske rente . . .	8.60	„
Porodilske potpore . .	2.20	„
Doknadne potpore . .	3.50	„
Upravni troškovi . . .	7.—	„
ukupno .	52.20	RM.

Digitized by Google

U Njemačkoj:
Izdaci (1928) . . . . . 89.63 RM.

Ako bi se izuzela iz engleskog osiguranja invalidska renta, koja u Njemačkoj ne spada pod osiguranje za slučaj bolesti, to ne bi bio etat britanskog osiguranja za slučaj bolesti po jednom stanovniku ni za polovicu tako visok kao njemački. Liječnička pomoć u Engleskoj ograničena je na radove kućnog liječnika, a bolnička njega uopće se ne pruža. Hranarina iznosi tjedno za muškog osiguranika 15 šilinga, a za žensku 12 šilinga. Nakon 26 tjedana pripada invalidska renta od oko 7½ šilinga. U ime porodiljske potpore primaju udate rodilje 4 funti šterlinga, neudate 2 funte šterlinga za svaki porod. Izdatke za bolnice i sanitetsko pomoćno osoblje kod poroda plaćaju rodilje same. Najvažnija doknadna potpora jeste zubna njega, a i ta se pruža samo sa strane većih blagajna. B. H.

NEUPOSLENOST I NJENO SUZBIJANJE U JUŽNO-AFRIČKOJ UNIJI.

Osnovna je pogibao za urodjeničke mase u kolonijama neuposlenost. Ta je pogibao još veća što u te kolonije dolaze ogromne mase bijelih radnika iz onih zemalja, gdje nema zarade. Zato nastoje kolonizacione vlasti, da strogim odredbama spriječe ulazak u zemlju neuposlenim bijelcima.

U tropskoj Africi dobilo je pitanje neuposlenosti veće značenje onoga momenta, kada je nastalo djelomično ukidanje tržišta sirovina. Doduše i u tim slučajevima radi se o malom broju neuposlenih, koji je dapače smješan ako se usporedi sa evropskim pojmom neuposlenosti, ali ipak prouzrokuje kod bijelog svijeta u engleskim kolonijama izvjesni nervozitet. Tako n. pr. u Keny-u gdje imade 13.000 bijelaca ima medju njima samo 100 neuposlenih i već se je počelo govoriti o gladovanju i o teškoći položaja. Na velikom području bakra u Sjev. Rodeziji, gdje ima ukupno oko 6.000 bijelaca, također se pojavilo neko nervozno kretanje uslijed neuposlenosti, koja se pojavila u susjednim krajevima. U Južno-afričkoj uniji sadašnja kriza nije još ozbiljan problem, ali svojim dimenzijama ona pokazuje ipak neku opasnost. Već kroz više godina, a naročito poslije glasovitog burskog rata pojavio se težak problem t. zv. »arme blanken«, ili »poor Whites«, kojega dosada nije mogla da riješi ni jedna vlada. Njihov broj cijeni se obzirom na ukupan broj bijelog pučanstva, koje iznosi 1.6 milijuna, već god. 1916 na preko 100.000, a u najnovije vrijeme povisio se taj broj već na 150.000. Ovaj veliki broj stalnih neuposlenih radnika jeste velikim dijelom posljedica ostatka starog burskog patrijarhalnog sistema. U tom i leži teškoća rješenja ovog problema. Najvažniji uzrok za postanak legije ovih neuposlenika jeste razdioba seljačkog posjeda. Veliki dio burskog elementa većinom se rano ženi i ima vrlo mnogo djece. Tako kroz dvije do tri generacije otpada kod pojedinog nasljedstva vrlo malen dio posjeda na pojedino lice porodice. Može se kazati 1 do 1.5% od prvobitnog posjeda. Uvadjanjem ekstenzivnog gospodarstva pala je vrijednost ovakvog malog posjeda i zato su većinom ta lica odlučila da prodaju svoj posjed i tako su nastale čitave legije neuposlenih proletera. Tome nije moglo doskočiti niti teoretsko raspravljanje, kako bi se ove ljude učinilo poljoprivrednim radnicima. Razlog tome je dvostruk, s jedne strane je to onemogućivala vrlo jeftina radna snaga crnačkih urodjenika, a s druge strane psihološko shvaćanje bijelaca, koji su izbjegavali svaki posao, koji bi imao karakter t. zv. »Kaffir Work« t. j. »crnačkog posla«.

Tako dugo, dok je bio veliki posjednik u stanju da drži kod sebe na desetke porodica ovakvih besposlenika, nije ni postojala neka kriza. Ali kad su nastupile posljedice svjetskog rata i kada je nastala agrarna kriza, nastalo je teško stanje medju tim besposlenicima i oni su postali slični evropskim ciganima. Menjali su svoja sjedišta svakoga dana, polazili su od farme do farme, menjali su dapače i granice pokrajina, dok nisu na koncu nestali u stepama Johannesburga, Pretorije, Durbana i t. d., gdje su živjeli pod težim okolnostima negoli sami urodjenici.

Ovi t. zv. »arme blanken« fizički, moralno i tjelesno pretstavljaju uistinu manje vrijedan živalj. Kod njih niti ne postoji neki osjećaj za obranu vlastitog opstanka. Oni se bave primitivnim naturalnim gospodarstvom i vole propasti nego li primiti kakav drugi posao. Interesantni su u tom pogledu i liječnički pregledi, koji oko 30 do 40% pregledanih bolesnih besposlenika iz redova »arme

Digitized by Google

blanken« nalaze i proglašuju duševno manje vrijednima.

Sa strane društva i sa strane vlasti nastoji se suzbiti tu neuposlenost već sa stanovišta održanja bijele rase. I radnička stranka i nacionalističke stranke jednako naglašuju u svojim socijalnim i političkim programima, da moraju suzbiti ovu neuposlenost medju ovim proleterima, da se sačuva princip Južne Afrike »civilised standard«. Konjunkturna neuposlenost ne igra nikakve naročite uloge, premda svjetska privredna kriza nije poštedila ni Južno-afričke unije. Tako su na pr. znatno spali dijamanti u svojoj vrijednosti, tržište vune je znatno podbacilo, a i tržišta pšenice i plodova nisu donijela onog rezultata kao što je to bilo u ranijim godinama. Pa i nalazišta zlata, koja su prije producirala 50% svjetske produkcije, pokazuju izvjesnu depresiju.

U Južno-afričkoj uniji ne postoji osiguranje za slučaj neuposlenosti ili nešto slično. Ako postoje u tom pogledu neke potrebe, to pružaju potpore Friendly Societes (uzajamna pripomoćna društva), zatim sindikati i crkvene organizacije. Kako smo već prije spomenuli, postoje velike protivštine izmedju industrije i poljoprivrede, kod prve su nadnice vrlo velike, a kod posljednje vrlo niske. Vlada i javnost zastupaju sasvim pravedno princip, da je poljoprivreda nacionalna i ekonomska oznaka države. Tom jasnom principu treba prilagoditi i praktičan rad. S toga se sva politika suzbijanja neuposlenosti mora kretati u pravcu politike naseljavanja, da se što više ljudi vrati na selo i da pristupi obradjivanju zemlje. Dakako, da se tu nailazi na velike poteškoće, jer je vrlo teško dobiti ljude, koji su bili naučeni na velike nadnice u gradovima, naročito u industrijskim poduzećima, da idu sada raditi na selo za niske nadnice. Provadjanje jedne sistematske politike kod suzbijanja neuposlenosti u Južno-afričkoj uniji vrlo je teško i to iz razloga, što je područje te države vrlo veliko. Obične udaljenosti željeznicom iznose po 48 ili 72 sata, a i osim toga postoji u mnogim krajevima velika udaljenost izmedju jednog i drugog naselja. Ministarstvo rada osnovalo je urede za posredovanje rada u Kapstatu, Johannesburgu, Pretoriji, Durbanu, Bliemfonteinu, Port Elisabetu, East Londonu i Kimberly-u. Osim toga postoji poseban ured za posredovanje rada za rudare, bolesne na silikozi u Johannesburgu, koji potpada pod t. zv. Miners Phthisis Board. Dakako, da je sa ovim brojem ureda za posredovanje rada nemoguće obaseći cjelokupno pučanstvo i iz toga razloga uvedene su god. 1924 t. zv. pomoćne stanice za posredovanje rada uz tar poštanskih ureda. God. 1928 bilo je 256 takvih pomoćnih stanica za posredovanje rada. Te stanice isplaćivale su neuposlenima potpore za vožnju i za prehranu. Tim uredima uspjelo je, da gradsko pučanstvo u što većem broju nasele u pokrajine. Osim ove državne skrbi za neuposlene postoji i razgranjena privatna inicijativa i po državi subvencionirano posredovanje preko poslodavačkih i radničkih sindikata. Kod državnih ureda za posredovanje rada prijavilo se 1928 god. 58.105 besposlenih radnika, a kod pomoćnih poštanskih stanica 14.019. Izvršeno je posredovanja u 19.092 slučajeva, od toga u 4.762 slučaja kod poštanskih pomoćnih stanica.

Već dugi niz godina postoji staranje radničke stranke u Južno-afričkoj uniji oko toga da nadomjesti urodjeničko radništvo sa bijelim t. j. sa t. zv. »Civilised Labour«. Godine 1920. osnovan je poseban odbor, koji je imao voditi brigu oko toga, da sve pokrajinske i gradske vlasti nastoje zaposlivati bijelce umjesto obojenaca. Prema najnovijim vijestima štamp provadja se taj princip i kod privatnih poduzeća. Kod uprave željeznica i lučkog saobraćaja nalazilo se 1920 i 1921 god. stalno zaposlenih 41.000 bijelaca i 41.000 ostalih rasa. God. 1928/1929 iznosio je taj razmjer 52.900 bijelaca naprama 33.600 ostalih rasa. Nestalno bilo je uposleno 1920/1921 god. 3.600 ostalih rasa, a samo 104 bijelaca, dok je god. 1928/1929 bilo uposleno nestalno 4.026 bijelaca naprama 4.966 ostalih rasa. Uprava željeznice isplaćivala je u posljednjim godinama ne uzevši u obzir penzije redovito godišnje 11,000.000 funti za plaće i nadnice namještenika i radnika. Nema sumnje, da je taj veliki izdatak mnogo doprinio smanjenju neuposlenosti. Prije tri godine iznašao je iznos nadnice kod željezničkog radnika bijelca dnevno 5—6 s. (osim toga imao je besplatan stan, vodu, školovanje djece i t. d.). God. 1928 iznosila je prosječna nadnica željezničkog radnika bijelca 18—21.6 s. Nadnica u nalazištima zlata 17.7 do 26.3, u ugljenokopima od 17.2 do 24.6 s. Zidari imali su nadnicu po satu

Digitized by Google

2.10 s., a slagari tjednu zaradu od 140 s. kraj 46-satnog rada.

Da se poveća ovo staranje za neuposlenost u obliku naseljavanja gradskih besposlenika na selo, kupila je vlada dva dobra, jedno u Losper Fonteinu i drugo u Sonopu, gdje su uređena velika učilišta, na kojima ovi besposleni imaju slobodan stan za se i za svoju porodicu, besplatne škole za djecu, besplatno gorivo i liječničku njegu, te osim toga primaju dnevnu potporu od 5.6 s. Na tim dobrima podučavaju se besposleni najmodernijem načinu obradjivanja zemlje. Pri ruci im stoje sva najmodernija tehnička pomagala, a osim toga za cijelo vrijeme učenja nemaju nikakve brige za život, jer gotovo sve dobivaju besplatno.

Za povećanje ovog naseljavanja služi i t. zv. Pagter Trainee system. Taj sistem sastoji se u tome, da Ministarstvo rada sklapa sa pojedinim zemljoposjednicima ugovore, po kojima su oni dužni, da drže na svojim dobrima kao upravitelje odnosno poslovođe u pojedinim grupama poljoprivrednih radova neuposlena lica. Kao otštetu za to prima takav posjednik od države zajam u visini od 150 funti šterlinga za pojedinu porodicu. Taj zajam ima se vratiti u roku od godine dana. Dotični neuposlenik prima od države kroz prvih 15 mjeseci mjesečni dodatak od 5.7 funti šterlinga. Prihod od obradjene zemlje pripada njemu.

Država je kasnije napustila taj sistem, jer je bilo u mnogo slučajeva ustanovljeno, da su posjednici primali samo zajmove, a da nisu vodili nikakvog računa o osposobljavanju ovakvih besposlenika u poljoprivrednoj struci. Država je stoga razloga osnovala dalnje vlastite tri kolonije u Traansvalu: u Geluku, Withvalgrandu i Sandrittu. Sredinom 1929 g. radilo je oko 225 porodica kolonista na tim dobrima. Kako je poznato Južno-afrička unija jeste siromašna na šumama, a s druge strane silni rudokopi trebaju mnogo drva. Zato je osnovano 8 šumskih kolonija, gdje se podučava u šumskom gospodarstvu 878 porodica. Ovdje vlada akordni sistem. Nadnice, koje iznose oko 8 do 10 s. isplaćuju se samim učenicima.

Južno-afrička unija ne smatra dakle suzbijanje neuposlenosti sa stanovišta sniženja socijalne nevolje, nego naprotiv ona nastoji tu borbu izvesti u obliku oštrih mjera agrarne i kolonizacione politike. B. H.

FINANSIJSKI RAZVITAK TALIJANSKOG OSIGURANJA ZA SLUČAJ IZNEMOGLOSTI I STAROSTI.

God. 1908 uvedeno je u Italiji obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti. Država doprinašala je samo izvjesni dodatak godišnjim prinosima članova i pružala izvjesni dodatak rentama, koje je isplaćivala posebna blagajna za osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti i starosti. Od god. 1898 do 1910 vladala je u Italiji nesklonost spram obaveznog osiguranja u slučaju iznemoglosti i starosti. Tek god. 1908, kada je u Rimu održan medjunarodni kongres socijalnog osiguranja, pojavio se pokret za uvadjanjem obaveznog osiguranja za sve grupe radnika. God. 1910 uvedena je za izvjesne klase radnika (tako za radnike na brodogradilištima) obaveza u ovoj grani osiguranja. Za ostale grupe radnika, a naročito za one u državnoj i javnoj službi uvedena je ta obaveza već za vrijeme od 1908—1910.

Za vrijeme rata pretvoreno je mnogo industrijskih poduzeća u ratna poduzeća za izradbu ratnog materijala pod državnom kontrolom. Za sva ta poduzeća uvedena je obaveza osiguranja tako, da je prema naredbama od 29. aprila, 24. jula i 11. novembra 1917 bilo obavezno osigurano oko 800.000 radnika u 2.184 poduzeća kod t. zv. Cassa Nazionale per l' invalidita e la vecchiaia«. Po svršetku rata ostala je ta velika masa radnika bez ikakve potpore, jer nitko nije vodio računa o tome, da bi taj veliki broj osiguranika plaćao i nadalje odnosno produžio svoje obavezno osiguranje.

Ipak je bio i taj problem brzo riješen. Na osnovu istraživanja posebne komisije stručnjaka bila je izradjena god. 1918 u Ministarstvu industrije, trgovine i rada zakonska osnova, koja je i ozakonjena 21. aprila 1919. Stupila je na snagu 1. jula 1919 izuzevši odredaba o isplati potpora, koje su se počele provadjati tek 1. januara 1920.

Osiguranje prema tom zakonu jeste obavezno za sve nesamostalne radnike od 15—65 godine. Ono dakle ne obasiže samo obične manuelne radnike, nego i namještenike sa manjom plaćom. Maksimalna granica iznosila je iz početka 350 lira mjesečno, ali je zakonom od 27. oktobra 1922 povišena na 800 lira mjesečno. Izuzevši manuelne radnike i namještenike u industriji potpadaju pod

Digitized by Google

obavezno osiguranje i namještenici u trgovini i poljoprivredi, zakupnici i poluzakupnici (mezzadri). I u Italiji pojavile su se poteškoće u tome, kako da se primjeni ovaj zakon na poljoprivredne radnike. Teškoće ukazale su se u tome, što su zemljoposjednici ustali protiv toga osiguranja, a s druge strane nastale su uslijed različitosti uslova rada u poljoprivredi od onog u industriji. Uslijed toga došlo je do zakona od 27. oktobra 1922, u kojem je postavljeno izvjesno ograničenje glede zakupnika i poluzakupnika, kao i glede onih lica, koja obrađuju male zemljoposjede. Kraljevskom naredbom od 30. decembra 1925 bile su izuzete iz osiguranja i ove dvije kategorije seljaka.

Mora se naglasiti, da u praksi nije posvema primjenjena odredba o obaveznom osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti kod poljoprivrednih radnika, ali je ipak sklopljen ugovor između konferencije sindikata poljoprivrednih radnika i konferencije zemljoposjednika, na osnovu kojega su izdani naročiti propisi za povišenje prinosa za uvođenje ove grane osiguranja. Na taj način misli se doći do stvarne provedbe zakona za ove dvije velike grupe radničke klase. U novije vrijeme razvio se u Italiji pokret, da se uredi pitanje poluzakupnika prema korporativnom pravu uvedenom po fašizmu i da se kod toga predvide i mjere za njihovo osiguranje u slučaju iznemoglosti i starosti.

Prema sadašnjem stanju jeste dakle to osiguranje obavezno za sve radnike bez obzira na spol, koji primaju nadnicu, kao i za namještenike, koji imaju maksimalnu mjesečnu plaću od 800 lira, za naučnike, kućne namještenike i kućne radnike. Izuzete su iz obaveze osiguranja samo neke grupe, koje uživaju penziju od strane države ili ostalih javnih vlasti, kao i obe gore spomenute grupe poljoprivrednih radnika.

Glavni zadaci su ove grane osiguranja: isplata starosne rente svim onim osiguranicima, koji su navršili 65. godinu života i koji su uplatili najmanje 480 tjedana prinosa, kao i isplata rente za slučaj iznemoglosti svima onima, koji su uplatili najmanje 240 tjedana prinosa i koji su izgubili najmanje 2/3 svoje sposobnosti za rad. Renta se određuje principijelno prema godišnjem iznosu jednakom 60% ukupnog iznosa prinosa plaćenih kroz prvih 240 [illegible] suje se za 50% ukupnog [illegible] 240 tjednih prinosa i za [illegible] ukupnog iznosa daljnjih [illegible] plaćenih prinosa. Ovaj sistem [illegible] kazao baš povoljnim i zato [illegible] formom zakona približiti [illegible] vlada u nizozemskom zakonu [illegible] god. 1913, a koji je pokazao [illegible] volјne rezultate u prvih 8 [illegible] ka te grane osiguranja.

Tako je bilo tekar zakonom [illegible] cembra 1928. određeno, da [illegible] u buduće sastojati iz dva sas[illegible] iz osnovnog iznosa jednako[illegible] kom godišnjem prosjeku up[illegible] nosa i doknadnog dijela, koji [illegible] cjelokupne uplate prinosa.

Za svaku rentu daje drža[illegible] sretstava godišnji dodatak od [illegible] Prinosi se ubiru putem marki[illegible] ma se ubiru i prinosi za osigura[illegible] čaju neuposlenosti od 1. jula [illegible] osiguranje protiv tuberkuloze [illegible] 1. jula 1928. Osiguranje sprovo[illegible] jelu kraljevinu jedan jedini zavod [illegible] »Cassa Nazionale per le Assic[illegible] Sociali«, koji ujedno provodi i osig[illegible] za slučaj neuposlenosti i ono pro[illegible] berkuloze. Ova blagajna preuzela [illegible] agende, koje je prije vodila »Cassa [illegible] previdenza«, koja je bila osnovana [illegible] 1888.

Talijanski zakon o osiguranju za [illegible] čaj iznemoglosti i starosti izrađen je [illegible] akt narodne solidarnosti. Radi toga [illegible] bio je izabran kao financijalni osnov [illegible] guranja opći postupak prosječne pre[illegible] Ministarski izvještaj odnosno obra[illegible] nje k zakonu od 1919 god. kaže, [illegible] ovaj sistem uzet prije svega s tog[illegible] ga, što je on najednostavniji sa [illegible] kog stanovišta i što u primjeni najm[illegible] stoji. Ipak su se pojavili neki glasovi [illegible] guravajućih matematičara, koji su iz[illegible] sumnju da li možda zakon ne računa [illegible] više kod postavljanja ravnoteže [illegible] osiguranja sa prinosima budućih [illegible] starosti, što bi moglo ravnotežu, stav[illegible] opasnost kod izmjene zakonskih odred[illegible] ba i što bi moglo dovesti nosioce osig[illegible] ranja obzirom na preuzete obaveze u [illegible] žak položaj, da bi ostao bez pokrić[illegible] Da se suzbije svaka sumnja, ustanovila [illegible] vlada u julu 1923 god. posebnu kom[illegible] sastavljenu od osiguravajućih matem[illegible] čara i stručnjaka, koja je imala zad[illegible] nost da istraži sa tehničko-finan[illegible]

Digitized by Google

gledišta postupak, koji se primjenjuje u Italiji kod različitih grana osiguranja, a prije svega kod osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. Ta komisija objavila je u julu 1924 izvještaj, u kojem smatra princip socijalnog solidariteta za ispravan i drži, da treba ostati kod primjene tog sistema opće prosječne premije. Ta komisija u svom izvještaju iznaša kao karakteristične osebine toga sistema slijedeće:

a) godišnja premija jeste neovisna od dobe osiguranika, što vrlo olakšava primjenu sistema i ograničuje upravne troškove na minimalnu mjeru;

b) dio troškova nastalih prigodom stupanja zakona na snagu kod početne generacije prebačen je na buduće članove.

O ovom sistemu donaša neke podatke i finansijski i statistički izvještaj iz jula 1923 god., što ga je izdalo Ministarstvo privrede o razvitku talijanskog osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. U tom izvještaju kaže se izmedju ostaloga slijedeće:

»Kod sistema individualnih premija osniva takorekući svaki osiguranik naročitu jedinicu osiguranja i pošto riziko zavisi u prvom redu od starosti, to je jasno da kod individualnog osiguranja moraju biti svote penzija, koje odgovaraju izvjesnom plaćanju prinosa, različite obzirom na dobu. Stoga razloga individualno osiguranje traži da postoji neka tarifa, u kojoi bi prema stepenu starosti osiguranika bila označena odredjena renta, koja bi se morala ustanoviti prema navršenoj starosti u stanovitoj visini.

Opća prosječna premija naprotiv ima mnogo veće prednosti. Postupak sa takvom premijom ukazuje se u lakšoj formuli, on je mnogo jednostavniji i manje skup kod primjene. Bitnost ove razlike lahko se može uvidjeti, ako se uzme u obzir da postupak sa prosječnom premijom ne uzima za svoju podlogu pojedinu osobu osiguranog pučanstva, nego cjelokupnu masu osiguranika.«

Stvarno se primjenjuje talijanski zakon sa svojim jedinstvenim prinosom, koji je samo stepenovan prema različitim nadničnim razredima na sve nesamostalne radnike u dobi od 15 do 65 godine. Na dan stupanja na snagu nalazili su se tomu naprotiv radnici sviju doba života izmedju ovih obiju granica tako, da se je kod toga momenta uzimalo u račun principe matematičke pravednosti, koji važe u privatnom osiguranju, odnosno stari su se imali isključiti iz osiguranja ili su se konačno imali njima odrediti vrlo visoki prinosi, jer bi im se inače morale staviti u tečaj upravo smješno male rente.

Opća prosječna premija povlači mladje generacije na ispomoć starijima i dok kapitalna vrijednost renta novo pristupilih petnaistgodišnjaka leži ispod kapitalne vrijednosti njihovih prinosa, prekoračuje ona kod starijih članova za prvo vrijeme primjene zakona kapitalnu vrijednost prinosa. U svakom slučaju moraju se tačno postaviti hipoteze demografske i finansijske, koje služe kao ishodišna točka za postignuće stabilne finansijske ravnoteže kod ovog sistema. Kod toga se dolazi do ispitivanja problema, kako se uzimlju i kako se proračunavaju kod talijanskog zakona: a) vjerojatnost iznemoglosti, b) smrtnost iznemoglih i c) isključenje za rad nesposobnih osiguranika.

Priredjene studije za zakon od god. 1919 uzele su kao pomoćni materijal i njemačku statistiku. Tako je bila uzeta kao tabela iznemoglosti njemačka tabela od Zimmermanna o statističkim opažanjima kod njemačkog željezničkog osoblja uz isključenje poslovnog osoblja, za vrijeme od 1868 do 1884. Za smrtnost iznemoglih uzeta je njemačka statistika kao osnovica, koja je bila objavljena 1906 godine i koja je uzela u obzir 366.327 renta za slučaj iznemoglosti, koje su se isplaćivale za vrijeme od 1881 do 1889 prema zakonu od god. 1889. Kod toga su talijanski zakonodavci radi opreza smanjili vjerojatnosti njemačke tabele za $^1/_{10}$.

Za proračunavanje tabele za isključenje za rad nesposobnih uzeta je za osnovicu tabela preživjelih lica talijanskog pučanstva za vrijeme od 1901 do 1910. Konačno se kod toga polazilo sa stanovišta ustaljenog pučanstva, dok se je u stvarnosti talijansko pučanstvo povećavalo ne samo radi umanjene smrtnosti u svim godištima, naročito kod onih ispod 15 godina, nego i radi povećanog broja poroda. Sve u svemu bile su te demografske osnovke sistema podvrgnute naročitoj kritici posebne komisije osnovane god. 1924 i od svih stručnjaka odobrene kao ispravne, što su uostalom pokazali i rezultati slijedećeg desetgodišta (1920—1930). Samo kod isključenja iznemoglih usljed smrtnih slučajeva pokazao se je niži broj, nego li je bio ranije ustano-

Digitized by Google

vljen, ali ta činjenica ne utiče na osnovne principe sistema. Što je pripomoglo ovom dobrom finansijskom sistemu, to se je vidilo kod dviju najvažnijih prednosti zakona god. 1919, a koje su imale i znatnog uticaja na ustanovljivanje potpora. Te su prednosti: a) kamatna stopa za uloženu imovinu skupljenu kod Cassa Nazionale bila je odredjena sa 4% i b) što se pako tiče upravnih troškova, to su oni iznosili godišnje maksimalno 12% godišnjeg iznosa uplaćenih prinosa.

Prosječni kamati kapitalija, koja su nastala od suma unišlih na ime osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti, iznosili su već 1920 god. 5.48%: za kapitalija uložena god. 1924 6.12%, za kapitalija 1929 god. 6.76%, a za ona iz god. 1930 opet su se neznatno povisili. Opća prosječna kamatna stopa za sva kapitalija uložena do konca 1929 god. kod Cassa Nazionale iznosila je 6.04%. Što se tiče upravnih troškova, to se je njihov iznos gotovo stalno zadržavao u jednoj visini. Četiri od sto sume unišlih prinosa u svakoj godini prekoračeno je samo neznatno. U god. 1929 iznosila je stopa procenta upravnih troškova 4.67%, a u god. 1930 ostala je sasvim ista.

Direktor talijanskog zavoda, koji sprovodi osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti prof. V. Medolaghi istaknuo je u izvještaju izdanom u julu 1925, u kojem su iznešeni finansijski osnovi i prvi rezultati osiguranja za slučaj starosti i smrti, da su se pokazali vrlo povolini rezultati, nakon što je stupio na snagu zakon od 1919 godine. Mora se naglasiti još jedna činjenica, naime, da je broj odobrenih renta dosada daleko zaostao za onima, koje su bile predvidjene u osnovi zakona, odnosno u njegovom obrazloženju po osiguravajućim matematičarima. Na osnovu tih činjenica donela je vlada po saslušanju vodećih organa Cassa Nazionale u mjesecu oktobru 1928 god. odluku, da izmjeni sistem proračunavanja renta i tako je došlo do napred spomenutog zakona od 13. decembra 1928 god. Po tom zakonu imala se je isplaćivati kao dodatak svim rentama za slučaj iznemoglosti i starosti povišica, koja je iznosila u pojedinim slučajevima 96%, a koja se je smjela prosječno kretati u odnošaju prema ranijem sistemu samo za 30%. Osim toga je novi zakon predvidio još jednu potporu koja je uvedena u suglasju sa demografskom politikom fašističke vlade, i to povećanu rentu za $^1/_{10}$ za svako dijete ispod 18 godina, koje uzdržava sam uživaoc rente.

Dok postoje u Italiji za osiguranje protiv tuberkuloze dva prinosna razreda (jedan za one, koji imadu nadnicu do 8 lira dnevno, a drugi za one, koji imadu veću nadnicu od 8 lira dnevno), a za osiguranje protiv neuposlenosti tri nadnična razreda (t. j. do 4 lire, od 4 do 8 lira i preko 8 lira nadnice), postoji kod osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti 6 nadničnih razreda, a prinosi su tako proračunani, da oni iznose oko 4% prosječne nadnice. To se vidi iz slijedeće tabele:

Nadnični razred prema dnevnoj zaradi	Tjedni prinos
do 2 lire	0.50 lira
preko 2 lire do 4 lire	1.— „
„ 4 „ „ 6 „	1.50 „
„ 6 „ „ 8 „	2.— „
„ 8 „ „ 10 „	2.50 „
preko 10	3.— „

Te prinose snašaju u jednakim dijelovima poslodavci i radnici. Talijanski zakon, kako je već kazano, donešen je već god. 1918. Kako su gotovo sve nadnice u Italiji za odrasle radnike veće od 10 lira, to gotovo 65% svih prinosa otpada na najviši nadnični razred.

Minimalno trajanje karenčnog vremena za polučenje rente iznosi u slučaju iznemoglosti 241 tjedan. Za polučenje starosne rente kreče se karenčno vreme između minimuma od 10 godina (480 tjedana prinosa) i maksimuma od 50 godina (od 15 do 65 godine života). Godišnji iznos rente može na osnovu gornjeg reda nadničnih razreda i na osnovu proračunavanja renta iznositi oko 256 lira kao minimalna granica (invalidska renta) odnosno 2.980 lira kao maksimalna granica (starosna renta). Dakako kod toga nisu uzeti u obzir dodaci na djecu. Osim toga mora se spomenuti da udova odnosno siročad osiguranika, koji je umro, a koji je uživao rentu, primaju 6 mjeseci nakon smrti osiguranika rentu po 50 lira, dakle ukupno 300 lira.

Korporativno ministarstvo u svom mjesečniku »Bollettino del Lavoro e della Previdenza Sociale« izneslo je podatke o finansijskim rezultatima osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti za vrijeme od 1920 do 1929. Za godinu 1930 ne postoje još konačni podaci. Što se tiče prihoda osiguranja, to nam daje prikaz slijedeća tabela I.

Digitized by Google

Tabela I.

Prihodi općeg obaveznog osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. (u 1000 lira)

Godina	Prinosi	Doprinos iz fonda prinosa	Subvencija države	Doprinos iz fonda drž. subvencije	Ukupni prihodi
1920	116.660	3.266	50.000	305	170.231
1921	217.480	13.143	50.000	2.970	283.593
1922	266.472	26.589	25.000	6.004	324.065
1923	251.590	40.859	—	7.026	299.475
1924	279.362	57.478	25.000	7.348	369.188
1925	331.284	77.935	50.000	9.651	468.870
1926	370.792	104.338	50.000	13.239	538.369
1927	389.328	123.047	25.000	13.509	500.884
1928	397.566	151.794	—	14.486	563.846
1929	417.414	157.299	—	12.825	587.538

K tomu treba dodati, da državni dodatak za povišenje svake rente nije po novom zakonu predvidjen sa 100 lira godišnje, nego je predvidjen kao subvencija za cjelokupno osiguranje u godišnjem iznosu od 50 milijuna Lira, koja se isplaćuje zavodu »Cassa Nazionale per le Assicurazioni Sociali«. Ovaj zavod isplaćuje doknadnu potporu redovito iz sretstava, koja se dobivaju iz tog fonda državne subvencije. U god. 1930 iznosili su prinosi ove grane osiguranja preko 419 milijuna Lira.

Ovi prihodi troše se u prvom redu na potpore t. j. na invalidske i starosne rente, na dodatke od 300 lira za udovice i siročad, i za zdravstveno staranje osiguranika, te konačno na upravne troškove. U pojedinim poslovnim godinama od 1920 do 1929 iznose ti izdaci prema slijedećoj tabeli:

Tabela II.

Izdaci općeg obaveznog osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti (u 1.000 lira)

Godina	Rente	Dodaci za slučaj smrti	Staranje	Upravni troškovi	Ukupni izdaci
1920	2.558	—	—	4.142	6.700
1921	3.041	1.227	—	5.489	9.767
1922	4.479	2.657	—	7.677	14.813
1923	5.942	2.619	—	9.650	18.211
1924	8.962	2.295	7	7.334	18.598
1925	14.806	2.437	625	12.637	30.505
1926	26.580	2.580	874	14.009	44.048
1927	38.051	2.616	1.935	13.809	56.411
1928	52.046	2.912	1.549	15.556	72.063
1929	104·841	3.308	3·208	14 971	126.328

Što se tiče pako renta prikazuju nam slijedeće tabele III. i IV. u pojedinim poslovnim godinama broj odobrenih renta i njihov godišnji iznos kao i broj i iznos koncem svake godine tekućih renta.

Tabela III.

Godina	Starosna renta		Invalidska renta		Rente za preostale članove porodice		Dodaci u slučaju smrti	
	Broj	Godišnji iznos	Broj	Godišnji iznos	Broj	Godišnji iznos	Broj	Godišnji iznos
1920	1.789	250.729	400	51.073	—	—	—	—
1921	3.824	462.604	1.598	250.050	—	—	5.159	1,547.550
1922	4.746	804.264	4.932	978.602	—	—	9.237	2,770.650
1923	4.857	869.315	6.922	1,740.085	—	—	8.805	2,641.500
1924	6.013	2,017.711	7.741	2,339.103	120	58.860	7.656	2,296.650
1925	15.502	6,208.620	6.979	2,371.842	—	—	8.175	2,452.350
1926	20.969	8,775.905	7.700	3,297.781	500	271.663	8.795	2,638.500
1927	19.775	8,854.589	7.830	3,531.931	43	31.336	8.945	2,683.050
1928	23.114	11,169.929	10.051	5,447.402	29	32.515	9.986	2,995.800
1929	24.999	18,323.864	14.576	11,923.419	36	41.119	11.317	3,394.950

Tabela IV.

Broj i iznos renta tekućih koncem pojedine godine.

God.	Starosne rente		Invalidske rente		Ukupno	
	Broj	Godišnji iznos	Broj	Godišnji iznos	Broj	Godišnji iznos
1920	17.496	2,010.140	5.768	743.006	23.264	2,753.146
1921	20.252	2,355.158	6.916	936.358	27.168	3,291.516
1922	23.776	3,071.156	11.044	1,799.379	34.820	4,870.535
1923	27.697	3,828.442	16.905	3,346.671	44.602	7,175.113
1924	32.815	5,712.181	23.262	5,390.863	56.077	11,103.044
1925	47.111	11,686.064	28.465	7,304.520	75.576	18,988.584
1926	66.033	19,942.958	33.606	9,845.081	99.639	29,788.040
1927	81.314	28,380.550	38.027	12,663.028	119.341	41,043.578
1928	100.320	38,988.207	44.546	16,897.290	144.866	55,885.497
1929	120.363	74,269.422	54.225	33,757.518	174.588	108,026.940

Digitized by Google

Za god. 1930 postoje samo približni podaci iz kojih proizlazi, da je koncem godine bilo oko 149.000 starosnih renta sa ukupnim godišnjim iznosom od 97.3 milijuna lira i 71.000 invalidskih renta sa ukupnim godišnjim iznosom od 49.5 milijuna lira. God. 1929 iznosio je prosječni godišnji iznos starosnih renta 733 lira, a invalidskih renta 818 lira. Nasljednicima umrlih osiguranika isplaćeno je god. 1930 oko 12.000 potpora.

Osim obaveznog osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti postoji i dobrovoljno osiguranje, koje je dosta nerazvijeno. Zakonom od 13. decembra 1928 predvidjene su neke odredbe, kojima se želi unaprediti to dobrovoljno osiguranje. Momentano se za ovu vrstu osiguranja ubire godišnje oko 7 i pol milijuna lira, a broj dobrovoljnih osiguranika kreće se oko pola milijuna.

Imetak »Cassa Nazionale per le Assicurazioni Sociali« doživio je od god. 1919 do 1929 znatan porast što se vidi iz slijedećeg prikaza:

na koncu godine	Imovina	
1919	448,211.487	Lira
1920	652,539.240	„
1921	987,033.608	„
1922	1.343,073.484	„
1923	1.711,214.383	„
1924	2.146,942.004	„
1925	2.681,175.359	„
1926	3.249,512.470	„
1927	3.845,106.888	„
1928	4.435,198.066	„
1929	5.035,305.109	„

Osim toga ima ovaj nosioc osiguranja još i druge imovine sa naslova obaveznog osiguranja za slučaj neuposlenosti, osiguranja protiv tuberkuloze, osiguranja materinstva i osiguranja pomoraca. Ukupna imovina ovih samostalnih grana iznosila je koncem g. 1929 1.335.742.409 lira tako, da je sveukupna imovina »Cassa Nazionale per le Assicurazioni Sociali« iznosila 6.371,047.518 lira. U samom zakonu postoje odredbe, na koji se način ima trošiti imovina nosioca osiguranja. Za vrijeme od 1920 do 1929 isplatio je taj nosioc osiguranja oko 3.793,450.000 lira za finansiranje javnih radova, koji su se u glavnom sastojali iz slijedećih vrsta:

Za reformu tla i melioraciju oranica	867,495.000	Lira
Za gradnju željeznica	1.069,000.000	„
Za gradnju pučkih stanova .	398,000.000	„
Za zajmove općinama i pokrajinama	931,000.000	„
Za vodovodne i termo-električne uredjaje	122,000.000	„
Za finansiranje brodarskih društava	87,000.000	„
Za finansiranje vazduhoplovnih društava	19,300.000	„
Za razne druge opće korisne radove	107,500.000	„
Za učestvovanje kod osnovnog kapitala opće korisnih korporacija, kao kreditnih zavoda i t. d.	51,000.000	„
Za nakup željezničkih i drugih obveznica	140,700.000	„
	3.793,445.050	Lira

K tome dolazi nakup državnih papira odnosno po državi garantiranih papira, koji je iznosio koncem godine 1929 1.309,645.000 lira.

Godina 1930 pokazuje k gore navedenim brojevima, daljnje povećanje imovine od oko 796,000.000 Lira, od čega je dano 316,000.000 za poboljšanje tla u močvarnim ili neizgradjenim područjima i 143.3 milijuna općinama i pokrajinama za opće korisne javne radove.

Da se proračuna izdatak nosioca osiguranja po glavi osiguranika, to nije moguće, pošto ne postoji nikakva direktna statistika osiguranika. Računa se da u Italiji ima obavezno osiguranih lica za slučaj iznemoglosti i starosti oko 5 i pol milijuna. Taj broj je znatno porasao, jer se je i povećao broj nadničara u poljoprivredi. Osim toga potpadaju pod ovo osiguranje i zakupnici i poluzakupnici tako, da bi ukupni broj sviju osiguranika u ovoj grani mogao doseći i 10.000.000 lica.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

СЛОБОДАН Ж. ВИДАКОВИЋ: ТУБЕРКУЛОЗА И СИФИЛИС СА ГЛЕДИШТА СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ, Београд, издање С. В. Цвијановића, 1931

У облику есеја изнео је угледни социјални радник у нашој престоници г. Слободан Ж. Видаковић сасвим отворено опасности, које прете не само грађанима града Београда, него уопште целокупном становништу Краљевине Југославије од сталних пратилаца данашњег човечанства у данашњем економском и друштвеном поретку — од социјалних болести: туберкулозе и сифилиса. Г. Видаковић, који врши дужност отправника послова Савеза градова и дужност референта за штампу општине града Београда, истакао се је својим досадашњим радом не само као публициста и као угледан социјални радник, него и као одличан комунални политичар. На сваком месту истиче г. Видаковић, да треба нарочиту пажњу у политици наших градова посветити социјалном старању. Треба водити нарочитог рачуна у проваћању комуналне политике о проучавању животних и социјалних прилика грађана. Треба од ране младости, од детиње добе водити рачуна о здравственом стању појединог грађана. Треба спречити да се почетне инфекције не развију, да се не разбукте у пожар, него да се одмах локализују. Г. Видаковић полаже нарочиту пажњу сузбијању туберкулозе код деце, јер преживили дете свој најопаснији период од 1—3 године старости, оно је доцније већ мање изложено опасности најтежих облика туберкулозне заразе. Првих година после рата почело је ондашње Министарство социјалне политике да проводи заштиту деце у већој мери. Међутим доцније сва та акција се све више и више смањивала док није сада снижена на минималну меру. Разлог томе налази се у финансијској страни овог питања. Крај државне минималне заштите деце имаде у нашој држави достатно социјалних удружења за заштиту деце. Али сва та приватна социјална акција за заштиту деце јесте још увек безначајна, јер се не проводи неким системом. Сасвим исправно каже г. Видаковић да ми још ни данас немамо статистичког катастра деце, коју треба заштити, а још мање имамо катастар незбринуте деце и ратне сирочади. Сем тога код нас постоји минималан број хигијенски уређених дечјих домова, дечјих превенторија, обданишта и летовалишта. Не само са ситном децом, него и са одраслијом децом постоје сличне околности. Какав је тежак полвжај наших шегрта и калфа, како је минимална чистота у радионицама и у просторијама, где они дневно бораве. Уместо хигијенски уређених шегртских домова постоји код нас систем исцрпљавања шегрта и младих радника. Постоји експлоатација до исцрпљења, каже г. Видаковић, систем шамарања и кињења од калфе до газде, редовно гладовање и спавање на постељама горим него у штенарама богаташких паса.

И у одраслијој доби извргнено је наше грађанство опасностима туберкулозе услед слабе исхране, услед слабих станова који личе правим јазбинама. Интересантни су подаци извештаја Југословенске лиге противу туберкулозе, чији је главни секретар г. Видаковић, а у којему се каже, да су станови у великим београдским зградама не само прескупи, него и далеко од основних хигијенских услова, да су станови у дограђеним и преправљеним шупама и трошним авлијским зградицама потпуно нехигијенски и релативно још скупљи и коначно да је 90% периферијских станова апсолутно неупорабиво за становање, јер су по своме склопу и пуном отсуству хигијенских захтева постали прави расадници заразе и установе за систематско убијање деце. Дакако, да то установљење страшних факата не вреди само за подручје општине града Београда, него сасвим једнако, а могуће и у већој мери, за све остале наше градове и наша села.

Мере комунално-социјалне политике противу туберкулозе, које предвиђа г. Видаковић делиле би се у две главне групе: у профилактичне и терапеутичке. Профилактичне мере биле би приватна и јавна профилакса, а терапеутичка сретства: појединачна и колективна терапија. Од приватне профилаксе много је важнија са гледишта социјалне политике јавна профилакса, међу коју спадају пропаганда против туберкулозе, изолација болесника, обавезно пелцовање дојенчади Калметовим серумом против туберкулозе, хигијенско подизање станова и радикално решење станбеног питања, систематска стална и добро организована контрола над исхраном грађана и учешћа општина у обарању вештачки одржаваних цена, нове методе рада у рационалном чишћењу вароши, планско подизање шума и паркова, бесплатна народна купатила, сузбијање алкохолизма, сузбијање беспослице и појача-

Digitized by Google

вање општег стандарда живота за економски слабије, уваћање здравствене технике, подизање нових модерних школа са терасама и училиштима на сунцу и ваздуху, хигијенске радионице, установе општинских шегртских домова, колективна комунално-хигијенска борба противу инсеката, принудна десинфекција старога одела и намештаја, обавезна десинфекција и десинсекција хотелских соба и постелних ствари, забрана брака неизлечивим и акутним туберкулозним болесницима, забрана пљувања по улицама и просторијама, снашање терета лечења од туберкулозе и сифилиса у главном са стране државе и општина, подизање ваздушних лечилишта и коначно уваћање законски обавезног лечења туберкулозе и пријава оболелих.

Без икаквог заташкавања са пуно изразите истине изнео је г. Видаковић отворено и другу велику социјалну болест данашњег друштва т. ј. сифилис. Појавом капитализма и проституције заузела је та социјална болест страховите размере. Она се очитује у сталном опадању пучанства, у смањеној плодности расе, свестраној дегенерацији. Она пуни душевне болнице паралитичарима и страшно снизује продукцијону снагу народа. Беда и глад у данашњој људској заједници главни су узроци великог броја проституције. Баш у редовима сиротиње развила се у последње време у великој мери тајна проституција. А баш из редова тих тајних проституткиња шири се понајвише сифилис. Дальи савезиик ових двију група социјалних болести јесте алкохолизам, који немило хара у редовима радника. Зато и г. Видаковић тражи да треба законом регулисати, да радник пијаница нема права на накнаду штете из уреда за осигурање радника, ако је његова стална или тренутна радна иеспособност наступила [illegible] пијаног стања.

Једно морамо додати овој студији г. Видаковића, а то је, да и радничко осигурање допринаша велики део материјалних средстава за сузбијање туберкулозе. Оно то не даје само у облику лекова и потпора, што је једино споменуо г. Видаковић, него оно то проводи и у облику болничког и санаторијског лечења, промене боравка у сопственим обдаништима и опоравилиштима. Радничко осигурање, може се казати, поседује најбоље уређене санаторије против туберкулозе у нашој држави. Несмемо заборавити, да је уопште први санаторијум туберкулозне на Балкану основан по радничком осигурању и да је још и данас [illegible] санаториј т. ј. лечилиште „Брестовац“ на Сљемену крај Загреба водећи санаторијум против туберкулозе.

Ова студија г. Видаковића који је један од ретких комуналних политичара, који наглашује важност социјалне стране опште комуналне политике, много ће допринети потстреку за дальи успешнији рад Југословенске лиге противу туберкулозе. Она ће засигурно прикупити већи број лица у фронт противу туберкулозе и у нашој држави учинити планску борбу противу те најстрашније социјалне болестн. Засигурно програм рада, што га предвиђа у својој студији г. Видаковић, неће остати утопистичка фикција добронамерних људи. Да завршимо са речима претговорника студије, старог апостола социјалне акције г. Драгише Лапчевића, који каже: „А сме ли то да буде, да би овај програм рада остао само утопистичка фикција? Ко су ти између нас, који ће имати жалосне смелости да приме одговорност пред историјом и пред народом?“

Хаберле.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

PRIVREDNA REVIJA. Br. 7. Str. 326—327. Dr. Armin Mosković: Kreditanstalt i naša privredna nezavisnost. Str. 327—329. Milan Glaser: Nekoliko reči o projektu novog zakona o socijalnom osiguranju. Generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika gosp. Milan Glaser donosi ukratko prikaz o nacrtu Zakona o socijalnom osiguranju. Iz projekta vidi se, da se osnovna misao cele zasnovane revizije našeg osiguranja radnika, svede li se ona na svoje bitne sastojine, može ukratko označiti ovako: Zahtev privrede, da se po mogućnosti što više snize prinosi osiguranja i tako smanje socijalni tereti uopće, te preka potreba, da se radnicima dade puno socijalno osiguranje.

Polazeći sa tog osnovnog stanovišta nacrt Zakona o socijalnom osiguranju u glavnome je:

1. snizio pomoći i potpore u osiguranju za slučaj bolesti i nesreće:

2. dao uslove za uproštavanje administracije i snižavanje upravnih troškova osiguranja;

3. tako polučenim uštedama snizio prinos grane osiguranja za slučaj bolesti, i uravnotežio pomoći i potpore sa prihodima grane osiguranja za slučaj nesreće; te

4. uredio osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti uz minimalni prinos od 3% obezbeđene nadnice osiguranih lica.

Kod toga su sačuvana sva osnovna načela sada važećeg Zakona o osiguranju radnika, naročito obligatornosti osiguranja, unifikacije i centralizacije, samouprave na osnovu paritetnog zastupanja radnika i njihovih poslodavaca, rešavanja sporova pred sudovima socijalnog osiguranja i državnog nadzora nad sprovođenjem osiguranja radnika.

Mora se priznati, da koli poslodavačke privredne komore, toli i centralni sekretarijat radničkih komora u ime radnika, otklanjaju nacrt ovoga zakona i drže, da se isti ne može privesti u život. Poslodavci iz razloga, što nije izvršen glavni njihov zahtjev: sniženje socijalnih tereta. Radnici opet, što se od njih traži odveć opsežno odricanje dosadanjih prava u osiguranju za slučaj bolesti i nesreće, premalo se daje u slučaju iznemoglosti i staroti, i što se napokon smanjuje samouprava i autonomija osiguranja.

Sigurno je, da se još uvijek mogu ispraviti pojedine odredbe nacrta o pružanju potpora i pomoći bolesnim i unesrećenim radnicima. Mogu se još uvijek korigirati odredbe o samoupravi i autonomiji osiguranja, to lakše, što to isto traže i radnici i poslodavci, te što dobra i zajamčena samouprava može biti samo od velike koristi osiguranju. Ali znatno povećati nacrtom predvidjene potpore i rente u sve tri vrste osiguranja i istovremeno sniziti prinose tog osiguranja zaista je nemoguće delo.

Poslodavci treba da se zadovolje sigurnošću, da projekt novog zakona o osiguranju radnika stabilizira prinose osiguranja, te da oni u nikojem slučaju neće iznositi više od 9.5 do 10% obezbeđene zarade osiguranih lica. To u stvari znači samo 7 do 7.5% faktične zarade naših radnika. A to je minimalni prinos, manji nego igde, uz koji se mogu sprovoditi sve tri vrste socijalnog osiguranja: za slučaj bolesti, nesreće i invalidnosti.

Radnici pak moraju razumeti, da se u današnje teško vreme privredne krize ne može tražiti veće opterećenje privrede s naslova socijalnih tereta, te da se usled toga moralo korigirati neke vrste potpora i pomoći u slučaju bolesti i nesreće.

I bude li samo malo dobre volje među interesentima, Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja lako će naći zlatnu sredinu u tom pitanju, koja će moći udovoljiti oba faktora naše privrede, jednako radnike, kao i njihove poslodavce.

BANKARSTVO. Br. 7. Str. 289—290. Lj. St. Kosier: Zakonska stabilizacija dinara. Str. 290—293. Dr. Milan Popović: Socijalni savet. Str. 293—296. Ing. Konstantin Čutuković: Panekonomika i državni privredni savez. Str. 296—300. Dr. Emil Palič: Naš problem pšenice. Str. 300—305. Prof. Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj. Str. 305—310. Dr. Jovan M. Savić: O direktnoj režiji (o državnim, banovinskim i opštinskim poduzećima). Str. 310—311. Dr. Ivo Perović: Budget savske banovine. Str. 311—312. Dr. Josip Voršič: Za diktaturu gospodarskih interesa. Str. 312—317. Rikard Fuchs: Ekonomska uzajamnost Jugoslavije i Čehoslovačke. Str. 317—321. Prof. Vidoje Ve-

Digitized by Google

selinović: Amortizacija zajmova podijeljenih na obaveznice. Str. 321—322. Emil Galijan: Rad medju našim iseljenicima u Njemačkoj. Str. 322. M. Rajaković: Potreba organizacije industrijskog kredita. Str. 322—323. Ing. V. Zidarić: Rad zadruga na selu. Str. 323—325. Prof. Dr. Frangeš: Uklanjanje poljoprivredne krize.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 9. Str. 181—183. Dr. Georg Schulz: Poslovni izvještaj državnog ureda za osiguranje. Str. 183—186. Erich Göpfer: Izmjene kod poduzetničkih i zadružnih bolesničkih blagajna. Str. 186—189. G. Grau: K primjeni novog §-a. 189. RVO.

Br. 10. Str. 201—202. Dr. Paul: Oštета u slučaju neuroze nastale uslijed nezgode. Str. 203—206. Erich Göpfer: Izmjene preduzetničkih i zadružnih bolesničkih blagajna. Str. 206—208. Erich Kilian: Osnovne nadnice u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 209—213. Dr. Günther Voigt: Kada počima pravo na hranarinu i kućnu potporu.

Br. 11. Str. 225—227. Kurt Tilgner: Postanak, pojam i značenje liječničkog sistema. Str. 227—230. Dr. Bülkmann: Potpore osiguranicima stranih bolesničkih blagajna. Str. 230—232. Heun: Potpora za slučaj neuposlenosti i potreba u smislu socijalnog osiguranja. Str. 233—234. Osiguranje namještenika u opasnosti.

Br. 12. Str. 249—250. Kriza socijalnog osiguranja. Str. 250—254. Hans Hinrichsen: Misli k krizi socijalnog osiguranja. Str. 256—257. Fr. Kleis: Osiguranje trgovačkih preduzeća u slučaju nezgode.

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITGESTALTUNG. Br. 7. Str. 193—214. Dr. Ludwig Birkenfeld: Najnoviji razvitak i noviji problemi međunarodnog zadružnog pokreta.

Br. 8—9. Str. 225—277. Dr. Tendury: Ruski socijalni dumping i Švicarska. Str. 277—282. Dr. Franz Görrig: Njemačka socijalna politika u vrijeme krize.

Br. 10. Str. 289—309. Dr. Tendury: Duh knjigovodstva. Str. 309—313. Dr. Holzer: Novi oblik razdiobe dobitaka na vodje filijala.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 22. Str. 349—352. K. Dolov: Eksploatacija šuma i industrija drva u Sovjetskoj Rusiji. Str. 352—354. Dr. Roux: Osposobljenje tuberkuloznih bolesnika za rad.

Br. 24. Str. 380—383. Georges Latier: Skautizam. Str. 383—386. Olaf Skjerbaek: Preventivno staranje za djecu u Danskoj. Str. 386—388. Organizacija sovkhoza.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 9. Str. 193—195. Paul Troje: Predlozi za reformu osiguranja za slučaj nezgode. Str. 195—200. Slučaj osiguranja u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti. Str. 204—206. Osiguranje za slučaj iznemoglosti u god. 1929 i 1930.

Br. 10. Str. 217—219. Drittler: K pitanju ponovnog ispitivanja prosudjivanja u žalbenom postupku u socijalnom osiguranju i u socijalnom staranju.

Br. 11. Str. 241—247. Dr. Ernest Knoll: Diagnoza. Str. 247—250. Wilhelm Schumm: Početak rente za slučaj nezgode. Str. 250—251. Dr. Flaschenträger: Slijepoća boja.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN - VERSICHERUNG. Br. 5. Str. 225—228. Hans Eye: Da li se imade isplatiti hranarina za karenčno vrijeme po §-u. 182. stav 1. točka 2. RVO. Str. 228—237. Bruno Kurth: Kontrola liječničke njege. Str. 237—239. Dr. Glelin: Pojam djelomičnog zaposlienja sa naročitim obzirom na rad agenata. Str. 239—247. Rudolf Pfab: Nadzor nad nosiocima osiguranja (nastavak).

Br. 6. Str. 281—285. Dr. Hahn: Stepen umanjenja radne sposobnosti kod teških obolienja na plućima uslijed prašne prema VO. od 11. II. 1929. Str. 285—289. Dr. Spor Werner: Kaznene odredbe u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Str. 289—303. Rudolf Pfab: Nadzor nad nosiocima osiguranja (nastavak).

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 5. Str. 629—671. Aktuelni problemi lignita u različitim evropskim državama. Str. 671—680. Albert Howar: Pokušaj organizacije rada u Indiji.

LES ASSURANCES SOCIALES. Br. 5. Str. 130. Decentralizacija službe osiguranja.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 4. Str 315—319. Dr. Henry Sigeris: Povjest medicine obzirom na njezin značaj za sadašnjost. Str. 319—337. Janko Barle: Nešto iz prošlosti zakladne bolnice u Zagrebu. Str. 337—343. Dr. Franjo Fancev: Ostavina varaždinskog liječnika iz početka XVII. stoljeća. Str. 343—352. Julije Kempf: Požegana. Str. 352—370. Dr. Rudolf Horvat: Hrvatski državni liječnici u

Digitized by Google

XVII. vijeku. Str. 370—372. Dr. Vladimir Čorović: Bolnice u Srbiji u XIII. i XIV. vijeku. Str. 373—378. Dr. Lazar Stanojević: Karadjordjeva bolest 1813. god. Str. 379—385. Dr. Aleksandar Šević: Dr. Konstantin Peičić pisac prve srpske originalne medicinske knjige. Str. 385—390. Dr. Franjo Zavrnik: Nešto o liječnicima veterinarima. Str. 391—399. Dr. Ivan Pintar: Prof. Dr. Kern in Prof. Dr. Lipič. Str. 399—400. Dr. Ferdo Šišić: Kuga u Splitu 1348 god. Str. 400—404. Dr. Grga Novak: Liječnici, brijači i ljekarnici autonomnog Splita. Str. 404—411. Dr. Juraj Körbler: Kuga u Dalmaciji god. 1783. Str. 411—419. Dr. Josip Matasović: Fratri bosanski prema muslimanima »za ličit bonika«. Str. 419—431. Dr. Josip Fleger: Leopold Glück: Str. 432—446. Dr. Lavoslav Šik: Jevrejski liječnici u Jugoslaviji. Str. 446—451. Dr. Lujo Thaller: Zadaće istorije medicine našega narodnoga teritorija.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 5. Str. 105—107. Dr. Josip Pretnar: Reklama in dekoracija izložb. Str. 107—110. Drago Potočnik: Privilegirani denarni zavodi v naši državi. Str. 110—113. Dr. Josip Ujčič: Socijalne in gospodarske razmere v rimski državi ob času apostola Pavla. Str. 113—115. Rado Grum: Učiteljski tečaj za trgovske nadaljevalne šole. Str. 115—118. Peter Šilec: Nevarne čeri. Str. 118—120. Drago Potočnik: Francoske kolonije. Str. 120—125. Naše gospodarstvo v aprilu in maju 1931.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Br. 9. Str. 234—239. Witzke: Socijalno osiguranje u god. 1930. Str. 249—252. Dr. Georg Adam: Nove švicarske zaštitne očale.

Br. 10. Str. 258—263. Dr. Walter Kude: K naredbi o proširenju osiguranja za slučaj nezgode na poslovne bolesti. Str. 264—266. Wolfgang Hildebrant: Naknada štete u slučaju poslovnih nezgoda u Francuskoj. Str. 273—276. Dr. Erich Neitzl: O pojavama otrovanja i njihovoj zaštiti u radionama sa cijankalijem.

Br. 11. Str. 282—286. Ministarski direktor dr. Griesser o unifikaciji socijalnog osiguranja.

Br. 12. Str. 306—308. Pretsiednikova naredba i nosioci osiguranja za slučaj nezgode. Str. 309—312. Artritis deformans i nezgoda. Str. 321—326. D. Sturm: Medjunarodni ugovor za osiguranje brodova.

SAVREMENA OPĆINA. Br. 5 i 6. Str. 313—321. Dr. Miloslav Stojadinović: Značaj ovogodišnjeg kongresa saveza naroda. Str. 321—352. Rad. Drašković: Fiskalni izvori prihoda naših opština. Str. 352—365. Dr. Nikola Fugger: Pred novim zakonom o općinama. Str. 365—369. Dr. Mihailo Milošević: Reforma lokalnih finansija u Francuskoj. Str. 369—377. Arh. Urbanista Dragutin Popović: Uredjenje Garden-city. Str. 377—385. Dr. Miloslav Stojadinović: Kretanje stanovništva u gradovima Kraljevine Jugoslavije. Str. 385—393. Slobodan Ž. Vidaković: Kongres jugoslavenskih gradova i zakon o gradovima. Str. 393—406. Dr. Nikola Fugger: Za aktivnost saveza gradova. Str. 406—425. Dr. S. Ramzin: Problem hleba i hlebarnica u našim gradovima. Str. 425—430. Dr. Božidar Petrović: Škodljivi uticaj automobilskih gasova na varoški vazduh. Str. 430—436. Dr. Staja Stajić: Klimatska mesta i dečja oporavilišta na moru i u šumovitim predjelima. Str. 436—449. Ishrana i aprovizacija Zagreba. Str. 449—462. Poslovni izveštaj o radu uprave saveza gradova.

SOZIALE PRAXIS. Br. 18. Str. 553—558. Karl Landauer: K problemu uzroka krize. Str. 558—563. Max Schlederer: Sistem prinosa u osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 564—571. Alban Welker: Sniženje potpora u osiguranju za slučaj iznemoglosti. Str. 571—579. Dr. Max Lederer: Reforma austrijskog socijalnog zakonodavstva. Str. 579. Ugovor s socijalnom osiguranju izmedju Njemačke i Austrije.

Br. 19. Str. 585—591. Dr. Heiman: K problematici i opravdanosti nužnih radova. Str. 594—597. Johan Ludwig Fettweiss: Racionalizacija i poljoprivredna izobrazba. Str. 597—600. Dr. J. S.: Besprekidni tjedan rada u Sovjetskoj Rusiji. Str. 605—610. Dr. Karl Bruckschmid: K kritici zakonodavstva o gradjevnim štedionicama.

Br. 20. Str. 617—622. Dr. Wilhelm Lautenbach: Suzbijanje neuposlenosti zaposlivanjem. Str. 622—625. Dr. Albert Halm: Suzbijanje krize zaduživanjem u inostranstvu. Str. 635—638. Predlozi o štednji u osiguranju za slučaj nezgode. Str. 643—646. Dr. Paul Kompert: Austrijska naredba o zaštiti vanbračne djece.

Br. 21. Str. 649—654. Dr. Klumker: Novi oblik tutorstva. Str. 654—658. Frieda Wunderlich: Birokracija i opći red. Str. 658—665. Dr. Otto Heinz: Ekonomska uprava i upravna ekonomija. Str. 675—676. Gertrude Hanna: Kritika povo-

Digitized by Google

dom sivog izvještaja međunarodne organizacije rada o zakonskoj zaštiti dece.

Br. 22. Str. 681—686. Dr. Arthur Feiler: Inozemni krediti — stvaranje rada. Str. 686—690. Dr. Schmidt: Industrijska kolonizacija i potrebni vrtovi. Str. 690—696. H. B. Butler: Problemi racionalizacije u Sjedinjenim Državama Amerike.

Br. 23. Str. 713—715. Dr. Lujo Brentano: Kratka riječ protiv sniženja nadnica. Str. 715—722. Konac starania u slučaju krize? Str. 722—733. Dr. Friedrich Zahn: Politika nadnica u svom uticaju na radno tržište. Str. 738—743. Bernhard Otte: K reformi osiguranja za slučaj nezgode. Str. 743—749. Dr. Berend: K predlozima za izmjenu osiguranja u slučaju nezgode.

Br. 24. Str. 753—758. Dr. Friedrich Zahn: Politika nadnica u svom uticaju na radno tržište (nastavak). Str. 758—764. Druga naredba pretsednika republike za osiguranje privrede i finansija od 5. juna 1931. Str. 777—784. Gertrude Israel: Naredba pretsjednika republike i pripomoć neuposlenima. Str. 787—789. Naredba pretsjednika republike i socijalno osiguranje.

Br. 25. Str. 793—798. Dr. Berger: Međunarodna organizacija rada i svjetska kriza. Str. 798—804. Dr. Imre Ferenczi: Evropska burza rada i razvitak svjetskog pučanstva. Str. 804—810. Dr. Friedrich Zahn: Politika nadnica u svom uticaju na radno tržište (svršetak). Str. 810—815. H. B. Butler: Problemi racionalizacije u Sjedinjenim Državama Amerike (svršetak). Str. 816—820. Dr. Berend: K predlozima za izmjenu osiguranja u slučaju nezgode.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 5. Str. 433—438. J. B. Condliffe: Učinak pada cijena na radne odnošaje u Novoj Zelandiji. Str. 458—473. Dr. Lanka Sundaram: Indijski radnici na Ceylonu. Str. 473—487. L. E. Mattaei: Mehanizacija poljoprivrede.

GRADSKI VJESNIK. Br. 11. Str. 186—188. Dr. Žiga Schwarz: Principi i organizacija rada u gradskom dječjem ambulatoriju. Str. 188—192. R. M.: Organizacija obrane grada od požara. Str. 192. Rezultati popisa stanovništva u gradu Zagrebu. Str. 193—194. Branko Šeringer: Jedno zanimljivo rješenje po zakonu o nužnim prolazima.

Br. 12. Str. 201—205. Dr. Žiga Schwarz: Principi i organizacija rada u gradskom dječjem ambulatoriju (nastavak). Str. 205—207. Civis: [illegible] faktor u elektrifikaciji Zagre[illegible] banovine. Str. 207—210. Giuro[illegible] organizacija registrature.

MERKUROV VJESNIK. [illegible] 113—116. J. B.: Albert Thomas [illegible] slaviji. Str. 116. Dr. Živko [illegible] Značaj posjete direktora medj[illegible] biroa rada po radničko osigur[illegible] 118—120. Dr. Dušan Pavlović: [illegible] vaspitanja dece.

DEUTSCHE KRANKENKASS[illegible] 17. Str. 431—443. Paul Uffermann: [illegible] ljeće privrede. Str. 448—454. [illegible] Geisthardt: Reforma osiguranja za [illegible] nezgode. Str. 454—457. Dr. Jul[illegible] ger: Duševno ispoljivanje neu[illegible] i njeno suzbijanje.

Br. 18. Str. 475—482. Dr. Kro[illegible] vor izmedju Njemačke države i [illegible] Austrije o socijalnom osiguran[illegible] 484—486. Hund: Osiguranje lica [illegible] slnih za slučaj bolsti. Str. 486—[illegible] Wilhelm Brusten: O reformi re[illegible] ranja. Str. 488—492. Dr. Max Hirs[illegible] cijalno staranje pružanjem kupa[illegible]

Br. 19. Str. 497—501. Fritz Ol[illegible] mjene registara liječnika i njihove [illegible] dice. Str. 502—506. H. Strasser: M[illegible] na pripomoćna kancelarijska sl[illegible] Str. 506—512. Dr. Bünintz: Liječenje [illegible] deži u šumskim školama.

Br. 20. Str. 525—526. Emil Hü[illegible] visini hranarine za neuposlene. St[illegible] —528. Wili Herget: O visini hranarin[illegible] neuposlene. Str. 528—532. Erich Co[illegible] Najnovija dvojbena pitanja iz osi[illegible] za slučaj bolesti. Str. 532—534. Be[illegible] Spor o obavezi osiguranja izmedju [illegible] da za osiguranje namještenika i [illegible] ničke blagajne.

Br. 21. Str. 543—548. M. Sau[illegible] Naredba o kontroli bolesničkih bl[illegible] Str. 549—551. Alfred Hertel: Ra[illegible] nomski! Str. 558—562. Filip He[illegible] Knjigovodstvo kod bolesničkih bl[illegible]

Br. 22. Str. 590—591. Ermel: K[illegible] rencija javno-pravnih i privatno-[illegible] prava bolesničkih blagajna. St[illegible] 597. Erich Kine: Bolesničke bl[illegible] porez.

Br. 23. Str. 607—612. Princ[illegible] guraniu za slučaj bolesti 1924—[illegible] 614—618. Dr. H. Jaeger: Dva [illegible] provedbe §-a. 313 b. RVO. Str[illegible] Dr. Paul: Paušalno obračunava[illegible] ničkih blagajna sa uredima s[illegible] 620—621. H. Fehlinger: Re[illegible] nosioca socijalnog osiguranja [illegible]

Digitized by Google

Br. 24. Str. 631—633. Druga naredba pretsjednika republike za sigurnost privrede i finansija. Str. 634—635. Daljnje ograničenje prava samouprave u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 639—640. Odnošaji izmedju liječnika i apotekara prema novoj naredbi pretsjednika republike. Str. 641—643. Državno osiguranje izvan osiguranja za slučaj bolesti.

Br. 25. Str. 671—676. Dr. Kühne: Kako su daleko vezani redoviti sudovi na pravosnažne odluke sudskih instancija u pitanjima blagajničkih liječnika kod problema ugovora? Str. 676—679. Dr. Rikard Treitl: Liječnička njega u okviru roditeljske pripomoći. Str. 680—685. Dr. Kurt Fintenrath: Osiguranje za slučaj bolesti i ekonomski položaj njemačkih liječnika. Str. 685—686. Dr. Adolf Hamburger: Pravni položaj istražne komisije.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 4—5. Str. 145—155. Dr. Fran Milobar: Samo dva originalna tipa demokracije. Str. 155—157. Dr Nardelli: Da li je §. 3. Zakona o osujećenju ovrhe od 25. svibnja 1883. i nadalje na snazi? Str. 157—160. Dr. Janko Šuman: Pravo prevoda u jugoslavenskom autorskom pravu. Str. 160—170. Dr. Muha Miroslav: Izgled tužbe po novom gradjanskom parničnom postupku. Str. 170—174. Dr. Fischer Alfred: Prinosi za reviziju kriviČnoga zakonika i postupnika. Str. 174—178. Robinson Jakov: Pravno stanje na Baltiku i kongres baltičkih pravnika. Str. 178—202. Dr. Stahuljak Milan: Psihologija novca. Str. 202—205. Dr. Pavlović Toma: Primjedbe na prvi dio nacrta novoga trgovačkoga zakona. Str. 225—227. Dr. Uroš Desnica: Pojam trajnosti u zakonu o dalmatinskom agraru.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 5. Str. 349—360. Dr. Gjorgje Tasić: Pojam prava. Str. 360—372. Dr. Ferdo Čulinović: O upisima u zemljišne knjige. Str. 372—395. Božidar Protić: Nadležnost državnog saveta i upravnih sudova. Str. 395—402. Dr. Arsen Čubinski: Obligaciono pravo Sovjetske Rusije. Str. 402—409. Dr. Milan Bartoš: Prava stranaca na nepokretnosti. Str. 409—412. Dr. Laza Kostić: Novi činovnički zakon.

AMTLICHE NACHRICHTEN DES BUNDESMINISTERIUMS F. SOZIALE VERWALTUNG. Br. 5. i 6. Str. 173—174. O položaju uvodnih plesača u socijalnom osiguranju. Strana 174—175. Rezultat financijskog poslovanja staranja za slučaj starosti prema zakonu o osiguranju poljoprivrednih radnika u god. 1929 i 1930. Str. 175—177. Iz odluka ministarstva socijalne uprave sa područja osiguranja namještenika. Str. 177—179. Iz rešidaba vrhovnog upravnog sudišta na području osiguranja namještenika.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 6. Str. 289—295. Dr. Luis Dublin: Možemo li produžiti ljudski život. Str. 295—307. Dr. Fridrich Burgdörfer: Razvitak pučanstva, radno tržište i socijalni tereti budućnosti. Str. 307—315. L. Heuermans: Racionalizacija kod zdravstvenog staranja. Str. 315—325. Dr. Solbrik: Medicinalno zakonodavstvo. Str. 325—329. Dr. Wilhelm Frei: Spolna bolest »lymphogranulomatosis inguinalis« i njena socijalna značajnost.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 1—8. Salvatore di Marco: Problemi staranja u školi. Str. 8—15. Dinsdale: Nezaposlenost u poljoprivredi u Vel. Britaniji. Str. 15—23. Tenuil: Razvitak osiguranja za slučaj iznemoglosti u Holandiji.

LEKAR. Br. 97. Str. 1—2. D. S.: Odlazak Dra. Štampara. Str. 2—3. Dr. Dreier: O izdavanju lekarskih uverenja. Str. 3. Fragmenti učenja o biohemiji rana.

Br. 98. Str. 1. Dr. T. K.: Kod prof. Lazarusa. Str. 1—2. Dr. M. Dj. Popović: Potrebna je reorganizacija sanitetske službe. Str. 2. Organizacija higijenske službe u Jugoslaviji.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 13. Str. 221—225. Dr. Friedrich Schmidt: Iskustva kod provedbe programa izgradnje stanova za god. 1930. Str. 225—228. Dr. Joachim Fischer: Problemi izgradnje stanova u Austriji. Str. 228—230. Dr. Alice Salomon: Socijalna povjest velegrada.

Br. 14. Str. 91—92. Dr. J. Flait: Stanje alkoholnog pitanja u industrijskom poduzeću u svjetlu godišnjeg izvještaja inspektora rada i rudarskih vlasti. Str. 93—94. Ing. K. Hauck: Nezgoda ili naravna smrt. Str. 96. Dr. Schwantke: Zaštita od nezgoda nastalih usljed vatre kad upaljenja radne odjeće.

Br. 15. Str. 250—251. Problemi racionalizacije u Sjedinjenim Državama Amerike. Str. 251—257. G. Grüning: Štrajkovi i isključenja u 1929. god. u evropskim i vanevropskim industrijskim zemljama.

Digitized by Google

Broj: 31.690/1931

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o upućivanju članova u oporavilište »Zagreb« u Krku.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Okružnicom svojom broj 11.735/1931 od 18. marta 1931. saopćio je ovaj ured da se otvara morsko oporavilište »Zagreb« u Krku. Po ovoj okružnici mogu se primiti u oporavilište:

1. rekonvalescenti:
2. bolesnici koji boluju od bolesti mozgovnih žlezda (lymphomata) koje nemaju fistule i ne trebaju zavoja:
3. lica sa bolestima crvenoga i beloga krvnoga staničja:
4. lica sa funkcionalnim bolestima živaca lakšeg stepena (neurasthenia):
5. slučajevi opće iznurenosti:
6. lica sa bolestima dušnika i bronha (asthma i emfizem):
7. lica sa bolestima srca i žilja (kompenzirane greške, skleroza):
8. lica sa bolestima probavnih organa funkcionalnog karaktera, ako ne trebaju naročitih dijetetičkih propisa.

U oporavilište se ne može primiti onaj član koji boluje od koje zarazne bolesti, od kožnih ili drugih bolesti koje iziskuju neko naročito specijalističko lečenje. Svi slučajevi tuberkuloze u ma kojoj formi bezuslovno su isključeni.

Pošalje li koji mesni organ osiguranika protivno ovim uputama, biće taka bolesnik odmah natrag vraćen.

Pozivaju se svi mesni organi, da izvole sve svoje službenike odmah upozoriti, da mogu o svom trošku provesti svoj redovni godišnji odmor u oporavilištu »Zagreb« u Krku. Za trajanja letne sezone (od 1. maja do uključivo 30. septembra) iznosi opskrbna pristojba za službenike Središnjeg ureda i članove njihovih obitelji dnevno 60 Dinara, a za trajanja zimske sezone (od 1. oktobra do 30. aprila) dnevno 55.— Dinara. U toj pristojbi sadržana je naplata za stan, opskrbu (dnevno pet obroka), pranje rublja, poslugu, ogrev i rasvetu. Dolazak u oporavilište ima se izravno priopćiti na adresu: Oporavilište »Zagreb«, Krk, Savska banovina.

U oporavilištu »Zagreb« ima sada dosta mesta, pa se mesni organi pozivaju, da sada u vreme najveće sezone upućuju u oporavilište one svoje članove koji su nesposobni za rad a boluju od gore označenih bolesti naročito ako trebaju kupanje u moru, da se sezona kupanja u oporavilištu što više iskoristi.

Mesni organi imaju vrlo velik broj bolesnika sa hranarinom, medju ovima dosta takovih, kod kojih bi se trajanje bolovanja putem lečenja u oporavištu na moru kraj obilne hrane znatno skratilo.

Pošto se naša oporavilišta izdržavaju iz sretstava celog osiguranja, pozivaju se svi mesni organi, da o tome vode računa.

U Zagrebu, dana 2. iula 1931.

Generalni direktor:
Dr. Augustin Arselin

Digitized by Google

Broj: 32.860/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu o razrešenju Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zemunu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Odlukom gospodina komesara broj 22.291/1931 od 6. januara 1931. izmenjena je odluka gospodina komesara od 26. marta 1931. Prs. broj 116/1931. u pogledu podele teritorije razrešenog Okružnog ureda u Zemunu tako, da srez zemunski sa gradom Zemunom pripada Okružnom uredu u Beogradu, srez šidski sa Šidom Okružnom uredu u Osijeku, a čitava ostala teritorija Okružnom uredu u Novom Sadu.

Prednje se saopštava radi znanja.

U Z a g r e b u, 7. jula 1931.

Generalni direktor:
u z.

J a k o v L a s t r i ć v. r.

Broj: 31.203/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu ukidanja okružnih ureda za osiguranje radnika na Sušaku, u Brodu n/S i u Tuzli i arondacije teritorija okružnih ureda u Ljubljani, Karlovcu, Zagrebu, Banjaluci, Splitu i Travniku.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 5. juna 1931. St. broj 29.456 odobrio je odluku gospodina komesara Središnjeg ureda od 3. juna 1931. pod člankom 1. sedničkog zapisnika, kojom se razrešuju sa danom 30. juna 1931. okružni uredi za osiguranje radnika na Sušaku, u Brodu n/S i u Tuzli.

Područja razrešenih okružnih ureda dele se na susedne okružne urede ovako:

Od područja okružnog ureda na Sušaku pripaja se područje dravske banovine (srez Čabar) ljubljanskom okružnom uredu, sve ostalo područje Okružnom uredu u Karlovcu.

Područje okružnog ureda u Brodu pripaja se u celosti Okružnom uredu u Osijeku.

Od područja okružnog ureda u Tuzli pripaja se područje vrbaske banovine (srez Gračanica) Okružnom uredu u Banjaluci, a područje drinske banovine (ostali srezovi) Okružnom uredu u Sarajevu.

Istom odlukom gospodina komesara Središnjeg ureda odredjena je nova teritorijalna organizacija mesnih organa u cilju arondacije i saobraženja teritorija mesnih organa administrativnoj podeli države i to sa danom 30. juna 1931. god., kako sledi:

a) područje savske banovine (srez črnomeljski) odvaja se od Okružnog ureda u Ljubljani i pripaja Okružnom uredu u Karlovcu;

b) područje savske banovine (opštine Rab, Novalja i Pag krčkog sreza) odvaja se od Okružnog ureda u Splitu i pripaja se Okružnom uredu u Karlovcu;

c) područje vrbaske banovine (srez dvorski) odvaja se od Okružnog ureda u Zagrebu i pripaja se Okružnom uredu u Banjaluci;

Digitized by Google

d) područje vrbaske banovine (srezovi Jajce, Mrkonjić-grad, [illegible] opština Bos. Grahovo sreza petrovačkog) odvaja se od Okružnog ure[illegible] niku i pripaja Okružnom uredu u Banjaluci.

Što se saopćuje svim mesnim organima radi znanja time, da što pre likvidiraju medjusobna potraživanja odnosno dugovanja sa razrešenim okružnim ured[illegible] dima.

U Zagrebu, dne 9. jula 1931.

Zamenik generalnog direktora:
Dušan Glumac v. r.

Broj: 33.381/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu po predmetu dostavljanja izveštaja uz molbu za obnovu postupka.

Svim mesnim organima.

Opaženo je, da mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika, prestavke (molbe), podnešene od strane žalioca, za obnovu postupka, predlažu Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja bez ikakovih svojih izveštaja.

Pošto je ovakvo postupanje pogrešno, to se na osnovu naredjenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 29. juna 1931 St. br. 30.246 pozivaju se mesni organi ovoga ureda, da u buduće, prilikom podnošenja Ministarstvu ovakvih prestavaka, dostavljaju uz iste takodjer i iscrpive izveštaje povodom ovih prestavaka.

U Zagrebu, dne 9. jula 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Milovan Ježić v. r.

Broj: 30.083/1931

OKRUŽNICA.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu putnih dnevnica uredskim šoferima.

Svim mesnim organima.

Gospodin Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika svojom odlukom od 20. juna o. g. pod čl. 8. sedničkog zapisnika donio je rešenje da šoferima u službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa pripada za vreme vožnje uredskih automobila izvan sedišta ureda, ukoliko ta vožnja traje dulje od pola dana dnevnica u visini i pod uslovima predvidjenima u § 29. Službenog pravilnika službenika za službitelje kategorije D. položaja XI.

To ne važi za uredske šofere nameštene po propisima Službenog pravilnika službenika odnosno za one, kojima je to pitanje uredjeno zasebnim odredbama u ugovorima.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja i obdržavanja radi.

U Zagrebu, dne 9. jula 1931

Zamenik generalnog direktora:
Dušan Glumac v. r.

Digitized by Google

Broj: Prs. 234/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu dopuna § 122. Službenog Pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i § 77. Službenog Pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu § 130. Zakona o osiguranju radnika svojim rešenjem od 9. jula 1931. god. Pov. Br. 688 izvoleo je odobriti odluku Gosp. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 6. jula ove godine Pov. Br. 226/31 (članak 7 zapisnika) o dopuni §-a 122. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda i §-a 77. Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda s tim, da pomenuti paragrafi glase:

§ 122.

S l u ž b e n o g p r a v i l n i k a s l u ž b e n i k a S r e d i š n j e g u r e d a z a o s i g u r a n j e r a d n i k a:

»Službenik, koji je penzionisan usled nesposobnosti za službu po tač. 1 ili 2 § 113 ili usled toga, što je pao pod starateljstvo (tač. 3 § 113 ovog pravilnika) vratiće se opet u službu, kad taj razlog prestane, ako već nije navršio 60 godina života i dobiće sistematsku platu i položaj, koji odgovara plati i položaju, sa koga je penzionisan. Ako se službenik ne bude hteo primiti službe, gubi pravo na penziju.

Isto tako mogu se reaktivirati i službenici, koji su penzionisani po potrebi službe (§ 5. Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa) ako nisu navršili 65. godinu života. Ako se službenik u roku od 15 dana po izvršenom mu saopštenju ne bi hteo primiti službe, gubi pravo na penziju.«

§ 77.

S l u ž b e n o g p r a v i l n i k a l e k a r a - č i n o v n i k a S r e d i š n j e g u r e d a z a o s i g u r a n j e r a d n i k a:

»Lekar-činovnik, koji je penzionisan usled nesposobnosti za službu po tač. 1. ili 2. § 68. ili usled toga, što je pao pod starateljstvo (tač. 3. § 68. ovog pravilnika) vratiće se opet u službu, kad taj razlog prestane, ako već nije navršio 60 godina života i dobiće platu, koja odgovara plati sa koje je penzionisan. Ako se lekar-činovnik ne bude hteo primiti službe, gubi pravo na penziju.

Isto tako mogu se reaktivirati i lekari-činovnici, koji su penzionisani po potrebi službe (§ 5. Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticaniu prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa) ako nisu navršili 65. godinu života. Ako se lekar-činovnik u roku od 15 dana po izvršenom mu saopštenju ne bi hteo primiti službe, gubi pravo na penziju.«

Što se dostavlja mesnim organima znanja i ravnanja radi.

U Z a g r e b u, dana 14. jula 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. V i l i m H e l e b r a n t v. r.

Digitized by Google

Broj: 34.727/1931

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu specijalizacije iz socijalne medicine lekara-činovnika specijalista iz drugih grana medicine.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a:

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja odelenje za socijalno staranje dostavilo je Središnjem uredu akt od 6. jula 1931 St. broj 31.538 sledeće sadržine:

»SREDIŠNJEM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

Z a g r e b u

U odgovoru na akt od 15. maja 1931 god. Br. 20.548 saopštava se Uredu, da je Sanitetsko odelenje pod S. br. 11.574 od 1. VII. 1931 god. stavilo ovom Odelenju sledeći izveštaj:

»Povodom pitanja Središnjeg ureda ovom Odelenju čast je odgovo

Lekari-činovnici Središnjeg ureda, koji kao specijaliste za tuberkulo u svojstvu primarnih lekara rade u sanatorijima za tuberkulozu, kao i glavni lekari Okružnog ureda, koji su već specijaliste iz koje grane me cine, moraju takodjer imati specijalizaciju iz socijalne medicine.

Lekari-činovnici koji steknu pravo na naziv specijaliste za socijal medicinu, mogu vršiti privatnu praksu ako nisu na položaju glavnih leka mesnih organa, odnosno lekara-činovnika Središnjeg ureda, t. j. ako se ne-na laze na položaju onih lica koji po §3. citiranog Zakona nemaju prava na p vatnu praksu«.

Prednje se dostavlja radi znanja.

Po naredbi
Ministra socijalne politike
i narodnog zdravlja
Za Načelnika
Odelenja za socijalno staran
Dr. T u j k o v i ć v. r.

Što se dostavlja svim mesnim organima znanja radi.

U Z a g r e b u, dne 17. jula 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Ž e l j k o H a h n v. r.

N A R E D B A

Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 3. jula 1931. god. St. br. 31.355 o oslobodjenju od obaveze osiguranja za slučaj bolesti nameštenika Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije.

Na osnovu §-a 7. Zakona o osiguranju radnika od 14-V-1922. god., a u sporazumu sa gospodinom Ministrom vojske i mornarice

Digitized by Google

naredjujem:

§ 1.

Službenici Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije oslobadjaju se od obaveze osiguranja za slučaj bolesti, a na osnovu Uredbe o bolovanju i lečenju službenog osoblja Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije, propisane od glavnog Odbora Društva na sednici od 25-II-1931. god. br. 1731.

§ 2.

Ovo oslobodjenje važi za sve nameštenike Društva Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije sa stalnom mesečnom platom i najkraćom obavezom za šest meseci.

Oboleli ili nesrećnim slučajem povredjeni službenik ima od Društva pravo na besplatnu pomoć, lekove i bolničko lečenje. Na sve ovo imaju pravo za slučaj bolesti i članovi porodice društvenih službenika, ako lično ne privredjuju i nisu osigurani za slučaj bolesti kod druge koje ustanove, a žive u zajedničkom kućanstvu sa službenikom. Za vreme bolovanja službeniku sleduje plata sa svima prinadležnostima za vreme od dvadesetšest nedelja od dana početka bolovanja.

Ostalo najamno radno osoblje Društva ostaje i dalje obavezno na osiguranje po propisima zakona o osiguranju radnika.

§ 3.

Ova naredba stupa na snagu danom obnarodovanja u Službenim novinama.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

(M. P.)

M. Kostrenčić s. r.

Broj: 35.288/1931.

Svim mesnim organima.

Na znanje i upravljanje time, da je sa strane Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja Društvu Crvenog Krsta skrenuta pažnja, da je dužno da plaća sve prinose za osiguranje svojih nameštenika za sve vreme do obnarodovanja Naredbe u Službenim Novinama, koje je izvršeno dne 10. jula 1931. u broju 154-LI, dok će ono posle toga dana biti dužno da svoje nameštenike — navedene u 1. stavu §-a 2. Naredbe — prijavljuje na osiguranje i da plaća prinose samo za slučaj nesreće.

U Zagrebu, dne 17. iula 1931.

Generalni direktor:

Milan Glaser v. r.

Broj: 22.612/1931

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu nadopunjenja okružnice broj 13.941/1931 od 22. marta o. g. (»Radnička Zaštita« strana 283/1931).

Svim mesnim organima.

Okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 13.941/1931 odredjeno je u posljednjem odlomku, da premešteni službenici imaju pravo na selitbene troškove u smislu odredaba §-a. 37 i 38 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

Okružnica Središnjeg ureda broj 7.335/1930 (»Radnička Zaštita« 1930 str. 129) o povlaštenoj vožnji nameštenika Središnjeg ureda u 5. odlomku govori, da članovi porodica uživaju na železnicama i brodovima u državnoj eksploataciji povlasticu u vožnji od 50% normalnih voznih cena tri puta godišnje.

Kako se ova povlaštena vožnja za članove porodice od tri puta godišnje, ne može uzeti u obzir prilikom obračuna selitbenih troškova premeštenih službenika Središnjeg ureda, to se pozivaju mesni organi, da u putno-selitbenim računima premeštenih službenika obredjuju za članove porodice normalne vozne cene.

U Zagrebu, dne 27. juna 1931.

Generalni direktor:
Dr. Augustin Arselin v. r.

LIČNE VESTI.

Premeštanja:

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. pod St. br. 35.338 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Dr. Ugarković Nikola, pravni referent Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije A. položaja IV.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 25. jula 1931. pod St. br. 35.838 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Dr. Gorišek Ernest, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu zamenika upravnika kategorije A. položaja V.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. pod St. br. 35.351 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Gojković Emilo, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu referenta kategorije A. položaja IV.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. pod St. br. 35.349 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Zorian Ivan, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu u svojstvu glavnog knjigovodje kategorije B. položaja V.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. god. pod St. br. 30.939 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Ergotić Tomo, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu n/S na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu glavnog knjigovodje kategorije B. položaja VI.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. god. pod St. br. 35.337 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Dr. Kovačić Ante, šef-lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse u dosadašnjem plaćevnom razredu i plaćevnom stepenu.

Digitized by Google

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 25. jula 1931. god. pod St. br. 35.836 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Brkić Djordje, službenik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Osijeku u svojstvu administrativnog referenta kategorije B. položaja IV.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod Str. br. 35.333 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Vrkljan Ante, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku na službovanie Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VII.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod St. br. 35.339 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Turkalj Mile, zamenik ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu ravnatelja kategorije B. položaja IV.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod St. br. 35.335 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Dr. Oklobdžija Milan, pravni referent Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika na Sušaku u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije A. položaja V.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 9. jula 1931. god. Pov. br. 691 odobren je zaključak gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 6. jula 1931. god., kojim se po potrebi službe premešta Dr. Helebrant Vilim, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu direktora opšteg odelenja kategorije A. položaja II.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 9. jula 1931. Pov. br. 691 odobren je zaključak gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 6. jula 1931. god., kojim se po potrebi službe premešta Lastrić Jakov, direktor opšteg odelenja Središnjeg ureda za osiguranie radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Banjaluci u svojstvu ravnatelja kategorije A. položaja II.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod St. br. 30.966 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranie radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Krekić Panta, referent Središnjeg ureda na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije A. položaja IV.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod St. br. 35.334 uzeta je na znanje odluka gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranie radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Šakir Hero, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Travniku na službovanie Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu glavnog knjigovodje kategorije B. položaja VI.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlia od 23. jula 1931. god. pod St. br. 30.967 uzeta je na znanje odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranie radnika od 17. jula 1931. god., kojom se po potrebi službe premešta Kramarić Nikola, ravnatelj Okružnog ureda u Mostaru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije B. položaja V.

Digitized by Google

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 10. jula 1931. god. pod Pov. br. 696 odobrio je odluku gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10. jula 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Dr. Arselin Augustin, generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 10. jula 1931. pod Pov. br. 696 odobrio je odluku gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10. jula 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Glumac Dušan, zamenik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 23. jula 1931. god. pod St. br. 30.928 odobrio je odluku gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se penzioniše po potrebi službe Drach Ljudevit, glavni knjigovodja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu.

Reaktiviranja.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 10. jula 1931. Pov. br. 696, odobrena je odluka gosp. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10. jula 1931., kojom se u smislu al. 2. §-a 122. Službenog pravilnika službenika reaktivira Glaser Milan, generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu kategorije A. položaja I. sa svim prinadležnostima toga položaja i te kategorije, koje je uživao na dan penzionisanja.

Ujedno je gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu propisa §. 132. Zakona o osiguranju radnika potvrdio u službi generalnog direktora Središnjeg ureda g. Milana Glasera.

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 23. jula 1931. god. pod St. br. 35.340 odobrena je odluka gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931. god., kojom se u smislu al. 2. §-a 122. Službenog pravilnika službenika reaktivira Sallopek Anka, činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika kategorije B. položaja VI. sa svim prinadležnostima toga položaja i te kategorije, koje je uživala na dan penzionisnja.

Broj: 6779/1931.

NATEČAJ.

Zaključkom gospodina Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika raspisuje se natečaj na popunjenje sledećih činovničkih mesta:

1. Dva mesta činovnika kategorije C. položaja IX. kod ureda u Dubrovniku.

2. Jedno mesto činovnika kategorije C. položaj IX. u svojstvu šefa ekspoziture na Cetinju.

Sva prava i dužnosti kao i opći uslovi nameštenja sadržana su u Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a sve eventualne potrebne informacije mogu se dobiti kod potpisanog ureda.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanom uredu do uključivo 8. augusta 1931 do 12 sati u podne.

Zakašnele molbe neće se uzeti u obzir.

U Dubrovniku, dne 6. jula 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U DUBROVNIKU.

Digitized by Google

Broj: 11176/31.

NATEČAJ.

U smislu zaključka gosp. Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu od 17 januara 1931. i odluke g. Komesara Središnjeg ureda ZOR broj 28.222/31. od 20. juna 1931., raspisuje se ponovno natečaj na

1 mesto lekara-činovnika opće prakse I. plaćevnog razreda u Šibeniku.

Opći uveti jesu:

1. Da je natecatelj državljanin jugoslavenski i da pozna u pismu i govoru srpsko-hrvatski ili slovenački jezik.

2. Da je prekoračio 24 odnosno nije navršio 40 godina života, osim ako je pre toga bio u službi Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi.

3. Da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu.

4. Da nije pod staratelistvom ili stečajem, pod isledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, niti pravomoćno sudjen presudom redovnog Suda; da nije sudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom.

5. Da mu služba kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne vlasti, nije prestala iz uzroka spomenutih u § 67 i točki 1—7 § 68 Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

6. Da nije uporedo namešten kao činovnik u državnoj, samoupravnoj ili kojoj drugoj javnoj službi sa pravom na penziju.

7. Da je regulisao vojnu obavezu.

8. Da ima diplomu (nostrificiranu) doktora sveukupne medicine i pravo vršenja prakse u odnosnom mestu.

Molbi se imaju priložiti ova uverenja: svedodžba rodjenja i krštenja, domovni list, uverenje o zakonskoj bračnoj vezi, o godinama dece, o regulisanoj vojnoj obavezi, o zdravlju, o dotadanjem nameštenju, o vršenju lekarske prakse, diploma, kao i uverenje nadležnih vlasti, da natecatelj nije sudski kažnjavan, da nije pod staratelistvom ni pod stečajem. Zdravlje se ima dokazati uverenjem lekara Središnjeg odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, kao i još jednim uverenjem izdatim po Državnom javnom dispanzeru odnosno po lekaru specijalisti za tuberkulozu, da natecatelj ne boluje od tuberkuloze.

Lekari, koji imaju godine službe provedenih u ugovornoj službi Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kao i u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi, ako traže da im se to vreme prizna za penziju po § 72 Službenog pravilnika, onda moraju to izričito u molbi navesti i označiti tačna razdoblja, a u dokaz toga predložiti verodostoine svedodžbe, jer se naknadne molbe za priznanje tog vremena u penziju ne će uvažiti.

Mesto lekara u Šibeniku vezano je sa lečenjem 1100 osiguranih članova i njihovih obiteljskih pripadnika. Početna godišnja plata iznosi Din. 27.600.—, a specijalni i privremeni dodatak koji se ne računa u penziju, Din. 3.600.— godišnje.

Osim ovih beriva pripada za ženu i svako dete godišnji dodatak od Din. 1.800.—, ali u najvišem ukupnom iznosu od Din. 7.200.—.

Ostala prava i dužnosti odredjena su Službenim pravilnikom lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Vlastoručno pisane, biljegovane i svim navedenim ispravama snabdevene molbe treba da stignu ili budu predane uredu u roku od 28 dana po obelodanjenju ovoga natečaja u Službenom Glasniku primorske banovine u Splitu.

U Splitu, dne 10. jula 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U SPLITU.

Digitized by Google

Broj: 34.861/1931.

NATEČAJ.

Na osnovu odluke gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931 pod čl. 1. sedničkog zapisnika raspisuje se ovime natečaj za popunjenje sledećih upražnjenih mesta:

I. Za dva mesta činovnika knjigovodstvene struke kategorije B. položaja V. sa godišnjom sistematskom platom od Din. 10.800.— sa godišnjom položajnom platom od Din. 21.000.— i sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

II. Za jedno mesto činovnika knjigovodstvene struke kategorije B. položaja VI. sa godišnjom sistematskom platom Din. 10.800, sa godišnjom položajnom platom Din. 15.000.— i sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

III. Za jedno mesto činovnika statističke struke kategorije B. položaja VII. sa godišnjom sistematskom platom Din. 10.800.—, sa godišnjom položajnom platom Din. 12.000 te sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

IV. Za tri mesta činovnika kancelarijske struke kategorije C. položaja VIII. sa godišnjom sistematskom platom Din. 9.600.—, sa godišnjom položajnom platom Din. 9.000.— i sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

V. Za jedno mesto služitelja služiteljske struke kategorije D. položaja XI. kod stanice za naknadno lečenje ozledjenih sa godišnjom sistematskom platom Din. 8.400.—, sa godišnjom položajnom platom Din. 3.600.—, te sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3. da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života, izuzevši slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod istragom za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom;

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i točci 5. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6. da imadu za mesta pod I—III potpunu srednjoškolsku spremu sa višim tečajnim ispitom, odnosno u koliko nemaju te spreme da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima; da imadu za mesto pod IV. svršena četiri razreda srednje škole, odnosno u koliko nemaju te spreme, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima; i konačno da imadu za mesto pod V. najpotrebniju pismenost.

U koliko bi na mesta pod tačkom I—III i na jedno mesto pod točkom IV. bio izabran koji od uredskih službenika, raspisuje se ujedno natečaj za mesta nižih položaja.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti:

svedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe, imaju natecatelji podneti potpisanom uredu uključivo do 6. augusta 1931 do 12 sati o podne.

Za zakašnele molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, dne 20. jula 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U ZAGREBU.

Broj: 20.721/1931.

KONKURS.

Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu raspisuje konkurs za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika opšte medicine kod ekspoziture u Kruševcu u drugom plaćevnom razredu prvog stepena. Godišnje prinadležnosti iznose: plata 34.500.— dinara, specijalni dodatak 5.400.— dinara i porodični dodatak 1.800.— dinara za ženu i svako dete ali najviše za 4 člana porodice.

Kandidati moraju ispunjavati sledeće uslove:

1. da su državljani Kraljevine Jugoslavije i da znaju potpuno srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imaju telesnu, umnu i moralnu sposobnost za ovu službu i da ne boluju ma od koje forme tuberkuloze;

3. da nisu mladji od 24 ni stariji od 40 godina izuzev da su pre toga bili u službi Središnjeg ureda za osiguranje radnika, ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da imaju diplomu doktora celokupnog lekarstva i opšte pravo lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji;

5. da imaju specijalnost iz socijalne medicine;

6. da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem i da nisu pod istragom za zločinstvo ili beščasteći prestup te da nisu osudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom;

7. da im služba kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, državna ili druga javna služba, nije prestala na osnovu presude redovnog ili disciplinskog suda;

8. da su regulisali svoju vojnu obavezu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim pravilnikom lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Svaki kandidat uz molbu mora priložiti: svoju krštenicu; uverenje o nadležnosti; ako je ženjen venčanicu i krštenice dece; diplomu u vlašću overenom prepisu; uverenje o dotadanjem zanimanju; o regulisanju vojne obaveze: uverenje za dokaz da ispunjava uslove pod tač. 5 i 6 ovoga konkursa i uverenja o zdravlju. Zdravlje se mora dokazati uverenjem lekara Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti; i da ne boluje ma od koje forme tuberkuloze uverenjem državnog ili drugog kojeg javnog dispanzera ili lekara specijaliste za tuberkulozu.

Svaki kandidat u molbi mora izrično naglasiti traži li priznanje za penziju ranijih godina službe, ili ne traži. Ako traži, dužan je dokumentima dokazati trajanje ranije službe. Naknadni zahtevi neće se moći u opšte uvažiti.

Svojeručno napisane, propisno taksirane, i svima navedenim ispravama snabdevene molbe imaju se podneti ovom uredu najkasnije do 20 augusta 1931 godine. Kasnije prispele molbe neće se uzeti u obzir.

U Nišu, dne 10. jula 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE
RADNIKA U NIŠU.

Digitized by Google

Digitized by Google

1921—1931

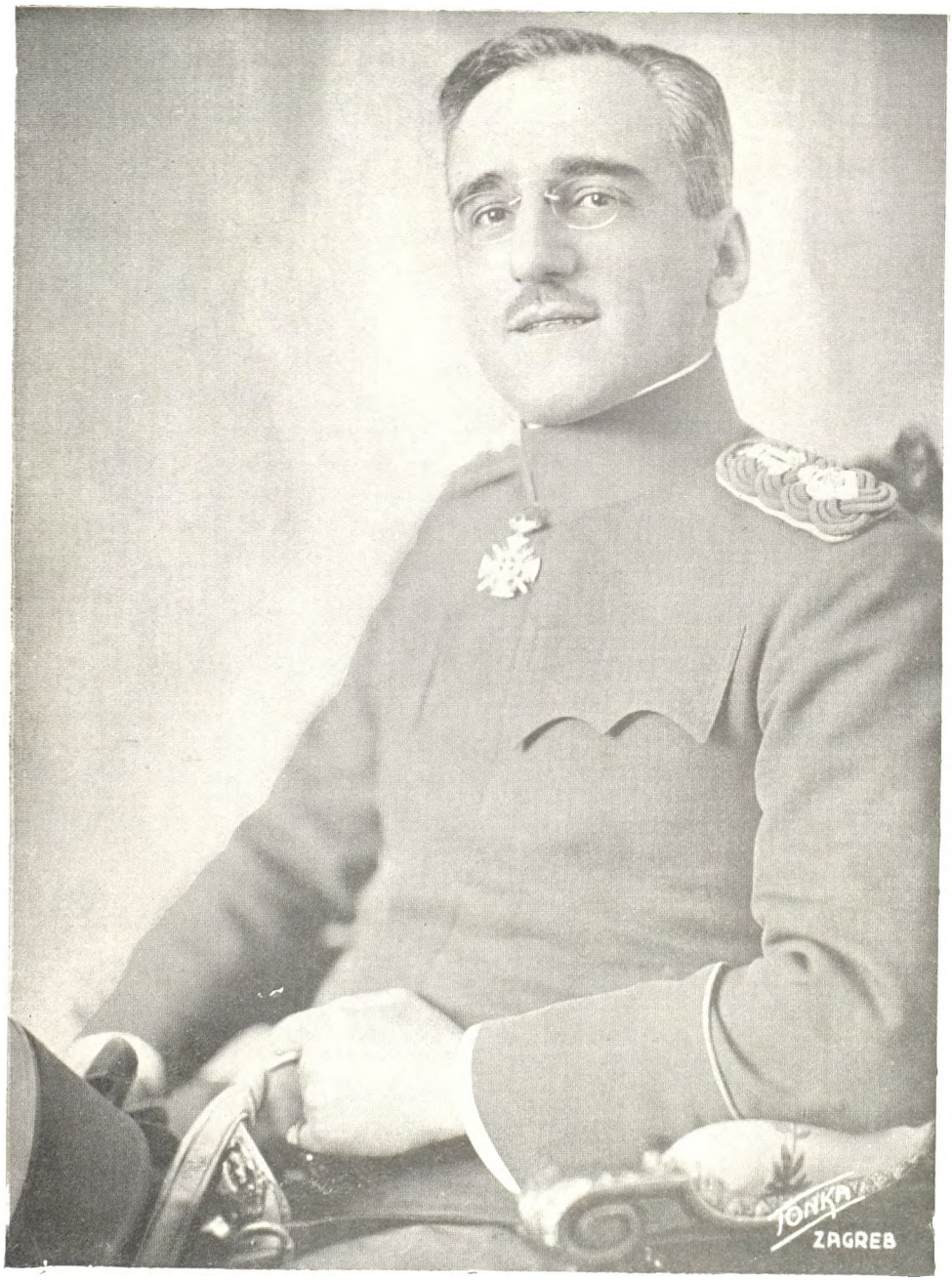

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII ZAGREB, DNE 1 SEPTEMBRA 1931 BROJ 9

DESETGODIŠNJICA VLADANJA NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA ALEKSANDRA I.

Dana 16. augusta proslavljen je u celoj državi najveći praznik Kraljevine Jugoslavije. Širom čitave države sav je narod najiskrenije i najsvečanije proslavio dan, na koji je prije deset godina stupio na presto ujedinjene Jugoslavije Njegovo Veličanstvo Kralj ALEKSANDAR I.

Ta je slava bila poklonstvo i ljubav naroda Kralju, Vođi i Čoveku, koji ga je u teškoj i dugotrajnoj borbi doveo do najslavnijih pobeda na bojnome polju i bratskog ujedinjenja u zajedničkoj i nerazdelivoj domovini Jugoslaviji, te koji je dao sve nužne preduslove, da se u državi u što većoj meri razviju narodna prosveta, privreda i blagostanje.

Ovoj slavi pridružilo se uz izražaj odanosti, privrženosti i zahvalnosti i naše osiguranje radnika, koje je također u tih prvih deset godina vladavine Njegova Veličanstva Kralja doživelo pravi preporod svoga delovanja.

Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922 godine omogućio je, da je danas u Središnjem uredu za osiguranje radnika i njegovim mesnim organima obezbeđeno za slučaj bolesti i nesreće šest stotina hiljada radnika, manuelnih i intelektualnih, koji rade u našoj narodnoj privredi u preko sto pedeset hiljada osiguranih poslova. Zajedno sa njihovim porodicama čini to više od 10 po sto žitelja cele Kraljevine.

Sprovođenje toga Zakona predstavlja živo nastojanje, da se oživotvore ciljevi, koji su u svim kulturnim narodima određeni osiguranju radnika. Ovo nastojanje i rad spasilo je hiljade života i egzistencija radnika, otrlo bezbroj suza radničkim porodicama, te danomice vraća zdravu radnu snagu celokupnoj našoj narodnoj privredi i obrani domovine.

Njegovo Veličanstvo Kralj lično je pregledao najvažnije ustanove našeg radničkog osiguranja, te se u neposrednom dodiru sa bolesnim radnikom osvedočio o radu, koji se vrši u tim ustanovama.

Digitized by Google

Velika je nada radnika, da će prigodom pretstojeće revizije Zakona o osiguranju radnika ovo delo biti završeno uvodjenjem osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Tada će radniku biti obezbedjen život i u dane starosti, kada u poštenom i mukotrpnom radu iznemogne i ostari. Tako će na polju naše socijalne skrbi biti udareni sigurni osnovi obezbedjenja, boljih uslova rada i života radnika.

I zato se danas diljem čitave otadžbine iz hiljade fabrika i radionica, radničkih koliba i domova, diže iskrena hvala Njegovom Veličanstvu Kralju ALEKSANDRU I. za ovaj veliki napredak našeg socijalnog staranja.

Središnji ured za osiguranje radnika podastro je Njegovom Veličanstvu Kralju prigodom proslave desetgodišnjice vladanja sledeću čestitku:

»Središnji ured za osiguranje radnika u ime svojih članova radnika i poslodavaca podastire Vašem Veličanstvu u podaničkoj vernosti i odanosti najsrdačnije čestitke prigodom desetgodišnjice sretnog Vladanja. Neka živi Njegovo Veličanstvo Kralj ALEKSANDAR PRVI i celi Vladalački Dom Karadjordjevića.«

Njegovo Veličanstvo Kralj blagoizvoleo je na tu čestitku odgovoriti ovim telegramom:

»Vama svima radnicima i poslodavcima zahvaljujem na čestitci izjavama odanosti i vernosti

Aleksandar.«

Digitized by Google

HABERLE BRANIMIR:

ZNAČAJ I VAŽNOST UDRUŽENJA „CONFÉRENCE INTERNATIONALE DES UNIONS NATIONALES DE SOCIÉTÉS MUTUELLES ET DE CAISSES D'ASSURANCE MALADIE

(U OČI V. GODIŠNJE GLAVNE SKUPŠTINE)

Prigodom zasjedanja X. Medjunarodne konferencije rada godine 1927 u Ženevi, na kojoj su donesene važne odluke medjunarodnog značaja u pogledu osiguranja za slučaj bolesti, poznate konvencije o obaveznom osiguranju radnika u zanatu i trgovini kao i onih u poljoprivredi za slučaj bolesti, nikla je ideja osnutka medjunarodne organizacije, koja bi uredjivala odnošaje i podržavala veze izmedju pojedinih nacionalnih saveza nosioca osiguranja za slučaj bolesti odnosno pojedinih nacionalnih središnjica tih nosioca. Pod uticajem rasprava na toj konferenciji rada odlučili su prisutni pretstavnici radnika i stručnjaci osiguranja, koji rade već dugi niz godina u ustanovama socijalnog osiguranja, a medju kojima nalazimo poznata nam imena Helmutha Lehmanna, Dra. Steinera, Jauniauxa, Ginsbacha, Osiowskoga, Dra. Lea Wintera, Schäffera i Milana Glasera, da je potrebno za što bolji razvitak radničkog osiguranja, a napose onog za slučaj bolesti stvoriti medjunarodno udruženje od postojećih nacionalnih saveza bolesničkih blagajna ili središnjica nosioca te grane osiguranja. Prema zamisli osnivača to bi udruženje imalo zadatak da održavanjem redovnih godišnjih sastanaka delegata pojedinih saveza bolesničkih blagajna dovodi ne samo do ličnog kontakta i do lične izmjene misli pretstavnika radničkog osiguranja iz pojedinih država, nego, da se na taj način raspravljanjem pojedinih važnih problema ove grane socijalnog osiguranja iskristalizuju pogledi na napredno rješavanje tih pitanja u korist osiguranika i da se tako dade inicijativa za poboljšanje postojećih zakonodavstava o socijalnom osiguranju.

Na tim principima došlo je u mjesecu oktobru 1927 god. u Bruxellesu do osnutka Medjunarodne središnjice osiguranja za slučaj bolesti, poznate pod imenom 'Conférence Internationale des Unions Nationales de Sociétés Mutuelles et de Caisses d'Assurance-Maladie«.

Svojim dosadašnjim radom pokazala je Medjunarodna središnjica osiguranja, da je ona zaista ispravno shvatila svoju ulogu u medjunarodnom životu socijalnog osiguranja. Dosada je održan čitav niz sjednica upravnog odbora te organizacije i više godišnjih kongresa (I. u Bruxellesu 4. i 5. oktobra 1927., II. u Beču od 10. do 13. septembra 1928., III. u Zürichu od 10. do 12. septembra 1929. i IV. u Dresdenu od 14. do 17. septembra god. 1930.), na kojima su raspravljana aktuelna pitanja osiguranja za slučaj bolesti kao jezgre općeg socijalnog osiguranja. Možemo kazati, da je Medjunarodna središnjica budno pratila dnevni život ustanova socijalnog osiguranja u pojedinim državama, pazeći kod toga na sve poteškoće i smetnje, koje se u dnevnom razvoju tih ustanova javljaju i koje smetaju napretku socijalnog osiguranja. Medjunarodna središnjica iznijela je svake godine na dnevni red svojih kongresa pravovremeno na raspravu sporna pitanja i najaktuelnije probleme osiguranja, donašajući o tim pitanjima odluke od medjunarodnog značaja.

U svom radu vodila je Medjunarodna središnjica računa ne samo o osnovnim principima organizacije osiguranja za slučaj bolesti, nego se bavila sa svim pitanjima tog osiguranja pa i onima manje važnosti, čije je rješenje bilo potrebno za izjednačenje prava osiguranja u pojedinim kulturnim državama. U svom prvom djelovanju donijela je već Medjunarodna središnjica važne odluke o osiguranju porodičnih članova osiguranika, koji još uvijek u mnogim državama ne uživaju sva ona prava, koja su sadržana u medjunarodnim konvenci-

Digitized by Google

jama i koja neprestano traže radnički pretstavnici i radničke organizacije. Naročita pažnja posvećena je i pitanju osiguranja radnika u pograničnim krajevima pojedinih država, koje je pitanje od velike važnosti u mnogim zemljama. Tako na primjer dnevno polazi na rad iz Belgije u pogranična mjesta Francuske oko 140.000 radnika. Za tu veliku masu osiguranika plaćaju francuski poslodavci prinose, a ipak najveći dio tih osiguranika ne uživa svoja prava. Da se može urediti to važno pitanje preporučila je Medjunarodna središnjica belgijskoj vladi, da što prije uvede obavezno osiguranje. Bez uvedenja tog osiguranja ne može se urediti pitanje osiguranja pograničnih radnika iz Belgije, jer Belgija nije u stanju da pruži reciprocitet francuskim pograničnim radnicima, koji dolaze na rad na njen teritorij. Posebnu je pažnju posvetila Medjunarodna središnjica pitanju zaštite i higijene radnika. Ona je u svojim odlukama donijela važnih zaključaka u pogledu pružanja liječničke njege u vlastitim ustanovama, o ulozi osiguranja za slučaj bolesti u službi nauke zvanja i higijene rada, a naročito u općoj borbi oko suzbijanja socijalnih bolesti.

Medjunarodna središnjica vodila je računa i o organizacijonim pitanjima ustanova socijalnog osiguranja. Ona u svojim odlukama traži u punom opsegu uvadjanje principa samouprave, koji je jedno od osnovnih načela socijalnog osiguranja i koji princip brani Medjunarodna središnjica od prvog dana svog opstanka. Nosiocima osiguranja mogu i moraju upravljati jedino radnici-osiguranici i poslodavci.

Na ovogodišnjem kongresu, koji se održaje 3. do 8. septembra o. g. u Pragu nalaze se na dnevnom redu dve važne teme: banjsko liječenje i suzbijanje raka, koji se sve više javlja medju gradskim radnim pučanstvom. Zaključci o ovim pitanjima bit će takodjer od velike važnosti za razvitak grane osiguranja za slučaj bolesti u pojedinim državama.

Donesenim odlukama kongresa Medjunarodne središnjice dan je impuls novom radu oko unapredjenja socijalnog zakonodavstva pojedinih kulturnih država. Dana je inicijativa zakonodavcima pojedinih naroda da usavrše postojeće zakone o socijalnom osiguranju. Medjunarodna središnjica donijela je u svim važnim pitanjima osiguranja za slučaj bolesti važne i dalekosežne odluke poslušanju delegata iz pojedinih država. Te su odluke od velikog značaja za poboljšanje postojeće organizacije osiguranja i one se mogu lako primjeniti u pojedinim zemljama, jer vode računa o ekonomskim i socijalnim prilikama pojedinih država.

Dosadašnji rad Medjunarodne središnjice nije samo od velike važnosti za samo osiguranje radnika i njihovu zaštitu nego i za ekonomski razvitak pojedinih država, kao i za unapredjenje njihovih općih socijalno-higijenskih prilika. Svojim dosadašnjim radom opravdala je Medjunarodna središnjica svoj opstanak. Ona je pokazala da kao dobrovolina Medjunarodna organizacija socijalnog osiguranja vrši svoj rad u korist ojačanja svjetskog mira medju pojedinim državama. Ona svojim radom zbližava pojedine narode na polju socijalnog osiguranja i omogućuje davno željenu stvarnu vezu i organizatornu suradnju nosioca osiguranja pojedinih naroda.

Misao suradnje izmedju pojedinih nacionalnih grupa nosioca osiguranja za slučaj bolesti širi se od prvog dana osnutka Medjunarodne središnjice sve više. To uostalom potvrdjuje i stalan porast dosadašnjeg broja članova ove organizacije. Njenom će zaslugom doći do proširenja ideje socijalnog osiguranja u one države, u kojima radno pučanstvo još danas ne uživa blagodati socijalnog osiguranja, koje uživaju bliski susjedi.

Medjunarodna središnjica nastojet će u svom radu da stvori što tiesniju vezu medju pojedinih nacionalnih saveza nosioca osiguranja, bavi se u posljednje vrijeme mišlju, da osnuje u svom krilu medjunarodni informativni ured, koji bi obavješćivao stalno svakog mjeseca članove središnjice o svim promjenama i o dnevnim dogodjajima u životu osiguranja pojedinih država. Ova akcija, koja će se zasigurno ostvariti prigodom ovogodišnjeg kongresa u Pragu, omogućit će pojedinim nacionalnim grupama brzo i tačno obavještavanje o stanju i položaju osiguranja u susjednim državama. Ovogodišnji kongres donijet će zasigurno novih dalekosežnih odluka u korist osiguranika, radnika i namještenika.

Digitized by Google

АЗУЦКИ БРАНИСЛАВ:

ОСВЕЋЕЊЕ НОВЕ ЗГРАДЕ ЕКСПОЗИТУРЕ БЕОГРАДСКОГ ОКРУЖНОГ УРЕДА ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА У КРАГУЈЕВЦУ

На дан 12. Јула ове год. извршено је у Крагујевцу свечано освећење нове зграде Експозитуре Београдског Окружног уреда за осигурање радника у Крагујевцу коју је подигао Средишњи уред за осигурање радника.

Подигнута је на површини од 870 кв. метара и поред сутерена има високи партер и један спрат. Спољашност је зграде једноставна, али укусна и импозантна, нарочито главни улаз.

У партеру су смештене амбуланте које

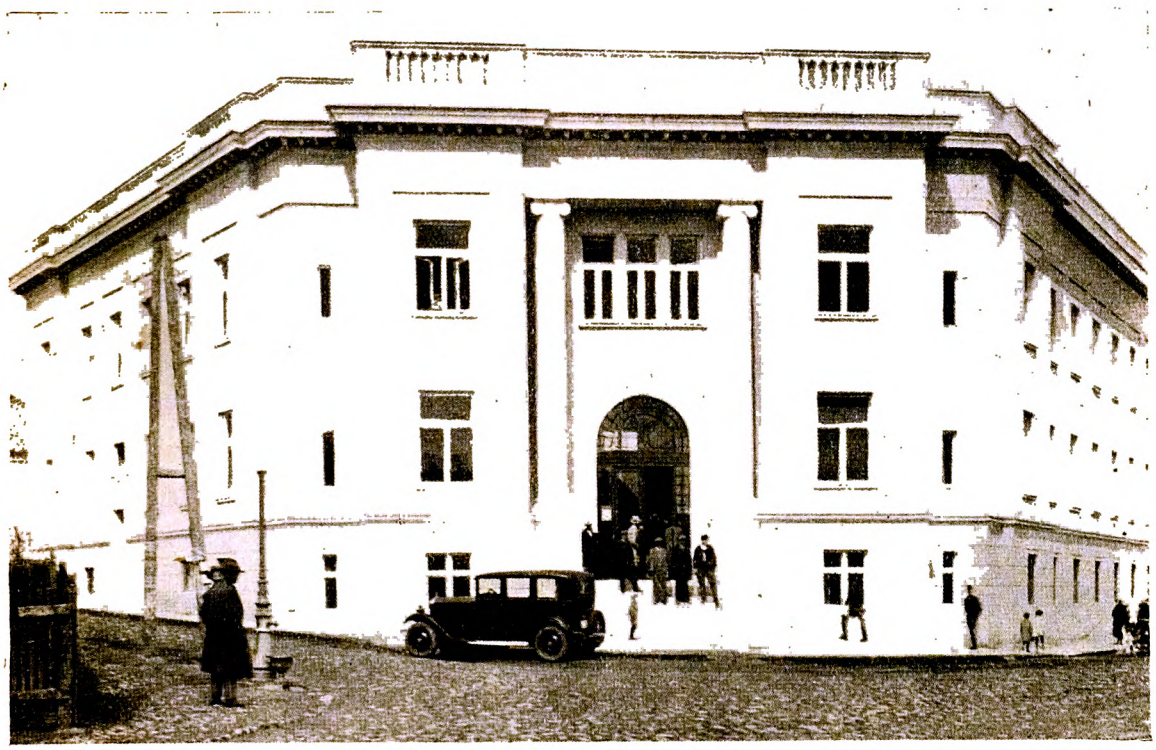

Прочеље нове зграде експозитуре београдског окружног уреда за осигурање радника у Крагујевцу

То је прва зграда коју је Средишњи уред подигао на територији бивше Краљевине Србије, чија је изградња дочекана са симпатијама целог оног краја. Општина Крагујевачка, схватајући сав значај подизања овакве зграде, излазила је у свему на сусрет и са своје стране учинила све што до ње стоји. Тако је општина дала најлепше место у центру града, на коме је подигнута зграда, која сада чини украс вароши.

Зграда Експозитуре у Крагујевцу је најмодернија зграда у социјалном и хигијенском смислу у ономе крају.

сачињавају две ординације за општу медицину, и по једну: за хирургију, плућне болести; женске болести; кожне и венеричке болести; за болести ока, уха, грла и носа; зубни атеље; лабораторијум; рентген итд. А што је нарочито важно свака ординација има своју засебну чекаоницу и потребне нузпросторије. У првом спрату је дворана за саобраћај са публиком и друге уредске канцеларије, као и резервне просторије за евентуално проширење.

У згради има шест оделења и хидротерапија која је снабдевена најмодернијим апа-

Digitized by Google

ратима за лечење водом, топлим ваздухом и блатом.

Поред хидротерапије у сутерену се налази и хигијенско купатило са осам када и исто толико тушева, које поред тога што служи члановима уреда, служи и грађанству Крагујевца. Кад се има у виду да Крагујевац још нема водовода, и да река Лепеница која протиче кроз варош, преко лета пресуши, и да је Крагујевац од увек трпео на великој несташици воде, онда је значај купатила уредског, које добија воду из свог нарочито конструисаног бунара, велики и неоспоран. Грађанство Крагујевца поздравило је отварање купатила и искоришћује га.

На ову свечаност Њ. В. Краљ благоизволео је послати свога изасланика Бригадног ђенерала г. М. Бркића, а исто тако и г. Министар војске и морнарице изволео је изаслати као свога заступника Арт. тех. пуковника г. Шокорца. У име Министра социјалне политике и народног здравља присуствовао је свечаности Начелник г. Љуба Хофмановић. Поред претставника Комора и Комесара уреда г. Драг. Милошевића и управника г. Љуб. Петровића, присуствовао је и претседник Крагујевачке општине г. В. Калановић са општинским одборни-

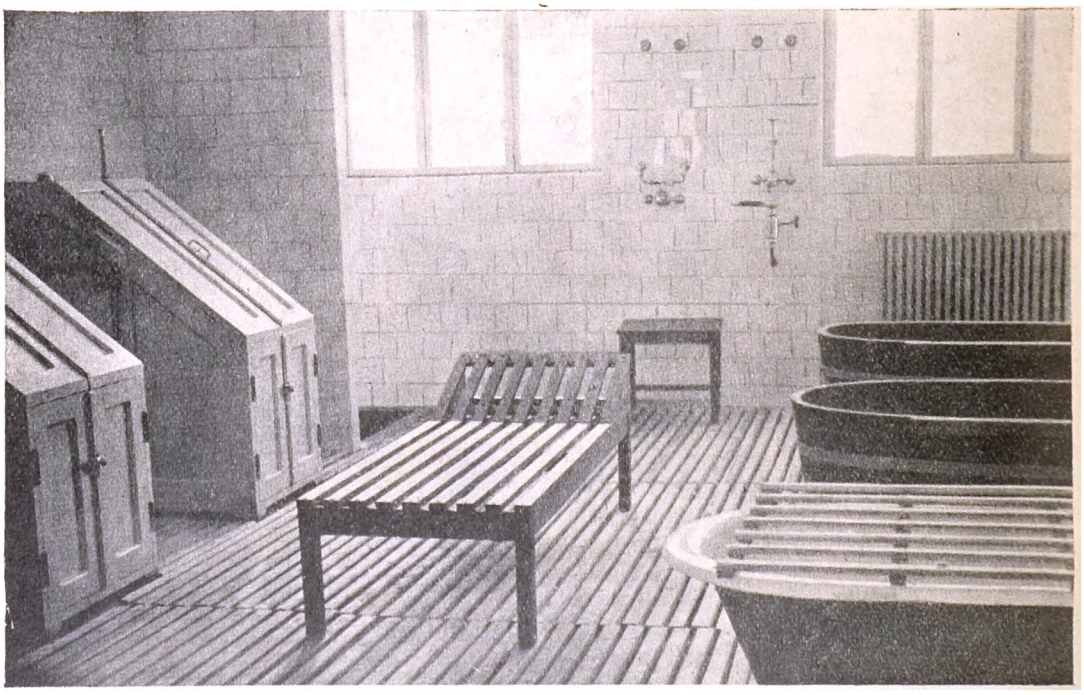

Просторије експозитуре за физикално лечење осигураника

Надаље зграда има инсталацију централног грејања и сопствени уређај за снабдевање топлом и хладном водом.

Број ових оделења у згради износи 120 по чему се може судити и величина ове зграде.

Крагујевац као индустријско место има 7—8.000 чланова. Кад се томе броју дода и број породичних чланова који износи од 15—20.000 онда је разумљиво што је Средшњи уред прво подигао своју зграду баш у Крагујевцу.

С тога је ова свечаност у Крагујевцу имала свој нарочити значај, јер је доказ напретка социјалног осигурања и напора којe чини Средишњи уред за добро осигураних чланова.

цима и великим бројем виђених грађана Крагујевца.

По извршеном обреду освећења, Начелник министарства г. Љуб. Хофмановић одржао је леп говор, у коме је истакао значај социјалног осигурања и указао на напредак његов, који долази као резултат огромних напора, које Средишњи уред са својим месним органима чини, како би осигураним члановима пружио најефикаснију потпору и негу.

После г. Хофмановића говорио је Комесар уреда г. Драгољуб Милошевић, који је у своме говору изнео сав рад Средишњег уреда на подизању ове зграде и истакао

Digitized by Google

значај ове зграде за Крагујевац и чланове уреда.

У име Занатске коморе говорио је г. Влада Марковић, који је рекао да ће ова зграда служити као доказ бриге и старања свих меродавних фактора према радницима. Г. Негослав Илић, у име Радничке коморе, говорио је о надама које Радничка комора полаже у овакве институције.

Са свечаности су затим упућени поздравни телеграми Претседнику Владе Ђенералу г. Петру Живковићу и Министру социјалне политике и народног здравља г. Др. Марку Костренчићу.

По завршеној свечаности гости су позвани да разгледају просторије зграде. Изјавили су сви своје допадање за распоред и уређај просторија.

PROF. DR EUGEN SLADOVIĆ:

RADNO PRAVO I KOLEKTIVNI UGOVOR KAO NJEGOVO VRELO

Privatno-pravno promatranje privrednih odnosa nalazi u ovima samo odnose između dvaju privatnih lica, koje ono nastoji dovesti u sklad prema načelu izjednačujuće pravednosti. Privatno pravo, koje je kodificirano u općim građanskim zakonima, ne zapaža u tim privrednim odnosima trećega, najvećeg interesenta: općenitost (zajednicu). Takvo privatnopravno promatranje i reguliranje privrednih odnosa zadovoljavalo je (dakako prema principu relativiteta) sve doklegod je makar i u minimalnoj mjeri opstojalo optimističko vjerovanje, koje je držalo, da je najzgodnije prepustiti slobodu privrednim silama, koje se manifestiraju na području privrede, polazeći sa stajališta, da će ove najzgodnije same dovesti svoje egoističke interese i težnje u sklad s općom koristi. No to vjerovanje izgubilo je svoje dogmatičko obilježje u vezi s intenziviranjem industrijalizacije, osnivanjem kartela i trustova i forsiranjem spekulacijâ. Te pojave uzrokovale su sukobe individualnih privrednih tendencija, što se naročito pokazalo za vrijeme posljednjega strahovitog kataklizma naroda bijele rase, koji se eufemistički naziva »svjetskim ratom«. Te pojave pretstavljaju bazu na kojoj se razvilo pomenuto privredno pravo. Dr Gustav Radbruch[102]) navodi u tom pravcu: »Denn Wirtschaftsrecht »entsteht, wenn der Gesetzgeber die »wirtschaftlichen Beziehungen nicht mehr »nur im Sinne gerechten Ausgleichs zwi»schen den zunächst daran Beteiligten »betrachtet und behandelt, sondern vor»wiegend unter dem Gesichtspunkte des »wirtschaftlichen Gemeininteresses, der »Produktivität der Wirtschaft, ihrer »Wirtschaftlichkeit. — Wirtschaftsrecht »entsteht, wenn der Staat das freie Spiel »der Kräfte nicht mehr rein privatrecht»lich gewähren lässt, vielmehr seine so»ziologische Bewegungsgesetze durch »juristische Normen, — die, selbst so»ziologische Tatsachen, in die soziologi»sche Bewegung wirksam einzugreifen »vermögen, — zu beherrschen sucht. »Wirtschaftsrecht ist das Recht der or»ganisierten Wirtschaft«.

Dok privredno pravo promatra privredne odnose sa stajališta nacionalnoekonomskog produktiviteta, polazi radno pravo s baze zaštite ekonomski slabijih od ekonomski jačih lica. Privredno pravo nastoji što više uvažiti interese poslodavca (preduzetnika), dok radno pravo nastoji obuhvatiti pretežno interese radnika. U tome i leži razlog savremenih čestih razmimoilaženja u shvaćanju i tendencijama za kojima polaze državne upravne oblasti, kojima je povjerena uprava privrednih (ministarstvo trgovine i industrije) i socijalnih (ministarstvo socijalne politike) problema. U dokaz toga dovoljno je spomenuti pitanje radnog vremena i troškova za socijalno osiguranje radnika.

(4) Socijalni (i ekonomski) položaj radnika pretstavlja neposredni povod postanka i razvitka specifičnoga radnog prava, socijalne politike i njezinog internacionaliteta te jačeg naglašavanja na-

[102]) Dr. Gustav Radbruch: Einführung in die Rechtswissenschaft (Wissenschaft und Bildung. Einzeldarstellungen aus allen Gebieten des Wissens. 79/79 a. Leipzig, 1929, str. 92 i 93).

Digitized by Google

čela socijalne pravde. Razmatrajući pitanje osnivanja međunarodne organizacije rada spominje Dr. Milić[103]): »Da bi»smo videli kakva je bila potreba da se »uredan položaj radničke klase garantuje »međunarodnim ugovorom, treba uočiti »kako ekonomski tako i socijalni položaj »radnika do pre osnivanja ove korisne us»tanove. Toga radi potrebno je razlikovati »doba do 19. vijeka i doba od polovine »19. vijeka pa na dalje. U prvo doba rad»nik uslijed slobode pregovaranja između »njega i poslodavca bio je žrtva poslo»davca, jer kao ekonomski slabiji morao »je primati nametnute uslove kako bi »sebe, a vrlo često puta i svoju mnogo»brojnu porodicu mogao da snabde s naj»potrebnijim. To doba samo s formalne »strane slobode u pregovaranju nije ništa »drugo do refleks starovjekovnog shva»tanja roba jer rob budući stvar nema »subjektivnih prava, a to je nedostatak »za zaključivanje ugovora, koji pretpo»stavlja dva pravna subiekta.

Dr. Bruno Moll[104]) ističe momente, koji upućuju na neopravdanosti sadaš[nje] privredne organizacije.

S privredno-historičkog promatranja označuje Sombart[105]) »novo« vrijeme [kao] bom najvećeg cvata i zamaha kapitali[zma][106]), koji karakterizira čitavu epo[hu] sadanje kulture. Kapitalizam razvio je poseban kapitalistički duh. To pokazuje proučavanje[107]) povijesti kapitalističkih forma privrednih organizacija.

Pojam kapitalističkog duha pretstavlja jedno od najzanimivijih pitanja modernih privrednih forma. U literaturi napose su s tim pitanjem povezana dva imena: Werner Sombart-a i Max Weber-a[108]), koji su svoja istraživanja i proučavanja posvetila razjašnjenju toga duha.

Dr. Herkner[109]) ilustrira kapitalistički privredni poredak u vezi s radničkim pitanjem ovim riječima: »Während Recht und Moral unserer Zeit den Arbeiter als Menschen und Selbstzweck anerkannten, machte die geltende Wirtschaftsordnung seinen Schicksal davon abhängig, dass es einen Arbeitgeber vorteilhaft erschien, ihn zu beschäftigen«.

Pošto se obavljanje mehaničkog rada po ljudima smatralo u svim vremenima neophodnom pretpostavkom svake kulture, spadalo je uvijek među najvažnije probleme socijalnog života pitanje: na koji se način može postići, da se niži (tjelesno-mehanički) rad vrši u dovoljnoj ko-

---

103) Dr. M. Milić: Pravno posmatranje postanka Međunarodne organizacije rada i njenih karakternih obilježja (Arhiv za pravne i društvene nauke. Godina XX, drugo kolo, knjiga XX-XXXVII. broj 1. Beograd 1930. str. 44 i 45). (ćir)

104) Dr. Bruno Moll Lehrbuch der Finanzwissenschaft, Berlin, 1930. str. 52—53): »Als Hauptpunkt erscheint... die Ungerechtigkeit und Unlogik der heutigen Verteilung des Sozialprodukts. Unsere Rechtsordnung erklärt das Privateigentum als heilig ohne Rücksicht auf seine Entstehungsart. Man mache sich klar, was das heisst. Es ist bekannt, dass die heutige Besitzverteilung, dass insbesondere die vorhandenen Vermögen nicht in erster Linie durch ehrliche und mühsame Berufsarbeit Einzelner entstanden sind, ja es ist bekannt, dass durch mühsame und ehrliche Berufsarbeit allein noch niemals ein grosses Vermögen erworben worden ist. Vielmehr sind die Faktoren der Besitzverteilung, vor allen die schon vorhandenen Kapitale, die durch solches Kapital gestützten Monopolstellungen, weiter aber in früherer, geschichtlicher Zeit vor allen Krieg, Raub, Mord, Plünderung, Betrug, Wucher, Übervorteilung und Schiebung und heute ausser den zuletzt genannten Faktoren noch Spekulation, blosses Abwarten, anderseits aber vor allen auch Steuerumgehung, Steuerhinterziehung und Korruption aller Art. Alle diese genannten Faktoren haben bei der heutigen Einkommens- und Vermögensverteilung eine richtige Rolle gespielt..... Dazu kommen weiter eine Reihe von Diskrepanzen, die in diesen Zusammenhange nicht ausser acht gelassen werden dürfen. Auf die erste hat Rodbertus hingewiesen. Sie liegt darin, dass ein Grossgrundbesitzer, Kapitalist, Industrieller, der sehr hohe Einkünfte bezieht, zwar häufig auch sehr fleissig arbeitet und mehr leistet als andere, dass er aber die Grösse seiner Einkünfte nicht etwa seiner Arbiet verdankt, sondern lediglich einen ererbten juristischen Besitztitel.«

105) Dr. Werner Sombart (Arbeiter Handwörterbuch der Soziologie. Herausgegeben von Alfred Vierkandt. Erste Lieferung. Stuttgart. 1931, str. 9): »Der allgemeine Geist, der sie erfüllt, wird gekennzeichnet durch die Vorherrschaft der »Ideen von 1879«, die zunehmende Demokratisierung, den Primat der Wirtschaft, die immer mehr zur Erwerbswirtschaft wird und in einer Kreuzung von Gewinnstreben und Rationalismus das Rentabilitätsprinzip erzeugt, dass wie der Schwamm das ganze Gebäude der menschlichen Gesellschaft durchfrisst«.

105) Dr. Edgar Salin: Hochkapitalismus (Weltwirtschaftliches Archiv. Herausgegeben von Berhard Harms. 25 Band—1927. I. Jena. 1927., str. 314.—344).

107) Jakob Strieder: Studien zur Geschichte kapitalistischer Organisationsformen (Monopole, Kartelle und Aktiengesellschaften im Mittelalter und zu Beginn der Neuzeit). München und Leipzig, 1925.

108) Erich Fechner: Der Begriff des kapitalistischen Geistes und das Schelersche Gesetz vom Zusammenhang der historischen Wirkfaktoren. (Archiv für Sozialwissenschaften und Sozialpolitik. Band 63. Tübingen. 1930. str. 93 i sl.)

109) Dr. Heinrich Herkner: Die Arbeiterfrage. (Eine Einführung. Erster Band: Arbeiterfrage und Sozialreform). Berlin und Leipzig. 1922. str. 11.

Digitized by Google

ličini i tko treba da ga vrši. U nerazdruživoj vezi s tim problemom je dalje pitanje o položaju i utjecaju ručnog radnika naprama drugim neproletarskim članovima društva.[110]) Starija kultura (antike i srednjeg vijeka) davala je drugi odgovor na ta pitanja, nego ga daje moderno vrijeme. U ono vrijeme vrijedilo je općenito shvaćanje, da se mehanički rad čovjeka može postići samo na taj način, da se određena skupina ljudi odredi za prisilan rad i da tu prisilu moraju sankcionirati pravne forme, dok moderna kultura, koja se osniva na slobodi obrta i rada, zabacuje svaku političko-pravnu prisilu na mehanički rad.

Shvaćanje, na osnovi kojega su država i društvo zabacili neslobodan rad, mora se označiti kao znatan moralno-etički progres. No pri tome ne smije se precijeniti udio etičkog profinjenja, koji je ovo vršilo kod toga emancipacijonog procesa. Nakon emancipacije obavljali su niži rad lica, koja nijesu imala nikakav posjed upravo kao što su ga u starom i srednjem vijeku vršili robovi i kmetovi. Država i društvo mogli su pravno uzakoniti načelo slobode rada te se pri tome nijesu trebali bojati nestašice radnih sila, jer su privredni uvjeti socijalnog života, koji su se razvili tečajem stoljeća, sami sobom regulirali izvršavanje nižeg (manuelnog) rada u dovoljnoj mjeri. Radne mogućnosti postale su preduvjet za egzistenciju milijuna ljudi. Pošto su radna sredstva (zemljište i mehaničko-strojevni aparat za produkciju) bila u pravno zaštićenom posjedu kapitalista, koji su s njima upravljali, bio je proletarijat, koji je radio s rukom, upućen na to, da kod kapitalista traži priliku za rad. Tai posve društveni, t. j. pravno slobodni odnos ovisnosti između poslodavca posjednika i mehaničkog radnika učinio je suvišnim državnu prisilu rada. No tu ispravno naglašuje Wiese[110]): »Das diese formale Selbständigkeit, die tatsächlich — vor Entfaltung der modernen Sozialpolitik — in einer tiefgehenden Abhändigkeit bestand, oft als furchbare Härte, ja als unerträglich empfunden wurde, bildete den Ausgangspunkt der sozialen Bewegung der Gegenwart.«

Otpao je doduše sistem fizičke individualne prisile, ali na njegovo mjesto nije nastupila apsolutna sloboda: tečajem razvitka kulture provedeno je samo oduhovljenje prisile, jer ju više nije vršio nadzirateli robova ni nadglednik kmetova (subaša), nego apstraktni produkcijoni sistem.

Oppenheimer[111]) naglašuje, da je Karl Marx prvi spoznao, da se kod kapitala ne radi samo o određenoj stvari, nego o odnosu među ljudima, koji posjeduju dotične stvari, t. j. o društvenom odnosu. Marx ostavio je svojim nasljednicima da pobliže označe narav toga odnosa, kojemu pripada značaj monopola.

Pored kapitalizma navode se i pojave komercijalizacije i privrednog racionalizma[112])

Počevši od Adama Smith-a neprestano se naglašuju prednosti diobe rada. U novije vrijeme provodi se ta dioba do savršenstva modernim (tehnički dotjeranim) strojevima. No propagatori prednosti diobe rada uvažuju pri tome isključivo tehničko-ekonomski efekt, a posve zaboravljaju na moralni efekt, jer opažaju samo djelovanje diobe rada na sam rad (na kvalitet i kvantitet produkcije), a ne vide njezin utjecaj na samog radnika. Predbacuje se organizaciji moderne privrede, da uopće odviše naglašuje privatno-privredni problem, a pri tome posve zaboravlja na eminentnu važnost, koja pripada radu s obzirom na vaniski i unutarnji život čovjeka (radnika). Pored toga postavlja se zahtjev, da bi organizacija rada morala nastojati, da pretstavlja i organski poredak lica, koja rade, i to čitavoga njihovog bića, a ne samo radnih ruku.

Svaka dioba rada spojena je sa socijalnim diferenciranjem. Srednji vijek na-

---

[110]) Dr. Leopold von Wiese: Einführung in die Sozialpolitik. Leipzig, 1921, str. 75 76.

[111]) Franz Oppenheimer: Soziologische Streifzüge. Gesammelte Reden und Aufsätze. Zweiter Band. Jena, 1927, str. 300.

[112]) Leopold von Wiese: (Allgemeine Sociologie. Teil I. Beziehungslehre. München und Leipzig, 1924, str. 275): Wir verstehen unter Kommerzialisierung die zunehmende Unterwerfung einer zwischenmenschlichen Beziehung unter den Gesichtspunkt der Mehrung an Verfügungsgewalt über die - insbesondere relativ knapp vorhandene wirtschaftliche Güter. Wir könnten mit Ross kurz von Unterwerfung unter das Profitmotiv reden, wenn der Begriff »Profit« nicht in der Wirtschaftstheorie seit Adam Smith und Ricardo eine spezielle Bedeutung erlangt hätte: brauchbarer wäre: Unterwerfung unter das Streben nach Reinertrag, über den man verfügen kann«. Carl Brinkmann: Gesellschafftslehre (Enzyklopädie der Rechts-und Staatswissenschaften. Abteilung Staatswissenschaften. Herausgeber Artur Spiethoff. XXXXIV. Berlin. 1925, str. 36).

Digitized by Google

glašavao je jednakost radnika, koji su međusobno bili postirani kao zadrugari. Novo doba jače je akcentuiralo ovisnost radnika u vezi s mehaniziranjem radnoga procesa. Ta ovisnost usko je povezana s bićem velikog preduzeća, koje radi sa strojevima, a u kapitalističkom sistemu opstoji svagdje bez obzira da li je radnik zaposlen kod privatnog preduzetnika ili kod preduzeća, koje pripada državi ili zadruzi.[113])

Dr. Ernst Günther[114]) naglašuje, da čovjek s radom ne stiče samo svoju životnu egzistenciju (Lebensunterhalt), nego, — — što je mnogo važnije, — i svoj životni sadržaj (Lebensinhalt). Ništa ne može na čitavo biće čovjeka, njegov osjećaj i karakter utjecati tako snažno kao rad. To je lahko razumljivo, jer je aktivan život ispunjen najvećim dijelom od rada. Radi toga je potrebno, da unutarnji odnos čovjeka tečajem radnog vremena postane što simpatičniji. Za dobrostanje, mišljenje i osjećanje ljudi mnogo je važniji način njihova rada od svih teorija. Ističe se[115]) da nikad nijesu ljudi smatrali rad pukom zabavom, ali su ipak način i organizacija rada u prijašnjim kulturnim epohama bolje odgovarali ljudskoj naravi. U prelazu na rad u velikim preduzećima prestao se rad smatrati naravnom i općenito potrebnom ljudskom funkcijom. Dioba rada, koja je provedena u velikim preduzećima (industrijalizam), još je više oduzela radu karakter naravne životne funkcije. Na to je znatno djelovala i upotreba strojeva u privrednom radu kapitalističkog sistema. Stroj[116]) je čedo kapitalističkog duha i sistema slobodne privrede, a svrha mu je, da nadomjesti čovječji rad. Stroj izveo je kod zapadno-evropskih naroda »the industrial revolution«,[117]) a pretstavlja bazu za »epohu strojeva«, koja je stvorila t. zv. tvornički proletarijat. Upotrebi stroja po kapitalističkom sistemu suprotstavljaju se mnogi prigovori (subkonsumpcija uz istovremenu superprodukciju, nezaposlenost i oscilacije konjunkture, klasne borbe i imperijalizam, privatno — privredno načelo što većeg dobitka uz što manje troškove, niske nadnice i izrabljivanje radnika). Socijalni razvitak, kojemu tendira budućnost u obliku privrednog poretka po socijalnom planu, treba da nastoji spojiti tehnički napredak (usavršavanje stroja) s kapitalističkom dinamikom. Tehnika, koju reprezentira stroj, pretstavlja sredstvo, kojim čovjek kontrolira prirodu, a privredni poredak budućnosti treba da kontrolira neobično porasle sile tehnike.[118])

Usporedo s razvitkom moderne pravne države razvijao se i individualizam. Kao što je počevši od Locke-a i fiziokrata nauka o osobnoj slobodi postala idealom druge polovine XVIII. stoljeća, kao što je Adam Smith individualizam postavio za podlogu zaokruženog sistema privrednog poretka, tako se počelo smatrati slobodnu utakmicu isključivim regulatorom na svim područjima socijalnog života. Postavljen je zahtjev, da se ni država ne smije miješati u slobodan razmjer društvenih faktora i sila. Ne može se zanijekati, da su ta načela donijela povoljne rezultate za građanski život, jer su omogućile i otvorile puteve, koji su doveli k bogatstvu i razvitku preduzetničkog duha. Drugo je pitanje: šta je ta nova sloboda donijela masi radnika?.. Odgovor na to pitanje je kratak: bijedu. Sistem »laisser faire« djelovao je povoljno kod lica, koja su bila jednako dobro postirana. Kod slobodne utakmice moraju svi trkači početi trčati od istog starta, jer samo tad smatra se igra pravednom, a chance jednake. No privredni liberalizam posve je pregledao položaj proletarijata, jer nije

---

113) Dr. Heinrich Sieveking (Grundzüge der Wirtschaftslehre Leipzig, 1925, str. 170.): »Es ist der Zwang der Arbeitsordnung und der Maschine, unter dem allein die Steigerung der Produktion möglich wurde, von der wir heute leben. Nicht so der Gegensatz zwischen Besitz und Arbeit, als der zwischen führender und ausführender Arbeit wirkt hiebei verbitternd«.

114) Dr. Ernst Günther: Sozialpolitik (Die Handelshochschule. Lehrbuch der Wirtschaftswissenschafften. Band 2. Lieferung 64. Berlin. Wien. Str. 1195.—1204).

115) Heinrich Herkner: Arbeit und Arbeitsleistung. (Grundriss der Sozialökonomie. II. Abteilung. I. Teil: Wirtschaft und Natur. Tübingen. 1928, str. 272).

116) Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj (Bankarstvo. VIII. knjiga broj 7. Zagreb, 1931. str. 300 i sl).

117) Arnold Toynbee: Lectureson the Industrial revolution, London. 1884. — R. W. C. Taylor: The modern factory system. London, 1891, Cap. I. and II.

118) G. v. Schulze-Gaevernitz (Die Maschine in der kapitalistischen Wirtschaftsordnung. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolittik. 63. Band. Tübingen. 1930, str. 273): »Die Wirtschaftsordnung der Zukunft soll imstande sein, die ins riesenhafte gesteigerten Kräfte der Technik zu kontrolieren«. — Dr. A. Schäffle: Raum und Leben des sozialen Körpers, Zweiter Band. Spezielle Soziologie. Tübingen. 1896, str. 176.

Digitized by Google

vidio ili nije htio vidjeti, da postoji golema nejednakost između kontrahenata kod radnog ugovora. Proglašenje radnog ugovora slobodnim ugovorom značilo je oduzimanje zaštite države nad slabijim ugovornikom (radnikom), koji je bio na osnovi ugovora izvrgnut samovolji poslodavca kao jačeg kontrahenta.[119])

Kapitalistički i privatno-privredni interesi zahtjevaju određenu slobodu kretanja preduzeća naprama radu kao produkcijonom faktoru. Pošto se stvarni kapitali (zgrade, strojevi i dr.), koji su nabavljeni, moraju održavati, ukamaćivati i amortizirati, može se u vremenima slabe konjunkture štediti samo na faktoru »rad«. Radi toga smatra se otpuštanje radnika, skraćivanje radnih toura i sl. s privatno-privrednog stajališta kao nešto što neminovno slijedi taj sistem privrede pa je zato razumljivo samo sobom. Tome zahtjevu u najvećoj mjeri zadovoljavao je t. zv. »slobodan radni ugovor«, koji je u vrijeme visoke konjunkture onogućivao poslodavcu da na lahki način i brzo kompletira potreban veći broj radnika. No s druge strane isticalo se, da je zainteresiran i radnik na tome, da može promijeniti preduzeće (poslodavca), dotično da može u povoljno vrijeme izabrati poslodavca, koji najbolje plaća, pa se radi toga i sa strane radnika smatrala sloboda kretnja u početku važnom tečevinom. Sticaj prilika pokazao je međutim, da takva sloboda kretanja ne može sama sebi postati svrhom. Pošto je radnik upućen na trajno ustupanje svoje radne snage poslodavcu (t. j. na neprekidno »prodavanje« svoje radne snage), pretstavlja za njega povoljno stanje, ako to može vršiti trajno unutar jednoga istog preduzeća uz zadovoljavajuću (pravednu) nadnicu, koja mu omogućuje podmirivanje bar minimuma egzistencije prema stanju savremene kulture. Isto je tako i interes poslodavca, da radnik ostane dulje vrijeme kod njega u radu, jer se radna snaga s obzirom na radni učinak povećaje vježbom. Zato je razumljivo, da su radnici tražili pravnu regulaciju, koja ih u kritičkim momentima (depresije, krize) zaštićuje od gubitka prilike za rad time, što veže poslodavca da ih i dalje zadrži na radu. U određenom smislu pružao je u nekim industrijalnim državama i prije posljednjeg rata takvu zaštitu tarifni ugovor, i ako ne toliko pojedinom radniku, koliko čitavoj radničkoj skupini. Time su postepeno preinačeni kratki otkazni rokovi pojedinačnih radnih ugovora, a na njihovo mjesto postavljeni tarifni ugovori s dugim otkaznim rokovima. Odatle razvila se najvažnija promjena dotadanjega radnog prava. Pored toga pokazala se potreba nadziranja radnih ugovora i izdavanja norma radničkoga zaštitnog zakonodavstva.

U pravnom poretku, koji polazi s načelnog stajališta, da su poslodavac (preduzetnik) i radnik dva posve ravnopravna kontrahenta, opstoje dva interesa, koja se u pravilu nalaze u protivriječju, i to interes poslodavca i interes radnika. Sa stajališta poslodavca pretstavlja rad određeni (često najveći) dio produkcijonih troškova, pa je zato u njegovom interesu da ih što više snizi, jer je njegov čisti dobitak tijem veći, što mu više uspije sniziti produkcijone troškove. S druge strane nastoje radnici, — čiji isključivi prihod u pravilu sastoji od plaće, koju primaju kao odštetu za iznajmljenu svoju radnu snagu, — postići što povoljnije radne uvjete, t. j. što višu nadnicu. Efekt, koji je s time u vezi, ovisi u mnogom o kvantitativnom odnosu ponude i potražnje na tržištu radne snage, na što nastoje utjecati i poslodavci i radnici. Kod individualnoga ugovornog odnosa je međutim poslodavac uvijek u povoljnijoj poziciji, jer može čekati na povoljniju ponudu, dok je radnik u pravilu primoran preuzeti rad (zapravo: unovčiti svoju radnu snagu) bez obzira na povoljnost ili nepovoljnost radnih uvjeta, jer ga na to sili prazan želudac ili nevolja njegove obitelji. U tome leži razlog pojavi organizacije radnikâ kao disponenata radne snage, jer im organizacija omogućuje »čekanje« i postignuće povoljnijih uvjeta rada.

Sistem kapitalizma i privatne privrede osnovane na načelu individualizma nastojao je potpuno iskoristiti i izrabiti sve uvjete produkcije. Leopold von Wiese[120]) iznosi četiri glavne vrste izrabljivanja, i to: egoistično, religiozno, seksualno i ekonomsko. Prema Rossu opstoji izrabljivanje, ako određeno lice postavi drugo lice da za nj radi pa mu oduzme djelomično ili potpuno plodove njegovog

[119]) Dr. Leopold von Wiese: Einführung in die Sozialpolitik. Leipzig, 1921, str. 78.

[120]) Leopold von Wiese: Allgemeine Soziologie als Lehre von den Beziehungen und Beziehungsgebilden der Menschen. Teil I.: Beziehungslehre. München-Leipzig, 1924, str. 260—261.

Digitized by Google

rada. Kod izrabljivanja treba svrhe razlikovati od sredstava. U prvom redu može određeno lice udesiti da druga lica rade za nj bez primjerene naplate. Svrhe iskorišćavanja sa strane poslodavca mogu polaziti između ostaloga i za pribavljanjem materijalnih dobara (komercijalizacija). Kod sredstava važna su pitanja: kako će određeno lice (poslodavac) postići da druga lica rade za njega. Poslodavac može to postići i time, da iskoristi slabo ekonomsko stanje radnikâ, koje ove sili na izvršavanje tudih naloga u radu.

Guido de Ruggiero[121]) ističe, da tvrdnja prema kojoj je tvornički sistem (strojevi) zaveden po kapitalizmu stvorio klasu »bijelih robova«, nije samo puka fraza, jer je položaj radnika, koji je stvorila velika industrija, — izuzevši neke vanjske momente, — stvarno u prvim počecima jednak položaju robova. Po vremenu iščezava postepeno, — u vezi s porastom velike industrije — tvornički proletarijat, koji je bio sličan robovima i njegov se položaj nešto poboljšava, ali sa socijalnog stajališta još uvijek opstoji opreka, koju označuje formula: minimum egzistencije na jednoj, a nagomilavanje ogromnih bogatstva na drugoj strani. Pored toga padaju nadnice radi velike ponude radne snage, koja teže nalazi zaposlenje zbog intenzivne upotrebe strojeva. No usprkos svega toga opstojalo je — i ako nepotrebno i neopravdano — pomenuto iskorišćavanje tjelesne radne snage. U prošlim kulturnim epohama služio je rad robova za podržavanje privrednog života. Današnje doba postavlja zahtjev, da se svakom čovjeku, koji vrši fizički rad, nastoji po mogućnosti umanjiti mukotrpnost dnevnog rada pomoću upotrebe prirodnih sila. Duševan rad čovjeka je neizmjeran, dok je s druge strane vrlo neznatan njegov tjelesni rad, ako se prispodobi s ogromnim količinama energije na našoj Zemlji. Kakav je rad vršio antikni rob?.. Efekt njegovog rada bio je vrlo neznatan. To pokazuje prispodoba, ako se uzme, da je njegov rad bio nešto veći od modernoga prosječnog rada radnika (circa 150.000 kgm na dan), a da 1 kg ugljena dobre kvalitete u modernom stroju izvršuje radni efekt od circa 300.000 kgm na dan. Kilogram ugljena je vrlo malena supstanca, a može se lahko uzeti u ruku pa ipak: produktivan učinak 1 kg ugljena jednak je radu, koji izvrše u jednom danu dva čovjeka-roba!.. Što pokazuje ta spoznaja?.. Pokazuje, da je iskorišćavanje tjelesnog rada čovjeka posve deplasirano, jer rad, koji može izvršiti čovjek, iščezava gotovo posvema naprama naravnim vrelima energije.[122]) No usprkos te spoznaje iskorišćivala se i dalje tjelesna radna snaga do iscrpljenja i bez uvažavanja fizioloških načela i energetike. Kad fiziologija rada govori o racijonalizaciji životinjskoga ili čovječjeg rada, spaja s tom riječi posve druge predodžbe, nego su to shvaćali Taylor i njegovi sljedbenici, dotično nego to shvaća i danas veliki broj ekonomskih političara. U fiziološkom smislu ne znači racijonalizacija svaki višak uspjeha (produkcije) u industrijalnim preduzećima, jer takav višak može evenutalno značiti intenziviranje. Fiziološko stajalište zahtjeva, da se uzmu u obzir potrebe čovječjeg organizma.[123])

(5) Pomenuta načela i pojave socijalnog života uzrokovale su teško socijalno pitanje i borbe. Socijalno pitanje leži nad čovječjom kulturom kao Damoklov mač i ako ne uspije to pitanje povoljno riješiti čovječanstvu prijeti propast. O opstojnosti socijalnog pitanja ne svjedoči samo bijeda, koja se dnevno vidi na ulicama velikih gradova, nego i kaznionice, bolnice i zavodi za siromahe. Sve to govori nijemim, ali strahovitim govorom: rješavajte socijalno pitanje! Riješenje ne može sastojati u tome, da sutra svi današnji bogataši postanu siromasi, a svi siromasi bogataši, jer to ne bi promijenilo današnju sliku. Lämmel pita: zar nijesmo očevici grandioznog pokreta u Rusiji i njegovih posljedica, — pa zar je danas u Rusiji riješeno socijalno pitanje.[124])

---

121) Guido de Ruggiero: Geschichte des Liberalismus in Europa. München 1930. str. 257.

122) Dr. Rudolf Lämmel: Sozialphysik, Naturkraft, Mensch und Wirtschaft. Stuttgart. Str. 45. 46.

123) Dr. Edgar Atzler: (Physiologische Rationalisierung. Körper und Arbeit. Handbuch der Arbeitsphysiologie. Herausgegeben von Professor Dr. Edgar Atzler. Leipzig. 1927, str. 420): »Während Taylor ohne jede genaue Kenntnis des menschlichen Organismus Maximalleistungen zu erpressen sucht, verlangen wir im Gegensatz hierzu Optimalleistungen. Der Arbeitsvorgang muss so gestaltet werden, dass er der Eigenart des menschlichen Motors angepasst ist. Das ist dann der Fall, wenn nicht auf dem »kürzesten«, sondern auf dem »bequemsten« Wege Maximalleistungen erreicht werden. Hier liegt also eine Aufgabe vor, die nicht der Ingenieur, sondern der Physiologie zu lösen vermag.«

124) Dr. Rudolf Lämmel: Sozialphysik, Naturkraft, Mensch und Wirtschaft. Stuttgart. Str. 7.

Digitized by Google

Najveći dio socijalnog pitanja našeg vremena ispunjen je radničkim pitanjem.[125]) Liberalizam doveo je do privredne i političke krize.[126]) U praksi pokazalo se neosnovanim optimalno vjerovanje u »ordre naturel«[127]) i naravnu harmoniju čistoga individualističkog sistema u privredi. Isto tako neispravnim pokazalo se i shvaćanje, da takav sistem može postići najpovoljnije uvjete ako se prepusti samom sebi i očuva od svakoga utjecaja države, jer bi mu to moglo samo nanijeti štete.[128]) Protivni efekti pojačali su zahtjev za provedenjem socijalne pravde, koja traži, da se provede pravedno izjednačenje u uživanju tečevina savremene kulture.[128]) Waldecker[129]) smatra utopijom društvo, u kojemu bi se jednakost shvaćala u smislu materijalne jednakosti u pravima, jer se ova može zamisliti samo kao relativno-formalna jednakost prema mjerilu, koje postavlja pravni poredak. Prednosti, koje nastaju u životu same sobom, izgledaju kod takve relativne jednakosti kao osobne ili stvarne prednosti, dotično kao krugovi zasebnih prava. Razlika naprama staleškoj pravnoj nejednakosti sastoji u okolnosti, da se takva zasebna prava ne smatraju više vlastitim pravima, nego pravima, koja izlaze iz zajednice. To se prema mišljenju Waldeckera[129]) nalazi u sadašnjosti primjerice u zasebnom pravu radnika (radno pravo), koje je nanovo nastalo, dok je istodobno nestalo pravo visokog plemstva.

Prema ideji pravednosti priznaju se svakom čovjeku određena prava isključivo radi toga, jer je čovjek bez obzira na količinu snage s kojom raspolaže. Cilj socijalne pravde ne teži samo za održanjem vrste, nego i za zaštitom svake jedinice.

Ideologija socijalnih problema naročito je isticala pitanje pravedne naplate rada. Nauku sv. Tome Akvinski-a o »iustum salarium« razvio je prema novijim prilikama papa Lav XIII. u pomenutoj enciklici »Rerum novarum«. Po toj enciklici raditi znači izvršavati određenu djelatnost u svrhu pribavljanja stvari potrebnih za život i za održanje samog života. Time je označeno dvojako obilježje rada, koje mu pripada, tako, da je rad od naravi: a) osoban (što znači, da je radna snaga vezana s licem i po tome njegovo vlasništvo, jer ju je primilo za svoju korist) i b) potreban (što znači, da je čovjeku rad potreban za održanje njegove egzistencije, koju mora nastojati sačuvati). Ako se rad promatra samo prema njegovom osobnom obilježju, jasno je, da radnik može prema svojoj volji sniziti količinu naplate, jer kao što sam odlučuje o tome, da svoju radnu snagu stavi u službu određenoga drugog lica, tako se može zadovoljiti i s minimalnom (nikakvom) naplatom. No dok se u ideji može od pojma rada apstrahirati drugo njegovo obilježje, po kojemu je rad čovjeku po naravi neophodno potreban, u realnosti povezana su oba ta

---

125) Dr. J. Conrad: Grundriss zum Studium der Politischen Oekonomie. II. Teil: Volkswirtschaftspolitik. Jena 1919, str. 233 i sl.

126) Guido de Ruggiero: Geschichte des Liberalismus in Europa. München. 1930, str. 403.-418.

127) Hans Teschemacher: (Die Geistesgeschichtliche Linie in der Entwicklung des finanzwirtschaftlichen Denkens. In der Sammlung »Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart«. Band 84. Tübingen. 1931, str. 13 14): »Die mit dem Kapitalismus aufblühende Wissenschaft der Nationalökonomie entdeckt den ›ordre naturel‹ in der kapitalistischen Marktwirtschaft die als Mechanismus erfasst wird, als das Kräftespiel der nach ihrem Eigennutz handelnden Individuen, das zu einem Gleichgewicht hinstrebt; oder auch in mehr biologischer Betrachtung als Kreislauf, nach Analogie des Blutkreislaufes im lebenden Körper«.

128) G. v. Schulze-Gaevernitz (Die geistesgeschichtlichen Grundlagen der anglo-amerikanischen Weltsuprematie. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. 58. Band. 1. Heft. Tübingen XX. 1927 str. 94.– 95): »Nicht minder als die Privilegien der Bildung stehen die Privilegien des Besitzes dem demokratischen Ideal entgegen. Ja, im kapitalistischen Zeitalter ist die ›Gleichheit‹ in erster Linie ein ökonomisches Problem, welches das kulturelle in sich schliesst. Keine grössere Ungleicheit als die dem Kapitalismus geläufige Behandlung der Arbeitskraft als Ware und des Arbeiters als Mittel für Zwecke des Unternehmers!... Nicht als ob es darauf aufkäme, die Einkommens- und Vermögensverhältnisse mathemathisch auszugleichen, was ein unsinniges, kultur- und wirtschatsfeindliches Vorhaben wäre. Wohl aber handelt es sich um den Aufbau breiter mittlerer Schichten mit gleichartigen Einkommensverhältnissen, mit ähnlichen Verbrauchsgewohnheiten, um allmähliche Stufung von unten nach oben, die dem Tüchtigen die Aufstiegsmöglichkeit bietet.... Das blosse Dasein des Proletariers, klassengebunden für sich und die Nachkommen, schlägt dem demokratischen Ideal in Gesicht. Der Proletarier protestiert im Namen der Gerechtigkeit gegen die nur formale Demokratie, indem er ›Mensch‹ zu sein behauptet. Er verlangt einen ausreichenden Anteil am Sozialprodukt um kulturelle und politische Demokratie zu verwirklichen. Die Beseitigung des Proletariats als Klasse ist eine Forderung ebenso der Demokratie wie des Sozialismus«.

129) Ludwig Waldecker: Allgemeine Staatslehre. Berlin-Grunewald. 1927, str. 560.

Digitized by Google

obilježja. Za to je potrebno, da se ugovori izmedu radnika i poslodavca sklapaju prema zakonu prirodne pravednosti, koji se nalazi iznad njihove slobodne volje, a traži, da naplata rada dostaje za izdržavanje čestitoga i trijeznog radnika. Ako radnik, koji je prisiljen situacijom (nužda, strah pred većim zlom), prihvati teške uvjete rada nametnute po poslodavcu, pretstavlja takav postupak — prema enciklici — nasilje nad radnikom protiv kojega protestira pravednost. — Prema bazi na kojoj je izgradeno stajalište enciklike, pretstavlja pravedna (minimalna) naplata za rad striktni zahtjev »iustitiae commutativae« po kojoj mora predležati korespondentna ekvivalencija izmedu izvršenog rada i isplaćene naplate za izvršeni rad. Taj minimum ne pretstavlja faktični minimum naplate, koji rezultira iz poznatoga »gvozdenog zakona nadnice«, nego pravni minimum, koji radnik mora bezuvjetno primiti za izvršeni rad, jer ispod toga minimuma počima nepravda. U smislu enciklike smatra se minimalnom naplatom (nadnicom) ona, koja u normalnim prilikama omogućuje radniku život, koji odgovara njegovom položaju tako, da iz nje može podmirivati svoje materijalne i intelektualne potrebe, a povrh toga rezervirati odredeni dio za primjereno osiguranje od različitih nepovoljnih pojava. To pokazuje, da taj minimum naplate mora odgovarati prosječnom niveau-u savremenih potreba života.

Papa Lav XIII. iznosi u pomenutoj enciklici kršćansku nauku o socijalnom poretku, a polazi s načela, da je sramotno i nečovječno služiti se sa čovjekom kao apriornim sredstvom za sticanje dobitka i cijeniti ga isključivo po snazi njegovih ruku. U toj enciklici sadržane su ove misli: Država mora po svojoj dužnosti skrbiti za opće dobro. Po istom prirodnom pravu smatraju se siromasi gradanima kao i bogataši, jer se i od njih (po obitelji) kao od živih dijelova sastoji skupno tijelo naroda. Kao što bi bilo nerazumno, da javna vlast skrbi samo za jednu klasu gradana, a zanemari drugu, tako je jasno, da mora preduzeti sve potrebne mjere u svrhu sačuvanja života i interesa radničke klase, pa ako to propusti, povreduje striktnu pravednost, koja traži da se svakome dade ono, što mu pripada. Odatle izlazi naročita dužnost državne uprave, da podjednako skrbi za sve klase državljana uvažujući pri tome načela iustitiae distributivae, koja zahtjeva od društva, da pojedinim svojim članovima osigura ona društvena dobra, kojima ovi mogu postići socijalno blagostanje. Opće dobro, kojemu je konačna svrha u usavršenju ljudi, bez sumnje je moralno dobro. No u valjano organiziranom društvu mora opstojati i određena količina vanjskih dobara, čija upotreba služi pribavljanju vrlina. Među takva dobra spada rad radnika, rad na polju, rad u tvornici, koji pretstavlja naročito plodno i potrebno vrelo tih dobara. Radi toga zahtjeva pravednost, da država skrbi za radnike i nastoji, da im pripadne dovoljan dio materijalnih dobara, koja oni svojim plodonosnim radom pribavljaju društvu, da na taj način mognu živjeti s manje muke i bijede. Za to mora država unapređivati sve što može poboljšati sudbinu radnika, a ta pomnja donijet će koristi svima, jer je prvenstveno interes društva i države da radnici nijesu izvrgnuti bijedi i nevolji. — Na taj je način u enciklici izravno naglašena intervencija države za zaštitu povrijeđenih (ugroženih) općih interesa, dotično interesa odredene društvene klase. Intervencija države u radnim odnosima opravdana je načelima morala, koja zabacuju i osuduju shvaćanje o izrabljivanju čovjeka kao pukog oruda (robe) po drugom čovjeku sa svrhom da se ovaj time obogaćuje. Moral postavlja granice tečevnoj privrednoj djelatnosti i postavlja zahtjev po kojemu treba u socijalnim odnosima postupati prema načelima socijalne pravde.

Kršćanska etika naglašuje potrebu, da se naravna zajednica ljudi pretvori u moralnu zajednicu. Za to je kao baza potreban princip (izjednačujuće) pravednosti sa zahtjevom jednakosti činidbe i protučinidbe. To je načelo po sebi jasno, no radi se o tome, da se i praktično primijeni na promet zamjene na kojemu bazira radna kooperacija današnjega privrednog poretka, i to tijem više, što u ovome ne opstoje nikakva apsolutna mjerila po kojima bi trebalo prosuđivati istovjetnost činidbe i protučinidbe. Nadalje potrebna je naravna dužnost ljubavi. Taparelli[130]) navodi, da se u svakom konkretnom društvu nalaze dva elementa, i to univerzalni (koji je odreden po naravi) i partikularni (koji je odreden ljudskim djelanjima). Time je naglašeno, da je svaki

[130]) Alois Taparelli: Versuch eines auf Erfahrung begründeten Naturrechtes. I. Regensburg, 1845, str. 134. i sl.

Digitized by Google

čovjek dužan naprama svojim sugradanima održavati načela pravednosti i ljubavi. K tome dolazi treći osnovni princip, po kojemu treba da Zemlja služi svima ljudima da ovi mogu ispuniti svoje životne svrhe, a to znači, da svakom čovjeku pripada pravo na određeni »privredni prostor« u svijetu.[131])

Suzbijanjem opstojećih socijalnih nepodesnosti i nepravda bavi se i socijalizam, koji po sebi pretstavlja kritiku sadanjega privrednog i društvenog sistema.[132]) Socijalizam traži novo društvo, novi društveni sistem, koji će više odgovarati idealima socijalne pravde i omogućiti radnicima kulturnu egzistenciju. U tom pravcu polaže socijalizam težište na pitanja, koja se tiču razdiobe dobara i pravedne nadnice. Engleski radnički vođa Lloyd Jones postavio je već godine 1874. zahtjev na »nadnice za život« (living wages), koji je u kasnijim borbama za povišenje nadnica služio kao geslo. U tome nije izražen samo zahtjev na nadnicu, koja je potrebna za podmirivanje bezuvjetno potrebnoga životnog izdržavanja, nego i za zadovoljavanje osobnih i kućnih (obiteljskih) kulturnih potreba radnika.

Moralni osnov socijalnih odnosa, koji je izražen u načelu socijalne pravde, fiksira kao internacijonalnu maksimu Versaill-ski ugovor od 1919, koji u preambli XIII glave (Travail) sadržaje ovo ustanovljenje:[133])

»Attendu que la Société des Nations »a pour but d' etablir la paix universelle, »et qu' une telle paix ne peut etrefondée »que sur la basse de la justice sociale; »Attendu qu' il existe des conditions de »travail impliquant pour un grand nombre »de personnes l' injustice, la misère et les »privations, ce qui engendre un tel me»contentement que la paix et l' harmonie »universelles sont mises en danger, et »attendu qu' il est urgent d' améliorer ces »conditions: par exemple, en ce qui con»cerne la réglementation des heures de »travail, la fixation d' une durée maxi»male de la journée et de la main»d' oeuvre, la lutte contre le chômage, la »garantie d' un salaire assurant des con»ditions d' existence convenables, la pro»tection des travailleurs contre les ma»ladies générales ou professionelles et les »accidents résultant du travail, la pro»tection des enfants, des adolescents et »des femmes, les pensions de vieillesse et »d' invalidité, la défense des intérets des »travailleurs occupés de la liberté syn»dicale, l' organisation de l' enseigne»ment professionel et technique et au»tres mesures analogues; Attendu que la »non-adoption par une nation quelconque »d' un régime de travail réellement hu»main fait obstacle aux efforts des autres »nations désireuses d' améliorer le sort »des travailleurs dans leurs propres pays, »— Les Hautes Parties Contractantes, »mues par des sentiments de justice et »d' humanité aussi bien que le désir »d' assurer une paix mondiale durable, »convenu ce qui suit....«

Pomenuta odredba art 427. versaillskog ugovora po kojoj se rad ne smije smatrati naprosto robom ni predmetom trgovine, znači u ekonomskom smislu, da se naplata za rad ne smije odmjerivati isključivo prema ponudi i potražnji, nego u količini, koja će radniku omogućiti prema shvaćanju vremena i njegove zemlje primjeren život.[134]) Konstatacija, da se rad ne smije naprosto smatrati trgovačkim artiklom, po svojoj je formi i sadržaju negativne naravi, ali joj upravo po tome pripada prednost, da je stekla priznanje svih naziranja na svijet, koji se priklanjaju socijalnoj politici.[135])

Dr. Messner[136]) spominje, da je sporno, da li je radni ugovor običan ugovor o činidbi i protučinidbi ili društveni ugovor. No s pravne strane ne uvažuju se prema opstojećem pravnom poretku dovoljno etička načela kod prosuđivanja bića položaja radnika. Činjenica je, da se radnik bez sredstava produkcije i bez dostatnih dobara, koja su mu potrebna za život, danas nalazi u privrednoj organi-

131) Theodor Meyer: Die soziale Frage. 1904, str. 21 i sl.

132) Dr. Bruno Moll: Lehrbuch der Finanzwissenschaft. Berlin, 1930, str. 52. - Fran Milobar: Izabrana poglavlja iz narodnog gospodarstva (političke ekonomije). II. Svezak: Posebni (praktični) dio. Zagreb, 1903, str. 179. i sl.

133) Karl Strupp: Documents pour servir á l' histoire du droit des gens. 2 e édition, considérablement augmentée, des »Urkunden zur Geschichte des Völkerrechts. Tome IV. 1923, str. 537 538.

134) Dr. R. van de Borght: Grundzüge der Sozialpolitik. Leipzig. 1923, str. 237.

135) Karl Pribram: Probleme der internationalen Sozialpolitik. (Zeitfragen aus dem Gebiete der Soziologie in Verbindung mit Joseph Schumpeter, Hugo Spitzer, Ferdinand Tönnies, Herausgegeben von Julius Bunzel. III. Reihe, 3. (Heft), Leipzig, 1927, str. 29.

136) Dr. Johannes Messner: Sozialökonomik und Sozialethik. Paderborn, 1929, str. 66 67.

Digitized by Google

zaciji, u kojoj su sva produkciiona sredstva i dobra za podmirivanje životnih potreba apropriiirana, dok niemu nije u istoj mjeri apropriiirano zaposlenje i mogućnost zarade tako, da bi mogao uvijek s određenom sigurnosti na to računati. Međutim i radniku pripada bezuvjetno »Recht auf Wirtschaftsraum«[137]) i unutar radne kooperacije, kakvu pretstavlja današnja privreda. Odatle izvode se prema Ratzinger-u[137]) socijalne dužnosti vlasništva, a u prvom redu dužnost vlasnika, da stvara »prilike za rad«, jer na taj način oploduje rad i pruža radnicima mogućnost egzistencije.

Radnici traže rad i pravednu naplatu pa i ako se ne može prema sadanjem stanju kulture pravnom normom osigurati apsolutno pravo na rad, potrebno je kulturnim sistemom osigurati faktičnu mogućnost rada za svakoga, koji ga traži. U tome je i ključ za riješenje savremenih kriza, koje proživljuje čovječanstvo. I u tom pravcu pripada važan udio radnom pravu, koje priprema terrain za osiguranje i zaštitu rada, a time učvršćuje poredak unutar državne zajednice kao i međunarodni mir. Sav radni narod traži provedenje načela socijalne pravde. Pri tome kardinalno pitanje tiče se pravedne podjele dobara. Dr. Bruno Moll[138]) smatra centralnim problemom nacionalno-ekonomske teorije personalni problem podjele dobara. Vrijednost, cijena i novac pretstavljaju samo etape. Novac je unutar ljudske zajednice samo sredstvo za svrhu podjele dobara. Socijalizam smatra također pitanje podjele dobara problematički najvažnijim, a njegova kritika sadanjega privrednoga i društvenog sistema upućuje u prvom redu na nepravednu podjelu dobara, jer u tome leži i suština pitanja iskorišćavanja.

Novo vrijeme traži, da se naše institucije prilagode povećanim potrebama i promijenjenim prilikama života. To zahtijeva od savremenika i razumnost, patriotizam, humanost i ljudsko sućešće (religijozni osjećaj). Lahkomislena preinačenja su pogibelina isto kao i slijepi konzervativizam. Kultura, koja smjera za tim, da bogatstvo i moć usredotoči u rukama malenog broja sretnika i da sve ostalo učini pukim strojevima, mora bezuvjetno dovesti do anarhije, koja ju razara i konačno uništuje. No moguća i potrebna je kultura, u kojoj i najsiromašnijem čoviekU pripada određeno dobrostanje i užitak savremenih kulturnih tečevina, koje sad uživaju samo bogataši, a u kojoj su nepotrebni zatvori i ubožnice. Prema riječima Emila de Laveleye-a opstoji u ljudskim stvarima poredak, koji je najbolji, ali koji nije uvijek onaj, koji konkretno predleži, nego poredak, koji treba da se stvori na dobro čovječanstva.[139]) Takva kultura ovisi od socijalne uviđavnosti, koja će znati sredstva prilagoditi svrsi. Sile, koje bi mogle svima donijeti dovoljno obilje, nalaze se već u našim rukama, jer siromaštvo i oskudica, koje opstoje uz hiperprodukciju dobara, samo su posljedica egoizma, neuviđavnosti i nedostatne organizacije. Među zadaće radnog prava spada između ostaloga i pripremanje puteva za tu novu kulturu.

(6) Usporedo s tim pojavama iskristalizirala se intervencija države u pitanjima, koja su u vezi s radnim odnosom, specifična korespondentna državna politika (socijalna politika) i socijalno zakonodavstvo. Na taj način nastojala je savremena država zadovoljiti potrebama realnog života. Postanak i razvitak kapitalizma i moderne industrije dao je, — kako je spomenuto, — čitavom radničkom pitanju naročitu važnost i poseban oblik, a ta činjenica otkriva prema navodima Woodrowa Wilson-a[140]) naročitu narav uloge, koja u tom pitanju pripada državi.

Ruggiero[141]) drži, da su opstojale dvije moguće soluciie pomoću kojih se moglo zapriječiti da uvjete radnog ugovora ne postavlja sam radnik (i time od njega odvratiti štetne posljedice, koje izlaze iz njegove pravne dispoziciie nad samim sobom na osnovi slobodnih ugovora), i to: a) da se pojedine sile sviju radnika (određenog preduzeća, većeg broja srodnih preduzeća ili čitavog radništva u državi) ili b) da se zakonom provede intervencija države u radničkim socijalnim pitanjima. Sa stajališta stare liberalne doktrine sma-

[137]) Georg Ratzinger: Die Volkswirtschaft in ihren sittlichen Grundlagen. Freiburg, 1895, str. 80 i sl.

[138]) Dr. Bruno Moll: Lehrbuch der Finanzwissenschaft. Berlin 1930, str. 49—50.

[139]) Henry George: Soziale Probleme. Deutsch von F. Stöpel. Jena, 1921, str. 6.

[140]) Dr. Woodrow Wilson: Der Staat. Elemente historischer und praktischer Politik. Autorisierte Uebersetzung von Günther Thomas. Berlin-Leipzig 1913, str. 470.

[141]) Guido de Ruggiero: Geschichte des Liberalismus in Europa. München, 1930, str. 255.

Digitized by Google

tralo se miješanje države u sklapanje radnih ugovora povredom slobode vlasništva i slobode ugovaranja. No pomenute nepovoljne pojave opstojećega privrednog i pravnog poretka pojačane akcentom zamašnoga radničkog pokreta (koji je po vremenu stekao internacionalnu pozadinu) dovele su do sve jače intervencije države u privrednim odnosima i uzrokovale postanak pomenutih područja privrednoga i radnog prava.

Već prije izdanja novijih građanskih zakonika pokazala se potreba izdavanja posebnih zakonskih propisa o suzbijanju lihvarstva da se time odredi dozvoljena granica kod ugovaranja kamata u zajmovnim poslovima. Osobita potreba novije regulacije pokazala se i kod pitanja, koja se tiču odnosa između rada i kapitala, radi nepodesnosti načela građanskih zakona o slobodi ugovora, u svrhu zaštite zdravlja, morala i životne egzistencije radnika. Pokazala se potreba, da se juristička sloboda ugovaranja ekonomski jačih subjekata (poslodavaca, kapitalista) ograniči i time osigura sloboda ugovaranja za ekonomski slabije ugovorne subjekte. Pomenuta »ratna privreda« pokazuje čitav niz takvih ograničenja slobode ugovaranja i vlasništva u interesu ekonomski slabijih lica i zajednice. Od toga vremena datira zaštita stanara, koja se u mnogim državama održala do danas.

Sva ta nova shvaćanja izražena su i u modernim ustavima[142]), kojima je državi pridržano ustavno pravo intervencije u privrednim odnosima u svrhu uklanjanja socijalnih suprotnosti.

Važna je nova pojava kolektivne radne volje, koja je u novije vrijeme kodificirana u modernim ustavima. Time što moderni ustavi pozivaju organizacije radnika i poslodavaca, da ravnopravno u zajednici uređuju pitanja radnih uvjeta i nadnica te sudjeluju na razvijanju svih produktivnih sila, ustanovljena je zajednica između rada i vlasništva. Što je prije toga potpadalo pod isključivo pravo dispozicije poslodavca, potpada sad na osnovi pravnog poretka u određenom pravcu pod sudjelovanje i suodlučivanje rada. Pored prava vlasništva, koje je pravno donedavno bilo isključivi nosioc privrede, priznat je i drugi nosioc, čije ovlašćenje nije osnovano na stvarnom pravu, nego na pravu rada. Reprezentacija rada ne sastoji više isključivo u pravu vlasništva. Rad vodi k vlastitoj reprezentaciji.[143])

Da je u cijelosti zadržano liberalističko načelo (državne i društvene neintervencije i ravnodušnosti prema privrednim događajima), dovelo bi do propasti radničke klase, što bi povuklo sa sobom u propast čitavo društvo. Radi toga pokazala se potreba državne intervencije. Iz same privrede, t. j. iz inicijative ljudi, koji sudjeluju u privrednom procesu, ne bi nikad nastalo »tvorničko zakonodavstvo« kao ni ozdravljenje ni obnova radništva od prvobitnih teških posljedica industrijalizma. Te ideje nametnute su privredi izvana od mislioca, koji su (kao Asheley-Shaftesbury, Castler, Carlyle i kršćanski socijalisti) stajali posve po strani privrednog života, dotično od lica, koja su (kao Peel, Owen, Sadler i Fielden) proizašla iz privredne sfere: osnova tih ideja ne izlazi iz privrednih, nego iz drugih motiva, koji se nalaze iznad privrede, a tiču se opće ljudskih, religijoznih ili moralnih stajališta. To pokazuje, da nije ekonomija razvila etiku, nego da je etika formirala privredni proces tražeći od privrede i određene žrtve samo da se zadovolji pomenutim uzvišenijim kulturnim idealima. Na taj način tvorničko zakonodavstvo i čitava socijalna politika oprovrgavaju materijalistički fatalizam i dokazuju, da čovjek ne dopušta da ga snažan tehničko-privredni progres pred sobom vodi bez reakcije eventualno u njegovu propast, nego da ipak prevladava duh nad materijom i da duh stvara privrednu i socijalnu strukturu.

---

142) Art. 165 njemačkog weimar. ustava: »Die Arbeiter und Angestellte sind dazu berufen, gleichberechtigt in Gemeinschaft mit den Unternehmern an der Regelung der Lohn- und Arbeitsbedindungen sowie an der gesamten wirtschaftlichen Entwicklung der produktiven Kräfte mitzuwirken: die beiderseitigen Organisationen und ihre Vereinbarungen werden anerkannt.« — Dr. Edgar Tatarin-Tarnheyden: Recht der Berufsverbände und Wirtschaftsdemokratie (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsvarfassung. Dritter Band. Berlin. 1930, str. 125, i sl.).

Članak 25. ustava SHS od 28. VI. 1921: »Sloboda ugovaranja u privrednim odnosima priznaje se, u koliko se ne protivi društvenim interesima«, i članak 26: »Država ima u interesu cjeline a na osnovi zakona pravo i dužnost da intervenira u privrednim odnosima građana u duhu pravde i otklanjanja društvenih suprotnosti.« — Slobodan Jovanović: Ustavno pravo Kr. Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd, 1924, str. 448 i sl. (ćir.).

143) Hugo Sinzheimer: Grundzüge des Arbeitsrechts. Jena. 1927, str. 208.

Digitized by Google

Adolf Günther[144]) naglašuje, da »radno pravo« ovisi o položaju, koji u društvu i privredi zauzima »rad« i »radnik«. Shvaćanje, koje u određenom vremenu opstoji o »radu« uopće, odrazuje se u pravu o radu. Povijest pokazuje međutim situacije, u kojima (to vrijedi naročito za vrijeme prije posljednjega svjetskoga rata) su između shvaćanja neposrednih interesenata (radnika) i velike većine pučanstva i faktičnoga opstojećeg radnog prava opstojale oštre opreke, koje su u obliku »radničkog pitanja« kao latentne ili otvorene opozicije štetno utjecale na privredan život dotične zajednice, a bile su upravljene protiv države i društva.

Postanak radnog prava bio je uvjetovan od norma, koje o radnom odnosu sadržaje građansko pravo osnovano na individualističkom načelu. Građansko pravo poznaje samo subjekte, i to ravnopravne pravne subjekte, koji na osnovi međusobnih slobodnih dispozicija sklapaju ugovore, a ne poznaje radnike, koji su po svojoj ekonomskoj situaciji u određenom odnosu naprama poslodavcu. Građansko pravo ne poznaje ni solidaritet radništva, kojim nastoje radnici kao skupina izjednačiti slabost pojedinca radnika prema ekonomski premoćnom poslodavcu, kao ni velike profesijonalne organizacije, koje svojim tarifnim ugovorima istupaju kao pravi ugovarači radnog ugovora, — nego pozna samo pojedine kontrahente i individualne radne ugovore. — Građansko pravo ne poznaje ni jedinstvo preduzeća, ni njegovu zaokruženu socijološku cjelinu, jer u preduzeću opaža samo mnoštvo radnih ugovora istog poslodavca s množinom radnika-posloprimaca, koji nijesu međusobno povezani nikakvim pravnim vezama. Građanski zakon, osnovan na starijem shvaćanju, — kako napominje Radbruch — od samog drveća ne vidi šume. A u tome baš leži biće radnog prava i u tome se ovo približuje životu. Radno pravo ne vidi poput apstraktnoga građanskog prava samo pravne subjekte, nego vidi i poduzetnika, radnike i namještenike, nadalje ne vidi samo pojedina lica, nego i društva, organizacije i preduzeće, ne vidi samo slobodne ugovore, nego i teške privredne borbe, koji pretstavljaju pozadinu tih navodno slobodnih ugovora[145]).

U prošlom stoljeću spadale su pravne norme, koje su regulirale radne (službeničke) odnose, isključivo u materiju privatnog prava, a sadržane su bile u općim građanskim zakonima.

Obrtna zakonodavstva normiraju načelo, da se pravni odnosi između poslodavca i radnika u obrtnim preduzećima osnivaju slobodnom pogodbom[146]).

Time je zakonom ustanovljeno, da se pravni odnos između poslodavca i radnika osniva ugovorom[147]). Predmetom ugovora između radnika i poslodavca je činidba (rad) i protučinidba (naplata, nadnica). Ako se određeno lice obvezuje, da će izvršiti određenu uslugu ili nešto napraviti za plaću u novcu, nastaje pogodba radnje za plaću [148]), koja spada među nominatne obligacijone kontrakte.

---

[144]) Adolf Günther: Arbeitsrecht und Arbeiterschutz. (Politisches Handwörterbuch. Unter redaktioneller Mitwirkung von Kurt Jagow herausgegeben von Paul Herre. Erster Band: A. K. Leipzig. 1923, str. 87.)

[145]) Dr. Gustav Radbruch: Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig 1929, str. 96. i sl.

[146]) §. 105. Gewerbeordnung für das Deutsche Reich vom 21. VI. 1869.: »Die Festsetzung der Verhältnisse zwischen den selbständigen Gewerbetreibenden und den gewerblichen Arbeitern ist, vobehaltlich der durch Reichsgesetz begründeten Beschränkungen, Gegenstand freier Ueberreinkunft«. — Dr. Wolfgang Pracht und der Heinrich Neumann: Deutsches Arbeitsrecht. Berlin. 1931, str. 55. — § 72. austrijskoga obrtnog reda. — §§. 562.—581. (o najmu osoba) Medželle. — § 88. hrv. obrt. zakona zak. čl. XVII.: 1884.: Odnošaj među obrtnikom i kalfom njegovim predmetom je slobodne pogodbe. — §. 111. hrv. obrt. zakona zak. čl. XVII.: »Odredbe §§. 88.—110. tičući se obrtničkih kalfa, protežu se i na radnike u tvornicah«. — Milan Smrekar: Ugarsko-hrvatski obrtni zakon. Zagreb. 1892, str. 95., 110. — Čl. 47 srp. zakona o radnjama od 29. VI. 1910.: »Regulisanje odnosa između vlasnika radnje i lica kojima se poveravaju važniji poslovi (poslovođe, knjigovođe, blagajnici, mehaničari itd.), biva na osnovi slobodnog ugovora, izuzimajući maksimum dnevnog rada. Za ostale kategorije pomoćnog osoblja (učenike, zanatske i trgovačke pomoćnike i radnike, fabričke radnike) sloboda ugovaranja može se kretati samo u granicama ovog zakona. — Ugovor može biti pismen. Njegovu formu propisaće komore. Ugovor se oslobađava svake takse«.

[147]) Milan Smrekar: Ugarsko-hrvatski obrtni zakon. Zagreb. 1892, str. 95. —

[148]) § 1151. o. gr. z. — Adolfo Rušnov i Dr. S. Posilović: Tumač općemu austrijskomu gradjanskom zakoniku. Knjiga druga. Zagreb. Str. 511. — §§. 706.—722. srp. grad. zak. — Dr. Lazar Marković: Trgovački zakonik, zakon o akcionarskim društvima i zakon o radnjama. Beograd. 1914, str. 152. (ćir). — Živ. M. Perić: Specijalan deo gradanskog prava. II. Obligaciono (tražbeno) pravo (po ugovorima). Beograd. 1922, str. 1922, str. 210.—213. — (ćir.) —Gojko Niketić: Gradanski zakonik kraljevine Srbije. Treće dopunjeno izdanje. Beograd. 1922, str. 380. (ćir).

Digitized by Google

Oblik savremenoga radnog prava bitno se promijenio od vremena, u kojemu su stvarani zakonici našega građanskog prava. Građanski zakon polazi sa stajališta individualnoga (pojedinačnog) ugovora o radu i sadržaje norme isključivo o individualnom ugovoru o radu pa zato regulira samo prava i dužnosti pojedinca. Tek u posljednjim decenijima nastale su dalekosežne promjene tako, da u bitnosti vrijedi za pojedinca ono, što odredi i postigne određena zajednica (koalicija). Uz radno-pravni sistem individualnog prava razvio se radno-pravni sistem koalicija[149]).

Istraživanje djelovanja socijalnih zakona na privrednom području razlikuje privatno-privredne i narodno-privredne efekte. U privatnoj privredi ne znači čovjek gotovo ništa ili računa samo kao brojka u troškovima produkcijonog procesa, jer nitko ne ulaže svoj novac u ljude. Tome nasuprot pridaje narodna privreda osobitu (glavnu) važnost čovjeku, jer su ljudi njezin subjekt, a pored toga i njezin najvažniji objekt, jer tri četvrtine dohotka ulažu sami u sebe.

Svrha socijalne politike sastoji u tome, da život, zdravlje i radnu snagu svih članova određene zajednice unaprijedi i sačuva od oštećenja, dotično da ukloni (popravi) štetu, koja im je nastala. Svi ti momenti osobito su važni u radnom odnosu s razloga, što privatni interes poslodavca (preduzetnika) u pravilu kolidira sa socijalnim interesom. Poslodavac (preduzetnik) interesiran je u privatno-privrednom smislu isključivo na sadanju činidbu (rad) svoga radnika, kojega može nakon iscrpljenja njegove radne snage uz održavanje određenih formalnosti otpustiti čim ustanovi, da mu više ne konvenira te na njegovo mjesto zaposliti svježe radne sile. Zajednica je sa svoje strane interesirana na činidbu (rad), koji svaki pojedini njezin član vrši za vrijeme čitavog trajanja života; efekt te činidbe ovisi o trajanju radne sposobnosti svakog pojedinca. Za to se ističe, da je maksimalno iskorišćavanje radne snage čovjeka rentabilno za privatnu privredu, doklegod može posljedice prebaciti na druge, ali je bezuvjetno i u svim događajima apsolutno nerentabilno za narodnu privredu.

Sve te pojave preslabo je uvažavalo pozitivno opće građansko pravo, koje je (pod utjecajem rimskog prava i i vođeno individualističkim idealima XVIII. stoljeća) u radnom odnosu opažalo i reguliralo samo obvezno-pravni odnos osnovan na slobodnoj pogodbi o službama ili uslugama (locatio conductio operarum, — Dienstvertrag) između pojedinog radnika i poslodavca. Poteškoće, koje su se pokazale pod utjecajem razvijenoga kapitalizma i industrijalizacije (opsežna upotreba stroja), a manifestirale su i mnoge osobno-pravne probleme, nastojalo se otkloniti socijalno-političkim mjerama. Takvo shvaćanje prevladava i danas uglavnom u pravnoj znanosti, a rezultira u nastojanju, da se socijalnim zakonima po mogućnosti osigura što veća sloboda radnika tako, da postane »preduzetnik svoje radne snage« i da se u sistemu slobode ugovora posve izjednači s drugim preduzetnikom (poslodavcem), kojemu »prodaje« svoju radnu snagu.

Na području socijalne politike pojavilo se mnogo novih zadataka, koji su iziskivali povoljno rješenje sa strane zakonodavstva. Ti zadaci pretstavljaju rezultat najnovijeg razvitka i za to spada korespondentno zakonodavstvo u tečevine najnovijeg doba. U svim kulturnim državama razvilo se socijalno pravo (kao važan dio prava radnika) kao novi dio pozitivnog prava. U socijalnom pravu oživotvoreno je mnogo osnovnih ideja, koje su počele vršiti snažan utjecaj na opće građansko (privatno) pravo, i to naročito na onaj njegov dio, koji se tiče obvezno-pravnih odnosa. Socijalna politika nije naime mogla udovoljiti zahtjevima, koje je od nje tražio pomenuti noviji razvitak radno-privrednih odnosa, na osnovi načela rimskog prava, koje je po sebi kroz stoljeća vršilo važan utjecaj na pravni razvitak kulturnih država. Načela rimskog prava nijesu se mogla spojiti s novovijekim privrednim prilikama, jer počivaju umnogom na načelima ukočene apstraktne pravednosti [150]).

Socijalna politika bavi se s riješavanjem konflikata, koji nastaju iz društvene i privredne diferenciranosti[151]). Van de

[149]) Dr. Arthur Lenhoff: Die Koalition als Grundlage des Arbeitsrechtes. Mit einem Anhang: Das sogenannte Antiterrorgesetz. Wien. 1930, str. 1.

[150]) Dr. R. van de Borght: Grundzüge der Sozialpolitik. Leipzig, 1923, str. 45.

[151]) Dr. Ernst Günther: Sozialpolitik (Die Handelshichschule, Band 2. Lehrbuch der Wirtschaftswissenschaften. Lieferung 64. Berlin, Wien. Str. 1165 i sl. -- Dr. R. van de Borght: Grundzüge der Sozialpolitik. Leipzig. 1923, str. 2.—4.

Digitized by Google

Borght razumijeva pod socijalnom politikom uopće ukupnost svih mjera, kojima je svrha da utječu na prilike društvenih klasa, koje spadaju k zajednici, i da ih unapređuje. Biće socijalne politike tiče se svrhe, koja sastoji u unapređivanju općeg dobra i blagostanja, i u uklanjanju oštrih opreka među pojedinim društvenim klasama i klasnih razlika, koje su štetne za zajednicu. Uklanjanje klasnih razlika može se postići na dva načina i to tako, da se snizi privredni položaj bolje situiranih društvenih slojeva pučanstva (a) ili da se povise i poboljšaju životne prilike slabijih i nepovoljno situiranih klasa (b). Pogoršanje položaja bolje situiranih klasa bez istovremenog poboljšanja privrednoslabijih i potisnutih klasa pučanstva umanjuje blagostanje i privrednu djelatnu sposobnost čitave zajednice pa se radi toga za socijalnu politiku preporučuje drugi put. To znači, da socijalna politika postizava najzgodnije svoju specifičnu svrhu podizanjem blagostanja slabije klase pučanstva. Područje rada socijalne politike u tom najširem smislu vrlo je veliko, jer su društvene klase prema privrednoj strukturi tako mnogostrano složene, da jedva opstoji jedna klasa, koja se naprama drugoj ne bi prikazivala kao slabija[152]). Radi toga običaje se iz toga širokog područja socijalne politike uopće izlučiti područje socijalne politike u užem smislu, kojoj je svrha socijalno podignuti opći niveau života onih društvenih klasa, koje su radi svojih ekonomskih prilika prisiljene svoju radnu snagu iznajmljivati drugim licima u nesamostalnom i ovisnom radnom položaju. Ovamo spadaju (kao najglavnija skupina) radnici, koji rade za nadnicu, a pretstavljaju raznjerno veliki broj pučanstva, i to bez obzira u kojoj su privrednoj grani zaposleni.

Biće savremenoga pravnog radnog odnosa sastoji u tome, da njezin objekt nije stvar, nego lice (čovjek), jer se u njemu nalazi sam radnik kao takav tako, da sam ustupa poslodavcu (preduzetniku) svoju radnu snagu za plaću. Radnik, koji se nalazi u radnom odnosu, ne duguje poslodavcu pojedine službe ili činidbe, nego mu stavlja na dispoziciju svoju radnu snagu. Iz toga izvodi Potthoff[153]) zaključak, da se radni odnos ne može uvrstiti među čiste obvezno-pravne (tražbene) odnose među koje ga pogrešno ubrajaju opstojeći opći građanski zakoni, jer u njemu ne predleži nikakva zamjena imovinskih vrijednosti za plaću te se upravo po tome razlikuje od pogodbe radnje (locatio conductio operis, Werkvertrag). Kod radnog odnosa dolazi radnik u vlast dispozicije poslodavca te se time kao čovjek uključuje u tuđe preduzeće. To uključenje u tuđe preduzeće naročito je karakteristično, jer iz toga nastaju imovinsko-pravni i osobno-pravni odnosi između radnika i poslodavca. Pošto je preduzeću potrebna množina radnika, koja prema načelu diobe rada prema unaprijed ustanovljenom planu zajednički kao cjelina izvršuje određeni rad, nastaju iz te činjenice zasebni odnosi između pojedinih u takvoj radnoj zajednici zaposlenih radnika (odnos solidariteta), koji su uzrokovani zajedničkim radom u istoj radionici ili na istom produktu (dijelu produkta) ili radnom procesu. Na toj pojavi osniva se dalji odnos između cjelokupnog radništva određenog preduzeća i poslodavca.

Prvobitno na posve privatno-pravnoj podlozi osnovano slobodno pravo ugovaranja radnog ugovora proteže se danas samo još na ona područja, koja su radi svoje općenite važnosti, koju diktira interes privrednog života, u određenoj mjeri prepuštena slobodnoj dispoziciji. No i to posljednje slobodno ugovorno područje pokušava se (zakonima o kolektivnim radnim ugovorima) podvrgnuti pod zakonske stege. Takve socijalno-političke zaštitne mjere otešćavaju po mišljenju Breyer-a[154]) prikaz ugovornog prava.

Pravo, koje regulira zaštitu radnika (u obliku ograničenja i zabrane rada djece i žena, nedjeljnog počinka, osamsatnoga radnog dana, odmora, dopusta i sl.) pretstavlja ograničenje iskorišćavanja radnika. Dotične pravne norme ne izdaju se međutim radi toga, da se manje radi, nego im je svrha upravljena na to,

---

152) Walter Wedingen: (Sozialpolitik als Wissenschaft. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik 64. Band. 3. Heft. Tübingen. 1930, str. 519):« Sozialpolitik in diesem engeren Sinne sind die Massnahmen, die zur Verwirklichung von Gemeinschaftszwecken gerichtet sind auf die Abschwächung (Befriedigung) von Klassengegensätzen durch Aenderung der ihnen zugrunde liegenden gesellschaftlichen Zustände«.

153) Heinz Potthoff: Arbeitsrecht und Betriebswissenschaft. (Handwörterbuch der Betriebswissenschaften. Herausgegeben von Prof. Dr. H. Nicklisch. Erster Band. Stuttgart. 1926, str. 276).

154) Dr. Franz Breyer: Leitfaden durch das österreichische Arbeitsrecht. Der Versuch einer systematischen Darstellung. Wien. 1928.

Digitized by Google

da se radi dulje, ali uz čuvanje radne snage čovjeka, koja pretstavlja najdragocjenije dobro ljudskog društva. Sa stajališta privatne privrede pretstavljaju sva takva ograničenja, koja se tiču zapošljavanja radne snage i njezinog iskorišćavanja te doprinašanja za svrhe radničkog osiguranja, terete, — dok za narodnu zajednicu pretstavljaju ta ograničenja odterećenje, jer sile na racijonalnu upotrebu tude radne snage i skrbe za ispravnu podjelu troškova, koji su s tom skrbi neizbježivo spojeni. —

Norma određuje narav pravnog odnosa. Zato se prema načinu normiranja određeni pravni odnos pribraja u privatno ili u javno pravo. Općenito spominje Hernritt[155]), da je opća tendencija sadanjeg zakonodavstva, da područje javnog prava proširi na štetu privatnog prava tako, da pravne institute, koje je dosad reguliralo privatno pravo, normira javnopravnom normom, i to iz socijalno-političkih obzira u interesu zaštite ekonomski slabijih lica (krugova), dotično ustanovljuje, da određene imovinske vrijednosti (preduzeća) u većoj mjeri služe općem dobru. Hernritt upozoruje pri tome na moderno (savremeno) pravo o ugovoru o radu (službama) i na javno-pravno formiranje prava vlasništva[156]).

Wertheimer[157]) napominje, da se i u novijem sistemu pravnog poretka pokazuje jaka tendencija razvitka u socijalnom pravcu, koja je naročito akcentuirana u radnom pravu, koje je za socijalnu pravnu epohu isto tako karakteristično, kao što je bilo trgovačko pravo za liberalnu epohu[158]).

Nekadanja potpuna sloboda ugovaranja radnih (službovnih) ugovora postepeno se sve jače suzuje[159]). Odnosne odredbe općih građanskih zakona[160]) postepeno su dalje izgrađene (izmijenjene i nadopunjene) specijalnim zakonskim propisima, kojima su postavljeni novi (djelimice kogentni, a djelimice supsidijarni) pravni propisi. U smislu opstojećih propisa osniva se radni ugovor u prvom redu prema generalnoj pravnoj normi obrtnih zakona na slobodnoj pogodbi, a ako takva ne opstoji, odlučuje se prema posebnim za to izdanim zakonskim propisima, a u posljednjem redu supsidijarno dolazi do primjene opći građanski zakon.

Sadržaj savremenoga radnog odnosa ne određuju više stranke svojom slobodnom raspoložbom. Izrazita je značajka savremenoga radnog odnosa, da faktori, koji ga stvaraju (osnivaju), podjedno ne ustanovljuju njegov sadržaj. Radni ugovor ne dobiva svoj sadržaj na osnovi slobodnog utanačenja ugovornih stranaka, koji ga osnivaju, nego na osnovi norma, koje opstoje u pravnom poretku. Te norme stvaraju sile, koje se samostalno suprotstavljaju ugovornim strankama i koje ustanovljuju sadržaj radnog ugovora bez obzira da li su ga one (ugovorne stranke) znale ili htjele. Utjecaj tih sila pokazuje jasno epohu postepenog ukidanja »slobodnih radnih ugovora«, u kojoj se danas nalazimo. Te sile prema napomeni Sinzheimer-a[161]) »Sie schreiben mit ehernem Griffel unauswischbar in die Tafel der einzelnen Anstellungsverträge den Inhalt ein, den das Prinzip des Menschentums im Arbeitsverhältnis fordert«. Sile, koje su se tečajem dugotrajnih i teških socijalnih borba suprotstavile »slobodnim radnim ugovorima«, pretstavljaju državu i kolektivne sile rada. Državno

---

155) Rudolf Hernritt: Oesterreichisches Verwaltungsrecht. Tübingen. 1925, str. 14.

156) Naročito obzirom na vlasništvo zemljišta i tla, koje se i prema načelnoj odredbi § 364. o. gr. z. (ograničenje vršenja vlasništva u općem interesu) provadalo u gradevinskim propisima, zakonima o šumama, zakonima o gradnji cesta. Novije (osobito ratno i poratno) vrijeme poznaje takva upravno-pravna ograničenja u vršenju prava vlasništva i na pokretnim stvarima u obliku prisilnog obrađivanja, zapljene, ograničavanja upotrebe itd. Na području obligacijonih odnosa razvilo se već davno u pravu podavanja javno obligacijono pravo paralelno s privatnopravnim obligacijonim pravom.

157) Dr. Ludwig Wertheimer: Entwicklungstendenz im Deutschen Privatrechte. Tübingen. 1928, str. 3.—5.

158) Dr. Karl Muhs: (Anti-Marx. Betrachtungen über den inneren Aufbau der Marxschen Oekonomie. I. Band: Der Produktionsprozess des Kapitals. Jena. 1927.): »Die gesamte moderne Sozialgesetzgebung und Sozialpolitik ist letzten Endes nicht anderes als die Inkarnation des Gedankens, die die Wirtschaft beherrschenden brutalen ökonomischen Triebskraft von dem Handelsprinzip des kleinsten Mittels zur Erreichung des grössten Nutzens zu befreien«.

159) Dr. R. van de Borght: Grundzüge der Sozialpolitik. Leipzig. 1923, str. 186. — Art. 152. njem. weimar. ustava: »Im Wirtschaftsverkehr gilt Vertragsfreiheit nach Massgabe der Gesetze. Wucher ist verboten. Rechtsgeschäfte, die gegen gute Sitten verstossen, sind nichtig«. - -Dr. Heinrich Stoll: Artikel 152. Vertragsfreiheit (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Dritter Band. Berlin. 1930. str. 175 i sl.)

160) §§. 1151.—1164. o. gr. z. — §§. 706.—722 srp. grad. zak.

161) Hugo Sinzheimer: Grundzüge des Arbeitsrechts. Jena. 1927, str. 144.

Digitized by Google

zaštitno zakonodavstvo i autonomno kolektivno radno pravo potisnuli su na širokom području individualni ugovor kao bazu za postanak radnog odnosa. Individualna volja može na postanak radnog odnosa utjecati samo koliko joj to konkretno dopušta ustanovljeni socijalni poredak.

Pravo slobodnog ugovaranja radnog ugovora, koje je apriorno osnovano na posve privatno-pravnoj bazi, proteže se danas samo na ona područja, koja se (djelomice ili potpuno) izmiču zakonskoj regulaciji (utjecaju) radi svojih osobitosti, koje izlaze iz privrednog života. No i na tim područjima opažaju se (i to u zakonima o kolektivnim radnim ugovorima) jači pokušaji, da se to posljednje slobodno ugovorno područje podvrgne pod zakonsku prisilu[162]).

Za jurističu osobitost radnog prava naročito je karakteristična institucija tarifnih ugovora i ustava preduzeća. Radnik-pojedinac posve je nemoćan naprama poslodavcu, no pomoću ultima ratio obustave posla, koju provodi organizacija mnogih ili svih radnika određene privredne grane (zvanja), postaje jači. Radi toga shvaća se »sloboda udruživanja za čuvanje i unapređivanje radnih i privrednih uvjeta« (sloboda koalicije), koju normiraju moderni ustavi kao osnovna prava čovjeka, naročito važnim (najvažnijim) pravom radnika. No pravni učinci ugovora, koji su sklopljeni između udruženja radnika i pojedinih poslodavaca ili njihovih organizacija, nijesu bili dovoljno osigurani, doklegod je njihova primjena bila ovisna od volje ugovornih stranaka, koje su sklapale pojedinačne (individualne) radne ugovore. Doduše smatralo se u praksi kao da su ustanove, koje su ugovorene tarifnim ugovorom, tacite prihvaćene, no upravo po tome, smatralo se da nijesu prihvaćene, ako je individualnim ugovorom utanačeno drugojačije. To stanje promijenjeno je novijim zakonodavstvom, koje smatra ništetnima radne ugovore, koji se protive tarifnim ugovorima. Na taj način je tarifni ugovor za ugovorne stranke postao automatski obvezatan na osnovi pravnog poretka, na osnovi presumirane volje ugovornih stranaka. Posve je naravno da to vrijedi načelno samo za lica, koja se smatraju tarifnim interesentima, t. j. za radnike i poslodavce, koji su članovi organizacija, koje su sklopile konkretne tarifne ugovore. No pravni razvitak pošao je i u tom pitanju dalje pa je posebnim pravnim propisima (u Njemačkoj) predviđena mogućnost, da državno ministarstvo rada proglasi određene tarifne ugovore obvezatnima za sve radne ugovore određene vrste rada, dakle i za lica, koja nijesu uopće sudjelovala kod njihovog sklapanja. Time što su tarifni ugovori dobili automatsku obvezatnost, koja obvezuje ugovorne stranke, izašli su iz okvira dosadanjega privatnog prava, a naprama individualnim radnim ugovorima pripada im značaj vrela prava[163]).

Prema Darmstädter-u: »Der moderne Arbeitsvertrag stellt eine ähnliche Verbindung und Zusammenfügung von rechtsvorbereitenden Eingriffen der staatlichen Verwaltung und Rechtwirklichkeit des unmittelbaren Gebens und Nehmens unter den Staatsbürgern dar, wie wir diese bei der Kartellabmachung und bei der Wohnungsmiete kennen gelernt haben. Er ist aber ganz besonders eingehend und kompliciert ausgestaltet«.

Novi radni ustav pretstavlja ustav radnika prema zvanjima i prema preduzećima. Dosadanji pravni poredak poznavao je samo poslodavca i pojedine radnike tako, da je svaki radnik stajao u posebnom pravnom odnosu naprama poslodavcu, a nije poznavao preduzeće kao cjelinu, ni radni ustav s jedinstvom radnog odnosa; takvo shvaćanje osnivalo se na pravnom institutu »ugovora o službi«, koji po sebi pretstavlja ugovor, kojim se radnik podvrgava pod vlast poslodavca. Radbruch[165]) prikazuje to stanje slikovito time, što navodi, da je prema dosadanjem pravu mogao poslodavac na sebe parafrazom primijeniti poznatu rečenicu Ljudevita XIV. i kazati »Preduzeće sam ja!« Činjenicu, da danas može radnik s obzirom na pravne propise o radničkim povjerenicima i o radničkom vijeću preduzeća u određenoj mjeri s pravom kazati: »Preduzeće smo mi svi...zajedno« označuje Radbruch najvećom idejnom

162) Dr. Franz Breyer: Leitfaden durch das österreichische Arbeitsrecht. Der Versuch einer systematischen Darstellung. Wien, 1923, str. 1.

163) Dr. Fedor Taranovski: Enciklopedija prava. Beograd, 1923, str. 161. i sl. (čir).

164) Fr. Darmstaedter: Die Grenzen der Wirksamkeit des Rechtsstaates. (Heidelberger Rechtswissenschaftliche Abhandlungen. Herausgegeben von der Juristischen Fakultät. Heidelberg. 1930, str. 285).

165) Dr. Gustav Radbruch: Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig. 1929, str. 100.

Digitized by Google

revolucijom iza godine 1879. God. 1879. proglašena su deklaracijom čovječja i građanska prava, vlasništvo je priznato kao naravno, nezastarivo, nepovredivo i sveto pravo, a apsolutni monarh sišao je s prijestolja da na njegovo mjesto stupi apsolutni kapital, dok se danas provodi prelaz k »ograničenoj monarhističkoj vlasti kapitala«, koja pretstavlja prelaz »konstitucijonalnom tvorničkom ustavu« i »privrednoj demokraciji«, jer nastoji postići i odgojiti sudjelovanje i suodgovornost. Podanik u privrednom smislu postaje postepeno privrednim građaninom. Poslodavac postepeno gubi svojstvo apsolutnog »gospodara u kući« tako, da je u mnogom kod mnogih važnih akta (otpuštanje radnika, izdavanje reda o radu u preduzeću) ograničen sudjelovanjem zastupnika radništva dotičnog preduzeća. Red o radu preduzeća osobito je karakterističan za juristično biće ustava preduzeća. Red o radu preduzeća i ostala »utanačenja o preduzeću« smatraju se autonomnim »zakonima« preduzeća upravo kao što je tarifni ugovor autonomni »zakon zvanja«, a to pokazuje kako ustav preduzeća, — poput organizacije zvanja, — prelazi na područje javnog prava i ako je osnovan na privatnopravnoj podlozi.

No s druge strane ne može se poreći činjenica, da takva dvostruka organizacija rada, — usporedno djelovanje organizacije zvanja i organizacije preduzeća, — kriju u sebi mnoge pogibelji. Da se te pogibelji uklone, proglašeno je i uzakonjeno načelo, da tarifni ugovori imaju prednost pred utanačenjima preduzeća i da je tarifno pravo jače od prava, koje je stvoreno u preduzeću.

Današnje radno pravo razvilo se dakle, — kako naglašuje Erich Molitor, — iz prilika, koje su nastale nakon ukinuća prijašnjega vezanog privrednog i cehovskog ustava povodom uvedenja strojeva, što je uzrokovalo zaposlenje radnih lica u masama, jer je po tome staniu pojedinac radnik bio gotovo posve nemoćan i bez obrane naprama zahtjevima poslodavca. U tome staniu leži i pomenuta klica modernoga socijalnog radničkog zakonodavstva, koje označuju Rene Foignet i Emile Dupont riječima: »Ce qui caractérise, surtout la législation du travail, c'est qu'elle tend á l'amelioration de la condition des travailleurs. Cette tendance apparait avée évidence dans tout les lois de prevoyance sociale.«[166]).

Sredstva socijalnoga radnog prava sastoje u[167]): a) ograničavanju slobode ugovaranja pomoću zabrane radnih uvjeta, koji su štetni za interese čitave zajednice (naročito: ograničenja kod zaposlenja radnika); b) ustanovljenju dužne skrbi poslodavca za radnike u radu; c) socijalnom osiguranju, koje se po svojem biću prikazuje kao državno uređenje naplate; d) stvaranju pravnih forma za zadružno uzajamno određivanje radnih uvjeta (pravo koalicije, tarifni ugovori, zastupstvo preduzeća, posredovanje kod sklapanja tarifnih ugovora it.d.) i e) općim socijalnim institucijama, koje koriste i radnicima.

Potthoff[167]) spominje, da je važnost radnog prava za privatno-privredna preduzeća dvostruka, jer u (a) formalnom smislu pretstavlja važan dio zakonskog okvira unutar kojega treba da se razvija djelatnost preduzeća (uređujući ukupnost pravnih pitanja, koja se tiču zaposlenja radnika, namještenika i naučnika), a u (b) materijalnom smislu postavlja granice do kojih preduzetnik smije iskorišćavati radne snage, koje je u ovisnom radnom odnosu zaposlio za plaću, tako, da se prednosti, koje bi od takvoga prekomjernog iskorišćavanja nastale za preduzeće, ne pretvore u štetu za cjelokupnu narodnu privredu.

Preduzeće pretstavlja zaseban organizam, u kojemu u zajednici prema odredbama i uputama jedinstvene volje poslodavca-preduzetnika radi veći broj ljudi (radnika). Među najvažnije zadaće radnog prava spada regulacija toga međusobnog odnosa u preduzeću. Radi toga i naziva Potthoff radno pravo: socijalnim organizacijonim pravom. Socijalno radno pravo ne može ovisiti od forme privatno-pravnog prometa, a tendencija mu je, da postane samostalno naprama civilnom pravu. »Socijalno« pretstavlja život ljudi te je pravu preče od imovinskih interesa. »Socijalno« tiče se čitave zajednice, koja uključuje u sebi i sve svoje sastavne dijelove. S time u vezi

166) René Foignet et Émile Dupont: Manuel elementaire l'egislation industrielle. Paris. 1930, str. 63.

167) Heinz Potthoff: Arbeitsrecht und Betriebswissenschaft. (Handwörterbuch der Betriebswissenschaften. Herausgegeben von Prof. Dr. H. Nicklisch. Erster Band. Stuttgart. 1926, str. 283 do 284 i 278).

Digitized by Google

napominje se Aristotelova misao: „τὸ γὰρ ὅλλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους" (čitavo vrijedi više nego jedan dio). Socijalno pravo štiti veliku množinu naroda od nepravednog iskorišćavanja po manjini, a time unapređuje interese i svrhe zajednice (cjeline). Država i privreda nijesu sami sebi svrha, nego opstoje radi ljudi, koji pretstavljaju nosioce kulture i bogatstva. Zadaća je savremene države da promiče svojim kulturnim sistemom ukupnu kulturu naroda i da svim svojim državljanima osigura jednakopravnost, pravednu razdiobu dobara i jednaku samoupravu. No te svrhe nijesu mogle oživotvoriti, jer su se na osnovi načela slobode ugovaranja i privatnog vlasništva (što osigurava privrednu premoć poslodavaca) nalazili milijuni ljudi u ovisnom radnom odnosu, a zaštićeni su zapravo samo interesi vlasnika produkcijonih sretstava. I to shvaćanje promijenilo se pod utjecajem pomenutih pojava. Radno pravo uvažuje vrijednost čovjeka radnika i čuva zajednicu.

Pravne institucije, koje su osobito važne za privredni život, kao na pr. privatno vlasništvo nad produkcijonim sretstvima i slobodni radni ugovor, opstoje gotovo kod svih sadanjih modernih kulturnih država[168]) U tome i leži razlog da u svim tim državama opstoje gotovo istovrsni korespondentni privredni i pravni fenomeni, koji su s tima institucijama povezani. Ti fenomeni nijesu dakle vezani za granice određene države, nego se danas pojavljuju u svim državama.

Kapitalistički razvitak uzrokovao je svagdje iste socijalne probleme bez obzira da li se to tiče kolektivnoga ili individualnoga radnog prava, radničke zaštite ili skrbi za nezaposlene radnike, socijalnog osiguranja itd. Upravo radi toga pripada komparativnim pravnim prikazima sve veća važnost. Flatow primjećuje, da studij sličnih pravnih materija u različitim državama iznosi često čudnovate i neočekivane konstatacije tako, da su u određenim državama zakonski već provedena legislativna nastojanja, koja se u određenoj drugoj državi najžešće pobijaju, dotično socijalno-politički zahtjevi, koji se prikazuju kao nemogući i neprihvatljivi, a opet s druge strane [illegible] gada se s drugim problemima [illegible]. Kao osobito karakterističan primjer [illegible] ličitoga razvitka spominje se: zakonito dopust; uvedenje otpravnine i otštete za nasljednike; uređenje otkaznih rokova, koji rastu prema duljoj (trajnijoj) pripadnosti preduzeću, a koji se dielimice odmjeruju u korist radnika, dok se drugdje određuju u korist poslodavca.

Heinrich Herkner podvlači, da danas ne opstoji nijedna kulturna država, u kojoj je poredak radnih odnosa, koji odgovara duhu liberalnoga privrednog reda, posve prepušten slobodnoj dispoziciji (samovolji) ugovornih stranaka. Znatan dio sadržaja radnog ugovora, i to naročito s obzirom na žene i djecu, — ustanovljen je jednom za svagda generalnom pravnom normom. Pošto se takve pravne norme običavalo prije izdavati samo za tvorničke radnike, nazvane su »tvorničkim zakonodavstvom«. No tečajem vremena obuhvaćeni su u kompleks zaštitnih zakona i radnici zaposleni u obrtu, kućnoj industriji, trgovini i prometu, što opravdava naziv »radničko zaštitno zakonodavstvo«.

Erich Molitor napominje, da danas opstoje u svim kulturnim državama zakoni, koji uređuju radnopravna pitanja, a koji uključuju neprestano nove slojeve lica, koja rade ovisan rad (počevši od početka XX. stoljeća i namještenike).

Industrijalno radništvo rano je počelo naglašavati inaternacijonalitet socijalne politike[169]). Zanimive podatke o internacijonalitetu zaštite radnika iznosi Herkner[170]). Pitanje internacijonaliteta regulirano je i u novijim ustavima[171]).

---

168) Karl Diehl: Theoretische Nationalökonomie. I. Band. Jena. 1912, str. 10, 150, 152 i sl.

169) Dr. August Müller: Probleme der internationalen Sozialpolitik. (Weltwirtschaftliches Archiv. Zeitschrift des Instituts für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel. Herausgegeben von Bernhard Harms. 27. Band-1928. I. Jena 1928, str. 53).

170) Dr. Heinrich Herkner: Die Arbeiterfrage. Eine Einführung. Erster Band: Arbeiterfrage und Sozialreform. Berlin und Leipzig. 1922, str. 352 do 364.

171) Art 162. njem. weim. ustava: »Das Reich tritt für eine zwischenstaatliche Regelung der Rechtsverhältnisse der Arbeiter ein, die für die gesamte arbeitende Klasse der Menschheit ein allgemeines Mindestmass der sozialen Rechte erstrebt.« — Dr. Berger: Artikel 162. Internationales Arbeitsrecht (Die Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung. Dritter Band. Berlin, 1930, str. 465, i sl.).

Digitized by Google

SOCIJALNO-TEHNIČKA ZAŠTITA RADNIKA

OPASNOST OD UGLJENIH PLINOVA.

Od svih ugljenih plinova najviše je žrtava donio rovni ili zemljani plin. On izvire iz rovova i šupljine zemlje, naročito u ugljenokopima i petrolejskim vrelima. Već odavnine postoje među rudarima priče, kako se vuku iz dubine rudnika nevidljivi duhovi, koji pobijaju siromašne rudare. Ti zli duhovi rovova su plinovi (gazovi), koji zapaljeni uzrokuju žestoke eksplozije. Smrt od otrovnih plinova nije tako užasna kao što je smrt rudara od eksplozije u dubini rova. Strašne eksplozije u rudokopima zatrpaju stotine radnika pod zemljom, a većina njih umire nakon što su više dana ležali živi u grobu. To je najgroznija smrt, koja može čovjeka stići. Ma da se to sve zna i poduzimaju sve mjere opreznosti u rudnicima, to ipak ne prode ni jedna godina a da ne zabilježimo koju groznu nesreću od eksplozije rovnoga plina.

Taj rovni ili zemljani plin spada među ugljene plinove, jer je on kemijski spoj elementa ugljenovoga (ugljika) sa elementom vode t. zv. vodikom. Kemijsko mu je ime metan ili laki ugljiko-vodik. (Spoj je to od ugljika »C« i vodika »H« pa se piše: »CH_4). — Metan postaje svagdje gdje se raspada kakova organska materija. (Od organskih tvari izgrađeno je tijelo svakog živog bića; dakle materija organizama). Tako znamo, da ima po svim barama i močvarama — u mulju — mnogo propaloga bilja a i životinja; pa kad se njihova organska tvar raspade, onda izlaze iz mulja — osobito kad ga počeprkamo — plinoviti mjehurići. Plin ovih mjehurića dade se zapaliti. To se može postignuti tako, da mjehuriće plina sabiremo u jednoj boci a onda ga žigicom upalimo. Radi toga zovu neki metan još barnim ili močvarnim plinom (Sumpfgas).

Kameni ugalj — pa i petrolej — postao je pod zemljom takovim raspadajem organskih tvari. Poznato je, da je većina stajaćih voda puna života. Po tim vodama plivaju osim životinja — još i razne zelene resine (biline nazvane »alge«). U davnoj prošlosti zemlje bilo je još više takovih voda i toplih mora, koja su vrvila od života. Sav taj život prestaje i propada. Ono što je nekada bilo živo, došlo je u mulj, na dno voda i mora. — K tome su još došle propale šume (koje nekada nije čovjek haračio, jer ga onda još niti nije bilo na zemlji). — Kako se zemaljska kora savijala i popucala a od potresa tresla i rušila, došao je taj mulj i sva propala vegetacija pod zemlju. U dubokim slojevima zemlje vlada velika vrućina. Ova je vrućina rastvarala svu organsku materiju pa je ona pougljenila. Iz te propadajuće materije sukljale su razne pare i plinovi a među njima i metan. Ovi plinovi nastojali su probiti zemljinu koru: negdje im je to uspjelo, pa su provalili poput vrućih para nad površinu. Ako su se k tome još zapalili onda su iz nutrine zemljine sukljali plamenovi. U dubljim slojevima zemlje ostali su ti plinovi u šupljinama pougljene materije. — Budući da je sav kameni ugalj postao pod zemljom iz propale vegetacije, to je razumljivo, da ima u šupljinama uglja metana, koji probija u rovove kod kopanja ugljena.

Još više tih plinova ima oko petrolejskih vrela. Petrolej je nastao rastvorbom propalih masnih životinja, koje su u velikim količinama dospjele pod mulj i u dublje slojeve zemlje. Petrolej i onako nije drugo već smjesa raznih spojeva ugljika sa vodikom (ugljikovodika). On se nalazi pod zemljom obično pod velikim pritiskom. Čim popusti taj tlak dobiju podzemni plinovi oduška i provale zemlje. Za to kod bušenja za petrolejem provali najprije iz bušotina obično metan. Plinovi, koji izlaze iz petrolejskih bunara (i vrela) mogu se kojim slučajem zapaliti; tada sukljaju iz zemlje plameni jezici, koji davaju neukom svijetu povoda za razne bajke (n. pr. o gorućim bregovima, o podzemnim duhovima, o »svetoj« vatri, o zakopanom blagu itd.). U blizini mnogih petrolejskih vrela gori metan, koji izvire iz zemlje (zemljani plin). Poznata je vječna vatra kod Bulganaka na Krimu, goruća jezera kod Baku, goruće vrelo u Sedmogradskoj i dr. Kod traženja petroleja u našim krajevima naišlo se na izvore plinova. Iz bušotina kod Selnice (u Međumurju, gdje su našli nešto petro-

Digitized by Google

leja) izvire već više decenija metan pak danas njime tjeraju motore i pumpe za sisanje petroleja. U Prečecu kod Dugoga sela izvire već mnogo godina metan, koji upotrebljavaju za rasvjetu gospodarskih zgrada. U blizini Bujavice (na pruzi Pakrac—Lipik) bušili su god. 1918. da nađu petrolej, pak su naišli na jaka vrela metana. Već više godina voze taj plin željeznicom u posebnim cisternama u Zagreb pak njime rasvjetljuju putničke vagone. Danas se radi na tome, da se od Bujavice do Zagreba (106 klm.) dovede ovaj plin cijevima u plinaru, odakle bi se provodio po gradu za rasvjetu i plinsko loženie. Medjutim gradit će se kod Bujavice velika električna centrala, koja će se ložiti zemljanim plinom. Elektrika ove centrale voditi će se po cijeloj savskoj banovini.

Da dobijemo barem neki pojam koliko plina ima u zemaljskim dubinama spominjemo, da su na nekim mjestima u Americi oslabila plinska vrela tek nakon sto godina. U Bujavici strujio je plin iz otvorene bušetine punih deset godina u zrak, gdje se je izgubio (a s njim i velika vrijednost njegova). Tlak, kojim izlazi taj plin u Bujavici još danas nije oslabio. Iz svih tih činjenica računaju engleski i njemački stručnjaci, da ima u dubinama Slavonije kojih 20 miljardi kubnih metara zemnoga plina. U krajevima počevši od Dugoga Sela prema Ivaniću pa onda uz Savu sve do Lipika naišli su kod bušenja za petrolejem na zemne plinove (metan). Tako je u novije vrijeme nabušeno vrelo zemnoga plina kod Siska, koji plin eksploatira Teslićeva fabrika.

Kod kopanja bunara u nekim našim krajevima stradali su zdenčari od zemnoga plina (Gračane kod Zagreba).

Svi dakle radnici, koji dolaze u dubine pod zemlju moraju biti oprezni. — Prije ulaska u rovove dobro je pustiti koju životinju u dubinu. Najbolje je poslužiti se plinskom maskom, koja ima kisika za disanje (t. zv. oksigen-maska). Bez takove maske ne bi smiela biti poduzeća, koja imadu posla pod zemljom. Neki običavaju turiti goruću svijeću u rov da vide ima li dovoljno uzduha — (Utrne li svijetlo, to je znak da nema u dubini dovoljno uzduha). Ako ima u rovu gorivih plinova (kao što je metan), onda može proba sa svijećom biti veoma opasna, jer se plinovi mogu zapaliti i eksplodirati.

(Na nekim mjestima u našim krajevima — izlazi iz zemlje ugljična kiselina ili ugljeni dvokis. Od toga plina ugasiše svijetlo, jer on niti gori, niti podržaje gorenje. Taj je plin teži od zraka, pa se drži najvećih dubina.)

Zemljani (rovni) plin metan je lagljl od zraka; on se diže u visinu. Nema niti mirisa i nema ni boje niti kakvoga okusa. Dobro gori lijepim i jakim plamenom. Pogibeljan je radi toga, što pomješan sa zrakom daje eksplozivne smjese. Upali li se metan u smjesi sa zrakom to nastaju žestoke eksplozije. Jakost eksplozije ovisi o tome, koliko ima u miešavini zraka. Najžešće su eksplozije, ako ima u plinskoj smjesi na jedan obujam metana 10 obujma zraka. U zatvorenim prostorima kao n. pr. u rovovima, rudnicima, može metan provaliti iz pukotina, a budući se on ne osjeća, to se za neko vrijeme može stvoriti opasna smjesa sa zrakom. Rudari se čuvaju tih plinskih smjesa (Schlagende Wetter) i na sve moguće načine; u rovu imade automatskih aparata, koji kazuju dolazak plinova.

Osim toga ispituje se kemijski svaki čas zrak rovova da li sadržaje metana. Zrak sa više od 5 postotaka metana opasan je zbog eksplozije a ipak se pazi da se ne bi više od jednog postotka metana nabralo u zraku. Ventilatori neprestano sišu zrak iz rovova i dovode svježi zrak, samo da se ne bi sabralo suviše metana. U ugljenokopima ne smije nitko upotrebiti otvorenu vatru (žigice). Za rasvjetu ima posebnih svjetiljaka, u kojima je plamen onkolien žičnom mrežicom (Davvy-lampe). U opće treba izbjegavati svaku plamenu vatru, pak se u rudnicima radi samo električnim svjetilikama.

Usprkos svih mjera opreznosti dolazi u rovovima često do eksplozija. Ma da nema u nekim ugljenicima nigdje vatre, koja bi upalila plinove, znade ipak doći do eksplozije uslijed ugljene prašine u zraku. Sitne čestice prašine čine zrak rudokopa veoma pogibeljnim, jer se prašina može sama od sebe zapaliti. Stručnjaci drže, da je svako zrnce prašine nabijeno elektricitetom. Od preiako nabijenih prašinskih čestica može doći do električnih iskara, koje zapale eksplozivnu plinsku smjesu. Radi toga mora biti prva briga rudara u ugljenokopima, da izbjegnu postanku prašine poliievanjem ugljena. Ventilatori moraju neprestano

Digitized by Google

dovadati svježi zrak a uklanjati prašinu iz rovova.

Nema sumnje, da budno bdiju rudarske oblasti, pa i sami rudari paze, da se sve mjere opreznosti tačno obdržavaju a ipak dolazi — naročito u dubokim ugljenokopima — do čestih nesreća. U našim krajevima nema dubokih ugljenokopa kao što ih ima u Pruskoj, Saskoj, Engleskoj i Americi. Naš je kameni ugalj premlad a da bi sadržavao većih količina metana. Rovni plinovi dolaze u pogibeljnim količinama samo u starom (pravom) kamenom ugljenu (Naš je ugljen većim djelom premlad t. j. lignit). Rovni plinovi znadu katkada naglo provaliti iz šupljine među kamenjem. Više puta se lagano i neprimjetljivo vuku iz dubina rova, dok se ne zapale na razne načine. Eksplozije rovnoga plina sasvim su jednake eksplozijama rasvjetnoga plina. U rasvjetnom plinu (ugljenom svjetlećem gazu) ima dobra trećina metana, pa kad se rasvjetni plin izmješa sa zrakom može zapaljen užasno prasnuti. To se događa u mnogim kućama, gdje neoprezni ljudi ostave plin u sobi otvoren, a malo za tim dođe netko sa svijećom ili cigaretom u sobu.

Radi ugljikovih vodika eksplozivan je i benzin i njegove pare. Pare benzina nisu drugo već razni spojevi ugljika s vodikom (ugljo-vodici), koji u smjesi sa zrakom davaju eksplozivne plinske smjese. Treba dakle paziti na benzinske posude i spreme (ma da su ispražnjene, ipak može u njima biti još para od benzina pomiješanih sa vazduhom).

Ljude treba upozoriti na velike pogibelji do kojih dolazi kod zapalenja eksplozivnih plinskih smjesa. Više puta su se znale rasprsnuti plinospreme (gazometri) u velikim plinarama, pa su stradale okolne zgrade i njeni stanovnici.

Prof. M. U.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

DRŽAVNE BOLNICE NAPLAĆUJU ZA BOLESNE ČLANOVE SAMO OSNOVNU TAKSU.

(Rješenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, sanitetsko odelenje S. broj 13.232/31 od 9. juna 1931. Su. broj 37.863/31).

Rentgen laboratorij bolnice u B. predložio je račun na Dinara 252 za izvršena tri snimanja kod člana B. A. Kad je taj račun od strane ureda odbijen pomenuti rentgen laboratorij naplatio je iznos od 252 Dinara neposredno od člana.

Kako se nikakvi drugi troškovi, osim osnovne takse, pa ni troškovi za rentgen snimke za članove, koji leže u bolnicama, ne mogu posebno naplaćivati, jer su uredi u smislu § 54. Z.O.R. sa plaćanjem bolničkih troškova po najnižem opskrbnom razredu podmirili za člana opskrbu u bolnici kao i sva diagnostička i terapeutska sretstva za liječenje (rentgen spada među diagnostička sretstva), obratio se Suzor na Ministarstvo s molbom za naređenje svim državnim bolnicama, da troškove za rentgen snimke ne naplaćuju posebno ni od mjesnih organa ni od oboljelih članova.

Sanitetsko odelenje Ministarstva po ovom traženju izvestilo je Suzor, da je izdalo naređenje svim državnim bolnicama, da ne smiju za bolesne uredske članove naplaćivati nikakve plus takse, već samo osnovnu bolničku taksu.

Đ. G-ć.

ČUVANJE TAJNE BOLESNIKA

(rješenje Suzora br. 33.067/31 od 4. VII. 1931.).

D. S. zamolio je Suzor, da izda naređenje b. uredu da mu saopći, da li se kod njega član Z. M. liječio od veneričke bolesti. Podatak taj bio je potreban u brakorazvodnoj parnici pomenutog člana. Suzor je na ovo traženje odgovorio, da obzirom na propis § 252. Krivičnog zakonika za kraljevinu Jugoslaviju od 27. I. 1929. ne može odobriti b. uredu da saopći, da li se pomenuti član kod njega liječio od veneričke bolesti.

Takvo saopćenje za svakog, tko ga učini pretpostavljalo bi neovlašćeno otkrivanje tajne bolesnika i po pomenutom zakonskom propisu podležalo bi kazni zatvora do šest mjeseci ili novčanoj kazni do 5000 Dinara.

Ovdje napominjemo, da nije neovlašćeno otkrivanje tajna bolesnika, kad ured prijavi nadležnom liječniku zarazno oboljenje, jer je po § 3. Pravilnika o prijavljivanju zaraznih bolesti svaki slučaj oboljenja, koji podleži obaveznoj prijavi, dužan odmah da prijavi nadležnom liječniku.

Đ. G-ć.

UREDSKI LIJEČNICI NISU DUŽNI IZDAVATI ČLANOVIMA UVERENJA ZA NJIHOVE PRIVATNE SVRHE.

(rješenje Suzora broj 10.810/30. od 26. III. 1930.)

Povodom učestalih slučajeva, da su članovi tražili od uredskih liječnika, da im izdaju uverenje za njihove privatne svrhe, riješio je Suzor, da su uredski liječnici dužni da izdaju samo takva uverenja, koja služe uredskim svrhama. Članovima pak dužni su da izdaju po § 36. Zakona o suzbijanju zaraznih bolesti samo uverenje o njihovom zdravstvenom stanju nakon zarazne bolesti. Po § 29. Zakona o lekarima dužni su da izdaju članovima uverenje i onda, kada to zatraži javna vlast. Ali nisu dužni izdavati članovima uverenja u ostalim slučajevima za njihove privatne svrhe.

Đ. G-ć.

UREDSKI LIJEČNIK NEMA PRAVA NA NAGRADU ZA HITNU NOĆNU POSJETU.

(rješenje Suzora broj 9034/31 od 26. III. 1931.)

Po traženju jednog ureda da li uredskom liječniku pripada honorar po minimalnoj taksi za izvršenu hitnu posjetu članu u toku noći, stao je Suzor na stanovište, da mu ne pripada.

Ovo stanovište obrazloženo je ovako: Svaki je uredski liječnik dužan da pruži članu u hitnom slučaju pomoć, ili u ambulanti ili u stanu bolesnika, bilo po danu ili noći i to bez ikakvog prava na naplatu, osim podvoz, ako ne uživa paušal. Uredski liječnik je plaćen za pružanje pomoći članovima u ambulanti i za obavljanje kućnih posjeta, bez obzira da li je posjeta izvršena po danu ili po noći.

Đ. G-ć.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

O POJMU ZASTARE.

1. Poslužitelj N. Niko odbijen je s oštetnim zahtjevom, jer ga je podignuo nakon isteka zakonom odredienog roka (§ 103 Zor.) Povodom njegove žalbe Sud radn. osiguranja u Vršcu dosudjuje mu presudom od 12. XII. 1930 br. 3/29 odštetu polazeći sa stanovišta, da je žalilac pretrpio nesrećni slučaj 6. VIII. 1923. ozljedom lijeve noge, da je bio u službi grada Vršca od 1. XI. 1922. te da je nesrećni slučaj prijavljen okr. uredu tek 28. XI. 1927. Prigovor zastarjelosti podignut sa strane Sred. ureda nije sud uvažio, jer da al. 3 §. 103 Zor. ne govori ništa o zastarjelosti, već je lex imperfecta, pošto ništa ne kaže o posljedicama propuštanja prijave.

Žalba Sred. ureda protiv te presude izvadja:

Ova se presuda osniva na krivom tumačenju zakona (toč. 8 §. 170 Zor.)

Spomenuta zakonska ustanova daje unesrećenom mogućnost, da u roku od jedne odnosno dvije godine realizuje pravo na naknadu po nesr. slučaju, ako ono nije utvrdjeno već na osnovu prijave i ispitivanja prema glavi XII.

Ovo vrijedi za slučaj, da Okružni ured nije po prijavi ili inače doznao za nesr. slučaj i prema tomu nije postupio niti mogao postupiti po svojoj dužnosti (§ 100 Zor.)

Utvrdjeno je samom presudom, da je nesrećni slučaj Nike N. od 6. VIII. 1923. prijavljen Okružnom uredu u Vršcu tek 28. XI. 1927. dakle izvan roka propisanog zakonom.

Stoji, da zakon u § 103 ne spominje expressis verbis zastaru, a ni ne odredjuje, koje su posljedice skopčane sa propustom prijave u odredjenom roku, ali se iz toga jošte ne može izvoditi zaključak, da se prigovor zastare ne može uvažiti, — kako to presuda čini, — jer bi se ujedno moralo odgovoriti i na pitanje, kakovog smisla onda imade ustanova al. 3. § 103. Zor. i čemu je zakonodavac ustanovio te rokove?

Prema samom tekstu te zakonske ustanove može se prijavom realizovati pravo na naknadu u spomenutom roku, iz česa logično slijedi, da se izvan toga roka to pravo ne može više realizovati t. j. ono propada kao nužna posljedica promašenoga roka.

Ovo je stanovište u sličnom slučaju zauzeo i Stol sedmorice u Zagrebu kao Vrhovni sud radn. osiguranja. (Vidi Rad. Zaštitu str. 156 i 157 ex 1930).

Bez sumnje su ti rokovi po zakonodavcu postavljeni, da se omogući ovlašteniku realizovanje svog prava, a uredu istraga nesr. slučaja, koja je nakon toga roka ili sasvim onemogućena ili bar znatno otešćana.

Povrh toga su postavljeni rokovi dostatno dugi, te se može uzeti, da se je ovlaštenik nakon toga roka odrekao svoga prava.

Odeljenje B. Beogr. Kasacionog suda u Novom Sadu uslijed te žalbe svojim rješenjem br. G. 211/2—1931 od 6. V. 1931 pobijanu presudu na osnovu toč. 8. §. 170. a u vezi sa § 103. Zor. poništava, postupak po ovoj stvari obustavlja, a žalbu N. N-a kao bespredmetnu ne uzima u razmatranje.

Prema obrazloženju je žalilac svoja prava tek prijavom od 28. XI. 1927 hteo realizovati. Kako se svaka molba po trećem začelu § 103 Zor. može najdulje u roku od 2 godine podneti, to se žalbe podnesene po isteku toga vremena moraju smatrati kao da nisu ni podnete, te kako je sudski postupak tekao bez molbe žaliočeve, čemu ne može biti mesta, to je trebalo presudu poništiti i postupak u ovoj stvari obustaviti, uslijed čega je i žalba N-a. bespredmetnom postala.

*

2. Povodom žalbe protiv presude suda radn. osiguranja u Ljubljani od 27. VI. 1930. br. OR. 121/929, kojom se A. Andreju dosudjuje otšteta unatoč zastare, donosi Stol sedmorice odel. B. u Zagrebu kao vrhovni sud radn. osiguranja pod br. Zor. 163/1—1930 od 14. IV. 931. slijedeće riješenje:

Pritužbi se ugodi, pobijana sodba razveljava in stvar vrača prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo.

Utemeljitev.

Prvostopna ugotovitev, da obstoji vzročna zveza med sedanjo tožiteljevo boleznijo na desni nogi in poškodbo iz meseca aprila 1924. vzbuja pomisleke, čim se vpošteva od tožene stranke nak-

Digitized by Google

nadno v pritožbi predloženi popis Splošne bolnice v Ljubljani o tožiteljevi bolezni iz leta 1922, ki je označena kot tabes dorsalis.

Sicer pa more vprašanje o vzročni zvezi ostati nerešeno, ko je pritožba utemeljena iz sledečih razlogov:

Po prvostopni ustanovitvi je tožitelj utrpel predmetno poslovno nezgodo, ki bi naj imela v posledici njegovo sedanjo bolezen, meseca aprila 1924. Svoj zahtevek zoper toženo stranko pa je uveljavil še le 27. januarja 1927 — torej po preteku dveh let. Ker se vendar mora po določbi § 103. odst. 3. Zor. pravica na odškodnino radi nezgode realizirati tekom enega leta od takrat, ko so se pojavile posledice, a najkasnije tekom dveh let po nesrečnem slučaju, tožitelj predmetne zahteve sploh ne more več uveljaviti.

Okrožni urad je sicer po predpisih § 100. odst. 2. Zor. i § 222 statuta dolžen uradoma uvesti poizvedbe o nezgodi, ako zazna za njo na katerisibodi način, toda v navzočem primeru ne stoji, da bi [illegible] rožni urad izvedel za tožiteljevo nez[illegible] do.

Prvo sodišče pač ugotavlja, da je tožitelj utrpelo poškodbo noge javil tako uradovemu zdravniku dr. G. ter izvaja iz tega, da je bilo zadoščeno postavnim določbam. Vendar ni moči potrditi temu naziranju, ko so uradovi zdravniki od Osrednjega urada odnosno Okrožnih uradov postavljeni le za to, da vrše pri članih zdravniške posle, dolžnosti pa, da o posameznih slučajih svojega poslovanja poročajo uradu ali da za člane vrše kake prijave, jim ne nalagajo niti zakonski predpisi niti službeni pravilnik Osrednjega urada za zavarovanje delavcev od 5. VIII. 1924 broj 19568/1924.

Utemeljeni pritožbi se je zato ugodilo in odločilo, kakor v izreku.

Sud radn. osiguranja u Ljubljani na temelju tog riješenja svojom presudom od 22. V. 1931 br. OR 121/929 žalbu žalitelјevu odbija. U.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

SLIKE NJIHOVIH VELIČANSTAVA KRALJA I KRALJICE

u sedmom broju »Radničke Zaštite« i slika Nj. Vel. Kralja u ovom broju izradjene su prema fotografijama ugl. foto-ateliera »Tonke«. Uredništvo.

POSJETI ČLANOVA KRALJEVSKE VLADE ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA RADNIČKOG OSIGURANJA.

Dne 27. jula o. g. posjetio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. prof. Dr. Marko Kostrenčić liečilište Središnjeg ureda Klenovnik kraj Ivanca u pratnji komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika g. Marka Bauera, generalnog direktora Milana Glasera i direktora Dra. Željka Hahna. G. Ministar razgledao je sve uredjaje sanatorija i izrazio se o njima pohvalno.

Dne pako 30. jula o. g. posjetio je isto liečilište Pretsjednik Ministarskog savjeta, armijski gieneral gospodin Petar Živković. Gospodin Pretsjednik Vlade bio je osobito srdačno i oduševljeno primljen sa strane pacijenata liečilišta Klenovnik, gdje je detaljno razgledao moderno uredjenje toga sanatorija. Gospodinu Pretsjedniku Vlade bili su tumačem tom zgodom ravnatelj liečilišta Dr. Roko Joković i primarni liječnik Dr. Petar Samardžija.

Koncem mjeseca jula o. g. posjetio je Ministar pri Pretsjedništvu Vlade g. Dr. Milan Srškić zajedno sa Ministrom Dvora g. Jeftićem oporavilište Središnjeg ureda »Kasindol« kraj Sarajeva. Gospoda Ministri nakon izvršenog razgledanja oporavilišta izrazila su svoje priznanje na napretku ovog našeg oporavilišta. B. H.

PETA GODIŠNJA GLAVNA SKUPŠTINA MEDJUNARODNE SREDIŠNJICE NOSIOCA OSIGURANJA ZA SLUČAJ BOLESTI.

Medjunarodna središnjica nosioca osiguranja za slučaj bolesti održava ove godine od 3.—8. septembra u Pragu u zgradi senata čehoslovačkog parlamenta V. redovnu godišnju skupštinu. Na dnevnom redu ove skupštine nalazi se izmedju ostaloga: Izvještaj g. Helmutha Lehmana, pretsjednika ove organizacije i vodećeg pretsjednika glavnog saveza njemačkih bolesničkih blagajna o djelovanju medjunarodne središnjice i o položaju osiguranja za slučaj bolesti u pojedinim državama. Druga točka dnevnog reda je problem baniskog liječenja u osiguranju za slučaj bolesti. Izvjestiocem po ovoj točci jest Dr. Tysebaert, šef-liječnik udruženja socijalističkih bolesničkih blagajna u Belgiji. Treća točka dnevnog reda je pitanje osiguranja javnih namještenika za slučaj bolesti. Izvjestioc u tom predmetu je Dr. A. Korschinek, generalni direktor austrijskog zavoda za osiguranje državnih namještenika u slučaju bolesti. Kao posljednja točka nalazi se na dnevnom redu suzbijanje raka u osiguranju za slučaj bolesti.

Središnjica čehoslovačkih nosioca osiguranja za slučaj bolesti u Pragu priredit će delegatima pojedinih država razgledavanje zdravstvenih ustanova čehoslovačkih bolesničkih blagajna i to ne samo ambulanata i zdravstvenih zavoda u gradu Pragu, nego će moći delegati razgledati i glasovito liečilište čehoslovačkog radničkog osiguranja protiv tuberkuloze u Prosečnici. Predvidjen je i pregled znamenitih čehoslovačkih kupališta i liečilišta.

Na ovoj godišnjoj skupštini zastupati će Središnji ured za osiguranje radnika koji je član Medjunarodne organizacije nosioca osiguranja za slučaj bolesti gg. Dr. Željko Hahn i Dr. Milovan Ježić, direktori Središnjeg ureda. B. H.

PROVEDBA SOCIJALNOG OSIGURANJA U FRANCUSKOJ.

Na dan 23. februara 1931. održana je sjednica višeg vijeća socijalnog osiguranja, na kojoj je podnio Ministar rada izvještaj o provedbi novog zakona o socijalnom osiguranju. U tom izvještaju spominje g. Ministar da broj prijavljenih obaveznih osiguranika iznaša oko 8 milijuna izuzevši one, koji rade u poljoprivredi. Broj ovih posljednjih iznaša oko 550 hiljada. Do 20. februara 1931 unišlo je na prodanim članskim markicama oko 1832 milijuna franaka.

Unatoč ovog velikog broja osiguranih članova nije uspjelo glatko provadjanje zakona u organizatornom pogledu. U tom pravcu pokazuju se još mnoge manjkavosti. Tako je od 720 primarnih bolesničkih blagajna uspjelo samo

Digitized by Google

187 blagajnama, da sklope ugovore sa liječničkim udruženjima. Ostale blagajne morale su pružati oboljelim članovima predvidjene nadoknade za honorare, koje su članovi sami neposredno platili liječnicima. Osim toga pojavljuju se i mnogi glasovi protiv kompliciranog sistema odnosno mehanizma uprave, a napose protiv načina plaćanja prinosa. Zbog toga postavilo je Ministarstvo rada više komisija stručnjaka, kojima je stavljeno u dužnost, da uznastoje u tom pravcu izraditi pojednostavljenja.

Ministar prosvjete uputio je 10. februara o. g. svim školama cirkular, u kome poziva učitelje, da objasne u školama važnost novih grana socijalnog osiguranja u Francuskoj. U toj okružnici naglašuje se, da se protiv svih novotarija, pa tako i protiv novog zakona o socijalnom osiguranju, javlja uvijek izvjesno nezadovoljstvo i uslijed toga nezadovoljstva ljudi obično izjavljuju, da im je ta novotarija komplicirana, jer ih odvaja od njihovih dosadašnjih običaja u neku novost. Provadjanje zakona o socijalnom osiguranju nesmije da počiva na nekoj prisilnosti, nego ono mora biti izgradjeno na dobroj volji onih, koji znaju kakve im pogodnosti pruža ova nova ustanova. Učitelji su dužni, da školskoj djeci obrazlože mehanizam i duh zakona o socijalnom osiguranju. Školska djeca ponijet će te upute učitelja kući svojim porodicama, te će i njima iznijeti prednosti, koje im pruža socijalno osiguranje. Okružnici priključen je jedan obrazac takvog predavanja. Učitelji nisu obavezani, da moraju to predavanje držati, ali se ih samo na to upozoruje kao na jedno važno opće narodno djelo.

U posljednje vrijeme iskrsle su mnoge nove osnove o pojedinim granama osiguranja. Tako je u februaru i martu o. g. podneslo više stranaka parlamentu zakonske osnove o načinu pružanja potpora za slučaj neuposlenosti. U tim osnovama traže se potrebne izmjene u organizaciji i radu nosioca osiguranja za slučaj neuposlenosti, i to obzirom na potpuno neuposlenog radnika i djelomično neuposlenog radnika. Jedan dio tih osnova traži, da se naročiti krediti podijele blagajnama bezposlenih radnika na selu.

Uslijed velike ekonomske depresije pojavilo se i u Francuskoj u posljednje vrijeme u mnogo slučajeva skraćenje radnog vremena. Uveden je t. zv. skraćeni rad. Vlada je izdala 10. marta o. g. naredbu, kojom se predvidja podjeljivanje potpora ovakvim radnicima. Prema toj naredbi ovlašten je Ministar rada da može podjeljivati subvencije blagajnama, koje osnuju departementi, lokalne vlasti, udruženja poslodavaca i radnika ili uzajamna pripomoćna društva, uz uslov da isplaćuju potpore onim radnicima, koji su zaposleni manje od četiri dana nedjeljno. Broj dobrovoljnih osiguranika za slučaj neuposlenosti prelazi prema najnovijim podacima 200.000. Veći broj neuposlenih prima svoju potporu iz javnih blagajna za suzbijanje neuposlenosti. Naredbom Ministra rada od 7. januara 1931 odredjeno je isplaćivanje subvencija blagajnama osnovanim na dobrovoljnosti time, da se ta subvencija ima isplaćivati unatrag od 1. januara 1931 i to za prvu polovicu god. 1931. u visini od 33% isplaćenih potpora po mjesnim blagajnama i u visini od 40% isplaćenih potpora sa strane triju departementskih blagajna sa najmanje 1.000 članova. B. H.

IZMJENA ZAKONA O OSIGURANJU ZA SLUČAJ BOLESTI U LITAVSKOJ.

Litavski zakon o osiguranju za slučaj bolesti od 19. decembra 1925 obasiže sve radnike i namještenike, čiji prihod iznosi mjesečno do 400 lita. Isključeni su od osiguranja poljoprivredni radnici i državni namještenici. Ovaj zakon izmjenjen je 2. aprila o. g. s toga razloga, što je preuzeo odredbe medjunarodne konvencije o osiguranju radnika u industriji i trgovini kao i kućnih pomoćnika i da poboljša financijsko stanje bolesničkih blagajna. Osim toga u novom Zakonu pojačane su odredbe o nadzoru nosioca osiguranja.

Osnovni zakon predvidjao je, da su oslobodjena od obaveze osiguranja ona poduzeća, koja su pružala prije stupanja u život ovog zakona, pravo na liječničku pomoć svojim radnicima i namještenicima. Uslijed toga nisu imali radnici stanovitih poduzeća nikakvo pravo na hranarinu. Prema novom zakonu od ove godine izmjenjena je ta povlastica u tom pravcu, da na takvo oslobodjenje od obaveze osiguranja imaju pravo samo oni radnici koji od poduzeća primaju sve one potpore, koje im pruža zakon o osiguranju za slučaj bolesti. Tim načinom nastalo je u Litavskoj izjednačenje medju osiguranim članovima, te sada uživaju svi

Digitized by Google

osiguranici osim liječničke pomoći i pravo na hranarinu. Da se smanje izdaci nosioca osiguranja odredjuje novi zakon da moraju porodični članovi osiguranika, koji su primali kroz trinaest nedelja besplatnu liječničku njegu, plaćati za svaki liječnički pregled 1 litu.

Konačno ima pravo po novom zakonu Ministar unutrašnjih djela razriješiti dužnoti sve članove glavnih skupština i isto tako članove upravnih odbora nosioca osiguranja i odrediti novi izbor, ako bi dotična samoupravna tijela donijela takve zaključke, koji bi se protivili zakonskim propisima. Za medjuvrijeme može Ministar postaviti komesara, koji ima sva prava, koja inače ima glavna skupština odnosno upravni odbor nosioca osiguranja. B. H.

ZAKON O NAKNADI ŠTETE USLIJED POSLOVNE NEZGODE U JAPANU.

Nedavno je japanski parlamenat donio zakon, prema kome se proširuju odredbe o naknadi štete u slučaju poslovne nezgode, na daljnje grupe radnika. Radi se zapravo o dvim zakonima, od kojih jedan govori o obavezi poslodavaca na platež naknade štete, a drugi govori o osiguranju toga jamstva. Osnove tih zakona bile su donešene još prošle godine, a izradile su ih posebne komisiie stručnjaka postavljene sa strane vlade.

Prvi zakon odredjuje, da je poslodavac obavezan plaćati otštetu u slučaju nezgode takvim radnicima, koji su zaposleni u kamenolomima, u gradnjama strojeva, kod gradjevina, kod uličnih i malih željeznica, kod dokova i stovarišta. Otšteta u slučaju nezgode kod ovih poduzeća mora biti tačno toliko visoka, koliko se mora prema postojećem pravu u takvom slučaju isplatiti tvorničkom ili rudarskom radniku.

Drugi zakon predvidja mogućnost za poslodavca, da dade osigurati ovu dužnost jamstva prema prvom zakonu. U tu svrhu osnovana je državna blagajna, kod koje se moraju osigurati poslodavci, čija su poduzeća naročito opasna po život radnika i namještenika, i kod koje se mogu osigurati poslodavci ostalih poduzeća. To osiguranje proteže se samo na dužnost jamstva u slučaju smrti uslijed nezgode ili u slučaju trajne nesposobnosti za rad. Troškove, koji nastaju uslijed manjih nezgoda, mora poslodavac sam da snaša. B. H.

ZAKON O NAKNADI ŠTETE U SLUČAJU NEZGODE U JUŽNOJ AFRICI.

Vlada Južno-afričke unije podnijela je nedavno parlamentu vrlo važnu zakonsku osnovu o izmjeni i proširenju zakona o naknadi štete u slučaju nezgode. Ovom zakonskom osnovom želi se dokinuti dosadašnji sistem dužnosti jamstva poslodavca i na njegovo mjesto postaviti sistem obaveznog osiguranja, koji je već uobičajen u Ontariu.

Zakonska osnova proširuje samo neznatno vrijednost dosadašnjeg zakona. Ova zakonska osnova važila bi kao i raniji zakon za sva lica, koja su zaposlena na osnovu službovnog ili naukovnog ugovora, bez obzira na to, da li su pretežno manuelni ili intelektualni radnici. Lica, koja su zaposlena u poljoprivredi i šumarstvu ne potpadaju pod zakon izuzevši ona, koja poslužuju strojeve sa motornom snagom. Isto tako izuzete su iz te zakonske osnove i druge grupe radnika. Po noveli zakona povišena je granica osiguranja od 500 L. na 750 L. Zakonska osnova zaštićuje radnike i ako se oni privremeno nalaze na poslu u inostranstvu samo, ako imaju stalno sjedište rada u Južno-afričkoj uniji. Prema tome radnik, koji je privremeno zaposlen u uniji, ne bi bio osiguran, jer poslodavac nije po zakonskoj osnovi izričito dužan na jamstvo.

Pod pojam nezgode stavlja zakonska osnova svaki dogodjaj, uslijed kojega je radnik kod svoga posla usmrćen odnosno ozlijedjen tako, da je nesposoban za rad duže od tri dana. Isplata renta odmjeruje se prema obezbijedjenoj nadnici. Kao obezbijedjena nadnica uzima se prosječna zarada od 33 L. 6 s. 8 d. Kod proračunavanja tog prosjeka ne uzimaju se u račun dani bolovanja, odmori i neuposlenost.

U slučaju privremene nesposobnosti za rad imao bi pravo osiguranik na isplatu naknade štete u visini od 60% prvih 20 L. svoje mjesečne zarade i u visini od 35% daljnjih iznosa zarade (otšteta iznosi dakle 50% zaslužbe). Sudac, koji prosudjuje visinu otštete može povisiti tu stopu naknade štete u slučaju, da radnik nije u stanju da se sam uzdržava odnosno i svoje članove porodice ili ako u slučaju nezgode nije navršio 21. godinu.

U slučaju stalne nesposobnosti za rad odredjuje se renta prema klasifikaciji ne-

Digitized by Google

zgode. Ako je radnik uslijed nezgode potreban stalne pomoći može primati posebne dodatke. Gubitak noge računa se sa 70% potpune radne nesposobnosti, gubitak ruke sa 60% t. j. više nego u mnogim drugim osiguranjima za slučaj nezgode. Naknada štete isplaćuje se ili u obliku otpravnine ili u obliku rente, već prema tome, dali radna nesposobnost iznaša manje od 40% ili više. Prema dosadašnjem zakonu isplaćivala se otpravnina u svim slučajevima trajne nesposobnosti za rad. Prema zakonskoj osnovi pak iznosila bi naknada štete u slučaju radne nesposobnosti do 40% u obliku otpravnine 16-struki iznos prvih 20 L. mjesečne zaslužbe i 9-struki iznos daljnje svote zaslužbe. Nadmašuje li radna nesposobnost 40%, onda iznosi naknada štete izvjestan postotak gore označenog iznosa. U slučaju da radna nesposobnost iznosi od 41—69% isplaćuje se naknada štete za polovicu radne nesposobnosti kao otpravnina, a za drugu polovicu kao renta. Iznaša li radna nesposobnost 70—100% onda se isplaćuje renta u slučaju potpune nesposobnosti za rad sa mjesečnim iznosom od 50% prvih 20 L. mjesečne zarade i 25% od daljnjeg iznosa zarade. U slučaju djelomične radne nesposobnosti od 70—99% daje se izvjesni procenat proračunanog iznosa u slučaju potpune nesposobnosti kao renta.

U slučaju smrti uslijed nezgode isplaćivala se samo otpravnina, a prema zakonskoj noveli moći će se isplaćivati i renta siročadi umrlog. Ako je osiguranik iza smrti ostavio udovicu bez djece ispod 16 godina iznašati će naknada štete dvogodišnju zaradu, no najviše 500 L. Ako je umrli ostavio iza sebe udovicu sa jednim ili više djece ispod 16 godina, to dobiva udovica otpravninu u iznosu zarade pokojnog od 18 mjeseci, no najviše 375 L. Osim toga prima za djecu rentu i to: u slijedećim iznosima: za jedno dijete 20%, za dvoje djece 35%, za troje djece 50%, za četvero djece 60%, za petero djece 65%, za šestero ili više djece 70% iznosa rente, koju bi osiguranik uživao u slučaju obične nezgode. Isplata ovih renta obustavlja se navršenjem 16. godine života. Ako osiguranik nije ostavio niti udovice niti djece, može se isplatiti otpravnina u iznosu od dvogodišnje zarade onim osobama, koje su se stvarno za njega starale. Ako dotični nije ostavio nikakvih porodičnih članova, isplaćuju se pogrebni troškovi onome, koji ga je pokopao u iznosu od 15 L.

Prema dosada važećem zakonu nije imao pravo ozlijedjeni radnik na liječničku pomoć. Zakonskom osnovom predvidjeno je pružanje liječničke pomoći izuzevši pružanja vještačkih sprava. Po zakonskoj osnovi obavezan je svaki poslodavac da snaša sve troškove pružanja prve liječničke pomoći i to u stanu ozlijedjenoga ili u bolnici. Liječnička pomoć mora se pružati u naravi ako je to potrebno kroz godinu dana ili u novčanom iznosu u visini šestmjesečne zarade, no najviše 150 L. Ona se pruža samo u slučajevima težih nezgoda. Inače mora radnik snašati sam troškove. Ako se radi o radnicima iz Azije, onda su iznosi naknade štete u slučaju trajne nesposobnosti za rad kao i u smrtnom slučaju manji. U slučaju trajne radne nesposobnosti iznosi naknada štete kod ove grupe radnika 32-struki iznos prvih 20 L. mjesečne zarade i 16-struki iznos daljnjeg dijela zarade. Ako je umrli osiguranik iza sebe ostavio udovicu i djecu ispod 16 godina iznaša otšteta dvogodišnju zaradu no najviše 500 L.

Po novoj zakonskoj osnovi obavezno bi bilo osiguranje za slučaj nezgode za sve poslodavce, koji zapošljuju radnike. Izuzeci dozvoljavali bi se samo onda, ako bi se radilo o poduzećima državne ili koje druge javne vlasti ili o poduzećima koja su provela osiguranje svojih radnika kod privatnih osiguravajućih društava.

Poslodavci bili bi dužni plaćati prema razredima opasnosti izvjesni dio zarade kao prinos. Razredi opasnosti nisu financijski samostalni. Dio prinosa skupljao bi se kao rezerva. Ako poslodavac zaposluje više od tri radnika ne uračunavši ovamo urodjenike, postoji pravo radnika uposlenih kod takvog poslodavca na potporu iz osiguranja i tada, ako poslodavac nije platio odgovarajuće prinose.

U zakonskoj osnovi predvidjaju se kao upravni organi: sudac za odmjerivanje otštete i odbor za naknadu štete u slučaju nezgode. Suca imenuje generalni guverner na pet godina iz redova sudaca višeg sudišta. Odbor se pak sastoji od tri člana, postavljena na pet godina od generalnog guvernera. Protiv rješenja suca postoji pravo žalbe na odbor. U zakonskoj osnovi ovlašćuje se vlada, da sklopi ugovore o uzajamnosti sa drugim državama.

B. H.

Digitized by Google

51 I 52 ZASJEDANJE UPRAVNOG VIJEĆA MEDJUNARODNE ORGANIZACIJE RADA.

Na obim sjednicama bilo je glavnim predmetom rasprave pitanje neuposlenosti. U tu svrhu donio je poseban odbor, koji se bavi pitanjem neuposlenosti, svoj zaključak kratko vrijeme prije 51. zasjedanja upravnog vijeća Medjunarodne organizacije rada, koje se je održavalo od 28. do 31. januara o. g. Na ovom zasjedanju potertao je pretstavnik njemačke vlade ministerijalni direktor Dr. W e i g e r t naročito težak položaj u Njemačkoj uslijed velike ekonomske krize i naglasio da sami neuposleni radnici traže u prvom redu praktično rješenje neuposlenosti putem zaposljivanja. Od praktičnih predloga, što ih je predložio u svome izvještaju odbor, čini se njemu kao najvažniji sa medjunarodnog gledišta predlog, da se kod pojedinih vlada isposluje opće uvadjanje velikih javnih radova. To bi bilo od naročite važnosti za Njemačku i Englesku, gdje je broj neuposlenih vrlo velik. Svakako je moguće u većoj mjeri suzbiti neuposlenost samo dalekosežnim promjenama ekonomskih, finansijskih i političkih prilika. Unatoč teške situacije pokazalo se osiguranje u slučaju neuposlenosti u sadašnjoj krizi kao najvažnije orudje političke, ekonomske a i moralne stabilnosti. U tom pravcu trebao bi Medjunarodni ured rada povesti što veću saradnju sa pojedinim vladama.

Francuski pretstavnik radnika J o u h a u x upozorio je na potrebu skraćenja radnog vremena, koje bi trebalo provesti ne samo kao predbježnu pomoćnu mjeru, nego kao trajnu mjeru bez istodobnog snižavanja nadnica. Po poslodavcima predloženo odnosno traženo sniženje produkcionih troškova putem sniženja nadnica neće dovesti do sniženja životnog minimuma. Potrebno je, da se istraži pitanje uticaja racionalizacije na zaposlenja. Pretstavnik britanske vlade H i l t o n upozorio je na ulogu sistema zlatne vrijednosti i na odgovarajući finansijski mehanizam kod krize neuposlenosti. L a m b e r t - R i b o t pretstavnik francuskih poslodavaca naglasio je, da se niti u odboru koji se je bavio pitanjem neuposlenosti, nisu složili članovi oko toga da bi donijeli jednoglasan zaključak u ovim najvažnijim spornim pitanjima, koja se tiču radnog vremena i nadnica. Sa trajnim skraćenjem radnog vremena nebi se mogli poslodavci složiti. Provedenje 7-satnog radnog vremena sada za vrijeme krize prouzročilo bi bez dvojbe znatno povećanje beskorisnih troškova, a kakve bi bile posljedice toga, to je svakomu jasno. On je izjavio da se ne slaže u pitanju nadnica sa stanovištem radnika. Krize, koje vladaju u Americi i koje su postigle svoju kulminaciju u Njemačkoj i Velikoj Britaniji dokazuju, da se u pogledu visine nadnice ne može preći preko izvjesne granice. Pretstavnik talijanske vlade D e M i c h e l i s istaknuo je veliku važnost medjunarodnog prava naseljavanja i pokreta za kolonizaciju obzirom na neuposlenost. On je predložio osnovu o osnutku medjunarodnog prava naseljavanja. Pretstavnik njemačkih radnika H e r m a n M ü l l e r priključio se u glavnom izvodima pretstavnika njemačke vlade. On je naglasio da su sva dosadašnja vijećanja upravnog vijeća više teoretskog karaktera. U pitanju radnog vremena i nadnica čine pretstavnici poslodavaca krivo, kad se protive opravdanim zahtjevima radnika. Države sa naprednim socijalnim zakonodavstvom imaju mnogo interesa na tome, da se ukloni nepotrebna utakmica, koju tjeraju manje razvijene zemlje sa svojim nižim nadnicama.

Izvještaj odbora o neuposlenosti prihvaćen je konačno jednoglasno sa 17 glasova. Sadržaj tog izvještaja u glavnom je slijedeći:

Obzirom na težinu privredne krize drži odbor, da je potrebno temeljito istraživanje uzroka neuposlenosti, da se nadju praktične mjere za pomoć u tom pitanju, koje bi bile provedive. Ovo istraživanje imao bi provadjati Medjunarodni ured rada u vezi sa ostalim nadležnim mjestima Saveza naroda i uz istodobno saradjivanje ostalih organizacija i stručnjaka u obliku sistematskog zajedničkog proučavanja rezultata. Istovremeno mogla bi Medjunarodna organizacija rada uz pomoć organizacije poslodavaca i radnika u njoj zastupanih poraditi oko toga, da vlade poduzmu odmah potrebne mjere, da se zaštiti radništvo od posljedica neuposlenosti. Najvažnije od tih mjera bile bi: organizacija radnog tržišta putem javnog posredovanja rada; izgradnja ustanova za pružanje potpora u slučaju neuposlenosti kao i ustanova za osiguranje u slučaju neuposlenosti; uvadjanje skraćenog rada ili osnivanje ova-

Digitized by Google

kvih ustanova, gdje one još ne postoje; provadjanje velikih javnih radova za opću korist, kod čega bi se trebalo uzeti u obzir mogućnost zajedničkog provadjanja velikih medjunarodnih radova; uvadjanje politike medjunarodne saradnje sa ciljem da se zaposli što veći broj ljudi u područjima, koja dosada još nisu iskorišćivana.

Izvještaj odbora naglašuje, da se mišljenja radnika i poslodavaca, članova odbora, razilaze u pitanju radnog vremena i nadnica. Radnici traže uz principijelni priuzdržaj zahtjeva 40-satne radne nedjelje skraćenje radnog vremena i ispitivanje problema, kako bi se dokinula niska nadnica u zemljama, gdje ona dovodi uslijed svoje nedostatnosti do nerazjašnjive konkurencije. Poslodavci naprotiv zastupaju stanovište da bi takve mjere mogle još i više pogoršati postojeće stanje.

Na 52. zasjedanju upravnog vijeća Medjunarodne organizacije rada, koje je održano od 18. do 22. aprila o. g. nastavljena je rasprava o pitanju neuposlenosti. Medjunarodni ured rada dostavio je vijeću kao podlogu za raspravu u ovom pitanju zahtjev poljskog pretstavnika vlade podnešen u obliku spomenice. U toj spomenici predlaže se kao praktična mjera za suzbijanje neuposlenosti osnutak evropskog ureda za posredovanje rada (Bourse de Travail) kao i uvadjanje velikih javnih evropskih radova na području izgradnje puteva i uvadjanje automatskog spajanja željezničkih vagona. Mišljenja o vrijednosti ovog predloga bila su podjeljena. Od svih govornika, koji su govorili o tom predmetu, jedini se je talijanski pretstavnik vlade Dr Michelis, što je u ostalom sasvim razumljivo, izjavio protiv predloga sadržanih u spomenici. Direktor medjunarodnog ureda rada u svojim stvarnim izvodima kazao je na to, da bi spomenica bila nepotpuna, da se je bavila samo sa jednom stranom tog pitanja, koje inače spada neposredno u nadležnost Medjunarodnog ureda rada. Ali njezina je zadaća da posluži u tom pravcu vijeću kao studija za rješenje pitanja Evropske unije. Upravno vijeće Medjunarodne organizacije rada zaključilo je konačno, da dostavi cijelu spomenicu zajedno sa zapisnikom o provedenim raspravama, odboru za osnutak Evropske unije.

Upravno vijeće zaključilo je nadalje, da se na dnevni red Medjunarodne konferencije rada, koja će se održavati 1932 godine stavi pitanje osiguranja radnika sviju zvanja uključivši i onih poljoprivrede, za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti. Isključeni bi bili jedino pomorci. Nadalje je zaključeno staviti na dnevni red te konferencije i pitanje zabrane obrtnog posredovanja rada, o kojem se pitanju već raspravljalo u oktobru 1930. u Bruxellesu. Zatim je vijeće izabralo tehnički odbor za pitanje staklana. U taj odbor ušlo je 18 stručnjaka i to po 6 članova iz pojedinih grupa poslodavačkih i radničkih i 3 člana upravnog vijeća, od svake grupe po 1. Odbor ima da prouči pitanje uvadjanja nedjeljnog mirovanja u staklanama, a naročito da ispita problem uvadjanja sistema rada kroz 4 šihte. Odbor ima da podnese izvještaj o svome radu narednoj sjednici upravnog vijeća. Korespondirajući odbor za pitanje obrtne higijene predložio je upravnom vijeću osnovu naredbe o mjerama za suzbijanje bedrenice u industriji kože. Upravno vijeće zaključilo je da taj izvještaj dostavi pojedinim vladama na mišljenje. Još god. 1922 bio je osnovan na osnovu njemačko-poljskog ugovora o Gornjoj Šleskoj poseban odbor za proučavanje pitanja rada u Gornjoj Šeskoj. Upravno vijeće predložilo je poljskoj i njemačkoj vladi, budući da taj odbor mora još da radi, za daljnje trogodje kao pretsjednika odbora g. Alberta Thomasa, kao njemačkog prisjednika ministerijalnog direktora dra. Sitzlera, a kao poljskog prisjednika ministra Sokala.

Već se ranije bavilo upravno vijeće sa pitanjem primjene i provedbe člana 423 Versaillskog ugovora, koji govori o postupku u sporovima, koji nastaju iz XIII. dijela tog ugovora. Kod toga je bilo osobito preporno pitanje, dali ima samo upravno vijeće ovlast primjene tog člana ugovora. Pošto je ovo jedno vrlo komplicirano pravno pitanje, uputilo ga je upravno vijeće na ispitivanje posebnom pravnom odboru. Odbor glede statistike životnog standarda kao i statistike nadnica podnio je takodjer svoj izvještaj upravnom vijeću, pa ga je isto prihvatilo sa 17 glasova protivu 1.

Kineska vlada zamolila je Medjunarodnu organizaciju rada za tehničku suradnju Medjunarodnog ureda rada prigodom organiziranja ustanova inspekcija rada u Kini. U tu svrhu poslao je već Medjunarodni ured rada nekoliko stručnjaka inspektora rada na lice mjesta u Kinu.

Digitized by Google

Upravno vijeće odobrilo je taj akt ureda rada.

Upravno vijeće prihvatilo je izvještaj korespondirajućeg odbora za zaštitu od poslovnih nezgoda i odredilo je, da se ima pozvati taj odbor na mišljenje u pitanju sigurnosnih mjera u industriji celuiloida. Ujedno je zaključeno, da se upita taj odbor za mišljenje o stanju zaštite od nezgoda obzirom na dosadašnje izvještaje inspektora rada iz pojedinih država i obzirom na zaključke ranijih Medjunarodnih konferencija rada.

Početkom januara o. g. zasjedao je odbor, koji raspravlja o pitanju automatskog spajanja željezničkih vagona. Taj odbor donio je zaključak, koji preporuča uvadjanje jedinstvenog automatskog spajanja željezničkih vagona u onim državama, gdje još uvijek postoji ručno spajanje vagona i ujedno izjavljuje, da postoji tehnička mogućnost uvadjanja takvog aparata. Odbor preporuča pojedinim željezničkim upravama, da kod gradnje novih vagona uzmu u obzir uvadjanje automatskog spajanja. Potodbor ima da raspravi daljnja pitanja ovog problema i da u roku od godine dana predloži Medjunarodnom uredu rada predloge o rješenju nekih spornih pitanja tog problema.

Upravno vijeće ispitivalo je zaključke savjetujućeg odbora o problemu namještenika, koji je održavao svoje zasjedanje 14. i 15. aprila o. g. pod pretsjedanjem pretstavnika njemačke vlade Dra. Weigerta. Na ovom zasjedanju tog odbora bili su prisutni vodje njemačkih namještenika Aufhäuser, Brost i Rössinger. Odbor je raspravljao u prvom redu o pitanju neuposlenosti namještenika i predložio osim skraćenja radnog vremena još tri potrebne mjere za suzbijanje neuposlenosti i to: izgradnju besplatnog javnog posredovanja rada za namještenike i medjunarodnu suradnju na tom području; uvadjanje medjunarodne organizacije radnog tržišta, koja bi pružala namještenicima zaposljenje u inostranstvu uz zaštitu njihovog prava na socijalno osiguranje i konačno novu izobrazbu besposlenih namještenika za novo zvanje. Da se onemogući daljnji porast neuposlenosti predložio je odbor osim toga izgradnju zakonske zaštite namještenika prigodom otpuštanja iz službe t. j. produženje otkaznog roka i povišenje otpravnine odnosno njeno stepenovanje prema trajanju službovanja.

Upravno vijeće uputilo je zaključke ovog odbora na proučavanje odboru za neuposlenost. Odbor za proučavanje pitanja namještenika raspravljat će na narednoj sjednici o problemima nedjeljnog počinka, zatvaranja radnja, plaćenog odmora, o mjerama za zaštitu naučnika i o pravnom položaju putujućih agenata i zastupnika trgovine.

Odbor za pitanje namještenika zamolio je upravno vijeće Medjunarodne organizacije rada, da bi skrenulo pažnju pojedinim državama, da je potrebno što prije poduzeti mjere za zaštitu položaja namještenika naročito obzirom na zabranu konkurencije. Trebalo bi naročito poduzeti mjere oko osiguranja isplate plaća namještenicima za vrijeme trajanja zabrane, vremensko i lokalno ograničenje zabrane konkurencije, poništenje te zabrane kod dokinuća ugovora krivnjom poslodavaca i zabranu tajnih ugovora izmedju poslodavaca. Konačno je taj odbor zamolio Medjunarodni ured rada, da bi što prije poradio oko medjunarodnog uredjenja prava patenata izumljenih sa strane namještenika.

Upravno vijeće uputilo je ovu posljednju zamolbu odbora na proučavanje savjetodavnom odboru, koji se bavi pitanjima duševnih radnika.

Upravnom vijeću bio je predložen izvještaj odbora, koji je proučavao pitanje socijalnih tereta. Vijeće je zaključilo da objavi godišnjak socijalnih ustanova (Annuaire des Services Sociales), kojim bi se dobio pregled o postojećim ustanovama socijalnog osiguranja i socijalnog staranja u pojedinim državama. U posebnim dijelu tog godišnjaka imali bi se iznijeti izvještaji o potporama, koje pružaju poslodavci članovima porodice radnika i namještenika kao i izvještaji o plaćenim odmorima. Zamjenik direktora Medjunarodnog ureda rada predložio je upravnom vijeću izvještaj o svom putu po Sjedinjenim državama Amerike i Kanadi, kojega je izvršio prošle godine mjeseca novembra i decembra. Ovaj izvještaj primljen je jednoglasno na znanje. Upravno vijeće odredilo je, da se konferencija pripremnoga tehničkog odbora za parobrodarstvo održi 21. oktobra o. g.

Kod novog donošenja službovnog reda namještenika sekretarijata Društva naroda zaključeno je, da se zabranjuje namještenicima sekretarijata Društva

Digitized by Google

naroda za vrijeme trajanja službovanja kandidirati za političke službe. Upravno vijeće Medjunarodne organizacije rada zaključilo je, da tu odredbu u ovoj formi neće uzeti u službovni red namještenika Medjunarodnog ureda rada. Upravno vijeće traži da poslovni odbor Medjunarodne organizacije rada u tom pogledu donese posebnu odredbu. Već kroz duži niz godina radi se o osnutku savjetodavnog odbora o problemu zanatstva. Upravno vijeće u tom pitanju nije ni na ovoj sjednici donijelo svoj konačni zaključak. Konačno je upravno vijeće prihvatilo budžet Medjunarodnog ureda rada za godinu 1932, koji iznaša oko 9.000.000 švicarskih franaka. Pretstavnici poslodavaca ustegli su se od glasanja. Pretsjednik upravnog vijeća Arthur Fontaine, koji je navršio svojih 60 godina života, bio je srdačno pozdravljen od pretstavnika različitih grupa upravnog vijeća uz izraz zahvale za zaslužno vršenje dužnosti pretsjednika vijeća počevši od njegova osnutka. B. H.

ОПШТЕ КОРИСНО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО ЗА ИЗГРАДЊУ КУЋА СА МАЛИМ СТАНОВИМА У ЧЕХОСЛОВАЧКОЈ

Средишњи завод за социјално осигурање у Прагу као носилац чехословачког осигурања радника за случај изнемоглости израдио је нарочито модеран и узоран програм старања за здравље радника у облику изградње хигијенских станова. Досада је Средишњи завод за социјално осигурање унапређивао изградњу станова давањем зајмова општинама и опште корисним грађевним задругама, па и појединим лицима. Будући да се показало да овим путем нису дошла до станова сиромашна лица, нарочито она из редова раденика, т. ј. из редова осигураника Средишњег завода за социјално осигурање (шта више из разлога што је била најамнина велика, нису се та лица нити интересовала за унајмљење таквих станова) и будући да се с друге стране није могао дати грађевни допринос са стране осигураника у висини од 10—15% грађевне главнице, донео је Средишњи завод одлуку, да се приступи другом начину изградње станова. Након дугих саветовања закључио је Средишњи завод, да преузме старање око изградње станова у сопствене руке у оквиру велике грађевне акције, која би се концентрисала у једној руци, која би имала провађати изградњу јефтиних станова типизовањем градња и великим накупом јефтиних градилишта. Полазећи са тог становишта дошло се на закључка, да би се та грађевна акција могла провађати директно по Средишњем заводу за социјално осигурање или по каквој еристичкој особи основаној по Средишњем заводу или коначно по организацији на коју би Средишњи завод имао знатан утицај. Коначно је донета одлука, да се повери проведба ове грађевне акције посебној правној особи и то нарочито с тога разлога да се са директном проведбом грађевне акције неби сувише оптеретио будет управних трошкова Средишњег завода. У смислу те одлуке основано је опште корисно акционарско друштво за изградњу зграда са малим становима. Акцијски капитал у висини од 7 милијуна чехословачких круна уписао је и у готовом уплатио у целости Средишњи завод за социјално осигурање у Прагу.

Искључива сврха тог акционарског друштва састоји се у томе да омогући сиромашним слојевима пучанства а нарочито осигураним члановима завода јефтине и здраве станове накупом, изградњом и изнајмљењем таквих станова. Код тога треба узети у нарочити обзир и такве породице чији је опстанак угрожен услед нехигијенских прилика досадашњих станова. Збрињавање оваквих породица спада уосталом у део превентивног старања око заштите здравља осигураних чланова. Градње спроваћа акционарско друштво на основу хипотекарних зајмова, што их даје и ставља на расположење Средишњи завод и то зајмова у првој тури у граници осигурања у правилу до 40% грађевних трошкова и надаље зајмова у другој тури у висини од 50%. Овај други зајам мора се дати на основу закона о унапређењу градња. На тај начин покрито је 90% грађевног трошка путем зајма. Преосталих 10%, што би имали да даду сами станари, даје акционарско друштво из сопствених сретстава, која му стоје на расположењу из напред цитираног акционарског капитала. Према томе долазе осигурани чланови до јефтиних станова, за које требају да плате у будуће само кирију без икаквог грађевног доприноса. Акције овог друштва гласе на име и могу бити пренешене само уз одобрење управног савета друштва. Даљња продаја акција путем Средишњег завода није предвиђена. Чланови управног савета и надзорног одбора имају право накнаде само новчаних издатака. У име дивиденде не може се више издати него 15% акцијског капитала.

Статут овог акционарског друштва већ је одобрен и то је друштво унешено у

Digitized by Google

трговачки регистар. Оно већ гради у Прагу куће са малим становима. Концем ове године биће први такви станови готови за уселење. Средишњи завод даје акционарском друштву јефтине зајмове на већ проведене градње. За сваку градњу јесте услов, да је градилиште уступила општина или која друга јавно-правна корпорација бесплатно или уз врло јефтину цену. Код тога морају бити општине сагласне с тиме, да су станови резервисани за осигуранике Средишњег завода. Ту сврху није тешко постићи тим пре, што општине с великом радошћу поздрављају грађевну делатност овог акционарског друштва у време велике незапослености.

Средишњи завод држи, да ће акционарско друштво моћи изнајмљивати станове од претсобља, кухиње, купаонице и једне велике собе са уређајем централног грејања али без режијских трошкова централног грејања уз месечну кирију од 200 до 220 Кч. док садашњи исто такви станови у општинским зградама града Прага без уређаја централног грејања стоје месечно 450 Кч. Ако би завод уистину постигао ову јефтину кирију, имао би тај успех да захвали свестраном студију типова станова и брзом и економском начину изградње (серијска градња, са малим жртвама везаним уз интеркаларне камате). Држава даје за станове до 40 м² ооврщине на десет година годишњи додатак пд 2 и ½% грађевне своте.

Интересантно је да градилишта припадају Средишњем заводу и да их овај ставља на основу грађевног права на расположење акционарском друштву. Овај рад Средишњег завода јесте врло похвалан у толико више што он иде у корист радника, осигураних чланова у Чехословачкој. За нас ће бити особито интересантни први резултати изградње ових станова. Немачки завод за осигурање намештеника у Берлину почео је већ пре чехословачког завода исто тако са градњом јефтиних станова за намештенике у облику друштва „Гагфах". Б. Х.

РЕФОРМА НЕМАЧКОГ ОСИГУРАЊА ЗА СЛУЧАЈ НЕЗГОДЕ

Удружење савеза немачких послодаваца, државни савез удружења немачких послодаваца пољопривреде и шумарства и државни савез немачких занатлија поднели су Министру рада заједничку споменицу о реформи осигурања за случај незгоде. Ти савези поставили су у својој споменици следеће захтеве:

а) докидање малих рента испод 25%;

б) докидање одредбе §-а 545а РВО о накнађивању штете од незгода, које се догађају на путу на рад или са радног места;

ц) степеновање прорачунавања ренте на основу годишње зараде према степену привредне неспособности на тај начин, да ренте од 66 и ⅔% постигну повишење а ниже ренте снижење и да се на тај начин постигне као укупан резултат - снижење трошкова рента;

д) да се повишење рента, које се пружају удовицама, које су неспособне за привреду према пропису §-а 588 РВО, даје убудуће само код трајне изнемоглости у смислу осигурања за случај изнемоглости;

е) ограничење рента сирочади једног осигураника на ⅔ годишње зараде уместо досадашњих ⅘;

ф) докидање права на једнократну удовичку припомоћ према пропису §-а 545а РВО удовицама тешко озлеђених осигураника, које немају никакво право на удовичку ренту;

г) проширење могућности давања отправнина уместо рента;

х) докидање хранарине у случају незгоде, која се данас пружа озлеђенима, чија радна неспособност не прекорачује 13 седмица, за време трајања радне неспособности, а на рачун осигурања за случај незгоде;

и) мировање породичне потпоре и дневне потпоре које се пружају по §-у 559е РВО за време болничке неге, у колико је и ако је примао озлеђени зараду;

к) измена прописа о бонификацијама између болесничких благајна и носиоца осигурања за случај незгоде;

л) измена прописа о поступку, који би имао отстранити потпуну безризичност код улагања правних средстава, н. пр. увађање таксе за призив или рекурс, у колико би правно средство успело. Б. Х.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

LEKAR. Br. 100. Str. 1. Dragoljub Jovanović: Dve trezvenjačke manifestacije. Str. 1—2. Nekoliko reči o organizaciji naše higijenske službe. Str. 2—3. V. P.: Jedan predlog za uređenje saniteta.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 7. Str. 98 do 100. Tri kongresa. Str. 100—104. Bogdan Krekić: Beznačajan odlomak jedne značajne etape. Str. 104—107. Kongres internacionalne unije živežarskih radnika. Str. 107—111. A. Nikolić: Petnaesta međunarodna konferencija rada.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 8. Str. 289—294. Mr. S. M. D.: Formaldehid kao desinfekcijsko sretstvo. Str. 295 do 297. Pred izbore u Komori. Str. 297 do 298. Apotekar: Potreba nove apotekarske takse.

Br. 12. Str. 440—443. C. Malcolm: Zlato u kemiji i farmaciji. Str. 444—447. Mr. Dražen Matković: Princip samopomoći u apotekarstvu. Str. 447—452. Mr. Milan Berkeš: Socijalne institucije austrijske farmacije. Str. 452—454. Mr. Matković: Drugi kongres slavenskih ljekarnika u Pragu.

Br. 13. Str. 472—474. D. Malcolm: Zlato u kemiji i farmaciji (svršetak) Str. 475—478. Mr.: Najaktuelnije teme za ovogodišnji kongres.

Br. 14. Str. 500—502 Karl Dopf: Dobivanje i upotreba eukaliptova ulja. Str. 504—506. Mr. M. V.: O taksi za apotekarski rad.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 6. Str. 429—434. Dr. Teodor Taranovski: Lav Petražicki. Str. 434 do 447. Dr. Dragoljub Arandjelović: Rokovi i ročišta po novom zakoniku o sudskom postupku u gradjanskim parnicama. Str. 447—461. Dr. Arsen Čubinski: Obligaciono pravo Sovjetske Rusije. Str. 483 do 487. Dr. Aleksandar Jovanović: Zakonska stabilizacija dinara. Str. 487—493. Dr. Mihajlo Milošević: Dve odredbe o samoupravnim finansijama u finansijskom zakonu 1931—1932.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 6. Str. 129—131. Dr. Fran Vindišer: Naše delo. Str. 131—136. Drago Potočnik: Privilegirani denarni zavodi v naši državi. Str. 136—141. Pedesetletnica beograjske trgovske omladine (1880—1930). Str. 141 do 143. Peter Šilec: Nevarne čeri. Str. 142—147. Naše gospodarstvo v juniju 1930.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI. Br. 3. Str. 1—45. Dr. Vincenco Cammarn: Talijanska porodica u socijalnom osiguranju.

VJESNIK LJEKARNIKA. Br. 6. Str. 296—301. Prof. Dr. Vrgoč: Treći kongres društva »Geselschaft für Geschichte der Farmazie« u Beču od 14—17. maja o. g.

Br. 7. Str. 344—345. Revizija zakona. Str. 348—355. Drugi kongres slavenskih ljekarnika u Pragu god. 1931.

SOCIJALNA MISAO. Br. 7. i 8. Str. 97. Dr. Ivo Politeo: Ekonomski hipohondri i Tartuffi. Str. 98—99. Mirko Kus Nikolajev: Na skretnici. Str. 100—102. Milivoj Magdić: Medju racionalizmom i metafizikom. Str. 102—103. Vladimir Angelus: Preokret u francusko-ruskim odnosima. Str. 103—105. Franjo Pakači: Zadrugarstvo unutar radničkog pokreta u Danskoj.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 4. Str. 237—244. Dr. Vladimir Čepulić: Medjunarodna higijenska izložba u Dresdenu. Str. 244—246. Zvonimir Pavišić: Osvrt na nove zakonske propise o vršenju liječničke pripravne službe

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 11. Str. 721—724. Dr. Miroslav Stojadinović: O narodnom zdravlju. Str. 724—727. Sima Pandurović: Kultura i čistoća. Str. 727—734. Dr. Sergije Ramzin: Stambeno pitanje i asanacija Beograda. Str. 734—739. Dr. Miloš Bajšanski: Čistoća i suzbijanje zaraznih bolesti. Str. 743—747. Dr. Deroko: Mišljenje o organizaciji i radu muzeja opštine Beograd.

Br. 12. Str. 789—793. Slobodan Ž. Vidaković: Pred kongresom saveza jugoslavenskih gradova (za hitno donošenje zakona o gradovima). Str. 793—798. Dr. Sergije Ramzin: Zdravstveno stanje u Beogradu za poslednje tri godine. Str. 798—805. Dr. Stoian Pavlović: Društvena fizionomija Beograda. Str. 805—808. Dr. Miloš Popović: Suzbijanje alkoholizma u gradovima. Str. 808—814. General Dušan Stepanović: Beograd u prvim danima svetskog rata. Str. 814—824. Mihailo Petrović: Kako je postao Beograd? Str. 824—828. Vladimir Milenković: Pola veka beogradske trgovačke omladine.

Br. 13—14. Str. 859—863. Milorad Zečević: Pitanje ishrane Beograda. Str.

Digitized by Google

863—865. Ing. Miloš Andjelković: Komasacija zemljišta i njeno izvršenje. Str. 865—870. Dragutin Popović: Općinski stanovi. Str. 870—874. Jovan Vagner: Kontrola životnih namirnica i kongres hemičara za ispitivanje životnih namirnica u Baden-Badenu. Str. 874—879. B. Vojinović Pelikan: Stvaranje beogradskog muzeja. Str. 879—883. Dragoljub Novaković: Promet stranaca u Beogradu i taksa na strance. Str. 883—885. Ing. Aleksandar Krstić: Park u gornjem gradu. Str. 898—903. Dr. Sergije Ramzin: Socijalno-medicinsko staranje u maju 1931.

GRADSKI VJESNIK. Br. 13. Str. 217 do 220. Dr. Žiga Schwartz: Principi i organizacija rada gradskog dječjeg ambulatorija u Zagrebu. Str. 220—223. Civis: Jedan problem i jedna potreba. Str. 223—225. Skupština saveza gradova Kr. Jugoslavije.

Broj 14. Strana 233—237. Dr. Žiga Schwartz: Principi i organizacija rada gradskog dječjeg ambulatorija u Zagrebu. Str. 237—241. Franjo Galijan: Naše obrtno zakonodavstvo.

PRIVREDA. Br. 7—8. Str. 221—225. Dr. A. Cuvaj: Šesti kongres međunarodne trgovačke komore. Str. 225—228. Dr. J. Butorac: Ekonomski odnosi između Kraljevine Jugoslavije i Sjedinjenih američkih država. Str. 228—233. Dr. Lujo Karmanski: Transportni put kao faktor naše željezničke robne tarifne politike. Str. 233—234. Ing. A. Perušić: Zaštita prirode i pošumljivanje mjesta za kupanje i ljetovanje u Hrv. Primorju.

HRVATSKI RADIŠA. Br. 13. Str. 257—258. Dr. Zvonko Šprajcer: Kuda ćemo s našom djecom. Str. 266—271. Dr. Eugen Sladović: Industrijalna psihotehnika.

Br. 14. Str. 278—281. Dr. Eugen Sladović: Industrijalna psihotehnika (nastavak). Str. 287—288. Josip Rukavina: Domovi za naučnike.

MERKUROV VJESNIK. Br. 7 i 8. Str. 161—169. Pedeset i deveta redovita glavna skupština Merkura održana u Zagrebu 28. juna 1931. Str. 169—170. Josip Beker: Racionalizacija kao socijalni problem. Str. 170—172. Dr. Dušan Pavlović: Problem vaspitanja dece. Str. 172—176. Dr. Branimir Ivakić: Uspomene iz muzičkog Pariza. Str. 176—177. Mirko Kus Nikolajev: John Dos Passos. Str. 177 do 182. Dr. Ivan Nevistić: Kroz struje i probleme savremene filozofije.

BANKARSTVO. Br. 8. Str. 337—338. Ljubomir St. Kosier: Zadrugarstvo javnih službenika u Jugoslaviji. Str. 338 do 341. Dr. Jovan Savić: Kako treba da bude organizovano oporezovanje u savremenoj državi. Str. 341—342. Dr. Vladislav Brdlik: Stav Čehoslovačke u gospodarskoj krizi. Str. 342—347. Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj. Str. 347 do 348. Vicham Steed: Hooverov plan. Str. 348—354. Dr. Stanko Švrljuga: Državni budžet i narodna privreda Jugoslavije. Str. 354—356. Dr. Milan Popović: Privredno i socijalno značenje bankarstva. Str. 356—357. F. Stalfors: Izlaz iz ekonomske krize. Str. 357—361. Dr. Jovan Savić: O direktnoj režiji (o državnim, banovinskim i opštinskim poduzećima). Str. 361—362. Ivo Lah: Matematično-statistične osnove zavarovanja. Str. 362 do 366. Dr. Eugen Sladović: Pismo u životu, privredi i pravu. Str. 366—367. Dr. Ante Baš: Pad cena i državne financije. Str. 367—371. Rikardo Fuks: Ekonomska uzajamnost Jugoslavije i Čehoslovačke. Str. 371—372. Ing. Senjanović: Novi gradjevni zakon u interesu gradova.

MERCANTILE. Br. 1. Str. 1—2. Z. šić: Trgovačka naobrazba u javnoj službi. Str. 2. Naprta: Budućnost. Str. 3. Tailorizam kao naučna organizacija rada. Str. 3—4. Z-šić: Pariška internacionalna kolonijalna izložba. Str. 4—5. Trgovina i optimizam. Str. 5. Iz agrarne krize — smanjenje radjanja kao uzrok pada cjena. Str. 6. Nezaposlenost širom svijeta.

LA REVUE ECONOMIQUE DE BELGRADE. Br. 5. Str. 111—114. Dr. Ivo Belin: Međunarodni pokret stabilizacije. Str. 14—117. Slavko Siriščević: Naše veze sa anglosasonskim zemljama sa gledišta turizma. Str. 117—119. Dr. D. T.: Ekonomski odnošaji talijansko-jugoslavenski. Str. 122—124. G. Kurilo: Financije administrativnih korporacija za god. 1929. i budžeti banovina za 1931—1932.

Br. 6. Str. 138—140. Dr. Ivo Belin: Naša novčana reforma — zakon o moneti i njegovom uvozu.

PRAVNI SAVJETNIK. Br. 1 i 2. Str. 1—7. Dr. Eugen Sladović: Pravna poviest južnih Slavena. Str. 7—10. Dr. D. Minkov: Jedan moderni gradjanski zakon.

Br. 3—4. Str. 25—28. Dr. Eugen Sladović: Pravna poviest južnih Slavena (svršetak). Str. 28—33. Dr. Milan Gruber: Pravo na pravnu zaštitu.

Digitized by Google

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 4. Str. 135. Međunarodna konferencija proti silikoze. Str. 136. Prvi izveštaj njemačke komisije protiv neuposlenosti.

Br. 5. Str. 175. Emigracija i imigracija u god. 1930.

Br. 6. Str. 210. Kr. komisija za ispitivanje problema osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 216. Međunarodna konferencija statistike rada. Str. 217. Novela njemačkog zakona za posredovanje rada i osiguranje neuposlenosti.

Br. 7. Str 256. Međunarodna organizacija rada, dnevni red 15. zasjedanja međunarodne konferencije rada. Str. 259. Radni odnošaji u Novoj Zelandiji.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH Br. 6. Str. 166—170. Dr. Marjan Stavinski: Organizacija lekarstva u bolesničkim blagajnama. Str. 170—177. Roman Garlicki: Koordinacija svjedodžaba osiguranja. Str. 177—179. M. Brojevski: Upliv dodataka na visinu rente u osiguranju duševnih radnika. Str. 179 do 183. Samuel Klaczko: Statistički podaci o osiguranju za slučaj bolesti u Njemačkoj.

Br. 7. Str. 193—197. Dr. V. Berliner: O načinu tarife za proračunavanje godina provedene službe kod osiguranja intelektualnih radnika. Str. 197—203. St.: Mišljenje o ugovoru osiguranja izmedju Poljske i Njemačke. Str. 203—204. Dr. Lucjan Sokolovski: Šport i profilaktične mjere ustanova socijalnog osiguranja. Str. 204—207. Jersy Wengierow: O obujmu obaveze osiguranja u osiguranju intelektualnih radnika.

LES ASSURANCES SOCIALES. Br. 7. Str. 193—195. Zakonodavstvo R. O. P.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 6. Str. 813—848 Arnold Kohler: Nekoliko riječi o uslovima rada u kinematografskoj industriji. Str. 848—880. Atillio Oblath: Talijanska politika emigracije i kolonizacije. Str. 880—898. Otto Lippmann: Odnošaji izmedju efektivne produkcije i produktivnosti radnika u nekim granama industrije.

PENSIJNI POJIŠTENI. Br. 2. Str. 1 do 5. Dr. E. Schönbaum: K osnovi ministarske komisije o zaračunavanju neosiguranog službovnog vremena. Str. 6—11 K osnovi zakona o osiguranju privatnih namještenika u višim službama za slučaj bolesti.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 1. Str. 9—10. Preventivna zaštita u Danskoj.

Br. 2. Str. 17—20. Borba protiv raka. Str. 20—22. Dr. M. A. Gouachon: Bolnice Sjedinjenih Država Amerike i Kanade.

SOCIALNI REFORMA. Br. 7. Str. 97—99. Apotekarska taksa. Str. 100—101. K. Cibulka: Upravni troškovi osiguranja. Str. 103—104. Josef Bily: K pitanju organizacije osiguranja privatnih namještenika za slučaj bolesti.

Br. 8. Str. 113—114. Karel Rais: Da li će bolesničke blagajne provadjati osiguranje protiv neuposlenosti? Str. 114 do 115. Karel Sedlaček: Kriza bolesničkih blagajna — kriza samoupravnih organa. Str. 116—117. Dr. J. Kazil: Liječnik u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 117 do 118. P. Fr. Tyl: Presude sudova. Str. 118—119. Josip Bily: Kriza u socijalnom osiguranju.

Br. 9. Str. 129—130. J. Stulik: K reformi administracije bolesničkih blagajna. Str. 130—132. Dr. Stanislav Mimra: Ustanove §-a. 95. i 98. Zakona o socijalnom osiguranju. Str. 132. Karel Svakovec: K racionalizaciji. Str. 133—134. Karel Cibulka: Socijalno higijenski i potporni rad Halerovog društva radnika Škodovih zavoda.

Br. 10. Str. 145—148. Alois Hatina: Spajanje bolesničkih blagajna u Velikom Pragu. Str. 151—153. Nova apotekarska taksa.

Br. 11. Str. 161—162. František Tyl: Paragrafi 99, 13, 20 i 19. Str. 163—166. Ladislav Bruna: Radničko osiguranje za slučaj materinstva, njegov razvoj i najnovije stanje. Str. 167—168. Dr. Josip Krišpirl: Značaj liječničkih pregledba u bolesničkim blagajnama.

Br. 12. Str. 177—179. Socijalno osiguranje sa stanovišta gospodarstva. Str. 179—180. Josef Šafarik: Što imaju osiguranici dočekati od novelizacije. Str. 184—186. Karel Cibulka: Pitanje broja namještenika u bolesničkim blagajnama.

Br. 13. Str. 194—195. J. Štulik: Važnost saveza u socijalnom osiguranju. Str. 195—196. Karel Rais: Socijalno osiguranje i bolesničke blagajne. Str. 196—197 Racionalizacija u socijalnom osiguranju. Str. 197—198. K novelizaciji socijalnog osiguranja. Str. 199—200. Dr. J. Kazil: Značaj liječnika u socijalnom osiguranju.

Br. 14. Str. 209. Dr. Vladislav Klumpar: Petgodišnjica zakona o socijalnom osiguranju. Str. 209—210. Jan Boulik: Rad Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje sa stanovišta gospodarstva. Str.

Digitized by Google

210—212. Uredski lekari po §-u. 143. Str. 212. Josef Bily: Uticaj gospodarske krize na socijalno osiguranje.

SOCIALNI SNAHY. Br. 4. Str. 58 do 59. Dr. Režucha—Dr. Bot: Sedam godina sanatorija »Charitas« u Bratislavi.

Br. 5. Str. 73—74. Otvorenje društvenog doma »Jednoty« čehoslovačkih privatnih činovnika. Str. 74—78. Osiguranje za slučaj bolesti u borbi protiv socijalnih bolesti. Str. 78. Dr. Otakar Zuna: Pacijenti i apotekarski specijaliteti.

Br. 6. Str. 89—93. Miloslav Gregr: Socijalno zakonodavstvo o osiguranju. Str. 94—95. Novelizacija osiguranja privatnih namještenika za slučaj starosti.

Br. 7. Str. 101—102. Unifikacija socijalnog osiguranja u inostranstvu. Str. 103 do 104. Novelizacija socijalnog osiguranja privatnih namještenika za slučaj starosti. Str. 104—106. Iz socijalnog zavoda Čehoslovačke republike.

SVEPOMOC. Br. 9. Str. 129—130. Lev Winter: Za Matijom Elderšom. Str. 130—131. Dr. Jiri Pleshot: Osiguranje protiv neuposlenosti.

Br. 12. Str. 177—179. Dr. Viktor Hofman: Medjudržavni ugovor o socijalnom osiguranju izmedju Čehoslovačke i Njemačke. Str. 179—180. Dr. Marie Nečasova: Zaštita mladeži koja radi. Str. 180 do 181. Dr. Maks Poper: Prvi medjunarodni kongres socijalističkih liječnika. Str. 181—182. Mr. Ph. A. Fischl: Borba oko ispravne ekspedicije lijekova. Str. 182—183. František Hauf: Iz statistike osiguranja za slučaj bolesti u god. 1926.

Br. 13. Str. 193—194. Vaclav Johanis: Prvih pet godina. Str. 194—196. Dr. P.: Novi liječnički ugovor. Str. 197—198. František Hauf: Iz statistike osiguranja za slučaj bolesti u godini 1926.

Br. 14. Str. 209—212. Dr. E. Schönbaum: K novelizaciji socijalnog osiguranja. Str. 212—213. František Hauf: Nekoliko riječi o petgodišnjici socijalnog osiguranja. Str. 214—216. Dr. Viktor Hofman: Medjudržavni ugovor o socijalnom osiguranju izmedju Čehoslovačke i Njemačke (II.)

SCHWEIZERISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 11. i 12. Str. 321—348. Dr. Penduli: Pitanje organizacije trgovine benzina u Švajcarskoj. Str. 348—352. Dr. Eduard Kleinert: Pitanje povišenja produktivnosti u zanatstvu. Str. 352—359. Emil Müller: Vodjenje i revizija prosječnog knjigovodstva. Str. 359—376. Siegfried Herzog: Osnovne misli za ekonomsku kalkulaciju.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 13. Str. 273—274. Smisao i granice socijalne politike. Str. 274 do 276. Gustaw Hoch: K pretstojećoj izmjeni socijalnog osiguranja. Str. 277 do 278. Gustaw Wasewitz: Pretsjednikova naredba i osiguranje za slučaj bolesti. Str. 278—280. Erwin Bunsel: Pretsjednikova naredba i osiguranje za slučaj neuposlenosti. Str. 280—281. Herman Kön: Pretsjednikova naredba i osiguranje za slučaj iznemoglosti. Str. 282—283. Otto Peters: Pretsjednikova naredba i osiguranje rudara. Str. 282—284. Friedrich Kleeis: Pretsjednikova naredba i javno staranje. Str. 284—287. Dr. Werner Spor: Izmjena postupka pretsjednikovom naredbom. Str. 287—289. Hans Adolf Aye: Pretsjednikova naredba i državno staranje.

Br. 14. Str. 297—318. Konferencija namještenika socijalnog osiguranja u Njemačkoj.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 13. Str. 193—195. Dr. Eger: Prelaz prava u socijalnom osiguranju prema najnovijem pravosudju. Str. 195—198. Dr. Haenek: Pretsjedništvo i upravni odbor bolesničkih blagajna.

Br. 14. Str. 209—212. Dr. F. Botthe: K pitanju primjene §-a. 818 alineje 3. B. G. B. na području socijalnog osiguranja. Str. 212—217. Dr. Kümmerlen: Da li se imadu naknadno isplatiti rente koje su usled inflacije obzirom na svoju malu vrednost obustavljene.

Br. 16. Str. 241—247. Dr. Haenek: Pretsjedništvo i odbor bolesničke blagajne (II.)

Br. 17. Str. 257—261. Dr. Haenek: Pretsjedništvo i upravni odbor bolesničke blagajne (III.)

Br. 18. Str. 273—277. Dr. Wandt: Stečaj imovine bolesničke blagajne.

Br. 19. Str. 292—294. Dr. Richard Treitl: Pogrebnina.

Br. 20. Str. 305—309. Dr. Gustaw Wasewitz: Osnovna nadnica u osiguranju za slučaj bolesti.

Br. 21. Str. 321—325. Dr. Paul: Obaveza znanstvenih praktikanata i studenata u radionicama na socijalno osiguranje.

SOZIALE MEDIZIN. Br. 7. Sp. 353 do 364. Dr. Harihausen: Liječnik i nosilac osiguranja za slučaj iznemoglosti. Sp. 363—374. Dr. R. Petscher: Stanje i raz-

Digitized by Google

vitak sterilizacije. Sp. 374—384. Dr. Alfred Korach: Mjere štednje i zdravstvena ekonomija u Berlinu. Sp. 383—395. Dr. Alkan: Anatomske organske bolesti iz duševnih razloga.

MONATSSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN - VERSICHERUNG. Br. 7 i 8. Sp. 337—350. Dr. W. Zschucke: Osiguranje za slučaj neuposlenosti prema naredbi od 5. juna 1931. Sp. 350—359. Dr. Knoll Ernest: Pravo naknade štete prouzročene nezgodom u velikim industrijskim državama u svjetlu pravosudja. Sp. 359—367. Dr. Haas: Nezgoda kod usavršivanja radnog orudja (§. 545 B. R. V. O.) Sp. 367—381. Dr. Werner Spor: Kaznene odredbe osiguranja za slučaj iznemoglosti (kraj).

DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 5. Str. 126—129. Dr. Stoegerwald: Za Njemačku budućnost i mir naroda. Str. 129 do 131. Pretsjednikova naredba od 5. juna 1931. Str. 131—152. Socijalno osiguranje i pretsjednikova naredba.

Br. 6. Str. 153—155. Socijalno osiguranje i pretsjednikova naredba (svršetak). Str. 155—159. Dr. Kron: Budžetiranje socijalnog osiguranja i pretsjednikova naredba od 5. juna 1931. Str. 159—170. Dr. Dobernack: Pretsjednikova naredba i osiguranje rudara. Str. 171—175. Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i sirotinjstva — buduće pravo naroda.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 13. Str. 289—297. Dr. Kreil: Drugą naredba pretsjednika republike za osiguranje privrede i financija od 5. juna 1931. Str. 297—304. Osiguranje za slučaj bolesti u god. 1929.

Br. 14. Str. 313—316. Hasenstein: Namještenik bolesničke blagajne ili činovnik. Str. 316—320. Hetzker: Bolesnička blagajna kao stvarni upravitelj osiguranja za slučaj neuposlenosti u pitanju slobode prinosa. Str. 320—323. A. Rauber: Pravni odnošaji naučnika kod bolesničkih blagajna.

SOZIALE PRAXIS. Br. 26. Str. 833 do 840. Frida Wunderlich: O naredbi pretsjednika republike. Sp. 840—844. Birokracija i demokracija. Sp. 844—850. Dr. Berger: Medjunarodna organizacija rada i svjetska kriza (kraj).

Br. 27. Sp. 865—870. Dr. August Piper: Crkveni socijalni reformistički program u enciklici quadragesimo anno. Sp. 88—885. Dr. Zschuke: K provedbi osiguranja za slučaj neuposlenosti prema pretsjednikovoj naredbi.

Br. 28. Sp. 897—907. Dr. Oto Zwiedineck: Trostruki korijen borbe za vrijeme krize. Str. 907—912. Kuttik: 51. i 52. zasjedanje upravnog vijeća i drugih odbora medjunarodne organizacije rada. Sp. 920 do 927. Dr. Berger: Tržište rada u inostranstvu 1930 god.

Br. 29. Sp. 954—955. Dr. Oto Zwiedinek: Trostruki korjen borbe u slučaju krize (II). Str. 955—960. Dr. A. Munsinger: K novom uredjenju potpora za slučaj neuposlenosti. Str. 960—963. Dr. Helene Simon: Neuposlenost, dvostruka zaslužba i rad djece. Sp. 970—974. Hanna Schubert: Školska reforma kao socijalni problem.

Br. 30. Sp. 993—994. Moritz Wunderle: Borba oko skraćenja radnog vremena.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT Br. 13. Sp. 329—337. Dr. Knoll: Državni sud i neuroza uslijed nezgode. Sp. 337—338. Pretičci u osiguranju za slučaj nezgode. Sp. 341—343. Paul Lohmar: Osnovni principi problema moderne njege, preloma kosti. Sp. 343—347. Nova presuda suda o neurozi uslijed nezgode.

Br. 14. Sp. 361—368. Dr. Gravenhorst: Nikakovo učestvovanje vijeća namještenika nosioca osiguranja za slučaj nezgode kod službenih kazna. Sp. 368—372. Heum: Misli k organizaciji viših zavoda osiguranja. Sp. 385—387. Waldemar Naitzl: Tečajevi za zaštitu od plina održavani po nosiocima osiguranja za slučaj nezgode.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

NAREDBA

Ministra socijalne politike od 31. decembra 1927. god., broj 12025, o uvetnom izuzimanju od obaveze osiguranja nameštenika i radnika zaposlenih kod Vodnih zadruga za slučaj bolesti i nesreće.

Na osnovu § 7. Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1927. godine, a u sporazumu sa Ministrom poljoprivrede i voda.

Naredjujem

§ 1.

Izuzimaju se od obaveze osiguranja za slučaj bolesti i nesreće nameštenici i stalni radnici (t. j. oni radnici, koji su na duže vreme zaposleni na pr. za vreme pogona pumpe) Vodnih zadruga, koje u roku od 6 meseci, od dana obnarodovanja ove Naredbe u »Službenim Novinama« putem svojih glavnih skupština unesu u svoja osnovna Pravila klauzulu, da će svim svojim nameštenicima i stalnim radnicima, bez obzira da li su na osnovu zadružnih Pravila stekli pravo na penziju za slučaj bolesti i nesreće u poslu, pružiti onoliko prinadležnosti, kolike bi na osnovu svojih plata i prinadležnosti, odnosno dnevnica uživali, da su osigurani u smislu Zakona za osiguranje radnika, od 14. maja 1922. godine.

§ 2.

U smislu poslednje alineje § 4. Zakona o osiguranju radnika izuzimaju se od obaveze osiguranja za slučaj bolesti privremeni radnici koji su samo od slučaja do slučaja zaposleni na odbrani poplave, kao i oni, koji su samo na hitnim i kraćim radovima zaposleni kod Vodnih zadruga.

Za slučaj nesreće dužne su Vodne zadruge ovu vrstu radnika kolektivno osigurati kod nadležnog Okružnog ureda za osiguranje radnika i to na tai način, da svi dotični radnici budu uvršteni u isti nadnični razred i u isti postotak opasnosti.

Vodne zadruge će za ovu vrstu osiguranja, pored celokupnog redovnog prinosa za slučaj nesreće, uplatiti i vanredni prirez od 5% propisanog prinosa.

§ 3.

Obaveze osiguranja radnika za slučaj bolesti i nesreće zaposlenih pri raznim investicionim radovima kod Vodnih zadruga, a koje radove Vodne zadruge izdaju putem pismene ili usmene licitacije bilo preduzimaču ili vodjama akordantnih grupa, dužan je vršiti preduzimač, odnosno vodje akordantnih grupa i to na način, koji će radi olakšanja administracije oko prijavljivanja i odjavljivanja, ustanovljenja nadničnog razreda i postotka zarade, ustanoviti od slučaja do slučaja nadležni Okružni ured, odnosno Središnji ured za osiguranje radnika u sporazumu sa zainteresovanom Vodnom zadrugom, a po prijavi i na osnovu opisa i programa radova.

U ovakovim slučajevima dužne su Vodne zadruge ugovorom obvezati preduzimača odnosno vodje akordantnih grupa, na preduzimanje dužnosti oko osiguranja zaposlenih radnika za slučaj bolesti i nesreće, a na način utvrdjen sporazumno prema prednjoj alineji ovoga člana, i voditi strogu kontrolu nad preduzimačem, odnosno vodjama akordantnih grupa radi izvršenja dužnosti u ovom pogledu.

§ 4.

Svi eventualni izdaci, koji bi mogli nastati u vezi § 1. i 2. ove Uredbe, imaju se zadružnim godišnjim proračunima kumulativno osigurati i padaju isključivo na teret Zadruge.

Digitized by Google

§ 5.

U svim slučajevima, navedenim u § 1, 2, 3, 4. i 8. ove Naredbe, imaju Vodne zadruge omogućiti Ministarstvu socijalne politike, Središnjem i Okružnom uredu za osiguranje radnika na zahtev punu kontrolu u pogledu stvarnog održavanja preuzetih obaveza i dozvoliti u svako doba pregled celokupnog poslovanja u pitanju svog personala, oslobodjenog od ma koje vrste obaveze osiguranja.

§ 6.

One Vodne zadruge, koje su voljne koristiti se odredbama ove Naredbe, imaju u roku od 5 meseci od dana obnarodovanja ove Naredbe u »Službenim Novinama« putem svojih glavnih skupština u smislu čl. 1. i 8. ove Naredbe nadopunjena osnovna Pravila podneti na odobrenje Ministru poljoprivrede i voda i Ministru socijalne politike i jedan primerak ovako odobrenih osnovnih pravila dostaviti nadležnom Središnjem odnosno Okružnom uredu za osiguranje radnika.

§ 7.

Vodne zadruge, koje će u roku od 6 meseci po obnarodovanju ove Naredbe u »Službenim Novinama«, steći pravo da se koriste odredbama ove Naredbe, imaju u roku od daljih 2 meseca regulisati pri nadležnim Okružnim uredima, odnosno Središnjem uredu za osiguranje radnika, stvarne troškove, koje su ovi uredi imali u vezi osiguranja njihovog personala za slučaj bolesti i nesreće, i to od dana stupanja na snagu Zakona o osiguranju radnika, od 14. maja 1922. godine do dana sticanja prava da se koriste odredbama ove Naredbe (§ 6).

U stvarne troškove spadaju:

1. Sve hranarine do sada isplaćeneod strane Okružnog ureda za osiguranje radnika obolelim licima, zaposlenim na radovima pri Vodnim zadrugama.
2. Svi efektivni troškovi oko ukazivanja svih drugih vrsta pomoći u vezi osiguranja za slučaj bolesti.
3. Svi administrativni troškovi nastali u vezi sa dodeljivanjem prednjih vrsta pomoći i sprovodjenjem Zakona.
4. Sve rente, koje su priznate i isplaćene od strane Središnjeg, odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika u vezi osiguranja za slučaj nesreće licima, koja je nesrećni slučaj zadesio pri radovima kod Vodnih zadruga i to od dana stupanja na snagu Zakona o osiguranju radnika pa do dana sticanja prava da se koriste odredbama ove Naredbe.

§ 8.

Izuzimaju se od obaveze kapitalnog pokrića svih renta za nesrećan slučaj sve one Vodne zadruge, koje u roku od 6 meseci po obnarodovanju ove Naredbe u »Službenim Novinama« putem svojih glavnih skupština unesu u svoja osnovna pravila klauzulu, da će svim licima, koja je zadesio nesrećan slučaj od dana stupanja na snagu Zakona o osiguranju radnika, pa do dana sticanja prava da se koriste odredbama ove Naredbe (§ 6.) plaćati mesečno unapred sve rente, koje im za nesrećan slučaj pripadaju u smislu Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine.

§ 9.

Okružni uredi za osiguranje radnika dužni su u roku od dva meseca po donošenju odobrenih osnovnih pravila (§ 6.) izvršiti obračun sa zainteresovanim Vodnim zadrugama, a u vezi § 7. ove Naredbe.

§ 10.

One Vodne zadruge, koje do dana obnarodovanja ove Naredbe u »Službenim Novinama« nisu svojim osnovnim pravilima, regulisale pitanje osiguranja svojih nameštenika i radnika za slučaj bolesti i nesreće, ili su regulisale za izvesnu kategoriju nameštenika i radnika, imaju do sticanja prava da se koriste od-

Digitized by Google

redbama ove Naredbe i nadalje postupiti u smislu Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine, za sve one kategorije svojih namešteпika i radnika, za koje zadružnim osnovnim pravilima nije regulisano osiguranje za slučaj bolesti i nesreće.

Ovaj § odnosi se i na one Vodne zadruge, koje u roku od 6 meseci od dana obnarodovanja u »Službenim Novinama« ove Naredbe, svojim osnovnim pravilima regulišu osiguranje za slučaj bolesti i nesrećnog slučaja samo za izvesnu kategoriju svojih nameštenika i radnika ili za izvesnu vrstu oisguranja.

§ 11.

Ovom Naredbom mogu se koristiti i one Vodne zadruge, koje će se naknadno osnovati, u koliko ispune uvete navedene u ovoj Naredbi.

§ 12.

Ova naredba stupa na snagu od dana obnarodovanja u »Službenim Novinama« i svi do sada postojeći sporovi imaju se likvidirati na osnovu ove Naredbe.

31. decembra 1927. godine.
Beograd.

Ministar socijalne politike:
Dr. A. Gosar s. r.

(Ova je naredba publikovana u »Službenim Novinama« od 12. januara 1928. god. broj 9.).

Broj: 38.844/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu uspostave okružnih ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku, Sušaku i Somboru.

Svim mesnim organima

Gospodin Komesar Središnjeg ureda doneo je na osnovu § 152 ZOR na sednici od 17. jula 1931. pod čl. 3 sedničkog zapisnika broj 32.839/1931. odluku da se Okružni ured za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku sa danom 31. maja o. g. ponovo uspostavi na istoj teritoriji i da mu se pripajaju još srezovi razrešenog Okružnog ureda u Vršcu: Belocrkvanski, Kovačički, Alibunarski, Vršački sa gradom Vršcem.

Nadalje doneo je Gospodin Komesar Središnjeg ureda na sednici od 17. jula o. g. pod čl. 4 sedničkog zapisnika broj 33.975/1931. odluku da se ponovno uspostavi Okružni ured za osiguranje radnika u Sušaku sa danom 30. juna o. g. sa istim dosadašnjim teritorijem i da mu se pripajaju opštine Rab, Novalja i Pag.

Isto tako doneo je gospodin Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 29. jula o. g. pod čl. 1. sedničkog zapisnika broj 35.502/1931. odluku, da se danom 31. maja og. ponovno uspostavi Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru na istoj dosadašnjoj teritoriji.

Gornje odluke Gospodina Komesara odobrio je Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. jula o. g. St. broj 35.343 1931. i St. Broj 35.342/1931. odnosno od 31. jula o. g. St. br. 36.818/1931.

Prednje se saopštava svima mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 4. augusta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: Prs. 294/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu izmene Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izvoleo je pod Pov. Broj 689 od 9. jula ove godine doneti sledeće rešenje:

»Na osnovu §-a 126. Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god.,

O d o b r a v a m

odluku Komesara Središnjeg ureda od 6. jula ove godine Pov. Br. 88/31 o delimičnoj izmeni Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa s tim, da se §§ 85, 86, 106, 107, 109 i 110 kao i natpis podglave 6 glave IV. Statuta, izmene i da glase:

§ 85.

»Organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za vodjenje upravnih poslova jesu:

1. Pretsedništvo.
2. Rentni odbor.
3. Posebni odbori.
4. Stalno lekarsko veće,
5. Pretsednik i potpretsednici.
6. Generalni direktor, direktori i drugi službenici.«

§ 86.

»Pretsedništvo se sastoji od pretsednika, dvojice potpretsednika i od generalnog direktora, a ako je ovaj sprečen, od njegovih zamenika.

Generalni direktor i njegovi zamenici u sednici pretsedništva nemaju prava glasanja.«

§ 106.

»Generalni direktor, koji je izvršni organ ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, vodi prema odredbama zakona, na zakonu osnovanih naredaba i statuta i prema zaključcima samoupravnih organa poslove Središnjeg ureda za osiguranje radnika, te je za pravilno i tačno poslovanje odgovoran ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Generalni direktor sudeluje u sednicama glavne skupštine, ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika, izveštava i stavlja predloge o predmetima izuzev one, u kojima je lično zainteresovan: o poslednjima izveštava pretsednik.

Generalni direktor doznačuje u granicama odobrenog budžeta one izdatke, koje je dozvolila glavna skupština odnosno ravnateljstvo.

Generalni direktor ovlašten je uz sopstvenu odgovornost i kontrolu poveriti izveštavanje o pojedinim predmetima ili pojedinim skupinama predmeta kojem drugom službeniku.

Generalnom direktoru podredjeni su svi službenici i plaćena lica Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Digitized by Google

Generalni direktor dužan je pretsednika stalno informisati o toku poslova, i o predlozima, koje želi ravnateljstvu predložiti.«

§ 107.

»Sem izvršivanja odluka glavne skupštine, ravnateljstva, pretsedništva, rentnog i posebnih odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika spada u delokrug generalnog direktora i samostalno donošenje odluka u svim predmetima, koji su po zakonu, na osnovu zakona izdanim naredbama ili statutu u njegovu ili u nadležnost administracije upućeni, ili koje je ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika — ne smanjujući sopstvenu odgovornost — iz svog delokruga prenelo na generalnog direktora.«

§ 109.

»Generalnog direktora, ako je sprečen, zamenjuju u poslovima pojedinih odelenja ureda direktori tih odelenja«.

§ 110.

»U ostalom vrede u pogledu poslovnog delokruga generalnog direktora i ostalih službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa poslovni propisi, a u pogledu njihovog službenog odnosa i prinadležnosti i penzija propisi službenog i disciplinarnog pravilnika i pravilnika o prinadležnostima.«

Natpis podglave 6 glave četvrte Statuta:

»Generalni direktor, direktori i drugi službenici«.

Ujedno odobravam odluku Komesara Središnjeg ureda o ukidanju §-a 107a Statuta Središnjeg ureda.

Ujedno je Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izvoleo doneti dana 21. jula 1931. pod Pov. br. 737. rešenje sledeće sadržine:

»Na osnovu paragrafa 126 Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922 godine.

Odobravam:

odluku komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10. jula 1931. god. pod čl. 4. sedničkog zapisnika o nadopuni Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika s time, da se u paragrafu 110 Statuta u posledniem stavu nakon reči »prinadležnostima« doda sledeći dodatak:

»kao i propisi zakona od 20. januara 1931. god. o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa«.

Što se saopštava svim mesnim organima znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, dne 4. augusta 1931.

Generalni direktor:

Milan Glaser v. r.

Broj 38.239—1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu oporezovanja lekara, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama.

Svim mesnim organima.

Povodom stavljenog pitanja u gornjem predmetu donelo je Ministarstvo finansija Kraljevine Jugoslavije, Odelenje poreza u Beogradu dne 15. januara 1930. god. pod brojem 65.849/29 sledeće objašnjenje:

Digitized by Google

»Središnji ured za osiguranje radnika obratio se je ovom Odeljku s pretstavkom u kojoj iznosi, da se lekarima, koji leče uredske članove po uputnicama rejonskih odnosno uredskih lekara u svojim privatnim ordinacijama naplaćuje službenički porez na honorar, koji primaju za takve ordinacije.

Tim povodom a na osnovu čl. 89. u vezi sa čl. 43. Zakona o neposrednim porezima daje se sledeće objašnjenje:

Institucije socijalnog osiguranja stvaraju za svoje članove ambulante, sanatorije i sl. U tu svrhu nameštaju lekare i pomoćni personal ili ugovorom vežu samostalne lekare, da uz izvesnu otštetu leče i pregledavaju njihove članove.

Stalno namešteni lekari i službenici takve institucije bave se sem toga i privatnom praksom lečeći nečlanove. Kao službenici prednjih institucija plaćaju lekari službenički porez, a na prihode iz samostalne prakse tečevinu. Lekari koji se ugovorom ili na drugi način sporazume sa tom institucijom, da će samo po izvesnoj tarifi pogodovnoj ili ne, a ne za platu lečiti članove takve institucije, nisu njezini službenici i ne plaćaju službenički porez za svoju zaradu nego tečevinu.

Medjutim se dogadja, da odnosna institucija socijalnog osiguranja nije snabdevena aparatima, koji su potrebni u radu oko njege bolesnika ili ispitivanja bolesti i da takve sprave imaju lekari njezini nameštenici u svojim privatnim ordinacijama.

U takvim slučajevima institucija ugovara sa svojim nameštenikom — lekarom, da leči njezine članove, svojim spravama u svom privatnom ambulatoriju. Takav lekar troši u tim prilikama svoje instrumente i materijal, a primljeni honorar pretstavlja otštetu za rad, za utrošeni materijal i instrumente.

Radi pravilnog rešenja ovakvih slučajeva Uprave će postupati prema sledećem:

Ako lekar u ovakom slučaju prima izvesnu paušalnu sumu kao otštetu za rad u svom ambulatoriju, a i inače je službenik institucije, onda će on i na honorar, koji prima i za ovaj vanredni rad, plaćati službenički porez po odbitku iznosa, koji su onoroznog karaktera (trošak za električnu struju, kisik, vatu, lekove i sl.)

U protivnom t. j. ako takav lekar, makar inače i bio službenik odnosne institucije svoj honorar naplaćuje po izvesnoj tarifi, smatraće se isti prihodom iz samostalnog rada i podležaće tečevini.«

Što se priopćuje svim mesnim organima na znanje i ravnanje tim, da i buduće prema gornjem postupaju.

U Zagrebu, dne 17. augusta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 36.246/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu naknade vozne karte službenicima upućenim u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika van sedišta ureda.

Svim mesnim organima.

Odlukom Komesara ovoga ureda od 13. maja 1931. čl. 37. sed. zap., koja je mesnim organima saopštena pod brojem 22.003/31 od 18. maja 1931., određeno je, da službenici ovoga ureda i njegovih mesnih organa prilikom upućenja u bolnicu ili lečilište Središnjeg ureda za osiguranje radnika van sedišta ureda imaju pravo na celu kartu III. razreda železnice kao i osigurani članovi.

Digitized by Google

Kako ova odluka omaškom nije vodila računa o povlaštenoj vožnji, koju uživaju službenici i njihovi članovi porodice i na ovakvim putovanjima, to je gospodin Komesar ovoga ureda na svojoj sednici od 13. augusta 1931. pod čl. 13. sed. zapis. zaključio, da se pomenuta odluka stavlja van snage i da se odredjuje, da uredskim službenicima kod upućenja u bolnice ili lečilišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika van sedišta ureda pripada naknada za podvoz III. razredom železnice u onom iznosu kojega su platili t. j. svim onima, koji imaju povlaštenu vožnju, polovina karte III. razreda. Ovo važi za uredske službenike i njihove porodične članove. Podiedno je Komesar ovoga ureda zaključio, da uredskim službenicima koji su nameštenі po Službenom pravilniku službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, na putu u bolnice i lečilišta ne pripada dnevnica niti ikakva druga naknada sem naknada za polovinu karte III. razreda železnice.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 19. augusta 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 42.201/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu uspostavljanja Okružnog ureda u Tuzli, razrešenja okružnog ureda u Travniku i Mostaru i arondacije okružnog ureda u Banjaluci.

Svim mesnim organima

Na osnovu §. 152. Zakona o osiguranju radnika doneo je Gospodin Komesar Središnjeg ureda pod čl. 1. sedničkog zapisnika od 14. augusta 1931. Prs. broj 311/1931. odluku:

1. da se odluka bivšeg komesara Središnjeg ureda pod čl. 1. sedničkog zapisnika od 3. juna 1931. o razrešenju okružnog ureda u Tuzli poništava time, da okružni ured u Tuzli ostaje i dalje na istoj teritoriji sa sedištem u Tuzli i da mu se pripajaju od teritorije okružnog ureda u Banjaluci srezovi: Derventa i Tešanj, a od razrešenog okružnog ureda u Travniku srez Žepče.

2. da se odluka bivšeg komesara Središnjeg ureda o razrešenju okružnog ureda u Travniku osnaži sa tom izmenom, da se od teritorije razrešenog ureda u Travniku pripoje srezovi: Mrkonjić, Jajce i Glamoč okružnom uredu u Banjaluci, srezovi: Livno i Duvno okružnom uredu u Splitu, srezovi Bugojno, Prozor, Zenica i Travnik sa gradom Travnikom Okružnom uredu u Sarajevu, a srez Žepče okružnom uredu u Tuzli.

3. da se odluka bivšeg komesara Središnjeg ureda o razrešenju okružnog ureda u Mostaru osnaži sa tom izmenom, da se od teritorije razrešenog okružnog ureda u Mostaru srezovi: Nevesinje, Gacko, Bileće, Trebinje, Ljubinje, Stolac, Ljubuški i Mostar sa gradom Mostarom pripoje okružnom uredu u Dubrovniku, a srez Konjic okružnom uredu u Sarajevu.

4. da se od okružnog ureda u Zagrebu odvoje srezovi: Dvor i Kostajnica i pripoje okružnom uredu u Banjaluci.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21. augusta 1931. Pov. broj 838/1931. odobrio je gornju odluku, što se saopštava svima mesnim organima radi znanja i upravljanja.

U Zagrebu, dne 26. augusta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 37.276/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu održanja financijskog ravnovesja bolnopotporne grane osiguranja.

Svim mesnim organima

Prateći i kontrolišući rad svojih mesnih organa Središnji ured imao je vazda u vidu dva glavna i u svakom ispravno vodjenom gazdinstvu priznata pravila: da predvidjeni, u radničkom osiguranju zakonom normirani prihodi, redovito i na vreme pritiču, a rashodi osiguranja, da se kreću u granicama predvidjenih prihoda. Drugim rečima Središnji ured nastojao je da održi financijsko ravnovesje i očuva ustanove radničkog osiguranja od financijskih potresa, koji uvek za sobom povlače i teške posledice.

U dokaz toga služe mnoge okružnice, koje ni o čem drugom ne govore, već samo o napred izloženom pravilu. Te okružnice nižu se od prvoga dana delovanja Središnjeg ureda pa do danas.

Da ih sve redom ne nabrajamo, spomenućemo ovde samo one, koje su od najvećeg značaja. Već godine 1924. — t. j. druge poslovne godine — okružnicom od 28. maja 1924 broj 5141 (Radnička Zaštita str. 110/1924) naloženo je upravama mesnih organa da se prinosi na vreme propisuju i redovito naplaćuju. Obročna otplata prinosa da se u pravilu ne sme dozvoliti obzirom na ustanovu §-a 203. Statuta, a ako treba da se dozvoli, moraju se od dužnika tražiti naročite garancije, kojima će tražbina biti potpuno osigurana.

Okružnicom od 12. jula 1921. broj 24.569/1923 (Radnička Zaštita str. 192. 1924) izdana su upustva o zaprečenju pronevera uredskog novca od strane nameštenika mesnih organa i strogo propisan način kontrole nad novčanim poslovanjem.

Okružnicom od 18. septembra 1924 broj 24.058/1924 (Radnička Zaštita iz godine 1924 str. 240) skrenuta je pažnja mesnim organima na previsoki postotak isplaćene hranarine i dana uputa, da se kod pružanja novčanih potpora, a naročito hranarine oprezno, ali i objektivno postupa.

Okružnicom od 3. februara 1924 broj 5218/1924 (Radnička Zaštita iz god. 1924 str. 32) normiran je postupak kod pružanja besplatne lekarske nege zubi.

Jedna od najvažnijih odredaba, koja je izdana u cilju očuvanja financijalnog ravnovesja bolno-potporne grane osiguranja je okružnica od 10. oktobra 1925 broj 26.940/1925 (Radnička Zaštita iz god. 1925. str. 448) izdana posle Ksindolske konferencije.

Već onda je Središnji ured otvoreno rekao i podvukao, da radničkom osiguranju preti insolvencija, koja bi mogla biti sudbonosna za njegov dalini razvitak, ako se svi pozvani ne prenu i ne povedu ozbiljnog računa o financijalnim nedaćama, koje su ustanovu ugrozile. Odredbama i ovom okružnicom izdanim upustvima ne bi imali ni danas ništa dodati ni oduzeti i da ih se vodeći i odgovorni faktori mesnih organa ispravno i ozbiljno pridržavaju, dvojimo da bi došli u priliku da ovako sa zebnjom gledamo u najbližu budućnost ustanove.

Središnji ured nije propustio da neke upravnike ureda radi propusta odredaba ove okružnice pritegne na odgovornost, u buduće učiniće isto, i obzirom na sretstva koja mu danas stoje na raspolaganju u nijednom slučaju neće propustiti, da krivce pozove na disciplinsku i materijalnu odgovornost.

Okružnicom od 31. decembra 1926 broj 41.460/1926 (Radnička Zaštita iz god. 1927 str. 29)zatražen je uvid o naplati dugovanja starijeg datuma.

Okružnicom od 7. januara 1927 broj 107/27 (Radnička Zaštita iz god. 1927 str. 42) izdana su upustva kako se ima sprovoditi kontrola kod pružania potpora za slučaj porodjaja.

Okružnicom od 26. februara 1927 broj 3606/1927 (Radnička Zaštita iz god. 1927 str. 176) izdane su upute o postupku u nesrećnim slučajevima.

Digitized by Google

Okružnicom od 19. jula 1927 broj 24.365/1927 (Radnička Zaštita iz god. 1927 str. 401) pozvani su upravnici mesnih organa da lično provode najsavesniju kontrolu o redovitoj i eksekutivnoj naplati prinosa, te im je dana i uputa na koji će način tu kontrolu provoditi kao i kontrolu nad novčanim poslovanjem ureda, a podjedno je propisan i postupak oko dostave platežnih naloga. Ovo je jedna od onih okružnica, koja je izdana u cilju, da se uklone eventualne zloupotrebe i priticaj prihoda potpuno osigura.

Okružnicama od 21. oktobra 1927 broj 40.373/1927 i onom od 21. februara 1928 broj 6.748/1928 (Radnička Zaštita str. 678/1927 i 131/1928) izdane su norme i Pravilnik glede propisivanja lekova čime je takodjer polučen veliki materijalni efekat.

Okružnica od 4. februara 1929 broj 4302/1929 (Radnička Zaštita iz god. 1929 str. 153) govori o štednji na upravnim troškovima.

I tako bi mogli nastaviti dalje sa redanjem izdanih okružnica. Pored ovih okružnica izdano je bezbroj rešenja, koja su izdana bilo općenito ili pojedinačno mesnim organima prigodom kritičnog ispitivanja i odobravanja godišnjih zaključnih računa a naročito prigodom pregleda poslovanja na licu mesta (skontracija).

Tako je i okružnicom od 30. januara o. g. broj 5.211/1931 (Radnička Zaštita iz god. 1931 str. 156) koja je izdana prigodom odobravanja zaključnih računa za godinu 1929 striktno odredjeno, da se ima provoditi intenzivno ubiranje prinosa i prireza, racionalna štednja na upravnim troškovima, te da se pri davanju potpora članovima u naravi i novcu postupa tačno po postojećim propisima.

Konačno osobita pažnja posvećena je i ličnim rashodima, a naročito sistemizaciji službeničkih mesta o čemu su takodjer izdana mnoga načelna rešenja i okružnice.

Iz do sada predloženih pokusnih bilanca u tekućoj godini Središnji ured konstatovao je, da je financijsko stanje bolnopotporne grane osiguranja ozbiljno ugroženo i da treba poseći i za najradikalnijim merama, da se pogibao koja je na pragu ukloni.

Držimo, da razloge današnjem stanju ne smemo tražiti u nepovoljnim zdravstvenim prilikama. Uzrok današnjeg teškog financijskog stanja leži s jedne strane u pogoršanju ekonomskih prilika radništva — u prvom redu u nezaposlenosti i opadanju nadnica — s druge strane, i to kod većine mesnih organa, u pomanjkanju kolaborirajućeg rada izmedju uprave ureda i šefa-lekara a konačno kod mnogih ureda i u potpunoj nehatnosti šefa-lekara nad kontrolom lekarske službe pa stoga već sada najozbiljnije upozorujemo da ova dva faktora činimo odgovornima za materijalno stanje ureda.

Na osnovu svega izloženoga odredjuje se:

1. Upravnici mesnih organa dužni su lično da se brinu da propis i naplata prinosa teče redovito i to na način kako je to odredjeno već napred spomenutom okružnicom Središnjeg ureda broj 24.365 od 19. jula 1927.

Za svaki pravovremeno nenaplaćeni dužni prinos ili za otpis zbog neblagovremene naplate, odgovaraće upravnik ureda i neposredno odgovorni činovnik disciplinski i materijalno.

2. U pogledu pružanja svih vrsti potpora dužni su se upravnici i šefovi — lekari najstrožije pridržavati odredaba izdanih okružnicom od 10. oktobra 1925 broj 26.940/1925.

Zanemari li koji od njih tim odredbama napomenutu mu dužnost, ima se o tome odmah podneti izveštaj ravnateljstvu, sada g. Komesaru, kao i Središnjem uredu, jer će inače za svaki propust odgovarati solidarno.

Upravnici imaju naročitu dužnost, da šefa-lekara izvješćuju o financijskom stanju ureda.

Da se dobije što tačniji i detaljniji pregled o izdanim potporama na pojedinim lekarskim područjima dužni su mesni organi već od 1. augusta o. g. voditi strogu kontrolu o isplaćenim potporama po pojedinim lekarskim rajonima. Bez ove kontrole nema sanacije financijskog stanja u radničkom osiguranju, i svi troškovi koji su s njom skopčani iščezavaju pred koristi, koja će se tim polučiti.

O samom tehničkom vodjenju ove kontrole prepušta se upravnicima ureda, da je organizuju po svom nahodjenju.

Digitized by Google

Moramo da skrenemo pažnju da bi se ova kontrola dala najlakše u pogledu isplaćenih potpora provesti na sledeći način:

a) Za svakog uredskog lekara treba voditi dnevno po blagajničkim dokumentima i veresijskim stavkama dnevnika tačan pregled o isplaćenim potporama. Na temelju ovih pojedinačnih pregleda može se sastaviti mesečni pregled za sve lekare.

b) Već kod sastava poddnevnika o isplaćenim raznim potporama treba blagajnička dokumenta sortirati po pojedinim lekarima, što srazmerno oduzima veoma malo vremena, ali znatno olakšava sastav spomenutog pregleda po pojedinim danima u mesecu kao i sastav mesečnog pregleda.

c) Apotekarske troškove na područjima gde ima dva, ili više lekara, ne treba deliti po pojedinim lekarima, jer bi to bio oteščan posao, već iskazati skupno za čitavo područje, a isto tako i propis prinosa. U koliko bi apotekari bili skloni, da kod sastava mesečnih računa razluče recepte po pojedinim lekarima i tako sastave račun, mogli bi se i ovi troškovi kontrolisati. Upozorujemo da u nekih ureda postoji ta praksa. Sve apotekare bez izuzetka treba pozvati da račune predlažu mesečno.

d) Treba voditi brigu o broju osiguranih članova, koji po lekarskom rajonu otpadaju na pojedine lekare te o prosečnom i dnevnom broju bolesnika sa hranarinom kao i o postotku hranarine za svakog lekara napose.

3. Pokusne mesečne bilance treba u buduće, sa tačno obrazloženim izveštajem o financijskom stanju nefaljeno predložiti najkasnije do 15. idućeg meseca za pretprošli mesec.

Knjigovodje mesnih organa odgovaraće disciplinski, ako ovoj odredbi ne bi bilo na vreme udovoljeno. Nikakav izgovor ne će se uvažiti.

4. Pokusna bilanca za mesec juni o. g. ima se sa obrazloženim izveštajem uprave o financijskom stanju ureda i potrebnim predlozima za eventualnu sanaciju financijalnog stanja predložiti najkasnije do 15. augusta o. g.

5. Ustreba li mesnim organima naročitih uputa ili saveta u sredjivanju postojećih stanja, neka se blagovremeno obrate na Središnji ured, koji će im u svemu odmah u susret izaći.

Za striktnu provedbu ovom okružnicom izdanih odredaba kao i svih naredjenja koja su po ovom pitanju ranije izdana, čine se lično odgovornima upravni ureda, šef-lekar i glavni knjigovodja, pa su dužni svojim potpisom na ovoj okružnici potvrditi,da su je pročitali i da će se po njoj upravljati.

U Zagrebu, dne 23. jula 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 31.643—1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika glede izmene tablice novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi.

Svim mesnim organima

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odobrio je svojim rešenjem od 18. juna 1931. god. St. broj 28.729 na osnovu §. 22. Zakona o osiguranju radnika zaključak Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 2. maja 1931. broj 21.502/1931. (čl. 5. zapisnika) o odredjivanju novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi s tim da ako mesne prilike u nekim rajonima ne odgovaraju u punoj meri odredjenim normama Tablice, može Okružni ured za osiguranje radnika (ravnateljstvo odnosno komesar Ureda) u sporazumu sa nadležnom Kr. Banskom upravom doneti zaključak o promeni, u celosti ili delimično, novčanog iznosa ekvivalenta prinadležnosti u naravi, ustanovljenog u ovoj tablici, i to bilo za celo njegovo područje ili samo za neke delove tog područja. Ovakvi zaključci imaju se podnesti preko Središnjeg ureda na odobrenje Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja.

Digitized by Google

Nova Tablica važi od 1. augusta 1931.

TABLICA

novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi, određena na osnovu §. 22. Zakona o osiguranju radnika za celo područje Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

	Vrsta prinadležnosti	Novčani ekvivalenat u Dinarima na			
		dan	nedelju	mesec	godinu
	I. Potpuna opskrba za odrasle:				
1.	sa stanom	10.—	60·—	250·—	3.000·—
2.	bez stana	8·—	48·—	200·—	2·400·—
	II. Potpuna opskrba za služavke, kućne sluge i njima slična lica:				
1.	sa stanom	7.—	42·—	175·—	2.100·—
2.	bez stana	6·—	36·—	150·—	1·800·—
	III. Potpuna opskrba za šegrte:				
1.	sa stanom	5·—	30·—	125·—	1·500·—
2.	bez stana	4·—	24·—	100·—	1.200·—
	IV. Odeća:				
1.	za odrasle	2·—	12·—	50·—	600·—
2.	za služavke, kućne sluge i t. d.	2·—	12·—	50·—	600·—
3.	za šegrte	1·—	6·—	25·—	300·—
	V. Obuća:				
1.	za odrasle	1·20	7·20	30·—	360·—
2.	za služavke, kućne sluge i t. d.	1·20	7·20	30·—	360·—
3.	za šegrte	0·80	4·80	20·—	240·—
	VI. Stanovi[1]:				
1.	soba i ujedno kuhinja	2.50	15·—	62.50	750·—
2.	1 soba i kuhinja	4·—	24·—	100·—	1.200·—
3.	2 sobe i kuhinja	6·—	36·—	150·—	1.800·—
4.	3 sobe i kuhinja	8·—	48·—	200·—	2.400·—
5.	svaka daljna soba	2·—	12·—	55·—	600·—
6.	posebna soba sa pokućtvom	3·—	18·—	75·—	900·—
7.	ležaj u zajedničkoj spavaoni	1·—	6·—	25·—	300·—
	VII. Ogrev[2]:				
1.	za 1 prostoriju	1·60	9.60	40·—	480·—
2.	za 2 prostorije	2.40	14·40	60·—	720·—
3.	za 3 prostorije	3·20	19·20	80·—	960·—
4.	za 4 prostorije	4·—	24·—	100·—	1·200·—
	VIII. Osvetlenje:				
1.	za 1 prostoriju	0·40	2·40	10·—	120·—
2.	za 2 prostorije	0 60	3·60	15·—	180·—
3.	za 3 prostorije	0·80	4·80	20·—	240·—
4.	za 4 prostorije	1·—	6·—	25·—	300·—
	IX. Ostale prinadležnosti u naravi:				
1.	doručak	1·50	9·—	37·50	450·—
2.	ručak	4·50	27·—	112·50	1.350·—
3.	večera	3.—	18·—	75·—	900·—
4.	uživanje zemlje po kat. jutru [1600 čet. hvati]	1·—	6·—	25·—	300·—
5.	uporaba konja po komadu	2.50	15·—	62·50	750·—
6.	uporaba krave po komadu	2·50	15·—	62·50	750·—

Digitized by Google

	Vrsta prinadležnosti	Količina	Novčani ekvivalenat
	X. Živežne namirnice i ostale potrepštine[3]		
1.	pšenica	za 100 kg	140·— Din
2.	napolica (suražica)	„ „ „	125·— „
3.	raž	„ „ „	120·— „
4.	kukuruz	„ „ „	100·— „
5.	ječam	„ „ „	110·— „
6.	zob	„ „ „	100·— „
7.	grah (pasulj)	„ „ „	200·— „
8.	krumpir	„ „ „	75.— „
9.	pšenično brašno	„ „ „	200·— „
10.	napolično brašno	„ „ „	180·— „
11.	raženo brašno	„ „ „	170·— „
12.	kukuruzno brašno	„ „ „	140·— „
13.	ječmeno brašno	„ „ „	150·— „
14.	posije (mekinje)	„ „ „	100·— „
15.	kruh	po kilogramu	2·— „
16.	slanina	„ „	11·— „
17.	mast	„ „	12·— „
18.	maslac (puter)	„ „	20·— „
19.	ulje (zejtin)	po litru	12·— „
20.	sir obični	po kilogramu	4·— „
21.	mleko	po litru	1·50 „
22.	šećer	po kilogramu	10·— „
23.	kava	„ „	30·— „
24.	cikorija	„ „	9·— „
25.	sol	„ „	2·— „
26.	riža	„ „	4·— „
27.	vino	po litru	1·50 „
28.	pivo	„ „	1·50 „
29.	ocat (sirće)	„ „	1·50 „
30.	petrolej	„ „	4·50 „
31.	sapun	po kilogramu	4·— „
32.	kameni ugljen[2]	za 100 kg	20·— „
33.	ogrevno drvo[2]	a] po prostornom metru	60·— „
	ogrevno drvo[2]	b] za 100 kg	12·— „
34.	svinja	po komadu	375.— „
35.	ovca	„ „	150·— „
36.	koza	„ „	225·— „

[1] Stan u tvorničkoj koloniji uračunava se samo u onom slučaju u ekvivalenat, ako uživanje ili neuživanje stana u naravi utiče na visinu zarade radnika.

[2] Kod drvarskih preduzeća i ugljenokopa drvo i ugljen uračunava se u ekvivalenat samo u onom slučaju, ako primanje ili neprimanje drva ili ugljena utiče na visinu zarade radnika.

[3] Prinadležnosti u naravi imaju se samo u onoj količini uračunavati u ekvivalenat u kojoj ih uživa osiguranik sam, a ne što prima na račun porodice.

Za sve ostale prinadležnosti u naravi, za koje nije ovom tablicom ustanovljen novčani ekvivalenat, imaju se uzeti, u koliko postoje, ekvivalenti utvrdjeni od poreske vlasti, inače se imaju odrediti po stvarnim mesnim cenama, a po mogućnosti u sporazumu sa poreskom vlašću.

Danom 31. jula 1931. stavlja se van snage Tablica novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu §. 22. Zakona o osiguranju radnika za celo područje Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12. decembra 1922. god. čl. 460. sedničkog zapisnika a odobrena rešenjem Ministarstva socijalne politike od 8. februara 1923. god. br. 4790, te se naredjuje svim mesnim organima Središnjeg ureda za osiguranje radnika da od 1. augusta 1931. podavanje u naravi računaju po gornjoj Tablici novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi.

U Zagrebu, dne 30. jula 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 39.201—1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu redovne mesečne doznake ubranih prinosa za slučaj nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti, te prireza za berzu rada i radničku komoru.

Svim mesnim organima

U poslednje vreme je zapaženo, da mesni organi neredovno, a neki nikako nedoznačuju mesečno ubrane prinose za slučaj nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti, te prireza za berzu rada i radničku komoru, penzioni fond, a takodjer ne podmiruju redovno ni ostale svoje obaveze prema ovom Središnjem uredu (globe, stanarina i t. d.) i ako su bili upozoreni i pozvati okružnicom ovog Središnjeg ureda broj 48.800/928. (»Radnička Zaštita« 1929. strana 64), te broj 16.980 1930. god. (»Radnička Zaštita« 1930., strana 299.), da redovno mesečno doznačuju gore navedene prinose i prireze kao i ostalo potraživanje ovog Središnjeg ureda za osiguranje radnika, kako bi izbegli plaćanju kamata.

Kako ovaj Središnji ured za osiguranje radnika ima i svojih obaveza, skreće se pažnja svim mesnim organima, da svoju raspoloživu gotovinu doznače odmah po sastavu iskaza ubranih prinosa i prireza no najkasnije do 25. svakog meseca za pretprošli mesec (za januar do 25. marta, za februar do 25. aprila, za mart do 25. maja i t. d.). Računi dobavljača, koje plaća Središnji ured za osiguranje radnika za mesne organe imaju se podmiriti odmah po prijemu obavesti ili kopije računa. Ostalo potraživanje ovog Središnjeg ureda za osiguranje radnika od mesnih organa podmiriće se na početku meseca za minuli mesec.

Za slučaj, da neki od mesnih organa nije u mogućnosti izvršiti odredjene doznake u gore navedenim rokovima, ima odmah iscrpljivo izvestiti ovaj Središnji ured za osiguranje radnika, dok će za slučaj propusta bilo doznaka bilo izveštaja, snositi posledice odgovorni nameštenici.

U Zagrebu, dne 10. augusta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 41.092/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu novo otvorenog čekovnog računa broj 15.020 kod poštanske štedionice, filijale u Ljubljani.

Svim mesnim organima

Ovaj Središnji ured otvorio je kod poštanske štedionice filijale u Ljubljani čekovni račun za isplatu penzija svojih službenika.

Novi čekovni račun glasi:

»Središnji ured za osiguranje radnika — penzije službenika 15.020«.

na se svi mesni organi pozivaju, da u buduće penzione prinose službenika i lekara-činovnika, kao i njihove novčane kazne redovno mesečno doznačuju ili virmanišu u korist ovog računa.

U Zagrebu, dne 14. augusta 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj: 41.075 — 1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o pojačanju nadzora nad izdavanjem potpora.

Svim mesnim organima

Unatoč opadanju broja osiguranih članova i smanjenju prihoda osiguranja opaža se stalni apsolutni ili bar razmerni porast troškova potpora, hranarine, lekova, banjskog lečenja, zubne nege i t. d.

Razumljivo je, da članovi za vreme privredne depresije i nezaposlenosti u većoj meri traže potpore. Ali naše osiguranje za slučaj bolesti ne može da reši pitanje osiguranja nezaposlenosti i socijalno pitanje u celosti. Osiguranje za slučaj bolesti može i mora da pošteno izvrši one socijalne i zdravstvene zadaće koje mu je odredio zakon.

Ako će se popuštati neopravdanim zahtevima članova, dobiće možda još koji nezaposleni radnici kroz jedno stanovito vreme potpore u vidu hranarine, a drugi će otići za vreme letnog dopusta u banje, propisivaće se skupi inostrani specijaliteti mesto iskušanih jednako valjanih ili boljih lekova naše državne farmakopeje — ali će se zato osiguranje srušiti pod teretom, kojim se to osiguranje opteretilo preko granica zakona i njegove snage, pa će tako za vreme najveće potrebe ostati bolesni i za rad zaista nesposobni radnici bez zakonskih potpora.

To treba da se spreči svim materijalnim i moralnim silama, koje nam stoje na raspolaganju.

Pozivaju se stoga upravnici svih mesnih organa, da smesta pristupe izvršenju okružnicom broj 37.276 od 23. jula 1931. odredjenih mera. Treba smesta pozvati glavne lekare ureda, da stave svoje predloge o reorganizaciji lekarskog rada svuda, gde to nove granice ureda ili druge okolnosti iziskuju.

Član treba da dobije sve, što mu po zakonu pripada. Bolesnike treba savesno lečiti, treba postupati pri tom sa mnogo razumevanja, strpljivosti i humanosti. Ali uza to treba organizovati i nadzor nad izdavanjem potpora tako, da se smesta i efikasno spreče sve zloupotrebe.

Nadpregledbe hranbinaša treba tačno izvršiti po odredbama okružnice broj 26.940/1925. Ako to mesne prilike zahtevaju mogu se nadpregledbe bolesnika sa hranarinom organizovati i na drugi način, ali svakako tako, da nadzor bude stalan i efikasan.

Glavni lekari ureda treba da u mnogo većoj meri nego dosada vrše na licu mesta nadzor nad izdavanjem hranarine i drugih potpora, naročito u onim okruzima izvan sedišta ureda, u kojima su potpore veće od normale odnosno od potpora u drugim okruzima. Upravnik treba da prati ovaj rad sa najvećom pažnjom i da ga svom silom pomaže.

U bolnice treba slati bolesne članove samo onda ako to interes bolesnika bezuvetno zahteva. Bolesnike kojima treba lečenja u lečilištu treba uputiti u vlastita lečilišta osiguranja; odašiljanje u banje i letovališta, gde nemamo vlastitog zavoda i na promenu boravka na teret ureda treba ograničiti na najpotrebnije slučajeve.

Ordinirajući lekar i lekari komisija odgovorni su za njihove predloge o odašiljanju u banje i treba da takve predloge medicinski tačno obrazlože. Bez ovakvog tačnog obrazloženja ne sme se slati bolesnike u banje.

Kod pojedinih mesnih organa šalju se bolesnici u napadno velikom broju na Rentgen pregledbe i na specijalističko lečenje, što je naročito tamo, gde se za svaki pothvat posebno plaća, skopčano sa velikim troškovima. Imamo račune za specijalističko lečenje takvih obolenja, na primer angine, koji slučajevi redovno ne trebaju tog specijalističkog lečenja i koje treba da leče lečnici za opštu praksu. Specijalista treba da u slučaju potrebe daje svoje stručno mišljenje lečniku za opštu praksu, a preuzimaće lečenje člana samo onda, kada je to neophodno potrebno.

Digitized by Google

Nepotrebno opterećenje osiguranja s ovakvim izdacima treba da prestane.

Glavni lekari valja da tačno vrše nadpregled recepture i nastoje svim sretstvima, da se spreči nepravilno i beskorisno propisivanje nepotrebnih specijaliteta i lekova.

Kod toga valja naročito istaći, da će lični kontakt glavnih lekara sa lekarima ureda i kolegijalno stalno savetovanje imati više efekta nego stroge mere, ali u slučaju potrebe treba da se primene sve mere, koje nam daje zakon o nameštenju lekara i Službeni pravilnik da uspešno branimo i spasemo naše osiguranje radnika.

Ova se okružnica ima dostaviti svim glavnim lekarima, a preko glavnih lekara imaju se upozoriti i svi lekari ureda na teške prilike osiguranja i na potrebu, da se bez svake štete za člana, koji je zaista nesposoban za rad i potreban potpore, odbijanjem neopravdanih zahteva smanje nenormalno visoki tereti radničkog osiguranja.

U Zagrebu, dne 18. augusta 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Željko Hahn v. r.
direktor zdravstvenog odelenja
Središnjeg ureda.

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 35.837 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Keserić Pavle, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Skoplje i to u svojstvu ravnatelja kategorije B. položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.814 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 25. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Raucher Franjo, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Karlovac i to u svojstvu ravnatelja kategorije B. položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.904 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Amajak Muradijan, šef lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vršcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Veliki Bečkerek u svojstvu lekara-činovnika I. plać. razreda 3. plać. stepena time, da ostaje na dosadanjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.902 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Hildegard Marte, lekar-činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vršcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku i to u svojstvu lekara-činovnice I. plać. razreda 2. plać. stepena time, da ostaje u dosadanjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.903 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi

Digitized by Google

službe Dr. Vladisavljević Miro, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vršcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku i to u svojstvu lekara-činovnika I. plać. razreda 1. plać. stepena time, da ostaje u dosadanjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. jula 1931. god. St. Br. 35.357 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Petrović Ljubivoj, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Karlovac u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije B. položaja VI.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. jula 1931. god. St. Br. 30.936 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Golub Dragan, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Osijeku, i to u svojstvu zamenika ravnatelja kategorije B. položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.901 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Efremidis Eli, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Vršcu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu lekara-činovnika I. plać. razreda 3. plać. stepena time, da ostane u dosadanjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 14. augusta 1931. god. St. Br. 826 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 8. augusta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Jovetić Božidar, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci sa sedištem u Drvaru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Banjaluku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plaćevnog razreda 3. plaćevnog stepena.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 13. augusta 1931. god. St. Br. 39.008 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 29. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Ristić Desanka, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu činovnice kategorije C. položaja IX.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.812/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Andrija Berakovič, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Skoplju u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 38.415/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Nunković Ivana, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Skoplju u svojstvu činovnice kategorije C. položaja IX.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 38.414/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Ante Pandak, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu n/S. na službovanje okružnom uredu za osiguranje radnika u Osijeku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plać. razreda 4. plaćevnog stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 38.413/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg

Digitized by Google

njeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Branko Šestak, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plać. razreda 3. plać. stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.808/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Leo Kun, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plaćev. razreda 2. plaćevnog stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.807/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Vilim Vrkljan, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika zubara u II. plać. razredu 2. plaćev. stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.806 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Samuel Steiner, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plaćev. razreda 6. plać. stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.805. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Iso Neumann, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plać. razreda 3. plaćev. stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.805. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Drago Markulin, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plać. razreda 2. plać. stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.802/31. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21. jula 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Zvonimir Senić, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Brodu na Savi na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Oseku u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse I. plaćev. razreda 2. plaćevnog stepena sa sedištem u mestu dosadanjeg službovanja.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 30.932. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Majder Aleksander, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. jula 1931. god. St. Br. 30.933 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po potrebi službe Tot Ivan, zamenik ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu.

Digitized by Google

Otpuštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 10. avgusta 1931. god. St. Br. 38.257 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 8. augusta 1931., kojom se otpušta po potrebi službe Guzelj Albina, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 10. avgusta 1931.god. St. Br. 38.171. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 8. augusta 1931., kojom se otpušta po potrebi službe Grebenc Štefanija, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Broj: 16.518/1931—I/2

NATEČAJ

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci raspisuje ovim natečaj za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika za opštu praksu, u I. plać. razredu 1. stepenu, za uredsku ambulantu u Banjoj Luci.

Sva prava i dužnosti ustanovljena su Službenim pravilnikom za lekare-činovnike Središnjeg ureda za osiguranje radnika uz promene, koje ustanovljuje Zakon o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Suzora i njegovih mesnih organa od 31. januara 1931.

Prinadležnosti sastoje se iz:

1. godišnje plate od Din. 27.600.—

2. porodičnog dodatka za svakog člana obitelji (najviše do 4 člana) godišnje Din. 1.800.—

3. specijalnog dodatka u smislu okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16. oktobra 1930. br. 48.150/30 mesečno Din 300.—.

Uslovi nameštenja su sledeći:

1. da je državljanin Kraljevine Jugoslavije i da je vešt u govoru i pismu srpsko-hrvatskom ili slovenačkom jeziku,

2. da je telesno, umno i moralno sposoban za vršenje službe i da ne boluje od tuberkuloze bilo u kojoj formi.

3. da je navršio 24 godine i da nema više od 40 godina.

4. da ima lekarsku diplomu i pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji i svršeni kurs iz socijalne medicine, u koliko nema ovoga kursa dužan je taj uslov ispuniti u roku od 5 godina računajući od dana 31. januara 1931.

5. da je regulisao vojnu dužnost.

6. da nije u državnoj samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj službi odnosno ako se u takvoj službi nalazi da pridonese uverenje pretpostavljene vlasti da nema zapreka da tu službu napusti.

7. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod istragom odnosno pravomoćno sudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih i časnih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom i

8. da nije izgubio službu kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, njegovih mesnih organa odnosno koju drugu državnu ili javnu službu na osnovu presude redovnog ili disciplinskog suda.

Uz molbu ima svaki molilac priložiti: svedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o nadležnosti, o zakonskoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenje o dotadašnjem zanimanju, o zdravlju, o regulisanju vojne obaveze i o političkom i moralnom vladanju.

Digitized by Google

Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Suzora ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti te još naročitom svedodžbom izdanom po državnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu da ne boluje od tuberkuloze ni u kojoj formi.

Vlastoručno pisane i potrebnim ispravama obložene molbe imaju molioci podneti potpisanom Uredu do 3. septembra 1931. do 12 sati o podne.

Zakašnjele molbe ili one koje ne budu obložene sa svima potrebnim ispravama neće se uzimati u obzir.

Banja Luka, 29. jula 1931.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U BANJOJ LUCI.

Broj 13.325/31.

N A T E Č A J

na mesto lečnika činovnika opće prakse.

U smislu zaključka gosp. Komesara Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu od 11. augusta 1931. raspisuje se natečaj na
1 mesto lečnika činovnika opće prakse II. plaćevnog razreda u Splitu.

Opći uveti jesu:

1. Da je natecatelj državljanin jugoslavenski i da pozna u pismu i govoru srpsko-hrvatski ili slovenački jezik.

2. Da je prekoračio 24 odnosno nije navršio 40 godina života, osim ako je prije toga bio u službi Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi.

3. Da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu.

4. Da nije pod starateljstvom ili stečajem, pod istiedjenjem ili prestup iz koristoljublja, niti pravomoćno osudjen presudom redovnog suda; da nije sudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom.

5. Da mu služba kod Središnjega ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne vlasti, nije prestala iz uzroka spomenutih u § 67 i točki 1—7 § 68. Službenog Pravilnika lečnika-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

6. Da nije uporedo namešten kao činovnik u državnoj, samoupravnoj ili kojoj drugoj javnoj službi sa pravom na penziju.

7. Da je regulisao vojnu obavezu.

8. Da ima diplomu (nostificiranu) doktora celokupne medicine i pravo vršenja prakse u odnosnom mestu.

Molbi se imaju priložiti ova uverenja: svedodžba rodjenja i krštenja, domovni list, uverenje o zakonskoj bračnoj vezi o godinama djece, o regulisanoj vojnoj obavezi, o zdravlju, o dotadašnjem nameštenju, o vršenju lekarske prakse, diploma, kao i uverenje nadležnih vlasti, da natecatelj nije sudski kažnjavan, da nije pod starateljstvom ni pod stečajem. Zdravlje se ima dokazati uverenjem lekara Središnjeg ureda odnosno Okružnog ureda za osiguranje radnika ili lekara drž. ili samoupravnih vlasti, kao i još jednim uverenjem izdatim po Državnom javnom dispanzeru odnosno po lekaru specijalisti za tuberkulozu, da natecatelj ne boluje od tuberkuloze.

Lekari, koji imaju godina službe provedenih u ugovornoj službi Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kao i o državnoj samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi, ako traže da im se to vreme prizna

Digitized by Google

za penziju po § 72 Službenog Pravilnika onda moraju to izričito u molbi navesti i označiti tačna razdoblja, a u dokaz toga predložiti verodostojne svedodžbe, jer se naknadne molbe za priznanje tog vremena u penziju ne će uvažiti.

Mesto lečnika u Šibeniku vezano je sa lečenjem 1100 osiguranih članova i njihovih obiteljskih pripadnika.

Početna godišnja plata iznosi Din 30.000, a specijalni i privremeni dodatak koji se ne računa u penziju, Din. 3.600.—godišnje.

Osim ovih beriva pripada za ženu i svako dete godišnji dodatak od Din. 1.800.—, ali u najvišem ukupnom iznosu od Din. 7.200.—.

Ostala prava i dužnosti odredjena su Službenim pravilnikom lečnika-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Vlastoručno pisane, biljegovane i svim navedenim ispravama snabdevene molbe treba da stignu ili budu predate uredu u roku od 28 dana po obelodanjenju ovoga natečaja u Službenom Glasniku Primorske Banovine u Splitu.

Split, dne 11. augusta 1931.

IZ KANCELARIJE OKRUŽNOG UREDA
ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Broj 24.708.

KONKURS

Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu raspisuje konkurs za ugovornog lekara opšte medicine, sa sedištem u Vranju. Mesečne prinadležnosti iznose: honorar 1925 Dinara, paušal za kola 250 Din i specijalni mesečni dodatak 175 dinara. Sva ostala prava i dužnosti ugovornog lekara sadržana su u formularu ugovora koji će Ured sklopiti sa izabranim lekarom.

Opšti uslovi nameštanja su: da je kandidat državljanin Kraljevine Jugoslavije; da zna potpuno državni jezik; da ima diplomu doktora medicine celokupnog lekarstva i opšte pravo lekarske prakse u našoj Kraljevini; da je zdrav i sposoban za vršenje lekarske službe kod Ureda i da uživa sva građanska prava, što sve ima dokazati uz molbu priloženim dokumentima. Ako se nalazi u državnoj ili drugoj kojoj javnoj službi onda uz molbu ima priložiti i odobrenje svoje pretpostavljene vlasti, da može vršiti službu uredskog lekara.

Svojeručno napisane i sa 5 Din taksirane molbe imaju se podneti ovom Uredu najkasnije do 20. septembra 1931 godine. Kasnije prispele ili sa svima potrebnim dokumentima ne snabdevene molbe neće se uzeti u obzir.

Niš, dne 14. augusta 1931. godine.

IZ KANCELARIJE OKRUŽNOG UREDA
ZA OSIGURANJE RADNIKA.

NOVA ADRESA BOLESNIČKE BLAGAJNE BEOGRADSKE TRGOVAČKE OMLADINE.

Bolesnička blagajna Beogradske trgovačke omladine preselila je svoje administrativne kancelarije i ambulantu na dan 1. augusta o. g. iz dosadašnjih prostorija u ulici Kneza Mihajla br. 14. u nove prostorije na II. spratu u Čika Ljubinoj ulici br. 3.

Što se saopćuje svim interesentima radi znanja.

IZ KANCELARIJE
BOLESNIČKE BLAGAJNE BEOGRADSKE TRGOVAČKE OMLADINE.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII | ZAGREB, DNE 5 OKTOBRA 1931 | BROJ 10

DR. ŠVARIĆ MILAN:

SAODGOVORNOST GLAVNOGA LIJEČNIKA

Iako je već samom službom glavnoga liječnika involvirano i to, da on bude nekim načinom saodgovoran za poslovanje ureda, ipak nije to do sada bilo podvučeno, dokle nije izišla okružnica SUZOR-a br. 37.276 od 23. jula o. g.

To je i razumljivo, jer je glavni liječnik bio u glavnom stručni savjetodavni organ kod ureda, a samo osiguranje kao da i nije imalo dovoljno povjerenja i u njegove računske i ekonomske sposobnosti, da bi mu omogućilo i direktnu ingerenciju u poslove ureda, već je on bio, da tako rečem, neka vrst »munjovoda«, koji je na osnovu izvještaja referenta morao neutralizirati koju opasnost, koja prijeti uredu radom područnih liječnika, a često je na osnovu ovih podataka i izvještaja morao dati liječnicima opomenu, ukor i slično. To je moralo biti naravno u lijepoj formi, medicinski motivisano i na taj način se zahtjevao željeni efekt. Obično je to tako, da je on samoj stvari dao tek omot ili etiketu, a sadržinu mu je dostavio referent za tu granu, jer se je ova bazirala jedino na brojkama i postocima, a malo je imala posla sa samom medicinom. To je i razumljivo, jer je on bio samo izvršni organ referata, koji je bazirao na numeričnim rezultatima, u kojem on svojim opažanjima nije sudjelovao. A opet je snosio stanovitu odgovornost i za materijalno stanje ureda, bar je on uvijek bio prvi, koji je morao u slučaju, da se troškovi nijesu poklapali sa rashodima, nastojati, da se to opet uravnoteži, i ako nije imao većeg uvida u taj rad, na osnovu kojeg bi mogao stvarati zaključke od pukih brojaka i procenata. Ako je pak sam pokazivao ambicije, da u taj rad stekne uvid, bio je često smatran čovjekom, koji sve to nezna niti može znati, a konačno i zašto da se mieša u poslove, koji ne spadaju u njegovu kompetenciju. Bude li potrebno već će ga referent izvjestiti i t. d. A kad je izvještaj stigao, bio je obično kratak i bez svih podataka osim numeričnih, a ako je bio popraćen komentarom, onda je taj tražio da se ovaj i ovaj opomene, da restringira hranarine i slično, ako nije direktno i pozivao na odgovornost glavnog liječnika za to. Jasno je da se rad ureda zrcali i da mu je osnov brojka i postotak, no da li je moguća samo na osnovu brojaka jasna i medicinski motivisana intervencija? Da li je uopće moguće zamisliti, da u takvoj situaciji postoji i saodgovornost. Držim da je saodgovornost moguća i to postoji samo u momentu, kad i gdje postoji i jasna evidencija o radu. To je pak moguće u konkretnom slučaju samo tako, da glavni liječnik bude uvijek i svakoga časa informiran o cielokupnom medicinskom radu na svom području i da pozna uvijek i svakoga časa, koliko taj rad ured stoji. Taj uvid mora biti kurentan t. j. sinhron sa radom i izdacima. Mora se naime imati na umu, da se rad glavnog liječnika sastoji iz dvaju komponenata jednako važnih: iz medicinske i materijalne i da mu je moguće saradjivati saodgovorno jedino, kad on u toj saradnji daje rezultate, koji su rezultatom i jedne i druge komponente. Ovo i čini njegov rad toliko teškim i odgovornim spram dru-

Digitized by Google

goga rada, koji operira samo s brojkama. Svaki bolesnik i bolest jest za njega složenica od dva elementa: od same bolesti i od kalkulacije sa materijalnom stranom liječenja u cilju da se postignu što bolji medicinski rezultati. On mora na osnovu ovih elemenata često donositi i odluke, koje su rezultat i jednog i drugog, mora na osnovu jednoga i drugoga regulisati rad područnih liječnika davši svojim izvještajima i opomenama i medicinsku i materijalnu motivaciju, jer materijalnu motivaciju dati će svaki činovnik, kojemu je stanje poznato. Opomene, koje su osnovane na ovim principima jedino su moguće. Da im i efekat bude moguć i povoljan potrebno je da one budu sinhrone sa samim poslom t. j. moraju odmah i paralelno, dok još pogrješka traje ingerirati i upozoriti, jer je malo koristi, kad opomena stiže već iza svršetka posla — često vrlo mnogo kasnije, nego je sam čin trajao. Kao viši regulativ, kao kritika ovoga rada postoje onda uredske bilanse i njeni rezultati — dakle kao slika predmeta u ogledalu a ne sam predmet, kako je to do sada običajno. Predmetom bio bi ovaj rad, koji bi morao čvrsto i sigurno počivati u rukama glav. liječnika i samo po njemu biti upravljan. U tom slučaju je već saodgovornost moguća. U tu svrhu valja omogućiti glav. liječniku da svoj rad koncentrira na rad područnih liječnika, da samostalno o tom radu stvara stalno evidencije i daga i s medicinske i s materijalne strane nastoji dovesti u sklad sa prosperitetom ureda. Za takav je rad potrebna u prvom redu organizacija, a ponajglavnije, da uprava ureda u potpunom saglasju sa tim radom stavi glav. liječniku sve potrebno na dispoziciju. Tako će glav. liječnik postati organski dio samoga ureda i samo tako će se moći tražiti i saodgovornost. Pisac ovih redaka pokušao je ove principe oživotvoriti, pa mu je njihovo oživotvorenje, i ako možda na prvi pogled izgleda komplicirano i nemoguće, ipak djelomično uspjelo, jer je sve sam morao svršavati, dok bi uz jednu pomoćnu silu i to bilo mnogo lakše, brže i tačnije. Trebao je više vremena nego mu je ured odredio. Još mu kao neophodna potreba ostaje, da područni liječnici tačno vrše one stvari, koje su i onako dužni da vrše, a i članovi treba da budu u tome disciplinirani, glavnome jesu, jer se konačno o ma radi. Najvažniji elementi, u može i mora glavni liječnik da u intere ureda ingerira na gore izloženi nači jesu hranarine, bolnice i lječka rije, a onda skup svih ostalih davanja, koje mora poznati po njihovoj materijalnoj strani.

Da uzmogne provesti naglašena dva principa: materijalni i medicinski, mora on biti stalno u vezi sa svim medicinskim radom područnih liječnika u gore spomenutim područjima. On mora znati koliko i radi kakvih bolesti pojedini liječnik ima članova na hranarini, u bolnici it.d. Mora znati, koliko iznose troškovi ovoga, pa onda troškovi apoteka, sanatorija, spec. liječenja, zubne njege it.d. it.d.

Uzevši u obzir gore istaknuto, ostaje nam jedino da organiziramo taj posao u tom smislu. Cilj nam pri organizaciji toga rada mora da bude, nastojati sav posao tako urediti, da glav. liječnik bude o svim gore spomenutim, a za materijalno stanje ureda važnim momentima, stalno i kon kretno informiran, dakle da bude stalno u kontaktu sa svim lječ. radom u tim područjima. To je moguće na više načina a svaki imade dobrih strana. Moguće je to tako, da on vodi nedjeljnu evidenciju o hranarinama, o upućenjima u bolnice, it.d. Sve hranarine morale bi se najprije likvidaciji dati na uvid i na visum glavnom liječniku, koji bi ih proveo u evidenciju. Tako je to pokušao pisac i time postigao na tom području stalnu evidenciju. Time je postigao više korisnih stvari. U prvom je redu znao od kakvih bolesti boluju hranarinari na pojedinom lječ. rajonu. Znao je koliko dugo pojedini hranarinar boluje i nastojao je, da znajući karakter oboljenja kontrolira i potrebu vremena za njegovo liječenje. U momentu, kad mu se činilo, da ovo dvoje nije kongruentno, obratio se pismeno na liječnika s upitom, da ovo obrazloži samim lječ. nalazom. Nadalje je znao koliko hranarinara u pojedinoj nedjelji ima kod pojedinoga liječnika. Znajući broj članova na tom rajonu, on je odmah znao i % bolesnih na hranarini i mogao je krajem svake nedjelje znati ne prekoračuje li ovaj običajni postotak (u temelj. okruž. od 1925 je ovaj označen sa 3%). Imao je mogućnosti da nadje i medicinski razlog tome i da u slučaju pomanjkanja objektivnog razlo-

Digitized by Google

ga za tu potrebu pozove liječnika, da reguliše to ili da u pojedinim slučajevima pozove na reviziju pojedine sumnjive slučajeve. (Tu bih uzgred spomenuo, da spomenuti maksimum od *3%* nije ekvivalentan *25%* od propisanoga prinosa već je veći, pa bi i taj maksimum valjalo ispraviti na osnovu računa). U uredima, gdje je to nemoguće, da se ova evidencija sprovede prije likvidacije i isplate, moralo bi se uvesti, a to striktno, da se odmah hran. doznake, čim su prošle ured. poslove, daju na uvid glav. liječniku u gornju svrhu. Pisac je na osnovu ove evidencije imao zidni diagram, u koji je za svakoga podr. liječnika unosio nedjeljno hranarine po broju. Imajući u tom diagramu jasno označeni maksimum od *3%* imao je stalni i pregledni indikator, koji mu je prema položaju krivulje hranarina spram ovoga maksimuma pokazivao stanje kod pojedinoga liječnika i čim bi se krivulja hranarina približila maksimumu ili ga prekoračila, potražio je razlog u diagnozama. A uvidom u same diagnoze moglo se spriječiti često napadaje na liječnika, da je širokogrudan, jer se vidjelo, da sve ove opravdavaju hranarinu, čak mogli su se povećati akti, koji služe kao prinos u prosudjivanju oboljenja, koja najviše terete hranarine (tako na pr. ima jedan liječnik sve same ozlede, a ove čine i najveći dio i kod drugih liječnika, — momenti, koji bi povećali materijal za uredjenje pitanja opterećenja I. grane sa bolesnicima III. grane osiguranja). Toliko o evidenciji hranarina.

Drugo važno pitanje su bolnice. Evidenciju o tome pitanju je već teže sprovesti, jer je oteščava nekoliko važnih momenata. U prvom redu mnoge bolnice primaju članove i bez opravdane hitnosti i bez uputnice liječnika na liječenje. Ured o takovim bolesnicima saznaje obično, da su bili u bolnici, tek kad valja platiti bol. troškove. Ili pak liječnik pošalje člana u bolnicu i o tome izvijesti ured, a član nije otišao u bolnicu. Ili je član otišao u bolnicu bio otpušten a nije se više kod liječnika odnosno ureda javio. Ili je član u bolnici i nalazi se tamo već dugo vremena, a ured i liječnik neznaju kakvo je njegovo stanje i da li ovo opravdava toliko dugu bolničku njegu.

Dogadja se da i liječnik pošalje u bolnicu bolesnika, koji se nalazi na hranarini i ne obavijesti ured o tome. Sve su to momenti, koji iziskuju uredjenje ovoga važnoga pitanja. A o svemu tome valja da je informisan kurentno i glavni liječnik. U cilju opće regulacije ovoga pitanja valjalo bi da se uvede, da svaki ured redovno mjesečno traži dopisom stanje njegovih bolesnika u pojedinoj bolnici na njegovu području. Valjalo bi principijelno obavezati bolnice, da takove upite rješavaju odmah i da objektivno izvješćuju. Možda bi se dalo uvesti, da bolnice to čine i bez da ih pojedini uredi to traže, već da automatski svakoga mjeseca ili u kraćem vremenu jave svakom uredu stanje njegovih bolesnika. Prema ovom izvještaju gl. liječnik stekao bi uvjerenje o potrebi bolničke njege. To ne znači nepovlasno kongerirati u poslove boln. liječnika a daleko je od liječničke taine, ako to provodi opet samo liječnik. Time bi se omogućila kurentna evidencija bolesnika po bolnicama, koja je do sada uslijed razloga napred spomenutih još u velike oteščana. Uredske pak liječnike valjalo bi strogo obvezati, da svaki slučaj upućenja u bolnicu odmah jave uredu resp. njegovom glav. liječniku. Ovaj će pak voditi evidenciju o bolnicama prema rajonu liječnika i znati razlog upućenja u diagnozi a znati i vrijeme, koliko se dugo koji bolesnik tamo zadržava.

Što vrijedi za bolnice, vrijedi i za ostala upućivanja bilo u banje, sanatorije, specijalna liječenja it.d. O ovima je uredu već lakše voditi evidenciju no morao bi je voditi jednako i glav. liječnik, jer će mu biti jedino tako moguće steći preglednu sliku o radu na pojedinom liječn. rajonu. Želio bi još spomenuti, da bi se sve ovo dalo i ujednostaviti na taj način, da se reorganizira knjiga liječ. protokola. Ona bi se mogla reorganizirati na taj način, da se ili odjeljeno vode svi gore spomenuti momenti t. j. hranarine, bolnice, sanatorij, specijal. pregledbe i to tako da se vode u formi kopije, koja bi se tjedno slala glav. liječniku, da i on bude informisan o tim poslovima. Ili pak da se čitava knjiga liječničkog dnevnika vodi u toj formi i da se duplikati svakoga tjedna šalju glavnom liječniku. Time bi se izbjeglo vodjenju u dvije knjige, a glavni liječnik dobio bi pregled ne samo o spomenutim važnim pitanjima, već o čitavom poslovanju pojedinoga liječnika. Čini nam se, da je taj način uveden kod brat. blagajna. Iz duplikata izvadio bi glavni liječnik ono, što mu kao najpotrebnije treba, a ostalo bi postepeno sredjivao u cilju statističkih

Digitized by Google

podataka. Naravno da bi to bilo razlogom reforme liječ. dnevnika, koji bi se u svojoj formi morao tome načinu prilagoditi.

Tako bi glavni liječnik imao svake nedjelje bilo duplikat (kopiju) čitavoga liječn. dnevnika ili bar onoga dijela, koji je najpotrebniji za njega (hranarine, bolnice itd.) i mogao bi odmah regulativno djelovati sinhrono sa samim poslom. Koliko bi pak bilo od vrijednosti i to, da bi na taj način nastalo jedno usko saradjivanje, koje bi u mnogome saradnju olakšavalo. A sve to ne bi bilo skopčano s drugim poslom, nego da se izmjeni liječ. protokol, koji bi i ovakav kakav je danas trebao noveliranja. Mogla bi se uvesti još jedna evidencija paralelno s protokolom u cilju evidencije ovih važnih momenata. To uz malo dobre volje ne bi bilo teško sprovesti a mnogo bi se olakšao posao glavnom liječniku i liječniku podružnice.

Da apoteke spadaju u područje regulativnoga rada glav. liječnika ne treba ni spomenuti, no valja naglasiti veliku važnost toga rada baš na tom polju. Kako je već prije podvučeno kontrola mora biti brza i sinhrona, ako se žele ukloniti štetne posljedice. To u jednakoj mjeri vrijedi i za apoteke. Recepti se moraju odmah, kako ih ured primi i bez obzira, da li je svršena ured. računska retaksacija poslati na uvid glav. liječniku zajedno sa računima apotekara. Ako je moguće neka se zamole apotekari, da račune slože po liječnicima. Ured, u kome služi pisac, provodi je ovu praksu i s dobrim rezultatom.. Čim je glavni liječnik dobio recepte na uvid pogledao je sumu, koju iznose. Znajući množinu blanketa on je iz toga brzo i lako izračunao, koliko jedna stoji. Jednako je odmah znao, znajući i broj osiguranika na području liječnika, koliko on dnevno troši na ljekarije i koliko od utrošnje otpada na pojedinoga člana. Tako je on stekao iskustvo, da jedna blanketa liječnika, koji najvećim dijelom receptira po »dosama« i piše po jedan recept na jednu blanketu iznosi po vrijednosti do 10 Din. Vidi li, da kod drugih liječnika ona iznosi toliko ili možda nešto više, držat će već tim, da je receptura približno u redu, pak mu preostaje da još vidi, koliko ovaj liječnik troši dnevno na ljekarije i koliko otpada na jednog člana. Tako se događa, da je ipak kod liječnika, i ako mu je receptura držana poglavito s propisima njegova potrošnja na ljekarijama velika, jer prepisuje velike količine ljekarija. Tome valja tražiti razlog i ako ovaj nije opravdan valja ga na stojati ukloniti. Obratno nalazi se kod jednog liječnika, da mu pojedina vrijednost blankete iznosi 40—60 Dinara. Potraži li se tome razlog, vidićemo, da je taj ili u tome, da ovaj liječnik ne prepisuje nikako prema normama po uredu odredjenima ili da trpa na jednu blanketu toliko recepata (često 5 i više), da to unatoč prepisivanju po normama i nastojanju racionalne medikacije silno poskupljuje pojedinu blanketu a prema tome i izdatke. Pridruži li se takvom načinu i velika množina recepata onda to znači ruinu za tu granu troškova a prema tome i za samu instituciju, gdje su sve grane jedna od druge zavisne. Kad se glavni liječnik o tome brzo orijentira prelazi na analizu pojedinih recepata, pak odmah čim jednoga liječnika svrsi ovoga o pregledu izvješćuje jednim izvještajem i pri tome opominje na griješke. Kad je završio sa pregledom jednog perioda, izvješćuje jednim izvještajem sve liječnike kratko rezimišući griješke, koje je našao. Takav način, držim, potreban je želi li glavni liječnik za vremena uticati na rad u cilju ispravka griješaka.

Uz ova tri važna momenta ima još čitavi niz radova, s kojima je liječnička služba u osiguranju skopčana a na sve ove momente mora glav. liječnik paziti voditi o njima računa želi li uistinu snositi saodgovornost za taj rad. To su sanatoriji, specijal. pregledi i liječenja, putovanja na njega, banje it.d. it.d. Jedino potpunom i samostalnom evidencijom o svim tim pitanjima bit će moguće, da on saradjuje kao regulativ organski vezan sa institucijom, jer će onda jedino on moći da uz posljedice nadjene zna uzroke i da korigirajući uzroke popravlja i posljedice i svodi ih na normalnu mjeru.

Oni pak, koji su zvani da vode tačnu evidenciju o posljedicama i njih jedine poznaju moraju omogućiti glav. liječniku, da on taj rad može nesmetano i vršiti. Moguće je ove principe imao u vidu i zakon o zabrani privatne prakse.

Služba glavnoga liječnika, postane li u tolikoj mjeri saodgovorna, tražiće posebne ljude sa velikim i stručnim znanjem

Digitized by Google

saznanjem i znanjem iz područja socijalnoga osiguranja, znanjem koje mora biti i u jednom i u drugom smjeru na visini modernih nazora i tekovina. On u tome poslu ne smije biti samo stup sa oznakom »pazi« zakopan u brojke i procente, već mora biti živi organizam, koji živi i raste sa savremenim potrebama i duhom, mora postati fokus u kojem se skuplja slika svega medicinskoga rada na povjerenom mu području. Mora nekim načinom taj rad proživjeti i iza toga dati direktive, kako bi se dovelo u sklad potrebe moderne medicine sa materijalnom mogućnosti osiguranja. Za tu službu treba mnogo volje, mnogo živaca i mnogo studija i vremena. Ustanova koja od njega traži takav rad, može očekivati i saodgovornost, jedino bude li mu omogućila takav način rada, koji je u principima napred spomenut, i bude li mu pružila mogućnost, da svoje znanje proširuje i usavršava, obezbijedivši mu život u onoj formi, koja njegovom staležu i potrebama dolikuje, pak da onda on služi njenim interesima svim svojim silama, a preko ustanove interesima čitavoga čovječanstva u njegovim nastojanjima pomoći čovjeku pojedincu u nevolji i bolesti.

DURO GRČEVIĆ:

OSIGURANJE ZA IZNEMOGLOST, STAROST I SMRT PO PROJEKTU NOVOG ZAKONA I POTREBE ZA NJIM

Prilikom objavljivanja Projekta novoga Zakona o socijalnom osiguranju čitali smo u dnevnoj štampi mnoge kritike. Svim tim kritikama nedostajala je stručnost, i od svih njih imala je seriozan, i neosporno dobronameran ton, samo kritika bivšeg Ministra Vitomira Koraća štampana u seriji članaka u dnevnom listu »Politici«.

Nisam preduzeo za zadaću da polemišem sa tima kritičarima, već u koliko mogu da pokušam da dam stručni prikaz osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, kako ga je ustanovio projekt novog zakona.

Pri tom biću slobodan, da govorim o potrebi za tim osiguranjem za našu državu, privredu i radničku klasu, kao i o težnji Projekta novog zakona, da ova vrst osiguranja bude prilagođena našim prilikama i mogućnostima naše privrede.

Svi stručnjaci našeg radničkog osiguranja danas su na čisto o tom, da je kod nas preko potrebno sprovesti osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, a koje je i po sadašnjem zakonu trebalo sprovesti 1. jula 1925. godine (§ 209 Z. O. R.), ali do njegovog sprovođenja nije došlo. Potrebno ga je sprovesti ne samo radi njega samoga, već i za to da se sanira kod nas već sprovedeno osiguranje za slučaj bolesti i osiguranje za slučaj nesreće. Sva osiguranja na svetu, pa i naše, osećaju reperkusiju jedne velike privredne krize. Naše je oseća u toliko teže, što nije potpuno, i što mu leže na vratu iznemogli i ostareli radnici, za koje se ne plaća ništa ali koji su svi naviknuli da u okružnim uredima za osiguranje radnika gledaju i takve institucije, koje će im dati pomoći zbog njihove starosti ili iznemoglosti. Nezaposleni radnici donekle upućeni su na Berze rada, ali zbog malih potpora, koje dobiju tamo, gledaju i oni da, kad god im je moguće, izvuku što i iz opšteg radničkog osiguranja. Pri takvoj situaciji nije nikakvo čudo, da je naše radničko osiguranje u 1930. godini iskazalo deficit od preko 4.000.000 dinara i da se raščenje toga deficita može da spreči, ako se uz najbrižnije gazdovanje sprovede i osiguranje za iznemoglost, starost i smrt.

Da vidimo, kako stoji s osiguranjem za iznemoglost, starost i smrt u ostalim državama.

U najvećem delu kulturnih zemalja osiguranje za iznemoglost, starost i smrt već je sprovedeno. U kontinentalnim evropskim zemljama osiguranje za starost i iznemoglost sprovedeno je obično u jednoj grani osiguranja i pri tom sistemu iznemogli i ostareli radnici dobijaju rente prema plaćenim prinosima i vremenu plaćanja. Od kontinentalnih osiguranja odvaja se osiguranje zemalja anglosaske kulture (Velika Britanija, Kanada, Nova Zelandija, Australija, Island, Danska, pa i Belgija), u toliko, da je osiguranje za starost sprovedeno zasebnim zakonom, a

Digitized by Google

zasebnim opet osiguranje za iznemoglost. U zemljama, gde je došao do jačeg izražaja anglosaski uticaj, država sama snosi troškove osiguranja u starosti. Engleska doduše ne samo za radnike, već i za sve svoje siromašne građane. Tu se zapravo i ne radi o osiguranju, već o državnom zbrinjavanju staraca t. zv. »non contributives pensions«. Spominjemo, da se u Engleskoj daju starostne rente iz državnih sretstava (Old Age Pensions Act iz 1908., novelisan 23. XII. 1919.), u Belgiji podmiruje troškove starosnog zbrinjavanja za 5/8 država, za 1/8 provincija, a za 2/8 opština (Loi sur les pensions de vieilleusse iz 1920.). Troškove invalidskog osiguranja i u anglosaskim zemljama — u tom se sistem njihovog osiguranja približuje sistemu osiguranja evropskog kontinenta — snose po polovini radnici i poslodavci, a država nadoplaćuje samo izvesnu kvotu na uplaćene prinose (na pr. Velika Britanija nadoplaćuje 2/9 na uplaćene prinose, vidi National Insurance Act iz 1911). Sistem invalidskog osiguranja zemalja s anglosaskom kulturom ipak se razlikuje od sistema kontinentalnih evropskih osiguranja u toliko, da kod njih svi osiguranici bez obzira na visinu zarade plaćaju jednake prinose i dobijaju jednake rente. Razlika se čini samo u spolu, pošto su za žene ustanovljeni niži prinosi i niže rente.

Naše osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, kako ga predvida projekt i kako ga je predvideo sadašnji Zakon o osiguranju radnika a koje kod nas još nije sprovedeno, priklanja se sistemu kontinentanih evropskih osiguranja. Ono je sabrano u jednom zakonu i u jednoj istoj vrsti osiguranja — u tom se razlikuje od osiguranja britanskog otoka, njegovih kolonija, dominiona i zemalja sa britanskim uticajem — i troškove za nj snose, kao i u većini evropskih zemalja, po polovini radnici i poslodavci. Po sadašnjem zakonu — a i po projektu novog zakona — u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt učestvovala bi kod nas država tako, da bi u državni budžet unosila svake godine sumu iz koje bi se uvećale one invalidske i starosne rente, koje ne dostižu ni 1.500.— Dinara godišnje, kao i one dečije rente, koje ne dostižu ovoj renti odgovarajući iznos (§. 77. Z. O. R.). Napominjemo, da slično sudjeluju države i ostalih kontinentalnih evropskih zemalja u osiguranju za iznemoglost i starost. Na primjer Francuska predvidja svake godine [illegible] izvesne preliminirane sume [illegible] guranje, Italija plaća na svaku [illegible] i starosnu rentu godišnji dopla[illegible] tinu lira, Austrija i Čehoslovač[illegible] djaju isto kao i Jugoslavija, [illegible] platke na najniže rente, Danska [illegible] upravne troškove ovog osigura[illegible] dino Rumunija plaća trećinu [illegible] osiguranje u iznemoglosti i s[illegible] ćinu osiguranici, a trećinu pos[illegible]

Ovde spominjemo samo [illegible] da bi nam bila što potpunija [illegible] mogućih sistema osiguranja za [illegible] glost i starost, da invalidsko [illegible] osiguranje kraljevine Švedske [illegible] lia jedan naročiti sistem. Socijal[illegible] ranja u većini evropskih država [illegible] zev britansko starostno obezbe[illegible] isključivo su klasne institucije, [illegible] hvaćaju samo radničku klasu, [illegible] toga postavila se kraljevina Šveds[illegible] zakonom od 1913. godine o opšte[illegible] zijskom osiguranju i docnijim [illegible] toga zakona na princip sasvim [illegible] pomenutog, za kojega je bio više [illegible] uzor nemačko zakonodavstvo. [illegible] osiguranje celokupnog žitelistva u [illegible] sti od 16 do 66 godine života ili [illegible] rodno osiguranje. Osnovni prinos [illegible] osiguranju iznosi za svakog osig[illegible] godišnje 3 Krune i povisuje se od [illegible] njeg prihoda od 600 Kruna tako, da [illegible] nos do prihoda od godišnjih 10.000 K[illegible] i iznad njega iznosi godišnje 33 Kru[illegible]

Razmotrivši ovako u najzbijenijim [illegible] tama stanje osiguranja u iznemo[illegible] starosti i smrti u inostranstvu, prel[illegible] na to, kako se misli kod nas u sada[illegible] vremenu bez većih financijskih žrt[illegible] naše narodno gazdinstvo sprovesti [illegible] guranje za iznemoglost, starost [illegible] čiie nam sprovodjenje nameće [illegible] XIII. Versajskog ugovora o miru i [illegible] osiguranja u ostalim kulturnim zemlja[illegible] i čiie je sprovodjenje jedino kadro [illegible] nira i ostale vrsti radničkog osig[illegible] koje su kod nas već sprovedene. N[illegible] šivanie osiguranja za slučaj iznem[illegible] starosti i smrti prouzročilo je, kako [illegible] videli, financiiske teškoće u naše[illegible] guranju za slučaj bolesti i za slu[illegible] sreće. Iznemogli i stari radnici [illegible] dinama na račun osiguranja za [illegible] lesti, a stavljaju svoje zahteve [illegible] guranje za slučaj nesreće. Sem [illegible] velike je moralne i materijalne [illegible] naše radništvo i za celokupnu [illegible] vredu, što se ne sprovodi osi[illegible]

Digitized by Google

iznemoglost, starost i smrt. Socijalno osiguranje — kaže u svome izveštaju za 1930 god. direktor Medjunarodnog biroa rada Albert Thomas — postalo je rezervoar, koji prima radnike, koji momentano u privredi ne mogu aktivno da učestvuju, a iz kojega život gospodarski uzima kad god mu se zato ukaže potreba reaktiviranc ili bar spasene od fizičke i moralne propasti radne sile. Socijalno osiguranje je pravi takav rezervoar, kad su sprovedene sve vrsti osiguranja, jer je nemoguće zamisliti, da se privremenom invalidu može da repariše narušena radna sposobnost, kad nema osiguranja za iznemoglost. Slučajevi su privremenog invaliditeta najčešći. Dodajmo još k tomu, da osigurani radnici ceo život štede za slučaj svoje trajne iznemoglosti i starosti, a neosigurani radnici da padaju na teret opštine i države. Nesumnjivo je da opšti interes i države i privrede i radničke klase traži, da se sprovede kod nas što pre i osiguranje za iznemoglost i starost.

Po sebi se razume, da je u vremenu gospodarske depresije, i to takve koja potiče ne iz obične konjukturne peripetije već iz nezapamćene svetske strukturalne krize, teško sprovesti bilo koju vrst socijalnog osiguranja i da se u tom vremenu svako osiguranje mora sprovadjati s najvećom štednjom. Za to je radni program naše kraljevske Vlade od 21. marta 1929. godine za radničko osiguranje stavio ovu zadaću, da će se ustanove koje proizlaze iz dosadašnjih zakona učiniti jednostavnijima i da će se upravni troškovi smanjiti tako, da će se moći pristupiti osiguranju radnika za slučaj onesposobljenja i starosti. Komisija, koju je imenovalo Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja za izradbu novog Zakona o socijalnom osiguranju, držeći se smernica iznetih u radnom programu Kraljevske Vlade, stala je na stanovište, da sprovede uštede na upravnim troškovima osiguranja i da revidira odredbe sadašnjeg osiguranja u bolesti i za slučaj nesreće o potporama u novcu i davanju u naravi tako, da bi se sa svim tim zajedno i sa izvesnim novim opterećenjem, bez čega ne ide, moglo sprovesti i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Projekt novoga zakona o socijalnom osiguranju, kojega je izradila pomenuta komisija, predvideo je u glavi X. veoma štedljivo pomoći u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Projekt novog zakona visinu prinosa za to osiguranje nije menjao. Prinos je ostao isti, 3% obezbedjene zarade. Direktor Suzora i autor matematičke osnove projekta novog zakona g. Matjašić Radovan imajući u vidu propisani prinos u bolesti u 1929. god., drži, da će celokupno opterećenje našeg narodnog gazdinstva za sprovodjenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti iznositi godišnje 143.33 milijuna dinara. Mislimo li i na korekturu nadničnih razreda, koju je sproveo projekt novog zakona o socijalnom osiguranju, onda će celokupno opterećenje naše narodne privrede za osiguranje za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti iznositi godišnje 145.20 milijuna dinara. No kako je naša država već učinila početak u sprovodjenju osiguranja za iznemoglost, starost i smrt tim, što je i za ovu vrstu osiguranja počevši od 1. aprila 1928. god. osigurala svoje dnevničare sa prinosom od 5.65 milijuna dinara godišnje, to se novo opterećenje naše narodne privrede za osiguranje za iznemoglost, starost i smrt smanjuje za taj iznos. Isto tako osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, posmatrano sa stanovišta celokupnog našeg narodnog gazdinstva, smanjuje se i za iznos, koji odgovara prinosu onih lica, koja neće biti osigurana po novom Zakonu o socijalnom osiguranju, već koja su osigurana kod Penzionog zavoda u Ljubljani po penzijskom zakonu privatnih nameštenika. Tih lica ima oko 8.000. Računamo li njihovu prosečnu zaradu dnevno sa 60.— dinara (mesečno Din 1.500.—), to će i iz toga naslova otpasti godišnje 4.32 milijuna dinara prinosa, tako, da će osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti teretiti naše narodno gazdinstvo godišnje samo sa iznosom od 135.32 milijuna dinara. Zbog ušteda postignutih smanjivanjem potpora u osiguranju za slučaj bolesti ovo se opterećenje smanjuje godišnje za 47.35 milijuna dinara. Ovo se opterećenje takodje smanjuje za iznos od 13.75 milijuna dinara, a koji je dobiven tim, što su se provele moguće uštede i u osiguranju za slučaj nesreće. Ovaj potonji iznos ceo ide na korist poslodavaca, jer prinosi u osiguranju u nesrećnim slučajevima padaju isključivo na teret poslodavaca. Uočivši ove uštede celokupno opterećenje našeg narodnog gazdinstva, za sprovodjenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti iznosilo bi godišnje tek 73.44 milijuna dinara ili uzmemo li u obzir i korekturu

Digitized by Google

nadničnih razreda u novom nacrtu Zakona, onda bi celokupno opterećenje naše narodne privrede za sprovodjenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti iznosilo najviše oko 79 milijuna dinara godišnje.

Do ovog razmerno malog opterećenja naše narodne privrede, a obzirom na cilj kojemu osiguranje za iznemoglost, starost i smrt služi, došlo se, što se vodilo računa o mogućnosti opterećenja naše privrede i što se sistem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt ustanovio štedljivo, a kraj svega toga sa znatnim poboljšanjem plana osiguranja za najveći deo osiguranih članova.

Pojam iznemoglosti projekt našeg novog Zakona (stav 3. § 74.) u glavnom je preuzeo iz nemačkog Zakona (Reichsversicherungsordnung), gde je bio ustanovljen u §-u 1255. Razlika je u tom da se u Nemačkoi načelno tražila za obeštećenje trajna iznemoglost t. j. takva, kod koje se po svim pretpostavkama verojatnosti nije moglo očekivati poboljšanje telesnog ili duševnog stanja osiguranika, dok se kod privremene t. j. takve, koja je pružala nadu, da će se otstraniti u dogledno vreme, davala invalidska renta po isteku prava na hranarinu. Po projektu našeg novog Zakona dobija privremeni invalid i po isteku prava na hranarinu najduže kroz godinu dana rentu u visini polovine hranarine (stav 2. § 74. i stav 1. § 75.), a u koliko tečajem toga vremena ne ozdravi, prebacuje se i on na rentu za sve vreme nesposobnosti za obavljanje zanimanja zbog bolesti (stav 2. § 127). Privremeni invalidi, za čije zdravlje je i u redu da se nosilac osiguranja naročito stara, profitirali su kod nas ovim znatno, jer će njihove rente po isteku prava na hranarine tokom godine dana, dok je još lečenje uspešno, iznositi godišnje stvarno više od najveće starostne rente, počevši od IV. nadničnog razreda, i tek po isteku toga vremena, odrediće im se renta prema plaćenim prinosima i vremenu osiguranja.

Godišnja primanja privremenih invalida najviše kroz godinu dana nakon isteka prava na hranarinu kretala bi se kod nas po nadničnim razredima ovako:

U šegrtskom 730.— Din. u I. 1.217.— Din. u II. 1.825.— Din. u III. 2.433.— Din. u IV. 3.042.— Din. u V. 3.650.— Din. u VI. 4.867.— Din. u VII. 7.300.— Din. i u VIII. nadničnom razredu 9.733.— Din.

Ova je regulacija od velike [illegible] za saniranje našeg osiguranja u bole[illegible] jer će nužno smanjiti fingirana zapos[illegible]nja. Ona će doneti velike koristi [illegible] menim invalidima i njihovim porodicama. Dosta je samo malo pomisliti, pa da se ovo shvati. Zaista sada nakon isteka prava na hranarinu — kad osiguranje za iznemoglost, starost i smrt nije još sprovedeno — nastaje mučan život u porodici obolelih i iznemoglih radnika. Kad se sprovede osiguranje za iznemoglost, starost i smrt biće olakšan život iznemoglim radnicima i njihovim porodicama i naročito privremeni invalidi, dok ih bolest bude najviše pritiskala, biće umireni time što će se osiguranje brinuti ne samo za njihovo lečenje, već i za njihovu ishranu kao što i za ishranu njihovih porodica.

Da nabrojimo još bar eksemplifikativno glavne slučajeve trajne i privremene iznemoglosti, jer su slučajevi jedne i druge iznemoglosti prema lekarskoi nauci mnogobrojni. Trajna iznemoglost postoji kao posledica neizlečivih bolesti, koje ne pružaju nikakvu nadu na poboljšanje radne sposobnosti, kao duševne bolesti s nepovoljnom prognozom, teška organska obolenja mozga i kičme (na pr. progresivna paraliza, umekšanje mozga, teški sifilis mozga, tabes i druge degenerativne bolesti) teške neuroze (na pr. epilepsija, hronička chorea, katalepsija, t. zv. traumatička neuroza) i druga teška i beznadna obolenja organa za disanje, teške nekompenzovane mane srca i aneurysme žila, teške bolesti bubrega, naročito ako imaju karakter progresivni, ili komplikovana obolenja drugih organa, kao teška obolenja kosti, teške bolesti krvi, slučajevi hroničnog pijanstva, ako su mu se pridružile teške druge bolesti, odnosno ako je pala duboko moralna i telesna sila pijanice ili ako se već očituju kod njega nastupi delirija tremens. Privremeni invaliditet može biti primerice posledica ovih brojnih obolenja: obolenja od tuberkuloze pluća, obolenje organa za disanje, obolenja srca, žila i krvi (pseudoleukaemie, chlorosa, anaemia), obolenja nervnog sistema (neurastenia, ischias; prolazne psychose s dobrom prognozom), obolenja mišićja (rematismus), obolenja očiju, ušiju, trbušne bolesti (ženske bolesti), nasledne bolesti od luesa it.d.

Podvlačimo, da je u cilju otstranjenja privremene iznemoglosti u glavi X. [illegible] 81.—91. projekt novog Zakona [illegible] lekarsku brigu za iznemogle radnike [illegible]

Digitized by Google

ove proširene lekarske skrbi naše invalidsko osiguranje promašilo bi svoju zadaću. Po sadašnjem Zakonu invalidsko osiguranje bilo je isključivo rentno osiguranje. Davalo bi u prvom redu novčane potpore a samo u izuzetnim slučajevima stvarne potpore. Sada u invalidskom osiguranju po novom projektu Zakona zauzimlje najvažnije mesto predupredjenje nesposobnosti za rad i vraćanje invalida u normalno stanje. A to je i pravo, jer se danas ne može više tvrditi da u oblast javne brige za zdravlje širokih radničkih slojeva ulazi samo osiguranje u bolesti, a ne i osiguranje u iznemoglosti.

Upirući se na tako široke zadatke lekarske skrbi u vrsti osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, projekt novog Zakona uspeo je još, da bez većeg opterećenja naše narodne privrede obezbedi starim i iznemoglim radnicima veće rente. U §-u 75. novi projekt Zakona donaša tabelu, iz koje se vidi, kako će se prema trajanju osiguranja i prosečnoj obezbedjenoj zaradi kretati starostne i invalidske rente. Ova tabela je prosta ali varao bi se svako ko bi mislio, da nije donesena po izvesnom principu. Starostne i trajne invalidske rente odmeruju se po projektu novog Zakona prema principu, koji izrikom nije ušao u zakon, ali koji je u tom, da je svakomu starcu i trajnom invalidu osiguran jedan minimum od godišnje 600.— Din i na taj minimum da se uvećava renta za 7 i pol struku obezbedjenu nadnicu za svakih pet godina uplate više 22½ struka zarada za prvih pet godina. Tako da za trajanje osiguranja od 5 do 10 godina (početne rente) invalid dobija godišnju rentu u visini 30 struke zarade više 600.— Dinara. Zbog ovog odredjenog minimuma za svakog po 600.— Din izgledaju niži nadnični razredi., naročito šegrtski, favorizovani prema višim nadničnim razredima. Ako imamo u vidu cilieve, kojima socijalno osiguranje služi, da se kolektivnim naporima svih poslodavaca i svih radnika obezbede oni radnici, koji pomoći trebaju i ako imamo u vidu primer Velike Britanije, da su invalidske rente svim osiguranika jednake, onda i ovo favoriziranje nižih nadničnih razreda prema višima ima svoje opravdanje. Dodamo li k tomu, da viši nadnični razredi zbog povišenja najviše obezbedjene zarade prolaze bolje kod novčanih potpora u osiguranju za slučai bolesti i da naše osiguranje počiva pored unifikacije svih vrsta osiguranja, i na načelu solidarnosti, onda nije nepravedno, da osiguranici u višim nadničnim razredima ne dobijaju rente u istom razmeru od uplaćenih prinosa kao osiguranici u nižim nadničnim razredima. Sa ustanovljenim iznosom od 600.— Din kao minimumom postiglo se u našem osiguranju za iznemoglost, starost i smrt, da su sigurniji iznosi renta no što su ranije bili. Prema tabeli §-a 75. projekta novog Zakona počeće osiguranik u najnižem nadničnom razredu sa godišnjom rentom od 780.— Din, koja će tečajem vremena rasti sve do 1.140.— Dinara, a sa državnom pomoći iznosiće godišnje skoro 1.800.— Dinara. Kod većih nadničnih razreda razmer je nešto nepovoljniji, jer je tu osnov 600.— Din, a k tomu dolazi n. pr. u najvišem razredu posle pet godina još 2.400 Din godišnje, a posle 45 godina još godišnje 7.200 Din t. j. ukupno 7.800 Din. Starosne rente po nacrtu novog Zakona neće se davati bezuslovno sa navršenom 65 godinom života, već pod uslovom, da starac ne radi ili da mu je zarada kao i drugom trajnom invalidu pala ispod odredjene zakonske mere t. j. ispod ⅓ zarade, (§ 74. in fine). Efekt ove odredbe biće taj, da će dobro plaćeni zdravi starci ostati i dalje u poslu i da neće teretiti osiguranje. U industrijskim zemljama zbog pobijanja besposlice nastojanje ide za tim, da se starci sa rentama istisnu iz posla, dok se kod nas kao agrarnoj zemlji — kako vidimo — pošlo obratnim putem.

Može se predvideti, da će se po projektu novog Zakona dune staračke rente kretati izmedju 3—7.000 Dinara godišnje, što su prilični iznosi za naše stare radnike. Jednom starcu za njegovo izdržavanje neće više ni trebati. Time biće obezbedjen i dalji razvitak radničkih porodica, jer su dosad u radničkim porodicama starci izdržavani često puta na teret novih pokolienja. I invalidske rente, kretaće se prosečno, u koliko se zasad može nagadjati, godišnje izmedju 2 do 5.000 Dinara.

Po istom sistemu odmerene su u §-u 93. projekta novog Zakona i dečje rente. Dečje rente davaće se osiroteloi deci ispod 16. godine života i ukupno neće nadmašivati 3/4 roditelieve rente ili roditelievog prava na rentu za slučai trajne iznemoglosti ili starosti.

Da bi se mogle shvatiti blagodati, koje će za našu radničku klasu doneti sa sobom osiguranje za iznemoglost, starost i

Digitized by Google

smrt iznosimo, da će se na rentu trajnog invalida ili starca potrošiti svi za nj plaćeni prinosi iza 5 do 10 godina osiguranja za prosečnu nadnicu od 6.— Din za 4—8 meseci, iza 20 do 25 godina osiguranja za zaradu od 10.— Din za 19—24 meseci, iza 20 do 25 godina osiguranja za prosečnu zaradu od 20.— Din za 26—35 meseci, iza 30 do 35 godina osiguranja za prosečnu zaradu od 80.— Din za 43 do 50 meseci. Isto tako za dečje rente, u koliko ima troje i vše dece, utrošiće se svi plaćeni prinosi iza 5—10 godina osiguranja kod prosečne zarade od Din 6.— za 6—11 meseci, iza 20 do 25 godina osiguranja za prosečnu zaradu od 10.— Din za 25 do 35 meseci, iza 20 do 25 godina osiguranja za prosečnu obezbedienu zaradu od 20.— Din za 37—47 meseci, i iza 30 do 35 godina osiguranja za prosečnu zaradu od Din 80.— za 57—67 meseci. Ovde su računati prinosi koje plaća na po poslodavac, a na po osiguranik. Podatci ovog uporedjenja mogu naibolje poslužiti u dokaz, da će onai koji bude primao invalidsku rentu, redovno deset i više puta primiti više no što je za nj sa strane njegove i sa strane poslodavca plaćeno prinosa. Ne smemo naime zaboraviti, da je invalidsko i starosno osiguranje dugoročno i da će se mnoge rente iz ovih osiguranja uživati na desetine godina.

Invalidske i starosne rente davaće se samo onim osiguranicima, koji zbog bolesti, starosti i drugih telesnih ili duševnih mana nisu kadri da radom prema svojim snagama i sposobnostima, a obzirom na svoju naobrazbu i dotadašnje zanimanje, zarade ni trećinu onoga, što najamnim radom zaradjuju telesno i duševno zdrava lica iste vrste i sličnog zanimania u istom kraju (stav §. 3. 74. projekta Zakona). Po ovom pojmu traine iznemoglosti potrebno je pre svega, da se nadju zajedno dve okolnosti, koje su — i ako stoje medjusobno u tesnoj vezi — ipak različite, i to:

1. nenormalno telesno ili duševno stanje osiguranika;

2. da upravo radi toga osiguranik ne može zaradjivati onoliko, koliko zakon traži.

Zakonska je granica zarade, trećina zarade, koju obično zaradjuje u istom kraju telesno i duševno zdrav radnik iste vrste i sličnog zanimania, kao osiguranik, o kome se radi. U koliko će osiguranik zaraditi tu trećinu zarade bez [illegible] jom poslodavca, neće se smatrati [illegible] moglim, jer će u takvom slučaju nosilac osiguranja pretpostaviti, da osiguranik nije trajno iznemogao; protivno treba dokazati. Isto važi i za starce, ako [illegible] Nosilac osiguranja takodje neće gledati na to, kad osiguranik trećinu zarade ne bude zaradjivao usled nezaposlenosti ili sniženja zarade ili zbog drugih razloga, koje sa bolešću ili telesnom ili duševnom manom osiguranika nemaju ništa zajedničkoga. Nosilac osiguranja neće smatrati iznemoglim ni takvog osiguranika, koji ne može da dodje do zakonske granice zarade u svom dotadašnjem zanimanju, jer se po projektu novog Zakona ne osigurava nesposobnost za zanimanje, već nesposobnost za zaradu uopšte.

Radi toga ustanovljivaće nosilac osiguranja, da li može osiguranik drugim radom zaraditi zakonsku trećinu, pri čemu taj drugi rad mora biti primeren njegovim silama, sposobnostima, naobrazbi i dotadašnjem zanimanju. Znači, da će se rente uskratiti, ako nekvalifikovani fabrički radnik može zaraditi zakonsku granicu kao kočijaš ili noćni stražar, ili ako bivša kelnerica dostiže zakonsku granicu zarade kao sobarica. Naprotiv priznaće se renta, ako bi osiguranik pomenutu zakonsku granicu zaradjivao sa radom za koji nije prema svojoj sposobnosti i praktičnom iskustvu ili radom, za koji uopšte ne treba nikakve sposobnosti, koje je do sada imao, ili radom za kojega ne treba nikakve teoretske i praktičke naobrazbe, koju je osiguranik dobio u školi ili u dosadašnjem svom zanimaniu. Dakle nosilac osiguranja neće na primer tražiti od bivše služavke, da radi kao korespondetkinja, isto tako neće tražiti od mehaničara ili kvalifikovanog fabričkog radnika da zakonsku granicu zaradjuje kao običan nadničar, već će u takvim slučajevima priznati rentu. Po sebi se razume, da nosilac osiguranja neće od osiguranika tražiti, već će mu nasuprot braniti da dostiže zakonsku granicu abnormalnim naprezanjem svojih sila, koje bi mogle njegovo stanje pogoršati i, naročito kod rekonvalescencije, voditi k recidivu bolesti.

Na pojmu invaliditeta, kako ga je ustanovio projekt novoga Zakona zadržali smo se naročito malo duže, da dokumentujemo, kako to osiguranje nije [illegible] kakav luksus, već nužda za [illegible] klasu i kako će se iznemoglim [illegible]

Digitized by Google

radnicima davati rente samo u slučaju preke potrebe.

Sadašnji zakon o osiguranju radnika predvidja i udovičku rentu bez dokaza invaliditeta za vreme od 3 godine u godišnjem iznosu od 1/4 muževljeve rente ili prava na rentu (§ 73. Z.O.R. tačka c). Projekt novog Zakona vodeći računa o tom, da se osiguranjem za iznemoglost, starost i smrt ne opterete odviše naše narodno gazdinstvo, zabacio je udovičke rente, i predvideo za udovice samo pravo na posmrtnu pripomoć. Napominjemo, da ni strana socijalna osiguranja ne poznaju bezuslovno pravo udovica na invalidske i starostne rente, već samo udovičku rentu, ako je udovica iznemogla, ili vraćanje udovici kapitalnog iznosa plaćenih prinosa za osiguranje pokojnog muža.

Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti jeste — kako smo već rekli — dugoročno osiguranje, koje pruža invalidske, starosne i dečje rente na desetine godina. Zato ovo osiguranje mora počivati na sistemu sakupljenih premijskih rezerva, koje su dovoljne, da pokriju sve obaveze kako za rente, koje se isplaćuju, tako i za stečena prava članova, koji su još aktivni. Jedno kapitalno pokriće u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt još je više potrebno, no u osiguranju za slučaj nesreće. Projekt novog Zakona zato zadržava sistem premijskih rezerva (tačka 2. § 30.). Pored dobre financijske baze potrebno je da osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ima i izvesne kautele, koje će čuvati nosioca osiguranja pred iskorišćivanjem i omogućiti mu plaćanje renta. Ta kautela je prema §-u 77. Projekta novog Zakona pre svega u tom, da se za osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti ne traži — za razliku od osiguranja u bolesti i nesreći — samo stupanje u posao, već i prijava ili dobrovoljno osiguranje. Otstupanje od principa ipso jure osiguranja u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt znači izvesno sužavanje principa, na kojem počiva naše osiguranje u bolesti i nesreći, ali je za osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti to preko potrebno. Ako bi i ovdje bio osiguran svako, bez obzira da li je prijavljen i da li su za nj plaćeni prinosi, onda bi to značilo, da se direktno honorišu nemarni poslodavci i radnici. Poslodavci u toliko, da ne plaćaju prinose, a radnici da se nikako ne brinu za svoje osiguranje i da takodje izbegavaju plaćanju polovine prinosa, koji tereti njihovu zaradu. U ovom dugoročnom osiguranju ne može se zaista trpeti, da se daju rente onim radnicima, koji nisu uredno prijavljeni na osiguranje i za koje nisu plaćeni prinosi. Za to projekt novog Zakona u tački b. §-a 77. predvidja, da će se osiguranicima računati u vreme osiguranja i ono vreme za koje nisu bili prijavljeni i za koje prinos nije za njih plaćen, samo onda ako u roku od tri meseca nakon istupa iz posla dokažu, da su uistinu u tom poslu bili obavezni na osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Iz svega što smo napred naveli vidi se, da je projekt novog Zakona nastojao, da bez većih perturbacija sprovede kod nas u sadašnjoj privrednoj krizi osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i da je radničkoj klasi u tom osiguranju obezbedio najpotrebniji minimum. Naša privreda jedno novo godišnje opterećenje od 79,000.000.— Din za ovo osiguranje u sadašnjem vremenu neće lako podneti, ali ovo novo opterećenje donelo bi neizmerne koristi i za državu i za privredu i za našu radničku klasu. O tim koristima mi smo delimično već govorili i ovde ćemo napomenuti samo još to, da je važno za državu, da se sprovede osiguranje za iznemoglost, starost i smrt. Kad se to osiguranje sprovede, radništvu će još i više omiliti naša država i ono će biti osvedočeno, da se u sigurnosti naše države, nalazi i sigurnost njegovog obezbedjenja za slučaj iznemoglosti i starosti. I za našu privredu biće korisno, da se sprovede osiguranje za iznemoglost, starost i smrt. I ako će osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti opteretiti naše narodno gazdinstvo za blizu 79,000.000.— Din, to ipak sume na ni date neće propasti za naš gospodarski život.

Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt ne služi samo za davanje renta u slučaju privredne nesposobnosti, već ono ima i dalinje zadaće, a te su, predusresti u koliko je moguće invaliditet, naročito privremeni, i otstraniti ga tamo gde je nastao, u koliko to nije isključeno. Jer uvek je za narodno gazdinstvo i državu, pa i za osiguranika i njegovu porodicu, bolje, ako je osiguranik sačuvan produktivnom radu sa potpunom zaradom, nego ako kao nesposoban dobije rentu, koja nužno mora biti manja od njegove zarade, naročito ako je invaliditet nastao u

Digitized by Google

mladjoj dobi života. Sem toga rezerve osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti u raznim formama vraćaju se privredi iz koje su potekle. Prema §-u 167. projekta novog Zakona sve do jedne četvrtine gotovine glavničnog pokrića i sigurnosnih rezerva osiguranja za slučaj nesreće i osiguranja za iznemoglost, starost i smrt ulažu se kod javnih tela u hipotekarne zajmove, koji služe za izvodjenje opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacija, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracija zemljišta i slično. Tim će oživeti gradjevna delatnost u našoj zemlji i proširiti se sanitarna aparatura. Upored te uloge osiguranja za iznemoglost, starost i smrt i upored njegove socijalne funkcije, koja dovodi do izvesne korekture kod raspodele opšteg prihoda, saniraće se i ostale vrsti našeg radničkog osiguranja i za radničko zdravlje u našoj zemlji uradiće se veoma mnogo. Sa sprovadjanjem i osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ukupna socijalna bremena po mišljenju pomenutog matematičara našeg osiguranja direktora g. Matiašića, teretila bi našu privredu tek sa 10% obezbedjene zarade, što s obzirom na okolnost, da je obezbedjena zarada jednaka najnižoj zaradi svakoga razreda, pretstavlja samo opterećenje od 7.5% faktično prijavljene zarade. Ako od ovih socijalnih bremena odbijemo još prinos za berze rada i radničke komore, onda će prinos za celokupno socijalno osiguranje radnika u našoj zemlji teretiti našu privredu tek samo sa 9.4% obezbedjene zarade ili tek sa 7% faktične zarade. Izrazimo li to u brojkama, prinosi svijuh vrsta našeg radničkog osiguranja teretili bi godišnje privredu sa nešto preko 450 milijuna dinara.

Sa sprovadjanjem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt profitirali bi i naši radnici u inostranstvu, jer bi im se ugovorima mogla osigurati i u domovini obeštećenja za iznemoglost i starost, koju su zadobili u inostranstvu. Sa ugovorom o socijalnom osiguranju izmedju naše države i Nemačke znatno su profitirali naši rudari (Bohumski rentnici), koji su ostareli i iznemogli na radu u Nemačkoj, jer je kod nas provedeno penzijsko osiguranje rudara i jer Nemačka isplaćuje rente, koje priznaje po načelu »égalité de traitement« našim iznemoglim i starim rudarima i u domovini. Isto bi bilo i sa ostalim našim radnicima, uposlenim na strani, kad bi se kod nas proveo[illegible] guranje za iznemoglost, starost i smrt.

Ovo je kratki bilans koristi, koju bi naša zemlja dobila sa sprovadjanjem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt.

Pri kraju da spomenemo, da je osiguranje za iznemoglost, starost i smrt jedna obaveza iz ugovora o miru, i da je na pragu vreme da se ta obaveza ispuni i u onim kulturnim zemljama, gde još nije ispunjena.

Iz vesti objavljene u broju 9. »Informations Sociales« iz ove godine doznajemo, da je upravni odbor Medjunarodnog biroa rada stavio internacionalno uredjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na dnevni red medjunarodne konferencije za narednu 1932 godinu. Zaključak o tom na sednici upravnog odbora Medjunarodnog biroa rada, održanoj u vremenu od 28 do 31 januara o. g. u Ženevi, donet je skoro jednoglasno (samo jedan glas bio je protiv). Sudeći po tom vidimo, da je kod svih država, koje su članice Medjunarodnog biroa rada prevladalo mišljenje, da treba sprovesti i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Osiguranje u bolesti i osiguranje za slučaj nesreće u najvažnijim svojim propisima već je internacionalno uredjeno i Kraljevina je Jugoslavija izmedju ostalih država Zakonom od 6. decembra godine 1926. ratifikovala »Konvenciju o obeštećenju nesrećnih slučajeva pri radu« a Zakonom od 27. septembra 1929. »Konvenciju o osiguranju za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge«. Internacionalno uredjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti dolazi na dnevni red najbliže Medjunarodne konferencije rada i konvencija, koja ga bude urediivala, biće nužno multilateralna, jer će morati voditi računa o različitim sistemima osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, a koje smo već kratko spomenuli. U konvenciji će dašto doći do izražaja najrasprostranjeniji princip evropskog kontinentalnog osiguranja, na kojem je sazdano i osiguranje za iznemoglost, starost i smrt u projektu našeg novog Zakona. I zato kad će se odgovarajućom konvencijom skoro praktično sprovesti u život obaveza svih kulturnih država iz glave XIII. Versajskog ugovora o miru, ne će se moći dugo odlagati ni kod nas sprovodjenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt.

Digitized by Google

ИЛИЈА П. ПЕРИЋ:

ВАСПИТНИ КАРАКТЕР РАДА ОСУЂЕНИКА И ЊИХОВО ОСИГУРАЊЕ ЗА СЛУЧАЈ НЕСРЕЋЕ ПРИ РАДУ

I

Осуђенике разликујемо према врсти казне, пресудом досуђене, на: затворенике (затвор и строги затвор), заточенике, робијаше (временска и доживотна робија) и осуђене на смрт. Ови последњи, природно, отпадају из круга нашег посматрања: рада и осигурања осуђеника.

Међутим, сем ове врсти поделе, постоји и једна друга класификација осуђеника баш с обзиром на организацију осуђеничког рада, о чему ће у даљим редовима бити речи.

Правило је, да су сви осуђеници обавезни радити. Тај се рад обавља редовно у самоме заводу, где осуђеници бораве, а по изузетку и изван завода. Ово је, уједно, једно важно питање, које се у обичном животу своди на питање конкуренције рада осуђеника изван завода, па и у самоме заводу, раду слободних радника и занатлија. Међутим, ово је избегнуто извесним низом мера, међу којима су најважније: рад осуђеника у самоме заводу; рад за рачун државних службеника; израда таквих производа, који се не производе у нашој земљи или бар не у месту ни непосредној близини казненог завода; употреба осуђеничке радне снаге за опште-корисне државне радове; и слично.

Материјално-правни прописи о уређењу питања рада осуђеника садржани су у Закону о извршивању казни лишења слободе (скраћено: З. и к.) од 16. фебруара 1929. год. (Службене новине од 26. фебруара 1929. год., бр. 47.-XXI) и у Уредби о организацији и наплати осуђеничке радне снаге у казненим и другим сличним заводима, бр. 5295 од 18. јануара 1930. год. (скраћено: У. о. р. с.) (Службене новине од 31. јануара 1930. год., бр. 23.-IX).

Према § 1. У. о. р. с., рад у казненим заводима заведен је из следећих мотива: да казна буде ефикаснија; морална поправка преступника; пружање могућности стручне и практичне наобразбе за самосталан рад; стварање могућности, да осуђеник зарадом накнади штете узроковане кривичном радњом; привикавање на рад; олакшање и ублажавање последица усамљености живота у ћелијама; одржање социјалног начела, да свако свој хлеб личним трудом зарађује. Укратко, ти су мотиви криминално-превентивни, економски и хумано-социјални; а главна им је тенденција: стварање односно оспособљење бившег осуђеника за самосталан и користан привредно-социјалан рад у слободи.

Као што смо видели, сви осуђеници обавезни су на рад, а ослобођени су од њега само они који су неспособни.

Рад у казненим и сличним заводима може бити организован на пет разних система. Ови нас системи занимају нарочито стога, што нам је потребно знати, ко се код датог система има сматрати послодавцем осуђеника? Да ли је увек тај послодавац сама Држава посретством Управе завода или можда које друго физичко или правно лице? Ово је питање од еминентне важности баш код осигурања осуђеника противу несрећних случајева на раду, где може цела одговорност кривична и цивилно-правна пасти на послодавца.

Дакле, рад осуђеника може бити организован у виду:

а) система генералног закупа, који се састоји у томе, што експлоатацију завода и радну снагу кажњеника узме под закуп какав предузимач. Однос између предузимача и управе завода, увек се уређује посебним уговором, који међу правима предузимача увек предвиђа, да све користи од рада припадају предузимачу, док је његова општа дужност, да сноси све терете, који проистичу из редовне обавезе државе према осуђеницима, т. ј. предузимач је дужан осуђенике: хранити, снабдевати одећом и обућом, итд.

б) система специјалног најма, који се састоји у томе, што осуђеници раде изван завода приватним лицима под условима предвиђеним у посебном уговору, који управе завода закључују за сваки случај рада.

ц) система режије, који се састоји у томе, што сама управа казненог завода организује рад и експлоатацију осуђеничког рада; приход од таквог рада иде у државну касу.

Digitized by Google

д) система „рада на парче“, код кога је организатор експлоатације рада сама управа завода, а састоји се у томе, што предузимач набавља сировине, из којих осуђеници израђују готове производе, који исти предузимач по утврђеној цени купује односно прима.

е) мешовитог система, који се састоји у томе, што управа завода искоришћује у сопственој режији највећи део осуђеничке радне снаге, а тек претек радне снаге и осталог инвентара издаје под закуп предузимачима.

Код система рада под а) и б), као послодавац има се увек сматрати предузимач-закупац; а код система под ц) и д), послодавац је управа завода; напокон, код „мешовитог система“, као послодавац осуђеника има се сматрати час управа завода, а час предузимач-закупац, што зависи од тога, да ли се осуђеничка радна снага искоришћује у режији, или се даје под најам.

Рад осуђеника је својина државе, којој, природно, доноси извесне користи. Висина те користи одговара тачно заради добивеној од осуђеничког рада. Дакле, значи да осуђеник нема права на зараду, јер је титулар рада сама држава.

Међутим, да би се постигао бољи успех установом рада осуђеника, законодавац дозвољава, да се одобри извесна награда у новцу од осуђеникове наднице. Надницу одређује управа завода, али она не може бити мања од $^1/_3$ наднице слободног радника исте врсте и једнаке стручне спреме.

По правилу, не одобрава се никаква награда, и то: осуђеницима за прва три месеца, а осуђеницима-повратницима (у повратку) за првих шест месеци.

Почетна награда за све осуђенике без разлике не може износити више од $^1/_{10}$ наднице. Повишење награде врши се с обзиром на врсту и каквоћу посла, а њен максимум се одређује према врсти казне осуђеника. Тако лица осуђена на вечиту или временски ограничену робију могу достићи награду највише до $^3/_{10}$ наднице; заточеници до $^4/_{10}$, но, изузетно, овима може управник завода повисити до највише $^5/_{10}$; а осуђени на затвор и строги затвор највише до половине наднице.

Осуђеници су поделени на: 1. квалификоване (мајстори, помоћници и шегрти), 2. неквалификоване (обични радници у индустрији и пољопривреди: сточарству и земљорадњи) и 3. умне раднике (интелектуалци, слободне професије, државна или приватна служба). Целокупан рад осуђеника поделен је, даље, на следеће групе (врсте): а) занатску, б) индустријску, ц) пољопривредну, д) сточарску, е) обичну и ф) канцеларијску групу.

Део прихода, који припада држави од наднице осуђеника, управа завода полаже у Централни фонд за подизање казнених завода, који је образован при Државној хипотекарној банци.

II

Предвидивши организацију рада осуђеника, законодавац је, руковођен начелима хуманости и социјалне правде, прописао обавезност осигурања осуђеника за случај несреће при раду (§ 63. З. и к.). Материјално-правни прописи о уређењу осигурања осуђеника садржани су у Уредби о осигурању осуђеника у несрећним случајевима при раду (скраћено: У. о. о.) од 14. фебруара 1931. год. бр. 17370. I 53. (Службене новине од 25. фебруара 1931. год., бр. 43.-XII).

Друге врсти осигурања нису предвиђене, што се да објаснити особеношћу у коме се налазе осуђеници за време издржања казне. Тако нпр. осигурање за случај болести није нарочито потребно, јер је иначе нега осуђеника поверена држави, односно управи казненог завода.

Као критериум за одређивање приноса за осигурање осуђеника противу несрећног случаја при раду, служе: а) врста (група) рада и б) већа или мања могућност несрећног случаја.

У погледу обавезности осигурања, као „осуђеници“ сматрају се „сва лица сличних завода, наиме: завода за извршивање мера безбедности, завода за васпитање и поправљање малолетника и истражних затвора“. (§ 2. ст. II У. о. о.).

Што се тиче приноса, за осуђенике се месечно полаже од наднице, и то 10%, ако осуђеник припада занатској групи, 8% ако припада индустријској групи, а 6% ако осуђеник-радник припада: пољопривредној сточарској, обичној или канцеларијској групи.

Циљ осигурања осуђеника јесте обештећење, које у највише случајева претставља пружање минимума за егзистенцију како самоме осуђенику, тако и његовој породици, односно лицима, која је био дужан да издржава.

Да би се могао постићи постављени циљ, образован је „Фонд за осигурање осуђеника у несрећним случајима при раду“ (скраћено: Ф. о. о.) при Државној хипотекарној банци. Средства Ф. о. о. су: а) приноси осуђеничке

Digitized by Google

наднице, б) помоћи; државе, разних установа и општина и ц) легати добротворних друштава и појединаца. (§ 5. У. о. о.).

Да би се створила извесна основица за остварење осигурања осуђеника, одређено је, да у нови Ф. о. о. буде одмах унето „10% од целокупне суме која је послата Централном фонду (за подизање казнених и сличних завода) као приход од осуђеничке радне снаге...", и то почев од 1. јануара 1930. год., као дана почетка обавезности осигурања осуђеника. (§ 47. У. о. о.)

Накнада се, по правилу, даје, само у случају смрти или телесне повреде, које се јављају као последице несреће, која осуђеника задеси на раду или на путу за рад и обратно.

Са осуђеницима, страним држављанима, поступа се једнако као и са нашим држављанима, под условом, да су пре ступања у завод били стално настањени и нашој држави, а по отпусту из завода уживаће накнаду само док буду живели на територији паше државе.

Дакле, на накнаду имају право: лично осуђеник и његова породица. Но, ни осуђеник ни његова породица неће имати право на накнаду, ако послодавац успе доказати: а) да се осуђеник намерно осакатио, б) да је сам себи одузео живот, ц) ако у бегству погине или се удави и д) ако се повреди вршећи недопуштене радње. — Уопште нема право на накнаду осуђеник, који је у времену повреде био неспособан за било какву зараду. Такав ће добити бесплатно само медикалије и остало потребно за умањење последица несрећног случаја. (§ 12. У. о. о.).

Повређени осуђеник, за време боравка у заводу а док му траје радна неспособност, добива на име помоћи награду, коју је од наднице примао на дан збивања несрећног случаја.

Повређени осуђеник, када буде пуштен на слободу, имаће право на накнаду, која се одмерава увек према надници просечног радника исте врсте и места у коме је повређеник раније радио и живео, и то:

а) за случај привремене неспособности на целу просечну надницу њему одговарајуће врсте радника; б) код деломичне сталне неспособности максумум до 300 динара месечно; и ц) за случај потпуног и сталног онеспособљења за било какав рад, пуну просечну надницу њему одговарајућег радника, с тиме, да помоћ месечно не може бити мања од 300 ни већа од 600 динара. (§ 15. У. о. о.).

После смрти повређеног осуђеника, накнада односно помоћ се издаје члановима његове породице, које је био **ex lege** дужан да издржава.

Под члановима породице имају се разумети законита жена и деца, а затим остали претци и потомци и то по цивилно-правним прописима.

Законита жена има право на помоћ до 300 динара месечно, и то под следећим условима; а) да је брак склопљен био пре наступеле повреде, б) да је за рад неспособна и да имовно стоји лоше, ц) да није раније или по отпусту живела одвојено од свога мужа, д) да без законског разлога није напустила свога мужа пре његовог ступања у завод и е) ако је после иступања из завода свога мужа примила и неговала.

Смрћу или преудајом жена губи право на помоћ; но у случају преудаје, као и у случају ступања у брак после повреде осуђеника, жена стиче право на отпремнину, која износи двогодишњу помоћ, коју би иначе примила.

Ако осуђеник после смрти, поред законите жене остави и децу, којој је потребна помоћ, тада се помоћ може повисити за 300 динара, тако да заједно са помоћи коју мајка прима, не може премашити износ од 600 динара, односно износ, који је примао покојник за живота.

Ако су остала само деца, тада она могу добити највише до 600 динара, али не више од помоћи, коју је примао њихов отац.

Остали чланови породице, могу уживати помоћ највише у износу од 300 динара месечно. Првенство се, поред испуњених осталих услова, одређује по грађанско-правним прописима.

Мушка деца и потомци, могу уживати помоћ најкасније до краја 17. године живота, а женска лица до удаје или најкасније до навршетка 21. године живота. (§ 18. У. о. о.).

Погребнина у износу од једне хиљаде динара издаје се, ако је осуђеник умро од повреда после отпуштања из завода.

За одређивање почетног дана стицања права породице на помоћ, меродаван је моменат смрти осуђеникове. Тако чланови породице, уживаће помоћ: а) од дана смрти, ако је ова наступила после отпуста из завода и б) ако је осуђеник умро у самоме заводу, онда од дана, када би повређени, да је живео, био отпуштен као слободан из завода.

Међутим, да, у случају под б), породица умрлог осуђеника не би трпела материјално

Digitized by Google

до момента стицања права на помоћ, додељује јој се на име помоћи онај износ, који је осуђеник пре своје повреде у заводу примао као награду. (§ 19. У. о. о.).

Правило је, да се помоћи ради обештећења за случај несрећног случаја при раду осуђеника издају из Фонда за осигурање осуђеника само у случају, да нема никакве кривице за насталу несрећу ни до повређеног осуђеника ни до његовог послодавца. У противном, видели смо, да такав нема права на обештећење, а ако је кривица до послодавца: чиновника управе завода или предузимача, плаћање накнаде пада увек на послодавца. А за случај да је повреда (онеспособљење или смрт) наступила услед великог немара послодавчевог, досуђује се удвостручена помоћ. Ово је врло корисна мера законодавчева у сврху сузбијања свих неправилних поступака лица, која рукују осуђеничком радном снагом.

Да би било потребног покрића за евентуалне помоћи осуђеницима, које би имале пасти на терет предузимача (закупца осуђеничке радне снаге), приликом закључивања уговора, дужан је предузимач депоновати код Поштанске штедионице извесну суму на име кауције.

Послодавац (управа завода или предузимач) дужан је сваки несрећни случај пријавити надлежнои Среском суду у року од 24 часа најкасније и уједно предузети најнужније санитетске мере. Срески суд доноси одлуку, сматрајући предмет као врло хитан. Правни лек је могућ заинтересованим странама на Окружни суд, који коначно одлучује.

Уопште о свим актима правне важности, који могу доћи у обзир у току поступка о заснивању права на помоћ, као и за случај смањивања или повећавања помоћи, мора постојати судска одлука.

Напокон, да би се на бившег осуђеника утицало, да у будуће не би уопште дошао у какав озбиљнији сукоб са кривично-правним прописима, предвиђено је, да ће изгубити право на иначе досуђену помоћ: а) за случај да буде осуђен на дуже од једног месеца дана нове казне или које мере безбедности (нпр. забрана посећивања локала, у којима се точе алкохолна пића); б) за све време просјачења из места у место; и ц) за време, док се не буде стално настанио у једноме месту наше државе.

Наравно, како повређеник, тако и његова породица губе право на помоћи, када нестану узроци, било природни било законски, који су условљавали право на пријем помоћи.

Упоређењем са општим осигурањем радништва по Закону о осигурању год., запажа се једна крупна разлика у погледу одређивања појма „породице“. Док је законодавац из 1922. год. био апсолутно либералан са врло широким схватањем социјалне правде и хуманости, и признао као чланове породице ванбрачну жену и децу, другим речима признавао фактичка стања; дотле законодавац код решења питања осигурања осуђеника од несрећних случајева признаје само правна стања, у конкретном случају брак. Дакле су из појма „породице“ потпуно искључена ванбрачна жена и незаконита деца осуђеникова. Овде је, дакле, законодавац одступио социјално-правног појма „породице“ и усвојио цивилно-правни појам, који је узак од првог.

Да ли је ово оправдано? Да ли је законодавац таквим регулисањем појма породице по питању осигурања осуђеника погрешио о социјално-хумане принципе, које је усвојио његов преседан из 1922. год.

Питање, које се може посматрати једино с обзиром на заштитни објекат. А који је заштитни објекат у конкретном случају: да ли породица, као апстрактна правна установа (задруга), или можда појединац — чланови породице? Ми држимо, да је појединац онај коме треба пружити заштиту, јер се правом њега у ствари штити и породица. Истина је, да би се овде могло приговорити, да нпр. ванбрачно дете, у цивилно-правном смислу, није „члан“ породице. Али, заборавимо изгубити из вида околност, да је ванбрачно дете једног осуђеника члан, не „породице“, а оно свакако нашег друштва? Овде баш и лежи тежиште целог проблема. Па пошто су интереси друштва (заједнице, државе) несумњиво претежнији од интереса „породице“, нема сумње, да се треба определити за заштиту ванбрачне жене, а нарочито незаконите деце.

Стога сматрамо, да баш у општем, државном интересу, код регулисања питања пружања помоћи породици осуђеника, настрадалог несрећним случајем при раду, није било места искључивању ванбрачне деце и жене из круга „породице“. Друга је ствар већ питање, да ли се треба противу те појаве, која данас није ретка, борити или не. И ми стојимо на принципу: одржање друштва - заједнице преко породице. Али ипак, за љубав тога принципа не можемо допустити никада, да занемаривањем баш ванбрачне деце, стварамо свесно осетљивитет том истом друштву (заједници), које хоћемо да очувамо.

Digitized by Google

III

Још неколико корисних мера, којима је циљ постизање највећег ефекта од казне, који се састоји у томе, да се осуђеник морално препороди тако, да он схвати да више не треба и не сме да вређа друштво вршењем кривичних радња. Те су мере: новчано пружање помоћи сиромашним осуђеницима, посредовање у налажењу рада отпуштеном осуђенику преко родбине и управе завода и напокон збрињавање и прихватање отпуштених осуђеника од стране друштава **ad hoc** организованих.

Што се тиче потпомагања сиромашних осуђеника, предвиђене су при казненим заводима нарочите припомоћне благајне, из којих се под руководством управника, таквим осуђеницима приликом отпуста из завода дају сретства за **viaticum** и као резерва за прве дане опстанка у слободи.

Природно, помоћ, коју може добити сиромашни отпуштени осуђеник из припомоћне благајне, претставља само једну палијативну меру, док се осуђенику најрадикалније може помоћи, ако му се да могућност запослења, дакле самосталног прнвређивања, било као раднику или занатлији. У ту сврху, најефикаснија помоћ може доћи од породице или родбине осуђеникове. Међутим, недостаје ли помоћи са те стране, законодавац је ставио ту бригу у дужност управнику завода, а омогућио је такођер и делатност приватне иницијативе у виду друштава за пружање помоћи и старање о отпуштеним осуђеницима. Такво једно друштво основано је почетком текуће године у Београду, те се је надати, да ће ускоро опетовано посведочити користан рад приватне иницијативе на пољу социјалног и једног од најхуманијих збрињавања: збрињавања отпуштених осуђеника.

Поред тих мера, законодавац је предвидео могућност и потребу оснивања посебних државних установа (берзи рада) за посредовање „при упосливању оних отпуштених осуђеника који, имајући воље за рад, не могу без своје кривице да нађу зараду". (§ 66. II in fine З. и к.). Тиме је још једном посведочена врло велика социјална функција, коју врше и могу вршити Берзе рада.

IV

Из овог сумарног прегледа практичног решења питања организације рада и осигурања противу несрећних случајева при раду осуђеника код нас, могу се уочити две позитивне констатације, које илуструју — у главном — врло напредно и модерно схватање југословенског законодавца, и то: а) у погледу кривично-правног циља казне и б) у погледу социјалне заштите осуђеника и њихових породица.

Први моменат решен је тако, што је, у главном, казна схваћена као узрок за смештај осуђеника у казнени завод, који има изглед једне модерне и специјално преудешене школе, која, систематским и интензивним радом, има друштву да поврати морално регенерисане његове чланове, који су из било којих разлога посрнули. Та школа има циљ, да баш код тих посрнулих чланова друштва утуви у њихово нематеријално биће, да правне прописе осећају као свој нормалан морал. То је задатак наше модерне казнионе.

Други моменат је нераздвојно везан за први, те им је и крајњи циљ заједнички, иако се други моменат руководи социјално-правним и економским принципима.

Према томе, можемо тврдити, да је наш законодавац успешно и примерно решио моменат моралне регенерације и моменат социјалног збрињавања осуђеника, што ће, надамо се, и сама будућност показати.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURA

PRI PORODAJU MRTVOG DJETETA PRIPADA BABICI ISTA NAGRADA.

(rješenje Suzora broj 452/31 od 22. I. 1931.)

Na pitanje jednog ureda riješio je Suzor, da babicama pri porođaju mrtvog djeteta pripada ista nagrada kao i kod rođenja živog, jer su porodaji, gdje se rodi mrtvo dijete, često komplikovani, spojeni sa više truda i pažnje za majku, makar otpada stanovita njega za dijete.

No babici se isplaćuje nagrada u istom iznosu samo onda, ako uredski liječnik potvrdi, da je rođeno u istinu mrtvo dijete, a ne da je bio samo pobačaj. Naime ako žena rodi prije sedmog mjeseca trudnoće onda dijete ne može da živi izvan njene utrobe; takav se slučaj zove pobačaj (abortus). Kod abortusa babica nema prava na nagradu za porođaj, već samo na honorar za izvršene pojedine radove pri tom pod nadzorom i po odredbi uredskog liječnika. Đ. G-ć.

KOD POKUŠAJA SAMOUBIJSTVA NE MOŽE SE ČLANU USKRATITI HRANARINA.

(Presuda Državnog saveta kraljevine Jugoslavije br. 18.234/1930 od 5/XI.-1930).

Članica K. S. zaposlena kao služavka od 3. VI. 1929. kod poslodavca M. K. iz S. počinila je pokušaj samoubojstva 21. VII. 1929. Blagodareći hitnoj pomoći lekara s. okružnog ureda ostala je na životu i ured je za njeno lečenje za vreme od 21. VII 1928. do 18. I. 1929. utrošio iznos od 4.071.70 Dinara. Kako uopšte nije bila prijavljena na osiguranje s. je ured njenog poslodavca M. K. opteretio po § 11. Z. O. R. sa regresom za ceo tai iznos. M. K. žalio se protiv regresa Suzoru, koji je odlukom svojom od 18. VI. 1929. broj 22.749/29 odbacio njegovu žalbu kao neosnovanu na zakonu i ožalbeni regresni platežni nalog u celosti potvrdio.

M. K. izjavio je protiv ove odluke SUZOR-a blagovremeno dalje žalbu Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja, koje svojim rešenjem St. br. 1104 od 20. I 1930 tu žalbu delimice uvažilo i odredilo, da se iz regresnog platežnog naloga ima izostaviti iznos od 1520..70 D plaćene hranarine. Razlozi za to rešenje bili su sledeći: »Na osnovu priv... § 47. Zakona o osiguranju rad... hranarinu nema prava onaj član... bolest hotimično preouzrokovao. ... se iz podataka ovoga predmeta ... je S. K. izvršila pokušaj simoubi... nije imala pravo na hranarinu, jer ... kušajem samoubijstva hotimično ... prouzrokovala bolest.

S toga okružni ured nema pr... od žalilje traži naknadu isplać... K. hranarine, te se iznos od 15... 70 p. ima iz platežnog naloga izos...

Protivu ovoga rešenja podneo ... ured tužbu Državnom savetu. ... savet u svom II. odelenju uzeo je ... matranje tužbu Okružnog ureda ... guranje radnika u S. podnetu ... rešenja Ministra socijalne pol... narodnog zdravlja od 20. januara ... br. 1104., kojim je delimično izmen... luku Središnog ureda za osiguran... nika u Zagrebu br. 22.742/1929. ... jući naplatu izdate hranarine ... u 1.520.70 Din, na osnovu §. 47. Z... o osiguranju radnika.

Pošto je proučio tužbu, osporeno ... šenje i ostale akte, koji se na ovaj p... met odnose, kao i odgovor Ministr... tužbu, poslat pismom od 17. maja ... g. br. 17.407; Državni je savet našao ... napadnuto rešenje nije na zakonu ... vano sa sledećih razloga:

»Propisom § 47. Zakona o osigur... radnika zakonodavac je imao namen ... uskrati hranarinu onim osiguranim ... novima, koji u cilju da bi dobivali ... ureda hranarinu hotimično sebi pro... kuju bolest ili onima od kojih oni to ... vo na hranarinu imaju po zakonu. M... tim, u ovom konkretnom slučaju, ... nije utvrdieno da je S. K. hotim... no išla na to da sebi prouzroukie bolest ... u cilju dobivanja potpore, pa se za ... nije mogao primeniti propis ovoga ... grafa.

Sa izloženog a na osnovu čl. 17... Zakona o Državnom savetu i upra... sudovima, Državni savet presudom ... XI. 1930. broj 18.234/1930. presudio ... se napadnuto rešenje Ministra s... politike i narodnog zdravlja poništi ... mu presudom u prepisu izvesti... nične strane.« Đ. G-ć.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

GRIPA NA PODRUČJU OKRUŽNOG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U VELIKOM BEČKEREKU.

Početkom ove godine u našoi državi vladala je epidemija gripe. Interesantno će biti da se saopšti opažanje okružnog ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku o samoj bolesti, koja je vladala na teritoriji ovog okružnog ureda. Pod okružni ured u Vel. Bečkereku spadali su u to vreme gradovi: Veliki Bečkerek, Vel. Kikinda i srezovi: Vel. Bečkerek, Vel. Kikinda, Novi Bečej, Nova Kanjiža, Jaša Tomić i jedan deo alibunarskog i vršačkog sreza.

Okružni je ured za prvih pet meseci za koje je vreme trajala ova gripa imao prosečno osiguranih članova 14.382.

1. Sporadični slučajevi gripe javljali su se već meseca novembra prošle godine. Ovo je naročito dobro zapaženo u Velikoj Kikindi i Novom Bečeju. Skoro svi lekari ureda javljaju, da je u januaru i februaru bilo najviše obolenja. Početkom marta je već počeo padati broj, koji se sukcesivno smanjio tako, da početkom maja već nema novih obolenja.

2. Obolenih od gripe bilo je svega 2485. Od ovih 1502 člana i 983 porodična člana.

3. Obolenja su u većini slučajeva bila lake prirode i trajala su 4—8 dana prosečno.

4. Bilo je svega 98 težih slučajeva sa komplikacijama, a trajanje ovih obolenja je bilo vrlo razno, ovisno od komplikacija. Neki su slučajevi ozdravili posle 2—3 nedelje, a neki su trajali 2—3 meseca. Od komplikacija su najčešća bila: zapaljenje pluća i plućne maramice, zatim nekoliko slučajeva sa meningealnim simptomima, probavnog sistema, jedan slučaj upale bubrega, jedan slučaj upale čeone duplje (sinusitis frontalis) 10 slučajeva upala srednjega uha (otitis med.) 3 slučaja kašlja hripavca (pertussis), a mnogobrojni su slučajevi inaktivne, latentne tuberkuloze postali aktivni procesi. Ovih poslednjih lečenje je trajalo najduže. Vuklo se i mesecima ili se svršavali letalno.

5. Smrtnih slučajeva bilo je 15. Uzrok smrti bio je kod 11 slučajeva upala pluća, 2 slučaja tbc. pulm. 2 slučaja upala moždane opne. Smrtni slučajevi su bili izmedju 3 god. i 18 god.

Kada se uzme prosečan broj osiguranih članova kod ureda za prvih pet meseci i broj obolenja kod osiguranih članova, izlazi da je od gripe za vreme trajanja epidemije obolelo od osiguranih članova 10.45%.

Marljivim i svesrdnim zauzimanjem lekara ureda uspelo se, da se trajanje obolenja po mogućnosti smanji, a da ne nastupe mnoge i velike komplikacije i smrtni slučajevi. L. R.

GOLD: O POSTTRAUMATSKOJ TUBERKULOZI KRALJEŽAKA (MSCHR. F. UNFALLHEILK. 1931. BR. 5.)

Pitanje uzročne veze izmedju tuberkuloze kralježaka i teških ozleda kralježnice još nije raščišćeno. Stariji autori u veliko dozvoljavaju mogućnost razvitka tuberkuloze nakon ozlede kralježaka, dok se ovo mišljenje u novijoj literaturi sve više gubi. Tako Haumann u 993 slučajeva ozlede kralježaka ni u jednom nije opazio razvitak tuberkuloze. Tuberkuloza se svakako može pogoršati zbog nezgode, ali nastati može jedino u onom slučaju, ako se do tada latentno žarište mobiliše, a i onda se može kauzalitet priznati samo u onom slučaju, u kojem se tuberkuloza priključuje nezgodi u onom roku, koji je potreban za razvitak tuberkula. Na taj način se broj posttraumatskih tuberkuloza sve više smanjuje. Autor opisuje slučaj 24 godišnje pacijentice, koja je u februaru god. 1927. prilikom skijanja pala na sjedalo Nakon ozlede ostala je nedjelju dana u krevetu. Nakon što je ustala, istu večer sudjelovala je kod plesa. Sedam nedjelja iza nezgode pregledana je prvi put zbog izbočine na lumbalnoj kralježnici. Pretraga i rentgenološka snimka jasno je pokazala kompresijonu frakturu 1., 2. i 3. lumbalnog kralješka. Pacijentica dobila je onda Hessingov korzet. Godinu i pol nakon ozlede (ljeti 1928.) osjetila je pacijentica, koja od tog vremena nije vršila nikakav sport, te je stalno nosila odredjen joj korzet, da joj vanjska strana desne natkoljenice odjednom postaje neosjetljiva. Klinička je pretraga to potvrdila kao posljedicu kompresije hrptenice. Rentgen-snimka pokazuje u ovo vrijeme, kao i opet godinu

Digitized by Google

dana kasnije s jedne strane jasni kaloznoreparatorni proces, a s druge strane razvitak spondylarthritis deformans-a. Do kraja god. 1928. izgubile su se smetnje senzibiliteta. U junu 1929. pacijentica odlaže steznik. Prije toga je već mnogo plesala i normalno živila. U decembru 1929. nastaje ispod desnog lig. Pouparti oteklina. Na kralježnici nije bilo pogoršanja. Oteklina je jasno fluktuirala, te je u svemu imala karakter tuberkuloznog apscesa. Pošto se pretragom nije mogao ustanoviti nikakav tuberkulozni proces na zdjelici i kuku, bilo je jasno, da taj apsces dolazi iz kralježnice. Pomnim pregledavanjem dosadašnjih snimaka ustanovljeno je na snimci iz novembra 1928. malo žarište na prvom lumbalnom kralješku, te se ovo žarište još više opaža na snimci iz februara 1931. Uz to se vidi na nekojim snimkama sjena, koja odgovara paravertebralnom apscesu. Autor primjećuje, da se takove paravertebralne sjene mogu viditi često i kod čistih fraktura kralježaka, te su ove u takovim slučajevima slike paravertebralnih hematoma. To se kod pacijentice može sasvim isključiti, te nema sumnje, da se kod nje radi o pravoj tuberkulozi kralješka, koja je nastala iz jednog do tada latentnog žarišta. D.

SCHNURER: RADNA TERAPIJA KOD PLUĆNE TUBERKULOZE (M. M. W. 1931. BR. 28.).

Autor, kao i mnogi drugi, došao je do zaključka, da se kod tuberkuloznih pacijenata, koji se liječe u liječilištima, uzima premalo obzira na liječenje njihove psihe, odnosno na uzdržavanje njihove volje i ustrajnosti za tjelesni rad. Mali broj pacijenata bude otpušten iz liječilišta sa potpunim zdravljem, a ne mnogo veći broj sa dvije trećine radne sposobnosti, te je sudbina takvih ljudi nakon otpusta iz sanatorija tako reći zapečaćena. Većina napušta liječenje nakon 3—4 mjeseci, rijetki su oni, koji ostaju 5—8 mjeseci, a liječenje od 9—12 mjeseci se rijetko dopušta. Ovi ljudi treba da idu opet za zaradom, ali većina ih je izgubila samopouzdanje, pa ostaje bez posla. U današnjim prilikama uopće je teško naći zarade, a naročito je to teško bolesnom čovjeku. Ako je konačno našao posla, treba da uloži čitavu svoju snagu, da može mjesto zadržati. Nema li posla, onda su uzaludne riječi liječnika, koji mu je prilikom otpuštanja preporučio, da se čuva, da se dobro hrani, da se zadržava mnogo na svježem zraku i suncu i t. d. Ako je dobio zarade, onda takvog neizvježbanog čovjeka brzo napuštaju sile, a posljedica je toga, da mu se stanje opet pogorša, da mora opet u liječilište, a izgledi na izlječenje su mu mnogo lošiji, jer je medjutim proces u plućima opet napredovao. Treba, dakle, da se u osnovu liječenja uvrste novi momenti, koji će opravdati velike materijalne žrtve i veliki trud, koji se ulaže u liječenje tuberkulotičara. U tu svrhu preporuča autor, da se: 1. produlji liečenje tuberkulotičara u liječilištima; 2. da se pacijentima već u toku liječenja podiže volja i veselje za rad, i to na taj način, da im se pod liječničkom kontrolom daje mogućnost svrsishodnoga rada, i to ne samo za vrijeme sanatorijskoga liječenja, već i poslije toga. Pokusi, koji su pravljeni u tom smjeru, uspjeli su, osobito, ako se rad u radionama nadopunio sa poljoprivrednim radom, koji se obavljao na parcelama od ½ do 1 ha, gdje su pacijenti zajedno sa svojim porodicama živjeli u naseljima u blizini liječilišta. Takovi su pokusi učinjeni u Americi, Engleskoj i Holandiji. U Njemačkoi ovi su pokusi tek u povojima. Pod radnom terapijom razumjevamo svrsishodan i dobrovoljan rad pacijenata u laganim zvanjima, koja dozvoljavaju rad u higijenski uredjenim, prozračenim i suncu pristupačnim radionama. Zvanja su nakon višekratne pregledbe pojedinaca savjesno odredjena, te pacijenti stoje stalno pod kontrolom liječnika. Radno vrijeme odredjuje liječnik, a povećanje ili umanjenje ili potpuno napuštanje rada upravlja se prema bolesničkoj slici. Osim gore spomenute svrhe i kraćenja vremena imade ta radna terapija i tu prednost, da pacijentu pruža mogućnost, da nauči jedno novo zvanje, te da si nešta i privredjuje sa svojim radom. Autor polaže veliku važnost na rad u naseljima, gdje se pacijenti mogu baviti poljoprivrednim radom. Takva se naselja imaju izgradjivati prema prilikama zemlje u odgovarajućim, zdravim predjelima, i to tako da se svako naselje može uzdržavati iz vlastite produkcije. Dalekosežna individualizacija je prva potreba. Vrst produkcije neka se u svakom naselju ravna prema potrebama zemlje i tržišta. Ako su pacijenti potpuno izliječeni, mogu se otpustiti iz naselja, ali često će biti iz psiholoških razloga potrebno, da se i dalje zadržavaju u zavodu. Nadzor nad pacijentima neka bude u ruci liječnika i poljoprivrednih stručnjaka.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

ČLANOVI PORODICE UŽIVAOCA 100% RENTE NEMAJU PRAVO NA POTPORE PO § 45, T. 5. ZOR.

Član J. T. je nesrećnim slučajem nastradao dne 17 februara 1928 te je usled toga primao hranarinu do 26 aprila 1928, a iza toga roka nadalje 100% privremenu rentu.

Na dan 6 jula 1928 rodila je njegova supruga živo dete te je J. T. stavio zahtev na porodiljsku potporu. Ouzor je odbio molioca sa ovim zahtevom, jer je obustavom hranarine (§ 85 t. 2. ZOR) prestao biti članom Ouzora i tim manjka bitni uslov za pravo na potporu za porodilje. (§49 ZOR.).

Protiv ovog rešenja podnio je J. T. žalbu Sudu radničkog osiguranja, koji je žalbu uvažio te obavezao Ouzor, da plati žaliteliu u ime porodiljske potpore iznos od 1056 Din.

Svoju presudu sud obrazlaže ovako: Medju strankama nije sporno, da je J. T. kao osigurani član Ouzora nesrećnim slučajem nastradao 17. II. 1928 god., da je usled toga primao hranarinu do 26. IV. 1928, a iza toga roka nadalje privremenu rentu i nesporno je nadalje, da je njegova supruga 6. VII. 1928 rodila živo muško dete. Okružni je ured napadnutim rešenjem odbio molioca J. T. sa zahtevom na porodiljsku potporu, jer je obustavom hranarine (§ 85 t. 2. ZOR) prestao biti članom okružnog ureda i tim manjka bitni uslov za pravo na potporu za porodilje (§ 49 ZOR).

Nastaje pitanje, da li je žalilac bio pre poroda osigurani član okružnog ureda ili nije bio.

Po mišljenju ovog suda žalilac je bio član ureda i nakon toga dana, kada mu je obustavljena hranarina, jer zakon nigdje izričito ne propisuje, da privredno nesposobni prestaju biti članovima nakon iscrpljene naknade po t. 2 § 85 ZOR. Prigovori Okružnog ureda u tom pogledu ne mogu se uvažiti, jer to ne proizlazi iz propisa § 38 ZOR. Taj propis normira jedino to, da za vreme bolesti niti član niti njegov poslodavac nisu dužni plaćati uopšte prinose za osiguranje. Ako bi se već moglo najekstenzivniiim tumačenjem uzeti, da prestaje biti članom trajno nesposobno lice, to se nikako ne bi mogla ta pretpostavka protegnuti i na privremeno nesposobnog člana, jer članstvo tako privremeno nesposobnog lica samo miruje, a nije prestalo.

I iz ovih razloga valjalo je napadnuto rešenje staviti van snage i Okružni ured obavezati na naknadu traženih troškova.

Protiv ove presude uložio je Okružni ured žalbu Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koji je napadnutu presudu poništio s ovih razloga:

Presudom je dosudeno J. T. u ime naknade porodiljske potpore 1056 Din na toj osnovi, da je isti invalid, koji kao takav uživa rentu, usled čega obustavljena mu je isplata hranarine na osnovu § 85 ZOR. Sud na osnovu toga utvrdjuje, da je isti i danas član ureda, jer prima rentu od ureda i na toj osnovi dosuđuje mu usled porodaja žene porodilisku potporu.

Ovo stanovište suda je neosnovano, jer § 85 govori o potpori, koju osigurani član dobija. O članovima porodice isti § ne govori ništa.

O članovima porodice govore § 86—91, no svi ti §-i daju članovima porodice pravo na rentu samo u slučaju smrti osiguranoga člana. Za života istoga i dok dobija rentu, odnosno od vremena, kada dobija rentu, nemaju članovi porodice pravo na posebnu pomoć, te je prema tome presuda doneta krivim tumačenjem zakona. S. SKOVRONSKY.

VREME TRAJANJA PROLAZNOG PREKIDA IMA SE SMATRATI KAO NEPREKIDNO ZAPOSLENJE I ČLANSTVO

(Presuda suda radničkog osiguranja u Zagrebu od 17. marta 1931. broj O.R. 83—1929/7.)

Član J. P. je nakon iscrpljenja potpora nastupio posao dne 14. januara 1929. i radio do 9. februara 1929., a zatim opet počeo raditi dne 11. marta i radio do svog ponovnog obolenja t. j. do 27. marta 1929. Odlukom rentnog odbora Okružnog ureda uskraćena je J. P. isplata hranarine od 27. marta 1929. dalje s razloga, što isti nije imao uslove iz ustanova § 59. Z. O. R. t. j. nije po iscrpljenju zakonom zajamčenih potpora bio kroz 8 nedelja sposoban za rad i kroz to vreme u poslu i član ureda.

Protiv ove odluke uložio je J. P. žalbu sudu radničkog osiguranja, koju obraz-

Digitized by Google

laže tim, da mu je protuzakonito uskraćena hranarina za vreme od 27. marta 1929, kroz 26 nedjelja- dalje jer je nakon iscrpljenja potpora radio kroz osam nedjelja i time stekao pravo na ponovne potpore, koje zakon daje.

Sud radničkog osiguranja je uvažio žalbu J. P. te je osudio okružni ured, da plati žaliocu u ime hranarine po XI nadničnom razredu počevši od 27 marta 1929 dalje, kroz 26 tjedana, ukupni iznos od Din 4.852 p. 12 i nadoknadi ovim postupkom prouzročeni trošak od Din 400.—. — u roku od 15 dana pod prijetnjom izvršenja ove presude po sudskoj izvršnoj vlasti.

Ova se presuda bazira na iskazu zaprisegnutog svjedoka, da je žalilac kod njega radio od 14. januara 1929. do 23. marta 1929., samo da u mjesecu februaru 1929., nije kroz tri do četiri tjedna dolazio na rad, jer su vlakovi radi silne studeni bili obustavljeni, a kako je žalilac stanovao u Savskom Marofu, morao je dnevno putovati kući i od kuće u Zagreb na posao. Kroz čitavo to vrijeme da je žalioca držao kao svog namještenika, pa ga nije odjavio kod okružnog ureda, već ga je upisivao u isplatne listine sa oznakom »ne radi«, što se je uvidom u isplatne listine i ustanovilo. Kroz isto to vrijeme da nije radio ni drugi svjedokov radnik, jer je također stanovao u Savskom Marofu, pa nije mogao dolaziti na posao radi obustave željezničkog prometa.

Iz gornjega slijedi, da je žalilac ponovno stupio u posao kod svjedoka dne 14. januara 1929. i bio kod njega uposlen do svog ponovnog obolenja t. j. do 27. marta 1929., a da na rad nije dolazio između 4. II. i 4. III. 1929 jer mu je to bilo nemoguće uslijed više sile općenja vlakova. Tim privremenim izostankom iz posla nije prekinuto uposlenje žaločevo a niti njegovo članstvo kod tuženog ureda, uslijed čega je na dan svog obolenja bio još aktivni član tuženog ureda, te ima pravo na sve zakonom zajamčene potpore, dakle i na traženu hranarinu, uslijed čega je valjalo njegovoj žalbi udovoljiti i dosuditi mu hranarinu, kako je navedeno u dispozitivnom dijelu ove osude.

*
* *

Prednja je presuda osnovana na zakonu. Spor između ureda i žalioca potekao je zbog toga, što je ured [illegible] vida propis alineje druge § [illegible] Poslodavac žalioca nije ni odja[illegible] osiguranja, već je u isplatnoj listi [illegible] dio da »ne radi«, što mu nije bilo [illegible] zbog više sile i neredovitog općenja [illegible] kova. Dakle radni odnos između žal[illegible] i njegovog poslodavca nije bio ra[illegible] već prolazno prekinut i ured je [illegible] poslodavcu na osnovu pomenutog zako[illegible] skog propisa, da se prolazni prekidi [illegible] se njima ne raskida radni odnošaj, [illegible] uzimaju u obzir«, za vreme od 4. II. [illegible] III. 1929. propisati prinos. Tako do ovog spora ne bi ni došlo. Pogrešno je shvaćanje, da prolazni prekid može iznositi samo nekoliko dana. Naprotiv prolazni prekid, kao u ovom slučaju može trajati i mesec dana. Isto tako i prelazni prekidi može trajati duže vremena n. pr. kad vesna fabrika zbog nedostatka sirovina ili popravka strojeva obustavi rad na nekoliko sedmica, pa kod nje zaposlenici nike ne odjavi iz osiguranja.

S. SKOVRONSKY

GUBITAK PRAVA NA NAKNADU TROŠKOVA BANJSKOG LEČENJA.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Beogradu od 22. juna 1931. br. 125[illegible] D-16).

Član J. D. u svom aktu traženja [illegible] žalbama Rentnom odboru Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu i Suda radničkog osiguranja u Beogradu prestavio je: da se kao osigurani član lečio kod Uredske ekspoziture u Užicu, i pošto mu lekar nije davao nikakve koristi od lečenja mu nije pomoženo, morao je tražiti lečenje na drugoj strani, gde me je utrošio:

za lečenje u Vrnjačkoj banji Din 2.72[illegible]
za lekove po receptima „ 40[illegible]
Svega Din 3.13[illegible]

Molio je sud, da osudi Okružni ured, da mu naknadi gornju sumu.

Tuženi Okružni ured u svome prigovoru naveo je, da se je tužilac lečio kod uredskog lekara povremeno i da je lekar kroz sve vreme nalazio da je on sposoban za rad; nikakvo posebno lečenje mu nije bilo potrebno, pa ga lekar nije ni predlagao za kakvo posebno lečenje. I ako je takvo stanje kod njega bilo, on je išao kod drugih, vanuredskih lekara, pa i u banju

Digitized by Google

bez ičijeg predloga i odobrenja te je na taj način, bezpotrebno, činio izlišne troškove.

Pošto nije bilo u njegovom slučaju hitnosti, koju predvidja § 54. Zakona o osiguranju radnika, i pošto se banisko lečenje daje samo onima, koje lekarska komisija za to predloži i odobri pretsedništvo, molio je sud, da se žalba odbaci.

Sud je presudio, da se tužilac J. D. odbije od traženja, da mu tuženi Okružni ured naknadi traženu sumu, plaćenu za banjsko lečenje u Vrnjačkoj Banji kao i plaćenu sumu za lekove privatnog lečenja, kao od traženja neumesnog i nedokazanog. Svoju presudu sud obrazlaže tako:

Razlog suda:

Tužilac traži da mu tuženi Ured naknadi troškove banjskog lečenja u Vrnjačkoj Banji, kao i sumu plaćenu za lekove i privatno lečenje.

U pogledu traženja tužiočevog banjskog lečenja Sud nalazi, da tuženi Ured nije obavezan, da ove troškove naknadi tužiocu sa razloga, što se iz akta vidi, da je tužilac sam na svoju ruku išao u Vrnjačku Banju i lečio se, i ako mu lečenje u Banji nije odobreno od strane Okružnog ureda na način predvidjen u Okružnici izdatoj od Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12. maja 1926. god. Br. 14.670/26. kao od nadležnog višeg organa, a Središnji ured prema § 247. Statuta vlastan je, da u tom smislu izdaje upustvo — okružnice sa zakonskom snagom. (Vidi okružnicu objavljenu u »Radničkoj Zaštiti«, službi. glasniku Središnjeg ureda za god. 1926. str. 302).

U pogledu traženja naknade troškova za lekove po receptima, Sud nalazi, da tuženi Okružni ured nije obavezan, da naknadjuje i ove troškove, a ovo po tome, što ničim nije dokazana hitnost slučaja iz §. 54. tač. 6 i 7. Zakona o osiguranju radnika u kome bi tužilac bio ovlašten da se koristi lečenjem privatnih lekara a iz izveštaja uredskog lekara u Užicu i izveštaja Šefa ekspoz. u Užicu nalazećim se u ovim aktima vidi se, da je tužilac lečen kod uredskog lekara u Užicu do 23. maja 1928. god. i da se od toga vremena nije javljao na pregled i za lečenje, prema čemu je tužilac samovoljno napustio lečenje uredsko i otišao privatnim lekarima, te i troškove takvog lečenja ima sam snositi.

S. SKOVRONSKY

HOTIMIČNO POGORŠAVANJE BOLESTI PROUZROKUJE USKRATU HRANARINE.

(Presuda suda radničkog osiguranja u Beogradu od 4 januara 1931 broi 1052-Ž-2).

Član N. Ž. u svome aktu traženja kao i žalbama rentnom odboru i Sudu Radničkog Osiguranja prestavio je: da mu je Okružni ured za osiguranje radnika uskratio hranarinu od 14. septembra 1930 god. navodeći kao razlog, da se nije držao lekarskih uputa i da je sam veštačkim putem izazvao ranu na nozi, što ne stoji, pošto je njega za vreme niegovog lečenja od šest nedelja svega dva puta posetio lekar, koji je izjavio, da je njemu potreban hirurg a hirurg nije nikako dolazio, te je bio bez lekara hirurga i bez lekova, pa je molio Sud da mu dosudi hranarinu; na naknadnoj izjavi datoj u Okružnom uredu na dan 20. decembra 1930. god. izjavio je, da traži hranarinu od 14. septembra 1930 god. dok ne bude ozdravio odnosno dok po zakonu ima prava.

Tuženi Okružni ured u svome prigovoru na tužbu izjavio je, da je lekar Ureda na dan 14. septembra 1930 god. našao da je tužilac sposoban za rad i da se imao da leči bez hranarine; na dan 19. septembra 1930 god. tužilac je zahtevao i dalje hranarinu, jer ne može da radi, pošto mu se noga pozledila; lekar je tada konstatovao, da je tužilac veštačkim putem izazvao ranu na nozi, i time otežava ozdravljenje; to je konstatovao i konzilijum lekara toga dana. Na osnovu toga pošto je zlonamerno ozledjivao nogu, uskraćeno mu je pravo na hranarinu po 47. Zakona o osiguranju radnika. Molio je Sud, da žalbu odbaci.

Na ročištu tužilac izjavio je da traži hranarinu od 14. septembra 1930 god. do 22. decembra 1930 god. zaključno do koga je dana bio bolestan i za rad nesposoban, pošto je na posao stupio 23. decembra 1930 god.; tvrdjenje Ureda, da je sam obolelu nogu pozledjivao i bolest pogoršavao ne stoji, te su lekarska mišljenja bez uticaja.

Zastupnik tuženog Okružnog ureda na ročištu izjavio je da bi žalilac mogao pobijati nalaz lekarske komisije samo nalazom nekog merodavnijeg lekarskog foruma. Kad je lekarski utvrdjeno, da je tužilac otežavao ozdravljenje, pravo je uprave Ureda, da mu uskrati hranarinu,

Digitized by Google

jer po § 47. Zakona o osiguranju radnika može se uskratiti samo hranarina. ali ne i lečenje. On je i dalje lečen do ozdravljenja. Na osnovu svega molio je Sud, da žalbu odbije kao neosnovanu.

Sud radničkog osiguranja presudio je, da se N. Ž. odbije od traženja, da mu tuženi Okružni ured plati hranarinu za vreme od 14 septembra 1930 god. do 22 decembra 1930 god. zaključno kao traženja neumesnog i nedokazanog.

Svoju presudu Sud je obrazložio tako:

Razlog suda:

Iz bolesničkog lista priloženog u ovim aktima vidi se, da je tužilac lečen od strane tuženog Ureda i da je lekarskim pregledom 14. septembra 1930 god. oglašen za sposobnog za rad. Prema tome, samim tim osposobljenjem za rad prestaje njegovo pravo na hranarinu prema § 45 Zakona o osiguranju radnika, pa mu je stoga ta hranarina i uskraćena. Medjutim on se je posle toga opet prijavio Okružnom uredu kao bolestan i tražio dalju isplatu hranarine. Ali je lekarsko komisijskim pregledom i mišljenjem od 19. septembra 1930. god. utvrdjeno, da je obolenje noge tužiočeve pogoršano veštačkim putem i upotrebom nekog načina od strane samoga tužioca radi veštačke rane i otoka, te da bi na tai način stvorio mogućnost za primanje hranarine. To lekarsko mišljenje nije ničim obesnaženo. Kad to stoji, onda tužilac po § 47 Zakona o osiguranju radnika tačka 1. nema prava na hranarinu od tuženog Ureda, pošto je svoju bolest hotimično pogoršavao, te se od traženja hranarine ima odbiti kao neumesnog i nedokazanog.

S. SKOVRONSKY

O PUTU I PREKIDU PUTA (TOČ. 2 § 84 ZOR.).

Marko K. pretrpio je smrtni nesretni slučaj 16. I. 1930., te je njegova udova Ana odbijena sa podignutim otštetnim zahtjevom, jer je njezin pok. suprug pregažen autom rečenog dana — u nedjelju i u sasvim privatnom poslu.

Povodom njezine žalbe sud Radn. osig. u Splitu svojom presudom OR 64/30 od 7. XI. 1930. doznačio je rentu sa ovim obrazloženjem:

Za naknadu po § 84. ZOR moraju postojati ovi rekviziti: nesretni slučaj, da je zadesio osigurano lice, poslovna narav nesretnog slučaja i tjelesna povreda osiguranika (ev. smrt).

U slučaju tačke 2. §. [illegible] se raditi o poslovnoj nar[illegible] slučaja, jer tu zakonodavac [illegible] od stana do mjesta rada i [illegible] liko nije taj put prekinu[illegible] osiguranika.

U nazočnom slučaju utvrđ[illegible] pok. Marko u nedjelju u 7 sati [illegible] benika krenuo kući u Konjevra[illegible] ili 8 i pol jutra bio je u Bilice[illegible] ječma i tu popio oko tri četvrt[illegible] zvane »bevande«, a kod kr[illegible] Mandića oko 12 i pol popio je [illegible] litre vina, pa je išao dalje pra[illegible] komšiluku i onda ga je nesreća [illegible]

Prama jasnoj dikciji §. 84 [illegible] Zor., da ga je nesreća zadesila [illegible] ma (kod Mialjevića) ili kod M[illegible] krčmi, osiguranik ne bi imao [illegible] zaštitu, niti bi imala obiteli pra[illegible] štetni zahtjev.

Nego ovdje se radi o čoviek[illegible] na prekide radio kad i kad u Ši[illegible] mo kada bi imao tamo posla i zato [illegible] gov redoviti »stan« bio samo u [illegible] vratima, a nikako u Šibeniku. U [illegible] gode osiguranik je išao od mjesta [illegible] sta rada svojoj kući i na tom [illegible] glavnoj cesti, zadesio ga je nesre[illegible] čaj, uslijed česa je zaglavio [illegible] prekinuće puta, u svom interesu [illegible] telja lišavalo zaštite, u toliko je [illegible] ljanje puta nakon prekinuća, opet [illegible] liavalo zaštitu, jer »cijeli« put od [illegible] sta rada do stana je pod zaštitom [illegible] nije u toliko »dok traje« prekidanje [illegible] u vlastitom interesu. — Čim »s[illegible] kinuće puta i nastavlja se put do[illegible] nema zapreke, da se da naknada [illegible] sretni slučaj (§ 84. Zor.).

Pošto povredjeni u godini [illegible] sretnog slučaja nije bio ni 30 nedjelja [illegible] guran, to se sračunalo iznos obezbje[illegible] ne nadnice po § 93. Zor., uzevši [illegible] obezbjedjenu nadnicu onih namještenika koji su u istom poslu iste vrste i u isto vrijeme obavljali sličan posao.

Okolnost, da je bila nedjelja kad se nesreća dogodila nije odlučna, jer po [illegible] rezultatima parnice držati je, da se [illegible] nedjeljak pokojni K. imao [illegible] posao u Šibenik.

Za to u smislu § 87. i slijedeć[illegible] dilo se kao gori.

Žalba ureda protiv te presu[illegible] dja:

Zor. u §. 84. al. 2. zaštićuje [illegible] lice na putu od stana do mjes[illegible] natrag.

Digitized by Google

Pokojni Marko K. bio je zaposlen kod L. i dr. u Šibeniku, dakle je njegov redoviti nastan morao biti samo u Šibeniku (u nazočnom slučaju Konjevrata), u koliko se dotični redovno preko nedjelje navraćao kući. U oba slučaja vrijedi dakako načelo da taj put bude vremenski i prostorno ograničen.

U nazočnom je slučaju pok. Marko u nedjelju u jutro krenuo kući u Konjevrate, a sama presuda priznaje, da je skrenuo s puta i pošao u Bilice. U to je mjesto stigao oko 8 ili 8 i pol, uzeo ječma i popio nešto vina, a bio je u mjestu još te i oko 12 i pol, kada se svratio u krčmu Mandića na vino.

Prema tome radi se ovdje o prekidu puta u sopstvenom interesu, koji ga je kroz nekoliko sati zadržao od naumljenog puta kući.

Zor. u § 84. al. 2. izričito oduzima zaštitu ovako prekinutom putu, za što govori i napred istaknuto načelo, da se zaštićuje samo prostorno i vremenski ograničen put, a konačno i činjenica, da poslije ovako prekinutog puta mogu nastati prilike, koje u redovnom vremenu taj put ne bi nikako bile ugrozile.

Taj put bio je definitivno prekinut i zaštita nije mogla oživiti nastavkom puta tako, da se pok. Marku, koji je u nastavku prekinutog puta oko 14.35 sati pretrpio nezgodu, ne može i ne smije dopitati otštetu po zakonu.

Pobijana presuda osniva se dakle na krivom tumačenju zakona (toč. 8. § 170. Zor.).

Stol sedmorice svojim rešenjem Zor. 192/1-30 od 12. V. 1931. udovoljava žalbi i poništava prvomolbenu presudu s ovih razloga:

Nije dovoljno razjašnjeno, je li pok. M. K. nastradao životom na putu od mjesta rada do stana (§ 84., drugi stavak ZOR.), jer se po dosadašnjim raspravnim rezultatima ne može prosuditi, je li njegova kuća u Konjevratima bila u tuženoj prigodi njegov stan. Ako radnik radi izvan svoga prebivališta i preko sedmice stanuje u mjestu rada a subotom redovito ide svojoj kući, gdje mu je prebivalište, da se u ponedeljak opet vrati na posao, u tom se slučaju može eventualno govoriti o dvostrukom stanu. Ali se o tomu ne može govoriti u ovom slučaju samo s toga, što je pokojnik u nedjelju 16. II. 1930. otišao svojoj kući, da se u ponedeljak vrati u Šibenik na rad, jer proizlazi iz spisa, da je pokojnik bio zaposlen samo dva dana, 14. i 15. februara 1930., pa mu je to bilo prvi put u vrijeme njegova zaposlenja, što je nedjeljom išao svojoj kući. Nije isključeno, da je on taj put otišao kući, samo radi svojeg sopstvenog interesa, što bi se dalo slutiti po tomu, da je u selu Bilicama uzeo sjemena za sijanje i nosio ga kući.

Trebalo bi dakle ustanoviti, je li pokojni M. i drugih puta radio u Šibeniku i gdje bi on tada stanovao u razmacima vremena, kada ne bi radio, kao također, gdje redovito stanuju i drugi radnici iz Konjevrata, zaposleni u Šibeniku, pri čemu treba imati na umu, da su pokojniku bile 64 godine, kada je nastradao, a da je njegova kuća u Konjevratima od Šibenika daleko 1« kilometara (vidi priloženi nacrt), te mu nije bilo lako ići češće kući.

Udovoljeno je stoga žalbi po §§ 170., br. 8, 175 ZOR. U.

NEZGODA NA PUTU K LIJEČNIKU.

Sud radničkog osiguranja u Ljubljani presudom OR 125/30 od 27. II. 31. odbija žalbu F. M. sa ovim obrazloženjem:

Pritožnik je bil v službi tovarne v Vevčah. Ko se je 1. VI. 1929 peljal z autobusom domov, je ta trčil skupaj z cestno železnico in pritožnik je dobil poškodbe na glavi. Takrat ga je v bližnji bolnici v Ljubljani obvezal dežurni zdravnik. Ko je 4. VI. 1929 šel po nalogu uradovnega zdravnika dr. Derča v Ljubljano k uradovemu specialistu za očesne bolezni, ga je podrl kolesar na cesti. Zlomil si je pri tej priliki nogo, se zdravil sedem tednov v splošni bolnici in na to še v ambulatoriju Okrožnega urada. Njegovo zahtevo po renti, je Osrednji urad z izpodbijanim odlokom odklonil, radi česar se pritožuje.

Osrednji urad utemeljuje odklonitev z navedbo, da je pritožnik dne 1. VI. 1929 šel v Ljubljano po svojih opravkih in v svojem prostem času, torej njegove nezgode ni smatrati za obratno nezgodo v smislu zakona. Ob nezgodi dne 4. junija 1929 je šel po naročilu uradovega zdravnika dr. Derča iz Vevč v Ljubljano k specijalistu. Tudi tedaj se je nahajal le na poti v svojo lastno korist.

Sodišče je imelo tedaj najprej razsoditi vprašanje, ali gre v tem slučaju za

Digitized by Google

nezgodo v smislu § 84. ZZD. Zakon v tej točki določa, da se povrne škoda ponesrečencu, ako je zadela nezgoda zavarovano osebo pri delu ali pri takem poslu, ki ga opravla po nalogu delodajalca ali po nalogu njegovega pooblaščenca ali v interesu obrata. Sodišče je v tem vprašanju bilo mnenja, da je delavčevo zdravje in njegova delazmožnost v interesu obrata, v katerem je zaposlen. Vse zdravljenje bolnega ali delanezmožnega delavca se vrši v namenu usposobiti ga za posle, ki so mu naročeni v obratu. Ta misel je oživotvorjena že v osnovnih določilih zakona o zavarovanju delavcev s tem, da plačujeta delodajalec in delavec vsak polovico prispevkov, torej je sigurno smatrati, da je že zakon sam pritegnil tudi delodajalca k plačilu teh prispevkov, ker je tudi delodajalec oziroma njegov obrat interesiran na njegovem zdravju. Sodišče je tedaj odločilo, da gre v predmetnem slučaju, ko je Marolt z vednostio delodalaca se zdravil pri uradovem zdravniku, ko je ta zdravnik pritožnika poslal k drugemu uradovemu zdravn[illegible] stva, ki so tudi v interesu obra[illegible] je odločilo, da gre v slučaju [illegible] dne 4. VI. 1929 za obratno [illegible]

V nadaljnem je bilo preiskat[illegible] dice te nezgode. Pritožnika je [illegible] sodni zvedenec primarij dr. Grego[illegible] ko. Ugotovil je, da je noga vsled [illegible] kosti v stegenskem vratu nekoliko [illegible] ša. Bolečin na mestu poškodbe nima [illegible] ja pritožnika je otežkočena vsled [illegible] sti. Toži, da je desna noga od kolen[illegible] takor mrtva. Pritožnik je starost[illegible] merno ohranjen in suhotne postave. [illegible] škodba ima sicer za posledico [illegible] hojo, vendar ne v taki meri, da bi [illegible] viševala nezgodno rento, kajti [illegible] hoja je otežkočena v prvi vrsti [illegible] ostarelosti in slabotne telesne kon[illegible] cije. Stanje je stalno.

Sodišče je vsled tega, ker pritožnik[illegible] va delazmožnost vsled posledic [illegible] be ni oškodovana nad 10% moralo [illegible] čiti v smislu zakona, da se pritožb[illegible] ugodi.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

SOCIJALNA POLITIKA U TURSKOJ. UVAĐANJE OBAVEZNOG OSIGURANJA ZA SLUČAJ BOLESTI.

U Turskoj nije postojala prije rata uopće nikakva socijalna politika. U obnovljenoj Turskoj donijela je nedavno Narodna skupština zakon o općoj higijeni i socijalnoj politici. Ovaj opsežan zakon, koji ima 300 paragrafa i oko 16 dielova, bavi se sa svim mjerama potrebnim za suzbijanje bolesti i za održanje narodnog zdravlja. On sadržaje odredbe od velike socijalno-političke i ekonomske važnosti.

U svom I. dijelu bavi se tai zakon sa socijalnim osiguranjem, od kojeg se uvadja momentano samo grana osiguranja za slučaj bolesti. To osiguranje jeste obavezno. Što se tiče ostalih grana osiguranja, naročito grana osiguranja za slučaj nezgode, iznemoglosti i starosti, izradjuje vlada poseban projekat, koji još nije završen.

U svom II. dijelu govori ovaj zakon o staranju oko poboljšanja zdravstvenih prilika u zemlji i oko suzbijanja bolesti. U III. dijelu propisane su mjere za suzbijanje tuberkuloze i trahoma. U IV. dijelu propisuju se odredbe o suzbijanju venerićnih bolesti i o prostituciji, koja je u Turskoj vrlo rašircna. U V. dijelu govori se o zdravstveno-političkim mjerama kod useljavanja, u VI. dijelu su sadržani propisi o higijeni saobraćajnih sretstava, napose o higijeni na parobrodima. U VIII. dijelu propisuju se odredbe za zaštitu mladeži, za zaštitu matera i dojenčadi. VIII. dio sadržaje propise o životnim namirnicama. IX. dio govori o mineralnim vrelima i kupalištima. X. dio sadržaje propise zdravstvenog staranja u poduzećima, koja su osobito opasna po zdravlje. XIV dio sadržaje propise o provedbi i načinu propagande za popularizaciju ideje i zadataka higijene medju pučanstvom. Na koncu su još dodane kaznene i opće odredbe u slučaju neobdržavanja propisa zakona.

Već prije sedam godina bio je dovršen u Turskoj nacrt zakona o radu, ali ga je nadležni ministar povukao. God. 1927 donešena je druga osnova zakona o radu, ali i ta nije doživjela ozakonjenja. Sada se raspravlja pred ministarskim savjetom treća osnova, koja će doći u kratko vrijeme pred Narodnu skupštinu. Prema novinskim vijestima nadaju se stručnjaci, da će zakonik rada stupiti u život još ove godine. Ovaj zakonik u svojoj osnovi sadržaje mnogobrojne važne odredbe za zaštitu radnika i on će biti osnovni kamen zgrade socijalnog zakonodavstva u Turskoj.

U toj zakonskoj osnovi predvidja se zaštita radnika zaposlenih u poduzećima, koja rade sa motornom snagom od najmanje 10 radnika. Ovaj zakon ne odnosi se na poljoprivredne radnike niti na članove porodice, koji suradjuju. Prema zakonskoj osnovi ne bi se smjela zaposlivati djeca ispod 13 godina u teškim poslovima. Djeca, koja su navršila 12 godinu života i koja su svršila osnovnu školu, mogu se uzeti u posao samo kod izvjesnih u zakonu nabrojenih radova. Zabranjuje se svaki rad u rudokopima odnosno uopće ispod zemlje ženama i mladeži, koja još nije navršila 15. godinu života. Mladež od 16—18 godine moći će se zaposlivati samo kod lakših radova u rudokopima.

Radnici, koji se zaposluju kod opasnih radova, imaju donijeti prije nastupa posla uvjerenje lekara o tjelesnoj sposobnosti. Inostranci neće se moći zaposlivati bez posebne dozvole boravka u Turskoj. Zakonik rada ograničuje radno vrijeme na 54 sati nedjeljno. Ako se radi o vrlo teškim i opasnim poslovima nesmije radno vrijeme trajati duže od 48 sati nedjelino odnosno 8 sati dnevno. Ovi propisi vrijede za rudarske, saobraćajne i lučke radnike. Osnova ne dozvoljava zaposlivanje radnika preko zakonom predvidjenog radnog vremena, pa niti u slučaju, da na to pristaje sam radnik. Žene i mladež izmedju 13 i 18 godina ne smiju se zaposliti ni u kom slučaju više od 10 sati dnevno. Iz ovih odredaba se vidi, da Turska nije ratificirala Washingtonske konvencije.

Dnevno maksimalno radno vrijeme za naučnike ispod 14 godina iznosi 10 sati, za one preko 14 godina 12 sati dnevno. Mladež, koja nije navršila 18 godinu života kao i žene ne smiju se zaposlivati u noćnim poslovima. Kao noćno vrijeme računa se vrijeme od 22 sata na večer do 5 sati u jutro. Noćno mirovanje mora trajati najmanje kod žena i mladeži 11 sati, a kod radnika ispod 18 godina života naj-

Digitized by Google

manje 9 sati. U danima prije blagdana mora rad prestati u 17 sati poslije podne.

Zakonik rada prema osnovi ne dozvoljava zaposljenje žena kroz četiri nedjelje. Žene, koje su trudne, ne mogu se otpustiti iz posla. Zakonik rada predvidja mogućnost dojenja djece u prostorijama poduzeća.

Prema osnovi zakonika rada dužan je svaki poslodavac da da radnicima dnevnu pauzu od najmanje 1 sat. Maike, koje ne mogu uslijed svoje trudnoće raditi i koje su potrebne njege, imaju se uputiti u rodilišta, gdje se imaju držati do svršetka poroda. Takvim se ženama zabranjuje svaki rad.

Odredbe osiguranja za slučaj bolesti sadrže posebne propise u pogledu pružanja potpora u slučaju porodjaja. Zakonska osnova predvidja posebne domove matera za one maike, koje se same uzdržavaju. Za zaštitu djece od 3—6 godine života imaju se osnivati obdaništa, dječji vrtovi, dječji domovi i drugi zavodi. Troškovi osiguranja za slučaj bolesti pokrivat će se iz prinosa, koje imaju plaćati poslodavci i radnici. Prinos iznosi 4% nadnice osiguranika. Kao potpore ove grane osiguranja predvidjene su: bolesnička pomoć, pogrebnina i potpora za porodjaj. Potpora trudnim ženama pruža se kroz 5 nedjelja. Kao potpora rodiljama sa strane osiguranja predvidjena je babička pomoć, besplatno podavanje lijekova i drugih manjih sanitarnih sretstava. B. H.

PREGLED RADNOG ZAKONODAVSTVA U POLJSKOJ.

Radno pravo u Poljskoj još uvijek nije jedinstveno. Još uvijek važe u pojedinim dijelovima države na pojedinim područjima zakonodavstva zakoni raniih država. To naročito važi za onai dio Poljske, koji je ranije pripadao Niemačkoj. U novije vrijeme nastoji se uvesti jedinstvo u radnom zakonodavstvu donošeniem novih zakona, čija se važnost proteže na područje cijele države. Posao oko unifikacije radnog zakonodavstva sprovodi se neprestano i upravo sada nalazi se pred Ministarstvom u razmatranju zakonska osnova o poslovnim vijećima kao i zakonska osnova o osiguranju radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

U razvoju poljskog radnog zakonodavstva možemo razlikovati u glavnom dva razdoblja. Prvo je razdoblje od osnutka Poljske republike pa [illegible] mjeseca 1926 god., kada je [illegible] tičnu vlast u ruke maršal Pilsu[illegible] tom prvom razdoblju izdani su [illegible] koni od velike važnosti sa strane [illegible] (poljske narodne skupštine). U [illegible] su pak razdoblju izdane većinom [illegible] pretsjednika republike sa zak[illegible] snagom, koje su propisale takodje [illegible] ge dobre i važne odredbe, tako [illegible] naredba od 29. novembra 1930 o r[illegible] pravu rudara. Mora se naglasiti, [illegible] redbe izdane u ovom drugom raz[illegible] ne znače protivštinu odnosno dru[illegible] denciju spram ranijih zakona don[illegible] parlamentarnim putem, već naprot[illegible] pokazuju nastavak ranijeg zako[illegible] nog rada, da se uvede što moderni[illegible] cijalna politika u Poljskoj. Da upozn[illegible] naše čitaoce sa poljskim zako[illegible] stvom na području radnog prava d[illegible] mo njihov pregled.

Zakon o radnom vremenu u trgovini i zanatu od 18. dec[illegible] 1919 imao je već pretšastnika u d[illegible] ondašnjeg pretsjednika republike [illegible] Pilsudskog od 23. novembra 1918. [illegible] zakon ne važi na području Šleske. [illegible] no radno vrijeme prema tom zako[illegible] naša u zanatskim i trgovačkim po[illegible] ćima 8 sati, u subotu 6 sati, dakle ned[illegible] 46 sati. U slučaju kakovih katastrof[illegible] slučaju opasnosti od istih kao i u sl[illegible] nezgode ili zaštite materijala od pr[illegible] ili strojeva od uništenja dozvoljav[illegible] produženje radnog vremena do [illegible] malno 12 sati dnevno izuzevši slu[illegible] se radi o hitnom spasavanju. U sl[illegible] naročitih i obrazloženih prilika mo[illegible] dozvoliti produženje radnog vreme[illegible] prethodno odobrenje Ministarstva [illegible] odnosno Inspektora rada za svako[illegible] rika do 120 sati godišnje odnosno [illegible] dnevno. Zakon uredjuje i pitanje no[illegible] rada u poduzećima, koja rade nep[illegible] no, kao i pitanje rada u nedjelju u po[illegible] zećima, koja služe općoj koristi (ele[illegible] ne, plinare, vodovodi, apoteke, m[illegible] brijačnice i t. d.). Dodatno ovom z[illegible] izdao je Ministar rada slijedeće na[illegible] o uredjenju radnog vremena u po[illegible] poduzećima: Naredbu o noćnom r[illegible] u tiskarama i grafičkim preduzećima [illegible] 5. juna 1921. Naredbu o provodjenju r[illegible] u pekarama noću, na blagdane i ned[illegible] od 10. decembra 1921. Naredbu o r[illegible] vremenu lica, koja vrše službu [illegible] od 26. januara 1922., Naredbu o r[illegible] vremenu u trgovinama od 23.

Digitized by Google

Naredbu o radnom vremenu u trgovinama od 23. juna 1923., Naredbu o radnom vremenu kod pripremnih i ostalih radova vezanih sa izmjenom dobara 15. januara 1924., Naredbu o radnom vremenu osoblja gradskih željeznica (tramvaja) od 16. marta 1925. Ovom zakonodavstvu moramo još pribrojiti Naredbu pretsjednika republike o radnom vremenu, o otvaranju trgovina i raznih drugih zanatskih poduzeća od 22. marta 1928. i naredbu Ministra unutrašnjih poslova o produženju radnog vremena prije Božića i Uskrsa od 9. decembra 1929.

Zakon o osiguranju za slučaj bolesti od 19. maja 1920., koji još ne važi u Šleskoj, gdje važe još uvijek propisi njemačkog reda o osiguranju sa nekim izmjenama. Prema tom zakonu potpadaju pod obavezu osiguranja svi radnici, uključivši i one poljoprivrede, čiji godišnji prihod ne prekoračuje 7500 zloty. Zakon pruža članovima i porodičnim članovima bolesničku njegu i pogrebninu, a samo članovima hranarinu i potporu za slučaj poroda. Bolesnička pomoć i hranarina pružaju se kroz 26 nedjelja (kod bolesničkih blagajna, koje opstoje duže od 3 godine, kroz 39 nedjelja). Putem Statuta može se to vrijeme produžiti na 52 nedjelje. Hranarina iznosi 60 posto obezbjedjene nadnice. Ova stopa može se povisiti putem Statuta na 75%. U ime potpore za slučaj porodjaja pruža se ženskim članovima: 1. liječnička ili babička njega za vrijeme prije i nakon poroda; 2. novčana potpora do visine obezbjedjene nadnice kroz 8 sedmica; 3. dojiljska potpora od dnevnih 20 do 50 poljskih groša kroz 12 nedjelja. Pogrebnina iznaša trostruki iznos nedjeljne obezbjedjene zarade. Porodični članovi osiguranika (supruga odnosno suprug, rodjaci u uzlaznoj i silaznoj liniji, braća i sestre, pastorčad i vanbračna djeca), koji žive u zajedničkom kućanstvu sa osiguranikom i zavise od njegove zarade, primaju kao porodičnu pomoć: 1. liječničku njegu i lijekove kroz 13 nedjelja; 2. porodiljsku pomoć kao gore za ženskog člana; 3. supruge dojiljsku potporu kroz 12 nedjelja u visini polovice iznosa dojiljske potpore članicama; 4. bolničku njegu kroz 18 nedjelja, i 5. polovicu pogrebnine. Veće potpore sastoje se u produženju trajanja bolesničke pomoći, u povišenju potpora, u besplatnom staranju za bolesnike, u većim pomoćima i pripomoćnim sretstvima, koja su potrebna u slučaju onesposobljenja, u osnivanju skrbi za oporavak, u povišenju kućne potpore u slučaju boravka osiguranika u bolnici, u povišenju starosne granice za dobrovoljne osiguranike. Prinosi se ustanovljuju kod pojedinog nosioca osiguranja i iznose kod osnutka blagajne 6½% obezbjedjene nadnice. Osiguranici plaćaju 2/5, a poslodavci 3/5 prinosa. Potrebno je naglasiti, da zakon poznaje samo okružne bolesničke blagajne. Poduzetničke, zadružne i doknadne bolesničke blagajne zakon ne poznaje.

Zakon o odmoru od 16. maja g. 1922. ne važi u Gornjoj Šleskoj. Taj zakon predvidja, da pripada svake godine radnicima u industriji, rudarstvu, trgovini, kancelarijama, saobraćaju, bolnicama it.d. (izuzevši one u poljoprivredi) plaćeni odmor od 8 dana, u koliko su ti zaposleni kod istog poslodavca najmanje godinu dana. U slučaju trogodišnjeg neprekidnog zaposljenja kod jednog te istog poslodavca predvidja zakon plaćeni odmor od 15 dana. Namještenici imaju pravo nakon polgodišnjeg rada na odmor od 14 dana, nakon jednogodišnjeg rada na odmor od mjesec dana. Bolest odnosno nesretni slučaj ne važe kao prekinuće rada. Poslodavac je dužan licu, koje se nalazi na odmoru u smislu ovog zakona, plaćati kroz cijelo vrijeme odmora nadnicu u punom iznosu. Ako se takvo lice nalazi namješteno uz akordnu nadnicu ili uz nadnicu po komadu, to se proračunava isplata zarada za vrijeme odmora na osnovu prosječne nadnice u posljednjih tri mjeseci prije odmora. — Poduzeća, koja zapošljuju četiri ili manje radnika ne potpadaju pod odredbe ovog zakona. K tome zakonu izdao je Ministar rada 2. jula 1922 naredbu o sastavljanju lista odmora namještenika zaposlenih u trgovini i zanatu i provedbenu naredbu od 11. juna 1923.

Zakon o radu mladeži i žena od 2. jula 1924 takodjer ne važi na području Gornje Šleske. Pod odredbe toga zakona spada rad mladeži i žena u zanatu, rudarstvu, talionicama, u trgovini i kancelarijama, u saobraćaju i transportu, kao i u drugim obrtnim opasnim poduzećima. Pod pojam mladeži stavlja ovaj zakon sva lica bez obzira na spol od 15. do navršene 18. godine života. Plaćeni rad zabranjuje se djeci ispod 15 godina. Zaposljenje žena i mladeži zabranjeno je pod uslovima, pod kojima je rad naročito opasan i po zdravlje štetan, kao i kod

Digitized by Google

radova, koji traže osobiti napor ili prelaze uobičajene napore. Naročito ovaj zakon zabranjuje zaposljenje žena kod transmisija, kod kemijskih radova, koji imaju štetan uticaj na organizam, kao i kod dizanja teških tereta. Ministar rada ima pravo izdati po saslušanju stručnih saveza poslodavaca i radnika listu takvih radova. Noćni mir mladeži mora iznašati najmanje 11 sati bez prekida, a kod poduzeća, koja rade u jednoj šihti, mora trajati taj mir od 20 sati na večer do 6 sati u jutro, kod poduzeća koja rade u dvije šihte mora noćno mirovanje trajati od 22 do 5 sati u jutro. Zabrana noćnog rada ne važi za mušku mladež preko 16. godine: 1. u slučaju više sile, 2. u poduzećima, koja neprekidno rade i 3. u ugljenokopima. Mladež je obavezna po ovom zakonu posjećivati tečajeve za usavršivanje. Noćni rad žena je zabranjen. Noćno mirovanje žena mora trajati najmanje 11 sati bez prekida i to kod poduzeća, koja rade u jednoj šihti od 20 sati na večer do 5 sati u jutro, a kod poduzeća, koja rade u 2 šihte od 22 sata na večer do 5 sati u jutro. Kod žena, koje su navršile 18. godinu života, dozvoljavaju se u izvjesnim slučajevima izuzeci. Radnica, koja doji svoje dijete ima pravo za vrijeme rada na dvostruku pauzu od pola sata, koja joj se računa kao radno vrijeme. Trudna žena ima pravo uz predloženje liječničke svjedodžbe, da je njezin porod predvidivo za šest nedjelja u izgledu, da napusti posao. Žene se nesmiju zaposlivati kroz 6 nedjelja nakon poroda. Kroz to vrijeme ne smiju se te žene niti otpustiti iz posla.

K ovom zakonu izdao je Ministar rada slijedeće naredbe: Naredbu o iskazima i listama mladeži od 14. decembra g. 1924. Naredbu o ispunjenju školske obaveze mladeži od 31. decembra 1924, Naredbu o iskazima poslova zabranjenih mladeži i ženama i Naredbu o osnivanju i uzdržavanju koljevka za dojenčad u poduzećima od 11. marta 1927. Prema toj naredbi dužan je svaki poslodavac, koji zaposluje više od 100 žena, da osnuje takvu koljevku, koja mora odgovarati stanovitim propisima.

Zakon o osiguranju za slučaj neuposlenosti od 18. jula 1924 vrlo je napredan. On vrijedi samo za radnike starije od 16 godina. Za namještenike uredjeno je osiguranje u slučaju neuposlenosti naredbom Pretsjednika Republike o osiguranju namještenika. — Prinos za osiguranje u slučaju [illegible] nosti iznosi 2% isplaćene [illegible] prinosa plaća radnik, a 3/4 [illegible] ⅓ troškova osiguranja snaša [illegible] žava. Kao osnov za isplatu [illegible] ma se dnevna zarada ali najviše [illegible] Neoženjen radnik prima 30% [illegible] prema kojoj je uplaćivao svoje [illegible] neuposleni radnik sa jednim ili [illegible] dična člana 35%, onaj sa tri do [illegible] dičnih članova 40%, kod više [illegible] nih članova 50%. U porodične [illegible] računaju se svi pripadnici porodice [illegible] on uzdržava i to: supruga ili [illegible] ca, adoptirana djeca, braća i [illegible] navršene 16. godine ili do navršene [illegible] godine, ako polaze više škole, te [illegible] za rad nesposobni roditelji., djed [illegible] Pravo na potporu imaju neuposlen[illegible] kar onda, ako su najmanje u 12 [illegible] prije nego je nastupio slučaj [illegible] nosti, radili kroz 20 nedjelja. [illegible] su od potpora izmedju ostaloga [illegible] posleni, koji su postali neuposleni [illegible] jed štrajka ili uslijed vlastite [illegible] ovom zakonu izdane su slijedeće [illegible] be: Naredba o osiguranju inostranih [illegible] nika za slučaj neuposlenosti (prema [illegible] naredbi Zakon važi i za pojedine [illegible] ne radnike) i Naredba o osiguranju [illegible] zonskih radnika za slučaj neuposlenosti od 27. oktobra 1924. Ako rad sezonskih radnika traje normalno manje od 10 mjeseci, to oni imaju pravo u slučaju [illegible] »mrtve sezone« na potpore iz ove [illegible] osiguranja. Prema Naredbi Ministra [illegible] da ova mrtva sezona traje od 15. decembra do 15. marta svake godine. [illegible] skim radnicima smatraju se gradevinski radnici, poljoprivredni radnici, radnici [illegible] faltnih poduzeća, radnici zaposleni [illegible] riječnih plovidba, splavarski radnici [illegible] krivački radnici, koji redovno rade [illegible] šnje manje od 10 mjeseci. Ti radnici [illegible] padaju pod obavezu osiguranja i [illegible] samo za vrijeme izvan mrtve sezone [illegible] poru za neuposlene. Radnici u [illegible] jama šećera, u fabrikama sirupa i [illegible] kao i u pecarama, u sušionama, u [illegible] kama preradbe voća, kao i u fabrikama osvježujućih pića ne potpadaju uopće [illegible] obavezu osiguranja, u koliko su [illegible] ni redovito svake godine manje od [illegible] mjeseci.

Naredba o kauciji od 18. [illegible] 1927 jeste prva Naredba na podrućju [illegible] noga prava, koju je izdao Pretsjednik [illegible] publike na osnovu posebnog [illegible] bez sudjelovanja poljskog [illegible]

Digitized by Google

Po toj Naredbi, koja ima snagu zakona, može poslodavac tražiti od svoga radnika kauciju za sigurnost pokrića eventualnih šteta ili gubitaka, koji bi nastali prigodom vršenja rada krivnjom radnika ili koji bi nastali uslijed lošeg rada radnika, uključivši ovamo i pokriće odnosnih sudbenih troškova. Hipotekarne sigurnosti, kao i jamčevine preko 5.000 zloty ne potpadaju pod ovu naredbu. Odredbe onih radnih ugovora, kojima se radnik u svrhu dobivanja namještenja ili u svrhu daljnjeg zadržanja u poslu obaveže dati poslodavcu bilo koju vrijednost ili prema kojima bi dao radnik poslodavcu neku stvar na čuvanje ili na upotrebu, ništave su.

Naredba za zaštitu radnog tržišta izdana je 4. juna 1927. Po toj naredbi može Ministarski Savjet po ustanovljenju stanja neuposlenosti naredbenim putem primjeniti njene propise na cijelo područje poljske republike odnosno samo na izvjesnim područjima ili u izvjesnim grupama radnika. Prema toj naredbi može poslodavac zaposliti inostrane radnike samo uz odobrenje nadležnih vlasti. To odobrenje daje se, ako to dozvoljava položaj domaćeg tržišta rada odnosno ako to traže potrebe sveukupne privrede odnosno, ako se radi o osobama, koje bi imale preuzeti kakvu važnu vodeću funkciju, koja traži naročitu stručnu spremu, a takvih radnika eventualno u Poljskoj nema. Ova odobrenja daju se najduže kroz godinu dana, a samo u vrlo izuzetnim slučajevima i na duže vrijeme. Ove dozvole mogu se i produžiti. Ova Naredba ne važi: 1. za poslodavce, koji su eksteritorijalni, 2. za inostrana poduzeća kod zaposljenja trgovačkih putnika, 3. za zaposljenje onih inostranih radnika, koji se nalaze stalno u Poljskoj još od 1. januara 1921. 4. za zaposljenje istaknutih umjetničkih i znanstvenih sila. 5. za državna poduzeća i 6. za poduzeća međunarodnog karaktera (parobrodarstvo, željeznice, vazduhoplovstvo it.d.). Ova je naredba stupila na snagu početkom ove godine.

Naredba Pretsjednika Republike o inspekcijama rada od 14. jula 1927 uredjuje pitanje inspekcija rada. Pod tu naredbu potpadaju sva poduzeća, u kojima rade radnici uz naplatu, osim toga radionice sa stručnim školama, kao i poduzeća u kojima rade kažnjenici, u koliko dakako sva ta poduzeća upotrebljuju strojeve sa mehaničkim pogonom. Inspektori rada dužni su nadzirati propise o zaštiti rada, odredbe tarifnih ugovora, radni red, radno vrijeme, držanje praznika, obdržavanje odmora, rad žena i mladeži, nadzor o povjerenicima radnika kao i nadzor nad stručnim radom. Poduzeća, koja potpadaju pod rudarski zakon izuzevši talionice, spadaju pod nadzor rudarskih vlasti u pogledu poslovne sigurnosti sa tehničkog stanovišta. Naprotiv nadzor na socijalno-higijenskom polju i u tim poduzećima spada u djelokrug redovitog inspektora rada. Inspektori rada imaju osim drugih organa pravo podnašanja javnih tužba, šta više i na podnašanje tužba redovitim sudovima. Oni imaju pravo uplitanja u sporove rada i njihova je dužnost da uznastoje te sporove riješiti. Inspektori rada dužni su prikupljavati potrebne statističke i ostale podatke o radnim i životnim uslovima radnika. Inspektor rada ima pravo da ulazi u poduzeće u bilo koje doba, danju ili noću. Isto tako može u svako vrijeme kontrolirati socijalne ustanove u poduzeću. Osim toga može zahtjevati na uvid knjige poduzeća, planove kao i sve ostale podatke, koji se odnose na zaštitu rada i tehničko uredjenje poduzeća. On može i zapisnički saslušati pojedina lica o važnim činjenicama. Ako inspektor rada ustanovi da postoje manjkavosti obzirom na izvršivanje propisa o zaštiti rada, to je on ovlašten da izda pismenu odredbu na vlasnika odnosno voditelja poduzeća za otstranjenje ustanovljenih manjkavosti. Protiv takve odredbe ima mjesta žalbi.

Naredba Pretsjednika Republike o zaštiti i suzbijanju poslovnih bolesti izdata je 22. augusta 1922 i ona ne važi u Gornjoj Šleskoj. Poslovnim bolestima smatraju se sve akutne i kronične bolesti, koje nastaju uslijed izvršivanja izvjesnog zvanja, koje su posljedica stanovitog rada i koje nastaju prigodom izvršivanja tog rada. Ustanovi li nadležni liječnik da postoji kod kojeg radnika poslovna bolest, dužan je to prijaviti nadležnoj vlasti. U poduzećima, u kojima su radnici izvrženi poslovnim bolestima, moraju se ti redovno pregledavati po liječnicima najmanje jedan puta godišnje. Poslovodje, kao i radnici sviju poduzeća dužni su da prijave svaku poslovnu bolest nadležnim vlastima i da tom zgodom dadu potrebne podatke o uslovima rada, o metodama proizvodnje it.d.

Digitized by Google

Naredba Pretsjednika Republike o osiguranju namještenika od 24. novembra 1927 stupila je na snagu u cijeloj Poljskoj 1. januara 1928. Do tog vremena važili su u dijelovima Poljske, koji su potpadali ranije Njemačkoj njemački zakon o osiguranju namještenika, a u ranijim austrijskim predjelima austrijski zakon. Dok na ostalom području do tog vremena uopće nije postojalo nikakvo osiguranje namještenika. Krug osiguranika jeste sličan onome u njemačkom zakonu o osiguranju namještenika, samo kod trgovačkih pomoćnika i pomoćnica predvidja naredba veća prava od njemačkog zakona. Traži se da namještenici svrše 6 razreda više škole, da bi potpali pod zakon. Obaveza osiguranja počinje sa navršenom 16. godinom života. Prinosi su visoki. oni iznose 10% od osnovne nadnice. Oni se mogu i povećati na 13% u slučaju većeg financijskog opterećenja nosioca osiguranja. Maksimalna granica zaslužbe, koja dolazi u obzir, ne postoji. Tako se smatra obaveznim na osiguranje svaki namještenik do generalnog direktora. Kod onih namještenika, čija plaća iznaša mjesečno 400 zloty plaća poslodavac 3/5 prinosa, a namještenik 2/5, kod namještenika sa plaćom od 400—800 zloty plaća poslodavac kao i namještenik polovicu prinosa, a kod namještenika sa plaćom većom od 800 zloty plaća poslodavac samo 2/5, a namještenik 3/5 iznosa. Po ovoj naredbi osiguran je namještenik i u slučaju neuposlenosti. Potpore u tom slučaju sastoje se: 1. iz novčane potpore, 2. iz iznosa za osiguranje u slučaju bolesti i 3. iz potpore za putovanje. Karenčno vrijeme iznosi 6 mjeseci u toku godine dana. Potpore iznašaju kod neoženjenih 30⅓ obezbjedjene plaće, a kod oceva obitelji 40%. K tome se još moraju pribrojiti dodaci za porodične članove i to za svakoga 10% do visine obezbjedjene nadnice. Porodičnim članovima smatraju se supruga, djeca, adoptirana djeca, unučad, braća i sestre, roditelji. Djeca dolaze u obzir do navršene 18. godine, a ako posjećuju višu školu do navršene 24. godine. Ako su djeca, odnosno braća i sestre nesposobna za rad, to je davanje potpora neograničeno. Kao potpora za putovanje plaćaju se podvozni troškovi najnižeg kolskog razreda na željeznicama.

Potpore u slučaju penzije sastoje se iz invalidske rente, starosne rente, liječničke pomoći, udovičke ili [illegible] rente za siročad i jednokr[illegible] nina. Penzijske potpore isplać[illegible] kon karenčnog vremena od [illegible] prinosa. To karenčno vrijeme [illegible] u obzir, ako je namještenik bos[illegible] nesposoban odnosno ako je [illegible] nezgode pretrpljene u smislu o[illegible] za slučaj nezgode. Invalidska p[illegible] ćuje se već prije navršene 65. [illegible] vota, ako je osiguranik nesp[illegible] rad više od 50%. Invalidska od[illegible] rosna renta sastoje se od osno[illegible] nosa (40% obezbjedjene zarade) [illegible] šica. Ove povišice počinju nak[illegible] šenih 12 mjeseci prinosa i iznos[illegible] osnovnog iznosa rente za svak[illegible] mjesec. Nakon 480 mjeseci prinos[illegible] osiguranik 60% osnovnog iznosa [illegible] kon 40 godina prima rentnik u slu[illegible] nemoglosti 40% + 60% = 100% [illegible] obezbjedjene zarade.

Udovička odnosno udovska [illegible] naša 3/5 rente, koju bi uživalo o[illegible] lice odnosno na koju bi imalo p[illegible] slučaju smrti. Renta siročadi izn[illegible] a za dvostruko siroče 2/5 rente [illegible] osiguranika. Ako se udovica p[illegible] uda, onda renta utrnjuje, a dobiv[illegible] novno, ako joj i drugi suprug u[illegible] je ovaj drugi suprug bio namješt[illegible] ima udovica pravo izbora udovič[illegible] po prvom ili po drugom supruz[illegible] poznaje i otpravnine. Udovica, k[illegible] ponovno uda prima kao otpravn[illegible] struku godišnju rentu. Ako je os[illegible] postao invalidom prije navršenja [illegible] dišnjeg karenčnog vremena, to o[illegible] otpravninu, isto tako i njegova [illegible] i njegova siročad. Umre li neožen[illegible] mještenik, koji je sam ili pretežn[illegible] žavao svoje roditelje, to primaju [illegible] pravninu, a pod izvjesnim uslovi[illegible] diteljsku rentu. Penzionisani nam[illegible] ima pravo na liječničku pomoć a u [illegible] me ne smanjuje njegova renta. N[illegible] nica, koja se uda, prima natrag sv[illegible] uplaćene prinose. K ovoj Naredb[illegible] sjednika Republike izdana je i [illegible] bena naredba od 31. decembra [illegible] kojoj su osnovana 4 zavoda: u [illegible] Poznanju, Krolevske Dvori i Lav[illegible] ti zavodi zajedno čine savez. O[illegible] namještenika za slučaj neuposlen[illegible] i penziono osiguranje su sas[illegible] cijski i računski zasebni dijelo[illegible]

Naredba Pretsjed[illegible] publike o zaštiti i h[illegible] da od 16. marta 1928 ne va[illegible]

Digitized by Google

ču Gornje Šleske. Prema toj naredbi moraju poslodavci u svojim poduzećima upotrebljavati takva sretstva, koja pružaju dovoljnu zaštitu života i zdravlja radnika.

Naredba Pretsjednika Republike o radnom ugovoru sa radnicima od 16. aprila 1928 važiće i za područje Šleske, kada to odobri šleski sabor, što dakako još nije uslijedilo. Ta Naredba važi samo za radnike u zanatu i trgovini. Radni ugovor sklapa se: 1. za pokušajno vrijeme, 2. za izvjesni posao, 3. za izvjesno vrijeme, i 4. na neizvjesno vrijeme. Pokušajno vrijeme može iznašati najduže 7 dana. Otkazni rok iznaša za obje stranke 2 nedjelje. Mogu se ugovoriti i duži rokovi za otkaz, ali moraju biti jednaki za obje strane. Otkazni rok mora isticati uvijek u subotu odnosno na koji drugi uobičajeni dan isplate. Poslodavac ne može otkazati službu: 1. prve četiri nedjelje radne nesposobnosti, nastale uslijed bolesti ili nezgode, 2. u slučaju vojne vježbe, 3. u slučaju odmora. U slučaju više sile može poslodavac otkazati u roku od 7 dana. Načela za bezročni otkaz gotovo su ista kao u drugim zakonima. Nadnica se ima u gotovom isplaćivati. Svakom radniku ima se dati obračunska knjižica, u kojoj će se bilježiti isplate nadnica. Najviše 1/5 nadnice može se zaplijeniti za zaostali porez, privatne dugove itd. Za alimentacije se mogu naprotiv zaplijeniti 2/5 nadnice. U svakom slučaju mora ostati slobodno radniku 3/5. Nadnica se ne može založiti. Svaki takav ugovor je nevalian. Visina nadnice mora biti određena u pojedinačnim kao i u općim ugovorima. Ako ovakvo određivanje nadnica manjka, onda se ima isplaćivati uobičajena nadnica ili nadnica primjerena dotičnom radu. U slučaju smrti mora poslodavac bez obzira, da li postoji osiguranje siročadi ili ne, isplatiti porodici umrlog dvostruku nedjeljnu zaradu, ako je umrli radio najmanje 10 godina u dotičnom poduzeću. A ako je radio 20 godina to ima pravo porodica na četverostruku nedjeljnu zaradu. U Naredbi je tačno određeno, u kojim se sve slučajevima može izricati novčana kazna radniku, ako učini kakav prestupak. Ovakve novčane kazne mogu ići samo u kulturne svrhe, a nesmiju biti veće od 1/10 nadnice.

Naredba Pretsjednika Republike o radnom ugovoru sa nameštenicima od 16. marta 1928 važi u Šleskoj tek po odobrenju šleskog sabora. Namještenicima smatraju se one grupe radnika, koje potpadaju pod obavezu osiguranja namještenika. Namještenik ima pravo po ovoj Naredbi tražiti da se s njime sklopi pismeni ugovor. Pokušajno vrijeme ne može biti duže od 3 mjeseca. Konkurenčna klauzula može se sklopiti samo sa onim namještenikom, koji je punoljetan. U tom slučaju je pismena forma ugovora propisana. Namještenik ima pravo za vrijeme trajanja ograničenja rada na polovicu plaće, koju je uživao u posljednje tri godine. Konkurenčna klauzula obavezuje samo u onoj grani rada, u kojoj je namještenik zaposlen i to najviše za vrijeme od godine dana. Plaća se ima isplaćivati u gotovom novcu. U slučaju nepravovremene isplate plaće mora platiti poslodavac namješteniku zatezne kamate u iznosu od 2% mjesečno. Ako namještenik po ugovoru ima pravo na dio čiste dobiti ili na koju drugu dobit, ima pravo tražiti, da mu se predoči bilanca. Naredba uređuje i isplatu ostalih provizija. U slučaju oboljenja namještenik ima pravo na platu kroz tri mjeseca. Zakonski otkazni rok iznaša 3 mjeseca, ali se mora otkazati koncem mjeseca. Dakle godišnje se može 12 puta otkazati. Tromjesečni otkazni rok ne može se ugovorom uskratiti. Poslodavac ne može namješteniku otkazati u slučaju odmora ili bolesti u koliko to ne traje duže od tri mjeseca. Ako se namještenik otpusti iz službe uslijed stečaja, to on ima pravo na tromjesečnu plaću bez obzira na druga prava. Otpravnine daju se u slučaju smrti namještenika preostalim članovima porodice bez obzira na postojeće osiguranje siročadi. Ako je bio umrli namještenik 10 godina u službi kod jednog poslodavca, to prima njegova porodica tromjesečnu plaću, a ako je bio zaposlen kroz 20 i više godina to prima polugodišnju plaću. Konačno Naredba govori još i o radnom redu namještenika.

Naredba Pretsjednika Republike o sudovima rada od 22. marta 1928 jeste posljednja od velikih naredaba izdanih sa snagom zakona sa strane Pretsjednika republike. Ova Naredba važi samo na području, koje je prije pripadalo Austriji i Rusiji, a ne važi na bivšem pruskom području. Na tom posljednjem području važe još uvijek njemački zakon o obrtnim sudovima i zakon o trgovačkim sudovima. Poliski sudovi rada imaju dužnost, da rješavaju ci-

Digitized by Google

vilne sporove nastale iz naukovnog ili radnog odnošaja izmedju poslodavaca i radnika ili naučnika, kao i izmedju radnika istog poduzeća. Interesantno je, da poljski sudovi rada imaju i pravo izricanja presuda u spornim slučajevima kod prestupaka propisa o zaštiti rada. Pred sudovima rada mogu podnašati tužbe slijedeće vrsti radnika: radnici i namještenici (koji imaju ispod 10.000 zloty godišnjeg prihoda, odnosno šumski i poljoprivredni namještenici do 3.600 zloty) u smislu Naredaba Pretsjednika Republike o radnim ugovorima, kućni radnici, kućepazitelji i kućni namještenici. Sporni predmeti ne smiju prekoračiti 5.000 zloty.

Sudovi rada nadležni su u slijedećim sporovima: 1. u pitanju zarade, 2. u pitanju početka trajanja i prestanka radnog i naukovnog odnošaja, 3. u pitanju odmora, ustega od zarade i novčanih kazna, 4. o pripadnosti potpornoj ili kojoj drugoj blagajni, 5. o službenim ili deputatnim stanovima i 6. o tarifnim ugovorima. Na čelu sudova rada nalazi se kao pretsjednik redoviti sudac i dva prisjednika, jedan iz poslodavačkih, a drugi iz radničkih redova. Kada se radi o spornom pitanju namještenika mora biti prisutan namještenik. U stvarima poljoprivrede i šumarstva moraju biti oba prisjednika iz tih grana privrede. U kaznenim stvarima odlučuje pretsednik suda sam. U svim civilnim stvarima mogu kao punomoćnici stranaka iste zastupati od sindikata odredjeni članovi ili namještenici i to: kada se radi o sporovima punoljetne djece, roditelja, braće i sestara, supruga i sindikalnih drugova. Poslodavce mogu zastupati njihovi činovnici, namještenici ili upravitelji poduzeća. Advokatsko zastupanje dozvoljava se samo u toliko, u koliko su ti advokati pravni savjetnici poslodavačkih odnosno radničkih sindikata. Naprotiv mogu se advokati upotrebiti u civilnim i u kaznenim stvarima samo, u koliko se to izričito traži. Kod sudova rada nema instancija. Druga instancija jeste redoviti sreski sud. Priziv kod sporova ispod 200 zloty može se uložiti samo onda, ako se radi o očitoj povredi prava, odnosno ako se radi formalne grješke može govoriti o bitnoj povredi ispravne presude. Protiv rješenja sreskog suda nema mjesta žalbi. Sreski sud rješava u ovim sporovima u kolegiju od tri redovita suca. Ovdje su isključeni prisjednici. Ako nema mjesta prizivu, onda je presuda suda rada odmah izvršna. U sporovima preko 200 zloty, kao i u kaznenim stvarima može se u svakom stadiju tražiti priziv protiv presude suda rada po principima gradjanskog postupka na Sreski sud. Takse u ovim sporovima naplaćuju se samo, ako vrijednost spornog predmeta prelazi 50 zloty.

Radno pravo u poljskoj Šleskoj mnogo se razlikuje od ostalog radnog prava u Poljskoj. Ovo je vojvodstvo naime autonomno na osnovu organizacionog statuta od 15. jula 1920. Stoga ono imade vlastiti sabor, koji ima da donosi odluke i o zakonima sa područja radnog prava. Naredbe Pretsjednika republike mogu imati na područje poljske Šleske važnost zakona samo onda, ako ih je odobrio šleski sabor. Vojvodstvo Šleska sastoji se iz bivše pruske istočne Šleske i iz istočnog dijela bivše austrijske Šleske. Stoga razloga su zakoni na tom malom dijelu Poljske republike, ali baš zato radništvo vrlo važnom dijelu, vrlo važnim učiti. Dok na području bivše pruske Šleske važe još njemački zakoni, obrtni zakon it.d., to na području austrijske Šleske važe austrijski zakoni. Već smo gore nije spomenuli da na području bivše pruske Šleske važe još uvijek njemački zakoni o obrtnim i trgovačkim sudovima. Isto tako važi na području bivše pruske Šleske još uvijek njemački zakon o socijalnom osiguranju u sastavu od 19. jula 1911 izmjenjen brojnim zakonima i naredbama šleskog sabora. Što se tiče radnog vremena važe njemačke naredbe o radnom vremenu zanatskih radnika od 23. novembra 1918 i o radnom vremenu namještenika od 18. marta 1919. njemački zakon o poslovnim vijećima u prvobitnom sastavu od 4. februara 1920. i njemački zakon o zaposljenju teško povredjenih lica od 6. aprila 1920. Posebni položaj zauzima gornja Šleska na osnovu njemačko-poljskog ugovora o gornjoj Šleskoj (t. zv. Ženevski ugovor) od 15. maja 1922. Prema čl. 1. toga ugovora može Poljska tekar tada zamjeniti postojeće materijalno-pravne odredbe njemačkog prava u Gornjoj Šleskoj, kada će te odredbe biti jednake njemačkima. Na području radnog prava odredjeno je to vrijeme sa 1937 god. Materijalno-pravna odredba radnog prava poljskog zakonodavstva smatra se ravnopravnom njemačkoj odredbi i može stupiti na njeno mjesto onda, ako takva odredba za radnika nije lošija od postojeće. Prema tome onemogućeno je do god. 1937 [illegible]

Digitized by Google

radnog prava u Gornjoj Šleskoi, t. j. do isteka ugovora sklopljenog u Ženevi. Prema čl. 159.—170. ovog ugovora priznati su njemački radnički sindikati i oni imaju pravo da i nadalje pripadaju njemačkim sindikalnim centralama i da s njima podržavaju vezu. U svrhu regulisanja radnih prilika na osnovu ženevskog ugovora postoje međunarodne vlasti na području Gornje Šleske (mješovita komisija, čiji je Pretsjednik Švaicarac Calonder, a članovi njemački i poljski pretstavnik vlade i njemački i poljski opunomoćenik za radna pitanja).

Poljska je do sada ratifikovala 11 međunarodnih konvencija. To su konvencije o neuposlenosti, o granici doba života za rad, o noćnom radu djece, o radu pomoraca, o naknadi štete u slučaju neuposlenosti (u slučaju brodoloma), o posredovanju rada kod pomoraca, o koalicionom pravu u poljoprivredi, o naknadi štete u slučaju nezgode u poljoprivredi, o olovnom bjelilu, o nedjeljnom mirovanju u zanatu, o kopačima ugljena i ložačima, o liječničkim pregledbama na parobrodu, o jednakom postupku sa inostranim radnicima. B. H.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEUPOSLENOSTI U AMERICI

Snažna svetska kriza nije mimoišla nити Amerike. I u toj su državi upoznali sada potrebu osiguranja. Duги niz godina borili su se svi krugovi sa svom energijom protiv uvađanja socijalnog osiguranja, i to ne samo poslodavci nego i radnici. Pomanjkanje osiguranja za slučaj neuposlenosti dovelo je tamošnje vlasti u mnoge potešкoće, koje neбi postojale da je uvedeno osiguranje za nesretni slučaj. U tom važnom pitanju glasovito osiguravajuće društvo **„Metropolitan Life Insurance Co."** izdalo je sa svoje strane kao studiju materijal, što ga je još godine 1928 prikupio o pitanju osiguranja za slučaj neuposlenosti šef odeljenja tog društva za socijalno staranje Dr. L. K. Frankel nakon boravka u Evropi, gde je prostudirao probleme tog osiguranja u Engleskoj i Nemačkoj. U svojoj reviji postavilo je ovo društvo 9 upita na svoje članove u pogledu uvađanja osiguranja za slučaj neuposlenosti u Americi:

1. Da li da se uvede osiguranje za slučaj neuposlenosti obavezno kao u Engleskoj ili Nemačkoj, ili dobrovoljno?

2. Imaju li se prinosi ubirati od radnika i poslodavaca u istoj visini, ili od poslodavaca, radnika i države?

3. Ima li to osiguranje da vodi savezna država, ili pojedine državice ili privatna predusećа?

4. Ima li se takvo osiguranje provoditi na osnovu matematičkog proračunavanja osiguranja pojedinih grupa ili na osnovu rezultata nesreća pojedinih radnika, ili se ima isplaćivati iz sakupljenog fonda, koji neбi bio izrađen na računu vjerovatnosti?

5. Ima li se takvo osiguranje uvesti za celu državu na istoj bazi za sve industrije kao u Engleskoj i Nemačkoj, ili se ima različito stepenovati prema iznosu rizika neuposlenosti u pojedinim industrijama?

6. Imaju li se isplate potpora kao i prinosi proračunavati prema skali nadnice kao u Nemačkoj, ili prema jedinstvenoj bazi kao u Engleskoj?

7. Imaju li se uključiti potpore u osiguranje kao u Engleskoj ili se imaju isplaćivati iz ostalih vrela?

8. Ima li osiguranje predvidjeti maksimum isplate, ili ima to biti neograničeno kao u Engleskoj?

9. Ima li se maksimum isplate približiti iznosu uobičajene nadnice, ili joj ima biti jednak?

Na osnovu stiglih odgovora razviće to udruženje daljnju akciju u pogledu organizacije i uređenja osiguranja za slučaj neuposlenosti. **Conference for Progressive Labor Action** izradila je zakonsku osnovu, prema kojoj bi imala država isplaćivati 100,000.000 dolara dodatka fondovima pojedinih savezних državica za osiguranje u slučaju neuposlenosti.

Kako smo već napred istaknuli, postojala je u Sedinjenim Državama Amerike velika akcija protiv uvedenja osiguranja za slučaj neuposlenosti, koju su vodili ne samo poslodavci i radnici, nego pače i privatna osiguravajuća društva, koja su, kako je poznato, nosioci danas postojećeg dobrovoljnog osiguranja za slučaj neuposlenosti. Dobrovoljno je osigurano oko 195.000 radnika, od toga 9.000 kod predusećа, koja imaju u svojim rukama poslodavci, 35.000 kod sindikalnih osiguravajućih ustanova, a 70.000 kod osiguravajućih ustanova, u koja doprinašaju i poslodavci i radnici. Ovaj broj radnika znači, da je u Americi samo 1·6% svijuh nadničara ужи-

Digitized by Google

вало у последњих 10 година заштиту осигурања.

У садашње време огромног пораста неупослености развило је велику акцију за узакоњење осигурања за случај неупослености познато Удружење за радно законодавство. Кроз дуги низ месеци припремало је то удружење материјал и коначно израдило законску основу, према којој би се у појединим савезним државама имало увести осигурање за случај неупослености. Као узор тој законској основи служио је познати Хубер Бил, који је био предложен у држави **Wisconsin**. Трошкове овог осигурања по тој законској основи снашали би у главном послодавци, а учествовала би и држава, која би преузела снашање управних трошкова. Осим тога дала би држава извесну субвенцију потпорама. Овом основом желило се у неку руку присилити послодавце, да би они свели отпуштање радника на минималну меру и да би се на тај начин снизили трошкови за исплату потпора у случају неупослености. Према тој основи имали би се послодавци разделити у групе, од којих би свака за се проваћала осигурање на принципу узајамности. Управу би дакако водили сами послодавци, који би врло добро познавали проблем неупослености унутар своје групе. Послодавци, који би својим намештеницима пружали боље погодности у случају неупослености него ли основани носиоц осигурања за случај неупослености, не би требали плаћати из својих сретстава приносе за заједничку благајну, него би могли сами исплаћивати потпоре својим намештеницима. Потпоре би могли исплаћивати само оним радницима, који никако не могу добити запослење, и који су остали неупослени без своје кривње. Искључени су дакле од уживања потпора они радници, који су отпуштени својом кривњом, који су суделовали активно код штрајка, и који су криви да је дошло до отпуштаја радника. Правоужитник на ово осигурање имао би се пријавити код надлежне берзе рада, коју би основала или држава, или привреда. Каренчно време до исплате потпоре у случају неупослености износило би према основи две недеље. Други услов за исплату потпоре био би тај, да дотично лице мора бити најмање 26 недеља унутар последње две године запослено у истој држави. Неупослени прима тада 10 долара недељно, или 60% своје зараде, ако је ова мања и то кроз најдуже 13 недеља у календарској години, дакле максимално 130 долара. Даљње ограничење у погледу исплате потпоре било би у томе [illegible] пора исплаћује за једну недељу [illegible] 4 недеља запослења у последње [illegible]

Осим удружења за радно законо[illegible] израдили су законске основе по[illegible] низација „**Conference Progress[illegible] Action**“ и социјалистичка радничк[illegible] Прва организација тражи, да се [illegible] послодавци обавежу на снашањ[illegible] осигурања за случај неупослено[illegible] предвиђа у својој законској основ[illegible] потпоре са 40% недељне зараде [illegible] 10% за супругу и 5% за једно [illegible] за двоје или више незбринуте [illegible] ренчно време према основи те орга[illegible] имало би износити само једну [illegible] исплата потпоре имала би се вр[illegible] најдуже 26 недеља. Приноси за о[illegible] имали би бити степеновани према [illegible] јама и према величини појединих [illegible] напосе пак према величини неупо[illegible] у тој групи предузећа. Од приноса [illegible] се сакупљати заједнички фонд.

Социјалистичка странка тражи [illegible] вицу трошкова осигурања за случ[illegible] слености имају снашати послодавц[illegible] ловицу држава, која би те своте [illegible] из пореза на промет и приход. [illegible] имале би изнашати 50% зараде [illegible] тога имали би се да пружају по[illegible] даци, како је то предложила „Go[illegible] Progressive Labor Action“. Ми[illegible] потпора изнашала би 12 долара [illegible] а максимална 25. Те потпоре име[illegible] исплаћивати кроз неограничено вр[illegible] би било потребно имали би се по[illegible] износи потпора субвенцијама по[illegible] управних власти.

Напротив овим основама има [illegible] предлога, који предвиђају, да трошко[illegible] ову грану осигурања имају снашат[illegible] вично послодавци и радници без [illegible] вања државе. Тако су се н. пр. у др[illegible] **Wisconsin** појавили предлози, кој[illegible] да се предвиде потпоре у висини [illegible] наднице и да се управа осигурања [illegible] комитету од три лица, који би сач[illegible] један радник, један послодавац и [illegible] жавни чиновник. Приноси имали би [illegible] један фонд. Послодавци имали би [illegible] стати у поједине групе према вели[illegible] послености и имали би плаћати [illegible] максималном износу од 3% испла[illegible] ница, док би радници имали до[illegible] 1½% својих надница. Интересан[illegible] се у овим предлозима предвиђ[illegible] и за деломичну неупосленост.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

LEKAR. Br. 102. Str. 1. Dr. Mihajlo Petrović: Naše bolničko pitanje. Str. 1—2. Dr. M. Dj. Popović: Fizičko vaspitanje. Str. 3. Dr. Fr. Popadić: Da li treba povećati radno vreme lekara u radničkom osiguranju. Povodom pretstavke, koju je uputila ekonomska sekcija zbora lečnika u Zagrebu g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, a u kojoj se osudjuje namera Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da poveća radno vreme svojim lekarima od 2 na 4 sata dnevno iznco je pisac na koncu razloge protivne iznašanjima pretstavnika Zbora lekara i na koncu svog članka drži, da vreme rada uredskih lekara treba povećati i to zato, da oni lekari, koji pored ambulantske službe imaju i rejonsku, rade 3 sata mesto 2; a oni lekari, koji nemaju rejonsku službu, da rade 4 sata mesto 2. Pošto radničko osiguranje u sadašniem momentu ima skoro dva puta više lekara no što je pravilnikom predvidjeno, to bi se broj lekara mogao smanjiti. Naravno to smanjivanje ne bi smelo biti veće nego 10—15% od sadašnjeg broja. Sa redukcijom broja lekara treba povećati ostalim lekarima nagrade u odgovarajućem iznosu. Pored toga treba lekarima naročito njihovom šefu dati veća prava. Preduzimanjem ovih mera položaj lekara u osiguranju postao bi mnogo snošljiviji, njihov rad bio bi plodniji, a osigurani radnici bili bi zadovoljniji. Str. 4—5. Dr. A. Laufer: Prvo medjunarodno putovanje lekara kroz francuske Alpe. Str. 5. Skupština udruženja opštinskih lekara u Pančevu. Str. 6—7. Pedesetgodišnjica zakona o uredjenju sanitetske struke i o čuvanju narodnog zdravlja. Str. 8. Dr. Aleksander Band: Osiguranje lekara.

GLASNIK CENTRALNOG HIGIJENSKOG ZAVODA. Br. 1—6. Str. 1—44. Dr. N. D. Černozubov: O šarlahu. Str. 44—60. Dr. M. Nikolić: Termična reakcija rabičnog virusa. Str. 60—68. Dr. M. Malojčić: Bakcil kalmetseren kao zaštitno cepivo protiv tuberkuloze. Str. 68—81. Dr. Božidar Vajić: Istraživanje opijuma iz Južne Srbije II. Str. 81—84. A. Bragina: Prilog proučavanju biologije phlebotomusa. Str. 84—87. Dr. Miroslav Delić: Od lječilišta do klinike. Str. 87—92. Dr. Branimir Maleš: Uticaj mora na trajanje pamćenja u male dece.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 6. i 7. Str. 241—251. Dr. Rotter Leo: Medjunarodna saradnja i mir u svjetlu sociologije. Str. 251—256. Dr. Ivo Milić: Darivanje bez prave predaje. Str. 255—258. Drago Madjer: Pogriešna primjena §-a 4. invalidskoga zakona. Str. 258—261. Dr. M. Gračanica: Dva gruntovnička zakona u Bosni i Hercegovini. Str. 261—277. Dr. Šuman Janko: Organizacija autora u cilju zaštite i eksploatisanja njihovih prava. Str. 277—295. Dr. Milan Stahuljak: Psihologija novca. Str. 295—304. Dr. Miroslav Muha: Sekvestrova tužba smetanja posjeda kao pravno sretstvo protiv ometanja ovršne sekvestracije. Str. 304—308. Dr. Vladimir Lunaček: Riječ »obrt« u našoj pravnoj terminologiji. Str. 308—313. Dr. Vuković Mihajlo: Studije iz vazduhoplovnoga prava. Str. 313—316. Ivan Živić: Donatio sub modo i agrarna reforma.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 7. Str. 153—157. I. Kaiser: Gospodarstvo in fiskalna obremenitev. Str. 157—162. D. P.: Svetovna trgovina v letih 1929—1930. Str. 166—172. Naše gospodarstvo v juliju 1931.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 9. Str. 162 do 167. Matias Eldersch, prigodom njegove smrti. Str. 167—180. Primjedbe glavnog saveza austrijskih bolesničkih blagajna za osiguranje radnika k osnovi referenta o izmieni zakona o osiguranju radnika.

Br. 10. Str. 181—186. A Miller: Tehnika statističkih brojanja prema statistici bolesti. Str. 186—192. K. Hauck: Opasnost za zdravlje pivarskih radnika.

Br. 11. Str. 201—206. Bolesnička blagajna za osiguranje radnika u Beču u g. 1930. Str. 206—211. Dr. Richard Stern: Poslovna bolest. Str. 212—215. Dr. Rudolf Mensel: Problemi savjetovanja za brak.

Br. 12. Str. 221—223. Socijalno osiguranje i politika napučivanja. Str. 223 do 224. Stefan Huppert: Socijalno-higijensko djelovanje bolesničkih blagajna i napadaji protivu osiguranja za slučaj bolesti. Str. 225—228. Dr. Leopold Moll: Osiguranje za slučaj bolesti, zaštita matera i dječje staranje. Str. 230—231. Franz Hutteberger: Svršetak liječničkog konflikta u Tirolu.

Digitized by Google

Br. 13. Str. 241—242. Dr. Heinrich Reichel: Populacijsko-politička gledišta prema reformi socijalnog osiguranja. Str. 242—245. Dr. Arnold Czech: Od osiguranja za slučaj bolesti do zaštite zdravih. Str. 245—249. Dr. Richard Stern: Renta za unesrećene i renta za novu naobrazbu.

Br. 14. Str. 261—262. Pretsiednikova naredba i kriza njemačkog socijalnog osiguranja. Str. 262—263. Dr. Alfred Korschinek: Misao staranja u osiguranju državnih namještenika za slučai bolesti. Str. 263—265. Ernest Lackenbacher: Osiguranje renta u austrijsko-niemačkom ugovoru o socijalnom osiguranju. Str. 265—266. G. H.: Osiguranje poljoprivrednih radnika u 1930 god. Str. 267 do 268. Dr. Julian Turnherr: Populacijska politika u osiguranju poljoprivrednih radnika za slučaj bolesti.

Br. 12. Str. 281—283. Rudolf Goldscheid: Značenje socijalnih tereta po ljudsku ekonomiju. Str. 283—288. Dr. Fritz Rager: XXVII. novela k zakonu o osiguranju neuposlenih. Str. 288—291. Dr. Karl Mumelter: Socijalna misao, rasna higijena i socijalno osiguranje.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 15. Str. 323—325. Erich Gopfer: Porodica i osiguranje za slučaj bolesti. Str. 324—328. Herbert Liske: Bagateliziranje potpora. Str. 329 do 330. Gerhard Stanzer: Kvalitativni rad zubotehničara u zubnim klinikama bolesničkih blagajna.

Br. 4. Str. 345—347. Otto Peters: Nova sniženja potpora u rudarskom penzionom osiguranju. Str. 348—350. Pitanja iz službovnog prava namještenika bolesničkih blagajna.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL. Br. 1. Str. 1—25. IV. konferencija mediunarodne statistike rada. Str. 25 do 61. Jens Warming: Teorija cijena i nadnica. Str. 61—81. Marie Tereze Nisot: Naobrazba radnika u Belgiji.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 22. Str. 337—340. Dr. Sonderhof: Uticaji nove naredbe pretsiednika od 5. juna 1931 na osiguranje za slučai bolesti. Str. 340—343. Thielman: Rudarsko osiguranje prema novoj naredbi pretsiednika od 5. juna 1931.

Br. 23. Str. 353—359. Dr. Berent: Izmiene prava staranja naredbom pretsiednika od 5. juna 1931.

MEDICINSKI PREGLED. Br. 8. Str. 207—211. Dr. F. Fuchs: Problem fagoterapije u urinologiji, napose k[illegible] Str. 212—215. Prof. Dr. A. Ebl[illegible] farmakološkom ispitivanju žpču[illegible] na. Str. 215—220. Dr. Vladimir [illegible] Osobenosti pneumonije. Str. 22[illegible] Dr. I. M. Dimitrijević: Prilog i[illegible] loškom ispitivanju belog luka (all[illegible] tivum). Str. 224—225. Slavka M[illegible] Studije o bacilima difterije, o n[illegible] varijacijama i odnosu prema difteroi[illegible] nim bakterijama. Str. 225—227. Dr. [illegible] Stanojević: O moždjanim bolestima, k[illegible] izgledaju kao da su u vezi sa ušnim procesima.

SOZIALE PRAXIS. Br. 31. Str. 1009 do 1013. Frida Wunderlich: Kriza kredita. Str. 1013—1018. Teodor Leipart: Zaštita od nezgoda u gradievnom obrtu. Str. 1018—1025. Dr. Robert Liefman: Kriva teorija krize. Str. 1025—1031. Dr. Ernest Herz: Petnaesta mediunarodna konferencija rada. Str. 1034—1037. Dr. Helene Simon: Neuposlenost, dvostruka zaslužba i dječji rad. Str. 1037—1041. Frida Wunderlich: Zaštita od vatre i vatrogastvo u obrtnim poduzećima. Str. 1041—1043. K sanaciji rudarskog penzionog osiguranja.

Br. 32. Str. 1063—1069. Dr. Zschucke: Ideja i provedba dobrovolne službe. Str. 1079—1081. Dr. Ernest Herz: Petnaesta mediunarodna konferencija rada (završetak). Str. 1083—1086. Dr. Otto Mischalke: O radnom tržištu u poljoprivredi. Str. 1089—1093. Dr. Karl Landauer: Borba protiv osigurania za slučai iznemoglosti.

Br. 33. Str. 1111—1116. Frida Wunderlich: Niega radnika u prolazno radno vrijeme. Str. 1116—1121. Gertruda Israel: K borbi oko osigurania namještenika. Str. 1121—1124. Dr. Franz Fischer: Zahtievi osigurania za slučai iznemoglosti prema osiguraniu namještenika.

FARMACEUTSKI VJESNIK. Br. 15. Str. 530—533. Ludvig Kroeder: »Etratic - novost u području galenskih pripravaka. Str. 533—537. Izmiene i dopune apotekarskog zakona.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 15. Str. 333—336. Dr. Brunn: 40 godina osigurania za slučai nemoglosti. Str. 336—340. Georg [illegible] Dužnost nosioca osigurania za slučai bolesti i nezgode spram ureda [illegible] Str. 341—342. Dr. J. Flaik: Bolesn[illegible] gaine i staranie pijanica.

Digitized by Google

PRIVREDNA REVIJA. Br. 8. Str. 393 do 396. Milan Divjak: Njemačka u medjunarodnoj gospodarskoj politici danas i prije rata. Str. 396—401. Mladen Vukmir: Pšenica — refleksije povodom zakona o izvozu i uvozu pšenice raži i pšeničnog brašna od 27. juna 1931. Str. 401 do 403. Dr. Ivo Rafaeli: Banka za medjunarodne obračune. Str. 403—405. Dr. Ivo Belin:: Kreditna i valutarna funkcija narodne banke. Str. 405—408. Viktor Cerić: Kratki prikaz o razvoju trgovačke mornarice s osvrtom na našu mornaricu. Str. 408—410. Čedomir M. Joksimović: Nabavka vojne odeće i napredak tekstilne industrije kod nas. Str. 410—412. Dr. Armin Mosković: Poslije Staljinove izjave. Str. 412. Frederick Fasy: Trgovina. Str. 412—414. Prof. Ing. Milan Mladen: Proizvodnja voća i povrća u Kraljevini Jugoslaviji. Str. 414—415. Dr. Gojko Krulj: Gradjevna djelatnost u Sarajevu. Str. 416—421. Dr. Gjuro Račić: Pitanje preferencijalnih žitnih carina. Str. 421—422. Dr. Stanko Deželić: Povećanje produktivnosti racionalizacijom vremena. Str. 423—425. Dr. Milan Gruber: Načela našeg novog gradjanskog parničnog postupka. Str. 425—426. Pavao Čulić: Moderni oblici knjigovodstva.

TEHNIČKI LIST. Br. 12. Str. 177 do 188. Ing. Jovan Stojiljković: Mihailo Faradej i Nikola Tesla — dve epohalne godišnjice u elektrotehnici. Str. 188—192. Ing. Milan Nešić: O opitima sa drenažom odbranbenih nasipa po sistemu Dra. Ing. A. Werbera.

Br. 13. Str. 197—198. Ing. M. Martinis: O gradjevnoj kontroli kod betonske gradnje. Str. 198—201. Ing. Jovan Stojiljković: Mihailo Faradej i Nikola Tesla — dve epohalne godišnjice u elektrotehnici. Str. 201—202. Ing. Milivoj Matić: O sprovodjenu u život gradjevinskog zakona. Str. 202—205. Izvještaj sa sjednice stalnog odbora medjunarodnog udruženja za mostove i gradjevine, održane u Zürichu 1931 god.

PRZEGLAD UBEZPIECZEN SPOLECZNYCH. Br. 8. Str. 22—234. Dr. Marjan Moskwa: Osnutak i razvoj zavoda za osiguranje duševnih radnika u Lavovu.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 18. Str. 305—308. Dr. Schutte-Holthausen: Mjere štednje u državnom staranju. Str. 308—310 Förster: Doknadne rente ratnim invalidima i ratnoj siročadi u okviru mjera štednja. Str. 310—312. Reitzel: Radno vreme i zabrana noćnog rada u pekarnama prema naredbi pretsjednika od 5. juna 1931. Str. 312—317. Rad suda u sporovima osiguranja za slučaj neuposlenosti za vreme od 1. januara do konca marta 1931. Str. 317—318. Verner Meier: Nadzor privatnih gradjevnih štedionica.

Br. 19. Str. 337—340. Dr. Zschucke: Novo uredjenje nadležnosti i postupka oko izdavanja potpora u osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 340—345. S. Schmidt: Njemačko iseljavanje nakon rata. Str. 345—350. Dr. Ascher: Socijalno-higijenska vrijednost statističkog materijala bolesničkih blagajna. Str. 350 do 354. Dr. Wende: Mišljenja britanske komisije k istraživanju problema osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 354 do 357. Dr. Fritz Rager: Radni odnošaji u Francuskoj.

Br. 20. Str. 130—132. Else Lüders: Pitanje radnica prema godišnjim izvještajima Inspektora rada za god. 1930). Str. 132—133. Dr. W. H. Engelhardt: O kromovom ekcemu u tipografskom zanatu. Str. 133—135. F. R. Pückert: Stručna škola i zaštita od nezgode. Str. 135—138. Prof Dr. Ing. Pilippi: Motori sigurni od eksplozije.

Br. 21. Str. 377—381. Benda: K naredbi o unapredjenju dobrovoljnog rada od 23. jula 1931. Str. 381—386. Dr. Martineck: Liječenje, hranarina i kućna potpora na osnovu zakona o staraniu i naredbe pretsjednika od 5. juna 1931. Str. 386—392. Dr. Schott: Rezultati statistike državnog staranja-1929—1930. Str. 392 do 402. Dr. Erwin Rawicz: Opseg i struktura neuposlenosti u osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 402—406. Dr. Dr. Walter Weber: Petnaesta medjunarodna konferencija rada.

Br. 22. Str. 425—428. Förster: Broj ratnih invalida i ratne siročadi u Njemačkoj. Str. 433—436. Dr. Ing. Ludovici: Mali stanovi. Str. 436—444. Dr. Kurt Classen: Medjunarodni ugovor o uredjenju radnog vremena u ugljenokopima. Str. 444—447. Dr. Fischer: Socijalno-političke vijesti iz Austrije.

SOCIALNI REFORMA. Br. 15. Str. 225—227. K. Cibulka: Najmanji stav propisa Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje, koji se odnose na zdravstvenu skrb. Str. 227—229. Stanovište namještenika k novelizaciji socijalnog osiguranja. Str. 229—230. Poslodavci o socijalnom osiguranju. Str. 230—231. Stručno mišljenje obzirom na pitanje uzajamnosti na

Digitized by Google

polju socijalnog osiguranja izmedju Austrije i Čehoslovačke republike.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 7. Str. 615—617. Dr. Božidar Špišić: Fabella. Str. 617—635. Dr. Fedor Mikić: Stanovništvo grada Zagreba. Str. 635—663. Dr. Franjo Hora: Diabetes mellitus. Str. 663 do 665. Dr. Srećko Zanela: Hermaphroditismus masculinus tubularis et externus. Str. 665—668. Dr. Frane Mihaljević i Dr. Miroslav Schlesinger: Angina erysipelatosa.

Br. 7. (Staleški glasnik). Str. 281 do 292. Dr. Josip Variola: Propisivanje lijekova u socijalnom osiguranju.

ARHIV ZA HEMIJU I FARMACIJU. Br. 4. Str. 141—144. Maks Sanec — prigodom pedesetgodišnjice. Str. 155—162. E. Votoček i F. Valentin: Iz hemije šećernih hidrazona i osazona — karakterizacija šećerne sastavine hidrazona i osazona. Str. 162—173. J. Heyrovsky: Odredjivanje kisika polagrafičkom metodom. Str. 173—183. Jovan Hadži: Kalcijeve soli kao skeletni materijal avertebrata u vezi s prelazom životinja iz mora u slatku vodu. Str. 184—192. V. Nikitin: Srebrni krsci kod kristalne rastopine. Str. 192—196. M. Rebek: Energija vezav (C. C.) in CH v nasičenih oglikovodikih.

DIE BERUFSGENOSSENSCHAFT. Str. 394—409. Paul Lonart: Pitanje organizacije osiguranja za slučaj nezgode u Njemačkoj. Str. 417—421. Waldemar Meitzl: Tečajevi za zaštitu od plina održani sa strane nosioca osiguranja za slučaj nezgode.

GRADSKI VJESNIK. Br. 15. Str. 249 do 251. Franjo Galijan: Naše obrtno zakonodavstvo. Str. 251—253. R. M. Problem našeg autobusnog prometa. Str. 254—256. Milan Noveslović: Problem gradske knjižnice.

SVEPOMOĆ. Br. 16. Str. 242—244. František Beneš: Prinosi za osiguranje u slučaju bolesti u Njemačkoj prije stupanja na snagu Hooverovog plana. Str. 244—245. Dr. Oto Lukas: Zdravstvena skrb u sanatoriju u Prosečnici u god. 1930. Str. 245—247. Dr. Emilija Lukašova: Masarykov zavod za majke i dojenčad u Moravskoj Ostravi.

LA VIE SOCIALE EN FRANCE. Br. 3. Str. 36—37. Dr. A. Gunseit: Borba protiv rada.

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE. Br. 8. Str. 296. Zakonodavstva rada u g. 1930—1931. Str. 296. Zakon o osiguranju za slučaj neuposlenosti. Str. 298. Položaji rada u Indiji prema [illegible] taju kr. komisije. Str. 298. Problem neuposlenosti u Sjedinjenim državama.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 26. Sp. 711—716. Smanjenje izdataka za bolničku njegu. Sp. 719—723. Dr. Herzel: Zubne klinike bolesničkih blagajna. Sp. 723—724. Dr. E. Mosbacher: Sudjelovanje ordinirajućeg liječnika kod naknadnog pregleda kontrolnog liječnika. Sp. 724—726. Dr. Klara Henriques: Statistički pogledi na uticaj naredaba iz nužde na osiguranje za slučaj bolesti.

Br. 27. Sp. 735—742. Dr. Karl Landauer: Predlozi Braunsowe komisije. Sp. 743—748. Dr. Georg Baum: Hranarina i pravo na plaću prema nužnim naredbama. Sp. 751—756. Dr. Richard Treitl: Pravo udruživanja bolesničkih blagajna i nužna naredba od 26. jula 1930.

Br. 28. Sp. 759—767. Dr. R. Wogau: Statistika u osiguranju za slučaj bolesti. Sp. 768—772. Alfred Hertel: Ne treba minimalne granice prihoda kod osiguranja lica, koja tjeraju kućni obrt, u slučaju bolesti i iznemoglosti. Sp. 772 do 776. V. Keller: Sniženje troškova prenesom provedbe zdravstvene njege uživaoca javnog staranja na bolesničku blagajnu.

Br. 29. 783—792. Paul Uffermann: Uticaji Hooverovog plana na nemačku privredu. Sp. 793—795. H. Sanken: Izmjena namještenika bolesničkih blagajna u svrhu izobrazbe. Sp. 795—797. Alfred Bol: Izmjena namještenika bolesničkih blagajna u svrhu izobrazbe.

Br. 30. Sp. 811.—816. Dr. Bültmann: Proširenje poduzetničkih i zadružnih bolesničkih blagajna. Sp. 816—818. Dr. Ernest Leffmann: Civilno-pravna obaveza članova samoupravnih organa bolesničkih blagajna prema nosiocima osiguranja. Sp. 818—825. Klaus Schmidt: Prava nadoknade nosioca osiguranja prema šen 1542 RVO. kod nezgoda putnika aeroplana.

Br. 31. Sp. 854—856. F. Okrass: Osiguranje za slučaj bolesti u dobrovoljnom radu. Sp. 860—865. Dr. Roeder: Socijalno-higijenski momenti sa kongresa protiv tuberkuloze u Kissingenu u god. 1931.

Br. 32. Sp. 882—883. Paul Kirchner: Uticaj pretsjednikove naredbe na zakašnjelu prijavu osiguranika. Sp. 883 do 884. Adolf Aye: K zabrani reformatio in pejus u žalbenom postupku. Sp. 883—884. Adolf E. Schaibe: O knjigovodstvu kod

Digitized by Google

bolesničkih blagajna. Sp. 885—887. Georg Haimann: Normiranje formulara bol. blagajna. Sp. 887—888. Menge: Materijalna šteta bolesničkih blagajna propisima §-a 611. stav 1. RVO.

AMTLICHE NACHRICHTEN FÜR DIE REICHSVERSICHERUNG. Br. 4. Str. 203—206. Kretanje renta od 1. do 4. četvrtgodišta 1930. Str. 208. Kretanje renta u osiguranju za slučaj iznemoglosti 1930. god. Str. 208. Kretanje renta u osiguranju za slučaj iznemoglosti 1930.

Br. 5. Str. 253. Predbježni poslovi i računski rezultati nosioca osiguranja za slučaj nezgode u god. 1930. Str. 256. Predbježni rezultati nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti u poslovnoj godini 1930.

Br. 6. Str. 305—309. Dr. Krohn: Socijalno osiguranje prema pretsjednikovoj naredbi od 5. juna 1931. Str. 309—311. Dr. Richter: Novo uredjenje odnošaja izmedju nosioca osiguranja i nosioca javnog staranja prema drugoj pretsjednikovoj naredbi.

Br. 7. Str. 362—364. Heinze: O spornom pitanju razdiobe tereta u osiguranju za slučaj iznemoglosti (§ 1405 RVO).

CHRONIK DER UNFALLVERSICHERUNG. Br. 2. Str. 35—38. Dr. Ing. Ritzmann: Rad na zaštiti od nezgoda u pojedinim poduzećima i mogućnost medjunarodnog izjednačenja.

Br. 3. Str. 69—78. C. Haide: Četiri godine rada u svojstvu sigurnosnog inžinjera. Pogled na rad u jednoj talionici.

DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR ÖFFENTL. VERSICHERUNG U. VOLKSWOHLFAHRT. Br. 4. Str. 85—87. Dr. Georg König: Socijalno osiguranje i gradjansko pravo. Str. 87—89. Tumačenje pojma iznemoglosti. Str. 89—90. Zaštita zdravlja i unapredjenje zdravlja u osiguranju za slučaj iznemoglosti u Njemačkoj u god. 1928. Str. 90—92. Alfred Werner: Pretsjednikova naredba u Njemačkoj i njen upliv na osiguranje za slučaj bolesti. Str. 93. Dokinuće osiguranja za slučaj neuposlenosti u Sovjetskoj Rusiji.

Br. 5. Str. 109—113. Dr. Hans Klatz: Disciplinarno pravo namještenika bolesničkih blagajna u Čehoslovačkoj. Str. 113. A. V. Četiri godine pasivnosti čehoslovačkih bolesničkih blagajna. Str. 114 do 119. Dr. Grieser: Poljoprivreda u njemačkom socijalnom osiguranju. Str. 119 do 121. Dr. Rudolf Mertha: Poljoprivredno osiguranje za slučaj bolesti u Austriji.

Br. 6. Str. 141—144. Dr. Johan Klatz: Disciplinarno pravo namještenika bolesničkih blagajna u Čehoslovačkoj (Svršetak). Str. 144—145. Alfred Werner: Osiguranje za slučaj bolesti — nekada prokletstvo, a sada blagoslov za pučanstvo. Str. 145—146. K raspisu izbora za bolesničke blagajne. Str. 146—149. W. Donau: Medjunarodni ured rada i socijalna medicina.

ZEITSCHRIFT FÜR GEWERBEHYGIENE UND UNFALLVERHÜTUNG. Br. 2. Str. 19—27. Dr. W. Schweissheimer: Poslovne bolesti kod pekara i konditorskih radnika. Str. 27—29. Dr. Segitz: O benzinu i tetrakloruglljiku u kemičkim čistionama.

Br. 3. Str 39—41. Dr. G. Fenner: K katastrofi od magle u industrijskom području južno od Liegea. Str. 41—42. Dr. W. Schweissheimer: Obolenja kože radi laka i boje.

Br. 4. Str. 51—55. Ing. Hans Mekiska: Zaštita od groma kao zaštita radnika. Str. 55—60. Dr. Ing. Ludwig Teissl: O istraživaniu uzroka nezgode.

Br. 5. Str. 71—73. Dr. W. Schweissheimer: Vrijeme i radna činidba — nova amerikanska istraživanja kod radnika.

Br. 6. Str. 83—85. Ing. Miksch: O munjovodu. Str. 85—86. Dr. Freitag: Obrtne bolesti kod primjene kromovih spojeva. Str. 86—88. Oto Kart i Adolf Perlhofer: K zaštiti od nezgoda.

Br. 7. Str. 99—103. Fritz Strube: Film u službi higijene rada. Str. 105—106. Sigurnost kod preopterećenia dizalica na dokovima tieranih električnom snagom.

Digitized by Google

Broj 41.599/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o predlaganju zaključaka na odobrenje

Svim mesnim organima

Koje zaključke mesni organi imaju predlagati ovom uredu na odobrenje ustanovljuje u glavnom ovdašnja okružnica broj 13.305/1924 od 30. maja 1924 (Radnička Zaštita god. VI/1924 str. 118.), pored toga i nekoje kasnije okružnice za pojedine slučajeve. U spomenutoj okružnici pored izričito navedenih zaključaka, koji se mogu sprovesti tek iza što ih je odobrio nadležni samoupravni organ Središnjeg ureda, postavljen je princip, da se Središnjem uredu imaju predlagati na odobrenje samo takvi zaključci, koji po postojećim propisima i pravilnicima potpadaju pod izričito odobrenje ovoga ureda.

Usuprot toga mnogi mesni organi predlažu ovom uredu zaključke, za koje je ovaj ured izričito odredio, da ih ne treba predlagati na odobrenje i time nepotrebno uvećavaju posao i kod sebe i kod ovog ureda.

Tako na primer predlažu se još uvek ovamo: Zaključci o novčanoj pomoći službenicima za odelo i obuću u naravi, premda ih po ovdašnjoj okružnici broj 22.322/1923 od 15. novembra 1923 ne treba predlagati na odobrenje, koliko se kreću u granicama vrednosti odredjenim §-om 197. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika; predlažu se ovamo zaključci rentnih odbora o potporama u bolesti, koji su u skladu sa predlozima uprave ureda i osnovani na zakonskim i statutarnim propisima, premda se takvi zaključci po ovdašnjoj okružnici broj 24.527/1923 od 28. decembra 1923 imaju izvršiti i bez odobrenja ovoga ureda; zatim se predlažu zaključci u predmetima pružanja banjskog lečenja i veštačkih zubi, i ako to nije potrebno (vidi ovdašnju okružnicu broj 59.575/1930 od 7. januara 1931); predlažu se naručbe o nabavci sanitarnih potrepština i zavojnog materijala, premda se te naručbe po ovdašnjoj okružnici broj 22.622/1931. od 23. juna 1931 imaju provesti neposrednom pogodbom od ugovornih dobavljača ovoga ureda. Mnogi mesni organi predlažu i kvartalne iskaze, koje više ne treba predlagati; tako kvartalni iskaz o regresnim tražbinama (okružnica broj 31.785/1929 od 28. augusta 1929) i kvartalni popis službenika (okružnica broj 18.571/1931 od 16. aprila 1931). Neki mesni organi predlažu i zaključke o takvim popravcima uredskih zgrada, kojima se ne prekoračuje iznos od 5.000.— dinara niti 1/2% vrednosti zgrade niti 1/14% najamnine, premda takvo predlaganje u smislu okružnice broj 20.995/1926 i 4.801/1929 nije potrebno.

Dalje je opaženo, da nekoji mesni organi pojedine zaključke predlažu ponovo na odobrenje, jer su im pojedine odredbe o izvršenju zaključaka nejasne. Po drugiput n. pr. predlažu se zaključci o izdacima koji su odobreni budžetom, i ako iz tačke 2 d) ovdašnje okružnice broj 13.305/1924 od 30. maja 1924 proizlazi, da svi izdaci, koji su predvidjeni odobrenim budžetom, bez obzira na iznos ne potpadaju pod odobrenje ovog ureda. Tako su neki uredi ovamo predlagali zaključke o nabavci kancelarijskog potrošnog materijala i ako iznosi nabavke ni izdaleka ne dosižu granicu većeg opterećenja (§ 238. Statuta). U sedničkim predlozima o takvim izdacima valja samo navesti, da su predvidjeni u odobrenom budžetu i nikakvog drugog odobrenja nije potrebno tražiti od Središnjeg ureda.

Iz nerazumevanja predlažu mesni organi ovamo zaključke o pogrešno propisanim prinosima kao i neuterivim prinosima, čiji iznos ne premašuje [illegible] dinara, premda tačka 2. j. ovdašnje okružnice broj 13.305/1924 od 30. [illegible]

Digitized by Google

nedvoumno i jasno određuje, da se predlažu ovamo na odobrenje samo takvi zaključci samoupravnih organa okružnih ureda o otpisima ispravno propisanih, dokazano neuterivih prinosa, čija vrednost premašuje iznos od 1.000 dinara. Pogrešno propisani prinosi, bilo da se na pogrešku naidje ureda radi ili po reklamaciji stranke, imaju da se otpisuju bez odobrenja Središnjeg ureda i bez obzira na visinu iznosa, koji se stavlja u otpad. Isto tako otpisuju se i neuterivi prinosi ispod 1.000 dinara bez odobrenja ovog ureda zaključkom nadležnog samoupravnog organa okružnog ureda, pod uslovima ovdašnje okružnice broj 28.190/1930 od 5. juna 1931.

Što se tiče žalba protiv platežnih naloga, mesni organi treba da drže u vidu propis alineje prve § 201 Statuta, po kojem nemaju da predlažu ovamo žalbe, za čije su zahteve našli da im se ima udovoljiti u celosti. Dašto da se pri tom treba obazirati i na pomenutu već ovdašnju okružnicu broj 24.527/1923 od 28. decembra 1923, i uvažavati samo takve žalbe, koje su osnovane na zakonu, jer će sve zaključke protivne tomu, ako je žalba i uvažena, ovaj ured tražiti i ništiti temeljem § 145 Zakona o osiguranju radnika.

Iz nerazumevanja mnogi mesni organi predlažu ovamo zaključke o odobravanju i ustezanju razlike honorara ugovornim lekarima krajem marta meseca svake sledeće godine, premda su takvi zaključci izvršni i bez odobrenja ovoga ureda, jer se oni zasnivaju na §§ 6. i 11. zaključenog ugovora. Isto tako predlažu uredi nepotrebno ovamo zaključke o promicanju lekara-činovnika iz nižeg u viši plaćevni stepen, premda u smislu alineje šeste i desete § 16. Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika potpadaju pod odobrenje ovoga ureda samo zaključci mesnih organa o unapredjenju lekara činovnika iz nižeg u viši plaćevni razred, dok su kretanja u plaćevnim stepenima automatska i vezana samo na određeni broj godina službe. O automatskom pomicanju lekara-činovnika iz nižeg u viši plaćevni stepen nije potrebno ovaj ured naročito ni obaveštavati, jer se to automatsko kretanje po stepenima lako može ustanoviti.

Po sebi se razume, da su upravnici mesnih organa ovoga ureda dužni strogo paziti i kod onih zaključaka, koji ne potpadaju pod odobrenje, da su ti zaključci u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju radnika, Statuta, okružnicama ovoga ureda i zaključcima samoupravnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Imajući u vidu dalje uprošćenje posla, određuje se ovim izuzetno od dosadašnjih propisa, da mesni organi ne trebaju predlagati ovamo zasebno na odobrenje:

a) zaključke o naknadi blagajnicima za zabrojavanje, u koliko se ti zaključci odnose samo na uredske blagajnike i na iznos od mesečnih 100 dinara određen ovdašnjom okružnicom broj 12.020/1923 od 30. jula 1923;

b) zaključke o sklapanju ugovora sa ugovornim lekarima u koliko su ti ugovori sklopljeni na propisanim formularima (Radnička Zaštita god. VI/1924 str. 192) i u okviru postojećih propisa (Okružnice broj 19.568/1924 u Radničkoj Zaštiti god. 1924. str. 177, broj 18.658/1927 u Radničkoj Zaštiti g. IX/1927 str. 339 i broj 48.150/1930 u Radničkoj Zaštiti g. XII/1930 str. 550) i u koliko putni paušal ne premašuje 50% honorara. Takvi ugovori imaju se ovamo predlagati u prepisu samo radi registracije. U §-u 16. formulara ugovora, koji usled ove odredbe više ne potpada pod odobrenje Središnjeg ureda treba brisati reči: »... a za, Okružni ured nakon odobrenja po ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu«. Isto tako nemaju se predlagati na odobrenje ni zaključci o raskidanju ugovora sa ugovornim lekarima, već se samo nakon izvršenja zaključka ima podneti izveštaj radi evidencije;

c) babičke ugovore; koji su sklopljeni u granicama postavljenim okružnicom Središnjeg ureda od 27. februara 1926. broj 3.000/1926;

d) ugovore sa poverenicima u koliko su sklopljeni tačno prema odredbama Pravilnika o postavljanju poverenika od 6. augusta 1929 (Radnička Zaštita g. XI/1929 str. 643; nadopuna Radnička Zaštita g. XII/1930 str. 549);

Digitized by Google

e) zaključke o nameštenju, povišenju prinadležnosti i otpuštanju [illegible] čadi, čistačica, šofera, bolničara i ostalog sličnog personala, u koliko je broj toga personala predvidjen u odobrenom budžetu i u koliko ukupne mesečne prinadležnosti za pojedinca ne premašuju iznos od 2.000.— dinara. U pogledu [illegible] ničara važi i nadalje okružnica od 13. juna 1931. broj 29.090/1931 (Radnička Zaštita god. XIII/1931, strana 459);

f) zaključke o nabavci predmeta na račun uredskog inventara, ako ukupna vrednost nabavke ne premašuje iznos određen §-om 238. Statuta;

g) zaključke o nabavci kancelarijskog i drugog potrošnog materijala, ako polugodišnja potreba ne premašuje vrednost određenu §-om 238. Statuta.

Za nabavku medikamenata te sanitarnog i zavojnog materijala važe i nadalje posebni propisi, koji su za to do sada izdani (Okružnica od 31. jula 1928. broj 28.977/28. i od 23. juna 1931. broj 22.622/1931.)

Zaključeno u sednici g. komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931.

U Zagrebu, dne 31. augusta 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 43.161/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu likvidacije putnih troškova inspektora rada.

Svim mesnim organima

Tačka 8. okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 11.878/1931. od 9. aprila 1931. (Radnička Zaštita br. 5., str. 338) ima se ispraviti u toliko, da inspektorima rada pripada za prevoz po klm Din 4.— (četiri dinara), a ne Din 3.— kako je to omaškom u spomenutoj tački te okružnice navedeno.

U Zagrebu, dne 1. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 44.248/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu revizije brojčanog stanja sistemizovanih službeničkih mesta s obzirom na opadanje članstva.

Svim mesnim organima

Na osnovu statističkih podataka ustanovljeno je, da je kod nekih mesnih organa članstvo u znatnijem opadanju usled neuposlenosti radništva izazvane ekonomskom krizom.

U vezi s time potrebno je, da se brojčano stanje službeničkih mesta sistemizovanih budžetom za godinu 1931., koje je ustanovljeno na bazi: jedno službeničko mesto na svakih 450 osiguranih članova, podvrgne reviziji.

U koliko mesni organi ustanove, da broj sistemizovanih službeničkih mesta s obzirom na sadašnji broj faktičnog članstva prekoračuje gore određenu kvotu 1 : 450, imaće pristupiti redukciji prekobrojnih službeničkih mesta.

Digitized by Google

Ta redukcija ima se izvršiti u prvom redu tako, da se već upražnjena službenička mesta kao i mesta, koja će se tokom godine eventualno upraznіti, više ne popunjuju. U koliko se i to ukaže nedostatnim, ima se pristupiti i redukciji već popunjenih službeničkih mesta.

U prvom redu imaju se reducirati dnevničari, ugovorni i privremeni službenici, koji sa svojim radom ne zadovoljavaju u službi.

Uporedo sa provedenom redukcijom imaju mesni organi izvršiti raspodelu uredskih poslova tako, da neće nastati zastoj u redovnom odvijanju uredskih poslova i da se svakom pojedinom službeniku dodeli toliko posla, koji će iziskivati intenzivniji njegov rad kroz celo propisano radno vreme.

U izvršenju toga ima svaki mesni organ:

1. utvrditi prosečno mesečno stanje članova za mesec juli 1931. (nakon provedene arondacije) i to obaveznih i dobrovoljnih ukupno;

2. utvrditi stanje faktično popunjenih mesta

a) na račun upravnih troškova (zasebno činovnici, službitelji, dnevničari, ugovorni nameštenici),

b) na račun ambulatornih troškova (razvrstano kao pod a);

Pod a) i b) ima se još zasebno ustanoviti, koji broj nameštenika je u sedištu mesnih organa, a koji kod ekspozitura (bolnica) ureda;

3. na temelju tih konstatacija ima se utvrditi prema ključu 1 : 450, da li i za koliko broj popunjenih mesta na račun upravnih troškova prekoračuje dozvoljeni broj mesta;

4. na osnovu svega toga ima se podneti komesaru ureda u roku od 8 dana izveštaj i obrazloženi predlog, da li, ako da za koliko se broj personala ima reducirati i kojim načinom.

Jednaki predlog ima se staviti i za osoblje nameštено na račun ambulatorijskih troškova, ako bi se utvrdilo, da to dozvoljavaju redovne potrebe ambulanata.

5. U koliko mesni organ ne bi bio kadar da redukciju valjano izvrši u vlastitom delokrugu, ima komesar ureda doneti zaključak, odnosno predlog Središnjem uredu za redukciju premeštajem, odnosno otpustom ili penzionisanjem uz navod, koji se nameštenici stavljaju na raspoloženje Središnjem uredu.

6. Stvoreni zaključci sa obrazloženjem imaju se ovamo podneti najkasnije do 30. septembra 1931.

Za tačnu provedbu ovom okružnicom izdatih odredaba čine se lično odgovornima ravnatelji mesnih organa.

Zaključeno u sednici gospodina Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. septembra 1931.

U Zagrebu, 5. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 42.601/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u predmetu svakodnevnog dvokratnog radnog vremena u ustanovama radničkog osiguranja.

Svim mesnim organima

Okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 6. juna o. g. broj 28.418/1931 saopćeno je svim mesnim organima, da je Gospodin Ministar

Digitized by Google

socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 5. juna o. g. [illegible] St. odobrio odluku g. Komesara Središnjeg ureda od 3. juna o. g., kojom se [illegible] zvoljava jednokratno radno vreme samo kroz mesece juni, juli i august.

Prema tome ima počevši od 1. septembra o. g. početi ponovno dvokratno radno vreme kod svih mesnih organa.

Medjutim je ovaj ured doznao, da neki uredi nisu uveli dvokratno radno vreme, počevši od 1. septembra svakim danom, već su raspodelu radnih časova udesili tako, da je dvostruko radno vreme uvedeno samo u nekim danima nedeljno dva do tri puta.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 17. januara 1929. pod čl. 17. sed. zapisnika odredjeno je izričito, da se kod Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa određuje redovno radno vreme sa sedam sati dnevno, koje se ima izvršiti sa 4 ili 5 sati pre podne tako, da traje do 13 sati po podne radi saobraćaja sa interesentima i tri ili dva sata posle podne, izuzevši mesece juni, juli i august t. j. mesece najveće vrućine. Isto tako je u rešenjima Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 9. jula o. g. broj 55.270 St. i od 14. jula o. g. broj 6144/1931. izričito odredjeno, da ima u svim ustanovama radničkog osiguranja trajati radno vreme pre i posle podne, kao i kod svih državnih ustanova.

Na osnovu svega toga doneo je Gospodin Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika 5. septembra o. g. odluku, da počevši od 1. septembra do 31. maja svake godine ima trajati svakodnevno redovno radno vreme najmanje sedam sati dnevno.

Upravnici mesnih organa dužni su na osnovu propisa § 90. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda raspored radnih časova tako izvršiti, da će radno vreme svaki dan trajati nekoliko sati pre podne do 13 sati (po mogućnosti od 8 sati do 13 sati) a preostali deo posle podne (po mogućnosti od 16 do 18 sati). U slučaju potrebe ima se radno vreme produžiti na osam sati dnevno prema odredbama ovdašnje okružnice od 15./IX. 1923. broj 22.324/1923.

Što se saopćuje znanja radi svim mesnim organima tim, da se imaju gornje odredbe odmah izvršiti i o tom podneti ovom uredu izveštaj.

U koliko se ustanovi kod kojeg mesnog organa neodržavanje gornjih odredaba, biće upravnici tih ureda pozvani na odgovornost.

U Zagrebu, 5. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 43.948/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu dostave disciplinskih akata državnim vlastima po njihovom traženju.

Svim mesnim organima

Povodom učestalih slučajeva, da su sudovi i drž. tužioštva od ovdašnjih disciplinskih sudova dobivali sa zadocnjenjem zatražene prepise akata u slučaju, kad se protiv nekoga službenika uporedo sa disciplinskim postupanjem vodi i krivično i u nekojim drugim slučajevima, gospodin Komesar ovoga ureda odlukom svojom od 11. septembra 1931., a shodno propisu §-a 148. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, odredio je, da je izdavanje državnim vlastima prepisa disciplinskih akata stvar uprave ureda, a ne disciplinskih sudova, i da se traženjima državnih vlasti u granicama Zakona u tom pravcu ima odmah izići u susret.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i strogog upravljanja.

U Zagrebu, dne 12. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj 23.840/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu predbježnog popunjavanja upražnjenih mesta.

Svim mesnim organima

Opaženo je, da se mesni organi ovog ureda kod popunjavanja upražnjenih mesta — kako službeničkih tako i dnevničarskih — ne pridržavaju ovdašnje okružnice broj gornji od 13. maja 1931., već primaju u službu lica iz vana, a ne ona, koja su reducirana usled arondacije okružnih ureda za osiguranje radnika. Da se to spreči pomenuta ovdašnja okružnica saopštava se još jedanput svim mesnim organima s tim, da će svako otstupanje od nje biti najstrožije kažnjeno. Ta okružnica glasi:

»Gospodin komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika u sednici svojoj od 13. o. mj. odlučio je:

Obustavlja se do daljnje odredbe popunjavanje sistemizovanih i nepopunjenih mesta kod Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa time, da svi mesni organi u slučaju, da imaju koje sistemizovano mesto nepopunjeno, ili se koje upražni i treba da ga popune, zatraže to od Središnjeg ureda, koji će im u smislu ustanova § 65. Službenog pravilnika i § 6. Zakona o primanju u službu lekara, kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i penzionisanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa premestiti potrebni broj službenika od onih, koji bi usled arondacije ureda morali biti reducirani, a inače su dobri i ispravni.

Ova odluka ne odnosi se na one slučajeve, kad se ima popuniti koje sistemizovano mesto sa kojim službenikom, koji se već nalazi u službi Središnjeg ureda injegovih mesnih organa, a u cilju unapredjenja zaslužnih službenika.

Prednje se saopštava svima mesnim organima radi znanja i provedbe«.

U Zagrebu, 2. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 46.840/1931.

O K R U Ž N I C A.

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu sniženja specijalnog dodatka.

Svim mesnim organima:

Povodom zaključka g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. septembra 1931 broj 46.491/1931, kojim se snizuje specijalni dodatak službenicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja donio je pod St. broj 45.949 od 25. septembra 1931 sledeće rešenje:

»Na osnovu §-a. 130 i 147 Zakona o osiguranju radnika, §-a. 3. Službenog pravilnika, službenika i §-a 3. Službenog pravilnika lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Pravilnika o službenom odnosu dnevničara Središnjeg ureda i Okružnih ureda za osiguranje radnika, te ugovora lekara sa uredima za osiguranje radnika

odobravam:

odluku Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. septembra 1931. god. pod čl. 1. sed. zapisnika te

Digitized by Google

r e š a v a m:

da se, počevši od 1. oktobra 1931. god., specijalni privremeni dodaci [illegible] nadležnosti, odobreni rešenjima moga prethodnika od 27. augusta 1930 [illegible] St. broj 27.126, od 13. oktobra 1930 St. broj 39.171 i od 13. oktobra 1930 god. St. broj 39.169 snizuju i to:

1. generalnom direktoru Središnjeg ureda za osiguranje radnika mesečno za . . . . . Din. 800.—
2. direktorima Središnjeg ureda za osiguranje radnika mesečno za . . . . . „ 600.—
3. načelnicima Središnjeg ureda za osiguranje radnika mesečno za . . . . . „ 400.—
4. ravnateljima Okružnih ureda za osiguranje radnika u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, mesečno za . . . . . „ 600.—
5. ravnateljima Okružnih ureda za osiguranje radnika u IV. položaju mesečno za . . . . . „ 400.—
6. ravnateljima Okružnih ureda za osiguranje radnika u V. položaju mesečno za . . . . . „ 350.—
7. službenicima IV. položaja mesečno za . . . . . „ 300.—
8. službenicima V. položaja mesečno za . . . . . „ 250.—
9. službenicima VI. položaja mesečno za . . . . . „ 200.—
10. službenicima VII. položaja mesečno za . . . . . „ 150.—
11. službenicima VIII. položaja mesečno za . . . . . „ 100.—
12. službenicima IX. položaja mesečno za . . . . . „ 75.—
13. službenicima IX., X. i XI. položaja mesečno za . . . „ 50.—
14. dnevničarima po danu za . . . . . „ 250

II. Svima lekarima-činovnicima i ugovornim lekarima, koji uživaju prinadležnosti lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i mesnih organa, i to:

A. u I. plaćevnom razredu:

u 1. stepenu mesečno za . . . . . Din. 150.—
u 2. stepenu mesečno za . . . . . „ 175.—
u 3. stepenu mesečno za . . . . . „ 200.—
u 4. stepenu mesečno za . . . . . „ 225.—
u 5. stepenu mesečno za . . . . . „ 250.—
u 6. stepenu mesečno za . . . . . „ 275.—
u 7. stepenu mesečno za . . . . . „ 300.—

B. u II. plaćevnom razredu:

u 1. stepenu mesečno za . . . . . Din. 225.—
u 2. stepenu mesečno za . . . . . „ 250.—
u 3. stepenu mesečno za . . . . . „ 275.—
u 4. stepenu mesečno za . . . . . „ 300.—
u 5. stepenu mesečno za . . . . . „ 350.—
u 6. stepenu mesečno za . . . . . „ 400.—
u 7. stepenu mesečno za . . . . . „ 500.—

III. Svima ugovornim lekarima, koji ne primaju svoje prinadležnosti u jednakim iznosima, u kojima ih primaju lekari-činovnici po Službenom pravilniku lekara-činovnika, a ni koji ne primaju po kolektivnom ugovoru, već na temelju posebnih ili specijalnih ugovora (lekari specijaliste ili lekari nameštenici u bolnicama, lečilištima, oporavilištima i sl.), i to:

1. do 18.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 100.—
2. preko 18.000 do 24.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 150.—
3. preko 24.000 do 30.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 200.—

Digitized by Google

4. preko 30.000 do 36.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 250.—
5. preko 36.000 do 42.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 300.—
6. preko 42.000 do 48.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 350.—
7. preko 48.000 do 54.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 400.—
8. preko 54.000 do 60.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din. 450.—
9. preko 60.000 Din. godišnje plate, mesečno za Din 500.—

IV. Svima službenicima, koji su nameštenі posebnim ili specijalnim ugovorima srazmerno prema veličini njihove plate i svojstvu nameštenja, a u jednakim iznosima u kojima je specijalni dodatak snižen i službenicima, koji su nameštenі na temelju Službenog pravilnika.

V. Ugovornim lekarima, koji službu vrše po kolektivnim ugovorima, nema se specijalni dodatak sniziti.«

O čemu se obaveštavaju svi mesni organi znanja i provedbe radi.

U Zagrebu, dne 26. septembra 1931.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant v. r.

Broj 45.285/1931.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu rešavanja zamolnica mesnih organa kod provadjanja otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima.

Svim mesnim organima

Opaženo je, da nekoji mesni organi vrlo sporo, nepotpuno i manjkavo rešavaju zamolnice drugih mesnih organa, koje se odnose na sakupljanje podataka potrebnih za provodjenje otštetnih postupaka u nesrećnim slučajevima, zbog čega se provodjenje otštetnih postupaka nesrazmerno odugovlači i to protivno jasnoj odredbi § 105. Zakona o osiguranju radnika, prema kojoj se prvi obrok rente ima doznačiti odmah čim se obustavi isplata hranarine.

Obzirom na gornje naredjuje se:

1. da uredi svaku zamolnicu drugog mesnog organa u gornjem predmetu smatraju hitnom i da rešavanju iste smešta i pristupe:

2. da svakoj dotičnoj zamolnici iscrpno, potpuno i tačno udovoljavaju.

Što se saopćuje svim mesnim organima znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, 15. septembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser s. r.

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 25. augusta 1931. god. Br. 858. Pov. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. augusta 1931., kojom se premešta po potrebi službe Uroš Banjanin, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje

Digitized by Google

radnika u Travniku na službovanje Središnjem uredu za osiguranje ra... grebu u svojstvu činovnika administrativne struke kategorije B. polož...

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja reše... jim od 21. septembra 1931. god. St. Br. 43.786. odobrio je odluku g. ... Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5. septembra 1931., kojom se ... šta po potrebi službe dr. Asko Borić lekar-činovnik Okružnog ureda ... guranje radnika u Travniku na službovanje Okružnom uredu za osigura... nika u Sarajevu u svojstvu lekara- činovnika opšte prakse II. plaćevnog ... 2. plaćevnog stepena u dosadašnjem mestu službovanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem ... od 2. septembra 1931. St. Br. 379. Pov. odobrio je odluku g. Komesara ... njeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931., kojom se premešta ... trebi službe Derviš Hadžioman, službenik Okružnog ureda za osigu... radnika u Ljubljani na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika ... grebu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja V.

Penzionisanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 25. augusta 1931. god. Br. 859. Pov. odobrio je odluku g. Komesara ... njeg ureda za osiguranje radnika od 15. augusta 1931., kojom se penzioniše ... potrebi službe Petar Filipović, činovnik Okružnog ureda za osigura... radnika u Mostaru.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.963 odobrio je odluku g. Komesara Sred... ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po ... službe Jovan Idjuški, služitelj Okružnog ureda za osiguranje radnika ... Somboru.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.953 odobrio je odluku g. Komesara Sred... ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po ... službe Petar Ćorić, zamenik upravnika Okružnog ureda za osiguran... nika u Somboru.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 28. jula 1931. god. St. Br. 30.951 odobrio je odluku g. Komesara Sred... ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po ... službe Svetislav Djakovački, službenik Okružnog ureda za osigura... radnika u Somboru.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 30. jula 1931. god. St. Br. 36.803 odobrio je odluku g. Komesara Sred... ureda za osiguranje radnika od 17. jula 1931., kojom se penzioniše po ... službe Dr. Stjepan Gojtan, glavni lekar Okružnog ureda za osiguran... nika u Oseku.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 8. septembra 1931. god. St. Br. 42.300 odobrio je odluku g. Komesara ... šnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931., kojom se penzioniše ... potrebi službe Matija Mileković, službenik Okružnog ureda za osigu... radnika u Beogradu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim re... od 8. septembra 1931. god. St. Br. 42.496 odobrio je odluku g. Komesara ... dišnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931., kojom se penzioniše ... potrebi službe Milica Manoilović, službenica Okružnog ureda za osi... nje radnika u Beogradu.

Otpuštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim ... 8. septembra 1931. god. St. Br. 898. Pov. odobrio je odluku g. Komesara ... šnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931., kojom se po ... službe otpušta iz službe Vilma Pardon, službenica Središnjeg ureda ... guranje radnika u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 43.121/1931.

NATEČAJ

Na osnovu odluke gospodina komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931. pod člankom 16. sedničkog zapisnika raspisuje se ovime natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

I. Za jedno mesto referenta lekarske struke kategrije A, položaja V. sa godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.—, sa godišnjom položajnom platom od Din 21.000.— i sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

II. za jedno mesto referenta matematičke struke kategorije A. položaja VI. sa godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.— sa godišnjom položajnom platom od D 15.000, i sa ostalim tom položaju pripadajućim dodacima:

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

3. da su navršili 18. godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi:

4. da ne stoje pod staratelistvom ili stečajem, da nisu pod istedjenem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudjeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom:

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka spomenutih u § 112. i točci 5. §-a 113. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

6. da imadu za mesto pod I. potpunu fakultetsku spremu medicinskog fakulteta kojeg univerziteta sa doktoratom medicine, svršeni staž za vršenje prava lekarske prakse i prema Zakonu o primanju u službu lekara itd. od 20. januara 1931. god. svršeni kurs iz socijalne medicine i da su specijaliste iz socijalne medicine, a za mesto pod II. da imadu svršeni tečaj iz osiguravajuće tehnike na kojoj visokoi školi.

U koliko nemaju molioci za mesto pod I. uslove po Zakonu o primanju u službu lekara, a nalaze se već u službi Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa dužni su ispuniti te uslove u roku od 5 godina, računajući od dana 31. januara 1931.

U koliko bude na raspisano mesto pod I. izabran koji od uredskih službenika, raspisuje se ujedno ovime mesto referenta lekarske struke kategorije A položaja VI. odnosno VII.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti svedočanstvo o danu rodjenja, uverenje o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanome uredu uključivo do 17. oktobra 1931. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbe ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, 2. septembra 1931.

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Digitized by Google

NATEČAJ

U smislu zaključka g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 12. augusta 1931. pod čl. 9. sedn. zapisnika raspisuje se natečaj za popunjenje mesta ugovornog lekara opće prakse za povereništvo ove blagajne u Splitu.

Honorar se određuje prema broju članova u smislu ugovora odobrenog po Središnjem uredu za osiguranje radnika. Za sada iznaša poprečni broj članova 265, te bi prema ugovoru pripadao lekarski honorar od 8.580.— Din godišnje.

Lekar je dužan primati članove u svojoj vlastitoj ordinaciji, odnosno u slučaju potrebe posećivati članove i kod kuće.

U ime naknade faktičnih troškova i dnevnica kod vršenja lekarske službe ustanovljen je godišnji paušal za putne troškove u iznosu od Din 3.000.—.

Sve ostale uvete ugovora i potrebne informacije mogu se dobiti kod povereništva ove blagajne u Splitu ili kod centrale u Zagrebu, Perkovićeva ul. 1, gdje se primaju i ponude najkasnije do 12 sati pre podne 16. oktobra.

Zagreb, 10. septembra 1931.

PRIVATNO DRUŠTVENA BOLESNIČKA
BLAGAJNA »MERKUR« U ZAGREBU.

KONKURS

Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu raspisuje konkurs za popunjenje jednog mesta ugovornog lekara opšte medicine, sa sedištem u Leskovcu. Mesečne prinadležnosti iznose: honorar 1925.— Dinara, paušal za kola 250.— Dinara i specijalni mesečni dodatak 175.— Dinara. Sva ostala prava i dužnosti ugovornog lekara sadržata su u ugovoru, koji će Ured sklopiti sa izabranim lekarom.

Opšti uslovi nameštenja su: da je molioc državljanin Kraljevine Jugoslavije; da zna potpuno državni jezik; da ima diplomu doktora celokupnog lekarstva i opšte pravo prakse u našoi Kraljevini; da je zdrav i sposoban za vršenje lekarske službe kod Ureda; i da uživa sva gradjanska prava, što sve ima dokazati dokumentima priloženim uz molbu. Ako se nalazi u državnoj ili drugoj kojoj javnoj službi, uz molbu ima priložiti i odobrenje svoje pretpostavljene vlasti da može vršiti službu uredskog lekara.

Svojeručno napisane i sa 5.— dinara taksirane molbe imaju se podneti ovom uredu najkasnije do 25. oktobra 1931. god. do 12 sati u podne.

Kasnije prispele ili sa svima potrebnim dokumentima ne snabdevene molbe neće se uzeti u obzir.

Iz kancelarije Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu Br. 24107/31. od 11. septembra 1931. godine.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII ZAGREB, DNE 1 NOVEMBRA 1931 BROJ 11

HAHN DR. ŽELJKO:

PETA GLAVNA SKUPŠTINA MEDJUNARODNE SREDIŠNJICE NOSILACA OSIGURANJA ZA SLUČAJ BOLESTI

Peta glavna skupština Medjunarodne centrale saveza bolesničkih blagajna i drugih nosilaca osiguranja održana je u Pragu od 3. do 8. septembra ove godine. Ovogodišnja skupština pretstavnika bolesničkog osiguranja evropskih država imala je naročitu važnost. Otkada postoji obavezno osiguranje za slučaj bolesti nikada nije bila evropska privreda, nikad nisu bili nosioci osiguranja u tako teškoj krizi kao sada. Praška skupština imala je da kaže što treba da rade nosioci bolesničkog osiguranja da se obrane i da se održe.

Praška skupština bila je dobro posjećena i bila je praćena najvećim interesom sa strane evropske javnosti. Rasprave i zaključci skupštine pokazali su neslomljenu životnu snagu i nepokolebivu volju nosilaca osiguranja, da osiguranje održe nepovrijedjeno i da mu obezbijede napredak.

Medjunarodna centrala nosilaca bolesničkog osiguranja osnovana je u oktobru godine 1927. u Bruxellesu. Inicijativu za osnivanje Središnjice dala je 10. konferencija Medjunarodnoga biroa rada, koja je održana u maju 1927. god. u Genèvi. Pokazala se potreba da nosioci bolesničkog osiguranja podupiru rad Medjunarodnog biro rada kod onih vlada, koje još nisu uzakonile obavezno osiguranje za slučaj bolesti. G. 1927. imala je Središnjica 17 članova iz 9 država sa članstvom od 20 milijuna osiguranika. Svake je godine održana po jedna glavna skupština. Na skupštini u Beču 1926. god. sudjelovao je po prvi puta i naš Središnji ured za osiguranje radnika. Svečani broj Radničke Zaštite, koji je štampan prilikom tog kongresa i koji je prikazao stanje našeg osiguranja, pobudio je veliko zanimanje i dobio je veliko priznanje svih stručnjaka osiguranja.

U oktobru 1930 imala je Središnjica već 32 člana saveza iz 18 država sa 30 milijuna osiguranika. Praškoj skupštini javili su se daljnji savezi iz Francuske i Čehoslovačke. Rumunjska, Španjolska i Mađarska raspravljaju također o ulazu u Središnjicu, tako da će broj zastupanih osiguranika poskočiti na 32 do 35 milijuna. Medjunarodna središnjica ima u Genèvi svoje tajništvo; generalni je tajnik dosada bio šef otsjeka Medjunarodnog biroa rada g. Tixier. Njegov je zamjenik bio g. dr. Stein.

Medjunarodna središnjica ima zapravo dvije važne zadaće. Prva je zadaća, da se stvara stalni dodir i saradnja izmedju nosilaca osiguranja, da se izmjenjuju misli i iskustva. Ovom su radu dosada služili kongresi, a skoro će se osnovati u tu svrhu poseban časopis. Druga i još važnija zadaća Središnjice je propaganda obaveznog osiguranja u onim zemljama u kojima ono još ne postoji. U Belgiji i u Španjolskoj spremaju se zakoni o obaveznom osiguranju. U skandinavskim zemljama i u Italiji nema još obaveznog osiguranja za slučaj bolesti za industrijsko radništvo. Središnjica ima dakle da vrši velik i važan rad.

Praška je skupština održana u zgradi senata Čehoslovačke Republike. Bilo je

Digitized by Google

od prilike 150 delegata raznih zemalja. — 3. septembra prije podne održao je upravni odbor Središnjice svoju sjednicu pod pretsjedanjem Helmuta Lehmanna. Odbor je raspravljao tekuće poslove i prijedloge za glavnu skupštinu u pogledu primanja novih članova i u pogledu promiena statuta.

Svečano otvorenje i prva sjednica glavne skupštine bili su 3. septembra popodne u 16 sati u velikoj dvorani senata. Pretsjednik Helmut Lehmann pozdravio je prisutne goste i pretstavnike vlasti, u prvom redu zastupnika vlade, g. ministra Czecha, pretstavnike Medjunarodnoga biroa rada, Higijenske sekcije Lige Naroda, pretstavnike poslodavačkih i radničkih organizacija, štampe i t. d. Upozorio je na to, da se ova glavna skupština sastala u teškim danima opće privredne krize, koja nije ostala bez upliva na bolesničko osiguranje, koje se bori gotovo u svim zemljama sa teškim brigama. Obrana osiguranja od najveće je socijalne i političke važnosti za svaku državu, jer ako se radništvu oduzima pomoć, koju mu socijalno osiguranje daje, može doći do poremećenja društva u njegovim temeljima.

U ime priredjivačkog odbora skupštine govorio je dr. Leo Winter, narodni poslanik, pretsjednik saveza blagajna. Skupština radi u dvorani, koja je u povijesti socijalnog osiguranja u Čehoslovačkoj imala veliku ulogu. U ovoj dvorani zasjedao je zemaljski sabor, a na miestu na kojemu sada sjedi Helmut Lehmann, sjedio je decenijama carski namjesnik knez Lobkowitz, pretstavnik jedne od najmoćnijih plemenitaških obitelji stare Austrije. Veliki su posjednici spriječili, da se zakon od godine 1888. o osiguranju radnika primjeni i na poljoprivredne radnike, a tek je revolucijonarna skupština u ovoj sali jednoglasno proglasila zakon, kojim se socijalno osiguranje proširilo na sve slojeve radništva.

U ime vlade pozdravio je kongres Ministar socijalne politike Dr. Czech. Skupština zasieda u zemlji, u kojoj socijalno osiguranje ima staru tradiciju. Socijalno osiguranje nije samo socijalni faktor, ono je i privredni faktor najveće važnosti. Tragična je pojava, da je radničko osiguranje sada, za vrijeme krize, kad radništvo i država najviše trebaju osiguranje došlo takodjer u teški materijalni položaj. Pošto je socijalno osiguranje najvažnija obr[illegible] zdravlja, — i to u danima [illegible] ne depresije više nego ikada, radničko osiguranje bez svake [illegible] de kroz ovu krizu. Svako pore[illegible] melja osiguranja ugrožava a[illegible] najdragocjenije dobro države, zdravlje. Središnjica ima dužn[illegible] stara o daljnjem razvitku os[illegible] Praška skupština ima osim t[illegible] čitu zadaću da podignu svoj gla[illegible] osiguranja. U ime vlade može [illegible] da će se učiniti sve, što se [illegible] osiguranje bez štete prođe kro[illegible] ne današnje krize i da će Č[illegible] Republika ostati vjerna svoj[illegible] pogledu socijalnog osiguranja.

U ime glavnoga grada [illegible] skupštinu zamjenik primatora [illegible] ga. gosp. Kellner. U im[illegible] ureda za socijalno osigura[illegible] u ime drugih zavoda za os[illegible] nika pozdravio je skupštinu [illegible] Središnjeg ureda narodn[illegible] Hampl. Radništvo pati na[illegible] našnje teške krize. Nepromi[illegible] racijonalizacija pogoršala je [illegible] ložaj radništva. Svi nosioc[illegible] treba da nastoje da rame uz[illegible] ljudsku bijedu, da probude [illegible] ske zajednice i zanimanje ja[illegible] like zadaće socijalno politič[illegible] Nakon govora zastupnika [illegible] nog biroa rada i Higijenske [illegible] Naroda zaključena je sjedni[illegible]

Drugi dan glavne s[illegible]

4. septembra prije podne [illegible] pretsjednik Medjunarodnog [illegible] dišnjice gospodin Helmut L[illegible] svoj izvještaj o ovogo[illegible] radu odbora i o položa[illegible] ničkog osiguranja u [illegible] S toplim je riječima govorio [illegible] zaslugama pokojnoga Matije [illegible] bivšeg pretsjednika Medjunarod[illegible] dišnjice za socijalno osiguranje, [illegible] ove godine umro. Eldersch je bi[illegible] nik socijalnog osiguranja u Austri[illegible] bio i jedan od inicijatora medju[illegible] saradnje svih nosilaca osiguranja. Me[illegible] djunarodna središnjica napredova[illegible] je i u prošloj godini. Dokaz je njene [illegible] vosti, da su se praškoj skupštini [illegible] novi članovi, savezi francuskih [illegible] vrednih i poduzetničkih blagajna, [illegible] rudarskih bratimskih blagajna. [illegible] guranika, koji su zastupljeni u [illegible] poskočiće time na 32 milijuna [illegible]

Digitized by Google

Na temelju štampanog izvještaja o radu Središnjice prikazao je stanje bolesničkog osiguranja u evropskim zemljama. Medjunarodnu konvenciju o bolesničkom osiguranju za radništvo, koje je zaposleno u industriji i u trgovini potpisalo je dosada 10 država, i to: Austrija, Bugarska, Čehoslovačka, Jugoslavija, Letonska, Luksenburg, Madjarska, Njemačka, Rumunjska i Velika Britanija. Austrija, Bugarska, Čehoslovačka, Luksenburg, Njemačka i Velika Britanija, dosada dakle svega 6 država, ratificirale su i konvenciju o osiguranju poljoprivrednih radnika. Mnogo je rada posvećeno stvaranju medjunarodnih ugovora o uzajamnosti u pogledu bolesničkog osiguranja izmedju pojedinih država. Sklopljeni su ugovori izmedju pojedinih država o osiguranju radnika, koji rade u pograničnoj zoni.

Evropska konferencija za higijenu poljoprivrede, koja je održana u Ženevi g. 1931, prihvatila je rezoluciju, prema kojoj je radničko osiguranje najbolji način staranja o zdravlju u poljoprivrednim krajevima.

Izvještaj opisuje stanje bolesničkog osiguranja skoro u svim evropskim zemljama. O osiguranju u Jugoslaviji kaže ovo: »Središnji ured za osiguranje radnika, koji je stvoren zakonom od godine 1922, održao je u vrlo teškim prilikama nesmetano poslovanje osiguranja i u ovoj godini. Postoji namjera, da se u bolesničkom osiguranju izvrše neke pristednje, da se može na taj način pristupiti ostvarenju drugih grana osiguranja. Hranarina za novo pridošle osiguranike imala bi se smanjiti, imala bi se uvesti karencija za liječenje obiteljskih članova i za veće potpore da se uštednjom omogući aktivacija osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti, a da se ne prekorači prinos od 10% zarade. Središnji ured i Okružni uredi imaju od 1929. god. komesare. Postavljanje bivšeg višegodišnjeg pretsjednika ravnateljstva, — samoupravnog tijela Središnjeg ureda — za komesara, i vraćanje na dužnost mnogogodišnjeg stručnog vodje Središnjeg ureda opravdavaju nadu, da će se ono što je već postignuto, održati i izgraditi.«

Bolesničko osiguranje stradalo je skoro u svim zemljama zbog privredne krize. Prihodi osiguranja su manji zbog besposlice, skraćenog radnog vremena i zbog sniženja nadnica. Rashodi su veći,

Zasjedanje odbora za banjsko liječenje pod pretsjedanjem dr. Željka Hahna na petoj glavnoj skupštini Medjunarodne središnjice u Pragu

Digitized by Google

jer se radnici u teškim danima u većoj mjeri obraćaju na osiguranje, da traže potpore. Neprijatelji osiguranja u svakoj su zemlji iskoristili ovaj teški položaj osiguranja te su velikom aktivnošću navalili, tražeći sniženje potpora i ograničenje samouprave u bolesničkom osiguranju. Medjunarodna središnjica ima dužnost da odlučno brani tekovine osiguranja. Tražila je od pojedinih zemalja izvještaje o posljedicama krize u pogledu životnog standarda radništva i u pogledu osiguranja. Podacima je dokazano, da je zbog krize svagdje pao životni standard osiguranog radništva, povećao se broj nezaposlenih, indeks produkcije je pao; pao je i broj osiguranika. Pod pritiskom krize morale su se potpore u više država sniziti, na primjer u Njemačkoj, u Letonskoj, u Norveškoj i u Čehoslovačkoj. Prinosi za osiguranje povišeni su samo u Švicarskoj i u Belgiji.

Pod pritiskom ovih teških prilika vodi osiguranje u pojedinim zemljama tešku borbu za opstanak i za očuvanje svoje samouprave. Središnjica će učiniti sve, što može da zastupa i brani dvije ideje:

Ako je bijeda veća, onda je i osiguranje potrebnije nego ikada.

Ako su prilike osiguranja teže, ako je osjećaj odgovornosti potrebniji, onda je načelo samouprave važnije nego ikada.

Izvještaj je saslušan sa velikom pažnjom i izazvao je živu diskusiju.

U ime čehoslovačkih saveza govorili su Štulik (Praha) narodni zastupnik Hackenberg (Brno) senator Johannis (Praha) i nadinspektor Kutschera (Praha). Hackenberg je dokazao, da su napadaji jednog dijela štampe na osiguranje neopravdani i tendencijozni. Stara otrcana pritužba, da su upravni troškovi socijalnog osiguranja previsoki ne stoji. Nema organizacije, bila ona privatna ili javna, koja bi mogla da vrši zadaće osiguranja sa manje troška.

Druga pritužba, da bolesničko osiguranje ne daje valjane lijekove, dolazi sa strane interesenata, pa je šteta, da je i radništvo katkada nasjelo ovoj dobro organizovanoj akciji interesenata. Dokazao je statistikom i pravilima o propisivanju lijekova, da je receptura u osiguranju obilnija i racionalnija, nego u privatnoj praksi. Senator Johannis traži, da se izvrši osiguranje za slučaj nezaposlenosti; nezaposlenost opterećuje bolesničko osiguranje u nesnosnoj mjeri. Izdaci blagajna rastu neprestano u posljednjim godinama skupa sa krizom, a prihodi osiguranja opadaju. Moralo je doći do milijunskih deficita u čehoslovačkom osiguranju. Nema rezervnih fondova, oni su iscrpljeni, napušteno je načelo, da se dio prinosa ima da čuva kao rezervni fond. Ima blagajna, koje ne mogu da plaćaju liječnika i apotekara. Savez blagajna nastoji da energičnim mjerama pomaže, ali bez jednoličnog postupka svih saveza, svih i svih zemalja u pogledu davanja može se kriza riješiti. Najodlučnije odbija s obzirom na interese narodnog zdravlja redukciju potpora.

Nadinspektor Kutschera bio je jedini, koji je s obzirom na krizu predložio, da se potpore revidiraju, da se baš-telne potpore ukinu. Mjesto tih bacanih potpora treba proširiti i izgraditi liječenje i profilaksu.

Narodni poslanik Janetschek (Beč), koji je namjesto Elderscha postao pretsjednikom velike ujedinjene bolesničke blagajne u Beču i članom odbora medjunarodne središnjice, opisuje tešku situaciju osiguranja u Austriji. Bolesničko osiguranje trpi ne samo mnogo štete od gospodarstvene krize, nego i od toga, što je osiguranje postalo političko pitanje. Nastoji se da se suzi samouprava. Predbacuje se osiguranju visoki administrativni troškovi. Ali cijeli trošak osiguranja je u austrijskoj produkciji samo mali dio onoga, što je iz državnog novca potrošeno za sanaciju skrahiranih banaka. Medjunarodna središnjica treba da učini sve da obrani samoupravu osiguranja, koja je jedina garancija pravilnog rada i razvitka osiguranja.

U ime rumunjske vlade pozdravio je kongres dr. Banu, gen. inspektor Ministarstva socijalne politike. U Rumunjskoj radi osiguranje još po odredbama austrijskih zakonodavstava. Sada se vrši ujedinjenje osiguranja, pa će se u tu svrhu provesti ustrojstvo osiguranja u Čehoslovačkoj.

Na popodnevnoj sjednici saslušala je glavna skupština referat g. dra Tysebaerta, šefa liječnika saveza socijalističkih blagajna u Belgiji o banjskom liječenju u osiguranju. Dr. Tysebaert sakupljao je podatke o zakonskim propisima, po kojima bolesničko osiguranje može da daje banjsko liječenje svojim članovima. U Austriji, u Litavskoj, u Poljskoj i u Norveškoj predvidja zakon mogućnost davanja banjskog liječenja; obično se daje banjsko liječenje

Digitized by Google

samo u formi dobrovoljnog davanja sa strane blagajna.

O bolesničkom osiguranju javnih namještenika podnio je referat minist. savjetnik dr. Alfred Korschinek, generalni direktor blagajne državnih namještenika u Beču. Upozorio je na razlike između socijalnog osiguranja javnih namještenika i radnika; kod činovnika otpada potreba novčanih potpora, dok su zahtjevi u pogledu liječenja itd. veći. Iscrpivo prikazuje historijat ovog osiguranja u evropskim zemljama, njegove pravne i socijalne temelje.

Skupština je izabrala nadzorni odbor za pregled računa. U ovaj je odbor izabran g. direktor dr. Milovan Ježić, delegat našega Središnjeg ureda. Skupština je zaključila da se podijeli na tri radna odbora, u kojima će se nastaviti rasprava o referatima i izrađivati rezolucije.

Prvi je odbor raspravljao o pitanju upliva privredne krize na socijalno osiguranje. Za pretsjednika ovog odbora izabran je francuski delegat g. Jean Derdinger, potpredsjednik Federation nationale de la Mutualité Francaise.

Drugi je odbor raspravljao pitanje banjskog liječenja u socijalnom osiguranju. Za pretsjednika ovog odbora izabran je dr. Željko Hahn, delegat našega Središnjeg ureda.

Treći je odbor raspravljao pitanje socijalnog osiguranja javnih namještenika. Za pretsjednika ovoga odbora izabran je Jaroslav Martan, potpretsjednik blagajne javnih namještenika Čehoslovačke Republike.

Odbori su raspravljali do kasno u veče i nastavili su raspravu u subotu 5. septembra prije i poslije podne.

Treći dan kongresa, subota 5. septembar.

bio je dakle u cijelosti posvećen radu u radnim odborima. U ovim se odborima razvila živa debata i vršio se ozbiljan rad. Delegati, svi iskusni stručnjaci činovnici, liječnici i članovi samouprave nosilaca radničkog osiguranja dobro su poznavali pitanja o kojima se raspravljalo. Rasprava je jasno pokazala teškoće, kojima se bolesničko osiguranje danas u cijeloj Evropi bori, pa i specijalne poteškoće u pojedinim zemljama. Pokazala se čvrsta volja, da se materijalne neprilike svladaju, a da se ne smanjuju važne potpore i da se ne dira u samoupravu osiguranja, pa da se kraj toga osigura normalni razvitak bolesničkog osiguranja.

Četvrtog dana kongresa, u nedjelju, 6. septembra

bila je opet sjednica plenuma skupštine. Prof. dr. Liepmann, Berlin, i docent universiteta dr. Novak, Praha, održali su svoje referate o borbi protiv raka u radničkom osiguranju. Smrtnost od raka je vrlo velika, ona je u stalnom porastu. U Njemačkoj umrlo je od raka 1927. godine 68.945 osoba, a od tuberkuloze oko 59.000 dakle mnogo manje. Jedan od važnih uzroka porasta smrtnosti od raka je bez dvojbe to, da sada u Njemačkoj ima razmjerno više starih ljudi, nego prije. Borba protiv raka može da se uspješno vodi samo putem posebnih zavoda za ustanovljenje rane dijagnoze raka. U Berlinu organizovala je blagajna takav zavod, pod vodstvom rentgenologa; u tom se institutu vrše i sva nužna kemijska i histološka istraživanja. Praktični liječnik danas više nije u stanju da nabavi sve potrebne aparate i da vrši sva ta istraživanja. Zato borba protiv raka ne može da bude uspješna bez ovih zavoda koji ne trebaju da budu skupi. Zavod se može i mora osnovati u vezi sa ambulantama i bolnicama. Ali mora biti specijalni zavod da se osoblje specijalizira u pitanju rane dijagnoze raka. Treba po uzoru bolesničkih blagajna odrediti prijavu svih slučajeva raka i svih sumnjivih slučajeva i stvoriti centralu za preuzimanje tih prijava i centralizaciju borbe protiv raka. U Berlinu radi ova centrala od februara ove godine. Za vrijeme od 5 mjeseci bilo je 1585 prijava, od toga otpada 539 na ginekološki rak. Važna je propaganda rane dijagnoze i pravovremenog liječenja raka. Prof. Liepmann izradio je »uputstva« za propagandu protiv raka.

Docent dr. Novak ustanovio je, da je smrtnost od raka u Čehoslovačkoj Republici oko 15.000 do 16.000 godišnje. I on se priključuje mišljenju prof. Liepmanna, da se i u bolesničkom osiguranju, koje igra tako važnu ulogu u obrani narodnog zdravlja može doći do ozbiljnih rezultata u borbi protiv raka, ako se ide putem, kojim su išle bolesničke blagajne u Berlinu.

Poslije ovih izvanredno zanimljivih predavanja izvijestili su radni odbori o rezultatima svoga rada.

Digitized by Google

O radu prvog radnog odbora izvijestio je Helmut Lehmann, iz Berlina. Predložio je o pitanju privredne krize i njezinog utjecaja na bolesničko osiguranje ovaj zaključak:

Zaključak u pitanju upliva privredne krize na bolesničko osiguranje.

I.

1. Glavna je skupština sa zadovoljstvom ustanovila, da sve veći broj država sa razvijenom industrijom usvaja obavezno osiguranje za slučaj bolesti ocijenivši ispravno privrednu i zdravstvenu vrijednost tog osiguranja.

2. I najnapredniji zakoni o osiguranju za slučaj bolesti mogu da osiguraju samo minimum privredne i zdravstvene zaštite putem svojih davanja u novcu i u naravi i putem svojih mjera za predohranu. Ako se hoće da osiguranje za slučaj bolesti izvrši svoju zadaću ne smije se dirati u taj minimum.

3. Svaka narodna privreda može i mora da stavi na raspolaganje bolesničkom osiguranju potrebna sretstva. U državama u kojima ne postoji socijalno osiguranje ostao je radni narod bez potrebne zaštite i osiguranja. Nejednakost socijalnog opterećenja poremetiće dobre odnošaje izmedju onih država koje imaju i onih koje nemaju socijalnog osiguranja.

4. Glavna skupština upućuje Medjunarodnoj organizaciji rada prijeku molbu da nastoji da sve države uzakone obavezno osiguranje za slučaj bolesti, koje odgovara konvenciji i prijedlozima, koje je prihvatila Medjunarodna konferencija rada 1927. godine.

II.

1. Privreda snaša troškove bolesničkog osiguranja. Zato daje bolesničko osiguranje privredi sposobno radništvo i povećava produktivnu i potrošačku snagu istoga. Davanja osiguranja moraju da budu u skladu sa potrebama osiguranika.

2. Privredna kriza smanjila je prihode osiguranja zbog toga, što je prinos uslijed nezaposlenosti i skraćenog radnog vremena manji, što su nadnice manje, što je došlo do obustave preduzeća i što se prinosi teško plaćaju.

3. Privredna je kriza povećala troškove osiguranja, koje se iskorišćuje sa strane bijednih i zdravstveno ugroženih nezaposlenih radnika i radnika sa sniženom zaradom. Lošije životne prilike osiguranika i njihovih obiteljskih članova povisuju također zahtjeve u pogledu osiguranja i terete istoga. K tome dolazi u velikom broju država stalni porast troškova za liječničke plaće i za lijekove.

III.

1. Glavna skupština najodlučnije upozoruje vlade i zakonodavna tijela na opasnosti, koje bi nastale, ako bi se baš sada za vrijeme krize, kada osiguranici i privreda najviše trebaju osiguranje, snizila zaštita, koju radnici od osiguranja imaju. Samovoljno pogoršanje osiguranja putem sniženja prinosa, putem ograničenja novčanih i stvarnih potpora, koje su potrebne za održavanje života ili putem napuštanja zdravstvenog profilaktičnog rada povećalo bi privredne i zdravstvene opasnosti krize, smanjilo bi potrošnu snagu osiguranih slojeva naroda i pooštrilo bi krizu.

2. Bolesničko osiguranje [illegible] štedljivosti. Traži bolju organizaciju, traži svrsishodnije [illegible] službe za opću praksu kao i [illegible] da se osiguranje oslobodi onih [illegible] spadaju na nj.

3. Glavna skupština ne otstupa od [illegible] da se netaknuto održi načelo samouprave [illegible] laca osiguranja putem pretstavnika [illegible] poslodavaca. Sada je uprava bolesničko osiguranja teža te su povećanje osjećaja [illegible] sti i rad samouprave još važniji nego [illegible]

Koliko je bijeda veća i koliko su [illegible] like radništva teže, toliko je veća potreba, [illegible] očuva radničko osiguranje.

Skupština je ovaj zaključak [illegible] glasno primila.

O radu drugog odbora izvi[illegible]stio je dr. Hahn iz Zagreba i [illegible] je u pitanju banjskog liječenja [illegible] kom osiguranju ovaj zaključak [illegible]:

Zaključak o banjskom [illegible] nju u bolesničkom osi[illegible]guranju

I.

1. Nosioci osiguranja smatraju, da su [illegible] takova mjesta »banje«, koja imaju [illegible] sretstva za liječenje i za predohranu bolesnika, dakle imaju ljekovite izvore za kupanje [illegible] neke klimatske faktore, koja svoj [illegible] matski uzdržavaju i uz stanovite uvjete stavlja na raspolaganje nosiocima osiguranja za njihove članove.

2. Izvor mineralne vode smatrače se ljekovitim izvorom samo onda, ako su vrst, sastav, koncentracija, toplina, zdravstvena i druga svoistva izvora tačno ustanovljena i stalno da je ljekovitost vode stalno zajamčena.

II.

3. Nosioci osiguranja smatraju, da je banjsko liječenje važno sretstvo za predohranu, liječenje bolesti i za zdravstvenu skrb o osiguranicima.

4. Nosioci osiguranja, koji su zakonom obvezani da savjesno upravljaju sa sretstvima koja su im povjerena, davaće banjsko liječenje, koje je razmjerno skupa potpora, samo

a) onim članovima, kod kojih je potreba banjskog liječenja liječničkim pregledom dobro obrazložena i kod kojih je liječenje u mjestu boravka sa lijekovima i fizikalnim sretstvima liječenja ostalo bezuspješno,

b) u banjama, koje odgovaraju [illegible] zdravstvene ekonomije.

III.

5. Nosioci osiguranja davaće banjsko liječenje ako je vrijednost ove potpore dokazana i kod to jedini ili najbolji način, da se bolest izlječi ili da se spriječi pogoršanje.

6. Banjsko liječenje ne treba da bude uvjetovano trajanjem članstva, plaćanjem stanovitog broja prinosa, nesposobnosti za rad i t. d.

7. Ako to novčana sretstva osiguranja dopuštaju, treba banjsko liječenje davati ne samo osiguranicima nego i članovima obitelji.

8. Nosioci osiguranja treba da plaćaju troškove liječenja i opskrbe u banjama. Tamo, gdje imaju vlastita lječilišta u banji, treba da [illegible] ugovore sa banjskom upravom i sa [illegible] nicima.

Digitized by Google

9. Poželjno je, da blagajne cijele države stvaraju radnu zajednicu za podizanje i uzdržavanje zajedničkih zavoda u banjama, ovakove zajednice omogućiće sklapanje ugovora izmedju nosioca osiguranja raznih država, kojima će se omogućiti liječenje inostranih osiguranika pod istim uvjetima pod kojima se liječe vlastiti članovi.

10. Prije nego što se dozvoli banisko liječenje treba da liječnik, koji je bolesnika liječio, stavi svoj prijedlog, u kojemu će tačno označiti vrst i trajanje oboljenja, kao i vrst, trajanje i uspjeh dosadašnjeg liječenja. Potrebu banjskog liječenja treba da ustanovi glavni liječnik (liječnik povjerenik) blagajne.

IV.

11. Poželjno je, da odbor Medjunarodne središnjice saveza nosioca osiguranja za slučaj bolesti izradi uputstva o indikacijama banjskog liječenja u bolesničkom osiguranju.

12. Uspjeh banjskog liječenja biće osiguran u glavnome samo onda, ako će biti ispunjeni ovi uslovi:

a) Kod izbora banje treba da bude mjerodavno jedino stanje bolesnika, a nikakve druge okolnosti,

b) Banjsko liječenje treba da se vrši po planu, koji treba da unaprijed izradi banjski liječnik na temelju izvještaja liječnika, koji je bolesnika kod kuće liječio, na temelju bolesničkog lista, na kojemu je blagajna bilježila podatke o dosadašnjim oboljenjima bolesnika i na temelju tačnog pregleda bolesnika po banjskom liječniku.

c) Liječenje treba da traje tako dugo, kako je potrebno po stanju bolesti, po potrebama kure i po vrsti banje.

13. Banjski liječnik treba da pri sastavljanju plana liječenja ima u vidu ne samo tielesno i duševno stanje bolesnika, nego i socijalne prilike istoga.

14. Poslije kure treba da banjski liječnik izvjesti blagajnu o načinu i o uspjehu kure i da stavi svoje prijedloge, ako je naknadno liječenje potrebno.

Skupština je prihvatila prijedlog jednoglasno.

O radu trećeg odbora izvjestio je g. dr. A. Korschinek iz Beča. Zaključak o bolesničkom osiguranju javnih namještenika.

Postoji potreba bolesničkog osiguranja u svim onim državama u kojima su realne prinadležnosti javnih namještenika i činovnika još znatno manje od prinadležnosti prije rata ili su takove, da javni namještenici i činovnici ne mogu da imaju ušteda za pokriće rizika bolesti. S obzirom na posebni privredni položaj javnih namještenika i činovnika ima bolesničko osiguranje važnu misiju, i to ne samo sa privrednog gledišta, nego i sa gledišta državne politike. Preporučuje se dakle, da se javni namještenici i činovnici u svim državama, u kojima to do sada nije učinjeno, osiguraju u bolesničkom osiguranju. Ovo bolesničko osiguranje treba da bude obavezno i treba da bude uredjeno po načelima samouprave.

I ovaj je prijedlog primljen jednoglasno. Sada je izvjestitelj nadzornog odbora, gosp. Gisiger, (Švicarska), pročitao izvještaj nadzornog odbora o ispitivanju računa i o finansijskom poslovanju. Glavna skupština primila je izvještaj i zaključne račune jednoglasno na znanje. Zaključila je, da godišnji prinos ostaje nepromijenjen i izrazila je gg. Tixieru i Steinu svoje priznanje za vodjenje računa i poslova.

Pretsjednik g. Jauniaux zahvalio se radnim odborima i njihovim biroima na požrtvovnom radu. Po prijedlogu g. Lehmanna, izabrani su na temelju prijedloga saveza u odbor Središnjice Helmut Lehmann, zamjenik Ahrens (Njemačka), Johann Janetschek, zamjenik Max Klein (Austrija), Artur Jauniaux, zamjenik Poligorat (Belgija), Georges Petit, zamjenik E. Andre (Francuska), Andre Zakkas, zamjenik Argalopulos (Grčka), dr. Željko Hahn, zamjenik R. Matjašić (Jugoslavija), Julijus Treuman, zamjenik Jablonski (Litavska), Emil Buxcel, zamjenik W. Gisiger (Švicarska), dr. Leo Winter, zamjenik Antun Schäfer (Čehoslovačka).

Sada je g. Petit, Francuska, u lijepom govoru ustanovio, kako je veliku važnost imala ova glavna skupština, koja je za vrijeme teške depresije stvorila jednodušno svoje zaključke o spasavanju i o napretku bolesničkog osiguranja. Zahvalio se gradu Prahi na gostoprimstvu i hvalio je rad g. Lehmanna, dosadašnjeg pretsjednika Središnjice, koji sada otstupa.

Narodni poslanik Hackenberg, Čehoslovačka, stavio je prijedlog, da se glavna skupština ne sastaje više svake godine, nego samo svake druge godine. Odbor treba proširiti tako, da svaki savez ima po jednog zastupnika u odboru. Prijedlog je upućen novom odboru time, da izradi i stavi prijedlog idućoj sjednici. Prošireni odbor ne može da stupa na mjesto današnje glavne skupštine i ne može da ima veće ovlasti od sadašnjeg odbora.

Odboru je upućen i prijedlog, da se za glavne skupštine Središnjice odredi i jedan slavenski jezik kao zvanični jezik rasprave.

Poslije toga govorio je pretsjednik g. Lehmann. Zahvaljuje u ime skupštine gradu Prahi na gostoprimstvu i zahvaljuje Praškom komitetu na požrtvovnom radu oko kongresa. U ovom su se radu naročito istakli g. dr. Winter i g. dr. Pleskot. Upozorio je na veliku važnost skupštine, izrazio je nadu, da će rad ovog kongresa pridonijeti tome, da kulturni svijet i za teških dana krize ispravno shvati veliku važnost bolesničkog osigu-

Digitized by Google

ranja za narodnu privredu i za narodno zdravlje.

Zaključio je rad pete glavne skupštine sa toplim željama, da Međunarodna središnjica nosilaca osiguranja uspješno i srećno nastavlja svoj rad.

Poslije svršetka glavne skupštine sastao se novo izabrani odbor na svoju prvu sjednicu. Odbor se konstituisao. Za pretsjednika izabran je na mjesto g. Lehmanna g. senator Jauniaux, Belgija, za potpredsjednike narodni poslanik gosp. dr. Winter, Čehoslovačka i dr. Hahn, Jugoslavija.

G. Tixier, generalni tajnik Međunarodne središnjice otstupio je sa svoga položaja, pošto mu njegova redovna dužnost u svojstvu šefa otsjeka Međunarodnog biroa rada ne dozvoljava da dalje uspješno vrši i rad generalnog tajnika. Odbor je sa žaljenjem primio na znanje odluku g. Tixiera, ustanovio je njegove velike zasluge za Središnjicu i primio je s radošću na znanje obećanje g. Tixiera, da će i dalje saradjivati u radu Središnjice. Za generalnog tajnika Središnjice izabran je g. dr. Osvald Stein.

Za cijelo vrijeme kongresa brinuo se mjesni odbor za to, da boravak u Prahi bude delegatima ugodan i da vide socijalne i zdravstvene ustanove u Prahi i u okolici.

8. septembra primio je delegate Ministar socijalne politike dr. Czech u 8 sati na večer u elegantnim prostorijama Společenskog kluba. 4. septembra bila je svečana pretstava u operi. 5. septembra primio je primator grada Prahe, g. dr. Karel Baxa delegate u 5 i pol sati na čaj. U nedjelju 6. septembra po podne posjetili su delegati banju Podebrady. 7. septembra prije podne pregledali su delegati veličanstvene socijalne zdravstvene ustanove grada Prahe u Masarykovim domovima. Tu su koncentrisane sve ustanove općinskog socijalnog zdravstva u jednom velikom naselju, po sasvim novim načelima sa izvanredno velikim uspjehom. G. dr. Zenkl, gen. direktor Središnjeg ureda za socijalno osiguranje i pretsjednik socijalnog odbora grada Prahe primio je delegate francuskim, njemačkim i češkim govorom. Odlikovao je našu delegaciju time, da je kao stari i iskreni prijatelj Jugoslavije, koji izvrsno govori našim jezikom, našu skromnu delegaciju u ime bratskog češkog naroda pozdravio posebnim govorom na našem jeziku. Masarykovim domovima, koji pretstavljaju vrlo važnu — moglo bi se reći revolucionarnu — novost na polju razumne socijalne skrbi izvijestićemo još zasebno.

U podne istoga dana pogledali su delegati Okružnu blagajnu u Prahi u Klimentskoj ulici. Blagajna ima oko 60.000 članova, vrlo lijepu modernu zgradu sa ambulantama i rodilištem. Ima veliko kupalište i fizikalnu terapiju sa zatvorenom velikom dvoranom za plivanje.

7. septembra po podne pregledali su delegati dvorac Konopište, i najveći sanatorij za tuberkulozu u Čehoslovačkoj, sanatorij Pod sečnice. 8. septembra otputovao je jedan dio delegata da pregleda socijalne ustanove u raznim banjama Čehoslovačke, dok je drugi dio delegata pregledao zdravstvene zavode grada Prahe. Jugoslavenska delegacija pregledala je na poziv pretsjednika odbora g. dr. Wintera i g. senatora Johannisa glavnu novu bolnicu u Prahi na Bulovke, koja ima preko 900 kreveta i podignuta je sa troškom od oko 160 mil. čeških kruna. Naročitom je pažnjom pregledan novi pavilion za liječenje tuberkuloznih, koji je gradjen posebno, malo udaljeno od drugih paviljona na jednom brežuljku. Ima široke terase pred sobama viših spratova te je uredjen po svim zahtjevima moderne higijene i tehnike.

*

Peta glavna skupština Međunarodne središnjice izvršila je dvostruku misiju. Dokazala je solidarnost nosilaca osiguranja za slučaj bolesti u teškim danima krize, čvrstu volju da se osiguranje obrani i očuva od svake štete i od svih napadaja. Ali je dokazala i to, da je bolesničko osiguranje nužno potrebno, ne samo u interesu svih slojeva naroda i u interesu narodnog zdravlja nego i u interesu mira i napretka čovječanstva. Socijalno je osiguranje u teškim danima evropske krize potrebnije nego ikada. U tim je teškim danima pokazalo jasno svoju zdravstvenu i socijalnu važnost. Kulturno čovječanstvo preživljuje danas ne samo materijalnu nego i tešku duševnu krizu. Došlo je do revizije mišljenja o mnogom tome što se smatralo stalnom vrijednosti. Ima malo takovih ljudskih institucija, koje su tako jasno dokazale, da su od trajne vrijednosti, i da su prava potreba čovječanstva, kao što je to baš u najtežim danima krize dokazalo socijalno osiguranje.

Digitized by Google

ОСТОЈИЋ ДЕСПОТ:

IV МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА СТАТИСТИЧАРА РАДА

После четири године, састала се опет Међународна конференција статистичара рада на којој је узело учешћа двадесет и шест држава. На дневном реду било је питање побољшања метода за међународно упоређење реалних надница.

Међународни биро рада рачуна куповну моћ надница у појединим земљама на основу материјала прикупљеног од стране надлежних власти појединих држава према формуларима А и Б, које је редиговао сам Биро у циљу прикупљања једнообразних додатака. Формулар А садржи додатке о нормалном радном времену, о надници на час, као и о недељној надници. Формулар Б односи се на цену животних намирница на мало и на потрошњу дотичних артикала. Ови подаци прикупљају се у извесним градовима, који могу бити сматрани као репрезентативни за целу земљу, а односе се само на опште професије т. ј. оне које се налазе у свим великим градовима широм света. На тај начин искључене су као локалне извесне индустрије, које су по својој важности прворазредне, као на пр. текстилна индустрија, рударство и металургија.

Биро нема намеру да овим студијама директно изнесе сам ниво социјалног живота народних маса. За добивање тачне слике о општем нивоу живота у једној земљи, потребно би било обухватити сву зараду коју уопште заслужују сви чланови домаћинства, а не само један радник, и то сав приход, а не само наднице. Рачунањем реалних надница Биро је тежио да само приближно оцени економско-социјални положај радничке класе у дотичној земљи.

Историјат анкете. Сходно резолуцији I. Међународне конференције статистичара рада, 1923 године, Биро је предузео анкету о куповној моћи надница извесних категорија радника у главнијим индустријским градовима разних земаља, коју је анкету још 1909 године било започело енглеско Министарство рада, а у циљу да студијама куповне моћи надница покаже услове живота радничких маса. Од 1924 године, Биро се трудио да употпуни и побољша податке о професијама, надницама, животним намирницама у градовима на које се односила анкета, како би резултати о упоређењу куповне моћи надница у репрезентативним градовима земаља били што тачнији. Ова акција Бироа била је предмет дискусије и II-ге Међународне конференције статистичара рада, 1925 године, која је једном својом резолуцијом позвала Биро, да прикупи податке о заради читаве радничке породице, а не само извесних категорија радника, давши на тај начин слику о самом нивоу живота у индустријским градовима разних земаља. Поред тога студије бироа по питању упоређења реалних надница биле су предмет дискусије и на годишњем конгресу Међународног статистичког института, 1927 године, као и III-ће конференције Савета за изучавање социјалних наука, 1929 године.

На основу стечених искустава, Биро је током 1929 и 1930 године употпунио своје формуларе према којима су Владе слале обавештења потребна за рачунање куповне моћи надница и њихово упоређење. Биро је проширио анкету на већи број градова и обухватио већи број професија, како би се добила тачнија и потпунија слика о што већем броју радника у појединим државама. У циљу да добије што тачније податке о приходима радника и цени животних намирница, Биро је у току 1930 године препоручио Владама, да му доставе у колико им је то могуће податке не о номиналној надници радника у одређеним индустријама, него о њиховој стварној заради, као и да употпуне листу артикала које троше радничке породице, те да се за рачунање цена живота узму у обзир и издаци за стан, огрев и осветлење.

Недостаци анкете. Публикације Бироа о реалним надницама и индексу реалних надница, које су имале да покажу куповну моћ надница и тако у извесној мери даду слику о самом нивоу живота радничких маса у разним земљама, наишле су на живу критику од стране извесних меродавних кругова. Нарочито се приговарало, да је немогуће вршити међународно упоређење и извлачити ма какве закључке на основу података којима располаже Биро, јер ти подаци нису једнообразни. У погледу надница извесне су државе достављале висину номиналне наднице, и то једне типичну надницу, друге минималну, а неке државе наднице предвиђене у колективним уговорима, док су опет извесне државе базирале своје

Digitized by Google

податке на ефективној заради радника. У ефективној заради укључени су сви приходи које радник добија у натури, приноси од стране послодавца и државе за установе осигурања, као и наднице за прековремени рад и плате за време отсуства. Према једној анкети која је вођена у Немачкој разлика између висине номиналне наднице и ефективне зараде износи 30%. Немачка делегација нарочито је у овоме погледу инсистирала на значај социјалног осигурања. Она је нагласила да у Северо-америчким државама, где осигурање не постоји као у Немачкој, природно је да су номиналне наднице веће, јер ће радник данас сутра имати да се од своје уштеђевине лечи и обезбеди за време незапослености и других околности.

Што се тиче скупоће живота, истакнуто је, да је немогуће дати статистичко упоређење између две земље у којима је начин живота и исхране поптпуно различит, јер док се један потрошачки артикл у извесним земљама троши само као луксуз и употребљава у изванредним приликама, дотле се у другим земљама употребљава у свакидашњој потрошњи. Из овог разлога врло је дакле тешко вршити међународно упоређење породичних буџета, пошто је метод претварања вредности једног артикла у једном националном буџету у вредност другог артикла у националном буџету друге које државе фиктиван и неодговара стварности.

У погледу искоришћавања ових података за међународно упоређење, наглашавано је, да је илузорна намера да се само једним индекс бројем покаже у потпуности стварно стање у земљи, него је на против неопходно потребно дати посебне индекс бројеве о животним намирницама, становима, оделу итд.

Рад конференције и закључци. Међународно упоређење куповне моћи надница базира се у главном на подацима о нивоу номиналних надница и подацима о ценама главних артикала као и потреба за које радници потроше своје наднице. Ови се подаци имају у сваком случају координирати како би се односили на исти дан, на исте крајеве и на исте категорије радника.

Што се тиче података о надницама, конференција је препоручила, да се првенствено достављају подаци о ефективној заради, те да би у овоме циљу Владе требале да изврше анкету на бази резолуција прихваћених на првој конференцији. У колико надлежне власти не располажу тим подацима о ефективној заради, конференција је изразила мишљење, да је потребно доставити податке о висини типичне наднице одраслог радника. А да би ови подаци о типичној надници били што тачнији, конференција је нар[illegible] вукла, да и приносе за социјалне [illegible] које плаћају послодавци, треба рачунати у наднице.

У погледу података о ценама живота, конференција је препоручила, да Владе поред података о животним намирницама треба да достављају и податке о становима, као и да доставе опис типа стана, који преовлађује у земљи. Делегати неких земаља нагласили су да треба у овоме погледу учинити извесну резерву, ради немогућности да се нађе јединица за упоређење т. ј. тип међународног стана. У циљу да се тачно утврди потрошња радничких породица, конференција је препоручила да земље, које то нису учиниле у последњих 10 година, изврше анкету по породичном буџету према директивама III-ће конференције.

Што се тиче публиковања прикупљених података, по мишљењу конференције Биро би имао да, осим шесто-месечних публикација у „Међународној Ревији Рада", објави и све податке о надницама и ценама живота попративши их са потребним објашњенима; овај би годишњак требао да буде меродаван за све информације о надницама и ценама живота у разним земљама. Нарочити чланак у „Међународној Ревији Рада" имао би да критички претресе податке у годишњаку и одреди ниво куповне моћи надница.

На послетку, конференција је, према сугестијама Бироа, препоручила Управном савету да стави на дневни ред једне од идућих конференција питање достављања података о надницама и ценама живота у циљу, да се донесе конвенција која би обавезала Владе, које је ратификују, да те податке сакупљају и редовно достављају Бироу. Конференција је препоручила и образовање једног комитета експерата, који би имао за задатак да помаже Биро у његовој акцији и да припреми материјал за идућу конференцију чији је сазив пожељан у што скоријој будућности. Ово је први пут да је конференција статистара рада напустила свој уобичајени метод да само Владама упућује извесне препоруке, него је Управном савету изразила жељу да међународна конференција донесе и по овоме питању потребну конвенцију.

Подаци о реалним надницама у Краљевини Југославији. У нашој држави податке потребне за рачунање и међународно упоређење реалних надница прикупља Министарство социјалне политике и народног здравља и доставља их на употребу Међународном бироу рада. На основу тих података, Биро је први пут у „Међународној Ревији Рада" за месец ок-

Digitized by Google

тобар 1930 публиковао индекс број о реалним надницама у нашој држави. За базу — 100 — узета је Енглеска. Наша држава заузела је девето место са 45, иза Уједињених Држава са 190, Канаде са 155, Енглеске са 100, Ирске са 93, Холандије са 82, Немачке са 73, Пољске са 61 и Аустрије са 48.

Ове се бројке морају примити са великом резервом услед непотпуности података који се достављају. У циљу да се добију што тачнији подаци, требало би по директивама конференције анкетом утврдити ефективну зараду радника у одређеним професијама т. ј. водити рачуна и о награди за њихов прековремени рад, премијама за установе осигурања, тантијемама и сл. Тако исто требало би извршити анкету о породичном буџету, како би се установила тачна количина потрошње животних намирница.

ESIH DR. SLAVKO:

SUŠTINA I SVRHA PSIHOLOGIJE RADA

Još ne postoji jedinstveno shvaćanje o tome, što treba razumjeti pod psihologijom rada. Praktična potreba, da se cijeli kompleks pitanja rada izluči kao nešto jedinstveno iz pojedinih znanosti, dovela je do toga, da su psiholozi, fiziolozi, sociolozi i tehničari zajedno pristupili ispitivanjima, koja sva imaju jednaku svrhu da ispitaju djelovanje rada na osobu radnika i obratno utjecaj njegove psihe na sam rad. Psihološka i fiziološka pitanja tako su još tijesno među sobom povezana, prije svega kod umora pri radu, da se načini ispitivanja ne mogu još sasvim strogo među sobom razlučiti.

Značenje psihofizičkih faktora istaknuo je kod Njemaca svojim istraživanjima prvi Emil Kraepelin u svojim knjigama »Zur Hygiene der Arbeit« (1896.) i »Die Arbeitskurve« (1902.) i kasnije njegova škola te Max Weber programatskom svojom radnjom pod naslovom »Zur Psychophysik der industriellen Arbeit.« Anglosaksonske zemlje, u prvom redu Amerika i Engleska, nakon dugog vremena zanemarivanja, istakle su značenje rada prije svega praktičnim pokušajima raznih organizacija, koje se mogu pohvaliti velikim povišenjem rentabiliteta. Također, i godine 1925. osnovano društvo »Internacionalno udruženje za što bolji razvitak rada u poduzećima« (IRI), koje ima za svrhu studij pitanja zadovoljavajućih ljudskih veza i odnosa u radu, mnogo je doprinijelo za proširenje rezultata istraživanja rada.

Primijenjena psihologija rada (psihotehnika) smjera na tri vrste rezultata: na sposobnost ljudi za rad, koga vrše, na što bolju njihovu izobrazbu i na utjecaj samog toka rada. Dok se tek polagano razvio interes za prilagodjivanje rada ljudskoj strukturi i za ekonomiju rada, to se mnogo prije poklonila pažnja i z b o r u bilo u vezi sa davanjem savjeta za izbor zvanja bilo sa dodijeljivanjem rada u poduzeću. U poduzećima se je razvio izbor osoba, te se istražuje za određene radove sposobne ljude pomoću posebnih metoda (što neki nazvaše izborom konkurencije). U mjestima za davanje savjeta za izbor zvanja kod pojedinih poduzeća dodijeljivao se novim radnicima posao, koji je bio za njih najprikladniji, što se određivalo na temelju školskih opažanja i vlastitih ustanovljenih činjenica. Eksperimenat i eksaktna analiza, opažanje, vlastito prikazivanje i osjećanje bile su metode pokraj liječničke pregledbe. Od analize funkcija, koja je pojedine funkcije, koje se moraju vršiti kod pojedinih radova analitički hvatala aparatima, prelazilo se sve više i više na probu rada, na istraživanje cijeloga kompleksa dotičnoga rada, te napokon kombinaciji tih metoda i na promatranje cjelokupnog držanja onoga, koga se kušalo. Kao što psihološka analiza zvanja i nauka o zvanjima, tako i psihologija prikladnosti zvanja mogu ukazati po čitavom svijetu na obilje veoma vrijednih studija, koje potpomažu praksu u savjetima za izbor zvanja i izbor rada.

Također i p o d u č a v a n j e radnih sila, sistematska izobrazba da se postigne maksimum rada mnogo je napredovao. Kao vrlo uspješne pokazale su se analize profesora Friedricha, koje vade van za svaki rad nužne kretnje, da ih onda posebice uvježbavaju. Bez sumnje su uspješni njegovi pokusi izobrazbe sposobnosti. Praktične uspjehe ima njemački

Digitized by Google

institut za tehničku izobrazbu rada (Dinta). Radionice za rad, koje su radjene prema njegovim planovima općenito su veoma povoljno primljene od poduzetnika, a mnoge su ih industrije također poprimile.

Dok Njemačka na području istraživanja sposobnosti i izobrazbe zauzima vodeće mjesto, ona je u samoj psihotehnici rada zaostala iza anglosaksonskih zemalja. Utjecaji radnih činidbi na čovjeka jedva da se mogu eksaktno izmjeniti i teško ih je sravniti. Kao mjerilo došli bi među ostalim u obzir veličina učinjenog rada, čestoća nesreća i obolienja i izmjena rada. Krivulje polučenoga rada mogu ipak da pruže mjerilo samo kod jednovrsnoga rada, ali ne onda, ako promjenljivi nalozi stavljaju radnike pred poteškoće različite vrsti.

Veoma je teško izolirati faktor koga istražujemo, tako na primjer izolirati radnu snagu od svih mehaničkih upliva, kao što je dovoz materijala i snage, sastojina strojeva i sirovina, ili — ako se radi o priračunavanju k jednom jedinom faktoru — sve druge faktore utvrditi, dok se jedan stanoviti istražuje. Niti kod laboratorijskog istraživanja, a kamo li kod istraživanja u radionicama, ne mogu se potpuno isključiti momenti, koji leže u temperamentu i u kućnom životu radnika. Tako mogu obiteljske brige i užitak alkohola ili drugo uplivisati na linije rada, nesreće ili obolienja. Za prosudjivanje linije nesreća grupiše jedan engleski izvještaj pod naslovom »The Question of Fatigue from the Economic-Standpoint« sve nesreće pod ovu šemu: 1. takve, koje treba svesti na neotklonive materijalne uzroke; 2. takve, koje bi se mogle otkloniti osobitom pažljivošću; 3. nesreće, koje bi se mogle spriječiti velikom prisutnošću duha; 4. one, koje bi se mogle spriječiti pažljivošću i 5. one, koje su prouzročene nepažnjom ili nespretnošću. Samo takvim diferenciranjem može se linija nesreća upotrijebiti za mjerenje. Također i tada treba pokloniti pažnju uskom savezu između sklonosti na nesreće i pojedine ličnosti. I linije na obolienja zaslužuju brižnu analizu. U kakvom na pr. izmjeničnom djelovanju stoje brojke obolienja i konjunktura: malen je broj obolienja kad su nadnice visoke, što nije samo u vezi s boljim hranjenjem, a sve veći broj obolienja kad zavlada nezaposlenost. Naprotiv: lakoumnije pogriješke kod visoke konjunkture [illegible] u vrijeme depresije, kad prijeti nezaposlenost, intenzivniji rad, kad pada snaga poslodavaca i prijeti opasnost otpusta, popuštanje intenziteta, kad se svlada kriza. I k svim tim sporednim uplivima, koji se — često ne mogu izračunati — ali se moraju uzeti u obzir, dolazi i iracionalnost ljudskog života, koja se odupire bezuslovnom zaptu.

Upliv na radne činidbe zavisan je kako o sastavu okoline rada tako i o radnom postupku. Kao uplivi okoline rada dolaze u obzir prije svega: veličina radionice i sastav prostorija, poredjaj strojeva, sastav zraka (temperatura, vlaga, ventilacija, zračni prostor, dim, prašina, zadah), osvjetljenje (jakost, blještavost), šum (jakost, redovitost, vibracija), uredjaj sjedišta i poredjaj radnih mjesta. K postupku kod rada treba priračunati napravu, radne olakšice i uredjenje samoga rada.

Osobita je pažnja u racionaliziranim poduzećima posvećena uredjenju radnog mjesta, njegovom redu, materijalu, koji mora biti na dohvat, pomoćnim napravama, koje spriječavaju svako sagibanje, nadalje prilagodjivanju radnih sredstava na fizičku i psihičku strukturu čovjeka.

Manje razvijena nego tehnička je naprava je organizatorna, koja ide za tim, da ustanovi opseg rada prema vrsti, množini i dobroti, te koja pravi predkalkulaciju i dobu rada. Nasuprot velika se pažnja poklanja radnim olakšicama i poboljšanju tehnike zahvata u raznim poduzećima (uredjenje podupornja za ruke, mehanički prenosivači, poluge za dizanje i kretanje velikih predmeta). Engleski institut izvješćuje o porastu radnih činidbi za 11% time, što su se preudesile sve naprave, koje su svako dizanje teških tereta učinile suvišnim.

Za uklanjanje suvišnih i umarajućih kretnji služe studije o pokretima, koje analizom radnog toka kušaju da utvrde najmanju mjeru nužnih kretnji. Istraživanja, koja je uveo Taylor kao pretpostavku znanstvenog vodjenja poduzeća, jesu usprkos brige za udobnost i sigurnost pojedinih zahvata kod radnog procesa, previše jednostrana i postavljena pod mehaničko gledište kvantitativnog minimuma. Gilberth je sa svojim studijama, koje smjeraju na otklanjanje suvišnog umora, mnogo bliže došao cilju, da radne [illegible] prilagodi zakonima cjelokupnog [illegible]

Digitized by Google

hofizičkog organizma. Gilberth i škola, koja je prema njegovim principima dalje radila, zahtjevali su, da se obje ruke jednovremeno upotrebljavaju i njihov rad u istom trenutku započne i svrši, te da se kretnje ruku simetrički obavljaju u suprotnom smjeru. Meyers u knjizi »Industrial Psychology in Great Britain« navodi za najbolje uredjenje kretnji ovu šemu: kretnje, koje slijede jedna iza druge, treba da prelaze jedna u drugu i da svaka tako svrši, da se slijedeća može lako nastaviti. Kod mehaničkog rada mora tok kretnji da bude tako uredjen, da ne zahtjeva nikakvih duševnih naprezanja i da se može ritmički odvijati. Kontinuiranu i zaobljenu kretnju treba pretpostaviti mnogostrukom, nenadanom izmjenjivanju. Ako su potrebni jaki udarci, onda treba da su kretnje radnika i predmet tako postavljeni, da udarac može da bude izveden u času najveće mogućnosti djelovanja.

Kao najvažnije pomoćno sretstvo služi film kretnji (većinom sa označivanjem dijelova tijela, koje treba promatrati sa rasvjetnim svjetiljkama i ciklogramima)- odnosno film svih elemenata pojedinih kretnji (koje zovu u Sjedinjenim Državama »therblige«, što nije drugo nego preokrenuto ime Gilberth). Korelat studiju kretnji je studij vremena, osobito pomoću radne kontrolne ure, snimljen na filmskoj vrpci, koja pokazuje kretnju. Naprezanju, koje prouzrokuju istovrsne, izolirane i stoga monotono djelujuće kretnje, koje izazivaju otpor i prenaprežu pojedine grupe mišića, predusreće se sa mnogostrukom izmjenom rada ili izravnavajućom gimnastikom, dok se druge jednoformne kretnje izvadjaju ritmički.

Kod radnika, koji omataju čokoladu, postiglo se nakon upotrebe obih ruku povećanje radnih činidbi za 11%. Miles, drugi direktor engleskog instituta za industrijsku psihologiju, spominje slučaj, kada je usporenjem tempa stroieva, koji je tim bolje prilagodjen ritmu radnika, polučeno povišenje radnih činidbi za 10%. Sachsenberg u svom članku »Arbeit und Rythmus« dolazi na osnovu istraživanja, koje je poduzeo da istraži djelovanje tonova na osobe, koje su pakovale škatulje cigareta do slijedećih rezultata: 1. Pokazalo se, da je osjećanje mnogo ugodnije i da radne činidbe bitno rastu, ako je rad popraćen ritmom tonova, koji mu odgovaraju. 2. Neizučene osobe mogu, ako je njihov rad popraćen odgovarajućim ritmom, da se izuče za jednu trećinu do najviše jednu polovinu vremena, koje bi inače trebali za nauku. 3. Ritam, koji je uperen protiv rada, kao što je to često u tvornicama, oštećuje izvanredno jako lagodno osjećanje osoba, koje rade, te djeluje i kod izučenih osoba na trajanje radnih činidbi. 4. Štetni utjecaj protivnoga ritma mogu osobe, koje su naučene na ritam, u sebi tako da prerade, da se veliki dio ritama, koji se protive radu, može iskoristiti još kao pomagalo rada i ne djeluje više kao protivan ritam. Takve su osobe u tvornicama sa redovitom bukom kako u ličnom osjećanju tako i u svojim radnim činidbama mnogo nad onima, koje nisu naučene na ritam rada.

Od radnih uslova pristupačne su kako metode naplate rada tako i utvrdjivanje trajanja i razdiobe radnog vremena (uredjenje pauza u radu) psihološkom istraživanju, a posljednja pitanja također i fiziološkom. Za utvrdjivanje najboljeg vremena radnog dana nisu se mogla iskoristiti dosadašnja istraživanja, jer se cjelokupni radni proces sastoji iz radnja različite vrsti. Nasuprot toga može se svrsishodno uredjenje pauza proračunati pomoću psihološkog istraživanja.

Druga područja psihologije rada, koja se tiču odnosa prema radnicima i radničkim grupama, koje zajedno rade, dosada su još malo istražena. Institut za socijologiju poduzeća i socijalnu nauku poduzeća, koji je osnovan na visokoj tehničkoj školi u Berlinu pod vodstvom profesora Briefa postavio si je između ostalog za zadaću studij radnih uređenja, a također i odnosa između poslodavaca i radnika. U Sjedinjenim Državama nastala je velika literatura o naobrazbi pretpostavljenih i njihovom odnosu prema podredjenim. Na prvom kongresu IRI izvijestio je May Smith o pokušajima, koji su načinjeni u Engleskoj nakon brižnog studija o uplivu temperamenta pretpostavljenih na radnike, da se takve osobe što sretnije izaberu , a na drugom kongresu postavio je major Urwick (sada upravnik instituta za racionalizaciju u Ženevi) zahtjeve za izobrazbu majstora za skupni rad i vodstvo. U Njemačkoj nije još dovoljno ocijenjena u svoj svojoj važnosti tehnika postupanja sa ljudima u poduzeću.

Široko područje psihologije rada, čije se zadaće mogu tek naslutiti, dosa-

Digitized by Google

da je samo djelomično uzeto u rad i čeka još da ga se obradi. Mnogobrojna pojedinačna pitanja, koja su potpuno zanemarena, trebaju da se riješe, kao što i cjelokupni problem u svojoj komplektnosti i veličini. Obrađivanje se to više isplati, jer se tu radi o interesu, koji je zajednički i za poslodavce i za radnike. Ljudska psiha odlučno je protiv toga, da

ju se promatra samo kao [illegible] troškova. Otstranjivanje [illegible] stanja i prilagodjivanje rada [illegible] fizičkim potrebama radnika [illegible] de od uspjeha po poduzeće i [illegible] gospodarstvo i onda, ako se [illegible] rada promatra kao cilj sam[illegible] ne samo kao sretstvo da se pov[illegible] bilitet poduzeća.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

KOD IZVRŠNIH DISCIPLINSKIH PRESUDA NE RAZMATRA SE PO ZAHTEVU ŽALIOCA ZA PONAVLJANJE DISCIPLINSKOG POSTUPKA PITANJE NADLEŽNOSTI SUDA.

(Odluka Centralnog disciplinskog suda Suzora kolegija od 4 lica Suzora broj D 15/28—1931 od 30. VI. 1931.).

M. F. činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. bio je zbog počinjenih disciplinskih prestupa otpušten iz službe presudom delegiranog disciplinskog suda Okružnog ureda za osiguranje radnika u O. broj 4 D/25 od 30. I. 1926. Protivu te presude on se žalio na odbor ravnateljstva Suzora, koji je svojom presudom od 17. V. 1926. broj D 15/25 odbacio njegovu žalbu i prvostepenu presudu osnažio.

M. F. pri kraju 1929. godine zatražio je ponavljanje svoga disciplinskog postupka dokazujući u glavnom, da u njegovom slučaju nije bilo mesta za delegiranje disciplinskog suda u O., već da mu je trebao suditi disciplinski sud kod ureda B., kod koga je bio u službi. Centralni disciplinski sud I. stepena Suzora smatrao je, da je on nadležan da reši molbu M. F-a za ponavljanje i odbacio je svojom odlukom D broj 15—47/s.1929. od 12. III. 1931. zahtev za ponavljanje. Protiv te odluke M. F. žali se dalje na Centralni disciplinski sud II. stepena kolegij od 4 lica Suzora kao na nadležni najviši disciplinski sud za činovnike Suzora i njegovih mesnih organa.

Centralni disciplinski sud II. stepena kolegij od 4 lica Suzora povodom ove žalbe M. F-a u sednici od 27. VI. 1931. proučivši sva akta, koja se na ovaj predmet odnose, našao je, da je Centralni disciplinski sud I. stepena Suzora nenadležno rešavao pitanje ponavljanja disciplinskog postupka protiv žalioca M. F-a, jer o tom pitanju prema izričitom propisu §-a 178. Službenog pravilnika službenika Suzora odlučuje disciplinski sud, koji je sudio u prvom stepenu, a to je in concreto Mesni disciplinski sud Okružnog ureda za osiguranje radnika u O. Dalje je kolegij od 4 lica konstatovao, da je centralni disciplinski sud I. stepena Suzora u žalbenoj svojoj odluci podlegao prigovorima žalioca M. F-a, da mesni disciplinski sud u O. nije bio nadležan da izriče protiv njega disciplinsku presudu, jer — kako kaže žalilac — svoju delegaciju nije dobio od ravnateljstva Suzora u smislu §-a 150. Službenog pravilnika službenika Suzora, pa je povukavši razliku između obrazovanja drugog disciplinskog suda i foruma, koji vrše to obrazovanje odnosno delegaciju, proglasio se pogrešno kao sud, koji je tu delegaciju izvršio, da je nadležan usuprot propisa § 178. Službenog pravilnika da raspravi i pitanje, da li u slučaju, o kom je ovde reč, ima mesta ponovljenju disciplinskog postupka. Kolegij od 4 lica konstatuje da Centralni disciplinski sud I. stepena Suzora pri tom nije imao u vidu, da je presuda Mesnog disciplinskog Okružnog ureda za osiguranje radnika u O. od 30. januara 1926. broj 4 D/25, kojom je žalilac M. F. otpušten iz službe, postala izvršna tim, što ju je potvrdio odbor ravnateljstva Suzora presudom od 17. V. 1926. broj D 15-25 i da se kod izvršnih presuda po zahtevu žalioca za ponavljanje disciplinskog postupka pitanje nadležnosti suda ne razmatra, već jedino pitanje, da li je žalilac u svom zahtevu za ponavljanje u smislu § 177. Službenog pravilnika izneo nove činjenice i dokaze, koji po sebi ili u vezi sa predašnjim dokazima mogu utvrditi njegovu nevinost ili uticati na smanjenje kazne. To pitanje uostalom prema pomenutom § 178. Službenog pravilnika rešava bez usmenog pretresa samo i jedino onaj disciplinski sud, koji je sudio u prvom stepenu ovde Mesni disciplinski sud Okružnog ureda za osiguranje radnika u O.

Radi toga je Centralni disciplinski sud II. stepena kolegij od 4 lica Središnjeg ureda za osiguranje radnika odlučio, da se ništi ožalbena odluka Centralnog disciplinskog suda I. stepena Suzora i da se ceo disciplinski predmet sa traženiem žalioca uputi nadležnom mesnom disciplinskom sudu Okružnog ureda za osiguranje radnika u O., da reši da li ima ili nema mesta za ponavljanje disciplinskog postupka protiv žalioca. Protiv ove odluke nema mesta žalbi (§ 147. Službenog pravilnika službenika Suzora).

Što se tiče prigovora, koje žalilac M. F. navodi da delegirani mesni disci-

Digitized by Google

plinski sud Okružnog ureda za osiguranje radnika u O. nije bio nadležan u njegovoj disciplinskoj stvari, kolegij od 4 lica u obrazloženju ove svoje odluke napominje, da je taj prigovor zbog izvršnosti presude Mesnog disciplinskog suda u O. irelevantan za ponavljanje disciplinskog postupka. M. F. samo se može — u koliko smatra, da je u njegovom disciplinskom suđenju počinjena kakva ništavnost — u smislu §-a 194. Službenog pravilnika službenika Suzora, a analogno § 41. Zakonika o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Jugoslaviju od 16. februara 1929. obratiti molbom na disciplinskog tužioca Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, da podnese u njegovoj stvari zahtev za zaštitu zakona protiv pravosnažne disciplinske presude. Đ. G-ć.

ROK ZASTARELOSTI U SLUČAJU BOLNIČKOG LEČENJA KOD IZDAVANJA PLATEŽNIH NALOGA PO § 11. Z.O.R. TEČE TEK OD DANA, KAD JE URED BIO U POLOŽAJU, DA SAZNA VELIČINU TROŠKOVA BOLNIČKOG LEČENJA.

(Presuda Državnog saveta br. 12.545/30. od 5. XI. 1930.).

Povodom tužbe z. okružnog ureda podnete protivu rešenja M.S.P. i N.Z. od 12. X. 1929. broj 71426, kojim je poništena odluka Suzora broj 9.217/29 od 18. VII. 1929. i ukinut kao zastareo reg. nalog tužilačkog ureda o naplati bolničkih troškova za članicu R. Š. a od poslodavca M. J., Državni savet u svom II. odeljenju proučio je tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu, poslat pismom od 8. aprila 1930. god. br. 4658 i našao je, da napadnuto rešenje Ministra ne može po zakonu opstati sa sledećih razloga:

»Rok zastarelosti za predavanje platežnog naloga, u smislu §. 44. Z.O.R. počinje teći od kraja prve godine dospelosti tražbine. Kao dan dospelosti tražbine za traženje naknade po §. 11. Zakona o osiguranju radnika može se smatrati tek dan od koga je okružni ured bio u položaju — mogućnosti da sazna veličinu troškova — naknade, pa je od toga dana mogao stranci predati platežni nalog.

Kako se iz akta ovoga predmeta vidi, u ovome slučaju nije tačno utvrđeno vreme kad je okružni ured bio u mogućnosti da sazna veličinu troškova [illegible] li 11. oktobra 1923. g. br. 27719 [illegible] 1927. god. ili koji drugi dan) — Stoga će Ministar ovo naknadno proveriti [illegible] tom doneti svoje rešenje.

Sa izloženog a na osnovu čl. 17 [illegible] Zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, Državni savet je pomenutom svojom presudom presudio, da se [illegible] padnuto rešenje g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja poništi, o čemu su presudom u prepisu izveštene parnične strane. Đ. G—ć.

I LEKARU-ČINOVNIKU PRIPADA DODATAK ZA PASTORČE.

(rešenje Suzora broj 37.923/31. od 5. IX. 1931.)

Rešenjem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 9158 od 26. III. 1930. odobrena je nedopuna druge alineje § 26. Službenog pravilnika službenika Suzora u tom pravcu, da se odredba o dodatku na decu službenika proteže i na njihovu pastorčad. (okružnica broj 15.004/30. od 31. III. 1930. na strani 230. R. Z. iz 1930.).

Za lekare-činovnike, iako se odredba alineje druge § 18. Službenog pravilnika lekara-činovnika Suzora u celosti podudara sa odredbom druge alineje §. 26. Službenog pravilnika službenika Suzora, nije bilo propisano, da im pripada dodatak za pastorčad.

Povodom konkretnog slučaja gospodin komesar Suzora odlukom od 5. IX. 1931. rešio je, da se i lekaru-činovniku Dr. Š. M. priznaje dodatak za pastorče M. K. analogno okružnici broj 15.004/30 od 31. III. 1930. Đ. G-ć.

PRAVO DELEGATA LEKARSKE KOMORE U LEKARSKIM VEĆIMA PRI OKRUŽNIM UREDIMA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

(rešenje Suzora broj 23.576/31. od 22. V. 1931.)

Kod jednog Okružnog ureda za osiguranje radnika dogodio se slučaj, da je delegat lekarske komore u lekarskom veću pri tom uredu tražio uviđaj u spise, koji uopšte nisu bili upućeni lekarskom veću. Po traženju ureda, kako da se postupa u ovoj stvar, Suzor je rešio:

Po Z.O.R-u i Statutu postoji samostalno lekarsko veće pri Središnjem uredu.

Digitized by Google

Po Službenom pravilniku lekara-činovnika postoji i lekarsko veće pri Okružnom uredu, koje deluje po § 37. toga Službenog pravilnika.

Zakon o lekarima u tački 6. § 60. ustanovio je, da lekarske komore imenuju delegate i njihove zamenike u lekarska veća okružnih ureda i ostalih bolesničkih fondova i ustanova.

Delegat lekarske komore u lekarsko veće pri okružnom uredu nema ni više ni manje prava, nego onoliko, koliko ga imaju i ostali članovi toga veća. On dakle može da prisustvuje sednicama i da stavlja predloge. Može da se saslušava u svim zdravstvenim pitanjima, o kojima se traži mišljenje stalnog lekarskog veća. Ima pravo uvidaja samo u one spise, koji su upućeni lekarskom veću i o kojima se raspravlja u sednicama toga veća, a sve to u saglasju sa Poslovnim redom odnosnoga veća.

Na uvidaj u kakva druga uredska akta ne može ga ovlastiti ni lekarska komora ni stalno lekarsko veće pri uredu, jer prema opštem pravnom principu »nemo plus iuris transfere potest, quam ipse habuit.«

U uredima delegat komore ne može vršiti nikakvih drugih funkcija, sem napred pomenutih. Podaci iz uredskih spisa mogu se saopštavati samo po odredbi nadležnih organa osiguranja.

Delegat lekarske komore nije delegat ili nadzorni organ pri uredu, već je on samo delegat kod uredskog lekarskog veća. To je, što se tiče čisto pravne strane ovog pitanja.

Samo se po sebi razume, da će uredi u stvarima za njih koristnima izlaziti na susret zamolbama lekarskih komora i njihovih delegata. Ali pri tom upravo u interesu mirne saradnje sa lekarskim komorama uredi će trebati da drže u vidu napred spomenute granice zakona i pravilnika. Đ. G-ć.

KONSTITUTIVAN JE AKT ZA PRELAZ ČLANOVA IZ JEDNE PRIVATNO-DRUŠTVENE BLAGAJNE U DRUGU PRIJAVNICA I ODJAVNICA POSLODAVCA.

(rešenje Suzora broj 14.533/31. od 10. IV. 1931.).

Između dviju privatno-društvenih blagajna došlo je do spora o prelazu članstva. Spor je bio u tom, da su nameštenici jednog preduzeća izjavili poslodavcu želju početkom meseca da prelaze od jedne blagajne k drugoj, a poslodavac je toj njihovoj želji udovoljio polovinom meseca, i prva je blagajna smatrala, da se za dan prelaza ima uzeti 1. u mesecu, a druga da je dan prelazi 15. u mesecu, kako je označio poslodavac u prijavama i odjavama. Suzor polazeći sa stanovišta, da je konstitutivan akt za prelaz članstva iz jedne blagajne u drugu poslodavčeva prijavnica i odjavnica i dan označen u njima, a ne dan kojega navedu nameštenici u svojoj izjavi, dao je pravo drugoj blagajni. U svom obrazloženju navodi Suzor, da kod fakultativnog osiguranja nameštenici imaju samo pravo, da izjave da se žele osigurati kod izvesne privatno-društvene blagajne, a poslodavac da je dužan da udovolji toj njihovoj želji prijavom i odjavom na propisani način.

Đ. G-ć.

AKTIVNI SLUŽBENIK ILI PENZIONER MOŽE LEČITI NA RAČUN UREDA SAMO ONE PORODIČNE ČLANOVE, ZA KOJE DOBIJA PORODIČNI DODATAK.

(rešenje Suzora broj 9.513/31. od 6. III. 1931.)

Penzioner K. B. Okružnog ureda za osiguranje radnika u S. htio je da leči na račun ureda svoju punoljetnu kćer F. Ured mu je to lečenje uskratio s razloga, što mu je kćer punoljetna i za nju ne dobiva porodični dodatak, pa ne može ni da je leči na račun Suzora.

K. B. izjavio je 23. II. 1931. žalbu na Suzor dokazujući, da mu kćer F. nema zarade, da živi s njim u istom kućanstvu i da je on izdržava iz svoje penzije.

Suzor je penzionera K. B. također odbio sa ovim obrazloženjem:

Pravo na potpore po § 100. Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika pripada službeniku (aktivnom ili penzioneru) samo za one porodične članove, za koje službenik ima pravo na porodični dodatak u smislu §-a 26. Službenog pravilnika službenika Suzora.

Kako žalilac K. B. uredski penzioner za svoju punoljetnu kćer F. ne uživa porodični dodatak, to prema izloženom nema on prava za nju ni na potpore iz § 100 Službenog pravilnika službenika Suzora. Đ. G-ć.

Digitized by Google

13. VIJEĆANJE AUSTRIJSKOG DRUŠTVA ZA POPULACIJU I SOCIJALNU SKRB — O SOCIJALNOJ SKRBI, 30. MAJA OVE GODINE U BEČU (M. M. W. 1931. BR. 28.)

'Socijalno osiguranje je sada u Austriji predmet diskusije, jer loše ekonomske prilike sile državu i javne institucije na dalekosežnu štednju. Osiguranje za slučaj besposlice treba sve više sretstava, osiguranje za starost i invaliditet je doduše zakonom uredjeno, tako da postoje potrebe podupiranja, ali pokriće još nije osigurano, tako da zakon nije mogao još općenito stupiti na snagu. Predlog vlade, kojim se htjelo izjednačiti potrebe sa sretstvima, odbijen je od narodnog pretstavništva. U najneugodnijem su položaju bolesničke blagajne, jer postoji opasnost, da bi se njihova dobro izgradjena preventivna skrb mogla ograničiti. Pitanja socijalnog osiguranja uvučena su u diskusije političkih i ekonomskih stranaka u tolikoj mjeri, da je društvo za populaciju moglo računati sa velikim interesom, kada je ova pitanja stavilo na dnevni red. U tom smislu su se izjavili mnogi govornici. Generalni direktor zavoda za osiguranje državnih namještenika izjavio je, da je kod njihovog zavoda princip socijalne skrbi već dalekosežno primjenjen, što se vidi i po tome, što 28.000 članova — većinom penzionera imade manji dohodak od 180 šilinga (1440 dinara) mjesečno, a od ovoga broja polovica pače ispod 120 šilinga (960 dinara). Članske uplate ravnaju se prema dohotku člana, dok su davanja za sve članove ista. Gornja granica dohotka za osiguranje je 600 šilinga, dok je sam zavod htio primati članove sa dohotkom do 800 šilinga. Time gubi zavod godišnje 420.000 šilinga. Država ne popunjava dohotke zavoda, i ako je to zatraženo. Članovima obitelji pruža se isto što i samim članovima, a ta davanja iznose preko polovice svih davanja. Osobito mnogo stoji liječenje obiteljskih članova u liječilištima, tako je na ove potrošeno 64% od izdataka za liječenje tuberkuloze, a 40% od svih ostalih davanja.

Ravnatelj bečke radničke blagajne za osiguranje proti bolesti, Huppert obratio se na one pritužbe u javnosti koje govore o prekomjernim socijalnim teretima. Ovo jadikovanje osobito onda nije na mjestu, ako dolazi od takve gospode, čiji dohodak iznosi više, nego li dohodak jedne male bolesničke blagajne sa 2000 članova. Bolesničke blagajne prisiljene su, da sve više prošire svoj djelokrug. U početku osiguranja osnovano je nekoliko skromnih oporavilišta, iz kojih je tokom vremena nastalo 10 velikih oporavilišta i 6 liječilišta, u kojima je u zadnjoj godini liječeno 13.000 članova kroz 250.000 dana. U početku namješteni su samo specijaliste za tuberkulozu, kasnije je trebalo namjestiti specijaliste i drugih struka, te su osnovani i ambulatorij, a konačno je trebalo pristupiti i konservativnom liječenju zubi. Specijaliste imadu sada u Beču 23 ambulatorija za odrasle, 2 zavoda za rentgen i dva kemijsko-mikroskopska laboratorija. Ambulatoriji primaju osigurane ike i u onom slučaju, ako su sposobni za rad. U 1930. god. posjetilo je te ambulatorije 1,699.000 bolesnika. Umjesto da se jednom plućnom bolesniku isplaćuje kroz mjesece hranarina, drži blagajna uputnijim, ako ga odmah pošalje u liječilište, u kojem će ozdraviti. Na taj način podigao se broj opskrbnih dana u oporavilištima na 69.000, ali broj opskrbnih dana u blagajni pao je za jedan milijun. Ni skrb za šegrte nije luksus. Godišnje se šalje 10.000 dječaka i djevojaka u domove, u kojima se na dobrom zraku i sa dobrom hranom oporave. Zakon predvidja potpore za trudne žene i rodilje kroz 6 i 6 nedjelja, te potpore za dojilje kroz 13 nedjelja, dok bečka blagajna dozvoljava potpore za dojilje kroz 26 nedjelja. Kraj toga ima još 2 liječilišta za žene, koja su ujedno i rodilišta. U 94% doje majke same, a 7430 majki primilo je dojiljsku potporu kroz 1,039.852 dana. Samo se bolesna djeca liječe u ambulatorijima, dok se zdrava upućuju u savjetovališta grada Beča i na druga mjesta. Da se sva ta davanja mogu obavljati, potrebno je socijalno osiguranje, a protivnici toga nemaju socijalnoga smisla.

Thurnher referira o stanju u osiguranju poljoprivrednih radnika i šumarskih namještenika, koje je uvedeno god. 1928. za čitavu zemlju u svim granama osiguranja. Obligatno je osiguranje za sve radnike i za kućno osoblje, ali se naredbenim putem može zakon protegnuti i na maloposjednike i najamnike. Ako se poslodavac obavezuje na bolesničku njegu

Digitized by Google

svojih članova obitelji, koji isto rade, mogu se ovi izuzeti iz osiguranja. U ovoj vrsti osiguranja glavna su davanja u naravi, dok su novčane potpore od manje važnosti. Prinosi iznašaju po prilici 6% od nadnice, ali se mogu sniziti, ako radnik stanuje zajedno sa poslodavcem. te se ovaj obavezuje, da će oboljelom radniku za vrijeme bolesti pružati stan i hranu ili barem 80% od zarade.

Dr. Czech, šef-liječnik bolesničke blagajne trgovačkih namještenika izvadja, da medicina odgaja svoje učenike, koji su do sada bili odgojeni za individualne terapeute, sve više za socijalne radnike za službu sveukupnog pučanstva, a time liječnici iz svijeta bolesnih prodiru sve više u svijet zdravih ljudi, te im je najvažnija zadaća, da se pomoću saobrane zdravih ljudi i zaštitnim cijepljenjem bore proti zaraznih bolesti. I uspjesi liječenja kod tuberkuloze i sifilisa pokazali su se tek u punoj mjeri, kada su pregledane i liječene osobe iz okolice bolesnika. Kao što se brine kućni liječnik za zdravlje i obranu imućnih ljudi, tako to čini socijalno osiguranje za one, koji nemaju sretstava. Uzorom za ovu skrb treba da služi predlog British Medical Association za jedinstvenu skrb oko zdravih i bolesnih, koji se predlozi prihvaćaju od svih institucija za socijalnu i higijensku skrb. Ovamo spada i prethodna pregledba svih javnih namještenika, te pregledavanja u svrhu odredjivanja sposobnosti za zvanje, nadalje periodične pretrage putnog personala državnih željeznica, pregledbe športaša, te liječnički nadzor nad školskom djecom. Zavod za osiguranje trgovačkih namještenika osnovao je za svojih 5000 šegrta t. zv. kumstva, kod kojih je svaki liječnik preuzeo nadzor nad 50 šegrta. Takve pregledbe zdravih ljudi mogu igrati veliku ulogu i kod pravodobnog prepoznavanja raka. Dokazat će se, da je profilaksa glavni faktor ekonomske bolesničke pomoći i da će u budućnosti stajati na prvom mjestu skrb za zdrave.

Prof. Moll naglasio je princip, da treba zdravlje zdravo rodjene djece uzdržati, te je hvalio nastojanje bolesničkih blagajna, koje to čine pomoću potpora za trude žene, nagrada za dojilje i rodilje. Da je skrb za trudne žene potrebna, potvrdjuje činjenica, da je broj mrtvo rodjene djece kod onih članica gotovo dvostruk, koje moraju da rade neposredno do poroda, jer zbog premale rodiljske potpore ne mogu prekinuti rad, nego li kod rodilja-obiteljskih članica. Treba dakle skrb za trudne žene zajedno sa savjetovanjem dalje izgraditi. Savjetuje, da se nagrade za dojilje skopčaju sa posjećivanjem savjetovališta za majke, te da se skrb za dojenčad nastavlja sa skrbi za djecu. Ovamo spadaju i školske zubne klinike. Naročitu važnost treba polagati na izgradnju skrbi za djecu, kojoj je potreban oporavak. U tu svrhu osnovale su austrijske bolesničke blagajne zajedničku instituciju za djecu, čije je zdravlje u opasnosti, te druge slične instituciie. Važno je, da ovim institucijama stoie na raspolaganje domovi pod različitim klimatima sa različitom svrhom. Preporuča da blagajne osnuju posebne fondove za skrb za djecu.

Jakon ostalih govornika sa manje važnim tematima traži prof. Reichel, da se provede osiguranje za starost i invaliditet, te da se za dokazane kronične obrtne bolesti uvede otšteta, konačno da se bolesničko osiguranje protegne i na obiteljske članove.

Na ovaj govor nadovezuje Dr. Hecke, da za Austriju socijalno osiguranje nije luksus, nego to potrebnije što je siromašnija država ili društvo. D.

STAHL: NOVIJI PROBLEMI OKO REUMATIZMA (M. M. W. 1931. BR. 24.)

Statistička istraživanja pokazala su, da je broj invalida od reumatizma veoma velik, te nadmašuje broj onih, koji su ostali invalidi od tuberkuloze. Naročito se to opaža u zemljama blizu mora. Iz ove činjenice slijedi postulat, da je rano započeto i pravodobno kliničko liječenje reumatičara postalo socijalnom potrebom. Reumatizam prouzrokuju u prvom redu nahlade, koje po Schade-u prouzrokuju promjene koloidnog stanja tkiva, te otvrdjenje muskulature, uslijed čega nastanu t. zv. miogeloze. Neki autori dokazali su, da napadaji bolova dolaze sa nastupom hladnih ili toplih zračnih masa (t. zv. hladnih ili toplih frontpasaža). Prilikom sasvim homolognih zračnih masa, naročito u hladnom zraku pacijenti nemaju boli. Daljnji uzroci reumatizma su infekti, koji od vremena do vremena izazivaju sa toksinima i anafilaktičke pojave, osobito kod akutnog reumatizma zglobova. Kod svakog reumatizma treba tragati za infektom u tonzilama, zubima, šupljinama, žučnom mjehuru, bubrezima i mjehuru, u jajnicima, te u prostati, te treba pronadjena ognjišta izliječiti još prije,

Digitized by Google

nego li bi postala ulaznim vratima za sekundarna septična žarišta u organizmu. Unutarnji razlozi reumatizma su konstitucijonalne prirode. Veoma je važno, da li mezenhimno tkivo stvara dovoljnu obrambenu reakciju protiv infekta. Ako reakcija izostaje, nastaju oboljenja u zglobovima, te u endo- i perikardu. Mezenhimalna pripremnost za infekciju osvjetljuje familiarnu dispoziciju na reumatizam. Nekoja oboljenja zglobova su sasvim ili djelomične posljedice smetnja u endokrinoj sekreciji. Zato govori veza sa menarhom, klimakterijem, drugim pluriglandularnim smetnjama, nadalje povoljna reakcija bolesti na preparate ovarija i tireoideje, konačno i zanimivi rezultati Zimmer-a sa Abderhaldenovom reakcijom. Konačno treba među uzrocima spomenuti i prenaprezanje u zvanju, pretilost, statičke lokalne smetnje, uratičku diatezu, šećernu bolest, te štete od olova, alkohola i nikotina. Za kliniku naročito muskularnih reumatizama od velike su važnosti diferencijalno-diagnostičke razlike, koje je razvrstao Curschmann. Kod zglobova dobro je držati se Umber-ove razdiobe na infektne artritide, endokrine artritide, te deformirajuće osteoartritide, koje se opet dijele u razne manje grupe. Za liječenje nije od tolike važnosti diagnoza, koliko li razumjevanje patogeneze svakog pojedinog slučaja: uzroci, obrambene sile, životni uslovi, psihičko stanje pacijenta. U terapijskom planu treba računati i sa svim promjenama u unutarnjim organima, nadalje i sa specijalnim uzrocima oboljenja zglobova; boli treba ublaživati, te prirodne snage podupirati. Autor preporuča u svrhu terapije osim poznatih salicilnih preparata i razne injekcije, koje se sada rabe, te izdašnu uporabu nespecifične podražajne terapije sa specijalnom indikacijom za svaki lijek. Akutna oboljenja treba liječiti sa velikim dozama, a kronična sa malima. Fizikalna sretstva treba izdašno rabiti, a osim toga valja uzeti obzira i na dietu, koja neka bude sa malo kalorija, neka sadržaje malo ugljičnih hidrata, proteina, purina, ali neka bude bogata na vitaminu B. Dietu sa jetrima ne preporuča, jer može prouzročiti arthritis hypertrophicans. Danas je već uspjelo terapiji broj manje pristupačnih (refrakternih) slučajeva profilaksom i promišljenom terapijom smanjiti. (Predavanje održano u gornjošleskom med. društvu).

D.

BAUEREISEN: PRAKTIČNI [illegible] I SUZBIJANJE RAKA (M. m. [illegible] br. 25.).

Ginekolog Winter je god. [illegible] prvi put a za njim su drugi ginekolozi god. 1903. javno pozvali liječnike, [illegible] lje i publiku na suzbijanje ženskog [illegible] talnog raka. Od tada je ovaj pokret zahvatio maha ne samo u Njemačkoj, nego i u ostalim zemljama, i to naročito zadnjih deset godina. U Njemačkoj je mortalitet raka (na 10 hiljada stanovnika) od god. 1900. do god. 1929. narasao od 7 na 11 do 12, dok je mortalitet tuberkuloze spao u istom razdoblju od 21 na 9. Porast mortaliteta od raka je samo prividan, jer se može tumačiti sa napretkom liječničke dijagnostike i sa porastom trajanja života u Njemačkoj. — Organizacijoni planovi društava za suzbijanje raka u pojedinim zemljama protežu se: 1. na profilaksu, koja je za sada ograničena na obrtni rak; 2. na istraživanje biti i uzroka raka, osnivanjem znanstvenih zavoda za istraživanje: 3. na najpovoljnije liječenje raka i pravodobnu dijagnozu; 4. konačno na njegovanje neizliječivih. Među svima državama stoji na prvom mjestu Švedska, kojoj je osnivanjem kraljevskog jubilarnog fonda omogućeno, da na širokoj bazi osniva u velikim gradovima zemlje centralne zavode sa kliničkim i znanstvenim odjeljenjima, koji su pripojeni na postojeće bolnice. Za provadjanje planova potrebno je mnogo novaca, u prvom redu u svrhu nabave dovoljne količine radija. Pošto za sada još ne postoji prava i izdašna profilaksa, a ni uspjesi kirurškog i radiološkog liječenja ne zadovoljavaju, treba polagati najveću pažnju na pravovremenu dijagnozu. U prvom redu ovisi o brizi i savjesnosti praktičnog liječnika, da li će se rak pravovremeno dijagnosticirati. Nažalost 50% žena ne pošjećuje liječnika uopće ili veoma kasno. Zato treba polagati važnost na prosvjećivanje sestara pomoćnica i babica, te publike. Publiku treba prosvjećivati ne samo predavanjima i letacima, već treba započeti s prosvjećivanjem u školi. Kako se u višim razredima srednjih škola drže predavanja o biologiji i o opasnostima spolnih bolesti, tako treba držati predavanja i o biti, te prvim znakovima raka, a osobito raka ženskih genitalnih organa. (Ob. ned. U Zagrebu postoji od god. 1931. Zavod za suzbijanje raka, koji je pripojen ginekološkoj klinici, te radi već i sada s lijepim uspjehom).

D.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

LICA, NESPOSOBNA ZA PRIVREDU NA DAN PRIJAVE STUPANJA U POSAO, NE POTPADAJU POD OBAVEZU OSIGURANJA PO Z. O. R.

(rešenje Vrhovnog suda radničkog osiguranja u Sarajevu od 23 juna 1931 broj Ros. 23/31).

Okružni ured za osiguranje radnika u T. nije priznao članici M. R. pravo na hranarinu za vreme njezine bolesti od 5 jula 1930 do 10 augusta 1930 iz razloga, što je ona bila već bolesna na 2 jula 1930, kad je bila prijavljena na osiguranje, jer je okružno-uredski lekar, kod kojega je žaliteljica dne 5 jula 1930 zatražila lečničku pomoć ustanovio, da ista boluje od t.b.c. pluća u tolikoj mieri, da je nesposobna za posao i da je podjednako bila nesposobna za rad na dan 2 iula 1930 t. j. dana, kad je prijavljena na osiguranje.

Protiv ove odluke predala je žaliteljica pravodobno žalbu sudu radničkog osiguranja, koji je žalbi dao miesta te je osudio ouzor na plaćanie tražene hranarine iz sledećih razloga:

Žalba je osnovana.

U §§. 3. i 8. Z. O. R. odredjuje se, tko je sve obvezan na osiguranje, dočim se u §§. 4., 6. i 7. Z. O. R. navode izuzeci.

Medju ovim se izuzecima medjutim ne nalazi slučaj, kad je netko bolestan u času stupanja u posao ili u času prijave. Prema tome i ako je žaliteljica bila bolesna na dan stupania u posao i na dan prijave, ipak je ona obavezana na osiguranje.

Prema prijavnom listu, koji prileži spisu, žaliteljicu je njen poslodavac prijavio OUZOR-u 3. jula 1930. da je u poslu od 2. jula 1930, pa pošto po § 55.-I. Z. O. R. članstvo i time pravo na bolesničku potporu počinie danom kada je član stupio u posao, koji ga obavezuje na osiguranje, pače i onda ako prijava i nije izvršena, to je onda žaliteljica danom 2. iula 1930. postala članom i od tog dana ima pravo na potporu.

Sud uzima na osnovu bolesničke iskaznice, da je bolest trajala od 5. iula do 10. augusta 1930.

Neprijeporno je, a to sud uzima i na osnovu poslodavčeve prijave, da je žaliteljica imala nadnicu od 50 Dinara, uslijed čega obezbjedjena nadnica iznosi 48 Dinara, pa kako po § 45. Z. O. R. toč. 3. ima pravo na hranarinu u iznosu 2/3 obezbjedjene nadnice dnevno, te pošto je u vremenu od 5. jula do 10. augusta 1930. bilo 37 dana, to žaliteljici pripada za 37 dana hranarina od 1184 Dinara.

Okružni ured nije se zadovoljio sa ovom presudom, smatrajući, da se ona osniva na krivom tumačenju zakona te je uložio žalbu Vrhovnom Sudu radničkog osiguranja, koji je žalbu okružnog ureda uvažio, napadnutu presudu poništio te sudu radničkog osiguranja naredio, da ponovo predmet raspravi i donese novu presudu i to iz ovih razloga:

R a z l o z i :

Da li je stupajući u posao bila osigurana po Zakonu o osiguraniu radnika, imade da se prosudi po odredbama glave 1. toga zakona (§§. 1—8. zakona).

Po ustanovama §. 3. osigurana su lica, koja daju pod najam svoju tjelesnu ili umnu radnu snagu.

Po odredbama §. 4. izuzeta su od osiguranja lica, koja su iznemogla u smislu §. 66. zakona, t. j. ako zbog bolesti, starosti ili drugih mana nemogu da zarade ni trećinu onoga, što bi u istom slučaju zaradila zdrava lica.

Ondie, gdie nema privredne sposobnosti, nebi mogao da nastane faktični poslovni odnos.

Za to je od važnosti pitanie, da li je i u kojoj mieri bila bolesna na dan stupanja u posao, u kom je bila samo tri dana.

Protivni nazor suda radničkog osiguranja ne odgovara smislu zakona.

S. SKOVRONSKY

PLAĆANJE TAKSE ZA CEPLJENJE LICA UJEDENIH OD ŽIVOTINJA.

(Rešenje Odelenia B. Beogradskog Kasacionog Suda u Novom Sadu od 24 aprila 1931 broj G. 253-10/1931.)

Član J. H. podnio je sudu radničkog osiguranja žalbu protiv odluke Okružnog ureda, koiom je odbiien sa zahtevom, da mu se naknadi trošak od Din 350.— i to Din 210.— što je platio državnom higijenskom zavodu u Novom Sadu za cepljenie svoje žene i služavke, koie su bile ugrižene od njihovog psa, a Din 140.— za

Digitized by Google

dva putovanja u Novi Sad i natrag. Tvrdio je, da i ako je cepljenje uzrokovano ugrizom njegovog psa, da ima pravo na naknadu tih troškova, jer je osiguranik, a to se ima smatrati slučajnom nezgodom, jer on to nije skrivio.

Okružni ured u prigovorima na žalbu molio je, da bude ista odbijena a napadnuta odluka odobrena. Tvrdio je, da pošto ugriz potiče od psa samog žalioca, a prema odnosnom Pravilniku Ministarstva narodnog zdravlja ima da snaša troškove vlasnik životinje, to bi Ured i kada bi platio troškove žaliocu imao prema njemu pravo regresa. Ujedno je u prigovorima izjavio, da se sa žaliocem ne može upuštati ni u kakvo izravnanje. Na osnovu ove izjave sud nije proveo u § 16.Pravilnika predviđeni pokušaj poravnanja među strankama, jer je bez svakoga izgleda na uspeh, već je odredio i održao usmenu raspravu.

Na usmenoj raspravi iznesen je u smislu § 21. Pravilnika sadržaj spisa o prethodnom postupku, stranke su ostale kod navoda žalbe, odnosno prigovora, dok stručnjak u smislu § 167. Z.O.R. nije saslušan, jer se radi samo o pravnom stanju.

Kod takvih izlaganja stranaka sud ustanovljuje, da u smislu Pravilnika ministarstva narodnog zdravlja od 16 februara 1928 br. 3433 (Služb. Novine 55/1928) taksu za cepljenje lica ujedenih od životinja za siromašna lica snaša opština, a za imućnija ta lica sama, a ako su ona lica po Z.O.R. osigurana, nosilac osiguranja, dok samo putne troškove potrebne u tu svrhu, ima da snaša vlasnik životinje, koja je ujed izvršila. Na osnovu toga moralo se žaliocu priznati pravo na naknadu troškova za cepljenje, dok se mora njegov zahtev za naknadu putnih troškova odbiti kao neosnovan, pošto je on vlasnik životinje i pošto ovi prema tome padaju na njegov teret.

Protiv ove presude uložio je Okružni ured žalbu Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koji je žalbu odbio, jer nema nikakvog zakonskog osnova, da se napadnuta presuda u smislu § 170 Zakona o osiguranju radnika poništi, pošto po čl. 12. od. 2. Pravilnika izdatog na osnovu čl. 12. Uredbe o suzbijanju zaraznih bolesti br. 41003 od 27 novembra 1927 okružni ured za osiguranje radnika plaća takse za svoje članove.

S. SKOVRONSKY.

TUMAČENJE § 54 Z.O.

(Presuda suda radničkog osig... Beogradu od 18 marta 1931 br. 38...

Član B. P. u svome traženiu i ... bama Rentnom odboru okružnog ureda za osiguranje radnika naveo je: da se 10. marta 1930. god. u veče razboleo i odmah pozvao Dr. S., koji mu je ukazao hitnu pomoć i pošto je bio oboleo od zapalenja slepog creva, odmah ga uputio u Državnu bolnicu radi operacije. Međutim, bolnica ga nije htela primiti pošto nije bilo mesta, o čemu mu je dala potvrdu, i on se vratio kući. Posle 2 sata, od povratka kući, on je osetio ponovne bolove i pošto nije mogao dalje da čeka, obratio se najbližem sanatorijumu Dr. P., u kome mu je izvršena operacija za koju je platio 8.880 Din, pa je tražio da mu se naknade tih 8.880 Din kao i 143. —Din za prevoz automobilom u sanatorijum kao i 200 Dinara plaćenih privatnom lekaru Dr. S. Svega je dakle tražio 8.223.— Dinara. No kako mu je Ured priznao i isplatio 999.— Dinara, to je tražio da mu se prizna resto učinjenih troškova u sumi od 8.224.— Din.

Za dokaz svoga traženja podneo je potvrdu lekara Dr. S. od 4. IV. 1930. god. na 200.— dinara, potvrdu istog lekara od 10. III. 1930. god., kojom ga je uputio u bolnicu radi operacije: priznanicu šofera za plaćenu vožnju automobilom na 143.— dinara i izveštaj sanatorijuma Dr. St. P. od 1. IV. 1930. god. na 8.880.— dinara.

Tuženi Okružni Ured u prigovoru svome i zastupnik tuženog Ureda na ročištu održanom 19. septembra 1930. god. tražili su: da Sud tužioca odbije od traženja kao neumesnog zbog toga: što je tužilac mogao, a to mu je bolest dozvoljavala, kada je osetio bolove, da se odmah odveze u državnu bolnicu, kao što mu je to državni lekar i savetovao, gde bi se odmah pristupilo i operaciji slepog creva. To tužilac nije učinio, pa je za to dužan da snosi sve troškove lečenja, a Ured nije obavezan da mu ih naknadi.

Po ovome je Sud Radničkog osiguranja u Beogradu presudom svojom od 19. septembra 1930. g. broj 1630. a sa razloga navedenih u njoj presudio... »da tuženi Okružni Ured plati tužiocu P. B. iz Beograda traženih 8.224.— dinara plaćenih za izvršenu operaciju i lečenje u privatnom sanatorijumu«...

Digitized by Google

No po žalbi tužene strane pod broj 1858. Kasacioni Sud u Beogradu primedbama svojim od 17. novembra 1930.god. Br. 14402. poništio je gornju presudu sa ovih razloga:

»Prema naredenju § 54. Zak. o osig. radnika obaveza Ureda, da osiguraniku naknadi troškove privatnog lečenia uslovljena je ili uputom uredskog lekara na takvo lečenje, ili da su ovi troškovi učinjeni u hitnim neodložnim slučajevima u kojima se pomoć uredskog lekara nije mogla dobiti ili najzad, da je bar Ured naknadno pristao da ih naknadi.

Kako je prema navedenom zakonskom propisu u § 213. Statuta osiguranik pozvan da se za potrebnu pomoć obrati uredskom lekaru što u ovom slučaju nije učinjeno, ističući hitnost i neodložnost lekarske pomoći, Sud je pored takvog navoda bio dužan da pri podnetim dokazima bliže oceni, da li je slučaj u pitanju bio takav, da se osiguranik bez opasnosti po svoje zdravlje ili život nije mogao obratiti uredskom lekaru, pa s obzirom na to svoju odluku po ovom traženju donese, t. S. § 170. Zakona o Osiguranju Radnika.

Gornje primetbe Kasacionog Suda, Sud Radničkog Osiguranja usvojio je, pa je za presudenje ovog spora odredio ročište za danas, na kome je tužilac naveo: da ostaje pri tužbi i ranijim navodima, i pošto je bolest nastupila noću, kada Ured ne pruža pomoć, a uz to, kada ga je hirurg vratio iz bolnice zbog nemanja mesta, a bolovi kada su po povratku iz bolnice naknadno uzeli maha, da je morao da se obrati sanatorijumu za operaciju — molio je Sud da ostane pri svojoj prvoj presudi.

Zastupnik tuženog Ureda na današnjem ročištu izjavio je, da ostaje pri svima do sada datim navodima i molio je Sud, da postupi po primetbama Kasacionog Suda.

Razlog suda.

Po § 54. Z.O.R. Ured naknaduje samo one troškove privatnog lečenja, koji su učinjeni u neodložnim i hitnim slučajevima u kojima se pomoć uredskog lekara nije mogla dobiti, ili je na to privatno lečenje Ured naknadno pristao. U ovome slučaju tužilac se uopšte nije obraćao ni Okružnom Uredu ni njegovim lekarima, te da ga ovi ili leče ili upute u neko drugo lečilište i na taj način primi na sebe obavezu za plaćanje troškova, a po § 150. Z.O.R. i § 213. statuta svaki je osigurani član dužan da se obrati prvo uredskim lekarima, jer je to neodložni uslov osiguranja. Naprotiv iz akta ovoga spora vidi se, da se je tužilac prvo obratio privatnom lekaru Dr. Vl. S. pa ga onda ovaj upućuje hirurškom odeljenju i po tome uputu od privatnog lekara tužilac ne bude odmah primljen u državnu bolnicu. Idući tim nepravilnim putem, pa po tom odlazeći sam u privatni sanatorijum na lečenje i operaciju bez upita Okružnog ureda za osiguranje radnika nesumnjivo je, da je tužioca rukovodila njegova vlastita volja i želja da obiđe Okružni ured i državnu bolnicu i da se koristi lečenjem u privatnoj ustanovi. Kad to stoji, onda tuženi Okružni ured nije obavezan da naknaduje troškove tužiocu i tužilac ima sam da snosi troškove, a ovo sve u toliko pre, što se iz naknadnog obaveštenja dežurnog lekara Državne bolnice vidi, da je baš i taj dežurni lekar dao upustvo tužiocu, da se za slučaj pojavljenih bolova odmah prijavi državnoj bolnici, što ovaj nije učinio, a pri tom ni iz izveštaja lekara, koji je operaciju izvršio ne vidi se, u koje je vreme operacija izvršena.

Sa svega izloženoga tužilac se ima odbiti od traženja.

S. SKOVRONSKY.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

ПРЕТСТАВНИЦИ ИНТЕРНАЦИОНАЛНИХ САВЕЗА РАДНИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ПОСЕТИ КОД СРЕДИШЊЕГ УРЕДА ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА И ЛЕЧИЛИШТА „БРЕСТОВАЦ"

Пригодом земаљског конгреса радничких и намештеничких синдикалних организација у Загребу посетили су Средишњи уред за осигурање радника дне 28. септембра о. г. у пратњи генералног секретара радничких комора г. др. Живка Топаловића, претставници интернационалних савеза радничких организација и то гг. Леон Жуо од интернационалног синдикалног савеза, Фриц Тарнов од интернационалног савеза дрводелаца, Натанс од интернационалног савеза транспортних радника, Јохансен претставник радничких организација из Шведске и Гал претставник радничких организација из Мађарске. Угледне претставнике радничких организација дочекао је у великој сали Комесар Средишњег уреда г. Марко Бауер са директорима оделења. Г. Комесар изнео је присутнима кратак приказ организације нашег осигурања, поздравивши их и зажеливши им добродошлицу у централи радничког осигурања у нашој држави. На упите појединих претставника г. Комесар дао је најприправније потребна објашњења. У пратњи г. Комесара и директора оделења разгледали су претставници радничких организација библиотеку Средишњег уреда, станицу за накнадно лечење озлеђених, амбуланте и канцеларијске просторије загребачког окружног уреда, те уређај јавног купалишта и физикалног завода „Терапије".

Након тога одвезли су се претставници у пратњи директора правног оделења г. дра. Милована Јежића и правног референта г. Ђуре Грчевића на лечилиште „Брестовац" крај Загреба, где су разгледали сав уређај лечилишта. Тумачем им је био примарни лекар г. др. Кузма Томашић. Претставници интернационалних организација радника изјавили су се похвално о постојећим установама нашег радничког осигурања. Б. Х.

МИШЉЕЊЕ ЕНГЛЕСКЕ КОМИСИЈЕ О ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕУПОСЛЕНОСТИ.

Недавно је објављен први извештај комисије постављене краљевском наредбом од 9. децембра 1930., која је имала дужност да изврши потребне измјене важећег закона о осигурању за случај неупослености нарочито обзиром на уређење тешких финансијских прилика односно [illegible] дјење издатака примицима ове гране осигурања. Комисија је имала да испита сљедеће проблеме:

1. неприкладно задуживање фонда неупослених; 2. неприкладно повишавање трошкова скопчаних са изванредним помоћима на терет државе и 3. установљивање оних група особа, које данас уживају потпору за случај неупослености, а за које ова грана осигурања у својим почетним почецима није рачунала.

Извештај у првом реду доноси кратак преглед развитка неупослености у Енглеској. Просјечно износи неупосленост у посљедњих 10 година 12.2% осигураника. Комисија наглашује у извештају, да не би било паметно, да се ова појава узима као предбјежна, да се прецјени ризико, за који би се морало у слиједећим годинама наћи покриће. Дакако, да је услијед свјетске депресије садашњи просјек неупослености знатно виши од 12.2%. Не постоји никаква сигурност, да ће садашњи постотак пасти у слиједећим мјесецима. Стога задаћа, коју има комисија испитујући мјере за осигурање средстава фонда за неупосленост, да је сасвим сигурно, да ће просјечно стање неупослених порасти за 2.5 милијуна. У отсјеку историје енглеског осигурања за случај неупослености, о којем говори извештај комисије, каже се, да су многобројне измјене првобитног закона о осигурању за случај неупослености сасвим измјениле почетне принципе тог осигурања. То је довело до врло мале користи за сузбијање неупослености. Комисија је нагласила, да су многобројне владе, које су слиједиле једна за другом, непрестано мијењале постојеће законодавство према својим политичким начелима и тако осигурања искориштавале у корист политике, а не у корист неупослености.

Гледе финансијског положаја ове гране осигурања спомиње извештај, да је фонд неупослених имао год. 1920., када је ступио на снагу закон о осигурању неупослених, резерву од 22 милијуна ливри шterлинга. У јулу 1921. год. исцрпила се та резерва и фонд је био присиљен да узме од државе зајам. Концем маја о. г. износио је тај дуг фонда неупослених држави 83.78 милијуна ливри шterлинга. Узевши за обрт просјечан износ неупослених од 2.5 милијуна износао је годишњи приход од [illegible] 14.55 милијуна ливри шterлинга. Годишња

Digitized by Google

potreba za potpore iz ove grane osiguranja, ne uzevši u obzir izvanredne potpore, iznosila je 84 milijuna livri šterlinga, od toga 61.25 milijuna za osigurana lica, 13.25 milijuna livri šterlinga za porodične članove, 5 milijuna livri šterlinga za upravne troškove i 4.5 milijuna za kamate dugovanja državi. Godišnji deficit iznosio je dakle oko 39.45 milijuna livri šterlinga, ne uzevši u obzir kod toga izdatke za izvanredne potpore. Godišnja potreba za ovu posljednju vrst potpora cijeni se na 35 milijuna livri šterlinga.

Komisija u svome izvještaju naglašuje ozbiljnost finansijskog položaja ove grane osiguranja napose u vezi sa ostalim državnim zadacima na području socijalne politike. Ne uzevši u obzir izdatke za penzije ratnim invalidima i ratnoj siročadi iznaša opterećenje države za socijalne svrhe 1920. godine 28.5 milijuna livri šterlinga. Taj se je iznos povisio na 126 livri šterlinga u 1927. god. i na 158.6 milijuna livri šterlinga u god. 1930. Uzme li se pako u obzir zajam, što ga je država dala fondu za neuposlene, to je povišenje opterećenja države još veće. U posljednjoj finansijskoj godini iznosio je zajam 36.44 milijuna livri šterlinga. Ako bi se u račun uzeo ovaj zajam, to bi ukupno opterećenje države za socijalne svrhe u g. 1930/31 iznašalo oko 195 milijuna livri šterlinga, a prinos države za samo osiguranje u slučaju neuposlenosti 73 milijuna šterlinga.

Komisija je mišljenja, da samostalno finansijsko poslovanje grane osiguranja za slučaj neuposlenosti pod sadašnjim okolnostima nije moguće postići, ako se ne poduzmu potrebne izmjene pojedinih zakonskih odredaba u većoj mjeri, nego li je to predloženo u ranijim izvještajima pređašnjih komisija. Izvještaj naglašuje potrebu, da se ujedno poduzmu mjere, kako da se spriječi buduće pogoršanje finansijskog položaja ove grane osiguranja i da se jednom učini kraj gospodarenju fonda za neuposlene putem zajma. Pružanje zajma u posljednje vrijeme zauzelo je tako veliki opseg, da izgleda da će nestati stvarne sposobnosti fonda neuposlenih da plaća potrebne kamate za zajam. Dug državi raste godišnje već sada za toliki iznos, koliko iznosi godišnji prihod fonda.

Komisija u svome mišljenju predlaže predbježno slijedeće izmjene postojećih odredaba zakonodavstva o osiguranju u slučaju neuposlenosti:

a) Najduže trajanje potpore za neuposlene može biti 26 nedjelja unutar jedne godine (do sada je bilo jednu godinu dana);

b) Prinos se ima povisiti. On iznaša za poslodavce 7 d, za državu 7½ d, dakle ukupno 22 i pol d. Prinos po novom imao bi iznašati 9 d za svakog od napred navedenih (za poslodavca, radnika i državu) tako da bi iznašao ukupno 27 d, što znači povišenje od 20%.

c) Potpore za slučaj neuposlenosti imale bi se sniziti i to u slijedećoj mjeri:

Godina neuposlenog	Nedeljna potpora u šilingima			
	za muške		za ženske	
	nova	dosadašnja	nova	dosadašnja
preko 21	15	17	13	15
od 18—21	12	14	10	12
od 17—18	7	9	6	7
od 16—17	5	6	5	5

Dodatak na porodične članove iznosio je za odraslo lice dosada nedjeljno 9 šilinga, u buduće imao bi iznašati 8 šilinga. Nedjeljni dodatak za jedno dijete imao bi ostati kao i dosada u iznosu od 2 šilinga.

d) Izvanredna potpora imala bi se također sniziti i imala bi iznositi isto toliko kao i normalna potpora. Uslov za sticanje ove izvanredne potpore imao bi u buduće biti slijedeći: osiguranik morao bi uplatiti najmanje 8 nedjelja prinosa u prošle dvije godine prije nastupa neuposlenosti, odnosno 30 nedjelja prinosa u prošlih 6 godina. Dosada je postojao samo uslov, da neuposleni plati 30 tjedana prinosa u bilo koje vrijeme. Visina izvanredne potpore trebala bi uzeti u obzir i ostale prihode neuposlenog. Ona se ne bi smjela isplaćivati, ako neuposleni otkloni rad, koji odgovara njegovim sposobnostima.

e) Radnici, koji redovito rade samo 2 dana ili manje u sedmici, a ostalo se vrijeme ne nalaze u redovitom zaposlenju obaveznom na osiguranje, nemaju se smatrati neuposlenima u smislu zakona.

f) Kod radnika, koji rade u prigodnim poslovima ili kratko vrijeme sa visokim nadnicama, imala bi se isplaćivati potpora, koja ne bi smjela biti veća od potpore, koja otpada u punom iznosu na cijelo vrijeme, a koja bi se imala isplaćivati

Digitized by Google

za izvjesno razdoblje, koje obasiže radne dane kao i dane kada se ne radi. Kod isplate te potpore ima se odbiti polovica nadnice, koja se uživa u tom razdoblju.

g) Udata žena imala bi samo onda pravo na potporu, ako nije zaposlena u poslu obaveznom na osiguranje i ako ne može očekivati obzirom na svoju sposobnost za industrijski rad da će dobiti zaposljenje obavezno na osiguranje.

h) Sezonski radnici mogu imati samo onda pravo na potporu izvan sezone, ako su ranije izvan sezone bili zaposleni kroz izvjesno vrijeme u poslu obaveznom na osiguranje i ako su mogli očekivati obzirom na prilike industrije u dotičnom distriktu, da će dobiti izvan svoje sezone u tom distriktu zaposljenje obavezno na osiguranje.

Uzevši u obzir stalan broj neuposlenih od 2.5 milijuna, drži komisija, da bi rezultat njenih predloga obzirom na financijsko stanje ove grane osiguranja bio taj, da bi se godišnji deficit fonda za neuposlene smanjio od 39.45 milijuna livri šterlinga na 7.65 milijuna, od toga bi otpadalo 4.5 milijuna na kamate za dugovanje državi. Troškovi za izvanredne potpore na račun države smanjili bi se od godišnjih 44.1 milijun livri šterlinga na 34 milijuna. Opterećenje države prinosima i zajmom snizilo bi se od godišnjih 89.3 milijuna livri šterlinga na 59.65 milijuna.

Na dan 8. jula o. g. izašao je novi zakon o osiguranju za slučaj neuposlenosti, kojim se povisuje maksimalni iznos pozajmice državne blagajne fondu za neuposlene na 115 milijuna livri šterlinga. Na 27. juna o. g. iznosio je dug fonda za neuposlene 88 milijuna livri šterlinga i povisio se u posljednje vrijeme mjesečno za oko 5 milijuna. Ovaj isti zakon produžio je prelazno vrijeme na daljnjih 6 mjeseci do 16. aprila 1935. U ovo prelazno vrijeme može svaki neuposleni dobiti potporu, ako je uplatio u posljednje dvije godine osam nedjelja prinosa ili trideset nedjelja prinosa u bilo koje vrijeme i ako može dokazati da je bio zaposlen u poslu obaveznom na osiguranje i da je ostao bez posla bez vlastite krivnje i da ga nije mogao naći normalnim putem. B. H.

SOCIJALNO OSIGURANJE U LUKSENBURGU.

Mala državica Luksenburg, koja zaprema jedva 2.590 kvadratnih kilometara i koja ima samo 285.000 stanovnika, ima tu sreću da je treća po redu od svih država na svijetu po starini svog osiguranja. Iza Njemačke i Austrije prvo je uvelo veliko vojvodstvo Luksenburg obavezno osiguranje i to god. 1901. za slučaj bolesti. Do tog vremena postojali su samo zakoni o zaštiti mladeži i žena, potpomoćnim blagajnama i o staranju za slučaj bolesti. God. 1902. mjeseca aprila izašao je drugi zakon o socijalnom osiguranju, kojim je uvedeno osiguranje za slučaj nezgode u industriji i zanatu. God. 1902. uvedeno je osiguranje poljoprivrednih i šumskih radnika za slučaj nezgode, a g. 1911. osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti. Ove godine 29. januara uvedeno je konačno osiguranje namještenika za slučaj starosti tako, da je socijalno osiguranje u Luksenburgu gotovo potpuno. Donašamo kratak pregled pojedinih grana socijalnog osiguranja u Luksenburgu.

I. Osiguranje za slučaj bolesti.

Obaveza osiguranja za slučaj bolesti proteže se na naučnike, radnike i namještenike u koliko njihov ukupan godišnji prihod ne prekoračuje 10.000 franaka. Izuzeti su od osiguranja stalni činovnici kod države i gradova, pripadnici slobodnih zvanja i kućni pomoćnici. Dobrovoljno se mogu osigurati porodični članovi obaveznih osiguranika, kućni i poljoprivredni pomoćnici, kao i sva lica, čiji godišnji prihod ne prekoračuje 12.000 franaka. Zakonom su predvidjene kao potpore bolesnička pomoć, porodiljska pomoć i pomoć za slučaj smrti. Bolesnička pomoć obasiže liječničku pomoć kroz 26 nedjelja, pružanje lijekova i zdravstvenih sretstava, hranarine i bolničke njege. Za njegu svojih članova mogu bolesničke blagajne skloniti ugovor sa liječnicima, apotekarima i bolnicama. Osim toga može osiguranik slobodno izabrati bilo kojeg liječnika, ali u tom slučaju snaša troškove tog liječenja bolesnička blagajna samo do one visine, do koje bi stajalo to liječenje kod liječnika, s kojim blagajna ima ugovor. Osiguranici snašaju u svakom slučaju 25% troškova za liječnika i za lijekove. Također snašaju troškove i porodični članovi, kojima se pružaju liječnička njega i lijekovi kao veća potpora sa strane blagajne. Prije nego li se pruži osiguraniku njega, mora kupiti t. zv. »Bremsticket«, t. j. karte za liječnički pregled. U tu svrhu [illegible] razno već prema financijskom [illegible] dotične blagajne. Kod najveće [illegible]

Digitized by Google

ške blagajne iznaša cijena za tu kartu oko 2 franka za liječničku konsultaciju i 3 franka za posjet. Kako već od jula 1926. postoji spor između liječnika i bolesničkih blagajna, to se osiguranici liječe kao privatni pacijenti na osnovu minimalne tarife. Blagajne mogu isplaćivati u gotovom novcu naknade za liječničku pomoć osiguranicima u iznosu od tri osmine prosječne hranarine. U slučaju radne nesposobnosti isplaćuje se hranarina u visini polovice obezbijedjene nadnice od 3. dana oboljenja dalje.

Porodiljska pomoć pruža se onim rodiljama, koje su bile osigurane najmanje 12 mjeseci prije poroda, od toga 6 mjeseci neprekidno. Ona iznaša isto toliko koliko i hranarina, a daje se kroz 8 nedjelja. Potpora za dojilje iznaša jednu četvrtinu porodiljske potpore a pruža se kroz 12 nedjelja. Liječnička pomoć odnosno babička pomoć daje se kao veća potpora. Pogrebnina iznosi 15-terostruki iznos godišnje zarade t. j. oko 200—400 franaka. Kao veća potpora pruža se i pogrebnina u slučaju smrti supruge ili kojeg djeteta. U tom slučaju iznaša pogrebnina 66 i dvije trećine pogrebnine, ako umre supruga, a 50% ako umre dijete. Pravo na potporu počinje odmah, čim se dogodi slučaj osiguranja izuzevši pravo na hranarinu, koje se stiče, ako je osiguranik bio osiguran najmanje 8 dana prije nastupa slučaja osiguranja. Kao nosioci osiguranja predvidjene su srеske i poduzetničke bolesničke blagajne. Ove posljednje mogu se osnivati samo uz odobrenje vlade, a na zahtjev poduzetnika, koji zaposluje najmanje 500 osoba. Glavna skupština srеske bolesničke blagajne sastoji se iz jedne trećine poslodavaca i dvije trećine radnika, dok kod poduzetničkih blagajna pripada polovica glasova poslodavcu. Centralni odbor socijalnog osiguranja vrši nadzor nad bolesničkim blagajnama i odlučuje o sporovima, koje nisu mogli riješiti u prvom stepenu obranički sudovi

Sretstva ove grane osiguranja prikupljaju se iz mjesečnih prinosa, od kojih dvije trećine snašaju osiguranici. Stopa prinosa iznašala je 1926. god. 2.25 do 5%, a od 1927. god. 2.25 do 4.5%. Bolesničke blagajne moraju prikupljati rezervni fond kupovanjem nekretnina i vrijednosnih papira. U taj fond moraju se uplatiti godišnji prinosi u visini od 1/20 do najmanjeg iznosa prosječnih izdataka u posljednje tri godine. Statistika osiguranja pokazuje, da je bilo god. 1905. obavezno osiguranih 33.411, a dobrovoljno 169, odnosno ukupno 33.589, god. 1919. obaveznih osiguranika 36.801, dobrovoljnih 918, ukupno 37.719, a god. 1929. obaveznih osiguranika 64.845, dobrovoljnih 416, ukupno 65.261. Od tog broja osiguranika otpadalo je na srеske bolesničke blagajne 48.19%. Na 100 stanovnika otpadalo je 1929 god. 11.84 osiguranika.

Pregledavajući statistiku bolesničkih blagajna o kretanju bolovanja osiguranika, vidi se, da je najveći broj oboljenja bio u razdoblju od 1915—1920 godine. — Uzrok tome leži u velikoj epidemiji gripe, koja se pojavila god. 1918. Iza te godine naglo je pala krivulja bolovanja, jer je nestalo epidemije i jer su blagajne pojačale svoju kontrolu. Još veći pad bolovanja pokazuje statistika nakon 1926 god. i to usljed toga, što su sva bolovanja počevši od 1. januara 1926. u koliko su nastala kao posljedica nezgode, prenešena na granu osiguranja za slučaj nezgode. Broj oboljenja nastalih usljed poslovne nezgode iznaša od cjelokupnog broja oboljenja u 1905 god. 17.37%, u 1913 god. 14.30 posto, a u 1925 god. 12.14%. Osim toga uvedeno je počevši od 1926. god. djelomično snašanje troškova za ljekove i liječnike po osiguranicima. Najvažniji izdaci grane osiguranja za slučaj bolesti iznašali su:

	1905	1919	1929
Za liječnike	264.411.38	781.185.80	8,022.706·20
Za ljekove	193.555·85	545.168.71	6.030.119·82
Za bolnice	130·070·13	194.253·29	2·249.645·09
Za hranarinu i novčane potpore . .	728.930·55	1,839.071·19	12,147.463·28
Za porodiljsku pomoć	1.416·- -	1.705·90	234.010·36
Za pogrebninu	28.177·40	50.528.85	334.022.52
Ukupi iznos potpora . . .	1,346.561·31	3,411.913·74	29,017·967.27
Upravni troškovi	50.114·29	186.328·62	1,470.533.30
Ukupni izdaci	1,444.830·02	4,616.041·43	75,199.189 96

Digitized by Google

Upravne troškove poduzetničkih blagajna podmiruju u cjelosti poslodavci. — Sreske bolesničke blagajne primaju od države subvenciju u visini od 50% upravnih troškova. Od izdataka otpadalo je po članu 1929 god.: za liječničku njegu 122.93 fr., za lijekove 92.40 fr., za bolnice 34.47 fr., za hranarinu 186.13 fr. Od sveukupnih izdataka otpadalo je u postotku na ukupni iznos potpora: u 1929 god. za liječničku pomoć 27.64%, za lijekove 20.78%, za bolnice 7.75%, za hranarinu 41.86%, za porodiljsku potporu 0.80%, za pogrebninu 1.17%. Prihodi od prinosa iznašali su 1905 god. 1,301.618.23 fr. (po članu 39 fr.), u 1919 god. 4,179,137.81 fr. (po članu 112.43 fr.), u 1929. god. 33,464.329.70 fr. (po članu 512.77 fr.).

II. Osiguranje za slučaj nezgode.

Pod obavezu ove grane osiguranja potpadaju svi radnici, naučnici, pomoćnici, sluge, poduzetnički činovnici, poslovodje i tehničari, u koliko ne prelazi njihov godišnji prihod 10.000 fr. i u koliko su namješteni kod zanatskih, poljoprivrednih i šumskih poduzeća, kao i kod režijskih gradnja. Izuzeti su dakle namješteni trgovačkih poduzeća. Osim tih izuzeti su iz osiguranja državni i općinski namješteni i lica, koja su zaposlena kod radnja na račun javnih ustanova. Poslodavci ovih lica, kao i trgovačkih namještenika mogu dobrovoljno osigurati svoje osoblje. Pod izvjesnim okolnostima može se uvesti putem statuta osiguranje porodičnih članova i ostalih lica, koja nisu obavezna na osiguranje, a izvržena su opasnostima poduzeća.

Ova grana osiguranja obasiže poslovne nezgode nastale uslijed ili prigodom izvršivanja rada kao i poslovne bolesti. Potpore se sastoje iz besplatnog pružanja liječničke njege i lijekova, zdravstvenih sretstava, hranarine i konačno rente. Pravo na hranarinu pripada počevši od trećeg dana oboljenja za svaki radni dan u visini polovice obezbjedjene nadnice. Nastupi li radna nesposobnost tekar kasnije, onda pripada, od dana kada nastupi ta nesposobnost za rad. Od pete do trinaeste nedjelje povisuje se hranarina na minimalni iznos od 2/3 dnevne zarade. Unesrećeni prima od dana nezgode pa do svršetka trajanja nesposobnosti rentu, ali samo u tom slučaju ako nesposobnost traje preko 13 nedjelja. Kod [illegible] sposobnosti za rad iznaša renta [illegible] trećine posto godišnje zarade [illegible] ta), a kod djelomične nesposobnosti za rad dio pune rente, koji odgovara stepenu radne nesposobnosti.

U slučaju smrti primaju preostali članovi porodice pogrebninu i to [illegible] dišnje zarade t. j. minimalno 200 [illegible] simalno 400 fr. i rentu za siročad u visini od 20% obezbjedjene zarade. Umjesto [illegible] potpora može se pružati besplatno [illegible] nje i njega u liječilištima, a može se [illegible] nijeti skrb oko liječenja tih lica na [illegible] sničke blagajne. Pod uslovom da može unesrećeni ponovno postići svoju radnu sposobnost, može mu se umjesto zakonskih potpora pružiti jednokratna [illegible] Kod trajne nesposobnosti za rad može se isplatiti na zahtjev osiguranika [illegible] na u iznosu njegovih kapitalija.

Nosilac ove grane osiguranja jeste [illegible] dan jedinstveni — zavod za osiguranje u slučaju nesreće. Na čelu tog nosioca osiguranja nalaze se uz poslodavačke [illegible] stavnike i radnički. Odlučujući glas [illegible] ju pretstavnici radnika krai ostalih [illegible] na samo u tri slučaja i to: kod ustanovljivanja otštete, kod izradbe propisa o zaštiti od nezgoda, kao i u obraničkom sudu kod rješavanja priziva protiv odluke o ustanovljivanju renta. Sretstva za ovu granu osiguranja podmiruju se iz godišnjih prinosa, koji se rasporezuju na članove prema visini zasluženе nadnice i prema postotku opasnosti poduzeća. U rezervni fond, koji se ustanovljuje po zakonu mora se uplatiti najmanje 5% iz kućih izdataka do prosječnog izdatka posljednjih 3 godina. U poljoprivrednim šumskim nuzpoduzećima nisu obavezni na osiguranje porodični članovi poslodavca, koji polaze školu. U poljoprivrednim i šumskim poduzećima zaposlena lica imaju pravo za prvih 13 nedjelja na liječničku pomoć, lijekove i pomoćna sretstva odnosno na bolničku njegu. Kod [illegible] računavanja renta i prinosa za ovu granu osiguranja ne uzima se u obzir stvarna nadnica, nego samo nadnica, koja na dotičnom mjestu zaposlenja za dotičnu grupu radnika uobičajena. Iz slijedeće tabele vidimo statistiku članova i statistiku nezgoda. Brojevi koji se odnose na gradske radnike označićemo sa z, a brojeve koji se odnose na poljoprivredne radnike označiti ćemo sa p.

Digitized by Google

	1907	1912	1920	1929
Broj osiguranih poduzeća — z	2.209	3.017	2.790	4.560
Broj punih radnika — z	36.634	51.268	31.578	52.547
Broj prijavljenih nezgoda — z	4.703	6.491	3.408	21.611
Broj prijavljenih nezgoda — p		1.217	1.036	1.741
Na 1.000 punih radnika otpada ozledjenika — z	128·37	126·60	107·92	525·45
Broj naknadjenih nezgoda — z	620	646	580	27·023
Broj naknadjenih nezgoda — p		1.195	918	1.577
Na 1.000 osiguranika otpada naknadjenih nezgoda — z	16·97	12·52	18·36	514.26
Odnošaj naknadjenih nezgoda prema prijavljenima u % — z	13·18	9·95	17·01	97·87
Odnošaj naknadjenih nezgoda prema prijavljenima u % — p		98·19	89·62	90.59
Broj smrtnih slučajeva — z	81	96	31	74
Broj smrtnih slučajeva — p		10	5	6
Odnošaj smrtnih slučajeva prema naknadjenim nezgodama — z	13·06	14·86	5·34	0·27
Odnošaj smrtnih slučajeva prema naknadjenim nezgodama — p		0·83	0·55	0·39

Broj uživaoca renta iznašao je koncem god. 1929.: unesrećenika 2.649 zanatskih radnika (440 poljoprivrednih), udovica 569 (57), siročadi 492 (31), ascendenata 210 (23) odnosno ukupno 3.916 (551).

Najvažniji izdaci i primici ove grane osiguranja vide se iz slijedeće prikaza:

	1907	1912	1920	1929
Prihodi:				
Prinosi — z	1,012.372·70	1,482.322·88	3.094.485·60	31,072.271·14
Prinosi — p	—	—	—	—
Zaostali prinosi — z	216.196.43	286.695·94	337.600·28	8,790 949·38
Zaostali prinosi — p	—	215.833·93	384.859·66	2,123.653·50
Subvenc. države — z	19.454·50	22.712·74	90.854·46	864.717·04
Subvenc. države — p	—	10.567·72	38·645·48	134.028·50
Izdaci:				
Rente — z	484·557·47	916.694·81	2,494.144·45	25,712.445·98
Rente — p	—	29.919·32	177.050.95	1,035.023·07
Liječenje — z	97.390·10	119·516·37	321.856·10	6,649.464·25
Liječenje — p	—	72.875·48	120.123·33	667.251·97
Upravni troškovi — z	48.583·71	58.807·71	204.612·48	2,084.545·71
Upravni troškovi — p	—	29.228·06	79.335·34	281·005·25
Poslovne bolesti — z	—	—	—	12.252·26
Ukupni izdaci — z	1,323.503·22	2,131.957·02	4,020.525·04	41,399.750·35
Ukupni izdaci — p	—	169 698·54	434.278·20	2,318.981·37

Na 1.000 fr. obezbjedjene zarade iznosio je prinos 1907 god. 28.38 fr., god. 1912. 29.72 fr., 1919. g. 28.82 fr., a 1927. g. 47.93 fr. kod zanatskih radnika, a kod poljoprivrednih radnika 1913. god. 12.00 fr., 1919 god. 18.00 fr., 1926 god. 34.46 fr., a 1929 god. 34.74 fr.

III. Osiguranje za slučaj starosti i iznemolosti.

Za slučaj starosti i iznemoglosti osigurani su od 60. godine života dalje svi radnici, pomoćnici, naučnici, poduzetnički i kancelarijski činovnici, ostali namještenici, poslovodje, tehničari, trgovački po-

Digitized by Google

inoćnici i naučnici, u koliko njihov godišnji prihod ne prekoračuje 10.000 fr. Poljoprivredni i šumski sluge i radnici, kao i kućni sluge ne potpadaju pod obavezno osiguranje, isto tako ne činovnici, agenti i namještenici države i općina, koji imaju pravo na penziju. Dobrovoljno se mogu osigurati lica, koja još nisu navršila 40 god. života i koja ne potpadaju pod obavezu osiguranja, koja primaju kao nadnicu besplatno uzdržavanje, koja su samo privremeno zaposlena, vlasnici poduzeća, koji imaju dva radnika, privatni učitelji i odgojitelji, u koliko njihov prihod ne prekoračuje 10.000 fr.

Nosilac ove grane osiguranja jeste zavod za osiguranje u slučaju iznemoglosti i starosti u Luksenburgu. Potpore se sastoje od invalidskih, starosnih i sirotinjskih renta. Bez obzira na starost prima svaki trajno iznemogli državljanin Luksenburga od dana nastupa iznemoglosti invalidsku rentu, ako je bio najmanje zaposlen kroz 1.350 dana. Rentu uživa i onaj osiguranik, koji nije trajno iznemogao, ali koji je iznemogao kroz neprestanih 26 nedjelja za daljnje trajanje iznemoglosti. U tom posljednjem slučaju počinje renta od prvog dana nakon navršene 26. nedjelje.

Starosna renta pripada svakom državljaninu Luksenburga, koji je navršio 60. godinu i koji je bio prije toga zaposlen kroz 2.700 dana. Za obje vrsti renta, koje smo dosada spomenuli, moraju inostranci dokazati da su bili zaposleni najmanje kroz 2.700 radnih dana.

Pravo na starosnu rentu utrnjuje, ako dotično lice nije uplatilo prinose kroz najmanje 80 dana u roku od 2 godine. Potpune nedjelje bolovanja u slučaju neprekinute bolesti do godine dana računaju se kao radni dani i izjednačuju se sa danima prinosa. Preostali članovi porodice iza umrlog osiguranika primaju udovičku odnosno sirotinjsku rentu. Udovička renta u visini od 5/10 invalidske rente isplaćuje se udovama, koje su navršile 55 godinu života, koje su same iznemogle odnosno koje su majke troje djece ispod 16 godina. Vanbračna i bračna siročad ispod 16. godine prima sirotinjsku rentu a isto tako i unučad, koju je umrli osiguranik uzdržavao. Oni primaju 2/10 invalidske rente.

Osnovna renta, koja odgovara kod 1.350 radnih dana prosječnoj nadnici od 500 fr., iznaša 350 franaka. Ta osnovna renta dijeli se u više stupnjeva i to prema slijedećoj tabeli:

Stupanj	prosječna godišnja zarada u francima
1	501— 600
5	901—1000
10	1401—1500
20	2401—2500
30	3401—3500
40	4401—4500

Umre li osiguranik, koji [illegible] sanog broja radnih dana ne uživa [illegible] rosne niti invalidske rente, to [illegible] preostali članovi porodice [illegible] varajućih renta pogrebninu, [illegible] 1/15 godišnje zarade. Zavod za [illegible] nje može uvesti i liječenje u svrhu [illegible] njenja odnosno predupredjenja [illegible] iznemoglosti. U takvom liječilištu [illegible] osiguranici liječiti do ponovnog [illegible] radne sposobnosti ili mogu biti [illegible] ni bolesničkim blagajnama na liječenje. U slučaju da se ustanovi da je radna [illegible] sobnost posljedica nezgode, to se [illegible] isplaćivati invalidska renta u [illegible] nosu sve do odobrenja rente za [illegible] zgode. Nakon toga roka može se [illegible] vati samo višak invalidske rente [illegible] nosa rente za nezgode.

Sretstva za ovu granu osiguranja [illegible] miruju općine, država, poslodavci i [illegible] nici. Država plaća 1/3 stvarno [illegible] osnovne rente, a općine joj imaju [illegible] naditi od tog iznosa 1/5. Rente za [illegible] i za siročad pokrivaju u jednakim [illegible] vima poslodavci i osiguranici te [illegible] općine. Ukupan prinos naplaćuje se [illegible] poslodavcima. Prinos iznaša [illegible] ćene nadnice. Rezervni fond sastoji se [illegible] pretičaka poslovanja. Broj uživalaca renta ove grane osiguranja iznosio je koncem 1928 god. 1.425 rentnika kod starosnih renta, 2.405 kod invalidskih renta i 951 kod udovičkih i sirotinjskih renta. Broj starostnih renta povisio se od 1.912 do 1928 god. za 768, broj invalidskih renta za 2.390, a broj udovičkih i sirotinjskih renta za 665. Pojedini uživalac primao je prosječno u 1912 god. [illegible] 1920 god. 232.95 fr., i 1928 god. [illegible] na ime starosne rente, a na ime invalidske rente 1912 god. 32.25 fr., 1920 god. 192.56 fr. i 1928 god. 837.05 fr. God. 1928 bilo je slučajeva liječenja iznemoglih 1.133. Koncem liječenja povratilo se osposobilo za rad 889 osiguranika [illegible] mično 49, a ostalo na liječenju. [illegible] važnije izdatke i primitke pokazuje [illegible] slijedeća tabela:

Digitized by Google

	1912	1920	1928
Prihodi:			
Prinosi	1,202.416·78	1,751.121·06	16,904.355·28
Subvencija države	78.009·51	298.742·83	1,253·953·50
Izdaci:			
Starosne rente	36·974·62	136.471·20	1,097.268.50
Invalidske rente	548·26	179.771·39	1,881.642·02
Udovičke i sirotinjske rente	—	16.147·60	300·917·65
Liječenje ukupno	9.238.08	828.062·20	3,712.833·66
Liječnička njega	622·38	46.719·66	657.257·95
Kućna potpora	372·--	228.696·65	155.092·55
Bolnice	7.210·05	507.816·05	2,163.726·12
Pogrebnina	—	—·	76.479·35
Upravni troškovi	80.984·69	336.973·73	5,142.607·34
Ukupni izdaci	1,288.157·14	4,280.295·97	29,868.880·95

IV. Osiguranje namještenika.

Obavezno su osigurani u ovoj grani osiguranja privatni namještenici, koji su zaposleni sa predbježno duševnim poslovima na osnovu trajnog namještenja ili na osnovu namještenja, koje imade trajni karakter, u koliko njihova godišnja zarada ne prekoračuje 40.000 fr. Oslobođeni su od ove grane osiguranja oni namještenici, koji su prigodom stupanja u koji posao, obavezan na osiguranje prekoračili 55. godinu života.

Potpore se sastoje iz starosnih, invalidskih i sirotinjskih penzija, pogrebnina, naročitih potpora i liječenja. Starosna penzija isplaćuje se od prvog dana 66. godine života i to nakon navršene 60. godine, u koliko je osiguranik ispunio karenčno vrijeme i u koliko osiguranik ne može dalje vršiti posao. Invalidska penzija počinje nastupom nesposobnosti za rad. Onaj osiguranik, koji nije trajno nesposoban za rad, ali mu nesposobnost traje barem neprekidno kroz tri mjeseca, ima pravo na invalidsku penziju za vrijeme te nesposobnosti za rad. Udovica odnosno siročad osiguranika primaju 6/10 odnosno 2/10 penzije. U slučaju ponovne udaje smanjuje se udovici penzija za 50%, a osim toga dokida joj se i državni dodatak. Ako nije ispunjeno karenčno vrijeme u momentu smrti osiguranika, tada primaju preostali članovi porodice jednokratnu otpravninu u visini od 50% prosječne godišnje zarade. Pogrebnina isplaćuje se samo u onom slučaju, ako nema nikakvih preostalih članova porodice. Kao posebna potpora isplaćuje se miraz u visini od 50% svih uplaćenih prinosa osiguranici, ako se uda, ili ako je istupila iz posla, a uplatila najmanje 60 mjesečnih prinosa. I penziona blagajna privatnih namještenika može uvesti radi predupređenja iznemoglosti liječenje, za koje se vrijeme obustavlja pružanje penzije potpuno ili djelomično. Ako osiguranik nema nikakvog prava na plaću, onda primaju njegovi porodični članovi 50% penzije.

Uslov za sticanje napred navedenih potpora jeste karenčno vrijeme od 60 prinosnih mjeseci. Može se od toga uslova odustati samo onda, ako je osiguranik plaćao prinose prosječno godišnje kroz najmanje 8 mjeseci. Ako osiguranik nije plaćao nikakve prinose, tada mu utrnjuje pravo na potpore nakon 12 mjeseci računajući od posljednje uplate prinosa.

Proračunavanje potpora vrši se na slijedeći način. Osnovni godišnji iznos za starosnu ili invalidsku penziju jeste 3.600 fr. K tomu dolaze iznosi od 14% ukupnih prinosa osiguranika prema stepenima. Za djecu ispod 18 godina plaća se godišnje 1.200 fr. Državni dodatak iznaša godišnje 500 fr., ako godišnji prihod osiguranika ne prekoračuje 5.000 fr. i 250 fr., ako godišnja plaća ne iznaša više od 8.000 fr. Ukupna penzija ne smije prekoračiti 5/6 najvišeg iznosa plaće, koja dolazi u obzir kod odmjere potpora, a niti ne smije biti veća od prosječnog iznosa 5 najviših godišnjih plaća. Penzije isplaćuje penziona blagajna privatnih namještenika mjesečno.

Sredstva ove grane osiguranja namiču se u prvom redu iz prinosa, koji iznašaju 10% godišnje zarade. Polovicu prinosa plaćaju poslodavci, a polovicu namještenici. Nosilac osiguranja ove grane je pen-

Digitized by Google

ziona blagajna privatnih namještenika. Njeni su organi pretsjedništvo i odbor. Pretsjedništvo je paritetno pod pretsjedanjem člana, kojega imenuje vlada. Ono imade pravo ustanovljivanja visine penzija. Odbor se sastoji od 12 poslodavaca i 12 namještenika. Od toga polovica mora pripadati članovima najvećih zanatskih odnosno industrijskih poduzeća. Ostatak otpada na manja poduzeća, banke, osiguravajuća društva, trgovačka, poljoprivredna i šumska poduzeća. Zakon o ovoj grani osiguranja stupio je na snagu 1. juna ove godine.

Iz ovog kratkog prikaza sviju grana socijalnog osiguranja u Luksenburgu vidi se znatno povećanje izdataka u svim granama osiguranja. Uzrok tome leži u glavnome u povećanom broju osiguranika, u povećanim i poboljšanim potporama, u povišenju obezbijedjene nadnice. Ovo osiguranje pokazuje u svakom pogledu napredak spram predratnog stanja.

B. H.

ŽENA KOT ZAVAROVANI RIZIKO OUZD-a V LJUBLJANI.

Socialna zakonodaja je že v svojem začetku vsebovala celo vrsto norm o zaposlitvi žena in otrok v obratih, ki so posebno nevarni človeškemu zdravju. Kot primer spomnimo samo nočno delo, katerega ne more trajno prenašati nežen telesni organizem žena in otrok. Rapiden napredek socialne higijene in medicine je v povojnem času še mnogo doprinesel k tozadevnim poglavjem zakonov o delavski zaščiti. Vedno intenzivnejše izpopolnjevanje kurativnega delavskega zavarovanja s takozvanim preventivnim zavarovanjem — katerega je glavni namen olakšati socialna bremena s preprečevanjem in omejevanjem obolenj, nezgod itd. — zahteva točno poznavanje industrij in obratov, katerih delo ni prikladno za žene. Vprašanje, kedaj se smejo mesto moških zaposliti tudi ženske, vedno bolj pridobiva na važnosti in pomenu, ker se ženskam odpirajo vedno novi poklici, kateri so bili nekdaj dostopni samo moškim.

Tega vprašanja se hočemo nekoliko dotakniti na podlagi vsakoletnih publikacij statističnih podatkov OUZD-a v Ljubljani. Kot merilo za usposobljenost ženske zaposlitve hočemo vzeti razliko med žensko in moško morbiliteto. Pod morbiliteto je razumevati število bolezenskih dni, kateri odpadejo povprečno [illegible] vsakega (moškega oziroma [illegible] zavarovanca. Čim višja je ženska [illegible] liteta napram moški morbiliteti [illegible] mezni industriji, toliko manj so [illegible] ženski delavci v dotični industriji. [illegible] zenski dnevi porodov in splavov [illegible] či tabeli niso upoštevani, ker sicer [illegible] merjava moške in ženske morbilite[illegible] bi imela pravega smisla.

Industrijska skupina	Ženska morbiliteta višja oziroma manjša od moške v letu	
	1929	1928
Kovinska industrija	+ 5·32	+ [illegible]
Živilska industrija	+ 2·88	+ [illegible]
Gospodinjstvo	+ 1·74	+ [illegible]
Gradbena industrija	+ 1·63	+ [illegible]
Papirna industrija	+ 1·47	+ [illegible]
Gledališča, prosti poklici	+ 1·43	+ [illegible]
Poljedelstvo	+ 1·01	— [illegible]
Pisarne, denarni zavodi	+ 0·92	+ [illegible]
Poligrafija	+ 0·67	— [illegible]
Usnjarska industrija	+ 0·02	+ [illegible]
Saniteta, higijena	+ 0·01	— [illegible]
Gostilne, kavarne in prenočišča	— 0·28	+ [illegible]
Tekstilna industrija	— 0·52	+ [illegible]
Kamenje in zemlja	— 1·14	— [illegible]
Oblačilna industrija	— 1·22	— [illegible]
Trgovina in skladišča	— 1·90	— [illegible]
Lesna industrija	— 1·93	— [illegible]
Promet	— 3.18	— [illegible]
Rudarstvo in topilnice	— 4·20	— [illegible]
Kemična industrija	— 7·30	— [illegible]
Vse industrije skupaj	— 0·89	— [illegible]

Iz primerjave podatkov leta 1929 in 1928 je razvidna precejšnja stabilnost. Znaki »+« in »—« si slede v obeh letih v lepem redu z majhnimi izjemami, ki jih je lahko pojasniti.

V »gospodinjstvu« so pretežno ženske (služkinje) zaposlene. Moških delavcev skoraj ni. Radi tega morbiliteta moških oscilira v zelo širokih mejah in z njo vred tudi razlika med moško in žensko morbiliteto. Poljedjelski delavci so samo izjemoma zavarovani. Majhno število povzroča v statistiki relativno velike posebnosti. Podobno velja tudi za nekatere nadaljne industrije v gornji tabeli.

Zaposlitev ženskih v kovinski industriji je najmanj opravičljiva. Nadomestitev ženskih z moškimi delavci bi morbiliteto znižala v tej industriji za [illegible]

Digitized by Google

to je pri 15 dneh morbilitete cela tretjina, kar pomeni vsekator znatno znižanje bremen bolniškega zavarovanja. Podrobnejši študij kaže, da ženske v kovinski industriji bolehajo v glavnem na v s e h diagnozah neprimerno več kot moški. Podobno velja tudi za naslednje industrije v gornji tabeli.

V kemički industriji je morbiliteta ženskih za 7.30 dni oziroma na 3.03 povolnejša od moške mortalitete. Velike diference med obema letoma 1929 in 1928 imajo svoj vzrok najbrže v velikih spremembah kemične industrije povzročenih z našo carinsko politiko. Manjšo morbiliteto ženskih v tej industriji povzroča brez dvoma okolnost, da so ženske zaposlene v manj nevarnih delih obrata kot moški. Vsled tega ne smemo zaključevati, da bi nadomestitev moških delavcev z ženskimi v kemični industriji zmanjšala morbiliteto in bolniške prispevke. Podobno velja tudi za predhodnje industrije v gornji tabeli, katere izkazujejo negativne diference. Zelo važno in interesantno bi bilo ugotoviti, kakšno bi bilo razmerje med moško in žensko morbiliteto v vsaki industriji pri popolnoma enakovrstni zaposlitvi obeh spolov. Da nista oba spola enako eksponirana, je razvidno tudi iz dejstva, da je ženskih obratnih in drugih nezgod r e l a t i v n o neprimerno manj kot moških. Zaposlitev ženske tvori torej zelo interesanten in važen socialni in narodno gospodarski problem.

Manjša eksponiranost ženske ima poleg cele vrste drugih vzrokov (n. pr. manjša povprečna starost itd.) za posledico, da po statističnih izkazi OUZD-a izgleda ženska boljši riziko kot moški. Povprečna morbiliteta ženskih (brez porodov in splavov) je znašala v letu 1929 samo 8.465 dni napram moški morbiliteti 9.359 dni. V resnici so pa ženske tudi v socialnem zavarovanju pravtako slabejši riziki kot v privatnem življenjskem zavarovanju, katero uporablja celo vrsto premijskih dodatkov (doklad) za ženske rizike (n. pr. ženski dodatek, nullipara dodatek itd.). I. L.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

BANKARSTVO. Br. 9. Str. 385—387. Lj. St. Kosier: Za bolju organizaciju privrednih komora. Str. 387—394. Dr. Jovan M. Savić: O direktnoj režiji (o državnim, banovinskim i općinskim poduzećima). Str. 394—395. Max Marcuse: Internacionalni karteli u krizi. Str. 395—396. Ing. Ferdinand Klindera: Poljoprivredno zadrugarstvo u Čehoslovačkoj. Str. 396—401. Prof. Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj. Str. 401—404. Dr. Jovan M. Savić: Kako treba da bude organizovano oporezivanje u savremenoj državi. Str. 404—405. Francois Crucy: Pitanja nezaposlenosti. Str. 405—409. Prof Dr. Eugen Sladović: Pismo u životu, privredi i pravu. Str. 409—410. Dr. Ant. Baš: Pad cena, trgovačka i platežna bilanca. Str. 410—412. Ivo Lah: Matematično-statistične osnove zavarovanja. Str. 412 do 414. Rikard Fuchs: Ekonomska uzajamnost Jugoslavije i Čehoslovačke.

Br. 10. Str. 433—435. Lj. St. Kosier: Finansije Banovina. Str. 435—441. Dr. Branko Kojić: Industrijalizacija Jugoslavije. Str. 441—444. Dr. Jovan M. Savić: Kako treba da bude organizovano oporezivanje u savremenoj državi. Str. 444 do 451. Ing. Marijan Leskovar: Problemi iskorišćenja energije naročitim obzirom na Jugoslaviju. Str. 451—456. Prof. Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj. Str. 456 do 457. Ivo Lah: Gospodarska kriza v posameznih industrijah. Str. 457—458. Paul du Bochet: Ideali medjunarodne organizacije rada. Str. 458—460. David Lawrence: Američki poslovi i poslovni ljudi. Str. 460—463. Lj. St. Kosier: Budući senatori Andrija Radović. Str. 463—466. Prof. Dr. Eugen Sladović: Pismo u životu, privredi i pravu. Str. 466—467. Ad. Blazer: Industrijsko knjigovodstvo. Str. 467—468. Mihovil Nikolić: Prilike u privatnom osiguranju.

PRIVREDNA REVIJA. Broj 10. Prof. Dr. Stanko Deželić: Ustav Kraljevine Jugoslavije i privreda. Str. 519—520. Dr. Gjuro Šurmin: Vuna i tekstilna naša industija. Str. 520—521. Fran Prevedan: Moj pogled na današnju krizu. Str. 522 do 523. Prof. Dr. Stanko Deželić: Mogućnost aktiviziranja trg. bilanse. Str. 523 do 525. Problem Drinske Banovine. Str. 525 do 527. Dr. Dušan S. Urukalo: Medjunarodna kolonijalna izložba u Parizu. Str. 527—529. Fran Jakšić: Štednja. Str. 529 do 531. Dr. Ivo Rafaeli: Francuska trgovačka ustanova: Banque de Paris. Str. 531—532. Dr. Ing. Dušan Urukalo: Poteškoće naše trgovačke mornarice. Str. 534—536. Prof. Ing. M. Vladen: Evolucija industrije u Rusiji. Str. 526—537. Dr. Milan Sokolić: Problem obrtnika. Str. 537—539. Dr. Fran Vrbanić: Dr. Blaž Lorković, narodno ekonomski pisac. Str. 539—540. Josip Konrad: Razvoj i značenje reklame. Str. 543—545. Vlaho Kučera: Tributi se plaćaju dugovima. Str. 545 do 546. Dr. Blaž Lorković: Život i znanstveni rad Adama Smitha.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG UND REICHSVERSORGUNG. Br. 17. Str. 373—377. Dr. Ernst Behrend: Osiguranje za slučaj nezgode i vazduhoplovna poduzeća. Str. 377—381. Dr. Franc Allendorf: Nadoknade općina prema §-u 80. ff. zakona o osiguranju namještenika.

Br. 18. Str. 393—396. Dr. Bundschn: Histerija kao posljedica iznemoglosti. Str. 396—398. Dr. Glehn: Interesantan slučaj iz nadzornog prava ureda za osiguranje. Str. 398—399. H. Thissen: Koje pravo postoji kod oboljenja u prvoj nedjelji, ako je prijava uslijedila prema §-u 313. RVO. u drugoj ili trećoj nedjelji. Str. 399—400. Slučaj osiguranja u njemačkom osiguranju za slučaj bolesti.

SOZIALE PRAXIS. Br. 56. Str. 1201 do 1206. Dr. Aurin: K pitanju izmjene osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 1206 do 1214. Dr. Bernhard Lehfeldt: Reforma osiguranja u slučaju neuposlenosti u Velikoj Britaniji i Njemačkoj. Str. 1219—1223. Frieda Wunderlich: Iz izvještaja inspektora rada i rudarskih vlasti za god. 1930. — zaštita žena i djece — k pitanju naučnika i mladeži. Str. 1223—1228. D. J. Schlesinger: Radno pravo u znaku pjatiljetke.

Br. 57. Str. 1233—1241. Schlattmann: Potreba zaštite od nezgoda u pruskom rudarstvu, njeni zadaci i njena provedba. Str. 1248—1253. Dr. Werner Lehfeldt: Reforma osiguranja za slučaj neuposlenosti u Velikoj Britaniji i Njemačkoj (drugi nastavak). Str. 1253—1258 Dr. Herbert Studders: Vrednost odgoja putem stručne izobrazbe. Str. 1258—1260. Frieda Wunderlich: Iz izveštaja inspektora rada i rudarskih vlasti za god. 1930 — pitanje kućnog rada.

Digitized by Google

Br. 58. Str. 1265—1267 Lujo Brentano: Str. 1267—1276. K. G.: Međunarodni ugljeni sporazum. Str. 1281—1291. Dr. Franc Wendenburg: Komunalna skrb za radnike. Str. 1291—1294. Frieda Wunderlich: Iz izveštaja inspektora rada i rudarskih vlasti za god. 1930 — pitanje nezgoda i zaštite od nezgoda.

Br. 59. Str. 1297—1304 Dr. Franc Wendenburg: Komunalna skrb za radnike (drugi nastavak). Str. 1304—1307. Arthur Fontaine. Str. 1307. Međunarodno udruženje za socijalni napredak. Str. 1309. Alfred Grothjan. Str. 1309—1314. Dr. J. Schepp: K izmeni osiguranja za slučaj neuposlenosti. Str. 1314—1319. Dr. Ing. Walter Dobelhoff: Neuposlenost u Austriji — pokušaj njenog otstranjenja. Str. 1319—1321. Margarethe Wolff: Osiguranje kućnih radnika za slučaj neuposlenosti. Str. 1322—1325. Dr. Hana Hellinger: Kuhinja za neuposlene — akt samopomoći.

DIE ARBEITERVERSORGUNG. Br. 25. Str. 385—387. Fuisting: Početak i trajanje uživanja hranarine pod uticajem pretsjednikove naredbe od 26. iula 1930. Str. 387—389. Dr. H. Jaeger: Bolesnička blagajna i bolnica.

Br. 26. Str. 401—407. Dr. Hoffmeister: Potpore iz osiguranja za slučaj bolesti u inostranstvu.

Br. 27. Str. 417—423. Dr. Hoffmeister: Potpore iz osiguranja za slučaj bolesti u inostranstvu (nastavak).

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 1—2. Str. 1—17. Klod di Pakie: Ideja o pravu — katolicizam. protestantizam. Str. 17—24. Dr. Metod Dolenc: Uloga privatnog tužioca u krivično-pravnoj istrazi. Str. 24—41. Dr. Dragoljub Jovanović: Postanak i razvoj socijalne politike. Str. 41—53. Dr. Aleksandar Solovjev: Zetska presuda iz godine 1445. Str. 53—68. Dr. Gjura Popović: Individua kao subiekt međjunarodnog prava? Str. 68—92. Dr. Milan Bartoš: Sukob privatnih zakona u krivičnom pravu. Str. 92—103. Ilija A. Pržić: Prva balkanska konferencija — izmena poslovnika stalnoga suda međjunarodne pravde — radovi na izgradnji vazduhoplovnoga prava. Str. 103—109. Dr. Aleksander Jovanović: Novčana politika i kriza. Str. 109—113. Borivoje J. Frantlović: Pravna sretstva protiv odluka o utvrdjivanju poreskih osnovica i razrezu poreza. Str. 113—125. Petar Vučković: Vrednost tereta ubeleženih po rudarskim knjigama za predratnu Kraljevinu Srbiju.

ARBEITERSCHUTZ. Br. 16. Str. 301 do 302. Bolesničke blagajne i bolnice. Str. 302—304. Koncentracija bolesničkih blagajna u Koruškoj. Str. 304—307. Eduard Stark: K pitanju staranja putem obavezne štednje. Str. 307—310. E. L.: Rad glavnog zavoda za osiguranje namještenika u god. 1930. Str. 310—312. Dr. Fritz Ragger: Socijalno osiguranje i kretanje stanovništva.

Br. 17. Str. 321—326. Helmuth Lehman: Međjunarodno uredjenje osiguranja za slučaj bolesti u god. 1930. Str. 329—330. Dr. Wilhelm Hecke: Socijalno osiguranje, staranje i politika populacije.

VOLKSTÜMLICHE ZEITSCHRIFT FÜR DIE GESAMTE SOZIALVERSICHERUNG. Br. 17. Str. 369—371. Gustav Hoff: 20 godina borbe oko državnog zakona o osiguranju. Str. 371—373. Bernhard Göring: Provedba savjetovanja po državnom zavodu za osiguranje namještenika.

Br. 18. Str. 385—387. Dr. Bültmann: Pravo na ustanovljenje zahtjeva u osiguranju za slučaj bolesti i iznemoglosti. Str. 387—390. H. Höppner: Dužnost uzdržavanja i porodična pomoć. Str. 391—395. J. Schelhammer: Osiguranje za slučaj bolesti u Francuskoi.

SCHWEIZERISHE ZEITSCHRIFT FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT UND ARBEITSGESTALTUNG. Br. 15. Str. 65—80. Albrecht Sommer: Sezonska kompenzacija i izmjena sezonske strukture. Str. 80—87. Siegfrid Herzog: Ekonomsko poduzeće. Str. 87—90. Dr. Karl Sender: Pojam »vjerne ruke«.

Br. 16. Str. 97—111. Dr. Eduard Hellenberger: Uvadjanje založnog pisma. Str. 111—116. Ludwig Gaisser: Problem nadnica i pomanjkanje rada.

GRADSKI VJESNIK. Br. 16—17. Proslava desetgodišnjice vladanja Ni. Vel. Kralja Aleksandra I. Karagjorgjevića. Str. 270—272. Civis: Rad na osnovi novog gradskog vodovoda. Str. 273—278. Dr. Emin Bogdanović: Zakon o gazdovanju samoupravnih tijela. Str. 278—281. R. M.: Osnovni potezi u kanalizaciji Zagreba. Str. 281—282. B. S. Problem »divlje« gradjevne djelatnosti. Str. 283—284. Dr. Vinko Esih: Problem modernih prometala u Zagrebu. Str. 285—287. Stjepan Kranjčević: Pitanje središnje narodnoprosvjetne gradske knjižnice. Str. 287 do

Digitized by Google

291. Dr. Rudolf Horvat: Tristogodišnjica opstanka kulturne zgrade u Zagrebu.

MERKUROV VJESNIK. Br. 9. Str. 197—201. Dr. Eugen Sladović: Socijalna fizika. Str. 201—202. Josip Becker: Mašinska tehnika i racionalizacija. Str. 202 do 204. Dr. Dušan Pavlović: Problem vaspitanja dece. Str. 204—206. Bogdan Krekić: XV. medjunarodna konferencija rada. Str. 211—214. Dr. Ivan Nevistić: Kroz struje i probleme savremene filozofije.

NOVA EVROPA. Br. 3. Str. 105—112. Ć.: Šta da se radi. Str. 112—120. J. Jelačić: Blizina nepoznatog (naučni podaci o gornjim slojevima atmosfere). Str. 120 do 134. Dj. Ćurćin: Privredna kriza i problemi nezaposlenosti. Str. 134—139. B Novković: Nezaposlenost i migracije. Str. 139—144. I. Belin: Svetska privredna kriza i Jugoslavija. Str. 144—152. Bogdan Radica: Primer Španije (o sudbini jednoga naroda).

PRAVNI SAVJETNIK. Br. 5. i 6. Str. 49—53. Dr. Eugen Sladović: Reforma legislative, judikature i egzekutive prema potrebama novog vremena. Str. 54—56. Dr. Milan Gruber: Parničke radnje. Str. 56—59. Prof. Brioorley: Duh engleskoga prava i njegov utjecaj na englesko shvaćanje medjunarodnih problema. Str. 59 do 60. Reforma porotnih sudova u Italiji.

LIJEČNIČKI VJESNIK. Br. 8. Str. 323—326. Dr. Stanislav Gomela: Sveslavenski liječnički pokret. Str. 326—329. Dr. Z. Lopašić: Razvitak starania za duševno oboljele.

UJEDINJENI SINDIKATI. Br. 8—10. Str. 1—119. Izvještaj uprave uiedinjenog radničkog saveza Jugoslavije (U.R.SS.J.) II. redovnom kongresu u Zagrebu 27. do 28. septembra o. g. o svome radu i o položaju radnika za vreme od 1928 do zaključno 1930 god.

INTERNATIONALE RUNDSCHAU DER ARBEIT. Br. 9. Str. 833—856. Dr. Ernst Bernhard: Suzbijanje sezonske neuposlenosti kod gradjevinskih radnika na zimskim gradnjama. Str. 856—881. R. Gye: Kriza gradjevnog obrta i stambena politika u Evropi. Str. 881—882. Zasjedanje korespondirajućeg odbora za obrtnu higijenu. Str. 882. Stalno medjunarodno sudište.

TEHNIČKI LIST. Br. 15. Str. 229 do 234. Dr. Stefan Bryla: Izračunavanje podužnih nosača kod svarivanih i željezobetonskih mostova. Str. 234—237. Ing. Aleksa Božić: Karakteristika pogona i ekonomski rezultati elektriziranih željeznica.

TRGOVSKI TOVARIŠ. Br. 8—9. Str. 177— 180. Z. T.: Naša sadna trgovina. Str. 180—187. Drago Potočnik: O naši plačilni bilanci. Str. 187—190. J. Kaiser: Gospodarstvo in fiskalna obremenitev. Str. 190 193. Peter Šilec: Še nekai trgovskih načel. Str. 198—203. Naše gospodarstvo v avgustu 1931.

JUGOSLOVENSKI INDUSTRIJALAC. Br. 1. Str. 2—3. Dr. Stevan Popović: Svoj k svome. Str. 3—6. Miodrag V. Indjić: Uloga industrije u našoj medjunarodnoj trgovini. Str. 6—8. Rad zemaljskog saveza jugoslovenske industrije za preradu gvoždja i metala u prošloj godini. Str. 9 do 10. Milan J. Maksimović: Industrija jute u Jugoslaviji. Str. 10. Stanje našeg pomorstva. Str. 14—16. Stanje industrije na području novosadske trgovačko-industrijske i zanatske komore. Str. 16—17. Industrija obuće i kože protiv strane konkurencije.

Br. 2. Str. 2—6. Dr. Stevan Popović: Stanje domaće industrije (referat sa kongresa privrednika). Str. 6—8. Milan J. Maksimović: Državne nabavke i naša industrija. Str. 8—10. Dr. Adolf Cuvaj: Stanje naše trgovine (referat sa konoresa privrednika). Str. 10—12. In.: Povodom donošenja zakona o prodaji pšenice u zemlji. Str. 12—14. Položaj šumske industrije. Str. 15—17. Pomorstvo.

Br. 3. Str. 2—4. Dr. Gjoka Ćurćin: O uticajima svetske privrede i o odnosima s njom. Str. 5—8. Dr. Stevan Popović: Stanje domaće industrije. Str. 9—12. Opterećenja za putove. Str. 12—15. M. V. Indjić: Razvoj rudarstva i topioništva kod nas. Str. 15—18. Sarajevska komora o šumskoj industriji. Str. 18—19. O predstojećoj evropskoj konferenciji uglja u Londonu. Str. 20—21. Ing. Dragutin J. Maksimović: Osnovni pojmovi o prenosu snage kajiševima.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 8. Str. 337—350. Dr. Steinmetz Ivan: Prinosi za reviziju krivičnog zakonika. Str. 350—359. Dr. Šestan Rajko: O sucu za mladje maloljetnike i o njegovu radu oko vaspitanja i popravljanja posrnulih maloljetnika. Str. 359—360. Petaj Petar: Siromaško pravo i dužnost biljegovanja punomoći za zastupanje stranaka po odvjetniku. Str. 360—369. Dr. Stahuljak Milan: Psihologija novca. Str. 369—370. Dr. Mostić Rafael: Povodom zakona o porezu na neženje.

Digitized by Google

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 35. Str. 983—984. Uredjenje liječničkih honorara. Str. 984—988. Grünebaum: Jamči li bolesnička blagajna za pregled svog kontrolnog liječnika. Str. 989—994. Dr. S. Mosbacher: O radu kontrolnih liječnika kod bolesničkih blagajna. Str. 995—997. Fritz Okrass: Namještenja kontrolnih liječnika po savezima i udruženjima bolesničkih blagajna.

Br. 36. Str. 1007—1009. Ugovori glavnih saveza bolesničkih blagajna za provedbu §-a 219., 220. i 222. RVO. Str. 1009 do 1014. Sniženje troškova potpora u naravi. Str. 1014—1017. Dr. Bültmann: Naročito uredjenje osiguranja za slučaj bolesti za nestalno zaposlene.

Br. 37. Str. 1031—1035. Reforma osiguranja za slučaj bolesti. Str. 1037—1039. Dr. Leffman: Pravo uzdržavanja u smislu §-a 205. RVO. Str. 1039—1041. Dr. Hans Eggers: Pravo uzdržavanja u smislu §-a 205. RVO. Str. 1041—1042. Fritz Weipert: Pravo uzdržavanja u smislu §-a 205. RVO. Str. 1042—1043. Dr. Treitl: Izmjena u stanju porodice za vrijeme slučaja osiguranja. Str. 1043—1045. Dr. J. Katgien: Izmjena u stanju porodice za vrijeme slučaja osiguranja.

Br. 38. Str. 1055—1058. K proračunavanju liječničkih honorara prema iznosu obezbedjene nadnice. Str. 1058—1063. Dr. Bültmann: Kada nastupa slučaj bolesti iz osiguranja. Str. 1065—1067. Dr. med. Alice Goldmann: Zdravstvena skrb i radne zajednice bolesničkih blagajna i ustanova za zaštitu matera. Str. 1067 do 1068. H. Strasser: Znatan razvitak stambenog pitanja.

Br. 39. Str. 1079—1083. Dr. H. Jäger: § 311 RVO i njegov uticaj na porodiljsku pomoć. Str. 1084—1085. Dr. E. Schewen: K naredbi o ustanovljenju stope prinosa u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 1085 do 1086. Fritz Okras: K naredbi o ustanovljenju stope prinosa u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 1087—1099. Dr. Augustin: Liječnička pomoć na selu putem zakonodavstva o socijalnom osiguranju.

VIJESNIK LJEKARNIKA. Br. 8. Str. 387—405. Prva sjednica nove uprave apotekarske Komore. Str. 406—407. Dr. Karba: Toleranca. Str. 407—413. Mr. Franc Minarik: Črtice iz zgodovine kranjske farmacije.

SOCIALNI REFORMA. Br. 16. Str. 241. Rezultati rada Medjunarodnog ureda rada. Str. 242—243. Dr. Alfred Krieger: Organizacija bolesničkih blagajna u Poljskoj. Str—246. Jaroslav Hovorka: Socijalno osiguranje u Sovjetskoj Rusiji u svijetlu pjatiljetke.

Br. 17. 257. Emil Špatny: K medjunarodnom kongresu bolesničkih blagajna. Str. 258. Karel Cibulka: Kriza. Str. 259 do 260. J. Štulik: Problem racionalizacije u socijalnom osiguranju. Str. 262—263. Dr. Alfred Weinstein: Borba protiv reumatizma i bolesničke blagajne.

Br. 18. Str. 274—276. Karel Cibulka: V. Medjunarodni kongres središnjice bolesničkih blagajna. Str. 277—278. Dr. Karel Pošva: Za Ljudevitom Brentanom.

SOCIALNI SNAHY. Br. 8. Str. 117 do 119. Dr. V. Pinsker: Moravska i osiguranje činovnika za slučaj bolesti 1921 do 1931. Str. 121—125. Prof. Dr. E. Schönbaum: K novelizaciji socijalnog osiguranja. Str. 125—126. Pet godina radničkog osiguranja za slučaj starosti.

SOCIJALNA MISAO. Br. 10. Str. 133 do 134. Pietro Nenni: Kako je umirala sloboda? Str. 134—135. Dr. Djuro Vrančić: August Forel. (1848—1931). 138—141. Jaroslav Čechaček: Agrarni problem sadašnjosti. Str. 141—142. Mirko Kus-Nikolajev: Kaethe Kollwitz i njeno delo. Str. 143. Upton Sinclair: August Strindberg.

ARHIV ZA PRAVNE I DRUŠTVENE NAUKE. Br. 3. Str. 161—172. Dr. Evgenije Spektrovski: Subjektivizam i objektivizam u pravnoj teoriji. Str. 172—182. Dr. Adam P. Lazarević: O trgovačkim poslovima po srpskom i hrvatskom trgovačkom zakonodavstvu. Str. 182—203. Dr. Božidar S. Marković: Problem osnova i interpretacije privatnoga prava u svetlosti učenja sociološke škole. Str. 203—211. Jovan Maksimović: Jedno sporno pitanje iz oblasti primene novog Krivičnog postupka. Str. 211—215. Ilija A. Pržić: Trideset šesti kongres International Law Association. Str. 215—218. Dr. Aleksandar Jovanović: Deveti kongres privrednika. Str. 218—220. Dobrivoje R. Trivunac: Jedna pogrešna primena čl. 2. tač. 7. nesp. pravila. Str. 220 do 226. Dr. Giorgje Tasić: Iz najnovije državno-pravne književnosti. Str. 226—229 Sergije Troicki: Crkveno zakonodavstvo srpske pravoslavne crkve.

Digitized by Google

Broj 47.041/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu odlaganja ovogodišnjeg kursa iz socijalne medicine za lekare radničkog osiguranja.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 24. septembra 1931. St. br. 41.499 izvoleo je odrediti sledeće:

»Povodom odluke g. komesara Središnjeg ureda od 12. avgusta o. g. pod tač. 13. sed. zap. o odašiljanju uredskih lekara na ovogodišnji kurs iz socijalne medicine u smislu Pravilnika o održavanju ovoga kursa od 19. II. t. g. St. Br. 2390. i odredjivanja honorara i drugih izdataka za put i zamenu, saopštavam Uredu, da na osnovu § 181. Zakona o osiguranju radnika n i š t i m odnosni zaključak s time, da se odlaže ovogodišnji kurs iz socijalne medicine za lekare radničkog osiguranja iz razloga štednje.

Prema toj odluci gospodina Ministra odložen je ovogodišnji kurs iz socijalne medicine za lekare radničkog osiguranja. Što se svim mesnim organima saopćuje znanja radi.

U Z a g r e b u, 3. oktobra 1931.

Generalni direktor
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj 465/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu solidarnog jamstva po §-u 40 ZOR. kod slučajeva prelaza posla javnom dražbom.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja dostavilo je svojim dopisom od 21. septembra 1931. br. 43365 sledeće rešenje Državnog saveta br. 29.919. od 21. avgusta 1931.:

U I M E

NJEGOVOG VELIČANSTVA ALEKSANDRA I., KRALJA JUGOSLAVIJE

DRŽAVNI SAVET

U svom II. Odelenju koje sastavljaju pretsednik Odelenja g. Radivojević Mika, potpretsednik Državnog saveta, članovi: gg. Škarja Ivan, Rošić Dr. Maksa. Vildović Antonije, zamenik Stefanović Ignjat i v. d. delovodje Lazović Dragoljuba uzeo je u razmatranje tužbu Fendler Josipa iz V. Bečkereka podnesenu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 24. novembra 1930. god. St. Br. 44534, kojim je osnažio odluku Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu br. 26717/1930, o plaćanju prinosa u smislu § 40 Zakona o osiguranju radnika.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu poslat pismom od 6. avgusta 1931. god. br. 35292. Državni savet je našao, da osporeno rešenje Ministra ne može po zakonu ostati na snazi sa sledećih razloga:

Iz tužbe i podnetih dokaza od tužioca vidi se, da je isti kupio stvari — robu na javnoj sudskoj licitaciji izvršenoj po odluci sreskog suda u Vel. Bečkereku br. 8054/28 i sudskog izvršitelja.

Digitized by Google

Kako svaki kupac na javnoj prodaji kupuje stvari — dobra u principu b e z i k a k v i h t e r e t a, izuzev samo, kod prodaje nepokretnosti, sa teretima onim koji su u gruntovnici intabulacionim knjigama upisani, odnosno u oglasu o prodaji bili objavljeni, — to se na takvog kupca ne može primeniti propis § 40 Zakona o osiguranju radnika. Sam fakat šta je tužilac posle kupljene robe na javnoj prodaji, uzeo pod zakup isti lokal za smeštanje i prodaju kupljene robe ne može biti osnov za primenu navedenog zakonskog propisa, prvo stoga, što su javnom rasprodajom likvidirane sve obveze ranijeg vlasnika u vezi sa istom radnjom, a zatim i što samo uzimanje lokala pod zakup nije istovetno sa prelazom posla u smislu gore navedenog § 40.

Stoga, a na osnovu čl. 17. i 34. Zakona o Državnom savetu i Upravnim sudovima i Tar. Br. 52. Zakona o taksama. Državni savet

p r e s u d j u j e :

Da se osporeno rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. Br. 44534/30 poništi, o čemu presudom u prepisu izvestiti parničke strane.

Taksa je plaćena. (M. P.)

V. D. Sekretara, za Pretsednika II. Odelenja član
Drag. Lazović s. r. Škarja s. r.

Gornja presuda Državnog saveta dostavlja se po odredbi Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 21. septembra 1931. br. 45268 svim mesnim organima u prepisu time, da se u slučajevima kada je posao prešao od jednog poslodavca na drugog kupnjom na javnoj dražbi, imaju držati načela, istaknutih u toj presudi. Prema tome se dakle ako je posao prešao na drugoga kupnjom na javnoj dražbi u buduće ne mogu više primenjivati odredbe al. 3. § 40. ZOR. izuzevši slučajeve, koje pomenuta presuda izričito navodi.

Što se svim mesnim organima saopćuje radi znanja i ravnanja.

U Z a g r e b u, 7. oktobra 1931.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r v. r.

Broj 46.909/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika po predmetu nadopune okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 26211/1931. od 3. juna 1931. glede računanja prevoznih troškova prilikom službenih putovanja autobusima i sličnim javnim prevoznim sretstvima.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Povodom pretstavke jednog Okružnog ureda protiv ovdašnje okružnice br. 26211/1931. od 3. juna 1931. odnosno br. 55540/1929 g. Komesar Središnjeg ureda u svojoj sednici od 2. oktobra 1931. pod čl. 8 sed. zap. zaključio je sledeće:

»Službenicima kategorije A, B i C kod službenih putovanja javnim prevoznim sretstvima navedenim u ovdašnjoj okružnice br. 26211/1931. odnosno br. 55540/1929. pripada jednaki paušal za kola na stanicu i natrag, te za unos i iznos prtljaga kao i kod službenih putovanja železnicom li ladjom, ali samo u onom slučaju, kada mogu zaračunati stvarno plaćenu vozarinu.«

Prema tome službenicima, kada će prilikom službenih putovanja računati k i l o m e t r i n u i u buduće ne pripada napred spomenuti paušal za podvoz i prenos prtljaga.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i ravnanja.

U Z a g r e b u, 6. oktobra 1931.

Generalni direktor:
M i l a n G l a s e r s. r.

Digitized by Google

Broj 49.330-1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu po predmetu postupka kod podnošenja tužbe Državnom savetu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, odelenje za socijalno staranje svojim rešenjem od 9. oktobra 1931. St. broj 48630 priopćilo je ovamo sledeće:

»Ministarstvo primetilo je, da Okružni uredi, prilikom podnošenja svojih tužba Državnom savetu protiv rešenja ovog Ministarstva, dostavljaju Državnom savetu neposredno sva predakta, a ne samo prepis osporenog rešenja.

Pošto po svakoj ovakvoj tužbi mora dati Državnom savetu svoj odgovor Ministarstvo, to se preporučuje uredu, da svojim mesnim organima odmah izda strogo naredjenje, da svojim tužbama Državnom savetu ne prilažu sva predakta odnosnih predmeta (sem osporenog rešenja Ministarstva) a da sva ova predakta dostavljaju Ministarstvu u odgovoru na njegova uobičajena traženja ranijih akata po tužbama Državnom savetu, t. j. da i u pogledu svojih sopstvenih tužba postupaju isto tako, kao i po ostalim tužbama Državnom savetu.«

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja time, da imaju svojim tužbama Državnom savetu priložiti samo osporeno rešenje Ministarstva, dočim će sva ostala predakta odnosnih predmeta dostaviti Ministarstvu na njegova traženja bilo direktno bilo preko Središnjeg ureda.

U Zagrebu, dne 14. oktobra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 50.933/1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu predlaganja budžeta za god. 1932.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a

Gospodin Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika odlučio je, da se pri sastavu budžeta svih mesnih organa i ostalih zdravstvenih institucija za god. 1932. ima postupiti po ovim odredbama:

I. Pri sastavu budžeta za god. 1932. treba naročito imati u vidu slabo finansijsko stanje u socijalnom osiguranju izazvano privrednom krizom, usled čega je bezuvetno potrebno, da se i na upravnim i ambulatorijskim troškovima provede štednja do krajnjih granica mogućnosti.

II. Odluka Komesara Središnjeg ureda pod čl. 11. sedn. zapisnika od 28. oktobra 1930. broj 46.212/30. (Radnička Zaštita str. 606 iz g. 1930.), koja je odobrena rešenjem Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 18. novembra 1930. St. broj 43.139/30, a prema kojoj se broj službenika ima sistemizovati u razmeru 1 službenik na 450 osiguranih članova neračunajući u taj broj i službenike, koji su uposleni pri ekspoziturama i povereništvima, ostaje i nadalje na snazi, no time, da se taj broj službenika može uzeti samo kao maksimum i da se taj maksimum može sistemizovati samo kod onih mesnih organa, g d e z a t o p o s t o j i s t v a r n a p o t r e b a obzirom na opšte poteškoće pri sprovodjenju osiguranja, t e t i m e d a s e n i u k o j e m s l u č a j u n e m o g u v i š e s t a v l j a t i z a h t e v i ili p r e d l o z i r a d i s i s t e m i z o v a n j a i p o p u n j a v a n j a p r i v r e m e n i h

Digitized by Google

ili prekobrojnih službenika ili dnevničara na duže ili kraće vreme.

Isto tako moći će se i za ekspoziture sistemizovati onaj broj službenika, koji je predvidjen u rešenjima Središnjeg ureda broj 25.594/24. (R. Z. str. 69 iz godine 1924.) i broj 22.412/25. (R. Z. str. 540 iz god. 1925.) i to samo u slučajevima, ako te ekspoziture sprovode u potpunom opsegu delokrug propisan § 194. Statuta Središnjeg ureda i ako je to potrebno obzirom na odredbe Pravilnika o ustrojstvu i delokrugu ekspozitura. Pri tome treba nastojati, da se ekspoziture osnivaju samo tamo, gde to stvarne potrebe zahtevaju.

III. Ni u kojem slučaju ne mogu sesistemizovati mesta službenika na račun ambulatorijskih ili bolničkih troškova u cilju povećanja broja službenika za administrativne uredske poslove, a isto tako ne mogu se sistemizovati mesta službenika pri ekspoziturama i zadržati ih na dužnosti u sedištu ureda. Radi toga ima se specifikacija partije I. pozicije 1. budžeta (sistemizacija mesta službenika) iskazati zasebno na račun upravnih, a zasebno na račun ambulatorijskih troškova i to odvojeno za službenike uposlene u sedištu ureda i odvojeno za službenike uposlene van sedišta ureda.

IV. Treba nastojati, da broj dnevničara iznosi barem 25% od celokupnog broja sistemizovanih mesta službenika.

U koliko bi se nakon ovako izvršene sistemizacije ukazala potreba, da se broj službenika, koji se sada nalazi u službi reducira, ima se postupiti u smislu ovdašnje okružnice broj 44248/31. (R. Z. str. 638 iz god. 1931.).

V. Pošto kod najvećeg broja mesnih organa vrše službu van sedišta poverenici, potrebno je, da se za sve poverenike izradi zasebna specifikacija troškova, koju treba iskazati kao zasebnu poziciju u ličnim izdacima, a iz koje specifikacije biće vidljivo sledeće:

1. sedište i područje poverenika, 2. dnevni prosečni broj članova u prvih devet meseci tekuće godine i poslednja tri meseca god. 1930., 3. dnevni prosečni broj poslodavaca za isto razdoblje, 4. prosečni mesečni iznos propisanih prinosa i prireza, 5. visina ugovorenog procenta honorara, 6. mesečni iznos posebnog honorara, 7. predvidljivi procentualni honorar za god. 1932., 8. predvidljivi posebni honorar za god. 1932., 9. ukupan honorar pod tač. 7. i 8., 10. predvidljivi godišnji iznos zakupnine (kirije) za zakupljene prostorije, 11. primetba.

Troškove zakupnine (kirije) treba u budžetu iskazati u zasebnoj poziciji materijalnih izdataka zajedno sa zakupninom za prostorije u sedištu ureda.

U primetbi treba staviti ukratko, iz kojih razloga se daje povereniku posebni honorar. Provizije ili nagrade za naplatu prinosa bilo redovnu ili eksekutivnu, koje se isplaćuju u pojedinim slučajevima državnim vlastima ili drugim licima, treba iskazati kao zasebnu poziciju u materijalnim izdacima.

VI. U pravilu ima se broj službenika odrediti prema prosečnom broju članova za prvih devet meseci tekuće poslovne godine i poslednja tri meseca 1930. god. No pošto je provedenom arondaciiom pojedinih mesnih organa prosečni broj članova znatno izmenjen, ima se kod takvih mesnih organa uzeti za osnov prosečni broj članova za vreme od dana izvršene primopredaje do kraja meseca oktobra o. g.

Pored prosečnog broja članova ima se iskazati iznos propisanog bolnopotpornog prinosa i iznos propisanog prinosa za slučaj nesreće, te oba prinosa zajedno za isto vreme, za koje je iskazan i prosečni broj osiguranih članova.

VII. Za sva lečilišta, sanatorije, oporavilišta, kupališta, bolnice, obdaništa itd., koja stoje pod nadzorom ili se vode u vlastitoj režiji mesnih organa imaju se predložiti zasebni budžeti sa svima potrebitim prilozima i specifikacijama i to nakon odobrenja samoupravnih organa (komesara) nadležnih okružnih ureda, dočim za sve ovakove instituciie, koje stoie direktno pod nadzorom Središnjeg ureda, imaju istome predložiti budžete niihove uprave (ravnatelji).

U budžetima svih ovakovih institucija treba pored rashoda iskazati i prihode i to odelito po vrstama prihoda i rashoda.

VIII. Sve ostale odredbe glede sastava budžeta i odnosnih priloga sadržane u ovdašnjim okružnicama broj 25.594/23. (R. Z. str. 69 iz god. 1924.) i broj 46.212-30. (R. Z. str. 606 iz g. 1930.) ostaju i dalje na snazi, pa se po njima ima postupiti.

Digitized by Google

IX. Svi budžeti imaju biti predloženi na odobrenje zajedno sa svim nim prilozima i uz iscrpljivo, stvarno obrazloženje najkasnije do 15. novembra o. g.

Prednje se saopštava svim mesnim organima i zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda radi znanja i izvršenja.

U Zagrebu, 24. oktobra 1931.

Generalni direktor
Milan Glaser v. r.

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. oktobra 1931. god. St. Br. 48.030. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. oktobra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Ervin Kos, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu činovnika kategorije B. pol. VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. oktobra 1931. god. St. Br. 48.028. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. oktobra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Terezija Žigolić, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu činovnice kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8. oktobra 1931. god. St. Br. 48.029. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. oktobra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Katica Viličić, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnice kategorije C. položaja IX.

NATEČAJI.

Raspisani su kod pojedinih mesnih organa sledeći natečaji:

1. Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu za mesto lekara specijaliste za plućne bolesti u ugovornom svojstvu. Rok za molbe 9. novembra 1931.

2. Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku za jedno mesto lekara II. plaćevnog razreda 1. plaćevnog stepena i za jedno mesto lekara specijaliste za hirurgiju u ugovornom svojstvu za ambulatornu uredsku službu u Osijeku u II. plaćevnom razredu 1. plaćevnom stepenu bez prava na stalnost službu i penziju. Rok za podnašanje molba 30. novembra 1931.

3. Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu jedno mesto ugovornog lekara I. plaćevnog razreda sa sedištem u Karlovcu. Rok za molbe 15. novembar 1931.

4. Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici za jedno mesto ugovornog lekara-specijaliste za venerične bolesti i kožne bolesti sa sedištem u Subotici. Rok za molbe 30. novembra 1931.

5. Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Vel. Bečkereku za dva mesta lekara-činovnika opšte prakse I. plaćevnog razreda 1. plaćevnog stepena sa sedištem u Vel. Bečkereku. U koliko se izborom isprazni jedno mesto ugovornog lekara-činovnika raspisuje se natečaj ujedno i za ovo mesto.

Rok za molbe 20. novembar 1931.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XIII ZAGREB, DNE 5 DECEMBRA 1931 BROJ 12

HAHN DR. ŽELJKO:

STANICE SREDIŠNJEG UREDA ZA SOCIJALNO OSIGURANJE U ČEHOSLOVAČKOJ ZA IZBOR TUBERKULOZNIH ZA LJEČILIŠTA. SANATORIJ PROSEČNICE

Poslije svršetka pete glavne skupštine Medjunarodne središnjice nosioca socijalnog osiguranja koja je održana u Pragu u septembru ove godine, posjetili su učesnici skupštine sanatorij Prosečnice. To je najveći sanatorij za tuberkulozne u Čehoslovačkoj, koji je ove godine nadogradnjom velikog sjevernog krila povećan i modernizovan.*) Narodni poslanik dr Lav Winter u svom pozdravnom govoru iznio je gostima povijest sanatorija. Sanatorij je vlasništvo društva »Humanita«, koje je osnovano 19. februara 1914 godine u Pragu za zaštitu zdravlja radnika. »Humanita« je najstarije privatno društvo u republici, koje se stara o napretku socijalne higijene. Saradjuje sa Savezom čehoslovačkih bolesničkih blagajna i sa drugim većim blagajnama, nadopunjuje njihov rad, pomaže im pri osnivanju i izgradnji sanatorija i oporavilišta i vodi brigu o podizanju jeftinih i zdravih radničkih stanova u gradovima. Sanatorij Prosečnice počeli su graditi za vrijeme rata, 1916 godine. Zbog ratnih neprilika otezala se gradnja vrlo dugo. Sanatorij bio je tek 1922 godine gotov. Izgradjen je za 320 kreveta ali je sa raznim nadogradnjama i sa vrlo štedljivim iskorišćivanjem prostora danas stvoreno mjesta za 400 kreveta.

Najveću zaslugu za podizanje velebnog tog sanatorija ima senator Vaclav Johannis, pretsjednik društva »Humanita« i vodja Saveza čehoslovačkih blagajna. Gotovo je sam sakupljao sva sretstva za izgradnju sanatorija, samo je njegova energija, njegova ljubav za stvar mogla da svlada sve teškoće. Od maja 1922 kada je sanatorij primio prve bolesnike, pa do konca augusta 1931 prošlo je više od devet godina. Za ovo je vrijeme bilo liječeno u sanatoriju 13.360 bolesnika, broj opskrbnih dana bio je 1,004.478, prosječno trajalo je liječenje jednog bolesnika 75 dana. Zgrade sanatorija i rad u istome pokazali su stručnjacima senator Johannis i direktor sanatorija, dr. Otto Lukas. Sanatorij Prosečnice leži u lijepoj slikovitoj dolini kraj rijeke Sazave, 280 m nad morem u blagom kraju, na južnom podnožju šumovitih brežuljaka Horni Požary. Okolica sanatorija bila je imanje pokojnog Franje Ferdinanda Habsburškog, sada je to vlasništvo čehoslovačke republike. Sanatorij Prosečnice nije mnogo udaljen od Prahe, vožnja autobusom traje sat i pol. Sanatorij ima željezničku stanicu. Putem agrarne reforme dobio je sanatorij od države 63 hektara plodne zemlje. Sanatorij kupio je još dva gospodarska objekta i ima sada ukupno 130 hektara zemlje, od toga 110 hektara oranica, livada i bašte, te 20 hektara šume i parka. Sanatorij ima vlastito mljekarstvo i dobiva znatni dio povrća i jedan dio mesa iz vlastitog gospodarstva. Gospodarstvo (Dolni Požary) udaljeno je 30 minuta od sanatorija.

Klima sanatorija je povoljna. Prema sjeveru štite ga velike šume, u pozadini go-

*) Vidi opširni članak Branimira Haberle: Pučki sanatorij za liječenje plućnih bolesti u Prosečnici, Čehoslovačka. Radnička Zaštita 1925. str. 507.

Digitized by Google

ra Vlkova (600 m visoka) od sjevernih vjetrova. Sanatorij ima mali kliničko-klimatski, geodinamički i agrometeorološki observatorij. Zanimljivi su podaci o dnevnom periodicitetu tlaka uzduna i o dnevnom periodicitetu haemoptoe kao i o vezi izmedju haemoptoe i klimatskih i meteoroloških promjena, koji su sakupljeni u ovom observatoriju.*) Sanatorij ima mnogo sunca, leži prema jugu sasvim otvoreno. Na Sazavi uredjeno je ljetno kupalište za bolesnike. Sanatorij Prosečnice ima vlastiti gravitacioni vodovod. Voda dolazi iz 3 kilometra udaljene gore »Vlčih skal». Ovaj vodovod ima rezervoar za filtraciju vode. Osim ovoga ima sanatorij još tri vlastita vodovoda. Kanalizacija ima napravu za biološko čišćenje prljave vode. Rasvjeta je električna. Sanatorij ima vlastitu praonu i drugi moderni gospodarski uredjaj. Glavna zgrada sanatorija je monumentalna četverokatnica. Zapravo su to tri paviljona koji su spojeni sa otvorenom verandom u prizemlju i u visini prvoga kata. U ovim zgradama ima mjesta za 400 kreveta, od toga 210 muških i 190 ženskih. Ženske su dosta strogo odjeljene od muških. Imaju posebne ležaone, vrijeme šetnje za ženske uredjeno je tako, da nikada nemaju u isto vrijeme slobodu kretanja kada i muškarci. Ima bolesničkih soba sa 2, sa 4, sa 6 i sa 8 kreveta. Sobe su lijepe i svjetle, čistoća je besprikorna. Na 400 bolesnika ima svega 115 namještenika, bez nadničara koji rade u bašti. Ima posebnih soba za umivanje. Na jedan umivaonik dolazi 4 bolesnika, na jedan kloset 7 bolesnika. Uredjeno je centralno grijanje sa parom niskog tlaka. U glavnim zgradama sanatorija nalaze se još prostorije za boravak preko dana, liječničke ordinacije, laboratorij, Röntgen soba i soba za pneumothorax, soba za fizikalnu terapiju, inhalatorium za 50 do 60 bolesnika, soba za zubarstvo i mala apoteka. Sada se uredjuje moderna hidroterapija. Ležaone se nalaze sa strane glavne zgrade, na rubu šume, a okrenute su prema jugu. Sanatorij ima 6 liječnika. Liječenje je higijensko, dijetetsko, specifično i medikamentozno, liječi se fizikalnom terapijom kao i sve više i više operativno. Najčešći je pothvat pneumothorax, na dan posjete bilo je 80 bolesnika sa pneumothoraxom. Za velike operativne pothvate postoji saradnja sa klinikama u Prahi. Važni faktor liječenja je ležanje na ležaonama. Bolesnici [illegible] do ½ 10, od 12 do ½ 1, od [illegible] od 6 do ½ 7 i od ½ 8 do ½ 9 sati. [illegible] davno je svršena nadogradnja jednog [illegible] vernog krila, koje je sa dva kratka [illegible] rena hodnika-mosta spojeno sa glavnom zgradom. U ovom se novom krilu nalazi kuhinja sa svojim nusprostorijama. Kuhinja ima moderne strojeve i kotlove za kuhanje juhe, mlijeka i povrća, a ima i dobro uredjenu hladionu. U novogradnji nalazi se i velika blagovaona sa površinom od [illegible] kvadratnih metara. Zimi se održavaju u ovoj velikoj dvorani kino-pretstave za bolesnike i kazališne pretstave koje [illegible] djuju bolesnici. Liječnici imaju [illegible] namještenicima posebnu blagovaonu, [illegible] ma posebnim malim blagovaonama. [illegible] bolesnici sa tuberkulozom grla. U [illegible] blagovaoni grupisani su bolesnici [illegible] su odredjeni posebni stolovi za [illegible] sa otvorenom tuberkulozom, a [illegible] nosti posebni stolovi za bolesnike [illegible] mnogo kašljaju. U ovoj novoj [illegible] je gradjena u počast 80. rodjendana [illegible] sjednika Masaryka, nalaze se i [illegible] Namještenici imaju 4 lijepe zgrade [illegible] novanje. Liječnici i bolničarsko [illegible] stanuju u vili »Vlasta«. Služavke [illegible] kući »Naš domov«, viši namještenički personal sanatorija u zgradi »Sanat« i »Na Vihlydce«. Hrana je [illegible] dobra. Jede se pet puta na dan. [illegible] po bolesniku dnevno za jedan [illegible] dekagrama telećeg, 22 dekagrama [illegible] djeg ili svinjskog mesa. U pečenom [illegible] hanom stanju ostaje najmanje 12 [illegible] ma mesa bez kosti po obroku. [illegible] hranu troši se na dan po bolesniku [illegible] 20 čeških kruna, dakle oko 30 Din. [illegible] straciju donosimo u cijelosti jelovnik [illegible] čilišta za vrijeme od 25. do 31. [illegible] 1931.:

25. augusta utorak.

Doručak I. dijeta: Juha sa mozgom, [illegible] maslacem.
II. i III. dijeta: Juha sa povrćem, [illegible] jaje.

Ručak I. dijeta: Juha rizi bizi, hamburška [illegible] krumpir, kolač sa šljivom.
II. dijeta Juha rizi bizi, teleće [illegible] njem, krumpir.
III. dijeta: Juha ista, teleće pečenje, krumpir, mrkve, kolač sa šljivom.

Večera I. dijeta: Supa, špikani teleći file [illegible]
II. dijeta: Jezik sa poljskim [illegible] knedlama.
III. dijeta: Govedje pečenje [illegible] lama.

*) »Pet let boje s nepřitelem lidstva« usporadal Václav Johannis, Praha 1927.

Digitized by Google

26. augusta srijeda.

Doručak I. dijeta: Buljon, bubrezi.
II. i III. dijeta: Gulaš-supa, maslac.

Ručak I. dijeta: Juha sa testom, pečeno pile, krumpir, kompot, savijača od jabuka.
II. dijeta Juha sa testom, kuhana šunka, pire od graška, kiseli krastavci.
III. dijeta: Juha sa testom, pečene teleće grudi, krumpir-salata, savijača od jabuka.

Večera I. dijeta: Buljon, teleća pečenka, krumpir, zelenje.
II. dijeta: Pohana karmenadla, krumpir, kelj.
III. dijeta: Teleći paprikaš, riža.

27. augusta, četvrtak.

Doručak I. dijeta: Supa sa špinaćom, kajgana.
II. III. dijeta: Supa sa keljem, kobasica sa muštardom.

Ručak I. dijeta: Ukuhana juha, govedje pečenje, krumpir, gris-koch.
II. dijeta: Ukuhana juha, prirodni odrezak, krumpir.
III. dijeta: Juha, seljačko pečenje, knedli, kupus, ječmena kaša.

Večera I. dijeta: Ukuhana juha, punjena keleraba, krumpir pire.
II. dijeta: teleći kotlet sa gljivicama, krumpir.
III. dijeta: Ciganski gulaš.

28. augusta, petak.

Doručak I. dijeta: Buljon, obloženi kruh.
II. i III. dijeta: Supa, plućica.

Ručak I. dijeta: Juha sa rezancima, pohani svinjski kotlet, krumpir, kompot.
II. dijeta: Juha sa rezancima, teleći bubrežnjak obložen, krumpir, knedle sa šljivom.
III. dijeta: Juha sa rezancima, govedina, umak od kopra, knedle i knedle sa šljivom

Večera I. dijeta: Juha sa rezancima, karfiol sa maslacem, krumpir-pire.
II. dijeta: Restovana jetra, riža.
III. dijeta: Svinjetina sa kimom, krumpir.

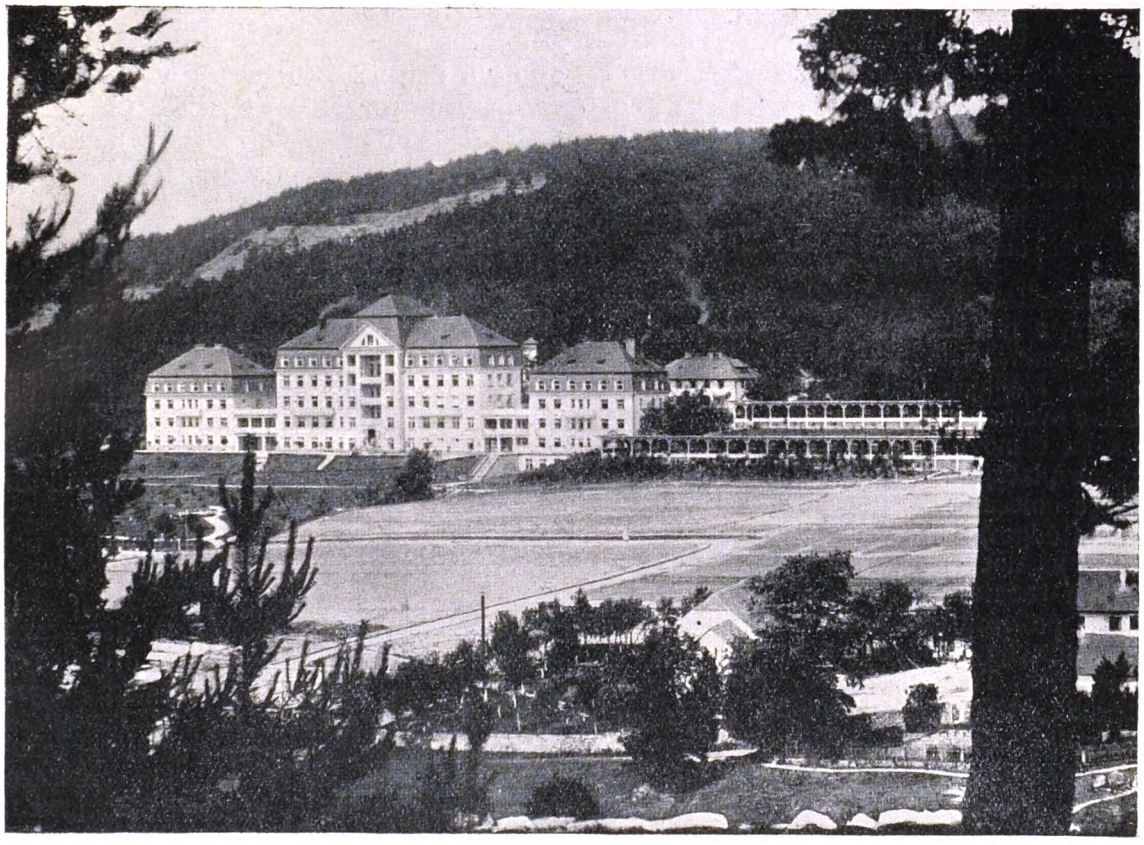

Pogled na Sanatorij Prosečnice s južne strane

29. augusta, subota.

Doručak I. dijeta: Supa sa karfiolom, jaje kuhano.
II. i III. dijeta: Supa sa krumpirom, tvrdo jaje.

Ručak I. dijeta: Juha frankfurtska, teleće pečenje savito, riža, buhtle sa sirom.
II. dijeta: Juha frankfurtska, teleći ujušad, riža.
III. dijeta: Juha prženica, krumpir, buhtle sa sirom.

Večera I. dijeta: Juha jardiniére, carski odrezak, rezanci.
II. dijeta: Španjolska pečenka, riža.
Kosano meso, krumpir.

Digitized by Google

30. augusta, nedelja.

Doručak I. dijeta: Buljon, ementalski sir.
II. i III. dijeta: Teleći paprikaš.
Ručak I. dijeta: Juha sa noklicama od jetra, dinstana piletina, krumpir, kompot, sladoled.
II. dijeta: Juha sa noklicama od jetra, pečena guska, knedle, zelje, sladoled.
III. dijeta: Juha sa noklicama od jetra, pečena guska, knedle, zelje, sladoled.
Večera I. dijeta: Buljon, šunka, novi krastavci.
II. dijeta: Šunka, novi krastavci.
III. dijeta: Salama od šunke, novi krastavci.

31. august, ponedeljak.

Doručak I. dijeta: Juha s ječmenom, bubrezi.
II. i III. dijeta: Juha a la reine, domaća tlačenka (Presswurst).
Ručak I. dijeta: Juha, bavarska koljenica, krumpir, biskvit rolad.
II. dijeta: Juha, ujušad sa noklicama.
III. dijeta: Juha, svinjski but, knedle, zelje, biskvit rolad.
Večera I. dijeta: Juha, gušća jetra, riža.
I. dijeta: Drobnina od guske sa rižom.
III. dijeta: Govedji gulaš sa krumpirom.

Rezultati liječenja su izvrsni, disciplina dobra, a red uzoran.

Sanatorij izdržavaju u glavnome bolesničke blagajne time da šalju svoje bolesnike ovamo na liječenje. 80% svih bolesnika su članovi bolesničkih blagajna. Blagajne plaćaju 37 čeških kruna na dan za svoje bolesnike, to je od prilike 59 D. Ova svota odgovara po prilici svoti koju mi trošimo na dnevnu opskrbu naših bolesnika u našim sanatorijima. Kod nas dolazi još k tome po opskrbnom danu oko 20 D za amortizaciju odnosno za kamate uloženog kapitala. Toga u Prosečnici nema jer je zgrada podignuta od društva »Humanita« uz pripomoć države, koja je subvencijonirala društvo, darovala zemljište i dozvolila dvije lutrije. Društvo je dobilo i koncesiju za kino u Prahi, i imalo je i od toga prihoda. Veću je svotu darovao i pretsjednik Masaryk. Trebalo je mnogo požrtvovnosti, željezne energije i ustrajnosti, da se na ovakav način sakupe troškovi za tako veliku ustanovu. Veliki sanatorij Prosečnice sa 400 kreveta vraća godišnje oko jednoj hiljadi radnika zdravlje i radnu sposobnost. Sanatorij je spomenik požrtvovnosti muževa koji su ga stvorili i socijalnog osjećaja cijeloga čehoslovačkoga naroda, koji je omogućio uspjeh rada svojih velikih sinova.

*

Spomenuli smo, da se sanatorij Prosečnice izdržava u glavnome na taj način, da bolesničke blagajne upućuju svoje bolesnike ovamo na liječenje. Bolesničke blagajne u Čehoslovačkoj imaju 9 sanatorija sa 1375 kreveta. U Čehoslovačkoj republici ima sveukupno 28 lječilišta sa 4874 kreveta za liječenje tuberkuloznih.*) Jedan dio tih kreveta popunjavaju takodjer bolesničke blagajne. U socijalnom osiguranju u Čehoslovačkoj osigurano je 3 ½ milijuna osiguranika. U sanatorijima za tuberkulozne uvijek su sva mjesta puna, iako su zaključni računi bolesničkog osiguranja deficitni. Bolesničke blagajne smatraju da nije prava štednja kada se štedi pri liječenju tuberkuloznih. Ovakva je štednja skupa, ona povećava troškove osiguranja, jer je staranje o neizliječivom bolesniku skuplje od pravovremenog liječenja izliječivog bolesnika. Istina je, da je liječenje tuberkuloznih olakšano blagajnama time, što postoji osiguranje za slučaj iznemoglosti, koje preuzima jedan dio troškova.

Središnji ured za socijalno osiguranje preuzeo je okružnicom od 11. juna 1927. na teret osiguranja za slučaj iznemoglosti liječenje bolesnika koji boluju od aktivne tuberkuloze, ako ih je bolesnička blagajna šest nedjelja na vlastiti račun liječila i ako je bilo vjerojatno da će bolesnici putem sanatorijskog liječenja ozdraviti ili da će se njihovo stanje barem toliko popraviti da će postati za rad sposobni. Osiguranje za slučaj iznemoglosti plaća osim jednog dijela troškova za sanatorijsko liječenje još i troškove pneumothoraxa onih ambulantno liječenih bolesnika, koji nemaju više prava na potpore od bolesničkog osiguranja. Središnji ured riješio je za vrijeme od 4 godine, do 1. jula 1931. 118.961 molbu za liječenje na teret osiguranja za slučaj iznemoglosti. Od ovih je povoljno riješeno 113.140, odbijena je samo 5.821 molba. Za individualno liječenje potrošio je Središnji ured

1927. god. 914.375 č. Kr.
1928. god. 8,653.850 č. Kr.
1929. god. 19,008.654 č. Kr.
1930. god. 26,013.267 č. Kr.

Sanatorijsko liječenje dobilo je za vrijeme od 4 godine 31.544 tuberkuloznih.

Središnji je ured opazio, da je liječenje tuberkuloznih u sanatoriju ostalo bezuspješno često zbog toga, jer su se uputili sa strane blagajne u sanatorije bolesnici, koji ne spadaju u sanatorije, kod kojih sanato-

*) D. Eduard Břeský: O léčebne a zdravotni peči soc. pojišteni. Dr. Evžen Štern: Socialni pojišténi v Československ. republice. Praha 1931.

Digitized by Google

rijsko liječenje nije potrebno, jer su neizlječivi, ili jer mogu i kod kuće da ozdrave. Da se spriječi upućivanje ovakvih bolesnika potrebno je da se bolesnici prije odluke o primanju u sanatorij stručno pregledaju. U maju 1930. godine otvorio je Središnji ured četiri stanice za izbor tuberkuloznih za lječilišta. Danas ima ured već 5 takvih stanica u većim industrijskim centrima. Svakoj je stanici odredjen rajon. Svi bolesnici bolesničkih blagajna t o g a r a j o n a, koji su po svome liječniku predloženi za sanatorijsko liječenje, moraju biti upućeni na trošak osiguranja najbližoj nadležnoj stanici na pregled. Stanica ima liječnika specijalistu i jednu sestru, a po potrebi i više sestara, te ima nužne instrumente i strojeve. Ona daje mišljenje da li je bolesnik podesan za sanatorijsko liječenje u smislu i po duhu Zakona o socijalnom osiguranju. Zdravstveno odeljenje Središnjeg ureda odlučuje o primitku bolesnika tek nakon što je stanica na temelju stručnog pregleda stavila svoj prijedlog. Obično može bolesnik još istoga dana nakon pregledbe u stanici da se vrati kući. Po odredbama Sred. ureda treba po mogućnosti izbjeći, da se pregled protegne na drugi dan odnosno da se vrši u takvom vremenu da se bolesnik ne može istoga dana vratiti kući. Stanica daje u slučajevima u kojima nije sanatorijsko liječenje potrebno, nužna uputstva za daljnje liječenje, saopćuje dijagnozu ili svoje mišljenje o potrebi daljnjih pregleda. Ako stanica predloži sanatorijsko liječenje dati će svoje mišljenje i o tome da li je liječenje hitno, treba li bolesnika pozvati preko reda ili ne. Bolesnike poziva Središnji ured dopisnicom na pregled u stanice i odredjuje dan pregledbe. Poziv vrši se pravovremeno, tako da bolesnik ako ne može da dodje, ima vremena da to na vrijeme javi, kako bi se za taj dan i sat mogao pozvati drugi bolesnik. Troškovi puta isplaćuju se na temelju pozivnice na kasi bolesničke blagajne koja radi u mjestu u kojemu se nalazi stanica. Predujam na putne troškove se ne smije dati, bolesnik mora u svakom slučaju da predujmi troškove za putovanje u stanicu iz vlastitih sretstava. Stanica ima pravo da bolesnika u slučaju potrebe uputi na posmatranje u bolnicu koju je Središnji ured u svakom rajonu u tu svrhu odredio. Stanica je dužna da istoga dana kada je pregled izvršen javi Središnjem uredu tačni nalaz kojem treba da priloži eventualnu Röntgen-sliku i da stavi prijedlog za daljnje liječenje. Ako stanica smatra da je sanatorijsko liječenje hitno potrebno, treba da to točno obrazloži i da pri tome uzme u obzir i socijalne prilike bolesnika. Središnji ured odlučuje odmah i upućuje bolesnika putem nadležne blagajne u sanatorij ili na drugo liječenje. Središnji ured dostavlja stanici za tuberkulozne prepis nalaza bolesnika koji šalju lječilišta za tuberkulozne Središnjem uredu prilikom otpusta bolesnika nakon liječenja. Stanica za tuberkulozne ima dužnost da javi nadležnom državnom dispanzeru svaki slučaj otvorene tuberkuloze.

Da se izbjegne suvišnim troškovima pri upućivanju takvih bolesnika u sanatorije i stanice za tuberkulozne, koji nisu podesni za liječenje u sanatoriju, izdao je Središnji ured 13. aprila ove godine uputstva za indikacije sanatorijskog liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju. Okružnica broj 420, »uputstvo za sanatorijsko liječenje tuberkuloznih«, ustanovljuje i grafičke znakove za oznaku dijagnoze, kako se to već nekoliko godina i kod nas radi, i odredjuje jedinstvenu nomenklaturu za oznaku raznih oblika plućnih oboljenja. I od praktičnih liječnika traži Središnji ured, da kod prijedloga za sanatorijsko liječenje stave barem deskriptivnu diagnozu plućnog oboljenja, da pomoću grafičkog opisa jave da li je oboljenje jednostrano ili obostrano, postoji li kaverna ili ne, kakva je temperatura, da li je nalaz bacila u sputumu negativan ili pozitivan. Za oznaku oboljenja preporučio je Središnji ured klasifikaciju po Bacmeisteru, po kojoj je bolest a) progredijentna ili b) stacionarna ili se c) približuje latenciji ili je d) latentna. Simptomi su progredijentne tuberkuloze, kraj auskultatornog, perkutarnog nalaza i Röntgen-nalaza ognjica ili subfebrilna temperatura, gubitak na težini, noćno znojenje, krvarenje, bacili i elastične niti u sputumu, upala porebrice i opći znakovi toksične naravi, kao na primjer malaksalost, glavobolja, lupanje srca, neurednost menstruacije i pomanjkanje apetita. Glavne su misli uputstva Središnjeg ureda ove: U radničkom je osiguranju liječenje tuberkuloznih u sanatoriju samo onda opravdano, ako se može računati na faktični uspjeh liječenja, na ozdravljenje ili na uspostavu radne sposobnosti, i nije opravdano kod teških ili beznadnih slučajeva. Ne spadaju u sanatorije nespecifična oboljenja, izuzevši je-

Digitized by Google

dnostrane bronhiektasije, koje su podesne za klimatsku i za kolapsterapiju. Neurotičari, asteničari, koji se sa dijagnozom zatvorene tuberkuloze šalju u sanatorije, nikako ne spadaju ovamo. U sanatorije treba poslati samo slučajeve aktivne tuberkuloze. Temperature same po sebi još nijesu dokazi aktivnosti plućnog procesa, mogu da budu posljedice drugih oboljenja, tonsilitisa, kroničnih oboljenja ženskih spolnih organa i t. d. Ni takozvani tuberkulotoksični simptomi nijesu uvijek sigurni dokazi aktivnosti plućne tuberkuloze. Kod haemoptoe treba da se misli i na druge uzroke krvarenja, na lues, tumor pluća, bolesti srca i t. d.

Koch-bacili su sigurni dokaz specifičnosti oboljenja, i početni slučajevi su podesni za sanatorijsko liječenje, ako je nalaz u sputumu pozitivan. Ali kod kroničnih, stabiliziranih procesa ako godinama nije bilo znakova progresije, i ako kirurški pothvat nije indiciran, nije pozitivan nalaz bacila još razlog za upućivanje u sanatorij. Imunobiološke reakcije (Pirquet, Mantoux, Besredka i t. d.), reakcija brzine taloženja krvi i krvna slika mogu da posluže kao dobra pomagala kod ustanovljenja indikacije sanatorijskog liječenja, ali uvijek samo u vezi sa cijelim kliničkim nalazom. Pozitivna Diazo- i Urochromogen-reakcija daju lošu prognozu. I Röntgen-nalaz koji je preduvjet ispravnog odredjivanja liječenja i indikacije treba da se prosudjuje u vezi sa cijelim kliničkim nalazom. Uputstvo upozorava na razne tehničke pogrješke Röntgen-pregleda i slike. Potrebno je da je slika snimljena stručno. Treba nastojati, da se diagnosticira tuberkulozno ognjište (Herddiagnose.) I pri čitanju Röntgenske slike može doći do krupnih pogrješaka. Što se terminologije plućne tuberkuloze tiče, preporučuje uputstvo iz praktičnih razloga jedinstvenu terminologiju. Opisani su razni dijagnostički tipovi po Bard-Piery-Neumannu, Redekeru.

I. Prva je grupa tuberkuloza, koja se širi hematogenim putem. Po uputstvu spada u ovu grupu 1.) aktivna tuberkuloza bronhijalnih žljezda, aktivni primarni kompleks; 2.) milijarna diskretna tuberkuloza; 3.) tbc. fibrosa densa; 4.) tbc. fibrosa diffusa; 5.) tbc. fibroulcerosa. Nakon kratkog opisa kliničke slike svake od ovih forma sastavljene su indikacije za sanatorijsko liječenje.

Aktivna tuberkuloza bronhijalnih žljezda podesna je za liječenje u sanatoriju, klima visokog gorja je najpodesnija. Primarni kompleks sa proliferacijom podesan je za sanatorijsko liječenje. Ne treba liječiti u sanatoriju stacijonarne slučaje bez temperature ako su bolesnici dobro hranjeni, niti hematogene forme kod odraslih i inaktivne forme tuberkuloze. Kod tbc. fibroulcerosa indicirano je liječenje u sanatoriju u svježim slučajima, u kojima je stabilizacija još moguća. Teški slučaji ove forme spadaju u bolnicu. Ne spada u sanatorij ni ona forma koja se opisuje kao tbc. abortiva.

II. Druga je velika grupa takozvana reinfekcijozna tuberkuloza. Ovamo spada 1.) Phthisis fibrocaseosa communis incipiens Neumann, rani infiltrat (Assmann-Redeker); 2.) Phthisis fibrocaseosa communis confirmata. 3.) Tuberculosis cavitaria stationaria. Uputstvo opisuje kratko kliničku sliku tih forma. Što se tiče indikacija sanatorijskog liječenja kod ove druge grupe, treba da se u sanatorij šalju u prvom redu početni slučaji. Rani infiltrat i rana kaverna, jednostrana fibrokazeozna kavitarna ftiza, pod stanovitim uslovima i stacijonarna tbc. cavitaria podesni su za sanatorijsko liječenje sa kolaps-terapijom. Pneumothorax sa većom eksudacijom iziskuje liječenje u sanatoriju. Ovo je indicirano poslije uspjelih operacija. Obostrana fibrokazeozna ftiza ako je fibrozna komponenta jača i kad ima nade da će se proces stabilizovati spada takodjer u sanatorij.

Nijesu podesni za sanatorijsko liječenje slučaji sa teškim ulceroznim komplikacijama, tuberkuloza crijeva i t. d. Tuberkuloza sa teškim, ne specifičkim komplikacijama, na primjer dekompenzirana oboljenja srca, i t. d. nisu podesni za sanatorijsko liječenje. Trudnoća nije kontraindikacija sanatorijskog liječenja ako se ne radi o posljednjim mjesecima ili o slučaju u kojem je prekid trudnoće potreban. Teški diabetes ne spada u sanatorij, isključeni su svi slučaji desperatne ftize, oni spadaju u bolnice.

Uopće ne spadaju u sanatorije bolesnici bez discipline, alkoholičari, bolesnici sa psihozom ili teškom neurastenijom, epileptičari i histerični. Bolesnici koji imaju vrlo dugo visoke temperature, dok im treba apsolutno mirovanje u krevetu, spadaju u bolnicu. Povišenje temperature ako nije dugotrajno nije kontraindikacija sanatorijskog liječenja. Prije sanatorij-

Digitized by Google

skog liječenja treba bezuvjetno urediti zubalo i otstraniti povećane tonsile i adenoidne vegetacije.

Socijalno osiguranje u Čehoslovačkoj ima 3 ½ milijuna osiguranih i stalno, zimi kao i ljeti, prenapunjene sanatorije. Bolesničko osiguranje ima tamo drugu organizaciju, ima mnoštvo malih blagajna, ne možemo dakle preuzeti slijepo sve što je tamo uspjelo. Stanice za izbor tuberkuloznih možemo lako urediti, jer imamo već dosta dobro uredjenih specijalističkih ordinacija za tuberkulozne u raznim krajevima država. Ali imamo drugih poteškoća, u prvom redu fali nam osiguranje za slučaj invaliditeta i zato imamo katkada teškoće sa popunjenjem i ono malo kreveta, što ih danas imamo u sanatorijima. Svakako treba da ozbiljno razmišljamo što bi mogli da preuzmemo od čehoslovačkog osiguranja, da sa onim promjenama, koje iziskuju naše posebne prilike, uredimo ono, što će nam olakšati pravilno rješenje jednog od najtežih pitanja naše liječničke službe, pitanje izbora bolesnika pri upućivanju tuberkuloznih u naše sanatorije.

LAH IVO:

MODERNE STATISTIČNE METODE

1. ZBIRANJE STATISTIČNEGA MATERIALA IN STATISTIČNIH PODATKOV

Zbiranje statističnega materiala se vrši na ta način, da se za vsako »statistično opazovanje«, t. j. za vsak statistični pojav (n. pr. obolenje, smrt, nezgodo itd.) naloži poseben »statističen list«, ki vsebuje vse potrebne statistične podatke. Kakor je splošno znano, je treba v statistiki vsepovsod gledati na to, da dobimo čim obsežnejši statistični material, t. j. kolikor mogoče veliko statističnih listov. Statistični rezultati so toliko bolj precizni, zanesljivi in uporabljivi, čim več statističnih opazovanj je sodelovalo. Ako umre neka oseba n. pr. v starosti 50 let, potem se iz tega ne more absolutno nič sklepati glede drugih smrtnih slučajev. Ako pa opazujemo smrtne slučaje n. pr. 100.000 oseb, potem dobimo izvesten zakon (formulo, krivuljo itd.) umrljivosti, kateri se z veliko preciznostjo ponovi tudi pri umiranju drugih 100.000 oseb. Na tak način se je n. pr. ugotovilo, da mortaliteta pada od rojstva do približno 15 leta starosti, kjer doseže svoj minimum. Od tu dalje mortaliteta narašča do najvišjih starosti z dvema majhnim spremembama, od katerih pade prva v starost med 25. in 30, ter druga v starosti med 90. in 95. letom. Preciznost takih statističnih zakonov se določa in meri na podlagi r e l a t i v n i h (odstotnih) odklonov posameznih serij statističnih opazovanj. Relativni odkloni so mnogo manjši in preciznost je neprimerno večja, če opazujemo mesto 100.000 milijon ljudi. To dejstvo je tudi lajikom znano pod imenom »zakon velikih števil«.*) Radi izredne važnosti tega zakona omenimo mimogrede, da preciznost raste v razmerju kvadratnih korenov iz števila opazovanih statističnih opazovanj. (Quadratwurzelgesetz). Zavarovalnica, ki ima stokrat več zavarovancev kot neka druga, nosi 100 = 10 krat manjši riziko, njene varnostne rezerve so lahko r e l a t i v n o 10 krat manjše. Ta zakon (odkrit po matematiku Bernouilli-ju) velja samo za č i s t o s l u č a j n e pojave, ki so karakterizirani s tremi lastnostmi: enakost chance, medsebojna neodvisnost in konstantnost. Kadar ti trije predpogoji niso izpolnjeni, takrat tudi zakon velikih števil ne pomaga. Tako vidimo, da poslujejo včasih manjše zavarovalnice pod dobrim vodstvom zanesljivejše kakor velike zavarovalnice pod slabim vodstvom.

Čim večja obsežnost statističnega materiala — katera mora biti ideal — ima pa za nujno posledico velike žrtve v delu in drugih stroških, ki mnogokrat popolnoma onemogočijo izvršitev statističnega dela. Predpogoj za vsako uspešno statistično raziskovanje je torej ta, da so statistični listi kolikor mogoče enostavni in da vnašanje podatkov v statistične liste zahteva manj dela in stroškov.

Kot posebno drastičen primer racionalnega zbiranja statističnega materijala mo-

*) V statistiki je znan poleg Bernouilli-jevega zakona velikih števil tudi Bortkiewicz-ev »zakon majhnih števil«, kateri pa kljub svojemu napačnemu oziroma netočnemu imenu bazira na velikem številu opazovanj.

Digitized by Google

ramo navesti »Bolniško - razvidni list« (= »Bolesnički list«), formular 5., predpisan z okrožnico SUOR-a br. 20. 767 od 13. V. 1925. V to tiskovino se vnašajo, kakor znano, vsi podatki o obolenju, kateri so neobhodno potrebni za tekoče poslovanje (identiteta bolnika, trajanje članstva, mezdni razred, diagnoza izplačane podpore itd.). Bolniško-razvidni list v svoji genezi ni statističen list, ker ga diktira potreba tekočega poslovanja in nikakor ne statistika. Šele tedaj, ko je zdravljenje zaključeno in član izločen iz staleža bolnikov, postane bolniško-razvidni list statističen list in pride kot tak v statistično obdelavo. Zbiranje statističnega materijala o obolenjih ne zahteva nobenih novih stroškov, ker so stroški že zapopadeni v stroških tekočega poslovanja. Bolniško-razvidni listi se izstavljajo tudi tedaj, kadar se ne delajo nobene bolniške statistike.

Ta naravnost vzoren in idealen slučaj, da se tiskovine, izpolnjene za druge potrebe, brez nadaljnega uporabijo za statistična raziskovanja, je treba uvesti vsepovsod, kjerkoli je le mogoče. Statistika se tako pocení najmanj za 50%. Kjer to ni izvedljivo, ne preostane nič drugega, kakor naložiti posebne statistične liste, namenjene samo statističnim potrebam, kateri morajo voditi najracionalnejšim potom do smotra. Kot primer za ta slučaj hočemo kratko opisati »Statističen list člana«, to je formular 11., predpisan istotako z okrožnico SUOR-a br. 20.767 od 13. V. 1925.

Po citirani okrožnici bi se morali statistični listi članov sestavljati iz »osebnih listov« (formular 4.), kateri tvorijo osnovo pokojninskemu zavarovanju. Ker se pa ta panoga zavarovanja še ne izvaja in se osebni listi iz praktičnih in ekonomskih ozirov pri OUZD-u v Ljubljani ne nalagajo za aktivne člane, so dopustne povrh vseh velikih okrajšav, predvidenih v gornji okrožnici, še znatne nadaljne okrajšave in poenostavljenja. Koliko si je OUZD v Ljubljani prikrajšal vsakoletno članske štetje, ki se vrši 30. junija — ne da bi statistika ali ostalo zavarovanje trpelo kakršnokoli škodo — je najbolje razvidno iz primerjave dveh statističnih listov članov, od katerih je eden izpolnjen po prvotni metodi iz leta 1926, in drugi po sedanji skrajšani in izpopolnjeni metodi iz leta 1931.

Statistični list članice

OUZD v Ljubljani za 30. junij 1931.

Štev. katastra 37732/a

Uvrstitev obrata 223/VIII–25

Priimek in ime Majhen

Terezija

Opravilo tovarniška delavka

Leto rojstva 18 76 19

Mezdni razred 9

samska | omožena | vdova | ločena

Obrazec 154 a.

30. VI. 1926

Statistični list članice

OUZD v Ljubljani za 30. junij 1931.

Štev. katastra

Uvrstitev obrata

Priimek in ime

Opravilo

Leto rojstva 18 76 19

Mezdni razred 9

samska | omožena | vdova | ločena

Obrazec 154 a.

30. VI. 1931

Slika 1.)

Digitized by Google

Ako štejemo štampiljko, vsako črko, številko in črto za enoto, dobimo razmerje potrošenega dela za izstavljanje statističnih listov članov po starem in novem sistemu

56 : 4

ali zaokroženo v %

100% : 7%

Prihranek na delu znaša torej 100% — 7% = 93%, kar se pri 100.000 članih OUZD-a v ljubljani zelo pozna. Res je, da je OUZD v Ljubljani pri članskem štetju 30. VI 1931 uvedel še posebne formularje, kateri znižujejo gornji odstotek okrajšav, vendar je končni prihranek na delu še vedno izredno velik in vrhu tega se je produktivnost statistike dvignila za nekoliko sto odstotkov. V pojasnilo navajamo sledeće pripombe.

Žig ekspoziture na statističnih listih članov ni potreben, ker vsaka ekspozitura OUZD-a predloži v posebnem zavoju celokupen statističen materijal, kateri ostane toliko časa skupaj (ne da bi se pomešal s statističnimi listi ostalih ekspozitur), dokler se ne dobe vsi statistični podatki, nanašajoči se na dotično ekspozituro. Žig je zlasti nepotreben, ako je na statističnem listu v vsakem obratu po spolu in mezdnih razredih, povprečna zavarovana mezda v vsakem obratu, povprečna mortaliteta članov v vsakem obratu, razpredelitev obratov po številu zavarovancev in višini povprečno zavarovane mezde itd. Ker so pa katastralne številke za vse zavarovance istega obrata enake, zadošča popolnoma, da se katastralne številke pišejo samo za obrate in ne za člane. Vsled tega je UOZD uvedel nov formular v obliki ovitka za statistične liste po spodnjem vzorcu. (Vidi: slika 2).

Na ta način pišejo pri članskem štetju katastralne številke samo za 25.000 obratov in ne več za 100.000 članov. Prihranek pri pisanju katastralnih številk znaša po uvedbi gornjega ovitka 75%.

Ovitek ima poleg tega še celo vrsto drugih prednosti. Predvsem se piše postavka posla (katera odgovarja rubriki »Uvrstitev obrata« v statističnem listu člana) samo za 25.000 obratov, mesto za 100.000 članov. Tudi tukaj znaša prihranek dela 75%. Isto velja za zdravniški okoliš.

Ne samo pri zbiranju statističnega materijala, ampak tudi pri njegovi obdelavi skrajša ovitek delo za 75%. Za ugotavljanje števila članov v posameznih postavkah

Št. katastra .....

Zdravniški okoliš .....

(številka oziroma oznaka zdravniškega okoliša)

Postavka posla .....

(pri mešanih uvrstitvah samo glavna postavka posla)

Število članov .....

(moških in ženskih skupaj)

Obr. 154 b.

Slika 2.)

zabeležena številka katastra, ker ima vsaka ekspozitura svoj določen interval katastralnih številk; n. pr. ekspozitura v Ptuju od 37.000 do 39.999.

Namen katastralnih številk je glasom cit. okrožnice SUOR-a identificiranje in korigiranje podatkov med osebnimi listi in katastri (očevidniki). Če se osebni listi ne vodijo, potem smejo — kakor je samo ob sebi umevno — katastralne številke na statističnih listih članov odpasti. OUZD v Ljubljani je katastralne številke kljub temu pridržal radi specijalnih statistik, katere vodi in sestavlja po lastni inicijativi in potrebi. Tako n. pr. ugotavlja število članov posla nevarnostne tabele in v posameznih industrijskih skupinah ter nadalje za ugotavljanje števila članov v posameznih zdravniških okoliših — na podlagi katerega se določa višina zdravniških honorarjev — ni potreba sortirati in šteti vsakikrat 100.000 statističnih listov članov, ampak samo 25.000 ovitkov. Nekolikokrat iterirano štetje statističnih listov članov odpade, ker se da uporabiti število članov, zabeleženo v desni spodnji rubriki ovitka.

Rubriko »Priimek in ime« v statističnem listu člana je OUZD svoječasno sam uvedel radi kontrole katastrov pri ekspozituah in katastrov (map) pri centrali

Digitized by Google

OUZD-a v Ljubljani. Korigiranje katastrov pri ekspoziturah se vrši sedaj mnogo enostavnejše tako, da se pošljejo ekspozituram kopije plačilnih nalogov, izstavljenih pri OUZD-u. Pisanje imen in priimkov članov pri tem načinu korigiranja katastrov odpade popolnoma.

Rubrika »Opravilo« na statističnem listu člana je letos prvikrat ostala neizpolnjena, ker ni izgleda, da bi se statistika poklicev sestavljala bodisi pri SUOR-u v Zagrebu, bodisi pri OUZD-u v Ljubljani. Če bi pa slučajno prišlo do tega, potem se vedno lahko uporabijo statistični listi članov iz prejšnjih let.

Radi kratko odmerjenega prostora se ne moramo spuščati v celo vrsto drugih in važnih poenostavljenj. Moramo pa naglasiti, da je OUZD v Ljubljani pri vseh okrajšavah zbral toliko najrazličnejših statističnih podatkov, da je že težko staviti stvarno vprašanje, ki ga na podlagi zbranega statističnega gradiva OUZD ne bi mogel pravilno in precizno rešiti.

Vsled velike teritorijalne razsežnosti OUZD-a v Ljubljani, katera zavzema ce'o Dravsko banovino, mora OUZD vzdrževati večje število ekspozitur. V kompetenco ekspozitur spada med drugim tudi evidenca članov in evidenca bolnikov. Tozadevne podatke mora vsak krajevni organ SUOR-a v smislu gori citirane okrožnice v posebnih mesečnih izkazih (»Iskaz članova«, formular 8., in »Iskaz bolesnika«, formular 9.) pošiljati SUOR-u. Kako praktično se da izvesti zbiranje gornjih podatkov, je razvidno iz slike na str. 699. Tozadevni formular (obrazec 25) ni predpisan od SUOR-a in si ga je OUZD v Ljubljani sam sestavil. Bistvo tega formularja je spojitev članskega in bolniškega pokreta v enotnem formularju in nadalje »ekscentrična« namestitev vseh rubrik tik ob robu formularja, kar omogoča takojšno adicijo odgovarjajočih podatkov vseh ekspozitur brez predhodnega prepisovanja. Formularji istega dne vseh ekspozitur se zložijo graduirano (stopnjevito) eden vrh drugega, vsak sledeči nekoliko bolj na desno, oziroma na levo, oziroma navzdol, na kar se številke v isti vrsti oziroma koloni seštejejo in vsota takoj vnese v mesečne pokrete članov in bolnikov (formular 8. in 9.) predpisan po SUOR-u.

Poleg številk na robu obrazca 25 so v posebnih rubrikah naznačene točke, črte, kvadrati itd. Namen teh znakov je, olajšati štetje prijavnic, odjavnic, mezdnih sprememb, obolenj, ozdravljenj itd. Sortiranje predloženih prijavnic itd. po spolu in mezdnih razredih lahko odpade, ako se za vsako prijavnico itd. napravi po ena točka oziroma črta po navodilu (slika 4. na str. 700).

Svetovno znani strokovnjak prof. dr. Emanuel Czuber priporoča v svojem delu »Die statistischen Forschungsmethoden«, Wien 1927, na strani 37. podobne, vendar nekoliko manj praktične metode, za štetje posameznih članov v kolektivih. Gori omenjena metoda se ne uporablja samo v statistiki, ampak zelo mnogo tudi v lesni trgovini in dr.

Nadaljna prednost obrazca 25 je ta, da so pri najmanjši pazljivosti računske napake popolnoma izključene radi številnih in lahkih kontrol. Ker se vsaka mezdna sprememba deli na odjavo v starem mezdnem razredu in prijavo v novem mezdnem razredu, mora biti število prijavnic + število mezdnih sprememb = vsoti prirasta moških in ženskih članov v vseh mezdnih razredih. Tako n. pr. je 114 + 2 = 100 + 16 = 116 (v. sl. na str. 699). Podobno velja za odjavnice in odpad, t. j. 43 + 2 = 35 + 10 = 45. Stalež bolnikov prejšnjega dne (zabeležen v sredini tiskovine mora biti enak staležu prejšnjega dne moških + ženskih + porodnic (zabeležen v levem spodnjem kotu, t. j. 341 = 231 + 75 + 35) itd. itd. Uvedba obrazca 25 v zvezi z nekaterimi drugimi skrajšanji in poenostavljenji je reducirala delo enega nameščenca na delo ene ure dnevno. Skrajšanje znaša nekako 80% do 90%. Vrhu tega so diference pri tekoči članski statistiki, ki se vodi za potrebe SUOR-a (formular 8. in 9.), nadalje po zdravniških okoliših itd., popolnoma izključene. Dnevni in mesečni zaključki se vjemajo pri OUZD-u v Ljubljani vedno do zadnjega člana.

Konstrukcijo tiskovin se smatra navadno za zelo enostavno. Vendar, ako hočemo dobiti tiskovine, katere pri minimalnih žrtvah vodijo do zaželjenega smotra, postane problem tiskovin zelo težak in njegova rešitev zahteva mnogo študija in rutine, kakor je že iz gornjega jasno in razvidno. Moramo pa takoj pribiti, da to ne velja samo za statistične tiskovine, temveč kratkomalo za vse tiskovine. Je pa to obenem zelo hvaležen posel, kateri olajšuje in skrajšuje poslovanje in upravne stroške za visoke odstotke. Tako delo je posebno važno in

Digitized by Google

Obrazec 25

Ekspozitura Celje Dne: 5. IX. 1931.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani

POKRET ČLANOV

Tek. prij. 19223 do (incl 19336 Prijavnic 114
št. od (incl.)
Tek. odj. 18815 do (incl 18857 Odjavnic 43
št. od (incl.)
Tek. št. sprem. 3433 do (incl.) 3434 Sprem. 2
od (incl.)

Stalež prejšnjega dne	15567
Danes prirastlo +	114
Skupaj	15681
Danes odpadlo —	43
Stalež današnjega dne	15638

Opomba.

Prirast	mezd. razr.	Moški	mezd. razr.	Odpad
2	1	:		1
·	2			·
1	3	·		·
·	4		·	1
8	5	□		·
9	6	⧄	1 :	5
18	7	⊠□	1 :	5
21	8	⊠⊠·	□	7
10	9	⊠	: .	3
14	10	⊠ : :	□ :	6
·	11		·	1
17	12	⊠□	□ :	6
100		Skupaj		35
2		Mezdnih sprememb		2

Prirast	mezd. razr.	Ženske	mezd. razr.	Odpad
1	1	·	·	1
·	2			·
6	3	□	..	3
4	4	: :	·	1
·	5		·	1
2	6	:	·	1
2	7	:	: .	3
1	8	·		·
·	9			·
·	10			·
·	11			·
·	12			·
16		Skupaj		10
0		Mezdnih sprememb		0

POKRET BOLNIKOV

(vštevši porodnice)

Stalež prejšnjega dne	341
Danes prirastlo +	12
Skupaj	353
Danes odpadlo —	11
Stalež današnjega dne	342

Odstotek bolnikov (vštevši porodnice) 2·19 %

Opomba: A. Šmigovc m.p.

stalež prejšnjega dne			□	::	·	⧄	:					stalež današnjega dne			
moški	ženske	porod.	moški	ženske	porod.	moški	ženske	porod	moški	ženske	porod	moški	ženske	porod.	
231	75	35	7	4	1	9	2	·	·	·	·	229	77	36	Celje
30	7	8	9	1	·	2	1	·	·	·	·	37	7	8	Kočevje
168	81	61	11	5	·	23	6	·	·	·	·	156	80	61	Kranj
371	218	129	57	29	1	58	19	·	·	1	·	370	227	130	Ljubljana
230	77	63	11	1	·	21	4	·	·	1	·	220	73	63	Maribor
65	19	3	·	1	·	2	2	·	·	·		63	18	3	Mur. Sobota
50	19	8	2	1	·	1	·	·	·	·	·	51	20	8	Novomesto
41	21	8	·	2	1	4	1	·	·	·	·	37	22	9	Ptuj
40	7	·	2	·	·	1	·	·	·	·	·	41	7	·	Slov. gradec
33	23	29	2	1	1	6	3	·	·	·	·	29	21	30	Tržič
42	28	23	1	1	·	2	2	·	·	·	·	41	27	23	Zagorje
1301	575	367	102	46	4	129	40	·	·	2	·	1274	579	371	Vse ekspozišture skupaj

Digitized by Google

potrebno tedaj, kadar se uporabljajo tiskovine v zelo velikih množinah. Samih prijavnic in odjavnic ter mezdnih sprememb porabi OUZD v Ljubljani letno blizu ¼ milijona izvodov; pri celem SUOR-u torej nekako poldrugi milijon. Potrdil delodajalcev (§ 15 ZZD-a) porabi OUZD letno nekako 750.000; cel SUOR torej blizu dveh milijonov letno. Pri tako velikem prometu se principih na posamezne kupce. Nadaljna statistična manipulacija obstoja v štetju statističnih listov v posameznih kupcih (na pr. ugotavljanje števila obolenj itd.) oziroma v seštevanju izvestnih števil, naznačenih v statističnih listih (n. pr. ugotavljanje števila bolezensko podpornih dni itd.). Sortiranje statističnih listov, ki se pri nas vrši še vedno samo ročno (manuelno), se mora

Najprikladnejši sistem za štetje neurejenih (zmešanih) objektov,

je ta, da se za vsak objekt napravi točko ali črto oziroma po takem redu, da štetje točk na koncu odpade:

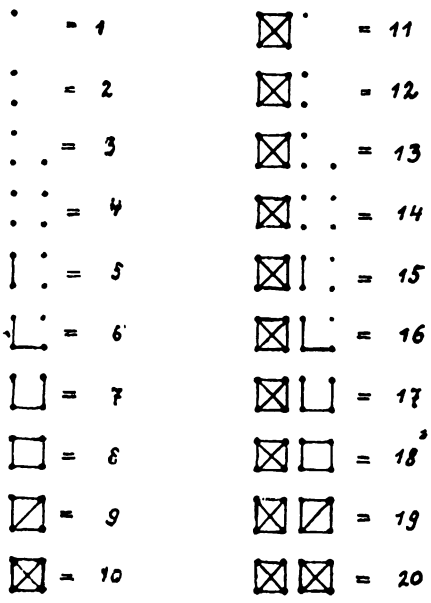

Tako n. pr. je takoj razvidno da

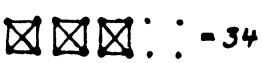

Pri štetju prijav in odjav se more napraviti po ena točka in pri štetju mezdnih sprememb pa vedno po dve točki po gori omenjeni šabloni v odgovarjajočih rubrikah, to je v rubrikah, kateri odgovarjajo mezdnim razredom pristopa, izstopa oziroma mezdne spremembe člana.

Slika 4.)

da tudi pri majhnih skrajšanjih formularja zelo mnogo prihraniti. Vsa zgoraj omenjena skrajšanja na statističnih tiskovinah OUZD-a v Ljubljani so samo nekatere ideje in neznaten drobec tega, kar se more in mora doseči.

Ko je statističen materijal zbran, je treba statistične liste sortirati po gotovih izvesti po gotovem načrtu. Ako n. pr. pridejo bolniško-razvidni listi iz tekočega poslovanja v statistiko urejeni po starosti, mora ostati starost izhodna točka, zbiranja statističnih podatkov. V vsaki starosti se sortirajo statistični listi nato n. pr. po diagnozah. Ko so diagnoze gotove, se razmečejo statistični listi v vsaki diagnozi po

Digitized by Google

industrijskih skupinah itd., in sicer vedno tako, da je pri vsakem sortiranju že polovica dela izvršenega za prihodnje sortiranje. Vedno je paziti na to, da se statistični listi, ako je le mogoče, ne sortirajo individualno, vsak statistični list posebej, ampak kolektivno, v skupinah; n. pr. v začetku omenjeni statistični listi članov v ovitkih za vsak obrat posebej.

Za obdelavo zelo obsežnega statističnega materijala, n. pr. ljudskega štetja, katero obsega milijone statističnih listov, so neobhodno potrebni posebni stroji za sortiranje in štetje oziroma seštevanje. Pri današnji tehniki stroji ne morejo operirati s statističnimi listi, kateri so izpolnjeni s pisavo, za katero so stroji, smeli bi reči — analfabeti. Potrebno je torej, da se vse zabeležbe na statističnih listih prevedejo v sistem znakov, lahko bi rekli — v pisavo ali jezik, kateri je prikladen za stroje. To se zgodi na ta način, da se posebni, med seboj popolnoma enaki listi, takozvane »števnice« (Zählkarten), preluknjajo (perforirajo) na izvestnih mestih. Vsaka luknjica pomeni neki odrejen statistični podatek, n. pr. izvestno starost, spol, stan, poklic itd. Stroji za perforiranje so v glavnem podobni pisalnim strojem. Bistvena razlika je samo ta, da pri pisalnem stroju tipke udarjajo posamezne znake na papir v premi črti, medtem ko pri perforacijskem stroju tipke luknjajo enake odprtine oziroma luknjice na različnih mestih papirja.

Sortiranje števnic se vrši na ta način, da se kupci števnic pomikajo preko posameznih sistemov paralelnih vertikalnih palčic, katerih presek odgovarja dimenzijam luknjic na števnicah. Ako je spodnja števnica oziroma več spodnjih števnic prišlo na svoje mesto, potem radi sile teže zdrknejo navzdol in se nanizajo na palčicah. Kadar pa števnica ni na svojem mestu, tedaj ne more zdrkniti navzdol, ker palčice niso prišle na perforirano mesto in cel kupec števnic mora iti dalje, dokler ne pride spodnja števnica na svoje pravo mesto.

Štetje števnic se vrši na ta način, da se perforirane in sortirane števnice vlagajo ročno ali pa avtomatično na poseben sistem paralelnih bakrenih palčic (Kontaktapparat). Na mestih, kjer je števnica perforirana, pridejo palčice skozi števnico in pri tem spoje električno strujo, katera pomakne na posebni »uri« kazalec za enoto naprej. Pri seštevanju podatkov pa pomakne električna struja kazalec za odgovarjajoče število enot naprej.

Najstarejši stroj za perforiranje in sortiranje je izumil Gore; najstarejši stroj za štetje števnic in seštevanje statističnih podatkov pa Hollerith. V novejšem času zelo konkurirajo stroji sistema Powers, katere so oferirali že SUOR-u v Zagrebu in OUZD-u v Ljubljani. Momentano se taki stroji v Jugoslaviji še nikjer ne uporabljajo. Moralo se bo pa to kmalu zgoditi, saj postaja potreba statističnih študij tudi pri nas vedno bolj pereča. Oviro tvori samo velik skok iz sedanjega sistema »pisanja« (katero bi potem po možnosti odpadlo) v nov sistem »perforiranja«. Ta skok se ne da čez noč uvesti, temveč ga je treba resno proučiti in pripraviti. Stroški strojev niso nezmagljivi in oscilirajo med Din 500.000 in Din 1,000.000. Nekateri specijalni računski stroji, ki se z uspehom uporabljajo pri našem socijalnem zavarovanju, tudi niso mnogo cenejši. Produktivnost strojev za obdelavo statističnega materijala je izredno velika in s tem je zasigurana rentabilnost.

Ker smo ravno pri strojih, so umestne nekatere pripombe že radi sovraštva, katero gojé napram njim. Nekateri zvračajo krivdo brezposelnosti na stroje, drugi zopet trdijo, da stroji povečujejo lenobo in moralično degenerirajo ljudi itd. itd.

Kar se tiče brezposelnosti, je treba pribiti, da ne leži krivda toliko na strojih, kolikor na zakonodaji, katera ne napreduje paralelno s tehniko produkcije dobrin. Podjetnik, ki nadomesti gotovo število delavcev s strojem, profitira izvesten del plač odpuščenih delavcev, ker stroj dela cenejše nego človek. Kadar bo zakon priznal odpuščenim delavcem pravico participiranja na dobičku, katerega ima danes samo podjetnik z uvajanjem strojev v tovarne, potem bo prenehalo sovraštvo brezposelnih napram strojem, ker bodo deležni brezdelnih dohodkov, kako n. pr. današnji kapitalisti. Države bogate na kapitalu (strojih); n. pr. Anglija, Nemčija itd. dobijo koncem konca ravno v strojni produkciji denarna sredstva za kritje brezposelnih podpor. Države pa, ki so siromašne na kapitalu (strojih) n. pr. Jugoslavija, absolutno ne morejo na ta način izvajati brezposelnega zavarovanja, ker narodno gospodarstvo takih bremen, kot so brezposelne podpore, enostavno ne prenese. V takih državah se brezposelnost na mnogo bolj pravilen na-

Digitized by Google

čin pobija in sicer tako, da se investira kapital. S tem dobijo brezposelni toliko, da pridejo do dela. Končno ne smemo stremeti, da se nove pridobitve kratkomalo popolnoma onemogočijo, ker so momentano koristne samo nekaterim ljudem, temveč moramo delati na to, da bodo deležni dobrot novih iznajdb vsi ljudje brez razlike, torej tudi delavci. V tem pogledu se je že mnogo storilo. Delavcu so n. pr. dostopni; električna razsvetljava, železnica, avtobusi itd. itd. Naše socialno zavarovanje omogoča zavarovanim delavcem vse vrste zdravljenja, tudi taka, katera so bila nekdaj dostopna samo premožnim ljudem, n. pr. specialno zdravljenje, sanatoriji, kopališča itd.

Tudi druga točka ne drži. Lenoba je eksistirala že davno pred iznajdbo prvega stroja. Stroji prevzemajo od človeka samo mehanično delo, ki sploh ni dostojno bitja, katero se imenuje »homo sapiens«, ampak samo Rooseweltovih univerzalnih robotov. Intelektualnega, to je duševnega dela stroji ne bodo nikdar prevzeli. Ravno v dejstvu, da se je človeštvo razbremenilo mehaničnega dela in se tako bolj posvetilo duševnemu delu, moramo v prvi vrsti iskati vzroke sedanjemu napredku na vseh poljih.

V socialnem zavarovanju je ideal stroj, ki bi na eni strani sprejemal prijave o zaposlitvi in obolenjih, ter na drugi strani dajal že kuvertirane plačilne naloge in izpolnjene nakaznice (čeke) za podpore obenem z vsemi potrebnimi vknjižbami in statističnimi podatki. Upravni stroški bi se tako reducirali na minimum in bilo bi sredstev in ljudi dovolj, ki bi se uspešno lotili neštetih zavarovalnih problemov, kateri so danes še popolnoma nedotaknjeni v škodo vsem. Do tega ideala je sicer še daleč, vendar se mu lahko vedno bolj in bolj približujemo.

Poenostavljenje je princip, katerega pereča potreba vedno bolj sili v ospredje in v uvaževanje v vseh panogah človeškega življenja. Moderna arhitektura ima toliko skrbi z raznimi potrebnimi stvarmi, n. pr. centralna kurjava, plinska, električna, vodna napeljava, telefon, ventilacije itd., da zmanjka časa za nepotrebne razkošne in bujne forme renesančnega in baročnega stila. Moderne stavbe napravijo pri vsej svoji priprostosti in enostavnosti s svojimi ogromnimi in harmoničnimi dimenzijami mnogo lepše utise kot stare stavbe z vsemi nepotrebnimi okraski. Isto poenostavljenje opažamo v opremi lokalov, v modi, v umetnosti, v znanosti itd. Esperanto, volapik, neoglifi, termini technici, internacionalne banke, internacionalne pogodbe itd. itd. so iznajdbe in ustanove, katere gredo indirektno za poenostavljenjem. Poenostavljenje je pa posebno potrebno v socialnem zavarovanju, katero mora dan za dnevom vršiti ogromno poslov, kateri vsak posamezen predstavlja majhno vrednost, n. pr. nad 600.000 poimenskih mesečnih predpisov prispevkov s povprečno vrednostjo Din 50.—, vsak mesec blizu 100.000 likvidacij hranarin v povprečni vrednosti Din 150.—, vsak mesec nad 100.000 retaksacij receptov s povprečno vrednostjo izpod Din 20.— itd. itd.

Nesporna vrednost našega zakona o zavarovanju delavcev od 14. V. 1922, vsled katere si je priboril vsestranski renome, je unifikacija bolniškega, nezgodnega in pokojinskega zavarovanja — kadar se bo začelo izvajati — katera pride do izraza zlasti v enotnem in poenostavljenem predpisovanju vseh vrst prispevkov. Nadaljno poenostavljenje v tem pogledu je interna spojitev bolniškega, nezgodnega in pokojninskega zavarovanja v enotno socialno zavarovanje. Poenostavitev nevarnostne tabele od 863 na 409 postavk, je prvi korak v tem pogledu. Od poenostavljenja moramo v prvi vrsti pričakovati napredek in zboljšanje našega socialnega zavarovanja.

ПЕТРОВИЋ ВЕЉКО:

ЈУБИЛЕЈ ОПОРАВИЛИШТА „КАСИНДО“

Често с правом, али углавном стога што у нас нису проведене у живот све гране социјалног осигурања и што нема изгледа да ће се под теретом садашњих недаћа ускоро провести, наш радник се у много случајева жали на органе Осигурања и њихов рад и воли да подцењује значај и вредност осигурања као таквог. Највећим делом ово долази од осигураника који су млади, скорашњи чланови осигирања, и у

Digitized by Google

чијем подручју доскора оно није ни постојало. И то је разумљиво. Људи који су живели са слабом заштитом и без икаквог осигурања, увођењем у живот ЗОР-а схватили су сувише романтичарски и хуманитарно установу осигурања, те су са особитом дозом оптимизма од ње много и често немогућно очекивали и захтевали.

А када су у крајевима где осигурање уопште није постојало настале уобичајене пороћајне муке, које прате сваку новину; када је запело са питањем искусних намештеника и управе и дошао отпор осигураних и осигурача, искрсло лекарско питање и настала права дечја болест, онда се, у маси нових осигураника, увидело да је осигурање ствар мучна и компликована, која се има стварати деценијама и на којој морају сарађивати читаве генерације заинтересованих привредних и социјалних редова.

Али то је идеолошка страна. Практично осигурање је стајало нешто лошије, а то се теже лечи. По правилу сваки скоро човек гледа непосредно и површно. Код њега је питање дана. Он нагонски тражи задовољење својих преких потреба, спасавање себе, и као болесник није расположен нити је кадар да мисли на будућност. Зато се њега не тичу планови једне лепо смишљене изградње радничког осигурања у земљи; уређај, модерне справе, хигијенске зграде, начин лечења и т. д., све то њега ни упола не може заинтересовати толико, колико га интересује висина његове хранарине и квалитет прописане медицине. Ту је он најосетљивији и то се запажа и код интелигентнијих осигураника као и код оних који нису писмени ни у најобичнијем смислу те речи. Ако при том такав болесни осигураник није од службеника брзо и уљудно услужен, или га је лекар набусито примио и мало времена са њим у разговору провео, ако му се није осмехнуо и није показао да је добар човек ма како добар лекар био — он је општи утисак и поверење члана према осигурању озбиљно пољуљао.

Али када један болестан и вечито незадовољан осигураник буде упућен у лечилиште и ту наиђе на пријем и негу какву је себи тешко могао претставити, он ће пред фактом живе стварности и очигледнога напретка морати из основа да промени своје мишљење. Пре или после ту ће он стећи утисак да је у својој средини, у средини која је ради њега створена, а која се уздигла до једног завидног степена, и као таква кадра напредовати поред осталога и за то што је интересе појединаца ради свога деликатног задатка подредила интересу целине. Ту он јасно види значај осигурања у нас, па имајући пред очима већ постигнуте резултате нехотично постаје ватрени присталица социјалног осигурања и његовог усавршавања.

Услед тога наше здравствене установе, опоравилишта и санаторијуми, несумњиво заслужују да се о њима више пише и буду потпуније упознати. Стога ми нећемо говорити шта стоји на путу још бољем савршавању организације осигурања, нити је за овај мах потребно двојити добре од рђавих страна и упуштати се у анализу читавога проблема. То тим пре не треба чинити када се жели приказати једна реална творевина, која је већ одавна стекла право грађанства код наших осигураника и са овом годином улази у другу деценију свога благотворног деловања.

Касиндо је постао чаробна реч и острво спасења, упорно прижељкивано од многих радника и намештеника, жељних лечења и одмора, а по своме капацитету и осталим својствима ово опоравилиште добрим делом задовољава ту потребу. Уз то Касиндо се тако нагло развија да ће у догледно време моћи да прими још већи број пацијената, пружајући им максимум удобности.

Осим санаторијума на Сљемену опоравилиште Касиндо је можда наша најстарија здравствена установа. Његови темељи ударени су 1921 г., када је у августу месецу примило прве болеснике, и крајем ове године оно улази у другу деценију. Касиндо се налази у једној удољици на периферији Сарајевског поља на 575 м. надморске висине а у сплету и подножју босанских планина: Требевића, Јахорине, Трескавице, Бјелашнице и Игмана. Ове су планине високе од 1600—2400 метара, пуне шуме и снега и са њих вечито струји спасоносни зрак, док с друге стране штите опоравилиште од јаких ветрова.

На томе месту постојала је до 1917 год. пилана италијанске фирме Ђ. Фелтринели из Милана која је сада премештена у Сјетлину. Од њих је радничко осигурање купило известан број зграда и земљиште око 90 дунума (1 дунум = 1000 м²) и тиме је ударен темељ једној великој тековини. Исте године откупљено је око 20, а током 1926/27 год. 250 дунума; у 1928 год. држава је уступила своје земљиште од око 1000 дунума у закуп за 10 година, с тим да ће по том то земљиште прећи у својину радничког осигурања, те тако до сада са околним брдима и њиховим косама и литицама има простор од 2000 дунума (200 ха).

Digitized by Google

Од тога је модерно обрађено 40 дунума у главном повртарством, а 250 запремају познати босански комбиновани воћњаци и ливаде, од којих има још 120 дунума чистих ливада. Поред тога што је сваки кутак пошумљен и припремљен да од ове котлине у догледно време створи рај земаљски, до сада је засађено 900 комада племенитог дрвећа: Ту су претежно заступљене воћке које у Босни успевају: шљиве, крушке и јабуке, а у мањем броју трешње, вишње, кајсије, дуње и т. д. Један део воћњака већ сада даје плода, док се са сигурношћу рачуна да ће за 5 година све потребе опоравилишта у свежем и конзервираном воћу са имања бити подмирене. А када се узме да пацијенти уза сваку вечеру добијају компот од воћа и да Касиндо за сада има годишње по 60.000 пацијентских дана (и толико оброка компота), онда се види да ће само на воћу ова установа веома знатне уштеде код својих издатака учинити.

У Касиндо долазе и успешно се лече реконвалесценти, анемичари и болесници са болестима дисала. Искључени су болесници са отвореном туберкулозом. Опоравилиште има укупно 12 павиљона који носе имена наших већих градова. Од тога су по једно управна зграда и трпезарија, две се састоје из дрвених барака система Декер, употребљиве само лети, а осталих 8 зграда су за становање зими и лети са потребним комфором. Свуда је проведено електрично осветлење, водовод по собама и модерни хигијенски клозети под истим кровом, а у новијим зградама собе су паркетиране, имају хладну и топлу воду, парно грејање и купатила. Поред амбуланте и апотеке постоји лабораторијум, електротерапија и сала са Рентгеновим апаратом.

Касиндо има 50 соба изложених сунцу са 200 кревета у њима, и посебно 120 постеља на добро уређеној лежаоници, која се простире на тераси око павиљона „Босна". Иначе дневни пресек је 162 особе. У 1930 години у Касиндолу је било 1.806 пацијената који су имали укупно 59.148 дана. Просечно сваки је проборавио по 32 дана, а на тежини су добили мушки 3·50 кг. (недељно 0,76), женске 3·30 (0,72). Од 1.806 особа изгубило је на тежини у тој години свега 16 мушкараца свеукупно 10·82 кг. и 10 женских 9·50 кг. Међутим до јуна 1931 број пацијената у Касиндолу износио је 1.180 лица, што је знак да ће ова јубилејска година бити рекордна и број пацијената ће далеко прелазити 2.000 особа.

Поред велике количине шећера, брашна, кафе и т. д. у Касиндолу се свакодневно консумира око 180 литара млека и 135 кг. меса. Услед тако обилне потрошње, ма да се и са пијаце снабдева, Касиндо има своју узорну економију. У њој је преко 30 крава музара и око 15 бикова и јунаца пробране пасмине: Сименталац и Пицбауер. Свиња и прасади, Јоркшираца и Монголаца, има преко 300, а живина (кокоши, гуске, патке и т. д.) канда такође има у огромном броју и од најбољих пасмина. Али поврх свега тога мора се докупљивати око 50 литара млека дневно и око 1.000 јаја недељно. Уз то, на планини Јахорини, управа Касиндола свакога лета инсталира млекару у којој се од млека закупљених стада оваца и крава израђују и спреме за зиму сви потребни млечни производи.

Мора се напоменути да је кухиња најмодерније уређена. У њој се куха помоћу паре у модерним и херметички затвореним и строго хигијенским казанима који су последња реч науке, јер су грађени у 1930 години у Бечу. За потребе кухиње као и за потребе парнога грејања преко зиме Касиндо троши угаљ из свога сопственог рудника. Тај рудник је на 8 км. од опоравилишта. Он се експлоатише доста примитивно, али опоравилиште отуда добија сваке године 30 вагона лигнита јачине 2.600 кал. и тиме подмирује све своје потребе у томе правцу.

За време лета, по дозволи лекара, пацијенти из Касиндола чине у групама излете по околини. Иначе у самом опоравилишту су инсталирани радио-звучници, који преносе концерте, преко зиме дају се различити забавни и поучни филмови, а доста богата књижница, ма да је пацијентима увек на расположењу, изгледа да се не користи од свију и у довољној мери. У самом кругу опоравилишта постоји леп и стално прошираван и његован парк, базен за купање са текућом водом и пространа тераса за сунчање.

Вода, из сопственог водовода који је грађен 1923 год. и подмирује и потребе околине, је необично добра и здрава, планинска. Поред те воде и ваздуха апетит се невероватно брзо развија и расте скоро очигледно. Опоравилиште за тим има метеролошку станицу и помоћну електричну централу, јер осветлење добија из Сарајева, а средином имања тече река истога имена чијом се водом обилато поводњавају усеви.

Први утисак који нови пацијент добије, као и код свих великих ствари, није особит. Касиндо је свет за себе, нешто што није свакодневно, и што у почетку човека

Digitized by Google

чини пажљивим. Али одмах за тим он осваја и својим начином живота и духом и атмосфером и, поред свих незгода које има једна врста касарнског живота, неће бити у земљи пацијента који не би желео да Касиндо опет посети. Међу пацијентима има таквих који су у овом опоравилишту били по неколико пута. Те особе најбоље примећују управо рапидне напретке и у томе су сви једнодушни. Чак шта више они су тиме очарани и поносни, и као да сваки у томе нехотице види и своју заслугу, тако су одушевљени.

Касиндо се рађао и развијао упоредо са нашим осигурањем. Добри познаваоци кажу да је лечилиште Кленовник још боље, узорно уређено. Томе се није чудити. На уоме месту пламтела је годинама једна (и то племићка) цивилизација и култура. Ту су давнашњи и дубоки темељи једне тековине, богатства, коју наравно није било тешко приспособити новој намени и новим приликама. Све је то величанствено, али се за опоравилиште Касиндо може рећи да је чаробно.

У околини Касиндола има људи који памте када на томе месту није постојала ни једна касаба. А сада је то читав град! Полако и поступно, као што се у ембриону са свима тешкоћама и радостима ствара и напокон створи живот, тако је ту поступно ницао и ниче зид, канал, електрични стуб, кућа, павиљон, алеја, те се смишљено гради нешто што за раднике нигда до сада није постојало... И вероватно због тога што сви на неки начин суделују у томе изграђивању и сведоци су његовога стварања, Касиндо је свима и готово подједнако драг.

У Касиндолу, међу пацијентима, има и незадовољних. Они су у необичној мањини. То су или људи нервно растројени, који не могу да подносе заједнички живот и потребну дисциплину, или особе из редова добро плаћених намештеника, који имају боље удобности својих кућа па им тамо изгледа све простачко и чини им се да им је у тој средини деградирано достојанство. Треба бити правичан па истаћи да има дана када се храни може замерити и желети је да се и те неугодности уклоне. Али су ти дани врло ретки, па се то може догодити свагде. Факат је у томе, да је за 90% и више пацијената, за све раднике оба пола који имају срећу да у њ пробаве неко време, Касиндо потпуно задовољавајући. А опоравилиште је у првом реду за њих грађено и пре свега њима намењено.

Опоравилиштем Касиндо фактички управља Оузор у Сарајеву, преко свога управника, г. Сретена Јакшића. Он у летње време скоро свакодневно после рада обилази опоравилиште, надгледа радове и упорно се стара и даје упутства скоро о свакој ситници.

Лекарски кадар сачињавају: примаријус, предусретљиви г. Др. Ђуро Остојић, његова госпођа, и симпатични г. Др. Крилетић. Њихову пажњу користе сви пацијенти подједнако и сви се они према болесницима односе као што добри људи и искусни лекари у једном заводу овакве врсте треба да чине. За време од два месеца никаква жалба на рад лекара није се могла чути. Надзор врши шеф лекар Оузора г. Др. Мандић.

Скоро подједнаке заслуге има и све остало особље. У овоме заводу сваки предано ради свој посао и то како управник опоравилишта, г. Мато Старчевић, тако и сви остали до последњега ложача и воловара. Сви су ти људи неимари нечега благородног и спасоносног за наш радни и експлоатисани свет, који се једино овде у правцу материјалне једнакости осети човеком, непотиштеним, и поред физичког доживи донекле и душевно регенерисање.

Несумњиво је дакле да су сви познаваоци Касиндола, сви радници и намештеници и остали незаинтересовани симпатизери, пријатељи овога опоравилишта. Оно то потпуно заслужује и његов напредак треба желити и потпомагати. Скоро ће се саградити још једна управна зграда и модерна пекара. Нема године а да се тамо нешто значајно не дигне и придода. Све је то потребно и благотворно, јер с дана на дан све више очију упрто је на Касиндо и његово радничко опоравилиште.

Опаска: Овај је чланак примила редакција из редова касиндолских пацијената.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

ПОСЕТА Г. МИНИСТРА СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И НАРОДНОГ ЗДРАВЉА ЕКСПОЗИТУРИ БЕОГРАДСКОГ УРЕДА ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА У КРАГУЈЕВЦУ

Приликом инспекције подручних установа у Крагујевцу, у току септембра месеца т. г., г. Министар Др. Костренчић у друштву са начелником г. Љубомиром Хофмановићем, посетио је и детаљно разгледао ново подигнуту зграду експозитуре београдског уреда у Крагујевцу, којом је приликом изјавио, да су уређења амбуланти, инсталације купатила и хидротерапије модерне и практичне.

Г. Министра су нарочито интересовале прилике социјалног осигурања у Крагујевцу, у коме има велик број фабричких радника, и ако укупан број становника ове вароши једва износи нешто преко 25.000.

Разгледавајући податке о броју пријављених радника, о броју оболелих чланова, који дневно прођу кроз амбуланте експозитуре и о броју чланова који су услед неспособности избачени из привреде, те издатке за лекове и лекарије, г. Министру је пао у очи несразмеран број оболелих према броју пријављених чланова. Нарочито висок проценат хранарине и проценат оболелих од туберкулозе.

Може се рећи на основу поузданих података, да од свих врсти болести, оболења од туберкулозе износе преко 70%. А када се узму у обзир да су готово сви ови чланови са својим породицама упућени једино на социјално осигурање онда се лако може извести закључак, колико треба напора и материјалних сретстава, да се макар како бори са овом немани.

Од стране г. Министра и начелника г. Хофмановића препоручене су исвесне мере, које су сада већ знатно придонеле побољшању прилика осигурања. Ђ. С. М.

NOVI ZAKON O RADNJAMA.

U Službenim novinama od 9. novembra proklamovan je Zakon o radnjama (Z. O. R.). Ovim zakonom, koji stupa na snagu mjeseca marta iduće godine provedena je unifikacija obrtnog zakonodavstva na području naše države. Zbog važnosti ovog zakona donosimo u kratko njegove glavne odredbe. Na području Kraljevine Jugoslavije može svatko vršiti radnju, koji zato dobije dozvolu od nadležne opće upravne vlasti, ako je punoljetan ili punoljetnim proglašen i sposoban da slobodno raspolaže svojom imovinom. Za lica, koja ne mogu slobodno raspolagati svojom imovinom, potrebno je odobrenje njihovih zakonskih zaštitnika i nadležne starateljske vlasti. Ta lica mogu obavljati radnju samo posretstvom naročitog poslovodje. Za obavljanje trgovačke radnje potreban je dokaz posebne spreme, a ta je dvogodišnje učenje kao šegrt i dvogodišnje zaposlenje kao pomoćnik u trgovačkoj radnji. Za obavljanje zanatske radnje potreban je uz opće uslove i dokaz stručne spreme za dotični zanat, koja se dokazuje svjedočanstvima o položenom pomoćničkom i majstorskom ispitu ili svjedočanstvima o svršenim ispitima stručnih škola, koje će gospodin Ministar trgovine i industrije kao takove oznaciti. Zakon nabraja 88 vrsta zanatskih radnja. Ko dokaže spremu za obavljanje zanatske radnje i ko dobije dozvolu za vršenje te radnje ima pravo na naziv »majstor«. Nikome se neće dozvoliti obavljanje zanatske radnje, ako lično ne pruži dokaz o stručnoj spremi za dotični zanat. Industrijskim radnjama u smislu Zakona o radnjama smatrat će se obzirom na način proizvodnje preduzeća, koja izradjuju, preradjuju, doradjuju ili obradjuju proizvode u radionicama ili na stalnom mjestu primjenom podjele rada i koja uposluju veći broj radnika, a rad redovno vrše uz upotrebu motorne snage i proizvode proizvadjaju za stovarište ili po porudžbini u većem obimu. U slučaju sumnje donaša odluku Ban po saslušanju nadležnih komora.

Gradjevinske radnje obuhvaćaju sve vrste izvodjenja gradjevinskih radova, a mogu ih obavljati inžinjeri gradjevinske ili arhitektonske struke, koji su dobili pravo za obavljanje prakse ovlaštenih inžinjera ili arhitekata, graditelji, majstori zidari, tesari, klesari, bunardžije koji su položili propisani majstorski ispit, a mogu ih obavljati i pravna lica ako postave poslovodju koji ima potrebnu spremu za vršenje gradjevinskih radnja. Elektrotehničke radnje, u koje spadaju elektrotehnički i elektroinstalaterski radovi, mogu obavljati ovlašteni elektro-mašinski inžinjeri i elektrotehničari koji su položili naročiti ispit za elektrotehničare.

Ovlaštenje ili dozvola za vršenje radnje podjeljuje se na osnovu pismene zamolbe ili usmene molbe dane u zapisnik kod nadležne opće upravne vlasti I. stepena. Tko želi voditi više radnja u isto vrijeme, mora

Digitized by Google

za svaku podnijeti posebnu molbu. Nadležna opća upravna vlast dužna je da u isto vrijeme, kada izda ovlaštenje odnosno dozvolu ili kakovu njihovu promjenu, izvjesti o registraciji nadležnu poresku upravu, komoru, prinudno udruženje, vlast za inspekciju rada, okružni ured za osiguranje radnika i eventualno i druge zainteresovane vlasti odnosno ustanove, dostavljajući im prepis ovlaštenja ili dozvole. Isto tako ima se podnijeti izvještaj o svakoj promjeni sjedišta radnje, o osnivanju i promjeni pomoćnih lokala, prodavaonica, poslovnica, biroa, radionica, podružnica, depoa, stovarišta i skladišta. Za radionice i postrojenja, u kojima se upotrebljavaju naročita ognjišta, parne mašine, motori, vodena ili kakova druga prirodna snaga, ili koja mogu biti za okolne stanovnike i javne ustanove, te radnike u njima opasna ili neprijatna štetnim uticajem na zdravlje, ugrozavanjem sigurnosti, neugodnim mirisom, neobičnom bukom, ili tresenjem, potrebna je naročita dozvola za podizanje. U tu svrhu ima nadležna opća upravna vlast provesti prethodni postupak u cilju uklanjanja štetnih uticaja i opasnosti. U tu svrhu ima se objaviti rasprava komisijska, kojoj pretsjeda upravni činovnik opće upravne vlasti I. stepena, a na koju se imadu pozvati prema potrebi tehnički i sanitetski referent dotične upravne vlasti, referent inspekcije rada te referent nadležne komore kao i eventualni drugi stručnjaci prema vrsti radionice ili postrojenja, koje se ima podići.

Redovno se imade radnja obavljati na stalnom poslovnom mjestu (lokalu, poslovnici, radionici i sl.). Nijedna se radnja nesmije voditi u lokalu ili na mjestu gdje ne dostaju potrebni higijenski uslovi i koji ne odgovaraju gradjevinskim propisima. Imalac radnje ne može svoju radnju obavljati preko zakupnika ili potzakupnika. Ova se zabrana ne odnosi na pravo davanja u zakup poslovnih prostorija i poslovnog uredjaja. Izuzetno od toga može nadležni sud na osnovi §-a. 296. Zakona o izvršnom postupku odrediti za radnju prinudnu upravu ili je dati pod zakup. Imalac radnje ima pravo da obavlja samo one poslove, za koje je dobio dozvolu. Ako bi u pogledu obima radnje nastao spor, odlučuje Ban po saslušanju komore.

Radnim danima mora biti svaka radnja zatvorena u vrijeme od 20 časova na veče do 5 časova u jutro. Za industrijska poduzeća, u kojima je rad po naravi posla neprekidan ili pri kojima narav posla ne dozvoljava prekid ili odlaganje rada, neće važiti ograničenja u pogledu otvaranja i zatvaranja. Ban može prema mjesnim prilikama odrediti da pojedine vrste zanatskih radnja mogu u selima i drugim mjestima poljoprivrednog značaja biti otvorene na radne dane duže i neograničeno. U ostalom o vremenu otvaranja i zatvaranju pojedinih vrsta radnja izdaće Ministar trgovine i industrije u sporazumu sa Ministrom socijalne politike i narodnog zdravlja a po saslušanju poslodavačkih i radničkih komora uredbom pobliže odredbe. Nedeljom moraju biti zatvoreni svi lokali, prodavaonice, poslovnice, biro-i, radionice i skladišta svake radnje i u njima se mora obustaviti svaki rad. Ovo ograničenje neće važiti za poduzeća, u kojima je rad po naravi posla neprekidan ili kod kojih radne prilike ne dozvoljavaju prekid rada. Ta poduzeća označiće se posebnom uredbom.

Pravo na obavljanje radnje prestaje smrću imaoca radnje, prijavom da prestaje obavljati radnju, oduzimanjem prava, pravoznažnom sudskom zabranom radnje ili pravosnažnom presudom opće upravne vlasti, izvršenom konačnom rasprodajom, ako se ne započne radnja u roku od godine dana po dozvoli i kad se prestane sa radom u radnji za vrijeme od godinu dana. Zakon sadržaje propise i o radnjama bez stalnog poslovnog mjesta (lokala) o sajmovima (vašarima, panadžurima) i tržnim (pazarnim) danima.

U cilju unapredjenja radinosti u zemlji odredjuje zakon, da su dužni država i javna samoupravna tijela kao i njihovi zavodi i ustanove, da sve potrebne im zanatske i industrijske proizvode, koji se izradjuju u zemlji redovno nabavljaju od domaćih radnja koje ih u zemlji proizvode. Isto tako dužne su država i javna samoupravna tijela da radove, čije uslove uredjuje zakon o radnjama i koji se imaju obavljati za njihov račun, redovno izvršuju samo po domaćim radnjama i licima, koja su ovlaštena da u zemlji vode radnju. Za ovakove radnje ima se upotrebiti materijal proizveden u zemlji. U inostranstvu mogu se nabavljati samo oni proizvodi, koji se ne mogu nabavljati u zemlji, a strana poduzeća mogu izvršiti samo one radove, koje ne mogu u zemlji izvršiti domaća poduzeća.

Zakonske odredbe o pomoćnom osoblju mogu se primjenjivati na cjelokupno osoblje bez razlike doba i spola, koje je upošleno u radnjama i koje se bavi kao gla-

Digitized by Google

vnim zanimanjem redovnim obavljanjem povjerene im službe za ove radnje. U koliko je za pojedine grupe osoblja u zakonu drukčije naredjeno, primenjivaće se za to osoblje ta posebna naredjenja. Pomoćnim osobljem u smislu ovog zakona smatraju se učenici (šegrti), lica, koja kod radnja obavljaju podredjene poslove, pomoćnici, zanatski i fabrički radnici i sva druga lica, kojima se kod radnja povjerava obavljanje trgovačkih, zanatskih ili drugih tehničkih službe. Službeni odnosi izmedju imaoca radnje i osoblja uredjuju se ugovorima o službi. Kolektivnim ugovorom smatraće se pismena, pogodba, koju zaključi službodavac ili službodavačka organizacija jedne ili više srodnih struka kao pretstavnik službodavaca s jedne strane i stručna služboprimačka organizacija kao pretstavnik služboprimaca s druge strane, a kojom se pogodbom uredjuju medjusobni službeni odnosi, prava i dužnosti. Prinudne organizacije službodavaca i služboprimaca ne mogu zaključiti kolektivni ugovor. Kolektivni ugovori važiće za sve pomoćno osoblje one struke, za koje je zaključeno, a koje je uposleno u poduzeću ili poduzećima. Ako je za pojedine radnike istog poduzeća zaključen još poseban ugovor važiće za to osoblje ovaj poseban ugovor, u koliko je za njih povoljniji. Ako u ugovoru nije odredjena plaća, a nije zaključena ni njena besplatnost, smatra se da je zaključena primjerena plaća. U tom slučaju primjenjivaće se običaj, koji postoji u dotičnom mjestu za poduzeća i pomoćno osoblje dotične vrste. Radnik plaćen po komadu ili prema pojedinim činidbama može prije dospjelosti plaće tražiti predujam srazmjeran učinjenim službama i svojim izdacima. Ako je tekuća plaća u novcu odmjerena mjesečno ili u kratkim rokovima, isplaćivaće se najkasnije posljednjeg dana svakog mjeseca odnosno krajem pojedinog posla. Plaća odmjerena na sat, po komadu ili prema pojedinim činidbama daće se za već učinjene činidbe na kraju svake kalendarske sedmice, a ako se radi o službama višeg reda na kraju svakog kalendarskog mjeseca. U svakom slučaju već zaslužena plaća dospjeva čim se svrši službeni odnos. Plaća u novcu ima se isplaćivati u dinarskoj valuti. Poslodavci ne smiju davati svom pomoćnom osoblju robu na kredit niti ga ne smiju obvezivati da kupuje potrebne životne namirnice, koje mu oni preporuče, niti da obavezno ugovore upotrebu plaće za druge svrhe. Poslodavci mogu uz pristanak osoblja dati mu za račun plaće životne namirnice i redovnu hranu po cijeni koštanja, stan, ogrjev, osvjetljenje, alat, robu za rad, zemlju za upotrebu, sve uz prosječnu vrijednost vlastitog koštanja. Poslodavac ne smije svom pomoćnom osoblju davati na račun plaće alkoholna pića, niti drugu kakovu robu.

Služboprimac pridržava svoje pravo na plaću ako poslije najmanje 14-dnevnog službovanja bude spriječen u službovanju bolešću ili nesretnim slučajem za srazmjerno kratko vrijeme, ne više od nedjelje dana i ako to nije skrivio namjerno ili velikom nemarnošću. Isto to važi i onda, ako je u službovanju spriječen bez svoje krivnje drugim važnim razlozima, koji se tiču njegove osobe. On je dužan da svoju sprecenost u službi odmah prijavi službodavcu i da mu na njegovo traženje predloži svjedodžbu nadleznog okružnog ureda za osiguranje radnika ili zvaničnog lekara o razlozima i trajanju njegove radne nesposobnosti. Ovaj zahtjev službodavac može ponovno staviti poslije primjerenog vremena. Ako radnik bude spriječen obavljati svoju službu zbog vršenja vojničke vježbe, to njegov službeni odnos ne prestaje i njemu ostaje pravo na njegove novčane prinadležnosti za vrijeme od 4 nedjelje, ukoliko je njegov službeni odnos trajao neprekidno najmanje godinu dana i ako za to vrijeme ne prima od države odgovarajuću naknadu. To mu pravo ne pripada, kad bude pozvan da vrši svoju vojničku službu u stalnom kadru.

Ako je služboprimac kod službenog odnosa, koji u glavnom zauzima njegovu privrednu djelatnost primljen u kućnu zajednicu službodavca, ovaj će mu davati u slučaju bolesti, koja nije prouzrokovana namjerno niti velikom nemarnošću služboprimca pored novčane plaće potrebnu ishranu, lekarsko liječenje i potrebne lijekove najviše za 14 dana, ako je službeni odnos već trajao 14 dana i najviše za 4 nedelje, ako je trajao pola godine. Ishrana i liječenje može se dati i u bolnici ili sa pristankom radnika kod trećih osoba. Obaveze, koje po ovim naredjenjima padaju na službodavca ne nastaju ako je službeni odnos zaključen samo za vrijeme neke prolazne potrebe, a još nije trajao mjesec dana. Službeni odnos prestaje istekom vremena za koji je ugovoren. Službeni odnos ugovoren samo na probu, ili samo za vrijeme pro-

Digitized by Google

lazne potrebe, može se u toku prvog mjeseca s obiju strana u svako doba raskinuti. Ako je službeni odnos zaključen doživotno ili za vrijeme duže od pet godina, službeprimac može ovaj odnos raskinuti po isteku od 5 godina, pazeći na otkazni rok od šest mjeseci.

U koliko nije za radnika šta povoljnije ugovoreno ili u koliko nije zakonom za pojedine grupe pomoćnog osoblja šta drukčije odredjeno, minimalni je otkazni rok 14 dana. Žene ne mogu se otpustiti iz službe ako su sprečene u vršenju službe zbog trudnoće ili porodjaja. Otkaže li poslodavac službeni odnos u roku od 6 nedjelja prije ili šest nedjelja poslije porodjaja službeni odnos, ne prestaje on niti u kom slučaju prije šest nedjelja poslije porodjaja. Svaka strana može službeni odnos raskinuti iz važnih razloga. Službeni odnos može se raskinuti sa strane radnika, ako je on nesposoban za rad, ako mu poslodavac smanjuje ili zadržava platu, ako neće poslodavac da ispunjava higijenske uslove rada i t. d. Posebni razlozi novedeni su za raskinuće ugovora sa strane poslodavaca.

Učenikom ili šegrtom smatra se u smislu zakona bez razlike na spol svako lice, koje je zaposleno u radnji u cilju da praktičnim radom (učenjem) stekne znanje, koje ga može osposobiti za pomoćničko zaposlenje. Uz ove pretpostavke smatraju se šegrtima i ona lica, za koja su kod pojedinih radnja uobičajeni drugi nazivi. Lica ispod 16 godina, koja su zaposlena u radnji ili koja usliied razdiobe rada vrše takav posao, za koje nije potrebno znanje ni učenje, ne smatraju se šegrtima. Za šegrte mogu se primati samo lica, koja su navršila 14. godinu života, koja su svršila najmanje osnovnu školu ili su inače stekla pismenost, i koja su tjelesno sposobna za dotičnu radnju.

Za šegrta ima se sklopiti po zakonu pismeni ugovor najkasnije u roku od 8 dana po primitku u radnju. Ugovor se sklapa kod prinudnog udruženja, kome pripada poslodavac, a ako takovog nema onda kod općine nadležne prema sjedištu poslovnice ili radionice radnje. Vrijeme učenja ne smije biti kraće od dvije a niti duže od četiri godine. Imalac radnje je dužan da se brine da učenik izuči struku. On mu nesmije oduzimati priliku, a niti vrijeme potrebno za učenje i nesmije ga upotrebljavati za poslove, koji nisu u vezi sa njegovom strukom. Kada šegrti zanatskih radnja odnosno fabrika navrše učeničko doba moraju ih imaoci radnja kod kojih uče i nadležna udruženja odmah pozvati da se podvrgnu pomoćničkom ispitu. Ovaj je ispit javan.

U svim općinama, gdie imade najmanje 50 šegrta upisanih u registru, staraće se Ban oko osnutka produžne stručne škole radi stručnog i praktičnog obrazovanja šegrta. Te škole se mogu osnivati i za više općina. Polaženje škole je obavezno za sve šegrte i pomoćnike, koji su mladji od 18 godina. Imaoci radnja dužni su da tom svom osoblju daju u okviru radnog vremena slobodno vrijeme potrebno za pohadjanje ovih škola.

Pomoćnici, koji su položili pomoćnički ispit i koji su dokazali poslovnom knjižicom da su bili uposleni propisano vrijeme u dotičnom zanatu, ili da su s uspiehom svršili stručnu školu koja zamjenjuje vrijeme zaposljenja, mogu polagati maistorski ispit pred naročitom ispitnom komisiiom, koju postavlja Ban. Za rukovaoce parnim mašinama, kotlovima i ložaće, kao i za rukovaoce električnim postrojenjima i aparatima za razvijanje acetilena, te kinooperatere propisaće se posebna stručna sprema i polaganje naročitih ispita. Ovi se ispiti polažu kod nadležne banske uprave. Za osoblje u trgovačkim radnjama postoje naročiti propisi. Ako je trgovački namještenik, kao i ostalo pomoćno osoblje u trgovačkim radnjama napustilo službu usliied bolesti ili nesreće, onda pridržava pravo na plaću za vrijeme od 6 nedielja. Poslije navršenih neprekidnih pet godina službe pripada pravo na plaću u ovom slučaju za vrijeme od 8 nedjelja, poslije 15 godina na 10 nedjelja, a poslije 20 godina 12 nedjelja. Za prokuriste i punomoćnike trgovačkih radnja važiće pravo na plaću za vrijeme od 12 nedjelja. Ako uposlena žena pokaže lekarsku svjedodžbu prema kojoj će vjerojatno u roku od 6 nedjelja roditi, može izostati iz službe. Poslije porodjaja, ako sama doji svoje dijete, ima pravo da svaki dan dva puta po pola sata prekine rad u tu svrhu. Službeni odnos na probu može se zaključiti najviše za vrijeme od mjesec dana i u ovom roku može se sa obiju strana u svako vrijeme raskinuti. Ako je službeni odnos u trgovačkoj radnji trajao neprekidno najmanje 10 godina onda namještenik, kojemu je povjereno obavljanje viših trgovačkih ili viših tehničkih poslova, ima pravo u slučaju prestanka odnosa na otpravninu. Ona iznosi poslije 10

Digitized by Google

godina četverostruku mjesečnu plaću, poslije 15 godina šestostruku, poslije 20 godina dvanaeststruku mjesečnu plaću.

Sporove nastale iz odnosa o službi između poslodavca i pomoćnog osoblja, čiji su odnosi regulisani zakonom o radnjama, rješavaće izbrani odbor (sud dobrih ljudi). Takav odbor sastoji se od pretsjednika i potrebnog broja članova iz krugova poslodavaca i radnika svih struka i njihovih zamjenika. Pretsjednik odbora jeste šef opće upravne vlasti I. stepena sa spremom pravnog fakulteta ili njegov zamjenik sa istom spremom. U svakom slučaju pretsjednik mora biti diplomisani pravnik. Članove odbora postavlja Ban iz grupa poslodavaca i radnika po predlogu nadležnih privrednih i radničkih komora. Izbrani odbor rješava u vijeću od 3 člana: od pretsjednika ili njegovog zamjenika, te jednog poslodavca i jednog radnika. Taj odbor je nadležan za sporove zbog plaća, sporove o postojanju ugovora o službi, o početku, nastavljanju i svršetku učeničkog i službenog odnosa pomoćnog osoblja, kao i o obavljanju službe u poduzeću; za sporove o izvršenju službe i otštetu, o obračunavanju plaće, o odmoru i o konvencionalnim kaznama; za sporove o izdavanju i upisivanju u poslovne knjižice, svjedodžbe i uvjerenja; za sporove o otkazu i ispražnjavanju radničkih stanova.

U interesu unapređivanja privrednih i stručnih interesa dužni su svi imaoci trgovačkih i zanatskih radnja udruživati se u prinudna udruženja, koja su pravna lica. U ta udruženja moraju pristupiti i poduzeća države i javnih samoupravnih tjela, u koliko obavljaju koju radnju spomenutu u ovom zakonu. Ta udruženja osnivaće se u pravilu za svako područje opće upravne vlasti, ako je broj pripadnika toliki, da osigurava uspješan rad udruženja. Za područje banovine mogu se osnivati udruženja bankarskih i osiguravajućih poduzeća, udruženja vlasnika građevinskih i elekrotehničkih radnja, štamparskih poduzeća, lica koja vrše zastupanje i posredovanje pred vlastima, udruženja otpremnika i carinskih posrednika, kao i poduzeća za prevoz putnika i robe motornim kolima. Članstvo ovog udruženja ne može da prestaje ni svojevoljnim istupom, niti isključenjem. Ono prestaje jedino prestankom radnje i padom pod stečaj. Osnivanje prinudnog udruženja odobrava nadležna komora.

Zakon ovlašćuje Ministra trgovine i industrije da u sporazumu sa Ministrom socijalne politike i narodnog zdravlja, a po saslušanju Komora propiše u roku od dvije godine uredbu o organizaciji, načinu i uslovima osiguranja članova udruženja za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti, smrti i nesreće. Ovo osiguranje provest će se za područje jedne ili više banovina. Kad se osiguranje sprovede, dužni su svi zanatlije dotične banovine, da uplaćuju prilog za osiguranje. Za osiguranje može se osnovati zajednički fond posebno ili u okviru postojećih sličnih zavoda, ili kreditnih ustanova na području jedne ili više banovina.

Pomoćnici, koji rade u trgovačkim ili zanatskim radnjama, članova prinudnih udruženja ili povjerenici izabrani po zakonu o zaštiti radnika mogu birati na godišnjoj skupštini odbor pomoćnika. Za članove ovog odbora mogu se birati pomoćnici, koji su punoljetni i koji uživaju časna prava. Izbor odbora pomoćnika mogu vršiti radničke komore o svom trošku, ako su za najmanje 10 poduzeća učlanjenih u udruženju izabrani radnički povjerenici. Ovakav pomoćnički odbor ima zadatak da sastavlja spisak članova izbranog odbora i da ga dostavi radničkoj komori, da zastupa pomoćničke interese i udruženja po pitanjima koja dodiruju njihov interes, a napose pri pretresanju pitanja o radnim odnošajima i pri osnivanju i upravi svih onih ustanova, koje bi udruženje osnovalo i u kojima učestvuju i pomoćnici. Gdje ne postoje pomoćnički odbori, zastupaće interese pomoćnika Radnička komora.

Indutrijalci takodjer će obrazovati prinudna udruženja, ali samo za područje cijele banovine. Osnivanje vrši komora, na čijem području ima ono sjedište.

Za zastupanje interesa trgovine, industrije i zanata postoje u cijeloj Kraljevini trgovinske, industrijske i zanatske komore, koje su savjetodavni organi državne uprave i samoupravnih vlasti po svim pitanjima u vezi sa interesima privrednih grana. Komore ostaju u svom dosadašnjem sastavu, bilo kao spojene, bilo kao posebne. Promjene u sadašnjem sastavu komora u cilju da se one spajaju ili razdvoje mogu se sprovesti uredbom Ministra po saglasnosti Pretsjednika vlade i to ako to zatraže otseci komora, prinudne ili neprinudne organizacije zanatlija i trgovaca.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED ČASOPISA

SOCIJALNA MISAO. Br. 11. Str. 149 do 150. Konstantinović Mihajlo: Pravo, sila i privlačivost. Str. 150—151. Mirko Kus Nikolajev: Paul Lewi. Str. 152—153. Vladimir Angelus: Japanski imperijalizam. Str. 153—155. Cvetko Kristan: Radničke produktivne zadruge. Str. 155—157. Milivoj Magdić: Literatura četvrtog staleža. Str. 157—159. Štedimlija Savo: Cerkvenik i neki slovenački književnici danas.

ZENTRALBLATT FÜR REICHSVERSICHERUNG U. REICHSVERSORGUNG. Br. 19. Str. 413—416. Dr. Otto Müller: Naredba o ustanovljenju prinosne stope u osiguranju za slučaj bolesti od 1. augusta 1931. Str. 416—419. Dr. Papst A.: Pravni položaj saveza bolesničkih blagajna. Str. 419—420. Zdravstveno staranje u osiguranju za slučaj iznemoglosti u god. 1930.

Br. 20. Str. 433—439. Friedrich Voges: Odredbe o stručnim ispitima njemačkih činovnika bolesničkih blagajna u pojedinim njemačkim državicama. Str. 439—444. Dr. Hasselstein: Borba oko neovisnosti sudaca kod sudova radničkog osiguranja.

Br. 21. Str. 453—455. Dr. Otto Müller: Pogrebnina za porodične članove. Str. 455—458. Paul Weber: Zubni liječnik i bolesnička blagajna. Str. 458 — 460. Mayer: Kućni namještenici u osiguranju za slučaj neuposlenosti.

DEUTSCHE KRANKENKASSE. Br. 41. Str. 1138—1144 Dr. Ludwig Hirsch: Ekonomska minimalna sposobnost bolesničkih blagajna. Str. 1146—1151. Dr. W. Sommer: Pravni odnošaji izmedju saveza udruženja za socijalno staranje i nosioca osiguranja kod pružanja potpora porodičnim članovima osiguranika.

Br. 42. Str. 1167—1171. Pretjerana centralizacija u osiguranju za slučaj bolesti. Str. 1173—1178. Treća naredba predsjednika za osiguranje privrede i finansija.

Br. 42. Str. 1212—1217. Heilmann August: Granice racionalizacije bolesničkih blagajna. Str. 1217—1219. Drica. Klara Henriques: Oprost od poreza u vlastitim poduzećima nosioca socijalnog osiguranja.

Br. 44. Str. 1235—1240. Ernst Hilgenbring: Jedinstveni obrazac za knjigovodstvo bolesničkih blagajna.

Br. 45. Str. 1271—1275. Novo uredjenje odnošaja liječničkog pitanja. Str. 1277 do 1280. Dr. Rikard Treitl: Postupak oko isključenja iz osiguranja. Str. 1280—1286. Grünebaum: Kazne i liječnički ugovori.

LE JOURNAL DES ASSURANCES SOCIALES. Br. 7. Str. 11—13. Lestapis Samuel: Socijalno osiguranje i poljoprivreda.

Br. 8. Str. 9—11. Vincent Daniel: Uzajamnost prema zakonu o socijalnom osiguranju.

Br. 9. Str. 9—12. Croques Albert: Druga etapa. Str. 20—24. Dr. P. Cibrie: Liječnici i socijalno osiguranje.

Br. 10. Str. 14—21. Labes Edouard: Osiguranje za slučaj bolesti u Francuskoj i inozemstvu.

Br. 11. Str. 19—25. Croques Albert: Šest mjeseci prije. Str. 29—31. Debierre Charles: Liječnici i socijalno osiguranje. Str. 39—43. Labes Edouard: Uzajamnost i socijalno osiguranje.

Br. 12. Str. 15—21. Cavillon Edmond: Specijalni sistem poljoprivrednika u socijalnom osiguranju. Str. 31—33. Penziona blagajna u Belgiji.

Br. 15. Str. 20—23. Charlier A.: Strani državljani u socijalnom osiguranju.

Br. 14. Str. 13—17. Leon Heller: Nauka socijalnog osiguranja. Str. 17—21. Charlier A.: Socijalno osiguranje i porodica.

Br. 13. Str. 15—21. Rouze Paul: Državna inicijativa i socijalni zakoni. Str. 21 do 25. Labes Edouard: Decentralizacija! Str. 25—29. Leman: Osiguranje za slučaj bolesti u Njemačkoj.

REICHSARBEITSBLATT. Br. 25. Str. 505—509. Dr. Cschucke: Posebno uredjenje potpora za t. zv. kratke radnike. Str. 509 do 512. Dr. Wilhelm Widemann: Promjene u posebnom uredjenju stručne neuposlenosti. Str. 512—516. Dr. Rudolf Wiwald: K odgoju nezaposlene mladeži.

Br. 26. Str. 167—168. Vogel: Vrlo važan napredak u zdravstvenoj zaštiti elektrosvarivača. Str. 168—170. Dr. Ludwig Tiessl: Vanjski zrak, prostorna klima i trajno zračenje.

Br. 27. Str. 543—546. Dr. Palme Antonia: Ograničenja slobode ugovora u engleskom radnom pravu putem zakonodavstva o minimalnoj nadnici. Str. 546—548. Dr. Walter Weber: Mjere za suzbijanje neuposlenosti u Sjedinjenim Državama Amerike.

Br. 28. Str. 569—571. Dr. Ascher: Uticaj neuposlenosti na bolesti. Str. 571—574. Fromm: Staranje za neuposlene u Saarskom

Digitized by Google

području. Str. 578—580. Maks Schroeder: Staranje za ratne dobrovoljce u Francuskoj i u Sjedinjenim Američkim Državama.

Br. 29. Str. 594—597. Dr. Filip Beisiegel: Posredovanje rada, osiguranje za slučaj neuposlenosti i staranje u slučaju krize prema naredbi pretsjednika od 6. oktobra 1931. Str. 599—605. Dr. Friedrich Schmidt: Novi zakoni o gradnji gradova u Engleskoj.

Br. 30. Str. 181—186. Luise Hofmann: Primjena nijnovijih sretstava za čišćenje u industriji sa stanovišta obrtne higijene. Str. 186—190. Rohde: Položaj kućnih radnika i rad stručnih odbora za vrijeme ekonomske krize.

SVEPOMOĆ. Br. 20. Str. 306—309. Dr. František Krauss: O pitanju dali su nadležni izbrani i osiguravajući sudovi donašati odluke o obavezi osiguranja. Str. 309 do 310. V. medjunarodni kongres osiguranja za slučaj bolesti. Str. 311—313. Dr. Oto Lukas: Liječnički rad sanatorija u Prosečnici u god. 1930.

Br. 21. Str. 321. Josef Slavik: Administrativna reforma bolesničkih blagajna. Str. 323—324. Program ministarstva socijalne skrbi za god. 1932. Str. 324—326. Dr Oto Lukas: Liječnički rad sanatorija u Prosečnici. (Nastavak.) Str. 326—328. Pregled kupališta i lječilišta u Slovačkoj.

BEOGRADSKE OPŠTINSKE NOVINE. Br. 15. Str. 941—955. Slobodan Ž. Vidaković: Naši socijalni problemi. I. Pitanje dječje zaštite. Str. 955—959. Milorad Zečević: Pitanje ishrane Beograda. Str. 959 do 966. Arh. Dragutin Popović: Opštinski stanovi. Str. 966—973. Mihajlo Petrović: Kako je postao Beograd.

Br. 18. Str. 1167—1179. Slobodan Ž. Vidaković: Naši socijanli problemi — potreba reforme samoupravnih finansija. Str. 1179—1188. Inž. Aleksandar Krstić: Beogradski parkovi i njihovo podizanje u ovoj godini. Str. 1188—1199. Dr. Stojan Pavlović: Prodajne ponude kod nepokretnosti u Beogradu. Str. 1199—1203. Vlada Milenković: Štampa i komunalna politika. Str. 1203—1211. Stanislav Vinaver: Stremljenja savremenih gradova — povodom nemačke gradjevinske izložbe. Str. 1211—1219. Dr. Marija Ilić Agapova: Veliki gradovi i njihove kulturne ustanove. Str. 1219—1221. Dragutin Novaković: Dve nejednake odluke po jednom i istom pravnom odnosu.

Br. 19. Str. 1235—1249. Slobodan Ž. Vidaković: Naši socijalni problemi — aprovizaciono pitanje. Str. 1249—1257. Dr. Ljubomir Vulović: Beogradski centralni dispanzer i savetovalište za odojčad i matere. Str. 1257—1258. Dr. Miloš Bajšanski: O predohrani od zaraznih bolesti kod školske dece. Str. 1258—1264. Dr. Milan Glavinić: Gradovi u zelenilu.

MERKUROV VJESNIK. Br. 10. Str. 223—224. Bit: Životna pitanja privatnih namještenika. Str. 224—226. Dr. Dušan Pavlović: Problem vaspitanja dece. Str. 226—229. Dr. M. Grossmann: O čemu ovisi trajanje ljudskog života. Str. 230—235. Dr. Ivan Nevistić: Kroz struje i probleme savremene filozofije.

Br. 11. Str. 249—252. Naši ciljevi i putevi. Str. 252—253. Mirko Kus Nikolajev: August Forel. Str. 253—255. Dr. Branimir Ivakić: Putevi naše muzike. Str. 255—258. Dr. Eugen Sladović: Pojam nezaposlenosti i njezina socijalna važnost.

BANKARSTVO. Br. 11. Str. 481—483. Ljubomir St. Kosier: Nezaposlenost i privredna kriza. Str. 483—485. Ing. Milan Obradović: Poljoprivreda i njena kriza. Str. 485—488. Prof Dr. Eugen Sladović: Čovjek i stroj. Str. 488—492. Dr. Jovan M. Savić: Kako treba da bude organizovano oporezovanje u savremenoj državi. Str. 492—495. Ljubomir St. Kosier: Uzbune ulagača u historiji Prve hrvatske štedionice i Beogradske zadruge. Str. 495—500. Dr. Branko Kojić: Industrijalizacija Jugoslavije. Str. 500—503: Ing. Marjan Leskovar: Problemi iskorišćenja energije naročitim obzirom na Jugoslaviju. Str. 503—504. E. Zaharov: Kinematografija kao grana industrije. Str. 504—506. Prof. Dr. Eugen Sladović: Pismo u životu privredi i pravu. Str. 506 do 508. A. Blaser: Industrijsko knjigovodstvo. Str. 508—509. Ljubomir St. Kosier: organizatori nacionalnog osiguranja.

MJESEČNIK PRAVNIČKOG DRUŠTVA. Br. 9. Str. 385—402. Dr. Metod Dolenc: O zahtjevu za ponavljanje krivičnoga postupka. Str. 402—410. Dr. Pasek Nikola: Učešće trećeg lica u parnici. Str. 410—412. Dr. Bulat Lucije: Jedna odredba contra legem u naredbi o dalmatinskom agraru. Str. 412 do 415. Marić Krsta: Još o pritvoru u istražnom zatvoru. Str. 415—417. Stanoš Ivo: Prinosi za reviziju zakona o javnim bilježnicima. Str. 417—420. N. N.: Nešto o tumačenju tarifnog broja 324 slovo v. Zakona o taksama. Str. 420—423. Dr. Milan Stahuljak: Psihologija novca.

Digitized by Google

Broj: 54.300/1931.

IZVEŠTAJ

O ZAKLJUČNIM RAČUNIMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA ZA GODINU 1930.

I. Osiguranje za slučaj bolesti.

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u godini 1930. sa brutto deficitom od . . . . . Din 10,391.314.77

U smislu §. 235. Statuta bonificirani su ovoj grani osiguranja na teret grane osiguranja za nesrećni slučaj i grane osiguranja za starost, iznemoglost i smrt: upravni troškovi sa . . . . . Din 3,772.460.39

zatim alikvotni deo troškova za uzdržavanje ambulatorija na temelju zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 17. septembra 1926. čl. 1286 sed. zap. (okružnica Središnjeg ureda od 11. oktobra 1926. broj: 31.068/26. Radnička Zaštita od god. 1926. strana 472) sa . . . . . Din 1,950.302.46

nadalje alikvotni deo troškova za otpis od uredskog inventara i lekarskog instrumentarija u smislu zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 19. februara 1926. tačka 316 sed. zapis. (okružnica Središnjeg ureda od 26. februara 1926. broj: 34.727/25. Radnička Zaštita od g. 1926. strana 202) sa Din 366.660.81

konačno još 6% kamatni dohodak od fonda za pokriće izdataka prouzrokovanih vanrednim okolnostima (§. 26. ZOR.) u iznosu od Din 470.452.74

navedene bonifikacije iznose svega . . . . . Din 6,559.876.40

odbivši ove bonifikacije od navedenog brutto deficita, ukazuje se faktični deficit ove grane osiguranja od . . . . . Din 3,831.438.37

Koliko otpada na pojedini mesni organ od bonifikacije upravnih troškova po §-u 235. Statuta, bonifikacije troškova za uzdržavanje lekarskih ambulatorija, te bonifikacije troškova za otpise od inventara, vidljivo je u odnosnoj tabeli otštampanoj u ovom broju Radničke Zaštite.

U bilanci te grane osiguranja iskazane nekretnine sa Din 1,950.381.69 tiču se Obdaništa u Zagrebu, uredske zgrade u Šibeniku, te zemljišta na otoku Rabu, a sačinjavaju vlasništvo Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, Splitu i Ljubljani.

Dne 31. decembra 1930. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

1. gotovina kod mesnih organa	Din	3,152.640.76
2. ulošci mesnih organa u novčanim zavodima . . .	„	10,624.912.81
3. vrednosni papiri kod mesnih organa	„	205.411.40
Ukupno	Din	13,982.964.97

dok je pokretna i nepokretna imovina ove grane osiguranja dne 31. decembra 1930. iznosila:

a) uredski nameštaj i nameštaj lekarskih ambulatorija .	Din	17,155.700.59
b) nekretnine	„	1,950.381.69
c) neutrošeni materijal (ovoji, tiskanice, Neosalvarsan itd.	„	754.090.38
Ukupno	Din	19,860.172.66

Prema računu gubitka i dobitka iznosili su sveukupni prihodi u toj grani osiguranja

Din 307,956.402.25

Digitized by Google

Potpore u novcu i naravi iznosile su

Din 258,831.557.17

ili 84.05% od sveukupnog prihoda prema 79.24% u god. 1929.

Za svaku pojedinu vrstu potpora u novcu i naravi naveden je u računu gubitka i dobitka kraj novčanog iznosa u pomoćnoj koloni i procenat odnosne vrste potpore od ukupnog prihoda te grane osiguranja.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je procenata iznosila svaka pojedina vrsta potpore u novcu ili naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja, ne samo u godini 1930. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u procentima godine 1922/23., 1924., 1925., 1926., 1927., 1928, 1929 i 1930. kako sledi:

	Godina							
	1922/23.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.
Hranarine	28.66	32.24	26.76	25.78	29.17	23.90	27.72	27.48
Potpore za porodilje osigur. članova	1.52	2.20	2.33	2.56	2.43	2.37	2.68	3.22
Potpore za porodilje obit. članova	0.44	0.49	0.55	0.60	0.56	0.53	0.58	0.64
Potpore za opremu deteta osig. članova	0.48	0.63	0.74	0.64	0.58	0.56	0.62	0.68
Potpore za opremu deteta obit. članova	3.15	4.04	4.09	4.57	4.57	4.27	4.50	4.98
Potpore za dojilje	0.21	0.22	0.22	0 23	0.22	0·15	0.15	0.18
Primaljske pristojbe za osig. članove	0.10	0.19	0.21	0·23	0.26	0.28	0.29	0.32
Primaljske pristojbe za obit. članove	0.48	0.75	0.87	0.97	1.17	1.11	1.16	1.26
Troškovi bolničkog lečenja za osig. članove	5.52	7.35	8.45	8.55	8.74	8.22	8.26	8.94
Troškovi bolničkog lečenja za obit. članove	0.81	1.06	1.37	1.48	1.63	1.75	1.86	2.20
Lekovi i zdrav. potrepštine za osig. članove	9.10	12.21	10.93	9.30	8.82	7.22	7.90	8.55
Lekovi i zdrav. potrepštine za obit. članove	2.10	3.26	3.35	3.34	3.27	2.92	3.01	3.09
Kupališta i sanatoriji	1.98	3.47	4.28	3.69	3.61	4.92	5.23	6.04
Pogrebnine	1.00	1.23	1.13	1.20	1.18	1.13	1.15	1.06
Lekarski troškovi	7.04	10.24	10.78	9.92	10.64	9.72	9.97	10.97
Zubna nega	0.52	1.07	2.21	2.11	1.78	1.35	1.30	1.55
Upravni troškovi	15.10	16.47	16.29	16.66	17.78	15·97	15.38	16.12
Otpis od inventara	0.16	0.16	0 22	0.28	0.38	0.37	0.55	0.42
Troškovi vlastitih bolnica	—	—	0.48	0.46	0.53	0.48	0.58	0.63
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	—	—	1.08	1.52	1.62	1.95	2.29	2.25
Otpis od vrednosnih papira	—	—	0.01	—	—	—	—	—
Razni rashodi	0.53	0.25	0.11	0.05	—	1.04	—	—
Kamate	—	—	—	0.58	0.83	0.96	0.57	0.66
Poslovni višak	21.10	2.47	3.54	5.28	0.23	8.83	4.25	—
Ukupno	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	% 101.24
Poslovni manjak	—	—	—	—	—	—	—	1.24%

Medju rashodima te grane osiguranja iskazane kamate u iznosu od dinara 2,024.814.41 nastale su zato, što su mesni organi u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. II. 1926. za ubrane, a nedoznačene prireze Berze rada i Radničkih komora dužni plaćati 5% zateznih kamata, a za dužne ubrane prinose za slučaj nesreće 6%, koje iz svojih kamatnih prihoda nisu mogli pokriti, niti se je manjak mogao pokriti iz kamatnog dohotka fondova centrale, pa je stoga u god. 1930. došlo umesto do kamatnog prihoda, do kamatnog rashoda.

Upravni troškovi, koje su isplatili mesni organi, iznosili su Din 53,402.832.77
odbivši od toga bonifikaciju po §. 235. Statuta sa . . 3,772.460.39
ostaje Din 49,630.372.38

ili 16.12% od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja prema 15.38% u godini 1929.

Digitized by Google

Po mesnim organima isplaćeni upravni troškovi iznosili su za pojedine pozicije budžeta:

1. Prinadležnosti službenika i služitelja	Din	34,790.237.90
2. Prinosi za osiguranje potpora po §. 100. Službenog pravilnika, te pristojbe za osiguranje dnevničara za slučaj bolesti i nesreće	„	621.105.78
3. Porezi i pristojbe po §. 110. Službenog pravilnika . .	„	1,381.187.19
4. Putni troškovi i dnevnice službenika	„	1,701.912.88
5. Putni trošak i dnevnice članova samoupravnih organa .	„	959.670.46
6. Odorni paušal za poslužitelje	„	218.076.50
7. Postupni i ovršni troškovi	„	294.983.17
8. Najamnine za uredske prostorije i ambulatorije . . .	„	3,468.734.22
9. Troškovi ogreva i osvetlenja	„	942.315.57
10. Uredski i pisarnički troškovi	„	1,291.134.79
11. Tiskanice	„	1,714.718.88
12. Knjižnica	„	193.696.22
13. Troškovi poštanske štedionice i poštarine	„	1,177.338.34
14. Provizija za ubiranje prinosa	„	2,485.155.90
15. Troškovi za dostavu platežnih naloga	„	14.377.70
16. Doprinosi za penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika	„	4,710.362.41
17. Razni izdaci	„	1,200.843.50
Ukupno	Din	57,165.851.41
odbivši od toga povrate, storna i bonifikaciju manipulativnih troškova za propisivanje i ubiranje prireza za Berzu rada i Radničkih komora	Din	3,763.018.64
Ostaje	Din	53,402.832.77
odbivši od toga iznosa bonifikaciju upravnih troškova po §. 235. Statuta, koji terete granu osiguranja za slučaj nesreće, te granu osiguranja iznemoglosti, starosti i smrti	Din	3,772.460.39
Ostaje	Din	49,630.372.38

kao što je napred navedeno.

Godišnje zaključne bilance kao i računi gubitka i dobitka svih mesnih organa Središnjeg ureda za god. 1930. iz kojih se mogu u detalje razabrati svi podaci o novčanom poslovanju mesnih organa u god. 1930. otštampani su u ovom broju Radničke Zaštite.

Ovde ćemo navesti samo polučeni najmanji i najveći procenat za svaku pojedinu vrstu potpora i izdataka uz naznaku mesnog organa, kod kojega je odnosni rezultat poslovanja postignut.

Račun	Mesto	Najveći %	Mesto	Najmanji %
Hranarine	Sušak	48.34	Vršac	16.70
Račun potpora za porodilje				
a) osiguranih članova	Zagreb	6.02	Dubrovnik	0.26
b) obiteljskih članova	Travnik	2.13	»Merkur« Zagreb	0.16
			Novi Sad	0.16
Potpore za opremu deteta:				
a) osiguranih članova	Zagreb	1.26	Dubrovnik	0.11
b) obiteljskih članova	Travnik	11.79	Vršac	3.01
Potpore za dojilje:	Karlovac	0.61	Subotica	0.01
			Skoplje	0.01
			Split	0.01
			Tuzla	0.01
			Vršac	0.01

Digitized by Google

Račun	Mesto	Najveći %	Mesto	Najmanji %
Primaljske pristojbe . . .				
a) osiguranih članova	Novi Sad	0.68	»Omladina« Beograd	0·05
			Belovar	0.05
b) obiteljskih članova	Skoplje	1.93	»Trgovsko« Ljubljana	0.37
Troškovi bolničkog lečenja:				
a) osiguranih članova	Belovar	14.96	»Trgovsko» Ljubljana	4.74
b) obiteljskih članova	Split	3.92	Sombor	1.07
Lekovi i zdrav. potrepštine	»Merkur« Zagreb	14.16	B. Luka	4.05
a) osiguranih članova				
b) obiteljskih članova	Skoplje	5.62	Ljubljana	1.86
Kupališta i sanatoriji . . .	»Omladina« Beograd	18.14	Varaždin	2.77
Pogrebnine	Mostar	1.58	Belovar	0.57
Lekarski troškovi	»Omladina« Beograd	16.57	Beograd	7.05
Zubna nega	»Trgovsko« Ljubljana	7.76	B. Luka	0.60
Upravni troškovi	Skoplje	26.03	»Merkur Zagreb	7.51
Uzdržavanje vlastitih bolnica	Travnik	6.52	Beograd	0.58
Otpis inventara	B. Luka	1.06	»Merkur Zagreb	0.04
Razni izdaci	B. Luka	0.12	Ljubljana	0.01
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	Vel. Bečkerek	4.70	Belovar	0.99
Kamatni trošak	Split	3.93	»Omladina« Beograd	0.02
Poslovni višak	Vršac	16.31	Beograd	0.06
Poslovni manjak	Karlovac	21.37	Niš	0.17

U godini 1930. bilo je šestnajst pasivnih mesnih organa i to: Okružni uredi za osiguranje radnika u Karlovcu, Mostaru, Novom Sadu, Sarajevu, Splitu, Sušaku, Brodu na Savi, Nišu, Oseku, Skoplju, Somboru, Travniku, Subotici, Vel. Bečkereku, Zagrebu i Zemunu.

Po izvršenim bonifikacijama po §. 236. Statuta prešli su okružni uredi u Sarajevu i Nišu medju aktivne urede.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 17. januara 1929. povišen je nedeljni prinos za slučaj bolesti od 36% na 39% odnosno na 42% od jednodnevne obezbedjene nadnice za godinu 1929., koje je povišenje u smislu rešenja Ministarstva socijalne politike od 2. februara 1929. broj: 753/IV. stupilo na snagu 1. februara 1929. i to 39% za teritorije mesnih organa u Dubrovniku, Oseku, Velikom Bečkereku i Varaždinu, a 42% za teritorij okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu. Ovo povišenje prinosa ostalo je na snazi i za god. 1930.

Digitized by Google

Prihodi i rashodi te grane osiguranja iznosili su od 1. jula 1922. do 31. decembra 1930. po pojedinim naslovima:

Prihodi:

Prinosi za slučaj bolesti	Din	1,960,344.710.60
Naknade (regresi)	»	15,090.814.78
Razni prihodi	»	1,771.716.48
Ukupno	Din	1,977,207.241.86

Rashodi:

Hranarine	27.64%			Din.	546,550.904.36
Potpore za porodilje osig. član.	2.47%	Din.	48,760.954.30		
Potpora za porodilje obitelj. čl.	0.55%	„	10,971.196.63		
Potpore za opr. deteta osig. čl.	0.62%	„	12,183.576.62		
Potpore za opr. deteta obit. čl.	4.32%	„	85,495.353.75		
Potpore za dojilje	0.19%	„	3,840.420.10		
Primaljske pristojbe osigur. član.	0.25%	„	4,840.549.28		
Primaljske pristojbe obitelj. član.	1.00%	„	19,750.789.88	„	185,842.840.56
Troškovi bol. lečenja osigur. čl.	8.09%	„	159,931.042.44		
Troškovi bol. lečenja obit. član	1.58%.	„	31,219.118.66		
Troškovi uzdrž. vlast. bolnica	0.42%	„	8,337.953.01	„	199,488.114.11
Troškovi uzdržavanja ambulat.	1.45%			„	28,746.411.42
Lekovi i zdravstvene potrepšine osiguranih članova	9.08%	„	179,614.157.03		
Lekovi i zdravstvene potrepštine obiteljskih članova	3.04%	„	60,162.686.28	„	239.776.843.31
Troškovi kupališta i sanatorija	4.32%			„	85,222.494.24
Zubna nega	1.48%			„	29.322.003.82
Pogrebnine	1.14%			„	22,448.990.65
Lekarski troškovi	9.97%			„	197,165.061.08
Upravni troškovi	16.23%			„	320,957.918.33
Otpis od inventara	0.34%			„	6,673.865.37
Kamati	0.28%			„	5,481.464.35
Pokriće deficita bol. blagajne Južne železnice Ljubljana	0.15%			„	2,916.359.61
Poslovni višak	5.39%			„	106,613.970.65
	100%		Ukupno	Din.	1.977,207.241.86

Od iskazanog poslovnog viška sa	Din.	106,613.970.65
preostalo je koncem god. 1930. još samo	Din.	61,018.411.01

koji se ostatak sastoji iz sledećih stavaka:

Zaklada ¾ viška mesnih organa	Din.	28,744.413.80
Rezerva po §. 26. ZOR.	„	28,279.579.22
Zaklada ¼ viška centrale	„	3,944.417.99
Fond za antituberkuloznu propagandu	„	50.000.—
Ukupno	Din.	61,018.411.01

Razlika od Din. 45,595.559.64 upotrebljena je i to: Din. 32,385.918.81 za otpis dubioznih i neuterivih prinosa i Din 13,209.640.83 za dotaciju zdravstvenim ustanovama za podmirenje njihovog poslovnog deficita.

Zaostatak na prinosima za bolest iznosio je 31. XII. 1930. Din. 120.112,334.31, koji se mora po naravi posla smatrati glavnim delom obrtnog kapitala te grane osiguranja.

Za pokriće tog dela obrtnog kapitala služi u prvom redu poslovni višak, a ostatak morala je ta grana osiguranja sebi namaknuti zajmom od grane osiguranja za nesrećni slučaj.

Digitized by Google

Iz toga sledi, da poslovni višak grane osiguranja za slučaj bolesti nije raspoloživ, pa se stoga s njime i ne može disponirati.

II. Osiguranje za nesrećni slučaj.

Ta je grana osiguranja završila svoje poslovanje u god. 1930. sa poslovnim brutto deficitom od			Din.	6,305.076.71
koji se povisio za:				
bonifikaciju upravnih troškova po §. 235. Statuta sa	Din.	3,289.901.42		
bonifikaciju troškova uzdržavanja ambulatorija	„	1,883.014.30		
troškove otpisa od uredskog nameštaja lekarskog instrumentarija mesnih organa sa	„	354.010.19	„	5,526.925.91
			Ukupno Din.	11,832.002.62

kao faktični poslovni deficit ove grane osiguranja u god. 1930.

Sa 31. decembrom 1929. ostao je na računu gubitka i dobitka nepokriveni poslovni deficit iz prijašnjih godina u iznosu od Din. 20,155.987.57. Pribrojivši ovom deficitu navedeni deficit iz god. 1930. ukazuje se sa 31. decembrom 1930. godine nepokriveni poslovni deficit u iznosu od Din. 31,987.990.19.

U bilanci navedene nekretnine iskazane su sa 31. decembrom 1930. sa netto iznosima po odbitku amortizacije, a sastoje se iz sledećih nekretnina:

I. Uredske, stanbene i gospodarske zgrade.

Stanbena zgrada, Zagreb, Voćarska c.	Din.	501.067.69
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42, dvor.	„	3,300.857.93
Gospodar. zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42, dvor.	„	602.219,83
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 44	„	3,089.963.52
Stanbena zgrada, Zagreb, Preradovićeva 42, ulična	„	2,013.597.47
Uredska zgrada, Zagreb, Mihanovićeva 3	„	32,210.764.16
„ „ Zemun	„	273.270.71
„ „ Tuzla	„	485.760.63
„ „ Vršac	„	508.107.50
„ „ Osek I.	„	2,903.952.97
„ „ Sombor, Ul. Ilije Birčanina 47	„	12.095.68
„ „ Vel. Bečkerek	„	1,387.125.42
„ „ Beograd, Ul. Kralja Milutina 79	„	3,169.254.57
„ „ Varaždin	„	523.800.93
„ „ Brod n/S.	„	2,230.113.03
„ „ Sjetlina	„	383.883.38
„ „ Osek III., Donjograd. c. 26	„	1,199.749.50
„ „ Sarajevo, Miss Irbina 17	„	3,093.595.49
„ „ Split	„	2,348.820.21
„ „ Dubrovnik	„	616.960.60
„ „ Banjaluka	„	1,872.631.06
„ „ Ljubljana, nova ured zgrada	„	15,141.689.65
„ „ Celje	„	310.966.49
„ „ Vinkovci	„	154.607.14
„ „ Subotica	„	859.140.89
„ „ Ljubljana, stara zgrada	„	1,100.226.98
„ „ Novi Sad	„	2,225.313.36
„ „ Sušak	„	904.477.53
„ „ Sombor, Venac Vojvode Stepanovića	„	434.271.32
„ „ Karlovac	„	1,478.986.11
	Ukupno: Din.	85,337.271.75

Digitized by Google

		Prenos Din	85,337.271.75
II. Lečilišta i oporavilišta:			
Sanatorij Klenovnik	Din. 21,013.960.06		
Lečilište Brestovac	„ 11,552.070.46		
Oporavilište »Kasindo«	„ 8,556.903.53		
Oporavilište »Palić« kraj Subotice . .	„ 535.017.92		
Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu . .	„ 366.926.47		
Banja Koviljača Stražilovo	„ 1,197.650.54		
Lečilišna zgrada Laško	„ 3,225.733.75		
Lečiilšna zgrada Vrnjačka banja . . .	„ 1,200.000.—		
Lečilišna zgrada »Zagreb«, Krk . . .	„ 1,609.759.—		
Gradilište Zaton	„ 1,300.354.80	„	50,558.376.53
		Ukupno: Din.	135,895.648.28

Nadalje su medju aktivama iskazani početni troškovi:

novogradnje uredske zgrade u Beogradu sa		Din.	6,285.738.50
„ „ „ „ Kragujevcu „		„	2,979.859.50
„ „ „ „ Mariboru „		„	2,558.406.06
„ „ „ „ Mostaru „		„	22.359.—
„ „ „ „ Skoplju „		„	50.000.—
„ „ „ „ Somboru „		„	1,008.326.50
„ „ „ „ Zemunu „		„	44.559.—
	Ukupno:	Din.	12,949.248.56

koji su radovi nastavljeni u god. 1931. Iznosi uloženi u nekretnine dosegli su do konca godine 1930. zajedno sa troškovima novogradnja . . . . . Din. 148.844.896.84

Dne 31. decembra 1930. iznosila je raspoloživa imovina te grane osiguranja:

1. gotovina		Din.	6.912.13
2. ulošci u novčanim zavodima		„	61,563.473.19
3. vrednosni papiri		„	15,021.664.48
	Ukupno:	Din.	76,592.049.80
dok je pokretna i nepokretna imovina iznosila:			
a) nekretnine		Din.	148,844.896.84
b) uredski nameštaj (inventar)		„	2,140.415.18
	Ukupno:	Din.	150,985.312.02
	Sveukupno:	Din.	227,577.361.82

Ukupni prihod u toj grani osiguranja iznosio je u godini 1930. Din. 86,737.307.80, dok su potpore u novcu i naravi iznosile Din. 44,090.498.93 ili 50.83% od napred navedenog prihoda prema 46.85% u god. 1929. Povišenje glavničnog pokrića renta iznosilo je u god. 1930. Din. 38,025.184.— ili 43.84% od napred navedenog prihoda, prema 51.12% u god. 1929.

Da se uzmogne dobiti tačan pregled o tome, koliko je postotaka iznosila pojedina vrsta potpora u novcu ili naravi od ukupnog prihoda u toj grani osiguranja ne samo u godini 1930. već i u prijašnjim godinama, prikazaćemo ovde isplaćene potpore u postocima godine 1922/3., 1924., 1925., 1926., 1927., 1928., 1929. i 1930. kako sledi:

Digitized by Google

	Godina							
	1922/23.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.
	%	%	%	%	%	%	%	%
Rente	7.31	13.53	23.64	29.10	28.33	27.96	32.13	36.86
Dodatak na skupoću starim rentnicima	1.01	2.45	6.54	6.04	4.50	3.13	3.08	2.89
Otpravnine	—	—	—	—	—	—	0.36	0.49
Hranarina	1.65	2.04	2.33	2.43	1.94	1.99	2.25	2.14
Bolnički troškovi	0·56	0.83	1.03	1.44	1.19	1.18	1.30	1.16
Lekarski troškovi	1.05	2.19	3.75	3.31	2.97	2.83	2.86	3.02
Lekovi i zdrav. potrepštine	1.06	1.72	2·09	1.64	1.28	1.54	1.84	1.40
Uzdržavanje ambulanata po §. 235. Statuta	—	—	—	1.74	1.58	1.87	2.34	2.17
Kupališta i sanatoriji	0.03	0.05	0.07	0.09	0.05	0.15	0.08	0.10
Otpis od nekretnina	—	—	—	0.81	0.16	0.41	0.60	0.63
Pogrebnine	0.11	0.18	0.27	0.35	0.25	0.26	0.27	0.27
Uzdržavanje nekretnina	—	—	—	0.59	0.66	0.76	0.83	0.83
Izvanredni manipulat. troškovi	0.05	0.28	0.60	0.68	0.92	0.84	1.11	1.14
Osigurav. premije po §. 207. ZOR.	—	—	—	0.03	—	—	—	—
Upravni troškovi	8.07	8.45	9.81	11.27	11.54	11.42	11.53	11.78
Otpis od inventara	—	—	—	0.15	0.12	0.14	0.16	0.16
Upravni troškovi po §. 235. Statuta	7.61	8.16	8.42	7.76	5,71	3.89	4.24	3.79
Otpis od inventara po §. 235. Statuta	—	—	—	0.32	0.37	0.35	0.57	0.41
Razni rashodi	0.27	1.49	4.83	—	0.10	0.61	0.78	0.23
Glavnično pokriće renta	55.28	54.30	67.09	69.50	46.64	39.59	51.12	43.84
Troškovi stanice za naknad. lečenje ozledjenih	—	—	—	—	—	—	0.32	0.33
Poslovni višak	15.94	4.33	—	—	—	1.08	—	—
Ukupno	100.—	100.—	130.47	137.25	108.31	100.—	117.77	113.64

Po Središnjem uredu neposredno isplaćeni upravni troškovi iznosili su u god. 1930. Din. 10,213.912.61 ili 11.78% od sveukupnog prihoda te grane osiguranja, naprama 11.53% u godini 1929.

Za pojedinu partiju i poziciju budžeta iznosili su ti upravni troškovi kako sledi:

Partija I. Lični rashodi:

Pozicija:	Odobreno:		Utrošeno:	
1. Prinadležnosti službenika i služitelja	Din.	5,342.408.—	Din.	5,573.376.75
2. Prinosi za osiguranje potpora po §. 100. Služb. pravil. te prinosi za osiguranje dnevničara u bolesti i nesreći	„	66.000.—	„	49.526.39
3. Porezi i pristojbe po §. 110. Službenog pravilnika	„	240.000.—	„	284.073.91
4. Doplaci na selitbene troškove službenika i porod. dodatke	„	20.000.—	„	—.—
5. Dotacija penz. fondu	„	971.000.—	„	841.690.91
6. Odorni paušal služitelja	„	19.200.—	„	11.760.—
	Din.	6,658.608.—	Din.	6,760.427.96

Partija II. Materijalni rashodi:

Pozicija:				
1. Uredski i pisar. troškovi, troškovi poštarina i telefona, troškovi tiskanica i predoznake novca, te troškovi ogreva i osvetlenja	Din.	630.000.—	Din.	559.452.26
2. Stanarina za ured. prostorije	„	720.000.—	„	720.000.—
3. Putni troškovi i dnevnice službenika	„	500.000.—	„	473.052.21
4. Knjižnica i »Radnička Zaštita«	„	100.000.—	„	100.000.—
	Din.	1,950.000.—	Din.	1,852.504.47

Digitized by Google

Partija III. Vanredni rashodi:				
1. Troškovi revizije Z. O. R.-a	Din.	—.—	Din.	88.413.60
2. Razni ini nepredvidivi troškovi	„	100.000.—	„	85.337.33
	Din.	100.000.—	Din.	173.750.93
Partija IV.				
Troškovi suda radničkog osiguranja § 136. ZOR.	Din.	750.000.—	Din.	861.586.99
Partija V.				
Troškovi izvida nesrećnih slučajeva . . .	„	250.000.—	„	328.350.91
Partija VI.				
Troškovi samouprave:				
1. Putni troškovi i dnevnice članova samouprave	„	300.000.—	„	167.550.45
2. Troškovi glavne skupštine	„	200.000.—	„	—.—
	Din.	500.000.—	Din.	167.550.45
Partija VII.				
Nagrade i honorari za posebne stručne radove	Din.	100.000.—	Din.	22.010.—
Partija VIII.				
Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja	„	—.—	„	97.730.85
Ukupno:	Din.	10,308.608.—	Din.	10,263.912.61
odbivši primitke:				
Državna subvencija u god. 1930.			„	50.000.—
		Ostaje	Din.	10,213.912.61

Upravni troškovi bonificirani na teret ove grane osiguranja, grani osiguranja za slučaj bolesti u smislu §. 235. Statuta iznosili su Din. 3,285.901.42 ili 3.79% od sveukupnog prihoda, prema 4.24% u god. 1929. Prema tome iznosili su sveukupni upravni troškovi, koji terete ovu granu osiguranja Din. 13,503.814.03 ili 15.57% od sveukupnog prihoda prema 15.77% u godini 1929.

Prekoračena je 1. pozicija I. Partije budžeta »prinadležnosti službenika i služitelja« sa Din 230.968.75, te 3. pozicija iste partije »porezi i pristojbe po §-u 110. Služb. pravilnika« sa Din 44.073.91 ili ukupno pozicija 1. i 3. ove Partije sa Din. 275.042.66 radi odobrenoga specijalnog mesečnog dodatka službenicima u god. 1930., za koje su isplate po komesaru Središnjeg ureda za osiguranje radnika odobreni naknadni krediti.

Partija III. budžeta prekoračena je sa Din. 73.750.98 radi isplaćenih troškova za reviziju zakona o o. r., koji budžetom nisu bili osigurani, pa je stoga za isplatu istih po komesaru Središnjeg ureda odobren naknadni kredit.

Partija IV. budžeta prekoračena je sa Din. 111.586.99 dok je Partija V. prekoračena sa Din. 78.350.91 i to s razloga, po što se troškovi sudova radničkog osiguranja, kao i troškovi za izvide nesrećnih slučajeva ne mogu točno unapred odredjivati, jer je visina jednih i drugih ovisna od broja parnica i broja nesrećnih slučajeva.

Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja u iznosu od Din. 97.730.85 nisu budžetom unapred odredjeni, jer se visina istih ravna prema broju po Ministarstvu izvršenih kontrola. Ravnateljstvo Središnjeg ureda je medjutim odobrilo, da se troškovi sa toga naslova mogu iz sretstava Središnjeg ureda podmirivati do faktičnog iznosa istih, a za njihovo delomično pokriće, da se može upotrebiti državna subvencija u iznosu od Din. 50.000.—, koji iznos je u tu svrhu votirala država Središnjem uredu.

Digitized by Google

Uštednja na svim partijama budžeta iznosila je u god. 1930. uračunavši državnu subvenciju od Din. 50.000.— iznos od Din. 94.695.39.

U računu gubitka i dobitka medju prihodima iskazana dotacija Pokrajinskog pokojninskog sklada u Ljubljani od Din. 850.231.41 upotrebljava se za isplatu dodataka na skupoću starim rentnicima iz pokrajinâ Slovenije i Dalmacije.

Dodaci na skupoću isplaćeni starim rentnicima pokrajinâ Slovenije i Dalmacije iznosili su u god. . . . . Din. 1,261.899.46
te se prema tome ukazuje nepokriveni manjak od . . . . . „ 411.668.05

Dodatak na skupoću isplaćen starim rentnicima pokrajine Hrvatske i Slavonije iznosio je Din. 569.936.72, starim rentnicima pokrajine Vojvodine Din. 527.158.16, starim rentnicima Srbije i Crne Gore Din. 108.544.77, a starim rentnicima Bosne i Hercegovine Din. 40.458.91 ili ukupno Din. 1,246.098.56.

Pokrića za dodatke na skupoću pokrajine Hrvatske i Slavonije, Srbije i Crne Gore, Bosne i Hercegovine najzad pokrajine Vojvodine nema, pak je stoga dodatak na skupoću za ove pokrajine ostao u celosti bez pokrića. Prema napred navedenom iznosi nepokriveni dodatak na skupoću za sve stare rentnike, uključivši i nepokriveni manjak pokrajinâ Slovenije i Dalmacije Din. 1,657.766.61. U smislu §. 206. ZOR. imao bi se nepokriveni dodatak na skupoću pokriti posebnim prirezom, koji bi se imao propisati i ubirati zajedno s redovnim prinosima grane osiguranja za nesrećni slučaj.

Kamatni dohodak, te kamatni dohodak od vrednosnih papira su u smislu na snazi postojećeg zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. razdeleni na granu osiguranja za slučaj nesreće i na penzioni fond službenika Središnjeg ureda u omeru njihovog glavničnog pokrića.

Na isti način razdeleni su dohodak od nekretnina i troškovi uzdržavanja kao i troškovi amortizacije nekretnina, u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 22. februara 1926. čl. 5. sedničnog zapisnika na granu osiguranja za nesrećni slučaj i na penzioni fond službenika Središnjeg ureda.

Koliko je u godini 1930. iznosila najamnina (kirija) za pojedinu zgradu, a koliko su iznosili troškovi amortizacije nekretnina i koliko su iznosili troškovi uzdržavanja nekretnina, vidljivo je iz niže navedenog detaljnog iskaza:

Naziv i mesto u kojem se zgrada nalazi	Najamnina ili kirija	Troškovi amortizacije nekretnina	Troškovi uzdržavanja nekretnina
Uredska zgrada Banja Luka	138.918·25	10.690·61	9.922·80
„ „ Beograd	230.238·50	18.092·87	28.116·18
„ „ Brod n/S	163.777·50	12.731·43	2.760·—
„ „ Dubrovnik	45.693·—	3.522·15	—
„ „ Karlovac	90.122·60	7.432·09	2.148·—
„ „ Ljubljana, Miklošičeva ul.	1,077.506·—	86.441·99	37.552·55
Stanbena zgrada Ljubljana	47.926·60	6.281·05	57.144·97
„ „ Celje	23.780·50	1.775·27	6.352·42
„ „ Maribor	—	—	7 391·85
Uredska zgrada Novi Sad	158.423·50	12.704.03	20.386·60
„ „ Osijek I.	218.597·50	16.578·30	3.206·—
„ „ Osijek III.	88.200·—	6.849·21	923·—
„ „ Vinkovci	11.025·—	882.63	655·—
„ „ Sarajevo	235.045·—	17.660·94	5.354·50
„ „ Sjetlina	28·045·—	2.191·54	2.195·85
„ „ Sombor, Venac Vojv. Stepanovića	31.880·—	2.479.20	12.632·04
„ „ Sombor, Birčanina ul.	11.200·—	69·05	561·—
„ „ Split	169.940·50	13.409·12	21.468·57
„ „ Subotica	61.523· -	4.904·73	3.121·—
„ „ Sušak	64.210·—	5.163·55	3.361·—
„ „ Tuzla	39.562·—	2.773·15	—
„ „ Varaždin	40.005·—	2.990·31	12.121·50
„ „ Vel. Bečkerek	96.483·—	6.970·48	3.333·70
„ „ Vršac	37.017·—	2.900·72	6.764·70
„ „ Zagreb, Mihanovićeva ul. 3.	2,110.911·86	172.493·73	192.488·82
„ „ Zemun	20.573·50	1.560·07	2.569·—
Prenos . .	5,240.604·81	419.548·22	442.531·05

Digitized by Google

Naziv i mesto u kojem se zgrada nalazi	Najamnina ili kirija	Troškovi amortizacije nekretnina	Troškovi uzdržavanja nekretnina
Prenos . .	5,240.604·81	419.548·22	442.531·05
Stanbena zgrada Zagreb, Preradovićeva ul. 44 . . .	184.900·85	17.640·21	85.199·34
„ „ Zagreb, Preradovićeva 42., ulična .	116.894·03	11.495·37	32.704·89
„ „ Zagreb, Preradovićeva 42, dvorišna	93·509·93	18.844·18	10.653·99
„ „ Zagreb, Voćarska cesta	16.258·21	2.860·53	14.710·31
Gospodar. zgrada Zagreb, Preradovićeva ul. 42	44.100·25	3.438·-	6.118·96
Lečilišna zgrada Brestovac	817.329·—	65.949.31	156.478·23
„ „ »Jadran« Rab	26.005·—	2.094·74	2.785·56
„ „ Kasindo	650.761·50	48 850·28	46.482·50
„ „ Klenovnik	1,485.000·—	119.966·03	133.134·73
„ „ Laško	169.050·—	—	23.162·40
„ „ Palić-Subotica	37.992·—	3.054·35	802·—
„ „ Stražilovo	85.511 50	6.837·23	—
„ „ Vrnjačka-banja	7.000·—	—	—
„ „ »Zagreb« — Krk	—	—	469·—
Ukupno	8,974.917·08	720.578·45	955.232·96

Ukupna najamnina (kirija) iznosila je u god. 1930. Din. 8,974.917.08 kao brutto prihod nekretnina u god. 1930., koji je kako je napred navedeno razdelen u omeru glavničnog pokrića na granu osiguranja za nesrećni slučaj i penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U istom omeru razdeleni su i troškovi uzdržavanja i troškovi amortizacije nekretnina.

Sveukupni prihodi i rashodi te grane osiguranja iznosili su u razdoblju od 1. jula 1922. do 31. decembra 1930. kako sledi:

Prihodi:

Prinos za slučaj nesreće	Din	490,395.515.47
Dotacija Pokrajinskog pok. sklada u Ljubljani	„	11,385.804.54
Naknade po §-u 96. ZOR.	„	96.888.30
Kamati	„	28,645.104.97
Kamati od vrednosnih papira	„	1,223.281.34
Dobitak na tečaju vrednosnih papira	„	111.647.68
Pad glavničnog pokrića starih renta	„	8,595.338.55
Dohodak od nekretnina	„	24,932.770.54
Dohodak od tiskanica, knjiga i brošura	„	125.427.75
Dohodak od zdravstvenih potrepština	„	121.233.57
Naknadno propisani prinos pokrajine Hrvatske i Slavonije . .	„	265.800.27
Poslovni manjak	„	31,987.990.19
Ukupno	Din	597,886.808.17

Rashodi:

Nove rente po ZOR-u	22.72%	Din.	128,544.924.32		
Rente po §. 204. Bosna i Herc.	0.14%	„	810.825.38		
Rente po §-u 204. Srbija i Crna Gora	0.20%	„	1,116.268.57		
Stare rente Hrvatske i Slavonije	0.81%	„	4,600.177.90		
Stare rente Vojvodine . . .	0.45%	„	2,548.960.65		
Stare rente Slovenije . . .	0.63%	„	3,562.208.71		
Stare rente železničara Slovenije	0.23%	„	1,321.582.52		
Stare rente Rijeke	0.01%	„	45.827.64	Din.	142,550.775 69
			Prenos	Din.	142,550.775.69

Digitized by Google

				Prenos Din	142,550.[illegible]
Dodatak na skupoću renta §. 204. Srbija i Crna Gora . .	0.03%	Din.	177.757.41		
Dodatak na skupoću renta §. 204. Bosna i Hercegovina .	0.03%	„	172.132.58		
Dodatak na skupoću renta Hrvatske i Slavonije . . .	0.87%	„	4,901.155.37		
Dodatak na skupoću renta Vojvodine	0.60%	„	3,406.347.35		
Dodatak na skupoću renta Slovenije	1.70%	„	9,648.526.34		
Dodatak na skupoću renta železničara Slovenije	0.26%	„	1 490 642.67	„	19,796.561.72
Otpravnine renta §. 34. ZOR. .	0.01%	„	53.914.79		
Otpravnine renta Hrvatske i Slavonije	0.03%	„	172.582.47		
Otpravnine renta Vojvodine .	0.01%	„	40.959.65		
Otpravnine renta Slovenije . .	0.07%	„	425.845.22		
Otpravnine renta Rijeke . . .	0.01%	„	33.157.29	„	726.459.42
Hranarine	2.05%			„	11,596.093.47
Bolnički troškovi	1.09%			„	6,104.898.99
Troškovi uzdržavanje stanice za nak. lečenje ozleđenih .	0.10%			„	570.123.48
Troškovi uzdržavanja ambulatorija §. 235. Statuta . . .	1.42%			„	7,983.916.41
Troškovi kupališta i sanatorija .	0.07%			„	451.226.59
Pogrebne pripomoći	0.24%			„	1,360.592.79
Apotekarski troškovi	1.55%			„	8,726.630.63
Lekarski troškovi	2.70%			„	15,252.698.78
Izvanredni manipulativni trošk.	0 73%			„	4,106.547.77
Upravni troškovi	10.49%			„	59,381.977.57
Upravni troškovi §. 235. Statuta	5.90%			„	33,372.376.13
Uzdržavanje i otpis od inventara	0.13%			„	779.828.61
Otpis od inventara §. 235. Statuta	0.29%			„	1 668.198.80
Uzdržavanje nekretnina . . .	0.57%			„	3,256.527.26
Amortizacija nekretnina . . .	0.63%			„	3,577.815.12
Povišenje glav. pokrića . . .	48.44%			„	274,109.907.—
Osiguratelina premija §. 207. ZOR.	0.04%			„	218.084.64
Dotacija za gl. pokriće renta Srbija, Bosna i t. d. . . .	0.06%			„	358.999.38
Gubitak na ulozima kod novčanih zavoda	0.14%			„	835.545 07
Razni rashodi	0.20%			„	1.101 022.85
Ukupno	105.65%			Din.	5[illegible],.86.806.17

III. Uzroci deficita u grani osiguranja za nesrećni slučaj.

U god. 1930. nastali deficit u iznosu od Din 11,832.002.62 prouzročen je u glavnom delovanjem Sudova radničkog osiguranja koji su sa svojim presudama priznavali veće rente od onih, što ih je svojedobno priznao Središnji ured. Povišenjem renta po Sudovima radničkog osiguranja, ne samo onih, koje su po Središnjem uredu priznate u god.1930, već i u ranijim godinama, povisilo se je koncem god. 1930. glavnič. pokriće renta za Din 10,200.000.— a isplaćene razlike po Sudovima radničkog osiguranja povišenih renta i dodataka na skupoću iznosile su u god. 1930. Din 2,046.047.18. Sem

Digitized by Google

toga iznose u god. 1930. isplaćeni, a (nikakovim prirezom ili prihodom) nepokriveni dodaci na skupoću starih rentnika Din 1,657.766.61.

Sve tri napred navedene sume iznose ukupno Din 13,903.813.79. Da ovog opterećenja u god. 1930. nije bilo, onda bi grana osiguranja za nesrećni slučaj u god. 1930. završila svoje poslovanje umesto sa deficitom od Din 11,832.002.62 sa suficitom od Din 2,071.811.17.

Do sličnoga deficita doćiće verojatno i u god. 1931. iz istih razloga, usled čega će deficit ove grane osiguranja koncem god. 1931. verojatno premašiti iznos od Din 40,000.000.—.

Stoga je neminovno potrebno, da se sa 1. januarom 1932. god. prinosna tarifa u grani osiguranja za nesrećni slučaj — povisi od 6% na 7% od obezbeđene nadnice za postotak opasnosti 100. da se time spreči daljni porast deficita, koji bi za slučaj daljnjeg porasta mogao ozbiljno ugroziti ne samo finansijsko ravnovesje, već i samo redovno isplaćivanje potpora na račun ove grane osiguranja.

IV. Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt.

Ova vrst osiguranja provodi se tek od 1. aprila 1928. god. samo za državne dnevničare, a na osnovu Pravilnika g. Ministra finansija broj 11.281.

Pričuve ove grane osiguranja iznosile su koncem godine 1929. Din 8,172.001.07. U godini 1930. iznosili su prinosi te grane osiguranja Din 5,419.371.89, k tomu kamatni dohodak na ubrane prinose Din 445.630.06, što čini ukupno Din 14,037.003.02.

Potonja svota smanjila se je za bonifikacije po §. 235. Statuta u korist grane osiguranja za slučaj bolesti i to:

za bonifikaciju upravnih troškova	Din.	482.558.97	= 8.23%
za bonifikaciju troškova za uzdržavanje ambulatorija u vezi sa provadjanjem preventivnih mera za sprečavanje invaliditeta	„	67.288.16	= 1.15%
za bonifikaciju troškova za otpis od inventara u vezi sa provadjanjem preventivnih mera za sprečavanje invaliditeta	„	12.650.62	= 0.22%
	Ukupno Din.	562.497.75	= 9 60%

koji se postotak razumeva od ukupnog prihoda ove grane osiguranja u god. 1930. t. j. od Din 5,865.001.95.

Po odbitku potonjih bonifikacija ostalo je još Din 13,474.505.27 kao fond ove grane osiguranja.

Fond te grane osiguranja u iznosu od Din 13,474.505.27 iskazan je u bilanci grane osiguranja za nesrećni slučaj u pasivi.

V. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Aktiva Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika iznosi 31. decembra 1930. Din 80,402.587.64, a sastoji se iz potraživanja od grane osiguranja za nesrećni slučaj i iz potraživanja od mesnih organa Središnjeg ureda za dužne prinose. Pasiva iznosi Din 91,802.267.—, a sastoji se iz glavničnog pokrića po njemu preuzetih obaveza do 31. decembra 1930. Razlika izmedju pasive i aktive u iznosu od Din 11,399.679.36 sačinjava deficit penzionog fonda sa 31. decembra 1930.

Nepokriveni deficit Penzionog fonda iznosio je koncem godine 1929. dinara 671.141.56. — U god. 1930. došlo je do novog deficita u iznosu od Din 10,728.537.80, te je prema tome deficit Penzionog fonda koncem god. 1930. dosegao iznos od dinara 11,399.679.36. — Svi prihodi i rashodi Penzionog fonda navedeni su u računu gubitka i dobitka detaljno prema pojedinoj vrsti prihoda i rashoda.

Premijska rezerva Penzionog fonda pokazuje u poslednjim godinama, kad se je prestalo sa primanjem starijih službenika u službu, normalan i čak povoljan razvoj. Rezerva je iznosila na bazi 6% računskih osnova u godinama:

Digitized by Google

	1926.	1927.	1928.	1929.
	Din 53,283.349.—	58,145.239.—	62,481.161.—	71,539.946.—
Prirast je bio do konca 1928. godine ravnomeran naime	Din 4,861.890.—	4,335.922.—	9,058.785.—	

Poslovanje Penzionog fonda zbog neizmenjene visine prinosa pokazivalo je u god. 1927. i 1928. i ako je ukamaćivanje podbacilo,

viškove od	Din	3,023.420.—	3,608.922.—	
kod prinosa od	„	6,599.552.—	6,644.988.—	6,875.888.—

dok je u god. 1929. nastao manjak od Din 1,181.921.33 tako, da bilanca za 1929. god. po odbitku viška iz ranijih godina iskazuje nepokriveni deficit od Din 671.141.56. U god. 1930. povisila se je premijska rezerva na Din 91,802.267.—, pa je usled toga nastao deficit od Din 10,728.537.80 s razloga, što je u god. 1930. izmenjen Službeni pravilnik u toliko, što se i mesni dodaci i funkcionalni dodaci uračunavaju u penziju.

U god. 1931. priznate su u penziju službenicima još i one godine, koje im do konca 1930. godine nisu bile priznate, ali im se u smislu Službenog pravilnika imaju priznati prigodom penzionisanja. Stoga će u god. 1931, ponovno doći do dalnjeg deficita, koji će se zajedno sa deficitom nastalim do konca 1930. god. predvidivo moći pokriti sa dosadašnjom stopom prinosa (koja iznosi 20% od u penziju uračunivih prinadležnosti) u roku od 5 — 6 godina.

Prihodi i rashodi Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa iznosili su za vreme od 1. jula 1922. do 31. decembra 1930. god. kako sledi:

Prihodi:

Redovni prinosi	Din.	46,058.862.86		
Prinosi po §-u 62. Sl. pravil.	„	4.589.30	Din.	46.063.452.16
Globe činovnika			„	413.411.43
Kamati			„	10,430.964.46
Kamati od vrednosnih papira			„	400.985.38
Dobitak na tečaju vrednosnih papira			„	43.686.62
Dohodak od nekretnina			„	9,171.421.45
Dotacija razrešenih zavoda i blagajna			„	27,659.041.—
Razni prihodi			„	26.923.20
			Din.	94,209.885.70
Poslovni manjak			„	11,399.679.36
			Ukupno Din.	105,609.565.06

Rashodi:

Penzije	Din.	10,461.098.75
Otpravnine	„	253.790.96
Pogrebnine	„	70.334.92
Potpore po §-u 100. Sl. pravil.	„	71.921.97
Porezi i pristojbe po §-u 110. Sl. pravil.	„	130.119.62
Putni troškovi penzionera	„	494.—
Paibeni troškovi sa penzionerima	„	18.228.—
Troškovi uzdržavanja nekretnina	„	1,362.155.62
Troškovi amortizacije nekretnina	„	1,178.393.57
Gubitak na ulozima novčanih zavoda	„	260.760.65
Glavnično pokriće	„	91,802.267.—
	Ukupno Din.	105,609.565.06

Digitized by Google

VI. Zdravstvene ustanove Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa:

A) Lečilišta, oporavilišta, sanatoriji i kupališta.

1. Lečilište Brestovac kraj Zagreba.

Ovo lečilište stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radni.a Prihodi i rashodi ovog lečilišta su bili: u godini 1930. sledeći:

Prihod:

Opskrbne pristojbe			Din.	4,008.537.—
Lekarske pristojbe			„	19.631.56
Prihod živog inventara			„	26.697.80
Prihod vrta			„	8.233.98
Prihod automobila			„	23.527.14
			Din.	4,086.627.48
Dotacija S. u. z. o. r.			„	163.212.61
		Svega	Din.	4,249.840.09

Rashod:

Troškovi opskrbe (prehrane)			Din.	1,320.167.82
Troškovi uprave			„	693.190.56
Troškovi nege bolesnika			„	303.940.50
Lekarski troškovi			„	238.835.88
Stanarina za zgrade	Din 858.598.98			
Stanarina za barake	„ 33.885.—		„	892.483.98
Osvetlenje			„	103.893.44
Ogrev			„	187.663.20
Otpis od inventara	Din 199.189.35			
Uzdržavanje inventara	„ 50.400.15		„	249.589.50
Uzdržavanje cesta	Din 16.658.12			
Uzdržavanje parka	„ 7.046.27		„	23.704.39
Lekovi i zdravstvene potrepštine			„	39.372.01
Otpis knjižnice			„	7.015.75
Troškovi drvorezbarstva			„	5.983.38
Troškovi pčelarstva			„	6.496.96
Kamati na obrtni kapital			„	174.665.26
Razni rashodi			„	2.837.46
		Svega	Din.	4,249.840.09

Medju prihodima iskazana dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika od Din 163.212.61 dotirana je ovom lečilištu zaključkom Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. juna 1931. god. radi pokrića ukazane razlike u poslovanju.

U godini 1930. imali su u ovom lečilištu članovi pacijenti 49.748 opskrbnih dana, a privatni pacijenti 2.317 opskrbnih dana ili ukupno 52.065 opskrbnih dana. Dnevna opskrbna pristojba bila je utvrdjena u godini 1930. za članove pacijente Din 75.—, a za privatne pacijente Din 135.—. Hrana je jednaka za privatne pacijente i članove pacijente.

Osoblje lečilišta imalo je 21.376 opskrbnih dana, a ono prolazno (nadničari) 2.083 opskrbnih dana. Osim toga ovo je lečilište opskrbljivalo 6-ro dece Kr. banovinskog lečilišta na Brestovcu kao ekvivalenat u naravi za iznajmljene barake sa ukupno 1.092 opskrbnih dana, te jednog obiteljskog člana sa 348 opskrbnih dana.

Prema izloženom bilo je sveukupno 76.964 opskrbnih dana.

Troškovi prehrane pacijenata i lečilišnog osoblja iznosili su Din 1,822.604.53 ili Din 23.69 (u godini 1929. Din 24.05) prosečno po opskrbnom danu i po osobi.

Od ovih Din 1,822.604.53 odbito je Din 502.436.71 za opskrbu lečilišnog osoblja, te ostaje Din 1,320.167.82 kao opskrbni trošak pacijenata.

Digitized by Google

Ako se troškovi prehrane pacijenata t. j. Din 1,320.167.82 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 52.065 dobije se Din 25.35 kao dnevni trošak prehrane jednog pacijenta.

Ako se ukupni troškovi uzdržavanja ovog lečilišta t. j. Din 4,249.840.09 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 52.065 dobije se Din 81.62 (u god. 1928. Din 97.61, a u god. 1929. Din 87.65), kao prosečni dnevni režijski trošak po pacijentu.

Ako se dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika od Din 163.212.61 podeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata, t. j. sa 52.065 dobije se dinara 3.13, koliko je Središnji ured za osiguranje radnika morao dotirati za svaki opskrbni dan.

Prosečna dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je Din 76.99 (u god. 1929. Din 78.12). Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 143 (112 u god. 1929). Prosečna stanarina po pacijentu Din 17.14 (u god. 1929. Din 15.18), a prosečni kamatni rashod po pacijentu bio je dnevno Din 3.35 (u god. 1929. Din 4.32). Stanarina i kamatni rashod čine ukupno Din 20.49 dnevno (u god. 1929. Din 19.50).

2. Sanatorij Klenovnik u Klenovniku kraj Ivanca.

Ovaj sanatorij stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Prihodi i rashodi ovog sanatorija su bili:

Prihod:

1. Opskrbne pristojbe	Din	5,418.169.50
2. Dohodak od vrtlarstva	„	65.043.81
3. Dohodak od pčelarstva	„	1.427.—
4. Dohodak od šumarstva	„	3.576.73
5. Dohodak od poljoprivrede	„	106.288.58
6. Dohodak od mlekarstva	„	45.017.74
7. Dohodak od gajenja svinja	„	219.779.09
8. Dohodak od rezbarija	„	5.405.85
	Din	5,864.708.30
9. Dotacija Suzora	„	967.409.07
Ukupno	Din	6,832.117.37

Rashod:

1. Troškovi opskrbe (prehrane)			Din	2,352.082.93
2. Troškovi uprave i nege pacijenata			„	793.467.71
3. Lekarski troškovi			„	203.107.04
4. Stanarina (kirija)			„	1,485.000.—
5. Ogrev			„	348.850.47
6. Osvetlenje			„	159.042.19
7. Otpis inventara	Din	283.017.53		
8. Otpis knjižnice	„	8.105.09	„	291.122.62
9. Uzdržavanje inventara	Din	116.425.70		
10. Uzdržavanje rublja	„	4.876.49	„	121.302.19
11. Prinosi za osiguranje osoblja	Din	44.366.59		
12. Porezi za osoblje	„	26.761.94	„	71.128.53
13. Lekovi i zdravstvene potrepštine			„	26.476.24
14. Troškovi uzdržavanja cesta	Din	58.878.84		
15. Troškovi uzdržavanja parka	„	30.670.10	„	89.548.94
16. Kamati na obrtni kapital			„	443.732.62
17. Troškovi uzdržavanja auta	Din	85.191.90		
18. Troškovi uzdržavanje kola	„	18.884.80	„	104.076.70
19. Troškovi uzdržavanja voćnjaka	Din	11.450.60		
		Prenos	Din	6.493.938.18

Digitized by Google

Prenos	Din 11.450.60		Din 6,493.938.18
20. Troškovi uzdržavanja vinograda . .	Din 29.676.47		
21. Troškovi gajenja stoke	„ 15.609.55		
22. Troškovi gajenja peradi	„ 24.798.02		„ 81.534.64
23. Troškovi uzdržavanja sprežnog blaga .	Din 283.379.05		
odbivši prihod od ratarstva	„ 26.734.50		„ 256.644.55
		Ukupno	Din 6,832.117.37

Medju prihodima iskazana dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika od Din 967.409.07 dotirana je ovom sanatoriju zaključkom Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3. juna 1931. god. radi pokrića ukazane razlike u poslovanju.

U godini 1930. imali su u ovom sanatoriju članovi pacijenti 59.682 opskrbna dana, a privatni pacijenti 7.941 opskrbni dan ili ukupno 67.623 opskrbna dana. Dnevna opskrbna pristojba bila je utvrdjena u god. 1930. za članove pacijente Din 75.— a za privatne pacijente Din 125.—. Hrana je jednaka za privatne pacijente i članove pacijente.

Osoblje sanatorija, koje je uživalo istu hranu kao pacijenti imalo je 10.481 opskrbni dan, a ono koje je uživalo jednostavniju hranu od pacijenata 19.681 opskrbni dan.

Prema izloženom bilo je sveukupno 107.965 opskrbnih dana.

Troškovi prehrane pacijenata i osoblja iznosili su Din 2,352.082.93 ili Din 21.79 (u god. 1928. Din 27.89, u god. 1929. Din 27.46) prosečno po opskrbnom danu i po osobi.

Obzirom na vrst hrane i množinu obroka, mora se navedeni ukupni broj opskrbnih dana deliti u dve kategorije i to:

a) na pacijente i na osoblje koje uživa istu vrst hrane kao i pacijenti sa pet obroka dnevno i

b) na osoblje sa hranom iste vrsti, ali samo sa tri obroka dnevno.

Prema navedenoj kategorizaciji i množini dnevnih obroka iznose troškovi prehrane dnevno po osobi:

za osobe pod a) Din 25.79 (u god. 1928. Din 29.90, u god. 1929. Din 29.38);

za osobe pod b) Din 17.16 (u god. 1928. Din 19.97, u god. 1929. Din 19.62).

Ako se troškovi opskrbe pacijenata i osoblja t. j. Din 2,352.082.93 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata t. j. sa 67.623 dobije se Din 34.78 (u god. 1928. Din 40.15, u god. 1929. Din 35.59) kao dnevni trošak prehrane jednog pacijenta uključivši i troškove prehrane posluge.

Ako se ukupni troškovi uzdržavanja ovog sanatorija t. j. Din. 6,832.117.37 podele sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata t. j. sa 67.623 dobije se Din 101.03 (u god. 1929. Din 107.09) kao prosečni režijski trošak po pacijentu dnevno.

Ako se dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika od Din 967.409.07 podeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana svih pacijenata t. j. sa 67.623 dobije se Din 14.31, koliko je Središnji ured za osiguranje radnika morao dotirati za svaki opskrbni dan.

Prosečna dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je Din 80.12 (u god. 1928. Din 84.11 u god. 1929. Din 82.46). Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 185, (158 u god. 1928. a 181 u god. 1929). Prosečna stanarina po pacijentu bila je dnevno Din 21.96 (u god. 1928. Din 25.33, a u god. 1929. Din 22.18), a prosečni kamatni rashod po pacijentu bio je dnevno Din 6.56 (u god. 1928. Din 6.17, a u god. 1929. Din 6.67). Stanarina i kamatni rashod čine ukupno Din 28.52 dnevno (u god. 1928. Din 31.50, a u god. 1929. Din 28.85).

3. Oporavilište Kasindo u Kobiljdolu kraj Sarajeva.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu.

Ukupni rashodi ovog oporavilišta iznosili su u godini 1930.	Din	4,166.512.15
Ukupni prihodi	„	4,190.761.37
Poslovni višak	Din	24.249.22

Digitized by Google

Prihodi i rashodi razvrstani po pojedinim naslovima bili su:

a) Prihodi:

Opskrbne pristojbe	Din	4,135.070.74
Prihod od automobila	„	26.735.55
Prihod od gajenja živine	„	533.59
Prihod od vrtlarstva	„	1.788.57
Prihod od konjskog pogona	„	1.297.20
Prihod od eksploatacije ugljena	„	25.335.72
Svega	Din	4,190.761.37

b) Rashodi:

Troškovi opskrbe (prehrane)	Din	1,668.753.65
Troškovi nege bolesnika	„	258.825.10
Troškovi uprave	„	5 2.754.12
Stanarina	„	650.761.50
Troškovi uzdržavanja zgrada	„	10.086.34
Troškovi osvetlenja	„	65 064.—
Troškovi ogreva	„	186.885.70
Troškovi uzdržavanja cesta i parka	„	96.718.25
Lekovi i zdravstvene potrepšti..e	„	42.735.75
Osiguranje i penzioni fond	„	103.556.50
Otpis od inventara	„	221.057.14
Otpis od biblioteke	„	2 626.50
Kamati na obrtni kapital	„	250.818.56
Troškovi svinjogojstva	„	11.609.54
Troškovi marvogojstva	„	21.500.20
Razni rashodi	„	7.759.30
Svega	Din	4,166.512.15
Poslovni višak	„	24.249.22
Svega	Din	4,190.761.37

U godini 1930. imali su u ovom oporavilištu lečeni i opskrbljivani pacijenti 59.148 opskrbnih dana.

Opskrba (prehrana) pacijenata i lečilišnog osoblja iznosila je Din. 1,663.753.65 t. j. Din 28.21 po osobi dnevno. Ako se napred navedeni sveukupni rashodi od Din. 4,166.512.15 podele sa opskrbnim danima pacijenata t. j. sa 59.148 dobije se Din. 70.44 kao prosečni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1928. Din. 82.52, u god. 1929. Din. 76.—). Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 162 (u god. 1929. ih je bilo dnevno 141). Prosečna stanarina po pacijentu bila je Din. 11.— (u god. 1929. Din. 9.86) dnevno, a prosečni kamatni rashod po pacijentu je bio Din. 4.37 (u god. 1929. Din 5.20) dnevno. Stanarina i kamatni rashod čine ukupno Din. 15.37 (u god. 1929. Din 15.06) dnevno.

Opskrbna pristojba u ovom oporavilištu iznosila je u god. 1930. Din. 70.— dnevno po pacijentu.

4. Radio-therma Laško u Laškom.

Ovo je kupalište otvoreno 19. marta 1930. god. i stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Prihodi i rashodi ovog kupališta su bili u god. 1930. sledeći:

P R I H O D:

Opskrbne pristojbe članova	Din.	293.800.—
Opskrbne pristojbe gostiju	„	72.162.69
Prihod restoracije	„	403.195.55
Prihod hotelskih soba	„	148.681.—
Kupališne pristojbe	„	191.425.41
Svega	Din.	1,109.265.65

Digitized by Google

RASHOD:

Troškovi prehrane pacijenata i gostiju	Din.	372.167.19
Prinadležnosti i prehrana celokupnog osobl ja	„	349.967.37
Administrativni troškovi	„	66.187.15
Stanarina	„	152.640.06
Ogrev i osvetlenje	„	22.751.01
Otpis i uzdržavanje inventara	„	45.355.73
Troškovi uzdržavanja parka i vrta	„	16 99 .30
Kamati na obrtni kapital	„	18.147.83
	Din.	1,044.212.64
Poslovni višak	„	65.053.01
Svega	Din.	1,109 265.65

U godini 1930. t. j. od 19. marta do 31. decembra 1930. imali su u ovom kupalištu članovi pacijenti 4.520 opskrbnih dana, a privatni-pacijenti 1.249 opskrbnih dana ili ukupno 5.769 opskrbnih dana. Dnevna opskrbna pristojba za članove-pacijente bilo je utvrdjena g. 1930. sa Din 65.— dok za privatne pacijente, koji su bili u pansionu bila je utvrdjena sa Din 55.—. Kupališno osoblje imalo je 5.206 opskrbnih dana, te je trošak njihove prehrane od Din. 104.120.— došao do izražaja u prihodu od restoracije.

5. Oporavilište Jadran na otoku Rabu.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

Prihod od opskrbnih pristojbi iznosio je u godini 1930. . . Din. 579.901.60

Troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta iznosili su u god. 1930.:

1. Opskrba (prehrana) pacijenata	Din.	236.556.08
2. Opskrba (prehrana) lečilišnog osoblja	„	64.010.94
3. Prinadležnosti lečilišnog osoblja	„	57.913.—
4. Putni troškovi lečilišnog osoblja	„	2.303.—
5. Prinosi za osiguranje lečilišnog osoblja	„	9.537 33
6. Stanarina	„	26.105.—
7. Ogrev i osvetlenje	„	17.363.36
8. Pisarničke potrepštine	„	5.310 23
9. Zdravstvene potrepštine i lekovi	„	2.751.49
10. Troškovi pranja rublja, čišćenje prostorija i ostali razni troškovi	„	51.175.53
Svega	Din.	473.426.01
Poslovni višak	„	106.475.59
Ukupno	Din.	579.901.60

U godini 1930. lečeno je u ovom oporavilištu 142 člana Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani sa 4.774 opskrbna dana, 80 članova drugih Okružnih ureda za osiguranje radnika sa 3.172 opskrbna dana, 20 privatnih pacijenata sa 459 opskrbnih dana i 4 nameštenika ureda sa 40 opskrbnih dana. Prema ovome lečeno je 246 pacijenata sa 8.445 opskrbnih dana.

Lečilišno osoblje imalo je 2.421 opskrbni dan, pa je prema tome bilo opskrbnih dana pacijenata i lečilišnog osoblja ukupno 10.866. — Ako se troškovi prehrane pacijenata i lečilišnog osoblja u ukupnom iznosu od Din. 300.567.02 podele sa brojem opskrbnih dana pacijenata, dobije se Din. 35.59 (u god. 1928. Din 29.78 u god. 1929. Din 30.95), kao trošak prehrane po jednom pacijentu dnevno. Ako se opskrbni troškovi podele sa brojem opskrbnih dana pacijenata i lečilišnog osoblja dobije se Din 27.66 (u god. 1928. Din 24.88, u god. 1929. Din. 24.82) kao prosečni dnevni trošak prehrane po osobi. Ako se podele sveukupni troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta u iznosu od Din. 473.426.01 sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 8.445 dobije se iznos od Din. 56.06 (u god. 1928. Din 48.64, u god. 1929. Din. 51.38), kao ukupni trošak uzdržavanja jednog pacijenta dnevno. Prosečno dnevno stanje pacijenata je bilo 23. Prosečna stanarina iznosila je Din. 3.09 dnevno po pacijentu. Dnevna opskrbna pristojba iznosila je Din. 60.— po pacijentu.

Digitized by Google

6. Oporavilište Palić kraj Subotice.

Ovo oporavilište stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici.

Opskrbna pristojba u ovom oporavilištu bila je utvrdjena u god. 1930. sa Din. 55.— dnevno po pacijentu.

Sezona lečenja traje obično od 1. maja do 30. septembra svake godine.

Prihodi ovog oporavilišta su bili za poslovnu 1930. god. sledeći:

1. Opskrbne pristojbe	Din.	326.975.—
2. Kamati na uloške	„	445.37
3. Razni prihodi	„	70.—
Ukupno	Din.	327.490.37

Troškovi uzdržavanja ovog oporavilišta su bili za poslovnu 1930. god. sledeći:

1. Troškovi za prehranu pacijenata i službenog osoblja	Din.	128.828.20
2. Lekarski troškovi	„	12.045.—
3. Apotekarski troškovi	„	17.615.34
4. Troškovi kupanja	„	6.633.50
5. Troškovi administracije	„	62.195.48
6. Stanarina	„	37.942.—
7. Otpis od inventara	„	11.189.78
Poslovni višak	„	50.991.07
Ukupno	Din.	327.490.37

Ovaj višak od Din. 50.991.07 pripaja se dosadašnjim viščima, te će sa ovim iznositi Din. 752.434.35.

Ovo oporavilište je imalo za vreme sezone 1930. god. svega 5.945. opskrbnih dana.

Troškovi uzdržavanja su iznosili za sezonu 1930. god. Din. 276.499.30.

Ako ove troškove uzdržavanja t. j. Din. 276.499.30 podelimo sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 5.945 dobijemo Din. 46.51 kao ukupni trošak uzdržavanja po pacijentu dnevno, od kojeg troška otpada na pojedinog pacijenta dnevno sledeće:

Trošak prehrane dnevno	Din.	21.67
Trošak lekara dnevno	„	2.03
Apotekarski trošak dnevno	„	2.96
Trošak kupanja dnevno	„	1.12
„ administracije dnevno	„	10.46
„ stanarine dnevno	„	6 39
Otpis od inventara dnevno	„	1 88
Ukupno	Din.	46.51

kao napred navedeno.

Ako se ukupni prihod od Din. 327.490.37 podeli sa brojem opskrbnih dana t. j. sa 5.945 onda se dobije Din 55.08 kao dnevni prihod po članu. Odbivši od tog dnevnog prihoda po članu dnevni trošak po članu od Din 46.51 ostaje Din 8.57 kao čista dobit po članu dnevno.

7. Sanatorij »Stražilovo« u Banji Koviljači.

Ovaj je sanatorij pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu. Prihodi i rashodi ovog sanatorija su bili u god. 1930. sledeći:

P R I H O D:

Opskrbne pristojbe	Din.	864.891.70
Svega	Din.	864.891.70

Digitized by Google

RASHOD:

Administrativni troškovi			Din.	88.105.80
Lekarski troškovi			„	61.103 —
Lekovi i sanitetski materijal			„	3 775.50
Stanarina			„	85.511.50
Ogrev i osvetlenje			„	26.316.30
Uzdržavanje parka i zgrade			„	62.409.60
Prehrana pacijenata	Din.	467.238.20		
Prehrana osoblja	„	52.357.50	„	519.595.70
Razni rashodi			„	5.2 0.90
			Din.	852.078.30
Poslovni višak			„	12.813.40
		Svega:	Din.	864.891.70

U ovom sanatoriju su imali u god. 1930. lečeni članovi 11.531 opskrbni dan. Hranu uzima sanatorij uz ugovorenu cenu iz gostione.

Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata t. j. Din. 467.238.20 sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 11.531, dobije se Din. 40.52 kao dnevni trošak prehrane po pacijentu (u god. 1928. Din. 35.40, u god. 1929. Din. 38.36).

Ako se razdele sveukupni troškovi uzdržavanja t. j. Din. 852.078.30 sa brojem opskrbnih dana pacijenata, t. j. sa 11.531, dobije se Din. 73.89 kao sveukupni dnevni režijski trošak po pacijentu (u god. 1928. Din 75.50, u god. 1929. Din 70.92).

Prosečno dnevno stanje pacijenata bilo je 31.59.

Stanarina je iznosila u god. 1930. prosečno dnevno po pacijentu Din. 7.42 (u god. 1928. Din. 6.96, u god. 1929. Din. 8.11).

Dnevna opskrbna pristojba po pacijentu bila je Din. 75.—.

8. Sanatorij »Kralja Aleksandra I« u Vrnjačkoj Banji.

Ovaj je sanatorij otvoren 27. novembra 1930. god. za potrebe članova, te stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

Prihodi i rashodi ovog sanatorija su bili od 27. novembra 1930. do 31. decembra 1930. sledeći:

PRIHOD:

Opskrbne pristojbe		Din.	35.810.70
Dotacije S. u. z. o. r.-a		„	53.621.65
	Svega	Din.	89.432.35

RASHOD:

Administrativni troškovi		„	30.686.15
Stanarina		„	7.000.—
Prehrana pacijenata		„	18.945.—
Prehrana osoblja		„	1.890.—
Banjske pristojbe		„	3.598.50
Uredjenje i uzdržavanje parka		„	24 760 —
Razno		„	2.552.70
	Svega	Din.	89.432.35

U ovom sanatoriju su imali za vreme od 27. novembra 1930. do 31. decembra 1930. god. 4.775 opskrbnih dana. Hranu uzima sanatorij od zakupnika kuhinje, koja se nalazi u zgradi, uz ugovorenu cenu.

Ako se razdele troškovi prehrane pacijenata t. j. Din. 18.945.— sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. 4.775 dobije se Din. 39.67 kao dnevni trošak prehrane po pacijentu.

Ako se razdele sveukupni troškovi uzdržavanja t. j. Din. 89.432.35 sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 4.775 dobije se Din 187.29 kao sveukupni dnevni režijski trošak po pacijentu.

Digitized by Google

Opskrbna dnevna pristojba po pacijentu iznosila je Din. 75.—.

Ako se dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika od Din. 53.621.65 podeli sa ukupnim brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 4.775 dobije se Din. 112.29, koliko je Središnji ured za osiguranje radnika morao dotirati za svaki opskrbni dan.

Troškovi uzdržavanja ovog sanatorija bili su tako veliki s razloga, jer je tek pri koncu godine otvoren, pa je stoga baš u ovo kratko zimsko doba frekventacija bila slaba. U godini 1931. u kojoj će ovaj sanatorij biti otvoren kroz celu godinu, biće verojatno rashodi sa prihodima u skladu.

9. Javno kupalište i zavod za fizikalno lečenje »Terapija« u Zagrebu.

Ovo kupalište stoji pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Prihodi i rashodi ovog kupališta bili su u god. 1930. sledeći:

PRIHOD:

Utržak kupališnih karata	Din.	1,261.566.—
Lečenje članova O. u. z. o. r.-a	„	547.090.—
Paušal za lečenje članova stanice	„	24.000.—
Svega	Din.	1,832.656.—
Dotacija S. u. z. o. r.-a	„	260.410.17
Svega:	Din.	2,093.066.17

RASHOD:

Upravni troškovi	Din	147.335.—
Troškovi za poslugu kupališnih gostiju	„	247.798.35
Lekarski troškovi	„	101.916.50
Porezi i osiguranje osoblja	„	43.522.92
2% nagrada upravnom lekaru	„	38.373.24
Troškovi za čišćenje prostorija	„	102.016.10
Stanarina	„	315 050.—
Troškovi tople vode i centralnog grejanja	„	520.509 71
Osvetlenje i plin	„	109.992.69
Otpis od inventara	„	81.212.60
Oglasi i reklame	„	38 871.—
Materijal za fizikalnu terapiju	„	129.4[illegible]4.03
Materijal za pranje rublja	„	9.481.53
Utrošeni materijal	„	54.473.99
Tiskanice i kupališne karte	„	19.137.70
Razni popravci	„	106 864.99
Osigurateljne premije	„	22.789.—
Razno	„	4.266.82
Svega	Din	2,093.066.17

Budžetom ovog kupališta za 1930. god. predvidjen je rashod u iznosu od Din. 1.861.412.—, a prihod od Din. 1.872.200.—, te suficit od Din. 10.788.—. Prema gore izloženom rashod je dosegao Din. 2,093.066.17, a prihod Din. 1,832.656.—, te je prema tome nastala razlika u poslovanju od Din. 260.410.17, koju je Središnji ured za osiguranje radnika pokrio sa dotacijom.

Kako je u god. 1929. dotacija Središnjeg ureda za osiguranje radnika za pokriće razlike u poslovanju iznosila Din. 541.962.16, ukazuje se poboljšanje poslovanja u god. 1930. za Din. 281.551.99, te se prema tome možemo nadati, da će poslovanje u god. 1931. završiti sa još boljim rezultatom.

B) Vlastite bolnice.

1. Radnička bolnica u Drvaru.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 33 kreveta.

Digitized by Google

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznosili su u god. 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	41.305 25
Prinadležnosti lekara	„	17.755.02
Odorni paušal poslužitelja	„	1.400.—
Porezi i osiguranje	„	3.724.63
Stanarina	„	12.500.—
Ogrev i osvetlenje	„	25.051.08
Prehrana pacijenata	„	66.232.10
Razni rashodi	„	12.104.55
	Din.	180.072.68
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće (19 članova sa 208 opskrbnih dana)	„	7.381.92
Neto trošak	Din.	172.690 76

U bolnici lečilo se 450 članova sa 5.074 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din. 35.49, a troškovi prehrane Din. 13.53 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 11.27 opskrbnih dana. Poprečno je bilo dnevno u bolnici 13.9 bolesnika.

2. Radn'čka bolnica u Dobrljinu.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 14 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	3.200.—
Prinadležnosti lekara	„	10.185.98
Porezi i osiguranje	„	37.53
Ogrev i osvetlenje	„	2.423.—
Prehrana pacijenata	„	15.033.55
Razni rashodi	„	1.757.20
	Din.	32.637.31
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće (2 člana sa 14 opskrbnih dana)	„	591.92
Neto trošak	Din.	32.045.39

Ova je bolnica otvorena 17. augusta 1930. god. U bolnici lečilo se 76 članova sa 722 opskrbna dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din. 42.28, a troškovi prehrane Din. 19.47 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 10.15 opskrbnih dana. Prosečno je bilo dnevno u bolnici 5.75 bolesnika.

3. Radnička bolnica u Gor. Podgracima.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 10 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	11.835.—
Prinadležnosti lekara	„	14.947.17
Porezi i osiguranje	„	526.14
Ogrev i osvetlenje	„	6.595.—
Prehrana pacijenata	„	45.222.05
Razni rashodi	„	4.718.80
	Din	83.844.16
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće (15 članova sa 403 opskrbna dana)	„	13.444.08
Neto trošak	Din.	70.400.08

U bolnici lečilo se 204 člana sa 2.513 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din. 33.36, a troškovi prehrane Din. 18.— po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 12.93 opskrbnih dana. Prosečno bilo je dnevno u bolnici 6.88 bolesnika.

Digitized by Google

5. Radnička bolnica u Srnetici.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 30 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u god. 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	41.224.40
Prinadležnosti lekara	„	16.342.19
Porezi i osiguranje	„	5.563.17
Prehrana pacijenata	„	137.302.95
Razni rashodi	„	11.704.20
	Din.	212.136.91
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće (18 članova sa 422 opskrbnih dana)	„	12.411.02
Neto trošak	Din.	199.725.89

U bolnici lečilo se 609 članova sa 7.212 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan iznose troškovi Din. 29.41, a troškovi prehrane Din. 19.04 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 11.84 opskrbna dana. Poprečno je bilo dnevno u bolnici 19.75 bolesnika.

5. Radnička bolnica u Tesliću.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci.

Ova bolnica ima 23 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u godini 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	20.598.—
Prinadležnosti lekara	„	16.101.44
Odorni paušal poslužitelja	„	2.400.—
Porezi i osiguranje	„	4.213.—
Ogrev i osvetlenje	„	10.646.81
Prehrana pacijenata	„	66.714.07
Razni rashodi	„	8.058.30
	Din.	128.731.62
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće (2 člana sa 110 opskrbnih dana)	„	3.796.10
Neto trošak	Din.	124.935.52

U bolnici lečilo se 268 članova sa 3.730 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din. 34.51, a troškovi prehrane Din 18.28 po opskrbnom danu. Na jednog bolesnika dolazi 13.91 opskrbni dan. Prosečno je bilo dnevno u bolnici 10.21 bolesnika.

Sveukupni troškovi uzdržavanja navedenih pet bolnica, koje su pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci iznosili su u god. 1930. Din. 637.422.68, dok je broj opskrbnih dana bio 19.251. Za jedan opskrbni dan iznose prosečni ukupni troškovi uzdržavanja po članu Din. 33.11. — Sveukupni troškovi prehrane za ovih pet bolnica iznose Din. 330.504.72, a za jednog bolesnika prosečno Din. 17.17 dnevno. Sveukupni lični rashodi t. j. prinadležnosti lekara, prinadležnosti bolničara, odorni paušal bolničara, porezi i osiguranje iznose Din. 213.782.02, a za jednog bolesnika prosečno dnevno Din. 11.10. — Ostali troškovi iznose Din. 93.135.94, a za jednog bolesnika prosečno dnevno Din. 4.84. — U ovih pet bolnica lečeno je 1.607 bolesnika. Na jednog bolesnika otpada prosečno 11.96 bolničkih dana. Prosečno dnevno stanje u svim bolnicama bilo je 56.49 bolesnika.

Ove bolnice ne priredjuju same hranu, već uzimaju gotova jela iz tvorničkih kantina uz ugovorene cene, pa prema tome bolničko osoblje nema hrane u naravi.

Zgrade u kojima su ove bolnice smeštene, vlasništvo su šumskih preduzeća. Stanarinu plaća Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci samo za bolnicu u Drvaru, dok za ostale ne plaća. Za bolnicu u Srnetici ne plaća ogrev i osvetlenje.

Digitized by Google

Od sveukupnih troškova uzdržavanja ovih pet bolnica t. j. od Din 637.422.68 preknjiženo je na teret grane osiguranja za slučaj nesreće Din 37.625.04 za lečenje ozledjenih članova, a ostatak od Din 599.797.64 tereti granu osiguranja za slučaj bolesti.

6. Kućna radnička bolnica u Sarajevu.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, a ima 12 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice iznose u godini 1930.:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din	35.561.14
Prinadležnosti lekara	„	12.000.—
Stanarina	„	19.200.—
Ogrev i osvetlenje	„	4.263.—
Lekarije i sanitetski materijal	„	6.155.—
Troškovi dezinfekcije i pranja rublja	„	3.690.—
Prehrana pacijenata	„	72.810.—
Razni rashodi	„	664.—
Netto trošak	Din	154.343.14

U ovoj bolnici su imali u god. 1930. lečeni članovi 3.912 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din 39.45, a troškovi prehrane Din 18.61.

7. Radnička bolnica u Sjetlini.

Ova je bolnica pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu.

Ova bolnica ima 15 kreveta.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice u god. 1930. iznose:

Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	52.173.12
Prinadležnosti lekara	„	36.000.—
Lekovi i sanitetski materijal	„	24.691.—
Stanarina	„	21.466.—
Ogrev i osvetlenje	„	3.359.60
Troškovi dezinfekcije i pranja rublja	„	7.924.—
„ uzdržavanja zgrade	„	2.090.—
„ prehrane	„	87.760.—
Razni rashodi	„	343.80
Neto trošak	Din.	235.807.52

U ovoj bolnici su imali u god. 1930. lečeni članovi 4.555 opskrbnih dana. Za jedan opskrbni dan troškovi iznose Din. 51.77, a troškovi prehrane Din. 19.27.

Previsoki dnevni troškovi uzdržavanja od Din. 51.77 pravdaju se time, što su u njima sadržani i troškovi uzdržavanja ambulatorija, koji se nalazi sa bolnicom pod istim krovom.

8. Radnička bolnica u Zavidoviću.

Ova bolnica stoji pod upravom Okružnog ureda za osiguranje radnika u Travniku. Zgrada u kojoj se nalazi bolnica nije vlasništvo Središnjeg ureda, a ni Okružnog ureda, već šumsko-industrijskog preduzeća »Krivaja« u Zavidoviću. Okružni ured za osiguranje radnika plaća za ovu iznajmljenu zgradu Din. 53.000.— godišnje stanarine, a kraj toga mora snositi i troškove uzdržavanja iste zgrade.

Troškovi uzdržavanja ove bolnice u godini 1930. su bili sledeći:

1. Prinadležnosti bolničkog osoblja	Din.	92.209.51
2. Prinadležnosti lekara	„	40.653.41
3. Apotekarski troškovi	„	65.630.95
4. Stanarina	„	53.000.—
5. Uzdržavaje zgrade	„	5.927.60
6. Ogrev i osvetlenje	„	14.667.30
7. Pranje rublja i dezinfekcija	„	5.079.40
Prenos	Din.	277.168.17

Digitized by Google

	Prenos	Din.	277.168.17
8. Otpis inventara i rashod rublja		„	37.280.69
9. Opskrba pacijenata i osoblja		„	131.978.52
10. Razno		„	18 205.20
	Svega	Din.	464.632.58
manje trošak lečenja ozledjenika na teret grane osiguranja za slučaj nesreće za 1063 opskrbnih dana		„	38.541.—
	Neto trošak	Din	426.091.58

U god. 1930. imali su pacijenti, koji terete granu osiguranja za slučaj bolesti 11.755 opskrbnih dana, dok je bolničko osoblje imalo 2.309. opskrbnih dana.

Ako se konačni trošak uzdržavanja ove bolnice t. j. Din. 426.091.58 podeli sa brojem opskrbnih dana pacijenata t. j. sa 11.755, dobije se Din. 36.25 kao dnevni režijski trošak po pacijentu. Naprotiv ako se razdele troškovi prehrane pacijenata i bolničkog osoblja u iznosu od Din. 131.978.52 sa brojem svih opskrbnih dana t. j. sa 15.127, dobije se Din. 8.72 kao dnevni trošak prehrane.

Prosečno stanje pacijenata je bilo dnevno 35.12.

Osim ove bolnice podržava Okružni ured za osiguranje radnika u Travniku još dve manje bolnice i to: u Zenici i Olovu, ali usled neznatnog prometa troškovi uzdržavanja ovih bolnica ne iskazuju se posebno, jer su sadržani u troškovima bolničkog lečenja osiguranih i porodi nih članova.

VII. Podaci o propisu, uplati i zaostatku na prinosima,

otštampani su u ovom broju Radničke Zaštite detaljno po mesnim organima, stoga ćemo ovde o tome navesti samo najglavnije sumarne podatke kako sledi:

U godini 1930. iznosio je propis svih vrsti prinosa i prireza po odbitku otpisa i povratka u gotovom Din. 410.234.788 44, a zaostatak na neubranim prinosima i prirezima iznosio je 31. decembra 1930. Din. 158,634.561.14 ili 38.67% od ukupnog propisa u god. 1930. Koncem godine 1929. iznosio je zaostatak na prinosima Din. 162,825.130.60, ili 40.86% od ukupnog propisa prinosa u god. 1929. Prema tome iznosio je zaostatak koncem godine 1930. manje za Din. 4,190.569.46 no koncem god. 1929. unatoč toga, što je propis prinosa u god. 1930. bio veći za Din 11,693.776.48 od onoga u god. 1929., u kojoj godini je iznosio po odbitku otpisa i povrata u gotovom samo Din 398,541.011.96.

Kako smo već u prošlogodišnjim izveštajima napomenuli, može se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje 25% od ukupnog prinosa u tekućoj godini smatrati minimalnim, dok se zaostatak na prinosima, koji ne nadmašuje jednu trećinu ili 33⅓% od propisanog prinosa u tekućoj godini, još uvek može smatrati normalnim.

Ispod navedenog minimalnog normalnog 25% zaostatka na prinosima je postotak zaostataka kod sledećih mesnih organa:

1. Kod Bolesničke blagajne trgov. društva »Merkur« u Zagrebu	13.75%
2. Okružnog ureda Brod na Savi	16.89%
3. Okružnog ureda Zagreb	23.47%
4. Trgov. bol. in potpornog društva Ljubljana	18.38%
5. Okružnog ureda Vel. Bečkerek	19.65%
6. Okružnog ureda Ljubljana	20.95%
7. Okružnog ureda Banja Luka	22.68%

Ispod navedenog maksimalnog normalnog zaostatka od 33⅓% na prinosima je postotak zaostataka kod sledećih mesnih organa:

Kod Okružnog ureda u Sušaku	31.69%
Kod Okružnog ureda u Somboru	31.54%
Kod Trgovačke omladine u Beogradu	30.04%
Kod Okružnog ureda u Vršcu	27.72%
Kod Okružnog ureda u Oseku	26.87%

Digitized by Google

Maksimalnu granicu navedenog normalnog zaostatka od 33⅓% prekoračili su sledeći mesni organi:

1.	Okružni ured u Sarajevu sa	34.85%
2.	„ „ „ Karlovcu sa	34.47%
3.	„ „ „ Travniku sa	39.26%
4.	„ „ „ Mostaru sa	41.80%
5.	„ „ „ Splitu sa	48.71%
6.	„ „ „ Varaždinu sa	37.39%
7.	„ „ „ Dubrovniku sa	52.33%
8.	„ „ „ Novom Sadu sa	46.25%
9.	„ „ „ Belovaru sa	46.96%
10.	„ „ „ Zemunu sa	50.87%
11.	„ „ „ Subotici sa	56.02%
12.	„ „ „ Nišu sa	60.28%
13.	„ „ „ Tuzli sa	77.20%
14.	„ „ „ Skoplju sa	69.89%
15.	„ „ „ Beogradu sa	74.50%

Prema tome je 31. decembra 1930. kod sedam mesnih organa procenat zaostatka na prinosima bio ispod minimalne granice normalnog zaostatka t. j. ispod 25%, kod pet mesnih organa ispod maksimalne granice normalnog zaostatka t. j. preko 25% ali ispod 33⅓%, dok je kod petnaest mesnih organa zaostatak na prinosima premašio maksimalnu granicu normale, t. j. bio je preko 33⅓% od propisanog prinosa u 1930. god.

Maksimalna granica normalnog zaostatka od toga propisa prinosa i prireza t. j. 33⅓% iznosi Din 136,744.929. 48.

Prema tome je faktični zaostatak na prinosima 31. decembra 1930. bio veći za Din 21,889.631.81 od maksimalne granice normalnog zaostatka.

Dug državnih nadleštava na prinosima, dosegao je do konca god. 1930. iznos od oko Din 15,000.000.—. Ako bi ovaj dug do konca godine 1930. bio podmiren, onda bi se iskazani zaostatak na prinosima koncem god. 1930. snizio na iznos od oko Din 143,000.000.— ili oko 35% od propisa u god. 1930.

Otpisani prinosi radi pogrešnog propisa, dubioznosti ili neuterivosti, iznosili su 1930. god. kako sledi:

Prinosi za slučaj bolesti	Din	13,136 625.56
Prinosi za slučaj nesreće	„	2,762.964.40
Prinosi za iznemoglost, starost i smrt	„	157.480.98
Prirezi za Berzu rada	„	465.885.26
Prirezi za Radničku komoru	„	353.128.71
Ukupno	Din	16,876.084.91

Prema tome iznosio je u god. 1930. propis prinosa i prireza brutto dinara 427,110.873.35, od kojega propisa otpisani prinosi i prirezi u iznosu od 16,876.084.91 dinara iznose 3.95%. — Detaljni podaci o otpisanim prinosima i prirezima po pojedinim mesnim organima u godini 1930. otštampani su u ovom broju Radničke Zaštite.

Ovde ćemo prikazati sumarne podatke o propisanim i otpisanim prinosima i prirezima za pojedinu poslovnu godinu, počevši od 1. jula 1922. do 31. decembra 1930. godine kako sledi:

Digitized by Google

ISKAZ

propisanog prinosa i prireza za vreme od 1. VII. 1922. do 31. XII. 1930. po odbitku otpisa i povrate u gotovom.

Godina	Propis prinosa i prireza za:											
	Bolest		Nesreću		Starost, iznemoglost i smrt		Berzu rada		Radničku komoru		Ukupno	
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1922./23	224,771.661	68	66,518.523	72			7,890,865	22			299,181.050	62
1924.	193,867.176	10	54,095.765	21			9,478.388	84	5,120.353	32	262,561.683	47
1925.	206,105.499	75	47,547.501	69			10,302.798	89	16.620.606	20	280,576.406	53
1926.	217,216.049	15	47,457.672	84			10,762.781	43	14.486.503	69	289,923.007	11
1927.	237,302.496	62	56,230.251	02			11,738.278	43	11,615.774	71	316,886.800	78
1928.	279,237.766	93	64.503.274	75	3,305.439	73	12,826.675	67	12,485·239	94	372.358.397	02
1929.	296,381.798	88	70.171.071	03	5,565.073	01	13,445.836	09	12,977.232	95	398,541.011	96
1930.	305,462.261	49	71,421.728	83	5,419.371	89	14,137.431	88	13,793.994	35	410,234.788	44
Ukupno	1.960,344.710	60	477,945.789	09	14,289.884	63	90,583.056	45	87,099.705	16	2.630,263.145	93
Zaostatak 31. XII. 1930.	120,112.334	31	24,781.226	97	1,391.638	39	5,902.973	47	6,446.388	01	158,634.561	14
Ubrano	1.840,232.376	29	453,164.562	12	12,898.246	24	84.680.082	98	80,653.317	15	2.471 ,628.584	79

Otpis prinosa i prireza iznaša 3,028 13% od netto propisa.

ISKAZ

otpisanog i povraćenog prinosa i prireza od 1. VII. 1922. do 31. XII. 1930. godine.

Godina	Otpis prinosa i prireza za:											
	Bolest		Nesreću		Starost, iznemoglost i smrt		Berzu rada		Radničku komoru		Ukupno	
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1922./23	971.424	80	1,122.701	68			112.530	69			2.206.657	17
1924.	1,160,850	86	859.322	94			63.874	76	9.200	92	2,093.249	48
1925.	5,751.930	22	3,255.963	45			238.548	42	127.700	85	9,374.142	94
1926.	5,174.100	59	2,282.543	08			159.824	–	162.171	46	7,778.639	13
1927.	4,670.594	02	3,005.909	81			198.654	81	166.119	38	8,041.278	02
1928.	13,106.945	40	6,123.622	70	7.459	93	558.888	02	459.233	87	20,256.149	92
1929.	14,626.446	18	4,149.572	04	68.209	96	694.071	28	696.428	95	20,234.728	41
1930.	13,136.625	56	2,762.964	40	157.480	98	465.885	26	353,128	71	16,876.084	91
Ukupno	58,598.917	63	23,562.600	10	233.150	87	2,492.277	24	1,973.984	14	86,860.929	98

Mimogred se još napominje, da je od navedenog do konca god. 1930. otpisanog prinosa i prireza u iznosu od Din 86,860.929.98 konačno otpisano 63,770.354.13 dinara, dok je ostatak od Din 23,090.575.85 rezervisan za dalnje konačne otpise, pa je stoga ovaj iznos u bilanci grane osiguranja za slučaj bolesti iskazan u aktivi i pasivi.

Postoji mogućnost, da od toga iznosa bude još nešto i ubrano, čime bi se napred navedeni otpis snizio u apsolutnoj brojci i procentu.

Prosečni godišnji propis prinosa po danu iznosio je u god. 1930.:

Prinos za slučaj bolesti . . . . . Din 483.95
Prinos za slučaj nesreće . . . . . „ 113.16
Ukupno Din 597.11

Detaljni podaci o prosečnom propisu prinosa po članu kod pojedinih mesnih organa u god. 1930. otštampani su u ovom broju Radničke Zaštite.

Digitized by Google

VIII. Imovina Središnjeg ureda za osiguranje radnika sastojala se je 31. decembra 1930. iz sledećih fondova;

1. U grani osiguranja za nesrećni slučaj:

a) Fond glavničnog pokrića renta	Din	283,234.170.—
b) Fond likvidacione imovine (§. 202. ZOR.)	„	4,486.673.07
c) Fond inostranih renta (§. 203. ZOR.)	„	327.509.23
d) Fond globa (§. 200. ZOR.)	„	1,506.975.24
e) Fond certifikatista Južne železnice	„	12.691.64
f) Fond za soc. skrb rekonv. radnika	„	24.895.85
g) Fond Radničke Zaštite	„	47.565.83
Ukupno	Din	289,640.480.86
odbivši do 31. XII. 1930. nastali deficit u toj grani osiguranja u iznosu od	Din	31,987.990.19
Ostaje kao netto imovina	Din	257,652.490.67

2. U grani osiguranja za slučaj bolesti:

a) Fond po §. 26. ZOR.	Din	28,279.579.22
b) Fond ¾ viška mesnih organa §. 140. ZOR.	„	28,744.413.80
c) Fond ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika (§. 234. Statuta)	„	3,944.417.99
d) Fond likvidacione imovine po odbitku likvidacione dugovine. (§. 202. ZOR.)	„	7,354.692.22
e) Fond »Oporavilišta Jadran» na otoku Rabu	„	384.810.78
f) Fond »Sanatorija Stražilovo« Banja Koviljača	„	42.991.57
g) Fond za antituberkuloznu propagandu	„	50.000.—
Ukupno	Din	68,800.905.58
odbivši od toga deficit iz godine 1930.	„	3,831.438.37
Ostaje	Din	64,969.467.21

3. U grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt:

a) Fond propisanih prinosa po izvršenim otpisima i bonifikacijama po §. 235. Statuta	Din	13,474.505.27

4. Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa:

a) Glavnično pokriće penzija i premijske rezerve	Din	91,802.267.—
Po odbitku salda deficita po stanju od 31. XII. 1930. god.	„	11,399.679.36
Ostaje	Din	80,402.587.64

OPETOVANJE:

1. Grana osiguranja za nesrećni slučaj	Din	257,652.490.67
2. Grana osiguranja za slučaj bolesti	„	64,969.467.21
3. Grana osiguranja za iznemoglost, starost i smrt	„	13,474.505.27
4. Penzioni fond Središnjeg ureda za osiguranje radnika	„	80,402.587.64
Ukupno imovinsko stanje	Din	416,499.050.79

Ova je imovina u pravilu imala 31. decembra 1930. god. Središnjem uredu stajati na raspolaganje.

Faktično je Središnji ured za osiguranje radnika 31. decembra 1930. god. raspolagao sa sledećom imovinom:

I. Kod centrale:

1. Gotovina	Din	6.912 13
2. Ulošci u novčanim zavodima	„	61,563.473.19
3. Vrednosni papiri	„	15,021.664.48
4. Nekretnine	„	148,844.896.84
5. Inventar (pokretnine)	„	2,140.415.18
Ukupno	Din	227,577.361.82

Digitized by Google

II. Kod mesnih organa:

1. Gotovina	Din	3,152.6 0.76
2. Ulošci u novčanim zavodima	„	10,624.912.81
3. Vrednosni papiri	„	205.411 40
4. Inventar (pokretnine)	„	17,155.700.50
5. Nekretnine	„	1,950.381.69
6. Neutrošeni materijal	„	754.090.38
Ukupno	Din	33,843.137.63

OPETOVANJE:

I. Kod centrale	Din	227,577.361.82
II. Kod mesnih organa	„	33,843.137.63
Ukupno	Din	261,420.499.45

Ostatak imovine od Din 155,078.551.34 sadržan je u saldu svih dužnika (uzrojivši ovamo i dug poslodavaca za neplaćene prinose) po odbitku potraživanja svih verovnika.

IX. Predlozi uprave.

Na osnovu zaključnih računa o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u god. 1930. predlaže se g. komesaru Središnjeg ureda za osiguranje radnika da u ime ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a temeljem ovlasti alineje 1. §-a 252. Statuta Središnjeg ureda, izvoli zaključiti:

I. Na osnovu tačke 10. al. 1. §-a 125. ZOR. odobravaju se zaključni računi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za god. 1930. i to:

1. Bilanca grane osiguranja za slučaj bolesti:

sa aktivom od	Din	259,063.022.17
sa pasivom od	„	262,894.460 54
sa deficitom od	„	3,831.438.37

2. Bilanca grane osiguranja za nesrećni slučaj:

sa aktivom od	Din	414,701.579.84
sa pasivom od	„	426,533.582.46
sa deficitom od		11,832.002.62

3. Bilanca penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

sa aktivom od	Din	81,073.729.20
sa pasivom od	„	91,802.267.—
sa deficitom od	„	10,728.537.80

4. Bilanca grane osiguranja iznemoglosti, starosti i smrti:

sa aktivom od	Din	13,474.505.27
sa pasivom od	„	8,172.001.07
sa ostatkom za Fond ove grane od	„	5,302.504.20

II. Deficit u grani osiguranja za slučaj bolesti iz god. 1930. u iznosu od Din 3,831.438.37 ima se pokriti iz fonda po §. 26. ZOR. obzirom na vanredne privredne prilike koje su vladale u god. 1930.

U smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22. februara 1926. pod čl. 5. tač. 7. g. komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika poziva sve mesne organe, da čiste viške po §-u 234. Statuta iz prijašnjih godina rezerviraju za pokriće dubioznih tražbina i otpise neuterivih prinosa bolnopotporne grane osiguranja sve dotle, dok te rezerve ne dosegnu bilansom iskazane zaostatke prinosa ove grane osiguranja. Stvaranje zaklada za pružanje većih potpora u smislu al. 2. §-a 140. Zakona o osiguranju radnika moćiće se odobravati tek nakon što se prikupi odredjena rezerva za otpise prinosa.

III. Deficit u grani osiguranja za nesrećni slučaj iz god. 1930. u iznosu od Din 11,832.002.62 ima se zajedno sa deficitom iz prijašnjih godina u iznosu od Din 20,155.987.57 ili ukupno Din 31,987.990.19 sa 1. januarom 1931. god. preneti na novi račun.

Digitized by Google

IV. Deficit penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u iznosu od Din 10,728.537.80 ima se zajedno sa deficitom iz prijašnjih godina u iznosu od Din 671.141.56, ili ukupno Din 11,399.679.36 sa 1. januarom 1931. godine preneti na novi račun.

V. Ostatak grane osiguranja iznemoglosti, starosti i smrti iz god. 1930. u iznosu od Din 5,302.504.20 ima se sa 1. januarom 1931. god. pripojiti fondu te grane osiguranja, te zajedno sa ostacima iz prijašnjih godina u iznosu od Din 8,172.001.07, ili ukupno Din 13,474.505.27 preneti na novi račun.

VI. Na temelju §. 23. ZOR. ustanovljuje se od prvog dana meseca, koji sledi iza odobrenja ovoga zaključka po Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, u svrhu pokrića stvarne potrebe grane osiguranja za slučaj bolesti povisuje se prinosni postotak kako sledi:

a) sa 36% od jednodnevne obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos za Trgovsko bolniško in podporno društvo u Ljubljani;

b) sa 39% od jednodnevne obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos za teritorije sledećih mesnih organa: Okružni uredi: Beograd, Dubrovnik, Ljubljana, Niš, Novi Sad, Sarajevo, Skoplje, Tuzla, Zagreb, te za Priv. društvenu blagajnu »Merkur« Zagreb i Bolesničku blagajnu trgovačke omladine Beograd;

c) sa 42% od jednodnevne obezbedjene nadnice kao nedeljni prinos za teritorije sledećih mesnih organa: Banja Luka, Karlovac, Osijek, Sombor, Split, Subotica, Sušak i Veliki Bečkerek.

VII. U svrhu pokrića stvarne potrebe i sprečavanja dalnjih deficita u grani osiguranja za slučaj nesreće, povisuje se tarifa prinosa osiguranja za nesrećni slučaj od prvog dana meseca, koji sledi iza odobrenja ovoga zaključka po Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja od 6% na 7% od obezbedjene nadnice, za postotak opasnosti 100.

VIII. Da se umoli Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da nadležnim putem izvoli ishoditi promenu §-a 49. Zakona o osiguranju radnika onamo, da glasi:

(1) U slučaju porodjaja osiguranog lica Središnji ured za osiguranje radnika pružaće mu potrebnu primaljsku (babičku) pomoć, lečenje, lekove i manje pomoćne sprave za lečenje prema odredbama tač. 2. §-a 45., ako je ovo lice u poslednjoj godini, pre nego što je poslednji put pristupilo Središnjem uredu, bilo kod tog ureda osigurano bar 6 (šest) meseci ili neposredno pre porodjaja bar besprekidno 90 (devedeset) dana. Mesto ovih potpora može mu mesni organ Središnjeg ureda dati potrenu negu u bolnicama ili rodilištima (§ 53.) no najduže za vreme od 14 (četrnaest) dana.

(2 U slučaju porodjaja osiguranog lica, koje je u toku poslednje godine pre porodjaja bilo osigurano kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika bar 10 (deset) meseci, ili u poslednje 2 (dve) godine bar 18 (osamnaest) meseci, pružaće mu Središnji ured, pored potpora pomenutih u 1. stavu, još i:

1. Potpore za porodilje najduže 12 (dvanaest) nedelja, i to 6 (šest) nedelja pre i šest (6) nedelja iza porodjaja, u dnevnom iznosu od ¾ (tri četvrtine) obezbedjene nadnice osiguranog lica. Na ovu potporu nemaju prava osigurane majke, ako za ovo vreme privredjuju;

2. Pripomoć za opremu deteta u iznosu od 150 (stopedeset) dinara za svako rodjeno dete;

3. Pripomoć za hranu deteta osiguranim majkama kroz 12 (dvanaest) nedelja po prestanku potpore za porodilje u dnevnom iznosu od 4 (četiri) dinara. Mesni organ Središnjeg ureda može isplatu ove pripomoći obustaviti onim majkama, koje na poziv ureda ne donesu dete na pregled lekaru ili se ne drže uputstava ili naredjenja mesnih organa.

4. U slučaju porodjaja žene osiguranog lica, Središnji ured za osiguranje radnika pružaće mu potpore pobrojane u prvom stavu i tač. 2) drugog stava ovog paragrafa, samo u slučaju, ako je osigurano lice ispunilo uslov iz drugog stava ovog paragrafa. Ove potpore pružaće se ženi i posle smrti osiguranog lica, ako je porodjaj usledio u roku od 5 (pet) meseci od dana smrti, i ako je osigurano lice za života na njih steklo pravo.

Digitized by Google

5. Vreme od 2 (dva) meseca pre porodjaja, za koje osigurano lice s obzirom na zabranu po Zakonu o zaštiti radnika nije radilo, računa se kao vreme osiguranja u rokove po ovom paragrafu.

IX. Da se ponovno umoli Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da odobri zaključak komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 31. augusta 1931. god. o obustavi davanja većih potpora po §-u 46. ZOR.

X. Da se umoli Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da na osnovu čl. 91. Zakona o produženju važnosti odredaba dosadašnjih finansijskih Zakona i Zakona o budžetskim dvanajstinama, izvoli odrediti rok za sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po Zakonu o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god. sa 1. januarom 1932. godine.

XI. Da se umoli Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da nadležnim putem izvoli ishoditi podmirenje duga državnih nadleštava na prinosima i prirezima, koji iznose oko Din 15,000.000.—.

XII. Umoliti Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, da nadležnim putem izvoli ishoditi podmirenje bolničkih troškova i ostalih potpora, koje je Središnji ured za osiguranje radnika umesto države isplatio, a koji su troškovi do konca godine 1924. iznosili preko Din 2,000.000.—.

XIII. Pozivaju se mesni organi da u god. 1931. otpišu sve dubiozne i neuterive prinose, koji su propisani u razdoblju od 1. jula 1922. god. do konca godine 1931. u koliko su do konca godine 1931. postali dubiozni i neuterivi.

Pri tome treba postupati po okružnici Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 28. januara 1929. god. broj 3232/1929. (Radnička Zaštita godina 1929. strana 154—155.).

XIV. Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika poziva sve mesne organe Središnjeg ureda, da u godini 1932. posvete ubiranju prinosa i prireza najveću pažnju, da se intenzivnim ubiranjem prinosa zaostatak snizi na normalni procenat zaostatka.

Nadalje poziva mesne organe Središnjeg ureda, da u godini 1932. štede na upravnim troškovima do skrajnih granica mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima u novcu i naravi, da postupaju tačno po postojećim propisima.

U Zagrebu, 7. novembra 1931. god.

Milan Korać s. r.
direktor

Mijo Mergl s. r.
načelnik knjigovodstva

Milan Glaser s. r.
generalni direktor

Digitized by Google

BILANCE

I

RAČUNI GUBITKA I DOBITKA

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana

Imovina

	Dinara	para
Gotovina	3,152.640	76
Novčani zavodi	10,624.912	81
Vrednosni papiri	205.411	40
Inventar (pokretnine)	17,155.700	59
Neutrošeni materijal	754.090	38
Nekretnine	1,950.381	69
Dužnici	27,266.261	20
Poslodavci za dužne prinose i prireze	158,634.561	14
Neubrani prinosi razrešenih zavoda	47.030	25
Likvidaciona dugovina Hrvatske i Slavonije	793.617	20
Likvidaciona dugovina Vojvodine	432.332	63
Grana osiguranja za slučaj nesreće, za njeno dugovanje ovoj grani osiguranja	14,399.194	43
Prelazni računi	46.936	84
Polozi	509.375	—
Dubiozni prinosi i prirezi	23,090.575	85
Poslovni manjak 1.24%	3,831.438	37
	262,894.460	54

U Zagrebu,

Za financijsko-
Milan Korać v. r.
direktor.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

osiguranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1930. g.

Dugovina

	Dinara	para
Verovnici	56,958.192	13
Glavna osiguranja za slučaj nesreće, za njeno protaživanje od mesnih organa	112,309.462	15
Rezerva po §-u 26. Z. O. R.	28,279.579	22
Zaklada ¾ viška mesnih organa	28,744.413	80
Zaklada ¼ viška centrale	3,944.417	99
Rezerva kupališta	384.810	78
Rezerva sanatorija »Stražilovo« Banja-Koviljača	42.991	57
Fond za antituberkuloznu propagandu	50.000	—
Likvidaciona imovina Slovenije	2,790.361	03
Likvidaciona imovina Srbije	2,737.523	67
Likvidaciona imovina Bosne i Hercegovine	1,259.630	72
Likvidaciona imovina Dalmacije	1,793.126	63
Jamčevine	509.375	—
Dubiozni prinosi i prirezi	23,090.575	85
	262,894.460	54

dne 7. novembra 1931.

ekonomsko odelenje:
Mijo Mergl v. r.
načelnik knjigovodstva.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo
Marko Bauer v. r.
komesar.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%			Dinara	p	%
Hranarine				84,633.815	24	27.48
Potpore za porodilje osig. članova	3.22	Din	9,924.569.54			
Potpore za porodilje obit. članova	0.64	„	1,976.946.90			
Potpore za opremu deteta osig. članova	0.68	„	2,101.625.65			
Potpore za opremu deteta obit. članova	4.98	„	15.328.000.20			
Potpore za dojilje	0.18	„	556.658.70			
Primaljske pristojbe osiguranih članova	0.32	„	980.947.79			
Primaljske pristojbe obiteljskih članova	1.26	„	3,871.534.85	34,740.283	63	11.28
Troškovi bolničkog lečenja osiguranih članova	8.94	„	27,518.402.20			
Troškovi bolničkog lečenja obitelj. članova	2.20	„	6,777.272.99			
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica	0.63	„	1,938.990.39	36,234.665	58	11.77
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	2.88	„	8,870.920.22			
— bonifikacija po §-u 235. Statuta	0.63	„	1,950.302.46	6,920.617	76	2.25
Lekovi i zdravstvene potrepštine osig. član.	8.55	„	26.333.003.53			
Lekovi i zdravstvene potrepštine obit. član.	3.09	„	9,511.499.25	35,844.502	78	11.64
Troškovi kupališta i sanatorija				18,615.111	92	6.04
Zubna nega				4,788.713	70	1.55
Pogrebnine				3,269.309	23	1.06
Lekarski troškovi	11.75	„	36,181.017.57			
— bonifikacija po §-u 234. Statuta	0.78	„	2,396.480.24	33,784.537	33	10.97
Upravni troškovi	17.34	„	53,402.832.77			
— bonifikacija po §-u 235. Statuta	1.22	„	3,772.460.39	49,630.372	38	16.12
Otpis od inventara	0.54	„	1,667.757.47			
— bonifikacija po §-u 235. Statuta	0.12	„	366.660.81	1,301.096	66	0.42
Kamati	0.81	„	2,495.267.15			
- kamatni dohod. od prič. ove grane osig.	0.15	„	470.452.74	2,024.814	41	0.66
				311,787.840	62	101.24

U Zagrebu,

Za financijsko-
Milan Korać v. r.
direktor.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj bolesti na dan 31. decembra 1930. g.

Prihod

	%		Dinara	p	%
Prinosi za slučaj bolesti		Din 305,462.261.49			
Naknade (regresi)		„ 2,115.347.11			
Razni prihodi		„ 378.793.65	307,956.402	25	
Poslovni maniak	1.24		3,831.438	37	
			311,787.840	62	

dne 7. novembra 1931.

ekonomsko odelenje:
Mijo Mergl v. r.
načelnik knjigovodstva.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Marko Bauer v. r.
komesar.

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana

Imovina

			Dinara	para
Gotovina			6.912	13
Novčani zavodi			61,563.473	19
Vrednosni papiri			15,021.664	48
Inventar (pokretnine):				
a) uredski	Din	1,256.786.93		
b) kupališta »Terapije«	„	766.830.10		
c) stanice za naknadno lečenje ozleđenih	„	98.651.70		
d) centralnog grejanja	„	18.146.45	2,140.415	18
Nekretnine:				
a) uredske, stanbene i gospod. zgrade	„	85,337.271.75		
b) lečilišta, sanatoriji i kupališta	„	49,258.021.73		
c) gradilišta	„	1,300.354.80		
d) novogradnja, Beograd	„	6,285.738.50		
e) novogradnja, Kragujevac	„	2,979.859.50		
f) novogradnja, Maribor	„	2,558.406.06		
g) novogradnja, Mostar	„	22.359.—		
h) novogradnje, Skoplje	„	50.000.—		
i) novogradnja, Sombor	„	1,008.326.50		
j) novogradnja, Zemun	„	44.559.—	148,844.896	84
Poslodavci za dužne prinose likvidiranih blagajna i zavoda u grani osiguranja za slučaj nesreće:				
a) pokrajine Hrvatska i Slavonija	„	21.019.72		
b) pokrajine Slovenije	„	159.635.35	180.655	07
Dužnici:				
I. Mesni organi za:				
a) neubrane prinose za slučaj nesreće	„	24,781.226.96		
b) neubrane prinose starosti, iznemoglosti i smrti	„	1,391.638.39		
c) ubrane prinose starosti, iznemoglosti i smrti	„	8,577.880.25		
d) ubrane prinose za slučaj nesreće	„	68,316.182.23		
e) ubrane a nedoznačene globe	„	140.467.53		
f) razno (c. p. d.)	„	2,959.382.19		
g) imovinu likvidirane blagajne	„	4,036.908.76		
h) zajmove	„	2,105.775.84	112,309.462	15
i) neubrane prireze Radničkih komora	„	6,460.546.69		
j) ubrane prireze Radničkih komora	„	9,077.796.07	15,538.342	76
k) neubrane prireze Berze Rada	„	5,902.973.54		
l) ubrane prireze Berze Rada	„	7,473.017.16	13,375.990	70
II. Radničke komore za više primljene prireze			309.821	73
III. Poslovni prijatelji:				
a) razrešeni zavodi	„	2,819.244.19		
b) Ministarstvo saobraćaja, Beograd	„	1,088.233.81		
c) razni inostrani zavodi za osiguranje	„	858.277.36		
d) lečilište »Brestovac« obrtni kapital	„	3,850.290.44		
e) Sanatorij »Klenovnik« obrtni kapital	„	6,324.091.94		
f) Oporavilište »Kasindo« obrtni kapital	„	4,000.000.—		
g) Bol. blagajna »Merkur« zajam za gradnju	„	1,200.000.—		
h) Pokrajinski pok. sklad, Ljubljana, dotacija	„	405.682.49		
i) Opština grada Skoplja za zemljište	„	1,129.503.43		
j) razni dužnici	„	692.610.30		
k) oglasivači u Radničkoj Zaštiti	„	11.250.—		
l) predujmovi činovnika	„	332.981.60		
m) Upis akcija P. A. B. po činovnicima	„	24.931.25	22,737.096	81
Gradjevna uprava u Beogradu			61.166	15
Zaliha plativih tiskanica			25.560	—
Knjižnica			12,170	90
Polozi			2,108.502	14
Prelazne stavke			309.462	04
Gubitak iz prijašnjih godina			20,155.987	57
Poslovni manjak	13.64%		11,832.002	62
			426,533.582	46

Digitized by Google

osiguranja za slučaj nesreće na dan 31. decembra 1930. g.

Dugovina

			Dinara	para
Verovnici:				
I. Centralna berza rada za:				
a) neubrane prireze	Din	5,829.120.95		
b) ubrane prireze	„	7,072.628.85		
c) manip. troškove za nadzor nad imovinom	„	94.861.74	12,996.611	54
II. Radničke komore za:				
a) neubrane prireze	„	6,460.546.69		
b) ubrane prireze	„	2,767.304.57		
c) fondove radi nabave nekretnina	„	1,266.146.87	10,493.998	13
III. Poslovni prijatelji:				
a) razrešeni zavodi	„	2,844.483.93		
b) razni poslovni prijatelji	„	700.600.20	3,545.084	13
Likvidaciona imovina razrešenih blagajna grane osiguranja za slučaj nesreće:				
a) Pokrajine Slovenije	„	4,440.253.52		
b) Pokrajine Bosne i Hercegovine	„	46.419.55	4,486.673	07
Penzioni fond			79,854.775	08
Grana osiguranja za slučaj bolesti			14,399.194	43
Grana osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti			13,474.505	27
Stanica za socijalnu skrb rekonv. radnika			24.895	85
Pričuva po §-u 200 Z. O. R.			1,506.975	24
Pričuva za hitnu pomoć rentnika iz inostranstva			327.509	23
Pričuva za pogrebnine certifikatista Južne željez.			12.691	64
Pričuve Radničke Zaštite			47.565	83
Kupalište »Terapija« Zagreb			20.430	88
Jamčevine			2,108.502	14
Glavničnо pokriće renta sa 31. XII. 1930.				
a) novih renta po §-u 34. Z. O. R.	Din	274,109.907.—		
b) renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegov.	„	626.311.—		
c) renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crna Gora	„	1,206.977.—		
d) starih renta Hrvatske i Slavonije	„	3,417.928.—		
e) starih renta Slovenije	„	2,187.352.—		
f) starih renta Vojvodine	„	817.339.—		
g) starih renta Rijeke	„	79.824.—		
h) renta preuzetih od zavoda u Trstu	„	512.226.—		
i) starih renta rudara Slovenije preuzetih od zavoda u Wien-u	„	65.940.—		
j) starih renta Slovenije preuzetih od zavoda u Grazu	„	210.366.—	283,234.170	—
			426,533.582	46

Slede potpisi kao na str. 746 i 747.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod

	%			Dinara	p	%
Privremene rente po Z. O. R.				12,106.688	80	13·96
Nove rente po Z. O. R.				18,821.332	09	21·70
Rente po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	0.08	Din	72.926.08			
Rente po §-u 204. Ž. O. R. Srbija i Crna Gora	0.15	„	127.289.30			
Stare rente Hrvatske i Slavonije	0.43	„	377.255.79			
Stare rente Vojvodine	0.10	„	87.782.88			
Stare rente Slovenije	0.39	„	334.924.54			
Stare rente Rijeke	0.05	„	45.827.64	1,046.006	23	1·20
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	0.05	„	40.458.91			
Dodatak na skupoću renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crna Gora	0.13	„	108.544.77			
Dodatak na skupoću renta Hrvatske i Slavonije	0.66	„	569.936.72			
Dodatak na skupoću renta Vojvodine	0.60	„	527.158.16			
Dodatak na skupoću renta Slovenije	1.45	„	1,261.899.46	2,507.998	02	2·89
Otpravnine renta po Z. O. R.	0.06	„	50.905.79			
Otpravnine starih renta Hrvatske i Slavonije	0.14	„	119.549.07			
Otpravnine starih renta Vojvodine	0.04	„	36.646.05			
Otpravnine starih renta Slovenije	0.21	„	185.383.88			
Otpravnine starih renta Rijeke	0.04	„	33.157.29	425.642	08	0.49
Hranarine				1,859.196	29	2·14
Bolnički troškovi				1,004.075	48	1·16
Troškovi uzdržavanja ambulatorija po §-u 235. Statuta				1,883.014	30	2·17
Troškovi uzdržavanja stanice za naknadno lečenje ozleđenih				283.189	47	0·33
Troškovi kupališta i sanatorija				83.351	05	0·10
Pogrebne pripomoći				230.202	55	0·27
Apotekarski troškovi				1,218.336	67	1·40
Lekarski troškovi				224.985	66	0·26
Lekarski troškovi po §-u 234. Statuta				2,396.480	24	2·76
Izvanredni manipulativni troškovi				991.025	68	1·14
Upravni troškovi				10,213.912	61	11·78
Upravni troškovi po §-u 235. Statuta				3,289.901	42	3·79
Uzdržavanje i otpis inventara				136.313	83	0·16
Otpis inventara po §-u 235. Statuta				354.010	19	0·41
Uzdržavanje nekretnina				721.236	63	0·83
Amortizacija nekretnina				544.063	81	0·63
Gubitak na tečaju vrednosnih papira				11.787	04	0·01
Gubitak na ulozima kod novč. zavoda				191.376	28	0·22
Glavničnо pokriće renta sa 31. XII. 1929.:						
Novih renta po §-u 34. Z. O. R.		„	274,109.907.—			
Renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina		„	626.311.—			
Renta po §-u 204. Ž. O. R. Srbija i Crna Gora		„	1,206.977.—			
Starih renta Hrvatske i Slavonije		„	3,417.928.—			
Starih renta Vojvodine		„	817.339.—			
Starih renta Slovenije		„	2,187.352.—			
Starih renta preuzetih od zavoda u Trstu		„	512.226.—	282,957.864	—	43·84
Starih renta Rijeke		„	79.824.—			
				343,501.990	42	113·64

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj nesreće na dan 31. decembra 1930.

Prihod

		Dinara	p	%
Prinosi za slučaj nesreće		71,421.728	83	
Naknade (regresi) po §-u 96. Z. O. R.		96.888	30	
Dotacija Pokrajinskog pokojninskog sklada za Sloveniju		850.231	41	
Kamati		6,607.987	56	
Kamati od vrednosnih papira		921.698	66	
Dohodak od nekretnina		6,776.396	80	
Prihod od tiskanica, knjiga, brošura		39.644	75	
Razni prihodi		22.731	49	
Glavnično pokriće renta sa 31. XII. 1929.:				
Novih renta po §-u 34. Z. O. R.	Din 236,014.578.—			
Renta po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	„ 416.232.—			
Renta po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crna Gora	„ 957.612.—			
Starih renta Hrvatske i Slavonije	„ 3.614.628.—			
Starih renta Vojvodine	„ 904.540.—			
Starih renta Slovenije	„ 2.378.938.—			
Starih renta preuzetih od zavoda u Trstu	„ 542.616.—			
Starih renta Rijeke	„ 103.536.—	244,932.680	—	
Poslovni manjak		11,832.002	62	13·64
		343,501.990	42	13·64

Slede potpisi kao na str. 746 i 747.

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika — grana osi-

Imovina

	Dinara	p
Grana osiguranja za slučaj nesreće	13,474.505	27
	13,474.505	27

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika —

Rashod

		Dinara	p
Upravni troškovi po §-u 235. Statuta	8.23%	882.558	97
Otpis od inventara po §-u 235. Statuta	0.22%	12.650	62
Troškovi provadjanja preventivnih mera	1.15%	67.288	16
Ostatak za rezervni fond	90.40%	5,302.504	20
	100%	5,865.001	95

U Zagrebu,

Za financijsko-

Milan Korać v. r.
direktor.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

guranja iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31. decembra 1930.

Dugovina

	Dinara	p
Rezervni fond	8,172.001	07
Poslovni višak za rezervni fond	5,302.504	20
	13,474.505	27

grana osiguranja iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31. XII. 1930.

Prihod

	Dinara	p
Prinosi iznemoglosti starosti i smrti	5,419.371	89
Kamati	445.630	06
	5,865.001	95

dne 7. novembra 1931.

ekonomsko odelenje:

Mijo Mergl v. r.
načelnik knjigovodstva.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Marko Bauer v. r.
komesar.

Digitized by Google

Bilanca penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za

Imovina

	Dinara	p
Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu	79,854.775	08
Mesni organi za dužne prinose	547.812	56
Poslovni manjak iz prošlih godina	671.141	56
Poslovni manjak	10,728.537	80
	91,802.267	—

Račun gubitka i dobitka penzionog fonda službenika Središnjeg

Rashod

	Dinara	p
Penzije	2,063.335	14
Pogrebnine	14.472	—
Otpravnine	21.390	—
Potpore po §-u 100. Sl. Pravilnika	16.342	—
Porezi i pristojbe po §-u 110. Sl. Pravilnika	44.378	60
Parbeni trošak sa penzionerima	18.228	—
Putni troškovi penzionera	494	—
Uzdržavanje nekretnina	233.996	33
Amortizacija nekretnina	176.514	64
Gubitak na tečaju vrednosnih papira	3.824	16
Gubitak na ulozima kod novčanih zavoda	62.089	72
Razni troškovi	137	50
Glavnično pokriće na 31. XII. 1930.	91,802.267	—
	94,457.469	09

U Zagrebu,

Za financijsko-

Milan Korać v. r.
direktor.

Za upravu:
Milan Glaser v. r.
generalni direktor.

Digitized by Google

osiguranje radnika u Zagrebu sa 31. decembrom 1930.

Dugovina

	Dinara	p
Glavničnо pokriće na 31. XII. 1930.	91,802.267	—
	91,802.267	—

ureda za osiguranje radnika u Zagrebu sa 31. decembrom 1930,

Prihod

	Dinara	p
Doprinosi	7,420.900	69
Globe	112.160	01
Kamati	2,158.370	35
Kamati od vrednosnih papira	299.033	96
Dohodak od nekretnina	2,198.520	28
Glavničnо pokriće sa 31. XII. 1929.	71,539.946	—
Poslovni manjak	10,728.537	80
	94,457.469	09

dne 7. novembra 1931.

ekonomsko odelenje:

Mijo Mergl v. r.
načelnik knjigovodstva.

Za nadzorni odbor i ravnateljstvo:
Marko Bauer v. r.
komesar.

Digitized by Google

ISKAZ

o razdiobi upravnih troškova, uzdržavanja ambulatorija i otpisa od inventara na granu osiguranja za slučaj bolesti, granu osiguranja za slučaj nesreće, te iznemoglosti, starosti i smrti za 1930. god. a na osnovi §-a 235. Statuta Suzora.

A) Grana osiguranja za slučaj bolesti:

	Potpore Din.	Prinosi Din.
Prinos za slučaj bolesti		305,462.261.49
Hranarine	84,633.815.24	
Potpore za porodilje osiguranih članova	9,924.569.54	
Potpore za porodilje obiteljskih članova	1,976.946.90	
Potpore za opremu deteta osiguranih članova	2,101.625.65	
Potpore za opremu deteta obiteljskih članova	15,328.000.20	
Potpore za dojilje	556.658.70	
Primaljske pristojbe osiguranih članova	980.947.79	
Primaljske pristojbe obiteljskih članova	3,871.534.85	
Troškovi bolničkog lečenja osiguranih članova	27,518.402.20	
Troškovi bolničkog lečenja obiteljskih članova	6,777.272.99	
Troškovi uzdržavanja vlastitih bolnica	1,938.990.39	
Apotekarski troškovi osiguranih članova	26,333.003.53	
Apotekarski troškovi obiteljskih članova	9,511.499.25	
Troškovi kupališta i sanatorija	18,615.111.92	
Zubna nega	4,788.713.70	
Pogrebnine	3,269.309.23	
Lekarski troškovi	33,784.537.33	
Ukupno	251,910.939.41	305,462.261.49

B) Grana osiguranja za slučaj nesreće:

Prinos za slučaj nesreće		71,421.728.83
Privremene rente po Z. O. R.	12,106.688.80	
Stalne rente po Z. O. R.	18,821.332.09	
Rente po §-u 204. Z. O. R. Bosna i Hercegovina	72.926,08	
Rente po §-u 204. Z. O. R. Srbija i Crna Gora	127.289.30	
Stare rente Hrvatske i Slavonije	377.255.79	
Stare rente Slovenije	334.924.54	
Stare rente Vojvodine	87.782.88	
Stare rente Rijeke	45.827.64	
Dodatak na skupoću starih renta Hrvatske	569.936.72	
Dodatak na skupoću starih renta Vojvodine	527.158.16	
Dodatak na skupoću starih renta Slovenije	1,261.899.46	
Dodatak na skup. renta §. 204. Z. O. R. Bosna i Herc.	40.458.91	
Dodatak na skup. renta §. 204. Z. O. R. Srbija i Crnag.	108.544.77	
Otpravnine renta po Z. O. R.	50.905.79	
Otpravnine starih renta Hrvatske	119.549.07	
Otpravnine starih renta Vojvodine	36.646.05	
Otpravnine starih renta Slovenije	185.383.88	
Otpravnine starih renta Rijeke	33.157.29	
Prenos:	34,907.667.22	71,421.728.83

Digitized by Google

Prenos:	34,907.667.22	71,421.728.83
Hranarine	1,859.196.29	
Pogrebnine	230.202.55	
Bolnički troškovi	1,004.075.48	
Kupališta i sanatoriji	83.351.05	
Apotekarski troškovi	1,218.336.67	
Lekarski troškovi	224.985.66	
Lekarski troškovi §. 234. Statuta	2,396.480.24	
Troškovi uzdržavanja stanice za nesreću	283.189.47	
Glavnično pokriće	38,025.184.—	
Ukupno	80,232.668.63	71,421.728.83

C) Grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti:

Prinosi za iznemoglost, starost i smrt	5,419.371.89
Ukupno	5,419.371.89

P r e g l e d:

Prinosi grane osiguranja za slučaj bolesti	305,462.261.49	
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti	251,910.939.41	557,373.200.90
Prinosi grane osiguranja za slučaj nesreće	71,421.728.83	
Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće	80,232.668.63	151,654.397.46
Prinosi grane osigur. za iznemoglost, starost i smrt		5,419.371.89
Ukupno		714,446.970.25

Pregled upravnih troškova:

Grane osiguranja za slučaj bolesti	53,402.832.77
Grane osiguranja za slučaj nesreće	10,213.912.61
Ukupno	63,616.745.48

63,616.745.48 : 714,446.970.25 = 0.08904334

I. Upravni troškovi koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti 557,373.200.90 × 0.08904334 =	49,630.372.48
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće 151,654.397.46 × 0.08904334 =	13,503.814.03
c) Granu osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti 5,419.371.89 × 0.08904334 =	482.558.97
Ukupno	63,616.745.48

Faktični upravni troškovi kod Suzora		10,213.912.61
Upravni troškovi koji terete granu osiguranja za slučaj nesreće		13,503.814.03
Grana osiguranja za slučaj nesreće		3,289.901.42
Grana osig. za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti		482.558.97
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti		3,772.460.39

Digitized by Google

II. Troškovi uzdrža vanja ambulatorija:

8,870.920.22 : 714,446.970.25 = 0.012416485

Troškovi uzdržavanja amb ulatorija koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti		
557,373.200.90 × 0.012416485	=	6,920.617.76
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće		
151,654.397.46 × 0.012416485	=	1,883.014.30
c) Granu osig. za slučaj iznemoglosti, staro sti i smrti		
5,419.371.89 × 0.012416485	=	67.288.16
Ukup no . . .		8,870.920.22

Granu osiguranja za slučaj nesreće	1,883.014.30
Granu osig. za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti .	67.288.16
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti .	1,950.302.46

III. Troškovi otp isa od inventara:

1,667.757.47 : 714,446.970.25 = 0.002334333

Troškovi otpisa od in ventara, koji terete:

a) Granu osiguranja za slučaj bolesti		
557,373.200.90 × 0.002334333	=	1,301.096.66
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće		
151,654.397.46 × 0.002334333	=	354.010.19
c) Granu osig. za slučaj iznemoglosti, staro sti i smrti		
5,419.371.89 × 0.002334333	=	12.650.62
Ukup no . . .		1,667.757.47

Grana osiguranja za slučaj nesreće	354.010.19
Grana osig. za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti .	12.650.62
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti	366.660.81

Konačni pregled:

Bonifikacija upravnih troškova	3,772.460.39
Bonifikacija troškova uzdržavanja ambulato rija . .	1,950.302.46
Bonifikacija troškova otpisa od inventara	366.660.81
Ukup no . . .	6,089.423.66

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

Broj: 50.098—1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu zaračunavanja ovršnih troškova za naplatu prinosa.

Svim mesnim organima

Okružnicom Središnjeg ureda od 8. februara 1927. broj 38.968/1926. (Radnička Zaštita IX./1927. str. 127.) te okružnicom od 4. aprila 1927. broj 11.303/1927. (Rad. Zaš. IX/1927. str. 230.) odredjeno je zaračunavanje troškova postupka po §§ 41. i 42. ZOR na teret poslodavaca sa Din. 25.— od svakog posebno sastavljenog ovršnog naloga i to samo za slučaj, ako uredi naplaćuju ovršno svoje prinose putem političkih ili sudskih vlasti.

Pošto za mesne organe Središnjeg ureda za osiguranje radnika nastaju znatni troškovi postupka i onda, kada prinose ovršno naplaćuju putem vlastitih ovrhovoditelja, a takse za eksekutivne troškove, predvidjene okružnicom od 16. augusta 1929. broj 30.039/1929. (Rad. Zašt. XI/1929. str. 651.) odviše su maleme da se njima naplate ovrhovoditelji i sa ovršnim uterivanjem spojeni kancelarijski poslovi, to je Komesar Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojoj sednici od 13. oktobra 1931. pod čl. 11. sedn. zap. zaključio sledeće:

Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika u slučajevima, kada prinose ovršno naplaćuju u smislu 3. stava §-a 42. Z. O. R. putem vlastitih ovrhovoditelja, mogu u svoju korist, a na teret poslodavaca na temelju §-a 41. Z. O. R. osim eksekutivnih troškova predvidjenih u okružnici od 16. augusta 1929. broj 30.039/1929. zaračunati s naslova naplate troškova postupka oko uterivanja prinosa još i sledeće:

1.) Za ovršni nalog za dužni iznos do Din 100.— . . . . . Din 10.—
2.) Za ovršni nalog za dužni iznos preko Din 100.— . . . . Din 25.—

Što se saopštava svim mesnim organima na znanje i ravnanje s tim, da odredbom navedene ovdašnje okružnice od 8. februara 1927. broj 38.968/1926., okružnice od 4. aprila 1927. broj 11.303/1927. kao i okružnice od 16. augusta 1929. broj 30.039/1929. ostaju i dalje na snazi, u koliko nisu ovom okružnicom izmenjene.«

U Zagrebu, dne 23. oktobra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 48.501—1931.

O K R U Ž N I C A

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu upućivanja bolesnika u lečilišta i oporavilišta radničkog osiguranja.

Svim mesnim organima

U ovoj letnoj sezoni bio je neobično velik broj bolesnika članova upućen istovremeno na lečenje u naša vlastita lečilišta, tako da su bolesnici usled toga broja čekali na mesto. Jedva je prošla letna sezona, prestala je naglo navala, što više pokazuje se već tako veliko opadanje broja upućenih da imamo već sada praznih kreveta za ženske u sanatorijima za tuberkulozu.

Pošto tuberkuloza nije sezonska bolest, ima tuberkuloze zimi isto toliko, koliko i leti i pošto o lečenju u našim vlastitim lečilištima odlučuje lekar ureda po po-

Digitized by Google

trebi i po medicinskoj indikaciji, a ne po zahtevima člana, treba da se bolesnici podele i pozivaju tokom cele godine. Pozivaju se uredi da se pri upućivanju članova u vlastita lečilišta drže Okruznice Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 13.604/1930. i 1410/1931.

Prema izveštaju okružnog ureda u Ljubljani ima banjsko lečilište »Laško« u letnim mesecima preko 120 kreveta, a u zimskim mesecima do 50 kreveta.

Radničko osiguranje ima za lečenje reumatičkih obolenja dva svoja vlastita banjska lečilišta, koja rade i za vreme zimskih meseci. To je »Laško« i »Stražilovo« (banja Koviljača). U ovim se lečilištima leče u prvom redu reumatička obolenja zglobova i mišića uz ostala obolenja koja su indicirana da se upućuju u ta lečilišta. Reumatizam nije sezonska bolest, ima je u velikom broju zimi kao i u letu. Uspesi lečenje jednaki su u zimi kao i letu.

Po izveštaju nadležnih okružnih ureda ova lečilišta imaju sada u zimskim mesecima znatniji broj praznih kreveta, koji ostaju na taj način neiskorišćeni za bolesne članove.

Opaženo je, da pojedini Okružni uredi šalju članove zbog reumatičkih obolenja i u banjska lečilišta, koja nisu vlasništvo osiguranja, dok jednovremeno ima u našim vlastitim ustanovama praznih kreveta.

Pozivaju se stoga svi mesni organi, da bolesnike, kojima je potrebno banjsko lečenje zbog reumatičkih obolenja ili zbog drugih obolenja koja se leče u tim lečilištima i koje uredi na takovo lečenje upućuju, da uvek i zimi i leti — u prvom redu šalju ili u »Laško« ili »Stražilovo« već prema blizini dotičnog mesnog organa do pojedinog od ovih lečilišta.

U Zagrebu, dne 2. novembra 1931.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. oktobra 1931. god. St. Br. 50.134. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. oktobra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Paula Banjeglav, službenica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu činovnice kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. oktobra 1931. god. St. Br. 50.133. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. oktobra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Dr. Josip Ljubin, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci sa sedištem u Srnetici istom uredu sa sedištem u Drvaru u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse I. plaćevnog razreda 3. plaćevnog stepena.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.523. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Mišo Čavrag, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.399 odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Josif Verkmann, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.394. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Kosta Miljković, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu glavnog knjigovodje kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.525. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Predrag Popadić, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.530. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe dr. Gavrilo Božić, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli sa sedištem u Tesliću na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevo u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plaćevnog razreda 3. plaćevnog stepena.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.396. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Pilić Miho, zamenik ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu zamenika upravnika kategorije B. položaja V.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.532. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Vladimir Šaloš, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.390. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Vatroslav Kaliterna, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.393. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Konstantin Kuković, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.394. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Lastrić Slavko, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Somboru u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.529. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Stjepan Maras, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovaije Okružnom uredu za osiguranje radnika u Tuzli u svojstvu činovnika kategorije C. položaja IX.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.527. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg

Digitized by Google

ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Tomo Ergotić, glavni knjigovodja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu glavnog knjigovodje kategorije B. položaja VI.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.526. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Leonard Dell'Orco, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VI.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.528. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Miodrag Petrović, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Velikom Bečkereku na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu činovnika kategorije B. položaja VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.392. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Viktor Šainović, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.391. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe Ivan Marković, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjaluci na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu činovnika kategorije C. položaja VIII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.524. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se premešta po potrebi službe dr. Petar Guteša, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu sa sedištem u Travniku na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Tuzli sa sedištem u Tesliću u svojstvu lekara-činovnika opšte prakse II. plaćevnog razreda 2. plaćevnog stepena.

Otpuštanja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. oktobra 1931. god. St. Br. 50.131. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. oktobra 1931., kojom se otpušta po potrebi službe na vlastitu molbu Zdenka Vrančić, činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23. oktobra 1931. god. St. Br. 50.135. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17. oktobra 1931., kojom se otpušta po potrebi službe na vlastitu molbu Ludmila Pack, činovnica Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.531. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se otpušta po potrebi službe Anka Jurević, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 19. novembra 1931. god. St. Br. 55.397. odobrio je odluku g. Komesara Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13. novembra 1931., kojom se otpušta po potrebi službe Vitomir Drmanović, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Digitized by Google

BUDŽETSKE ODREDBE:

O SPROVOĐENJU BUDŽETA USTANOVA POSREDOVANJA RADA ZA 1931. GODINU

Centralni odbor za posredovanje rada usvojio je i odobrio na osnovu §. 10. stav 2. Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927. godine ovaj budžet ustanova posredovanja rada za 1931. zajedno sa obaveznim odredbama u pogledu podele prihoda i raspolaganja sa kreditima, koje glase:

§ 1.

Godišnji prosek prihoda iznosi 10,000.000.—, a ukupni iznos rashoda iznosi 10,000.000.— prema ukupnom iznosu budžetskog prihoda 10.000.000.—.

§ 2.

Srazmer za podelu prihoda na osnovu ubranih prinosa u 1929. po pojedinim Javnim berzama rada iznosi: Beograd 18.1, Zagreb 32.3, Ljubljana 17.1, Split 5.9, Sarajevo 13.1, Novi Sad 13.5.

§ 3.

Budžeti Centralnog odbora za posredovanje rada i Javnih berzi rada u Beogradu, Ljubljani, Zagrebu, Splitu, Sarajevu i Novom Sadu, sastavni su delovi ovih odredaba. Budžet svake ove ustanove čini odredjenu glavu označenu sa rimskim brojevima, a deli se dalje na partije i pozicije, označen arapskim brojevima.

§ 4.

Partije i pozicije, kako su ovim budžetom usvojene, ne smeju se prekoračiti protivno propisima Uredbe od 26. XI. 1927., Naredbe o sprovodjenju Uredbe od 10. jula 1928. g. i ovih budžetskih odredaba, niti se smeju njihovi krediti upotrebiti na što drugo, do na ono, čemu su namenjeni u pojedinim partijama i pozicijama.

§ 5.

Kredite, honorare članovima Nadzornih odbora i šefovima novo predvidjenih podružnica moći će nadležni upravni odbori odobriti tek po primitku nadležnog odobrenja za funkcioniranje podružnice prema odredbama §. 1. Uredbe o organizaciji posredovanja rada.

§ 6.

U slučaju prekoračenja bez prethodnog odobrenja Centralnog odbora za posredovanje rada, snosit će materijalnu i moralnu odgovornost naredbodavci i računopolagači.

§ 7.

Virmani nisu dozvoljeni između partija u opšte, a između pozicija jedne iste partije može Centralni odbor za posredovanje rada odobriti virman u slučaju izvanredne i opravdane potrebe za koji se virman mora unapred pre utroška zatražiti odobrenje. Izuzetno virmane između pozicija Pomoći odobravaju Upravni odbori J. B. R. za centrale, podružnice, ekspoziture i povereništva.

§ 8.

Krediti partije »Sitne manje nepredviđene potrebe« namenjeni su za pokriće vanrednih slučajnih nepredviđenih potreba, koje nisu unete u kredite za lične i materijalne izdatke. Izdavanja na teret ove partije mogu se vršiti samo po odobrenju nadležnog upravnog odbora J. b. r. za svaki konkretan slučaj.

Digitized by Google

§ 9.

Krediti partije »Rezervni krediti« mogu se trošiti samo u slučajevima preke potrebe i nužde, a na osnovu odobrenja Centralnog odbora za posredovanje rada.

§ 10.

Krediti za čišćenje prostorija javnih berzi rada i njihovih podružnica, ekspozitura i povereništva odobreni su pod partijom »Kancelarijski materijal«. Ovi krediti mogu se trošiti samo po stvarnoj potrebi. Na teret ove partije ne mogu se formalno kreirati službeničke mesta.

§ 11.

Krediti Partije »Prevodi, povišice i 13-ta plata po Pragmatici« namenjeni su za prevod službenika prema službeničkoj pragmatici, kao i za deponovanje 13-te plate službenika prema §. 66. Službene Pragmatike.

§ 12.

Krediti Partije »Za odelo službenika« mogu Ravnateljstva berzi utrošiti za nabavku (uniforme) odela i obuće službenicima, ali ne mogu isplatiti pojedinim na ruke.

§ 13.

U završnom računu za g. 1931. mora se pokazati između kojih su pozicija izvršeni dozvoljeni virmani. Za sve izdatke, a na teret partije »Sitne manje nepredviđene potrebe« treba se pozvati na rešenje U. O., odnosno za izdatke partije »Rezervni krediti«, na odluku C. O. za p. r.

§ 14.

Za odobrenje izdataka za službena putovanja članova Centralnog odbora potreban je pristanak pretstavnika Glavne kontrole u Centralnom odboru, a izdatke za putovanje pretsednika Ravnateljstva odobrava nadležni Upravni odbor Javne berze rada. Izdatke za službena putovanja činovnika C. o. odobrava Centralni odbor, a za činovnike J. b. r. odobrava nadležno Ravnateljstvo berze rada. Za zamene i privremenu službu u slučaju bolesti ili otsustva odobrava putovanje nadležni Upravni odbor Javne berze rada. Ova zamena i privremena služba ne može trajati duže od jednog meseca.

§ 15.

Angažovani izdaci do 31. decembra 1931. g. mogu se isplaćivati do 15. II. 1932. Izuzetno od ove odredbe mogu se isplatiti i posle roka 15. II. 1932. neisplaćene a pripadajuće plate i prinadležnosti proističuće iz organizacionih propisa službe posredovanja rada, kao i pravne obaveze prema trećim licima zasnovane na izvršnoj presudi.

§ 16.

Pozicije, koje utvrdjuju lične prinadležnosti, sadržavaju njihov maksimalni iznos.

§ 17.

Uštede kao neutrošeni krediti ovoga budđeta imaju se dotirati, prema §. 38. Uredbe od 26. XI. 1927. Rezervnom fondu dotične ustanove.

§ 18.

Odobrene dotacije Javnim berzama rada iz opšteg rezervnog fonda imaju se povratiti iz razlike godišnjih viškova stvarno ubranih prinosa i za budžetiranje uzetog minimalnog proseka prinosa, koji otpadaju na iste berze rada.

§ 19.

Do 20. II. 1932. moraju Javne berze rada predložiti završne račune Centralnom odboru za posredovanje rada.

Digitized by Google

§ 20.

Ovaj budžet ustanova posredovanja rada važi za 1931. t. j. od 1. januara 1931. do 31. decembra 1932. godine, a obaveznu snagu dobija sa 1. januarom 1931. godine.

17. decembra 1930. g. Beograd. (M. P.)

Pretstavnik Glavne Kontrole:
Danilo Kolaković s. r.
insp. Gl. kontrole

Pretsednik:
Dr. Mario Krmpotić s. r.

Referent:
Zarija V. Popović s. r.
insp. J. b. r.

Članovi:
Pero Blašković s. r.
Bogdan Krekić s. r.

Sekretar:
Požega Milan s. r.

Digitized by Google

Glava I.

Budžet Javne berze rada u Beogradu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		1/3 Din	1/3 p	2/3 Din	2/3 p	Ukupno Din	Ukupno p
		PRIHODI.						
1		**Redovna dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	244.350	—				
	2	2/3 60%) za pomoći			488.700	—	733.050	—
2		**Vanredna dotacija.**						
	3	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	298.650	—				
	4	2/3 (60% za pomoći			597.300	—	895.950	—
			543.000	—	1,806.000	—	1,629.000	—
			Pojedince					
			Pozicije Din	Pozicije p	Partije Din	Partije p	Ukupno Din	Ukupno p
		RASHODI.						
		A. Lični						
1		Honorari:						
		Centrala.						
	1	Pretsedniku J. b. r. mes. po 500.— D	6.000	—				
	2	Članovima Ravnateljstva mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Sekretaru U. O. i Ravn. mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Blagajniku mes. po 375.— D	4.500	—				
		Podružnica Skoplje.						
	5	Članovima Nadz. odbora mes. po 600.— D	7.200	—				
	6	Šefu Podružnice mes. po 100.- D	1.200	--				
		Podružnica Niš.						
	7	Članovima Nadz. odbora mes. po 600.- D	7.200	—				
	8	Šefu Podružnice mes. po 100.— D	1.200	—	48.900	—		
2		Plate.						
		Centrala:						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	Zamenik šefa mes. po 2000.— D	24.000	—				
	3	2 činovnika svaki mes. po 2000.— D	48.000	--				
	4	2 činovnika svaki mes. po 1750.— D	42.000	--				
	5	2 činovnika svaki mes. po 1500.- D	36.000	-				
	6	2 poslužitelja svaki mes. po 1200.- D	28.800	-				
		Podružnica Niš.						
	7	Šef mes. po 2100.-- D	25.200					
	8	Ekspeditor mes. po 908.— D	10.896	-				
		Podružnica Skoplje.						
	9	Šef mes. po 2100.— D	25.200	--				
	10	Ekspeditor mes. po 908	10.896	—	280.992	—		
3		Prevod, povišice i 13-ta plata po Pragmatici za prevedene službenike			30.000	—		
4		Porez i osiguranje.						
		Ceo prinos zo porez, penziju i osiguranje službenika Centrale, Podružnica i Ekspoz.			40.000	—		
5		Putni troškovi.						
		Služb. putovanja Pretsednika i čl. U. O. i čin.			12.000	—		
6		Za odelo 2 služitelja			4.000	—		
7		Zamene i privremena služba u slučaju otsustva ili bolesti službenika			8.000	—	423.892	—
		B. Materijalni izdaci.						
8		Kirija.						
		Otsek za posredovanje rada u Beogradu . .			26.400			
		Prenos			26.400	—	423.892	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince: Pozicije Din	p	Partije Din	p	Ukupno Din	p
9		Ogrev: Prenos			26.400	—	423.829	—
	1	Otsek za posredovanje rada u Beogradu .	2.000	—				
	2	Podružnica Niš	1.600	—				
	3	Podružnica Skoplje	1.600	—	5.200	—		
10		Osvetlenje.						
	1	Otsek za posredovanje rada u Beogradu . .	1.500	—				
	2	Podružnica Niš	600	—				
	3	Podružnica Skoplje	600	—	2.700	—		
11		Telefon.						
	1	Centrala	1.500	—				
	2	Otsek za posredovanje rada u Beogradu . .	800	—				
	3	Podružnica Niš	800	—				
	4	Podružnica Skoplje	800	—	4.200	—		
12		**Kancelarijski materijal za Centralu, Otsek za posredovanje rada i podružnice . . . . .**			36.000	—		
13		Osiguranje protivu kradje i požara za Centralu i podružnice			3.000	—		
14		Oglasi u novinama			10.000	—		
15		Nabavka nameštaja i popravak za Centralu i Podružnice			14.000	—	101.500	—
		C. Nepredvidjene potrebe:						
16		Manje nepredvidjene potrebe			7.608	—		
17		Rezervni krediti			10.000	—	17.608	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci					543.000	—
		D. Pomoći.						
18		Centrala						
	1	Redovna dnevna pomoć	428.000	—				
	2	Putna pomoć	70.000	—				
	3	Vanredna pomoć	328.000	—				
		Podružnica Niš.						
	4	Redovna putna i vanredna pomoć	70.000					
		Podružnica Skoplje.						
	5	Redovna putna i vanredna pomoć	140.000	—				
	6		50.000	—	1.086.000	—	1,086.000	—
		Sveukupni rashodi					1,629.000	—

Glava II.

Budžet Javne berze rada u Ljubljani za 1931. godinu.

Part.	Poz.		1/3 Din	p	2/3 Din	p	Ukupno Din	p
		PRIHODI.						
1		**Redovita dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	230.850	-				
	2	2/3 (60%) za pomoći			461.700	—	692.550	—
2		**Vanredna dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	282.150	—				
	2	2/3 (60%) za pomoći			564.300	—	846.450	—
			513.000	—	1,026.000	—	1,539.000	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		RASHODI.						
		A. Lični.						
1		Honorari.						
		Centrala:						
	1	Pretsedniku J. b. r. . mes. po 500.— D.	6.000	—				
	2	Članovima Ravnateljstva mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Sekretaru mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Blagajniku . mes. po 375.— D	4.500	—				
		Podružnici Maribor.						
	5	Članovima Nadz. odbora mes. po 600.— D	7.200	—				
	6	Šefu Podružnice mes. po 200.— D	2.400	—	41.700	—		
2		Plate.						
		Centrala:						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	Zamenik šefa mes. po 2500.— D	30.000	—				
	3	2 činovnika svaki mes. po 2000.— D	48.000	—				
	4	1 činovnik mes. po 1750.— D	21.000	—				
	5	1 služitelj mes. po 1200.— D	14.400	—				
		Podružnica Maribor.						
	6	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	7	1 činovnik mes. po 2000.— D	24.000	—				
	8	1 činovnik mes. po 1500.— D	18.000	—				
	9	1 služiteli mes. po 1000.— D	12.000	—				
		Ekspozitura Celje.						
	10	Šef mes. po 2100.— D	25.200	—				
	11	Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—				
		Ekspozitura Murska Sobota.						
	12	Šef mes. po 1500.— D	18.000	—				
	13	Likvidacija Povereništva Kranj 1500.— D	1.500	—	290.100	—		
3		Prevodi, povišice i 13-ta plata službenicima po pragmatici za 1931. godinu			40.000	—		
4		Porez i osiguranje:						
		Ceo prinos za porez, penziju i osig. činov. Centrale, Podružnice i Ekspoziture . . .			40.000	—		
5		Putni troškovi:						
	1	Za službena putovanja čl. U. O. Ravn. i čin.	10.000	—				
	2	Za vrbovanje radnika	15.000	—	25.000	—		
6		Za odelo 2 poslužitelja			5.000	—		
7		Zamene i priv. služba u slučaju otsustva ili bolesti			6.000	—	447.800	—
		B. Materijalni izdaci.						
8		Ogrev.						
	1	Centrala	6.000	—				
	2	Podružnica Maribor	2.800	—				
	3	Ekspozitura Celje	2.000	—				
	4	Ekspozitura M. Sobota	1.200	—	12.000	—		
9		Osvetlenje.						
	1	Centrala	3.000	—				
	2	Podružnica Maribor	600	—				
	3	Ekspozitura Celje	360	—				
	4	Ekspozitura M. Sobota	300	—	4 260	—		
		Prenos			16.260	—	447.800	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
10		Telefon. Prenos			16.260	—	447.800	—
	1	Centrala	4.600	—				
	2	Podružnica Maribor	2.000	—				
	3	Ekspozitura Celje	800	—				
	4	Ekspozitura M. Sobota	1.000	—	8.400	—		
11		Kanc. materijal i čišćenje prost. Centrala, Podružnice i Ekspozitura			30.800	—		
12		Osigur. protiv kradje i požara. Za Centralu, Podružnicu i Ekspoziture			1.000	—	56.460	—
		C. Nepredvidjene potrebe.						
13		Manje nepredvidjene potrebe			8.740	—	8.740	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci					513.000	
14		**D. Pomoći.**						
		Centrala.						
	1	Redovna dnevna pomoć	360,000	—				
	2	Putna pomoć	32.000	—				
	3	Vanredna pomoć	138.000	—				
		Podružnica Maribor.						
	4	Redovna, putna i vanredna pomoć	220.000	—				
		Ekspozitura Celje.						
	5	Redovna, putna i vanredna pomoć	100.000	—				
		Ekspozitura M. Sobota.						
	6	Redovna, putna i vanredna pomoć	20.000	—				
	7		156.000	—	1.026.000	—	1,026.000	—
		Sveukupno rashodi					1,539.000	—

Glava III.

Budžet Javne berze rada u Novom Sadu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		1/3		2/3		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		PRIHODI.						
1		**Redovita dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke	182.250					
	2	2/3 (60%) za pomoći			364.500	—	546.750	—
2		**Vanredna dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke	222.750	—				
	2	2/3 (60%) za pomoći			445.500	—	668.250	—
			405.000	—	810.000	—	1,215.000	—

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
1		**RASHODI.**						
		A. Lični.						
	1	Honorari:						
	2	Centrala.						
	3	Pretsednik Uprav. odb. mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Članovima Ravnateljstva mes. po 1300.— D	15.600					
		Sekretaru mes. po 500.— D	6.000					
		Blagajniku mes. po 375.— D	4.500		32.100	—		
		Prenos		—	32.100	—		

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
2		Plate. Prenos			32.100	—		
		Centrala.						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	Zamenik šefa mes. po 2200.— D	26.400	—				
	3	1 činovnik mes. po 2200.— D	26.400	—				
	4	1 činovnik mes. po 1750.— D	21.000	—				
	5	1 služitelj mes. po 1200.— D	14.000	—				
		Ekspozitura Sombor.						
	6	Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—				
		Ekspozitura Subotica.						
	7	Šef mes. po 2100.— D	25.200	—				
	8	Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—				
		Ekspozitura Veliki Bečkerek.						
	9	Šef mes. po 2000.— D	25.200	—				
	10	Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—	222.600	—		
3		Prevod, povišice i 13-ta plata po Pragmatici prevedenih službenika			24.000	—		
4		Porez i osiguranje: ceo prinos za porez i osiguranje činovnika Centrale i Ekspoz.			35.000	—		
5	1	Putni troškovi: za služb. put. čl. Ravn. i čin.	8.000	—				
	2	Za vrbovanje radnika	10.000	—	18.000	—		
6		Za odelo služitelju			2.500	—		
7		Zamena i privremene službe za slučaj bolesti i osustva činovnika			5.000	—	339.200	—
		B. Materijalni izdaci.						
8		Ogrev.						
	1	Centrala	6.000	—				
	2	Ekspozitura Sombor	2.000	—				
	3	Ekspozitura Subotica	2,000	—				
	4	Ekspozitura Veliki Bečkerek	2.000	—	12 000	—		
9		Osvetlenje.						
	1	Centrala	2.400	—				
	2	Ekspozitura Sombor	600	—				
	3	Ekspozitura Subotica	600	—				
	4	Ekspozitura Veliki Bečkerek	600	—	4.200	—		
10		Telefon.						
	1	Centrala	2.400	—				
	2	Ekspozitura Sombor	1.000	—				
	3	Ekspozitura Subotica	1.000	—				
	4	Ekspozitura Veliki Bečkerek	1.000	—	5.400	—		
11		Kanc. materijal i čišć. prost. Centr. i Eksp.			25.000	—		
12		Osig. protiv kradje i požara Centr. i Eksp.			1.000	—	47.600	—
		C. Nepredvidjene potrebe.						
13		Manje nepredvidjene potrebe za Cen. i Eksp.			8.200	—		
14		Rezervni krediti			10.000	—	18.200	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci					405.000	—
15		**D. Pomoći.**						
		Centrala.						
	1	redovna pomoć	250.000	—				
	2	vanredna pomoć	60.000	—				
	3	putna pomoć	42.000	—				
		Ekspozitura Sombor.						
	4	redovna, vanredna i putna pomoć	94.000	—				
		Ekspozitura Subotica.						
	5	redovna, vanredna i putna pomoć	120.000	—				
		Ekspozitura Veliki Bečkerek.						
		redovna, vanredna i putna pomoć	176.000	—				
		Rez. krediti za pomoći i pomoći izb. i opt.	68.000	—	810.000	—	810.000	—
		Sveukupni rashodi					1,215.000	—

Digitized by Google

Glava IV.

Budžet Javne berze rada u Sarajevu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		1/3 Din	1/3 p	2/3 Din	2/3 p	Ukupno Din	Ukupno p
		PRIHODI.						
1		**Redovita dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	176.850	—				
		2/3 (60%) za pomoći			353.700	—	530.550	—
2		**Vanredna dotacija.**						
	2	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	216.150	—				
		2/3 (60%) za pomoći			432.300	—	648.450	—
			393.000	—	786.000	—	1,179.000	—
			Pojedince					
			Pozicije Din	Pozicije p	Partije Din	Partije p	Ukupno Din	Ukupno p
		RASHODI.						
		A. Lični.						
1		Honorari.						
		Centrala.						
	1	Predsedniku U. Odb. mes. po 500.— D	6.000	—				
	2	Članovima Ravnateljstva mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Sekretaru mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Blagajniku mes. po 375.— D	4.500	—				
		Podružnica Banja Luka.						
	5	Članovima Nadz. odb. mes. po 600.— D	7.200	—				
	6	Šefu mes. po 100.— D	1.200	—	40.500	—		
2		Plate.						
		Centrala.						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	Zamenik šefa mes. po 2000.— D	24.000	—				
	3	1 činovnik mes. po 1400.— D	16.800	—				
	4	1 vežbenik mes. po 960.— D	11.520	—				
	5	1 služitelj mes. po 1200.— D	14.400	—				
	6	1 ložač za centr. grijanje mes. po 1000.— D	12.000	—				
	7	1 knjigovodja honorarni mes. po 400.— D	4.800	—				
		Podružnica Banja Luka.						
	8	Šef mes. po 1500.— D	18.000	—				
	9	Služitelj mes. po 1000.— D	12.000	—				
		Ekspozitura Mostar.						
	10	Šef mes. po 2000.— D	24.000	—				
	11	Služitelj mes. po 1000.— D	12.000	—				
		Ekspozitura Tuzla.						
	12	Dotac. R. K. za otp. posl. mes. po 1000.— D	12.000	—	191.520	—		
3		Prevodi, povišice i 13-ta plata			18.000	—		
4		Za odelo poslužitelja			7.500	—		
5		Ceo porez i osig. služb. Centr., podr. i Eksp.			25.000	—		
6		Zamene po službi i sl. bolesti i otsustva			5.000	—		
7		Putni troškovi za službena put. člau. Upr. Odb., Ravnatelj. i činovnika			12.000	—		
8		Dotacija za budž. skloništa za 1931. god.			33.500	—	333.020	—
		B. Materijalni izdaci.						
9		Ogrev.						
	1	Centrala	7.500	—				
	2	Podružnica Banja Luka	1.500	—				
	3	Ekspozitura Mostar	1.500	—	10.500	—		
10		Osvetlenje.						
	1	Centrala	2.000	—				
	2	Podružnica Banja Luka	200	—				
	3	Ekspozitura Mostar	200	—	2.400	—		
		Prenos			12.900	—	333.020	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
11		Telefon. Prenos					333.020	—
	1	Centrala	5.000	—	12.900	—		
	2	Podružnica Banja Luka	1.500	—				
	3	Ekspozitura Mostar	1.500	—				
	4	Ekspozitura Tuzla	1.000	—	9.000	—		
12		Kanc. materijal i čišć. prost. za Centr. i Eks.			20.000	—		
13		Osig. protiv kradje i požara Centr. i Eks.			1.000	—		
14		Nabavka i popravak nameštaja Centr. i Eksp.			12.000	—	54.900	—
15		**C. Nepredvidjene potrebe.**						
		Manji nepredvidjeni izdaci			5.080	—	5.080	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci .					393.000	
16		**D. Pomoći.**						
		Centrala.						
	1	Redovna pomoć	320.000	—				
	2	Vanredna pomoć	140.000	—				
	3	Putna pomoć	56.000	—				
		Podružni Banja Luka.						
	4	Redovna, putna i vanredna pomoć	110.000	—				
		Ekspozitura Mostar.						
	5	Redovna, putna i vanredna pomoć	110.000	—				
		Ekspozitura Tuzla.						
	6	Redovna, putna i vanredna pomoć	80.000	—	786.000	—	786.000	—
		Sveukupni rashodi					1,179.000	—

Glava V.

Budžet Javne berze rada u Splitu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		1/3		2/3		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		PRIHODI.						
1		**Redovita dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	79.650	—				
	2	2/3 (60%) za pomoći			159.300	—	238.950	—
2		**Vanredna dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	97.350	—				
	2	2/3 (60%) za pomoći			194.700	—	292.050	—
3		Dotacija C. O.: od 6% za nivel. fin. J. b. r	53.000	—	106.000	—	159.000	—
			230.000	—	460.000	—	690.000	—

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		RASHODI.						
1		**A. Lični.**						
		Honorari.						
		Centrala.						
	1	Predsedniku J. B. R. mes. po 500.— D	6.000	—				
	2	Članovima Ravnatelj. mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Sekretaru U. O. mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Blagajniku mes. po 175.— D	2.100	—	29.700	—		
		Prenos			29.700	—		

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince: Pozicije Din	p	Partije Din	p	Ukupno Din	p
2		Plate. Prenos			29.700	—		
		Centrala.						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	1 činovnik 3. mes po 2100.— D	6.300	—				
	3	2 činovnika svaki mes. po 1750.— D	42.000	—				
	4	1 služitelj mes. po 1200.— D	14.400	—				
		Ekspozitura Šibenik.						
	5	Šef mes. po 2000.— D	24.000	—				
		Povereništvo Kotor.						
	6	Poverenik mes. po 1250.— D	15.000	—				
		Povereništvo Dubrovnik.						
	7	Poverenik mes. po 1250.— D	15.000	—	146.700	—		
3		Prevod, povišice i 13-ta plata po Pragmatici prevedenih službenika			12.000	—		
4		Porez i osig.: cio prinos za porez i osigur. i penziju službenika			21.000	—		
5		Osiguranje protiv kradje i požara			1.000	—		
6		Putni troškovi čl. U. O. Ravn. i činovnika			3.000	—		
7		Za odelo služitelja			2.500	—	215.900	—
		B. Materijalni izdaci.						
8		Ogrev: Centrala, Ekspozitura i Poverenštva			800	—		
9		Osvetlenje: Centr., Ekspoz. i Povereništva			800	—		
10		Kanc. mater.: Centr., Eksp. i Povereništva			8.450	—		
11		Telefon: Centrala			1.500	—	11.550	—
12		**C. Nepredvidjene potrebe.**						
		Manji nepredvidjeni izdaci			2.550	—	2.550	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci					230.000	—
13		**D. Pomoći.**						
		Centrala.						
	1	Redovna pomoć	120.000	—				
	2	Putna pomoć	24.000	—				
	3	Vanredna pomoć	54.000	—				
		Ekspozitura Šibenik.						
	4	Redovna, putna i vanredna pomoć	52.000	—				
		Povereništvo Dubrovnik.						
	5	Redovna, putna i vanredna pomoć	38.000	—				
		Povereništvo Kotor.						
	6	Redovna, putna i vanredna pomoć	24.000	—				
	7	Rez. krediti za pomoći i pomoći opt. i izb.	148.000	—	460.000	—	460.000	—
		Sveukupni rashodi					690.000	—

Glava VI.

Budžet Javne berze rada u Zagrebu za 1931. godinu

Part.	Poz.		1/3 Din	p	2/3 Din	p	Ukupno Din	p
		PRIHODI.						
1		**Redovita dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	436.050	—			1,308.150	—
	2	2/3 (60%) za pomoći			872.100	—		
2		**Vanredna dotacija.**						
	1	1/3 (30%) za lične i materijalne izdatke . .	532.950	—				
	2	2/3 (60%) za pomoći			1,065.900	—	1,598.850	—
			969.000	—	1,938.000	—	2,907.000	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		RASHODI.						
		A. Lični.						
1		Honorari.						
		Centrala.						
	1	Predsedniku J. B. R. mes. po 500.— D	6.000	—				
	2	Članovima Ravnatelj. mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Sekretaru U. O. i Rav. mes. po 500.— D	6.000	—				
	4	Blagajniku mes. po 375.— D	4.500	—				
		Podružnica Osijek.						
	5	Članovima Nadz. Odb. mes. po 600.— D	7.200	—				
	6	Šefu Podružnice mes. po 200.— D	2.400	—				
		Podružnica Sušak.						
	7	Članovima Nadz. Odb. mes. po 600.— D	7.200	—				
	8	Šefu Podružnice mes. po 200.— D	2.400	—	51.300	—		
2		Plate.						
		Centrala.						
	1	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	2	Zamenik šefa mes. po 2500.— D	30.000	—				
	3	3 činovnika svaki mes. po 2000.— D	72.000	—				
	4	2 činovnika svaki mes. po 1750.— D	42.000	—				
	5	2 pripravnika svaki mes. po 908.— D	21.792	—				
	6	1 služitelj mes. po 1600.— D	19.200	—				
	7		12.000	—				
		Podružnica Osijek.						
	8	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	9	1 činovnik mes. po 2000. — D	24.000	—				
	10	1 činovnik mes. po 1500.— D	18.000	—				
	11	1 pripravnik mes. po 908.— D	10.896	—				
	12	1 služitelj mes. po 1100.— D	13.200	—				
		Podružnica Sušak.						
	13	Šef mes. po 2500.— D	30.000	—				
	14	Referent za pomorce mes. po 3000.— D	36.000	—				
	15	Ekspeditor mes. po 2000.— D	24.000	—				
3		Ekspozitura Brod na S.						
	16	Šef mes. po 2100.— D	25.200	—				
	17	E Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—				
		Ekspozitura Zemun.						
	18	Šef mes. po 2100.— D	25.200	—				
	19	Ekspeditor mes. po 1500.— D	18.000	—	499.488	—		
4		Prevod, povišice i 13-ta plata po Pragm. za prevedene službenike	46.700	—	46,700	—		
5		Porez i osiguranje.						
		Cio prinos za porez, penziju i osiguranje činovnika i služb. Centrale, podružn. i Eksp.			65.000	—		
6		Putni troškovi.						
		Službena putovanja Predsed. i čl. U. O. i čin.			30.000	—		
7		Za odelo služitelja 3 po 2500.— D			7.500	—		
8		Zamene i privr. služba u slučaju otsustva ili bolesti službenika			10.000	—	709.988	—
		B. Materijalni izdaci.						
9		Ogrev.						
	1	Centrala	5.200	—				
	2	Podružnica Osijek	4.000	—				
	3	Podružnica Sušak	1.200	—				
	4	Ekspozitura Brod n/S.	2.400	—				
	5	Ekspozitura Zemun	2.400	—	15.200	—		
		Prenos			15.200	—	709.988	—

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
10		Osvetlenje. Prenos			15.200	—	709.988	—
	1	Centrala	1.800	—				
	2	Podružnica Osijek	1.500	—				
	3	Podružnica Sušak	800	—				
	4	Ekspozitura Brod n/S.	600	—				
	5	Ekspozitura Zemun	600	—	5.300	—		
11		Telefon.						
	1	Centrala	5.000	—				
	2	Podružnica Osijek	3.000	—				
	3	Podružnica Sušak	2.000	—				
	4	Ekspozitura Brod n/S.	1.500	—				
	5	Ekspozitura Zemun	1.000	—	12.500	—		
12		Kancelarijski materijal za Centralu, Podružnice i Ekspoziture			40.000	—		
13		Osigur. protiv kradje i požara za Centralu, Podružnice i Ekspoziture			2.500	—		
14		Nabavka nameštaja i popravak: za Centralu, Podružnice i Ekspoziture			25.000	—	100.900	
		C. Nepredvidjene potrebe.						
15		Manje nepredvidjene potrebe			10.000	—		
16		Rezervni krediti			148.112	—	158.112	—
		Ukupni lični i materijalni izdaci					969.000	—
17		**D. Pomoći.**						
		Centrala.						
	1	Redovna pomoć	540.000	—				
	2	Putna pomoć	80.000	—				
	3	Vanredna pomoć	200.000	—				
		Podružnica Osije.						
	4	Redovna, putna i vanredna pomoć	356.000	—				
		Podružnica Sušak.						
	5	Redovna, putna i vanredna pomoć	106.000	—				
		Ekspozitura Brod na S.						
	6	Redovna, putna i vanredna pomoć	100.000	—				
		Ekspozitura Zemun.						
	7	Redovna, putna i vanredna pomoć	140.000	—				
	8	**Rezervni krediti za pomoći i pomoći izb. i opt.**	416.000	—	1,938.000	—	1,938.000	—
		Sveukupno rashodi					2,907.000	—

Glava VII.

Budžet Centralnog odbora za posredovanje rada u Beogradu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		Din	p	Din	p	Din	p
		PRIHODI.						
1		Redovna dotacija za 1931.	180.000	-				
2		Vanredna dotacija za 1931.	220.000	-				
3		Dotacija iz opšteg rezervnog fonda za 1931.	441.000	-				
4		Dotacija Iseljeničkog nadzornika za prostor.	24.000	—				
5		Čisti prihod od Objava i Uverenja ubran od 1. januara do 30. novembra 1930.	237.312	20				
		Ukupni prihodi	1,102.312	20				

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedince					
			Pozicije		Partije		Ukupno	
			Din	p	Din	p	Din	p
		RASHODI.						
		A. Lični.						
1		Honorari.						
	1	Predsedniku C. O. mes. po 2000.— D	24.000	—				
	2	Članovima C. O. mes. po 1300.— D	15.600	—				
	3	Savetodavnim čl. C. O. mes. po 1200.— D	14.000	—				
	4	Sekretaru C. O. mes. po 500.— D	6.000	—				
	5	Blagajniku mes. po 375.— D	4.500	—	64.100	—		
2		Plate.						
		Nadzor ustanova službe posredovanja rada.						
	1	Inspektor J. b. r. plata mes. po 3300.— D	39.600	—				
	2	Inspektor J. b. r. p. paušal mes po 2700.— D	32.400	—	72.000	—		
3		Administracija C. O.						
	1	Sekretar i knjigovodja mes. po 3300.— D	39.600	—				
	2	Pravni referent plata mes. po 3000.— D	36.000	—				
	3	Korespondent za str. jez. mes. po 2200.— D	26.400	—				
	4	Arhivar i blagajnik mes. po 2000.— D	24.000	—				
	5	Statističaru i honorar. čin., honorarni rad	36.000	--				
	6	Vežbenik plata mes. po 1200.— D	14.400	--				
	7	Služitelj plata mes. po 1500.— D	18.000	—	194.400	—		
4		Prevod, povišice i 13-ta plata po Pragmatici za prevedene službenike . . .			30.000	—		
5		Porez i osiguranje: cio prinos za osig. u sl. bolesti, penz. osig. i porezi na pl. sl.			28.000	—		
6		Putni troškovi:						
	1	za službena putovanja činovnika i službenika	40.000	—				
	2	za službena putovanja kontr. osoblja i čl. C. O.	70.000	—	110.000	—	498.500	—
7		**B. Materijalni.**						
	1	Telefon	3.600	—				
	2	Kancelarijski materijal	30.000	—				
	3	Nabavka nameštaja	30.000	—				
	4	Nabavka, uvez i pretplata knjiga i novina .	20.000	—				
	5	Trošak štampanja i prevoza Objava i uver.	30.000	—	113.600	—	113.600	—
8		**C. Nepredvidjeni izdaci.**						
		Za manje sitne nepredvidjene potrebe . . .			10.212	20	10-212	20
9		**D. Rezervni krediti.**						
		Rezervni krediti prema § 38. toč. 4. Uredbe o organizaciji posredovanja rada			480.000	—	480.000	—
		Ukupno rashodi					1,102.312	20

Glava VIII.

Budžet radničkog skloništa Javne berze rada u Sarajevu za 1931. godinu.

Part.	Poz.		Pojedinačno		Sumarno			
			Din	p	Din	p	Din	p
		A. PRIHODI.						
1		Dotacija Javne berze rada u Sarajevu . . .	33.500	—				
2		Prihodi od korisnika	36.500	—	70.000	—		
		Ukupno prihodi			70.000	—		

Digitized by Google

Part.	Poz.		Pojedinačno Din	p	Sumarno Din	p	Din	p
		B. RASHODI.						
1		**A. Lični izdaci.**						
	1	Honorar Predsedniku J. B. R. za nadzor mes. po 300.— D	3.600	—				
	2	Honorar šefu J. B. R. za večer. prekovr. rad mes. po 300.— D	3.600	—				
	3	Honorar službenicima J. B. R. za večer. dež. mes. po 300.— D	3.600	—	10.800	—		
2		Plata 2 služitelja mes. po 1000.— D			24.000	—		
3		Porez i osiguranje službenika skloništa . .			1.200	—	36.000	—
4		**B. Materijalni izdaci.**						
	1	Za ogrev	7.500	—				
	2	Za osvetljenje	4.000	—				
	3	Za kancelarijski materijal	6.000	—				
	4	Troškovi kupatila (vodovod, sapun, rublje)	8.500	—				
	5	Održavanje čistoće (troškovi dezinfektora i nabavka ostalog potrošnog materijala) . .	8.000	—	34.000	—	34.000	—
		Sveukupni rashodi					70.000	—

Pregled

podele prinosa po utvrdjenom srazmeru uplata na ustanove posredovanja rada za budžetsku godinu 1931., a prema §-ima 37. i 38. Uredbe i §-a 145. i 146. Naredbe o sprovodjenju Uredbe.

Gl.	Part.		% razmera	Krediti Redovni	Krediti Vanredni	Ukupno
		A. PRIHODI Dotacija iz prikupljenih prinosa, a prema proseku trogodišnjih uplata prinosa za sve ustanove posredovanja rada .				10,000.000 —
		B. PODELA ZA POKRIĆE RASHODA.				
I.		Javna berza rada u Beogradu . . .	18·1	733.050 —	895.950 —	1,629.000 —
II.		Javna berza rada u Ljubljani . . .	17·1	692.550 —	846.450 —	1,539.000 —
III.		Javna berza rada u Novom Sadu . .	13·5	546.750 —	668.250 —	1,215.000 —
IV.		Javna berza rada u Sarajevu . . .	13·1	530.550 —	648.450 —	1,179.000 —
V.		Javna berza rada u Splitu	5·9	238.950 —	292.050 —	531.000 —
VI.		Javna berza rada u Zagrebu	32·3	1,308.150 —	1,598.850 —	2,907.000 —
VII.		Centr. odboru za posr. rada 4% i 6%		450.000 —	550.000 —	1,000.000 —
		Ukupno . . .		4,500.000 —	5,500.000 —	10,000.000 —

Sumarni pregled budžeta

prihoda i rashoda ustanova posredovanja rada za godinu 1931.

Gl.	Part.	1. Javne berze rada i Centralni odbor za posredovanja rada.	Din	p	Din	p	Din	p
		PRIHODI. Prema pregledu podjele prinosa za god. 1931.						
		Redovna i vanredna dotacija.						
I.	1—2	Javna berza rada u Beogradu	1,629.000	—				
II.	1—2	Javna berza rada u Ljubljani	1,539.000	—				
III.	1—2	Javna berza rada u Novom Sadu	1,215.000	—				
IV.	1—2	Javna berza rada u Sarajevu	1,179.000	—				
V.	1—2	Javna berza rada u Splitu	531.000	—				
		Prenos	6,093.000	—				

Digitized by Google

Gl.	Part.		Din	p	Din	p	Din	p
		Prenos	6,093.000	—				
VI.	1—2	Javna berza rada u Zagrebu	2,907.000	—				
VII.	1—2	Centralni odbor za posredovanje rada . . .	400.000	—	9,400.000	—		
		Dotacija iz opšteg rezervnog fonda 6%:						
VII.	3	Centralni odbor za posredovanie rada . .	441.000	—				
V.	3	Javna berza rada u Splitu	159.000	—	600.000	—		
	4	**Dotacija Iseljen. nadzornika za prostorije:**	24.000	—	24.000	—		
		Čisti prihod od Oblava i Uverenja:						
	5	Za vreme od 1. I. 1930. do 30. XI. 1930. .	237.312	20	237.312	20	10,261.312	20
		Ukupno prihodi					10,261.312	20
		A. Lični.						
I	1—7	Javna berza rada u Beogradu	423.892	—				
II.	1—7	Javna berza rada u Ljubljani	447.800	—				
III.	1—8	Javna berza rada u Novom Sadu	339.200	—				
IV.	1—7	Javna berza rada u Sarajevu	333·020	—				
V.	1—7	Javna berza rada u Splitu	215.900	—				
VI.	1—7	Javna berza rada u Zagrebu	709.988	—				
VII.	1—5	Centralni odbor za posredovanie rada . .	498.500	—	2,968.300	—		
		B. Materijalni izdaci.						
I.	8-15	Javna berza rada u Beogradu	101.500	—				
II.	8-12	Javna berza rada u Ljubljani	56.460	—				
III.	8-12	Javna berza rada u Novom Sadu	47.600	—				
IV.	8-14	Javna berza rada u Sarajevu	54.900	—				
V.	8-11	Javna berza rada u Splitu	11.550	—				
VI.	8-13	Javna berza rada u Zagrebu	100.900	—				
VII.	6-7	Centralni odbor za posredovanie rada . .	113.600	—	486.510	—		
		C. Nepredvidjene potrebe i rezervni krediti:						
I.	16-17	Javna berza rada u Beogradu	17.608	—				
II.	13	Javna berza rada u Ljubljani	8.740	—				
III.	13-14	Javna berza rada u Novom Sadu	18.200	—				
IV.	15	Javna berza rada u Sarajevu	5.080	—				
V.	12	Javna berza rada u Splitu	2.550	—				
VI.	14-15	Javna berza rada u Zagrebu	158,112	—				
VII.	8	Centralni odbor za posredovanie rada . .	10.212	20	220.502	20		
		D. Pomoći.						
I.	18	Javna berza rada u Beogradu	1,086.000	—				
II.	14	Javna berza rada u Ljubljani	1,026.000	—				
III.	15	Javna berza rada u Novom Sadu	810.000	—				
IV.	16	Javna berza rada u Sarajevu	786.000	—				
V.	13	Javna berza rada u Splitu	460.000	—				
VI.	16	Javna berza rada u Zagrebu	1,938.000	—				
VII.	9	Centralni odbor za posredovanje rada . .	480.000	—	6,586.000	—	10,261.312	20
		Ukupni rashodi					10,261.312	20
		2. Radnička skloništa Javnih berzi rada.						
		PRIHODI.						
		Sklonište u Sarajevu.						
VIII.	1	Dotacija Javne berze rada u Sarajevu . . .	33.500	—				
VIII.	2	Prihodi od korisnika	36.500	—	70.000	—		
		Ukupno prihodi			70.000	—		
		RASHODI.						
		Sklonište u Sarajevu:						
VIII.	1—3	Lični rashodi	36.000	—				
VIII.	4	Materijlni rashodi	34.000	—	70.000			
		Ukupno rashodi			70.000	—		

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 135 ex 1931.

PODELA

ubranih prinosa na osnovu čl. 110 Finansijskog zakona za 1922/23. i Naredbe Ministra socijalne politike od 7. decembra 1922. god. zajedno sa priteklim kamatima, prema §§ 37—39 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. novembra 1927. god. i §§ 143—146 Naredbe o sprovodjenju iste uredbe, za godine: 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 i 1928.

(Pregledi I — VII.)

CENTRALNOM ODBORU ZA POSREDOVANJE RADA

BEOGRAD

U cilju izvršenja definitivne raspodele ubranih prinosa u godinama 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 i 1928 prema odredbama §§. 37—39 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927. i §§. 143—146 Naredbe o sprovodjenju iste Uredbe, a u vezi sa raspodelom kredita od 22. maja 1928. br. M. S. P. 5858/IV. ceo materijal je sistematski sredjen, računski ispitan u vezi sa računima propisanih, ubranih i doznačenih prinosa kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i na osnovu toga čast mi je podneti osnovu za podelu sa »Pregledima I—VII.«

Prema sumarnom pregledu I. ubrano je u ime prinosa u god. 1923 do uključivo 1928 ukupno	57.582.464.39
Od tog iznosa pripada mesnim organima Središnjeg ureda za osiguranje radnika prema naredbi Ministra socijalne politike od 7. XII. 1922 u ime bonifikacije za ubiranje 6¾% i za upotrebu po tač. 9. iste Naredbe ¼% od ubranih prinosa	3,953.580.66
Ostaje čisti iznos za podelu	53.628.883.73
Do kraja 1928 narasle kamate kod Državne hipotekarne banke, Središnjeg i Okružnih ureda za osiguranje radnika . .	5,158.317.73
Ukupno . . .	58,787.201.46

Podela ubranih prinosa prema Pregledu II i III izvršena je prema srazmeru u kojem je ubrat prinos saglasno napred citiranim odredbama Uredbe i Naredbe.

Čisti ubrani prinosi pokazani u Sumarnom pregledu I., a podeljeni prema srazmeru ubranih prinosa po Pregledima II. i III. pripadaju Fondovima obrazovanim prema spomenutim propisima pokazanim u Pregledu IV i V ove Podele i to:

1. Fond za posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih radnika	25.304.250.39
2. Fond za davanje jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova	28.324.633.34
Ukupno . . .	53.628.883.73
Ostaje nepodeljeni iznos kamata	5,158.317.73

koje bi trebalo podeliti na isti način kao i glavnicu, ali kako su pripale dotacije po vremenu nejednako dotirane pojedinim Fondovima Javnih berzi rada prema potrebi u pojedinim godinama, koje su opet delimice uživale kamate na dotirane sume, stoga je potrebno u interesu pravične podele kamata, posebno izvršiti obračun svih kamata kumulativno prema srazmeru pripalih dotacija, računajući od dana dospelosti do potpunog izmirenja.

Digitized by Google

Do kraja 1928. g. izvršene su isplate zajmova i kredita za pomoći besposlenim radnicima i dotirani Fondovi pojedinih Javnih berzi rada:

Pregled VI. Javnim berzama rada . .	8,200.009.84		
Pregled VI. Javnim berzama rada . .	1,800.004.49		
Pregled VI. Velik. Žup. Radn. Kom. .	3,023.955.32	13,023.969.65	
Pregled VII. Zajmovi	16,800.000.—		
Pregled VII. Javnim berzama rada . .	8,677.962.31	25,477.962.31	38,501.931.96
Ostatak koncem 1928. god. Din. . . .			20,285.269.50

Do kraja 1928. god. uplaćeni prinosi koji su primljeni kod Državne hipotekarne banke i ostali kao ostatak Fondova prema Završnom računu za 1928. g. (umanjen za vraćeni kredit Din. 130.—)		7,090.523.—	
Ubrani i nedoznačeni prinosi do dana 31. XII. 1928 kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih organa:			
Saldo prema izvodu Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1928. g. .	12,741.161.95		
U 1928. g. knjižena doznaka, a ne izvršena	1.243.72		
Nepriznata zaduženja	1.323.28		
Ubrano do 1926. g. ali naknadno knjiženo kod Sred. ureda za osig. radnika	73.852.59		
Kamati posebnog računa	377.164.96	13,194.746.50	
Za pokriće gornjeg ostatka koncem 1928. g. Din.			20.285.269.50

U toku 1929. i 1930. god. izvršene su sledeće dotacije:

Javnim berzama rada i Centralnom odboru za posredovanje rada za budžet I. i II. Polugodišta 1929. g. na teret Fonda za posredovanje rada .	10,000.000.—	
Javnim berzama rada dotacije na teret Fonda za davanje jeftinih zajmova	9,934.846.50	
Ukupno . . .	19,934.846.50	19,934.846.50

Ostaje u osnovnom Fondu kod Državne Hipotekarne Banke do iznosa 58,787.201.46 iznos . . . . . 350.432.—

Ostatci potraživanja pojedinih ustanova posredovanja rada za izravnanje pokazani su u Pregledima VI. i VII.

Prema odredbama §. 146 poslednja alineja Naredbe opredeljena je namena prinosa propisanih do 1. I. 1927. god., a koji do toga dana nisu bili ubrati. Pošto kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika nisu vođene takove evidencije iz kojih bi se mogao ustanoviti matematički tačan uspeh ubiranja zaostataka po godinama i pošto je to računski, zaista, vrlo teško prikazati i konstatovati naknadno, molim da se uzme na znanje, da se ova podela nije mogla izvršiti prema posled. alineji §-a 146. spomenute Naredbe.

U Beogradu, 19. decembra 1930.

(M. P.)

Izvestilac:
Zar. V. Popović s. r.
inspektor J. b. r.

Pretsednik:
Dr. M. Krmpotić s. r.

Digitized by Google

I.

SUMARNI PREGLED

Ubranih prinosa na osnovu čl. 110. Finansijskog zakona za godinu 1922/23. i naredbe Ministra socijalne politike od 7. XII. 1922. zajedno sa priteklim kamatima za godine 1923. do 1928.

Godina	Ubrani prinosi						Kamati						Ukupno za podelu čisti prinos i kamati	
	bez odbitaka (brutto)		bonifikacija 6¾ i ¼%		po odbitku bonifikacija čisti za podelu (netto)		od SUZOR-a i mesnih organa		od Drž. hip. banke		Ukupno			
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1923.	5,930.966	54	90.024	43	5,840.942	11							5,840.942	11
1924.	8,115.579	03	403.542	71	7,712.036	32			144 571	96	144.571	96	7,856.608	28
1925.	9,149.208	60	553.560	09	8,595.648	51			517.244	—	517.244	—	9,112.892	51
1926.	9,974.618	89	651.431	02	9,323.187	87	512.103	36	990.155	—	1,502.258	36	10,825.446	23
1927.	11,639.297	41	634.589	96	11,004.707	45	672.009	91	965.658	—	1,637.667	91	12,642.375	36
1928.	12,772.793	92	1,620.432	45	11,152.361	47	591.889	23	387.521	31	979.410	54	12,131.772	01
Kamati posebnih računa							377.164	96			377.164	96	377.164	96
Ukupno	57,582.464	39	3,953.580	66	53,628.883	73	2,153.167	46	3,005.150	27	5,158.317	73	58,787.201	46

19. decembra 1930.
Beograd.

Pretsednik C. o.:
Dr. M. Krmpotić s. r.

Za sastav:
Zarija V. Popović s. r.
Inspektor Javnih berzi rada.

Pretstavnik Glavne kontrole:
Danilo Kolaković s. r.
Inspektor Glavne kontrole.

(M. P.)

Digitized by Google

Ubranih prinosa i podeljenih po pojedinim godinama 1923., 1924., 1925. i 1926. na Javne
o sprovođenju

JAVNA BERZA RADA	Ubrani prinos (brutto)		%	Prema §. 37. i 39. al. 1. Uredbe i §. 144. Naredbe otpada na:					
				Fond za posredovanje rada 10%		Fond za davanje jeftinih zajmova 90%		Ukupno	
	Din	p		Din	p	Din	p	Din	p
Godina:	1 9 2 3								
Beograd	465.768	56	7·85	45.851	40	412.662	56	458.513	96
Ljubljana	967.527	76	16·31	95.265	76	857.391	90	952.657	66
Novi Sad	945.352	92	15·94	93.104	62	837.941	55	931.046	17
Sarajevo	920.886	76	15·53	90.709	83	816.388	48	907.098	31
Split	294.529	18	4·97	29.029	48	261.265	34	290.294	82
Zagreb	2,336.901	36	39·40	230.133	12	2,071.198	07	2,301.331	19
Ukupno . . .	5,930.966	54							
Umanjen za 6¾ i ¼ bonifikacije	90.024	43							
Ostaje netto za razdeobu	5,840.942	11	100	584.094	21	5,256.877	90	5,840.942.	1
Godina:	1 9 2 4								
Beograd	722.176	85	8·90	68.626	33	617.636	93	686.263	26
Ljubljana	1,552.828	40	19·13	147.561	33	1,328.051	99	1,475.613	32
Novi Sad	1,351.099	02	16·65	128.391	52	1,155.523	71	1,283.915	23
Sarajevo	1,125.171	86	13·86	106.922	76	962.304	80	1,069.227	56
Split	467.202	44	5·76	44.397	42	399.576	80	443.974	22
Zagreb	2,897.100	46	35·70	275.304	27	2,477.738	46	2,753.042	73
Ukupno . . .	8,115,579	03							
Umanjen za 6¾ i ¼ bonifikacije	403.542	71							
Ostaje netto za razdeobu	7,712.036	32	100	771.203	63	6,940.832	69	7,712.036	32

Digitized by Google

II.

G L E D

berze rada prema odredbama §. 37. tač. 1. i §. 39. tač. 1. Uredbe i §. 144. Naredbe Uredbe.

Ubrani prinos (brutto)		%	Prema §. 37. i 39. al. 1. Uredbe i §. 144. Naredbe otpada na:					
			Fond za posredovanje rada 10%		Fond za davanje jeftinih zajmova 90%		U k u p n o	
Din	p		Din	p	Din	p	Din	p
1 9 2 5								
1,509.528	62	16·50	141.819	60	1,276.376	45	1,418.196	05
1,601.611	07	17·51	150.471	12	1,354.240	13	1,504.711	25
1,327.572	90	14·51	124.724	58	1,122.521	21	1,247.245	79
1,291.415	91	14·11	121.328	44	1,091.955	94	1,213.284	38
533.299	26	5·83	50.103	18	450.928	58	501.031	76
2,885.780	84	31·54	271.117	93	2,440.061	35	2,711.179	28
9,149.208	60							
553.560	09							
8,595.648	51	100	859.564	85	7,736.083	66	8,595.648	51
1 9 2 6								
1,397.833	93	14·01	130.654	22	1,175.888	—	1,306.542	22
1,769.135	20	17·74	165.359	79	1,488.238	10	1,653.597	89
1,503.495	44	15·08	140.530	27	1,264.772	48	1,405.302	75
1,412.553	11	14·16	132.030	33	1,188.272	93	1,320.303	26
570.838	32	5·72	53.355	67	480.201	05	533.556	72
3,320.762	89	33·29	310.388	50	2,793.496	53	3,103.885	03
9,974.618	89							
651.431	02							
9,323.187	87	100	932.318	78	8,390.869	09	9,323.187	87

Digitized by Google

III.

PREGLED

Ubranih prinosa i podeljenih po godinama 1927. i 1928. prema §. 145. Naredbe i §. 38. tač. 1—4 Uredbe za organizaciju i funkcionisanje ustanova posredovanja rada u godinama 1928. i 1929. (za organizacione troškove i budžetske dotacije.)

JAVNA BERZA RADA	Ubrani prinos (brutto)		Prema §. 145. Naredbe a saglasno sa §. 38. tač. 1—4 Uredbe za potrebe posredovanje rada u 1928. i 1929. g.						
			srazmer u %	90% Javnim berzama rada		10% Centralnom odboru za posredovanje rada		Ukupno	
	Din	p		Din	p	Din	p	Din	p
Godina:	1927								
Beograd	1,959.993	15	16·84	1,667.873	46			1,667.873	46
Ljubljana	2,109.545	28	18·12	1,794.647	69			1,794.647	69
Novi Sad	1,624.907	46	13·96	1,382.631	44			1,382.631	44
Sarajevo	1,539.317	55	13·23	1,310.330	52			1,310,330	52
Split	659.322	14	5·66	560.579	80			560.579	80
Zagreb	3,746.211	83	32·19	3,188.173	79			3,188.173	79
Centralni odbor za posredovanje rada						1,100.470	75	1,100.470	75
Ukupno	11,639.297	41							
Umanjeno za bonifikacije 6¾ i ¼%	634.589	96							
Ostaje za razdeobu	11,004.707	45	100	9,904.236	70	1,100.470	75	11,004.707	45
Godina:	1928								
Beograd	2,193.802	76	17·17	1,723.374	42			1,723.374	42
Ljubljana	2,382.598	64	18·65	1,871.923	88			1,871.923	88
Novi Sad	1,726.813	79	13·52	1,357.019	34			1,357.019	34
Sarajevo	1,717.401	88	13·45	1,349.993	35			1,349.993	35
Split	702.265	94	5·50	552.041	89			552.041	89
Zagreb	4,049.910	91	31·71	3,182.772	44			3,182.772	44
Centralni odbor za posredovanje rada						1,115.236	15	1,115.236	15
Ukupno	12,772.793	92							
Umanjeno za bonifikacije 6¾ i ¼%	1,620.432	45							
Ostaje za razdeobu	11,152.361	47	100	10,037.125	32	1,115.236	15	11,152.361	47

Digitized by Google

Digitized by Google

P O -

ubranih prinosa u godinama 1923., 1924., 1925., 1926., 1927. i 1928. na **Fondove za** berzama rada prema §. 37. i 38.

Podela po godinama	Javna Berza							
	Beograd		Ljubljana		Novi Sad		Sarajevo	
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1923.	45.851	40	95.265	76	93.104	62	90.709	83
1924.	68.626	33	147.561	33	128.391	52	106.922	76
1925.	141.819	60	150.471	12	124.724	58	121.328	44
1926.	130.654	22	165.359	79	140.530	27	132.030	33
1927.	1,667.873	46	1,794.647	69	1,382.631	44	1,310.330	52
1928.	1,723.374	42	1,871.923	88	1,357.019	34	1,349.993	35
Ukupno	3,778.199	43	4,225.229	57	3,226.401	77	3,111,315	23

P O -

ubranih prinosa u godinama 1923., 1924., 1925., 1926., 1927. i 1928. na **Fondove za** rada prema §. 39.

Podela po godinama	Javna Berza							
	Beograd		Ljubljana		Novi Sad		Sarajevo	
	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1923.	412.662	56	857.391	90	837.941	55	816.388	48
1924.	617.636	93	1,328.051	99	1,155.523	71	962.304	80
1925.	1,276.376	45	1,354.240	13	1,122.521	21	1,091.955	94
1926.	1,175.888		1,488.238	10	1,264.772	48	1,188.272	93
1927.	—		—		—	—	—	—
1928.			—			—	—	—
Ukupno	3,482.563	94	5,027.922	12	4,380.758	95	4,058.922	15

Digitized by Google

IV.

D E L A

posredovanje rada i neposredno pomaganje besposlenih radnika po Javnim Uredbe i §. 144. i 145. Naredbe.

r a d a				Centralni odbor za posredovanje rada		Ukupno	
Split		Zagreb					
Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
29.029	48	230.133	12			584.094	21
44.397	42	275.304	27			771.203	63
50.103	18	271.117	93			859.564	85
53.355	67	310.388	50			932.318	78
560.579	80	3,188.173	79	1,100.470	75	11,004.707	45
552.041	89	3,182.772	44	1,115.236	15	11,152.361	47
1,289.507	44	7,457.890	05	2,215.706	90	25,304.250	39

V.

D E L A

davanje jeftinih zajmova za podizanje radničkih stanova po Javnim berzama Uredbe i §. 144. Naredbe.

r a d a				Centralni odbor za posredovanje rada		Ukupno	
Split		Zagreb					
Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
261.265	34	2,071.198	07			5,256.847	90
399.576	80	2,477.738	46			6,940.832	69
450.928	58	2,440.061	35			7,736.083	66
480.201	05	2,793.496	53			8,390.869	09
—	—	—	—			—	—
—	—	—	—			—	—
1,591.971	77	9,782.494	41			28,324.633	34

Digitized by Google

P R E-

izvršenih isplata i dotacija iz osnovnog Fonda za posredovanje rada i nepo-

JAVNA BERZA RADA	Prema podeli od 1923. do 1928. Ukupno		Izvršene isplate i dotirani			
			do 1. jula 1928. Javnim berzama rada		Velikom županu Radničkoj Komori za pomoć radnicima	
	Din	p	Din	p	Din	p
Beograd	3,778.199	43	1,155.500	—	1,163.800	—
Ljubljana	4,225.229	57	1,294.750	—	562.116	32
Novi Sad	3,226.401	77	1,245.000	—	193.000	—
Sarajevo	3,111.315	23	1,001.250	—	378.500	—
Split	1,289.507	44	357.450	—	243.900	—
Zagreb	7,457.890	05	2,613.915	—	482.639	—
Centralni odbor za posredovanje rada . . .	2,215.706	90	532.144	84		
Ukupno . . .	25,304.250	39	8,200.009	84	3,023.955	32

P R E-

izvršenih isplata zajmova i dotacija iz osnovnog **Fonda za davanje jeftinih zaj-**

JAVNA BERZA RADA	Prema podeli od 1923. do 1928. Ukupno		Izvršene isplate Zajmova i			
			neposredno isplaćen zajam iz osnovnog fonda		Javnim berzama rada do kraja 1928. god.	
	Din	p	Din	p	Din	p
Beograd	3,482.563	94	10,000.000	—		
Ljubljana	5,027.922	12	1,800.000	—	2,913.628	67
Novi Sad	4,380.758	95				
Sarajevo	4,058.922	15			1,960.424	93
Split	1,591.971	77			754.008	43
Zagreb	9,782.494	41	5,000.000	—	3,049.900	28
Ukupno . . .	28,324.633	34	16,800.000	—	8,677.962	31

19. decembra 1920.
Beograd.

(M. P.)

Za sastav:
Zar V. Popović s. r.
Inspektor Javnih berzi rada.

Pretsednik
Centralnog odbora za posredovanje rada:
Dr. M. Krmpotić s. r.

Digitized by Google

VI.

G L E D

sredno pomaganje besposlenih radnika obrazovanog po tač. 1. §. 36. Uredbe.

Fondovi Javnih berzi rada									
u II. polgođu 1928. Javnim berzama rada		Za budžet I. i II. polgođa 1929.		Ukupno		Ostatak potraživanja		Ostatak dugovanja (za povratu)	
Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
		1,440.000	—	3,759.300	—	18.899	43		
365.805	04	1,530.000	—	3,752.671	36	472.558	21		
378.739	34	1,440.000	- -	3,253.739	34	—	—	30.337	57
248.663	20	1,170.000	--	2,798.413	20	312.902	03		
68.593	54	450.000	—	1,119.943	54	169.563	90		
738.203	37	2,970.000	—	6,804.757	37	653.132	68		
		1,000.000	--	1,532.144	84	683.562	06		
1,800.004	49	10,000.000	—	23,023.969	65	2,310.618	31	30.337	57

VII.

G L E D

mova za podizanje radničkih stanova, obrazovanog po tač. 2. §. 36. Uredbe.

dotiranje Fondova Javnih berza rada									
Javnim berzama rada u 1929. god.		Javnim berzama rada u I. i II. polgođu 1930. god.		Ukupno		Ostatak potraživanja		Ostatak dugovanja (za povratu)	
Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
				10,000.000	- -			6,517.436	06
		413.628	67	5,127,257	34			99.335	22
		4,825.654	- -	4,825.654	—			444.895	05
		2,000.000	-	3,960.424	93	98.497	22	--	—
		754.008	43	1,508.016	86	83.954	91	—	--
426.555	40	1,515.000	—	9,991.455	68			208.961	27
426.555	40	9,508.291	10	35,412.808	81	182.452	13	7,270.627	60

Pregledao:
Danilo Kolaković s. r.
Inspektor Glavne kontrole.

Digitized by Google

Broj 135 ex 1931.

I Z V O D.

Iz Zapisnika sednice Centralnog odboraza posredovanje rada održana 15. I. 1931. tačka II.

»Po pretresu predložene podele ubranih prinosa, a po saslušanju izvestioca, Centralni odbor za posredovanje rada jednoglasno konstatuje:

I. da je predložena podela ubranih prinosa u godinama 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 i 1928 izvršena prema odredbama §. 36—40 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927 i §-a 143—147 Naredbe o sprovodjenju iste Uredbe od 10. VII. 1928, na ustanove posredovanja rada po srazmeru ubranih prinosa u pojedinim godinama.

II. da pojedine Javne berze rada imaju pravo, na osnovu (tač. I.) citiranih propisa, na naknadu razlike pripadajućih dotacija do potpunog izmirenja celokupnog potraživanja ubranih prinosa 53,628.883.73.

III. da pojedine ustanove posredovanja rada imaju pravo na srazmeran deo kamata od ukupnog iznosa 5,158.317.73 i to od dana dospelosti godišnjih dotacija do dana potpunog izravnanja.

IV. da je posle raspodele u cilju funkcionisanja ustanova posredovanja rada, izvršene na osnovu rešenja Gospodina Ministra socijalne politike od 22. maja 1928. br. MSP. 5858/IV izvršen računski obračun sa Središnjim uredom za osiguranje radnika i da je prema tome obračunu uzajamnih potraživanja pomeren srazmer potraživanja u pojedinim godinama i prema tome i srazmerno uvećane i umanjene dotacije otpadajuće na pojedine ustanove posredovanja rada. Na osnovu toga Centralni odbor za posredovanje rada donosi jednoglasno sledeći:

Z a k l j u č a k:

Odobrava se predložena P o d e l a ubranih prinosa u godinama 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 i 1928 u ukupnom iznosu od 53,628.883.73 dinara s tim, da se razlika potraživanja pojedinih ustanova posredovanja rada ima isplatiti do kraja 1931. god., a po potpunom izravnanju ovih potraživanja da se izvrši raspodela kamata prema srazmeru pripadajućih dotacija, računajući od dana dospelosti godišnjih dotacija do potpunog izmirenja.

Ovako odobrena Podela ubranih prinosa, kao dopuna raspodele od 22. maja 1928. br. M. S. P. 5858/IV ima se dostaviti Gospodinu Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja i svim Upravnim odborima Javnih berza rada znanja radi.

C e n t r a l n i o d b o r z a p o s r e d o v a n j e r a d a
U B e o g r a d u, 15. januara 1931.

(M. P.)

Pretstavnik Glavne kontrole:
D a n i l o K o l a k o v i ć s. r.
Inspektor Glavne kontrole.

Izvestilac:
Z a r i j a V. P o p o v i ć s. r.
Inspektor Javnih berzi rada.

Sekretar:
M. P o ž e g a s. r.

Pretsednik:
Dr. M. K r m p o t i ć s. r.

Članovi:
P e r o B l a š k o v i ć s. r.
B o g d a n K r e k i ć s. r.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1929 godine

			1929 godina										
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	424.630	412.632	413.284	439.207	465.592	485.945	486.065	497.498	498.467	503.332	496.588	480.409
		ženske	131.060	131.575	133.053	136.432	139.134	140.856	137.061	137.635	138.830	141.611	143.826	146.050
		svega	555.690	544.207	546.337	575.639	604.726	626.801	623.126	635.132	637.297	644.943	640.414	626.459
	indeksni[2])	muški	117,8	114,5	114,6	121,8	129,1	134,8	134,8	138,0	138,3	139,6	137,7	133,2
		ženske	123,3	123,7	125,1	128,3	130,8	132,5	128,9	129,4	130,6	133,2	135,3	137,3
		svega	119,0	116,6	117,0	123,3	129,5	134,3	133,5	136,0	136,5	138,1	137,2	134,2
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.749	19.965	24.946	27.757	23.640	21.628	21.323	19.938	17.620	20.019	15.237	16.158
		ženske	2.631	2.825	3.422	4.118	4.542	4.778	4.706	4.224	3.224	3.180	2.857	2.453
		svega	20.380	22.790	28.368	31.875	28.182	26.406	26.029	24.162	20.844	23.199	18.094	18.611
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.135	2.357	4.258	5.792	3.927	4.943	6.675	5.691	5.453	4.678	2.937	1.527
		ženske	416	448	736	1.580	1.483	1.130	1.955	1.664	956	765	677	411
		svega	2.551	2.805	4.996	7.372	5.410	6.073	8.630	7.355	6.409	5.443	3.614	1.938
Navala[3]) u jav. berzama rada		muški	831	847	586	479	602	438	319	350	323	427	519	1.058
		ženske	632	631	465	261	306	423	241	254	337	416	422	597
		svega	799	812	568	432	521	435	302	329	325	426	501	960
Posredovanja rada u jav. berzama rada		muški	1.420	1.365	2.243	3.725	2.596	3.287	5.361	3.980	2.572	3.646	2.075	1.341
		ženske	319	285	498	482	784	1.131	1.547	995	496	667	543	259
		svega	1.739	1.650	2.741	4.207	3.380	4.418	6.908	4.975	3.068	4.313	2.618	1.600
Pomoć redovna u jav. berzama rada		muški	2.560	2.611	2.475	1.188	1.206	935	—	—	—	—	—	—
		ženske	220	258	299	175	190	161	—	—	—	—	—	—
		svega	2.780	2.869	2.774	1.363	1.396	1.096	1.037	916	872	1.050	1.243	1.761
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	1.596	1.943	2.839	1.462	920	385	—	—	—	—	—	—
		ženske	110	118	158	97	59	60	—	—	—	—	—	—
		svega	1.708	2.061	2.997	1.559	979	445	878	881	1.035	735	873	2.111

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1930 godine

			1930 godina										
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	439.539	447.870	461.694	472.293	489.528	500.898	497.683	501.408	504.239	500.944	493.120	465.206
		ženske	143.835	145.424	147.109	149.918	152.887	154.050	150.069	150.078	150.727	151.603	152.515	151.546
		svega	583.374	593.294	608.803	622.211	642.415	654.948	647.752	651.486	654.966	652.547	645.635	616.752
	indeksni[2]	muški	121,9	124,2	128,1	131,0	135,8	138,9	138,0	139,1	139,9	138,9	136,8	129,0
		ženske	135,3	136,8	138,3	141,0	143,8	144,9	141,1	141,1	141,7	142,6	143,4	142,5
		svega	125,0	127,1	130,4	133,3	137,6	140,3	138,7	139,5	140,3	139,8	138,3	132,1
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.383	17.858	19.447	21.874	19.998	15.084	14.334	14.139	14.170	13.782	13.491	14.627
		ženske	2.475	2.640	3.263	5.325	5.036	3.276	3.812	3.977	3.408	3.407	3.410	3.302
		svega	19.858	20.498	22.710	27.199	25.034	18.360	18.146	18.116	17.578	17.189	16.901	17.929
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.373	2.710	4.456	7.204	7.721	5.461	4.742	4.734	5.642	4.309	3.074	2.433
		ženske	722	792	1.465	3.673	3.375	1.673	1.538	1.443	1.298	1.137	1.307	939
		svega	3.095	3.502	5.921	10.877	11.096	7.134	6.280	6.177	6.940	6.446	4.381	3.372
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	733	659	436	304	259	276	302	299	251	260	439	601
		ženske	343	333	223	145	149	196	248	276	263	300	261	352
		svega	642	585	384	250	226	257	289	293	253	267	386	532
Posredovanja rada u jav. berzama rada		muški	1.428	1.847	2.951	4.286	5.387	3.140	3.035	3.007	3.467	3.154	1.982	1.369
		ženske	350	453	549	1.142	2.232	627	764	957	657	654	919	515
		svega	1.778	2.300	3.500	5.428	7.619	3.767	3.799	3.964	4.124	3.808	2.901	1.884
Pomoć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	2.789	3.457	2.404	1.814	1.275	1.143	1.618	1.650	1.576	1.735	2.005	3.020
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		svega	2.775	2.372	2.002	1.817	1.024	1.150	1.576	974	1.033	1.305	2.326	2.654

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.535, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u januaru 1931 godine

Grupa profesije Javna berza rada	Januar 1931																			
	Muške							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala[1])	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala[1])	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	244	626	46	807	268	241	78	34	171	29	191	104	47	90	18	2505	—	66	2361	—
II. Rudarstvo	71	198	1	45	30	89	440	—	—	—	—	—	—	—	12	2370	—	35	1232	75
III. Talioničarstvo	11	24	1	1	—	11	2400	—	—	—	—	—	—	—	6	1014	—	4	180	—
IV. Vrtlarstvo	12	22	1	2	2	12	1100	—	1	—	—	—	1	—	6	648	—	10	297	25
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	61	208	—	5	4	150	4166	—	2	—	—	—	2	—	29	5592	—	29	1950	—
VI. Prerađivanje kovina	639	1399	10	123	109	850	1137	—	—	—	—	—	—	—	299	31643	—	204	6858	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	490	898	3	63	53	548	1425	—	2	—	—	—	2	—	201	22365	—	179	6117	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	547	1305	6	86	66	777	1517	1	3	—	—	—	2	—	428	52368	—	186	6314	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	56	109	—	3	1	69	3633	—	—	—	—	—	—	—	35	2860	—	21	813	25
XI. Tekstilna industrija	51	140	5	14	7	78	1000	176	476	2	10	12	329	4760	142	9740	—	180	12052	75
XII. Tapetarski obrt	33	61	—	3	3	42	2033	—	—	—	—	—	—	—	17	1510	—	8	148	75
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	544	1364	25	113	82	878	1207	494	682	3	38	18	627	1795	289	34791	—	413	14542	25
XIV. Industrija papira	19	39	—	4	—	26	975	1	9	—	5	5	3	180	9	778	—	4	65	75
XV. Industrija životnih namirnica	457	879	8	39	34	538	2253	6	31	—	—	—	28	—	191	21578	—	188	4964	—
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	293	563	2	66	19	269	853	82	176	24	71	40	102	248	98	8563	—	164	5658	25
XVII. Kemička industrija	11	26	—	—	—	15	—	2	2	—	—	—	2	—	17	2642	—	—	—	—
XVIII. Građevinska industrija	632	1466	10	57	38	1024	2572	—	—	—	—	—	—	—	369	40375	—	353	19082	25
XIX. Grafička industrija	58	120	2	7	4	63	1714	2	16	—	—	—	6	—	33	2982	—	10	637	75
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	563	970	7	77	69	695	1259	89	176	—	4	14	122	4400	638	79880	—	65	3877	50
XXI. Trgovačka struka	339	640	1	28	24	366	2286	55	77	6	14	8	65	550	88	10461	—	132	5945	75
XXII. Nadničari	2049	5262	32	480	376	3303	1096	500	1009	13	56	31	748	1802	1700	238158	—	745	30109	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	359	604	4	33	21	296	1830	—	—	—	—	—	—	—	70	10593	—	40	1906	75
XXIV. Kućna posluga	41	98	7	19	9	67	516	425	1085	117	617	378	504	176	69	7364	—	82	3251	75
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	231	515	3	25	21	242	206	98	204	5	18	11	118	1133	81	9415	—	97	6697	75
XXVI. Šegrti	14	30	13	18	1	18	167	10	13	5	9	3	10	144	—	—	—	1	25	75
Ukupno	7825	17568	187	2118	1241	10669	829	1975	4135	204	1033	624	2718	400	4855	600195	—	3217	135160	50
1. Beograd	780	1793	—	99	90	687	1811	620	1200	—	116	101	862	1034	588	43968	—	680	37076	50
2. Zagreb	1723	4679	88	1102	455	2427	425	100	405	25	124	70	160	327	1210	157810	—	1449	36977	25
3. Ljubljana	2332	3654	93	571	396	3184	640	879	1435	145	588	334	1050	244	1364	144441	—	129	17855	50
4. Sarajevo	566	1277	2	50	31	581	2554	12	121	23	81	27	32	149	382	54087	—	160	7732	—
5. Novi Sad	1808	5024	3	242	220	3147	2076	345	921	5	106	81	591	869	1065	142206	—	744	31723	25
6. Split	616	1141	1	54	49	643	2113	19	53	6	18	11	23	291	246	57683	—	55	3796	—
Kraljevina Jugoslavija	7825	17568	187	2118	1241	10669	829	1975	4135	204	1033	624	2718	400	4855	600195	—	3217	135160	50

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u februaru 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Februar 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala kraj mesecа	Navala[1]	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanje	Potražnja ostala kraj mesecа	Navala[1]	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	241	515	470	802	175	227	64	47	114	48	140	51	48	81	19	2287	—	31	2284	50
II. Rudarstvo	89	176	20	72	9	107	244	—	—	—	—	—	—	—	6	854	—	25	1945	50
III. Talioničarstvo	11	34	-	1	1	21	3400	-	—	—	—	—	—	—	9	834	—	16	495	25
IV. Vrtlarstvo	12	27	—	5	1	22	540	1	—	—	—	—	1	—	2	214	—	2	150	—
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	150	236	1	5	5	140	4720	2	3	—	—	—	3	—	57	6737	—	25	1187	75
VI. Preradivanje kovina	850	1320	5	71	50	905	1859	—	—	—	—	—	-	—	272	27667	-	227	10331	50
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	548	988	5	74	30	630	1335	2	2	—	—	—	1	—	170	19247	—	170	8134	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	777	1275	17	94	60	815	1356	2	3	—	1	1	2	300	339	41805	—	191	8096	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	2	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	69	127	3	8	4	85	1588	—	—	—	—	—	—	—	22	1945	—	29	947	75
XI. Tekstilna industrija	78	130	2	12	10	52	1083	329	475	1	4	4	337	11875	204	11948	—	376	22015	75
XII. Tapetarski obrt	42	58	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	5	422	—	8	205	75
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	878	1574	4	82	62	1001	1920	627	752	12	41	30	488	1834	392	43649	—	494	20672	45
XIV. Industrija papira	26	39	3	5	—	20	780	3	8	—	—	—	5	—	14	2013	—	7	231	—
XV. Industrija životnih namirnica	538	939	2	38	28	616	2471	28	36	—	—	—	20	—	190	23790	—	248	7916	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	269	553	41	79	32	258	700	102	168	22	71	29	120	2366	103	11875	—	155	6658	30
XVII. Kemička industrija	15	34	—	2	1	12	1700	2	3	—	—	—	2	—	11	1782	—	1	30	—
XVIII. Građevinska industrija	1024	1484	5	35	32	1127	4240	—	—	—	—	—	—	—	293	34175	—	271	16260	—
XIX. Grafička industrija	63	131	3	9	—	84	1456	6	16	—	11	1	10	145	54	6192	—	29	1680	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	695	997	6	126	91	739	791	122	200	—	11	15	143	1818	356	41727	—	116	5865	75
XXI. Trgovačka struka	366	576	2	15	5	422	3840	65	86	3	18	9	69	478	113	13000	—	155	7204	90
XXII. Nadničari	3303	5214	60	312	237	3508	1671	748	1069	5	63	44	846	1697	1393	188724	—	929	46632	35
XXIII. Saobraćajna preduzeća	294	603	5	99	92	368	609	—	—	—	—	—	—	—	68	8625	—	48	2349	—
XXIV. Kućna posluga	67	110	1	14	9	67	786	504	1181	126	576	315	662	205	52	6220	—	84	4807	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	242	466	2	15	13	242	3107	118	186	4	14	12	129	1329	92	11461	—	128	10960	80
XXVI. Šegrti	18	31	14	27	2	17	115	10	11	7	9	3	7	122	1	70	—	1	16	50
Ukupno	10669	17641	671	2002	949	11531	881	2718	4314	228	959	514	2893	450	4237	507263	—	3766	187379	05
1. Beograd	687	1617	8	59	47	684	2741	862	1283	—	50	28	851	2566	725	56380	—	1226	64997	—
2. Zagreb	2427	4777	517	1021	342	2235	468	160	422	39	137	63	173	308	907	104290	—	1510	35093	25
3. Ljubljana	3184	4001	140	662	433	3511	604	1050	1487	173	563	276	1171	264	995	100796	—	216	29363	30
4. Sarajevo	581	1290	—	141	24	632	915	32	120	8	64	32	35	188	335	44805	—	149	11741	—
5. Novi Sad	3147	4639	3	71	57	3819	6534	591	953	3	131	112	651	727	1061	155798	—	570	38962	50
6. Split	643	1317	3	48	46	630	2744	23	49	5	14	3	12	350	214	45194	—	95	7222	—
Kraljevina Jugoslavija	10669	17641	671	2002	949	11531	881	2718	4314	228	959	514	2893	450	4237	507263	—	3766	187379	05

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u martu 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Mart 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj. meseca	Navala[1]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj. meseca	Navala[1]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	227	490	228	433	160	183	113	48	151	62	190	103	37	79	9	1251	—	49	1632	25
II. Rudarstvo	107	454	49	291	222	109	156	—	—	—	—	—	—	—	7	806	—	26	896	25
III. Talioničarstvo	21	40	—	1	1	17	4000	—	—	—	—	—	—	—	3	240	—	19	427	50
IV. Vrtlarstvo	22	29	2	8	5	14	363	1	1	—	7	—	1	14	2	120	—	8	386	—
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	140	214	—	27	11	110	793	3	6	—	—	—	3	—	35	3538	—	46	2743	25
VI. Preradivanje kovina	905	1394	34	115	78	778	1212	—	3	—	—	—	3	—	246	25837	—	195	7740	25
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	630	1110	27	94	54	524	1181	1	4	—	—	—	—	—	138	13512	—	206	8425	—
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	815	1351	18	147	101	774	919	2	3	—	3	2	1	100	294	34256	—	181	7545	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	85	131	3	17	5	90	771	—	1	—	1	1	—	100	24	2881	—	16	555	50
XI. Tekstilna industrija	52	103	2	10	1	67	1030	337	429	2	9	5	159	4767	155	16667	—	204	16275	—
XII. Tapetarski obrt	45	59	—	9	6	27	656	—	—	—	—	—	—	—	6	889	—	2	85	25
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	1001	1857	21	250	181	889	743	488	624	6	52	24	416	1200	347	42642	—	532	32051	75
XIV. Industrija papira	20	43	2	5	2	25	860	5	12	—	1	1	7	1200	5	792	—	18	898	50
XV. Industrija životnih namirnica	616	1139	5	64	51	594	1780	20	29	—	3	1	8	967	167	19171	—	207	6700	75
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	258	624	2	59	48	237	1058	120	244	30	123	51	124	198	111	10551	—	151	7281	50
XVII. Kemička industrija	12	25	—	3	—	10	833	2	2	—	—	—	2	—	11	2204	—	6	380	—
XVIII. Građevinska industrija	1127	1614	8	109	78	887	1481	—	1	—	—	—	1	—	220	26939	—	255	17395	75
XIX. Grafička industrija	84	167	6	11	5	52	1518	10	17	10	11	1	11	155	57	5914	—	33	2413	50
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	739	964	11	40	78	632	2410	143	285	1	34	31	207	838	537	58307	—	86	6027	—
XXI. Trgovačka struka	422	657	8	35	17	338	1877	69	93	12	24	13	67	388	76	8638	—	89	4196	25
XXII. Nadničari	3508	5755	29	721	600	2543	798	846	1144	18	35	30	711	3269	1250	126489	—	877	44707	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	368	714	8	111	96	385	643	—	—	—	—	—	—	—	93	13626	—	57	7093	75
XXIV. Kućna posluga	67	118	2	26	15	33	454	662	1452	135	700	441	587	207	95	7934	—	100	8552	50
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	242	483	—	22	21	229	2195	129	200	3	24	16	116	833	98	11302	—	107	7463	50
XXVI. Šegrti	17	38	14	25	9	14	152	7	10	3	6	2	7	167	—	—	—	1	78	—
Ukupno	11531	19575	479	2633	1845	9561	743	2893	4711	282	1223	722	2468	385	3986	434506	—	3471	191951	75
1. Beograd	684	2365	—	217	154	986	1090	851	1222	—	155	74	495	788	781	56756	—	1177	93281	50
2. Zagreb	2255	4871	172	760	535	2100	641	173	549	36	142	89	257	387	996	123966	—	1317	28341	—
3. Ljubljana	3511	4419	183	1098	797	3404	402	1171	1682	220	690	397	1232	244	807	79325	—	93	11303	25
4. Sarajevo	632	1538	110	259	96	576	594	35	151	7	97	67	23	156	339	53546	—	284	17896	—
5. Novi Sad	3819	5279	6	227	202	2142	2326	651	1026	14	122	86	425	841	954	92620	—	539	36290	—
6. Split	630	1103	8	72	61	353	1532	12	81	5	17	9	36	476	109	28293	—	61	4840	—
Kraljevina Jugoslavija	11531	19575	479	2633	1845	9561	743	2893	4711	282	1223	722	2468	385	3986	434506	—	3471	191951	75

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Jugoslaviji u aprilu 1931 godine

Grupa profesije Javna berza rada	April 1931																				
	Muški							Ženske							Pomoć						
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna			
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala kraj. mesece	Navala[1])	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala kraj. mesece	Navala[1])	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	183	1190	84	1014	706	349	117	37	1060	32	1093	808	153	97	5	492	—	167	1140	41
II. Rudarstvo	109	270	8	44	50	70	614	—	57	—	—	—	57	—	1	40	—	31	874	75
III. Talioničarstvo	17	35	—	2	1	17	1750	—	—	—	—	—	—	—	5	408	—	9	71	75
IV. Vrtlarstvo	14	29	3	15	6	14	193	1	2	—	6	1	1	33	—	—	—	4	205	50
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	110	594	21	1733	14	83	34	3	4	—	—	—	1	—	23	3718	—	5	250	—
VI. Preradivanje kovina	778	1590	5	137	110	770	1164	3	3	—	—	—	3	—	192	19881	—	186	5017	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	524	1246	2	110	110	516	1133	—	—	—	—	—	—	—	143	15669	—	145	5681	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	774	1512	13	198	158	710	764	1	2	—	—	—	1	—	183	23028	—	182	5983	75
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	10	50
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	90	152	1	38	32	84	400	—	—	—	—	—	—	—	9	1489	—	17	398	50
XI. Tekstilna industrija	67	201	3	12	8	42	1675	159	266	1	25	28	78	1064	93	10074	—	20	824	75
XII. Tapetarski obrt	27	80	2	31	27	31	258	—	—	—	—	—	—	—	4	492	—	9	136	75
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	889	1812	13	227	177	899	798	416	517	—	25	29	370	2368	224	31518	—	316	8341	—
XIV. Industrija papira	25	37	—	3	1	23	1233	7	23	6	8	—	1	288	3	276	—	15	323	50
XV. Industrija životnih namirnica	594	1117	7	91	86	611	1227	8	23	1	5	4	—	460	130	19178	—	146	3246	75
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	237	686	—	99	87	217	693	124	280	17	103	62	144	272	47	5600	—	132	3546	25
XVII. Kemička industrija	10	16	—	—	—	9	—	2	2	—	—	—	2	—	11	2280	—	4	21	—
XVIII. Gradevinska industrija	887	1556	11	549	241	629	283	1	1	—	—	—	1	—	96	11464	—	124	4181	25
XIX. Grafička industrija	52	127	—	11	5	65	115	11	18	—	1	1	9	1800	27	2654	—	3	260	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	632	887	1	126	103	587	704	207	293	—	26	31	159	1127	165	21876	—	74	2484	50
XXI. Trgovačka struka	338	662	1	26	26	355	2546	67	86	2	6	5	69	1433	59	6230	—	89	2619	25
XXII. Nadničari	2543	5635	22	1167	827	2268	483	711	952	18	128	106	534	744	463	58057	—	732	30409	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	385	693	8	70	47	406	990	—	—	—	—	—	—	—	83	9762	—	59	1451	50
XXIV. Kućna posluga	33	96	2	21	14	38	457	587	1609	101	756	468	660	213	64	6254	—	78	3412	—
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	229	610	1	37	27	221	1649	116	245	1	17	16	114	1441	50	6521	—	45	2786	50
XXVI. Šegrti	14	28	14	27	3	12	104	7	11	3	5	2	8	220	—	—	—	1	120	—
Ukupno	9561	20857	222	5788	2866	9026	360	2468	5454	182	2204	1651	2365	247	2080	256961	—	2595	94066	91
1. Beograd	986	4637	2	477	451	1016	972	495	1021	—	215	102	344	475	247	14528	—	459	16088	75
2. Zagreb	2100	5115	57	1612	520	2008	317	257	570	15	120	86	180	475	632	74136	—	1448	30716	50
3. Ljubljana	3404	5081	150	2666	1459	3398	191	1232	2626	152	1510	1157	1293	174	146	12903	—	34	3943	50
4. Sarajevo	576	1344	2	627	58	284	214	23	158	4	79	66	19	200	260	42294	—	165	13445	—
5. Novi Sad	2142	3704	4	354	334	1977	1046	425	966	7	260	228	498	372	675	88040	—	436	27056	16
6. Split	353	976	7	52	44	343	1877	36	113	4	20	12	31	565	120	25060	—	53	2817	—
Kraljevina Jugoslavija	9561	20857	222	5788	2866	9026	360	2468	5454	182	2204	1651	2365	247	2080	256961	—	2595	94066	91

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

			1931 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1])	apsolutni	muški	422.987	422.551	—	—								
		ženske	149.018	150.382	—	—								
		svega	572.005	572.933	—	—								
	indeksni[2])	muški	117,3	117,2	—	—								
		ženske	140,1	141,4	—	—								
		svega	122,5	122,7	—	—								
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.568	17.641	19.575	20.857								
		ženske	4.135	4.314	4.711	5.454								
		svega	21.703	21.955	24.286	26.311								
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.118	2.002	2.633	5.788								
		ženske	1.033	959	1.223	2.204								
		svega	3.151	2.961	3.856	7,992								
Navala[3]) u jav. berzama rada		muški	829	881	743	360								
		ženske	400	450	385	247								
		svega	689	741	630	329								
Posredovanje rada u jav. berzama rada		muški	1.241	949	1.845	2.866								
		ženske	624	514	722	1.651								
		svega	1.865	1.463	2.567	4.517								
Po noć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—								
		ženske	—	—	—	—								
		svega	4.855	4.237	3.986	2.080								
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—								
		ženske	—	—	—	—								
		svega	3.217	3.766	3.471	2.595								

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Digitized by Google

Kraljevina Jugoslavija
MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
I NARODNOG ZDRAVLJA

C. O. br. 376
Beograd

Na predlog Centralnog odbora za posredovanje rada a u cilju saobraženja službe posredovanja rada novoj teritorijalnoj podeli Kraljevine

REŠAVAM:

1. Ekspoziture Javnih berzi rada u Skoplju, Nišu, Banja Luci i na Sušaku pretvaraju se u podružnice Javnih berzi rada.

2. Za ove Podružnice obrazuju se nadzorni odbori u smislu čl. 4 Naredbe o sprovodjenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada, koji će biti sastavljeni kako sledi: U Skoplju, Nišu i Banja Luci su pretsednici Nadzornih odbora, Šefovi otseka za socijalno staranje, a u koliko su ovi činovnici sanitetske struke, socijalno politički referenti otseka, zamenici su Inspektori rada. Članovi su: po jedan pretstavnik i jedan zamenik delegiran od nadležne Radničke odnosno Trgovačko-industrijsko-zanatske komore. Na Sušaku je pretsednik: Činovnik odredjen od gradskog poglavarstva, zamenik: činovnik lučke kapetanije, članovi: po dva pretstavnika i dva zamenika delegirana od nadležne Radničke, odnosno Trgovačko-industrijske komore od kojih je po jedan član i jedan zamenik, pretstavnik pomorskih radnika i poslodavaca. Nadzorni odbor obrazuje iz svoje sredine Pododbor za posredovanje rada pomorcima u koji ulazi kao pretsednik pretstavnik lučke kapetanije, a kao članovi oba pretstavnika pomoraca.

3. Bliže odredbe za poslovanje ovih Nadzornih odbora izdaće u granicama propisa službe posredovanja rada Centralni odbor za posredovanje rada.

4. Ovo rešenje ima da se dostavi: 1. Zainteresovanim Banskim upravama, 2. Javnim berzama rada, 3. Radničkim i poslodavačkim komorama i 4. da se objavi u »Glasniku Službe posredovanja rada«.

8. jula 1931. god.
Beograd.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

M. Kostrenčić s. r.«

Kraljevina Jugoslavija
MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
I NARODNOG ZDRAVLJA

C. O. br. 376
Beograd

Na predlog Centralnog odbora za posredovanje rada, a na osnovu čl. 5., 9., 13., 14. i 41. Uredbe o organizaciji posredovanja rada, čl. 15., 16., 17. i 18. Naredbe o sprovodjenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada

Digitized by Google

REŠAVAM:

1. Pretsednik Centralnog odbora za posredovanje rada je šef otseka za posredovanje rada.

2. Nadležni banovi postaviće za pretsednike Upravnih odbora javnih berzi rada u: Novom Sadu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Splitu, šefove otseka za socijalnu politiku Kralj. banske uprave. U koliko bi šef pripadao sanitetskoj struci, postaviće činovnika, koji se bavi poslovima posredovanja rada, problemom nezaposlenosti ili zaštitom radnika.

Tako postavljeni pretsednici moraju preuzeti dužnost pretsednika upravnog odbora nadležne javne berze rada na dan 1 avgusta 1931 god.

3. Radnička komora odredjuje u Upravni odbor dva pretstavnika i dva zamenika iz svoga članstva (plenuma), Radničke komore koje u skupštini (plenumu) ne raspolažu sa dvotrećinskom većinom, odredjuju drugog člana i drugog zamenika iz redova najjače manjine u članstvu plenuma.

4. Na mesto dosadašnjih pretstavnika Oblasne samouprave utvrdjuje Ban dva pretstavnika i dva zamenika delegirana od Trgovačko-industrijsko-zanatske komore.

5. Na mesto pretstavnika samouprave okružnih ureda, kojima je postavljen komesar, ulaze u upravni odbor javne berze rada upravnik okružnog ureda i šef računovodstva, kao i njihovi zamenici.

6. U ravnateljstvo javne berze rada ulaze po jedan pretstavnik i jedan zamenik Radničke komore i Trgovačko-industrijsko-zanatske komore.

7. Ovo rešenje dostaviće se Kralj. banskim upravama, Upravi grada Beograda, kao i ostalim zainteresovanim ustanovama.

Danom 1 avgusta 1931 god. prestaje važiti rešenje moga prethodnika o produženju mandata dosadašnjim članovima samoupravne službe posredovanja rada, C. o. Br. 81 od 4-II-1931 g.

8. jula 1931. god.
u Beogradu.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

M. Kostrenčić s. r.«

Na osnovu §§ 10., 12. i 16. Uredbe o organizaciji posredovanja rada, §§ 44 i 57 Naredbe o sprovodjenju Uredbe i § 5 Pragmatike službenika posredovanja rada od 11 jula 1928 god., kao i na osnovu odobrenja gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, datog u smislu § 12 Uredbe o organizaciji službe posredovanja rada i § 5 Pragmatike službenika posredovanja rada, C. o. br. 365 od 3 jula 1931 god., — Centralni odbor za posredovanje rada, na sednici svojoj od 9. jula 1931 god., propisao je sledeće

IZMENE I DOPUNE »PRAGMATIKE SLUŽBENIKA POSREDOVANJA RADA OD 11 JULA 1928 GODINE«

(»Radnička Zaštita«, br. 8 God. X od 25 VIII 1928 god.)

§ 1.

Dosadašnji § 8 Pragmatike menja se i glasi:

Službenička mesta u javnoj službi posredovanja rada sistemiziraju se, i to:

1. Jedno mesto kategorije A — šef Središnje berze rada.

2. Dvadeset i četiri (24) mesta kategorije B i dvadeset i osam (28) mesta kategorije C, od kojih otpada na:

Digitized by Google

a) Središnju berzu rada — 3 mesta B i 2 mesta C kategorije;

b) Javne berze rada i to:

I u Beogradu	5	mesta	B i	3	mesta	C	kategorije,
II u Zagrebu	4	„	B i	7	„	C	„ ,
III u Ljubljani	4	„	B i	6	„	C	„ ,
IV u Sarajevu	4	„	B i	3	„	C	„ ,
V u Novom Sadu	3	„	B i	3	„	C	„ , i
VI u Splitu	1	„	B i	4	„	C	„ .

Služba šefa Javnih berzi rada i njihovih podružnica pripada kategoriji B, a služba šefa ekspoziture kategoriji C.

Pobliži raspored sistematiziranih mesta po Javnim berzama rada, njihovim podružnicama i ekspoziturama izvršiće Centralni odbor najkasnije do 31 decembra 1931 godine.

Broj službeničkih mesta kategorije D i E utvrdjuje Centralni odbor svake godine prilikom odobravanja budžeta, i to:

a) za Središnju berzu rada, po predlogu Pretsednika Centralnog odbora;

b) za Javne berze rada, njihove podružnice i ekspoziture, po predlogu nadležnih Upravnih odbora.

§ 2.

Dosadašnji § 75 menja se i glasi:

Službenici posredovanja rada, koji su na dan 1 jula 1931 god. imali preko 6 (šest) meseci uračunljive aktivne neprekidne službe u posredovanju rada, a bili su za poslednje tri godine — ili za vreme koje su proveli u službi posredovanja, ako je ono manje od tri godine — ocenjeni sa najmanje »dobar«, biće prevedeni i utvrdjeni kao stalni na sledeći način:

1. Službenici posredovanja rada prevode se, prema kvalifikacijama i prema vremenu provedenom u službi posredovanja rada do na dan 1 jula 1931 god., unapredjujući ih za dve naredne, više, grupe pripadajuće im kategorije.

2. Službenici koji su na dan 1 jula 1931 god., zauzimali u službi posredovanja rada položaj koji pripada kategoriji B i C, a nemaju potrebnih kvalifikacija, prevode se u kategoriju B odnosno C pod uslovom, da do 31 decembra 1931 god. polože stručan ispit za kategoriju B odnosno C.

3. Svi prevedeni službenici stiču stalnost na dan pravnosnažnosti odluke o razvrstavanju, a biće utvrdjeni kao stalni na način propisan §§ 17 i 18 Pragmatike.

Izuzetno, za službenike, koji se uslovno prevode u kategoriju B odnosno C, stalnost nastupa danom uspešno položenog ispita. Ne polože li ispit u odredjenom roku, biće prevrstani u kategoriju, koja im pripada prema dotadašnjim kvalifikacijama, a stalnost stiču na dan pravnosnažnosti odluke o prevrstavanju. Oni će biti postavljeni u službu na položaj, koji im prema kvalifikacijama pripada.

4. Prevod službenika izvršiće najkasnije do 1 septembra 1931 godine, i to:

a) pretsednik Centralnog odbora za službenike Središnje berze rada; i

b) pretsednici Upravnih odbora Javnih berzi rada za službenike područnih im ustanova.

5. Protiv odluke o prevodjenju (razvrstavanju), službenici Središnje berze rada i šefovi Javnih berzi rada imaju pravo žalbe Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja, a ostali službenici Centralnom odboru za posredovanje rada.

Rok za žalbu je 8 dana po saopštenju akta o razvrstavanju (prevodu).

Odluke Ministra kao i Centralnog odbora pravosnažne su.

6. Za utvrdjenje službenika na stalnost, pored uslova iz ovog paragrafa, vrede i naredjenja § 13 Pragmatike.

Digitized by Google

7. Službenici, koji bi po razvrstavanju imali manje prinadležnosti od onih na dan 1 jula 1931 god., zadržavaju svoje dotadašnje prinadležnosti (redovne) sve dotle, dok redovnim napredovanjem ne budu stekli pravo na veće prinadležnosti.

8. Nove prinadležnosti, po razvrstavanju službenika, teći će tek sa budžetom za 1932 god.

9. Sve ostalo, što bi se pokazalo potrebnim za izvršenje prevoda (razvrstavanja) i utvrdjivanje stalnosti službenika, propisaće i sprovesti Centralni odbor.

§ 3.

Dosadašnji § 76 menja se i glasi:

Do 31 decembra 1932 god. vrediće izuzetno sledeće odredbe:

1. Vežbeničko doba traje šest meseci. U šestom mesecu vežbeničkog doba, vežbenik stiče pravo na polaganje stručnog ispita. Po povoljno položenom ispitu stiče stalnost po opštim propisima Pragmatike.

2. Šefovi i blagajnici Javnih berzi rada mogu biti:

a) lica, koja kao državni penzioneri mogu biti u svojstvu ugovornih činovnika primljeni u službu posredovanja rada;

b) službenici posredovanja rada, koji su stalni i imaju preko 5 godina priznate službe u posredovanju rada: i

c) drugi službenici posredovanja rada, koji su stekli stalnost, a nemaju 5 godina priznate službe u posredovanju rada. Ovi su dužni položiti kauciju ili garantno pismo ovlašćenih banaka. Kaucija iznosi: 1. za šefove i blagajnike Javnih berzi rada — centrala po 15.000.— dinara; 2. za šefove i blagajnike podružnica po 10.000.— dinara; 3. za šefove i blagajnike ekspozitura po 5.000.— dinara.

Visina kaucije merodavna je za visinu sretstava, koja se mogu u jedno vreme poveriti na rukovanje šefovima i blagajnicima, posle obračunavanja i odobrenja prethodno izdatih suma.

§ 4.

Dosadašnji § 77 menja se i glasi:

Ovlašćuje se Centralni odbor za posredovanje rada, da može izuzetno, a u cilju unapredjenja javne službe posredovanja rada u zemlji, izvršiti do 31 decembra 1931 god., raspored službenika po ustanovama posredovanja rada i bez pristanka nadležnih Upravnih odbora odnosno Ravnateljstava, a u duhu § 44 i 45 Pragmatike.

§ 5.

Dosadašnji § 78 menja se i glasi:

Odredbe o prevodjenju (razvrstavanju) i stalnosti službenika, sadržane u ovim Prelaznim naredjenjima, ne odnose se na ugovorne službenike ni na privremeno pomoćno osoblje — dnevničare.

Pretsednik
Centralnog odbora za posredovanje rada:
Dr. Mario Krmpotić v. r.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u maju 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Maj 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraćem meseca	Navala[1]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraćem meseca	Navala[1]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	349	2209	190	2036	1905	143	108	153	1042	163	1060	1002	38	98	3	312	—	111	6711	27
II. Rudarstvo	70	323	1	304	129	73	106	57	57	—	—	—	57	—	—	—	—	32	996	—
III. Talioničarstvo	17	45	—	9	7	5	500	—	—	—	—	—	—	—	2	330	—	4	21	—
IV. Vrtlarstvo	14	27	4	7	1	11	386	1	2	—	1	1	1	200	—	—	—	5	203	50
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	83	551	999	1095	48	43	50	1	1	—	—	—	1	—	8	822	—	36	1645	—
VI. Prerađivanje kovina	770	1512	11	227	199	496	666	3	3	—	—	—	3	—	105	9867	—	293	12166	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	516	1039	1	156	155	353	666	—	—	—	—	—	—	—	87	8330	—	116	3896	75
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	710	1466	12	287	252	435	511	1	1	—	—	—	—	—	193	19347	—	254	10284	—
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	84	147	4	46	16	51	320	—	—	—	—	—	—	—	13	858	—	25	541	50
XI. Tekstilna industrija	42	220	1	33	13	36	667	78	142	1	13	17	81	1092	30	1332	—	178	15985	—
XII. Tapetarski obrt	31	62	15	30	14	12	207	2	2	—	—	—	—	—	5	408	—	7	321	25
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	899	1952	26	411	337	450	475	368	446	7	40	33	304	1115	263	23999	—	403	22388	50
XIV. Industrija papira	23	37	—	4	5	17	925	1	1	2	8	—	—	13	4	324	—	7	311	25
XV. Industrija životnih namirnica	611	1136	3	119	109	375	955	—	8	—	1	1	2	800	180	13500	—	148	4652	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	217	658	5	107	86	140	615	144	308	21	156	115	87	197	65	4426	—	86	4667	25
XVII. Kemička industrija	9	19	—	3	2	8	633	2	2	—	—	—	1	—	7	744	—	3	48	50
XVIII. Građevinska industrija	629	1262	308	618	250	277	204	1	1	—	—	—	1	—	48	5328	—	120	6295	75
XIX. Grafička industrija	65	206	4	23	18	51	896	9	18	—	1	1	8	1800	40	4180	—	56	3588	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	587	825	17	144	147	378	573	159	206	—	48	56	82	429	141	16956	—	50	1895	25
XXI. Trgovačka struka	355	645	1	55	54	194	117	69	96	1	18	13	36	533	84	6998	—	80	2772	25
XXII. Nadničari	2268	4804	192	1072	741	1163	448	534	717	8	94	54	293	763	318	43632	—	500	20828	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	406	652	14	31	12	438	2103	—	—	—	—	—	—	—	64	5564	—	58	2140	—
XXIV. Kućna posluga	38	102	2	34	18	28	300	660	1754	203	1013	654	536	173	35	3412	—	66	2599	—
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	221	621	5	55	41	143	1129	114	290	2	45	52	64	664	72	6483	—	73	5046	75
XXVI. Šegrti	12	32	4	16	4	8	200	8	12	4	10	2	5	120	—	—	—	1	52	50
Ukupno	9026	20553	1819	6922	4563	5329	297	2365	5109	412	2508	2001	1600	200	1695	177152	—	2712	130057	27
1. Beograd	1016	4456	20	738	711	724	604	344	669	103	287	132	280	233	206	8729	—	1098	79089	—
2. Zagreb	2008	4938	744	1924	880	1400	257	180	505	8	129	95	137	391	490	59718	—	1102	21191	25
3. Ljubljana	3398	5229	1013	3209	2270	1775	163	1293	2525	278	1551	1365	759	163	223	16242	—	37	3337	75
4. Sarajevo	284	1420	6	384	125	249	370	19	220	6	90	65	44	244	314	30780	—	170	8968	75
5. Novi Sad	1977	3494	31	588	516	894	594	498	1063	14	414	320	367	257	290	31030	—	242	14285	52
6. Split	343	1016	5	79	61	287	1286	31	127	3	37	24	13	343	172	30653	—	63	3185	—
Kraljevina Jugoslavija	9026	20553	1819	6922	4563	5329	297	2365	5109	412	2508	2001	1600	200	1695	177152	—	2712	130057	27

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

			1931 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	422.987	422.551	—	—	—							
		ženske	149.018	150.382	—	—	—							
		svega	572.005	572.933	—	—	—							
	indeksni[2]	muški	117,3	117,2	—	-	—							
		ženske	140,1	141,4	—	—	—							
		svega	122,5	122,7	—	—	—							
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.568	17.641	19.575	20.857	20.553							
		ženske	4.135	4.314	4.711	5.454	5.109							
		svega	21.703	21.955	24.286	26.311	25.662							
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.118	2.002	2.633	5.788	6.922							
		ženske	1.033	959	1.223	2.204	2.508							
		svega	3.151	2.961	3.856	7.992	9.430							
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	829	881	743	360	297							
		ženske	400	450	385	247	204							
		svega	689	741	630	329	272							
Posredovanje rada u jav. berzama rada		muški	1.241	949	1.845	2.866	4.563							
		ženske	624	514	722	1.651	2.001							
		svega	1.865	1,463	2.567	4.517	6.564							
Pomoć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—							
		ženske	—	—	—	—	—							
		svega	4.855	4.237	3.986	2.080	1.695							
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—							
		ženske	—	—	—	—	—							
		svega	3.217	3.766	3.471	2.595	2.712							

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Kraljevina Jugoslavija

MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
I NARODNOG ZDRAVLJA

C. o. br. 319

»Na predlog Centralnog odbora za posredovanje rada, a shodno § 41. Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26. XI. 1927. god. i § 14. Naredbe o sprovodjenju »Uredbe o organizaciji posredovanja rada« od 20. VIII. 1928. god.

Objašnjavam:

Da su javne berze rada i njihovi organi kao javne socijalne ustanove, pravna lica, koja mogu uzimati na sebe obaveze i sticanja prava; i

Naredjujem:

1. Da Upravni odbor Javne berze rada u Ljubljani, izvrši preintabulaciju sa Države u svoju korist na imanje Mariborske opštine, a radi obezbede zajma u iznosu od Din 2,000.000.—, koje je Javna berza rada u Ljubljani odobrila Mariborskoj opštini iz svoje kvote iz »Fonda za davanje jevtinih zajmova za podizanje radničkih stanova«.

2. Da se o ovom naredjenju, sadržanom u tački 1. obavesti Državno pravobranioštvo u Ljubljani.

3. Da Centralni odbor za posredovanje rada u buduće uvek postupa i preduzima potrebno radi zaštite interesa i prava Javnih berza rada i njihovih organa u zemlji kao pravnih lica.

4. avgusta 1931. god.
u Beogradu

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja.

M. Kostrenčić s. r

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u junu 1931 godine

Grupa profesije Javna berza rada	Juni 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kra.	Navala[1]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kra.	Navala[1]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega		jem meseca		iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega		jem meseca		za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	143	1191	18	979	841	147	122	38	304	37	327	225	51	93	6	480	—	60	4412	50
II. Rudarstvo	73	336	140	304	115	72	111	57	57	—	—	—	57	—	1	42	—	53	6144	50
III. Talioničarstvo	5	28	—	2	2	10	1400	—	—	—	—	—	—	—	4	354	—	9	156	25
IV. Vrtlarstvo	11	16	3	8	2	10	200	1	1	—	—	—	1	—	1	60	—	2	140	—
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	43	108	—	281	23	26	38	1	3	—	2	—	1	150	7	582	—	9	266	—
VI. Prerađivanje kovina	496	1058	8	206	166	452	514	3	3	—	—	—	3	—	110	15845	—	136	3858	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	353	830	1	104	129	305	798	—	—	—	—	—	—	—	91	9254	—	98	3688	—
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	435	975	6	221	155	390	441	—	—	—	—	—	—	—	56	5832	—	107	3173	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	1	6	--	4	4	—	150	—	—	—	--	—	—	--	—	—	—	—	--	--
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	51	120	3	61	27	69	197	—	1	—	—	—	--	—	33	2244	—	11	277	50
XI. Tekstilna industrija	36	78	1	13	9	39	600	81	114	—	60	42	60	190	39	3144	—	9	291	25
XII. Tapetarski obrt	12	41	—	4	5	22	1025	—	—	—	—	—	--	—	2	156	--	8	76	75
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	450	1226	20	323	249	481	380	304	501	6	34	27	425	1474	92	11961	—	159	4514	50
XIV. Industrija papira	17	33	—	5	5	17	660	—	3	—	5	—	1	60	5	420	—	6	228	50
XV. Industrija životnih namirnica	375	843	1	104	91	342	811	2	5	—	2	2	2	250	78	9450	—	94	2492	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	140	473	5	102	86	97	464	87	205	13	126	68	90	163	30	5292	—	63	2956	50
XVII. Kemička industrija	8	25	--	5	3	9	500	1	1	—	—	—	1	—	4	276	—	1	95	—
XVIII. Građevinska industrija	277	797	33	299	178	225	267	1	1	—	—	—	—	--	43	5388	—	55	1874	50
XIX. Grafička industrija	51	152	—	2	3	62	7600	8	15	—	—	--	7	--	65	6534	—	6	344	75
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	378	614	18	67	77	383	916	82	150	—	23	26	106	652	119	14416	—	68	2710	50
XXI. Trgovačka struka	194	455	—	60	60	164	758	36	47	2	9	3	41	522	69	5902	—	81	2382	--
XXII. Nadničari	1163	2839	30	1648	884	574	172	293	517	1	93	76	240	556	235	31620	—	292	11952	25
XXIII. Saobraćajna preduzeća	438	689	3	64	59	363	1077	—	—	—	1	—	—	—	54	5906	—	51	1996	25
XXIV. Kućna posluga	28	66	2	19	11	21	347	536	1592	116	995	636	594	160	31	2914	--	44	1067	25
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	143	464	—	21	19	135	2210	64	237	1	27	25	75	878	57	6206	—	56	3097	75
XXVI. Šegrti	8	16	11	17	1	7	94	5	7	6	11	1	5	64	—	-	—	—	—	—
Ukupno	5329	13479	303	4923	3204	4422	274	1600	3764	182	1715	1131	1760	219	1232	144278	—	1478	58197	—
1. Beograd	724	2824	—	1154	659	571	245	280	796	2	185	177	475	430	278	24736	—	303	14222	50
2. Zagreb	1400	3763	128	1435	689	1494	262	137	558	12	254	158	189	220	257	33706	—	825	16426	50
3. Ljubljana	1775	2924	114	1593	1245	1509	184	759	1328	116	777	434	839	171	220	23637	—	103	13090	75
4. Sarajevo	249	1121	31	199	110	254	563	44	223	2	116	101	29	192	174	16413	—	60	2691	75
5. Novi Sad	894	2137	12	403	375	466	530	367	766	41	350	245	216	219	210	19204	—	87	6280	50
6. Split	287	710	18	139	126	128	511	13	93	9	33	16	12	282	93	26582	—	100	5485	—
Kraljevina Jugoslavija	5329	13479	303	4923	3204	4422	274	1600	3764	182	1715	1131	1760	219	1232	144278	—	1478	58197	—

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

[illegible] zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

		1931 godina											
		Januar	Februar	Mart	April	Maj	Jun	Jul	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
[illegible] zaposleni [illegible]	muški	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		—						
	ženske	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]								
	svega	[illegible]	572.8[illegible]	[illegible]	[illegible]								
[illegible] (indeks [2])	muški	[illegible]	1?7,2	[illegible]	[illegible]								
	ženske	[illegible]	[illegible]41,1	[illegible]	[illegible]								
	svega	[illegible]	122,7	[illegible]23,9	128,[illegible]								
Ponuda rada u jav. berzama rada	muški	[illegible]	17.?41	19.575	20.857	20.55?	1?.479						
	ženske	[illegible]	[illegible]	[illegible].711	5.154	5.1[illegible]	3.761						
	svega	[illegible]	21.955	21.296	26.311	25.962	17.243						
Potražnja rada u jav. berzama rada	muški	2.118	2.302	2.633	5.788	6.922	4.923						
	ženske	1.033	659	1.223	2.204	2.508	1.715						
	svega	3.151	2.961	3.856	7.992	9.430	6.638						
Navala [3]) u jav. berzama rada	muški	829	88[illegible]	743	360	297	274						
	ženske	400	450	385	247	204	219						
	svega	689	741	630	329	272	260						
Posredovanje rada u jav. berzama rada	muški	1.241	949	1.845	2.866	4.563	3.204						
	ženske	624	514	722	1.651	2.001	1.131						
	svega	1.865	1,463	2.567	4.517	6.564	4.335						
Pomoć redovna u jav. berzama rada	muški	—	—	—	—	—	—						
	ženske	—	—	—	—	—	—						
	svega	4.855	4.237	3.986	2.080	1.695	1.232						
Pomoć vanredna u jav. berzama rada	muški	—	—	—	—	—	—						
	ženske	—	—	—	—	—	—						
	svega	3.217	3.766	3.471	2.595	2.712	1.478						

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz mescca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Kraljevina Jugoslavija

MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
I NARODNOG ZDRAVLJA

CO Br. 497

DOPUNA PRAGMATIKE SLUŽBENIKA POSREDOVANJA RADA.

§ 22. Pragmatike službenika posredovanja rada dopunjuje se time, što se posle drugog stava cit. paragrafa dodaje:

»Kontrolni službenici Centralnog odbora za posredovanje rada imaju pored dnevnice i napred predvidjenih putnih troškova još naročiti kontrolni dodatak dnevnici u iznosu od 60 dinara (šezdeset dinara) dnevno, kad putuju na pregled ustanova posredovanja rada.«

Ova dopuna ima da se objavi u »Radničkoj Zaštiti«.

4. septembar 1931. g.
Beograd.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja:

Dr. M. Kostrenčić s. r.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u julu 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Juli 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda					Potražnja		Ponuda					redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala[1])	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega	Posredovanja	Potražnja ostala krajem meseca	Navala[1])	za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	147	887	51	757	674	137	117	51	137	57	153	94	33	90	3	840	—	20	807	25
II. Rudarstvo	72	484	7	578	262	75	84	57	57	—	—	—	57	—	2	84	—	29	2129	75
III. Talioničarstvo	10	29	—	3	4	10	967	—	—	—	—	—	—	—	3	378	—	9	336	—
IV. Vrtlarstvo	10	20	2	5	3	13	400	1	1	—	—	—	—	—	3	234	—	2	148	—
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	26	80	259	305	13	31	26	1	1	—	—	—	1	—	1	48	—	3	64	—
VI. Prerađivanje kovina	452	1045	28	260	218	438	402	3	3	—	—	—	3	—	73	8592	—	105	3521	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	305	845	20	186	156	327	454	—	—	—	—	—	—	—	82	6884	—	104	3901	75
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	390	1038	13	303	254	388	343	—	2	—	—	—	1	—	48	5670	—	103	4169	75
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	69	154	27	135	42	80	114	—	1	—	—	—	1	—	20	2058	—	17	689	—
XI. Tekstilna industrija	39	92	1	15	17	40	613	60	108	10	17	11	67	635	43	3912	—	10	1127	—
XII. Tapetarski obrt	22	50	—	11	11	15	455	—	—	—	—	—	—	—	27	1960	—	6	263	50
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	481	1418	28	315	243	577	450	425	544	5	30	21	454	1813	83	8826	—	194	8242	50
XIV. Industrija papira	17	37	—	6	3	16	617	1	7	5	10	3	2	70	9	636	—	4	91	—
XV. Industrija životnih namirnica	342	906	11	191	173	376	474	2	8	—	—	—	3	—	83	8922	—	100	3194	—
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	97	432	4	116	89	111	372	90	223	23	158	78	78	141	37	3568	—	61	2068	75
XVII. Kemička industrija	9	22	—	2	2	8	1100	1	2	—	—	—	2	—	8	660	—	2	34	—
XVIII. Građevinska industrija	225	748	56	313	133	214	239	—	—	—	2	—	—	—	11	1122	—	44	1613	50
XIX. Grafička industrija	62	137	3	15	10	40	913	7	16	—	2	1	8	800	48	4410	—	16	740	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	383	609	14	135	108	358	451	106	220	—	31	34	160	710	161	17926	—	52	3616	50
XXI. Trgovačka struka	164	455	1	78	123	197	583	41	60	4	11	8	41	545	58	5517	—	54	1959	—
XXII. Nadničari	574	3246	107	1079	631	796	301	240	429	8	124	81	209	346	163	17323	—	310	13636	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	363	634	14	50	25	411	1268	—	—	—	—	—	—	—	60	4678	—	53	2768	—
XXIV. Kućna posluga	21	102	3	50	36	30	204	594	2170	209	1495	1055	618	145	62	5855	—	64	2735	75
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	135	484	—	48	49	140	1008	75	289	2	36	33	90	803	59	7142	—	62	4032	25
XXVI. Šegrti	7	17	8	15	3	11	113	5	7	8	10	2	5	70	1	42	—	—	12	75
Ukupno	4422	13971	657	4971	3282	4839	281	1760	4285	331	2079	1421	1833	206	1148	117287	—	1424	61902	50
1. Beograd	571	2707	6	955	711	609	283	475	881	—	142	139	491	620	264	23110	—	384	23963	25
2. Zagreb	1494	5024	493	1853	1077	1739	271	189	821	63	471	340	260	174	247	34110	—	687	18126	—
3. Ljubljana	1509	2449	144	1240	830	1458	198	839	1308	228	687	413	837	190	264	22794	—	35	3422	25
4. Sarajevo	254	1258	6	238	137	278	529	29	249	4	133	110	18	187	211	17354	—	117	6050	75
5. Novi Sad	466	1617	3	600	454	515	270	216	907	27	590	398	223	154	84	9175	—	99	4135	25
6. Split	128	916	5	85	73	240	1078	12	119	9	56	21	4	213	78	10744	—	102	6205	—
Kraljevina Jugoslavija	4422	13971	657	4971	3282	4839	281	1760	4285	331	2079	1421	1833	206	1148	117287	—	1424	61902	50

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

			1931 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	422.987	422.551	426.082	443.664	468.749	482.125						
		ženske	149.018	150.382	152.419	153.911	156.126	156.966						
		svega	572.005	572.933	578.501	597.575	624.875	639.091						
	indeksni[2]	muški	117,3	117,2	118,2	123,1	130,0	133,7						
		ženske	140,1	141,4	143,3	144,7	146,8	147,6						
		svega	122,5	122,7	123,9	128,0	133,8	136,9						
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.568	17.641	19.575	20.857	20.553	13.479	13.971					
		ženske	4.135	4.314	4.711	5.454	5.109	3.764	4.285					
		svega	21.703	21.955	24.286	26.311	25.662	17.243	18.256					
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.118	2.002	2.633	5.788	6.922	4.923	4.971					
		ženske	1.033	959	1.223	2.204	2.508	1.715	2.079					
		svega	3.151	2.961	3.856	7.992	9.430	6.638	7.050					
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	829	881	743	360	297	274	281					
		ženske	400	450	385	247	204	219	206					
		svega	689	741	630	329	272	260	259					
Posredovanje rada u jav. berzama rada		muški	1.241	949	1.845	2.866	4.563	3.204	3.282					
		ženske	624	514	722	1.651	2.001	1.131	1.421					
		svega	1.865	1.463	2.567	4.517	6.564	4.335	4.753					
Po noć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—					
		ženske	—	—	—	—	—	—	—					
		svega	4.855	4.237	3.986	2.080	1.695	1.232	1.148					
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	--					
		ženske	—	—	—	—	—	—	—					
		svega	3.217	3.766	3.471	2.595	2.712	1.478	1.424					

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u avgustu 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Avgust 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj mesec	Navala[1]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj mesec	Navala[1]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	137	546	10	322	278	127	170	33	143	31	158	108	33	91	2	120	—	16	378	—
II. Rudarstvo	75	399	120	262	144	78	152	57	57	—	-	--	57	—	2	84	-	48	4265	50
III. Talioničarstvo	10	26		6	5	12	433	—	—	--	—	—	—	—	1	384	—	5	297	—
IV. Vrtlarstvo	13	25	—	3	2	19	833	—	—	—	—	—	—	-	6	486	--	3	154	—
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	31	111	8	19	9	35	584	1	1	—	—	—	1	-	4	396	—	10	53	—
VI. Prerađivanje kovina	438	1012	10	201	158	476	503	3	3	—	—	—	3	-	98	8037	—	116	3560	—
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	327	873	4	142	135	381	615	—	--	—	-	—	—	-	106	9154	-	122	4908	25
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	388	1015	32	398	303	357	255	1	1	—	—	—	1	--	67	8577	—	93	3283	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	—	--	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	--	2	120	—	—	—	--
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	80	134	12	38	24	70	353	1	1	—	—	—	1	—	21	1728	—	18	742	—
XI. Tekstilna industrija	40	83	—	22	6	50	377	67	92	2	8	12	55	1150	22	1788	—	17	259	50
XII. Tapetarski obrt	15	44		9	8	18	489	—	—	—	--	—	--	—	1	60	-	5	198	-
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	577	1450	16	298	248	607	487	454	538	8	35	27	218	1537	90	10350	—	210	4350	25
XIV. Industrija papira	16	28	-	2	2	14	1400	2	2	--	—	--	1	—	6	660	-	3	149	75
XV. Industrija životnih namirnica	376	934	7	172	153	411	543	3	6	9	10	1	2	60	52	4938	--	126	3377	25
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	111	386	7	69	49	134	559	78	206	31	118	55	92	175	22	1680	—	58	1987	75
XVII. Kemička industrija	8	15	--	3	2	7	500	2	3	—	—	-	2	—	7	594	--	1	52	—
XVIII. Građevinska industrija	214	965	76	491	253	205	197	—	--	—	--	---	--	—	15	1462	—	114	9478	15
XIX. Grafička industrija	40	107	1	15	11	31	709	8	11	—	1	1	3	1100	18	2046	—	10	418	25
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	358	607	3	67	64	401	906	160	226	1	17	41	165	1329	138	13820	—	81	2911	—
XXI. Trgovačka struka	197	490	3	80	73	197	613	41	62	2	13	8	48	477	47	4201	—	90	2693	—
XXII. Nadničari	796	4387	48	1180	722	1536	372	209	941	5	344	278	477	274	162	20167		420	14840	75
XXIII. Saobraćajna preduzeća	411	656	7	43	34	283	1526	—	--	—	--	-	---	--	79	6514	—	50	2220	
XXIV. Kućna posluga	30	103	2	33	26	40	312	618	2159	252	1614	1084	580	134	45	3661	—	90	2154	75
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	140	399	—	35	32	141	1140	90	244	2	43	40	82	567	51	5398	—	51	2750	75
XXVI. Šegrti	11	15	11	19	2	11	79	5	9	8	12	5	4	75	1	42	—	—	10	--
Ukupno	4839	14810	377	3929	2743	5641	377	1833	4705	351	2373	1660	1825	198	1065	106467	—	1757	65492	40
1. Beograd	609	2982	61	770	653	722	387	491	795	--	238	212	219	334	248	17146	—	370	21705	15
2. Zagreb	1739	4723	151	961	606	1661	491	260	981	37	412	364	258	238	314	41007	—	1036	23394	--
3. Ljubljana	1458	2301	123	845	635	1540	272	837	1381	164	701	463	823	197	222	16035	---	61	6818	—
4. Sarajevo	278	1068	15	108	74	228	989	18	189	8	118	92	8	160	113	13008	—	137	5359	---
5. Novi Sad	515	2743	16	1188	734	1300	231	223	1268	111	846	519	508	150	83	5852	—	56	2181	25
6. Split	240	993	11	57	41	190	1742	4	91	31	58	10	9	157	85	13419	—	97	6035	—
Kraljevina Jugoslavija	4839	14810	377	3929	2743	5641	377	1833	4705	351	2373	1660	1825	198	1065	106467	—	1757	65492	40

[1]) Potražnja na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

			1931 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	422.987	422.551	426.082	443.664	468.749	482.125						
		ženske	149.018	150.382	152.419	153.911	156.126	156.966						
		svega	572.005	572.933	578.501	597.575	624.875	639.091						
	indeksni[2]	muški	117,3	117,2	118,2	123,1	130,0	133,7						
		ženske	140,1	141,4	143,3	144,7	146,8	147,6						
		svega	122,5	122,7	123,9	128,0	133,8	136,9						
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.568	17.641	19.575	20.857	20.553	13.479	13.971	14.810				
		ženske	4.135	4.314	4.711	5.454	5.109	3.764	4.285	4.705				
		svega	21.703	21.955	24.286	26.311	25.662	17.243	18.256	19.515				
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.118	2.002	2.633	5.788	6.922	4.923	4.971	3.929				
		ženske	1.033	959	1.223	2.204	2.508	1.715	2.079	2.373				
		svega	3.151	2.961	3.856	7.992	9.430	6.638	7.050	6.302				
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	829	881	743	360	297	274	281	377				
		ženske	400	450	385	247	204	219	206	198				
		svega	689	741	630	329	272	260	259	310				
Posredovanje rada u jav. berzama rada		muški	1.241	949	1.845	2.866	4.563	3.204	3.282	2.743				
		ženske	624	514	722	1.651	2.001	1.131	1.421	1.660				
		svega	1.865	1.463	2.567	4.517	6.564	4.335	4.703	4.403				
Po noć redovna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—				
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—				
		svega	4.855	4.237	3.986	2.080	1.695	1.232	1.148	1.065				
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	—	—	—	—	—	—	—	—				
		ženske	—	—	—	—	—	—	—	—				
		svega	3.217	3.766	3.471	2.595	2.712	1.478	1.424	1.757				

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Prilog k „Radničkoj Zaštiti“

GLASNIK

CENTRALNOG ODBORA ZA POSREDOVANJE RADA

Digitized by Google

PRAVILNIK

POVLAŠĆENE JUGOSLOVENSKE UMETNIČKE AGENCIJE UDRUŽENJA GLUMACA.

Čl. 1.

Udruženje glumaca Kraljevine Jugoslavije osniva agenciju u cilju posredovanja za gostovanje domaćih i stranih pozorišnih umetnika, pojedinačna i u grupama, na teritoriju Kraljevine Jugoslavije, kao i za posredovanje pri uposlenju stranih i naših artista.

Čl. 2.

Agencija se osniva u cilju:

a) da se spreče sve zloupotrebe koje su se do sada često pojavljivale pri gostovanju stranih umetnika u našoj zemlji:

b) da se, u saradnji sa sličnim profesionalnim organizacijama u inostranstvu onemogući dolazak u našu zemlju nekvalifikovanim i sumnjivim elementima pod umetničkim ili artističkim nazivom;

v) da se stručnim odabiranjem dovode našoj publici stvarno prvoklasne sile i spreče moguće obmane u tome smislu;

g) da se onemoguće sve obmane od strane poslodavaca ili nesavesnih posrednika, koje štete našem ugledu na strani;

d) da se nezaposlenim pozorišnim radnicima što povoljnije i brže stvore angažmani;

đ) da se ubiranjem taksa ojača kapital Udruženja koji, po njegovim pravilima, služi za potpomaganje i obezbedjivanje siromašnih i ostarelih glumaca i podizanje naše pozorišne umetnosti.

Čl. 3.

Agencija Udruženja glumaca naziva se »Povlašćena jugoslovenska agencija Udruženja glumaca«, sa sedištem centrale u Beogradu.

U mestima gde postoje mesni odbori Udruženja, osnovaće se filijale agencije.

Čl. 4.

Agencija se izdržava:

a) sredstvima Udruženja;

b) sopstvenim sredstvima koja će, u vidu taksa, uzimati za učinjena posredstva;

v) eventualnom subvencijom državnom.

Čl. 5.

Agencija ima za zadatak:

a) regulisanje domaće radne pijace;

b) regulisanje posredovanja rada u inostranstvu;

v) da vodi statistiku o zaposlenosti, visini plata i t. d.

g) da vodi prepisku sa medjunarodnim ustanovama za posredovanje rada i da preko stručnih organizacija u inostranstvu (Unija) vrši posredovanja.

Čl. 6.

Agencijom upravlja Udruženje glumaca, a stoji pod nadzorom nadležnih vlasti.

Čl. 7.

Upravu Agencije sačinjavaju četiri člana Centralne uprave Udruženja glumaca koje ona delegira, Pretsednik Centralne uprave i Direktor agencije kao stručno lice.

Čl. 8.

Svaki od delegiranih članova Centralne uprave dežura po mesec dana naizmenično, u svojstvu pomoćnika Direktora, i za to vreme dežurstva je i nadzorni organ Udruženja.

Digitized by Google

Čl. 9.

Direktor je stručno lice, koga postavlja Centralna uprava Udruženja glumaca. Prema vlastima i u svakoj drugoj prilici agenciju zastupa lice, kome Centralna uprava Udruženja glumaca bude izdala ispravno punomoćstvo. Akta, sa kojima agencija prima na sebe obaveze ili ističe svoja prava, moraju potpisivati Direktor i jedan član Uprave — dežurni član.

Čl. 10.

Direktor je dužan da se stara za napredno poslovanje agencije, u duhu ovog Pravilnika i Pravila Udruženja.

Čl. 11.

Direktor vrši samostalno naloge za izdatke do 5.000.— dinara. Preko te sume potreban je pristanak dežurnog člana. Mesečni bilans potpisuje Direktor, dežurni član i Pretsednik Centralne uprave Udruženja. Sve izdatke za poslove agencije Direktor pismenim putem dostavlja blagajni agencije, koja ih izvršuje.

Čl. 12.

Za pravilno funkcionisanje agencije i kontrolu, Direktor će ustanoviti: Dnevnik kase, Knjigu tekućih računa, Glavnu knjigu i Delovodni protokol, pored ostalih potrebnih knjiga.

Čl. 13.

Za učinjene izdatke oko posredovanja agencija će, po zaključenom poslu, uzimati:

a) za pojedinačne umetničke angažmane procent po sporazumu, koji ne može biti veći od 10% plate;

b) za posredovanje pri skupnim gostovanjima domaćih i stranih trupa agencija će naplaćivati procent po sporazumu, koji neće biti veći od 10% bruto prihoda;

v) za priredbe domaćih i stranih trupa ili samostalne pojedinačne umetničke priredbe koje agencija bude vršila u svojoj režiji, procent će se odredjivati po sporazumu, a nije ograničen na visinu od 10%. Pri ovakvim poslovima agencija garantuje trupi ili pojedincima minimum;

g) za posredovanje pri sklapanju angažmana domaćih i stranih artista (varijetetskih, kabaretskih i t. d) agencija će naplaćivati 10% od plate. Od toga 5% plaća poslodavac a 5% artista;

d) za sva ostala posredovanja umetničkog karaktera odredjivaće se procent po sporazumu.

Čl. 14.

Iz prihoda ove agencije plaća se kancelarijsko osoblje, čine se rashodi za održavanje agencije, a sav čist prihod upotrebiće Centralna uprava Udruženja glumaca u humane svrhe, prema svojim pravilima (pomaganje obolelih i ostarelih članova, pomaganje siromašnih članova da bi im se stvorio što povoljniji stepen za pensiju iz budućeg pozorišnog penzionog fonda i t. d.).

Čl. 15.

Ovaj pravilnik stupa na snagu kad ga odobre nadležne vlasti.

Za Centralnu upravu Udruženja glumaca:

Sekretar:
A. R. Boglić, s. r.

Pretsednik:
Bož. Nikolić, s. r.

Digitized by Google

Grb

MINISTARSTVO PROSVETE
Kraljevine Jugoslavije
Opšte odelenje
P. Br. 29.183.

Po ukazanoj potrebi

O d l u č u j e m:

Da se Pravilnik povlašćene jugoslovenske umetničke agencije Udruženja glumaca, odobren mojom odlukom P. Br. 1404 od 14 januara 1931 godine, dopuni članom koji će glasiti: »Sva se posredovanja kao i sklapanje angažmana kabaretskih artista moraju vršiti samo preko povlašćenih umetničkih agencija, odobrenih od strane nadležnih vlasti«.

30 juna 1931 godine,
u Beogradu.

Ministar prosvete:
B. M a k s i m o v i ć, s. r.

MINISTARSTVO PROSVETE
Kraljevine Jugoslavije
Opšte odelenje
P. Br. 47.846.

U vezi sa mojom odlukom P. B. 29183. od 16. juna ove godine i P. Br.31453. od 30. juna ove godine.

N a r e d j u j e m:

Da pozorišne Uprave sve angažmane stranih umetnika vrše isključivo preko posredničkih umetničkih agencija, koje su odobrene od strane Ministarstva prosvete.

Skrećem pažnju upravama da se najstrožije pridržavaju ovog naredjenja.

12. oktobra 1931.
u Beogradu.

Ministar prosvete:
B. M a k s i m o v i ć, s. r.

Na predlog Centralnog odbora za posredovanje rada, a na osnovu § 2 Naredbe o sprovodjenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada.

R e š a v a m:

1. Da se od 1. januara 1932 godine dosadašnja Ekspozitura javne berze rada Novi Sad u Subotici podigne na stepen Podružnice javne berze rada — Novi Sad u Subotici.

2. Da Centralni odbor za posredovanje rada objavi ovo rešenje, shodno § 26 Naredbe o sprovodjenju Uredbe o organizaciji posredovanja rada, i da se stara o njegovom izvršenju.

11. novembra 1931.
Beograd

Ministar
socijalne politike i narodnog zdravlja
M. K o s t r e n č i ć s. r.

Digitized by Google

Kretanje zaposlenosti i nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji 1931 godine

			1931 godina											
			Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	August	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Broj zaposlenih[1]	apsolutni	muški	422.987	422.551	426.082	443.664	468.749	482.125	483.551					
		ženske	149.018	150.382	152.419	153.911	156.126	156.966	154.802					
		svega	572.005	572.933	578.501	597.575	624.875	639.091	638 353					
	indeksni[2]	muški	117,3	117,2	118,2	123,1	130,9	133,7	134,1					
		ženske	140,1	141,4	143,3	144,7	146,8	147,6	145,6					
		svega	122,5	122,7	123,9	128,0	133,8	136,9	136,7					
Potražnja rada u jav. berzama rada		muški	17.568	17.641	19.575	20.857	20.553	13.479	13.971	14.810	15.652			
		ženske	4.135	4.314	4.711	5.454	5.109	3.764	4.285	4.705	4.444			
		svega	21.703	21.955	24.286	26.311	25.662	17.243	18.256	19.515	20.096			
Ponuda rada u jav. berzama rada		muški	2.118	2.002	2.633	5.788	6.922	4.923	4.971	3.929	3.243			
		ženske	1.033	959	1.223	2.204	2.508	1.715	2.079	2.373	2.283			
		svega	3.151	2 961	3.856	7.992	9.430	6.638	7.050	6.302	5.526			
Navala[3] u jav. berzama rada		muški	829	881	743	360	297	274	281	377	483			
		ženske	400	450	385	247	204	219	206	198	195			
		svega	689	741	630	329	272	260	259	310	364			
Posredovanje rada u jav. berzama rada		muški	1.241	949	1.845	2.866	4.563	3.204	3.282	2.743	2.638			
		ženske	624	514	722	1.651	2.001	1.131	1.421	1.660	1.631			
		svega	1.865	1,463	2,567	4.517	6.564	4,335	4.703	4.403	4.269			
Po noć redovna u jav. berzama rada		muški	--			--	-	--	—	—	—			
		ženske	—	--		--	--	--	-	—	—			
		svega	4,855	4,237	3.986	2.080	1.695	1.232	1.148	1,065	1.261			
Pomoć vanredna u jav. berzama rada		muški	--	--	--	-	--	—	--	--	--			
		ženske	--	--	--	—	--	--	—	--	—			
		svega	3.217	3.766	3.471	2.595	2.712	1.478	1.424	1.757	1.868			

[1]) Kao broj zaposlenih uzet je poprečni broj osiguranih članova kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
[2]) Proračunat na osnovu poprečnog broja iz meseca decembra 1925 godine (kao 100 uzet za muške broj 360.533, za ženske 106.335).
[3]) Potražnja rada na 100 ponuda.

Digitized by Google

Kretanje nezaposlenosti u Kraljevini Jugoslaviji u septembru 1931 godine

Grupa profesije / Javna berza rada	Septembar 1931																			
	Muški							Ženske							Pomoć					
	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj. meseca	Navala[1]	Potražnja		Ponuda		Posredovanja	Potražnja ostala kraj. meseca	Navala[1]	redovna			vanredna		
	iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				iz prošlog meseca	svega	iz prošlog meseca	svega				za lica	Din	p	za lica	Din	p
I. Poljoprivreda i šumarstvo	127	748	17	544	453	129	138	33	139	26	145	93	36	96	4	276	—	35	638	—
II. Rudarstvo	78	299	8	38	34	74	787	57	57	—	—	—	57	—	2	264	—	22	603	75
III. Talioničarstvo	12	33	1	3	2	17	1100	—	—	—	—	—	—	—	4	522	—	6	24	—
IV. Vrtlarstvo	19	28	—	4	4	17	700	—	—	—	—	—	—	—	2	84	—	2	21	25
V. Ind. kamena zemlje, ilovače i stakla	35	136	3	22	7	67	618	1	3	—	1	1	2	300	4	312	—	9	113	—
VI. Preradivanje kovina	476	1010	49	190	140	518	532	3	3	—	—	—	3	—	157	18438	—	129	2988	75
VII. Ind. strojeva, instrumenata itd.	381	963	14	136	124	392	708	—	—	—	—	—	—	—	97	11228	—	118	3884	50
VIII. Ind. drvene i rezbarske robe	357	1099	16	329	247	503	334	1	1	—	1	—	—	100	137	15618	—	102	2804	50
IX. Ind. kaučuka, gume, celuloze i sl.	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Ind. sirove i izr. kože, čekinja itd.	70	149	3	20	16	89	745	1	1	—	—	—	—	—	13	1002	—	9	275	75
XI. Tekstilna industrija	50	94	1	14	15	48	671	55	76	5	16	10	59	475	14	1248	—	14	534	25
XII. Tapetarski obrt	18	53	2	13	11	25	407	—	—	—	—	—	—	—	2	156	—	5	82	75
XIII. Ind. odela, obuće i nakita	607	1632	62	434	349	652	376	218	302	9	45	35	225	671	88	9124	—	194	5128	25
XIV. Industrija papira	14	28	2	3	3	19	933	1	2	—	1	—	2	200	4	450	—	—	—	—
XV. Industrija životnih namirnica	411	1064	23	107	102	487	994	2	3	—	1	—	1	300	86	8606	—	140	3009	50
XVI. Gostioničarski i krčmarski obrt	134	671	19	62	58	289	1082	92	310	23	178	119	116	174	44	4422	—	128	5691	25
XVII. Kemička industrija	7	19	2	2	2	8	950	2	2	—	—	—	2	—	4	264	—	1	30	—
XVIII. Građevinska industrija	205	873	14	252	205	234	346	—	—	—	—	—	—	—	13	1308	—	53	1780	25
XIX. Grafička industrija	31	93	1	1	2	34	9300	3	8	—	—	1	3	—	17	2796	—	6	227	—
XX. Obrtna zvanja i zanimanja	401	631	38	58	45	427	1088	165	303	—	7	13	265	4329	152	13978	—	64	1483	—
XXI. Trgovačka struka	197	563	29	50	48	240	1126	48	71	1	12	8	49	592	66	7174	—	89	1871	50
XXII. Nadničari	1536	4218	325	795	653	1159	531	477	635	8	141	134	189	450	201	21185	—	462	10828	50
XXIII. Saobraćajna preduzeća	283	658	14	52	41	379	1265	—	—	—	—	—	—	—	58	5870	—	74	3010	—
XXIV. Kućna posluga	40	131	4	41	30	56	320	580	2318	245	1688	1190	634	137	47	3766	—	142	3288	—
XXV. Slobodna zvanja (priv. nameštenici)	141	433	23	44	43	145	984	82	200	7	33	21	87	606	45	5036	—	63	3425	25
XXVI. Šegrti	11	24	15	29	4	11	83	4	10	9	14	6	4	71	—	—	—	1	68	50
Ukupno	5641	15652	685	3243	2638	6019	483	1825	4444	333	2283	1631	1734	195	1261	133127	—	1868	51811	50
1. Beograd	722	3585	397	929	822	874	386	219	636	12	220	180	299	289	239	24882	—	335	12907	25
2. Zagreb	1661	5052	44	810	684	2195	624	258	968	15	356	317	357	272	426	45672	—	1228	18672	50
3. Ljubljana	1540	2325	108	828	568	1634	281	823	1360	179	661	419	915	206	241	22392	—	23	2831	25
4. Sarajevo	228	1454	1	158	103	304	920	8	351	4	311	268	23	113	121	13693	—	114	6005	25
5. Novi Sad	1300	2457	124	416	370	815	591	508	1035	100	685	427	130	151	156	12810	—	54	2915	25
6. Split	190	779	11	102	91	197	764	9	94	23	50	20	10	188	78	13678	—	114	8480	—
Kraljevina Jugoslavija	5641	15652	685	3243	2638	6019	483	1825	4444	333	2283	1631	1734	195	1261	133127	—	1868	51811	50

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 099958727